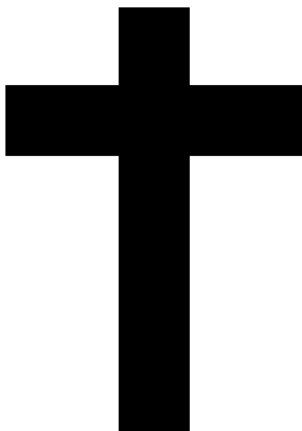

Kaimana'o Tominkaru
Paradan

New Testament in Wapishana (GY:wap:Wapishana)

Kaimana'o Tominkaru Paradan

New Testament in Wapishana (GY:wap:Wapishana)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Wapishana

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Wapishana

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
198b856d-ac64-5e95-afee-2b1cb3b356c1

Contents

MATTHEW	1
MARK	73
LUKE	116
JOHN	201
ACTS	253
ROMANS	327
1 CORINTHIANS	359
2 CORINTHIANS	393
GALATIANS	415
EPHESIANS	427
PHILIPPIANS	439
COLOSSIANS	448
1 THESSALONIANS	457
2 THESSALONIANS	465
1 TIMOTHY	470
2 TIMOTHY	481
TITUS	490
PHILEMON	495
HEBREWS	498
JAMES	522
1 PETER	531
2 PETER	540
1 JOHN	546
2 JOHN	555
3 JOHN	557
JUDE	559
REVELATION	562

Matthew Saadanii Kaimana'o Kuwai

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita Matthew saadanii Tominkaru na'iki udani Jesus Christ daua'o. Matthew, uruu 12 apostlenao bii iki'o. Uapostle-tinan ua'ii zii, uruu zaamaapauz tax puraatananaa,* mazan Jesus zaamatan uruu kaudina'o nii pa'ati, uruu idi uwa'akan pakaudin-kizi. (Puawunuuta Matthew 9:9-13 ida'a.) Mark na'iki Luke saadanii kaarita ida'a Matthew uu dakota-kao Levi kii.

Pakaaritan ida'a kiwiitapa Matthew kowaadan kanom Jesus Christ dokoza-daunnao nii. Ukowaadan uruu King David Takaan-daun, ukau'an Matthew dakotan uruu David dani kii. Matthew kowaadan uruu wuru'u Christ, Jewnao zaudapaniaz, prophetnao kowaadauzon idi kotua'a naa ũ'ati Tominkaru dyuudan nii ũzannaa nii na'iki ũnabanaa nii. (Hebrew paradan ida'an udakota-kao Messiah kii.)

Na'iki ukowaada na'apam Jesus kaudinan ma'ozaka'o ida'an, usha'apata umanawun kida'o aimaakan aona'o pidan ka'iitan pasha'apatan. Ukakuda karinainao pidannao, uso'ota oia'o doronainao pidannao ai, na'iki ukadishita-kida mawakainao.

Iriba Matthew kowaadan Jesus kakinaopan dau'u pidannao. Ukakinaopan sakitapa'apomashaapa-karu daua'o chapter 5, 6 na'iki 7 ida'a; ukakinaotan 12 pa'apostlennao chapter 10 ida'a; ukowaadan di'itinapa-kinai kuwai kida Tominkaru naobana'i-tinan daua'o chapter 13 ida'a; utominapa-kidan da'anainao paugaru kaimana'o mashaapa-karu daua'o chapter 18, 19 na'iki 20 ida'a; na'iki ukowaadan amazada katokon-tinan daua'o chapter 24 na'iki 25 ida'a.

Matthew kowaada na'apam Jesus zowii-kao, na'iki ukadishitan pamawaka-kizi iki. Ukowaada na'apam udyuudan apostlenao kakuwaapa'anan pa'ati ipai amazada kawana'ati, na'iki uaipan ũzaamatan papidanannao nii. (Puawunuuta Matthew 28:16-20 ida'a.)

Kaarita buutinpan kida

Jesus dokoza-daunnao 1:1-17

Jesus Christ shakatan 1:18-2:23

John Chikaawunuupauzo kaudin-kizi daua'o 3:1-12

Jesus chikaawunuukao na'iki utiwaa-kidapa-kao 3:13-4:11

Jesus kaudinan Galilee Baara ii aka 4:12-18:35

Jesus kaudinaan pamakopan dono Jerusalem iti 19:1-20:34

Jesus sha'apatanii kida, pazowii-kao ua'ii 21:1-26:46

Jesus zaamata-kao, na'iki uzowii-kao 26:47-27:66

Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki, na'iki uaidinan pidannao ati 28:1-20

Di'oraz Jesus dokoza-daunnao

kainaabatanapa-kinaa

(Luke 3:23-38)

¹ Di'oraz kuwai ida'a kakuwaapa-karu Jesus Christ dokoza-daunnao sakadinan iki'o dau'ana'o.[†] Jesus Christ, uruu King David takaan-daun, na'iki David, uruu Abraham takaan-daun.

* : *zaamaapauzo tax puraatananaa*: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. [†] 1:1 Jewnao kaduz umanawunu'o ũ'ati wuru'u kainaabatanapa-karuz padokoza-daunnao di'iki.

² Di'i naa i'uu kida sakadinanu'u Abraham di'iki'o atii King David ida'ati: Abraham dani uu Isaac; Isaac dani uu Jacob; Jacob dani uu Judah na'iki kaina'a ba'oran u'inawuzunao;

³ Judah dainao uu Perez na'iki Zerah (īdaro uu Tamar); Perez dani uu Hezron; Hezron dani uu Ram;

⁴ Ram dani uu Amminadab; Amminadab dani uu Nahshon; Nahshon dani uu Salmon;

⁵ Salmon dani uu Boaz (Boaz daro uu Rahab); Boaz dani uu Obed (Obed daro uu Ruth); Obed dani uu Jesse;

⁶ Jesse dani uu King David.

Aizii di'i Jesus Christ dokoza-daunnao dau'ana'o King David di'iki'o, atii patarubanao na'akan ida'ati Israelitenaο pawizi iki Babylon iti: David dani uu Solomon (Solomon daro Uriah daiaro-daun);

⁷ Solomon dani uu Rehoboam; Rehoboam dani uu Abijah; Abijah dani uu Asa;

⁸ Asa dani uu Jehoshaphat; Jehoshaphat dani uu Jehoram; Jehoram dani uu Uzziah;

⁹ Uzziah dani uu Jotham; Jotham dani uu Ahaz; Ahaz dani uu Hezekiah;

¹⁰ Hezekiah dani uu Manasseh; Manasseh dani uu Amon; Amon dani uu Josiah;

¹¹ Josiah dani uu Jehoiachin[‡] na'iki kaina'a ba'oran u'inawuzunao.

¹² Aizii patarubanao na'akan dauna'ana'o Israelitenaο Babylon iti atii Jesus Christ ida'ati'i dau'ana'o: Jehoiachin dani uu Shealtiel; Shealtiel dani uu Zerubbabel;

¹³ Zerubbabel dani uu Abiud; Abiud dani uu Eliakim; Eliakim dani uu Azor;

¹⁴ Azor dani uu Zadok; Zadok dani uu Achim; Achim dani uu Eliud;

¹⁵ Eliud dani uu Eleazar; Eleazar dani uu Matthan; Matthan dani uu Jacob;

¹⁶ Jacob dani uu Joseph, uruu Mary daiaruz; Mary dani uu Jesus, Jesus uruu wuru'u dakota-kariwaiz Christ[§] nii.

¹⁷ Ukau'an 14 itonazinaa aitinpan Abraham di'iki'o atii David ida'ati. Na'apa uaitinpan iriban koshan 14 David di'iki'o atii itarubanao na'akan dono'o ida'ati'i īdyaun Babylon iti; na'iki na'apa uaitinpan īriban koshan itarubanao na'akan dauna'an īdyaun Babylon iti atii Christ ida'ati.

Jesus shakatan daua'o (Luke 2:1-7)

¹⁸ Kaikapa'o da'i Jesus Christ shakatauzonu'u. Jesus daro Mary, Joseph taapani'i naa pazaamatan ni'o pudaaiaro nii. Mazan izaamataakan ua'ii, Mary kaudanin naa. Wuru'u okaudaninuz Kaimana'o Doronaa ida'ana'o.

¹⁹ Aizii Joseph kaimana'o pidan uruu, ukau'an aonaa uba'azootin-kida'azon Mary iriba'o pidan bii ii, udi'itinpan pa'ida'a sodi na'apam nii pamarina'atan pamazida'azon otuma.

²⁰ Joseph da'awu'ukan padi'itinpan pu'u tuukii. Sariapa Tominkaru di'iki'o angel kaawan u'ida'ati uzanda'awun ii. Na'iki ukian u'ati, "Joseph, King David takaan-daun, aonaa putaria'ana'a pumazidan Mary tuma. Aonaa na'apa'oram ida'ana'o mani karikaonan wuru'u okaudaninuz, mazan Kaimana'o Doronaa ma'ozakan ida'ana'o wuru'u okaudaninuz.

[‡] **1:11** *Jehoiachin*: ba'oran u'uu Jeconiah [§] **1:16** *Christ*: Uruu Tominkaru dyuudaniaz papidananao zannaa nii. Putukapa Christ daua'o kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

21 Okaudanipan an, daonaiaora'o nii odani nii. Na'iki Jesus* kii pa'i pudakota u'uu, usha'apanum kau'an ukazannaatan nii papidanannao i'oi'an ai," ukian u'ati.

22 Aizii wuru'u na'apa'oraz sha'apan, Tominkaru Paradan mishiinan ukianuz paprophetin ida'an:

23 "Kaina'a'o nii bauda'apa pa'ina'o zun, aona'o zii okiitauzo-ka'o kaudanin nii daonaiaora idi. Uruu Immanuel kii-karu nii udau'an, watuma'o Tominkaru kia'o wuru'u kii-karuz."

24 Joseph pokoda'akan, sariapa umishidan Tominkaru di'iki'o angel paradan pa'ati. Uruu idi umazidan Mary tuma.

25 Mazan aonaa na'apainim ukiaapauzon Mary, atii na'apa okaudanipan. Joseph ka'uutan naa wuru'u koraidonaaz Jesus kii.

2

Aitapaabainao pidannao dorotapa'anan Jesus

1 Aizii Jesus shakatan dono Bethlehem ii, Judea Baara ia'oraz, na'apain Herod king nii na'ii. Uruu dono munapo'o waoko iki'o pidannao kaawan Jerusalem ati. Wur'u inaouz di'itapauzonao wizi.

2 Sariapa i'pishaan na'ii sanna'o, ikian, "Na'iam dii koraidonaaz shakatan king ni'oraz Jewnao ati? Watukapa ukainaaribinaa wizi aidinan waoko iki. Uruu idi'o wawa'atin wakodoru'uka'anan u'ati unaobanain idi."

3 Aizii King Herod abata wuru'u i'pishaanuz pidannao na'apa, aonaa unadapanuz, tuukii uto'ora'akan. Aizii Jerusalem sanna'o na'apa kapam.

4 Ukau'an King Herod baokopatan faadaanao zowaunaanao, na'iki tichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. Na'ia'a naa upishaan idyaun, "Na'iam nii dii wuru'u naobanai ni'oraz shakatan, Christ kii-kizaiz?"

5 "Bethlehem ii, Judea Baara ia'oraz," ikian u'ati. "Na'apa Tominkaru dyuudan paprophetin saadan udau'an. Kaikapa'a ukianu'u:

6 'Pugaru Bethlehem, Judah Baara* ia'oraz, umanawunu'o nii, ba'oran wiizainao na'an kida'o ai. Usha'apanum idi pu'idi'iki'o nii naobanai ni'o tominan. Uruu taapa'o nii na'iki na'akapa'o nii kaimana'o ida'an opidanannao Israelitenaouz kaznizo taapiki kawan.' "†

7 Sariapa King Herod dapada-kidan wuru'u tawarainao aitapaabainao. Aonaa uaitapa-ka'o ukadakoinpan ituma. Pa'idiwaru sodi upishautan idyaun, na'apa'oram naa ukotu'an itukapan wuru'u wizi aidinan, naobanai shakatan kainaaribanaaz. Ukau'an ikowaada u'atiz.

8 Udauna'an uduyudan naa idyaun Bethlehem iti. Ukian i'ati, "Udorotanka'a naa wuru'u koraidonaaz. Aizii uikodan donozu, ukowaada pa'i o'ati, omakonaka kizi okodoru'uka kizi u'ati kapam unaobanain idi."

9-10 Paabatapa'akan dauna'an, na'apam King Herod kian pa'ati, idobatan naa. Sariapa wuru'u itukapauzoniaz wizi aidinan naa i'ati koshan. Uruu idi ukau'an ikonaukian tuukii. Na'iki wuru'u wizi makon i'ua'ati atii umashaadinan doko'o koraidonaaz mashaapa-kizi kabaun pa'inamun.

11 Ikaawan kabaun ida'ati, na'iki imorota'akan naa. Uru'u naa itukapan na'ii wuru'u koraidonaaz, padaro Mary tuma. Sariapa ikodoru'ukan ukanaapu ati unaobanain idi. Udauna'an iso'ota'akan naa pana'akapanii kida, gold na'iki frankincense na'iki myrrh,‡ itaan kidaz mawinipinaa-daan u'ati.

* 1:21 Jesus: Tominkaru kazannaatan, kia'o wuru'u u'uuaz. * 2:6 Judah Baara: uruu Judea Baara

† 2:6 Micah 5:2 ‡ 2:11 frankincense na'iki myrrh: kawinipina'o kaduunuribai kida.

¹² Udauna'an ĩkiwan pana'ana'a naa pawa'ati-kizi ai, aonaa ĩmakoua'akan King Herod ida'an. ĩsha'apainapanuz kaikapa'a Tominkaru kakinaowan idi'o pazanda'awun ii ĩdyaun.

*Joseph na'iki udaiaro Mary
kidoapa-kidan paudani Jesus*

¹³ Tawarainao kiwa'akan dauna'an, Tominkaru dyuudan angel kakuwaapa'anan Joseph ati uzanda'awun ii. Ukian u'ati, “Pumako kai, puna'aka wuru'u koraidaonaaz padaro tuma, pukidoapa-kida ĩdyaun Egypt iti. Usha'apanum kau'an Herod dorotapa-kida'azon naa wuru'u koraidaonaaz na'iki uzowii-kida'azonuz. Puna'ii pa'ĭ atii ōdapada-kidan an zii pugaru powaa ati.”

¹⁴ Joseph pokoda'akan, una'akan naa wuru'u koraidaonaaz padaro tuma Egypt iti.

¹⁵ Na'ii ĩmashaapan atii Herod mawakan. Wururu'u na'apa'oraz sha'apan Tominkaru Paradan mishiinan, ukianuz paprophetin ida'an: “Ōdapadan ōDani Egypt iki.”[§]

*Herod dyuudan
daonaioranao sodi kida zowii-ka*

¹⁶ Aizii Herod aitapankan naa na'apam tawarainao, waoko ikiinaouz mariidan paugaru, ĩmakiwakan idi powaa an pa'ida'an, tuukii uto'oran. Uruu idi udyuudan pasoldyaanna zowian ipai daonaioranao sodi kida dya'utam wunu kidainao na'iki awutapainao ĩwunun kida, ipai Bethlehem iainao na'iki maonapa kida'o ĩmashaapan. Usha'apainpan kaikapa'a, usha'apanum kau'an aitapaabainao tawarainao waoko ikiinaouz kowaadan kawana'ati'o na'apam ukotu'an naa ĩtukapan wuru'u wizi aidinanuz.

¹⁷ Wururu'u ida'ana'a Tominkaru Paradan mishiinan prophet Jeremiah kiau-zonuz.

¹⁸ “Ramah* ii, pidanna wa'idan abata-ka, ĩzaadinan na'iki ĩmuraapan diiwa'o ida'an.

Rachel† zaadinan paudainao dau'an, aonaa omishidauan pamashaata-ka paudainao mawakan idi.”[‡]

*Josephnao dyuuda-kaoa'a naa
ĩkiwan Egypt iki*

¹⁹ Aizii King Herod mawakan dauna'an, Tominkaru di'iki'o angel aidinan Joseph ati uzanda'awun ii, Egypt ii.

²⁰ Angel kian u'ati, “Mawaka'a naa aizii zowia'azoinaouz wuru'u koraidaonaaz. Ukau'an puna'aka'a naazu padaro tuma powaa iti Israel iti.”

²¹ Joseph pokoda'akan, una'akan naa ĩdyaun powaa iti Israel iti.

²² Mazan Joseph abatan idi King Herod dani Archelaus naobanai nii Judea Baara ii, ukau'an utarii pamakon na'iti. Mazan uzanda'awun ii Tominkaru kakinaowanuz, uruu idi ĩmakon Galilee Baara iti,

²³ na'ia'a naa ukau'an ĩmashaapan wiizai Nazareth ii. Wururu'u na'apa'oraz sha'apan Tominkaru Paradan mishiinan ukianuz paprophetin ida'an: “Udakota-ka nii Nazareth san.”

[§] 2:15 Hosea 11:1 * 2:18 Ramah: kotua'o wiizai munapo za'o Bethlehem ai. † 2:18 Rachel: oroo Israelitena daro. ‡ 2:18 Jeremiah 31:15

3

*John Chikaawunuupauzo
kaudin-kizi dau'a'o*

(Mark 1:1-8; Luke 3:1-18; John 1:19-28)

¹ Kotua'iki uruu dauna'an John Chikaawunuupauzo sakadan pakaudinan pakakinaopan dau'u mapidantaka'o amazada ii aka, Judea Baara ia'oraz.

² Kaikapa'a ukakinaopauzonu'o: "Utanawatina'a naa u'oian ai, usha'apanum kau'an ata'azoo Tominkaru Naobanai-tinan pidannao ati."

³ Uruu John dau'ati'o, tawaru'u kotua'oraz Tominkaru prophetin Isaiah saadanuz. Ukianuz.

"Pidan kadakoinpan diiwa mapidantaka'o amazada ii aka.

'Usaaba'a naa naobanai mako kizi nii,

utoma ua'ii sakitapa'o uponaa nii.' "

⁴ John kamichan toma-ka'o camel idi idi'o, ukazadawutinpan wuzada-kariwai madai idi'o, na'iki uwanyukunuu nii manorunao[†] na'iki maaba.

⁵ Iriba pidannao wa'atin John ida'ati ĩabata'anan ukakuwaapan. Jerusalem, Judea Baara'a'oraz dono'i iki, na'iki ipai ba'oran wiizai kida Judea Baara'a'oraz di'iki, na'iki Jordan Wa'o za'anainao ĩmashaapan kida kaawan u'ida'ati.

⁶ ĩkowaadan pa'oian kida, uruu idi John chikaawunuuan ĩdyaun Jordan Wa'o ii.

⁷ Iriba Jewnao, ĩdakota-ka'o Phariseenao[‡] na'iki Sadduceenao[§] kaawan John chikaawunuupa-kizi ati. John tukapan ĩdyaun na'ii, sariapa ukian ĩ'ati, "Unao kowazaznao! Kanom kowaada u'ati turuu ukazannaatinan Tominkaru pataka'uta'azon ai unao?"

⁸ Usha'apata'a naa kaiman kida'o aimakaan, uaida kizi mishi utanawatina'a u'oian ai.

⁹ Aonaa uzauda-kida'ana'a unao Abraham takaan-daunnaoun ida'ana'o nii mani ukazannaatinan u'oian ai. Ōkowaadan nii u'ati aizii, turuu Tominkaru toman Abraham takaan-daunnao nii di'oraz kuba kida idi'i.

¹⁰ Kaina'a baro, minziiwapa'ora'a naa barota'o nii atamun kida. Ipai atamun wuru'u aona'oraz ukaakan kaiman na'iki wuru'u dikauda kida'oraz u'aka kida, ipai'o nii ubarota-ka'o, udauna'an ukaboota-ka'o nii ipai tikazi wu'iti."

¹¹ Udauna'an John kian pidannao ati, "Ōchikaawunuupan unao wunu idi utanawatinan dikin ii u'oian ai Tominkaru ida'ati, mazan wuru dauna'ana'a, kaini'iki'o nii chikaawunuupa'o nii unao tikazi idi na'iki Kaimana'o Doronaa idi pa'an. Uruu kaina'iki uruu powa'a'o zii umanawunun ō'ai, aonaa ōka'ĩitan ukaudin-kizi. Upu'u zii aonaa ōturuan ōna'akan udazkidi u'ida'ati.*

¹² Kaina'a'a naa una'akapan pawidauapa-kinaa papaoriba aka kida. Ipai'o nii uwidauan kaiman kida'o papaoriba aka, na'apa zaishi widau-ka'o kawan pamada ai. Udauna'an usaabaa-ka'o ni'i naa kaiman padapunaa iti. Mazan wuru'u dikauda kida'oraz, ipai'o nii pa'an ukaboota-ka'o tikazi aona'o umakadauzon wu'iti."

* **3:3** Isaiah 40:3 † **3:4** *manorunao*: oo chiwao, iriba'oraz ĩmashaapan. ‡ **3:7** *Pharisee*:

Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. § **3:7** *Sadducee*: Putukapa

kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. * **3:11** Poitorui kaudin-kizi wuru'u

una'akauzonuz panaobanaa dazkidi u'ida'ati.

*John Chikaawunuuan Jesus
Jordan Wa'o ii*

(Mark 1:9-11; Luke 3:21-22)

¹³ Uruu dono Jesus kaawan Galilee Baara iki Jordan Wa'o ati, uchikaawunuukidina'anan John ati.

¹⁴ Mazan aonaa John ka'iitan paabatan pasha'apatan na'apa'o u'ati, ukau'an utiwaan papana'adan Jesus nyukunuu. Ukian u'ati, "Kanom nii puchikaawunuukidina'azon o'ati? Ogaru mishi'oraiman turuu puchikaawunuuan."

¹⁵ Mazan Jesus kian u'ati, "Na'apa'o ni'i naa pa'an aizii washa'apatinan, usha'apanum kau'an washa'apatina'azon ipai Tominkaru aipan kawana'ati." Uruu zii John na'apatan panyukunuu.

¹⁶ Jesus kodita'akan dauna'an wunu di'iki pachikaawunuukao dono, sariapa aokazi da'ata-kao u'ati, na'iki utukapa Tominkaru Doronaa wa'atin orid kawan, aokazi ikinapu. Taau, upakotan u'ida'ati.

¹⁷ Masha'apakiaka parada-karu aokazi iki'o kian, "Di'i oDani'i, oMarainapanii manawun, sha'apatina'o onyukunuu kawana'ati."

4

Jesus tiwaa-kidapa-kao

(Mark 1:12-13; Luke 4:1-13)

¹ Uruu dauna'an Kaimana'o Doronaa na'akan Jesus mapidantaka'o amazada di'iti, Satan tiwaa-kidapa kizi uruu na'ii.

² Aonaa kanom Jesus nikan 40 kamoo, ukau'an tuukii uzamazin.

³ Uru'u naa Satan kaawan Jesus ida'ati. Sariapa ukian u'ati, "Tominkaru Danin an pugaru, pudyuuda di'oraz kuba kida tominan bread nii."

⁴ Mazan Jesus kian u'ati, "Tominkaru Paradan saada-kariwaiz kian, 'Aonaa pidan mashaapan soo bread ida'an mani karikaonan. Mazan aiapakuu nii Tominkaru di'iki'oraz parada-karu mashaapa-kinai nii.' "*"

⁵ Udauna'an Satan na'akan Jesus Jerusalem kaimana'oraz wiizai iti. Ukadishita-kidanuz dokoa'o Tominkaru Dapu dokoo-dinpan paawa ii manawun,

⁶ na'iki ukian u'ati, "Tominkaru Danin an pugaru, puzaka'uta di'iki'i imi'i baara iti. Usha'apanum kau'an Tominkaru Paradan saadinpa'oraz kian, 'Tominkaru awunuutapa-kidan nii pugaru pa'angelinnao ati, i'zaamatapan nii pugaru, aona'o nii pukaziwan pukidiba puwaotan an kuba kida di'iti.' "†

⁷ Jesus kian u'ati, "Mazan kaikapa'o sha'atii Tominkaru Paradan saadinpa'o kian kapam, 'Mana'a putiwaa-kidapauzo'ona'a uNaobanaa Tominkaru.' "‡

⁸ Udauna'an Satan na'akan Jesus dokoa'o midukuo paawa iti, na'iki uaida-kida Jesus ati ipai umanawun na'iki konaunam kida'o donoi, ipai amazada token iti.

⁹ Ukian Jesus ati, "Ipai'o nii o'taan pu'ati wuru kida'a putaainan an o'ati pukodoru'ukan ida'an okanaapu ati."

¹⁰ Sariapa Jesus kian u'ati, "Pumako o'ai, Satan! Tominkaru Paradan saadauzo-kariwaiz kian, 'Pukodoru'uka soo bauda'apa'o Naobanai puTominkarun ati.

Pusha'apatin soo uruu aipan kawana'ati.' "§

* 4:4 Deuteronomy 8:3 † 4:6 Psalm 91:11 ‡ 4:7 Deuteronomy 6:16 § 4:10 Deuteronomy 6:13

11 Uruu dauna'an Satan marina'ata'akan naa Jesus. Uru'u naa angelnao kaawan u'ida'ati ikaminka'utan naazu.

Jesus sakadan pakaudin-kizi

Galilee Baara ii

(Mark 1:14-15; Luke 4:14-15)

12 Jesus abatan dauna'an John taraa-kaao, uru'u naa umakon powaa iti Galilee Baara itinapu, Nazareth iti.

13 Mazan na'iki'o umakon umashaapa'anan Capernaum iti, wiizai maonapa'o Galilee Karishiiz ati. Na'ana'oraz Zebulun na'iki Naphtali takaandannao wiizi baara an kida'oraz.

14 Aimaakan sha'apanuz na'apa, parada-karu mishiinan naa tawuru'u prophet Isaiah kianuz pakaaritan ida'a:

15 "Pidannao mashaapainao Zebulun amazadati an, na'iki Naphtali amazadati an, na'iki dobaapa-kizai karishii an, atii tarauka Jordan Wa'o,

Galilee an kida'o Gentilenao mashaapan. Puabata!

16 Puabata pidannao mashaapainao na'ii'aka maruta'o bii'i, itukapan nii umanawunu'o Kanada'o.

Mashaapainao na'an kichana'iki-kia'o maruta'o bii ii, Kanada-karu kanadapan nii İdyaun."*

17 Na'apaini'i naa Jesus sakadan pakakuwaapan. Ukian, "Utanawatin u'oian ai, usha'apanum kau'an ata'azoo Tominkaru naobanai-tinan pidannao ati."

Jesus zaamatan

4 kopautapauzonao paminauda'unao nii

(Mark 1:16-20; Luke 5:1-11)

18 Jesus makopan pu'u maonapa Galilee Karishiiz danomata, utukapa dya'utam kopautapauzonao, Simon, uruu Peter kia'o udakotapa-kaao, na'iki u'inawuzu Andrew. İzaamaapan kopau karishii ii pasairon ida'an.

19 Jesus kian İ'ati, "Uwa'ati otuma, otominapa-kida kizi unao, uzaamaapan dau'u pidannao."

20 Sariapa İwa'aka'akan pasairon kida, na'iki İda'anan naa uruu.

21 Na'iki'o udobata'akan, utukapa dya'utam pidannao koshan kanawa ida'a. Wuru'u İnaouz Zebedee dainao, James na'iki John. İdaru Zebedee na'ia'o İtuma kapam, İminziwatin-kidan pasairon kida. Jesus dapadan İdyaun.

22 Sariapa İmakon Jesus tuma, İwa'aka'akan naa padaru pakanawan di'ii.

Jesus kakudan iriba pidannao

(Luke 6:17-19)

23 Jesus makon ipai Galilee Baara an kida'o wiizai kawana'ati. Uto minapa-kidan pidannao synagoge[†] kida kawana'ati. Ukowaadapan Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'u, na'iki ukakuda pidannao karinaapainao ipai pabi'inaaka kida'o rinai idi.

24 Uunamunaa abata-kaao ipai Syria Baara ii aka. Uruu idi na'ikinpuinao pidannao na'akan pairibannao karinainao pabi'inaaka'o İrinaa kida: kaziwainao, oia'o doronai morotinniinao, mawakaziitapainao, na'iki machi'ikainao; ipai Jesus kakudan İdyaun.

25 Iriba pidannao da'ananuzu Galilee Baara ikiinao, na'iki Decapolis[‡]

* **4:16** Isaiah 8:23 † **4:23** *synagoge*: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ‡ **4:25** *Decapolis*: Greek paradan ida'an '10 wiizainao' kia'o wuru'u.

Baara ikiinao, Jerusalem ikiinao, Judea Baara ikiinao, na'iki Jordon-wa'o baza ikiinao.

5

Jesus kakinaopan naawazi ii

¹ Aizii Jesus tukapan iriba pidannao kasaba'ukinan pa'ida'ati, sariapa uzaidan naawazi daara iti. Na'ia'a naa usakanatan. Pidannao, utominapakidaniinaouz maonapadinan u'ida'ati.

² Usakada'akan naa patominapa-kidan ĩdyaun.

Mishi'o konaukii-karu daua'o *(Luke 6:20-23)*

Kaikapa'a ukian ĩ'ati'i:

- ³ “Konaukia'o wunaou'u aitapainaoz aona'o paturuan paaipan ati padoronaa ii, ĩnao kaduz ati'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz.
- ⁴ Konaukia'o wunaou'u kasha'oratinainaoz ĩnyukunuu, Tominkaru saabaan nii ĩnyukunuu.
- ⁵ Konaukia'o wunaou'u aona'oraz ĩtadinpauzon, Tominkaru taan nii ipai imi'i baara ĩ'idiwau nii.
- ⁶ Konaukia'o wunaou'u tuukia'oraz ĩtaan panyukunuu ati pasha'apata'azon Tominkaru aiapanii kida usha'apata-ka'o, Tominkaru turuuda-kidan nii ĩdyaun kaimanaiman.
- ⁷ Konaukia'o wunaou'u kamunanbainaoz, Tominkaru kamunanun nii ĩ'ati.
- ⁸ Konaukia'o wunaou'u buda'apatainaouz panyukunuu Tominkaru ati, ĩtukapan nii Tominkaru.
- ⁹ Konaukia'o wunaou'u kaudinainaoz pakaimanaaka-kidan dau'u pidannao, Tominkaru daniitan nii ĩdyaun.
- ¹⁰ Konaukia'o wunaou'u pataka'uta-kariwainaoz kaimana'o mashaapa-karu Tominkaru ati'o dau'an, ĩnao ati'o nii wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz.
- ¹¹ “Konaukia'o nii unao, pidannao dakoopan an unao, na'iki ĩpataka'utan an unao, na'iki ĩmariidinan an unao dau'u, soo ōpidanannaoun idi'o unao.
- ¹² Ukonaukii tuukii manawun, usha'apanum kau'an kaina'a umanawunu'u uwinipinaa ni'o aokazi ii. Kotua'a naa na'apa'o Tominkaru prophetinnao pataka'utauzo-ka'o kapam.

Mishidainao na'apa duwu *na'iki kanada'o kawan* *(Mark 9:50; Luke 14:34-35)*

¹³ “Duwu kawanu'o wuru'u unaoz da'a'a pidannao ati. Mazan duwu manaun ana'a naa, aona'a naa na'apam ukuzuban powa'a. Aona'a naa turuu ukaiwaapa-ka'o, mazan ukaboota'aka-ka'o ni'i naa amazada iti. Uru'u naa dobaapainao na'ii'aka dakazatanuz.

¹⁴ “Kanada'o kawanu'o wuru'u unaoz da'a'a pidannao ati. Aonaa naawazi paawa'a'o donoi toma-ka'o dizinpan.

¹⁵ Aonaa na'iam zii pidan suauzon lamp, udauna'an utaratanuzu boon waranu'u. Mishi'oraiman lamp muuda-ka'o nii kaimana'o pawiiizi dokoa'o ida'a. Na'iki'o nii ukanadapan ipai kabaun nazo ainao.

¹⁶ Na'apa pa'i unao lamp kawan, upu'ukapan kanada pidannao kanaapu ati, itukapa kizi kaimana'o usha'apatanii. Uruu na'apa'o ida'ana'o nii ikonaukii-kidan uDaru Tominkaru aokazi ia'o umanawunun.

*Jesus tominapa-kidan
kakinaorii daua'o*

¹⁷ “Aonaa uzaua-kida'ana'a, ōmarina'ata-kida'anan mani kakinaorii Tominkaru taaniaz Moses ida'an kida, na'iki kotua'o prophetnao saadanii kida, wuru'u ōwa'atinuz da'ati'i. Ōwa'atin aonaa ōmarina'ata-kida'anan mani idyaun, mazan ōmishia'anan naa na'iki ōsha'apata'anan naa na'apa'oram ikian kidaz.

¹⁸ Ōkauwaapan mishi'o u'ati, atii aokazi na'iki di'ora'a imi'i baara na'an kawana'ati, aona'o nii bauda'apa kakinaorii paradannaa sodi marina'ata-ka'o, atii kaiman-daun kakinaorii mishiinan.

¹⁹ Ukau'an kanom dikintapan an masakauda'u sodi'o kakinaorii paradannaa, na'iki tominapa-kida'o na'apa baokoinao, awutapa sodi'o nii umanawunun, Tominkaru naobanai-tinan di'ii. Mazan kanom izo'ati'o, sha'apatatina'o kakinaorii kawana'ati, na'iki tominapa-kida'o na'apa baokoinao kapam, umanawunu'o kii-karu nii udau'an, Tominkaru naobanai-tinan di'ii.

²⁰ Ukau'an ōkian nii u'ati, aona'o nii umorotan Tominkaru naobanai-tinan di'iti, soo umashaapan an kaiman Tominkaru aipan kawana'ati powa'a zii wunao aia'a, tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u na'iki Phariseenao* ai.”

To'oraba-karu daua'o

²¹ Jesus kian koshan, “Uaitapanii sha'atii na'apam kiauzo-karu pidannao ati kotua'a naa, 'Mana'a puzowia'ana'a pidan.† Na'ia'oram pidan zowia'o pidan, pataka'uta-karu niizu udikin ii.‡

²² Mazan aizii ōkian nii u'ati, na'ia'oram pidan to'oran an pa'inawuzu ati, pataka'uta-karu niizu udikin ii. Na'ia'oram pidan kia'o pa'inawuzu ati 'pugaru maturuauka'o,' na'aka-karu niizu kazowautapainao kanaapu ati, marii kizi upataka'uta-ka'o na'ii. Na'iki na'ia'oram dakoopa'o pa'inawuzu, 'yaakaru, maaitapin-ka'o!' kii, kaboota-karu niizu Tuubaru'o Tikazi wu'iti.

²³ “Ukau'an putaina'anan dono Tominkaru ati, puna'akan ida'an aimakaan u'ati altar uzai kawaodapa-kizinao di'iti, na'iki punyukunuiankan an kaina'a'o da'i pukasharutan pu'inawuzu nyukunuu,

²⁴ puwa'aka'a naa zii wuru'u putaa'azooniaz altar dazaba'a, pumako pu'inawuzu di'iti, pusaabaa-kidanaka punyukunuu utuma. Udauna'an putaa'anan ni'i naa wuru'u putaa'azooniaz Tominkaru ati.

²⁵ “Aizii pukasharutaakapan an pidan tuma. Uruu dikin ii una'akan pugaru kootowapa-kizai iti. Mazan ukaawa-kidan ua'ii pugaru na'iti, puti-waa pusaabaa-kidan puparadan utuma. Aonaan an pusha'apatinan na'apa, mishi'o nii una'akan pugaru kootowapa-kizai iti, na'iki utaan nii pugaru kootowapa-kidauzo pidan ati. Udauna'an kootowapa-kidauzo taan ni'i naa pugaru police ka'u iti, uru'o ni'i naa kaboota pugaru taraa-kizai di'iti.

²⁶ Ōkian pu'ati, puna'ian nii, aona'o nii pukodita-kida-ka'o atii pukawinip-inaatan ana'o nii zii ipai daunuuda'u aiapa-kariwai pukodita-kinaa nii.

Ba'orantapa-karu daua'o

* **5:20** tiichaapauzonao Moses kakinaorii dau'u na'iki Phariseenao: Īnao Jewnao, kaimanaimana'o Iaitapan Tominkaru paradan, na'iki Ikakinaopanii uparadan kawana'ati. Ukau'an kaimana'o pidannao nii itukapa-ka'o ba'oran pidannao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † **5:21** Exodus 20:13 ‡ **5:21** Deuteronomy 17:8, 9

27 “Uaitapanii sha'atii na'apam Tominkaru kakinaorii kian, ‘Mana'a puba'orantapa'ana'a.’[§]

28 Mazan aizii òkian nii u'ati, kanom awunuutapan zun, na'iki una'azootapanuzo, uba'orantapa'akan naa wuru'u panyukunuu ii.

29 Ukau'an pudiwa'ora antanpu'o puawun sha'apata-kidan dono pu'ati oia'o, puso'ota na'iki pukaboota pu'aiaz. Kaimana'o nii zii puwaziwaan bauda'apa karikaonan pusha'apauzin punanaa di'iki'o, pukaboota-kidan ai ipai daunuuda'u punanaa manawun Tuubaru'o Tikazi wu'iti.

30 Pudiwa'ora antanpu'o puka'u sha'apata-kidan dono pu'ati oia'o, pudukuta na'iki pukaboota pu'aiaz. Kaimana'o nii zii puwaziwaan bauda'apa'o puka'u karikaonan, pukaboota-kidan ai ipai daunuuda'u punanaa manawun Tuubaru'o Tikazi wu'iti.”

Muudaaka-karu daua'o

(Matthew 19:9; Mark 10:11-12; Luke 16:18)

31 Jesus kian koshan, “Uaitapanii sha'atii na'apam Tominkaru kakinaorii kian, ‘Na'ia'oram pidan muudan an paudaiaro, marii utaan o'ati saadakariwai muudaaka-karu kaaritannaa.’^{*}

32 Mazan aizii òkian nii u'ati, daonaiora muudan dono paudaiaro omashaa-pan pu'u kaiman padamata utuma, ukau'an uba'orantapa-kidan naa oroo wuru'u ba'oran daonaiora tuma omazidan ana'a naa koshan. Na'iki arawu'u daonaiora mazida'oraz naa otuma, utoman naa oia'o kapam uba'oran-daiarotapan idi.

Mishi'o parada-karu sha'apata-ka'o daua'o

33 “Uaitapanii sha'atii kapam na'apam kiauzo-karu pidannao ati kotua'a naa, ‘Mana'a pumarina'ata'ana'a putaanii puparadan pumishia'azoonii, mazan pusha'apata puparadan Tominkaru ati wuru'u pusha'apata'azooniaz.’[†]

34 Mazan aizii òkian nii u'ati, mana'a pudakota'ana'a aimakaan uu puparadan mishida-kinao nii. Mana'a pudakota'ana'a aokazi uu puparadan mishida-kinao nii, usha'apanum kau'an Tominkaru naobanai-tinapa-kizi wuru'u.

35 Mana'a pudakota'ana'a imi'i baara uu, usha'apanum kau'an imi'i baara Tominkaru kidiba wiizi wuru'u. Jerusalem uu na'apa kapam, mana'a pudakota'ana'a puparadan ii, usha'apanum kau'an uruu donoi umanawunu'o King wiizi wuru'u.

36 Mana'a pudakota'ana'a puzowau puaipan idi puparadan mishida-ka'o, usha'apanum kau'an aonaa puka'iitan putoman bauda'apa'o puzowaud baraka oo podidi.

37 Ukau'an, turuu pukian ‘Oo’, umishiin dono, na'iki ‘Aonaa’, u'aonaan dono. Pudobata-kidan an powa'a zii puparadan, oia'o di'iki'o wuru'u.

Kaunaaka-karu daua'o

(Luke 6:29-30)

38 “Uaitapanii sha'atii na'apam Tominkaru kakinaorii kian, ‘Pidan zowitan dono pairiban awun, marii ukaunaatinan uawun ati kapam; pidan zowitan dono pairiban dako, marii ukaunaatinan udako ati kapam.’[‡]

39 Mazan aizii òkian nii u'ati, aonaa pukaunaatina'ana'a pusha'apata-ka'o an dikauda'o ida'an. Pidana ta'ikan an pudiwa'ora antanpu'o pukaozoo, marii puta'ika-kidan pu'ashabaron antanpu'o pukaozoo kapam.

§ 5:27 Exodus 20:14 * 5:31 Deuteronomy 24:1 † 5:33 Leviticus 19:12; Numbers 30:2; Deuteronomy 23:21 ‡ 5:38 Exodus 21:23-24

⁴⁰ Pidan kootowapa-kida'anan dono pugaru na'iki uzaamatan pushooton, putaa'aka puchaakitan kapam.

⁴¹ Aizii umanawunu'o pidan dyuudan dono pudowautan padopao bauda'apa'o naawazi di'iti, pudobata-kida udopao bauda'apa'a naa naawazi di'iti.

⁴² Pidan pishaan an aimakaan pu'ai, putaa u'ati; ukaiwaa'azon an zii karikaonan puaimakaanuta, putaa'a naa zii u'ati.

Tarubaitapa-kariwainao

marainapa-kaou daua'o

(Luke 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Uaitapanii sha'atii na'apam Tominkaru kakinaori kian, ‘Pumarainapa puiriban, mazan puto'ora-kizaitapa putarubaitapaniinao.’

⁴⁴ Mazan aizii ōkian nii u'ati, pumarainapa pidan to'orainao pu'ati, pukamunan kaiman i'ati; na'iki putoriinapa Tominkaru ati kaimana'o ida'an wunao dau'ana'a, pataka'utainaouz pugaru.

⁴⁵ Na'apa'o ida'ana'o nii utukapa-kaou mishi'o uDaru Tominkaru aokazi ia'o dainao unao. Usha'apanum kau'an uruu Kanada-kida kamoo ipai pidannao ati, kaimanainao na'iki dikaudainao ati kapam. Na'iki ukaawakida wunu pidannao ati, kaimanainao ūsha'apainpan na'iki dikaudainao ūsha'apainpan ati kapam.

⁴⁶ “Aizii kanoma'o nii Tominkaru taa uwinipinaa nii ukaimanan an marainpainao ati unao karikaonan? Upu'u zii zaamaapauzonao tax pu-
raatannaa[§] oiainaouz padamata, ūmarainapa pairiban kapam.

⁴⁷ Ukau'an ukaimanan dono soo marainpainao ati unao karikaonan, na'apa dii upana'an baokoinao pidannao ai? Na'apa pidannao mashaapan kapam mamishida-kainaoz Tominkaru.

⁴⁸ Ukau'an aonaa ukasharutina'ana'a ukaimanan ai, uDaru aokazi ia'o makasharutin-kan kawan pakaimanan ai.

6

Kamunan-karu daua'o

¹ “Usha'apatan an kaimana'o aimakaan, mana'a usha'apata'ana'azu iriba'o pidan bii ii, utukapa-kida'azon idi ukaduz ukaimanan karikaonan. Usha'apainpan an na'apa, aona'o nii uwinipinaa nii uDaru aokazi ia'o di'iki.

² Ukau'an utaan dono aimakaan pataka'utinainao ati, aonaa ukainaabata'ana'azu di'ii'aka kida'a tawunao kawanu'u taapinpauzonao kaimanainao nii kaikini'i. ūnao, paaipan idi pasha'apataniaz pataka'utinainao ati atadapa-kaou, ukau'an ūaidautan pasha'apatanii ipai di'ii'aka kida'a pidannao ati, choochiapa-kizai ii, na'iki ipai dunapota pidannao iriba-kizi an. Mishi'o ōkian u'ati, wuru'u ūnaouz kaimanaimana'ora'a naa ūkwinipinaatina'akan pa'atadapa-kaou idi.

³ Utaan an aimakaan pataka'utinainao ati, mana'a putaapada'ana'a aonaa na'ia'oram pidan aitapan putaanii dau'an.

⁴ Utaa'azon an aimakaan, aonaa kainaaba'o-karu'u mani utaanuzu, uDaru tukapan nii usha'apatanii aona'oraz pidan tukapan, na'iki ukawinipinaatan nii unao.

Toriinapa-karu daua'o

(Luke 11:2-4)

[§] 5:46 zaamaapauzonao tax puraatannaa: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

5 “Utoriinpan dono, mana'a pa'i utoriinpa'ana'a tawunao kawanu'u taap-inpauzonao kaimanainao nii kaikini'i. Inaudapa pakadishita'anan na'iki patoriinpan choochiapa-kizai ii, na'iki dunapota pidannao iriba-kizi an, iaipan karikaonan pakaduz tukapa-ka'o. Okian mishi'o u'ati, kaimanaimana'ora'a naa ikawinipinaatina'akan pa'atadapa-ka'o ida'an.

6 Mazan unao pa'an, utoriinpa'azon dono, umorota udapu nazo iti, utaratina'aka, uru'u naa utoriinpan uDaru aona'oraz tukapa-ka'o ati. UDaru tukapa'oraz utoriinpan aona'oraz pidan tukapan, utaan nii uwini-pinaa nii.

7 “Utoriinpan dono, aonaa ukiwa'anapa-kida'ana'a mazanuiman kida'o parada-karu, maaitapa-kainao Tominkaru kawan. Itoriinpan dawuu, na'apa izauda-kidan patominkarun abatan nii patoriinpan.

8 Aonaa pa'i Inao kawan mani unao. Utoriinpan ua'ii zii uDaru aitapani'i naa kanom uaiapanii.

9 Ukau'an di'oraz kawan utoriinapa'a:

‘WaDaru aokazi ia'o,

marii ipai pidannao taapan pugaru umanawunu'o nii.

10 Marii kizi punaobanai-tinan.

Marii kizi sha'apatin-karu puaipan kawana'ati

da'a'a imi'i baara'a,

na'apa aokazi iainao sha'apatinan kawana'ati.

11 Marii putaan wa'ati aizii wawanyukunuu nii.

12 Pumarina'ata ipai wuru'u oia'o washa'apatanii kidaz,

na'apa wamarina'atan kawan ipai oii kida'o sha'apata-kariwaiz wa'ati.

13 Aonaa putaapada'ana'a wanyukunuu tiwaa-kidapa-ka'o oia'o di'iti,

mazan kaiman putaapa waunao oia'o ai.*

[Karikaonanuo pugaru wuru'u naobanaiz,

ma'ozaka'oraz, na'iki konaunama'oraz.

Amen.]†

14 “Umarina'atan an pidannao sha'apatanii oii kida'o u'ati, uDaru aokazi ia'o marina'atan nii ipai u'oi'an kapam.

15 Mazan aonaan an umarina'atan oii kida'o pidannao sha'apatanii u'ati, aona'o nii uDaru marina'atan u'oi'an kida.

Tominkaru ati'o sanadinapa-karu

16 “Usanadinpan‡ an Tominkaru ati, aonaa utaapinpa'ana'a kasha'ora'a kawan, tawunao kawanu'u taapinpauzonaouz kaimanainao nii kaikini'i. Inao ipana'ada'akan na'apam paaidinpan pataapinpa'akan ida'an manau-nam kasha'ora'a kawan, iaipan karikaonan paaitapa-ka'o pasanadinpan. Okowaadan nii mishi'o u'ati, Inao na'apainpainaouz isha'apainpan, kawinipinaatina'a kainaou'u naa wuru'u pa'atadapa-ka'o ida'an.

17 Mazan unao, usanadinpan dono Tominkaru ati, uchikaa uawun baara kaiman, uramaudin na'iki umaoda uzowaud.

18 Aonaa kizi baokoinao aitapan usanadinpan Tominkaru ati, soo uDaru aona'oraz utukapa-ka'o aitapan nii pa'an, na'iki uDaru tukapa'oraz usha'apatan aimaakan aona'oraz baokoinao aitapan, ukawinipinaatan nii unao.

Sha'apauzii aokazi ia'o (Luke 12:33-34; 11:34-36)

* 6:13 oia'o ai oo “Satan ai”. † 6:13 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u. ‡ 6:16 sanadinpan: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

19 “Mana'a ukasha'apauzi-tina'ana'a da'a'a imi'i baara'a, usha'apauz kainin nii, na'iki uwuzaaritan nii, na'iki koidimikinao koidapan niizu.

20 Mazan usaabaa usha'apauz nii aokazi ii, na'ii aona'o nii ukainin, aona'o nii uwuzaaritauzon, na'iki aona'o nii koidimikinao koidapanuz.

21 Aizii na'iam pidan saabaan pasha'apauz, karikaonanu'o nii utaapan panyukunuu, wuru di'iti'i utaapa-kiziz pasha'apauz.

22 “Wuru'u awunuiz na'apa'o lamp kawan ukanadapan pidan nanaa ati. Aizii puawun kaimanan dono, ipai punanaa mashaapan kanada'o-karu'u.

23 Mazan puawun makaimankan an, punanaa mashaapan nii maruta'o-karu'u. Ukau'an kanada'o makadan dono u'ida'a, maruta'o manawun ida'a'o pugaru.

Bauda'apa naobanai
(Luke 16:13; 12:22-31)

24 “Aonaa turuu pidan poitoruitapa-kidinan dya'utama'o naobanainao ati. Panaadon uto'ora-kizaitapan nii bauda'apa'o, na'iki umarainpan nii ba'oran; kaimana'o nii uizo'atin bauda'apa'o, na'iki ukashadapan nii ba'oran. Ukau'an aonaa turuu pidan naobanaitapan Tominkaru na'iki puraata.

Aonaa kizi nyukunui
kaziwadapa-ka'o

25 “Uruu idi ōkian u'ati. Aonaa ukaziwadapa'ana'a unyukunuu udi'itinpan ida'an kanoma'o nii unika na'iki utuzan ni'o dau'u ukakupa-kinaa nii, oo kamicha ukaiwadan nii dau'an. Mishi'oraiman kakupa-karu, powa'a'o umanawunun wanyukunui ai, na'iki nanai, powa'a'o umanawunun kamicha ai.

26 “Utukapa mooko kotu'uznao, aonaa i'paowinan. Udauna'an i'so'otan mani papaoriba aka na'iki i'kasaba'uan maniz padapunaa iti. Mazan upu'a'o uDaru aokazi ia'o paan i'dyaun. Aizii mani unao, aonaa umarainapa-ka'o mooko powa'a zii kotu'uznao ai?

27 Na'ia'oram unao turuu umashaapan powa'a ukotua'ikin ukaziwadapan ida'an unyukunuu udau'an? Aonaa na'ia'oram.

28 “Kanom nii ukaziwadapan unyukunuu ukamichan dau'an? Utukapa amazada ii aka'o soosoi kida sodan, na'iki na'apam i'soosoan. Aonaa i'kaudinan dadara i'tomapan mani pakamichan.

29 Mazan ōkian u'ati, King Solomon umanawunu'o usha'apauz konaunam kida, upu'u aonaa ukakamichantinan konaunam soosoi kida kawan.

30 Tominkaru wuru'u konaunamada'oraz pinidi kida soda'oraz amazada ii aka. Aizii kakupa utukapa-ka'o, udauna'an umawaka'akan naa, uru'o ni'i naa ukawaoda-ka'o. Aona'o nii mooko Tominkaru kakamichantan unao na'apa? Kanom nii mooko umishidapan mapasaka sodi?

31 “Ukau'an aonaa ukaziwadapa'ana'a unyukunuu udi'itinpan ida'an kanoma'o nii unika, oo kanoma'o nii utuza, oo kanoma'o nii ukamichan nii.

32 Na'apa kida'o dau'ana'a maaitapa-kainao Tominkaru kaziwadapauzon panyukunuu. Aokazi ia'oraz uDaru aitapanii uaipan aimakaan na'apa kida'oraz umashaapa-kinaa nii.

33 Mishi'oraiman utaa unyukunuu kiwiitapa zii Tominkaru naobanaitinan dau'an, na'iki umashaapa na'iki usha'apatin Tominkaru aipan kawana'ati. Utaan nii ipai na'apa kida'oraz unao idiwau nii.

34 Ukau'an aonaa ukaziwadapa'ana'a unyukunuu waikana'ana'o uaia-panii dau'an. Usha'apanum idi waikana'ana'o aimakaan sha'apainpan nii waikana'ana'o ida'a. Ukau'an aonaa ukaziwadapa'a naa unyukunuu waikana'ana'o aimakaan dau'an.

7

*Pidan dakotan pairiban**oia'o nii**(Luke 6:37-38, 41-42)*

1 “Mana'a pudakota'ana'a ba'oran pidannao dikauda'o nii, aonaa kizi Tominkaru dakotan pugaru dikauda'o nii.

2 Usha'apanum kau'an Tominkaru dakotan nii pugaru dikauda'o nii na'apa kapam pudakotan kawan ba'oran pidannao, na'iki na'apa'oram putaapan ba'oran pidannao, na'apa'o nii Tominkaru taapan pugaru kapam.

3 Kanom nii mooko pudi'itapan kaunuba sodi'o kaina'an puiriban awun ida'a, pumadi'itapakan pu'u atamun idin kaina'an puawun ida'a?

4 Puka'iita zii pukian puiriban ati, 'Ōso'ota kizi kaunuba'o puawun ai' atamun idin kaina'an pu'u puawun ida'a?

5 Pugaru taapinpauzo kaimana'o nii kaikini'i, puso'ota'a naa zii kiwi-itapa atamun idin puawun ai. Uruu na'apa kaimana'o ni'i naa putukapan puso'ota'azoonii kaunuba'oraz puiriban awun ai.

6 “Mana'a utaa'ana'a kaimana'o aimaakan Tominkaru di'iki'o arimarakanao ati, itanawatina'akan nii u'ati karikaonan, na'iki iaroautapan nii unao. Mana'a ukaboota'ana'a umanawunu'o kawinipinaa kida'o usha'apauz kooshinao bii iti, idakazaabi'ian nii karikaonan kidaz.”

*Pupishaan dono aimaakan taa-karu nii pu'atiz**(Luke 11:9-13)*

7 Jesus kian koshan, “Upishaa aimaakan, taa-karu nii u'atiz; udorota aimaakan, uikodan nii wuru'u udorotapaniaz; udau-dauapa paniinom, da'ata-karu nii paniinom u'ati.

8 Usha'apanum idi ipai pidan pishaa'o aimaakan, taa-karu nii u'atiz; na'iki na'ia'oram pidan dorota'o aimaakan, uikodan niiz; na'iki dau-daupa'o paniinom da'ata-karu nii paniinom u'ati.

9 Daruinao, udani pishaan an pawanyukunuu nii u'ai, utaa mani kuba udani ati?

10 Oo upishaan an kopau u'ai, utaa mani kowazaz u'ati?

11 Oia'o unao padamata, upu'u zii uaitapa utaan kaiman kida'o aimaakan udainao ati, aitanii mana'o nii uDaru aokazi ia'oraz, utaan nii kaiman kida'o aimaakan pishainao ati paugaru.

12 Pusha'apata kaimana'o aimaakan ba'oran pidannao ati, na'apa puaipan kawan aimaakan sha'apata-ka'o pu'ati kapam. Na'apa'o dau'o wuru'u Moses na'iki Tominkaru prophetinnao kakinaori kidaz.

*Mazowa'o dobaapa-kizai paniinom**(Luke 13:24)*

13 “Umorota mazowa'o dobaapa-kizai paniinom ida'an, usha'apanum kau'an kazowa'o dobaapa-kizai paniinom Tuubaru'o Tikazi pataka'utin-kizai di'iti'o wuru'u. Na'iki masha'apannaa mako-karu na'an, ukau'an iriba pidannao makon na'an.

14 Mazan dobaapa-kizai paniinom karikaonanu'o kakupa-karu di'iti'o, mazowa'o na'iki kasha'apannaa kapam mako-karu na'an. Ukau'an aonaa iriba'o nii mani pidannao ikodanuzu.

*Atamun, pa'aka ida'ana'o**uaitapa-ka'o**(Luke 6:43-44)*

15 “Uzaudinpauzo pa'i wunao aia'a dakotinpainaouz prophetnao nii. Īwa'atin nii u'ida'ati, na'apa masha'apatanu'u kaznizo kawan ĩaidinpan, mazan kichana'iki-kia'o ĩkaduz wuru'u, na'apa baudokoru kawan.

16 Uaitapan nii ĩdaun na'apa'oram ĩsha'apatanii ida'an, na'apa paoribai aitapa-kao kawan pa'aka ida'an. Aonaa na'apainim puikodan kaiwada-karu ida' o grape oo fig aka.

17 Ukau'an ziwu'o atamun kaakan dono, kaimana'o nii u'aka kida, mazan maziwuka'o atamun, u'aka dikauda kida'o nii.

18 Ziwu'o atamun, aona'o nii ukaakan dikauda kida'o idi; na'iki maziwuka'o atamun, aona'o nii ukaakan kaiman kida'o idi.

19 Na'ia'oram paoribai dikauda kida'o u'aka barota-karu niizu, na'iki kaboota-karu niizu tikazi wu'iti.

20 Ukau'an na'apa'o ida'ana'o nii unao aitapan wunaou'u dakotinpainaouz prophetnao nii, ĩsha'apatanii kida ida'an.

Kanoma'o nii morota

Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti

(Luke 13:25-27)

21 “Aonaa ĩpai'o nii mani pidannao wuru'u ‘Naobanai, Naobanai,’ kia'oraz ĩkian ō'ati kawiiizin Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii, soo wunaou'u sha'apatina'oraz ōdaru aokazi ia'oraz aipan kawana'ati.

22 Na'apain Tominkaru widauan kamoan dono'o naa pidannao, iriba'o nii pidannao kian ō'ati, ‘Naobanai, Naobanai, pu'uu ida'ana'o wakowaadapauzon Tominkaru paradan. Pu'uu ida'ana'o wawaatan oia'o doronai kida, na'iki iriba aimakaan umanawunu'o ukaimanan kida washa'apatana pu'uu ida'an.’

23 Mazan ōkian nii ĩ'ati, ‘Aonaa ōaitapauzon unao. Umako ō'ai, unao sha'apaapauzonao oii kida'o.’

Dya'utama'o kabaun tomikinao

(Luke 6:47-49)

24 “Na'ia'oram pidan abata'o di'oraz ōparadan kida, na'iki sha'apatina'oraz ōparadan kawana'ati, na'apa'o nii uruu aitapina'o pidan kawan, toma'oraz padapu nii dadara'o baara'a.

25 Wunu tuukia'o kaawan dono'o naa, uwa'ozi kida paidan naa, utubarun paida baara ii aka, na'iki ma'ozaka'o awaru kaawa'akan naa kabaun ida'ati, mazan aonaa kabaun dorautan, utoma-kao idi dadara'o baara'a.

26 “Aizii na'ia'oram pidan abata'o di'oraz ōparadan kida, na'iki aonaa usha'apatinan ōparadan kawana'ati, na'apa'o uruu tawuru kawanu'o maaitapin-ka'oraz pidan, toma'oraz padapu kaatu baara'a.

27 Wunu tuukia'o kaawan dono'o naa, wa'ozi kida tuubarun paida baara ii aka, na'iki ma'ozaka'o awaru kaawa'akan naa kabaun ida'ati, sariapa kabaun dorautan, ĩpai daunuuda'u.”

28 Aizii Jesus ĩpaian patominapa-kidan na'apa kida'o dau'an, tuukii pidannao di'itinpan na'apam utominapa-kidan dau'u.

29 Powa'a zii umanawunun utominapa-kidan pidannao wunao aia'a tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u.

8

Jesus kakudan

daonaiora kabishopa'o

(Mark 1:40-45; Luke 5:12-16)

1 Jesus tokan ana'a naa naawazi daara iki, iriba pidannao da'anpan udawu'ati.

2 Masha'apakiaka daonaiora kaawan u'ida'ati baiatina'o kichana'iki-kia'o bishoi* idi. Ukoduru'ukan ukanaapu ati, na'iki ukian u'ati, "Naobanai, punyukunuu na'apan dono, ðaitapa pukakudan nii ðgaru, kaiman kizi'i naa ðsaabainan."

3 Jesus pishatan uruu na'iki ukian, "Na'apa ðnyukunuu, pukakuda, kaiman pusaabain." Masha'apakiaka ubisho manaka'akan naa, na'iki kaiman usaabaina'akan.

4 Udauna'an Jesus kian u'ati, "Puabata, mana'a pa'i pukowaada'ana'a na'ia'oram pidan ati, mazan pumako sariapa puawunuuta-kidanaka pumada faadaa di'ii, na'iki putaa'a naa taauzo-kariwaiz Tominkaru ati kakuda-kariwainao taauzoniaz Moses kakinaori kawana'ati. Na'apa'o ida'ana'o nii pidannao mishidan kaimana'ora'a naa pusaabainan."

Jesus kakudan soldyaanao zowaunaa poitoru
(Luke 7:1-10)

5 Jesus kaawan dono Capernaum iti, Roman soldyaannao zowaunaa kaawan u'ida'ati padopian idi.

6 Ukian, "Naobanai, kaina'a ðpoitoru karinaan ðdapu ii, tuukia'ora'a naa, aona'a naa uka'iitan pakiitinan."

7 Jesus kian u'ati, "Ômakon nii na'iti, ðkakudanaka kizi uruu."

8 Mazan ukian Jesus ati, "Aonaa Naobanai, aonaa umanawunu'o mani wuru'u ðgaruz pumako'ozon mani ðdapu iti. Turuu pa'an puparadan karikaonan di'iki'i, kakuda'o nii ðpoitoru.

9 Ôgaru na'apa, ðkaudinan doko ainao pidannao ð'ai waranu a'o, ðgaru na'apa kaina'a soldyaanao kaudina'o ðwaranu'u kapam. Ôdyuudan dono bauda'apa soldyaa, 'Pumako' ôkian an u'ati, umakon nii. Aizii ðdapadan dono ba'oran soldyaa, 'Puwa'ati' ôkian an u'ati, uwa'atin nii. Na'iki ôdyuudan dono ðpoitoru, 'Pusha'apata wuru'u, ôkian an u'ati, usha'apatan niizu."

10 Jesus abatan idi wuru'u kaikapa'oraz parada-karu'u, tuukii udi'itinpaa'akan, na'iki ukian wunao ati'i kasaba'ukinpainaouz pa'ida'ati, "Ôkian mishi'o manawun u'ati, aonaa na'apainim zii ðikodauzon pidan Jewnao bii'i kaikapa'a manawun umishidanu'u.

11 Uruu idi ôkian nii u'ati, iriba'o nii Gentilnao wa'atin di'ikinapa kida'a waoko ikinapu na'iki wakadapu ikinapu, na'iki Îsakanata'anan nii Abraham, Isaac na'iki Jacob tuma konaukia'o aroapa-karu ida'ati, Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii.

12 Mazan unao, Tominkaru pidanannaouz na'ia'o ni'oraz padamata Tominkaru naobanai-tinan dono'o naa, kaboota-karu nii unao maruta'o-karu iti. Na'ia'o ni'i naa uzaadan tuukii na'iki ukuzowan nii uudako kida udo pian idi."

13 Uruu dauna'an Jesus kian naa soldyaanao zowaunaa ati, "Pukiwa'a naa pudapu iti, na'apa'oram pumishidan manawun, sha'apata-ka'o nii na'apa pu'ati." Na'apain aka manawun poitorui kakuda'akan.

Jesus kakuda iriba pidannao
(Mark 1:29-34; Luke 4:38-41)

14 Aizii Jesus kaawan dono Peter dapu iti, na'ii utukapan Peter imauzo washatinpan bed paawa'a, tuukia'o omada wiichan pakarinaan idi.

* 8:2 kichana'iki-kia'o bishoi: aona'o ukasaranaa nii, tuzuinba'o kapam ba'oran pidan di'iti. Putukapa kaarita token ii Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

15 Uruu idi Jesus zaamatan oka'u, sariapa omada wiichan shabata'akan, na'iki okakuda'akan naa. Na'iki'o okadishitan otaan naa Jesus wanyukunuu nii.

16 Uruu wachuupunin kamoo tipitan dauna'an iriba pidannao na'akan Jesus ida'ati pairibannao oia'o doronainao zaamatapaniinoo kida. Jesus waata oia'o doronainao pidannao ai paparadan ida'an karikaonan. Na'iki ukakuda ipai karinainao.

17 Wuru'u usha'apatan kaikapa kida'orazu'u, uruu umishian naa tawuru'u kotua'oraz prophet Isaiiah kianuz, "Pa'ida'a uzaamatan wa'ai wabaiatin-kinaa rinai kida, na'iki uso'ota wa'ai wakarinauzo-kinaa kida."

Da'ana'azoinao Jesus

(Luke 9:57-62)

18 Jesus tukapan idi'i naa iriba pidannao kasaba'ukinan pa'ida'ati, sariapa ukian patominapa-kidaniinoo ati, "Aushaa watarauka'a naa karishii baza iti."

19 Bauda'apa pidan tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u wa'atin Jesus ida'ati. Ukian u'ati, "Tiichaa, o'da'anan nii pugaru na'iti'oram pumako-kizi iti."

20 Jesus dako'atin na'iki ukian u'ati, "Waruzonao kaina'a i'uun kida, kotu'uznao kaina'a Ishimaka kida kapam, mazan Daonaiora Aokazi Iki'o, aonaa uwashatinauzo-kizi nii, na'iki aonaa usookapauzo-kizi nii."

21 Ba'oran daonaiora tominpa'o Jesus di'iki kian u'ati, "Naobanai, o'didanaka kizi zii o'daru mawakan kiwiin, uruu dauna'an o'da'anan pugaru."†

22 Mazan Jesus kian u'ati, "Puda'an o'garu. Marii mawakainoo didan pairiban mawakan."‡

Jesus mashaatan

ma'ozaka'o awaru

(Mark 4:35-41; Luke 8:22-25)

23 Jesus paidinan kanawa zo'iti, utominapa-kidaniinoo makon kapam utuma karishii an.

24 Masha'apakiaka ma'ozaka'o awaru kaawan karishii an, na'iki kanawa kichana'iti-kia'a naa, udaawadainan wunu paran idi. Mazan Jesus, uda'awun.

25 Sariapa utominapa-kidaniinoo pokowauanuzu. I'kian u'ati, "Kadiman Naobanai! Kadiman! Pukazannaata waunoo! Wanaraan ni'i naa!"

26 Jesus kian i'ati, "Kanom nii dii utarian? Masakauda'u'o sha'a karikaonan umishidan?" Udauna'an ukadishita'akan, uru'u naa udyuudan ma'ozaka'o awaru na'iki wunu paran mashaadinan. Sariapa mishi amazada mashaadina'akan masha'a.

27 Tuukii udi'itinapa-kida'akan patominapa-kidaniinoo. "Kanom kaduzu'u naa pidan uruu?" I'kian. "Atii awaru na'iki wunu paran mishida zii uparadan."

Jesus kakudan oia'o doronainao zaamatapaniinoo

(Mark 5:1-20; Luke 8:26-39)

28 Jesus kaawan dono'o naa karishii baza iti Gadara Baara itinapu, na'ii pamakopa-kizi an, dya'utam pidannao ikodapanuzu, kodita'akainoo pamashaapa-kizi baaranai ia'o, ka'unaru kida di'iki.§ Wuru'u inaouz oia'o

† 8:21 Naobanai, o'didanaka kizi zii o'daru mawakan kiwiin, uruu dauna'an o'da'anan pugaru. oo "Naobanai, aona'o nii zii o'makon kai. Kaina'a o'daru tuukian. Aizii umawakan an, o'didan nii zii uruu. Uruu dauna'an o'makon nii pudawu'ati." ‡ 8:22 Marii mawakainoo didan pairiban mawakan. oo

"Marii pidannao wuru'u mamishida-kainaoz o'garu didan pairiban mawakan." § 8:28 Uruu dono pidan baaranaa, kuba uun ii kida'o pa'an.

doronainao zaamatapaniinao, ukau'an to'oraba'o ĩdyaun. Una'apan idi, aonaa kanom makouzon na'ii'aka'o dunapo ida'an.

²⁹ Sariapa ĩkadakon u'ati diiwa'o ida'an, "Pugaru Tominkaru Dani, kanom puaipan wa'ai? Pupataka'uta'anan naa sha'a waunao wapataka'uta-ka'o kamoon ua'ii zii?"

³⁰ Aonaa nunapo manawun mani ĩnao di'iki, kaina'a iriba'o kooshinao aroapatinan.

³¹ Uruu idi oia'o doronainao pishaan Jesus tuukii. ĩkian u'ati, "Puaipan an wamakon di'iki'i, pudyuuda shoman waunao wamorota'an kizi kooshinao di'iti."

³² "Umako," Jesus kian ĩ'ati. Uruu idi ĩkodita'akan daonaioranao di'iki, na'iki ĩmakon ĩmorota'anan naa kooshinao di'iti. Sariapa kooshinao dima'akan karishii danoma katawudapuzun di'iti, ĩwaotan karishii baoko iti, na'iki ipai ĩnaraan.

³³ Uru'u naa kooshinao taapikinao dima'akan donoi iti. Na'ia'a naa ĩkakuwaapan ipai na'apam aimaakan sha'apainpan dau'u. Na'iki ĩkowaada na'apam oia'o doronainao zaamatapaniinao sha'apata-ka'o.

³⁴ Uruu idi ipai donoi sannao makon ĩkodapa'anan Jesus. ĩkodapan dono'o naazu, kaziwa'o ida'an ĩdyuudanuzu ĩaipan umakon pawii zi iki.

9

Jesus chi'ika-kidan

machi'ikaka'o

(Mark 2:1-12; Luke 5:17-26)

¹ Uruu dauna'an Jesus paidinan patominapa-kidaniinao tuma kanawa zo'iti ĩtaraukan karishii an powaa iti'i naa pamashaapa-kizi iti.*

² Na'ia'a naa pidannao na'akan daonaiora machi'ikaka'o Jesus di'iti pawashatinapa-kizi baara ida'an. Aizii Jesus tukapan idi ĩmishidan tuukii manawun paugaru, sariapa ukian machi'ikaka'o pidan ati, "Pusaabaa punyukunuu ōdani, ipai ōso'otan pu'oi'an."

³ Pabi'i kida tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kian panyukunuu ii, "Uwazootapa'azon Tominkaru paparadan ida'an."

⁴ Jesus, uaitapa na'apam ĩdi'itinpan, uruu idi ukian ĩ'ati, "Kandii nii udi'itinpan ōdau'u oia'o ida'an?"

⁵ Na'ia'oram masha'apannaa: 'Ipai pu'oi'an mainaabata-ka'o' kii, oo 'Pukadishita na'iki puchi'ika' kii?

⁶ Mazan ōaidan nii u'ati Daonaiora Aokazi Iki'o, kaina'a uma'ozakan mainaabata-kinaa nii pidannao oian da'a'a imi'i baara'a." Uru'u naa ukia'akan machi'ikaka'o pidan ati, "Pukadishita, puna'aka puwashatinapa-kizi na'iki pumako'o naa pudapu iti."

⁷ Machi'ikaka'o pidan kadishita'akan na'iki umakon naa padapu iti.

⁸ Aizii pidannao tukapan idi kaikapa'o sha'apanu'u, tuukii ĩdi'itinpan, na'iki ĩkonaukii-kidan Tominkaru utaan idi umanawunu'o ma'ozaka-karu pidan ati.

Jesus dapadan Matthew

(Mark 2:13-17; Luke 5:27-32)

⁹ Aizii Jesus makon naa na'iki, pamakopa-kizi an utukapa zaamaapauzo tax puraatannaa, Matthew kia'o u'uu, usakanatapan kabaun pakaudin-kizi nazo ii. "Puwa'ati ōtuma," Jesus kian u'ati. Sariapa Matthew kadishita'akan na'iki umakon naa utuma.

* 9:1 Jesus mashaapa-kizi wiizai dakota-ka'o Capernaum.

¹⁰ Jesus aroopan patominapa-kidaniinao tuma Matthew dapu ii. Na'ii iriba zaamaapauzonao tax puraatananaa na'iki ba'oran oiainao pidannao aroopan ituma.

¹¹ Phariseenao tukapan idi uaroopan na'apainao pidannao tuma, sariapa ikian Jesus tominapa-kidaniinao ati, “Kanom nii utiichaan aroopan oiainao tuma?”

¹² Jesus abata ina'apanuz kaikapa'a, uruu idi ukian i'ati, “Ziwuinao pidannao, aonaa iaipan daakataa, soo karinainao pa'an.

¹³ Umako utominapa kizi na'apa'oram Tominkaru Paradan saada-kariwaiz kian. Ukianuz, 'Kamunan-karu oiaipan u'ai, aonaa taain-karu kawaoda-kariwai uzai ida'an mani.'† Ukau'an aonaa kaimanainao mani wuru'u odapada'ananiinaouz, mazan oiainao.”

Jesus pishaa-kaao sanadin-karu dau'u

(Mark 2:18-22; Luke 5:33-39)

¹⁴ Bauda'apa kamoo John Chikaawunuupauzo tominapa-kidaniinao kaawan Jesus ida'ati. I'pishaan Jesus, ikian u'ati, “Kanom nii waunao na'iki Phariseenao sanadinpauzon‡ Tominkaru ati, mazan putominapa-kidaniinao, aonaa pa'an Isanadinpauzon Tominkaru ati?”

¹⁵ Jesus dako'atin idyaun, ukian, “Na'apa dii uaitapan mazida'o daonaiora dapadaniinao mashaapan kasha'ora mazida'o aroapa-kizi ii, mazida'o daonaiora na'an pu'u ituma. Aonaa turuu una'apan. Mazan daonaiora mazida'o zaamata-kaao dono i'ai, uruu dono'o ni'i naa pa'an ikasha'oran na'iki Isanadinpan.”

¹⁶ Udauna'an Jesus kian koshan, “Aonaa pidan zimindotauzon pakamichan zaam dadotan pa'ina'o kamicha idin idi, usha'apanum kau'an shokota'o nii zii wuru'u pa'ina'oraz kamicha idin uzaama'o ai, na'iki powa'a'o nii zii umanawutan wuru'u udadotanuz.

¹⁷ “Na'iki aonaa pidan kawazotauzon kaiwauzo-kariwai'i naa wine kinnaa§ pa'ina'o zii wine toma-kaao idi. Pa'ina'oraz zii wine poodan nii utada'okan nii wuru'u kaiwauzo-kariwaiz naa ukinnaa, uruu wine wakudinan ni'i naa, na'iki ukinnaa pataka'uinan ni'i naa kapam. Uruu idi karikaonan da'i pidan tomazon pa'ina'o wine kinnaa papaida-kizi nii pa'ina'o wine. Utoma-kaao dono na'apa, aona'o nii ukinnaa sha'apan.”

Mawaikaiba zunaaba sodi na'iki izaipa'o zunaaba

(Mark 5:21-43; Luke 8:40-56)

¹⁸ Jesus kadakotinan pu'u zii, Jewnao zowaunaa kaawan u'ida'ati. Ukodoru'ukan ukanaapu ati, na'iki ukian, “Odani zunaaba sodi mawakan aizii aka, upu'u mazan puwa'ati pupishata kizi puka'u idi oroo, okakuda kizi.”

¹⁹ Sariapa Jesus na'iki utominapa-kidaniinao makon naa utuma.

²⁰ Aizii na'a'o zun baiatina'o 12 wunu paizaipan idi. Okaawan Jesus barau ikinapu na'iki opishatan ukamichan danoma karikaonan.

²¹ Usha'apanum kau'an panyukunuu ii okian, “Opishatan an uchaakitan karikaonan, okakudan nii.”

† 9:13 Hosea 6:6 ‡ 9:14 sanadinpauzon: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. § 9:17 wine kinnaa: uzai mada idi'o utoma-kaao. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

²² Yesus padantina'akan, sariapa utukapanuzo, na'iki ukian o'ati, "Ma'ozaka putaapa punyukunuu ōdani, pumishidan idi'o, pukakudan." Na'iki'i naa mishi sariapa okakudan.

²³ Uruu dauna'an Yesus kaawan Jewnao zowaunaa dapu iti. Na'ii utukapan iriba taipauzonao na'iki muraapainao mawaka'o ati.

²⁴ Uruu idi sariapa Yesus kian i'ati, "Ukodita di'iki'i, aonaa omawakan mani wuru'u, oda'awun karikaonan." Ipai pidannao shaazootinan una'apan idi.

²⁵ Pidannao koditan dauna'an, uru'u naa Yesus makon zunaaba sodi di'iti, na'iki uzaamatan naa paka'u kadu'ikizo. Sariapa okakuda'akan na'iki okadishita'akan.

²⁶ Pidannao kakuwaapan di'oraz dau'ana'a ipai na'an kida'o wiizai kawana'ati.

Jesus kakudan dya'utam daonaioranao ishaawunnao

²⁷ Udauna'an Yesus makopan pu'a'a naa na'iki, dya'utam daonaioranao ishaawunnao da'anpan uruu. Īkadakoinan diiwa'o ida'an u'ati. "David Takaan-daun,* pukamunan-kida waunao," ĩkian.

²⁸ Yesus morotan dono'o naa kabaun nazo iti, uru'u naa ishaawunnao kaawan u'ida'ati na'iki upishaan ĩdyaun. Ukian i'ati, "Umishida turuu ōkakudan unao?"

"Wamishida, Naobanai," ĩkian u'ati.

²⁹ Uru'u naa Yesus pishatan ĩawun kida, na'iki ukian i'ati, "Umishidan idi, na'apa'o nii usha'apan."

³⁰ Sariapa ĩtukapa'akan naa. Uru'u naa Yesus kakinaowan ĩdyaun. Ukian, "Mana'a pa'i ukowaada'ana'a pidan ati kanom sha'apan u'ati."

³¹ Mazan upu'u ĩmakon, ĩkakuwaapa'anan udau'an, ipai na'an kida'o wiizai kawana'ati.

Jesus kakudan maparadan-ziiwa

³² Wuru'u dya'utamainauz daonaioranao mako'okan pu'u zii, pidannao na'akan Yesus ida'ati maparadanu'o daonaiora, wuru'u umaparadanunuz oia'o doronai kaina'an idi'o u'ida'a.

³³ Aizii Yesus waata'akan dauna'an oia'o doronai u'ai, sariapa ukaparadanu'ukan. Tuukii pidannao, kasaba'ukinpainao na'ii, di'tinpan, na'iki ĩkian, "Aonaa watukapauzon zii kaikapa'ora'a aimakaan sha'apata-kao Israel an."

³⁴ Mazan Phariseenao kian, "Oia'o doronainao naobanaa taan idi'o u'ati ma'ozaka-karu wuru'u uwaatanuz oia'o doronainao."

Jesus kasha'oran pidannao dau'an

³⁵ Yesus makon umorowautapan ipai donoi na'iki wiizai sodi kida kawana'ati. Utominapatin-kidan pidannao synagogue ii kida, na'iki ukowaadapan Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'an, na'iki ukakuda pidannao karinainao pabi'inaaka kida'o rinai idi.

³⁶ Tuukii ukasha'ora-kidan ipai wuru'u pidannaouz utukapan idi ĩdopian, na'iki aonaa ĩaitapan na'apam naa pasha'apatinan pa'ida'a, na'apa kaznizonao kawan, aona'oraz ĩtaapiki nii.

³⁷ Ukau'an ukian patominapa-kidaniinao ati, "Udaru paoriba baawu, dyuua'a naa u'aka, mazan aonaa kaudinainao iriban kasaba'ua'o niizu.

³⁸ Utoriinapa kapaoriba'o ati, uzaamata kizi kaudinainao nii kasaba'uupainao nii wuru'u papaoriba aka kidaz."

* 9:27 David Takaan-daun: Kotua'o Tominkaru kian uduyudan nii bauda'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii.

10

*Jesus zaamatan**12 pidannao
apostlenao nii**(Mark 3:13-19; Luke 6:12-16)*

¹ Jesus dapadan 12 patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati, na'iki utaan ma'ozaka-karu i'ati iwaata-kinaa nii oia'o doronai kida pidannao ai, na'iki ikakuda kizi pidannao karinaapainao ipai pabi'inaaka kida'o rinai ai.

² Di'i i'uu kida'a 12 pidannao Jesus zaamatan apostlenao* nii: kiwiin Simon, dakotapa-kariwaiz Peter kii, na'iki u'inawuzu Andrew; James na'iki u'inawuzu John, inao Zebedee dainao;

³ Philip na'iki Bartholomew; Thomas na'iki Matthew, Matthew uruu zaa-maapauzoz da'i tax puraatananaa; James, Alphaeus dani, na'iki Thaddaeus;

⁴ Simon, uruu Patriot;† na'iki Judas Iscariot, kaakapa'oraz Jesus.

*Jesus dyuudan**12 apostlenao**(Mark 6:7-13; Luke 9:1-6)*

⁵ Aizii Jesus dyuudan naa 12 pazaamataniinao apostlenao nii. Ukak-inaowa'akan idyaun, ukian, "Aonaa umako'ona'a Gentilenao‡ di'iti, na'iki Samaria Baara sannaos, mashaapa-kizi kida donoi di'iti.

⁶ Mazan umako pa'an õpidanannao Israelitenao di'iti, waziwadinaouz kaznizo kawan.

⁷ Umako ukakuwaapa'an ukowaada kizi maonapa'a naa Tominkaru naobanai-tinan.

⁸ Ukakuda karinainao, ukadishita-kida mawakainao powaa iti. Ukakuda baiatinainao kichana'iki-kia'o bishoi idi, na'iki uwaata oia'o doronainao pidannao ai. Ōtaanii ma'ozaka-kinai u'ati mawinipinaa-daun, ukau'an usha'apata'a naazu mawinipinaa-daun.

⁹ "Umakon dono, aonaa una'akapa'ana'a upuraatan umashaapa-kinaa nii;

¹⁰ mana'a una'aka'ana'a umako-kizi iti usaakon oo ba'oran ukamichan oo ba'oran udazkidi oo uwadookori nii. Usha'apanum kau'an pidan kaudina'o, taa-ka'o nii u'ati aimaakan uwinipinii.

¹¹ Ukaawan dono na'ia'oram donoi oo wiizai di'iti, udawata pidan na'ii. Na'ia'oram dapaapan an unao, umashaapa idapu ii atii udobatan na'iki.

¹² Umorowautan dono pidannao dapu iti, ukii i'ati, 'Marii kaiman-karu Tominkaru di'iki'o na'an utuma.'

¹³ Idapaapan dono unao kaiman, marii kaimana'oraz uparadan na'ian ituma. Mazan imadapaapakan an unao kaiman, ukiwa-kida powaa iti wuru'u kaimana'oraz uparadan.

¹⁴ Aizii imadapaapakan dono unao kaiman, oo aonaa iabata'azon ukuwaa, udobata na'iki uparauda'aka imi'i ukidiba di'iki iawunuutapan pu'u."*

¹⁵ Jesus kian, "Ōkowaada'azon mishi'o aimaakan u'ati. Tominkaru kootowapa-kidan dono'o naa pidannao, Tominkaru pataka'utan nii

* **10:2** *apostlenao*: dyuuda-kariwai kakuwaapa'anan Tominkaru naobanai-tinan dau'u. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † **10:4** *Patriot*: mizaataakapauzoz pawii zi dau'an. Ba'oran udakotapa-kinao Zealot kii. ‡ **10:5** *Gentilenao*: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. § **10:5** *Samaria Baara sannaos*: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. * **10:14** *Kidibai parauda-ka'o, ukainaabatan Tominkaru marina'atan nii inao.*

na'iainao pidannao donoi ii, powa'a zii wunao aia'a Sodom na'iki Gomorrah sannaouz.”†

*Pataka'uta-karu nii kaudinainao Tominkaru ati
(Mark 13:9-13; Luke 21:12-17)*

16 Jesus kian koshan, “Uabata, ôdyuudan unao na'apa kaznizonao dyuudakao kawan baudokoronao bii iti. Ukau'an uaitapin na'apa kowazaz kawan, mazan umashaapa kaiman pidannao tuma orid kawan.

17 Uzaudinpa'a naa pa'i, usha'apanum kau'an pidannao zaamatan nii unao na'iki ña'akan nii unao kootowapa-kizai iti, na'iki ìba'izian nii unao synagogue ii kida.

18 Na'iki ña'akan nii unao kazowautapainao wiizai kanaapu ati na'iki kingnao kanaapu ati ôgaru dikin ii. Na'apa'o ida'ana'o nii ukowaadan ï'ati, na'iki ba'oran pidannao ati, Kaimana'o Kuwai ôdau'ana'o.

19 Aizii uzaamata-kao dono na'iki utiwaa-kidapa-kao dono kootowapakizi ii, mana'a udopia'ana'a udawatan dau'u na'apam nii ukian. Taa-karu nii u'ati uaitapa-kinaa nii na'apam nii ukian.

20 Ukau'an uparadan an na'apain, aonaa unaou'o ni'i naa mani parada, mazan uDaru Tominkaru Dorona'o nii parada unao ida'an.

21 “Uruu dono pidannao zowii-kidan nii pa'inawuzunao, na'iki daruinao na'apa'o nii ïzowii-kidan paudainao. Daniinao kashadapan nii padarunao na'iki pudaronao, na'iki ïzowii-kidan nii ïdyaun.

22 Ipai pidannao to'ora-kizaitapan nii unao ôdikin ii. Mazan kanom tuuda'o ipai wuru kida'a atii utokon iti, kazannaata-karu nii uruu.

23 Upataka'uta-kao dono umishidapan dau'an ôgaru bauda'apa'o wiizai di'ii, ukidoapa ba'oran wiizai di'iti. Ôkian mishi'o manawun u'ati, aona'o nii zii ukauin-kizi ipain Israel an kida'o wiizai an, Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan ua'ii powaa ati.

24 “Aonaa tominpa'o pidan umanawunun patiichaan ai, na'iki aonaa poitorui umanawunun panaobanaa ai.

25 Ukau'an turua'o wuru'u tominpa'o pidan tominapanuz patiichaan kawan, na'iki poitorui na'apa panaobanaa kawan. Kadapu'o dakota-kao an Beelzebul‡ kii, aitaniiiman udapu ainao pidannao powa'a'o nii zii ïdakoapaka.

*Kanom ai tarii-karu
(Luke 12:2-9)*

26 “Ukau'an aonaa utaria'ana'a pidannao ai. Ipai dizapa-kariwai, aida-kida-kao niizu, na'iki ipai taapa-kariwai kida mashaa, ipai'o nii uaitapakida-kao.

27 Wuru'u aimaakan ôkowaadaniaz unao ati karikaonan, ukowaada'a naa pa'iz ipai pidannao ati. Kanom aimaakan mashauda'u'o ôkowaadan u'ati, ukowaada'a naa pa'iz diiwa'o ida'an pidannao abata kiziz.

28 Mana'a utaria'ana'a wunao aia'a zowia'oraz pidan, mazan udoronaa, aonaa ïka'iitan pazowian pa'an. Mishi'oraiman utarii pa'an Tominkaru ai, ka'iita'oraz pakabootan pidan na'iki udoronaa Tuubaru'o Tikazi wu'iti.

29 Aonaa mooko dya'utama'o parikowarunao toriauzo-kao masakauda'u sodi'o puraata ida'an karikaonan, mazan upu'u aona'o nii bauda'apa udaru Tominkaru kashaapan ïwaotan imi'i baara ati.

† 10:15 Sodom na'iki Gomorrah: kotua'o donoinao. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ‡ 10:25 Beelzebul: ba'oran kaarita ida'a udakota-kao Beelzebub kii. Uruu Satan.

³⁰ Na'iki Tominkaru aitapanii ipai na'apauda'u'oran uzowaud kida uzowau ida'a.

³¹ Ukau'an aonaa utaria'ana'a, usha'apanun kau'an powa'a'o zii umarainapa-ka'o iriba'o parikowarunao ai.

³² “Na'ia'oram pidan kowaada'o òpidanan paugaru ipai pidannao kanaapu'u, na'apa'o nii kapam òkowaadan òpidanan uruu, òdaru aokazi ia'o kanaapu'u.

³³ Mazan na'ia'oram pidan kowaada'o pamarina'atan ògaru ipai pidannao kanaapu'u, na'apa'o nii kapam òmarina'atan uruu òdaru aokazi ia'o kanaapu'u.

*Aonaa kaimanaaka-karu mani,
mazan mizaataaka-karu
(Luke 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ “Aonaa uzauda-kida'ana'a òkaimanaaka-kida'anan mani pidannao pa'atiaaka wuru'u òwa'atinuz da'ati'i imi'i baara ati. Òwa'atin aonaa òkaimanaaka-kida'anan mani pidannao, mazan òmizaataaka-kida'anan ìdyaun pa'atiaaka.

³⁵ Òwa'atin òpana'ada'anan daonaiora nyukunuu padaru ai, zun padaro ai, dinizoi paimauzo ai.

³⁶ Puiribannaou'o nii manawun wuru'u putarubanao ni'oraz. §

³⁷ Na'ia'oram pidan marainpa'o padaru oo padaro powa'a zii pamarainpan ai ògaru, aonaa turuu na'apa'o pidan da'anan ògaru. Na'ia'oram pidan marainpa'o padani powa'a zii pamarainpan ai ògaru, aonaa turuu na'apa'o pidan da'anan ògaru.

³⁸ Na'ia'oram pidan aona'o una'aka'azon pacrossannaa,* aonaa turuu na'apa'o pidan da'anan oo ukaudinán òtuma.

³⁹ Na'ia'oram pidan aipa'o pakakupan pa'ida'a, waziwa'o nii karikao-nanu'oraz kakupa-karu pa'ai. Mazan kanóm marina'ata'o pamashaapauzon kaduz pamishidan òikin ii ògaru, uikodan nii karikaonan'u'oraz kakupa-karu.

*Wawinipa kida
(Mark 9:41)*

⁴⁰ “Na'ia'oram pidan kaimana'o udapaapan unao, kaimana'o udapaapan ògaru kapam wuru'u; na'iki na'ia'oram pidan kaimana'o udapaapan ògaru, kaimana'o udapaapan wuru'u dyuuda'oraz ògaru kapam.

⁴¹ Na'ia'oram pidan dapaapa'o prophet, uaitapan idi Tominkaru prophetin uruu, taa-ka'o nii uwinipa nii na'apa prophet kawan. Na'iki na'ia'oram pidan kaimana'o udapaapan kaimana'o pidan, ukaimanan idi, na'apa'o nii uwinipa nii taa-ka'o kaimana'o pidan kawan.

⁴² Na'iki na'ia'oram pidan taa'o wunu bauta'apa'o òpidanan tuzan nii, aonaan pu'u padamata umanawunun, mazan òpidanan uruu, mishi'o nii ukawinipinaata-ka'o na'apa'o òikin ii.”

11

*John Chikaawunuupauzo dyuudan papoitorunao
Jesus di'iti
(Luke 7:18-35)*

§ **10:36** Micah 7:6 * **10:38** una'aka'azon pacrossannaa: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-ka'o nii pada'anpan òikin ii Jesus.

1 Jesus ipaia'akan dauna'an patominapa-kidan 12 patominapa-kidaniinao, uruu dauna'an umakon naa, utominapa-kida'anan na'iki ukakuwaapatina'anan wiizai kida kawana'ati, Galilee Baara an kida'oraz.

2 Taraa-kizai ia'o John Chikaawunuupauzo, uabatan dono Christ sha'apatanii kida dau'u, uruu idi udyuudan patominapa-kidaniinao pishaa'anan Jesus.

3 Ikaawan dono'o naa u'idi'iti ikian u'ati, "Pukowaada wa'ati, pugaru'u naa mishi wuru'u wa'ati'o ni'oraz John kowaadauzoniaz, oo wazaudapa zii ba'oran?"

4 Jesus dako'atin idyaun, ukian, "Umako powaa iti John di'iti, ukowaada'an kanom uabatanii na'iki utukapanii osha'apatan:

5 ishaawunu'o, turuu utukapan; machi'ikaka'o, chi'ika; kabisho'o kichana'iki-kia'o bishoi idi, kaiman ubisho manakan; makina'o, abata; mawaka'o, kakuda-ka'o powaa iti; pataka'utina'o, abata Kaimana'o Kuwai.

6 Konaukia'o nii pidan aona'oraz ukashadan pamishidapan o'garu."

7 John tominapa-kidaniinao kiwan dauna'an, Jesus kakuwaapan naa John dau'u iriba'o pidannao ati. Ukian i'ati, "Umakonkan dono'oraz John di'ii mapidantaka'o baara ia'oraz, sha'apa'oram pidan uzauada-kida utukapan na'ii uruu dono? Pidan, pinidi saba awaru dawuapa-kidani kawanu'o?"

8 Kanom sha'a utukapa'azon na'ii umakonkanuz na'ii? Daonaiora, umanawunu'o kamicha kida ukaiwadapanii? Pidan kaiwadapa'oraz na'apa'o kamicha, mashaapa'o umanawunu'o kabaun ii.

9 Ukowaada o'ati, kanom sha'a utukapa'azon na'ii umakonkan dono na'ii? Tominkaru prophetin sha'a? Prophet mishi uruu, mazan powa'a zii prophet ai.

10 Uruu John dau'ana'o saada-kariwaiz Tominkaru Paradan ida'a. Ukianuz.

'Puabata, odyuudan pidan pu'ua'ati kakuwaapa'o nii o'ati,

uru'o nii saaba pumako kizi.' ">*

11 Udauna'an Jesus kian, "Mishi'o okian u'ati, aonaa na'iam pidan shakata'o da'a'a imi'i baara'a umanawunu'o nii John Chikaawunuupauzo ai. Mazan pidan, aona'oraz umanawunun Tominkaru naobanai-tinapa-kizi'i, upu'u umanawunu'o uruu John ai.

12 "John Chikaawunuupauzo sakadan di'iki'o pakaudin an atii kai, Tominkaru naobanai-tinan tuubarudinan, dikauada'o pidannao tiwaan pu'u pamashaatanuz.

13 Kiwiitapa John kakuwaapan ua'ii, ipai kotua'oraz Tominkaru prophetinnao kakuwaapan, na'iki kotua'oraz Moses kakinaori kowaadan na'apam nii aimaakan sha'apan.

14 Aizii umishidan an wuru'u ikuwaa kidaz, John, uru'u naa wuru'u Elijahaz, ikowaadaniaz Tominkaru dyuudan nii.†

15 Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!

16 "Na'apam dii mani okinaabatan kainao pidannao? Na'apa'o idyaun koraziannao kawan sakanatapainauz pamakinaotin-kizi ii, kadakoin-painauz pa'atiaka.

17 Ikian kaikapa'a: 'Watauan pu'u mazida-karu kunnaa unao ati, mazan upu'u aonaa ukonaupan. Wakunuan pu'u u'ati baaranai ia'o ukunuuauzokao, mazan upu'u aonaa uzaadan.'

18 Ukau'an na'apa'o John, sanadinpauzo uruu, na'iki aonaa utuzapauzon. Uruu idi pidannao kian udau'an, 'Kaina'a oia'o doronai u'ida'a.'

* 11:10 Malachi 3:1 † 11:14 Malachi 4:5

19 Aizii Daonaiora Aokazi Iki'o aroopauzon na'iki tuzauzo wine, uru'u naa pidannao kian udau'an, 'Aushaa, utukapa arawu'u kashabakizi na'iki tuzapauzo uruu. Unaudapa pakaminauda'u-tinpan wunao idi'i zaamaapauzonaouz tax puraatanaa, na'iki ba'oran oiainao pidannao tuma.' Tominkaru aitapaaban wuru'u tukapa-kida-kariwaiz umishiin wuru ida'ana'a sha'apaapa-kariwaiz."

*Donoi ii kida'o pidannao,
aonaa imishidan Jesus
(Luke 10:13-15)*

20 Donoi kida, Jesus sha'apata-kiziz iriba umanawun kida'o aimaakan padamata, mazan upu'u aonaa na'ii sannao tanawatinan pa'oian ai. Uruu idi Jesus aidan paparadan na'ii sannao mamishidikan dikin ii.

21 Ukian, "Kasha'ora'o nii manawun pubaiaapan Chorazin! Pugaru Bethsaida, na'apa'o nii pubaiaapan kasha'ora'o manawun! Aizii wuru'u umanawun kida'oraz aimaakan sha'apata-kariwaiz u'ida'a, usha'apata-ka'o an mani Tyre na'iki Sidon[‡] ii, sariapa mani na'ii sannao morokodan kamicha kasha'ora-karu daara kida. Na'iki sariapa mani ikadadainan pariti'i idi, itukapa-kida-kinaa nii mishi patanawatinan pa'oian ai.

22 Mishi'o okian u'ati, awutapa'o nii zii Tominkaru pataka'utan Tyre na'iki Sidon sannao unao ai, wuru kamoo dono'o Tominkaru kootowapa-kidanuz naa pidannao.

23 "Aizii unao Capernaum sannao, u'itiiman umanawunu'o nii unao aokazi ii? Aonaa, mazan kii'an ukaboota-ka'o nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti. Wuru'u umanawun kida'oraz aimaakan, sha'apata-kariwaiz u'ida'a sha'apata-ka'o an mani Sodom[§] ii, kaina'a zii mani wuru'u donoiz kai.

24 Mishi'o, ukau'an Tominkaru kootowapa-kidan dono'o naa pidannao, powa'a'o nii zii Tominkaru pataka'utan unao, Sodom sannao ai."

*Uwa'ati o'ida'ati
usokapa kizi
(Luke 10:21-22)*

25 Na'apain uruu dono Jesus toriinpan, ukian, "Odaru, aokazi iainao na'iki imi'i baara ainao naobanaa, okonaukii-kidan pugaru, usha'apanum kau'an putukapa-kidan idi'i naa pa'inainao itominpan ati, pumataapadakaniaz umanawunu'o aitapainao aitapan.

26 Mishi'o odaru, na'apa kida'o sha'apan puaiapan kawana'ati'o."

27 Aizii Jesus kian i'ati, "Odaru taanii o'ati ipai aimaakan pa'idi'iki kida'oraz. Aonaa kanom aitapan o'garu uDaniz, soo oDaru. Na'iki aonaa kanom aitapan oDaru, soo o'garu uDani. Na'iki pidannao ozaamataniinaouz aitapa'o nii uruu.

28 "Uwa'ati o'ida'ati ipai unao mizainainao kimisha'o padowautapanii idi, o'taan nii sookapa-karu u'ati.

29 Uzaamata odopawa, una'aka kiziz na'iki utominapa o'idi'iki, usha'apanum kau'an kaimana'o onyukunuu na'iki aonaa atadinpa'o mani wuru'u o'garuz. Uruu idi uikodan nii mishi'o manawun sookapa-karu.

30 Wuru'u odopawa o'taan ni'oraz u'ati masha'apanna'o na'iki shaakada'o."

[‡] 11:21 Tyre na'iki Sidon: donoi kida, aonaa Jewnao mashaapa-kizi mani. [§] 11:23 Sodom: kotua'o donoi mainaabata-kariwaiz pidannao oian idi. (Genesis 19:24-28)

12

*Jesus uruu**Sookapa-karu Kamoon naobanaa**(Mark 2:23-28; Luke 6:1-5)*

¹ Aizii Sookapa-karu Kamoon dono, Jesus dobatapan patominapa-kidaniinao tuma zakapu an paoribai wheat baawu an. Na'apain utominapa-kidaniinao zamazin naa, uruu idi ikaraowaanan wheat aka, na'iki inikapaanan naazu.

² Aizii Phariseenao tukapan idi isha'apatinanuz na'apa, sariapa ikian Jesus ati, "Putukapa, putominapa-kidaniinao aonaa izo'atin mani wakakinaorinaa wuru'u isha'apatanuz kaikapa'ora'a Sookapa-karu Kamoon dono."*

³ Jesus dako'atin idyaun, ukian, "Aonaa mooko utukapauzon kaarita ida'a'oraz usaadinpan kanom King David sha'apatauzonii, tawuru dono'o uruu na'iki upidanannao zamazin dono'oraz?†

⁴ Umorotan Tominkaru Dupu nazo iti, na'iki unikan papidanannao tuma bread taa-kariwaiz Tominkaru ati. Na'apa'oraz wazootapa-karu kakinaorii wuru'u pidan nikanuz wuru'u bread taa-kariwaiz Tominkaru ati. Soo faadaanao karikaonan taapada-kariwaiz inikan wuru'u breadiz.

⁵ Na'iki aonaa mooko uaitapan Moses kakinaori ida'a'oraz usaadinpan, ukowaadanuz faadaanao sha'apata pakaudin-kiz, Tominkaru Dupu ii sookapauzo-karu kamoon dono, mazan upu'u aonaa itaapa-ka'o isha'apatan oia'o, imaizo'atikan pu'u kakinaorii?

⁶ Okowaadan nii u'ati, di'i utuma'oraz, powa'a'o zii umanawunun Tominkaru Dupu ai.

⁷ Tominkaru Paradan saada-kariwaiz kian, 'Kamunanuaba-karu wuru'u oia'paniaz, aonaa uzai taa-kariwaiz mani.' Uaitapan an mani kaimanaiman na'apa'oram wuru'u parada-karuz, aonaa mani udakotan pidannao oiainao nii, masha'apata-kainaouz oia'o.

⁸ Usha'apanum kau'an Daonaiora Aokazi Iki'o Sookapa-karu Kamoon naobanaa uruu."

*Jesus kakudan pidan**makiitaka'o paka'u**(Mark 3:1-6; Luke 6:6-11)*

⁹ Na'iki'o Jesus makon synagogue iti.

¹⁰ Na'ii na'a'o daonaiora, aonaa uka'u kiitinan, mawaka'o uka'u. Pabi'i kida pidannao na'ii aipainao pazaamatan Jesus usha'apatinan ida'an pana'iti kakinaorii ai. Uruu idi ipishaanuzu, ikian, "Aonaa mani u'oi'an wakakinaorinaa ati pidan kakudan pidan Sookapa-karu Kamoon dono?"

¹¹ Jesus dako'atin, ukian itati, "Na'apa dii mani unao sha'apatinan bauda'apa'o u'uza kaznizo waotan an munapo'o ka'unaru di'iti Sookapa-karu Kamoon dono? Aona'o nii mani uso'otankanuz na'apain?"

¹² Aizii pidan mani, powa'a'o zii umanawunun kaznizo ai. Ukau'an aonaa u'oi'an wakakinaorinaa ati, washa'apatan kaimana'o Sookapa-karu Kamoon dono."

¹³ Uru'u naa ukian daonaiora makiitaka'o paka'u ati, "Pusawada puka'u." Sariapa usawada'akanuz, na'iki sariapa uka'u kaimana'akan na'apa ba'oran uka'u kawan.

¹⁴ Uruu idi na'iki'o Phariseenao makon ikadakatina'anan pa'idiwaru sodi, itaitapa'azon na'apam kizi pazowian Jesus.

* **12:2** Phariseenao ati, Jesus tominapa-kidaniinao kaudinan wuru'u ikaraodanuz wheat aka kida Sookapa-karu Kamoon dono. † **12:3** 1 Samuel 21:1-6

*Tominkaru zaamatanii
papoitoru nii*

¹⁵ Jesus abatan naa na'apam pasha'apata'azoo-kaao, sariapa umakon na'iki. Na'iki iriba pidannao da'ananuzu. Uruu dono ipai ukakudan karinainao na'ii.

¹⁶ Ukakinaowa'akan i'dyaun, aonaa kizi ikakuwaapan udau'u ba'orainao ati.

¹⁷ Uruu umishian naa na'apa'oram Tominkaru kiauzonuz prophet Isaiah ida'an.

¹⁸ "Di'i uruu'u ōzaamataniaz ōpoitoru nii,
uruu wuru'u ōmarainapanii na'iki ōnyukunuu-ati'oraz.

Ōtaan nii ōdoronaa u'ida'a, na'iki ukakuwaapan nii
sakitapa'o mashaapa-karu Tominkaru tuma'o dau'u,
ipai pabi'inaaka'o pidannao ati.

¹⁹ Uruu wuru'u ōzaamataniaz ōpoitoru nii,
aona'o nii ukadakowaakapauzon, na'iki aona'o nii ukadokouzon diiwa.
Aona'o nii uparadan diiwa'o ida'an dunapo an kida.

²⁰ Aona'o nii umanawutan ramitapa'o,
na'iki aona'o nii umakadan suduupa'o upu'ukapan.

Ukau'an karikaonanu'o nii ukamunanban,
atii udikintan nii oii kida'o aimakaan mishi'o kaiman-karu ida'an.

²¹ Na'iki uruu ati'o nii ipai pidannao donozinaa kida nyukunuu,
īzaudapan pakazannaata-kaao."[‡]

*Pidannao kian kaina'a oia'o doronainao zowaunaa Jesus ida'a
(Mark 3:20-30; Luke 11:14-23)*

²² Uruu dauna'an pidannao na'akan Jesus ida'ati ishaawun na'iki ma-
paradanu'o pidan, wuru'u una'apaitanuz oia'o doronai kaina'an idi'o ida'a.
Ukau'an Jesus kakuda uruu. Uruu idi kaimana'a naa uparadan, na'iki
kaimana'a naa utukapan.

²³ Tuukii pidannao di'itinpan Jesus sha'apatanii kida dau'an. Uruu idi
īkian, "David Takaan-daun\$ mani arawu'u?"

²⁴ Aizii Phariseenao abatan idi īna'apan, sariapa īkian pa'atiaaka, "Oia'o
doronainao naobanaa Beelzebul* taan idi'o uma'ozaka-kinaa nii wuru'u
uwaatanuz oia'o doronainao."

²⁵ Jesus aitapa na'apa'oram īdi'itinpan. Uruu idi ukian ī'ati, "Bauda'apa'o
wiizai ida'a'a pidannao mashaapan, īmizaataakapan an pa'atiaaka, aona'o nii
wiizai na'an kotua'iki. Na'ia'oram pidannao donoi ainao, īmashaapan an bu-
utaaka pairibannao ai, na'iki īmizaataakapan an pa'atiaaka, aona'o nii donoi
na'an kotua'iki. Na'ia'oram pidannao mashaapainao bauda'apa'o kabaun
ida'a buutaakapan an pairibannao ai, na'iki īmizaataakapan an pa'atiaaka,
aona'o nii īmashaapan baokopa kotua'iki.

²⁶ Aizii Satan waatan an papoitorunao oia'o doronainao, ībuutaakapan
na'iki īmizaataakapan pa'atiaaka wuru'u. Ukau'an aona'o nii Satan naobanai-
tinpan kotua'iki.

²⁷ Unao, ukian ōwaatan oia'o doronainao, oia'o doronainao naobanaa
Beelzebul taan ida'ana'o ōma'ozaka-kinaa nii. Mazan kanom taa'oraz mooko
unao pidannao ati īma'ozakannaa nii, īkaboota-kinaa nii oia'o doronainao?
Beelzebul? Aonaa. Ukau'an uruu na'apa kida'oraz kainaabata u'ati,
na'apa'oram wuru'u upozawatapanuz.

[‡] 12:21 Isaiah 42:1 \$ 12:23 David Takaan-daun: Kotua'o Tominkaru kian uduyudan nii bauda'apa
David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii. * 12:24 Beelzebul: ba'oran kaarita ida'a udako-
ta-kaao Beelzebul kii. Uruu Satan.

28 Mazan wuru'u òwaaatanuz oia'o doronainao pa'an Tominkaru taanii ida'ana'o ò'ati padoronaa òma'ozakannaa nii, na'apa'o kainaabata kaina'a'a naa Tominkaru naobanai-tinan ubii'i.

29 “Kaikapa'o kawanu'o wuru'u: Aonaa na'ia'oram pidan ka'iita'o nii pamorotinan ma'ozaka'o daonaiora dapu, una'aka'azon an usha'apauz kida u'ai udapu iki, soo udodowan nii zii wuru'u ma'ozaka'oraz pidan kiwiin. Uruu udauna'an turua'o ni'i naa una'akan usha'apauz kida udapu iki.

30 “Na'ia'oram pidan aonaa ò'ida'atanpu'u mani, òtaruba uruu. Na'ia'oram pidan aona'o ukasaba'upuan òtuma, pararaa-bi'ita'o òkasaba'uunii wuru'u.

31 “Ukau'an òkowaadan u'ati, sha'apa'oram pidan sha'apatan an oia'o pairiban ati, na'iki udakoopan Tominkaru, marina'ata-karu nii wuru'u u'oianuz u'ai. Mazan udakoopan an Kaimana'o Doronaa, aona'o nii u'oian marina'ata-kao u'ai.

32 Na'ia'oram pidan dikauda'o uparadan Daonaiora Aokazi Iki'o dau'an, marina'ata-karu nii u'oian u'ai, mazan na'ia'oram pidan dakoopa'o Kaimana'o Doronaa, aona'o nii na'apainim u'oian marina'ata-kao u'ai, kai oo diina'iti'i.

Paoribai aitapa-kao

pa'aka ida'an

(Luke 6:43-45)

33 “Puaipan an kaimana'o paoribai aka, ziwu'o uaipan pupaoriba. Paoribai maziwukan dono, dikauda'o nii u'aka. Aitapa-kariwai ziwu'o paoribai pa'aka ida'an.

34 Unao kichana'iki-kia'o kowazaz, aonaa na'itim uparadan kaimanan. Kanom nyukunui ia'oraz utaapa-kao kida, uru'o nii kodita-kida-kariwaiz.

35 Kaimana'o pidan, ukodita-kidan nii kaiman kida'o aimaakan, pataapanii panyukunuu kaimanan di'iki. Dikauda'o pidan, ukodita-kidan nii dikauda kida'o aimaakan, pataapanii panyukunuu dikaudan di'iki.

36 Aizii òkowaadan u'ati, Tominkaru kootowapa-kidan dono'o naa pidannao, ikootowapa-kida-kao nii ipai dikauda kida'o paparadauzonii dikin ii.

37 Usha'apanum kau'an uparadauzonii kida ida'ana'o nii ukainaabatanin, kaimana'o unao oo oia'o.”

Jesus kaiwaan Jonah

pakainaaribanaa nii

(Mark 8:11-12; Luke 11:29-32)

38 Udauna'an pabi'i kida Phariseenao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kian Jesus ati, “Tiichaa, watukapa'azon pusha'apatan umanawunu'o aimaakan kainaabata'o nii Tominkaru di'iki'o pugaru.”

39 Jesus dako'atin i'yaun, ukian i'ati, “Soo oia'o na'iki maizo'ati-kainao pidannao wuru'u tukapa'azo'oraz aimaakan kainaabata-kao pa'ati. Aona'o nii kanom ida'an ukainaabata-kao u'ati, soo prophet Jonah ida'ana'o nii.

40 Jonah na'ian kawan udaru'o kopau toba nazo ii idikinauda'u kamoo na'iki idikinauda'u maruta'o. Na'apa'o nii Daonaiora Aokazi Iki'o na'ian kapam idikinauda'u kamoo na'iki idikinauda'u maruta'o imi'i ka'azo ii.

41 Pidannao Nineveh sannao kadishitan nii wuru kamoo dono'o, Tominkaru kootowapa-kidanuz ipai pidannao, na'iki idakoopan nii kainao pidannao, usha'apanum kau'an inao itanawatianii pa'oian ai Jonah kowaadan dono i'ati Tominkaru paradan. Mazan di'ora'a pidan utuma'oraz, powa'a'o zii umanawunun Jonah ai.

42 Sheba iki'o Queen naobanaibata kadishitan nii wuru kamoo dono'o, Tominkaru kootowapa-kidanuz ipai pidannao, na'iki odakoopan nii kainao

pidannao, usha'apanum kau'an owa'atinii munapo'o amazada tokon iki-
napu, oabata'azon idi Soloman aitapaaban dau'u. Mazan di'ora'a pidan
utuma'oraz powa'a'o zii umanawunun Soloman ai.

Oia'o doronai padantan powaa ati
(Luke 11:24-26)

⁴³ “Na'apainim oia'o doronai koditan pidan di'iki, umakon nii amazada
arada'o di'ii'aka, udorotapan naa pamashaapa-kizi nii. Aizii aonaan dono
uikodan pamashaapa-kizi nii,

⁴⁴ uru'u naa ukian paaipan ati, ‘Ōkiwan nii powaa iti ōdapu iti.’ Uruu
idi kiwan naa powaa iti, na'iki uikoda wuru'u padapuz aonaa kanom
mashaapa'o nii na'ii, kaiman uparaudapa-ka'o.

⁴⁵ Uruu idi umakon una'anan 7 ba'oran oia'o doronainao powa'a'o
zii manawun idikaudan kida pa'ai. Uruu idi imorotan na'iki na'ia'a naa
imashaapan. Uruu dauna'an powa'a'o nii zii pidan dikauda'akan kiwiini'o ai.
Ukau'an na'apa'o wuru'u oiainaoz pidannao kai'oraz naa imashaapan.”

Jesus daro na'iki u'inawuzunao
(Mark 3:31-35; Luke 8:19-21)

⁴⁶ Jesus kadakotinan pu'u zii pidannao ati, udaro na'iki u'inawuzunao
kaawa'akan na'iti, ikadishitapan paniba ii iparada'azon u'ati.

⁴⁷ Uruu idi bauda'apa pidan na'ia'o kian Jesus ati, “Putukapa, pudaro
na'iki pu'inawuzunao paniba ii, iparada'azon pu'ati.”

⁴⁸ Jesus kian u'ati, “Kanom ōdaro nii, kanom ō'inawuzunao nii.”

⁴⁹ Usawadan paka'u patominapa-kidaniinao di'iti na'iki ukian, “Di'i ōdaro
na'iki ō'inawuzunao.

⁵⁰ Kanom sha'apatina'o ōdaru aokazi ia'o aipan kawana'ati, inao wuru'u
ōdadakoo, ō'inawuzu na'iki ōdaro.”

13

Di'itinapa-kinai kuwai,
pidan paopa'o dau'o
(Mark 4:1-9; Luke 8:4-8)

¹ Na'apain uruu kamoo dono, Jesus makon na'ia'o kabaun di'iki karishii
za'iti, na'iki na'ii usakanatan udanoma ii.

² Iriba pidannao kasaba'ukinan u'ida'ati, uruu idi upaidinan kanawa
zo'iti, na'iki usakanatan na'ii pidannao na'ian pu'u karishii za'a.

³ Udauna'an uparadan, ukaiwaa di'itinapa-kinai kuwai kida, patominapa-
kida-kinaa nii idyaun. Ukian, “Baukapaiman, pidan makon pazakapun iti
upaopa'anan papaoriba uuda kida.

⁴ Pabi'i kida upaoriba uuda upararaanii kida waotan dobaapa-kizai an,
kotu'uznao kaawan na'iti, sariapa inikanuzu.

⁵⁻⁶ Ba'oran kida upararaan kubata'o imi'i ida'an. Kadiman usoda'akan
padamata, mazan kamoo wiicha'akan idi, sariapa uzowian wuru'u
soda'aka'oraz zii paoribai sodi kida. Usha'apanum kau'an aonaa na'itim
u'ishataba'u zaamatanan.

⁷ Pabi'i kida upaoriba uuda waotan kaiwada-karu bii an. Sariapa ukau'an
kaiwada-karu bazobatanuzu.

⁸ Mazan pabi'i upararaanii papaoriba uuda kida kaimana'o imi'i ida'an.
Uruu idi ukaakan powa'a zii uka'uudan diri'i kida, ba'oran kida uka'uudan
diri'i kida manawun.

⁹ Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!”

*Kanom ni'o Jesus kaiwaan
di'itinapa-kinai kuwai kida
(Mark 4:10-12; Luke 8:9-10)*

¹⁰ Uruu dauna'an patominapa-kidaniinao pishaan Jesus. Īkian u'ati, "Kanom nii pukakuwaapan pidannao ati di'itinapa-kinai kuwai kida ida'an?"

¹¹ Udako'atin Īdyaun, ukian, "Unao ati'o karikaonan utaa-kaos wuru'u aitapaaba-karuz Tominkaru naobanai-tinpan daua'oraz aona'oraz uaitapanata-kaos, mazan wunao ati'i, aonaa utaa-kaos wuru'u aitapaaba-karuz.

¹² Ukau'an pidan kaina'a'o aimakaan u'ida'a, aimakaan taa-karu nii diri'i powa'a zii u'ati. Uruu idi powa'a'o nii zii udiri'in u'ida'a. Powa'a zii manawun udiri'in uaiapa-kaos ai. Mazan wuru'u pidan, aona'oraz kanom u'ida'a, kanom masakaua'u sodi'i u'ida'a, kazata-karu nii u'ai.

¹³ Uruu idi'o ōkaiwaan wuru'u di'itinapa-kinai kuwai kidaz ōkakuwaapan dono ĩ'ati. Uruu idi awunuutapa padamata Īdyaun, mazan aonaa ĩtukapan, na'iki ĩabatapan padamata, mazan aonaa ĩabatan, na'iki aonaa ĩaitapan.

¹⁴ Īnao ukau'an wuru'u mishia'oraz Tominkaru poitoru Prophet Isaiah paradan. Ukianuz kaikapa'a:
'Uabatapan nii mazan aona'o nii uaitapan uabatani,
uawunuutapan nii padamata, mazan aona'o nii utukapanuz.

¹⁵ Usha'apanum idi wuru'u pidannaouz ĩadaradan panyukunuu,
aonaa ĩabata'azon na'iki aonaa ĩtukapa'azon.

Mazan ĩtukapa'azon an mani,
ĩabata'azon an mani,
na'iki ĩaitapan an mani kaiman panyukunuu ii,
uruu idi ĩtanawatini mani ō'ida'ati,
na'iki ōkakuda mani ĩdyaun.' Tominkaru kian.*

¹⁶ "Kaiman zii unao ati, utukapan idi uawun idi, na'iki uabatan idi ukinao idi.

¹⁷ Mishi'o ōkian u'ati. Iriba Tominkaru prophetinnao na'iki kotua'o kaimanainao pidannao, tuukia'o padamata ĩtukapa'azon wuru'u utukapaniaz usha'apata-kaos, mazan aonaa ĩtukapanuz. Na'iki ĩabata'azon uabatani,
mazan aonaa ĩabatauzonuz.

*Jesus kainaabatan pakuwaa paopa'o daua'oraz
(Mark 4:13-20; Luke 8:11-15)*

¹⁸ "Aizii uabatapa uaitapa kizi na'apam ōkainaabatan paopa'o daua'oraz kuwai.

¹⁹ Pidannao abatainaouz kuwai, Tominkaru naobanai-tinan dau'an, mazan aonaa ĩaitapanuz. Īnao na'apa'o uudai kawan pararaa-kariwaiz dobaapa-kizai an. Satan kaawa'akan na'an, masha'apannaa uzaamata'akan wuru'u paowa-kariwaiz na'an kida.

²⁰ Uudai kida pararaa-kariwaiz kuba baawu an, kainaabata na'apa'o pidannao, ĩabatan dono sodi'o karikaonan, ĩkonaukii-kida'akan Tominkaru daua'oraz kuwai.

²¹ Mazan aonaa ĩtaapan kuwai kaimanaiman pa'ida'a, uruu idi aonaa umashaapan kotua'iki ĩ'ida'a. Ukau'an na'apainim ĩbaiaapan dono oo ĩpataka'uta-kaos kuwai dikin ii, sariapa ukaakinpan.

²² Aizii uudai kida pararaa-kariwaiz kaiwada-karu baawu an, kainaabatan na'apam pidannao abatainaouz kuwai padamata. Mazan ĩdi'itinpan aimakaan aiapa-kaos dau'u, na'iki kasha'apauzi-karu dau'u. Uruu idi

* 13:15 Isaiah 6:9-10

ĩmanyukunuutan naa wuru'u kuwaiz. Na'iki aona'a naa ĩsha'apainpan kaiman kuwai kawana'ati.

²³ Na'iki wuru'u uudai kida paowa-kariwaiz kaimana'o imi'i ida'an, uruu kainaabatan wunaou'u abatainauz kuwai na'iki kaiman ĩaitapanuz. Uruu idi ĩmashaapan naa ukawana'ati, paka'itinan kawana'ati kida, na'apa paoribai kida kawan kaaka'oraz kaiman, ba'oran kaakan powa'a zii udiri'ĩn kida."

Di'itinapa-kinai kuwai kazamaka'o paowanaka-ka'o daua'o

²⁴ Aizii Jesus kowaadan ba'oran di'itinapa-kinai kuwai ĩ'ati. Ukian, "Kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: pidan paowan kawan kaimana'o paoribai uuda kida pazakapun ii.

²⁵ Aiwaka'an ipai pidan da'awun pu'u, utaruba kaawan uzakapun ii. Upaowankan kazamaka'o uuda kida upaoriba wheat bii an, udauna'an umako'okan naa.

²⁶ Paoribai sodan dono'o naa na'iki ukaakan dono'o naa, kaina'a kazamaka'o kida sodan ĩbii an kapam.

²⁷ Upoiturunao kaawan u'ida'ati, na'iki ĩkian u'ati, 'Naobanai, kaimana'o paoribai uuda kida sha'atii pupaowanii, mazan diina'a'a naa kazamaka'o kida aidinanu'u.'

²⁸ " 'Otaruba wuru'u paowanka'oraz na'apa'o, ukian ĩ'ati.

"Upoiturunao kian u'ati, 'Puaiapa waso'otan wuru'u kazamaka'oraz?'

²⁹ " 'Aonaa,' ukian ĩ'ati. 'Panaadon uso'otan dono kazamaka'o, uso'otan nii paoribai kida kapam.

³⁰ Marii zii paoribai na'iki kazamaka'o sawatan baokopa atii paoribai dukutapa-ka'o dono. Aizii udukutapa-ka'o ua'ii, o'dyuudan nii dukutapainao so'otan kazamaka'o na'iki ĩkasaba'uunuzu, na'iki udauna'an marii ĩkawaodanuzu. Mazan o'paoriba aka, o'dyuudan nii ĩsaabaanuz padapunaa di'iti.' "

Di'itinapa-kinai kuwai, paoribai mustard uuda daua'o

(Mark 4:30-32; Luke 13:18-19)

³¹ Jesus kowaadan ĩ'ati ba'oran di'itinapa-kinai kuwai. Ukian, "Kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: mustard uuda paowa-ka'o kawan zakapu ii.

³² Wur'u mustard uudaz, uruu duusodi'o manawun ipai ba'oran paoribai uuda kida ai. Mazan usodan dono, udyaupain nii udaru ba'oran paoribai kida ai. Udaru'o paoribai nii utominan, uruu idi kotu'uznao kaawan ĩkashimakainpan uwaoda an kida."

*Di'itinapa-kinai kuwai,
yeast daua'o*

(Luke 13:20-21)

³³ Jesus kowaadan ĩ'ati powa'a zii ba'oran di'itinapa-kinai kuwai. Ukian, "Kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: pidan muudan kawanu'o masakauda'u yeast diri'i'o poroom-bi'iti, atii upoodadan ipai diri'i'oraz poroom."

Kanom ni'o Jesus kaiwaan tominapa-kinai kuwai kida

(Mark 4:33-34)

³⁴ Jesus kaiwaan di'itinapa-kinai kuwai kida pakakuwaapa-kinaa nii iriba'o pidannao ati. Aonaa na'apainim ukakuwaapauzon ĩ'ati makaiwaaka-daun uruu kaduz kuwai.

³⁵ Ukakuwaapauzon na'apa umishii-kinaa Tominkaru prophetin kianuz. "O'kaiwaan nii di'itinapa-kinai kuwai kida o'paradinan dono ĩ'ati.

Ōkowaadan nii ī'ati aimaakan kida
aona'o Īaitapauzo-kaō kida,
amazada tominan di'iki'o."

Jesus kainaabatan kazamaka'o daua'oraz di'tinapa-kinai kuwai

³⁶ Jesus mako'okan dauna'an iribainnao pidannao di'iki, uru'u naa umorotan kabaun nazo iti. Utominapa-kidaniinao kaawan u'ida'ati, na'iki ĩkian u'ati, "Pukowaada wa'ati na'apa'oram wuru'u di'tinapa-kinai kuwai kainaabataniaz zakapu ia'o kazamaka'o daua'oraz."

³⁷ Jesus kian ī'ati, "Wuru'u paowa'oraz kaimana'o paoriba uuda kida, uruu Daonaiora Aokazi Iki'o.

³⁸ Wuru'u zakapuz, uruu imi'i baara. Kaimana'o paoribai uuda kida, uruu pidanannao naobanaitapainao ni'o Tominkaru. Wuru'u kazamaka'oraz, uruu Satan pidanannao.

³⁹ Na'iki wuru'u utarubaz paowanka'oraz kazamaka'o, uruu Satan. Wuru'u paoribai so'otapa-kaō, uruu amazada katokon-tinan dau'ana'o. So'otapainauz paoribai, ĩnao angelnao wuru'u.

⁴⁰ Aizii wuru'u kazamaka'o kasaba'uu-kaōaz na'iki ukawaoda-kaōaz, na'apa'o nii aimaakan sha'apan di'ora'a amazada katokon-tinan dono.

⁴¹ Daonaiora Aokazi Iki'o dyuudan nii papoituru angelnao kaboota'anan panaobanai-tinapa-kizi ai ipai aimaakan sha'apata-kida'oraz oia'o pidan-nao ati, na'iki ipai sha'apatainaouz oii kida'o,

⁴² ĩkabootan nii ĩdyaun Tuubaruo Tikazi wu'iti. Na'ia'o nii ĩzaadan tuukii na'iki ĩkuzowan nii paudako padopian idi.

⁴³ Mazan kaimanainao, Tominkaru pidanannaouz, ĩkanadapan nii na'apa kamoo kawan paDaru naobanai-tinapa-kizi ii. Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!"

*Di'tinapa-kinai kuwai,
kawinipina'o
aimaakan dizapa-kaō daua'o*

⁴⁴ "Kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: kawinipina'o aimaakan dizapa-kaō kawan zakapu ii. Pidan ikodanuzu, sariapa uvida'akan powaa itiz. Tuukii ukonaukian, uruu idi usellian ipai pasha'apauz. Udauna'an utorian wuru'u zakapuz pa'idiwau nii.

*Di'tinapa-kinai kuwai,
pearl daua'o*

⁴⁵ "Kaikapa'o kapam wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: pidan dorotapa'o kawan kawinipina'o aimaakan, pearl kia'o u'uu.

⁴⁶ Aizii uikodan dono bauda'apa dobata'o uwini pinaa, uru'u naa usellia'anan ipai pasha'apauz, na'iki utorian naa wuru'u pearl pasha'apauz winipinaa ida'an.

*Di'tinapa-kinai kuwai,
kopautapauzonao daua'o*

⁴⁷ "Kaikapa'o kapam wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: na'apa'o kopautapainao sairoopan kawan karishii ii, na'iki ĩzaamatan pabi'inaaka kopau.

⁴⁸ Aizii ĩsairon paidan dono'o naa, ĩmaaran naazu unaawa iti, na'iki ĩwidauan naa wuru'u kopau kidaz. Kaiman kida'o kopau, ipai ĩpaidan pakinnaa kida zo'iti. Mazan dikauda kida'o kopau, aonaa ĩaipan, ipai ĩkabootan kidaz.

⁴⁹ Na'apa'o nii di'ora'a amazada katokon-tinan dono. Angelnao makon nii di'tinapa kida'a ĩwidaua'anan oiainao pidannao kaimanainao pidannao ai.

50 Na'iki ikabootan nii İdyaun Tuubaru'o Tikazi wu'iti, na'ia'o nii İzaadan tuukii na'iki ikuzowan nii paudako padopian idi."

Pa'ina'o na'iki kotua'o kuwai daua'o

51 Aizii Jesus kian İ'ati, "Uaitapa na'apa'oram dau'ati'o kaiwuru'u ökuwaa kidaz?"

"Oo," İkian u'ati.

52 Na'iki ukian İ'ati, "Ukau'an pidan tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u, aitapa'oraz naa kapam Tominkaru naobanai-tinpan dau'u, na'apa'o uruu pidan kawan saabaa'o umanawun kida'o aimakaan, kotu'u kida'o na'iki pa'inaa kida'o aimakaan pakaiwaan nii."

Nazareth sannaö manaudapakan Jesus

(Mark 6:1-6; Luke 4:16-30)

53 Jesus mako'okan naa paipaiian dauna'an pakakuwaapan di'itinapakinai kuwai ida'an.

54 Ukiwan padyaupai-kizi donoi iti. Na'ia'a naa utominapa-kidan pidanao synagogue ii. Aizii abatainaouz ukakuwaapan, tuukii İdi'itinpan, na'iki İkian, "Na'iki'oram uikodan wuru'u aitapa-karuz, na'iki wuru'u umanawun kida'oraz sha'apainapa-karu?"

55 Aonaa mooko uruu mani carpenter daniz? Aonaa mooko Mary mani udaro nii? Na'iki aonaa u'inawuzunao mani James, Joseph, Simon na'iki Judas?

56 Aonaa udadakoonaö mani watumainaouz? Na'apa dii mooko uka'iitan pasha'apatan ipai kaikapa kida'ora'a?"

57 Uruu idi pidannaö to'ora-kizaitapanuz.

Jesus kian İ'ati, "İpai na'ia'akan prophet taapa-kaö umanawunu'o nii, mazan pawiiizi'i na'iki pairibannaö bii'i, aonaa utaapa-kaö na'apa."

58 İmamishidakan idi, aonaa Jesus sha'apatan iriba umanawun kida'o aimakaan na'ii.

14

John Chikaawunuupauzo zowii-kaö
(Mark 6:14-29; Luke 9:7-9)

1 Na'apain uruu dono King Herod abatan kuwai Jesus dau'u.

2 Uruu idi ukian paminka'unao ati, "Uruu John Chikaawunuupauzo wuru'u kakada'oraz pamawaka-kizi iki. Uruu idi'o wuru'u uka'iitanuz pasha'apatan umanawun kida'o aimakaan."

3-4 Usha'apanum idi una'apanuz Herod zaamata-kidauzonii da'i John, udodoo-kidanuzu na'iki ukaboota-kidanuzu taraa-kizai di'iti. Usha'apanum idi John paradauzonii u'ati u'inawuzu Philip daiaro Herodias dau'an. Ukian u'ati, "Kakinaorii kian kawana'ati, aonaa ukaimanan pumazidan otuma."

5 Herod zowii-kida'aka mani padamata John na'apain, mazan utarian Jewnaö ai, İmishidan idi Tominkaru prophetin wuru'u uruuz.

6 Mazan Herod shakatan kmoon konaukii-kida-kaö dono'o naa, Herodias dani zunaaba konaupan ipai pidannaö na'iainaö kanaapu ati. Tuukii Herod konaukii-kidanuz.

7 Ukau'an ukowaadan mishi'o nii utaan kanom opishaa nii u'ai.

8 Uruu idi okian Herod ati padaro dyuudan kawana'ati na'apam nii okian. "Putaa ö'ati John Chikaawunuupauzo zowau da'a'a paraapa zo'an."

⁹ Tuukii king dopia'akan, unyukunuu kasha'oran, mazan utaan idi parpadan o'ati patawaraidanao abatapan pu'u, uruu idi uduyudan naa opishaaniaz taa-ka'o o'ati.

¹⁰ Ukau'an uduyudan naa John kanau dukuta-ka'o taraa-kizai ii.

¹¹ Udauna'an uzowau na'aka-ka'o paraapa zo'an, na'iki utaa-ka'o o'ati. Uru'u naa ona'akanuzu padaro di'iti.

¹² Udauna'an John tominapa-kidaniinao na'akan naa John nanaa, na'iki ñida'anan naazu. Udauna'an ikowaada'anan naa udau'an Jesus ati.

Jesus paan 5,000 pidannao

(Mark 6:30-44; Luke 9:10-17; John 6:1-14)

¹³ Aizii Jesus abatan dauna'an John zowii-ka'o, sariapa umakon na'iki kanawa zo'an, pidan aonaa-kizi itinapu, patominapa-kidaniinao tuma'o pa'idiwaru uaipinan na'ii. Mazan pidannao abata Jesus makon, uruu idi ñmakon pawiiizi iki kida, pakidiba ida'an ñda'ananuzu unaawa an.

¹⁴ Jesus maaratinan kanawa di'iki, utukapa iriba pidannao. Tuukii ukasha'oran ñdau'an, na'iki ukakuda ipai karinainao.

¹⁵ Uruu wachuupunin utominapa-kidaniinao wa'atin u'ida'ati. Ñkian u'ati, "Wachuupun naa wuru'u, na'iki amazada'a'o karikaonan wuru'u wau-naouz. Ukau'an pudyuuda'a naa shoman pidannao ñmako kizi wiizai kida di'iti ñtorii'an kizi pawanyukunuu nii."

¹⁶ Mazan Jesus kian ñ'ati, "Aonaa kanom nii ñmakon di'iki'i. Utaa ñwanyukunuu nii."

¹⁷ "Kaina'a wa'ida'a baka'iauda'u breadnao na'iki dya'utam kopaunao sodi kida karikaonan," ñkian u'ati.

¹⁸ Na'iki Jesus kian ñ'ati, "Ukau'an una'aka da'atizu'u."

¹⁹ Uru'u naa Jesus dyuudan pidannao sakanatan pinid paawa an. Udauna'an Jesus zaamatan wuru'u baka'iauda'u'oraz breadnao na'iki dya'utama'oraz kopaunao, uawunuupan aokazi iti utoriinpan. Ukian, "Kaimana'o pugaru Tominkaru, putaan idi wawanyukunuu nii." Na'iki udushowan naa kidaz, utaanuzu patominapa-kidaniinao ati. Ñnaou'u naa taa iribainao pidannao ati kidaz.

²⁰ Ipai pidannao aroopan abaapa kida. Udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao zawadan 12 dazowan kida wanyukunui wa'akun.

²¹ Na'apaini'oraz aroopainaoz ikoda mani 5,000 daonaioranao na'iki iriba'o kapam na'ii zunnao na'iki koraiziannao, mazan aonaa ñaita-ka'o.

Jesus chi'ikan wunu paawa an

(Mark 6:45-52; John 6:15-21)

²² Udauna'an Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao taraukan kanawa zo'an powaa iti udaru'o karishii baza iti, uduyudan pu'u kapam iribain-naouz pidannao.

²³ Udauna'an umakon paba'oran utoriinpa'anan naawaz paawa iti. Paba'oran uchuapadan na'ii.

²⁴ Aizii kanawa ida'anainaoz munapo'o naa ñmako'okan udaru'o karishii an. Uru'u naa awaru ma'ozaka'o kaawan, uruu idi udaawadaan ñkanawan.

²⁵ Wakanada'anan di'iti Jesus wa'atipan chi'ikapa wunu paawa an patominapa-kidaniinao ida'ati.

²⁶ Ñtukapankanz, tuukii ñtarian u'ai uchi'ikapan idi wunu paawa an. "Wa'ati doronai!" ñkian. Ñkadako'okan patarian idi.

²⁷ Upu'a'a naa mazan Jesus parada'akan ñ'ati. "Ñgaru wuru'u, aonaa utaria'ana'a õ'ai," ukian ñ'ati.

²⁸ “Ōnaobanaa,” Peter kia'akan. “Pugaru mishi manawun kaiwuru'u, ukau'an pudapada ōgaru, ōmako kizi wunu paawa an pu'idi'iti.”

²⁹ “Puwa'ati,” Jesus kian u'ati. Uru'u naa Peter maaratina'akan kanawa di'iki, umako'okan naa chi'ikapa wunu paawa an Jesus di'iti.

³⁰ Mazan Peter tukapankan naa na'apam ma'ozaka'o awaru toman udaru kida wunu paran, sariapa utariidina'akan. Uru'u naa utipita'ana'akan. Ukadakon Jesus ati patarian idi. “Kadiman ōNaobanaa, pukaminka'uta ōgaru,” ukian.

³¹ Sariapa Jesus zaamatanuz, na'iki ukian u'ati, “Oo pidan, mapasaka mooko pumishidautapan. Kanom nii mooko aonaa pumishidan kaimanaiman?”

³² Jesus na'iki Peter paidina'akan naa kanawa zo'iti. Sariapa awaru ma'ozaka'oraz mashaada'akan.

³³ Uruu idi utominapa-kidaniinao taapan uruu umanawunu'o nii. Īkian u'ati, “Mishi'o mishi pugaru Tominkaru Dani.”

Jesus kakudan karinainao

Gennesaret ii

(Mark 6:53-56)

³⁴ Īmaaratinan dono'o naa patarauka-kizi iki udaru'o karishii, ĩkaawan Gennesaret Baara ii.

³⁵ Na'iainao pidannao aitapan idi Jesus kaawan, ĩdyuudan paparadan na'an kida'o wiizai kawana'ati, marii kizi pidannao na'akan ipai karinainao Jesus ida'ati.

³⁶ Īdopian Jesus ati, ĩpishaanuzu marii kizi karinainao pishatan ukamichan danoma karikaonan. ĩpai pishatainao ukamichan kakudan.

15

Phariseenao na'iki ĩdokoza-daunnao kakinaori daua'o

(Mark 7:1-13)

¹ Aizii pabi'i kida Phariseenao na'iki tiichaapauzonao kakinaori dau'u kaawan Jerusalem iki, Jesus ida'ati. Na'iki ĩpishaan uruu. Īkian u'ati,

² “Kanom nii aonaa putominapa-kidaniinao sha'apatan kotua'o wadokoza-daunnao tominapa-kidan kawana'ati waunao? Aonaa ĩchikaan paka'u paarooan ua'ii wakaduz kawana'ati?”

³ Jesus kian ĩ'ati, “Kanom nii mooko umaizo'atikan Tominkaru Paradan uda'ana'azon idi udokoza-daunnao kaduz karikaonan.

⁴ Tominkaru Paradan kian pu'u padamata, ‘Pumarainapa pudaru na'iki pudaro.’* Aizii ukian koshan, ‘Na'ia'oram pidan dakoopa'o padaru oo padaro, marii uzowii-ka.’†

⁵ Mazan unao, utominapa-kidan pidannao, turuu pidan kian padaru na'iki padaro ati, ‘Kaina'a aimaakan ō'ida'a ōkaminka'uta-kinaa ni'o unao padamata, mazan Tominkaru ati'o ni'i naa ōtaanuzu.’

⁶ Unao aonaa uizo'atin Tominkaru kakinaori, ‘Pumarainapa pudaru na'iki pudaro,’ kia'oraz, soo utaapa'azon pakawan wuru'u pidan tomaniaz kida kakinaorii.

⁷ Unao taapinpauzonao kaimanainao nii kaikini'! Na'apa'o manawun tawuru'u prophēt Isaiah saadaniaz kotua'a naa udau'an. Tominkaru kian,

⁸ ‘Di'oraz pidannao, ĩtaapan ōgaru umanawunu'o nii
paparadan ida'an karikaonan,
mazan munapo'o ĩtaapan panyukunuu ō'ai.

* 15:4 Exodus 20:12 † 15:4 Deuteronomy 5:16

⁹ Mazanu'o karikaonan wuru'u ĩmanawuntapanuz õgaru,
usha'apanum kau'an ĩtominapa-kidani kida
aonaa õkakaori kida'a naa mani.

Mazan pidannao tomani'i naa karikaonan kakinaorii.' "

Kanom manawun oiida'o pidan

(Mark 7:14-23)

¹⁰ Uruu dauna'an Jesus dapadan pidannao pa'ida'ati. Na'iki ukian ĩ'ati,
"Uabatapa na'iki uaitapa pa'i na'apa'oram õkian u'ati.

¹¹ Aonaa pidan dyokorautanii mani wuru'u oiida'oraz uruu, mazan
kanom pidan kodita-kidanaiz padako iki, uruu pa'an oiida'oraz pidan,
kakinaorii kian kawana'ati."

¹² Udauna'an utominapa-kidaniinao kaawan u'ida'ati, na'iki ĩkian
u'ati, "Puaitapanii pukasharuta'akan Phariseenao nyukunuu puparadan
ida'ana'oraz na'apa ĩ'ati?"

¹³ Jesus kian ĩ'ati, "Īpai paoribai kida aonaa õdaru aokazi ia'o paowanii kida
mani, so'ota-karu nii kidaz pa'ishitaba'u tuma.

¹⁴ Uruu idi ukau'an aonaa unyukunuupa'ana'a ĩdyaun. ĩnao tominapa-
kidainao, aonaa ĩtukapan kaiman patominapa-kidani, ishaawunnao
ĩdyaun. Aizii bauda'apa'o ishaawun na'akapan dono pamin-ishaawunun,
dya'utamaa kida'o nii ĩwaotan ka'unaru iti."

¹⁵ Mazan Peter kian Jesus ati, "Pukainaabata wa'ati na'apa'oram wuru'u
pukuwaaz."

¹⁶ Sariapa Jesus kian u'ati, "Na'apa'o zii mooko umaaitapakan ba'orainao
pidannao kawan kapam?"

¹⁷ Aonaa mooko uaitapan kanom pidan dyokorautanii, utyoodan niizu.

¹⁸ Mazan kanom pidan kodita-kidani padako iki, panyukunuu di'iki'o
wuru'u ukodita-kidaniaz, uruu pa'an oiida'oraz pidan.

¹⁹ Usha'apanum kau'an pidan nyukunuu di'iki'o, ipai oii
kida'o sha'apata'zoo-kao: uzowia'azon pidan, uba'orantapa'azon,
ukaminshu'uinpa'azon, ukoidapa'azon, umariidina'azon pairibañ dau'u,
na'iki udakoomikitina'azon.

²⁰ Na'apa kida'o aimakaan wuru'u oiida'oraz pidan, mazan pidan
machikaakan paka'u paaroopan ua'ii, aonaa u'oiidan pidan."

Zunaaba mishidan

(Mark 7:24-30)

²¹ Na'iki'o Jesus makon munapo'o wiizai kida di'iti, munapo'o donoi kida
Tyre na'iki Sidon kida di'itinapa.

²² Canaan sanaaba, na'ia'o omashaapan kaawan Jesus ida'ati. Padopian
idi okian u'ati, "Naobanai, King David Takaan-daun,‡ pukamunan-kida
õgaru. Oia'o doronai zaamatan õdani zunaaba, tuukia'ora'a naa kaiwuru'u."

²³ Mazan aonaa na'apam Jesus kian o'ati.

Uruu idi utominapa-kidaniinao kian u'ati, "Pudyuuda omakon wa'ai,
usha'apanum kau'an kaina'iki okadakoinaanan wadawu'ati."

²⁴ Jesus kian, "Odyuuda-kao Israelitenaõ ida'ati'i karikaonan, waziwadi-
nainaoz kaznizonao kawan, aonaa Gentilenaõ ida'ati'o mani."

²⁵ Upu'a'a mazan okaawan Jesus ida'ati, sariapa okodoru'ukan ukanaapu
ati, na'iki okian u'ati, "Pukaminka'uta õgaru, Naobanai."

²⁶ Jesus kian, "Aonaa kaiman koraiziannaõ wanyukunuu kazata-kao ĩ'ai
na'iki ukaboota-kao arimarakanaõ ati."

‡ 15:22 *David Takaan-daun*: Kotua'o Tominkaru kian udyuudan nii bauda'apa David Takaan-daun
umanawunu'o naobanai nii.

²⁷ Sariapa okian u'ati, "Na'apa mishizi, Naobanai, mazan upu'u zii paka'uzatiki taapadan arimarakanao nikan wanyukunui unuba waota'o aroapa-kizai baara iki."

²⁸ Uruu idi Jesus kian o'ati, "Oo zun, umanawunu'o pumishidan. Uruu idi pupishaaniaz, sha'apa'ata-ka'o nii pu'ati." Na'apain aka odani zunaaba kakuda'akan naa.

*Jesus kakudan dau'ana'o
iriba pidannao*

²⁹ Na'iki'o Jesus mako'okan naa, umakopan Galilee Karishiiz danomata, atii uzaidan naawaz iti. Na'ia'a naa usakanatan.

³⁰ Iriba pidannao kaawan u'ida'ati, ina'akan pidannao machi'ika-kainao, ishaawunnao, u'achoonnao,[§] maparadan-ziiwanao, na'iki iriba karinaa-ziiwanao. Īmuudan Īdyaun Jesus kanaapu iti, na'iki ipai Jesus kakudan Īdyaun.

³¹ Tuukii pidannao di'itinpan ĩtukapan idi maparadanu'o, paradan naa; achoinao, kaimana'a naa ĩnanaa; machi'ika-kainao chi'ikan naa, na'iki ishaawunnao tukapan naa. Uruu idi tuukii ĩkonaukii-kidan Israelitena'o Tominkarun.

*Jesus paan 4,000 pidannao
(Mark 8:1-10)*

³² Uruu dauna'an Jesus dapadan patominapa-kidaniinao pa'ida'ati. Na'iki ukian ĩ'ati, "Ōkasha'ora-kida ōtukapan wuru'u pidannaouz, ĩna'an idi idikin-auda'u'u naa kamoo ōtuma. Aizii aonaa kanom ĩnikan ni'i naa. Aonaa turuu ōdyuudan Īdyaun Īzamazin pu'u manawun. Panaadon ĩdorautan pakapatin idi'i naa pamakopa-kizi an padapu iti kida."

³³ Utominapa-kidaniinao kian u'ati, "Na'iam nii dii waikodan diri'i'o wanyukunui da'a'a mapidantaka'o amazada ida'a wapaa-kinaa nii wuru'u iriba'oraz pidannao?"

³⁴ Jesus pishaan ĩdyaun. "Na'apauda'um bread kaina'a u'ida'a?" ukian ĩ'ati. "7 bread na'iki masakauda'u kopaunao sodi kida," ĩkian u'ati.

³⁵ Uru'u naa Jesus dyuudan iriba'oraz pidannao sakanatan imi'i baara an kida.

³⁶ Udauna'an uzaamatan 7 bread na'iki kopaunao sodi kida na'iki utori-inpan uda'u'an Tominkaru ati. "Kaiman" ukian u'ati. Udushowan kidaz na'iki utaanuzu patominapa-kidaniinao ati. Na'iki ĩnaou'u naa taa iriba'o pidannao ati kidaz.

³⁷ Ipai pidannao aroopan kaimanaiman abaapa kida. Udauna'an utominapa-kidaniinao saabaan wanyukunui wa'akun. Īpaidada 7 dazowan kida.

³⁸ Aroopainaoz na'apain 4,000 daonaioranao aita-ka'o, iriba'o kapam na'ii zunnao na'iki koraiziannao mazan aonaa ĩaitaa-ka'o.

³⁹ Uruu dauna'an Jesus dyuudan naa pidannao. Uru'u naa upaidinan kanawa zo'iti, na'iki umako'okan naa wiizai Magadan itinapu.

16

*Jesus umanawunun tukapa'azoo-ka'o
(Mark 8:11-13; Luke 12:54-56)*

[§] 15:30 *u'achoonnao*: pidan shakata'o aonaa unanaa patumaakan, panaadon aonaa uanoba kaimanan, oo utain, oo na'ia'oram karikaonan usha'apauzin.

¹ Uruu dauna'an Phariseenao na'iki Sadduceenao kaawan Jesus ida'ati ĩtiwaa-kidapa'ananuzu. ĩaipan usha'apatan umanawunu'o aimaakan pa'ati uaida-kida-kinaa nii ĩ'ati mishi'o Tominkaru di'iki'o wuru'u uruuz.

² Jesus kian ĩ'ati, "Unao, ukian amazada chuupun dono wuza, kaimana'o nii amazada, ukian.

³ Aizii amazada kanadan dono chaapi'iki wuza na'iki kashaba, uruu ukian aona'o nii amazada kaimanan, tuukia'o nii wunu kaina'iki. Uaitapa utukapan amazada sha'apanum ida'an ukainaabata-kinaa nii na'apam nii amazada sha'apan. Mazan aonaa uaitapan kai'i kainaabatapanii.

⁴ Kainaouz oiainao pidannao, maizo'ati-kainaouz Tominkaru, ĩaipan patukapan umanawunu'o aimaakan sha'apata-ka'o, mazan aona'o nii kanom sha'apata-ka'o ĩ'ati, soo wuru'u umanawunu'oraz sha'apan prophet Jonah ati."

Udauna'an Jesus mako'okan naa ĩ'ai.

*Pidannao kakinao-ka'o Phariseenao na'iki Sadduceenao kaduz ai
(Mark 8:14-21)*

⁵ Udauna'an, ĩtaraukan karishii baza iti, tominapa-tinainao manyukunuu-tan pana'akan bread panikan nii.

⁶ Jesus kian ĩ'ati, "Uzaudinapa pa'i Phariseenao na'iki Sadduceenao yeastin ai."

⁷ ĩparadaakan pa'atiaaka. ĩkian, "Wamana'akakan idi'o bread wanikan nii wuru'u ukianuz na'apa."

⁸ Jesus aitapa na'apa'oram ĩkian. Uruu idi ukian ĩ'ati, "Unao, masakauda'u'o umishidan. Kanom nii ukadakotinan umana'akakan dau'an bread wanyukunuu nii?"

⁹ Aonaa zii uaitapan, aonaa unyukunuitapan tawuru'u, baka'iauda'u'oraz breadnao opaa-kinaaz 5,000 daonaioranao? Na'iki aonaa unyukunuitapan na'apauda'um dazowan uwa'akun paidinan?"

¹⁰ Oo tawuru'u 7 bread opaa-kinaaz 4,000 daonaioranao? Na'iki aonaa unyukunuitapan na'apauda'um dazowan uwa'akun paidinan?"

¹¹ Na'apa dii manawun aonaa uaitapan, tawuru'u okadakotinanuz, aonaa bread daua'o mani, mazan uzaudin Phariseenao na'iki Sadduceenao yeastin ai."

¹² Uruu zii ĩaitapankan aonaa uaipan mani ĩzaudinpan yeast ai, mazan Phariseenao na'iki Sadduceenao tominapa-kida-kinaa aia'o.

*Peter kowaadan kanom wuru'u Jesus
(Mark 8:27-30; Luke 9:18-21)*

¹³ Jesus makon Caesarea Philippi Baara iti. Na'ii upishaan patominapa-kidaniinao. Ukian ĩ'ati, "Na'apa dii pidannao kian Daonaioara Aokazi Iki'o dau'an?"

¹⁴ ĩdako'atinuzu, ĩkian, "Pabi'i kida pidannao kian John Chikaawunuu-pauzo. Ba'orainao kian prophet Elijah. Ba'orainao kian prophet Jeremiah oo ba'oran prophet."

¹⁵ "Unao mani?" ukian ĩ'ati. "Na'apam ukian odau'an?"

¹⁶ Simon Peter dako'atin, ukian, "Pugaru Christ,* Tominkaru Dani, uruu Tominkaru karikaonanu'oraz ukakupan."

¹⁷ "Kaiman konaukia'o pugaru, Simon, Jonah dani. Usha'apanum idi wuru'u mishi'oraz puparadan aonaa na'ia'oram pidan kainaabatapanii mani pu'ati, mazan odaru aokazi ia'o aipan ati'o puaitapan.

* **16:16** Christ: Tominkaru dyudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

18 Ukau'an òkowaadan nii pu'ati, pu'uu Peter, kuba kia'o wuru'u, na'iki uruu ida'a'o nii òtoman òchoochin, aona'o nii mawaka-karu ka'iitan pasha'apatanuzu.

19 Òtaan nii pu'ati Tominkaru naobanai-tinapa-kizi da'ata-kinao kida, kanom aonaa pukashaapan da'a'a imi'i baara'a, aona'o nii ukashaapa-kae aokazi ii. Kanom pukashaapanii da'a'a imi'i baara'a, kashaapa-kae niizu aokazi ii."

20 Udauna'an Jesus kakinaowa'akan patominapa-kidaniinao aonaa kizi ikowaadan pidan ati uruu wuru'u Christ.

Jesus kakuwaapan

pazowia'azoo-kae dau'an

(Mark 8:31–9:1; Luke 9:22-27)

21 Uruu na'apain ni'i di'iki'i naa, Jesus sakadan pakowaadan patominapa-kidaniinao ati kaimanaiman na'apam nii pasha'apata-kae. Ukowaadan i'ati na'apam pamakon nii Jerusalem iti. Na'ia'o nii kazowautapainao Jewnao, faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u baiaapa-kidan kaziwa'o u'ati, ipataka'utan niizu, na'iki izowii-kidan niizu. Mazan idikinauda'u kamoo udauna'an, ukadishita-kida-kae nii, kakupa powaa iti pamawaka-kizi iki.

22 Jesus kowaadan idi kaikapa'ora'a, sariapa Peter na'aka'akanuz pana'itinapu pairibanna ai, na'iki utowauda'uunuz na'apa'oram ukian kida dau'an, "Aonaa Tominkaru taapadan na'apa, Naobanai, aonaa uruu na'apa'o sha'apan pu'ati," ukian Jesus ati.

23 Mazan utanawatinan Peter di'iti, na'iki ukian u'ati, "Pu'ati ò'ai, Satan. Puawautapan ògaru òsha'apatinan ai Tominkaru aipan kawana'ati'o. Aonaa putaan punyukunuu Tominkaru dau'u ati'i aimakaan kida dau'an, mazan punyukunuu pidanna sha'apainpan dau'ati'o karikaonan."

24 Uruu dauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Kanom da'ana'azo'o ògaru, marii umarina'atan panaudapanii pasha'apaapan, una'akan pacrossannaa,† na'iki uda'an an ògaru.

25 Usha'apanum kau'an na'ia'oram pidan aipa'o pamashaapan paipan kawana'ati karikaonan, uwaziwaan nii karikaonanu'oraz kakupa-karu pa'ai, mazan na'ia'oram pidan marina'ata'o paipan kawana'ati'o pamashaapan pada'ana'azon idi ògaru, uikodan nii karikaonanu'oraz mashaapa-karu.

26 Aonaa kanom pidan ikodan uzaamatan an ipai aimakaan imi'i baara an kida'o, uwaziwainan pu'u karikaonanu'o kakupa-karu ai. Oo kaina'a sha'a aimakaan powa'a'o uaiapa-kae karikaonanu'o kakupa-karu ai?

27 Usha'apanum kau'an Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin nii udaru umanawunun ida'an uangelinnao tuma, na'iki uruu dono ukawinipinaan nii ipai pidanna na'apa'oram isha'apainpan kawana'ati.

28 Òkowaadan u'ati mishi'o, pabi'i kida unao kadishitapainaoz da'a'a, aona'o nii umawakan utukapan ua'ii Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin unaobanai-tina'an an king nii."

17

Jesus aidan pamanawunun

(Mark 9:2-13; Luke 9:28-36)

† 16:24 una'akan pacrossannaa: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-kae nii pada'anpan dikin ii Jesus.

1 Aizii 6 kamoo dauna'an, Jesus na'akan patuma Peter na'iki James na'iki u'inawuzu John. Ukau'an una'akan idyaun dokoa'o midukuo paawa iti, pa'idiwaru sodi'i ina na'ii.

2 Na'ia'a naa patominapa-kidaniinao awun za'a upana'adinan. Uawun baara na'apa kamoo kawan ukanada'akan, na'iki ukamichan baraka'akan na'apa kanada'o kawan.

3 Masha'apakiaka Moses na'iki Elijah aidinan i'ati, ikadakotinan Jesus tuma.

4 Sariapa Peter kian Jesus ati, "Naobanai, kaimana'o wuru'u wana'anuz da'a'a. Puaipan an, otoman nii idikinauda'u kabaun sodi kida, bauda'apa pu'ati, ba'oran Moses ati, na'iki ba'oran Elijah ati."

5 Peter kadakotinan pu'u zii, kanada'o isha'iz bazobatan ipai idyaun, na'iki parada-karu isha'iz bii iki'i kian, "Di'i odani'i, omarainapanii manawun, sha'apatina'o onyukunuu kawana'ati. Uabata na'apam ukian u'ati."

6 Aizii Jesus tominapa-kidaniinao abatan wuru'u parada-karuz, tuukii itarian. Uruu idi ikodoru'ukan na'iki ipazakodinan, iawun baara imi'i baara iti kida.

7 Mazan Jesus wa'ati'ikan i'ida'ati upishatan idyaun, na'iki ukian i'ati, "Ukadishita, aonaa utaria'ana'a."

8 Sariapa iawunuupa'akan, itukapa Jesus paba'orantina'a naa uruu.

9 Udauna'an itokapaanan pu'u midukuo iki, Jesus kakinaowan idyaun. Ukian i'ati, "Aonaa pa'i ukowaada'ana'a pidan ati utukapanii dau'an, atii Daonaiora Aokazi Iki'o kadishita-kida-ka'o dauna'an pamawaka-kizi iki."

10 Udauna'an patominapa-kidaniinao pishaanuzu. Ikian u'ati, "Kanom nii mooko tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kowaadan Elijah'o nii wuru'u wa'ati'oraz kiwiitapa Christ ua'ii?"

11 Jesus dako'atin idyaun, ukian i'ati, "Mishi'o mishi, Elijah kaawa'o ni'oraz kiwiin uminziwata'anan ipai aimaakan.

12 Aizii okowaadan u'ati, kaawanka'a naa wuru'u Elijah, mazan aonaa pidannao aitapanaatanuz. Mishi'oraiman iantamikitanuzu na'apam paaipan kawana'ati. Na'apa'o nii iantamikitan Daonaiora Aokazi Iki'o."

13 Uruu dauna'an utominapa-kidaniinao aitapankan naa John Chikaawunuupauzo dau'ana'o wuru'u Jesus kadakotinanuz na'apa.

*Jesus kakudan daonaiora oia'o doronai zaamatapanii
(Mark 9:14-29; Luke 9:37-43a)*

14 Ikaawan dono'o naa midukuo iki powaa ati iriba'o pidannao ida'ati. Na'ii pidan kaawan Jesus ida'ati, na'iki ukodoru'ukan ukanaapu ati.

15 Ukian Jesus ati, "Naobanai, pukamunan-kida odani ukarinaan mawakaziitapa-karu idi, dikauda'ora'a naa manawun ubaiatan, panaadon kida da'i uwaotan tikazi di'iti oo panaadon wunu baoko iti.

16 Ona'akanii wuru'u odaniz padamata putominapa-kidaniinao di'iti, mazan aonaa ituruan pakakudanuz."

17 Jesus kian, "Unao, kainao pidannao, mamishida-ka'o na'iki pana'iti'o usha'apaapan aimaakan kida. Na'apam naa mooko ukotua'ikin uaipan ona'an utuma? Na'apam naa mooko ukotua'ikin uaipan otiwainan utuma? Una'aka wuru'u daonaioraz o'ida'ati."

18 Udauna'an uru'u naa Jesus dyuudan oia'o doronai koditan mawakaziitapa'o daonaiora di'iki. Sariapa ukoditan daonaiora di'iki, na'iki sariapa ukakudan.

19 Udauna'an pa'idiwaru'u Jesus tominapa-kidaniinao kaawan Jesus ida'ati, na'iki ikian u'ati, "Kandii ni'o mooko aonaa waka'iitan wakoditakidan wuru'u oia'o doronaiz?"

²⁰ Uruu idi Jesus kian i'ati, "Umamishidikan idi'o wuru'u. Aizii òkowaadan nii u'ati mishi'o, umishidan dono mani Tominkaru masakauda'u, duusodi'o uudai kawan, aonaa mani kanom kasha'apanna'o nii usha'apatan. Turuu ukian di'ora'a midukuo ati, 'puzikadin di'iki'i, atii di'iti'i,' uzikadinan nii u'ati wuru'u.

²¹ [Mazan di'oraz kaduz oia'o doronaiz, aonaa turuu udyuuda-ka'o na'apa, soo karikaonanu'o toriinapa-karu na'iki sanadinapa-karu ida'an.]"*

*Jesus kowaadan koshan
pamawakan dau'an*

(Mark 9:30-32; Luke 9:43b-45)

²² Uruu dauna'an Jesus na'iki ipai utominapa-kidaniinao baokopatinpan pu'u Galilee Baara ii, ukian i'ati, "Daonaiora Aokazi Iki'o kaakapaa-ka'o nii pidannao ati.

²³ Izowian nii uruu mazan idikinauda'u kamoo dauna'an ukadishita-kida-ko nii pamawaka-kizi iki."

Tuukii utominapa-kidaniinao kasha'oran una'apan idi.

Jesus kadakotinan tax dau'u

²⁴ Jesus na'iki utominapa-kidaniinao kaawan Capernaum iti. Ìna'ian pu'u pidannao zaamaapauzonao tax puraatananaa Tominkaru Dapu ati'i kaawan Peter ida'ati, na'iki ipishaan Peter, "Na'apa dii punaobanaa, ukawinipinaatauzonii tax Tominkaru Dapu ati?"

²⁵ "Oo, utaa," Peter kian.

Peter kaawan dono kabaun ati Jesus di'iti, Jesus parada'aka kiwiin. Upishaan Peter, ukian u'ati, "Na'apam pu'itiiman Simon, kanomnao ai di'i king-nao zaamaapan tax puraatananaa, papidanannao ai, oo ba'oran pidannao ai?"

²⁶ "Ba'oran pidannao ai," Peter kian u'ati.

"Ukau'an aonaa kandii nii upidanannao taapan tax puraatananaa nii," Jesus kian u'ati.

²⁷ "Mazan aonaa kizi wakasharutan ìnyukunuu, ukau'an pukobawuupanaka karishii ii. Aizii na'ia'oram kopau puzaamatanii kiwiitapa, puda'ata udako na'iki puikodan nii wizi'i'o puraata udako ida'a. Puzaamata wuru'u puraataz na'iki putaa zaamaapauzonao tax puraatananaa atiz. Uruu idi'o nii wakawinipinaan tax."

18

Kanom umanawunu'o nii Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii

(Mark 9:33-37, 42-48; Luke 9:46-48; 17:1-2)

¹ Na'apain uruu dono Jesus tominapa-kidaniinao kaawan u'ida'ati, na'iki ipishaanuzu. Ìkian, "Kanoma'o nii umanawunu'o nii manawun pidan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii?"

² Uruu idi Jesus dapadan koraidaonaa na'iki ukadishita-kidanuz ìbii'i.

³ Ukian i'ati, "Òkowaadan u'ati mishi'o, aona'o nii uturuudinan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti, soo upana'adinan umanawun-tinpan ai, na'iki aonaa utaapinpan atadinapa, na'apa di'oraz koraidaonaa kawanu'u.

⁴ Ukau'an na'ia'oram pidan, di'oraz koraidaonaa kawanu'o, aonaa u'atadinpan, uruu umanawunu'o Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii.

⁵ Na'iki na'ia'oram pidan marainpa'o padapaapan kaikapa'o koraidaona'a ògaru dikin ii, dapaapa'o ògaru wuru'u.

* 17:21 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

⁶ “Mazan na'ia'oram pidan sha'apata-kida'o oia'o wunao sodi kida ati'i, mishidainaouz oġaru, kaġman mani udaru'o boodapa-kinai kuba sukuruuta-kaou ukanau iki na'iki unaraada-kaou paran baoko iti.

⁷ Kasha'ora'o nii manawun wunao baiaapanu'u pidannaouz, ġsha'apata-kidan idi oia'o pidannaou ati. Na'apa'oraz aimaakan kida sha'apatina'o nii, mazan kichana'iki-kia'o nii manawun wuru'u atizu'u pidanaŷ sha'apata-kida'oraz na'apa kida'o.

⁸ Ukau'an puka'u oo pukidiba sha'apata-kidan dono oia'o pu'ati, pudukuta pu'ai kidaz na'iki pukaboota pu'ai kidaz. Kaimana'o nii pumakon karikaonanu'o kakupa-karu di'iti bada'ii puka'u na'iki bada'ii pukidiba, pukaboota-kaou ai ipai puka'u na'iki pukidiba tuma tikazi wu'iti.

⁹ Na'iki puawun sha'apata-kidan dono oia'o pu'ati, puso'ota pu'aiaz, na'iki pukaboota pu'aiaz. Kaimana'o nii pumakon karikaonanu'o kakupa-karu di'iti bada'ii puawun, pukaboota-kaou ai ipai dya'utama'o puawun tuma Tuubaru'o Tikazi wu'iti.

Di'itinapa-kinai kuwai kaznizo waziwadina'o dau'o
(Luke 15:3-7)

¹⁰ “Ukau'an mishiiman pa'i uzaudin, aonaa ukashada'ana'a wunao sodi kida'a mishidainaouz oġaru. Őkian u'ati kaikapa'a usha'apanum kau'an angelnao awunuutapainaouz ġdyaun, karikaonanu'o da'i ġtukapauzon oġaru aokazi ia'oraz.

¹¹ [Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin ukazannaata'an pidannaou waziwadina'o.]*

¹² “Na'apam mani pu'itiiman pidan sha'apatinan ka'uza'o 100 kaznizonao idi, bauda'apa'o u'uza waziwadinan dono pairibannaou ai? Aona'o nii mani uwa'akan zii wunaou'u na'ainaouz na'iki udorota'an wuru'u waziwadina'oraz pairibannaou ai?

¹³ Őkowaadan u'ati mishi'o, uikodan dono'o naazu tuukia'o nii ukonaukian wuru dau'ana'a bauda'apa'oraz kaznizo, iriba'o mawaziwadin-kainao dau'ati'o ai.

¹⁴ Na'apa'o kapam ukau'an oġaru aokazi ia'o, aonaa bauda'apa uaipan wunao sodi kida waziwadinanu'u.”

Umin-mishidan sha'apatan an oia'o u'ati

¹⁵ Jesus kian koshan, “Pumin-mishidan sha'apatan dono oia'o pu'ati, puparadanaaka u'ati, mazan soo unao sodi karikaonan. Puparada kizi u'ati usha'apatan dau'an oia'o pu'ati. Aizii uabatan dono puparadan, puna'akan pu'inawuzu powa'a ati kaimana'o ida'ati wuru'u.

¹⁶ Mazan aonaan an uabata'azon puparadan, puzaamata bauda'apa'a naa oo dya'utama'a naa pidannaou puna'akan nii putuma u'idi'iti. Uruu na'apa wuru'u dya'utama'o oo idikinauda'u'o pidannaou aidan nii pakowaadan ida'an mishi'o wuru'u puparadan usha'apatan dau'an oia'o pu'ati.

¹⁷ Aizii aonaan an uabata'azon ġparadan, pukowaada baokopa pumin-mishidannaou ati. Mazan aizii aonaan an uabata'azon ġparadan putaapa uruu na'apa putaapan kawan mamishida-ka'o Tominkaru oo zaamaapauzonao tax puraatan naa kawan.”

¹⁸ “Őkowaadan unao ati mishi'o: Kanom aona'o unao kashaapan da'a'a imi'i baara'a, aona'o nii ukashaapa-kaou aokazi ii. Kanom ukashaapanii da'a'a imi'i baara'a, kashaapa-karu niizu aokazi ii.

* **18:11** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

19 Ōkowaadan u'ati koshan: Na'apainim dya'utama'o unao, una'apatan an unyukunuu na'apa kida utoriinapa kizi dau'an da'a'a imi'i baara'a, ōdaru Tominkaru sha'apatan nii u'atizu.

20 Usha'apanum kau'an na'ian dya'utama'o oo idikinauda'u'o baokopatin-painao ĩmishidan idi ōgaru, na'ia'o nii Ōgaru ĩtuma."

Pidan mawinipinaatapainao daua'o

21 Udauna'an Peter wa'atin Jesus ida'ati, na'iki ukian Jesus ati, "Naobanai, na'apauda'um nii ōpowa'atan kida ōmarina'atan ō'inawuzu sha'apatanii oii kida'o ō'ati? Atii 7 di'iti?"

22 Jesus dako'atinuzu, ukian u'ati, "Aonaa 7 mani, mazan ipai dono, usha'apata-ka'o kawana'ati.†

23 "Ukau'an kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: na'apa king pishainan kawan papoitorunao ai ĩmawinipinaatapanii kida dau'an.

24 Usakada'akan ana'a naa papishainpan, bauda'apa'o upoitoru na'akakao u'ida'ati dobata'o manawun puraata umawinipinaatapanuz.

25 Wur'u upoitoru aonaa upuraatan turuan ukawinipinaatan wuru'u umawinipinaatapaniaz. Uruu idi king dyuudan naa usellii-ka'o paudaiaro na'iki paudainao tuma, na'iki ipai usha'apauz kida, umawinipinaatapanii kawinipinaata-kinao ni'i naa.

26 Sariapa udopian kowas wuru'u upoitoruz, uruu idi ukodoru'ukan uawun baara imi'i baara iti king kanaapu ati. 'Puzaudapa'a naa zii shoman, ōkawinipinaatan nii zii ipai ōmawinipinaatapanii kidaz,' ukian u'ati.

27 Una'apan idi king kasha'ora-kidanuz, uruu idi umarina'atan naa umawinipinaatapanii kida, na'iki kaiman utaapadan unakon naa padapu iti.

28 "Aizii na'iki'o umako'okan wuru'u upoitoruz, uikoda pamin-kaudinan mawinipinaatapa'o paugaru, aonaa dōbata'o manawun mani. Uzaa-matanuz na'iki ūdyukuruutanuzu, 'Pukawinipinaata ō'ati pumawinipinaatapanuz ōgaru,' ukian u'ati.

29 Uruu idi umin-kaudinan dopian kowas, ukodoru'ukan ukanaapu ati. Ukian, 'Puzaudapa'a naa zii shoman, ōkawinipinaatan nii pugaru.'

30 Aonaa mazan arawu nyukunuu na'apanu'u. Mishi'oraiman ukabootakidan naa pamin-kaudinan taraa-kizai iti, atii uipaian dono zii pakawinipinaatan pamawinipinaatapanii.

31 "Ba'orainao poitoruinao tukapan idi usha'apatan na'apa'o, tuukii ĩnyukunuu kasha'oran. Uruu idi ĩmakon King di'iti na'iki ĩkowaada king ati ipai aimakaan usha'apatanii kida dau'an.

32 Udauna'an King dapada-kidan wuru'u poitoruiz. King kian u'ati, 'Pugaru dikauda'o poitorui. Ōmarina'ata pu'ai ipai pumawinipinaatapanii ō'ai, pudopian idi puparadan ō'ati.

33 Aonaa mooko pukasha'ora-kidan pumin-kaudinan kapam, ōkasha'ora-kidan kawan pugaru?"

34 King to'oran tuukii, uruu idi ukaboota-kidan wuru'u poitoruiz taraa-kizai iti, na'ii upataka'uta-ka'o atii ukawinipinaatan ipai pamawinipinaatapanii."

35 Udauna'an Jesus kian, "Na'apa'o nii ōdaru aokazi ia'oraz sha'apatan ipai unao ati, umamarina'atakan dono unyukunuu ii u'inawuzu sha'apatanii dikauda'o u'ati."

† 18:22 Aonaa 7 mani, mazan ipai dono, usha'apata-ka'o kawana'ati: Greek paradan ida'an, 7 times 70 kii.

19

Jesus kakinaopan muudaaka-karu ai (Mark 10:1-12)

¹ Aizii Jesus ipaian dono'o naa pakakuwaapan na'ii, umakon naa Galilee Baara iki, Judea Baara iti, Jordan Wa'o baza itinpu'u di'itinapa.

² Na'ii iriba pidannao da'ananuzu na'iki ukakuda karinainao na'ii.

³ Pabi'i kida Phariseenao wa'atin u'ida'ati itiwaa-kidapa'ananuz. Ipishaanuzu kaikapa'a: "Wakakinaorinaa taapada daonaiora muudan paudaiaro na'apa'oram dikin ii karikaonan?"

⁴ Jesus dako'atin idyaun, ukian, "Aonaa mooko uaitauzon Tominkaru Paradan saada-kariwaiz tawuru'u ukianuz, usakadin-kizi iki Tominkaru toman daonaiora na'iki zun.

⁵ Na'iki Tominkaru kian, 'uruu idi daonaiora muudinan nii padaru na'iki padaro ai ubauda'apatinan paudaiaro tuma. Ukau'an dya'utamainouz, bauda'apatinan nii.'

⁶ Uruu idi aonaa dya'utama'ora'a naa mani idyaun, mazan bauda'apa'ora'a naa. Kanom Tominkaru bauda'apatinan, aonaa turuu pidan muudaaka-kidan."

⁷ Phariseenao pishaan Jesus koshan. Ikian, "Kanom nii Moses kakinaori, kashaapan daonaiora muudan paudaiaro pasaadan ida'an muudaaka-karu kaaritannaa?"

⁸ Jesus dako'atin, ukian, "Moses kashaapan umuudan udaiaronao, usha'apanum kau'an kasha'apannaa u'ati utominapa-kida-kinao ukashadamikin idi, mazan usakadin-kizi iki, aonaa Tominkaru kashaapan na'apa'o.

⁹ Okowaadan u'ati, na'ia'oram unao muuda'o paudaiaro omashaapan pu'u kaiman utuma, udauna'an ukauaiaron ba'oran zun idi, utoman oia'o wuru'u uba'orantapan ida'an."

¹⁰ Jesus tominapa-kidaniinao kian u'ati, "Una'apan idi kaikapa'a daonaiora kaudaiaron dau'an, kaiman zii mani aonaa kaudaiaro-karu."

¹¹ Jesus dako'atin idyaun, ukian, "Aonaa pidan nyukunuu na'apan ipai pamashaapa'azon dau'u na'apa, kaiwuru'u uparadan kian kawana'ati, soo wunaou'u Tominkaru taaniaz t'ati ituruuda-kinaa nii, pamashaapan maudiaro-daun.

¹² Pabi'i kida daonaioranao, aonaa ikauaiarouzon, usha'apanum kau'an na'apa'o karikaonan itominan makuuta-kariwai kawanu'o idyaun pashakatan di'iki'o; ba'orainao, imakuuta-ka'o idi'o aonaa ikauaiaron; ba'orainao, ikaudina'azon idi pa'an karikaonan Tominkaru ati. Kanom mashaapa'azon na'apa, marii umashaapan na'apa."

Jesus na'iki koraiziannao daua'o (Mark 10:13-16; Luke 18:15-17)

¹³ Udauna'an pidannao na'akan duusodi kidainao koraiziannao Jesus ida'ati iaipan upishatan idyaun, na'iki utoriinapa-kidan idyaun. Mazan Jesus tominapa-kidaniinao mashaatan pidannao na'akainouz idyaun.

¹⁴ Una'apan pu'u mazan Jesus kian, "Marii koraiziannao wa'atin o'ida'ati, aonaa umashaata'ana'a idyaun, usha'apanum kau'an inao kawanu'o pidan wuru'u zaamata'oraz Tominkaru panyukunuu naobanaa nii."

¹⁵ Ukau'an upishatan naa idyaun, na'iki utoriinapa-kidan idyaun. Udauna'an umakon naa na'iki.

Jesus kakinaopan daua'o (Mark 10:17-31; Luke 18:18-30)

16 Baukapaiman pa'ina'o daonaiora kaawan Jesus ida'ati. Ukian, “Tiichaa, kanom kaimana'o ōsha'apatan nii ōikoda-kinaa nii karikaonanu'o kakupa-karu?”

17 Jesus kian u'ati, “Kanom nii pupishaan ōgaru kaimana'o dau'an? Kaina'a bauda'apa kaimana'o, soo Tominkaru. Puaipan dono karikaonanu'o kakupa-karu, puizo'ati Tominkaru kakinaori kida.”

18 “Na'ia'oram kakinaorii kida,” daonaiora kian.

Jesus dako'atin, ukian u'ati, “Aonaa puzowia'ana'a pidan, mana'a puba'orantapa'ana'a, aonaa pukoidapa'ana'a, aonaa pumariidina'ana'a,

19 pumarainapa pudaru na'iki pudaro, na'iki pumarainapa ba'oran pidan na'apa pumarainpinan kawan.”

20 “Ōkoraidaanaan iki'o ipai ōizo'atin uruu kida kakinaorii. Kanoma'a naa ōsha'apata powa'a?” pa'ina'o daonaiora kian.

21 Jesus kian u'ati, “Puaipan dono mishi'o pukaimanan, pumako pusel-linaka ipai pusha'apauz putaa kizi upuraatannaa pataka'utinainao ati. Na'apa kasha'apauzi'o nii pugaru aokazi ii. Na'iki puda'ana'a naa ōgaru.”

22 Aizii wuru'u pa'ina'o daonaiora abatan Jesus kian kaikapa'a, tuukii ukasha'oran umakon na'iki, usha'apanum kau'an umanawunu'o ukasha'apauzin wuru'u uruu.

23 Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Ōkowaadan u'ati mishi'o: Kasha'apanna'o nii manawun kapuraatanu'o pidan ati Tominkaru naobanaitapa-ka.

24 Ōkian powa'a koshan u'ati: Kasha'apanna'o nii manawun kapuraatanu'o pidan ati Tominkaru naobanaitapa-ka, camel ka'iitan ai pamorotan akosa awun shaawata.”

25 Aizii Jesus tominapa-kidaniinao abatan idi Jesus kian kaikapa'a, tuukii manawun ĩdi'itinpan. Uruu idi ĩkian, “Kanoma'o nii mooko turuu ukazanaatinan?”

26 Sariapa Jesus awunuupa'akan ĩ'idi'iti, na'iki ukian ĩ'ati, “Kaiwuru'u kasha'apanna'o pidan ati, mazan Tominkaru ati aonaa na'ia'oram aimakaan kasha'apanna'o nii.”

27 Uruu dauna'an Peter paradan, ukian, “Putukapa, ipai wawa'akan waaimaakanutu kida wada'anan idi pugaru. Aizii kanoma'o ni'i naa waikoda wa'ati?”

28 Jesus kian ĩ'ati, “Ōkian u'ati mishi'o: Daonaiora Aokazi Iki'o umanawunu'o nii unaobanai-tinan diina'iti'i amazada pa'inaada-kaono'o naa. Na'apain uruu dono unao, 12 da'anpainaouz ōgaru, naobanaitina'o nii kapam. Na'iki ukazowautapan nii 12 Israel dani-daunnao donozinaa kida.

29 Aizii ipai pidannao wa'akainao padapu, wa'akainao pa'inawuzunao oo padadakoonao, wa'akainao padaru oo padaro oo paudainao oo pazakapun pada'anan idi ōgaru, taa-karu nii ĩ'ati powa'a'o zii udiri'in, pakasha'apauzin ai aka kiwiitapa. Na'iki karikaonanu'o nii ĩmashaapan Tominkaru tuma.

30 Mazan iriba pidannao umanawunu'o ĩtaapa-ka kai, diina'iti'i aona'o nii ĩtaapa-ka umanawunu'o nii. Na'iki pidannao aona'o ĩtaapa-ka umanawunu'o nii kai, mazan diina'iti'i umanawunu'o nii ĩtaapa-ka pa'an.”

20

Kapaoriba'o kawinipinaan daua'o papoitorunao

1 Jesus kian koshan, “Kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: kapaoriba'o naobanai kawan, mako'oraz chaapi'ikiiman upidanaapa'anan kaudinainao ni'o dau'an pa'ati.

2 Ukowaadan papoitorunao ati pakawinipinaatan nii İdyaun bauda'apa wizi'i'o puraata,* bauda'apa'o kamoo kaudin-karu kawana'ati. İnyukunuu na'apan idi, uru'u naa uduyudan İkaudina'anan papaoriba grape baawu iti.

3 Udauna'an 9 o'clock umakon koshan, uikoda market ii baokoinao daon-ioranao kadishitapan, aonaa kanom İsha'apaapan.

4 Uruu idi ukian İ'ati, 'Umako ukaudina'an ōpaoriba baawu iti. Ukaudinan kawana'ati'o nii ōkawinipinaatan unao.' Ukau'an İkaudina'anan naa u'ati.

5 Aizii sakitapa kamoo na'apa koshan usha'apatan. Udauna'an 3 o'clock, na'apa koshan.

6 Udauna'an 5 o'clock, umakon naa koshan market iti. Kaina'a zii uikodan pidannao na'ii, aonaa kanom İsha'apaapan. Sariapa upishaan İdyaun, 'Kanom nii una'an da'a'a bauda'apa kamoo? Aonaa ukaudina'anan?'

7 İkian u'ati, 'Aonaa mazan kanom zaamatan waunao kaudina'ana'o nii.' Uruu idi ukian İ'ati, 'Ukau'an umako ukaudina'an ō'ati ōpaoriba baawu ii.'

8 "Aizii kamoo tipitanin kapaoriba'o kian pafoomaanan ati, 'Pudapada'a naa kaudinainao da'ati'i wakawinipinaata kizi'i naa İdyaun. Kiwiitapa'o nii wakawinipinaatan dawu'itiiniinao İsakadan pakaudinan, na'iki waipainan nii kiwiitapainao İsakadan pakaudinan di'iti.'

9 Aizii kaudinainao 5 o'clock di'iki, kiwiin İkawinipinaata-ka. Bauda'apa wizi'i'o puraata kida İzaamatan.

10 Ukau'an kiwiitapainao İsakadan pakaudinan zauda-kidan dobata-kida'o nii pakawinipinaata-ka makaudin-kainao ai bauda'apa kamoo. Mazan na'apa kida kapam İkawinipinaata-ka, bauda'apa wizi'i'o puraata kida İzaamatan.

11 "Pazaamatan dauna'an papuraatan, İparada-paradaapan İto'oradinan kapaoriba'o ati.

12 İkian u'ati, 'Dawu'itiiniinao İkaudinan masakauda'u'o İkaudinankan, bauda'apa hour sodi, mazan waunao bauda'apa kamoo wakaudinan wabaiaapan wiicha'o kamoo, mazan upu'u zii pukawinipinaatan İdyaun na'apa kida manawun waunao kawan.'

13 Kapaoriba'o kian bauda'apa'o ati, 'Ōpaonar, aonaa ōkoidapan pugaru, puna'apatanii punyukunuu ōkawinipinaata'azon dau'an pugaru bauda'apa wizi'i'o puraata bauda'apa'o kamoo.

14 Pumako'o naa pudapu iti, kaina'a'a naa puzaamatan pupuraatan. Ōaipan kawana'ati'o ōkawinipinaatanuz dawu'itiini'oraz İkaudinan, na'apa ōkawinipinaatan kawan pugaru.

15 Aonaa turuu mooko ōsha'apatan ōpuraatan na'apam ōaipan kawana'ati? Oo pukishauzin ōkawinipinaatan idi kaiman wunaou'u dawu'itiiniinaouz İkaudinan?"

16 Jesus katokontan pakuwaa pakian ida'an, "Pidannao aona'o İtaapa-ka. Umanawunu'o nii kai, mazan diina'iti'i umanawunu'o nii İtaapa-ka. Na'iki pidannao umanawunu'o İtaapa-ka kai, diina'iti'i aona'o nii İtaapa-ka. Umanawunu'o nii."

*Idikinautan Jesus kowaadan na'apam nii pamawakan
(Mark 10:32-34; Luke 18:31-34)*

17 Aizii Jesus makon naa Jerusalem iti. Pamakopa-kizi an udapadan wuru'u 12 patominapa-kidaniinaouz pana'itinapu ba'orainao pidannao ai, na'iki ukian İ'ati.

* 20:2 wizi'i'o puraata: Greek paradan ida'an udakota-ka denarius.

18 “Wamakon wuru'u Jerusalem iti, na'ia'o nii Daonaiora Aokazi Iki'o kaakapaa-kaopatarubanao ati, faadaanao zowaunaanaouz, na'iki tiichaa-pauzonaouz Moses kakinaori dau'u. Na'iki itaan nii uruu zowii-karu nii,

19 na'iki udauna'an itaan nii uruu Gentilenao[†] ati. Inaou'o ni'i naa dakoapa uruu, pabankiitan ida'an udau'an na'iki Iba'izian nii tuukii uruu. Udauna'an itaukan nii uruu cross di'iti na'iki umawakan nii, mazan idikin-auda'utan kamoo dauna'an, Tominkaru kadishita-kidan nii uruu kakupa powaa iti pamawaka-kizi iki.”

Daroi pishaan Jesus oaipan usha'apatan paaiapanii
(Mark 10:35-45)

20 Uruu dauna'an James na'iki John daro, Zebedee daiaroz, kaawan paudainao daonaioranao tuma Jesus ida'ati. Sariapa okodoru'ukan na'iki odawukan ukanaapu ati. Opishaanuzu, oaipan usha'apatan paaiapanii.

21 Jesus kian o'ati, “Kanom puaipan osha'apatan pu'ati?”

Sariapa okian u'ati, “Oaipan pusakanata-kidan di'oraz odainaou'u naobanai nii punaobanai-tinan dono. Marii pusakanata-kidan bauda'apa puduwa'ora antanapu, na'iki ba'oran pu'ashabaron antanapu.”

22 Jesus tanawatinan daonaioranao na'iki idaro di'iti. Ukian i'ati, “Aonaa uaitapanii dau'ana'o mani wuru'u upishaanuz ogaru. Uka'iitan nii mooko wuru'u obaiaapan ni'oraz?”[‡]

“Oo, waka'iitan nii,” ikian u'ati.

23 Jesus kian i'ati, “Mishi'o nii ubaiaapan obaiaapan ni'oraz. Mazan kanoma'o nii sakanata odiwa'ora antanapu na'iki oashabaron antanapu, aonaa turuu osha'apatan, mazan odaru aokazi ia'o minziwata-kidani wuru'u sakanata-kizaiz pazaamataniiinao ati.”

24 Aizii 10 ba'orainao utominapa-kidaniinao abatan na'apa'oraz dau'u, tuukii ito'oran dya'utamainao ati, makonkainaoz padaro tuma.

25 Uruu idi Jesus dapadan baokopa idyaun na'iki ukian i'ati, “Uaitapanii na'apam ba'oran pidannao zowaunaanao, mamishida-kainaoz Tominkaru, waranuitapan papidanannao inaobanai-tinpan ida'an i'ati.

26 Mazan unao, aonaa umashaapa'ana'a na'apa, mishi'oraiman kanom aipa'o panaobanai-tinpan, marii ukaudin unao ati poitorui kawan.

27 Na'iki kanom umanawun-tinpa'azo'o pairibannao ai, marii upoitoruitapa-kidinan ipai pidannao ati.

28 Na'apa Daonaiora Aokazi Iki'o, aonaa uwa'atin umanawun-tinpa'anan mani, mazan upoitoruitapa-kidina'anan ipai pidan ati, na'iki ukazan-naata'anan pidannao pa'oian ai umawakan ida'an.”

Jesus kakudan
dya'utam ishaawunnao
(Mark 10:46-52; Luke 18:35-43)

29 Ba'oran dono Jesus na'iki utominapa-kidaniinao makon dono'o naa Jericho iki, iriba pidannao makon Jesus dawu'ati.

30 Aizii na'apan na'ii dya'utam ishaawunu'o daonaioranao sakanatapan dunapo daawa ii. Iabatan idi Jesus dobatapan kowaada-kaopatarubanao, uruu idi ikadakon. Ikian, “David Takaan-daun,[§] waNaobanaa, pukamunan-kida waunao.”

[†] 20:19 *Gentilenao*: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. [‡] 20:22 *Uka'iitan nii mooko wuru'u obaiaapan ni'oraz?* oo “Uka'iitan nii mooko utuzan wuru'u otuzan ni'oraz baiainapa-karu koopo wazoo?” [§] 20:30 *David Takaan-daun*: Kotua'o Tominkaru kian uduyudan nii bauda'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii.

³¹ Sariapa pidannao towauda'uan ĩdyaun, ĩdyuudan ĩmashaadinan, mazan powa'a zii manawun ĩkadakon diiwa'o ida'an. ĩkian, “David Takaan-daun, wanaobanaa, pukamunan-kida waunao.”

³² Jesus kadishita'akan pamakopa-kizi'i, na'iki udapadan ĩdyaun pa'ida'ati. Upishaan ĩdyaun, ukian, “Kanom uaipan osha'apatan u'ati?”

³³ ĩkian u'ati, “Wanaobanaa, waaipan pusaabaan waawun watukapa kizi.”
³⁴ Jesus kamunan-kida ĩdyaun, uruu idi upishatan ĩawun kida. Sariapa ĩtukapa'akan amazada, na'iki ĩmakon naa Jesus tuma.

21

Jesus konaukii-kida-ka'o ukaawan dono Jerusalem ati
 (Mark 11:1-11; Luke 19:28-40; John 12:12-19)

¹ Aizii Jesus na'iki utominapa-kidaniinao maonapatan naa Jerusalem iti, ĩkaawan Bethphage iti, wiizai Olive Naawa ia'oraz. Na'iki'i naa udyuudan dya'utam patominapa-kidaniinao pa'ua'ati.

² Ukian ĩ'ati, “Umako wakanaapu ia'oraz wiizai di'iti. Na'ia'o nii uikodan ko'idinpa'o chaakashi,* kaina'a'o nii odani ko'idinpa'o kapam odazaba'a. Ubuzuuta ĩdyaun na'ii, udauna'an una'akan ĩdyaun o'ida'ati.

³ Pidan pishaan an unao kanom nii una'akan ĩdyaun, 'Naobanai aipan ĩdyaun,' ukii u'ati. Sariaapa'o nii utaapadan una'akan ĩdyaun.”

⁴ Na'apa'oraz Tominkaru prophetin kuwaa mishiin-kina'a naa. Ukianuz:
⁵ “Pukowaada Zion iainao pidannao† ati.

‘Utukapa king, unaobanaa, wa'atin u'ida'ati.
 Aonaa u'atadinpan, chaakashi barau an uwa'atin,
 pa'ina'o chaakashi uzaidapan.’”

⁶ Udauna'an tominpainao, udyuudaniinaouz makon, na'iki ĩsha'apata ipai na'apa Jesus dyuudan kawana'ati.

⁷ ĩna'akan chaakashi paudani tuma, na'iki ĩtaan pakamichan kida uta-banaa nii, uru'u naa Jesus zaidanuzu.

⁸ Iriba pidannao, makopainao Jesus tuma, kadamaradan pakamichan kida dunapota. Ba'orainao dukutan pu'u atamun waoda kaanaba sodi kida'a, ĩmuudan kidaz dunapota Jesus mako kizi nii.

⁹ Iribainaouz pidannao makopainao u'ua'ati, na'iki udawu'ati, kadakoinaan konaukii diiwa'o ida'an. ĩkian,
 “Wakonaukii-kida Tominkaru, David Takaan-daun dau'an.
 Marii Tominkaru kaimanan, di'oraz Naobanai ati'o,
 kaawa'oraz uaipan kawana'ati.
 Wakonaukii-kida Tominkaru aokazi ia'oraz.”

¹⁰ Jesus morotan dono'o naa Jerusalem iti, tuukii na'iainao pidannao di'itipan udau'u. Uruu idi ĩkian Jesus dau'an, “Kanom wuru'u uruuz?”

¹¹ Sariapa Jesus tumainao kian ĩ'ati, “Jesus wuru'u, uruu Nazareth san, Galilee Baara iki'o prophet.”

Jesus makon Tominkaru Dupu iti
 (Mark 11:15-19; Luke 19:45-48; John 2:13-22)

¹² Udauna'an Jesus kaawan Tominkaru Dupu iti. Na'ii uwaataabi'ian selliipainao kida uzainao na'iki toriipainao kida uzainao taa-kariwai ni'o Tominkaru ati. Udorau-kidan shakataaka-kidauzonao puraata miisan‡ kida, na'iki selliipainao wakokoonao taba kida.

* 21:2 chaakashi: English ida'an, donkey. † 21:5 Zion iainao pidannao: Jerusalem sannao, oo ipai Israelitenao. ‡ 21:12 miisa: English ida'an, table.

13 Ukian i'ati, "Tominkaru Paradan saadinpa'o kian, 'Ödapu dakota-ka'o nii toriinapa-kizai dapunaa nii, mazan unao ukaiwaapanuzu koidimikinao dizinapa-kizi nii.'"

14 Na'ii Tominkaru Dapu ii, ishaawunnao na'iki machi'ika-kainao kaawan Jesus ida'ati. Ukakuda ipai idyaun.

15 Faadaanao zowaunaanao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, tuukii ito'oran na'iki ikashanau-kidan Jesus patukapan idi Jesus sha'apatan konaunama'o na'iki umanawun kida'o aimaakan, na'iki paabatan idi koraiziannao kadakoinpan Tominkaru Dapu ii aka. "Wakonaukii-kida Tominkaru, David Takaan-daun^S dau'an," ikian.

16 Uruu idi ipishaan Jesus. Ikian, "Puabatanii na'apa'oram koraiziannao kadakoinpan pudau'an?"

"Oo, öabata," Jesus kian i'ati. "Aonaa mooko uaitauzon na'apa'o dau'u Tominkaru Kaaritan ida'a? Ukianuz, 'Putomina-kidani koraiziannao sodi kida aitapa'o nii pakonaukii-kidanuz.'"

17 Uruu dauna'an umakon naa i'ai, umakon na'iki patominapa-kidaniinao tuma uda'awu'anan Bethany iti.

*Fig kadunaa mawakan
(Mark 11:12-14, 20-24)*

18 Ba'oran chaapi'iki Jesus kiwan naa patominapa-kidaniinao tuma Jerusalem iti. Pakiwapa-kizi an uzamazin naa.

19 Utukapa fig kadunaa dunapo daawa ii. Sariapa umakon na'iti utukapa'azon ukaakan, mazan aonaa bouda'apa uikodan u'aka, soo uanaba pa'idiwaru. Uruu idi ukian fig kadunaa ati, "Aizii marii aonaa na'apainim pukaakauzon powa'a." Una'apan idi, masha'apakii fig kadunaa mariri'ikan na'iki umawakan naa.

20 Kaimanaiman utominapa-kidaniinao tukapan na'apam atamun mawaka'akan kadimana'o ida'an, na'iki tuukii idi'itinpan udau'u. Uruu idi ipishaan Jesus. Ikian u'ati, "Na'apa'oran naa fig kadunaa mawaka'akan kadimana'o ida'an manawun?"

21 Jesus kian i'ati, "Ökowaadan nii u'ati mishi'o, umishidan an kaimanaiman, aonaa umamishidikan bii an mani, uka'iitan nii usha'apatan powa'a zii ösha'apata'aka nii ai. Turu'o nii ukian miduku'o ati, 'Miduku'o, puzikadin di'iki'i paran baoko iti.' Na'apa'o nii usha'apatinan u'ati.

22 Ukau'an taa-karu nii u'ati upishaanii utoriinpan ida'an Tominkaru ati, umishidan an ögaru."

*Jesus pishaa-ka'o kanom aipan ati'o usha'apaapan aimaakan kida
(Mark 11:27-33; Luke 20:1-8)*

23 Aizii Jesus kaawan naa powaa ati Tominkaru Dapu iti. Uto minapa-kidan pu'u pidanna'o na'ii, faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao kaawan na'iti u'idi'iti. Ipishaanuzu, ikian, "Kanom aipan ati'o pusha'apatan kaikapa'oraz aimaakan kida'a? Kanom dyuudanii pusha'apatan na'apa kida'o?"

24 Jesus kian i'ati, "Ukowaada ö'ati bouda'apa'o aimaakan dau'u öpishaan an unao. Ukowaadan an ö'ati, ökowaadan nii u'ati kanom aipan ati'i ösha'apatanuz na'apa kida'o aimaakan."

25 Uru'u naa Jesus pishaan idyaun. Ukian i'ati, "Kanom aipan ati'i John chikaawunuupauzon pidanna'o? Tominkaru aipan ati'o oo pidanna'o aipan ati'o?"

^S 21:15 David Takaan-daun: Kotua'o Tominkaru kian udyuudan nii bouda'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii.

Sariapa ĩparadan pa'atiaaka kida Jesus pishaanii dau'an. ĩkian, "Wakian dono u'ati Tominkaru aipan ati'o John chikaawunuupanzu pidannao, sariapa'o nii ukian wa'ati, 'Kanom nii mooko aonaa umishidanuzu.'

²⁶ Aizii wakian an 'pidannao aipan ati'o,' mazan watarii panaadon pidannao sha'apatan nii waunao dikauda'o ida'an, usha'apanum kau'an ipai pidannao mishidanii John, Tominkaru prophetin uruu."

²⁷ Uruu idi ĩkian Jesus ati, "Aonaa waaitapan," ĩkian.

Jesus kian ĩ'ati, "Ukau'an aona'o nii ōkowaadan u'ati kanom aipan ati'o ōsha'apaapan di'oraz aimaakan kida'a."

Di'itinapa-kinai kuwai dya'utama'o daniinao dau'a'o

²⁸ "Na'apam u'itiiman," Jesus kian. "Baukapaiman kaina'a pidan, dya'utama'o udainao daonaioranao. Umakon kiwiini'o paudani di'iti, na'iki ukian u'ati, 'Ōdani, pumako pukaudina'an aizii ōpaoriba grape baawu iti.'

²⁹ Udani dako'atin uparadan. Ukian, 'Aonaa ōkaudina'azon.' Mazan udauna'an udi'itinpan sariapa upana'adan panyukunuu, uru'u naa ukaudina'an padaru paoriba grape baawu iti.

³⁰ Aizii udaru makon naa udawu'ichan di'iti'i naa. Na'apa koshan udyu-udanuzu. 'Ōmakon nii ōkaudina'anan,' ukian pa'an padaru ati. Mazan upu'u, aonaa umakon ukaudina'anan.

³¹ Na'ia'oram udani u'itiiman sha'apata'o padaru aiapanii?"

"Kiwiini'o udani usha'apata padaru aipan kawana'ati," ĩkian u'ati.

Jesus kian ĩ'ati, "Ōkowaadan u'ati mishi'o, zaamaapauzonao tax puraatan-naa na'iki zunnao kaminshu'u-shorona,* kiwiita'a naa ĩdyaun unao ai Tominkaru naobanai-tinan di'iti.

³² Usha'apanum idi John Chikaawunuupauzo kaawankan, utukapa-kidankan na'apam tanawatinkaru mashaapa-karu kaimana'o di'iti Tominkaru ati, upu'u aonaa umishidanuzu. Mazan zaamaapauzonao tax puraatan-naa na'iki zunnao kaminshu'u-shorona, ĩmishida uruu pa'an. Unao, utukapan pu'u zaamaapauzonao tax puraatan-naa na'iki zunnao kaminshu'u-shorona tanawatinan pa'oi'an ai, mazan upu'u zii aonaa utanawatina'azon u'oi'an ai."

Dikauda'o pidannao taapa'o grape baawu

(Mark 12:1-12; Luke 20:9-19)

³³ "Uabata ba'oran di'itinapa-kinai kuwai koshan," Jesus kian. "Baukapaiman kaina'a pidan paowan paoriba grape baawu pa'amazadati di'ii. Ukorarata awauta wuru'u papaoriba baawuz. Udauna'an ukichadan ka'unaru dadara'o baara'a, grape uu sararoo-kizinao nii. Udauna'an utoman doko'a'o kabaun grape baawu watchmantapa-kizinao nii. Udauna'an utaan naa grape baawu pidannao ati, ĩawunuutapa kizi zii u'atizu. Uru'u naa umakon naa ba'oran wiizai iti.

³⁴ "Grape ozokan kawana'ati'i naa, udyuudan papoitorunao wunao di'iti'i awunuutapainauz papaoriba grape baawu, ĩna'anan naa uka'idiwaunkinaa nii papaoriba aka winipinaa idi.

³⁵ Mazan uzaamataniiinaouz awunuutapa'o nii papaoriba grape baawu zaamatan upoitorunao, ĩba'iziatapa bauda'apa'o, ĩzowii ba'oran, na'iki ĩbowautapa kuba idi ba'oran.

³⁶ Udauna'an udyuuda papoitorunao na'iti ĩ'idi'iti koshan. Powa'a zii ĩriban kiwiitapa'o padyuudaniinao ai. Na'apa kiwiitapa'o kawan koshan awunuutapainao upaoriba baawu sha'apatan ĩdyaun.

* **21:31 zunnao kaminshu'u-shorona:** ĩnao zaamaapauzonao puraata pakiaapa-kidinan dikin ii.

37 “Dawu'itin, udyuudan naa paudani ĩ'idi'iti. Ukian paudani dau'an, ĩmanawuntapan nii pa'an ōdani.’

38 “Mazan awunuutapainao upaoriba baawu tukapan kapaoriba'o dani'i naa kaawan pa'ida'ati. Sariapa ĩkian, ‘Di'i naa kapaoriba'o dani. Uru'o nii wuru'u kaidiwau'oraz padaru di'iki upaoriba baawu idi. Baushaa, wazowii uruu, wazaamata kizi wuru'u u'idiwau ni'oraz.’

39 Uruu idi ĩzaamata'akan na'iki ĩkozoota'akanuz paoribai baawu iki, na'iki ĩzowian naazu.

40 “Aizii kapaoriba'o kaawan dono'o naa powaa ati, na'apam nii usha'apatan pazaamataninao awunuutapa'o nii papaoriba baawu?” Jesus kian.

41 Kazowautapainao pidannao dako'atin Jesus paradan. ĩkian, “Up-ataka'utan nii na'iki uzowian nii wuru'u oiainaouz pidannao. Udauna'an utaan nii papaoriba baawu ba'oran pidannao ati, kaimana'o nii pa'an ĩawunuutapanuzu. ĩnaou'o ni'i naa kaiman ĩtaan u'idiwau nii upaoriba aka di'iki, upaoriba kaakan dono.”

42 Jesus kian ĩ'ati koshan, “Aonaa mooko uaitauzon saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'orazu'u?

‘Wuru'u kuba tomapauzonao kabaun kashadaniaz, madiwautapa-ka'oraz ĩtukapan, uru'u naa mishi'oraiman umanawunu'o kuba ipai ba'oran kubanao ai.

Uruu Tominkaru kaudin-kizi wuru'u, umanawunu'oraz utukapa-kao.’[†]

43 “Ukau'an ōkowaadan u'ati, kazata-kao nii uwiizi ni'o Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii. Na'iki utaa-kao nii pidannao ati kaimanainaoz ĩsha'apainpan Tominkaru aipan kawana'ati.

44 [Pidan kaboina'o di'oraz kuba paawa ati, baiainpa'o nii tuukii. Na'iki uruu kuba waotan dono na'ia'oram pidan paawa ati, ipai'o nii u'idon.’][‡]

45 Aizii faadaanao zowaunaanao na'iki Phariseenao abatan Jesus kowaadan kuwai kaikapa'a, ĩaitapa wuru'u kuwai kidaz ĩnao dau'ana'o wuru'u.

46 Uruu idi ĩtiwaan pazaamatanuzu, mazan tuukii ĩtarian pidannao ai, usha'apanum kau'an pidannao kian Jesus dau'an, Tominkaru prophetin wuru'u uruuz.

22

King taapan aroapa-karu paudani mazidan ati (Luke 14:15-24)

1 Udauna'an Jesus paradan di'itinapa-kinai kuwai kida ida'an koshan pidannao ati. Ukian.

2 “Kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: na'apa king minziiwata-kidan kawan umanawunu'o aroapa-karu paudani mazidan ati.

3 Aizii aroapa-karu kameron dono'o naa, udyuudan naa papoitorunao dapada-kariwainao pidannao di'iti ĩwa'ati kizi'i naa aroapa-karu ida'ati, mazan aonaa ĩwa'ati'izon.

4 Uruu idi udyuudan ba'oran papoitorunao dapada-kariwainao di'iti koshan. Ukian papoitorunao ati, ‘Ukowaadanka'a naa dapada-kariwainao ati, ipai'i naa ōminziiwa-kidan aroapa-karu da'a'a. Ōzowii-kida'a naa kakiwin kida'o ō'uza tapi'izanao, ukau'an marina'a naa ĩwa'atin kadiman.’

[†] 21:42 Psalm 118:22-23 [‡] 21:44 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

⁵ Ukowaada-kaoa'a naa dapada-kariwainao ati, mazan aonaa ĩtaan pa-nyukunuu ati padapada-kaao. Usha'apanum idi kaina'a ĩsha'apata'azonii kida pa'ati: bauda'apa'o mako'ozon pazakapun iti; ba'oran papuraataapau-zon dau'ati.

⁶ Aizii ba'orainao zaamatan wuru'u poitoruinaouz, ĩantamikitan ĩdyaun na'iki ĩzowii wuru'u king poitorunaouz.

⁷ King to'oran tuukii, uruu idi udyuudan pasoldyaannao na'iti ĩzowii ipai zowiainaoz upoitorunao, na'iki ĩkawaoda zowii-mikinao mashaapa-kizi donoi.

⁸ "Uruu dauna'an king dapadan ba'oran papoitorunao na'iki ukian ĩ'ati, 'Aizii mazida'o aroapa-kinaa ni'o, ipai'i naa uminziwa-kida-kaao, mazan ĩdapadaniinao, ĩtukapa-kida ĩmawa'ati'izookan ida'an, aonaa ĩturannao pawa'atin.

⁹ Ukau'an umako pidan iriba-kizi iti, udapada kizi ipai pidannao uikodan kawana'ati, ĩwa'ati kizi mazida-karu aroapa-kida-kaao ida'ati.'

¹⁰ Uruu idi poitoruinao makon di'iti kida'a pidan iriba-kizi iti. ĩdapada iriba pidannao paikodan kawana'ati. Sha'apa'oram karikaonan pidan, kaimanainao na'iki dikaudainao, mazan iriba ĩikodan pidannao, ĩpaidada kabaun nazoo wuru'u aroapa-kizaiz.

¹¹ "Aizii King tukapa'anan padapada-kidaniinao. Utukapa bauda'apa daonaiora na'ii, aona'a ukaiwadapan mazida-karu di'iti'o daara.

¹² Uruu idi King kian u'ati, 'Ōpaonarū, na'apa'oram pumorotan da'ati'i pumakaiwadapan pu'u mazida-karu di'iti'o daara?' Aonaa na'apam daonaiora kian u'ati. Umaparadaniita'akan.

¹³ Udauna'an king kian papoitorunao ati, 'Udodoo uruu na'iki ukaboota uruu paniba iti maruta'o-karu iti. Na'ii zaadin-karu nii tuukii, na'iki pidan-nao kuzowan nii paudako padopian idi.' "

¹⁴ Jesus katokontan pakuwaa pakian ida'an kaikapa'a: "Iriba'o nii pidan-nao dapada-kaao padamata, mazan masakauda'u'o nii ĩzaamata-kaao."

Jesus pishaa-kaao tax kawinipinaapa-kaao dau'u
(Mark 12:13-17; Luke 20:20-26)

¹⁵ Uruu dauna'an Phariseenao makon naa ĩparadaaka'anan pa'atiaaka. ĩdi'itinpa'anan na'apam nii pazaamatan Jesus uparadan ida'an.

¹⁶ Pana'apainpan idi ĩdyuudan patominapa-kidaniinao, Herod pidannao tuma Jesus di'iti. Aizii dyuuda-kariwainao kian Jesus ati, "Tiichaa, waaitapa pugaru kaimana'o, mishi'o puparadan. Putominapa-kidan pidannao kaiman Tominkaru aipan kawana'ati. Na'iki na'apa kida putaapan pidannao, aonaa na'ia'oram umanawunu'o nii ba'oran ai.

¹⁷ Aizii pukowaada wa'ati, kaimana'o mani wataanuzu tax puraatan naobanai Caesar ati,* oo aonaa ukaimanan?"

¹⁸ Mazan Jesus aitapa ĩdi'itinpan oii, uruu idi ukian ĩ'ati, "Unao, utaa-pin-pauzonao kaimanainao nii kaikini'i! Kanom nii utiwaan uzaamatan ōgaru ōparadan dikin ii?"

¹⁹ Uaida-kida mooko ō'ati puraata ukawinipinaata-kinaaz tax." ĩna'aka u'ida'ati wuru'u puraataz.

²⁰ Sariapa upishaan ĩdyaun. Ukian, "Kanom dikin wuru'u, na'iki kanom uu wuru'u saada-kariwaiz puraata ida'a?"

²¹ "Naobanai Caesar" ĩkian ĩdako'atinuzu.

Udauna'an ukian ĩ'ati, "Utāa ukau'an Caesar ati kanom wuru'u Caesar idiwau kidaz. Aizii Tominkaru ati utāa Tominkaru idiwau kida."

²² ĩabatan idi Jesus kian kaikapa'a, tuukii ĩdi'itinpan na'iki ĩmakon naa u'ai.

* 22:17 Caesar: tuubarū'o naobanai Rome ia'o.

Jesus pishaa-ka'o mawakainao kadishitan dau'an
(Mark 12:18-27; Luke 20:27-40)

²³ Na'apain uruu dono pabi'i kida Sadduceenao kaawan Jesus ida'ati. Inao aonaa imishidan kakupa-karu nii mawaka-karu dauna'an.

²⁴ Ipishaanuzu. Ikian u'ati, "Tiichaa, Moses kian wa'ati, daonaiora mawakan dono, aona'o zii udani nii, marii u'inawuzu zaamatan u'daiaro-daun paudairo-nii. Uruu ida'ana'o nii mawaka'o u'inawuzu kaudanin.

²⁵ Aizii dii mani kaina'a pidan 7 udainao daonaioranao. Ituuniz mazidan, mazan umawakan paudairo ai aonaa zii udani nii, uruu idi udawu'iti'o u'inawuzu daiaroitapan naa oroo.

²⁶ Na'apa koshan umawakan o'ai. Udauna'an ba'oran u'inawuzu mazidan otuma, mawaka koshan o'ai. Atii na'apa ipai imawakan. Ukau'an ipai 7 idyaun daiaroitapan oroo. Mazan aonaa bauda'apa'o kaudanin otuma.

²⁷ Dawu'itin uru'u naa zunaaba mawakan naa kapam."

²⁸ Aizii ipishaan Jesus, ikian u'ati, "Aizii pidannao kadishita-kida-ka'o dono pamawaka-kizi iki, na'ia'oram nii daiaroitapa oroo? Usha'apanun kau'an ipai 7 daonaioranao mazida'o otuma?"

²⁹ Jesus dako'atin idyaun. Ukian, "Upozawatan kaiwuru'u umaaitapakan idi saada-kariwaiz Tominkaru Paradan na'iki aonaa uaitapan Tominkaru ma'ozakan.

³⁰ Mawakainao kadishitan dono, aona'o ni'i naa kaudaiaro-karu na'apain, mazan na'apa'o nii angelnao aokazi iainao kawan idyaun.

³¹ Aonaa mooko uaitapan na'apam Tominkaru Paradan kian kadishita-karu dau'an mawaka-karu di'iki?"

³² Tominkaru kian, 'Ogaru wuru'u Abraham, Isaac na'iki Jacob Tominkarunuz.' Ukau'an aonaa mawakainao pidannao Tominkarun mani uruu, mazan kakupainao pidannao Tominkarun."

³³ Pidannao abatan idi Jesus tominapa-kidan kaikapa'a, tuukii idi'itinpan utominapa-kidanii kida dau'an.

Umanawunu'oraz manawun Tominkaru kakinaori
(Mark 12:28-34; Luke 10:25-28)

³⁴ Aizii Phariseenao abatan idi aonaa Sadduceenao aitanapan na'apam naa pakian powa'a Jesus ati, utominapa-kidan idi kaimana'a naa manawun, sariapa ibaokopatinan.

³⁵ Na'iki bauda'apa iriban tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u pishaan Jesus, patiwaa-kidapa-kinna niizu.

³⁶ Ukian u'ati, "Tiichaa, na'ia'oram dii manawun umanawunu'o kakinaorii?"

³⁷ Jesus kian u'ati, "Pumarainapa tuukii Naobanai puTominkarun ipai punyukunuu iki, ipai pudoronaa ii, na'iki ipai pudi'itinpan ida'an."

³⁸ Uruu wuru'u umanawunu'oraz manawun kakinaorii.

³⁹ Ba'oran kakinaorii, udawu'ati'o umanawunun, kaikapa'ora'a: 'Pumarainapa ba'oran pidan na'apa pumarainapan kawan punanaa.'

⁴⁰ Ipai Tominkaru kakinaori kida Moses ida'ana'oraz utaa-ka'o, na'iki kakinaorii prophetnao tominapa-kidanii kida, zaamatnapan patumaaka wuru'u ida'ati'i dya'utama'oraz kakinaorii."

Kanom dani wuru'u Christ
(Mark 12:35-37; Luke 20:41-44)

⁴¹ Phariseenao kasaba'ukinpan pu'u, Jesus pishaan idyaun kaikapa'a:

42 “Na'apam ukian Christ† dau'an? Kanom takaan-daun uruu?”

“David takaan-daun,” ikian u'ati.

43 Jesus kian i'ati, “Mazan kanom nii mooko Tominkaru Doronaa aipan ati David dakotan uruu paNaobanaa nii. Ukianuz da'i u'ati:

44 “Naobanai Tominkaru kian ñnaobanaa ati, pusakanata da'a'a ñdiwa'ora antanapu

ati i ñwaranuita-kidan putarubanao ipai pukidiba waranu ati.’

45 Aizii David dakotan pu'u uruu paNaobanaa nii, na'apam naa mooko utakaan-daun wuru'u uruuz?”

46 Aonaa na'ia'oram aitapa'o nii na'apam naa pakian powa'a Jesus ati. Na'iki uruu dauna'an aonaa kanom ka'iitan naa papishaan powa'a uruu.

23

*Phariseenao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u
(Mark 12:38-39; Luke 11:43, 46; 20:45-46)*

1 Udauna'an Jesus paradan pidannao ati baokopa patominapa-kidaniinao tuma.

2 Ukian “Wuru'u tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u na'iki Phariseenao kakinaopan Tominkaru taanii Moses ati'o kakinaorii di'iki'o.

3 Ukau'an uizo'ati na'iki usha'apata ikowaadapanii kida kawana'ati, mazan aonaa utamakapa'ana'a ikaduz kida. Usha'apanum kau'an aonaa i'isha'apatinan pakowaadani kakinaorii kida kawana'ati.

4 Iðobatadan powa'a zii kakinaorii kida, aona'a naa pidannao ka'iitan pasha'apatinan ukawana'ati, mazan upu'u aonaa ikaminka'utan iðyaun, aonaa masakauda'u.

5 Ipai aimaakan i'isha'apatanii kida, soo iaipan pidannao tukapan, na'iki iaipan pa'atadapa-ka. Na'iki udaru kida'a naa itoman saada-kariwai Tominkaru Paradan mashaapa-kizi kida, ikaiwadauzonii kidaz patawu'u na'iki paanoba kida ida'a.* Ikamichan ziishinaa kida, dawuu itoman kida kapam.†

6 Kaiman i'ati pataapa-ka. Udaru'o pidan nii aroapa-kizai ii aka, na'iki inaúdapa pasakanatan umanawunu'o tabai ida'a synagogue kida di'ii.

7 Kaiman i'ati pataapa-ka. Udaru'o pidan nii aroapa-kizai ii aka, na'iki inaúdapa padakotapa-ka. Tiichaa kii.

8 “Aizii unao, aonaa udakota-kidina'ana'a Tiichaa nii, usha'apanum kau'an kaina'a bauda'apa utiichaan, ipai unao na'apa kida'o pa'an uiriban-nao tuma.

9 Aonaa udakota'ana'a pidan da'a'a imi'i baara'a'o ‘wadaru’ kii, usha'apanum kau'an kaina'a bauda'apa udaru, uruu aokazi ia'oraz pa'an.

10 Aonaa utaapada'ana'a udakota-ka. Naobanai nii, usha'apanum kau'an kaina'a bauda'apa unaobanaa, uruu Christ.

11 Kanom manawun-tina'o pakazowautapan ida'an unao, marii ukau-dinan unao ati.

12 Na'ia'oram pidan umanawun-tinpa'o, waranuita-ka. Udaru'o pidan nii uruu. Na'iki na'ia'oram pidan waranuitapa-kidina'o, Tominkaru toman nii uruu umanawunu'o pidan nii.”

*Kasha'ora'o nii Phariseenao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori
dau'u baiaapan
(Mark 12:40; Luke 11:39-52; 20:47)*

† 22:42 Christ: Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii. * 23:5 Deuteronomy 6:6-8 † 23:5 Numbers 15:37-41

13 “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i. Uawautapan pidannao morota'azon Tominkaru naobanai-tinapakizi iti. Mazan unao, na'apa, aonaa umorotan na'iti, na'iki aonaa utaapadan pidannao morotan, tiwautinainauz padamata pamorotan na'iti.

14 [Kasha'ora'o nii ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpainao karikaonan kaimana'o nii. Ukashadapan zunnao mawaka'o idaiarunao, na'iki ukazatan idapu na'iki isha'apauz kida. Mazan uaipan idi utaapa-kaao kaimanainao nii, uruu idi utoriinpauzon tomunu'iki kida. Una'apan idi powa'a'o nii zii upataka'uta-kaao.]‡

15 “Kasha'ora'o nii ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i. Umakon munapo atii utarauka paran uzaamata'azon idi bauda'apa saba'o pidan mishidapa'o nii ukakinaori kida. Udauna'an utominapa-kidan naazu, powa'a zii udikaudan unao ai, kaboota-karu nii tikazi wu'iti.

16 “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao ishaawunnao, na'akapa'o pidannao. Ukian, 'Pidan dakota'o Tominkaru Dapu uu paparadan mishidakinao nii, aona'o nii usha'apan umasha'apatakan anaz, mazan na'ia'oram pidan dakota'o gold, Tominkaru Dapu ia'oraz, paparadan mishidakinao nii, marii usha'apatan pakowaadaniaz mishi'o pasha'apata'azon.'

17 Unao maaitapin-ka'o ishaawunnao, kanom powa'a'o zii umanawunun, wuru'u gold, oo Tominkaru Dapu saabaa'oraz gold kaimana'o nii?

18 Unao kian, 'Na'ia'oram pidan dakota'o altar paparadan mishidakinao nii, aona'o nii usha'apan umasha'apatakan anaz, mazan na'ia'oram pidan dakota'o taa-kariwai kawaoda-karu nii altar paawa'a paparadan mishidakinao nii, marii usha'apatan pakowaadaniaz mishi'o pasha'apata'azon.'

19 Unao ishaawunnao! Kanom powa'a'o umanawunun, taa-kariwai altar paawa'a oo altar, saabaa'oraz taa-kariwai kida kaimana'o nii?

20 Ukau'an pidan dakota'o altar paparadan mishidakinao nii, udakotan altar na'iki ipai upaawa'a'o kapam wuru'u.

21 Aizii pidan dakota'o Tominkaru Dapu paparadan mishidakinao nii, udakotan Tominkaru Dapu uu na'iki Tominkaru kapam wuru'u paparadan mishidakinao nii, Tominkaru mashaapan idi na'ii.

22 Pidan dakota'o aokazi paparadan mishidakinao nii, udakotan Tominkaru taba na'iki sakanatapa'oraz upaawa'a kapam wuru'u.

23 “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao! Unao taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i! Utaa 1/10 ipai wanyukunui kaduunuribanaa zi'inaba sodi kida di'iki. Mazan unao, umarina'atan usha'apatan kaiman-karu, kamunan-karu, na'iki mishida-karu. Uruu kida kaimana'o manawun kakinaorii manyukunuutaniaz. Usha'apatina'oraz mani padamata ipai ukakinaorinaa kida kawana'ati.

24 Unao, u'ishaawunnao na'akapan kawanu'o papidanannao. Mishi unao uzaudinauzonii udyokorautan ai masakauda'u kaniriba'o utuzan ni'o di'iki, upu'u zii mazan aonaa uaitapan udyokorautan udaru'ora'a naa aimakaan kawaro kawanu'o u'udaran.

25 “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i. Uchikaan ukoopon na'iki uparaapin, aonaa ukaniriban uaidinpan pabarau iki kida, mazan unazoo kida paida kaniriba'o idi. Na'apa'o unao,

‡ 23:14 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

upaidadina'o dikauda'o idi, uaipan ida'an uzaamatan ipai aimaakan u'ati'o nii karikaonan.

²⁶ Unao ishaawunnao Phariseenao, uchikaa kiwiitapa ukoopon na'iki uparaapin nazoo kida, uruu idi ubarau kida, aona'o ni'i naa ukaniriban kapam.

²⁷ “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i. Na'apa unao mawaka'o kinnaa zichida-ka'o kawan baraka'o idi. Konaunam uaidinpan, mazan unazoo paida mawaka'o pidannao niwa'uz idi, na'iki kaniriba'o, dyupusha kida'o idi.

²⁸ Na'apa'o kapam pidannao tukapan unao, kaimana'o kawan, mazan unyukunuu ii, oia'o unao, taapinpainao karikaonan kaimana'o nii.

²⁹ “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpa'azoinao kaimanainao nii kaikini'i. Utoman kaiman kida Tominkaru prophetinnao baaranaa nii, na'iki kaimanainao pidannao baaranaa nii, kaiman ukonaunamadan kidaz.

³⁰ Aizii ukian, 'Wamashaapan dono mani kotua'a naa wadokozu-daunnao mashaapankan dono, aonaa mani wazowian Tominkaru prophetinnao inao kawan.'

³¹ Ukau'an uaipan ati ukainaabainan, unao wuru'u zowii-mikinao takaandaunnaouz.

³² Ausha'a naa, uipaida'a naa usha'apatan udokozu-daunnao sakadaniaz naa pasha'apatan oii kida'o.”

³³ Jesus kian koshan i'ati, “Unao kowazaznao oia'o manawun na'iki unao kowazaz dainao. Na'apam nii ukazannaatinan ukaboota-ka'o ai Tuubaru'o Tikazi wu'iti?

³⁴ Ukau'an o'dyuudan nii u'idi'iti prophetnao, aitapaaba'o pidannao na'iki tominapa-kida'o nii pidannao Kaimana'o Kuwai dau'u. Mazan uzowian nii pabi'i kida idyaun utauka-kidan ida'an idyaun cross di'iti. Ba'orainao uba'izian nii synagoge kida di'ii. Na'iki umakon nii uantamikita'anan kidoopainao ba'oran donoi iti kida.

³⁵ Uruu idi unaou'o nii kabaiaapan ipai wunao zanna'a Tominkaru pidanannao zowii-kariwainao kidaz. Abel kaimana'oraz pidan zowii-ka'o di'iki, atii Zechariah Berechiah dani zowii-ka'o di'iti. Uruu unao zowianiaz, Tominkaru Dapu na'iki altar, uzai kawaodapa-kizinao sakoda'a.

³⁶ Okowaadan u'ati mishi'o, ipai wuru'u dikauda'o sha'apatauzo-kariwaiz kida, unao kai'oraz pidannaou'o ni'i naa pataka'uta-ka'o udikin ii iwinipinaa nii.”

*Jesus kasha'oran tuukii Jerusalem dau'ati
(Luke 13:34-35)*

³⁷ Jesus kian, “Oo Jerusalem, Jerusalem. Pu'ida'ainao pidannao zowia'oraz prophetnao na'iki zowia'oraz pabooan ida'an kuba idi dyuuda-kariwai pidannao kakuwaapan pu'idi'iti. Karikaonanuu da'i padamata oaipan okazannaatapan pu'ida'ainao pidannao, na'apa kuruku kazannaatapan kawan paudainao pakutuba kida waranu'u. Mazan aonaa putaapadan okazannaatan idyaun.

³⁸ Putukapa, Tominkaru wa'akan padapu, aona'o nii kanom puzannaa nii.

³⁹ Aizii okowaadan pu'ati, aona'o nii powa'a putukapan o'garu atii kaina'a'o nii kamoo kaawan, na'apaini'o nii pukian 'Marii Tominkaru kaimanan di'oraz Naobanai ati'i, kaawa'oraz uaipan kawana'ati.' ”

24

Jesus kowaadan na'apam nii amazada sha'apan
(Mark 13:1-13; Luke 21:5-19)

¹ Udauna'an Jesus koditan naa Tominkaru Dapu iki, na'iki umakopan pu'a'a naa, utominapa-kidaniinao tukapa-kidan u'ati wuru'u kabaun kidaz Tominkaru Dapu ia'oraz, na'apam utoma-kaao udaru na'iki konaunam.

² Jesus kian, "Utukapa ipai wuru'u kabaun kidaz. Ōkowaadan u'ati mishi'o, aona'o nii bauda'apa kuba mashaapan papaawa atiaaka kida na'ii, ipai'o nii ukaboobi'ii-kaao."

³ Udauna'an Jesus sakanatapan pu'u Olive Naawa ii, utominapa-kidaniinao wa'atin ina pa'idiwaru u'ida'ati. Īkian u'ati, "Pukowaada wa'ati na'apainim nii kaiwuru sha'apanu'u. Kanoma'o nii sha'apa kainaabata'o nii puwa'atin na'iki di'oraz amazada ikodan patokon?"

⁴ Jesus kian i'ati, "Uzaudin pa'i, aonaa umariidapa-kidina'ana'a pidannao ati.

⁵ Usha'apanum kau'an iriba'o nii pidannao kaawan, ĩkian nii, 'ōgaru Christ,* na'iki ĩmariidan nii iriba pidannao.

⁶ Uabatan nii mizaataaka-karu kida dau'an na'iki kadakotin-karu nii miza-ataaka'azoo-karu kida dau'an, mazan aonaa utaria'ana'a. Na'apa kida'o aimakaan sha'apan nii, mazan aonaa amazada ikodan zii manī patokon wuru'u.

⁷ Bauda'apa'o wiizai iki'o pidannao mizaataakan nii ba'oran wiizai iki'o pidannao tuma, na'iki bauda'apa'o donoi iki'o pidannao mizaataakan nii ba'oran donoi iki'o pidannao tuma. Zamazi kaawan nii, na'iki ipai amazada kawana'ati kaina'a'o nii kichana'iki-kia'o amazada nakainan.

⁸ Kaikapa kida'orazu'u, kasha'ora'o baiaapa-kaao sakadinan zii karikao-nan wuru'u.

⁹ "Udauna'an unao, uzaamata-kaao nii, uantamikita-kaao nii, na'iki uzowii-kaao nii. Ipai pidannao to'ora-kizaitapan nii unao, ōgaru dikin ii.

¹⁰ Uruu dono iriba'o nii pidannao tanawatinan prophishidapan ai ōgaru, uruu idi ĩkaakapaakan nii na'iki ĩto'ora-kizaitapaakan nii.

¹¹ Na'iki iriba'o nii dakotinpainao prophetnao nii kakuwaapa'anan, ĩmariidan nii iriba pidannao.

¹² Pidannao oiidinan idi tuukia'a naa manawun, aona'o ni'i naa marainpaaka-karu.

¹³ Mazan kanomnao ma'ozaka'o ĩmishidapan atii utokon iti, ĩnaou'o nii kazannaata-kaao.

¹⁴ Aizii di'oraz Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'oraz kowaada-kaao nii ipai amazada kawana'ati. Marii kizi zii ipai pidannao abatan na'iki ĩaitapan udau'an. Udauna'an uru'o ni'i naa di'oraz amazada ikodan patokon."

Tariidin-karu dau'a'o
(Mark 13:14-23; Luke 21:20-24)

¹⁵ Jesus kian koshan, "Na'apa prophet Daniel kowaadauzoniaz sha'apa'o nii, utukapan nii aimakaan oia'o Tominkaru Dapu nazo ii, pataka'ua'o nii Tominkaru Dapu, aonaa kizi na'itim choochiapa-karu na'ii.† (Marii pidan tukapa'o kaarita ida'a udau'ana'o, aitapanuz.)

¹⁶ Utukapan dono'o naazu, marii kizi Judea Baara iainao pidannao ki-doopan midukuo baawu iti.

* **24:5** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † **24:15** Daniel 9:27; 11:31; 12:11

17 Marii na'ia'oram pidan paniba ia'o padapu ai, aonaa kizi umorotan uminziwa-kida'an an zii maní paaiapanii pasha'apauz padapu nazo iti.

18 Na'iki pazakapun ia'o pidan, aonaa turuu ukiwan padapu iti pakamichan dau'ati.

19 Uruu dono dikauda'o na'iki kasha'ora'o nii ka'azootinpainao na'iki dokoba-tinpainao zunnao baiaapan.

20 Utoriinapa Tominkaru ati aonaa kizi ukidoopan amazada wadidiizon dono,‡ oo Sookapa-karu Kamoon dono.

21 Usha'apanum kau'an uruu dono tuukia'o nii udikaudan, na'iki ukichana'iki-kian pidan baiaapan. Aonaa na'apainim na'apa'o manawun baiapauzo-ka'o amazada tominan iki'o atii kai, na'iki aona'o nii na'apainim pidan baiaapan na'apa'o koshan. §

22 Mazan pazaamatanii pidannao dikin ii, Tominkaru awutadan nii uruu dono'oraz baiainapa-karu. Aizii aonaan dono uawutadanuz, aona'o nii pidan wa'akinan kakupa uruu dono.

23 “Uruu dono na'ia'oram pidan kian an u'ati, ‘di'i wuru'u Christ,’ oo ‘kaidi'iizu'u,’ aonaa umishida'ana'a.

24 Usha'apanum kau'an kaina'a'o nii dakotinpainao Christ nii na'iki dakotinpainao prophetnao nii. Isha'apatan nii umanawun kida'o aimaakan, na'apa'o ida'an itiiwaan nii padamata pamariidan Tominkaru zaamatanii inaouznaa papidanannao nii.

25 “Ukau'an uabata, u'ua'ia'o zii kaiwuru'u òkowaadanuz u'ati.

26 Ukau'an na'ia'oram pidan kian an u'ati, ‘kaidi'iizu'u baara ii,’ aonaa umako'o naa na'iti. Oo ukian an u'ati, ‘Kaina'a uruu, udizinpan kaida'a'a,’ aonaa umishida'ana'a.

27 Toroanaru kan-kanan kawan waoko iki, turuu utukapa-ka'o wakadapu iti kapam. Na'apa'o nii utukapa-ka'o kapam wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atinuz.

28 Na'iam aimaakan mawakan, na'ia'o nii watonao katonainpan tukapa-ka'o.

Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin dau'o

(Mark 13:24-31; Luke 21:25-33)

29 “Kadiman aka dikauda'oraz baiainapa-karu dauna'an, kamoo marutan nii, na'iki kauzu aona'o nii ukanadapan. Wizinao waota'o nii aokazi iki, na'iki ipai'o nii aimaakan wuru'u doko ii kida'oraz zikadinan.*

30 Uruu dauna'an Daonaiora Aokazi Iki'o aidinan ni'i naa doko ii. Na'iki ipai pabi'inaaka kida'o pidannao imi'i baara an kidainao zaadan nii tuukii. Udauna'an uru'o ni'i naa itukapan Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin naa usha'uza kida paawa an doko iki, aokazi iki, umanawunu'o pama'ozakan na'iki umanawunu'o pakonaunaman ida'an.†

31 Na'iki diiwa'o kuwudii‡ dapaapa-kinai poota-ka'o, na'iki udyuudan nii pa'angelinnao dapaapa'anan na'iki ibaokopatan Tominkaru zaamatanii papidanannao nii, ipai di'ikinapa kida'a imi'i baara ana'o amazada kawana'ati.”

32 Jesus kian koshan, “Aushaa udi'itapa fig kadunaa. Na'apainim upa'inaadinan na'iki uanaba pa'ishizo-dinan, uaitapa kamoo dono'o maonapatan naa wuru'u.

‡ 24:20 amazada wadidiizon dono: kichana'iki-kii manawun chi'ikapa-karu amazada wadidiizon dono. English ida'an udakota-ka'o 'winter.' § 24:21 Daniel 12:1; Revelation 7:14 * 24:29 Isaiah 13:10; 34:4; Joel 2:10, 31; Joel 3:15; Revelation 6:12-13 † 24:30 Daniel 7:13; Revelation 1:7 ‡ 24:31 kuwudii: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

³³ Ukau'an na'apa'o nii utukapan dono ipai kaikapa kida'o sha'apanu'u, ukainaabatan maonapa'a naa ōwa'atin, aonaa tomunu'iki'o ni'i naa mani.

³⁴ Ōkowaadan nii u'ati aimakaan mishi'o, ipai'o nii aimakaan kida sha'apan na'apa, kai'o pidannao mawakan ua'ii ipai.

³⁵ Aokazi na'iki imi'i baara mainaabatanina'o nii, mazan ōparadan kidaz aona'o nii umainaabatanan.

Ukaawan kamoon, aonaa uaitapa-kaō
(Mark 13:32-37; Luke 17:26-30, 34-36)

³⁶ "Mazan aona'o nii pidan aitapan na'apainim nii manawun kaiwuru kida sha'apanu'u. Angelnao aokazi iainao, aona'o nii ĩaitapan. Ōgaru Tominkaru Dani na'apa, aona'o nii ōaitapan. Soo ōdaru karikaonan aitapa'o nii udu'an.

³⁷ Na'apa'o nii Noah dono'o kawan amazada, Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin dono. §

³⁸ Na'apain amazada naraan ua'ii, pidannao aroopan, ĩtuzapan, na'iki ĩkaudaiaropan. ĩmashaapan na'apa atii Noah morotan, upaidinan pakanowan zo'iti.

³⁹ Mazan upu'u aonaa ĩaitapan kanom sha'apan atii udaru'o wunu kaawan na'iki unaraadan ipai ĩdyaun. Na'apa'o nii Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin dono.*

⁴⁰ "Aizii uruu dono, kaina'a'o nii dya'utam daonaioranao zakapu ii, bauda'apa'o nii una'aka-kaō, ba'oran wa'aka-karu nii.

⁴¹ Na'iki zunnao, dya'utamaa kida'o ĩboodapan, bauda'apa'o nii na'aka-kaō, ba'oran wa'aka-kaō nii.

⁴² Ukau'an uzauadinapa umashaapa, usha'apanum kau'an aonaa uaitapan na'apainim nii uNaobanaa kaawan.

⁴³ Una'apan idi uaitapa pa'i wuru ĩda'anazu'u: Kadapu'o aitapan an mani wa'ati'o nii koidimiki, uruu aiwaka'an pokodapa mani umashaapan, uawunuutapan padapu. Na'iki aona'o nii koidimiki morotinan udapu.

⁴⁴ Ukau'an na'apa pa'i unao, karikaonan uzauadinapa, usha'apanum kau'an Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin nii na'apainim karikaonan umazadindan pu'u.

Poitoruinao daua'o
(Luke 12:41-48)

⁴⁵ "Na'ia'oram poitorui mishi'o ukaudinauzon kaiman na'iki aitapaaba'o, uru'o nii panaobanaa zaamata na'iki uwa'aka awunuutapa'o nii ba'oran poitoruinao. Na'iki kaimana'o nii utaan ĩwanyukunuu, ipai wanyukunui taazo-kaō kawana'ati.

⁴⁶ Kaimana'o nii manawun poitorui nyukunuu, unaobanaa kaawan an na'iki uikodan uruu kaiman ukaudinanao, ipai usha'apatan wuru'u panaobanaa dyuudanii kidaz usha'apatan.

⁴⁷ Ōkowaadan u'ati mishi'o, unaobanaa dyuudan nii uawunuutapan ipai aimakaan wuru'u pa'idiwau kidaz.

⁴⁸ Mazan aizii poitorui dikaudan an, sariaapa'o nii ukian, 'Aona'o nii ōnaobanaa wa'atin kadiman.'

⁴⁹ Ukau'an uru'u naa uba'izitapan paawunuutapanii pamin-kaudinannao. Uaroapatinan naa na'iki utuzapatinan naa po'idiapuzonao tuma.

⁵⁰ Bauda'apa kamoo kaawa'o nii unaobanaa wuru'u poitoruiz, aonaa uzauada-kidan dono'o nii mani ukaawan.

51 Una'apan idi, tuukia'o nii panaobanaa pataka'utanuzu, na'iki uk-
aboutan niizu tawunao tuma'a taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i.
Na'ia'o nii uzaadan na'iki ukuzowan paudako padopian idi."

25

10 pa'inainao zunnao daua'o

1 Jesus kian koshan, "Uruu dono kaikapa'o nii wuru'u Tominkaru
naobanai-tinapanuz: na'apa'o nii 10 pa'inainao zunnao kawan,
na'akapainao palampan kida izaudapa'anan mazida'o daonaiora.

2 Aizii baka'iauda'u idyaun, aonaa itaipinan, ba'oran baka'iauda'uinaouz,
aitapina'o idyaun pa'an.

3 Maaitapin-kainao zunnao na'akan palampan kida, mazan aona'a naa
ina'akan palampan uu nii patuma.

4 Aitapinainao zunnao, ina'aka pa'an palampan uu nii powa'a zii.

5 Tomunu'iki zii aonaa mazida'o daonaiora kaawan, uruu idi zaudapainao
zunnao da'awununun naa na'iki ida'awu'ukan naa.

6 "Tomun-zikon di'iti uru'u naa pidan kian diiwa'o ida'an, 'Wa'ati'i naa
mazida'o daonaiora. Uwa'ati'i naa, uikodapa'an kizi'i naa uruu.'

7 "Ipai pa'inainaouz zunnao pokoda'akan, na'iki ikadishitan ipu'ukadan naa
palampan kida.

8 Aizii maaitapin-kainao zunnao kian aitapinainao ati, 'Walampin
kida makada'anan naa, ukau'an utaa ulampin uu masakauda'u wa'ati,
waka'uuta-kinnaa nii walampin kida.'

9 "Aitapinainao zunnao kian, 'Aonaa. Aona'o nii walampin uu turuan
wataan an u'atiz. Mishi'oraiman utoriinaka ulampin uu kida nii.'

10 Mazan itoria'anan pu'u zii palampan uu kida nii, mazida'o daon-
aiora kaawa'akan naa. Aitapinainao zunnao zaudapainaoz morota'akan
naa pa'an mazida'o daonaiora tuma aroopa'azoo-kizai iti, na'iki paniinom
tarata'aka-kaoa'a naa.

11 Udauna'an zii maaitapin-kainaoz zunnao kaawan powaa ati. Sariapa
ikian mazida'o daonaiora ati, 'Naobanai, Naobanai, puda'atin wa'ati.'

12 Mazan ukian, 'Okowaadan u'ati mishi'o, aonaa itaipinan unao.' "

13 Udauna'an Jesus kian naa patominapa-kidaniinoo ati, "Ukau'an uza-
udinapa umashaapa, usha'apanum kau'an aonaa uaitapan na'apainim nii
Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan."

Idikinauda'u'o poitoruinoo daua'o

(Luke 19:11-27)

14 "Kaikapa'o nii koshan Tominkaru naobanai-tinapanuz: na'apa
umanawunu'o daonaiora makon kawan munapo'o wiizai di'iti. Pamakon
ua'ii udapadan papoitorunao, na'iki utaan naa ikaudin-kizi nii, marii kizi
idiri'idan upuraatan pamakon daida.

15 Utaa itati papuraatan ika'iitan kawana'ati kida pasha'apatanuzu.
Bauda'apa'o ati utaa baka'iauda'u saako puraata, gold idi'o utoma-kae.
Ba'oran ati utaa dya'utam saako puraata, na'iki ba'oran ati utaa bauda'apa
saako. Uruu dauna'an umakon naa.

16 Poitorui zaamata'oraz baka'iauda'u saako puraata, makon sariapa
ukaudin'anan ukaiwaan naa wuru'u puraataz. Uruu idi udiri'idan papu-
raatan ikoda baka'iauda'u'a naa saako powa'a zii.

17 Ba'oran poitorui zaamata'oraz dya'utam saako puraata, na'apa kapam,
ukaudin'anan ukaiwaan puraata taa-kariwaiz, na'iki uikoda dya'utama'a naa
saako puraata powa'a zii.

18 Mazan poitorui zaamata'oraz bauda'apa saako puraata, umakon sariapa udidan wuru'u panaobanaa taaniaz puraata pa'ati, aonaa ukaiwaanuzu.

19 “Kotua'iki udauna'an uru'u naa ĩnaobanaa kaawan powaa ati, udapadan ĩdyaun koshan. Na'iki upishaan ĩdyaun na'apam naa ĩsha'apatan papuraatan.

20 Poitorui zaamata'oraz baka'iauda'u saako puraata na'akan naa 10 saako puraata panaobanaa ida'ati. Sariapa ukian panaobanaa ati, ‘Ōnaobanaa, putaanii sha'atii ō'ati baka'iauda'u saako puraata. Putukapa na'apam ōdiridanuz. Ōikoda powa'a zii baka'iauda'u saako u'ida'an.’

21 Sariapa unaobanaa kian u'ati, ‘Pugaru, kaimana'o pusha'apatinan. Kaiman pusha'apatan masakauda'u'o aimakaan ōtaanii pu'ati, ukau'an ōtaan nii pu'ati powa'a zii aimakaan kida pusha'apatan nii. Puwa'ati'i naa, pukonaukii kizi'i naa ōtuma.’

22 “Udauna'an poitorui zaamata'oraz dya'utam saako puraata kaawan panaobanaa ida'ati. Ukian, ‘Ōnaobanaa, putaanii ō'ati dya'utam saako puraata, putukapa na'apam ōdiridanuz powa'a'o zii, ōikoda dya'utama'a naa saako u'ida'an.’

23 Sariapa unaobanaa kian u'ati, ‘Pugaru, kaimana'o pusha'apatinan. Kaiman pusha'apatan masakauda'u'o aimakaan ōtaanii pu'ati, ukau'an ōtaan nii pu'ati powa'a zii aimakaan kida pusha'apatan nii. Puwa'ati'i naa pukonaukii kizi'i naa ōtuma.’

24 “Udauna'an poitorui zaamata'oraz bauda'apa saako puraata kaawan panaobanaa ida'ati. Ukian panaobanaa ati, ‘Ōnaobanaa, ōaitapa dadara'o pidan pugaru, pukasaba'uan paoribai aka kida aonaa pupaoriba kida mani.

25 Uruu idi ōtarian pu'ai, ukau'an ōdidanaka wuru'u pupuraatanuz imi'i ka'azo ii. Mazan putukapa, di'i naa pakawan wuru'u pupuraatanuz.’

26 Sariapa unaobanaa kian u'ati, ‘Pugaru maturuauka'o, na'iki zoonzio poitorui. Puaitapanii padamata ōkasaba'uan paoribai aka kida aonaa ōpaoriba kida di'iki'o mani.

27 Mazan upu'u aonaa putaan ōpuraatan puraata dapunaa iti udiri'idin kizi na'ii. Di'i ōkawanu'o diri'idina'a naa mani ōikodan ōpuraatan.’

28 Uruu idi unaobanaa kian ba'oran papoitorunao ati. ‘Uzaamata bauda'apa'oraz saako puraata u'ai na'iki utaa arawu atizu'u, kaina'a'oraz 10 saako u'ida'a.

29 Usha'apanum kau'an ipai pidan kaimana'o ukaiwaan taa-kariwai pa'ati, powa'a'o nii zii utaa-kao u'ati, dobata'o nii manawun. Mazan pidan aona'oraz ukaiwaan kaiman taa-kariwaiz pa'ati, kanom taa-kariwaiz u'ati, zaamata-karu nii u'ai.’

30 Ukau'an ukaboota wuru'u maturuauka'oraz poitorui paniba iti, maruta'o-karu iti. Na'ia'o nii uzaadan na'iki ukuzowan paudako padopian idi.”

Pidannao buuta-kaoa'a naa

31 “Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan dono umanawunu'o naobanai nii, ipai pa'angelinnao tuma. Uruu dono usakanatan nii umanawunu'o pataba ida'a, king nii.

32 Ipai'o nii pidannao baokopata-kao u'ida'ati. Uru'o ni'i naa ubuutan ĩdyaun, na'apa kaznizo taapiki buutan kawan kaznizonao booginao* ai.

33 Umuudan nii kaznizo kawanu'o pidannao padiwa'ora antanapu. Boogi kawanuonao pidannao pa'ashabaron antanapu.

* 25:32 boogi: English ida'an, goat.

34 Udauna'an king kian ni'i naa padiwa'ora antanpu'o pidannao ati, 'Uwa'ati, ōdaru kamunan-kidaniinao, uzaamata kizi'i naa kaiman kida'o aimakaan ōnaobanaitapa-kizi ii, minziiwa-kida-kariwaiz naa u'ati amazada toma-ka'o di'iki'o.

35 Usha'apanum kau'an unao utaaazonii da'i ōwanyukunuu nii ōzamazin dono. Utaaazonii da'i ōtuzan nii ōmaradakon dono, na'iki kaiman da'i udapaa-pan ōgaru ōtawaraitan dono u'idi'iti.

36 Ōmakamichaniitan dono, utaaazonii da'i ōkamichan nii. Ōkarinaan dono, uawunuutapanii ōgaru. Na'iki utukapa da'i ōgaru ōtaraapa-ka'o dono.'

37 "Uruu idi kaimanainao kian nii u'ati, 'Naobanai, na'apainim da'i watukapauzon puzamazin na'iki wataan puwanyukunuu nii, oo pumaradakon na'iki wataan putuzan nii?

38 Na'apainim da'i watukapan putawaraitan wa'ida'ati na'iki wadapaa-pan kaiman pugaru, oo pumakamichaniitan na'iki wakakamichantan pugaru?

39 Na'apainim da'i waawunuutapan pukarinaan, oo watukapa'anan pugaru putaraapa-ka'o dono?'

40 "King kian nii i'ati, 'Ōkowaadan u'ati mishi'o, na'apainim usha'apatan na'apa'o aimakaan bauda'apa'o ōpidanan ati, aona'oraz umanawunun padamata, ōgaru ati'o wuru'u usha'apatanuz aimakaan.'

41 "Udauna'an king kian nii pa'ashabaron antanpu'o pidannao ati, 'Unao Tominkaru dakotanii papataka'utan nii, umako ō'ai mamakadauzoko tikazi wu'iti, minziiwa-kida-kariwaiz Satan na'iki uangelinnao ati.

42 Usha'apanum kau'an unao, aonaa da'i utaaazon ōwanyukunuu nii ōzamazin dono; aonaa da'i utaaazon ōtuzan nii ōmaradakon dono.

43 Na'iki aonaa da'i udapaapan kaiman ōgaru ōtawaraitan dono u'idi'iti; ōmakamichaniitan dono, aonaa da'i utaaazon ōkamichan nii. Ōkarinaan dono, aonaa da'i uawunuutapan ōgaru; na'iki aonaa da'i utukapa'anauzon ōgaru ōtaraapa-ka'o dono.'

44 "Udauna'an ikian nii u'ati, 'Naobanai, na'apainim da'i watukapauzon puzamazin, pumaradakon oo putawaraitan oo pumakamichaniitan oo pukarinaan oo putaraa-kizai ii, na'iki wamanyukunuuapakan pugaru?'

45 "Ukian nii, 'Ōkowaadan u'ati mishi'o, kanom umasha'apakanii bauda'apa'o ōpidanan ati, aona'oraz umanawunun kowas, umasha'apatakan aimakaan ō'ati wuru'u.

46 Ukau'an İdyuuda-ka'o nii karikaonanu'o pataka'utin-kizai iti. Mazan kaimana'o pidannao, karikaonanu'o kakupa-kizai iti'o nii pa'an.' "

26

Jesua zowia'azoo-ka'o

(Mark 14:1-2; Luke 22:1-2; John 11:45-53)

1 Aizii Jesus ipaian naa pakakuwaapan ipai aimakaan kida dau'an patominapa-kidaniinao ati. Uru'u naa ukian i'ati.

2 "Uaitapanii sha'atii dya'utam kamoo dauna'ana'o ni'i naa Passover Kamoon. Na'iki Daonaiora Aokazi Iki'o taa-ka'o ni'i naa tauka-karu nii cross di'iti."

3 Uruu dono Faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao baokopatinan Caiaphas, Umanawunu'o Faadaa dapu ii.

4 İkadakotinan na'ii pazowia'azon dau'u Jesus, İaitapa'azon na'apam nii pazaamatan Jesus pidannao daida'an.

⁵ Īkian, “Mazan aonaa washa'apata'ana'a uruu amazada konaukii-kidakaono, panaadon wato'orataaka-kidan nii pidannao.”

Zunaaba ramaudan Jesus Bethany ii
(Mark 14:3-9; John 12:1-8)

⁶ Aizii Jesus sookadinpan Bethany ii pidan Simon kia'o u'uu dapu ii, kabishopankauzo kichana'iki-kizai bishoi idi.

⁷ Jesus na'ian dono zunaaba kaawan u'ida'ati, ona'akapan kawinipina'o kaduunuribai pakinnaa zo'an, kuba* idi'o utoma-kaono. Sariapa oshootan ipai wuru'u kaduunuribai Jesus zowau an uaroapatinan pu'u.

⁸ Jesus tominapa-kidaniinao tukapan wuru'u oshootanuz kaduunuribai, uruu idi tuukii ito'oran udau'an. Sariapa ĩkian, “Ei! Kanom ni'i naa owakudanuzu.”

⁹ Wuru'u kaduunuribaiz, turua'o utaa-kaono dobata'o puraata dikin ii, na'iki upuraatannaa taa-kaono mapuraataniinao ati.”

¹⁰ Jesus aitapa na'apa'oram ĩkian, uruu idi ukian ĩ'ati, “Kanom nii ukian aonaa ukaimanan osha'apataniaz? Kaimana'o aimaakan mishi'oraiman wuru'u osha'apataniazu ō'ati.”

¹¹ Karikaonanu'o nii ĩna'an utuma wuru'u mapuraataniinaouz, mazan ōgaru, aonaa karikaonanu'o nii mani ōna'an utuma.

¹² Wuru'u oshootanuz ōnanaa an kaduunuribai, ominziwatan naa ōnanaa ōdida-kaono ua'ii.

¹³ Mishi'o ōkowaadan u'ati, ipai na'ia'akam amazada kawana'ati, di'oraz Kaimana'o Kuwai kowaadapa-kaono an, ipai wuru'u osha'apataniaz ō'ati, ukowaada-kaono nii kapam. Na'iki karikaonanu'o nii onyukunuitapa-kaono wuru ida'ana'a osha'apataniaz ō'ati.”

Judas kaakapaan Jesus
(Mark 14:10-11; Luke 22:3-6)

¹⁴ Udauna'an bauda'apa pidan 12 Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o, Judas kia'o u'uu, makon faadaanao zowaunaanao di'iti.

¹⁵ Na'iki upishaan idyaun, ukian, “Kanoma'o nii utaa ō'ati ōzaamata-kidan winipinaa nii Jesus u'ati?” Sariapa ĩaitaan 30 wizi'i kida'o puraata, na'iki ĩtaan naa u'atizu.

¹⁶ Uruu na'iki'o Judas di'itinpan naa na'apam nii na'iki na'iam nii pazaamata-kidan Jesus ĩ'ati.

Jesus aroopan patominapa-kidaniinao tuma Passover dono
(Mark 14:12-26; Luke 22:7-23; John 13:21-30; 1 Corinthians 11:23-25)

¹⁷ Kiwiitapa'o kamoo Mawiki'ina'o Bread Nikauzo-kaono Kamoon kidaono, Jesus tominapa-kidaniinao wa'atin u'ida'ati, na'iki ĩkian u'ati, “Na'iam nii puaipan waminziwa-kidan Passover Kamoon wanyukunuunaa ni'o pu'ati?”

¹⁸ Jesus kian ĩ'ati, “Umako donoi iti Jerusalem iti. Kaina'a pidan na'ii, na'iki ukii u'ati, “Tiichaa kian, Aizii amazada aitimpa'o ō'ati kaawan naa, ukau'an ōtaapan nii Passover Kamoon ōtominapa-kidaniinao tuma pudapu ii.”

¹⁹ Uruu idi ĩmakon ĩsha'apata'anan naa Jesus paradan kawana'ati. ĩminiziwa-kidan naa Passover wanyukunuunaa.

²⁰ Aizii masakauda'u kamoo tipitan dauna'an, Jesus sakanatan naa 12 patominapa-kidaniinao tuma ĩaroopa'azon naa.

²¹ ĩaroopan pu'a'a naa Jesus kian, “Ōkowaadan nii u'ati mishi'o, bauda'apa pidan unao bii iki'o zaamata-kidan nii ōgaru ōtarubanao ati.”

* 26:7 kuba: wuru'u kubaz, udakota-kaono Alabaster.

22 Tuukii utominapa-kidaniinao kasha'oran una'apan idi pa'ati, uruu idi padawu'atiaaka kida ikian u'ati, "Aonaa mazan ôgaru mani, mishii ônaobanaa?"

23 Sariapa Jesus kian i'ati, "Bauda'apa pidan unao bii iki'o, damota'oraz bread patumaaka ôtuma, uruu zaamata-kida'o ni'oraz ôgaru.

24 Mishii aimaakan sha'apan nii Daonaiora Aokazi Iki'o ati, wuru kawana'ati'o Tominkaru Paradan saada-kariwaiz udau'u. Mazan dikauda'o nii manawun wuru baiaapanu'u pidan zaamata-kida'oraz Daonaiora Aokazi Iki'oraz. Kaiman zii mani aonaa ushakatauzon."

25 Udauna'an Judas, zaamata-kida'o ni'oraz uruu kian, "Kanom mookoz, ôgaru sha'a, Tiichaa?" Sariapa Jesus kian u'ati, "Oo, na'apa'o pukianuz."

26 Îaroopan pu'a'a naa, Jesus zaamatan bread na'iki utoriinapa-kidanuz. Udauna'an udushoonuzu, uru'u naa utaanuzu ipai patominapa-kidaniinao kawana'ati, na'iki ukian i'ati, "Unika di'i, ônanaa wuru'u ôtaaniaz u'ati."

27 Udauna'an uzaamatan koopo kawazo'o wine idi, na'iki utoriinapa-kidanuz. Udauna'an utaanuzu i'ati na'iki ukian i'ati, "Ipai unao utuza di'i.

28 Di'oraz ôzain kainaabata'o mishii'o nii Tominkaru sha'apatan pasha'apata'azooniaz pidannao ati.† Uruu ôzain shootan ida'an Tominkaru marina'atan iriba pidannao oian.

29 Ôkowaadan u'ati aona'o nii ôtuzan wine powa'a atii ôtuzan pa'ina'o wine utuma ôdaru Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii."

30 Aizii îpaian dauna'an paarooan, ikunui'a'akan naa Tominkaru ati. Uru'u naa îmakon Olive Naawa iti.

Jesus kowaadan Peter taapa-kidan paaitapan paugaru

(Mark 14:27-31; Luke 22:31-34; John 13:36-38)

31 Udauna'an Jesus kian i'ati, "Aizii wuru wamarutan ida'a, ipai'o nii uwa'akan ôgaru. Na'apa usaadinpan kawan kotua'oraz Tominkaru Paradan ida'a, ukianuz: 'Ôzowian nii kaznizonao taapiki, na'iki ipai'o nii kaznizonao makoodanainan.'‡

32 Mazan ôkadishitan dauna'an ômawaka-kizi iki ômakon nii u'ua'ati Galilee Baara iti."

33 Sariapa Peter kian u'ati, "Baokoinao mani wa'akan nii pugaru, mazan ôgaru, aona'o nii ôwa'akan pugaru!"

34 Jesus dako'atin Peter, ukian u'ati, "Ôkowaadan pu'ati mishii'o, wuru maruta'o ida'a, kuruku ka'aranpan ua'ii, idikinau'o nii pukian pidannao ati, aonaa puaitapan ôgaru."

35 Mazan Peter ma'ozakadinan powa'a zii. Ukian, "Aonaa na'apainim nii ôkian aonaa ôaitapan pugaru, atii ôzowii-ka'o putuma!" Ipai ba'oran tominapa-kida-kariwainao, na'apa ikian kida kapam.

Jesus toriinpan Gethsemane ii

(Mark 14:32-42; Luke 22:39-46)

36 Udauna'an Jesus na'iki utominapa-kidaniinao makon naa Gethsemane§ iti. Na'ii ukian i'ati, "Da'a'a naa zii pa'i usakanatapa'a ôtoriinpan pu'u di'itanpu'u."

37 Una'aka Peter na'iki dya'utam Zebedee dainao, James na'iki John patura. Uruu na'ia'a naa Jesus kasha'oran tuukii, udopian panyukunuu ii.

† 26:28 Tominkaru sha'apatan pasha'apata'azooniaz pidannao ati: Uruu dakota-ka'o Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u. ‡ 26:31 Zechariah 13:7 § 26:36 Gethsemane: uruu olive baawu dakota-kariwaiz Gethsemane, Olive Naawa ia'o. Puawunuuta Luke 22:39 di'ii.

38 Sariapa ukian patumainao ati, “Ōkaikapanuzu'u tuukii kasha'ora-karu dikintan ōgaru, mawaka-karu di'iti manawun ōabatanuz. Una'a da'a'a upokodapa kizi ōtuma.”

39 Jesus makon masakauda'u umunapodinan i'ai, na'ia'a naa ukodoru'ukan udawukan uawun imi'i baara iti, na'iki utoriinpan. Ukian, “Ōdaru, turuu mani, udobata-kida-kaō ō'ai wuru'u di'oraz ōbaiaapa'azooniaz, mazan aonaa ōaipan kawana'ati mani, soo puaipan kawana'ati pa'an.”

40 Udauna'an ukaawan powaa ati patominapa-kidaniinao ida'ati, uikodan i'dyaun da'awu'u naa. Uruu idi ukian Peter ati, “Aonaa mooko turuu upokodapan uawunuutapan masakauda'u karikaonan ōtuma?”

41 Na'iki Jesus kian i'ati, “Upokodapa na'iki utoriinapa aonaa kizi ukaak-inpan oia'o tiwaa-kidapan an unao. Udorona minziiwa padamata, mazan unanaa ii aonaa uturuuan.”

42 Udauna'an Jesus makon koshan utoriinpa'anan. Ukian, “Ōdaru, aizii aonaa na'itim dono udobata-kida-kaō ō'ai wuru'u ōbaiaapan ni'oraz, ukau'an marii mooko ōbaiaapanuz, usha'apa kizi puaipan kawana'ati.”

43 Ukaawan powaa ati i'ida'ati, uikodan i'dyaun da'awu'u naa koshan, aona'a naa ika'iitan papokodapan.

44 Uruu idi umakon koshan baukapa'a naa. Uruu idikinautan naa utoriinpa'anan. Utoriinpan na'apa kiwiitapa'o patoriinpan kawan.

45 Udauna'an ukaawan naa powaa ati patominapa-kidaniinao ida'ati koshan, na'iki ukian i'ati, “Ei, pakawan zii uda'awupan, usookapan zii? Uabata, kaawa'a naa aita-kariwai amazada aizii, na'iki Daonaiora Aokazi Iki'o kaakapaa-kaoa'a naa oiainao pidannao ati.

46 Ukau'an ukadishita'a naa, wamako'o naa. Kaawa'a naa kaakapa'oraz ōgaru!”

Judas zaamata-kidan Jesus

(Mark 14:43-50; Luke 22:47-53; John 18:3-12)

47 Jesus kadakotinan pu'u zii, Judas kaawa'akan naa. Uruu 12 Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o. Una'aka patuma iriba pidannao kamarian za'aba'i kida'o na'iki kazowintinapa kida'o atamun idi. Faadaanao zowau-naanao na'iki kazowautapainao Jewnao dyuudanii inao zaamata'o nii Jesus.

48 Aizii Judas kowaada'akani'i naa na'apam nii pakainaabatan Jesus i'ati. Ukian i'ati, “Pidan ōkissitaniaz ukaozoo, uruu wuru'u uaipaniaz.”

49 Ukau'an sariapa Judas makon Jesus di'iti, ukian u'ati, “Kaiman, Tiichaa,” na'iki ukissita'akan naa ukaozoo.

50 Uruu idi Jesus kian u'ati, “Ōpaonarū, pusha'apata'a naa wuru'u pusha'apata'azooniaz.”* Uruu'u naa Judas na'akapaniinao pidannao kaawa'akan na'iki i'zaamata'akan naa Jesus.

51 Una'apan idi bauda'apa Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o so'ota'akan pamarian za'aba'i na'iki usa'ukan Umanawunu'o Faadaa poitoru tain, uwaota'aka.

52 Sariapa Jesus kian u'ati, “Pupaida pumarian powaa iti, usha'apanum kau'an kanomanao mizaataaka'o marii ida'an, imawakan nii marii idi.

53 Aonaa mooko puaitapan turuu ōdaru dyuudan iriba angelnao kaminka'uta'o nii ōgaru ōpishaan an uruu?

54 Mazan ana'apan dono, aona'o ni'i naa kotua'o prophetnao saadanii kidaz Tominkaru Paradan mishiinan, wuru'u sha'apa'o ni'oraz uaita-kaō.”

* 26:50 Ōpaonarū, pusha'apata'a naa wuru'u pusha'apata'azooniaz oo “Ōpaonarū, kandii nii puwa'atin?”

⁵⁵ Udauna'an Jesus kian zaamatainao ati paugaru, “Kandii nii uwa'atin ōdau'ati kaikapa'a, zaamata'ana'o kawan zowii-miki pidan? Wuru'u una'akanuz marii za'aba'i kida na'iki uzowin kida? Ipai kamoo ōgaru Tominkaru Dapu ii ōtominapatin-kidan pidannao, mazan aonaa uzaamatan ōgaru na'apain.

⁵⁶ Mazan di'ora'a aimaakan sha'apan kaikapa'a, Tominkaru prophetinno saadanii kida mishiin-kina'a naa,” ukian.

Udauna'an utominapa-kidaniinao kidoopan naa, iwa'aka'akan naa uruu.

*Jesus kootowapa-kida-kao Jewnao zowaunaanao kanaapu ati
(Mark 14:53-65; Luke 22:54-55, 63-71; John 18:13-14, 19-24)*

⁵⁷ Udauna'an pidannao zaamatainaouz Jesus na'akan naa uruu Caiaphas Umanawunu'oraz Faadaa dapu iti. Na'ia'a naa tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u na'iki ba'orainao kazowautapainao Jewnao baokopatinan.

⁵⁸ Peter na'iti uda'anan Jesus, mazan munapo uwa'akinpan. Umakopaanan atii ukaawan Umanawunu'oraz Faadaa panibazoota iti. Umorotan panibazoo ati, na'ii usakanatan watchmannao tuma, utukapa'azon na'apam Jesus sha'apata-kao.

⁵⁹ Aizii na'ia'a naa faadaanao zowaunaanao na'iki ipai kootowapa-kidauzonao pidannao tiwaan paikodan pidannao mariidina'o nii Jesus dau'u, pazowii-kida-kinnaa niiz,

⁶⁰ mazan aonaa iikodan. Iriba padamata pidannao mariidinan Jesus dau'u, mazan upu'u aonaa iikodan na'apa kida'o imariidinan. Udauna'an zii dya'utam daonaioranao kadishitan na'ii ikakuwaapan, na'apa kida imariidinan Jesus dau'u.

⁶¹ Ikian, “Waabatanii di'oraz daonaiora kian, ‘Turuu ōmainabatan Tominkaru Dapu, na'iki ōkadishita-kidanuz powaa iti idikinauda'u kamoo ida'.”

⁶² Sariapa Umanawunu'oraz Faadaa kadishita'akan na'iki ukian Jesus ati, “Aona'o nii karikaonan na'apam pukian kaiwuru dau'ana'a pukaakapaa-kaoaz?”

⁶³ Mazan aonaa Jesus dako'atin uparadan. Udauna'an Umanawunu'oraz Faadaa kian u'ati koshan, “Ōpishaan pugaru kakupa'oraz Tominkaru awun za'a, pukowaada wa'ati mishi'o mishi pugaru Christ,† Tominkaru Dani?”

⁶⁴ Jesus kian, “Oo, na'apa'o kaiwuru'u pukianuz. Wuru dauna'ana'a utukapan nii Daonaiora Aokazi Iki'o sakanatapan Tominkaru diwa'ora antanapan na'iki uwa'atin nii aokazi iki isha'iz paawa an.”

⁶⁵ Sariapa Umanawunu'oraz Faadaa kuzuuta'akan pakamichan pato'oran idi, na'iki ukian, “Uabata na'apam uwazootapa'azon Tominkaru! Ukau'an kanom zii wazaudapa kaakapa'o nii uruu, waabatan pu'a'a naa na'apam uwazootapa'azon Tominkaru!

⁶⁶ Aizii mani na'apam ukian udau'an?” Pidannao kian, “Turuu uzowii-kao.”

⁶⁷ Udauna'an iſopiautapanuzu paawun baara ati na'iki itiniautapanuz, ba'orainao ta'ianuzu.

⁶⁸ Ikian Jesus ati, “Pugaru Christ, ukau'an pokowaada wa'ati na'ia'oram pidan tinika'oraz pugaru?”

*Peter taapa-kidan paaitapan Jesus
(Mark 14:66-72; Luke 22:56-62; John 18:15-18, 25-27)*

† 26:63 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

69 Aizii Peter una'ian usakanatapan panibazoo ii. Poitoruiaba wa'atin u'ida'ati na'iki okian u'ati, "Pugaru kapam Jesus, Galilee Baara san, tuma'o da'i."

70 Mazan Peter taapa-kidapa paaitapan Jesus. Ipai na'iainao kanaapu ati ukian, "Aonaa ðaitapan kanom daua'o kaiwuru'u pukadakotinanuz."

71 Udauna'an umakon panibazoo paniinomizi itinapu. Na'ii ba'oran poitoruiaba tukapanuz na'iki okian na'iainao ati, "Di'oraz pidan, Jesus Nazareth san tuma'o uruu."

72 Peter taapa-kida koshan, ukian, "Mishi'o ðparadan, aonaa ðaitapauzon wuru'u pidanaz."

73 Masakauda'u udauna'an pidannao na'iainao ikadishitapan wa'atin Peter ida'ati na'iki ikian u'ati, "Mishi'o uiriban wuru'u pugaruz, usha'apanum kau'an na'apa pukaduz, puparadan ida'an pukainaabatanan."

74 Udauna'an Peter kian "Mishi'o kaiwuru'u ðkianuz aonaa ðaitapan wuru'u uruuzu, aizii aonaa ðparadan mishiin dono, marii Tominkaru pataka'utan ðgaru." Masha'apakii kuruku ka'aranpa'akan naa.

75 Sariapa Peter nyukunuu'akan na'apam Jesus kiauzon pa'ati, "Kuruku ka'aranpan ua'ii, idikinau'o nii putaapa-kidan puaitapan ðgaru." Uruu idi Peter kodita'akan naa paniba iti na'iki uzaadan tuukii.

27

Jesus na'aka-kao Pilate di'iti

(Mark 15:1; Luke 23:1-2; John 18:28-32)

1 Uruu chaapi'iki, chaapi'ikiiman ipai faadaanao zowaunaanao na'iki ipai kazowautapainao Jewnao miitiniipan naa Jesus dau'u, na'apam nii pazowii-kidanuzu.

2 Uruu dauna'an idodowa'akan naa Jesus na'iki ina'akan naazu naobanai Pilate di'iti.

Judas zowiinan

(Acts 1:18-19)

3 Judas kaakapaamikitina'oraz abatan naa Jesus zowia'azoo-kao, udi'itinpan na'iki tuukii ukasha'oran pakaakapaan dau'an Jesus. Uruu idi sariapa umakon faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao di'iti ukiwa-kida'anan ipuraatan.

4 Ukian i'ati, "O'oian, ðkaakapan idi kaimana'o pidan, umasha'apatakan pu'u oia'o."

"Aonaa usha'apan wa'ati, pugaru kii'an, pugaru wuru'u sha'apaapa'oraz na'apa'o," ikian u'ati.

5 Judas kaboota'akan naa puraata na'ii Tominkaru Dapu nazo ii. Udauna'an umakon udyuukuruutina'anan naa.

6 Sariapa faadaanao zowaunaanao zawadan wuru'u puraataz, na'iki ikian, "Di'oraz puraata'a pidan zowii-kinao winipinaa wuru'u, ukau'an kakinaorii kawana'ati, aonaa ukaimanan umuuda-kao Tominkaru Dapu'u ia'o puraata wiizi ii."

7 Uruu idi ikadakotinan udau'an atii ina'apatan na'apa kida panyukunuu na'apam nii pakaiwaan wuru'u puraataz. Ikian, ikaiwaan niizu patorii-kinaa nii ka'uz tomiki amazadati, tawarainao baaranaa nii.

8 Una'apan idi udakota-kao Izai Baara kii. Atii kai pakawan udakotapa-kao na'apa.

9 Uruu prophet Jeremiah paradan mishiinan naa. Kaikapa'oraz ukian: "Izaamata 30 wizi'i kida'o puraata, Israelitenao aitan kawana'ati'o uwinipinaa ni'o."

¹⁰ Na'iki ikaiwaanuz patorii-kinaa nii ka'uz tomiki amazadati, Tominkaru dyuudan kawana'ati ōgaru.”

*Jesus tiwaa-kidapa-kao Pilate kanaapu ati
(Mark 15:2-15; Luke 23:3-5, 13-25; John 18:33–19:16)*

¹¹ Uruu dono'o naa Jesus kadishita-kida-kao Pilate, Romannao naobanaa kanaapu iti, na'iki upishaan Jesus, ukian, “Pugaru wuru'u naobanaiz, King ni'oraz Jewnao ati?”

“Oo, na'apa'o kaiwuru'u pukianuz,” Jesus kian u'ati.

¹² Mazan faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao kaakapaan dono mzanuiman uruu, aonaa udako'atin İdyaun.

¹³ Uruu idi Pilate kian u'ati, “Puabata na'apam ikowaadaniı ipai dikauda kida'o pudau'an? Upu'u zii aonaa pudako'atinuz?”

¹⁴ Mazan aonaa Jesus dako'atin na'apa'oram ikian padau'an, ukau'an tuukii Pilate di'itinpan.

¹⁵ İpai wunu Passover Kamoon dono, naobanai kodita-kidauzon bauda'apa pidan taraa-kizai iki, pidannao aiapanii ukodita-kida-kao, uruu naobanai kaduz wuru'u.

¹⁶ Uruu dono İtaraapanii pidan, Barabbas kia'o u'uu, uruu kaimanaimana'o uaitapa-kao usha'apatan dikauda kida'o aimaakan.

¹⁷ Aizii pidannao kasaba'ukinan dono'o naa, Pilate pishaan İdyaun, ukian İ'ati, “Na'ia'oram pidan uaipan ōkodita-kidan u'ati, Barabbas oo Jesus dakota-kariwaiz Christ* kii?”

¹⁸ Una'apanuz paaitapan idi'o kazowautapainao Jewnao na'akanuz Jesus pa'ida'ati, İkishauzin idi'o karikaonan Jesus ati.

¹⁹ Pilate sakanatapan pu'u pakootoopauzo-kizi taba ida'a, udaiaro dyuudan paradan u'ida'ati, okian, “Aonaa pa'i pusha'apata'ana'a wuru'u pidanaz masha'apata-ka'oraz oia'o, kichana'iki-kii shaa ōzanda'awun uruu dau'an, aonaa ufaapan ōnyukunuu kaiman.”

²⁰ Mazan faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao kakinaowan ipai pidannao, marii kizi İpishaan Pilate kodita-kidan Barabbas, na'iki marii uzowii-kidan pa'an Jesus.

²¹ Udauna'an Pilate pishaan naa mishi pidannao. Ukian İ'ati, “Na'ia'oram pidan uaipan ōkodita-kidan u'ati?”

“Barabbas,” İkian u'ati.

²² “Na'apam nii ōsha'apatan naa Jesus dakota-kariwaiz Christ nii?” Pilate kian koshan İ'ati.

“Marii utauka-kao cross di'iti,” İkian.

²³ “Kandii nii, kanom mooko usha'apata dikauda'o nii?” Pilate kian upishaan İdyaun.

Mazan powa'a zii ikadokon diiwa'o ida'an, İkian, “Marii utauka-kao cross di'iti.”

²⁴ Aizii Pilate tukapan idi aonaa na'iti'i naa na'apam pakian powa'a udau'an, mzan mishi'oraiman tuukia'a naa manawun pidannao to'oradinan, uruu idi'i naa uchikaan paka'u wunu idi iriba'o pidannao awunuutapan pu'u, na'iki ukian İ'ati, “Wuru ida'ana'a ōaidan u'ati, aonaa ōaipan ati'o marii wuru di'oraz kaimana'oraz pidan zowia'azoo-kaoaz.”

²⁵ Una'apan idi, pidannao kadakon u'ati, “Marii mooko uzowii-kao winipinaa waotan wa'ati na'iki waudainao ati,” İkian.

* **27:17** *Christ*: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

26 Uru'u naa Pilate kodita-kidan Barabbas pidannao ati, mazan Jesus uba'izii-kidan naa pa'an, udauna'an utaa'akan naa Jesus tauka-karu nii cross di'iti.

Soldyaanao antamikitan Jesus pabanikian bii an

(Mark 15:16-20; John 19:2-3)

27 Udauna'an Pilate soldyaannao zaamatan naa Jesus, ina'akanuzu soldyaanao mashaapa-kizi iti. Uru'u naa ibaokopatan ipai soldyaanao na'ii Jesus ida'ati.

28 Na'ii Inarakadan ukamichan, na'iki ikakamichantanuz wuza'o kamicha, naobanai kamichan kaduz idi.

29 Udauna'an itoman kowamai kaiwada-karu idi, na'iki ikakowamtan naaz u'idi. Itaan naa u'ati kapam uwadookori nii atamun idi uzaamatapan nii padiwa'ora antanapu, na'apa king zaamatapauzon kawan pawadookori. Uru'u naa ikodoru'ukan ukanaapu ati na'iki ibanikiitan naazu. Ikian, "Pugaru King, umanawunu'o Jewnao naobanaa!"

30 Udauna'an Isopiautapanuzu na'iki Izaamatan u'ai atamun pataaniaz uwadookori nii. Uruu idi'i naa Izowiautapan uzowau.

31 Ipaian dauna'an pa'antamikitan uruu, Inarakadan naa u'ai pakaiwaada-kidaniaz kamicha u'ati, na'iki ikaiwada-kidan naa ukamichan powaa iti. Udauna'an ina'akan naazu, itauka'anan naazu cross di'iti.

Jesus tauka-ka'o cross di'iti

(Mark 15:21-32; Luke 23:26-43; John 19:17-27)

32 Aizii ikoditan pu'u dono'i iki, pamakopa-kizi an ikodapan pidan Cyrene san,[†] Simon kia'o u'uu. Sariapa soldyaanao dyuudan una'akan Jesus crossanna.

33 Imakon atii Ikaawan amazada iti dakota-kariwai Golgotha kii, na'apa'oraz amazada uu Pidan-Zowau-Niwa'uz-naawa, kia'o wuru'u.

34 Na'ia'a naa itaan Jesus tuzan nii wine idi, kawiki'ita-kariwai aimakaan kibia'o idi, mazan patiwaaan dauna'an masakauda'uzu, aonaa uaipanuzu.

35 Aizii soldyaanao taukan dauna'an Jesus cross di'iti, ibuutan naa ukamichan kida. Udauna'an imakinaotan makinaonii, itukapa'azon na'ia'oram nii zaamata ukamichan buutinpan kida.[‡]

36 Udauna'an Isakanatapan naa Iawunuutapan Jesus na'ii.

37 Doko antanapu uzowau paawa'a saada-kariwai atamun muna'a ikainaabata-kinaa kanom dikini'ia'o uzowii-ka'o. Kaikapa'o Isaadaniaz: "Di'i wuru'u Jesus, uruu King Jewnao ati."

38 Na'apain uruu dono dya'utam koidimikinao tauka-ka'o cross di'iti kapam. Imuudan buda'apa'o Jesus diwa'ora antanapu, ba'oran uwashabaron antanapu.

39 Pidannao dobatapainao na'an maonapa Jesus ida'an, iwa'uan pazowau kida, uruu ibanikiitan naazu.

40 Ikian, "Pugaru mainaabata'azo'oraz Tominkaru Dapu na'iki udauna'an pukadishita-kida'azoonuz idikinauda'utan kamoo ida'a, ukau'an aizii pukazannaatina'a naa. Umishiin dono pugaru Tominkaru dani, putoka'a naa pucrossanna di'iki!"

41 Aizii faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki kazowautapainao Jewnao, na'apa kapam ibankiitanuz.

42 Ikian, "Ukazannaata ba'orainao pidannao, mazan aonaa uka'iitan pakazannaatinan pa'ida'a. Uruu King ni'o kaikini'i Israel ati! Ukau'an marii utokan aizii cross di'iki, uruu wamishidan niizu!"

[†] 27:32 Cyrene: Africa ia'o wiizai. [‡] 27:35 Psalm 22:18

⁴³ Umishidanii Tominkaru, ukau'an marina'a naa Tominkaru aidan pakazannaatan uruu kai, usha'apanum kau'an ukiinii 'Ōgaru Tominkaru dani!' ”

⁴⁴ Na'apa kapam koidimikinao tauka-kariwainaoz cross di'iti Jesus dazaba'a, na'apa kapam ĩbankiitanuz.

Jesus mawakan daua'o

(Mark 15:33-41; Luke 23:44-49; John 19:28-30)

⁴⁵ Aizii sakitapa kamoo di'iki aka amazada maruta'akan atii daawadata kamoo 3 o'clock di'iti.

⁴⁶ Aizii 3 o'clock mani, uru'u naa Jesus kadakon diiwa, “Eli, Eli, lama sabachthani?” ukian. “Ōtominkarun, ōtominkarun, kanom nii aonaa punyukunuupan ōgaru?” kia'o wuru'u ukianuz.

⁴⁷ Pabi'i kida pidannao maonapa'o ĩkadishitapan na'ii, ĩabata na'apam Jesus kian. Uruu idi ĩkian, “Udapadan prophet Elijah.”

⁴⁸ Sariapa bauda'apa pidan dima'akan sponge dau'ati, na'iki udamotanuzu katama'o wine di'iti, na'iki usawadan naaz atamun ida'an Jesus di'iti, Jesus tuzan nii.

⁴⁹ Mazan baokoinao pidannao kian, “Marii una'ian pa'ida'a, watukapa kizi Elijah wa'atin ukaminka'uta'ananuz.”

⁵⁰ Upu'a'a naa Jesus kadako'okan diiwa koshan, uruu umani-zowanta'akan, umawakan naa.

⁵¹ Na'apain aka kamicha mada Tominkaru Dapu nazoo^s buutapa-kinao kida kuzuuta'akan ipai pazikon an, doko iki atii apowa ati.

⁵² Baaranai kida ipai ĩda'atina'akan na'iki iriba Tominkaru pidannao kadishitan ĩkakudan powaa iti.

⁵³ ĩkoditan baaranai iki kida. Aizii Jesus kadishitan dauna'an pamawakakizi iki, uru'u naa wuru'u kadishitainaoz pabaaranaa iki makon Jerusalem iti, na'iki iriba pidannao tukapan ĩdyaun na'ii.

⁵⁴ Aizii soldyaanao zowaunaa, pasoldyaannao tuma awunuutapainaoz Jesus, ĩtukapa wuru'u amazada nakainanuz na'iki ipai amazada sha'apanuz. Tuukii ĩtarian! Uruu idi ĩkian Jesus dau'an, “Wuru'u pidanaz, mishi'o mishi Tominkaru Dani uruu.”

⁵⁵ Iriba zunnao awunuutapan Jesus na'ii, mazan munapo ĩkadishitapan. Wuru'u zunnaouz Galilee Baara iki'o ĩwa'atin Jesus dawu'ati kaminka'uupainao uruu, sha'apata'o kanom uaiapanii kida.

⁵⁶ Na'iainao zunnao bii ii Mary Magdala sanaaba, na'iki Mary (oroo James na'iki Joseph daro), na'iki Zebedee daiaro.

Jesus dida-ka'o daua'o

(Mark 15:42-47; Luke 23:50-56; John 19:38-42)

⁵⁷ Aizii kamoo tipita'anan di'iti'i naa, Arimathea san kaawan, uruu kapuraatanu'o pidan, Joseph kia'o u'uu na'iki tominpa'o kapam Jesus di'iki.

⁵⁸ Sariapa umakon upishaa'anan Pilate Jesus nanaa dau'an, uvida'azoonuzu. Pilate dyuuda Jesus nanaa taa-ka'o u'ati.

⁵⁹ Uruu idi Joseph toka-kidan naa Jesus nanaa cross di'iki, upapidan naazu kaimana'o, pa'ina'o kamicha mada idi.

⁶⁰ Udauna'an umuudanuz diiki'i'o pakichada'akanii kuba pabaaranaa ni'o nazo iti. Udauna'an ukida'ukan udaru'o kuba, udorodora-kidanuzu, utaratan naa baaranai paniinomizinaa u'idi, udauna'an umako'okan naa.

§ 27:51 kamicha mada Tominkaru Dapu nazoo: Putukapa kaarita tokon ii 'Tominkaru Dapu' dau'an, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

⁶¹ Mary Magdala sanaaba na'iki ba'oranuaba Mary, ĩsakanatapan na'ii maonapa ubaaranaa ii.

*Soldyaanao awunuutapan
Jesus baaranaa*

⁶² Ba'oran kamoo uruu Sookapa-karu Kamoon dono faadaanao zowau-naanao na'iki Phariseenao makon Pilate di'iti.

⁶³ Īkian u'ati, “Naobanai, wanyukunuian na'apam tawuru kianu'o mari-idinauzoz pakakupan dono zii. Ukian, 'Idikinauda'u kamoo ōmawakan dauna'an, ōkadishitan nii kakupa koshan.’

⁶⁴ Ukau'an pudyuuda ubaaranaa awunuutapa-kaō kaimanaiman atii idikinauda'u kamoo dauna'an. Panaadon utominapa-kidaniinao wa'atin nii ĩkoidapa'ananuz. Udauna'an ĩkowaada'anan nii pidannaō ati, ĩkian nii kadishita'a naazu pamawaka-kizi iki. Uruu dawu'itiini'o mariidin-karu, powa'a'o nii zii udikaudan kiwiitapa'o mariidin-karu ai.”

⁶⁵ Pilate kian ĩ'ati, “Una'aka mooko soldyaanao, uawunuutapa-kida'a naa wuru'u baaranaiz kaimanaiman.”

⁶⁶ Uruu idi ĩmakon naa baaranai iti. Na'ii ĩmuudan naa pakinaariba kuba kida ukita-kaō ai, na'iki ĩwa'akan naa soldyaanao awunuutapa'o nii wuru'u baaranaiz.

28

*Jesus kadishitan
pamawaka-kizi iki*

(Mark 16:1-10; Luke 24:1-12; John 20:1-10)

¹ Aizii Sookapa-karu Kamoon dauna'an, na'iki Sunday wakanada'anan di'iti, Mary Magdalene na'iki ba'oran Mary awunuuta'anan naa baaranai.

² Masha'apakiaka imi'i baara nakainan ma'ozaka'o ida'an na'ii, Tominkaru angelin kaawan idi aokazi iki na'iki umakon baaranai iti, udorodoraā-kida kuba baaranai ai, na'ii usakanatan uruu kuba paawa'a.

³ Aizii angel aidinpan na'apa toroanaru kan-kanaapan kawan na'iki ukamichan umanawunu'o ubarakan.

⁴ Tuukii soldyaanao awunuutapainao naka-nakaan patarian idi u'ai, na'iki ĩdorauta'akan naa mawakauanaka.

⁵ Aizii angel kian zunnao ati, “Aonaa utaria'ana'a, ōaitapa wuru'u uwa'atinuz utukapa'anan Jesus, tauka-kariwaiz cross di'iti.

⁶ Aona'a naa uruu nii da'a'a, kadishita'a naazu pamawaka-kizi iki, na'apa pakiauzon kawana'ati. Uwa'ati mooko da'ati'i utukapa di'i wuru'u umuuda-kizinaoaz.

⁷ Ukau'an umako kadiman, ukowaada'an utominapa-kidaniinao ati kadishita'a naazu pamawaka-kizi iki, na'iki mako'o naa uruu Galilee Baara iti. Na'ia'o ni'i naa utukapanuz. Uruu ōkuwaa unao ati,” angel kian.

⁸ Uruu idi zunnao makon naa dopiauda'u'o ida'an, ĩtarian mazan ĩkonaukian pu'u kapam. Aizii ĩmakon dimapa ĩkakuwaapa'anan naa Jesus tominapa-kidaniinao ati.

⁹ Masha'apakii Jesus aidina'akan ĩkanaapu ii, “Kaiman,” ukian ĩ'ati. Sariapa ĩaitapa'akanuzu, uruu idi ĩmako'okan u'idi'iti, ĩkodoru'ukan na'iki ĩzaamatinan ukidiba iki, ĩmanawuntapanuz.

¹⁰ Udauna'an Jesus kian ĩ'ati, “Aonaa utaria'ana'a. Umako, ukowaada'an ō'inawuzunao ati marii ĩmakon Galilee Baara iti, na'ia'o nii ĩtukapan ōgaru.”

Soldyaanao kakuwaapan paawunuutapan kan dau'u

¹¹ Aizii zunnao makopan pu'a'a naa, uru'u naa soldyaanao awunuuta-painaouz baaranai makon naa Jerusalem iti, ikakuwaapa'anan naa faadaanao zowaunaanao ati ipai aimaakan sha'apa'o dau'an baaranai ii.

¹² Sariapa faadaanao zowaunaanao baokopatinan kazowautapainao Jewnao tuma. Uru'u naa imiitiniipan itaitapa'azon naa na'apam pasha'apatinan. Itaa dobata puraata soldyaanao ati.

¹³ Ikian i'ati, "Kaikapa pa'i ukakuwaapa'a, 'Upoitorunao koidapanka'a naa uruu aiwaka'an wada'awun daida.'

¹⁴ Aizii Pilate abatan an udau'an, waparadan nii u'ati unao dikin ii, aonaa kizi usha'apatan unao."

¹⁵ Uruu idi soldyaanao zaamata'akan naa puraata, imakon ikakuwaapa'anan naa padyuuda-kao kawana'ati. Una'apan idi'o kaikapa'oraz kuwai kowaadapa-kaoa'a naa ipai Jewnao kawana'ati atii kai.

*Jesus taan papoiturunao sha'apatan ni'o udaru'o kaudin-kizai
(Mark 16:14-18; Luke 24:36-49; John 20:19-23; Acts 1:6-8)*

¹⁶ Udauna'an 11 Jesus tominapa-kidaniinao makon naa Galilee Baara ia'o midukuo iti, Jesus dyuuda kizi iti idyaun.

¹⁷ Itupakan dono'o naa Jesus na'ii, sariapa imanawuntapanuz. Mazan pabi'i kida idyaun aonaa imishidan Jesus wuru'u patukapaniaz.

¹⁸ Upu'a'a naa Jesus wa'atin i'ida'ati, ukian i'ati, "Aizii ipai oma'ozakannaa taa-kao o'ati, turuu okazowautapan aokazi ii na'iki imi'i baara'a.

¹⁹ Ukau'an umako ipai pidannao di'iti utominapa-kida kizi idyaun otominapa-kidani dau'u. Uchikaawunuu idyaun oDaru uu ida'an, na'iki ogaru uDani uu ida'an na'iki Kaimana'o Doronaa uu ida'an.

²⁰ Utominapa-kida opidananna, iizo'ati kizi kaimanaiman ipai wuru'u oparadanuz odyuudaniaz uizo'atin. Na'iki mishi, karikaonanu'o nii ogaru utuma, atii di'oraz amazada ikodan di'iti patokon."

Mark Saadanii Kaimana'o Kuwai

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita Mark saadanii. Jesus mawakan na'iki ukadishitan dono pamawaka-kizi iki, pa'ina'o zii Mark uruu dono. Apostle Peter minauda'uitapauzonii uruu pakakuwaatinan dono. Wuru'u Mark saadaniaz, Peter tukapanii na'iki uabatanii kida Jesus di'iki. Rome iki'o wuru'u usaadanuz pakaaritan mishidainao Gentilenao ati'o, pataka'utakariwainauz.

Dobata Mark saadan Jesus sha'apatanii kida dau'an, na'iki utominapakidan dau'u pidannao kapam. Karikaonan da'i Mark dakotauzon Jesus Tiichaa kii.

Kiwiitapa, pakaaritan ida'a, Mark kowaadan Jesus uruu Tominkaru dani. Udauna'an ukowaadan na'apam Jesus sha'apatan umanawun kida'o aimaakan di'itinapa-kinai, aona'o turuu pidan sha'apatan, soo Tominkaru pa'an. Na'iki ukowaadan Jesus, uruu Jewnao zaudapauzoniaz kazannaata'o ni'oraz paugaru. Uruu Jewnao dakotaniaz Messiah kii Hebrew paradan ida'an; Greek paradan ida'an udakota-ka'o Christ kii. Na'iki Jesus dakotan paugaru Daonaiora Aokazi Iki'o* kii, utukapa-kidan Tominkaru wuru'u dyu-uda'oraz paugaru aokazi iki. Na'iki utukapa-kida mishi'o pidan paugaru, na'iki Tominkaru kapam.

Mark kowaada kapam na'apam pidannao sha'apatinan, oo na'apam i'kan Jesus kuwaa na'iki usha'apatanii kida dau'an. Mark saadan pakaaritan, utukapa-kida'azon idi mishi Jesus aipan ipai pidannao (Jewnao na'iki Gentilenao) tominpan pa'idi'iki. Uaipan pidannao aitapan, pidan tominpa'o Jesus di'iki, umashaapan nii kaimanaaka Jesus tuma, na'iki ubaokopatan nii panyukunuu Jesus tuma.

Kaina'a Mark dau'u kida'o kowaada-ka'o Tominkaru Paradan (New Testament) ida'a. Panaadon udakota-ka'o John Mark kii. (Puawunuuta Acts 12:12, 25 ida'a; Acts 13:5, 13 ida'a; Acts 15:37-39 ida'a; Colossians 4:10 ida'a; 2 Timothy 4:11 ida'a; Philemon 1:24 ida'a.) Iriba pidan zauda-kidan Mark wuru'u dakota-kariwaiz pa'ina'o pidan nii Mark 14:51-52 ida'a'oraz.

*John Chikaawunuupauzo kaudin-kizi daua'o
(Matthew 3:1-2; Luke 3:1-18; John 1:19-28)*

¹ Di'i Kaimana'o Kuwai sakadinan Tominkaru Dani Jesus Christ daua'o.

² Usaadinpan prophet Isaiah kaaritan kawana'ati:

“Tominkaru kian,

‘Ōdyuudan nii kakuwaapa'o nii pu'ua'ati,
saabaa'o nii dunapo pu'ati.’

³ Kaina'a'o nii pidan kadakoipan diiwa,
mapidantaka'o amazada ii aka:

‘Putoma dunapo Naobanai ati,
pusaabaa sakitapa uchi'ika kizi nii!’ ”

⁴ Mishi John Chikaawunuupauzo aidinan mapidantaka'o amazada ii, karikaonan ukadakinan chikaawunuin-karu dau'u. “Utanawatina'a naa u'oian ai na'iki uchikaawunuina'a naa. Uruu Tominkaru mainaabatan nii u'oian,” ukian pidannao ati.

* : *Daonaiora Aokazi Iki'o*: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

⁵ Iriba pidannao Judea Baara anainao na'iki donoi Jerusalem iki kida'o wa'atin ĩabatapa'anan John kuwaa. ĩkowaadan pa'oian kida, na'iki John chikaawunuuan ĩdyaun Jordan Wa'o ii.

⁶ Ukamichan toma-kaao camel idi idi'o, kaina'a kapam uzadawu wuzadakarawai madai, na'iki uwanyukunuu nii manorunao† na'iki maaba.

⁷ Aizii John kian pidannao ati, “Pidan wa'atipa'o ödawu'ati kaina'iki, uruu powa'o zii umanawunun öd'ai. Aonaa öturuan öbuzuutan udazkidi zunaa.‡

⁸ Öchikaawunuuan unao wunu idi, mazan uruu, uchikaawunuuan nii pa'an unao Kaimana'o Doronaa idi.”

*Jesus Chikaawunuu-kaao na'iki utiwaa-kidapa-kaao
(Matthew 3:13–4:11; Luke 3:21, 22; 4:1-13)*

⁹ Aonaa utomunu'ikin Jesus kaawan dauna'an Nazareth iki, Galilee Baara ia'oraz wiizai. Na'apain John chikaawunuuan uruu Jordan Wa'o ii.

¹⁰ Jesus koditan dauna'an wunu di'iki, sariapa utukapan aokazi da'ata-kaao, na'iki Kaimana'o Doronaa wa'atin u'ida'ati orid kawan.

¹¹ Parada-karu kian aokazi iki, “Pugaru mishi ödani ömarainapanii; kaiman manawun önyukunuu pu'ati.”

¹² Udauna'an Kaimana'o Doronaa dyuuda'akan naa umakon mapidan-taka'o amazada di'iti.

¹³ Na'ii umashaapan to'ora kida'o aimakannao bii an 40 kamoo. Na'ii Satan tiwautan patanawatan uruu oia'o di'iti, mazan angelnao kaawan idi u'ida'ati, ikaminka'utan naazu.

*Jesus kaawan ukowaada'anan Kaimana'o Kuwai
(Matthew 4:12-22; Luke 4:14-15; 5:1-11)*

¹⁴ John taraa-kaao dauna'an, Jesus makon Galilee Baara iti, ukowaada'anan naa Kaimana'o Kuwai Tominkaru di'iki'o.

¹⁵ Ukian pidannao ati, “Aizii kamoo mishiinan kaawa'azon naa, Tominkaru Naobanai-tinan maonapata'a naa. Utanawatina'a naa u'oian ai kida na'iki umishida wuru'u Kaimana'oraz Kuwai.”

Kopautapauzonao da'anan Jesus

¹⁶ Jesus makopaanan pu'u maonapa Galilee Karishiiz danomata, utukapa dya'utam kopautapauzonao, Simon pa'inawuzu Andrew tuma. ĩzaamaapan kopau pasairon ida'an karishii baoko iki.

¹⁷ Jesus kian ĩ'ati, “Uwa'ati ötuma ötominapa-kida kizi unao uzaamaapan dau'u pidannao.”

¹⁸ Sariapa ĩwa'aka'akan pasairon kida na'iki ĩda'ana'akan naa uruu.

¹⁹ Na'iki'o udobata'akan, sariapa utukapan dya'utam pidannao koshan, James na'iki John, ĩnao Zebedee dainao. ĩminziwatan pasairon kida pakanawan zo'o.

²⁰ Sariapa Jesus dapadan ĩdyaun paminauda'unao nii. Uru'u naa ĩwa'aka'akan naa padaru Zebedeez kanawa zo'ii paitoruinoo tuma, ĩmako'okan naa Jesus tuma.

*Ma'ozaka'o ida'an Jesus tominapatin-kidan pidannao
(Luke 4:31-37)*

† 1:6 manorunao: oo chiwao, iriba'oraz ĩmashaapan. ‡ 1:7 Paitorui kaudin-kizi wuru'u ubuzuutanuz panaobanaa dazkidi zunaa.

21 Uruu dauna'an Jesus kaawan Capernaum iti patominapa-kidaniinao tuma. Na'iki Sookapa-karu Kamoon dono'o naa, Jesus makon synagogues^S iti. Na'ia'a naa ukakinaopan pidannao.

22 Pidannao abatapanaouz uruu, tuukii idi'itinpan uparadan dau'u, usha'apanum kau'an utominapatin-kidan idi idyaun paaitapan ida'an pa'an, aonaa wunao kawan mani'i tiichaapauzonaouz Moses kakinaori dau'u.

23 Upu'u pidan, oia'o doronai zaamatapanii morotan synagogue nazo iti, sariapa ukadakonaakan.

24 Ukian, "Jesus, Nazareth san, kanom dii pusha'apata'azon watuma? Puwa'atin pumainaabata'azon sha'a waunao? Ōaitapanii pugaru Tominkaru di'iki'o puwa'atin."

25 Sariapa Jesus mashaatan oia'o doronai, ukian, "Pumashaada na'iki pukodita wuru aia'a pidanaz."

26 Sariapa wuru'u oia'o doronaiz ziiutapanuzu na'iki ukadako'okan di- iwa kapam, uruu mazan uso'otina'akan naa u'idi'iki.

27 Uruu dauna'an tuukii manawun pidannao di'itinpan. Na'iki ipishautaakan pa'atiaaka kida, "Sha'apa'oram kaduz kakinaori'i naa wuru'u? Pa'ina'ora'a naa kakinaowapa-karu aona'o waabatauzon? Di'ora'a pidan paradinan pama'ozakan ida'an, atii oia'o doronainao izo'ati zii uparadan."

28 Uruu idi kadiman ukaunamanaata-kaao ipai wiizainao kawana'ati Galilee Baara ii aka.

Jesus kakudan pidannao

(Matthew 8:14-17; Luke 4:38-41)

29 Jesus ipaian dauna'an pachoochiipan synagogue ii, na'iki ukoditan paminauda'unao tuma. Imakon sariapa Simon na'iki Andrew dapu iti, James na'iki John mako'o kapam ituma.

30 Uruu dono Simon imauzo karina'o, tuukii omada wiichan pakarinaan idi, aonaa turuu okadishitan. Aizii Jesus kaawan pu'u na'iti, sariapa ikowaadan okarinaan u'ati.

31 Jesus makon o'idi'iti, sariapa uzaamatanuzo paka'u kadu iki na'iki ukadishita-kidanuzo. Uru'u naa okakuda'akan, udauna'an otaan naa iwanyukunuu nii.

32 Uruu wachuupunin, kamoo tipitan dauna'an, pidannao kaawa-kidan Jesus ida'ati, ipai karinainao na'iki oia'o doronainao zaamatapaniinao kida kapam.

33 Ipai na'ii sannao kasaba'ukinan kida kabaun panibazoota an.

34 Uruu dono Jesus kakudan iriba karinainao na'iki iriba ukodita-kidan oia'o doronainao pidannao ai kapam. Aonaa utaapadan oia'o doronainao paradan, usha'apanum kau'an itaitapan idi uruu.

Jesus kakinaopan Galilee Baara ii

(Luke 4:42-44)

35 Ba'oran kamoo wakankanaanin, Jesus koditan kabaun iki. Umakon paba'orantin wiizai iki mapidantaka'o amazada iti, na'ia'a naa utoriinpan.

36 Simon na'iki uminauda'unao, idawatapan naa uruu,

37 atii ikodanuzu. Ikian u'ati, "Ipai pidannao dawatapan pugaru."

38 Jesus kian i'ati, "Wamako ba'oran wiizai kida di'iti. Na'ii aka'o nii okakinaopan, usha'apanum kau'an na'apa'o dau'ati'o o'wa'atin da'ati'i."

^S 1:21 *synagogue*: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

³⁹ Uruu idi Jesus chi'ikapan ipai Galilee Baara an kida'o wiizai kawana'ati, ukakuwaapatinan ipai synagogue kida kawana'ati, na'iki ukodita-kidan ipai oia'o doronainao pidannao ai kida.

Jesus kakudan pidan powaa iti
(*Matthew 8:1-4; Luke 5:12-16*)

⁴⁰ Pidan kaawan Jesus ida'ati baiatina'o kichana'iki-kia'o bishoi* idi. Ukodoru'ukan ukanaapu itinapu, tuukia'o ida'an upishaan, uaipan Jesus kaminka'utan paugaru. Ukian, "Punyukunuu na'apan an, pusaabaa wuru'u òkabishopanuz."

⁴¹ Jesus kasha'ora-kida uruu na'iki upishatanuzu paka'u idi, "Oo, na'apa mishi ònyukunuu, òkaminka'utan nii pugaru." Na'iki ukian, "Pusaabain powaa iti koshan!"

⁴² Sariapa mishi umada saabaina'akan.

⁴³ Udauna'an Jesus kakinaowa'akan naa uruu, udyuuda'akan naa kapamazu.

⁴⁴ Upu'u ukian u'ati, "Puabata, aonaa pa'i pukowaada'ana'a pidan ati. Mazan pumako sariapa faadaa di'iti utukapa kizi pusaabaa-kae. Na'apain putaa'a naa uzainao faadaa ati, uzowii kizi'i naa ìdyaun kawaodapa-kizai paawa ii, Moses kakinaori kawana'ati,† na'iki pidannao tukapa kizi mishi kaimana'a naa pusaabaa-kae."

⁴⁵ Uru'u naa mazan pidan mako'okan naa, na'iki ukakuwaapan ipai amazada kawana'ati na'apam pasaabaa-kae dau'u. Kuwai abata-kae idi'i naa ipai wiizai kida kawana'ati, aona'a naa Jesus ka'iitan pa'aidinan wiizai kida di'iti. Usha'apanum kau'an uaitapanii iriba'o nii manawun pidannao zaudapan paugaru na'ii. Una'iakapan naa umashaapan mapidantaka'o amazada di'ii. Na'iti'i naa pidannao makon u'idi'iti ipai Galilee Baara iki kida.

2

Jesus chi'ika-kidan
machi'ikaka'o pidan

(*Matthew 9:1-8; Luke 5:17-26*)

¹ Jesus kiwan powa'a iti Capernaum iti. Aonaa zii kamoo dobatan iriba, udauna'an, uunamunaa abata-kae kaina'a uruu pasookapauzo-kizi kabaun di'ii.

² Uruu idi iriba pidannao baokopatinan u'ida'ati, paida kabaun nazoo, atii paniba ii aka. Jesus kowaadautan pu'u Kaimana'o Kuwai i'ati,

³ uru'u naa 4 pidannao kaawa-kidan machi'ikaka'o pidan Jesus ida'ati, ìaipan ukakudanuzu.

⁴ Mazan pidannao iriban idi aonaa ìaitapan na'apam pamorota-kidan uruu Jesus di'iti. Uruu idi ìbadakatan kabaun zowau'u, na'iki'i naa ìmorota-kidan wuru'u machi'ikaka'oraz pawashatinapa-kizi baara an.

⁵ Jesus tukapan idi mishi ìmishidan tuukii manawun, ukian machi'ikaka'o ati, "Òdani, pu'oian mainaabata'aka-kaea'a naa."

⁶ Na'a'o kapam tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u ìbii'i ìsakanatapan. Sariapa idi'itimpan.

⁷ "Kandii nii uparadan kaikapa'a? Uwazootapa'azon Tominkaru parapanan ida'an! Soo bauda'apa Tominkaru turua'o umainabatan pidan oian."

* **1:40** kichana'iki-kia'o bishoi: aona'o ukasaranaa nii, tuzuinba'o kapam ba'oran pidan di'iti. Putukapa kaarita token ii Masha'apannaada-kinao di'ii. † **1:44** Leviticus 14:1-18

⁸ Jesus aitapa na'apam ïdi'itinpan, uruu idi ukian ï'ati, "Kandii nii udi'itinpan ôdau'u kaikapa'a?"

⁹ Na'ia'oram masha'apannaa: 'ipai pu'oian mainaabata-ka'o' kii, oo 'pukadishita na'iki puchi'ika' kii?"

¹⁰ "Ukau'an, ôaidan nii u'ati na'apam Daonaiora Aokazi Iki'o kaina'a uma'ozakan da'a'a imi'i baara'a, turuu umainabatan oii-karu kida." Uru'u naa ukia'akan machi'ikaka'o pidan ati,

¹¹ "Ôkian pu'ati, pukadishita, puzaamata puwashatinapa-kizi, na'iki pukiwa'a naa pudapu iti."

¹² Ipai awunuutapainao awun za'a, machi'ikaka'o pidan kadishita'akan, uzaamata'akan pawashatinapa-kizi, na'iki ukiwa'akan naa padapu iti. Tuukii ïdi'itinpan na'iki ikonaukii-kidan Tominkaru. ïkian, "Mishi'o mishi Tominkaru umanawunun! Aonaa watukapauzon aimaakan sha'apata-ka'o kaikapa'a!"

Jesus dapadan Levi

(Matthew 9:9-13; Luke 5:27-32)

¹³ Jesus makon koshan Galilee Karishiiz danoma iti. Iriba pidannao kaawan u'idi'iti, na'iki ukakinaoapan ïdyaun.

¹⁴ Udauna'an udobatanpan pu'u utukapa Levi, Alphaeus dani, zaamaapauzo tax puraatanannaa,* sakanatapan pakaudin-kizi kabaun nazo ii. Jesus kian u'ati, "Puwa'ati ôtuma." Levi kadishita'akan uda'ana'akan naazu.

¹⁵ Aizii Jesus aroopan dono'o naa Levi dapu ii patominapa-kidaniinao tuma, iriba zaamaapauzonao tax puraatanannaa na'iki ba'oran oiainao pidannao da'anpan Jesus. Na'ii iaroopan utuma kapam.

¹⁶ Na'a'o kapam ïbii'i tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, zaamatinpainaouz Phariseenao† di'iti. ïtukapan idi uaroopan wunao tuma'a oiainao pidannao, na'iki zaamaapauzonaouz tax puraatanannaa, sariapa ïpishaan utominapa-kidaniinao, "Kandii nii Jesus aroopan kaikapainao pidannao tuma'a?"

¹⁷ Jesus abata na'apam ïkian, na'iki ukian ï'ati, "Ziwu'o pidan, aonaa uaipan daakataa, soo karina'o. Ôwa'atin aonaa ôdapada'anan mani kaimanainao, mazan ôdapada'anan oiainao pa'an."

Sanadinapa-karu

(Matthew 9:14-17; Luke 5:33-39)

¹⁸ Baukapaiman John Chikaawunuupauzo kakinaopauzoniinao na'iki Phariseenao sanadinpan.‡ Pidannao pishaan Jesus, "Kandii nii wunao sanadinpanu'u, mazan putominapa-kidaniinao aonaa ïsanadinpan?"

¹⁹ Jesus kian, "Turuu uaitapan dapada-kariwainao kiwan maaroopaka-daun, mazida'o aroapa-kizi iki? Aonaa! Mazida'o na'an pu'u manawun ïtuma aona'o nii ïmaaroopakam."

²⁰ Mazan kamoo kaawan nii, uruu mazida'o na'aka-ka'o ni'i naa ï'ai. Na'apaini'o nii pa'an ïsanadinpan.

²¹ "Aonaa na'ia'oram pidan zimindotan pakamichan zaam pa'ina'o kamicha idin idi, uchikaa-ka'o dono sariaapa'o nii pa'ina'o kuzuutanuzu powa'a zii manawun."

* **2:14** zaamaapauzo tax puraatanannaa: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † **2:16** Pharisee: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ‡ **2:18** sanadinpan: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

²² Aonaa pa'ina'o toma-kariwai riwunii paidauzo-kaio kaiwapa-kariwai'i naa riwunii kinnaa^S zo'iti. Upaida-kaio an uzo'iti, riwunii kataman dono, sariaapa'o nii riwunii tada'okanuzu na'iki uwakudinan nii, ukinnaa aona'o ni'i naa ukaiwaa-kaio powa'a kapam. Uruu idi pa'ina'o riwunii toma-kaio an, pa'ina'o nii ukinnaa toma-kaio kapam."

Sookapa-karu Kamoon naobanaa
(*Matthew 12:1-8; Luke 6:1-5*)

²³ Jesus dobatapan zakapu zo'an Sookapa-karu Kamoon dono. Utominapa-kidaniinao makopaanan pu'u utuma, ikaraowaanan paoribai wheat aka inikapaanan naazu.

²⁴ Na'a'o Phariseenao ituma. Sariapa ikian Jesus ati, "Putukapa, putominapa-kidaniinao, aonaa iizo'atin mani wakakinaorinaa wuru'u isha'apatanuz kaikapa'ora'a Sookapa-karu Kamoon dono."*

²⁵ Jesus dako'atin idyaun, ukian, "Aonaa mooko utukapauzon kaarita ida'oraz usaadinpan kanom King David sha'apatauzonii, tawuru'u uzamazin dono'oraz paminauda'unao tuma?"

²⁶ David morotan Tominkaru Dapu iti, na'iki unikan bread taa-kariwaiz Tominkaru ati. Faadaa Abiathar kazowautapan dono'o Tominkaru Dapu, wuru'u ina'apainapanuz. Wakakinaorinaa kiauzon pu'u soo faadaanaou'o nii nika wuru'u breadiz. Mazan David upu'u unikanuz na'iki utaa kapamaz paminauda'unao ati."

²⁷ Udauna'an powa'a zii ukian i'ati, "Sookapa-karu Kamoon toma-kaio pidan ati'o, aonaa pidan toma-kaio Sookapa-karu Kamoon ati.

²⁸ Ukau'an Daonaiora Aokazi Iki'o, uruu Sookapa-karu Kamoon Naobanaa pa'an."

3

Pidan aona'o uka'u kaimanan
(*Matthew 12:9-14; Luke 6:6-11*)

¹ Jesus makon naa powaa iti synagogue iti, na'ia'o pidan aona'o kanom usha'apatan paka'u mawakan idi.

² Na'a'o pidannao Phariseenao bii'i, iaipan patukapan Jesus sha'apatan pana'iti'o aimaakan pakakinaorinaa ai. Uruu idi iaipan naa patukapan ukakudan nii mani wuru'u pidanaz Sookapa-karu Kamoon dono oo aonaa.

³ Jesus kian wuru' ati'i pidanaz aona'oraz uka'u kaimanan, "Puwa'ati da'ati'i pidannao kanaapu ati."

⁴ Udauna'an Jesus pishaan pidannao kaikapa'a: "Na'apa dii kakinaorii aipan washa'apatinan Sookapa-karu Kamoon dono? Wakaminka'uta oo wapataka'uta wairiban? Wakakuda oo wazowii pidan?" Mazan aonaa karikaonan idako'atin uparadan.

⁵ Uruu idi Jesus to'oran, uawunuudanaan i'ati. Una'apan pu'u tuukii ukasha'ora-kidan idyaun, ikashadamikin pu'u. Uruu dauna'an ukian pidan ati, "Putunuuta puanoba." Utunuuta'akanuzu, sariapa uka'u saabaina'akan.

⁶ Uruu idi'i naa Phariseenao mako'okan naa synagogue iki, imiitiniipan Herod pidannao tuma, na'iki ibaokopatan padi'itinpan iaipan pazowian Jesus.

Iriba'o pidannao karishii danoma'a ibaokopatinan

^S 2:22 *riwunii kinnaa*: wine kinnaa. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. * 2:24 Phariseenao ati, Jesus tominapa-kidaniinao kaudinan wuru'u ikaraodanuz wheat aka kida Sookapa-karu Kamoon dono.

⁷ Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma Galilee Karishiiz danoma iti, na'iki iriba pidannao da'anpan uruu na'iti. Īwa'atin Galilee Baara iki, Judea Baara iki,

⁸ na'iki Jerusalem iki kida. Na'iki ba'orainao wa'atin kida Idumea Baara iki, waoko itanpu'oraz Jordan Wa'o ai baara iki, na'iki ba'orainao Tyre na'iki Sidon Baara iki kida. Ipai wuru'u pidannao kaawanuz na'ati ĩabatan idi'o Jesus sha'apatan kaiman kida'o aimaakan.

⁹ Pidannao iriban idi utukapan, udyuudan patominapa-kidaniinao na'akan kanawa pa'ida'ati, aonaa uaipan pidannao chakatinan pa'ida'ati.

¹⁰ Usha'apanum kau'an ukakudan dauna'an iriba karinainao pidannao, na'iki ba'orainao dikintinan ĩaipan papishatan uruu.

¹¹ Na'apainim karikaonan pidan kaina'a'o oia'o doronai u'ida'a tukapan Jesus, sariapa udorauta'akan ukanaapu ati pakadakoinan tuma, ukian u'ati, "Pugaru mishi, mishi'o Tominkaru Dani!"

¹² Mazan Jesus kakinaowan oia'o doronainao ma'ozaka'o ida'an. Ukian, "Mana'a pa'i ukowaada'ana'a kanom kaduz wuru'u oġaruz."

*Jesus zaamatan 12 pidannao patominapa-kidaniinao bii iki
(Matthew 10:1-4; Luke 6:12-16)*

¹³ Jesus makon naawazi paawa iti, na'iki'i naa udapadan pa'ida'ati pidannao paaiapaniinao. Uruu idi ĩmakon u'idi'iti.

¹⁴ Ībii iki'i naa zaamatan 12 pidannao. Udakotan ĩdyaun apostlenao* nii. Jesus kian pazaamatanii'nao ati, "Ozamatan unao mashaapa'o nii o'tuma. Odyuudan nii unao kakuwaapatina'o nii kaimana'o parada-karu dau'u,

¹⁵ na'iki o'taan nii uma'ozaka-kinaa nii uwaata-kinaa nii oia'o doronainao."

¹⁶ Kaikapa'o ĩ'uu kida wuru'u 12 uzaamatanii'naouz: Simon (Jesus ka'uutaniazu Peter kii),

¹⁷ James na'iki John, Zebedee dainao (Jesus ka'uutan ĩdyaun Boanerges kii, "Toroanaru kawanuinao" kia'o wuru'u ĩdakota-kaooz),

¹⁸ Andrew, Philip, Bartholomew, Matthew, Thomas, James Alphaeus daniz, Thaddeus, Simon uruu zaamatanipauzoz pidannao di'iti, tiwautauzonoouz pawaatan Romannao,

¹⁹ na'iki Judas Iscariot, kaakapa'oraz Jesus.

*Pidannao kian kaina'a oia'o doronainao zowaunaa Jesus ida'a
(Matthew 12:22-32; Luke 11:14-23; 12:10)*

²⁰ Udauna'an Jesus kiwan pasookapauzo-kizi kabaun iti'i naa. Na'ii iriba pidannao kasaba'ukinan u'ida'ati koshan; uruu idi Jesus, patominapa-kidaniinao tuma, aona'a naa ĩaitapan na'apam panikan pawanyukunuu.

²¹ Uiribannao abatan idi unamunaa, sariapa ĩmakon ĩna'ananuzu, "Madoronaita'a naa uruu, padi'itinpan idi tuukii!" pidannao kian idi.

²² Tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, wa'atiinao Jerusalem iki, kian, "Kaina'a Beelzebul† u'ida'a, oia'o doronainao naobanaaz, uruu taa'oraz pama'ozakan u'ati, uwaata-kinaa nii oia'o doronainao."

²³ Jesus dapadan pidannao pa'ida'ati, uparadan ĩ'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an, "Na'apam nii mooko Satan kodita-kidan Satan?"

²⁴ Aizii wiizai buutinan an mani na'iki ĩmizaataakan pa'atiaaka, aona'o nii ĩmashaapan kaiman.

²⁵ Pidannao mashaapainao bauda'apa'o kabaun ida'a buutaakapan an mani na'iki ĩmizaataakan pa'atiaaka, aona'o nii ĩmashaapan kaiman.

* **3:14** *apostlenao*: dyuuda-kariwai kakuwaapa'anan Tominkaru naobanai-tinan dau'u. † **3:22** *Beelzebul*: ba'oran kaarita ida'a udakota-kaoo Beelzebub kii. Uruu Satan.

²⁶ Ukau'an Satan tonaazinaa mizaataakapan an pa'atiaaka, katokon-tina'o nii unaobanai-tinpan.

²⁷ “Aonaa turuu pidan morotinan na'iki ukoidapan ma'ozaka'o pidan dapu iki, soo udodoo-kaao an kiwiin zii, udauna'an turuu usha'apauz kida koidapa-kaao.

²⁸ Ōkowaadan nii pu'ati turuu pidannao sha'apatanii oii kida'oraz so'ota-kaao ī'ai na'iki ipai wuru'u īdakomikitinanuz.

²⁹ Mazan na'ia'oram pidan dakoopa'oraz Kaimana'o Doronaa, aona'o nii u'oian so'ota-kaao u'ai, karikaonanuo'o nii u'oian naa.”

³⁰ Jesus kian kaikapa'a, pidannao kian idi, “Kaina'a oia'o doronai u'ida'a.”

Jesus daro na'iki u'inawuzunao

(Matthew 12:46-50; Luke 8:19-21)

³¹ Udauna'an Jesus daro na'iki u'inawuzunao kaawan, īna'ian paniba ii īkadishitapan. Īdyuudan paparadan u'idi'iti, īaipan uwa'atin pa'ida'ati.

³² Iriba'o pidannao sakanatapainaoz udazaba an kian u'ati, “Kaina'a pudaro, pu'inawuzunao na'iki pudadakoona paniba ii, īaipan pugaru.”

³³ Jesus dako'atin na'iki upishaan īdyaun, “Kanom ōdaro nii? Kanom ō'inawuzunao nii?”

³⁴ Uawunuupan padazaba ainao ati, “Dii ōdaro na'iki ō'inawuzunao.

³⁵ Kanom sha'apata'o Tominkaru aiapanii, uruu ō'inawuzu, ōdadakoo, na'iki ōdaro.”

4

Pidan paopauzo daua'o

(Matthew 13:1-9; Luke 8:4-8)

¹ Jesus kakinaopan koshan Galilee Karishiiz danoma ii. Pidannao iriban idi, Jesus paidinan kanawa zo'iti, na'ia'a naa usakanatapan. Kanawa mashaapan munapo zaa karishii danoma ai, na'iki iribainao pidannao ipai īkadishitapan karishii danomata kida.

² Jesus tominapatin-kidan pidannao di'itinapa-kinao kuwai kida ida'an. Ukian ī'ati,

³ “Aizii uabata! Kaina'a pidan makon upaowinpa'anan.

⁴ Zakapu baara ia'a naa upararaan naa uudai kida. Ba'oran uudai kida waotan dunapota karikaonan. Udauna'an kotu'uznao kaawan na'iki īnika'akan naa kidaz.

⁵ “Ba'oran kida waotan kuba baara iti, kaina'a'o kapam masakauda'u imi'i upaawa an. Uruu idi kadiman uudai kida sodan.

⁶ Mazan udauna'an kamoo wiichan tuukii, sariapa uaradadan pa'ina'o paoribai kida. Kadiman paoribai mawaka'akan, usha'apanum kau'an aonaa īshataba'u kida morotan munapo imi'i ka'azo iti.

⁷ “Na'iki ba'oran kida waotan kaiwada-karu bii an. Soda padamata īdyaun, mazan aona'a naa īkaakan, kaiwada-karu dikinidan idi īdyaun kamoo ai.

⁸ “Mazan ba'oran kida waotan kaimana'o imi'i baara iti. Uruu idi uudai kida sodan na'iki ītuubarun atii īkaakan: bauda'apa'o kaakan u'aka 30, ba'oran 60, na'iki ba'oran aka 100.”

⁹ Jesus kian, “Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!”

Kanom ni'o Jesus kaiwaan di'itinapa-kinai kuwai

(Matthew 13:10-17; Luke 8:9-10)

¹⁰ Pidannao kiwan dauna'an, Jesus wa'akinan 12 patominapa-kidaniinao tuma, na'a'o kapam baokoinao utominapa-kidaniinao. Īaipan ukowaadan pa'ati masha'apanna'o ida'an wuru'u di'itinapa-kinai kuwai kidaz.

11 Ukian i'ati, "Ōkainaabatanii u'ati wuru'u aona'oraz ukowaadauzo-kaao, na'apam Tominkaru naobanaitapa-kaao, mazan ba'orainao ati ōkakuwaapan nii soo di'itinapa-kinai kuwai kida ida'an pa'an.

12 Ukau'an,

Ītukapan nii kanom ōsha'apatanii,
mazan aona'o nii ĩaitapanuz.

Īabatan nii ōparadan kida,
mazan aona'o nii ĩtaapanuzu.

Īaitapan an maniz, ĩtanawatin mani Tominkaru di'iti,
na'iki uso'otan mani ĩ'oian kida i'ai.' "*

Jesus kainaabatan wuru'u di'itinapa-kinai kuwaiz
(Matthew 13:18-23; Luke 8:11-15)

13 Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Aonaan an uaitapan wuru'u di'ora'a di'itinapa-kinai kuwai, na'apam nii mooko uaitapan ba'oran di'itinapa-kinai kuwai kida?

14 Paopauzo paowan kaimana'o kuwai Tominkaru di'iki'o.

15 Pabi'i kida pidan na'apa wuru kawanu'u uudai kida waota'oraz dunapota; ĩabatan pu'a'a naa Kaimana'o Kuwai, Satan kaawa'akan i'ida'ati, ipai ukazata'akan i'ai wuru'u kaimana'oraz kuwai paowa-kariwaiz i'ida'a.

16 "Baokoinao pidannao, ĩnao uudai kida kawanu'o, waota'oraz imi'i di'iti, kuba baara paawa ana'oraz. Īabatan dono Kaimana'o Kuwai, konaukii ĩzaamatanuzu,

17 mazan aonaa ĩtaapan wuru'u kakinaorii kotua'iki pa'ida'a kida. Masakauda'u karikaonan ĩtaapanuzu. Na'apainim ĩsha'apata'azoo-kaao an oo ĩpataka'uta'azoo-kaao an Kaimana'o Kuwai dikin ii, sariapa ĩtanawatinan powaa iti pamishidan ai wuru'u kaimana'oraz kuwai.

18 "Baokoinao pidannao, ĩnao uudai kida kawanu'o, waota'oraz kaiwada-karu kida sakodata. ĩnao, ĩabata wuru'u kuwaiz,

19 mazan ĩdi'itinpan aimaakan aiapa-kaao dau'u, na'iki kasha'apauzi-karu dau'u, na'iki ĩaipaa-bi'ian ipai pabi'inaaka sodi kida'o aimaakan. Uruu idi ĩmanyukunuutan naa wuru'u kuwaiz. Na'iki aona'a naa ĩsha'apainpan kaiman kuwai kawana'ati.

20 "Mazan baokoinao pidannao, ĩnao uudai kida kawanu'o waota'oraz kaimana'o imi'i baara iti. Īabata wuru'u kuwaiz na'iki ĩmishida, tuukii ĩtaan panyukunu atiz. ĩkaakan bauta'apa'o aka 30, ba'oran 60, na'iki ba'oran 100 manawun."

Lampa, boon waranu a'o
(Luke 8:16-18)

21 Udauna'an Jesus kian i'ati, "Pidan suan an lamp kabaun nazo ii, na'iam umuuda-kaao, boon waranu'u oo bed waranu ii? Aonaa doko'o mani umuuda-kaao, aimaakan paawa'a?

22 Kanom dizinpa'o utaapa-kaao, na'aka-kaao nii kanada'o ida'ati. Na'iki kanom taratapa-kariwai, da'ata-kaao niiz.

23 Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!"

24 "Punyukunuupa pakawan puabatani; puna'apan an, uruu kawana'ati'o nii puaitapan. Na'iki powa'a'o nii zii manawun puaitapan taa-kaao.

* 4:12 Isaiah 6:9-10

²⁵ Pidan zaamata'o òkakinaori, powa'a'o nii zii uaitapan taa-ka'o. Mazan pidan aona'oraz uabatan òkakinaori, aona'o nii na'apainim uaitapan taa-ka'o."

Jesus kowaadan kuwai uudai sodan dau'a'o

²⁶ Jesus kakinaopan koshan, ukian, "Tominkaru Naobanai-tinan kaikapa'ora'a. Wuru kawanu'u pidan paowanuz uudai pazakapun ii.

²⁷ Udauna'an uda'awun aiwaka'an, wakanadan pu'u upokodapan, mazan uudai sodan naa. Aonaa uaitapan na'apam dii usodan.

²⁸ Paaipan ati'o imi'i soda-kidan uudai, atii ukaakan. Kiwiin shomada sodi'o nii zii ukadunaa koditan atii udyaupain, udauna'an ukaakan.

²⁹ U'aka dyuuan dono'o naa, pidan dukutan naazu pasooparan idi, ukamoon kaawan idi'i naa."

Kuwai mustard uuda dau'a'o (Matthew 13:31-32, 34; Luke 13:18-19)

³⁰ "Kanom kawanu'u dii wuru'u Tominkaru Naobanai-tinanuz?" Jesus kian. "Kanom kaduz di'itinapa-kinai kuwai mani turuu wakaiwaan wakowaada-kinaa niizu?"

³¹ Kaikapa'o wuru'u: Pidan paowan papaoriba mustard uuda imi'i di'iti, uruu duusodi'o ipai ba'oran paoribai kida uuda ai.

³² Usodan dono'o naa powa'a zii utuubarun ipai paoribai paowa-kariwaiz zakapu ia'o ai, na'iki ukawaodainan iriba. Uruu idi iriba kotu'uz toman pashimaka kida na'apain ìdikindinan uwaranu'u."

³³ Jesus tominapa-kidan pidannao soo di'itinapa-kinai kuwai kida ida'an, wuru kida kawanu'u. Utominapa-kidan ìdyaun masakauda'u ìaitapan kawana'ati.

³⁴ Aonaa na'apainim umakaiwaakan di'itinapa-kinai kuwai pakakinaowapa-kinaa nii, mazan paba'oranin dono patominapa-kidaniinao tuma, na'apaini'o nii zii ukowaadan ì'ati masha'apanna'o parada-karu ida'an wuru'u kuwai kidaz.

Jesus mashaadan ma'ozaka'o awaru (Matthew 8:23-27; Luke 8:22-25)

³⁵ Na'apain uruu wachuupunin, Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Wamako'o naa karishii baza iti."

³⁶ Uruu iwa'aka'akan naa pidannao, ìpaidinan naa kanawa zo'iti, uruu ìmakon naa. Kaina'a kapam ba'orainao kanawa zo'an kida makon ìtuma.

³⁷ Masha'apakiaka ma'ozaka'o awaru kaawan na'iki sariapa udaru'o wunu paran kida daawadaan kanawa, maonapa kida unaraadanuzu. Atii wunu paidina'aka kanawa zo'iti.

³⁸ Jesus, uda'awun pa'an, kaimanaiman ukawiizi-baaratan pazowau kanawa token itinapu. Sariapa utominapa-kidaniinao pokowauanuzu, na'iki ìkian u'ati, "Tiichaa. Aonaa mooko pudopii-kidan waunao? Taa'azo'o naa wanaraan."

³⁹ Sariapa Jesus pokoda'akan na'iki ukian awaru na'iki wunu paran ati, "Pumashaadin!" Sariapa awaru mashaadina'akan na'iki wunu paran sooka'akan naa kapam.

⁴⁰ Udauna'an sariapa Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Kanom nii dii utarian? Aonaa zii mooko umishidan?"

⁴¹ Mazan tuukii ìtarian manawun, na'iki sariapa ìkian pa'atiaaka kida, "Kandii kaduz dii pidan uruu? Atii awaru na'iki wunu paran izo'ati zii uparan."

5

*Jesus kodita-kidan oia'o doronainao pidan di'iki
(Matthew 8:28-34; Luke 8:26-39)*

¹ Jesus na'iki utominapa-kidaniinao kaawan baza ia'o karishii danoma iti, Gerasa Baara itinapu.

² Jesus maratinan pu'u kanawa zo'iki, pidan ikodapan uruu, kodita'aka'o baaranai iki, ka'unaru kida di'iki.*

³ Wuru'u pidanaz oia'o doronainao zaamatapanii. Una'auzion umashaa-pan baaranai an. Aona'a naa kanom ka'iitan padodotan uruu powa'a.

⁴ Iriba'a naa pidannao tiwaan pawatudan uanoba na'iki utaba'u, mazan ipai ubidita'akan chain, wuru'u pawatudapa-kinao kidaz. Uma'ozakan idi manawun aona'a naa turuu uzaamata-ka'o.

⁵ Una'iakapan baaranai ii aka na'iki midukuo ii aka, wakanadan pu'u na'iki aiwaka'an ukadakoinpan na'iki ipai utazaubi'ian pamada kuba idi.

⁶ Munapo zii utukapan Jesus, sariapa udiman u'ida'ati na'iki ukodoru'ukan ukanaapu ati,

⁷ na'iki ukadakon diiwa'o ida'an, "Jesus, Tominkaru Umanawunu'o Dani! Kanom dii puaipan o'ai? Tominkaru uu ida'an, opishaan pugaru aonaa shoman pupataka'uta'ana'a o'garu," ukian.

⁸ Wuru'u uparadanuz kaikapa'a, Jesus dyuudan idi'o oia'o doronainao so'otinan u'ai.

⁹ Jesus pishaanuzu, "Na'apam pu'uu?"

Pidan kian, "O'uu Iribainao, iriba'o wuru'u waunaouz!"

¹⁰ Tuukii upishaan Jesus aonaa kizi udyuudan oia'o doronainao na'ia'o amazada ai.

¹¹ Na'ia'o iriba'o kooshinao kasaba'ukinpan naawazi za'an, Iaroapatinan.

¹² Uruu idi oia'o doronainao pishaan Jesus tuukii, "Turuu shoman pudyu-udan wamorotan kooshinao di'iti."

¹³ "Turuu!" Jesus kian. Uru'u naa ikodita'akan pidan di'iki, imorota'akan naa kooshinao di'iti. Iriba'o wuru'u kooshinaouz ikoda mani 2000 idyaun. Na'iki'o idima'akan atii tawudapu an, atii iwaotan karishii baoko iti. Uruu idi ipai inaraan.

¹⁴ Uru'u naa kooshinao taapikinao dima'akan naa, ikakuwaapa'ana'akan naa donoi ia'o pidannao ati, na'iki baokoinao ati kawiiizi-tinpainaoz donoi dawun ii kida. Sariapa pidannao makon na'iti itukapa ipai wuru'u sha'apa'oraz na'ii.

¹⁵ Ikaawan Jesus ida'ati, itukapa wuru'u pidanaz iriba'oraz da'i oia'o doronainao u'ida'a. Na'a usakanatapan kakamichantimpa'a naa, aita'pina'a naa kapam. Tuukii itarian.

¹⁶ Pidannao tukapainaoz kanom sha'apan, ikakuwaapan naa ba'oran pidannao ati wuru dau'ana'a oia'o doronainao zaamatapauzoniaz da'i pidan, na'iki kooshinao dau'u.

¹⁷ Uruu idi tuukia'o ida'an ipishaan Jesus, iaipan umakon pawiiizi iki.

¹⁸ Jesus paidina'azon pu'a'a naa kanawa zo'iti, pidan so'ota-kariwaiz oia'o doronainao u'idi'iki, kian Jesus ati tuukia'o ida'an, "Omako kizi putuma!"

¹⁹ Aonaa Jesus taapadan umakon patuma. Mazan ukian u'ati, "Pukiwa'a naa puiribannao di'iti, pukowaada'an kizi kanom Naobanai sha'apata pu'ati, ukaimanan idi ukaminka'utan pugaru."

²⁰ Uruu idi pidan kiwa'akan naa, na'iki ukakuwaapaanan 10 wiizainao Decapolis Baara an kidainao pidannao ati. Ipai ukowaadan pidannao

* 5:2 Uruu dono pidan baaranaa, aonaa imi'i ida'a'a mani. Kuba uun ii kida'o pa'an.

ati Jesus sha'apatanii kida pa'ati. Na'iki ipai abatainao ukuwaa, tuukii ìdi'itinpan udau'u.

*Jesus kakudan zun sodi na'iki maskonnao izaipaiba
(Matthew 9:18-26; Luke 8:40-56)*

²¹ Jesus kiwan patominapa-kidaniinao tuma powaa iti karishii baza iti kanawa ida'an. Na'ii iriba pidannao kasaba'ukinan udazaba an awauta.

²² Udauna'an pidan Jairus kia'o u'uu kaawan Jesus ida'ati, uruu kazowau-tapauzo synagogue pawiiizi ii. Utukapan Jesus, sariapa ukodoru'ukan, udawukan Jesus kanaapu iti ukidiba ida'a.

²³ Na'iki tuukia'o ida'an manawun upishaanuzu uaipan pakaminka'utakao. Ukian Jesus ati, “Òdani sodi zun maonapa'a naa omawakan. Turuu pumakon na'iti pupishata kizi puka'u idi oroo, okakuda kizi na'iki oziwu kizi powaa iti.”

²⁴ Udauna'an Jesus makon naa utuma. Iriba pidannao makon kapam ìtuma, atii chakata ìmashaapan udazaba an kida.

²⁵ Na'a'o zun izaipaiba pidannao bii'i. 12 wunu obaiatinan.

²⁶ Omakoni'i naa kiwiin bakadun kida daakataanao di'iti, na'iki ipai'i naa otaan papuraatan i'ati. Oaipan pakakudan padamata, mazan kii'an oizain tuukiidinan naa powa'a zii manawun.

²⁷ Oabatazon idi Jesus sha'apatan umanawunu'o aimakaan, omakon naa pidannao bii an Jesus dawu'ati.

²⁸ Okian pa'ida'a, “Òpishatan an ukamichan karikaonan, kaimana'o nii òkakudan.”

²⁹ Opishata'akan naa uchaakitan za'aba'i, sariapa oizaipan shabata'akan; na'iki kaiman oabatan'akan paka'azo ii, pasaabaa-ka'o idi pabaiatinan ai.

³⁰ Sariapa Jesus aitapan pama'ozakan sha'apatan aimakaan umanawunu'o. Utanawatina'akan powaa iti iriba'o pidannao zikonu'u, upishaan ìdyaun, “Kanom pishata'oraz òkamichan?”

³¹ Utominapa-kidaniinao dako'atin uruu, “Puaitapanii iriba pidannao pudazaba an kasaba'ukinpan. Kanom nii mooko pupishaan kanom pishata'oraz pugaru?”

³² Mazan upu'u Jesus awunuudanaan utukapa'azon kanom pishata'oraz paugaru.

³³ Wuru'u zunaz oaitapanii kanom sha'apan pa'ati, sariapa owa'atin panaka-nakaan na'iki patarian bii'i Jesus ida'ati. Okodoru'ukan maonapa ukanaapu'u, na'iki okowaadan Jesus ati ipai kanom sha'apan pa'ati.

³⁴ Jesus kian o'ati, “Pumishidan idi'o pukakudan. Pumako'o naa, punyukunuu kaimanan tuma, pukakuda-kaoa'a naa shaa pubaiatinan ai.”

³⁵ Jesus kadakotinan pu'u zii, pidannao kaawan Jairus dapu iki kuwaita'anainao u'ida'ati. Sariapa ìkian, “Marina'a naa Tiichaa, mawaka'aka'a naa pudani!”

³⁶ Mazan Jesus aonaa utauan panyukunuu ati na'apa'oram ìparadan, na'iki sariapa ukian Jairus ati, “Mana'a putaria'a naa, mazan pumishida pa'an.”

³⁷ Udauna'an aonaa utaapadan ipai pidannao makon patuma, soo una'aka Peter, James na'iki John James inawuzuz patuma karikaonan.

³⁸ Ìkaawan Jairus dapu iti, na'ii Jesus tukapan iriba pidannao kasaba'ukinpan na'iki ìzaadinan diiwa'o ida'an.

³⁹ Jesus morotan kabaun nazo iti na'iki sariapa ukian pidannao ati, “Kandii nii mooko uzaadinan kaikapa'a? Mana'a ukasha'ora'ana'a! Aonaa koraidaonaa mawakan mani wuru'u. Soo oda'awupan karikaonan.”

⁴⁰ Mazan Īshaazootinan udau'u, pamamishidakan idi uparadan. Sariapa udyuudan ĩkoditan kabaun nazo iki; una'akan soo koraidaonaa daronao na'iki paminauda'una, umorota-kidan ĩdyaun koraidaonaa washatinpan di'iti.

⁴¹ Jesus zaamatanuzo paka'u kadu iki na'iki ukian o'ati, "Talitha koum." Kaikapa'o wuru'u parada-karuz: "Zuna sodi, ōkian, pukadishita," kia'o wuru'u.

⁴² Sariapa okadishita'akan na'iki ochi'ika'akan naa. (12 owunun wuru'u zun sodiz.) Okakudan idi, tuukii ĩdi'itinpan.

⁴³ Mazan Jesus kian ĩ'ati, "Mana'a pa'i ukowaada'ana'a udau'an." Na'iki ukian kapam ĩ'ati, "Utaa'a naa owanyukunuu nii."

6

Aonaa Jesus aiapa-kae Nazareth ii (Matthew 13:53-58; Luke 4:16-30)

¹ Udauna'an Jesus makon padyaupai-kizi wiizai iti patominapa-kidaniinao tuma.

² Sookapa-karu Kamoon dono utominapa-kidan pidannao synagogue ii. Iriba pidannao na'iainao abatan ukuwaa, tuukia'o ida'an manawun ĩdi'itinpan. "Na'iki dii uaitapan ipai wuru'u?" ĩkian. "Kanom taanii u'ati uaitapa-kinaa nii? Na'apa dii usha'apatan umanawun kida'o aimakaan, aona'o watukapauzon?"

³ Aonaa carpenter mani uruu, Mary daniz? Aonaa James, Joseph, Judas na'iki Simon inawuzu mani wuru'u uruuz? Aonaa mooko udadakoonao mashaapan da'a'a?" Aonaa ĩmishidan, na'iki aonaa ĩnyukunuu-atin wuru'u usha'apaapanii kidaz.

⁴ Jesus kian ĩ'ati, "Tominkaru prophetinnao naubaa-kae ba'oran wiizai ii kida, mazan pawizi'i, aonaa uiribannao na'iki ba'oran pidannao naubaan uruu!"

⁵ Uruu idi aonaa Jesus sha'apatan umanawun kida'o aimakaan na'ii, soo masakauda'u karikaonan, upishatan karinainao paka'u idi na'apain ukakuda ĩdyaun.

⁶ Tuukii manawun udi'itinpan ĩdau'u ĩmamishidakan idi paugaru.

Jesus dyuudan

12 patominapa-kidaniinao

(Matthew 10:5-15; Luke 9:1-6)

Udauna'an Jesus makon naa ipai wiizai kida kawana'ati; na'ii ukaki-naopan ipai pidannao.

⁷ Udapadan 12 patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati. Udauna'an udyuudan naa ĩmakon dya'utam kida. Utaan ma'ozaka-karu ĩ'ati, ĩkodita-kidakinaa nii oia'o doronai kida.

⁸ Udauna'an ukian ĩ'ati, "Mana'a pa'i una'aka'ana'a aimakaan kida utuma makon an, soo uwadookori pa'an. Aonaa una'aka'ana'a wanyukunui, oo usaakon, oo upuraatan kida.

⁹ Pukaiwada pudazkidi. Aonaa puna'aka'a naa ba'oran pushooton."

¹⁰ Jesus kian ĩ'ati kapam, "Na'iam udapaapa-kae kaiman, na'ii usookadin uruu kabaun di'ii atii udobata'azon kawana'ati ba'oran wiizai iti.

¹¹ Ukaawan an na'ia'oram wiizai di'iti, ĩmadapaapkan an unao kaiman oo ĩmaabata'azookan an ukuwaa, udobata na'iki uparauda'aka imi'i ukidiba iki kida, ĩaitapa kizi papataka'uta-kae nii."

¹² Uruu idi ĩmako'okan kida'a naa ĩkakinaopaanan pidannao ĩtanawatin kizi'i naa pa'oian kida ai.

13 Īkodita-kidan iriba oia'o doronainao kida pidannao ai, na'apain iriba ĩramaudan pidannao olive oil* idi na'iki ĩkakudan ĩdyaun.

*John Chikaawunuupauzo
mawakan daua'o*

(Matthew 14:1-12; Luke 9:7-9)

14 King Herod abatan Jesus kaunamanaan ipai amazada kawana'ati. Pabi'i kida pidannao kian, "John Chikaawunuupauzo kakuda'oraz powaa iti! Uruu idi'o wuru'u kaina'a uma'ozakan usha'apata-kinaa nii umanawun kida'o aimakaan."

15 Ba'orainao kian, "Uruu Elijah!" Ba'oran kian, "Uruu prophet, kotua'o Tominkaru prophetin kawanu'o."

16 Herod abatan idizu, ukian, "Uruu John Chikaawunuupauzo! Ōdukuta-kidani'i naa sha'atii ukanau, mazan kaina'a ukakudan powaa iti."

17 Kaikapa'o da'i wuru'u John zowiauzo-kaoaz. Herod dyuudan John zaamata-kaō, udodota-kaō na'apain utaraa-kaō. Herod sha'apatan wuru'u kaikapa'a Herodias aipan ati'o, uzaamataniaz paudaiaro nii, pa'inawuzu Philip daiaroz.

18 John Chikaawunuupauzo aonaa umashaadan pakadakotinan Herod ati kaikapa'a: "Aonaa Tominkaru kashaapan pidan zaamatan pa'inawuzu daiaro!"

19 Uruu idi'i naa Herodias to'ora-kizaitapan John, oaipan pazowii-kidanuzu. Mazan Herod kazannaatapa uruu.

20 Herod tarian John ai, uaitapan idi kaimana'o na'iki umanawunu'o pidan uruu. Una'apan idi utaaan uruu kaiman. Unaudapa paabatapan John paradan pa'ati, panyukunuu kasharutinpan pu'u padamata tuukii, ipai John paradan kawana'ati pa'ati.

21 Herod shakatan kamoo kaawan dono'o naa, Herodias kian, "Aizii turua'o nii ōkaunaatinan John ati." Na'apain, Herod dapadan ipai umanawun-tinpainao pidannao, soldyaa zowaunaanao kida na'iki kazowautapainao pairibannao Galilee Baara ii.

22 Herodias dani mawuusa morotan na'iki okonaupan naa. Tuukii Herod na'iki upidanannao konaukii-kidanuzo. Uruu idi'i naa King Herod kian o'ati, "Na'ia'oram aimakaan puaiapan, ōtaan nii pu'ati. Pupishaa ō'ai!"

23 Mishi'o ōparadan, ōtaan nii pu'ati kanom puaiapanii, turuu ōtaan pu'ati pazikon an ōsha'apauz."

24 Na'iki'o mawuusaba koditan opishaa'ananao padaro kaikapa'a: "Kanom turuu ōpishaan u'ai?" Odaro kian, "John Chikaawunuupauzo zowau, pukii."

25 Kadimana'o ida'an okiwa'akan king di'iti. Okian, "Ōaiapa putaan ō'ati aizii da'a'a John zowau paraapi nazo'o."

26 Uruu idi tuukii king kasha'oran, mazan aona'a naa turuu upana'adan paparadan: ipai pidannao abatan wuru'u upishaanuz oroo.

27 Sariapa udyuuda'akan soldyaa na'ananao John zowau taraa-kizai iki. Soldyaa mako'okan udukuta'akan naa John kanau.

28 Udauna'an ukaawa-kidan naa paraapi ida'anaz utaan naa zun atiz. Udauna'an zun taan naazu padaro ati.

29 John tominapa-kidaniinao abatan idi'i naa uzowii-kaō, ĩnankan naa John nanaa, ĩdidan naa kapamaz.

*Jesus paan 5000 pidannao
(Matthew 14:13-21; Luke 9:10-17; John 6:1-14)*

* 6:13 olive oil: oil toma-kariwai olive aka di'iki. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

³⁰ Jesus dyuudaniinao kaawan u'ida'ati powaa ati, na'apain ipai ikowaadan pakakinaopan dau'u pidannao, na'iki kanom pasha'apata.

³¹ Iriba pidannao kaawa-kaawan Jesus ida'ati, baokoinao kiwa-kiwan pu'u kapam, aonaa kowas na'apam naa iarooapan. Uruu idi Jesus kian i'ati, "Wamako amazada iti pidannao ai, usookapa kizi masakauada'u na'ii."

³² Uruu imako'okan naa baza iti kanawa ida'an pidan aonaa-kizi itinapu.

³³ Upu'u iriba pidannao tukapan imakon, na'apain itaitapa idyaun. Uruu idi ipai pidannao makon kadimana'o ida'an wiizai kida iki unaawa an. Ikaawan kiwiin Jesus makopa-kizi iti.

³⁴ Jesus maaratinnan kanawa di'iki, utukapa iriba pidannao, tuukii ukasha'oran idau'an, utukapan idi kaznizonao kawan idyaun, aona'oraz ikataapikin. Uruu idi dobata ukakinaotan idyaun.

³⁵ Wachuupun idi'i naa, utominapa-kidaniinao kian u'ati, "Wachu-upu'unan naa wuru'u, na'iki da'a'orazu amazada'a'o karikaonan wuru'u waunaouz.

³⁶ Pudyuuda'a naa shoman wuru'u pidannaouz, maonapa'o zakapu oo wiizai kida di'iti itorii'an kizi pawanyukunuu nii."

³⁷ "Unao mishi'oraiman taa iwanyukunuu nii." Jesus kian.

Ipishaan uruu, "Puaiapa sha'a watoriankan iwanyukunuu nii 8 kauzu kaudin-karu winipinaa ida'an?"†

³⁸ Uruu idi Jesus pishaan idyaun, "Na'apauda'um bread kaina'a u'ida'a? Utukapanaka."

Iawunuutankan dauna'an, ikian u'ati, "Kaina'a baka'iauda'u breadnao na'iki dya'utam kopaunao sodi kida."

³⁹ Udauna'an Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao sakanata-kidan pidannao, katoontinapa kida ko'ori'o pinidi paawa an.

⁴⁰ Uruu idi pidannao sakanatan katoontinapa kida, bauda'apa'o ida'a 100, ba'oran ida'a 50.

⁴¹ Jesus zaamatan wuru'u baka'iauda'u'oraz breadnao na'iki dya'utama'oraz kopaunao, uawunuupan aokazi iti patorinpan tuma, "Kaimana'o pugaru Tominkaru, putaan idi wawanyukunuu nii." Udushowan naa wuru'u bread kidaz, uduyudan naa patominapa-kidaniinao taanuzu ipai pidan kawana'ati. Na'apa kapam ubuutan wuru'u kopau kidaz ipai ikawana'ati.

⁴² Ipai pidannao aroopan abaapa kida.

⁴³ Udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao zawadan 12 dazowan kida wanyukunui wa'akun.

⁴⁴ Daonaioranao paa-kariwaiz na'apain, uikoda mani 5000 idyaun.

*Jesus chi'ikan wunu paawa an
(Matthew 14:22-33; John 6:15-21)*

⁴⁵ Sariapa uruu dauna'an aka Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao kiwiitan pa'ua'ati baza itinapu kanawa ida'an Bethsaida iti. Uruu una'an zii, uduyuda'azon idi pidannao kiwan padapu iti kida.

⁴⁶ Pidannao kiwan dauna'an, umakon naawazi paawa iti. Na'ia'a naa utoriinpan.

⁴⁷ Kamoo tipitanin, karishii zikon ia'a naa kanawa, Jesus na'ian zii pa'an unaawa ii paba'orantin.

⁴⁸ Utukapa aonaa patominapa-kidaniinao ka'iitan papooratan kanawa kadiman, awaru pootan idi idyaun pakanaapu iki.

† 6:37 8 kauzu kaudin-karu winipinaa: Greek paradan ida'an 200 denarius ati'o.

Aizii wakankanaanin ukaawan ī'ida'ati, chi'ikapa wunu paawa an. Uwazoo-wazooan pu'u īdyau,

⁴⁹ Ītukapa uchi'ikapan wunu paawa an. “Ma'achai!” Īkian patarian bii'i.

⁵⁰ Ipai Ītarian tuukii Ītukapan idi uruu. Sariapa Jesus paradan, ukian ī'ati, “Mana'a utaria'ana'a. Ōgaru wuru'u!”

⁵¹ Udauna'an upaidina'akan naa Ītuma kanawa zo'iti. Sariapa awaru mashaada'akan, tuukii manawun īdi'itinpan udau'u.

⁵² Usha'apanum kau'an aonaa zii Īaitapan manawun kanom sha'apa'o 5000 pidannao paa-ka'o dono'oraz, dadara Īzaamatan aimaakan panyukunuu iti.

Jesus kakudan karinainao

Gennesaret ii

(Matthew 14:34-36)

⁵³ Ītaraukan karishii wakadapu itinapu Gennesaret Baara iti. Na'ii Īko'idan pakanawan karishii danoma'a.

⁵⁴ Īmaaratinan kanawa di'iki, sariapa pidannao aitapa'akan Jesus.

⁵⁵ Uruu idi ipai pidannao makoodanaan wiizai kawana'ati kida, Īna'akan karinainao pawii'zi baara ida'an kida paabata-kizi iti na'iam Jesus kaawan.

⁵⁶ Jesus makon an na'itim karikaonan, wiizai, donoi, oo zakapu kida iti, pidannao na'akan nii karinainao u'ida'ati, na'apain Īpishaan uruu tuukia'o ida'an Īaipan upishata-kidan pakamichan danoma karikaonan karinainao ati. Ipai pishatainao ukamichan kakudan powaa iti.

7

Pidan tomanii kakinaorii kida

(Matthew 15:1-9)

¹ Phariseenao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, Jerusalem iki'o Īwa'atin, kaawan Jesus ida'ati.

² Ītukapa pabi'i kida Jesus tominapa-kidaniinao, aonaa Īchikaan paka'u paaroopan ua'ii pakakinaorinaa kawana'ati.

³ (Phariseenao na'iki ipai ba'orainao Jewnao taapa zii pakawan kakinaorii kotua'oraz Īdoko'zu-daunnao taapan, aonaa Īarooapan machikaaka-daun paka'u kakinaorii kawana'ati.)

⁴ Ītorian dono aimaakan, aona'o nii Īnikan sariaapazu, mazan kiwiin Īchikaan niizu. Na'apain iriba Ītaapan ba'oran kakinaorii kida, wuru kawanu'u Īchikaakapuzon kaduzuz pakoopon kida, ka'uz kin kida, boon kida, aroapa-kizai baara kida kapam.)

⁵ Uruu idi Phariseenao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u pishaan Jesus, “Kanom ni'o aonaa putominapa-kidaniinao taapan kakinaorii wadoko'zu-daunnao di'iki'oraz, mazan Īarooapan aonaa Īchikaan paka'u wakakinaorinaa kawana'ati.”

⁶ Jesus dako'atin Īdyau, “Mishi'o tawuru'u Isaiiah paradan kiau'zonuz unao dau'an kotua'a naa! Mishi'o wuru'u, unao taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i, na'apa usaadinpan kawan:

'Di'oraz pidannao, Ītaapan ōgaru umanawunu'o nii paparadan ida'an karikaonan, mazan munapo'o Ītaapan panyukunuu ō'ai.

⁷ Aonaa mishi'o mani Īmanawuntapan ōgaru, mazan Ītaapan pidan tomanii kakinaorii karikaonan, aonaa ōkakinaori kida mani!*

* 7:7 Isaiiah 29:13

8 Unao, aonaa uaipan Tominkaru kakinaori, mazan umishidan pidan tomanii kakinaorii karikaonan.”

9 Jesus kian i'ati powa'a zii, “Uaitapa mishi udi'itinpan aonaa uaipan Tominkaru kakinaori, mazan uaipan utaapan umishidauzonii kaduz kaki-naorii pa'an.

10 Moses kakinaori kian, ‘Pumarainapa pudaru na'iki pudaro,’ na'iki ‘kanom dakoopa'o padaru oo padaro zowii-karu nii.’

11 Mazan unao kakinaopan, turuu pidan kian padaru oo padaro ati kaikapa'a: ‘Kanom o'taa'azooni'i naa pu'ati padamata, aona'o nii o'taan pu'atizu, usha'apanum kau'an o'taani'i naazu “Corban” nii (taa-kariwai Tominkaru ati, kia'o wuru'u).’

12 Na'apa'o ida'an aonaa utaapadan ukaminka'utan padaru oo padaro.

13 Unao, aonaa uizo'atin Tominkaru kakinaori, soo utaapa'azon pakawan wuru'u pidan tomaniaz kida kakinaorii. Na'apain iriba kaina'a ba'oran kida na'apa'o usha'apaapan.”

Kanom toma'o pidan oian
(Matthew 15:10-20)

14 Udauna'an Jesus dapadan kasaba'ukinpainaouz pidannao pa'ida'ati, baukapa'a naa ukian i'ati, “Uabatapa kaimanaiman, uaitapa kizi na'apam o'kian.

15 Kanom pidan nikanii, aonaa u'oiidan pidan. Mazan, kanom kodita'o pidan nyukunuu iki, uruu pa'an oiida'oraz pidan.

16 [Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!][†]

17 Jesus mako'okan naa uwa'aka'akan naa pidannao kasaba'ukinpainaouz, umorotan kabaun nazo iti. Utominapa-kidaniinao pishaan naa uruu na'ii, iaipan ukowaadan wuru'u di'itinapa-kinai kidaz kuwai masha'apanna'o ida'an.

18 Jesus kian i'ati, “Aonaa zii mooko uaitapan kapam? Kanom pidan nikanii, aonaa u'oiidan uruu.

19 Usha'apanum kau'an, aonaa umorotan unyukunuu iti, soo utoba nazo iti karikaonan. Udauna'an ukodita'akan ni'i naa u'idi'iki.” (Kaikapa'o kadakotin-karu ida'ana'o, Jesus kowaadan ipai sha'apa'oram wanyukunui turuu unika-kae.)

20 Powa'a zii ukian, “Kanom kodita'o pidan di'iki, wuru'u oiida'oraz pidan pa'an.

21 Usha'apanum kau'an kanom kodita'o pidan nyukunuu iki, uruu wuru'u oiida'oraz pidan di'itinpan, usha'apata-kinaa nii oii kida'oraz aimakaan kaikapa'oraz kida'a: pidan kaminshu'uinpan, pidan koidimikin, pidan zowian ba'oran pidan,

22 pidan ba'orantapan, pidan misha'oraran, na'iki pabi'inaaka kida'o oia'o sha'apata-kae; wuru kawanu'u umariidinauzon, aonaa ukiba'azoo-kidan pasha'apaapan oii kida'o aimakaan, ukishauzi-shorin, udakoomikin, unaudapa pa'atadinpan, na'iki imashaapan maaitapinaka-daun karikaonan.

23 Ipai wuru'u oii kida'oraz sha'apata-kae, pidan nyukunuu iki'o ukoditan na'iki uruu kida oiida'o pidan.”

Gentileaba mishida'o
(Matthew 15:21-28)

24 Udauna'an Jesus makon munapo'o amazada di'iti, maonapa'oraz donoi Tyre Baara antanapu. Umorotan kabaun nazo iti, aonaa uaipan pidannao aitanpan pana'an, mazan aonaa turuu udizinan.

[†] 7:16 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

²⁵ Zuna, kaina'a'o oia'o doronai odani sodi zun ida'a, abata Jesus kaina'an na'apain okaawan Jesus ida'ati, odazabadinan oawun imi'i baara iti.

²⁶ Wuru'u zunaz, Gentile[‡] oroo, oshakatan Phoenicia Baara ii Syria ia'oraz. Tuukia'o ida'an opishaan Jesus, oaipan ukodita-kidan oia'o doronai puidani sodi zun ai.

²⁷ Mazan Jesus dako'atin oroo, "Wapaa zii kiwiin koraiziannao. Aonaa turuu koraiziannao wanyukunuu taa-ka'o arimarakanao ati."

²⁸ Okian, "Mishi'o, Naobanai, upu'u arimarakanao nikan koraiziannao wanyukunuu unuba miisa[§] waranu'u."

²⁹ Ukau'an Jesus kian o'ati, "Pudako'atin idi õparadan na'apa, pukiwa'a naa pudapu iti puikodan nii pudani sodi kodita'aka'a naa oia'o doronai o'ai!"

³⁰ Okiwan padapu iti, oikoda puidani washatinpan bed paawa'a, oia'o doronai kodita'aka'a naa o'ai.

Jesus kakudan makina'o na'iki maparadanu'o daonaiora

³¹ Udauna'an Jesus makon Tyre Baara iki, umakon Sidon an atii Galilee Karishiiz iti. Na'iki'o udobatan maonapa Decapolis Baara an.

³² Pidannao kaawa-kidan Jesus ida'ati daonaiora makina'o na'iki aona'o maparadanu'o kapam. Ìpishaan Jesus tuukia'o ida'an, Ìaipan upishatanuzu paka'u idi.

³³ Uru'u naa Jesus na'akanuzu paba'orantin munapo pidannao ai; na'ii umuudan paka'u shuwu kida ukinao kida di'iti, udauna'an usopitan paza-adako, uruu idi upishatan uninoba.

³⁴ Udauna'an Jesus awunuupan aokazi iti na'iki uto'ota'akan panizowan na'iki ukian, "Effatha." "Puda'atin," kia'o wuru'u.

³⁵ Uru'u naa mishi ukinao da'atina'akan na'iki uninoba kiitina'akan; uruu idi kaimana'a naa uparada'akan.

³⁶ Udauna'an Jesus kian ipai pidannao ati, "Mana'a pa'i ukowaada'a naa ba'orainao pidannao ati wuru'u." Ukakinaowan pu'u Ìdyaun powa'an kida padamata, powa'a zii manawun Ìkowaadaabi'ian baokoinao ati udau'u.

³⁷ Ipai abatainaouz udau'u, tuukii manawun Ìdi'itinpan. Na'iki sariapa Ìkian, "Ipai kanom usha'apatanii kida kaiman zii manawun usha'apatanzu. Ukakinaoda zii makinao-ziiwa na'iki ukaparadanuta zii maparadanu'o."

8

Jesus paan 4000 pidannao

(Matthew 15:32-39)

¹ Masakauda'u uruu dono dauna'an, iriba'o pidannao kaawan Jesus ida'ati koshan. Na'apain uruu doano, aona'ora'a naa Ìwanyukunuu nii. Uruu idi Jesus dapadan patominapa-kidaniinao pa'ida'ati.

² Ukian Ì'ati, "Õkasha'ora-kida, õtukapan wuru'u pidannaouz, Ìna'an idi idikinauda'u kamo'o naa õtuma na'apain aonaa kanoma'a naa Ìnikan.

³ Aonaa turuu Òdyuudan Ìdyaun maaroopaka-daun, panaadon Ìmadoronaitan pazamazin idi pamakopa-kizi an, usha'apanum kau'an pabi'i kida munapo'o Ìmashaapan."

⁴ Utominapa-kidaniinao pishaan uruu, "Na'apam nii dii mooko pidan ikodan wanyukunui da'a'a, baara'a karikaonan, papaa-kinnaa nii ipai wuru'u iriba'oraz pidannao?"

⁵ "Na'apauda'um bread kaina'a u'ida'a," Jesus kian Ì'ati.

[‡] 7:26 *Gentile*: pidan pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. [§] 7:28 *miisa*: English ida'an, table.

“Kaina'a 7 bread,” ĩkian.

⁶ Jesus dyuudan ipai pidannao sakanatan imi'i baara'a. Udauna'an uzaamatan bread kidaz, utoriinapa-kidanuzu. “Kaiman,” ukian Tominkaru ati u'dau'an. Udushowanuzu, u'dauna'an utaanuzu patominapa-kidaniinao ati, ĩnao kizi'i naa kataanuzu ipai pidannao kawana'ati. Ipai isha'apatan padyuuda-kizinao.

⁷ Na'a'o kapam masakauda'u kopaunao. Utoriinapa-kidanuzu. “Kaiman,” ukian Tominkaru ati u'dau'an. Udauna'an utaan naa kidaz patominapa-kidaniinao ati, ĩnao kizi kataanuzu koshan pidannao ati.

⁸⁻⁹ Ipai pidannao aroopan abaapa, ikoda mani 4000 pidannao. Jesus tominapa-kidaniinao zawadan 7 dazowan kida wanyukunui wa'akun. Udauna'an Jesus dyuudan naa pidannao kiwan padapu iti kida.

¹⁰ Sariapa upaidinan kanawa zo'iti patominapa-kidaniinao tuma, ĩmakon munapo'o wiizai Dalmanutha Baara iti.

Phariseenao aipan Jesus aidan umanawunu'o aimaakan pa'ati
(Matthew 16:1-4)

¹¹ Phariseenao kaawan Jesus ida'ati. ĩtiwaa-kidapa'azon uruu, uruu idi ĩkian u'ati, “Puaida wa'ati, na'apam turuu pusha'apatan umanawun kida'o aimaakan, puaida-kida kizi wa'ati kaina'a mishi mishi'o Tominkaru ma'ozakan kaina'an pu'ida'a.”

¹² Mazan Jesus nyukunuu kasha'oran, na'iki ukian, “Kanom nii mooko utukapa'azon umanawun kida'o aimaakan sha'apata-ka'o? Ōkowaadan nii u'ati, aonaa turuu ōaidan umanawun kida'o aimaakan u'ati!”

¹³ Udauna'an uwa'aka'akan naa ĩdyaun. Upaidinan koshan kanawa zo'iti patominapa-kidaniinao tuma, ĩmakon naa karishii baza iti.

Phariseenao na'iki Herod
yeastin kida

(Matthew 16:5-12)

¹⁴ Jesus tominapa-kidaniinao manyukunuutan pana'akan iriba bread kida; ĩna'akapanii bauda'apa sodi karikaonan patuma kanawa zo'o.

¹⁵ Jesus kakinaotan ĩdyaun, “Uzaudin pa'i Phariseenao yeastin ai na'iki Herod yeastin ai kapam.”

¹⁶ Uruu idi ĩkian pa'atiaaka, “Ukian kaikapa'a uaitapan idi'o aonaa bread nii wa'ida'a.”

¹⁷ Jesus aitapa na'apa'oram wuru'u ĩkianuz. Uruu idi upishaan ĩdyaun, “Kanom nii ukadakoinapa-kidan bread aonaan u'ida'a? Aonaa mooko uaitapan? Dadara'o mooko manawun uzowau?”

¹⁸ Isha'o mooko uawun na'iki aonaa ukakinaon? Aonaa mooko uaitapan

¹⁹ tawuru dono'o ōdushowauzonuz baka'iauda'u breadnao ōpaa-kinaaz 5000 pidannao? Na'apauda'um dazowan kida wanyukunui wa'akun uzawadan na'apain?”

Utominapa-kidaniinao kian u'ati, “Na'a'o sha'atii 12 dazowan kida wanyukunui wa'akun.”

²⁰ “Tawuru dono'o mani'i ōdushowauzonuz 7 bread 4000 pidannao ati, na'apauda'um dazowan wanyukunui wa'akun uzawadan na'apain?”

“7 dazowan sha'atii,” ĩkian.

²¹ “Upu'u zii, aonaa uaitapan?” ukian ĩ'ati.

Jesus saabaan pidan awun isha'o Bethsaida ii

²² Udauna'an ĩkaawan naa Bethsaida iti. Na'ia'a naa pidannao kaawa-kidan ishaawun pidan Jesus ida'ati, tuukia'o ida'an ĩaipan upishatanuzu.

²³ Jesus zaamatan wuru'u ishaawunuz paka'u di'iki, una'aka'akanuzu mu-
napo wiizai ai. Udauna'an usopitan pazaadako uawun kida di'iti, na'iki up-
ishatan uawun kida paka'u kida idi. Udauna'an upishaanuzu, "Putukapa'a
naa aimaakan?"

²⁴ Daonaiora awunuudanaan, na'iki ukian, "Ōtukapa pidannao, mazan
ōtukapan ĩdyaun ikoda tawuru'u atamunnao chi'ikapan kawanu'o."

²⁵ Udauna'an Jesus pishatan powa'a zii koshan uawun kida paka'u
idi. Uruu uawun kida saabaina'akan naa, kaimanaimana'a naa utukapan
koshan.

²⁶ Udauna'an Jesus dyuuda'akan naazu sariapa padapu iti. Ukian kapam
u'ati, "Mana'a pa'i pumako'ona'a wiizai iti powaa iti."

Kanom dii Jesus?

(Matthew 16:13-20; Luke 9:18-21)

²⁷ Udauna'an Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma wiizai kida di'iti,
maonapainauz Caesarea Philippi itinapu. Īmakopaanan pu'u upishautaan
patominapa-kidaniinao, "Na'apa dii pidannao kian ōdau'an?"

²⁸ Īdako'atin uparadan kaikapa'a: "Pidannao kian pugaru John
Chikaawunuupauzoz, na'iki baokoinao kian pugaru prophet Elijah, na'iki
baokoinao kian pugaru kotua'oraz prophetnao bii iki'o kaawan powaa ati
koshan."

²⁹ Udauna'an upishaan ĩdyaun, "Unao mani. Na'apa dii ukian ōdau'an?"

Sariapa Peter dako'atinuzu, "Pugaru Christ."*

³⁰ Udauna'an Jesus kia'akan ĩ'ati, "Mana'a pa'i ukowaada'ana'a kanom
wuru'u ōgaruz."

Jesus kowaadan na'apam nii

pamawakan

(Matthew 16:21-28; Luke 9:22-27)

³¹ Uruu dauna'an Jesus kakuwaapan naa pazowia'azoo-kaou dau'u. Ukian,
"Daonaiora Aokazi Īki'o ubaiaapan nii kasha'ora'o manawun. Kazowau-
tapainao Jewnao, na'iki faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao
Moses kakinaori dau'u, aona'o nii ĩaipanuzu. Uzowii-kaou nii kapam, mazan
idikinauda'u kamoo dauna'an ukadishitan nii powaa iti koshan."

³² Jesus kakuwaapan idi kaimanaiman manawun ĩ'ati, Peter dapadanuzu
pana'itinapu na'iki uto'orauanz.

³³ Sariapa Jesus tanawatinan na'iki uawunuupan ba'oran patominapa-
kidaniinao di'iti, na'iki sariapa uto'orauan Peter. Ukian u'ati, "Pumako
ō'ai, Satan. Aonaa pudi'itinpan Tominkaru di'itinpan kawan, mazan
pudi'itinpan pidan di'itinpan kawanu'o karikaonan."

Jesus pidanan baiaapa'o nii oia'o

³⁴ Udauna'an Jesus dapadan iribainaouz pidannao na'iki patominapa-
kidaniinao pa'ida'ati. Ukian ĩ'ati, "Kanom da'ana'azo'o ōgaru, marii uma-
rina'atan panaudapanii pasha'apaapan, na'iki una'akan pacrossannaa,†
na'iki uda'an an ōgaru."

³⁵ Kanom kazannaata'azo'o pananaa, uwaziwadan niizu; mazan kanom
waziwada'o pananaa ōdikin ii, na'iki Kaimana'o Kuwai dikin ii, mishi'o nii
uikodan karikaonanu'o kakupa-karu pa'ati.

* **8:29** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinou di'ii. † **8:34** una'akan pacrossannaa: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-kaou nii pada'anpan dikin ii Jesus.

³⁶ Aonaa kanom pidan ikodan uzaamatan an ipai aimaakan imi'i baara an kida'o, uwaziwainan pu'u karikaonanu'o kakupa-karu ai.

³⁷ Oo kaina'a sha'a aimaakan powa'a'o uaiapa-ka'o karikaonanu'o kakupa-karu ai?

³⁸ Na'ia'oram pidan kiba'azoo-kida'o pada'anan õgaru, na'iki pakakuwaa-pan õkakinaori kida dau'u wunao ati'i, oiainaouz na'iki mamishida-kainaouz; na'apa'o nii kapam Daonaiora Aokazi Iki'o kiba'azoo-kidan uruu, ukaawan dono udaru umanawunun tuma na'iki kaimanainao Angelnao tuma."

9

¹ Udauna'an ukian, "Õkowaadan nii mishi'o u'ati, pabi'i kida unao kaida'a'a, aona'o nii zii umawakan utukapan ua'ii Tominkaru Naobanaitinan kamoon kaawan umanawunu'o ida'an."

*Jesus pana'adinan patominapa-kidaniinao awun za'a
(Matthew 17:1-13; Luke 9:28-36)*

² Aizii 7 kamoo dauna'an Jesus na'akan patuma, Peter, James na'iki John dokoa'o midukuo paawa iti. Na'ii ina'ian na'apauda'u sodi karikaonan. Utominapa-kidaniinao awun za'a upana'adina'akan.

³ Ukamichan tanawatinan wizi'i na'iki baraka, ubarakan powa'a zii ipai pidannao chikaapauzonao chikaan nii ai.

⁴ Udauna'an itukapa Elijah, Moses tuma, kadakotinan Jesus ati.

⁵ Peter kian Jesus ati, "Tiichaa, kaimana'o wuru'u wana'anuz da'a'a. Turuu watoman idikinauda'u kabaunnao sodi kida, bauda'apa pu'ati, ba'oran Moses ati na'iki bauda'apa Elijah ati."

⁶ Tuukii Peter tarian baokoinao tuma, aonaa uaitapanaatan na'apam pakia'akan.

⁷ Udauna'an isha'iz kaawan udikinda'akan naa idyaun, na'iki parada-karu kian isha'iz bii iki, "Di'ora'a õdani õmarainapanii, uabata na'apam ukian!"

⁸ Iawunuudanaa'akan kadimana'o ida'an, aona'a naa ba'oran pidannao nii ituma, soo Jesus karikaonan.

⁹ Itokapaanan pu'a'a naa midukuo iki, Jesus kian i'ati, "Mana'a pa'i ukowaada'ana'a wuru'u utukapaniaz, atii Daonaiora Aokazi Iki'o kadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki."

¹⁰ Imishida uparadan, mazan pa'atiaaka ipishautaakapaanan na'apa'oram ati'u wuru'u ukianuz, "ukadishitan nii pamawaka-kizi iki," kia'oraz, iaipan paaitapanuzu.

¹¹ Uruu dauna'an ipishaan Jesus, "Kanom ni'o tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kian, 'Elijah'o nii wa'ati kiwiin.' "?

¹² Ukian i'ati, "Elijah'o nii mishi wa'ati kiwiin uminziiwata'anan ipai aimaakan. Na'apa kotua'o usaadauzo-ka'o Tominkaru Paradan ida'a Daonaiora Aokazi Iki'o dau'an, upataka'uta-ka'o nii tuukii na'iki aona'o nii uaiapa-ka'o.

¹³ Õkowaadan nii u'ati, mishi, Elijah kaawanka'a naa na'iki pidannao pataka'utauzonii uruu, na'apa usaadinpauzon kawana'ati Kaarita ida'a kotua'a naa."

*Jesus kodita-kidan oia'o doronai daonaiora di'iki
(Matthew 17:14-21; Luke 9:37-43a)*

¹⁴ Uruu dauna'an ikaawan naa powaa ati baokoinao tominapa-kida-kariwainao ida'ati, itukapa iriba pidannao kasaba'ukinpan ituma. Na'a'o kapam tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kadakotinan ituma.

¹⁵ Iribainao pidannao tukapan idi Jesus wa'atin, tuukii ìkonaukia'akan, na'iki ìdima'akan u'idi'iti, ìdapaapan naa uruu kaiman kapam.

¹⁶ Jesus pishaan patominapa-kidaniinao, “Kanom dau'ana'o ukadakoinpan wunao tuma'a?”

¹⁷ Bauda'apa pidan tunarunao dako'atin uparadan iriba'o pidannao bii iki. Ukian, “Tiichaa, kaina'a òna'akan òdani daonaioira pu'ida'ati. Kaina'a oia'o doronai u'ida'a, na'iki aonaa ukaparadanun.

¹⁸ Na'apainim oia'o doronai tuukiida'akan an uruu, ukaboota'akan nii uruu imi'i baara iti, udauna'an bozowa'o koditan udako iki, ukuzowa'akan paidako kida, udauna'an udadara'akan, dadara, dadara. Òpishaanii padamata putominapa-kidaniinao, òaipan ìkodita-kidan wuru'u oia'o doron- aiz u'ai, mazan aonaa ìturuan.”

¹⁹ Jesus kian, “Na'apa dii aonaa zii umishidan? Kotua'iki'i naa òmashaapan utuma? Kotua'iki'i naa òna'an òbaiatinan utuma? Puna'aka na'iki wuru'u daonaioiraz ò'ida'ati.”

²⁰ Uruu idi ìna'akan naa uruu Jesus ida'ati. Aizii oia'o doronai tukapa'akan idi Jesus, sariapa udorauta-kidan na'iki uzii'a'akan wuru'u daonaioiraz. Uwazainan naa na'a imi'i baara'a, udako bozowa'akan naa kapam.

²¹ Jesus pishaan daonaioira daru, “Na'apam dii ukotua'ikin naa pudani kaikapanu'u?” Daonaioira daru kian, “Kotu'u uduusodin iki.

²² Panaadon kida, maonapa da'i oia'o doronai zowiinuzu ukabootan ida'an uruu tikazi di'iti na'iki wunu baoko iti. Pukamunan-kida shoman waunao, na'iki pukaminka'uta waunao, puturuan an pukaminka'utan!”

²³ Jesus kian u'ati, “Kanom nii pukian 'puturuan an pukaminka'utan'? Ipai aimaakan sha'apan nii pidan ati, umishidan an.”

²⁴ Daonaioira daru kian diiwa'o ida'an, “Ògaru, òmishida padamata, mazan òaipan pukaminka'utan ògaru, òmishida kizi kaimanaiman manawun.”

²⁵ Jesus tukapan idi iriba'a naa pidannao kasaba'ukinan padazaba ati, ukian oia'o doronai ati, “Makina'o na'iki maparadanu'o doronai, òaipan pukoditan wuru di'iki'i daonaioiraz, aonaa òaipan pumorotan u'idi'iti powa'a!”

²⁶ Uruu oia'o doronai kadako'okan, uzii'autapa'akan daonaioira, udauna'an ukodita'akan naa u'ai. Mawaka'o kawanu'o daonaioira tukapa- kao, na'iki ipai pidan kian, “Ei, umawakan!”

²⁷ Mazan Jesus zaamatan uruu paka'u di'iki, ukadishita-kidan naazu.

²⁸ Uruu dauna'an Jesus makon umorotan pasookapa-kizi kabaun nazo iti patominapa-kidaniinao tuma, na'ii ìna'ian na'apauda'u sodi karikaonan. Ìpishaan Jesus, “Kanom ni'o aonaa waturuan wakodita-kidan oia'o doronai?”

²⁹ Jesus dako'atin ìdyaun, “Soo toriinapa-karu ida'an turuu na'apainao oia'o doronainao kodita-kida-kao.”

Jesus paradan koshan pamawakan dau'u

(Matthew 17:22-23; Luke 9:43b-45)

³⁰ Uruu dauna'an Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma, ìmakon Galilee Baara an. Aonaa Jesus aipan pidannao aitakan na'iam paugaru,

³¹ utominapatin-kida'azon idi patominapa-kidaniinao. Ukian ì'ati, “Daonaioira Aokazi Ìki'o kaakapaa-ka'o nii pidannao ati, ìnaou'u nii zowii uruu. Mazan idikinauda'u kamoo dauna'an, ukadishitan nii powaa iti.”

³² Aonaa ìaitapanaatan na'apa'oram ati'o wuru'u ukianuz, na'iki ìtarii pa- pishaanuzu.

*Kanom tuubaruo'o nii manawun
baokoinao ai*

(Matthew 18:1-5; Luke 9:46-48)

³³ Na'apain ikaawan Capernaum iti, imorotan kabaun nazo iti. Na'ia'a naa Jesus pishaan idyaun. Ukian i'ati, "Kanom dau'ana'o ukadakotinan dunapota?"

³⁴ Mazan aonaa idako'atin uparadan, usha'apanum kau'an dunapota ikadakotinaanan idi pa'atiaaka, kanom tuubaruo'o nii manawun dau'u.

³⁵ Udauna'an Jesus sakanatan na'iki sariapa udapadan 12 patominapa-kidaniinao. Ukian i'ati, "Kanom aipina'o kiwiini'o nii, marii uruu dawu'itintinan na'iki poitorui nii kapam ipai pidannao ati."

³⁶ Udauna'an ukadishita-kidan koraidaonaa ikanaapu'u, udokobatanuzu na'iki sariapa ukian i'ati,

³⁷ "Kanom dapaapa'o bauda'apa kaikapa sodi'o koraidaonaa o'uu ida'an, udapaapan o'garu wuru'u. Na'iki kanom dapaapa'o o'garu, udapaapan wuru'u dyuuda'oraz o'garu kapam."

Pidan aona'o uto'ora-kizaitapan unao, upaonaru wuru'u

(Luke 9:49-50)

³⁸ John kian u'ati, "Tiichaa, watukapanii pidan kodita-kidan oia'o doronainao pu'uu ida'an, na'iki wamashaata uruu, usha'apanum kau'an aonaa uzaamatanpan wa'ida'ati."

³⁹ "Aonaa umashaata'ana'azu," Jesus kian i'ati. "Pidan sha'apata'o umanawun kida'o aimakaan o'uu ida'an, aona'o nii uparadan dikaudan odau'an.

⁴⁰ Kanom aonaa unyukunuu oian wa'ati, uruu waunao ida'antanpu'o wuru'u.

⁴¹ Okowaadan nii u'ati na'ia'oram pidan taa'o wunu tuza-karu nii opidanannao ati o'uu ida'an, na'iki uaitapan idi inao zaamatanpan o'idi'iti, taa-kao nii uwinipinaa u'ati.

*Kaimana'o duwu na'iki
manau'o duwu*

(Matthew 18:6-9; Luke 17:1-2)

⁴² "Aizii pidan dyuudan an wunao kawan sodi kidainao sha'apatan oia'o, na'iki aonaa utaapadan imishidan o'garu, kichana'iki-kia'o manawun wuru'u pidan sha'apataniaz, wuru aia'a udaru'o boodapa-kinai kuba sukuruuta-kaoz ukanau kadu'iki. Udauna'an ukaboota-kao paran baoko iti.

⁴³⁻⁴⁴ Aizii okowaadan u'ati, kaawa'a naa wuru'u Elijah, mazan aonaa pidannao aitapanaatanuzu. Ukau'an puka'u oii-kidan an pugaru, pudukutazu! Kaimana'o nii zii pumakon kakupa-karu di'iti bauda'apa'o puka'u tuma, putaapan ai dya'utam idyaun, udauna'an pukaboota-kao nii Tuubaruo'o Tikazi wu'iti, aona'oraz umakadauzon.

⁴⁵⁻⁴⁷ Bauda'apa'o pukidiba oii-kidan an pugaru, pudukutazu! Kaimana'o nii zii pumakon kakupa-karu di'iti bauda'apa'o pukidiba tuma, putaapan ai dya'utam idyaun, udauna'an pukaboota-kao nii Tuubaruo'o Tikazi wu'iti. Bauda'apa'o puawun oii-kidan an pugaru, puso'otazu! Kaimana'o nii zii pumakon kakupa-karu di'iti bauda'apa'o puawun tuma, putaapan ai dya'utam idyaun, udauna'an pukaboota-kao nii Tuubaruo'o Tikazi wu'iti.

⁴⁸ Na'ii tarabaro dainao nikapa'oraz pidan nanaa,

aona'o nii imawakauzon.

Na'iki wuru'u tikaziz

aonaa na'apainim nii umakada-kao.*

* 9:48 Isaiah 66:24

⁴⁹ “Na'apa wanyukunui kuzubada-ka'o kawan duwu idi, na'apa pidannao ma'ozakadinan ubaiainpan an kai kaimana'o dau'ati.†

⁵⁰ “Kaimana'o wuru'u duwuz, mazan duwu manaun ana'a naa, na'apam nii ukuzubaa-ka'o powaa iti? Marii duwu kuzuba'o kawan unao, umashaapa kizi kaiman uiribanna'o tuma.”

10

Jesus kakinaopan muudaaka-karu ai (*Matthew 19:1-12; Luke 16:18*)

¹ Na'iki'o Jesus wa'akan amazada Galilee Baara, umakon Judea Baara an, atii Jordan Wa'o baza iti. Iriba kida pidannao kaawa-kaawan u'ida'ati koshan, na'iki utominapa-kidan i'dyaun patominapatin-kidauzon kawan da'i i'dyaun.

² Phariseenao kaawan u'ida'ati i'tiwaa-kidapa'azon uruu. I'kian u'ati, “Pukowaada wa'ati, wakakinaorinaa taapada pidan muudan paudaiaro?”

³ Jesus kian i'ati, “Sha'apa'oram kakinaorii Moses taa u'ati?”

⁴ I'kian Jesus ati, “Moses taapadanii pidan saadan muudaaka-karu kaari-tanna'a, udauna'an turuu umuudan paudaiaro.”

⁵ Jesus kian i'ati, “Moses saadan wuru'u kakinaorii u'ati unyukunuu dadaran idi'o.

⁶ Mazan Tominkaru sakadan dono patoman amazada na'iki pidan, utoman daonaiora na'iki zun.

⁷ Una'apan idi, daonaiora muudinan padaru na'iki padaro ai na'iki ubauda'apatinan paudaiaro tuma,

⁸ na'iki uruu idi dya'utamainao pidannao bauda'apatinan. Ukau'an aonaa powa'a i'pana'a-kidan, soo bauda'apa.

⁹ Kanom Tominkaru bauda'apatanii, aonaa turuu pidan muudaaka-kidan.”

¹⁰ Udauna'an i'morotan kabaun nazo iti koshan, Jesus tominapa-kidaniinao pishaan uruu wuru dau'ana'a ukadakotin kiziz.

¹¹ Ukian i'ati, “Pidan muudan dono paudaiaro, udauna'an umazidan ba'oran zun tuma, oia'o wuru'u usha'apataniaz paudaiaro ati uba'orantapan idi.

¹² Na'apa kapam zun muudan dono paudaiaru, udauna'an omazidan ba'oran daonaiora tuma, oia'o wuru'u osha'apataniaz paudaiaru ati oba'orantapan idi.”

Jesus na'iki koraiziannao (*Matthew 19:13-15; Luke 18:15-17*)

¹³ Pidannao kaawa-kidan koraiziannao Jesus ida'ati. I'aipan upishatan i'dyaun. Mazan utominapa-kidaniinao kashadakowauan pidannao.

¹⁴ Jesus aitapan idi i'na'apan, sariapa uto'orauan patominapa-kidaniinao. Ukian i'ati, “Marii koraiziannao wa'atin o'i'ida'ati. Aonaa umashaata'ana'a i'dyaun, usha'apanum kau'an i'nao kawanu'o wuru'u zaamata'o ni'oraz Tominkaru panaobanaa nii.

¹⁵ Okowaadanii u'ati, kanom aona'o uzaamatan Tominkaru naobanaitinapa-kizi iti koraidaonaa zaamatan kawanuzu, aona'o nii umorotan na'iti.”

† 9:49 Na'apa wanyukunui kuzubada-ka'o kawan duwu idi, na'apa pidannao ma'ozakadinan ubaiainpan an kai kaimana'o dau'ati Greek paradan ida'an: “Ipai pidan duwuda-karu nii tikazi idi.” Tikazi kii-karu, baiatin-karu ati'o kai imi'i baara'a.

16 Udauna'an udokobatan ipai koraiziannao bauda'apa kida, upishatan idyaun paka'u idi, na'iki upishaan Tominkaru kaimanan i'ati.

Kasha'apauzi'o pidan

(Matthew 19:16-30; Luke 18:18-30)

17 Jesus makopaanan pu'u koshan dunapota, sariapa pidan wa'atin u'ida'ati zaka-zakaapa. Sariapa ukodoru'ukan ukanaapu ikinapu, na'iki ukian u'ati, "Kaimana'o Tiichaa, kanom dii osha'apata oikodin-kinaa nii karikaonanu'o kakupa-karu?"

18 Jesus dako'atinuzu, "Kandii nii pudakotan o'garu kaimana'o nii? Aonaa kanom kaimana'o nii, soo Tominkaru bauda'apa.

19 Puaitakanii Tominkaru kakinaori kidaz. Mana'a puzowia'ana'a pidan; mana'a puba'orantapa'ana'a; na'iki mana'a pukoidapa'ana'a; mana'a pumariidinauzo'ona'a puiriban dau'u; mana'a pumariidapa'ana'a puiriban puzaamata-kinaa nii usha'apauzi; pumarainapa padaru na'iki pudaro."

20 "Tiichaa," pidan kian u'ati, "Na'apa omashaapan kotua'iki'i naa, okoraidaonaan iki oizo'ati wuru'u kakinaorii kidaz."

21 Udauna'an Jesus awunuupan u'idi'iti unadapa patukapanuzu. Ukian u'ati, "Kaina'a bauda'apa'a naa aimakaan pusha'apatan nii zii. Aizii pumako, pusellian ipai pusha'apuz kida, na'iki puraata puikodanii pusha'apuz kida ida'an, putaa'a naa pataka'utinainao atiz. Pusha'apatin an na'apa, pukapuraatanun nii aokazi ii. Udauna'an puwa'ati o'ida'ati, puda'an kizi o'garu."

22 Mazan daonaiora abatan idi una'apan pa'ati, sariapa unyukunuu kasha'ora'akan, ukiwan manaunam, ukasha'apauzin idi manawun.

23 Jesus awunuupan patominapa-kidaniinao kawana'ati, na'iki ukian, "Dadara'o nii kapuraataniinao pidannao morotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti."

24 Sariapa utominapa-kidaniinao di'itinpan uparadan dau'u.

Mazan Jesus kian koshan i'ati, "Odainao, na'apa dii manawun dadara pidan morotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti.

25 Kasha'apanna'o nii manawun kapuraatanu'o pidan morotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti, camel podotan ai akosa awun shaawata."

26 Udauna'an powa'a zii i'di'itinpan, na'iki ikian u'ati, "Kanom mooko turuu ukazannaata-ka?"

27 Jesus awunuupan i'idi'iti, na'iki sariapa udako'atin idyaun. Ukian i'ati, "Pidannao aonaa turuu isha'apatan wuru'u, soo Tominkaru pa'an turuu usha'apatan ipai aimakaan."

28 Udauna'an Peter kian u'ati, "Putukapa waunao, wawa'aka'a naa ipai washa'apuz na'iki aizii wada'anpan naa pugaru."

29 Sariapa Jesus kian, "Mishi'o wuru'u. Na'ia'oram pidan wa'aka'o padapu, oo pa'inawuzunao, padadakoonao, padaro, padaru, paidainao, oo pazakapun o'garu dikin ii, na'iki Kaimana'o Kuwai dikin ii,

30 taa-karu nii u'ati 100 powa'a zii kabaun kida, na'iki u'inawuzunao nii, na'iki udadakoonao nii, na'iki udaronao nii, na'iki udainao nii, na'iki uzakapun nii, na'iki una'apan pu'u upataka'uta-ka'o nii kapam. Na'iki diina'iti'i uikodinan nii karikaonanu'o kakupa-karu.

31 Mazan iriba pidannao kiwiiniinao kai, dawu'itintina'o nii. Na'iki iriba dawu'itiiniinao kai, kiwiita-kida-ka'o nii."

*Jesus kakuwaapan koshan
pamawakan dau'u*

(Matthew 20:17-19; Luke 18:31-34)

³² Aizii udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao, tuukii ïdi'itinpan udau'u, ukiwiitan idi pa'ua'ati Jerusalem iti. Na'iki na'a'o baokoinao pidannao, da'anpainaon ïdyaun, sariapa ïtarian kapam. Udauna'an Jesus dapadan koshan 12 patominapa-kidaniinao pana'itinapu baokoinao ai. Uru'u naa ukakuwaapan na'apam nii pasha'apata-kaon dau'u.

³³ Ukian ï'ati, "Uabata. Aizii wamakon Jerusalem iti, na'ia'o nii Daonaiora Aokazi Iki'o, kaakapaa-kaon nii faadaanaon zowaunaanaon ati, na'iki tiichaa-pauzonon ati Moses kakinaori dau'u. Na'iki ïtaan nii uruu zowii-karu nii, na'iki ïtaan nii uruu Gentilenao ka'u iti.

³⁴ Uruu idi Gentilenao banikiitan niizu, na'iki ïsopiautapan niizu, na'iki ïba'izian nii uruu. Udauna'an ïzowian nii uruu. Mazan idikinauda'u kamootan ida'a, ukadishitan nii powaa iti."

*James na'iki John pishaan Jesus manawun-tinapa-karu dau'an
(Matthew 20:20-28)*

³⁵ Uruu dauna'an James na'iki John, Zebedee dainao, kaawan Jesus ida'ati. ïkian u'ati, "Tiichaa, kaina'a waaipan pusha'apatan aimakaan wa'ati."

³⁶ "Kanom dii mooko?" ukian.

³⁷ ïkian u'ati, "Pusakanatan dono putaba di'ii punaobanai-tinan dono, pusakanata-kida pa'i waunaon putuma. Bauda'apa puidiwa'ora antanapu, ba'oran pu'ashabaron antanapu."

³⁸ Jesus kian ï'ati, "Aonaa uaitapan kanom wuru'u upishaaniaz. Turuu mooko uaitapan utuzan òtuza'azooniaz baiatin-karu kooponnaa di'iki, ògaru kawan?*" Turuu mooko uaitapan uchikaawunuu-kidinan òchikaawunuu'azoo-kaon kawan?

³⁹ "Turuu," James na'iki John kian.

Jesus kian ï'ati, "Mishi, utuzan nii wuru'u òtuza'azooniaz, na'iki uchikaawunuu-kaon nii òchikaawunuu'azoo-kaon kawana'ati.

⁴⁰ Mazan aonaa turuu òsakanata-kidan anaon òdazaba'a, òdiwa'ora antanapu òon òashabaron antanapu. Soo Tominkaru'o nii pa'an taazu, paminziwataniinaon ati."

⁴¹ Aizii 10 Jesus tominapa-kidaniinaon abatan idi kaikapa'o parada-karu'u, sariapa òto'oran James na'iki John ati.

⁴² Uruu idi Jesus dapadan baokopa ïdyaun pa'ida'ati, ukian ï'ati, "Uaitapanii mamishida-kainao Tominkaru, dakotinp'a'onaobanainao nii, ïnaudapa pawaranuitapan ipai pidan na'iki pamanawun-tinpan ida'an ïkazowautapan ïdyaun.

⁴³ Mazan aonaa òaipan una'apan. Na'ia'oram anaon bii'i aipa'o pamanawun-nun, marii upoitoruitapa-kidinan ipai baokoinao ati.

⁴⁴ Na'iki kanom umanawun-tinpa'azoo'onaobanainao ai, marii upoitoruitapa-kidinan ipai pidannao ati.

⁴⁵ Upu'u zii Daonaiora Aokazi Iki'o, aonaa uwa'atin umanawun-tinpa'anan mani, mazan upoitoruitapa-kidina'anan ipai pidan ati, na'iki ukazannaata'anan pidannao pa'òian ai umawakan ida'an."

*Jesus saabaan Bartimaeus awun
(Matthew 20:29-34; Luke 18:35-43)*

⁴⁶ Jesus kaawan patominapa-kidaniinaon tuma Jericho ati. Udauna'an ïdobatapan pu'a'a naa na'iki, iriba pidannao da'anpan ïdyaun. Kaina'a pidan isha'o uawun pishautauzo da'i puraata, na'a usakanatapan dunapo'o, Bartimaeus kia'o u'uu. Uruu Timaeus dani.

* **10:38** Turuu mooko uaitapan utuzan òtuza'azooniaz baiatin-karu kooponnaa di'iki, ògaru kawan? òon "Uka'itaan nii mooko wuru'u òbaiaapan ni'oraz?"

47 Uabatan idi Jesus Nazareth san dobatapan, uruu idi ukadako'okan diiwa'o ida'an. Ukian, "Jesus, David Takaan-daun!† Pukamunan-kida oġaru!"

48 Iriba pidannao to'orauanuzu ĩaipan umashaadan. Mazan powa'a zii manawun ukadokan diiwa'o ida'an. Ukian, "David Takaan-daun! Pukamunan-kida oġaru!"

49 Sariapa Jesus kadishita'akan pamakopa-kizi'i. Ukian, "Udapada uruu da'ati'i."

Sariapa ĩkian u'ati, "Puma'ozakada punyukunuu! Pukadishita, udapadan naa pugaru."

50 Uru'u naa ukaboota'akan pachaakitan, uzaka'uta'akan, uwa'ati'ikan naa Jesus ida'ati.

51 Jesus pishaanuzu, "Kanom puaipan oŕsha'apatan pu'ati?"

Ishaawun kian Jesus ati, "Tiichaa, oġaipan pusaabaan oawun."

52 Jesus kian u'ati, "Pukiwa'a naa! Pumishidan idi oġaru, puawun saabainan." Sariapa mishi utukapa'akan kaiman, na'iki'o uda'anan naa Jesus.

11

Jesus morotan Jerusalem iti (Matthew 21:1-11; Luke 19:28-40; John 12:12-19)

1 ĩmaonapatapaanan pu'a'a naa Jerusalem iti, wiizai kida Bethphage na'iki Bethany pa'inamun, ĩkaawan Olive Naawa iti. Jesus dyuudan dya'utam patominapa-kidaniinao,

2 ukian ĩ'ati, "Umako wiizai upa'inamunu'o di'iti. Ukaawan dono na'iti uikodan nii chaakashi* dani ko'idinpan, aona'o zii uzaida-ka. Ubuzuutazu, na'iki una'aka uruu da'ati'i.

3 Na'iki na'ia'oram pidan pishaan an unao usha'apatanii dau'an, ukii u'ati, 'Naobanai aipanuzu, na'iki kadimana'o nii udyuudan powaa atiz.' "

4 Uruu ĩmako'okan naa ĩkoda chaakashi dani dunapo'o, uko'idinpan dobaapa-kizai paniinomizinaa di'iki. ĩbuzuupan pu'u uzunaa,

5 kadishitapainao maonapa na'a kian ĩ'ati, "Kanom nii ubuzuupan chaakashi dani zunaa?"

6 ĩdako'atin ĩdyaun na'apa Jesus dyuudan kawana'ati paugaru, uruu dauna'an zii ĩtaapadan ĩna'akanuzu.

7 ĩkaawa-kidan naa chaakashi dani Jesus ida'ati, ĩmuudan pachaakitan kida ubarau paawa ati, uruu Jesus zaidan naazu.

8 Iriba pidannao kadamaradan pakamichan kida dunapota. Baokoinao dukan pu'u anabai kida, pokoridi anaba kawan kida'o, maonapa kida'o dunapo an, ĩmuudan naa dunapota kidaz Jesus ua'ati.

9 Pidannao kiwiitapainao Jesus ai, na'iki baokoinao udawu'itiinao ĩwa'atipan kadakoinaanan diiwa'o ida'an. ĩkian, "Marii Tominkaru konaukii-kida-ka! Marii Tominkaru kaimanan di'oraz Naobanai ati'i, kaawa'oraz uaipan kawana'ati!†

10 Marii Tominkaru kaimanan wuru ati'i King-tina'o ni'oraz King David wadaun nii. Marii Tominkaru aokazi ia'o konaukii-kida-ka!"

11 Jesus kaawan dauna'an Jerusalem iti, umorotan Tominkaru Dapu iti, uawunuutan ipai aimaakan kida. Mazan wachuupun idi'i naa ukiwan powaa iti Bethany iti patominapa-kidaniinao tuma.

† 10:47 *David Takaan-daun*: Kotua'o Tominkaru kian udyuudan nii bauda'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii. * 11:2 *chaakashi*: English ida'an, donkey. † 11:9 Psalm 118:25-26

*Jesus paradan fig kadunaa ati
(Matthew 21:18-19)*

¹² Ba'oran kamoo, iwa'atipan pu'u powaa ati Bethany iki Jerusalem ati, Jesus zamazin naa.

¹³ Munapo zii utukapan fig kadunaa kaanaba'o. Uruu idi umakon na'iti utukapa'azon kaaka maniz. Mazan ukaawan dono na'iti, aonaa u'aka nii, soo uanaba pa'idiwaru. Usha'apanum kau'an aonaa ukaakapauzon dono'o zii mani wuru'u.

¹⁴ Jesus kian fig kadunaa ati, "Aona'o nii pu'aka dizoowauzo-ka'o powa'a!" Utominapa-kidaniinao abatanii wuru'u una'apanuz.

*Jesus waatan selliipainao Tominkaru Dapu iki
(Matthew 21:12-17, 20-22; Luke 19:45-48; John 2:13-22)*

¹⁵ Ikaawan dono'o naa Jerusalem iti, Jesus makon Tominkaru Dapu iti, na'iki uwaataabi'ian ipai toriipainao kida uzainao, na'iki selliipainao kida uzainao taa-kariwai ni'o Tominkaru ati. Ipai udorau-kidan shakataaka-kidauzonao puraata miisan[‡] kida, na'iki ipai selliipainao wakokoonao taba kida,

¹⁶ na'iki aonaa utaapadan pidannao dobata-kidan patoriinii kida Tominkaru Dapu baara an.

¹⁷ Uruu dauna'an ukakinaotan pidannao, "Tominkaru Paradan saad-
inpa'o kian: 'Ōdapu dakota-ka'o nii ipai pidannao toriinapa-kizi dapunaa nii.'
Mazan unao ukaiwaapanuzu koidimikinao dizinapa-kizi nii."§

¹⁸ Faadaanao zowaunaanao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u abatan idi kaikapa'ora'a, itiwaan paikodan pazowii-kinaa nii Jesus. Usha'apanum kau'an itarian Jesus ai, itukapan idi tuukii manawun ipai pidan-
nao di'itimpan ukakinaopan dau'u.

¹⁹ Wachuupun idi'i naa Jesus kiwan donoi iki patominapa-kidaniinao tuma.

Jesus parada kiziz fig kadunaa mawakan naa

²⁰ Chaapi'iki ba'oran kamoo, idobatapan pu'u dunapota koshan, itukapa wuru'u fig kadunaa mawaka'aka'a naa atii paoroda iti.

²¹ Peter nyukunuu'aka na'apam Jesus kiauzon da'i, uruu idi ukian, "Ti-
ichaa! Putukapa, puparada kiziz fig kadunaa mawaka'aka'a naa."

²² Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Umishida Tominkaru.

²³ Mishi ōkowaadan nii u'ati, sha'apa'oram pidan turuu udyuudan naawazi so'otinan na'iki ukabootinan paran baoko iti, pamishidan ida'an. Aonaan an umishidan, aona'o nii usha'apan uaipan kawana'ati.

²⁴ Ukau'an, ōkian ipai unao ati, ipai kanom upishaanii utoriinpan ida'an, taa-ka'o nii u'ati. Soo umishidan ida'an karikaonan.

²⁵ Na'iki na'apainim ukadishitan utoriinpan dono, umarina'ata un-
yukunuu oian ba'oran pidan ati; na'apa'o nii udaru Tominkaru aokazi
ia'oraz marina'atan ipai u'oian kapam.

²⁶ [Mazan aonaan an umarina'atan oii kida'o pidannao sha'apatanii u'ati,
aona'o nii unao Daru marina'atan u'oian kida."]*

*Jesus pishaa-ka'o kanom aipan ati'o usha'apaapan aimaakan kida
(Matthew 21:23-27; Luke 20:1-8)*

‡ 11:15 miisa: English ida'an, table. § 11:17 Isaiah 56:7 * 11:26 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

²⁷ Īkaawan koshan Jerusalem ati, Jesus chi'ika'anpan pu'u Tominkaru Dapu ii, faadaa zowaunaanao, tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki Jewnao zowaunaanao kaawan u'ida'ati.

²⁸ Na'iki ĩpishaanuzu, "Kanom dyuudanii pusha'apatan ipai wuru'u aimaakan kidaz? Oo kanom taapadanii pusha'apatan ipai wuru kida'a?"

²⁹ Jesus dako'atin ĩdyaun, "Ōpishaan nii bauda'apa aimaakan karikaonan u'ai, na'iki udako'atin an ōgaru, ōkowaadan nii u'ati kanom aipan ati'o ōsha'apatan wuru kida'a.

³⁰ Ukowaada ō'ati, na'iki'oram dii John chikaawunuupan taa-ka'o u'ati: aokazi iki'o oo pidan di'iki'o?"

³¹ ĩpishautaakapan pa'atiaaka kida, "Wakian an aokazi iki'o, ukian nii wa'ati, 'Kanom ni'o mooko aonaa umishidan uruu?"

³² Mazan wakian an pidan di'iki'o, pidannao to'oran nii wa'ati." (Aonaa ĩka'iitan pana'apan, ĩtarian idi pidannao ai, ipai pidannao aitapan idi mishi John Tominkaru prophetin.)

³³ Uruu idi ĩkian Jesus ati, "Aonaa waaitapan."

Jesus kian ĩ'ati, "Ōgaru aona'o nii ōkowaadan u'ati kapam, kanom taanii ōsha'apata-kinaa ipai aimaakan kida."

12

Awunuutapainao grape baawu dau'a'o

(Matthew 21:33-46; Luke 20:9-19)

¹ Udauna'an Jesus paradan ĩ'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an, "Kaina'a da'i pidan paowa'o grape baawu, ukoratanuzu, ukichadan ka'unaru kuba ida'a pasararoo-kizi nii grape uu, na'iki utoman dokoa'o kabaun watchmantapa-kizai ni'o. Udauna'an uzaamatan pidannao awunuutapainao nii grape baawu. Uruu umakon naa ba'oran wiizai iti. ² Grape karaoda-ka'o dono'o naa, udyuudan naa bauda'apa papoitoru awunuutapainao grape baawu di'iti, pa'idiwau grape dau'ati.

³ Mazan na'ia'a naa awunuutapainao grape baawu zaamatan wuru'u poitoruiz, ĩba'izian naa kapamazū, udauna'an ĩdyuudan powaa itizu kana'apan.

⁴ Udauna'an udyuudan naa ba'oran poitorui ĩ'idi'iti koshan. Awunuutapainao grape baawu ba'iziinuzu pazowau an kida tuukii, powa'a zii manawun kiwiitapa'o ai.

⁵ Udauna'an udyuudan naa ba'oran papoitoru, uruu ĩzowii aka sariapa. Na'apa ĩsha'apatan baokoinao kida, ĩba'iziautapan ĩdyaun na'iki ba'orainao ĩzowii.

⁶ Bauda'apa'a naa pidan kaina'a dyuuda-karu nii, naobanai dani umarainpaniaz manawun. Dawu'itiini'i naa udyuudan bauda'apa'o paudani daonaora awunuutapainao grape baawu di'iti. 'Aona'o nii ĩka'iitan pasha'apatanuzu, ukian.

⁷ "Mazan awunuutapainao grape baawu kian, 'Aizii di'i naa kapaoriba'o dani'i. Kadiman, wazowiazu, wazaamata kizi grape baawu u'ai wa'idiwau nii!"

⁸ Uru'u naa ĩzaamata'akan naaz, ĩzowian naaz, udauna'an ĩkabootan naa unanaa munapo grape baawu ai."

⁹ Udauna'an Jesus pishaan pidannao, ukian, "Na'apam nii uzauda-kidan kapaoriba'o sha'apatan ĩdyaun? Ipai'o nii uzowiankan wuru'u awunuutapainouz grape baawu, udauna'an utaan nii baokoinao atiz.

¹⁰ Mishi, unao aitauzoni'i naa saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'a?

'Wuru'u kuba tomapauzonao kabaun kashadaniaz,
madiwautapa-ka'oraz itupakan,
uru'u naa mishi'oraiman umanawunu'o kuba
ipai ba'oran kubanao ai.

¹¹ Uruu Tominkaru kaudin-kizi wuru'u,
umanawunu'oraz utukapa-kao.' '*

¹² Jewnao naobanaano aitapa Jesus kadakotinan padau'u wuru'u ukai-waanuz di'itinapa-kinai kuwai. Uruu idi iaipan padamata pazaamatan uruu, mazan itarian iriba'o pidannao ai, uruu idi imakon u'ai iwa'aka'akan naazu.

*Tax kawinipinaapa-kao
dau'o*

(Matthew 22:15-22; Luke 20:20-26)

¹³ Uruu dauna'an Jewnao naobanaano dyuudan Phariseenao na'iki Herod pidannao Jesus di'iti, itiwaa-kidapa'ananuzu, iabata'azon uparadan pana'itin.

¹⁴ Uruu ikaawan naa ikian Jesus ati, "Tiichaa, waaitapanii pugaru mishi'o puparadan, aonaa turuu pidan tanawatan pudi'itipan. Umanawun-tinpainao paradan, aonaa punyukunuupan. Mazan mishi'o pa'an pukaki-naopan Tominkaru aipan kawana'ati. Na'apa dii mooko wakakinaorinaa kian? Utaapada wataan tax puraatannaa kida naobanai Caesar ati, oo aonaa?"

¹⁵ Mazan Jesus aitapa izaamikipa'azon karikaonan, ukian i'ati, "Kandii nii utiwaa-kidapa'azon ogaru? Puna'aka o'ati wizi'i'o puraata sodi, otukapa kiziz."

¹⁶ Sariapa ina'akan bauda'apa puraata u'ida'ati. Upishaan naa idyaun, "Kanom dikin, oo kanom uu kida diida'a'orazu'u?"

"Naobanai Caesar wuru'u," ikian.

¹⁷ Uruu idi Jesus kian, "Ukau'an utaa naobanai Caesar ati u'idiwau, na'iki utaa Tominkaru ati u'idiwau kapam."

Tuukii manawun idi'itimpan Jesus dau'u na'apain.

Pishauta-karu kadishita-karu dau'u mawaka-kizai iki

(Matthew 22:23-33; Luke 20:27-40)

¹⁸ Kaina'a Sadduceenao,[†] aonaa imishidan pidan kadishita-kida-kao nii pamawaka-kizi iki diina'iti'i. Inao kaawan Jesus ida'ati, ipishaanuzu kaikapa'a:

¹⁹ "Tiichaa, Moses saadanii di'ora'a kakinaorii wa'ati. 'Aizii pidan mawakan an, uwa'akan paudaiaro maudani-daun, marii pidan mawaka'oraz inawuzu mazidan otuma, ikaudani kizi mawaka'o dani nii.*

²⁰ Kaina'a 7 inawuzuinao. Kiwiin ituuniz mazidan, mazan aonaa zii pu'u udaiaro kaudanin umawakan naa.

²¹ Uruu idi u'inawuzu udawu'iti'o zaamatan na'iki umazidan pa'inawuzu daiaro-daun tuma, mazan na'apa koshan umawakan, aonaa zii okaudanin pu'u. Udauna'an ba'oran u'inawuzu mazidan otuma, mazan na'apa koshan umawakan, aonaa zii okaudanin pu'u.

²² Ba'oran mazidan otuma na'apa koshan umawakan, udauna'an ba'oran, atii ipai u'inawuzunao mazidan otuma. Mazan ipai daunuuda'u imawakan, na'iki aonaa bauda'apa inao wa'aka'o nii paudani otuma. Atii ba'oran dono, omawakan naa kapam wuru'u idaiaro daunuz.

* **12:11** Psalm 118:22-23 † **12:18** Sadducee: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ‡ **12:19** Deuteronomy 25:5-6

²³ Aizii pidannao kadishita-kida-ka'o dono pamawaka-kizi iki. Na'ia'oram nii daiaroitapa oroo? Usha'apanum kau'an ipai 7 daonaioranao mazidan otuma," ikian.

²⁴ Jesus dako'atin idyaun, ukian, "Pakawan zii mooko aonaa uaitapan! Umaaitapakan idi'o saadauzo-kariwaiz Tominkaru Paradan, na'iki wuru'u Tominkaru ma'ozakanuz.

²⁵ Mawakainao kadishitan dono kakupa-karu di'iti, Angelnao kawanu'o nii idyaun aokazi ii. Aona'o nii powa'a mazida-karu na'ii.

²⁶ Okowaadan nii unao ati aizii, mishi mawakainao kadishita-kida-ka'o nii. Aonaa mooko utukapauzon usaadinpan Moses kaaritan ida'a, tikazi tominan dono'oraz ko'ori'o kazamaka'o di'iki? Na'apa sha'atii usaadinpan Tominkaru paradauzon dono'oraz Moses ati, ukianuz, "Ogaru Abraham Tominkarun, Isaac Tominkarun, Jacob Tominkarun kapam."

²⁷ Uruu kakupainao Tominkarun, aonaa mawakainao Tominkarun mani. Tuubaru'o ida'an manawun opozawatapan!"

Umanawunu'o manawun kakinaorii
(Matthew 22:34-40; Luke 10:25-28)

²⁸ Kaina'a tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u, uabata wuru'u ikadakotinanz. Utukapan idi kaiman Jesus dako'atin wuru'u Sadduceenao, sariapa uwa'atin Jesus ida'ati upishaanuzu, "Na'ia'oram dii manawunu'o manawun kakinaorii ipai ba'orainao ai?"

²⁹ Jesus kian, "Umanawunu'o manawun di'orazu'u, 'Puabata, Israelite-nao! Wur'u Naobanai waTominkarunuz, soo uruu bauta'apa, Tominkaru.

³⁰ Pumarainapa tuukii Naobanai wuru'u puTominkarunuz ipai punyukunu iki, ipai pudoronaa ii, ipai pudi'tinpan ida'an, ipai puma'ozakan ida'an kapam."

³¹ Ba'oran udawu'ati'o umanawunu'o kakinaorii kaikapa'ora'a: 'Pumarainapa ba'oran pidannao na'apa pumarainpan kawan punanaa.'[§] Aonaa ba'oran umanawunu'o nii manawun kakinaorii wuru kida aia'a."

³² Tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u kian Jesus ati, "Kaiman Tiichaa! Mishi'o kaiwuru'u pukianuz. Uruu mishi bauta'apa'o Naobanai Tominkaru, aonaa ba'oran Tominkaru nii.

³³ Na'apa'o mishi kaiwuru'u. Pumarainapa pa'i tuukii Tominkaru ipai punyukunu iki, ipai pudi'tinpan ida'an, ipai puma'ozakan ida'an. Marii kizi kapam pumarainpan ba'oran pidan na'apa pumarainpan kawan punanaa. Uruu dya'utama'oraz kakinaorii, powa'a'o zii umanawunun, pidan taan ai kawaoda-kariwai uzai na'iki ba'oran kida aimakaan taakariwaiz Tominkaru ati'o ai," ukian.

³⁴ Jesus aitapa kaiman tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u dako'atin paugaru, uruu idi ukian, "Aonaa pumunapon Tominkaru Naobanai-tinpan ai." Uruu dauna'an ipai ba'orainao tarian papishautan ai uruu.

Kanom kaduz dii
wuru'u Christ kii-kizaiz

(Matthew 22:41-46; 23:1-36; Luke 20:41-47)

³⁵ Jesus kakinaopan dono Tominkaru Dapu ii, ukian, "Kandii nii mooko tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kian wuru'u Christ dyuuda'azoo-kariwaiz, David takaan-daunu'o nii wuru'u uruuz?"

³⁶ Kaimana'o Doronaa ida'ana'o tawuru'u David kiauzonuz kaikapa'a: Naobanai Tominkaru kian o'Naobanaa ati, "Pusakanata da'a'a o'diwa'ora antanapu atii omuudan putarubanao puwaranu'u."*

³⁷“David dakotan pu'u uruu panaobanaa nii, na'apa di'i naa mooko udani-daun wuru'u uruuz?”

Iriba pidannao kasaba'ukinpainou, konaukii ĩabatapan Jesus kuwaa.

³⁸ Ukian naa koshan ĩ'ati, “Uzaudin pa'i wunao aia'a tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. ĩnaudapa pakaiwadapan pachi'ikapa-kizi kawana'ati dawuu za'aba'i kida'o kamicha. Na'iki ĩaipan pataapa-kao umanawun kida'o pidannao nii kasaba'uinapa-kizai ii kida.

³⁹ ĩaipan pasakanatan taapa-kariwai umanawun-tinpainao pidannao taba kida ida'a synagoguenao ĩi, na'iki ĩsakanata'azon kiwiin manawun kida'o tabai ida'a aroapa-karu dono.

⁴⁰ Mazan upu'u ĩpataka'utan zunnao mawakainao ĩdaiarunao, ĩzaamatan ida'an ĩsha'apauz ĩdapu iki. Uruu dauna'an ĩaipan patukapa-kao kaimanainao nii patoriinpan ida'an dawuu kida. Na'apainao pidannao pataka'uta-kao nii tuukii manawun.”

Zuna, mawaka'o odaiaru

taan puraata

(Luke 21:1-4)

⁴¹ Jesus sakanatan Tominkaru Dapu ii maonapa puraata taapa-kizinao dazaba'a, uawunuutapan ipai pidannao paidan papuraatan unazo iti. Iriba kapuraataniinao taan dobata kida puraata.

⁴² Udauna'an mapuraatan-ziiwa maudaiaruiba taan dya'utam sodi isha'o puraata. Aonaa dobata'o mani wuru'u.

⁴³ Udapadan patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati, ukian ĩ'ati, “Ōkowaadan nii u'ati di'ora'a mapuraatanu'o zun taan puraata kinnaa zo'iti powa'a zii manawun ipai ba'orainao ai.

⁴⁴ Usha'apanum kau'an baokoinao taan, aonaa paaiapani'i naa mani puraata, mazan oroo pamapuraatanun pu'u, ipai otaan pataapanii sodi puraata pamashaapa-kinnaa ni'o padamata.”

13

Jesus kian Tominkaru Dapu kaboobi'ii-karu nii

(Matthew 24:1-2; Luke 21:5, 6)

¹ Jesus koditan pu'a'a naa Tominkaru Dapu iki, bauda'apa utominapa-kidaniĩ kian u'ati, “Putukapa Tiichaa! Konaunam mishi kabaun na'iki ukorarannaa toma-kao, kaiman mishi ĩtomanuzu udaru kida'o kuba idi!”

² Sariapa Jesus kian u'ati, “Putukapa wuru'u udaru'oraz kabaun na'iki ukorarannaa kidaz? Aona'o nii bauda'apa kuba mashaapan pamuuda-kizinaoa'a, ipai'o nii ĩkaboobi'ii-kao kida.”

Jesus tominapa-kidaniinao baiaapan nii oia'o

(Matthew 24:3-14; Luke 21:7-19)

³ Uruu dauna'an Jesus sakanatapan Olive Naawa ii Tominkaru Dapu pa'inanum, sariapa Peter, James, John na'iki Andrew pishaan uruu pairib-annao daida'an,

⁴ “Pukowaada wa'ati na'apainim nii zii di'ora'a sha'apanu'u. Kanoma'o nii sha'apa, waaitapa-kinnaa nii usha'apa'azon naa.”

⁵ Jesus kian ĩ'ati, “Uzaudin pa'i, aonaa utaapada'ana'a pidan mariidan unao.

⁶ Iriba pidannao kaiwaan nii ō'uu, “Ōgaru uruu!” ĩkian nii, ĩmariidan nii kapam iriba ba'oran pidannao kida.

⁷ Mana'a utaria'ana'a uabatan dono tarubainao mizaataakapan, na'iki uabatan dono kadakotin-karu munapo'o tarubainao mizaataakatinan dau'u.

Na'apa kida'o aimaakan sha'apan nii, mazan aonaa zii amazada ikoda'azon patokon mani wuru'u.

⁸ Wiizai kida mizaataakan nii pa'atiaaka; donoi kida mizaataakan nii pa'atiaaka. Kaina'a'o nii imi'i nakainan ipai amazada kawana'ati, kaina'a'o nii zamazi-karu kida kapam. Mazan baiatin-karu kida sakadinan zii karikaonan wuru'u. Shakata'azo'o koraidaonaa kaziwan sakadinan kawanu'u zii wuru'u.

⁹ “Ukau'an uzauinp'a naa pa'i. Usha'apanum kau'an uzaamata-ka'o nii, na'iki una'aka-ka'o nii kootowapa-kizai iti. Uba'izii-ka'o nii synagogue ii kida; ukadishitan nii kazowautapainao wiizai kida na'iki kingnao kanaapu ati oġaru dikin ii; ukowaada kizi kapam Kaimana'o Kuwai oġau'ana'o.

¹⁰ Mazan amazada tokon kaawan ua'ii, marii kizi kiwiin Kaimana'o Kuwai kowaada-ka'o ipai wiizai kawana'ati.

¹¹ “Aizii uzaamata-ka'o dono, na'iki ukootowapa-kida-ka'o dono, mana'a udi'itinp'a'ana'a upishaa-ka'o ua'ii na'apam nii ukian. Mazan upishaa-ka'o dono'o naa, ukowaada'aka kanom dyuuda-kariwai ukowaadan. Usha'apanum kau'an aonaa unaou'o nii mani parada, mazan Kaimana'o Doronaa taan nii uaitapa-kinnao nii na'apam nii ukian.

¹² “Uruu dono pidannao zowii-kidan nii pa'inawuzunao. Daruinoo na'apa'o nii izowii-kidan paudainao. Daniinoo kashadapan nii padarunao na'iki padaronao, na'iki izowii-kidan nii idyaun.

¹³ Ipai'o nii pidannao to'ora-kizaitapan unao oġaru dikin ii. Mazan kanom tuuda'o ipai wuru kida'a atii utokon iti, kazannaata-karu nii uruu.

Kichana'iki-kia'o aimaakan sha'apan nii

(Matthew 24:15-28; Luke 21:20-24)

¹⁴ “Mazan utukapan dono'o naa kachama'idiikia'o aimaakan muuda-ka'o aonaa uaiapa-kizinaou'u mani, na'iki umana'idii-kidan amazada pidan ai.” (Marii awunuutapa'o kaarita di'itapan na'apa'oram saada-kariwaiz.) “Ukau'an marii mashaapainao Judea Baara ii kidoopan naa midukuo kida iti.*

¹⁵ Pidan sookapa'o paniba ii, marii kizi aonaa umorotan padapu nazo iti powaa iti aimaakan pana'aka'azoonii dau'ati.

¹⁶ Pidan kaudina'o pazakapun ii, marii kizi aonaa ukiwan padapu iti pachaakitan dau'ati.

¹⁷ Kasha'ora'o nii manawun aimaakan sha'apan ki'iwii-ziiwanoo ati uruu dono, na'iki daroinoo biidapainao zii idainoo ati, uruu kamoona kida kaawan dono.

¹⁸ Utoriiapa Tominkaru ati aonaa kizi usha'apan amazada wadidiizon dono!†

¹⁹ Usha'apanum kau'an wuru'u kichana'iki-kii kida'oraz aimaakan sha'apan dono, powa'a'o nii zii manawun ukichana'iki-kian aimaakan sha'apa'o, amazada sakadin-kizi iki'o ai, na'iki kai'i aimaakan sha'apan ai. Na'iki aona'o nii aimaakan sha'apan na'apa powa'a koshan.

²⁰ Mazan Naobanai awutapadan nii wuru'u usha'apan kamoona kidaz, aonaan an mani, aona'o nii bouda'apa pidan kakupan. Upidanannoo kaina'an idi'o wuru'u uawutapadanuz kamoo kida.

* **13:14** Daniel 11:31 † **13:18** amazada wadidiizon dono: kichana'iki-kii manawun chi'ikapa-karu amazada wadidiizon dono. English ida'an udakota-ka'o 'winter.'

²¹ Uruu dono, na'ia'oram pidan kian an pu'ati, 'Putukapa, di'i Christ![‡] oo 'Putukapa, kindi'ii zu'u!' mana'a pa'i pumishida'ana'a uruu. Aonaa mishi'o mani wuru'u.

²² Dakotinpainao Christ nii na'iki dakotinpainao prophetnao nii kaawan nii, Imariidapa'anan pidannao karikaonan. Isha'apatan nii umanawun kida'o aimaakan di'itinapa-kida'o nii pidan itanawata-kinaa nii Tominkaru pidannao pana'iti, ituruan an mazan.

²³ Uzaudin kizi pa'i! Ōkowaadan u'ati ipai wuru kida'a, usha'apan ua'ia'o zii wuru'u.

Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin daua'o

(Matthew 24:29-35; Luke 21:25-33)

²⁴ "Na'apain uruu dono kichana'iki-kia'o aimaakan sha'apan dauna'an, kamoo marutan nii na'iki kauzu aona'o nii ukanadan powa'a.

²⁵ Wizinao kida waota'o nii aokazi iki, na'iki ipai'o nii aimaakan wuru'u doko ii kida'oraz zikadinan.

²⁶ Uruu dauna'an Daonaiora Aokazi Iki'o aidinan ni'i naa, uwa'atin nii isha'iz bii an, umanawunu'o ma'ozaka-karu na'iki umanawunu'o konaunama-karu ida'an.

²⁷ Uduyudan nii pa'angelinnao ipai amazada shakaru ii aka, imi'i baara ana'oraz, ikasaba'uka kizi ipai Tominkaru zaamatanii papidanannao nii.

²⁸ "Marii kizi fig kadunaa tominapa-kidan pugaru. Putukapan dono ukadunaa pa'ishizo-dinan na'iki pa'ina'o uanaba sodi kida koditan, puaitapa pidan paowinpan kamoo maonapatan wuru'u.

²⁹ Na'apa kapam kichana'iki-kia'o aimaakan kida sha'apan dono, puaitapan nii ōkaawa'azon kamoon maonapatan naa wuru'u.

³⁰ Ōkowaadan nii u'ati aimaakan mishi'o, ipai'o nii aimaakan kida sha'apan na'apa, kai'o pidannao mawakan ua'ii ipai.

³¹ Aokazi na'iki imi'i baara mainaabatanan nii, mazan ōparadan kida aona'o nii na'apainim umainaabatanan.

Ukaawan kamoon, aonaa uaitapa-ka
(Matthew 24:36-44)

³² "Aona'o nii bouda'apa pidan aitapan na'apainim nii oo na'iam nii kamoo wuru sha'apanu'u, aona'o nii Angelnao aokazi ia'o oo Tominkaru Dani aitapan, soo Tominkaru'o nii aitapa pa'anaz.

³³ Puawunuutapa, puzaudin, usha'apanum kau'an aona'o nii puaitapan na'apainim nii wuru sha'apanu'u.

³⁴ Pidanao makon kawanu'o padapu iki na'iki uwa'akan papoitorunao awunuutapa'o niizu, ipai ukakaudin-kizitan idyaun, na'iki uduyudan taapa'o nii paniinon mashaapan zaudinapa.

³⁵ Puawunuutapa, ukau'an, aona'o nii puaitapan na'apainim nii kadapu'o kaawan powaa ati, panaadon wachuupunin oo tomun-zikon, oo kuruku ka'aranpanin, oo kamoo koditanin.

³⁶ Ukaawan dono masha'apakiaka, aonaa kizi pa'i uikodan puda'awupan.

³⁷ Na'apam ōkian u'ati aizii, ōparadan ipai pidan ati'o wuru'u: 'Uzaudinapa!' ōkianuz."

[‡] 13:21 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

14

Jesus zowau kaduunuu-kaos

Bethany ii

(Matthew 26:1-16; Luke 22:1-6; John 11:45-53; 12:1-8)

¹ Uruu dono dya'utam kamoo baokopainpauzo-karu kamoo kaawan ua'ii, na'apain Jewnao nyukunuitapauzon pakazannaatauzo-kaos kamoon, Egypt Baara sannao ai, na'iki na'apain bread nikauzo-kaos mawiki'ina'o. Faadaanao zowaunaanao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u dawatan na'apam kizi pazaamatan Jesus pidannao daida'an, laipan pazowi-inuzu.

² Mazan ikian, "Aonaa kizi pa'i washa'apatanuzu baokopainapa-karu dono, panaadon wato'orataaka-kidan pidannao pa'atiaaka na'iki wa'ati kapam."

³ Na'apain Bethany ia'o Jesus, Simon, kabishopankauzo kichana'iki-kizai bishoi idi dapu ii. Jesus aroapatinan pu'u, zun morotan ona'akapanii moto sodi, kuba idi'o utoma-kaos, paida'o kaduunuribai kawinipina'o idi, nard kia'o udakota-kaos. Oda'atan moto sodi, udauna'an oshootan naa wuru'u kaduunuribai Jesus zowau di'iti.

⁴ Pabi'i kida pidannao na'a'o to'oran, ikian pa'atiaaka, "Kandii ni'o kaduunuribai wakuda-kaos?"

⁵ Turua'o padamata usellii-kaos dobata 300 wizi'i kida'o puraata* ai, udauna'an uwini pinaa taa-kaos pataka'utinainao ati!" Idakooan kapam oroo wuru'u ina'apanuz.

⁶ Mazan Jesus kian i'ati, "Marina'a oroo! Kanom nii unyukunuitapanuzo? Kaimana'o wuru'u osha'apataniaz o'ati.

⁷ Karikaonanuu'o nii pataka'utinainao pidannao na'an unao tuma, turua'o nii ukaminka'utan idyaun uaipan kawana'ati. Mazan o'garu aona'o nii ona'an utuma karikaonan.

⁸ Osha'apatan pasha'apata'azoonii; oshootan kaduunuribai omada di'iti, ominziwwatan onanaa odida-kaos ua'ii.

⁹ Aizii mishi'o okian u'ati, na'iam dono Kaimana'o Kuwai kowaada-kaos ipai amazada kawana'ati, wuru'u osha'apataniaz o'ati kowaada-kaos nii onyukunuitapa-kinoo nii."

¹⁰ Udauna'an Judas Iscariot, uruu 12 Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o makon faadaanao zowaunaanao di'iti, ukaakapa'anan Jesus i'ati.

¹¹ Iabatan idi una'apan, sariapa ikonaukian. Na'iki ikian itaan nii puraata u'ati. Uruu dauna'an udi'itinpan naa na'apam kizi pakaakapaan Jesus i'ati.

Ubaukapan naa Jesus arooan Passover Kamoon dono

(Matthew 26:17-30; Luke 22:7-23; John 13:21-30; 1 Corinthians 11:23-25)

¹² Aizii kiwiitapa'o kamoo Bread Mawiki'ina'o Nikauzo-kaos Kamoon kida dono, na'apain kapam kaznizonao zowiauzo-kaos Passover wanyukunuu-naa nii. Uruu idi Jesus tominapa-kidaniinao pishaanuzu. Ikian u'ati, "Na'iam nii puaiipan waminziwwa-kidan Passover wanyukunuunaa?"

¹³ Uruu dono udyuudan dya'utam patominapa-kidaniinao, ukian i'ati, "Umako donooi iti, na'ii uikodapan nii daonaiora kapowanka'o wunu moto zo'an.

¹⁴ Uda'an uruu atii kabaun iti, umorota-kiziz. Na'ii upishaa kadapu'o, na'iki ukii pa'i u'ati, 'Watiichaan kian, na'ia'oram dii kabaun nazoo putaan nii u'ati, unika-kizi ni'oraz Passover wanyukunuunaa patominapa-kidaniinao tuma?"

* 14:5 300 wizi'i kida'o puraata: bauda'apa'o wunu kaudin-karu winipinaa.

15 Udauna'an kadapu'o tukapa-kidan u'ati udaru'o kabaun nazoo na'iki doko'a'o kapam, minziiwata-kariwai'i naa unazoo aroapa-karu ua'ii. Na'ia'a naa pa'i uminziwata ipai aimaakan wa'ati."

16 Udauna'an wunaou'u dya'utamainauz mako'okan naa donoi iti. Īkawan na'iti, na'apa mishi ipai aimaakan sha'apan Jesus paradan kawana'ati. Uruu idi na'ia'a naa ĩminziwatan Passover wanyukunuunaa.

17 Aizii kamoo tipitan dauna'an, uru'u naa Jesus kaawan 12 patominapa-kidaniinao tuma.

18 Īaroapatinan pu'a'a naa miisa[†] ida'a, Jesus kian ĩ'ati, "Mishi'o ōkian, bauda'apa pidan unao bii iki'o aroapatina'o ōtuma zaamata-kidan nii ōgaru ōtarubanao ati."

19 Sariapa ĩmanaunama'akan kida na'iki ĩpishaanuzu padawu'atiaaka kida. Īkian u'ati, "Aonaa mazan ōgaru mani, mishii?"

20 Sariapa Jesus kian ĩ'ati, "Bauda'apa pidan unao bii iki'o, damota'oraz bread patumaaka ōtuma.

21 Daonaiora Aokazi Iki'o mawaka'o nii na'apa Tominkaru Paradan saada-kariwaiz kian kawana'ati. Mazan kasha'ora'o nii manawun wuru pidan baiapanu'u zaamata-kida'o ni'oraz Daonaiora Aokazi Iki'o patarubanao ati. Kaiman zii mani aonaa ushakatauzon."

22 Īaroapatinan pu'u, uzaamatan bread na'iki utoriinpan Tominkaru ati udau'an. Udauna'an udu'uubi'ian bread na'iki utaanuzu ĩkawana'ati, na'iki ukian ĩ'ati, "Unika, ōnanaa wuru'u."

23 Udauna'an uzaamatan koopo kawazo'o wine idi, na'iki utoriinapan Tominkaru ati. Udauna'an utaanuzu koshan ĩ'ati na'iki ipai ĩtuzan koopo di'iki.

24 Jesus kian, "Di'ora'a ōzain shoota'o ni'oraz iriba pidannao ati, uruu wuru'u kainaabata'o ni'oraz mishi'o nii Tominkaru sha'apatan pasha'apata'azooniaz pidannao ati.[‡]

25 Ōkowaadan u'ati, aona'o nii powa'a ōtuzan wine, atii diina'iti'o nii zii ōtuzan pa'ina'o wine pa'an Tominkaru Naobanai-tinapa-kizi ii!"

26 Uruu dauna'an ĩkunuian kunui Tominkaru ati, udauna'an ĩmakon Olive Naawa iti.

*Jesus kowaadan Peter ati, utaapa-kidan nii paaitapan paugaru
(Matthew 26:31-35; Luke 22:31-34; John 13:36-38)*

27 Jesus kian ĩ'ati, "Ipai'o nii uwa'akan ōgaru, na'apa usaadinpan kawan Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'a:

‘Ōzowian nii kaznizonao taapiki,
na'iki ipai'o nii kaznizonao

makoodanainan pana'iti kida,' kia'oraz.§

28 Mazan ōkadishita-kida-ka'o dauna'an ōmawaka-kizi iki, ōmakon nii u'ua'ati Galilee Baara iti."

29 Peter kian u'ati, "Baokoinao mani wa'akan nii pugaru, mazan ōgaru, aona'o nii ōwa'akan pugaru!"

30 Jesus kian Peter ati, "Ōkowaadan nii pu'ati, kuruku ka'aranpan ua'ii ĩtamau aizii aiwaka'an, idikinau'o nii pukian pidannao ati aonaa puaitapan ōgaru."

[†] 14:18 miisa: English ida'an, table.

[‡] 14:24 Tominkaru sha'apatan pasha'apata'azooniaz pidannao ati: uruu dakota-ka'o Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu

Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u. § 14:27 Zechariah 13:7

³¹ Powa'a zii Peter ma'ozakadinan, ukian, “Aonaa na'apainim nii ðkian aonaa ðaitapan pugaru, atii ðzowii-ka'o putuma!” Ipai ba'oran tominapa-kidariwainao, na'apa kida ðkian kapam.

Jesus toriinpan Gethsemane ii
(Matthew 26:36-46; Luke 22:39-46)

³² Udauna'an ðkaawan amazada Gethsemane kia'o udakota-ka'o di'iti, na'ii Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Usakanatapa zii da'a'a ðtoriinpa'anan pu'u di'itanpu'u.”

³³ Una'aka Peter, James, na'iki John patuma. Udauna'an tuukii ukasha'oran, udopian panyukunuu ii.

³⁴ Ukian ð'ati, “Tuukii manawun ðnyukunuu kasha'oran dikintan ðgaru, mawaka-karu di'iti manawun ðabatanuz. Una'a da'a'a, upokodapa pa'i.”

³⁵ Masakauda'u umunapon umako'okan ð'ai, uwashatinan paawun baara ðkinapu, imi'i baara ðti, na'a'a naa utoriinpan, aonaa padamata uaipan pabaiaapan pataka'utin-karu.

³⁶ “Paapaa, ðdaru, ipai aimaakan masha'apannaa pu'ati. Turuu pudobata-kidan wuru'u ðbaiaapa'azooniaz ð'ai. Mazan aonaa ðaipan kawana'ati mani, soo puaipan kawana'ati pa'an.”

³⁷ Udauna'an ukaawan powaa ati patominapa-kidaniinao ida'ati, uikodan ðyaun da'awu'u naa. Ukian Peter ati, “Simon, puda'awun wuru'u? Aonaa puka'iitan pupokodapan masakauda'u karikaonan?”

³⁸ Jesus kian ð'ati, “Upokodapa na'iki utoriinapa aonaa kizi oia'o tiwaa-kidapan unao. Udoronaa minziiwa padamata, mazan unanaa ii aonaa uturuuan.”

³⁹ Udauna'an ukiwan koshan patoriinapa-kizi ðti, na'apa koshan utoriinpan kiwiitapa'o kawan.

⁴⁰ Uruu dauna'an ukaawan koshan patominapa-kidaniinao ida'ati, uikodan ðyaun da'awu'u naa; aonaa ðka'iitan papokodapan. Na'iki aonaa ðaitapan na'apam pakian u'ati.

⁴¹ Ukaawan dono ð'ida'ati idikinautan ida'a, ukian ð'ati, “Pakawan zii uda'awupan usokapan zii? Turua'a naa! Aizii Daonaiora Aokazi ðki'o kaakapaa-kaoa'a naa oiainao pidannao ati.

⁴² Ukadishita'a naa, wamako'o naa. Utukapa kaawa'a naa kaakapa'oraz ðgaru!”

Jesus zaamata-ka'o dau'a'o
(Matthew 26:47-56; Luke 22:47-53; John 18:3-12)

⁴³ Jesus kadakotinan pu'u zii, Judas kaawa'akan naa. Uruu 12 utominapa-kidaniinao bii ðki'o. Utuma iriba pidannao kamarian-tinpainao na'iki ka'utapainao pazowiin kida kaawan. Wunao dyuudaniinaou'u faadaanao zowaunaanao, tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki kazowautapainao Jewnao.

⁴⁴ Aizii wuru'u kaakapaamikitina'oraz kakinaotani'i naa wuru'u tarubainaouz. Ukian ð'ati, “Pidan ðkissitaniaz, uruu wuru'u uaipaniaz. Uruu pa'i uzaamata na'iki una'aka'a naazu.”

⁴⁵ Judas makon sariapa Jesus di'iti, ukian u'ati, “Tiichaa.” Na'iki ukissita'akan naazu.

⁴⁶ Uru'u naa ðzaamata'akan Jesus.

⁴⁷ Mazan bauda'apa pidan na'a'o ukadishitapan so'otan pamarian usa'ukan Umanawunu'o Faadaa poitoru tain.

48 Sariapa Jesus paradan i'ati, ukian, “Kandii nii uwa'atin òdau'ati, una'akan umarian na'iki uzowiin kida, uzaamata-kinaa nii ògaru; zowii-miki nii utaapan ògaru?”

49 Ipai kamoo òkakinaopauzon unao Tominkaru Dapu ii, na'iki aonaa uzaamatan ògaru. Mazan marii saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida'a'oraz mishiinan.”

50 Udauna'an ipai utominapa-kidaniinao kidoopan, i'wa'aka'akan naa uruu.

51 Pa'ina'o zii daonaiora da'anapatinan Jesus dawu'ati, aona'o ukaiwadapan kamicha, soo ushibatapan pamada kamicha idin idi karikaonan. Tarubainao tiwaan pazaamatanuzu,

52 mazan udima'akan i'tai makamichan-daun, uwa'aka'akan naa pashibirinaa kamicha idin ituma.

Jesus tiwaa-kidapa-kao

(Matthew 26:57-68; Luke 22:54-55, 63-71; John 18:13-14, 19-24)

53 Na'iki'o ina'akan Jesus Umanawunu'o Faadaa dapu iti. Na'ii ipai faadaanao zowaunaanao, ipai kazowautapainao Jewnao, na'iki ipai tiichaa-pauzonao Moses kakinaori dau'u baokopatinan.

54 Peter na'iti umakon udawu'ati munapo uwa'akinpan, udauna'an umorota'akan naa Umanawunu'o Faadaa dapu panibazooti iti. Na'ia'a naa usakanatapan awunuutapainao kabaun tuma uwiichadinpan tikazi di'iti.

55 Uru'u naa faadaanao zowaunaanao na'iki ipai ba'orainao kootowapa-kidauzonao pidannao tiwaan paikodan kowaada-karu nii dikauda'o Jesus sha'apatan pazowii-kida-kinaa niizu, mazan aonaa i'ikodan.

56 Iriba pidannao mariidinan Jesus dau'u, mazan pana'a kida i'paradan karikaonan.

57 Udauna'an ba'oran pidannao kadishitan imariidinan Jesus dau'u, i'kian,

58 “Waabatanii ukian kaikapa'a: ‘Òkaboobi'ian nii wuru'u Tominkaru Dapuz pidannao tomaniaz, idikinauda'u kamoo dauna'an òkadishita-kidan nii ba'oran, aonaa pidan tomanii mani.’”

59 Inao kapam pana'a kida i'paradan karikaonan.

60 Umanawunu'o Faadaa kadishitan ikanaapu ati, upishaan Jesus kaikapa'a: “Aona'o nii pudako'atin kaiwuru'u i'paradan pudau'oraz?”

61 Mazan Jesus mashaapan mashaa, aonaa uparadan. Powa'a koshan Umanawunu'o Faadaa pishaan uruu, “Pugaru mishi Christ, Kaimana'o Tominkaru Daniz?”

62 Jesus kian, “Mishi ògaru wuru'u. Utukapan nii Daonaiora Aokazi Iki'o sakanatan Tominkaru umanawunu'oraz diwa'ora antanapu; utukapan nii kapam uwa'atin isha'iz tuma aokazi iki!”

63 Jesus na'apan idi, sariapa Umanawunu'o Faadaa kuzuuta'akan pakamichan pato'oran idi, “Aona'a naa waaipan ba'oran paradan powa'a!

64 Uabata na'apam uwazootapa'azon Tominkaru. Ukau'an na'apam ukian?” Ipai i'kian, usha'apatan idi na'apa'oraz oia'o, marii uzowii-kao.

65 Pabi'i kida pidannao na'ainao sopitan pazaadako Jesus di'iti. I'shibatapan uawun, udauna'an izowitanuzu. I'kian u'ati, “Kanom zowita'oraz pugaru?” Na'iki watchmantapainao na'aka'akan naaz, ita'iautapaanan naa uruu kapam.

Peter kian aonaa uaitapan Jesus

(Matthew 26:69-75; Luke 22:56-62; John 18:15-18, 25-27)

66 Peter na'ian pu'u Umanawunu'o Faadaa panibazooti baara ii, bauda'apa poitoruiaba kaawan na'ati.

⁶⁷ Otukapan dono Peter tanaapatinan tikazi ida'a, sariapa oawunuupa'akan u'ati. Okian, "Pugaru na'ia'o kapam Jesus Nazareth san tuma. Mishii?"

⁶⁸ Sariapa umariidina'akan. Ukian o'ati, "Aonaa ðaitapan kanom dau'ana'o wuru'u pukadakotinanuz." Uruu idi umakon paniinom iti. Uru'u naa kuruku ka'aranpa'akan naa.

⁶⁹ Poitoruiaba tukapan uruu na'ii, sariapa okian koshan na'ainao kadishitapan ati, "Mishi'o uruu ĩminauda'u!"

⁷⁰ Mazan Peter mariidan ĩdyaun koshan.

Masakauda'u uruu dauna'an kadishitapainao na'a pishaan naa Peter koshan. ĩkian, "Mishi'o pugaru ĩminauda'u, pugaru kapam Galilee Baara san."

⁷¹ Udauna'an Peter kian, "Na'apam ðkian mishi'o wuru'u! Marii Tominkaru pataka'utan ðgaru ðmariidinan an! ðkian, aonaa ðaitapan kanom dau'ana'o wuru'u ukadakotinanuz!"

⁷² Uru'u naa kuruku ka'aranpan naa koshan itamautannaa; sariapa Peter nyukunuuan na'apam Jesus kiauzon da'i pa'ati, "Kuruku ka'aranpan ua'ii itamau, idikinau'o nii pukian aonaa puaitapan ðgaru." Na'iki'ora'a naa uzaada'akan tuukii.

15

Jesus na'aka-kao Pilate di'iti

(Matthew 27:1-2, 11-14; Luke 23:1-5; John 18:28-38)

¹ Chaapi'ikiiman, faadaanao zowaunaanao baokopatinan kazowautapainao Jewnao tuma, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki ipai kootowapa-kidauzonao pidannao tuma. ĩnaou'u naa baokopatan padi'itinpan kadimana'o ida'an na'apam kizi pasha'apatan uruu. Uruu dauna'an ĩdodotan Jesus anoba kida chain idi, na'iki'o ĩna'akan naazu Pilate di'iti.

² Na'ia'a naa Pilate pishaanuzu, ukian Jesus ati, "Pugaru mishi Jewnao naobanaa king?"

Jesus kian u'ati, "Na'apa'o kaiwuru'u pukianuz."

³ Udauna'an faadaanao zowaunaanao kian Jesus dau'an, "Usha'apatauzonii iriba oii kida'o aimakaan."

⁴ Udauna'an Pilate pishaan koshan Jesus, ukian u'ati, "Aonaa na'apam pukian pukazannaatin-kinaa nii? Puabata na'apam ĩparadan kida pu-dau'an."

⁵ Mazan aonaa na'apam Jesus kian powa'a. Uruu idi Pilate di'itinpan tuukii.

Pilate dyuudan Jesus zowii-kao

(Matthew 27:15-26; Luke 23:13-25; John 18:39–19:16)

⁶ Ipai wunu, wuru kaawan dono'o baokopainapa-karuz (ĩnyukunuitapauzonuz da'i pakazannaatauzo-kao kamoon), Pilate kodita-kidauzonii bauda'apa pidan taraa-kizai iki, pidannao aipan kawana'ati da'i.

⁷ Uruu dono kaina'a'o pidannao mizaataakapauzonao tiwautauzo pawaatan Romannao pawiiizi ai, na'iki ĩzowiiinii pidannao; uruu idi ĩtaraa-kao. ĩbii'i kaina'a pidan Barabbas kia'o u'uu.

⁸ Ipai kasaba'ukinpainao pidannao wa'atin Pilate kanaapu ati, ĩpishaan uruu ĩaipan ukodita-kidan bauda'apa taraapa-kariwai pidan, na'apa usha'apatauzonii kawana'ati ipai wunu.

⁹ Pilate pishaan ĩnao, “Uaiapa sha'a ōmuudan na'iki ōkodita-kidan wuru'u Jewnao naobanaaz?”

¹⁰ Uaitapan idi'o wuru'u faadaanao zowaunaanao kishauzin wuru'u ĩkaakapaanuz Jesus u'ati.

¹¹ Mazan faadaanao zowaunaanao dyuudan ipai pidannao pishaan Pilate, ĩaipan Barabbas kodita-kida-kaao.

¹² Pilate kian koshan kasaba'ukinpainao pidannao ati, “Na'apam mooko uaipan ōsha'apatan wuru'u Jewnao naobanaa, king ukii kiziz?”

¹³ Ipai ĩparadan diiwa'o ida'an koshan Pilate ati, ĩkian, “Marii utauka-kaao Cross di'iti!”

¹⁴ “Kanom mooko oia'o nii usha'apatan?” Pilate kian.

Powa'a zii manawun ĩdiwadan paparadan, ĩkian, “Marii utauka-kaao Cross di'iti!”

¹⁵ Pilate aipan idi pakaimandan wuru'u iriba'oraz pidannao nyukunuu, uruu idi ukodita-kidan naa Barabbas ĩ'ati taraa-kizai iki. Uruu dauna'an udyuudan soldyaanao ba'izian Jesus atii shashota umada, na'iki udyuudan naa kapam ĩtaukanuzu Cross di'iti.

Soldyaanao banikiitan Jesus (Matthew 27:27-31; John 19:2-3)

¹⁶ Na'iki'o soldyaanao morota-kidan Jesus Romannao dapunaa nazo iti, na'ii ĩdapadan ipai baokopa ba'oran soldyaanao.

¹⁷ ĩkaiwada-kidan wuza'o chaakita Jesus ati, udauna'an ĩtoman kowamai kawanu'o kaiwada-karu kadunaa idi, udauna'an ĩmuudan naazu uzowau paawa ati.

¹⁸ ĩbanikiitan Jesus kaikapa'a, ĩkian, “Pugaru King, umanawunu'o Jewnao naobanaa!”

¹⁹ ĩba'iziinuzu pazowau an kida atamun idi, ĩsopiautapanuzu, ĩkodoru'ukan na'iki ĩdawukan ukanaapu ati.

²⁰ ĩpaian dauna'an pabanikiitan Jesus, ĩso'otan naa wuru'u wuza-za'oraz chaakita u'ai, ĩkaiwada-kidan ukamichan powaa iti u'ati. Uruu dauna'an ĩna'akan naa uruu, ĩtauka'an naazu cross di'iti.

Jesus tauka-kaao Cross di'iti (Matthew 27:32-44; Luke 23:26-43; John 19:17-27)

²¹ ĩmakopa-kizi an ĩkodapan pidan Simon kia'o u'uu, Cyrene san, uruu Alexander na'iki Rufus daru. Soldyaanao dyuudan una'akan Jesus crossanaa.

²² ĩna'akan Jesus Golgotha iti, (amazada Pidan-Zowau-Niwa'uz-naawa, kia'o wuru'u udakota-kaao).

²³ Na'ia'a naa ĩtiwaan patuza-kidan u'ati wine, kawiki'ita-kariwai kibia'o myrrh aiba idi, mizan aonaa Jesus tuzanuzu.

²⁴ Udauna'an ĩtaukan naa Jesus cross di'iti. Udauna'an ĩbuutan naa ukamichan pakawana'ati kida, ĩmakinaotan makinaonii ĩtukapa'azon na'ia'oram nii kida, bauda'apa'o pidan zaamatan.*

²⁵ Doko'o za'ora'a naa kamoo chaapi'iki wuru'u ĩtaukanuz Jesus cross di'iti.

²⁶ Kaina'a saada-kariwai ĩmanamikitin-kinaa, “Dii wuru'u King, Jewnao ati,” kii.

²⁷ Na'a udazaba'a ĩtaukan kapam dya'utam koidimikinao, bauda'apa udiwa'oran antanapu na'iki ba'oran uwashabaron antanapu.

* 15:24 Psalm 22:18

28 [Kaikapa'o ida'ana'a saada-kariwai kaarita ida'a'oraz mishiinan, "Oia'o pidan kawanu'o utukapa-ka'o,"[†] kia'oraz.][‡]

29 Pidannao dobaapainao kida udazaba an banikiitanuzu, ĩwa'uan pazowau, "Kasha'a!" ĩkian. "Pukian pukaboobi'ian nii Tominkaru Dapu, udauna'an pukadishita-kidan niizu idikinautan kamoo dauna'an.

30 Aizii putoka'a naa pucrossannaa di'iki pukazannaatina'a naa puaipan ati!"

31 Na'apa kapam faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u banikiitan Jesus, ĩkiitaakapan pa'atiaaka kida, "Ukazannaata ba'oran pidannao, mazan aonaa turuu ukazannaatinan paaipan ati.

32 Watukapa kizi Christ, wuru'u king, Israelitenao naobanaaz token aizii Cross di'iki, uruu ida'an kizi wamishidan uruu!" Upu'u zii kapam wunao dakoopan uruu'u, tauka-kariwainaoz udazaba'a.

Jesus mawakan

(Matthew 27:45-56; Luke 23:44-49; John 19:28-30)

33 Sakitapa kamoo di'iki, ipai amazada maruta'akan, atii daawadata kamoo.

34 Udauna'an aka, uru'u naa Jesus kadakon diiwa'o ida'an. Ukian, "Eloi, Eloi, lema sabachthani?" Kaikapa'o wuru'u ukianuz: "ŌTominkarun, ōTominkarun, kanom nii aonaa punyukunuupan ōgaru?"

35 Ba'orainao pidannao kadishitapainao udazaba'a abata wuru'u uparadanuz. Sariapa ĩkian, "Aushaa uabata, udapadan pa'ida'ati prophet Elijah."

36 Sariapa bauda'apa pidan dima'akan, udamotan sponge katama'o riwunii di'iti. Udauna'an usawadan naa Jesus dako itiz atamun saba ida'an. Sariapa ukian, "Mashaapa zii! Watukapa kizi panaadon Elijah wa'atin nii utoka-kida'ananuzu."

37 Udauna'an Jesus kadakon ma'ozaka'o ida'an, uruu mawaka'akan naa.

38 Na'apain na'a'o udaru'o kamicha mada kazadinpa'o Tominkaru Dapu nazo ii, § sariapa ukuzuuta'akan pazikon an doko iki atii apowa iti.

39 Na'a'o soldyaanao zowaunaa kadishitapan Jesus kanaapu'u. Utukapan idi na'apam Jesus mawakan, sariapa ukian, "Mishi'o mishi Tominkaru Danin wuru'u di'ora'a pidana'a."

40 Na'a'o kapam zunnao munapo zaa ĩawunuutapan. ĩbii iainao na'ii Mary, Magdala sanaaba; na'iki ba'oran Mary, oroo James na'iki Joseph daro; na'iki Salome.

41 ĩnao da'anapatinainaoz Jesus ukaudinankan dono'oraz Galilee Baara ii, na'iki ĩnao kaminka'uupauzoz da'i uruu. Na'iki iriba kapam baokoinao zunnao na'ii, wa'atiinao utuma Jerusalem ati.

Jesus dida-ka'o

(Matthew 27:57-61; Luke 23:50-56; John 19:38-42)

42 Wachuupun di'iti'i naa, uruu dono minziwat-in-karu kamoo kapam wuru'u, ba'oran kamoo tanna'a, uruu Sookapa-karu Kamoon.

43 Kaina'a Joseph Arimathea san, na'iki uruu umanawunu'o nii pidannao taapan, na'iki uruu zaudapa'o kapam Tominkaru Naobana-tinan kamoon kaawan. Kamoo tipitan ua'ii uma'ozakada'akan panyukunuu na'iki umakon, upishaa'anan Pilate Jesus nanaa dau'an.

[†] 15:28 Isaiah 56:12 [‡] 15:28 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u. § 15:38 udaru'o kamicha mada kazadinpa'o Tominkaru Dapu nazo ii: Putukapa kaarita token ii 'Tominkaru Dapu' dau'an, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a.

⁴⁴ Sariapa Pilate di'itinpan, uabatan idi Jesus mawaka'aka'a naa. Sariapa uadapadan soldyaanao zowaunaa na'iki upishaanuzu, ukian u'ati, "Mawaka'aka'a naa mishi Jesus?"

⁴⁵ "Oo, mawaka'aka'a naazu," ukian u'ati. Uruu idi'i naa Pilate taapada Joseph na'akan Jesus nanaa.

⁴⁶ Uruu idi Joseph torian naa kawinipina'o kamicha mada, na'iki utokakidan naa Jesus nanaa. Udauna'an upapidan naazu kamicha mada idi, na'iki umuudan naazu kichada-kariwai kuba nazo ii. Udauna'an utarata'akan naaz udaru'o kuba idi.

⁴⁷ Mary Magdala sanaaba na'iki Mary Joseph daro tukapanii na'ia'oram Jesus nanaa muuda-kao.

16

Jesus kadishitan

pamawaka-kizi iki

(Matthew 28:1-8; Luke 24:1-12; John 20:1-10)

¹ Sookapa-karu Kamoo dauna'an, Mary Magdala sanaaba, na'iki Mary James daro, na'iki Salome torian kaduunuribai ikaduunuu-kinnaa nii Jesus nanaa.

² Udauna'an chaapi'ikiiman, Sunday dono kamoo koditanin, uru'u naa imakon baaranai iti.

³ Imakopaanan pu'u dunapota, ipishautaakaan pa'atiaaka kida, ikian, "Kanoma'o nii kidu'uka kuba wa'ati paniinom iki?"

⁴ Usha'apanum kau'an udaru'o wuru'u kubaz. Udauna'an imonapatapaanan pu'a'a naa na'iti, itukapa wuru'u kuba tuu'uzuz kida'uka'aka-kaoa'a naa.

⁵ Imorotanaakan pu'u ka'unaru nazo iti, sariapa itukapan pa'ina'o zii pidan sakanatapan padiwa'ora antanapu, ukaiwadapanii baraka'o kamicha za'aba'i, na'iki sariapa itarian.

⁶ Mazan ukian i'ati, "Mana'a utaria'ana'a. Oaitapa udorotapan Jesus Nazareth iki'oraz, tauka-kariwaiz cross di'iti. Uruu kakuda'aka'a naa, aona'a naa uruu nii da'a'a. Utukapa, da'a'a tawuru'u umuudauzo-kaoaz.

⁷ "Aizii ukowaada'ana'a naa di'ora'a kuwai, Peter na'iki ba'oran utominapa-kidaniinao ati. Ukowaada i'ati kiwiita'o ni'i naazu Galilee Baara iti. Na'ia'o nii itukapan uruu tawuru kawana'ati'i uparadauzonuz da'i i'ati," ukian.

⁸ Udauna'an ikodita'akan baaranai iki idima'akan naa powaa iti. Tuukii itariidin atii naka-nakaa idyaun, aona'a naa ika'liitan pakakuwaapan patarian idi.

[Kotua'o saada-kariwai Mark kaaritan ipain kaikapa'a]

Jesus aidinan Mary

Magdala sanaaba ati

(Matthew 28:9-10; John 20:11-18)

⁹ [Jesus kadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki Sunday chaapi'iki, kiwiin uaidinan Mary Magdala sanaaba ati; oroo di'iki'o ukodita-kidauzon da'i 7 oia'o doronainao.

¹⁰ Udauna'an omakon okakuwaapa'anan uminauda'uitapaniinao ati, pakawan zii izaadin pakasha'oran idi.

¹¹ Mary kowaadan naa i'ati patukapan Jesus, kakuda'a naa uruu, mazan upu'u aonaa imishidan oroo.

Jesus aidinan dya'utam pada'angepikinao ati

(Matthew 28:16-20; Luke 24:13-49; John 20:19-23; Acts 1:6-8)

¹² Uruu dauna'an, Jesus aidinan dya'utamainao ati, imakopan pu'u ba'oran wiizainao sodi kida di'iti, mazan aonaa itaitapanaatanuzu.

¹³ Na'iki'o sariapa ikiwan powaa iti ikakuwaapan baokoinao ati, mazan aonaa imishidan ikuwaa.

¹⁴ Uruu dauna'an Jesus aidinan 11 patominapa-kidaniinao ati, iaroapatinan pu'u. Uto'orauauzon idyaun imamishidakan na'iki idadaradan idi panyukunuu tuukii manawun, aonaan idi imishidan utukapikinao paradan.

¹⁵ Na'apain ukian i'ati, "Umako ipai amazada kawana'ati ukakuwaapa'an kizi Kaimana'o Kuwai dau'u ipai pidannao ati.

¹⁶ Kanom mishida'o na'iki chikaawunuina'o kazannaata-karu nii; kanom aona'o umishidan pataka'uta-kaou'o nii.

¹⁷ Mishidainao taa-kaouo nii ima'ozakan isha'apata-kinaa nii umanawun kida'o aimakaan; ikodita-kidan nii pidannao ai oia'o doronainao kida o'uu ida'an; itaitapan nii paparadan bakadun parada-karu kida;

¹⁸ Izaamatan an kowazaz oo ituzan an mawaka-kinai riwunii, aona'o nii isha'apan; ipishatan nii karinainao paka'u idi, kakuda'o nii idyaun."

Jesus makon Aokazi iti

(Luke 24:50-53; Acts 1:9-11)

¹⁹ Jesus ipaian dauna'an pakadakotinan i'ati, una'aka-kaoa'a naa aokazi iti. Na'ii usakanatan Tominkaru diwa'ora antanapu.

²⁰ Uruu dauna'an tominapa-kida-kariwainao makon naa, ikakuwaapa'anan naa Kaimana'o Kuwai dau'u ipai amazada kawana'ati. Uruu dono Naobanai kaudinan idi ituma, mishi'i naa mishi isha'apatan umanawun kida'o aimakaan pidannao mishida-kinaa nii.*

[Ba'oran saada-kariwai Mark kaaritan ipain kaikapa'a]

(9-10) [Sariapa zunnao makon ikowaada'anan kuwai dyuuda-kariwaiz ikowaadan, mazan aonaa ikowaadan ipaiz. Uruu dauna'an Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao ipai amazada kawana'ati ikowaada'an kizi kaimana'o na'iki karikaonanu'o kuwai, wuru'u karikaonanu'o kazannaatin-kinai daua'oraz.]†

* **16:20** Aonaa ipai'o mani saadapauzono di'ora'a kaarita, totokadan Mark saadan dauna'an di'ora'a kaarita'a, wuru'u verse 9-20 ida'oraz. † **16:20** Aonaa ipai'o mani saadapauzono di'ora'a kaarita, totokadan Mark saadan dauna'an di'ora'a masakauda'u'oraz saada-kariwai.

Luke Saadanii Kaimana'o Kuwai

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita Luke saadanii. Wuru'u Luke, uruu Gentile na'iki daakataa kapam. Aitapa'o pidan uruu, dobata'o utominpan, na'iki uparada Greek paradan kaimanaiman. Uchi'ikapauzonii da'i apostle Paul tuma ukakuwaatinan dono.

Luke saadan kaarita Theophilus ati'o, na'iki ba'oran Gentilenao ati'o mishidainaouznaa Jesus. Luke aipan mishidainao aitapan mishi'o wuru'u itominapa-kida-kaoz. Tominkaru aipan kawana'ati'o wuru'u Jesus kaawanuz imi'i baara ati kazannaata'o nii ipai pidannao oia'o ai, Jewnao na'iki Gentile-nao kapam.

Kaina'a iriba Luke kowaadan aimakaan kida dau'an. Soo Luke kaaritan ida'a karikaonan usaadinpan: angelnao kunuupan dau'u, na'iki taapainao kaznizonao tukapankan dau'u Jesus, ushakatan dauna'an; Jesus makon dau'u Tominkaru Dapu iti Upa'innan dono zii; Samaria san kamunanun daua'o; na'iki daonaiaora padantan daua'o padaru ida'ati.

Tuukii Luke paradan toriinapa-karu dau'an; Kaimana'o Kuwai konaukii-kida-ka'o dau'an; zunnao kakuda-ka'o dau'an, Jesus na'iki apostlenao kaminka'uapa-ka'o dau'an; mapuraataniinao dau'an; oiainao pidannao dau'an, na'iki Kaimana'o Doronaa dau'an.

Paul saadanii kapam masakauda'u Luke dau'an pakaaritan ida'a, 2 Timothy 4:11 na'iki Philemon 24 ida'a.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadinan 1:1-4

Jesus na'iki John Chikaawunuupauzo shakatan atii ituubarun 1:5–2:52

John Chikaawunuupauzo kaudin-kizi daua'o 3:1-20

Jesus chikaawunu-ka'o na'iki utiwaa-kidapa-ka'o 3:21–4:13

Jesus kaudinan Galilee Baara ii aka 4:14–9:50

Jesus kaudinaan pamakopan dono Jerusalem iti 9:51–19:27

Jesus sha'apatanii kida pazowii-ka'o ua'ii 19:28–22:46

Jesus zaamata-ka'o, na'iki uzowii-ka'o 22:47–23:56

Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki, na'iki uaidinan pidannao ati 24:1-49

Jesus na'aka-ka'o aokazi iti 24:50-53

¹ Naobanai Theophilus,

Kaina'a iriba pidannao, saadainao ipai Jesus sha'apatanii kida aimakaan dau'u, na'iki ipai Jesus sha'apata-ka'o dau'an.

² Isaada ipai aimakaan, na'apa pakawan waabatan kawan ukowaada-ka'o utukapikinao di'iki, ina'o tukapainao kidaz ipai aimakaan sha'apan usakadin-kizi iki, na'iki ba'orainao di'iki, kowaadainao kidaz ipai kaiman kida'o usha'apatanii dau'u.

³ Ukau'an naobanai Theophilus, odi'itapa kaiman-daun aimakaan wuru'u sha'apata-kariwai kidaz usakadin-kizi iki, na'iki obata kaiman-daun ipai wuru dau'ana'a aimakaan kida sha'apata-kariwaiz. Uruu idi oaipan o'saadan pu'atizu kaiman-daun usha'apan kawana'ati manawun. Ipai usakadin-kizi iki, atii utokon iti.

⁴ O'saadan pu'atizu kaimanaiman, usha'apanum kau'an oaipan idi puaitapan kaimanaiman, ipai wuru dau'ana'a puabatanii kidaz aimakaan sha'apan.

Angel aidinan Zechariah ati

⁵ Aizii Herod king-tinpan dono na'iki ukazowautapan dono, ipai amazada Judea Baara ii aka. Kaina'a faadaa na'ia'o umashaapan, Zechariah kia'o u'uu. Aizii Zechariah dokožu-daunnao, na'apa kapam faadaa-tinpauzonao pa'idiwaru. Kaina'a faadaa, Abijah kia'o u'uu, uruu tuma'o Zechariah dokožu-daunnao kaudinauzon kotua'a naa. Aizii Zechariah daiaro Elizabeth, faadaa-tinpauzonao kapam oiribannao.

⁶ Kaiman Zechariah na'iki Elizabeth mashaapan Tominkaru awun za'a. Ipai iizo'atin Tominkaru dyuuzza na'iki ukakinaori kida.

⁷ Mazan aonaa Elizabeth kaudanin, usha'apanum kau'an maudanich oroo. Aizii na'apain maskonnaou'u naa oroo, na'iki uruu tunarunaou'u naa kapam.

⁸ Bauda'apa kamoo Zechariah na'iki umin-kaudinannao, wuru'u faadaa-tinpainao kidaz zaamata-ka'o kaudina'o nii Tominkaru Dapu nazo ii. Usha'apanum kau'an Abijah ida'atanpuinao pa'idiwaru faadaanao wuru'u kaudina'oraz uruu dono. * Uruu idi Zechariah na'iki umin-kaudinannao sha'apata'o nii ipai aimakaan, wuru'u faadaanao sha'apatauzonii kidaz Tominkaru ati.

⁹ Aizii faadaanao, kaina'a iŝha'apatauzonii aimakaan, patukapa-kinaa nii kanoma'o nii aizii kaudin, kawaoda'o nii kaduunu'o Tominkaru ati. Uruu dono Zechariah zaamata-ka'o. Uruu idi Zechariah morotan naa Tominkaru Dapu iti ukawaoda'anan kaduunu'o shanaribai altar paawa iti, Tominkaru ati.

¹⁰ Aizii kaduunuribai kawaodapa-ka'o pu'u, pidannao kasaba'ukinan paniba itinapu, na'iki itoriinpan naa kapam.

¹¹ Upu'a'a naa angel, Tominkaru di'iki'o kaawa'akan Zechariah di'ii. Angel kadishitan altar wuru'u kaduunu'o kawaodapa-kizinaoaz diwa'ora antanapu.

¹² Tuukii Zechariah taria'akan patukapan idi angel.

¹³ Mazan angel kian u'ati, "Zechariah, mana'a putaria'ana'a, Tominkaru abata putoriinpan. Kaudani'o nii pudaiaro, okaudanipan dono daonaiora'o nii odani nii. Pudukota pa'i u'uu John kii.

¹⁴ Aizii ushakatan dono tuukia'o nii pukonaukii-kidanuz na'iki ipai ba'orainao pidannao tuukia'o nii kapam ikonaukii-kidanuz.

¹⁵ Na'iki umanawunu'o nii pidan uruu, Tominkaru awun za'a. Aonaa kizi pa'i utuzan wine na'iki ma'ozaka'o riwunii. Sariaapa'o nii Kaimana'o Doronaa zaamatan uruu ushakatan dono.

¹⁶ Na'iki uru'o nii padanata-kida iriba Israelitenaof powaa ati, Naobanai Tominkaru ida'ati.

¹⁷ Na'iki uru'o nii kiwiita Naobanai ua'ati, ma'ozaka'o nii uruu, na'apa'o nii manawun uma'ozakan Elijah kawan, Tominkaru prophetiniz. Na'iki ukaimanadan nii daruinao nyukunuu idainao tuma kida. Na'iki pidannao wuru'u dikintapainao kidaz, utanawatan nii inyukunuu, kaiman kizi'i naa iaitapan padi'itinpan, na'apa izo'atiinao kawan Tominkaru. Na'iki uminziwa-kidan ni'i naa Tominkaru pidannao nyukunuu, iizo'ati kizi uparadan."

¹⁸ Sariapa Zechariah kian angel ati, "Kandii ida'ana'o nii mooko ðaitapan umishiin wuru'u pukowaadaniaz aimakaan ð'ati? Usha'apanum kau'an ðgaru tunarunaou'u naa na'iki ðdaiaro na'apa maskonnaou'u naa kapam."

* **1:8** Kaina'a iriba faadaanao kaudinauzonao Tominkaru Dapu ii. Ikaudinani nii batonapa kida. Na'iki ikaudinani nii bauda'apa sondii. Uruu dauna'an ba'orainao'u ni'i naa kaudin. † **1:16** Israelitenaof inao dakota-kariwaiz kapam Jewnao nii.

¹⁹ Sariapa angel kian u'ati, “Ōgaru Gabriel, Tominkaru di'iki'o ōwa'ati'ikan. Uduyudanii ōgaru kowaada'o nii paparadan pu'ati, wuru'u kaimana'oraz kuwai.

²⁰ Mazan aonaa pumishidan ōkuwaa, wuru'u mishi'oraz nii usha'apan paainaa kawana'ati. Pumamishidikan idi ōkuwaa, pumaparadanun nii aizii. Ukau'an aona'o nii pukaparadanun, atii ōkuwaa mishiinan dau'ana'o nii zii pukaparadanun koshan.”

²¹ Upu'a'a naa pidannao zaudapan Zechariah koditan. Īaitapa'azon usha'apanum naa wuru'u umakoditakanuz kadiman.

²² Udauna'an zii ukoditan ĩ'ida'ati. Mazan aona'a naa uparadan nii. Īaitapa'aka sariapa, Tominkaru tukapa-kidan aimaakan u'ati. Pamaparadanun idi Zechariah tiwaan naa pakakuwaapan ĩ'ati paka'u ida'ana'a naa karikaonan.

²³ Uipaian dauna'an ipai pakaudinkiz, ukiwan naa padapu iti.

²⁴ Aonaa ukotua'ikin uruu dauna'an Elizabeth kaudanin naa mishi. Mazan aonaa okoditan padapu iki, atii baka'iauda'u kauzu dauna'an zii okoditan.

²⁵ Uruu idi okian, “Aizii Tominkaru kamunan-kida mishi ōgaru. Uruu idi aona'o nii powa'a pidannao dakoopanun.”

Jesus shakatan kowaada-kida-kaō

²⁶ Aizii 6 kauzu Elizabeth kaudanin dauna'an, uru'u naa Tominkaru dyuudan angel, Gabriel kia'oraz u'uu, wiizai Nazareth iti, Galilee Baara ia'oraz.

²⁷ Uduyudanuzu na'aka'o nii parada-karu pa'inaiba zun di'iti, Mary kia'o o'uu. Joseph, King David takaa-daunuz, aiapanii oroo na'iki upishaani'i naa oroo padaronao ati pamin-mazidan nii.

²⁸ Aizii angel kaawan o'ida'ati, sariapa ukian o'ati, “Kaiman pugaru? Kaina'a Tominkaru putuma, na'iki tuukii ukamunanun pu'ati,” ukian o'ati.

²⁹ Tuukii Mary tarian, na'iki tuukii odi'itinpan ukuwaa dau'u, na'iki tuukii oaitapa'azon na'apa'oram manawun wuru'u ukianuz pa'ati.

³⁰ Mazan angel kian o'ati, “Mary, mana'a putaria'ana'a, aizii Tominkaru kamunanu'uzon pu'ati.

³¹ Ukau'an pukaudanin nii daonaiora idi. Aizii pukaudanipan dono, pudakota pa'i u'uu Jesus kii.

³² Uruu tuubaru'o nii, na'iki umanawunu'o nii pidan, na'iki udakota-kaō nii Tominkaru umanawunu'oraz Dani nii. Na'iki Naobanai Tominkaru zaamatan nii uruu king nii, na'apa kotua'o udokozu-daun King David kawan.

³³ Karikaonanu'o nii uking-tinpan Israelitenaō ati, wuru'u Jacob takaa-daunnaōuz, na'iki unaobanai-tinapanuz, aonaa na'apainim nii ukatokontinan.”

³⁴ Udauna'an Mary kian angel ati, “Ōgaru pa'ina'o zii zun, aona'o zii daonaiora kiitauzon. Na'apam nii mooko ōkaudanin?”

³⁵ Angel kian o'ati, “Kaimana'o Dorona'o nii wuru'u kaawa'oraz pu'ida'ati, na'iki Tominkaru taan ida'ana'o nii karikaonan pama'ozakan pu'ida'ati, wuru'u pukaudaninuz. Ukau'an pudani, wuru'u kaimana'oraz manawun koraidaonaa, aona'oraz oia'o nii u'ida'a, udakota-kaō nii Tominkaru Dani.

³⁶ Puaitapa puiriban taoro'o Elizabeth. Pidannao kian aonaa na'apainim nii okaudaniizon. Mazan kai oroo kaudani'i naa, 6 kauzu'u naa. Omaskon-naoun pu'a'a naa padamata, mazan upu'u zii okaudanin.

³⁷ Usha'apanum kau'an Tominkaru ati, aonaa aimaakan kasha'apannan, turuu usha'apatan sha'apa'oram aimaakan, aona'oraz turuu puabatan usha'apata-kaō.”

³⁸ Sariapa Mary kian, “Ōgaru Tominkaru poitoruaba. Marii mooko aimakaan sha'apan ō'ati, puparadan kawana'ati,” okian. Udauna'an angel mako'okan naa o'ai.

Mary makon Elizabeth di'iti

³⁹⁻⁴⁰ Kadiman aka udauna'an, uru'u naa Mary makon munapo, midukuo-ta'o wiizai di'iti, Judea Baara ia'oraz. Omakon atii Zechariah dapu iti. Aizii okaawan sariapa onaubaan Elizabeth.

⁴¹ Mary naubaan pu'u oroo, sariapa Elizabeth abatan paudani dakazatinan patoba nazo ii. Upu'a'a naa Kaimana'o Doronaa kaawan Elizabeth ida'ati.

⁴² Uruu idi Kaimana'o Doronaa aipan ati okian Mary ati diiwa'o ida'an. “Tuukii manawun Tominkaru kaimanan pu'ati, ipai ba'oran zunnao ai. Na'iki kaiman manawun Tominkaru pudani ati, putoba nazo ia'oraz.”

⁴³ Okian koshan, “Kandii ni'o pa'an wuru'u kaimana'o manawun aimakaan sha'apanuz ō'ati, wuru'u ōnaobanaa daro morowautapanuz ō'ida'ati?”

⁴⁴ Punaubaan pu'u ōgaru, sariapa ōabatan ōdani dakazatinan ōtoba nazo ii, ukonaukian idi.

⁴⁵ Konaukia'o nii manawun pugaru, usha'apanum kau'an pumishidan idi wuru'u parada-karuz, na'iki pumishidan idi mishi'o nii umishii-ka'o wuru'u wanaobanaa kowaada-kidaniaz pu'ati,” okian Mary ati.

Mary konaukii-kidan Tominkaru

⁴⁶ Uruu idi Mary kian.

“Tuukii manawun ōkonaukii-kidan wanaobanaa.

⁴⁷⁻⁴⁸ Tuukii manawun ōnyukunuu konaukian,

Tominkaru ōkazannaatapiki nyukunuitapan idi ōgaru,
na'iki ukamunan-kidan idi kowas ōgaru, papoitoruaba.

Aizii ipai'o nii pidannao diina'iti'i, idakotan ōgaru konaukiaiba nii.

⁴⁹ Usha'apanum kau'an, Tominkaru ma'ozaka'oraz
sha'apatan idi kaimana'oraz manawun aimakaan ō'ati.

Mishi uruu umanawunu'o ukaimanan.

⁵⁰ Ipai pidannao taapainaoz Tominkaru umanawunu'o nii,
idokozu-daunnao di'iki atii iwadaunnao di'iti, utukapa-kida pakamunanun
i'ati.

⁵¹ Mishi uruu ma'ozaka'o manawun,
pama'ozakan ida'an ipai uwaataabi'ian pidannao,
wuru'u tuukia'oraz itadinpauzon.

⁵² Tuubaru kidainao naobanainao, na'iki umanawun-tinpainao kidaz,
ipai uwaota-kidan idyaun panaobanai-tinpan ai.

Aizii pidannao waranuitapa-kariwainao,
uzamata pa'an idyaun tuubaru kidainao nii.

⁵³ Aizii zamazi-tinainao utaa ipai aimakaan i'ati,
abaapa utaapan idyaun.

Mazan kapuraataniinao, aonaa kanom utaan i'ati.

⁵⁴ Mishi pakiauzon kawan wadokozu-daunnao ati kotua'a naa,
aizii ukawana'ati mishi ukaminka'utan papoitorunao Israelitenaouz.

⁵⁵ Aonaa mishi amanyukunuutan kotua'o paparadan, ukiauzonuz,
karikaonanu'o nii ukamunan-kidan Abraham na'iki udainao
diina'iti'i,”
kia'o Mary kian.

⁵⁶ Mary na'ian idikinauda'u kauzu Elizabeth tuma. Udauna'an okiwan naa padapu iti.

John Chikaawunuupauzo

shakatan dau'a

⁵⁷ Aizii Elizabeth kaudanipan dono'o naa, uru'u naa okaudanipan, daon-aiora mishi odani nii.

⁵⁸ Aizii omin-dazabazinao, na'iki oiribannao abatan na'apam Tominkaru kamunanun na'iki utukapa-kidan tuukii pakaimanan o'ati. Tuukii ikonaukian paabatan idi okaudanipan, uruu idi baokopa ikonaukian otuma.

⁵⁹ Aizii bauta'apa sondii Elizabeth kaudanipan dauna'an, uru'u naa pidannao kaawan itukapa'anan naa idani choota-kao[‡] Jewnao kaduz kawana'ati. § Aizii wuru'u pidannaouz aipan naa padakotan u'uu Zechariah kii, padaru uu kawan.

⁶⁰ Mazan udaro kian i'ati, "Aonaa, aonaa na'apa'o nii mani u'uu, John kia'o nii pa'an u'uu."

⁶¹ Sariapa ikian o'ati, "Mazan aonaa bauta'apa uiribannao na'apa'o nii i'uu."

⁶² Udauna'an ipishaan udaru paka'u ida'an, iaipan ukowaadan na'apam uaipan paidani uu dakota-kao.

⁶³ Sariapa Zechariah pishaan i'ati kaarita, udauna'an usaadan kaarita ida'a kaikapa'a: "John kia'o nii u'uu." Tuukii pidannao di'itinpan, aonaa i'zauda-kidan udakotan u'uu na'apa.

⁶⁴ Upu'a'a naa mazan Zechariah kaparadanu'ukan. Uruu idi tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru.

⁶⁵ Ipai imin-dazabazinao, tuukii Idi'itinpan. Udauna'an ikowaadaabi'ia'akan naa ba'orainao ati, ipai wuru dau'an kida'a patukapanii kidaz usha'apan. Uruu idi kuwai makon na'iki una'aka-kao ipai wiizai kawana'ati, wuru'u midukuo baawu an kida'oraz wiizainao, Judea Baara ii aka kida'oraz.

⁶⁶ Uruu idi ipai pidannao wuru'u abatainao kidaz kuwai, tuukii manawun i'iti'itinpan, na'iki ikian, "Ei, kanom kaduzu'o nii wuru'u koraidaonaaz di-na'iti'i?" Usha'apanum kau'an iaaitapan idi Tominkaru kaina'an utuma.

Zechariah konaukii-kidan

Tominkaru

⁶⁷ Uruu dono Kaimana'o Doronaa kaawan Zechariah ida'ati. Kaimana'o Doronaa aipan ati ukowaadan naa Tominkaru paradan pidannao ati. Kaikapa'o wuru'u ukianuz i'ati:

⁶⁸ "Wakonaukii-kida wanaobanaa, Israelitenao Tominkarunuz, ukaawan idi na'iki ukaminka'uta'anan idi papidanannao, na'iki uso'ota'anan idi idyaun ipataka'uta-kao ai.

⁶⁹ Utaa zii mishi ipai waunao ati, ma'ozaka'o kazannaatin-kinai nii, papoitoru David takaan-daun idi.

⁷⁰ Na'apa pakiauzon kawana'ati kotua'a naa, kaimana'o paprophetinnao ida'an.

⁷¹ Ikowaadan ukazannaatan nii waunao, na'iki uso'otan nii waunao watarubanao ai, wunao aia'a tuukia'oraz manawun ito'ora-kizaitapan waunao.

⁷² Mishi Tominkaru kowaadanii kotua'a naa wadokozu-daunnao ati, ukamunan-kidan nii idyaun.

Na'iki aona'o nii umanyukunuutan

‡ 1:59 choota-kao: Putukapa 'chootin-karu' dau'a'o, kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. § 1:59 Leviticus 12:3

wuru'u ukowaadauzioniaz pasha'apatan nii ĩ'ati.*

⁷³ Kaimanaiman uwa'akan mishi'oraz paparadan wadokozu-daun Abraham ati kotua'a naa, aona'oraz turuu upana'ada-kaos.

⁷⁴ Ukowaadauzon u'ati diina'iti'i, ukazannaatan nii waunao watarubanao ai.

Kaiman kizi wamashaapan u'ati aonaa wataritan bii'i mani.

⁷⁵ Na'iki kaiman kizi manawun wamashaapan soo uruu ati bauda'apa na'iki waizo'ati kizi uparadan karikaonan."

⁷⁶ Udauna'an ukian.

"Pugaru ödani, pudakota-kaos nii umanawunu'o manawun Tominkaru prophetin nii.

Pukiwiitan nii Naobanai ua'ati, pusaaba'anan naa dunapo umako kizi nii.

⁷⁷ Na'iki pukowaada kizi'i naa upidanannao ati, ĩaitapa kizi ukazannaatan nii ĩdyaun, umainaabatan ni'i naa ipai ĩ'orian.

⁷⁸ Mishi kaimana'o na'iki kamunanu'o manawun wuru'u waTominkarunuz. Uruu aipan ati'o nii wuru'u kazannaatin-kinai wa'atinuz kaina'iki.

Uwa'atin nii kaina'iki kamoo koditan kawanu'o nii.

⁷⁹ Na'iki ukanadapan nii ipai waunao mashaapainaoz maruta'o-karu'u, na'iki kichana'ikitinainaoz pamawakan ai.

Na'iki kaimana'o nii una'akapan waunao, utukapa-kidan nii wa'ati kaimana'o mashaapa-karu," Zechariah kian.

⁸⁰ Uruu idi John dyaupain naa, atii utubarun. Aizii unyukunuu ma'ozaka kapam udyaupain Tominkaru dau'ati. Aizii umashaapan mapidantaka'o amazada ii aka. Atii bauda'apa kamoo, ukaudinan kamoon kaawan naa. Uruu dono ukakuwaapatinan naa pidannao ati, wuru'u Israelitenao kidaz.

2

Na'apam Jesus shakatan (Matthew 1:18-25)

¹⁻³ Uruu dono kaina'a tuubaru'o king, Caesar Augustus kia'o udakotapakaos. Ukazowautapan idi ipai amazada atii amazada token iti, udyuudakidan paparadan ipai pidannao ati, ipai amazada kawana'ati. Uaipan ipai daunuuda'u pidannao saada-kidan pa'uu padokozu-daunnao shakata-kizi ii pa'idiwaru. Uruu zi'o pidannao uu saadapauzo-kaos na'apa. Uruu dono, Quirinius kazowautapa'o ipai wiizainao Syria ii. Uruu dono ipai pidannao makon padokozu-daunnao shakata-kizi iti kida, king paradan kawana'ati.

⁴⁻⁵ Aizii Joseph, mashaapan idi Nazareth ii, sariapa umakon Bethlehem iti, Judea Baara ia'oraz. Na'ia'o King David shakatauzon kotua'a naa. Aizii wuru'u King Davidiz, uruu kotua'o Joseph dokozi-daunu'u naa manawun. Uruu shakata-kizi iti'o wuru'u Joseph na'iki Mary saada-kida'ananuz pa'uu, oroo upishaaniaz pamin-mazidan nii. Na'apain pidannao uu saadapa'azookaos dono, kaudani'ora'a naa Mary patoba ii.

⁶⁻⁷ Aizii Joseph na'iki Mary kaawan dono Bethlehem iti, ipai kabaun nazoo sookapa-kizai paidan. Uruu idi Isookapa-kida-kaos tapi'izanao dapu nazo ii. Uruu dauna'an Mary kaziwapan naa, atii okaudanipan na'ii, tapi'izanao dapu nazo ii. Uruu baukapan zii Mary kaudanipan, daonaiora odani nii.

* ^{1:72} ukowaadauzioniaz pasha'apatan nii ĩ'ati: uruu dakota-kaos covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Okaudanipan dauna'an osaabaan naa paudani sodi na'iki obazobatanuzu kamicha idi. Udauna'an opaidanuzu tapi'izanao wanyukunuu kinnaa zo'iti.

Angel kakuwaapan taapauzonao kaznizonao ati

8 Kaina'a pidannao taapauzonao kaznizonao. Uruu dono ina'ian baara ii aiwaka'an, iawunuutapan pa'uzanao isha'apata-kaao ai.

9 Iawunuutapan pu'u pa'uzanao, masha'apakiaka angel Tominkaru di'iki'o kaawan i'ida'ati. Ipai Tominkaru umanawunun Kanada'akan amazada idazaba an kida'o, Kanada, Kanada kamoo ai. Uruu idi tuukii itarian.

10 Mazan angel kian i'ati, "Mana'a utaria'ana'a. Owa'atin da'ati'i, okakuwaapa'anan idi u'ati. Aizii okowaadan nii u'ati kaimana'o kuwai, na'iki ipai pidannao konaukii-kinnaa ni'o.

11 Aizii kai, kaina'a koraidaonaa shakatan Bethlehem ii, kotua'oraz King, David kia'oraz u'uu shakatauzo-kizi ii. Wuru'u koraidaonaa shakata'oraz, uru'u naa Christ, tuubaruo manawun Naobanai, Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon kazannaata'o nii ipai pidannao.

12 Kaikapa'o nii uaitapan wuru'u koraidaonaa. Aizii umakon dono na'iti, utukapan nii koraidaonaa bazobatapa-kaao kamicha idi, na'iki uwashatapa-kaao nii tapi'izanao wanyukunuu kinnaa zo'ii. Uruu ida'ana'o nii uaitapanuzu," ukian i'ati.

13 Upu'a'a naa mazan itukapa'akan ba'oran angelnao, aonaa masakauda'u mani, ikaawa'akan pairiban ida'ati. Iabatan angelnao konaukii-kidan Tominkaru pakunuiipan ida'an. Kaikapa'o wuru'u iabatanuz ikunuiipan:

14 "Oo Tominkaru aokazi ia'o,
umanawunu'o manawun.

Kaimana'o nii manawun mashaapa-karu da'a'a imi'i baara'a,
ipai pidannao ati,
Tominkaru naudapaniinaouz."

15 Udauna'an angelnao mako'okan naa powaa iti, aokazi iti. Aizii imakon dauna'an, uru'u naa wuru'u uzai taapikinao kian pa'atiaaka kida, "Aushaa wamako Bethlehem iti, watukapanaka kizi kaiwuru'u Tominkaru kowaada-kidaniaz wa'ati."

16 Uruu dauna'an imako'okan naa na'iti kadimana'o ida'an. Ikaawan na'iti, itukapa Mary, Joseph, na'iki wuru'u koraidaonaa, uwashatapa-kaao tapi'izanao wanyukunuu kinnaa zo'ii.

17 Patukapan idi koraidaonaa, uru'u naa ikakuwaapan pidannao ati, na'iki ipai ikowaadan wuru'u angel kowaadanii kidaz pa'ati koraidaonaa dau'an.

18 Ipai pidannao wuru'u abatainaouz ikakuwaapan, tuukii idi'itinpan ikuwaa dau'u.

19 Aizii Mary tuukii odi'itapan, na'iki ipai otaan panyukunuu iti wuru'u parada-karu kidaz.

20 Udauna'an uzai taapikinao kiwan naa koshan pataapa-kizi iti pa'uzanao. Mazan ikiwan konaukii, tuukii manawun ikonaukii-kidan Tominkaru, paabatan idi kaimana'o manawun kuwai angel di'iki, na'iki patukapan idi wuru'u koraidaonaa paawun idi manawun. Uruu idi pamakopa-kizi an ikunuiipan aonaa masakauda'u mani, ikonaukii-kidan Tominkaru patukapan idi ipai aimakaan, na'apa angel kowaadan kawana'ati manawun pa'ati.

21 Aizii bauda'apa sondii Mary kaudanipan dauna'an, uru'u naa odani choota-ka^{*} Jewnao kaduz kawana'ati.† Na'iki u'uu dakota-kaoa'a naa Jesus kii, na'apa angel kiauzon kawana'ati o'ati okaudanin ua'ia'oraz zii.

Jesus taa-ka^o daua'o

Tominkaru ati

22-24 Aizii bauda'apa kauzu na'iki bauda'apa sondii powa'a Mary kaudanipan dauna'an, uru'u naa omakon Joseph tuma Jerusalem iti Moses kakinaori kawana'ati. Ina'aka dya'utam wakokoonao pataan nii na'iki zowii-karu nii Tominkaru ati, pasaabainan pakaudanipan dauna'an tannaa nii, na'apa kakinaorii kawana'ati. Na'apaini'i naa kapam ina'akan Jesus na'iti, uruu itaa'ananaaz Tominkaru ati, kakinaorii kawana'ati. Kaikapa'a sha'ati tawuru'u kakinaorii kiauzonuz: "Marii ipai daonaioranao, kiwiin kidinaouuz ishakatan taa-ka^o Tominkaru ati."[‡]

25 Uruu dono kaina'a tunarunao, Simeon kia'o u'uu, Jerusalem ia'o umashaapan. Uruu kaimana'o pidan, izo'ati'o na'iki mashaapa'o Tominkaru ati. Na'iki kotua'iki'ora'a naa uzaudapan na'iki tuukia'ora'a naa utukapa'azon Tominkaru kazannaatan Israelitena^o ipataka'uta-ka^o ai. Karikaonan kapam Tominkaru Doronaa mashaapan utuma.

26 Uruu idi Kaimana'o Doronaa ida'an Tominkaru kowaada-kidan u'ati, uaitapa patukapan nii zii Christ pamawakan ua'ii, wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon.

27 Kaimana'o Doronaa aipan ati Simeon morotan Tominkaru Dapu iti. Na'apain kapam Joseph na'iki Mary na'akan Jesus na'iti, uruu itaa'ananaaz Tominkaru ati, kakinaorii dyuudan kawana'ati.

28 Uruu idi na'ia'a naa Simeon dokobatan Jesus, na'iki tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru.

29 Ukian.

"Ōnaobanaa, aizii ōgaru pupoitoru mawakan nii konaukii, usha'apanum kau'an aizii puparadan mishiinan,

30 ōtukapa mishi aizii ōawun idi wuru'u kazannaatin-kinai ni'oraz,
31 pudyuudaniaz na'iki puaipaniaz ipai pidannao aitapan.

32 Uruu ida'ana'o nii pupidanannao Israelitena^o konaukii-kida-ka^o. Na'iki uruu Kanada'o, tukapa-kida'o nii mishi'o parada-karu ipai ba'oran kaduz pidannao ati, wuru'u Gentilena^o kii-kizaiz."[§]

33 Tuukii Mary na'iki Joseph di'itinpan Simeon paradan idi na'apa, Jesus dau'an.

34 Na'ia'a naa Simeon toriinapa-kidan naa i'dyaun, udauna'an ukian Mary ati, "Di'oraz koraidaonaa Tominkaru di'iki'o, udyuuda-ka^o waota-kida'o nii Israelitena^o imamishidakan idi, mazan ba'oran Israelitena^o ukadishita-kidan nii pa'an pa'ida'ati imishidan idi uruu. Uruu kainaaribai ni'o Tominkaru dyuudan, iriba'o nii pidannao kashadanuz na'iki dakoopanuz.

35 Padakoopan ida'ana'o nii uruu, ikainaabainan na'iki i'aidan pa'oian, wuru'u idizapauzonii kidaz panyukunuu ii. Uruu idi tuukia'o nii pubaiaapan kasha'ora'o na'iki kaziwa'o" nii punyukunuu iti, na'apa'o nii punyukunuu dakata-ka^o kawan marii idi."

Prophetiaba daua'o

* 2:21 choota-ka^o: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † 2:21 Leviticus 12:3 ‡ 2:22-24 Leviticus 12:6-8 § 2:32 Isaiah 42:6; 49:6; 52:10

³⁶Uruu dono kaina'a maskonnao, Anna kia'o o'uu. Aizii odaru uu Phanuel, Asher takaan-daun. Na'iki oroo Tominkaru prophetiniaba. 7 wunu zii ĩmazidan dauna'an odaiaru mawakan.

³⁷Aizii uruu dono, 84 owunun. Na'iki aonaa na'apainim oonauzon Tominkaru Dapu ai. Ipai kamoo na'iki ipai maruta'o otoriinpauzon Tominkaru ati, na'iki osanadinpan patoriinpan dono Tominkaru ati.

³⁸Aizii omorotan naa koshan Tominkaru Dapu iti, okaawan na'iti Jesus kaawa-kida-kao kawana'ati manawun. Uruu idi tuukii okonaukii-kidan Tominkaru. Udauna'an okowaadan naa koraidaonaa dau'an ipai pidannao ati, wuru'u Jerusalem sannaouz, zaudapainauz naa pakazannaata-kao.

Joseph, Mary na'iki Jesus kiwan naa Nazareth iti

³⁹Aizii Joseph na'iki Mary ipaian naa pasha'apaapan ipai wuru'u Tominkaru kakinaori kawana'ati'oraz usha'apata-kao. Uruu dauna'an ĩkiwan naa Nazareth iti, Galilee Baara ia'oraz.

⁴⁰Na'ia'a naa Jesus dyaupain, utominan ma'ozaka na'iki aitapina'o manawun pidan nii. Na'iki powa'a zii Tominkaru kaimanan u'ati.

Jesus wa'akinan Jerusalem ii

⁴¹Ipai wunu Joseph na'iki Mary makouzon Jerusalem iti, Passover Kamoon dau'ati.

⁴²Aizii Jesus ikodan dono'o naa 12 wunu, ĩmakon naa koshan Jesus tuma Jerusalem iti, Passover Kamoon dau'ati.

⁴³Īna'ian atii ĩpaian wuru'u pasha'apaapaniaz. Aizii paipain dauna'an pasha'apainpan, pidannao kiwan naa ipai daunuuda'u pawiiizi iti kida. Aizii Joseph na'iki Mary ĩkiwan naa kapam. Aizii Jesus, una'ian naa uwa'akinan Jerusalem ii. Mazan aonaa Joseph na'iki Mary aitapan wuru'u uwa'akinanuz na'ii.

⁴⁴Ī'itiiman kaina'a'a naa uwa'atin pairibannao bii'i. Uruu idi ĩmakon naa atii wachuupun, uruu zii ĩsookapan. Aizii pasookapa-kizi ii, uru'u naa ĩdorotan Jesus pidannao bii an,

⁴⁵mazan aonaa ĩikodanuzu. Sariapa ĩpadantan powaa iti Jerusalem iti. Uruu idi ĩdorotinan naa udau'u na'ii'aka.

⁴⁶Atii idikinauda'u kamoo dauna'an zii ĩikodanuzu. ĩikodan uruu Tominkaru Dapu nazo ii, usakanatapan Jewnao tiichaanao bii'i, uabatapan ĩkadakotinan Tominkaru Paradan dau'u na'iki upishautan ĩdyaun.

⁴⁷Tuukii ĩdi'itinpan Jesus dau'u, aonaa na'iam zii ĩikodauzon koraidaonaa aitapa'o manawun uruu kawan na'iki aitapa'o padako'atin parada-karu.

⁴⁸Aizii Joseph na'iki Mary tukapan idi Jesus na'ii tuukii ĩdi'itinpan. Sariapa Mary kian u'ati, "Ōdani, kandii nii pusha'apapan aimakaan wa'ati kaikapa'a? Tuukii wadopian, na'iki tuukii pudorotin-kidan waunao ipai di'ii'aka'a."

⁴⁹Sariapa Jesus kian padaro ati, "Kandii nii mooko wuru'u udorotapanuz ōgaru di'ii'aka'a? Aonaa mooko uaitapan da'a ōgaru'u, ōdaru dapu'u?"

⁵⁰Mazan aonaa ĩaitapan na'apa'oram ati'o wuru'u una'apanuz.

⁵¹Udauna'an Jesus makon naa ĩtuma Nazareth iti. Na'ia'a naa ipai usha'apapan aimakaan padaronao dyuudan kawana'ati, aonaa udikintapan ĩdyaun. Mazan ipai Mary taapan panyukunuu ii wuru'u aimakaan kida sha'apanuz.

⁵²Aizii Jesus tominan ma'ozaka'o nii, na'iki aitapaaba'o nii. Uruu idi ipai pidannao marainapanuz na'iki Tominkaru tuukii kapam umarainapanuzu.

3

*John chikaawunuupan pidannao
(Matthew 3:1-12; Mark 1:1-8; John 1:19-28)*

¹ Aizii 15 wunu, Tiberius kazowautapan ipai daunuuda'u amazada, ati utokon iti. Uruu dono Pontius Pilate tuubaru'o naobanai nii Judea Baara ii. Na'iki Herod kazowautapa'o nii amazada Galilee Baara ii aka. Aizii u'inawuzu Philip kazowautapa'o nii kapam amazada Iturea ii aka, na'iki Trachonitis ii aka. Na'iki uruu dono Lysanias kazowautapa'o nii amazada Abilene ii aka.

² Na'iki Annas na'iki Caiaphas Umanawunu'o Faadaanao uruu dono. Aizii na'apain wunao naobanai-tinpan dono kida'a, Tominkaru dyuudan paparadan John di'iti, Zechariah daniz. Uduyudan paparadan umashaapakizi iti, wuru'u mapidantaka'oraz amazada di'iti.

³ Uruu idi John makon na'iki ukakuwaatinan naa ipai amazada kawana'ati, wuru'u Jordan Wa'o itinapu kida'oraz. Na'ii ukakinaopan pidannao kaikapa'a: "Utanawatina'a naa u'oian ai, na'iki uchikaawun-uina'a naa, Tominkaru mainaabata kizi u'oian."

⁴ Kaikapa sha'atii tawuru'u kotua'o Tominkaru prophetin Isaiah kiau-zonuz.

"Kaina'a pidan kadakoinpan diiwa
mapidantaka'o amazada ii aka kaikapa'a:
'Usaaba'a naa dunapo kaimanaiman Naobanai ati,
ukaawan ua'ii,
na'iki usakitapada'a naa dunapo u'ati,
umako kizi nii.

⁵ Marii ipai kasakodaz-tinapa kida'oraz amazada,
na'iki baawuz kida dida-ka'o,
na'iki marii ipai naawazi na'iki midukuonao patumaakada-ka'o,
na'iki marii ipai dunapo koraudapa kida'o sakitapada-ka'o,
na'iki marii ipai dunapo dikauda kida'o na'iki kichadin kida'o
patumaakada-ka'o kaimanaiman.

⁶ Ipai'o nii pidannao tukapan na'iki itaitapan
wuru'u Tominkaru kazannaatanuz pidannao.' **

⁷ Aizii John chikaawunuupan dono, iriba pidannao kaawan ichikaawunuukidina'anan u'ati. Sariapa John kian i'ati, "Kowazazunao, kandii kowaadan u'ati turuu ukazannaatinan Tominkaru pataka'uta'azon ai unao?"

⁸ Usha'apata'a naa kaiman kida'o aimakaan, utukapa-kida kizi mishi utanawatinan u'oian ai. Na'iki aonaa ukia'ana'a u'atiaaka kida, 'Mazan waunao Abraham takaa-daunnao pa'an.' Okowaadan nii unao ati aizii, turuu Tominkaru toman Abraham takaa-daunnao nii di'oraz kuba kida idi'i.

⁹ Kaina'a baro, minziiwapa'ora'a naa barota'o nii atamun kida. Ipai atamun wuru'u aona'oraz ukaakan kaiman na'iki wuru'u dikauda kida'oraz u'aka kida, ipai'o nii ubarota-ka'o, udauna'an ukaboota-ka'o nii ipai tikazi wu'iti."

¹⁰ Sariapa pidannao pishaan John, ikian u'ati, "Aizii mani, na'apam nii washa'apatinan?"

¹¹ Ukian i'ati, "Kanom kaina'a dya'utama'o ushooton oo uchaakitan, marii utaan bakda'apa mashootonu'o pidan ati. Na'iki kanom kawanyukunu'o, marii uk'idiwatan mawanyukunu'o pidan."

¹² Kaina'a pidannao zaamaapauzonao tax puraatananaa,† inao kapam

* 3:6 Isaiah 40:3-5 † 3:12 zaamaapauzonao tax puraatananaa: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

kaawan, ĩchikaawunuu-kidina'anan John ati. Na'iki ĩkian u'ati, "Tiichaa, wau-nao mani, na'apam nii washa'apatinan?"

¹³ "Mana'a naa uzaamaapa'ana'a puraata pidannao ai dobata manawun uduyuda-kaao ai."

¹⁴ Kaina'a kapam soldyaanao kaawan John ida'ati. "Waunao mani, na'apam nii washa'apatinan?" ĩkian u'ati.

"Mana'a naa ukazaapa'ana'a puraata pidannao ai, na'iki mana'a naa utoma'ana'a mariidin-karu ĩdau'an, uaipan idi karikaonan ukazatan ĩpuraatan. Turua'o wuru'u ukawinipinaapa-kaooz," ukian ĩ'ati.

¹⁵ Tuukii pidannao di'itinpan John dau'u, na'iki tuukii ĩtukapa'azon aimakaan umanawunu'o sha'apata-kaoo. ĩkian panyukunuu ii, "Uru'u naa õaitapan Christ, tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon."

¹⁶ Aizii John kian ipai ĩnao ati, "Õgaru, õchikaawunuupan unao wunu idi karikaonan. Mazan kaini'iki'o nii pidan kaawan powa'a'o zii umanawun õ'ai. Õgaru aonaa õturuuan õbuzuutan udazkidi zunaa.‡ Uruu, uchikaawunuuan nii pa'an unao Kaimana'o Doronaa idi na'iki tikazi idi.

¹⁷ Kaina'a'a naa una'akapan pawidauapa-kinaa papaoriba aka kida. Ipai'o nii uwidauan kaiman kida'o papaoriba aka, na'apa zaishi widau-kaoo kawan pamada ai. Udauna'an usaabaa-kaoo ni'i naa kaiman padapunaa iti. Mazan wuru'u dikauda kida'oraz, ipai'o nii pa'an ukaboota-kaoo tikazi wu'iti, wuru'u aona'oraz umakaduzon."

¹⁸ Iriba sodi kida John paradan, utiwaan pakowaadan kaimanaiman pidannao ati Kaimana'oraz Kuwai. Na'iki ukakinaowan ĩdyaun tuukii, uaipan idi ĩpana'adan pakaduz kida.

¹⁹ Aizii Herod naobanai-tinpa'oraz Galilee Baara ii, tuukii John kakinawunuz, ukazatan idi pa'inawuzu daiaro Herodias, na'iki usha'apatan idi ba'oran dikauda kida'o aimakaan.

²⁰ Na'iki powa'a zii Herod toman aimakaan dikauda'o, ukaboota-kidan idi John taraa-kizai iti.

Jesus chikaawunuu-kaoo daua'o
(Matthew 3:13-17; Mark 1:9-11)

²¹ Aizii John kaboota-kaoo au'ii taraa-kizai iti, uchikaawunuupan ipai pidannao, wuru'u kaawainao kidaz u'ida'ati. Uruu dauna'an uchikaawunuuan naa kapam Jesus. Jesus toriinpan pu'u, sariapa aokazi da'ata-kaoo.

²² Na'iki Kaimana'o Doronaa kaawan u'ida'ati aokazi iki, ukaawan orid nii. Na'iki parada-karu kian Jesus ati aokazi iki, "Pugaru õdani õmarainapanii, kaiman manawun õnyukunuu pu'ati."

Jesus dokozi-daunnao uu
(Matthew 1:1-17)

²³ Aizii Jesus sakadan dono pakaudinan, 30 uwunun na'apain.

Aizii pidannao dakotan Jesus Joseph dani nii.

Joseph uruu Heli dani,

²⁴ aizii Heli uruu Matthat dani,
aizii Matthat uruu Levi dani,
aizii Levi uruu Melchi dani,
aizii Melchi uruu Jannai dani,
aizii Jannai uruu Joseph dani,

²⁵ aizii Joseph uruu Mattathias dani,
aizii Mattathias uruu Amos dani,

‡ 3:16 Poirorui kaudin-kizi wuru'u ubuzuutanuz panaobanaa dazkidi zunaa.

aizii Amos uruu Nahum dani,
 aizii Nahum uruu Esli dani,
 aizii Esli uruu Naggai dani,

²⁶ aizii Naggai uruu Maath dani, aizii Maath uruu Mattathias dani, aizii Mattathias uruu Semein dani, aizii Semein uruu Josech dani, aizii Josech uruu Joda dani,

²⁷ aizii Joda uruu Joanan dani, aizii Joanan uruu Rhesa dani, aizii Rhesa uruu Zerubbabel dani, aizii Zerubbabel uruu Shealtiel dani, aizii Shealtiel uruu Neri dani,

²⁸ aizii Neri uruu Melchi dani, aizii Melchi uruu Addi dani, aizii Addi uruu Cosam dani, aizii Cosam uruu Elmadam dani, aizii Elmadam uruu Er dani,

²⁹ aizii Er uruu Joshua dani, aizii Joshua uruu Eliezer dani, aizii Eliezer uruu Jorim dani, aizii Jorim uruu Matthat dani, aizii Matthat uruu Levi dani,

³⁰ aizii Levi uruu Simeon dani, aizii Simeon uruu Judah dani, aizii Judah uruu Joseph dani, aizii Joseph uruu Jonam dani, aizii Jonam uruu Eliakim dani,

³¹ aizii Eliakim uruu Melea dani, aizii Melea uruu Menna dani, aizii Menna uruu Mattatha dani, aizii Mattatha uruu Nathan dani, aizii Nathan uruu David dani,

³² aizii David uruu Jesse dani, aizii Jesse uruu Obed dani, aizii Obed uruu Boaz dani, aizii Boaz uruu Salmon dani, aizii Salmon uruu Nahshon dani,

³³ aizii Nahshon uruu Amminadab dani, aizii Amminadab uruu Admin dani, aizii Admin uruu Arni dani, aizii Arni uruu Hezron dani, aizii Hezron uruu Perez dani, aizii Perez uruu Judah dani,

³⁴ aizii Judah uruu Jacob dani, aizii Jacob uruu Isaac dani, aizii Isaac uruu Abraham dani, aizii Abraham uruu Terah dani, aizii Terah uruu Nahor dani,

³⁵ aizii Nahor uruu Serug dani, aizii Serug uruu Reu dani, aizii Reu uruu Peleg dani, aizii Peleg uruu Eber dani, aizii Eber uruu Shelah dani,

³⁶ aizii Shelah uruu Cainan dani, aizii Cainan uruu Arphaxad dani, aizii Arphaxad uruu Shem dani, aizii Shem uruu Noah dani, aizii Noah uruu Lamech dani,

³⁷ aizii Lamech uruu Methuselah dani, aizii Methuselah uruu Enoch dani, aizii Enoch uruu Jared dani, aizii Jared uruu Mahalaleel dani, aizii Mahalaleel uruu Kenan dani,

³⁸ aizii Kenan uruu Enosh dani, aizii Enosh uruu Seth dani, aizii Seth uruu Adam dani, aizii Adam uruu Tominkaru dani.

4

Satan tiwaa-kidautan

Jesus nyukunuu

(Matthew 4:1-11; Mark 1:12-13)

¹ Udauna'an Jesus kiwan naa Jordan Wa'o iki, pachikaawunuu-ka'o dauna'an, ma'ozaka Kaimana'o Doronaa taapan nyukunuu. Uruu dono Kaimana'o Doronaa na'akan naa Jesus atii mapidantaka'o amazada di'iti.

² Jesus na'ian 40 kamoo. Na'ia'a naa Satan tiwaa-kidapan Jesus nyukunuu ma'ozakan. Aizii wuru'u Jesus na'ianuz aonaa kanom unikan, atii 40 kamoo. Uruu idi tuukia'a naa manawun uzamazin.

³ Sariapa Satan kian Jesus ati, "Tominkaru danin an pugaru, pudyuuda di'oraz kuba'a tominan bread nii."

⁴ Mazan Jesus kian u'ati, "Tominkaru Paradan tawuru'u kotua'oraz usaadauzo-ka'o kian: 'Aonaa pidan mashaapan soo bread ida'an karikao-nan.' "*
 * 4:4 Deuteronomy 8:3

⁵ Udauna'an Satan zaida-kidan Jesus dokoa'o amazada di'iti, na'iki uaida-kida Jesus ati ipai daunuuda'u wuru'u umanawun kida'oraz donoinao, ipai amazada token iti. Mazan masakauda'u'o karikaonan wuru'u utukapa-kidankanuz u'ati amazada.

⁶ Ukian Jesus ati, “Ōzaamatan nii pugaru kazowautapa'o nii ipai wuru'u amazada putukapanii kidaz, na'iki ōtaan nii ipai wuru'u konaunam kida'oraz na'iki umanawun kida'oraz aimakaan uataan. Ipai daunu'o utaa-ka'o ō'ati wuru'u amazadaz na'iki ipai wuru'u utaapaniinao kidaz aimakaan. Ukau'an turuu ōtaanuzu na'ia'oram pidan ati.

⁷ Aizii pukodoru'ukan an ō'ati, ōtaan nii pu'ati ipai daunuuda'u wuru'u amazadaz, na'iki ipai wuru'u aimakaan kidaz kaina'a'oraz na'a.”

⁸ Sariapa Jesus kian u'ati, “Tominkaru Paradan saadauzo-kariwaiz kian: 'Pukodoru'uka soo bauda'apa Naobanai puTominkarun ati.

Pusha'apatin soo uruu aipan kawana'ati.' ”†

⁹ Udauna'an Satan na'akan naa Jesus Jerusalem iti. Uruu idi ikaawa'akan naa Tominkaru Dupu zowau paawa iti, udokoodinpan di'iti manawun. Na'ia'a naa ukian Jesus ati, “Tominkaru danin an pugaru, puzaka'uta kai di'iki'i imi'i baara iti.

¹⁰ Tominkaru Paradan saadinpa'oraz kian: 'Udyuudan nii pa'angelinnao kazannaatapan pugaru, na'iki itaapan nii pugaru kaiman.

¹¹ Ūzaamatapan nii pugaru na'iki aona'o nii pukaziwan pukidiba puwaotan an kuba kida di'iti.' ”‡

¹² Mazan Jesus kian u'ati, “Tominkaru Paradan saadinpa'ozu kian: 'Mana'a putiwaa-kidapa'uzo'ona'a uNaobanaa Tominkaru paradan mishiin.' ”§

¹³ Aizii ipai'i naa Satan tiwaan Jesus nyukunuu. Uipaiian dauna'an pati-wautanuz, umako'okan naa, atii ba'oran dono'o nii zii koshan utiwaan Jesus.

Jesus sakadan pakaudinan

Galilee Baara ii

(Matthew 4:12-17; Mark 1:14-15)

¹⁴ Uruu dauna'an Jesus kiwan naa Galilee Baara iti, na'iki ma'ozaka Kaimana'o Doronaa taapan unyukunuu. Kuwai Jesus dau'u kida'o abata-kaoa'a naa ipai wiizai kawana'ati wuru'u Galilee Baara ii aka kida'oraz.

¹⁵ Na'ii aka'a naa Jesus tominapa-kidan pidannao Tominkaru Paradan dau'u synagogue* kida kawana'ati. Tuukii pidannao konaukii-kidanuzu.

Jesus kashanau-ka'o padyaupai-kizi Nazareth ii

(Matthew 13:53-58; Mark 6:1-6)

¹⁶ Udauna'an Jesus makon Nazareth iti, padyaupai-kizi iti. Aizii Sookapaku Kameron dono, umakon na'iki umorotan naa synagogue iti. Ukaduz umorotauzonuz na'apa Isookapan kameron dono. Umorotan idi, na'ia'a naa pidannao dyuudan uaitan Tominkaru Paradan tawuru'u saada-kariwai kidaz kotua'a naa.

¹⁷ Uruu idi itaan naa u'ati kaarita,† tawuru'u Tominkaru prophetin, Isaiiah saadanii kidaz kotua'a naa. Sariapa Jesus buzuutan wuru'u papidapa-kariwaiz kaarita, uda'atanuzu atii uikodan wuru'u paaita'azoniaz. Kaikapa'a usaadinapanu'u:

† 4:8 Deuteronomy 6:13 ‡ 4:11 Psalm 91:11-12 § 4:12 Deuteronomy 6:16 * 4:15 synagogue: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † 4:17 kaarita: Di'oraz kaarita'a dakota-ka'o scroll. Putukapa kaarita token ii 'scroll' waranu'u, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

18 “Kaina'a Kaimana'o Doronaa Tominkaru di'iki'o mashaapan òtuma.

Uzaamatanii ògaru usha'apanum kau'an uaipan idi
òkowaadapan Kaimana'o Kuwai pataka'utinainao ati.

Udyuudan òkowaadan so'ota-ka'o nii ipai pidannao
wuru'u pataruba zaamatapaniinao kidaz,

na'iki udyuudan ògaru ishaawunnao ida'ati,

òkowaada kizi i'ati kaimana'o ni'i naa ìtukapan, ìawun saaba-ka'o idi.

Na'iki udyuudan ògaru kaminka'uta'o nii,

ipai wuru'u pataka'uta-kariwainao.

19 Na'iki kowaada'o nii Naobanai kamunanun ni'i naa pa'an aizii,
papidanannao ati.”[‡]

20 Udauna'an Jesus papida'akan naa wuru'u kaaritaz powaa iti, na'iki
utaa'akan naa powaa itiz pidan ati, wuru'u taa'oraz u'ati kaarita. Udauna'an
usakanata'akan naa. Ipai pidannao, wuru'u synagogue iainao kidaz,
awunuupa'akan soo Jesus ati.

21 Na'iki ukian i'ati, “Aizii wuru'u uabataniaz Tominkaru Paradan aita-
kao, uruu umishiinan naa wuru'u.”

22 Ipai pidannao, abatapainao na'ii, tuukii ìdi'itinpan uparadan dau'u.
Kaiman ìabatan ukakuwaapan, aitapa'o pidan kawan manawun. Mazan
ìkan pa'atiaaka kida, “Kanom dii mooko uruu, aonaa Joseph dani mani
karikaonan?”

23 Sariapa Jesus kian i'ati, “Òaitapa na'apam ukia'azon ò'ati, uparada'azon
ò'ati tawuru kawanu'u parada-karu kiauzonuz. ‘Daakataa, pukasarain
puaipan ati pukakuda kizi,’ kii-karuz. Na'iki òaitapa ukia'azon ò'ati.
‘Pusha'apata kapam da'a'a puwiizi'i, tawuru'u kowaada-kariwaiz wa'ati
pusha'apatan Capernaum ii.’”

24 Udauna'an Jesus kian koshan i'ati, “Mishi, aonaa na'apainim Tominkaru
prophetin naubauzo-ka'o, ukaawan an pawii zi ati.

25 Aizii uabata na'apam òkian. Elijah, kowaadapauzoz Tominkaru
Paradan, kakupan dono zii, kaina'a iriba zunnao mawaka'ò ìdaiarunao,
mashaapan Israel ii. Uruu dono idikinauda'u wunu pazikon an powa'a
aonaa wunu kaawan Israel ii, uruu idi aonaa wanyukunui nii, zamazi
kaawan ipai wiizai kawana'ati.

26 Mazan upu'u zii aonaa Elijah dyuuda-ka'o kaminka'uta'o nii zunnao
Israelitenaouz, wuru'u mawakainaouznaa ìdaiarunao. Mazan udyuuda-ka'o
soo bauda'apa zun di'iti mawakaiba'a naa odaiaru, ba'oran wiizai ia'oraz
omashaapan, Zarephath kia'oraz udakota-ka'o, Sidon ia'oraz.[§]

27 Na'iki Elisha, Tominkaru prophetin kakupan dono zii, kaina'a iriba
pidannao Israel ii, kabishopauzonao kichana'iki-kia'o bishoi idi. Mazan
upu'u aonaa bauda'apa pidan Elisha kakudan Israel ia'ò ìmashaapan. Soo
ukakuda bauda'apa pidan Naaman kia'ò u'uu, mashaapa'ò ba'oran wiizai
ii, Syria kia'oraz udakota-ka'o.”^{*}

28 Ipai pidannao wuru'u abatapainao Jesus paradan synagogue ii, tuukii
ìto'oran u'ati, uparadan idi na'apa i'ati.

29 Uruu idi ìkadishia'akan kida'a naa, udauna'an ìzaamata'akan naa Je-
sus paanoba kadu'iki kida, na'iki ìna'aka'akan naaz atii pawii zi tokon ìti,
doko'a'ò ukatawudapuz-tinpan di'iti. Na'iki'ò ni'i naa ìaipan pakida'ukan
Jesus.

30 Mazan upu'a'a naa Jesus mako'okan, upodowaana'akan pidannao bii
an, atii na'apa umakon i'ai.

[‡] 4:19 Isaiiah 61:1-2 [§] 4:26 1 Kings 17:1-16 ^{*} 4:27 2 Kings 5:1-14

*Oia'o doronai zaamatapanii
daonaiora*

(Mark 1:21-28)

³¹ Udauna'an Jesus mako'okan naa Capernaum iti, wiizai Galilee Baara ia'oraz. Na'ii utominapa-kidan pidannao Tominkaru Paradan dau'u, Sookapa-karu Kamoon dono synagogue ii.

³² Tuukii pidannao di'itinpan paabatan idi Jesus paradan kaimanaiman manawun, usha'apanum kau'an labatan ma'ozaka manawun ukakuwaapan pa'ati.

³³ Kaina'a daonaiora na'ii synagogue ii, oia'o doronai zaamatapanii. Sariapa ukadakon diiwa'o ida'an Jesus ati.

³⁴ Ukian, "Ei, Jesus Nazareth san. Kandii dau'ati puwa'atin wa'ida'ati, kanom puaipan wa'ai? Oo pumainaabata'anan waunao? Ōaitapa pugaru, kaimana'o manawun, Tominkaru di'iki'o puwa'atin."

³⁵ Sariapa Jesus kian u'ati, "Pumashaadautapa, pukodita u'ai!" Sariapa oia'o doronai kaboota'akan wuru'u daonaioraz pidannao awun za'a, maza'u umuuda'akan naa na'iki ukodita'akan naa u'ai wuru'u ukaboota'akanuz uruu. Mazan aonaa usha'apatan daonaiora kaziwa'o ida'an.

³⁶ Tuukii pidannao di'itinpan, na'iki ikian pairibannao ati, "Ei, na'apa dii pa'an uparadan ma'ozakan manawun? Uka'iita, na'iki ma'ozaka mishi uparadan oia'o doronainao ati, atii udyuuda zii mishi ikoditan pidan di'iki."

³⁷ Uruu idi ipai kuwai makon Jesus sha'apatanii dau'u, uruu wiizai di'ii'aka.

Jesus kakudan iriba pidannao

(Matthew 8:14-17; Mark 1:29-34)

³⁸ Aizii Jesus koditan dauna'an synagogue iki, umakon sariapa Simon dapu iti. Na'apain tuukia'o Simon imauzo karinaan, omada wiichan wiicha, wiicha. Sariapa ikowaadan Jesus ati odau'an.

³⁹ Uruu idi umakon o'idi'iti. Ukaawan, ukadishitan maonapa owashatinapa-kizi bed ida'a. Sariapa udyuudan orinaa, wuru'u omada wiichanuz koditan o'ai. Sariapa mishi omada wiichan shabata'akan, na'iki okakuda'akan naa. Udauna'an okadishitan naa, na'iki otaan naa iwanyukunuu nii.

⁴⁰ Aizii kamoo tipitan dauna'an iriba pidannao kaawa-kidan karinainao pairibannao, pabi'inaaka kida'o irinaa, ipai ina'akan idyaun Jesus ida'ati. Uruu idi ipai Jesus pishatan idyaun, na'iki ipai ukakudan idyaun.

⁴¹ Aizii oia'o doronainao, ipai ukodita-kidan pidannao ai kapam. Di-iwa ikadakon kida ikoditan dono pidannao di'iki. "Pugaru Tominkaru Dani manawun," ikian Jesus ati. Mazan tuukii Jesus mashaatan idyaun, aonaa ukashaapan iparadan. Usha'apanum kau'an iaitapan idi uruu Christ.†

Jesus tominapa-kidan pidannao synagogue kida kawana'ati

(Mark 1:35-39)

⁴² Aizii ba'oran chaapi'iki ushaawaka zii Jesus makon naa donoi iki, na'iki umakon mapidantaka'o amazada iti. Uruu idi pidannao dorotapanuz atii ikodanuzu. Aonaa padamata itaapadan umakon, tuukii itimaan pamashaatanuz.

⁴³ Mazan Jesus kian i'ati, "Kaina'a zii okowaada'azon Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'u, ba'oran wiizainao kida kawana'ati.

† 4:41 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa Christ kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Usha'apanum kau'an uruu wuru'u Tominkaru dyuudaniaz òkowaada'anan," ukian.

⁴⁴ Uruu idi Jesus makon, na'iki ukakuwaatinnan naa synagogue kida kawana'ati.

5

Jesus zaamatan

pamin-kaudinannao nii

(Matthew 4:18-22; Mark 1:16-20)

¹ Bauda'apa kamoo Jesus kadishitapan, Gennesaret Karishiiz* danoma'a. Uruu dono iriba, iriba pidannao kaawan u'ida'ati. Na'ia'a naa ìkasaba'uinan na'iki chakata'a naa ìkaawan u'ida'ati, ìabata'azon idi ukowaadan Tominkaru paradan.

² Upu'u Jesus tukapan dya'utam kanawanao muudapa-kaò karishii danoma ii. Kopautapauzonao muudapanii wuru'u pakanawan kidaz. Aizii wuru'u pidannaouz, ìchikaapan naa pasaironnoa na'ii wuru danoma'a.

³ Sariapa Jesus makon na'iki upaidinan Simon kanawan zo'iti, na'iki udyuuda ukida'ukan wuru'u kanawaz masakauda'u karishii danoma ai. Uruu idi Jesus sakanatan naa kanawa zo'ii, na'iki'i naa utominapa-kidan pidannao Tominkaru paradan dau'u.

⁴ Aizii uipain dau'anan pakakuwaatinnan, sariapa ukian Simon ati, "Ukida'uka kanawa baukapa'a naa kaana'o-karu iti, utunuuta kizi usaironnoa na'ii, uzaamata kizi kopaunao."

⁵ Sariapa Simon kian Jesus ati, "Õnaobanaa, bauda'apa maruta'o watiwautan wazaamatan kopau da'a'a, mazan aonaa kanom wazaamatan. Mazan aizii pudyuudan idi ògaru, òtunuutan nii wuru'u wasaironnoaouz, puparadan kawana'ati," ukian.

⁶ Uruu idi na'ia'a naa ìtunuutan pasaironnoa. Na'iki sariapa ìsaironnoa zaamatan diri'i, diri'i kopaunao, aonaa uka'iita-kaò kawana'ati. Atii ìsairon kida aonaa uka'iitan naa pawazoo, maonapa kida ìsairon dadotan, pawazoo kimishan idi manawun.

⁷ Sariapa ìawarian pairibannao, wuru'u ba'oran kanawa zo'iainaouz kaminka'uta'o nii paugaru. Uruu idi baokopa'a naa ìto'otan wuru'u sairo kidaz, ìzaamata kopau diri'i, diri'i, ipai ìpaidadan pakanawannao, maonapa kida ìkanawan tipitan, uwazoo diri'in idi manawun.

⁸ Aizii Simon tukapan idi aimaakan sha'apan kaikapa'a, sariapa ukodoru'ukan Jesus kanaapu iti, na'iki ukian u'ati, "Marina'a shoman ògaru, ònaobanaa, usha'apanum kau'an oia'o pa'i manawun pidan wuru'u ògaruz."

⁹ Tuukii Simon na'iki wuru'u ba'orainaoouz di'itinnan, patukapan idi pazaamatan diri'i manawun kopaunao.

¹⁰ James na'iki John wuru'u Zebedee dainaoouz na'apa kapam, tuukii kapam ìdi'itinnan.

Sariapa Jesus kian Simon ati, "Mana'a putaria'ana'a, aizii puzaamaapan ni'i naa pa'an pidannao."

¹¹ Udauna'an ìkozootan naa pakanawan kida karishii danoma ati, na'iki ìwa'aka'akan naa ipai pa'aimaakanutu kida, na'iki ìmako'okan naa Jesus dawu'ati.

Jesus kakudan pidan kabishopa'o

(Matthew 8:1-4; Mark 1:40-45)

* 5:1 Gennesaret Karishiiz: Galilee Karishiiz kia'o kapam udakota-kaò.

¹² Aizii Jesus kaawan wiizai iti, na'ii kaina'a'o pidan baiatina'o kichana'iki-kia'o bishoi idi. Utukapan idi Jesus, sariapa ukodoru'ukan ukanaapu iti, uawun baara imi'i baara iti. Na'iki ukian Jesus ati, “Ōnaobanaa, ōpishaan pu-garu tuukii manawun, punyukunuu na'apan an, pukakuda shoman ōgaru, puso'ota wuru'u bishoizi ō'ai.”

¹³ Sariapa Jesus pishatanuz na'iki ukian u'ati, “Na'apa mishi ōnyukunuu, aizii marii pumada saabainan.” Sariapa mishi pidan mada saabaina'akan.

¹⁴ Udauna'an Jesus kakinaowan uruu. Ukian u'ati, “Mana'a zii pa'i pukowaada'ana'a pidan ati, wuru dau'ana'a ōsha'apataniaz pu'ati. Mazan pumako pa'an kai, faadaa di'iti, marii kizi uawunuutan pumada, utukapa kizi mishi pumada saabainan. Uruu dauna'an putaa'a naa pa'i pu'uza faadaa ati, utaa kiziz na'iki ukawaoda kiziz Tominkaru ati, Moses kakinaori kawana'ati. Uruu ida'ana'o nii pidannao mishidan kaimana'a naa pumada saabainan powaa iti.”

¹⁵ Mazan kii'an kuwai Jesus dau'ana'o iribaa'aka-kaoa'a naa manawun ipai di'ii'aka kida'a. Uruu idi pidannao kaawan aonaa masakauda'u mani Jesus ida'ati, ĩabata'azon idi ukuwaa. Ba'orainao ĩkaawan ĩaipan idi kapam pakakuda-ka'o, parinaa kida ai. Uruu idi ipai ukakudan ĩdayaun.

¹⁶ Mazan panaadon Jesus makon nii da'i, utoriinpa'anan mapidantaka'o amazada iti.

*Jesus chi'ika-kidan machi'ikaka'o daonaiora
(Matthew 9:1-8; Mark 2:1-12)*

¹⁷ Aizii bauta'apa kamoo, Jesus tominapa-kidan dono pidannao, kaina'a pabi'i kida Phariseenao[†] sakanatapan na'ii, na'iki na'ii kapam tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. Ba'oran wiizai iki kida'o ĩwa'atin wuru'u ĩnaouz, tawuru'u Galilee Baara na'iki Judea Baara ii aka kida'oraz wiizainao, na'iki Jerusalem ikiinao kida na'ii kapam. ĩnao kida wuru'u sakanatapa'oraz na'ii. Maza Tominkaru taani'i naa pama'ozakan Jesus ati, ukakuda-kinaa nii karinainao pabi'inaaka kida'o rinai ai.

¹⁸ Na'apain pidannao kaawan Jesus ida'ati, ĩna'akan pairiban machi'ikaka'o. ĩna'akanuzu pawashatinapa-kizi baara an. ĩaipan pamorotakidanuz kabaun nazo iti, Jesus kanaapu iti.

¹⁹ Mazan pidannao iriban idi manawun, aonaa na'itim ĩmorota-kidanuzu. Uruu idi sariapa ĩzaida-kidanuz kabaun zowau iti. Udauna'an ĩso'owan naa kabaun zowau, na'iki'i naa ĩtoka-kidanuz pawashatinapa-kizi baara an, atii pidannao sakoda iti, na'iki ĩmuudanuzu Jesus kanaapu'u.

²⁰ Aizii Jesus tukapan idi ĩmishidan tuukii manawun, sariapa ukian machi'ikaka'oraz pidan ati, “Ōpaonarua, aizii ipai pu'oian mainaabata-ka'o pu'ai.”

²¹ Sariapa tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki Phariseenao kian pa'atuaaka kida, “Kandii mooko arawu'u, uwazootapa'azon Tominkaru paparadan ida'an? Soo bauta'apa Tominkaru turua'o umainabatan pidan oian.”

²² Mazan Jesus aitapa na'apam ĩdi'itinpan. Uruu idi ukian ĩ'ati, “Kandii nii udi'itinpan ōdau'u kaidapa'a?”

²³ Na'ia'oram masha'apannaa: ‘ipai pu'oian mainaabata-ka'o kii, oo ‘pukadishita na'iki puchi'ika' kii’

²⁴ Mazan ōaidan nii u'ati wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'o, kaina'a uma'ozakan umainaabata-kinaa nii pidannao oian da'a'a imi'i baara'a.”

[†] 5:17 *Pharisee*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

Uru'u naa Jesus kia'akan naa machi'ikaka'o pidan ati, "Ōkian pu'ati pukadishita, puzaamata wuru'u puwashatinapa-kiziz na'iki pumako'o naa padapu iti."

²⁵ Sariapa mishi pidan kadishita'akan ipai awunuutapainao awun za'a, uzaamata'akan naa pawashatinapa-kizi baara, na'iki umako'okan naa padapu iti konaukii. Tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru.

²⁶ Aizii wuru'u awunuutapainao kidaz, tuukii ìdi'itinpan, na'iki tuukii kapam ìtarian, na'iki tuukii ìkonaukii-kidan Tominkaru. "Ei, watukapa zii aizii konanum kida'o na'iki umanawunu'o aimaakan sha'apata-ka'o, wuru'u aona'oraz watukapauzon usha'apata-ka'o kida," ìkian.

Jesus dapadan Levi

(Matthew 9:9-13; Mark 2:13-17)

²⁷ Udauna'an Jesus koditan naa kabaun iki na'iki umako'okan naa. Pamakopa-kizi an utukapa pidan Levi kia'o u'uu, uruu zaamaapauzo tax puraatanana. Jesus ikodan usakanatapan pazaamaapa-kizi ii puraata. Sariapa ukian u'ati, "Puwa'ati òtuma, òtominapa-kida kizi pugaru."

²⁸ Sariapa Levi wa'akan wuru'u pakaudinkiz na'iki umako'okan naa Jesus dawu'ati.

²⁹ Aizii padapu ii Levi toman naa udaru'o aroapa-karu Jesus ati. Kaina'a iriba ba'orainao zaamaapauzonao kapam tax puraatanana aroopa'azon ìtuma, na'iki kaina'a iriba kapam ba'oran pidannao kida aroopa'azon ìtuma.

³⁰ Kaina'a na'ii pabi'i kida Phariseenao awunuutapan, na'iki na'ii kapam ìribannao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u awunuutapan. Sariapa ìkian utominapa-kidaniinao ati, "Kandii nii arawu aroopa'azon na'iki utuza'azon wunao tuma'a oiainao, zaamaapauzonao kidaz tax puraatanana, na'iki wuru'u oiainao kidaz pidannao?" Kia'o wuru'u ìkianapanuz.

³¹ Sariapa Jesus kian ì'ati, "Pidannao ziwuinao, aonaa kanom nii ìaipan daakataa, soo karinainao pa'an tuukii ìaipan daakataa.

³² Ukau'an na'apa'o kapam wuru'u òwa'atinuz da'ati'i, aonaa kaimanainao ida'ati'o mani, soo oiainao ida'ati'o pa'an wuru'u òwa'atinuz ìtanawatin kizi pa'oi'an ai."

Pidannao pishautan Jesus sanadinapa-karu dau'u

(Matthew 9:14-17; Mark 2:18-22)

³³ Pabi'i kida pidannao, kaawainao kidaz Jesus ida'ati, kian u'ati, "John Chikaawunuupauzoz tominapa-kidaniinao mapuda pa'an ìsanadinpauzon.[‡] na'iki ìtorinpaizon Tominkaru aipan kawana'ati. Na'iki wuru'u tominpaizonao kidaz Phariseenao di'iki, na'apa kapam ìsanadinpan na'iki ìtorinpan. Mazan aizii wuru'u putominapa-kidaniinao, aonaa ìsanadinpauzon, mazan ìaroopan nii na'iki ìtuzan nii atii ìshiitan."

³⁴ Sariapa Jesus kian ì'ati, "Turuu mani u'itiiman pidannao wa'atiinao mazida-karu dau'ati baiatan pazamazin mazida'o daonaiora na'an pu'u ìtuma? Aonaa turuu ìbaiatan pazamazin.

³⁵ Mazan bauda'apa kamoo na'aka-karu nii wuru'u mazida'oraz daonaiora ì'ai, uruu dono'o ni'i naa pa'an ìsanadinpan na'iki ìbaiatan pazamazin."

³⁶ Udauna'an Jesus kowaadan naa di'itinapa-kinai kuwai. Ukian ì'ati, "Aonaa na'iam zii pidan kuzuutauzon pa'ina'o chaakita pazimindota-kinaa nii uzaama'ora'a naa chaakita. Mazan aizii pidan kuzuuan an pa'ina'o chaakita pazimindoapa-kinaa nii, upataka'uan pa'ina'o chaakita, na'iki pana'a'o nii uaidinpan uzaama'o ai.

[‡] 5:33 *sanadinpauzon*: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

³⁷ Na'iki aonaa na'apainim pidan paidauzon, pa'ina'o zii wine toma-ka'o, uzaama'ora'a naa wine kinnaa^S zo'iti. Usha'apanum kau'an pa'ina'o wine paida-ka'o an, upoodan nii uma'ozakan ana'a naa, na'iki utada'okan nii wuru'u uzaama'oraz naa riwunii kinnaaz. Uruu idi ipai'o nii riwunii wakudinan. Aizii wuru'u ukinnaaz ukaboota'aka-ka'o ni'i naa.

³⁸ Mishi'oraiman pa'ina'o wine paida-ka'o pa'ina'o ukinnaa zo'iti.

³⁹ Na'iki aonaa kanom tuza'azon pa'ina'o zii wine toma-ka'o, patuza'akan dauna'an ma'ozaka'ora'a naa wine. Aizii pidan tuzan an wuru'u ma'ozaka'oraz wine, 'Kaiman pa'an wuru'u ma'ozaka'oraz wine, pa'ina'o utoma'aka-ka'o ai,' ukian nii." Uruu kia'o wuru'u Jesus kowaadaniaz kuwai.

6

Sookapa-karu Kamoon daua'o (Matthew 12:1-8; Mark 2:23-28)

¹ Bauda'apa kamoo Sookapa-karu Kamoon dono, Jesus dobatapan zakapu an patominapa-kidaniinao tuma, paoribai wheat baawu an. Na'apain Jesus tominapa-kidaniinao karaowaanan wheat aka. Uruu idi izu'uan naa wuru'u wheat aka kidaz paka'u baara iti, ãaipan idi umada so'o'inan, udauna'an ãnikan naaz.

² Pabi'i kida Phariseenao pishaan ãdyaun, "Kandii ni'o udikintapan wuru'u aona'oraz wakakinaorinaa kashaapan usha'apata-ka'o, Sookapa-karu Kamoon dono?"*

³ Jesus kian ã'ati, "Aonaa mooko utukapauzon kaarita ida'a'oraz usaadinpan kanom King David na'iki uminauda'una'o sha'apatauzonii ãzamazin dono'oraz?"

⁴ Umorotan Tominkaru Dapu nazo iti, na'ii uzaamatan bread taa-kariwaiz Tominkaru ati. Udauna'an unikan naaz na'iki utaan naa paminauda'una'o atiz. Aonaa ukashaapa-ka'o padamata ba'oran pidan nikan wuru'u bread kidaz, soo faadaanao."

⁵ Powa'a zii Jesus kian ã'ati, "Daonaiora Aokazi Iki'o, uruu pa'an kazowau-tapa'oraz Sookapa-karu Kamoon."

Jesus kakudan pidan dadara'o uanoba

(Matthew 12:9-14; Mark 3:1-6)

⁶ Ba'oran dono koshan, Sookapa-karu Kamoon dono, Jesus morotan synagogue iti. Na'ii utominapa-kidan pidanna'o Tominkaru paradan dau'u. Kaina'a bauda'apa pidan na'ii dadara'o uanoba bada'ii, udiwa'oran atanapa na'iki aonaa na'apam ukaiwaanuzu.

⁷ Kaina'a wunaou'u tiichaapauzonaouz Moses kakinaori dau'u, na'iki Phariseenao na'ii kapam. ãnao tuukii ãaipan patukapan Jesus sha'apatan aimaakan, ãaipan pana'apaunuz, usha'apatan an aimaakan, Sookapa-karu Kamoon dono. Uruu idi kaimanaiman ãawunuutapan uruu, ãtukapa'azon usaabaan wuru'u pidan anobaz.

⁸ Mazan Jesus aitapa ipai ãdi'itinpan, uruu idi ukian wuru' ati'i daonaiora dadara'oraz uanoba, "Pukadishita, na'iki puwa'ati da'ati'i pidanna'o kanaapu ati." Sariapa ukadishitan na'iki umako'okan naa pidanna'o kanaapu iti.

^S 5:37 *wine kinnaa*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. * 6:2 Phariseenao ati, Jesus tominapa-kidaniinao kaudinan wuru'u ãkaraodanuz wheat aka kida Sookapa-karu Kamoon dono.

⁹ Udauna'an Jesus kian pidannao ati, “Ōpishaan nii unao aizii, na'apa dii kakinaorii taa-kariwaiz wa'ati aipan washa'apatinan, Sookapa-karu Kamoon dono? Uaipan washa'apatan oia'o oo kaimana'o? Udyuuda wakukudan pidan oo wazowianuzu?”

¹⁰ Jesus awunuupan ipai pidannao kawana'ati, na'iki sariapa ukian pidan dadara'o uanoba ati, “Pusawada puanoba.” Sariapa usawada'akan paanoba, na'iki uanoba saabaina'akan naa.

¹¹ Mazan tuukii wunao to'oranu'u, zaudapainauz Jesus sha'apatan aimakaan. Uruu dauna'an Īmiitiniipan naa, ĩaitapa'azon na'apam nii pasha'apatan Jesus.

*Jesus zaamatan 12 pidannao
padyuudan nii*

(Matthew 10:1-4; Mark 3:13-19)

¹² Uruu dono Jesus makon naawazi paawa iti utoriinpa'anan, uruu idi una'ian utoriinpan bauda'apa maruta'o Tominkaru ati.

¹³ Aizii ba'oran chaapi'iki, uru'u naa udapadan patominapa-kidaniinao. Aizii ĩbii iki, uzaamata 12 daonaioranao padyuudan nii kowaadapa'o nii ipai kuwai wuru'u uaiapanii kidaz ukowaada-ka'o na'iki usha'apata-ka'o. Udakotan wuru'u pazaamataniinaouz apostlenao.†

¹⁴⁻¹⁶ Kaikapauda'u'o wuru'u uzaamataniinaouz: Simon, Peter kia'oraz udakotapa-ka'o, na'iki u'inawuzu Andrew, na'iki kaina'a James, John, Philip, Bartholomew, Matthew, Thomas, na'iki James, Alphaeus daniz, na'iki Simon, uruu Patriot,‡ Judas, James daniz na'iki Judas Iscariot zaamata-kida'oraz Jesus.

*Jesus tominapatin-kidan na'iki ukaminka'uupan pidannao
(Matthew 4:23-25)*

¹⁷ Udauna'an Jesus tokan naa naawazi paawa iki, apowa'a'o baara ati, wunao tuma'a pazaamataniinaouz daonaioranao. Na'ia'a naa iriba pidannao wuru'u tominpauzonao kidaz u'idi'iki kasaba'uinan, na'iki iriba kapam ba'oran pidannao kaawan na'iti. Pidannao wa'atin pabi'inaaka kida'o wiizai iki, ipai Judea Baara ii aka kidainaouz wiizainao, Jerusalem ikiinao na'ii kapam. Aizii kaina'a ba'orainao kida kaawan wa'atiinao Tyre na'iki Sidon iki, munapo'o paran danoma itinapu kida'o wiizainao.

¹⁸ Īwa'atin ĩabata'azon idi Jesus kuwaa. Ba'orainao, ĩkaawan ĩaipan idi kapam pakakuda-ka'o parinaa ai. Na'iki kaina'a ba'orainao oia'o doronai zaamatapaniinao kida. Uruu dono ipai ukakudan karinainao.

¹⁹ Tuukii pidannao aipan papishatan Jesus, usha'apanum kau'an ĩtukapan idi ma'ozaka Tominkaru kaudinan u'ida'a, uso'ota pabi'inaaka kida'o rinai pidannao ai. Uruu idi ukakuda ipai pidannao parinaa kida ai.

*Konaukii-karu na'iki
kasha'ora-karu*

(Matthew 5:1-12)

²⁰ Sariapa Jesus awunuupan wunao di'iti'i tominpainao kidaz u'idi'iki. Ukan ĩ'ati.

“Konaukia'o pa'an unao,
mapuraataniinaouz,
usha'apanum kau'an unao ati'o pa'an
wuru'u Tominkaru naobanai-tinanuz.

²¹ Konaukia'o pa'an unao

† 6:13 *apostlenao*: dyuuda-kariwai kakuwaapa'anan Tominkaru naobanai-tinan dau'u. ‡ 6:14-16 *Patriot*: mizaatakapauzoz pawii dau'an. Ba'oran udakotapa-kinao Zealot kii.

baiatainaouz pazamazin kai.

Usha'apanum kau'an, diina'iti'i abaapa'o nii pa'an unao.

Konaukia'o pa'an unao,

kasha'oratinainao kidaz kai,

usha'apanum kau'an diina'iti'i

karikaonanuu'o nii pa'an ukonaukiitinan.

²² “Konaukia'o pa'an unao, uto'ora-kizaitapa-kao an, na'iki ukashanaukii-kida-kao an, na'iki udakowautapa-kao an, na'iki udakota-kao an oiainao nii Daonaiora Aokazi Iki'o dikin ii.

²³ Ukonaukii na'apa kida'o aimakaan sha'apan dono u'ati. Ukonaukii tuukii, usha'apanum kau'an kaina'a pa'an umanawunu'o uwinipinaa ni'o taapa-kao aokazi ii. Wuru'u pidannao to'ora-kizaitapa'oraz unao kai, na'apa'o kapam idokozu-daunnao taapauzon Tominkaru prophetinnao kotua'a naa.

²⁴ Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan diina'iti'i, unao kapuraataniinao, kai kaiman manawun uabatinpan.

²⁵ Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan diina'iti'i, unao kawanyukunuinao, mazan diina'iti'i uzamazin nii.

Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan diina'iti'i,

unao konaukia'oraz umashaapan,

konaukii ushaazootinan kai,

mazan diina'iti'i ukasha'oratinan nii tuukii, uzaadinan nii na'iki umuraapatinan nii.

²⁶ “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan diina'iti'i, kai tuukii uatadapaka. Na'apa kotua'a naa idokozu-daunnao atadapauzon pidannao dakotinpauzonaouz prophetnao nii.

*Umarainapa to'oratinainao u'ati
(Matthew 5:38-48; 7:12a)*

²⁷ “Mazan aizii ōkia'azon unao abatapainao ati. Umarainapa ipai utarubanao. Kaiman uataapa na'iki usha'apata kaiman aimakaan wunao ati'i to'ora-kizaitapa'oraz unao.

²⁸ Upishaa Tominkaru marii kizi ukaimanan wunao ati'i, aipainaoz dikauda'o sha'apan u'ati. Na'iki utoriinapa Tominkaru ati kaimana'o ida'an wunao dau'ana'a antamikiipauzonaouz unao.

²⁹ Aizii pidan tinikan an pugaru pukaozoo ati, marii putinika-kidan ba'oran pukaozoo u'ati. Aizii pidan kazatan an puchaakitan, marii uzaamatan pushooton kapam.

³⁰ Na'ia'oram pidan pishaan an aimakaan pu'ai, putaa u'ati. Aizii pidan kazatan an pusha'apauzi, mana'a pupishaa'ana'a powaa itiz.

³¹ Pusha'apata kaimana'o aimakaan ba'oran pidannao ati, na'apa puaipan kawan isha'apatan aimakaan pu'ati.

³² “Aizii pumarainpan an soo wunaou'u marainpainaouz karikaonan pugaru, kandii dikin ii puaitapan pukonaukii-kida-kao? Upu'u zii oiainao pidannao imarainapa pamarainpikinao.

³³ Aizii pusha'apatan an kaiman aimakaan soo wunao ati karikaonanuu'u, sha'apatainao kidaz kaiman aimakaan pu'ati, kandii dikin ii puaitapan kaimana'o aimakaan taa-kao pu'ati? Upu'u zii oiainao pidannao, isha'apata kaiman aimakaan wunao ati'i sha'apatainaouz kaimana'o aimakaan i'ati.

³⁴ Aizii putaan an aimakaan oo puraata pidan ati, puaitapan idi ukawadauntan niiz, kandii dikin ii puaitapan pukonaukii-kida-kao? Upu'u zii oiainao taan puraata ba'oran oiainao ati, iaitapa kawadaunite-karu nii wuru'u papuraatanuz.

³⁵ Ukau'an umarainapa utarubanao, usha'apata kaiman kida'o aimaakan i'ati. Utaa kapam aimaakan kana'apan i'ati, aonaa uzaudapa'ana'a ukawadaunuta-kaao powaa iti. Kaina'a'o pa'an umanawun kida aimaakan taapa-kaao unao ati, usha'apatani kida winipinaa nii. Uruu idi mishi'o nii Tominkaru umanawunu'oraz daniitan ipai unao. Tominkaru, uruu ipai ukaimanan pidannao ati. Utukapa-kida pakaimanan wunao ati'i, aona'oraz ikonaukii-kidauzon uruu, utaan pu'u aimaakan i'ati, na'iki wunao ati'i oiainaouz manawun pidannao.

³⁶ Ukau'an ukamunan kapam na'apa udaru Tominkaru kamunanuuzon kawan.

*Mana'a uzaudauzo'ona'a pidan madiwautapaka
(Matthew 7:1-5)*

³⁷ “Mana'a udakotauzo'ona'a pidan dikauda'o nii, aonaa kizi Tominkaru dakotan unao dikauda'o nii. Mana'a ukaboota-kida'ana'a pidan pataka'utakaru nii, aonaa kizi kapam uboota-kaao. Na'iki umarina'ata wuru'u dikauda kida'oraz sha'apatauzo-kaao u'ati, Tominkaru marina'atan nii wuru'u oii kida'oraz usha'apatauzon.

³⁸ Utaa aimaakan ba'orainao ati, Tominkaru taan nii aimaakan unao ati. Na'iki diri'i'o nii manawun aimaakan taa-kaao u'ati, atii aona'o ni'i naa na'itim upaidinan. Na'apam udiri'in putaauzon aimaakan ba'orainao ati, na'apa'o nii udiri'in Tominkaru taan pu'ati.”

³⁹ Udauna'an Jesus kakuwaapan naa, di'itinapa-kinai kuwai ida'an. Kaikapa'o wuru'u ukianuz: “Aonaa turuu pidan ushaawun na'akan pamin-ushaawunun, usha'apanum kau'an ipai daunuuda'u'o nii iwaotan kichadakaruiwai nazo iti.

⁴⁰ Aonaa na'iam pidan tominpauz umanawunun patiichaan ai, mazan ipai wuru'u tominpauzonaouz iipaian dauna'an patominpan, na'apa'o ni'i naa iaitapan patiichaan kawan.

⁴¹ “Kandii nii mooko wuru'u pudi'itapanuz kaunuba'o puiriban awun ida'a, pumadi'itapakan pu'u wuru'u atamun taramtinpa'oraz puawun ida'a?

⁴² Puka'iita zii pukian puiriban ati. 'Da'ati'i o'so'ota kizi kaunuba'oraz puawun ai,' pumatukapakan pu'u kaina'a udaru'o atamun idin puawun ida'a? Pugaru taapinpa'oraz kaimana'o nii kaikini'i, mishi'oraiman puso'ota'a naa zii kiwiin atamun idin puawun ai. Uruu dauna'an kaimana'o ni'i naa putukapan puso'ota'azonii kaunuba'oraz puiriban awun ai.

*Paoribai na'iki u'aka daua'o
(Matthew 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ “Paoribai ziwu'o usodan, aonaa u'aka dikauda'o nii. Mazan aizii paoribai maziwuka'o, ukaakan dono dikauda'o nii kapam u'aka.

⁴⁴ Ipai kaimana'o dizoo-karu kadunaa aitapa-kaao pa'aka ida'an kida, na'iki aonaa na'iam zii pidan karaodauzon dizoo-karu fig oo grape kaiwada-karu kadunaa di'iki.

⁴⁵ Aizii kaimana'o pidan, ukodita-kida kaiman kida'o pa'idiwaru aimaakan, utaaan idi kaiman kida'o aimaakan panyukunuu ii. Mazan aizii dikauda'o pidan, ukodita-kida dikauda kida'o pa'idiwaru aimaakan, utaaan idi oii kida'o aimaakan panyukunuu ii. Ukau'an sha'apa'oram aimaakan pidan taapanii kida panyukunuu ii, uruu kida wuru'u ukodita-kidaniaz paparadan ida'an.

*Dya'utama'o kabaun tomikinao
(Matthew 7:24-27)*

46 “Kandii nii udakotan ògaru unaobanaa nii, umasha'apatakan pu'u òdyuudanii usha'apatan?

47 Na'ia'oram pidan wa'ati'o ò'ida'ati, na'iki mishi'o uabata'azon òkuwaa, na'iki izo'ati'o òparadan, òkowaadan nii kanom kawanu'o uruu.

48 Uruu na'apa pidan kawan, toma'o padapu dadara'o baara'a, na'iki kichada'o patoron uun nii munapo. Aizii na'apainim wunu tuubarun na'iki udapu naraan, aona'o nii wunu paran kabootanuz, usha'apanum kau'an dadara'o baara'a'o wuru'u udapuz.

49 Aizii na'ia'oram pidan abata'o òkuwaa mazan aonaa uizo'atinuz, na'apa'o uruu tawuru kawanu'u maaitapin-ka'oraz pidan, toma'oraz padapu shomada'o imi'i ida'a. Aizii na'apainim wunu tuubarun, baukapa'o nii wunu paran kida'uka'akan wuru'u kabaunuz, uruu idi sariapa kabaun dorautan ipai daunuuda'u.”

7

Jesus kakudan

soldyaa zowaunaa poitoru

(Matthew 8:5-13)

¹ Aizii Jesus ipaian dauna'an pakadakotinan pidannao ati, uru'u naa umakon Capernaum iti.

² Aizii na'ii kaina'a Roman soldyaannao zowaunaa. Uruu dono upoitoru umarainapanii manawun karinaan tuukii, maonapa'ora'a naa umawakan.

³ Uabatan idi Jesus kaawan wuru wiizai ida'ati'i pamashaapa-kiziz, sariapa udyuudan kazowautapainao Jewnao Jesus di'iti. Uaipan idapadankan Jesus, uwa'ati kizi padapu ati, ukakudanaka kizi upoitoru. Aizii uruu aonaa Jew mani.

⁴ Udauna'an ìmakon naa Jesus di'iti, atii ìikodanuzu. Na'ia'a naa ìkowaadan u'ati parada-karu, na'iki tuukii ìpishaan umakon patuma. Ìkian u'ati, “Tuukii manawun waaipan pukaminka'utan wuru'u pidanaz, waaitapanii uruu kaimana'o naobanai.

⁵ Usha'apanum kau'an uruu umarainapanii tuukii wairibannao Jewnao, na'iki uruu tomanii wa'ati wuru'u synagogue. Uruu idi tuukii wapishaan pugaru pumako kizi u'idi'iti,” ìkian.

⁶ Uruu idi Jesus makon ìtuma.

Aizii ìmaonapatapaanan pu'a'a naa, uru'u naa naobanai dyuudan pa-paonarunao ikodapa'anan Jesus. Na'iki udyuudan ìna'akan paparadan u'idi'iti, kaikapa'a: “Naobanai, aonaa òaipan pumizidinan, aonaa òaipan puwa'atin òdapu ati.

⁷ Na'iki aonaa umanawunu'o mani pidan ògaru, na'iki aonaa òturuan òparada'anan na'iki òmakon pu'idi'iti manawun. Turuu pa'an puparadan, na'iki karikaonan òpoitoru kakuda kizi.

⁸ Ògaru na'apa, òkaudinan doko ainao pidannao ò'ai waranu a'o. Ògaru na'apa, kaina'a soldyaanao kaudina'o òwaranu'u kapam. Aizii òkian dono bouda'apa soldyaa ati, ‘Pumako,’ umakon nii. Aizii òdapadan dono ba'oran soldyaa, ‘Puwa'ati,’ òkian an u'ati, uwa'atin nii. Na'iki òdyuudan dono òpoitoru, ‘Pusha'apata wuru'u,’ òkian an u'ati, usha'apatan niiz.”

⁹ Tuukii Jesus di'itinpan uabatan idi wuru'u kaikapa'oraz parada-karu'u. Sariapa utanawatinan pidannao di'iti, wuru'u wa'atipainao kidaz udawu'ati. Na'iki ukian ì'ati, “Aizii òkowaadan nii u'ati: aonaa na'iam zii òikodauzon mishida-karu manawun wuru kawanu'ora'a Israelitenao bii an.”

¹⁰ Udauna'an wunaou'u na'akainauz parada-karu kiwa'akan naa powaa iti, naobanai dapu iti. Aizii ìkaawan ìabatan poitorui kakuda'aka'a naa.

*Jesus kakudan daonaiora
mawaka'ora'a naa*

¹¹ Kadiman aka uruu dauna'an Jesus makon wiizai di'iti, Nain kia'o u'uu. Aizii pidannao, tominpauzonao u'idi'iki na'iti kapam imakon utuma. Na'iki iriba kapam ba'orainao pidannao makon udawu'ati.

¹² Aizii Jesus kaawan pu'u wiizai koraratapa-kinao paniinomizinaa ida'ati, upu'u daonaiora mawaka'o na'aka-ka'o baaranai iti. Zuna mawakaiba'a naa odaiaru, odani wuru'u mawaka'oraz, ubauda'apan odani wuru'u uruuz. Na'iki kaina'a iriba, iriba pidannao makon otuma.

¹³ Aizii Jesus tukapan oroo tuukii ukamunan-kidanuzo, sariapa ukian o'ati, "Mana'a puzaada'ana'a."

¹⁴ Udauna'an umakon na'iki upishatan naa wuru'u mawaka'o na'akapa-kinaoaz, sariapa wunaou'u na'akapainaoz mawaka'o mashaadina'akan. Udauna'an ukian mawaka'o ati, "Pa'ina'o daonaiora, okian pu'ati, pukadishita."

¹⁵ Sariapa daonaiora sakanata'akan na'iki uparadan. Udauna'an ukadishitan na'iki Jesus na'akan naaz padaro dazaba iti.

¹⁶ Tuukii pidannao tarian na'iki tuukii idi'itinpan. Na'iki tuukii kapam ikonaukii-kidan Tominkaru. Uruu idi ikian, "Ei! Kaawa zii mishi wabii ati umanawunu'o Tominkaru prophetin. Mishi Tominkaru kaawan ukaminka'uta'anan waunao Jewnao, upidanannaouz," ikian.

¹⁷ Aizii kuwai, Jesus sha'apatanii dau'a'o kowaadaabi'ii-kaoa'a naa ipai Jewnao wiizi kida kawana'ati, na'iki iwiizi dawun itinapu kida'o pidannao mashaapan, ipai kapam labatan wuru'u kuwaiz.

*John Chikaawunuupauzo dyuuda-kidan paparadan Jesus di'iti
(Matthew 11:2-19)*

¹⁸ Aizii John abatan idi patominapa-kidaniinao pidannao kakuwaapan ipai wuru dau'a'a Jesus sha'apatanii kidaz aimakaan, sariapa udapadan dya'utam pidannao ibii iki.

¹⁹ Udauna'an udyuudan naa idyaun Naobanai Jesus di'iti, na'iki udyuuda ipishaan Jesus kaikapa'a: "Pugaru'u naa wa'ati'o ni'oraz kowaadapa-ka'o? Oo marii zii wazaudapan ba'oran wa'atin?"

²⁰ Udauna'an imakon naa Jesus di'iti, atii ikaawan u'idi'iti, na'ia'a naa ikian u'ati, "John Chikaawunuupauzoz dyuudan waunao pu'ida'ati, upishaa-kidan na'iki uaitapa'azon pugaru'u naa tawuru'u wa'ati'o ni'oraz kowaadapa-ka'o? Oo marii zii wazaudapan ba'oran wa'atin kaina'iki?"

²¹ Aizii wuru'u ikaawanuz na'iti, Jesus kaudinan pu'u karinainao dau'u. Ukakudan pu'a'o iriba, iriba pidannao pabi'inaaka kida'o irinaa ai, oia'o dononai zaamatapaniinao, ipai ukakudan idyaun, na'iki ishaawunnao kida, ipai uda'atan na'iki usaabaan iawun.

²² Uruu idi Jesus dako'atin wunao paradanu'u John dyuudaniinaouz. Ukian i'ati, "Aizii ukiwa John di'iti, ukowaada kizi u'ati ipai daunuuda'u wuru'u utukapanii kidaz osha'apatan, na'iki ukowaada u'ati ipai wuru'u uabatanii kidaz kuwai. Ukowaada u'ati iriba'a naa ishaawunnao awun da'ata-ka'o, na'iki saaba-ka'o; aizii machi'ika-kainao, chi'ika-kida-ka'o; na'iki kabishopauzonao kichana'iki-kia'o bishoi idi, ipai ikakuda-ka'o. Aizii makinao-ziiwanao, kaimana'a naa labatan; na'iki mawakainao kida, kakuda-ka'o powaa iti; aizii pataka'utinainao, kowaada-kaoa'a naa i'ati Kaimana'o Kuwai.*

* 7:22 Na'apa tawuru ida'a usaadinapanu'u Isaiah saadanii kidaz. (Isaiah 29:18-19; 35:5-6; 61:1-2)

23 Konaukia'o nii manawun wunaou'u sariaapa'oraz ĩmishidan õgaru, aona'oraz ĩdi'itinpan pana'iti kida õdau'u," ukian ĩ'ati.

24 Aizii John di'ikiinao pidannao kiwan dauna'an, sariapa Jesus kian wunao ati'i iribainaouz pidannao, kasaba'ukinpainaouz utuma. Ukian ĩ'ati, "Kandii dau'ati'o tawuru'u unao makouzonuz John di'iti mapidantaka'o amazada di'iti? Kandii wuru'u utukapa'azooniaz na'ii? Utukapa'azon pidan kakataimana'o unyukunuu, awaru dawuu-kidan kawan pinidi?"

25 Kanom dii sha'a wuru'u utukapa'azooniaz na'ii? Oo utukapa'azon pidan konaunama'o oo umanawunu'o ukaiwadinpan? Pidan umanawunu'o, na'iki kaiwadinpa'o kaimanaiman, umashaapan kabaun umanawunu'o di'ii?

26 Oo kanom sha'a wuru'u utukapa'azooniaz na'ii? Tominkaru prophetin? Mishi'o wuru'u, pidan utukapaniaz na'ii, powa'a'o zii umanawunun ba'oran prophetnao ai.

27 Uruu John, dau'ana'o tawuru'u kotua'o Tominkaru Paradan saadauzo-kaoz kaikapa'a: 'Õdyuudan nii õprophetin kiwiin, saabaa'o nii dunapo pu'ua'ati,'" ukianuz.

28 Udauna'an Jesus kian koshan ĩ'ati, "Õkowaadan nii u'ati aizii aimakaan, John uruu uwazootapanii ipai, ipai pidannao, aonaa bouda'apa pidan kaina'a shakatainao wuru baara'a'a, uruu kawanu'o nii. Mazan pidan, aona'oraz umanawunun Tominkaru naobanai-tinapa-kizi'i, upu'u umanawunu'o uruu John ai," Jesus kian ĩ'ati.

29 Ipai pidannao na'iki wuru'u zaamaapauzonao kidaz tax puraatan-naa, abatan Jesus paradan, na'iki ĩnao tuukii pa'an ĩmishidan, na'iki ĩaitapa mishi'o na'iki sakitapa'o wuru'u Tominkaru paradan kidaz. Uruu idi'o pa'an ĩchikaawunuu-kidinan John ati.

30 Mazan kaina'a ba'orainao pidannao, ĩdakotapa-kaõ Phariseenao na'iki kaina'a ba'orainao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. ĩnao aonaa pa'an ĩsha'apatan wuru'u Tominkaru aiapanii kidaz usha'apata-kaõ. Uruu idi aonaa ĩchikaawunuu-kidinan John ati.

31 Powa'a zii koshan Jesus kian pidannao ati, "Na'apa dii mani õkian wunao dau'ana'a kainaouz pidannao mashaapan? Na'apa dii mani õkowaadan oo õdakotan ĩdyaun? Õkian nii.

32 ĩnao mashaapan koraiziannao makinaotinan kawanu'o, aonaa ĩnyukunuu kaimana'azon ba'orainao ati. Aizii pamakinaotin kizi iki, koraiziannao kadakoinpauzon pa'atiaaka kida kaikapa'a: 'Wakunuian mazida-karu kunnaa unao ati kuwudii ida'an, mazan aonaa ukonaupan. Aizii Wakunuian mawaka-karu kunnaa u'ati, aonaa uzaadan,' ĩkiitaakapan.

33 Aizii John Chikaawunuupauzo kaawan dono da'ati'i, aonaa unikauzon kaimana'o wanyukunui wuru'u ba'oran pidannao nikauzonii kaduz kidaz, na'iki aonaa utuzan wine. Uruu idi unao kian udau'an. 'Kaina'a oia'o doronai u'ida'a.'

34 Aizii Daonaiora Aokazi Iki'o, ukaawan da'ati'i, ipai pa'an uaroonpan, na'iki utuzan bishoa'o wine. Uruu idi unao kian udau'an. 'Aushaa utukapa, kashabakizi pa'an arawu'u, na'iki tuzapa-shori kapam. Na'iki unadapa kapam pakaminauda'u-tinpan wunao idi'i zaamaapauzonao tax puraatan-naa, na'iki oiainao pidannao tuma.'

35 Mazan ipai pidannao wuru'u da'anainao kidaz Tominkaru paradan, ĩnao tukapa-kidan mishi'o wuru'u Tominkaru aitapanii kidaz oo wuru'u usha'apaapanii kidaz aimakaan."

*Oia'o zunaaba sha'apatanii
daua'o*

³⁶ Aizii kaina'a Pharisee, una'akan Jesus, uaroapa-kida'azoonuzu padapu ii. Uruu idi Jesus makon utuma udapu iti, na'ia'a naa usakanatan na'iki uaroopan naa.

³⁷ Uruu wiizai di'ii kaina'a zunaaba madoronaa-daunu'o omashaapauzon. Aizii oabatan idi Jesus aroopa'azon Pharisee dapu ii, sariapa omakon na'iti, ona'akan kaduunuribai pakinnaa zo'an kuba idi'i utoma-ka[†].

³⁸ Okaawan Jesus kidiba di'iti ubarau itinapu. Ozaadan tuukii, uruu idi ipai ozabian Jesus kidiba paawun uu idi. Udauna'an oaradan naa ukidiba padizo idi na'iki sariapa okissitan wuru'u ukidiba kidaz, udauna'an oramaudan naa ukidiba kaduunu'oraz ramau idi.

³⁹ Aizii Pharisee, wuru'u na'aka'oraz Jesus padapu ati, tukapan wuru'u zun sha'apatanz aimaakan na'apa Jesus ati. Sariapa ukian panyukunuu ii, "Umishiin an mani di'oraz daonaiora Tominkaru prophetin, uaitapa mani na'apa'oram okaduz wuru'u zunaz pishata'oraz paugaru. Na'iki uaitapa mani ipai na'apam omashaapauzon na'iki wuru'u oii kida'oraz aimaakan osha'apaapauzon."

⁴⁰ Sariapa Jesus paradan, na'iki ukian u'ati, "Simon, kaina'a aimaakan okowaada'azon pu'ati."

"Tiichaa, na'apa'oram aimaakan wuru'u pukowaada'azooniaz o'ati?" Simon kian.

⁴¹ Jesus kian u'ati, "Kaina'a dya'utam pidannao mawinipinaatapainao pidan. Bauda'apa mawinipinaatapan 500 wizi'i kida'o puraata, ba'oran mawinipinaatapan 50 wizi'i kida'o puraata.[‡]

⁴² Aonaa bauda'apa inao ka'iitan pakawadauntan powaa iti wuru'u pamawinipinaatapaniaz puraata. Uruu idi pidan wuru'u taa'oraz zii puraata i'ati, umarina'ata'akan naa wuru'u imawinipinaatapaniaz. Aona'o ni'i naa uaipan uwadaun oo unyukunuupa'akan powa'a wuru'u imawinipinaatapaniaz. Ukau'an, na'ia'oram nii puaitapan marainapa tuukii wuru'u marina'ata'oraz pamawinipinaatapa-ka^o?"

⁴³ Simon dako'atin, na'iki ukian, "Ozauada-kidan wuru'u mawinipinaatapa'o uruu dobata manawun, uru'o nii marainapa uruu tuukii."

"Na'apa mishizi, sakitapa'o kaiwuru'u puditi'itanapanuz," Jesus kian Simon ati.

⁴⁴ Udauna'an Jesus tanawatinan zunaaba di'iti, na'iki ukian Simon ati, "Putukapa di'oraz zunaaba'a, mishii? Omorotan pudapu ati, aonaa putaan wunu o'ati ochikaa-kinaa nii okidiba. Mazan oroo, okaawan da'ati'i, ozaadan atii ochikaa okidiba paawun uu idi. Udauna'an oaradan okidiba padizo idi.

⁴⁵⁻⁴⁶ Na'iki aonaa pukissitan o'garu, mazan oroo pakaawan di'iki'o aonaa osookadan pakissiipan okidiba. Na'iki aonaa putaan o'ramaada-kinaa nii ozowau, mazan oroo oramaada zii okidiba.

⁴⁷ Aizii okowaadan nii pu'ati aimaakan," Jesus kian. "Wuru'u osha'apatanz aimaakan kaikapa'a, otukapa-kidan na'apam pamarainpan o'garu tuukii. Usha'apanum kau'an o'oi'an wuru'u tuubaru'oraz manawun mainaabata-ka^o idi ipai daunuuda'u o'ai. Mazan aizii pidan masakauda'u'o u'oi'an, aizii u'oi'an mainaabata-ka^o an, masakauda'u'o nii kapam umarainpan o'garu."

⁴⁸ Udauna'an Jesus kian zunaaba ati, "Aizii ipai daunuuda'u'u naa pu'oi'an mainaabata'aka-ka^o, aona'o nii powa'a unyukunuupa-ka^o."

[†] 7:37 kuba idi'i utoma-ka^o: Wur'u'kubaz, udakota-ka^o Alabaster. [‡] 7:41 wizi'i kida'o puraata: Greek paradan ida'an, denarius wuru'u. Bauda'apa denarius, bauda'apa'o kamoo kaudin-karu winipinaa.

⁴⁹ Sariapa pidannao wuru'u sakanatapainao kidaz utuma kiitaakapan pa'atiaka kida, "Kandii mooko arawu'u turuu mooko uaitapan pamainaa-batan pidan oian?"

⁵⁰ Mazan Jesus kian zun ati, "Pumishidan idi'o wuru'u, pukazannaati-nanuz pu'oiian ai. Aizii pukiwa'a naa, kaiman punyukunuu aizii, na'iki aonaa kanom powa'a kasharutapa'o nii pugaru."

8

Zunnao kaminka'uupauzonoa Jesus

¹ Udauna'an Jesus makon naa, uchi'ikapan ipai dono'i na'iki wiizai kida kawana'ati. Wur'u uchi'ikapanuz ukowaadapan Kaimana'o Kuwai, Tominkaru naobanai-tinan dau'a'o. Aizii 12 utominapa-kidaniinaouz, na'ii'aka kapam ichi'ikapan utuma.

² Na'iki zunnao, tawuru'u ukakudaniinao kidaz parinaa ai, na'iki ba'orainao ukakudaniinao oia'o doronai zaamatapan ai idyaun, na'iti kapam pabi'i kida inao makon, ikaminka'uupan Jesus na'iki wuru'u utominapa-kidaniinaouz. Mary, Magdala sanaaba, Jesus so'otaniaz 7 oia'o doronainao o'ai, oroo wuru'u kaminka'uupa'oraz idyaun,

³ na'iki Joanna oroo Chuza kia'oraz odaiaru uu, kazowautapa'oraz pabi'i kida Herod poitorunao. Na'iki Susanna na'ii kapam, na'iki iriba ba'oran zunnao kida na'ii ituma. Ipai isha'apatan aimaakan, itaan papuraatan, na'iki aimaakan sodi kida paaipan ati, pakaminka'uta-kinaa nii Jesus na'iki utominapa-kidaniinao.

Jesus kowaadan

uudai paowa-kao dau'u

(Matthew 13:1-9; Mark 4:1-9)

⁴ Pidannao kaawan iriba, iriba Jesus ida'ati, na'iki iriba kapam ba'oran wiizai ikiinao kida kaawan. Aizii pidannao baokopatinan dauna'an, uru'u naa Jesus kakuwaapan naa i'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an.

⁵ Ukian, "Bauda'apa kamoo pidan makon pazakapun iti upaowa'anan poroom uuda kida. Aizii kawiiizi-kariwai baara an, uru'u naa upararaan poroom uuda. Pabi'i kida poroom uuda waotan chi'ikapa-kizai an, uruu idi ipai udakazaabi'ii-kao. Udauna'an kotu'uznao wa'atin na'iki ipai inikan wuru'u uudai kidaz.

⁶ "Ba'oran uudai kida waotan kubata'o baawu an. Mishi kaiman padamata uudai soda'akan mazan aonaa na'itim u'ishataba'u zaamatinan, udauna'an kamoo wiicha'akan naa, uruu idi sariapa uaradan atii umaririn.

⁷ "Ba'oran uudai kida waotan kaiwada-karu ta'o baara an. Mishi kaiman padamata usoda'akan, mazan udauna'an, kaiwada-karu watuda'akan naa wuru'u pa'ina'oraz usodan kida. Uruu idi aonaa na'itim naa idyaupain.

⁸ "Ba'oran uudai kida, kaiman pa'an iwaotan kawiiizi-kariwai baara an. Uruu idi ziwu isodan, udauna'an ikaaka'akan naa madowaaka kida pa'idiwaru, na'iki diri'i shinibaba kida u'aka. Bauda'apa'o ukadunaa di'iki, uikoda 100 u'aka diri'in."

Udauna'an Jesus kian naa pidannao ati, "Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!"

Kanom ni'o Jesus kaiwaan di'itinapa-kinai kuwai kida

(Matthew 13:10-17; Mark 4:10-12)

⁹ Udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao pishaan naa uruu, na'apa'oram manawun wuru'u di'itinapa-kinai kuwai, ukowaadaniaz i'ati.

¹⁰ Uruu idi ukian i'ati, "Soo unao ati'o nii ukainaabata-ka'o wuru'u di'itinapa-kinai kuwaiz, Tominkaru naobanai-tinan daua'oraz. Mazan wu-nao ati'i ba'orainao kidaz ukowaada-ka'o nii soo di'itinapa-kinai kuwai ida'an. Uruu idi itukapan pu'u padamata wuru'u kadakotin-kizaiz, mazan upu'u aona'o nii itukapanuzu. Iabatan pu'u padamatazu, mazan upu'u, aona'o nii itaitapan na'apa'oram wuru'u parada-karu kianuz.

Jesus kowaadan na'apa'oram wuru'u di'itinapa-kinai kuwai
(*Matthew 13:18-23; Mark 4:13-20*)

¹¹ "Kaikapa'a wuru'u di'itinapa-kinai kuwaiz," Jesus kian i'ati, "Aizii wuru'u uudai kidaz, Tominkaru paradan kida wuru'u.

¹² Aizii wuru'u uudai kida waota'oraz chi'ikapa-kizai an, uruu pidannao dau'ana'o, wuru'u abatainao kidaz Kaimana'o Kuwai. Mazan udauna'an Satan kaawan i'ida'ati, uruu idi sariapa umainaabatan ipai daunuuda'u inyukunuu iki wuru'u Kaimana'oraz Kuwai kida. Usha'apanum kau'an aonaa uaipan imishidan, na'iki aonaa uaipan ikazannaatinan pa'oi'an ai.

¹³ "Aizii uudai kida wuru'u waota'oraz kubata'o baawu an, uruu pidannao dau'ana'o, wuru'u konaukia'oraz iabatan na'iki izaamatan padamata Kaimana'o Kuwai. Mazan aonaa izaamatan tuukii panyukunuu iti wuru'u parada-karu kidaz. Uruu idi masakauda'u aimakaan dikauda'o sha'apa'akan i'ati, uru'u naa ikashadina'akan, aona'a naa powa'a imishidapa'akan.

¹⁴ "Aizii uudai kida wuru'u waota'oraz kaiwada-karu baawu an kida, uruu pidannao dau'ana'o, wuru'u abatainao na'iki mishidainao kidaz Kaimana'o Kuwai. Mazan idi'itinan aimakaan aiapa-ka'o dau'u, na'iki kasha'apauzi-karu dau'u, na'iki iaipaa-bi'ian ipai pabi'inaaka sodi kida'o aimakaan. Uruu idi manyukunuutan naa wuru'u kuwaiz. Na'iki aona'a naa isha'apainpan kaiman kuwai kawana'ati.

¹⁵ "Aizii uudai kida wuru'u waota'oraz kaiman, kawiiizii-kariwai baara an, uruu pidannao wuru'u abatainao na'iki zaamatainao kidaz parada-karu kaimanaiman manawun panyukunuu iti. Iizo'ati ipai parada-karu, uruu idi aonaa ikashadinan. Usha'apanum kau'an kaiman inyukunuu dyaupain Tominkaru ati. Uruu idi kaiman mishi imashaapan tukapa-ka'o.

Aonaa lamp taratapauzo-ka'o
(*Mark 4:21-25*)

¹⁶ "Aonaa na'ia'oram pidan suuauzon lamp, udauna'an utaratanuzu boon idi, oo umuudanuz bed waranu iti. Mishi'oraiman lamp suu-ka'o dono, umuuda-ka'o doko'o ukanadapa kizi kaiman. Aizii pidannao morotan an, kaimana'o nii ukanadapan i'ati.

¹⁷ Na'iki ipai aimakaan dizapa-kariwai usha'apaapa-ka'o, ipai'o nii ukodita-kida-ka'o kainaabana'o-karu ati. Na'iki ipai aimakaan dizapa-kariwai ipai'o nii ukodita-kida-ka'o kanada'o-karu ati.

¹⁸ Ukau'an udi'itapa na'iki uzaamata unyukunuu iti wuru'u uabatanii kidaz parada-karu. Usha'apanum kau'an pidan kaina'a'o utaaan aimakaan panyukunuu ii, taa-karu nii u'ati powa'a zii. Aizii wuru'u pidan, aona'oraz utaan aimakaan panyukunuu iti, zaamata-karu nii u'ai ipai daunuuda'u wuru'u masakauda'u'oraz aimakaan utaaan panyukunuu ida'a."

Jesus daro na'iki u'inawuzunao
daua'o

(*Matthew 12:46-50; Mark 3:31-35*)

¹⁹ Udauna'an Jesus daro na'iki u'inawuzunao kaawan itukapa'azon uruu. Mazan aonaa na'itim imaanapadinan udazaba iti, usha'apanum kau'an iriba manawun pidannao kasaba'ukinpan udazaba an kida.

20 Uruu idi bouda'apa pidan kian Jesus ati, “Kaina'a pudaro na'iki pu'inawuzunao kadishitapan paniba ii, itukapa'azon pugaru.”

21 Sariapa Jesus kian ipai pidannao ati, “Ōdaro na'iki ō'inawuzunao pa'an wuru'u abatainouz na'iki izo'atiinaouz Tominkaru paradan.”

*Jesus paradan awaru na'iki wunu paran ati
(Matthew 8:23-27; Mark 4:35-41)*

22 Bouda'apa kamoo Jesus paidinan kanawa zo'iti patominapa-kidaniinao tuma. Na'iki ukian ī'ati, “Aushaa wamako'o naa karishii baza iti.” Uruu idi imako'okan naa.

23 Aizii imakopaanan pu'u, Jesus da'awu'ukan naa kanawa zo'ii. Masha'apakiaka ma'ozaka'o awaru kaawan. Sariapa wunu paran kida daawadaan ikanawan, atii wunu paidina'akan naa ikanawan zo'iti. Maonapa'a naa kanawa tipitan.

24 Sariapa Jesus tominapa-kidaniinao makon u'idi'iti, ipokowauanuzu. Na'iki ikian u'ati, “Wanaobanaa! Wanaobanaa! Kadiman! Taa'azo'o naa wanaraan,” ikian. Udauna'an Jesus kadishita'akan, na'iki udyuudan awaru na'iki wunu paran mashaadinan. Sariapa mishi awaru na'iki wunu paran mashaadina'akan.

25 Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Na'apa'oram mooko wuru'u umishidanuz?”

Mazan tuukii itarian, na'iki tuukii īdi'itinpan. Īkian pa'atiaaka kida, “Ei! Kanom kaduz pidan uruu? Udyuuda zii awaru na'iki wunu paran mashaadan, atii īizo'ati zii uparadan,” ikian.

*Jesus kakudan oia'o doronai zaamatapanii pidan
(Matthew 8:28-34; Mark 5:1-20)*

26 Jesus na'iki utominapa-kidaniinao makopaanan karishii baoko an, atii ikaawan baza itinapu wiizai di'iti, Gerasa Baara kia'o u'uu, Galilee Baara pa'inamunu'oraz.

27 Aizii Jesus maratina'akan zii kanawa zo'iki, uru'u naa pidan, donoi iki'o, oia'o doronainao zaamatapanii kaawa'akan Jesus ida'ati. Kotua'iki'ora'a naa aonaa ukaiwadan kamicha, na'iki aonaa umashaapauzon kabaun ii. Umashaapan baaranai ii aka, kuba uun ii aka karikaonan.

28 Aizii utukapan Jesus, sariapa ukadako'okan, udauna'an ukodoru'ukan na'iki umapotinan Jesus kanaapu iti. Na'iki ukian diiwa'o ida'an, “Jesus, Tominkaru umanawunu'o dani, kanom puaipan ō'ai, na'apa dii pusha'apata'azon ōgaru? Aonaa shoman pupataka'uta'ana'a ōgaru,” ukian.

29 Wuru'u uparadanuz kaikapa'a Jesus dyuudan idi'o oia'o doronainao koditan u'ai.

Kiwiin, mapudu'o da'i oia'o doronainao tuukiidauzonuzu. Pidannao tiwaan pu'u padamata padodowan ipai uanoba na'iki utaba'u chain idi, mazan sariaapa'o nii ubidita'akanuzu. Uruu dauna'an oia'o doronainao na'aka'akan ni'i naa uruu, mapidantaka'o amazada baara iti. Uruu wuru'u parada'oraz Jesus ati.

30 Jesus pishaanuzu, “Na'apa dii pu'uu?” “Ō'uu Iribainao,” ukian. Ukowaadan pa'uu na'apa usha'apanum kau'an iriba, iriba manawun oia'o doronainao morotan naa u'idi'iti.

31 Na'apain tuukii oia'o doronainao pishaan Jesus, aonaa kizi udyuudan īdayun ka'unaru nazo iti, aona'oraz utokon nii.

32 Na'ia'o iriba kooshinao aroapatinan naawazi za'an. Uruu idi oia'o doronainao pishaan Jesus tuukii. “Pukashaapa shoman wamorotan kooshinao di'iti,” ikian. Jesus kashaapa imorotan kooshinao di'iti.

³³ Uruu idi ikodita'akan naa pidan di'iki na'iki imorota'akan naa kooshinao di'iti. Sariapa kooshinao dima'akan naa tawudapu an, na'iki ipai iwaotan karishii baoko iti. Uruu idi ipai imawakan panaranao idi.

³⁴ Aizii pidannao, wuru'u taapainaoz kooshinao tukapan idi wuru'u aimaakan sha'apanuz kaikapa'a, sariapa idiman ikakuwaapa'anan. Uruu idi ikakuwaapan pidannao ati ipai donoi ii aka, na'iki kazakapuntinpainao ati donoi dawun ii aka. Ipai ikowaadan patukapan kawana'ati usha'apan.

³⁵ Uruu idi iriba pidannao makon na'iti itukapa'anan wuru'u kowaada-kariwaiz aimaakan sha'apan. Aizii ikaawan Jesus ida'ati, itukapa pidan wuru'u so'ota-kariwaiz oia'o doronainao u'idi'iki, aona'a naa usha'apan, na'iki kaina'a'a naa ukaiwadapan kamicha. Kaiman usakanatapan Jesus dazaba'a, aitapina'a naaz, na'iki kaimana'a naa udi'itinan. Uruu idi tuukii pidannao tarian.

³⁶ Pidannao wuru'u tukapainaoz aimaakan sha'apan, ikakuwaapan naa ba'oran pidannao ati. Ikowaadan i'ati na'apa'oram ukakuda-kao wuru'u oia'o doronai zaamatapaniaz pidan.

³⁷ Uruu idi ipai pidannao kawii-tinpainao kidaz donoi Gerasa Baara an kida, tuukii ipishaan Jesus makon pawiizi iki. Usha'apanum kau'an tuukii manawun itarian.

Uruu idi Jesus paidinan naa kanawa zo'iti na'iki umako'okan naa.

³⁸ Wuru'u pidan so'ota-kariwaiz oia'o doronainao u'idi'iki, tuukii up-ishaan Jesus. "Omako kizi putuma," ukian. Mazan Jesus kian u'ati,

³⁹ "Pukiwa'a naa shoman pudapu iti, pukowaada'an kizi'i naa na'apam Tominkaru sha'apatan kaimana'o manawun aimaakan pu'ati." Uruu dauana'an pidan mako'okan naa. Aizii pamakopa-kizi donoi ii aka, ipai ukowaadan pidannao ati wuru'u Jesus sha'apataniaz pa'ati.

*Jesus kakudan Jairus dani na'iki izaipaiba zunaaba kapam
(Matthew 9:18-26; Mark 5:21-43)*

⁴⁰ Aizii Jesus na'iki utominapa-kidaniinao kiwan karishii baza itinapu. Na'ii iriba pidannao dapaapan uruu, usha'apanum kau'an tomunu'ora'a naa izaudapanuzu.

⁴¹ Udauna'an pidan Jairus kia'o u'uu kaawan Jesus ida'ati, uruu kazowau-tapauzo synagogue Jewnao ati pawiizi ii. Ukaawan, sariapa ukodoru'ukan, na'iki udawukan Jesus kanaapu iti ukidiba ida'a. Tuukii una'akan uruu padapu iti.

⁴² Usha'apanum kau'an, udani zun bauda'apauzo, 7 owunun, karinaan tuukii, maonapa'ora'a naa omawakan.

Aizii Jesus makopaanan pu'a'a naa, iriba pidannao kasaba'uinan udazaba an.

⁴³ Aizii pidannao bii'i kaina'a zunaaba, izaipaiba, 12 wunu'ora'a naa obaiatinan. Iriba'a naa omakon daakataanao di'iti. Mazan aonaa bauda'apa daakataa kakuda'o nii oroo. Na'iki ipai'i naa otaan papuraatan i'ati.

⁴⁴ Uruu dono owa'atin pidannao bii an Jesus baruu ikinapa. Sariapa pishatan uchaakitan danoma karikaanon. Sariapa oizaipan shabata'akan.

⁴⁵ Masha'apakiaka Jesus kian, "Kanon pishata'oraz o'garu?"

Mazan ipai pidannao wuru'u udazaba an kidainaoz kian, "Aonaa wapishatan pugaru."

Uruu idi Peter kian, "Wanaobanaa, kaina'a iriba pidannao pudazaba an."

⁴⁶ "Mazan kaina'a pidan pishata'o o'garu, oaitapa, usha'apanum kau'an so'otinanaaka ma'ozaka-karu o'idi'iki," Jesus kian i'ati.

⁴⁷ Aizii zun aitapan idi'i naa paaitapa'aka-kao, sariapa omaonapadinan panaka-nakaan bii'i Jesus dazaba iti, atii okodoru'ukan na'iki odawukan

ukanaapu iti, oawun imi'i baara iti. Ipai pidannao abatapan pu'u, uru'u naa okowaadan kanom ni'o wuru'u opishatanuz Jesus kamichan. Okowaadan papishatan idi ukamichan karikaonan sariapa oabatan izai dukuta'akan.

⁴⁸ Udauna'an Jesus kian o'ati, "Ōdadakoo, pumishidan idi'o pukakudan. Aizii pukiwa'a naa, kaiman punyukunuu aizii, na'iki aonaa kanom powa'a kasharutapa'o nii pugaru."

⁴⁹ Jesus kadakotinan pu'u zii o'ati, uru'u naa pidan kaawa'akan kakuwaapa'ana'o Jairus ida'ati, udapu'u iki'o uwa'ati'ikan wuru'u pidanaz. Ukian u'ati, "Marina'a naa Tiichaa, mawaka'aka'a naa pudani."

⁵⁰ Mazan Jesus abata wuru'u pidan kakuwaapanuz Jairus ati. Uruu idi ukian u'ati, "Mana'a putaria'ana'a, mazan pumishida pa'an ōgaru, kakuda'o nii powaa iti wuru'u pudaniz."

⁵¹⁻⁵³ Udauna'an ĩmako'okan naa na'iti atii ĩkaawan kabaun iti. Na'ii ĩkoda iriba pidannao zaadinainao, diiwa ĩkadakoinan, uruu ĩmuraapan naa wuru'u mawakaibazo. Uruu idi Jesus kian ĩ'ati, "Mana'a uzaada'ana'a, aonaa omawakan mani wuru'u, soo oda'awun karikaonan." ĩshaazootinan mazan udau'u, pabanikian nii ĩtaapan wuru'u uparadanuz, usha'apanum kau'an ĩaitapa mawaka'aka'ora'a naa wuru'u zunaabaz. Udauna'an Jesus morotan naa mawakaiba di'iti, mazan aonaa utaapadan ba'oran pidannao kida morotan patuma. Soo umorota-kida patuma Peter, John, James na'iki mawakaiba daru na'iki odaro.

⁵⁴ Aizii ĩkaawan mawakaiba di'iti, sariapa Jesus zaamatan oka'u na'iki uparadan o'ati. "Pukadishita koraidaonaa," ukian o'ati.

⁵⁵ Sariapa okakuda'akan powaa iti, udauna'an okadishita'akan. "Utaa owanyukunuu nii," Jesus kian odaronao ati.

⁵⁶ Tuukii odaronao di'tinpan. Uruu idi Jesus kian ĩ'ati, "Mana'a pa'ĩ ukowaada'ana'a wuru dau'ana'a ōsha'apatanuz aimaakan kaikapa'a."

9

Jesus dyuudan

12 patominapa-kidaniinao

(Matthew 10:5-15; Mark 6:7-13)

¹ Jesus dapadan 12 patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati. Na'iki utaa ĩ'ati ma'ozaka-karu, ĩka'iita-kinaa nii paso'otan oia'o doronai kida pidannao ai, na'iki turuu kizi iso'otan pabi'inaaka kida'o rinai pidannao di'iki.

² Udauna'an udyuudan naa ĩmakon ĩkowaada'an kizi'i naa kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'u, na'iki ĩkakuda'an kizi ipai karinaapainao kida pidannao.

³ Aizii padyuudan ua'ii ĩdyaun, ukian ĩ'ati, "Mana'a pa'ĩ una'aka'ana'a aimaakan kida utuma umakon an. Mana'a una'aka'ana'a uwadookori, oo usaakon, oo uwanyukunuu, na'iki aonaa una'aka'ana'a upuraatan kida, na'iki aonaa una'aka'ana'a ba'oran ushootan.

⁴ Na'iam udapaapa-kaoo kaiman, na'ii usookadin uruu kabaun di'ii, atii udobata'azon kawana'ati ba'oran wiizai iti.

⁵ Mazan na'ia'oram pidannao aona'o ĩnaubaan oo ĩaipan ukaawan pawiiizi ati, mana'a usookadina'ana'a na'ii, mazan uparauda'aka imi'i ukidiba iki kida umakon ua'ii ĩwiizi iki. Uruu ida'an utukapa-kidan ĩ'ati ĩpataka'uta-kaoo nii."

⁶ Jesus ipaian dauna'an pakakinaopan ĩdyaun, ĩmakon naa. Na'iki ĩkowaadapan naa Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u ipai wiizai kida kawana'ati, na'iki iriba ĩkakudan karinainao pidannao ipai amazada kawana'ati.

*Herod nyukunuu kasharutinpan
(Matthew 14:1-12; Mark 6:14-29)*

⁷ Aizii naobanai Herod kazowautapa'oraz ipai amazada Galilee Baara ii aka, uabatan naa kadakotin-karu ipai wuru dau'ana'a Jesus sha'apaapanii kidaz aimakaan. Tuukii kowaadapa-kariwaiz kida kasharutapan unyukunuu. Usha'apanum kau'an kaina'a pabi'i kida uabatan pidannao kian, "John tawuru'u chikaawunuupauzoz, uruu wuru'u kakuda'oraz powaa iti."

⁸ Aizii uabatan ba'orainao kian, "Elijah wuru'u kakuda'oraz powaa iti." Ba'orainao kian, "Kotua'o Tominkaru prophetin wuru'u kakuda'oraz powaa iti," ikian.

⁹ Uruu idi Herod kian, "Ei, odukuta-kida'a naa sha'atii John kanau. Kandi'i naa mooko pidannao kadakotin-kidaniaz?" Uruu idi tuukii Herod aipan patukapan Jesus.

*Jesus paan iriba'o pidannao
(Matthew 14:13-21; Mark 6:30-44; John 6:1-14)*

¹⁰ Aizii wuru'u 12 Jesus tominapa-kidaniinaouz, uduyudaniinaouz kaawan naa powaa ati. Uruu idi ikakuwaapan naa Jesus ati. Ipai ikowaadan u'ati pasha'apatanii kida aimakaan dau'an, pachi'ikapa kizi wiizai kida kawana'ati. Uruu dauna'an Jesus na'akan idyaun, imakon naa ba'oran pidannao ai. Una'akan idyaun munapo'o wiizai di'iti, Bethsaida kia'o udakotapa-ka'o wiizai dawun itinapu.

¹¹ Iriba pidannao abatan wuru'u Jesus makonuz na'iti. Uruu idi iriba, iriba pidannao da'anan Jesus na'iti. Aizii ikaawan na'iti tuukii Jesus konaukii-kidan idyaun. Na'ia'a naa ukakuwaatinan i'ati, ukowaadapan naa ipai daunuuda'u Tominkaru naobanai-tinan dau'u. Na'iki ukakuda ipai daunuuda'u pidannao wuru'u aipainao kidaz pakakuda-ka'o parinaa ai.

¹² Ina'ian utama atii wachuupun.

Aizii 12 Jesus tominapa-kidaniinaouz, tuukia'a naa idopian itukapan idi'i naa wachuupun. Sariapa iwa'atin Jesus ida'ati, na'iki ikian u'ati, "Pudyuuda'a naa shoman wuru'u pidannaouz marii kizi'i naa imakon idawata'an kizi pada'awu-kizi nii na'iki pawayukunuu nii wunao di'iti'i kawiiizi-tinpainao kidaz kaida'ana'a, na'iki ba'orainao mako kizi maonapa zaa kida'o wiizai di'iti. Usha'apanum kau'an da'a'orazu'u amazada'a'o karikaonan wuru'u waunaouz," ikian u'ati.

¹³ Mazan Jesus kian i'ati, "Unao mishi'oraiman taa iwanyukunuu nii."

Mazan ikian u'ati, "Kaina'a baka'iauda'u sodi karikaonan bread, na'iki dya'utam kopaunao sodi kida. Oo puaiapa sha'a watoriankan wanyukunui wapaa-kinaa nii ipai daunuuda'u wuru'u iriba'oraz pidannao?" ikian.

¹⁴ Uruu dono iriba, iriba pidannao kaawan, aonaa iaita-ka'o kawana'ati. Daonaioranao pa'idiwaru ikoda mani 5000 idyaun.

Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Uduyuda ipai pidannao katontinan pana'a kida, marii 50 kida ikasaba'ukinan. Na'iki marina'a naa isakanatan kida na'ii."

¹⁵ Aizii iipaian dauna'an pakatontin-kidan pidannao,

¹⁶ uru'u naa Jesus zaamatan wuru'u baka'iauda'u'oraz breadnao na'iki wuru'u dya'utama'oraz kopaunao sodi kida. Uzaamatan dauna'anazu, sariapa uawunuupan aokazi iti patoriinpan tuma, "Kaimana'o pugaru Tominkaru, putan idi wanyukunui." Udauna'an udushowan naa wuru'u bread na'iki kopaunao kidaz, na'iki utaan naaz patominapa-kidaniinao ati, marii kizi'i naa itaanuzu ipai pidannao kawana'ati kida.

¹⁷ Uruu dono ipai pidannao aroopan abaapa kida, atii 12 dazowan udiri'in zii Jesus tominapa-kidaniinao zawadan wanyukunui wa'akun.

*Peter kowaadan kanom kaduz Jesus
(Matthew 16:13-28; Mark 8:27-9:1)*

18 Bauda'apa kamoo Jesus toriinpan pu'u paba'oran, utominapadidannao kaawan u'ida'ati, sariapa upishaan idyaun kaikapa'a: "Na'apa dii pidannao kian o'dau'an, kanom ikowaadan o'garu?"

19 Aizii ikian u'ati, "Pabi'i kida pidannao kian pugaru, John Chikaawunuu-pauzo. Ba'orainao kian pugaru Elijah. Ba'orainao kian pugaru kotua'o Tominkaru prophetin wuru'u, kadishita'oraz pamawaka-kizi iki."

20 "Aizii unao mani, kanom uaitapan o'garu?" ukian i'ati.

Sariapa Peter dako'atin uparadan, "Pugaru Christ,* Tominkaru di'iki'o," ukian u'ati.

21 Mazan Jesus kian, "Mana'a pa'i ukowaada'ana'a pidannao ati o'garu dau'an."

22 Na'iki ukian i'ati, "Daonaiora Aokazi Iki'o kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan. Na'iki tuukia'o nii ukashada-ka'o, aona'o nii uaiapa-ka'o. Kazowautapainao Jewnao, faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, inaou'o nii wuru'u kashada'oraz uruu. Atii uzowii-ka'o nii, mazan idikinauda'utan kamoo ida'a ukadishitan nii ubaaranaa iki," ukian i'ati.

23 Uruu dauna'an Jesus kian ipai inao ati, "Kanom da'ana'azo'o o'garu, marii umarina'atan panaudapanii pasha'apaapan, na'iki marii una'akan pacrossannaa,† na'iki marii uda'anan o'garu.

24 Usha'apanum kau'an na'ia'oram pidan mamuuda'azoo-ka'o wuru'u pamashaapanuz panyukunuu aipan kawana'ati kai, mazan upu'a'o nii uwaziwadan ipai wuru'u pamamuuda'azookanii. Mazan pidan marina'ata'o wuru'u pamashaapanuz panyukunuu aipan kawana'ati kai, na'iki kashaapa'o pazowii-ka'o o'dikin ii. Mishi'o nii pa'an udoronaa kazannaata-ka'o, na'iki karikaonanu'o nii pa'an umashaapan Tominkaru tuma.

25 Aonaa kanom pidan ikodan uzaamatan an ipai aimakaan imi'i baara an kida'o, uwaziwainan pu'u karikaonanu'o kakupa-karu ai.

26 Na'ia'oram pidan kiba'azoo-kida'o pada'anan o'garu, na'iki kiba'azoo-kida'o okakinaori kida, na'apa'o nii kapam Daonaiora Aokazi Iki'o kiba'azookidan uruu, ukaawan dono pamanawunun tuma, na'iki udaru umanawun tuma, na'iki kaimanainao angelnao tuma.

27 Mishi o'kowaadan nii u'ati aimakaan mishi'o. Kaina'a pabi'i kida pidannao kaida'a'a, aona'o nii zii imawakan, atii itukapan nii zii Tominkaru naobanai-tinan."

*Jesus kadakotinan Moses na'iki Elijah tuma
(Matthew 17:1-8; Mark 9:2-8)*

28 Aizii bauda'apa'a naa sondii dobatan Jesus kadakotinan dauna'an, uru'u naa una'akan Peter, John na'iki James patuma. Una'akan idyaun naawazi paawa iti, utoriinpa'anan.

29 Aizii utoriinpan pu'a'a naa masha'apakiaka uawun baara pana'adina'akan, na'iki ukamichan wizi'i, wizi'i.

30 Masha'apakiaka dya'utam daonaioranao kaawa'akan u'ida'ati, udauna'an ikadakotinan naa utuma. Moses na'iki Elijah wuru'u kaawa'oraz.

* 9:20 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'i. † 9:23 una'akan pacrossannaa: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-ka'o nii pada'anpan dikan ii Jesus.

³¹ Īkaawa'akan aokazi iki, konaunam na'iki kanada ĩaidinpan. Na'ia'a naa ĩkadakotin-kidan na'apam nii Jesus mawakan Jerusalem ii, maonapa'o ni'i naa umishian wuru'u Tominkaru aipaniaz usha'apata-ka.

³² Aizii Peter na'iki uminauda'unao ipai daunuuda'u ĩda'awun. Aizii ĩpokoda'akan ĩtukapa kanada Jesus umanawun kanadapan, na'iki ĩtukapa dya'utam pidannao kadishitapan utuma.

³³ Aizii ĩtukapan naa pidannao mako'ozon. Sariapa Peter kian Jesus ati, "Wanaobanaa, kaiman zii wuru'u wana'anuz pũtuma. Turua'o nii watoman idikinauda'u sookapa-kizai, bauta'apa pugaru ati, ba'oran Moses ati, na'iki ba'oran Elijah ati," ukian. Mazan aonaa Peter aitapan na'apa'oram aimakaan wuru'u pakadakotin kiziz.

³⁴ Ukadakotinan pu'u zii, isha'iz kaawa'akan, na'iki sariapa ushibatan Jesus, Moses na'iki Elijah. Tuukii Peter na'iki uminauda'unao tarian ĩtukapan idi isha'iz shibatan ĩdyaun.

³⁵ Udauna'an ĩabatan parada-karu kian isha'iz bii'i, "Di'oraz ōdani ōzaamatanii, ukau'an uizo'ati uparadan."

³⁶ Aizii parada-karu mashaadan dauna'an, ĩtukapa Jesus paba'orantina'a naa. Mazan mashaa ĩtaapan wuru'u patukapaniaz aimakaan, aonaa kanom ati ĩkawaadan wuru'u patukapaniaz na'apain.

*Jesus so'otan oia'o doronai daonaiora ai
(Matthew 17:14-18; Mark 9:14-27)*

³⁷ Ba'oran kamoo Jesus, Peter, John na'iki James tokapaanan zii naawazi paawa iki. Na'ia'a naa ĩkodan iriba pidannao. Sariapa ĩkodapan Jesus,

³⁸ na'iki masha'apakiaka pidan kadako'okan pidannao bii iki, "Tiichaa, tuukii manawun ōaipan putukapan ōdani, ubaũda'apan ōdani daonaiora wuru'u.

³⁹ Masha'apakiika'o da'i oia'o doronai zaamata'akauzonuz, na'iki ukadakoin-kida'akan niiz diiwa. Udauna'an ukaboota'akan niiz imi'i baara iti, na'iki umawakaziita'akan naa, atii ipai'o nii da'i udako bozowan. Karikaonan ubaiata-kidauzon kaziwa'o u'ati, umuudan niiz, atii ukapatin ana'o nii zii tuukii.

⁴⁰ Tuukia'o da'i ōpishaan wuru'u putominapa-kidaniinaouz, ōaipan idi ĩso'otan u'ai, ĩtiwaa padamata paso'otanuz mazan aonaa uso'otina'azon u'ai."

⁴¹ Sariapa Jesus dako'atin uparadan na'iki ukian ipai pidannao ati, "Maam, pakawan zii mooko umamishidakan, pakawan umashaapa'azon oia'o ati. Na'apam nii zii ukotua'ikin ōna'an utuma, ōbaiatan unao? Puna'aka wuru'u pudaniz da'ati'i," ukian pidan ati.

⁴² Aizii udani wa'atin pu'a'a naa, uru'u naa koshan oia'o doronai zaamata'akanuzu, ukaboota'akanuzu daam kii imi'i baara iti, mazan umawakaziita'akan naa. Mazan upu'a'a naa Jesus dyuudan oia'o doronai so'otinan u'ai. Uruu idi kaiman ukakuda'akan wuru'u daonaioraz. Udauna'an utaan padaru atiz kaimana'a naa.

⁴³ Ipai pidannao, wuru'u na'iainaouz, tuukii ĩdi'itinpan, Tominkaru tukapa-kidan idi ĩ'ati mishi pama'ozakan, usha'apatan ida'an aimakaan kaikapa'a.

*Jesus kakuwaapan pamawakan dau'u
(Matthew 17:22-23; Mark 9:30-32)*

Pidannao kadakoinapa-kidan pu'u zii wuru'u Jesus sha'apataniaz aimakaan, uru'u naa Jesus kian patominapa-kidaniinao ati.

44 “Ōaiapa uabatan ōparadan kaimanaiman aizii, aonaa kizi umanyukunuu-tanuz. Aizii Daonaiora Aokazi Iki'o, uzaamata-kida-kaao nii, atii utaa-kaao nii naobanainao ka'u iti, ma'ozaka-tinpainao kidaz.”

45 Mazan aonaa utominapa-kidaniinao aitapan na'apa'oram dau'o manawun wuru'u ukadakotinanuz. Usha'apanum kau'an dizapa-kariwai ĩaitapan ai wuru'u aimakaanuz, aonaa kizi ĩaitapan kanom dau'o wuru'u ukadakotinanuz. Na'iki tuukii ĩtarian papishaan uruu na'apa'oram manawun wuru'u ukadakotinanuz.

*Na'apa dii pidan
umanawunu'o aitapa-kaao*

(Matthew 18:1-5; Mark 9:33-37)

46 Baukapaiman Jesus tominapa-kidaniinao kashadaakapan, ĩnao pa'idiwaru pa'atiaaka kida. ĩkadakoinapa-kidan na'ia'oram pidan kaina'a ĩbii'i, umanawunu'o ipai ba'orainao ai.

47 Mazan Jesus, uaitapa ipai ĩdi'itinpan. Aizii ĩbaokopatinpan pu'a'a naa utuma, sariapa una'akan koraidaonaa na'iki ukadishita-kidanuz padz-aba'a.

48 Udauna'an ukian patominapa-kidaniinao ati, “Na'ia'oram pidan konaukia'o udapaapan wuru'u di'oraz koraidaona'a ō'uu ida'an, konaukia'o kapam udapaapan ōgaru wuru'u. Aizii na'ia'oram pidan konaukia'o udapaapan ōgaru, konaukia'o kapam udapaapan wuru'u dyuuda'oraz ōgaru. Aizii na'ia'oram pidan unao bii'i waranuitapa-kariwai, mazan Tominkaru ati umanawunu'o pa'an wuru'u uruuz.”

Pidan aona'o uto'ora-kizaitapan unao, upaonaruru wuru'u
(Mark 9:38-40)

49 Sariapa John kian Jesus ati, “Wanaobanaa watukapanii pidan so'oopan oia'o doronainao pidannao di'iki pugaru uu ida'an. Na'iki wadyuuda usookadan wuru'u una'apainapanuz, usha'apanum kau'an aonaa waunao bii iki'o mani wuru'u uruuz.”

50 “Mana'a umashaata'ana'a uruu,” Jesus kian John na'iki ba'oran patominapa-kidaniinao ati. “Na'ia'oram pidan aona'a uto'ora-kizaitapan unao, upaonaruru wuru'u,” Jesus kian ĩ'ati.

Pidannao maaiapakan Jesus kaawan pawii zi ati

51 Aizii maonapata'a naa kamoo wuru'u Jesus makon aita-kaaoz aokazi iti. Uruu idi Jesus di'itinpan pamakon dau'u Jerusalem iti.

52 Na'iki udyuuda pidannao kiwiitan pa'ua'ati kakuwaapa'ana'o nii pidannao di'iti, pawa'atipan dau'u kaina'iki. Uruu idi pidannao kiwiita'akan naa wiizai iti, Samaria ia'oraz. Aizii na'ii'aka'a naa ĩkowaadan pidannao ati wuru'u Jesus wa'atinuz kaina'iki, na'iki marii kizi ĩsaabaan usookapa kizi nii.

53 Mazan aonaa na'ia'ainao pidannao taa'azon usookapa kizi nii, usha'apanum kau'an ĩaitapa umakopan Tominkaru Dapu iti wuru'u Jerusalem ia'oraz.

54 Aizii utominapa-kidaniinao James na'iki John abatan idi'i naa wuru'u pidannao mataa'azookanuz Jesus sookapa kizi nii. Sariapa ĩkian u'ati, “Wanaobanaa, puaiapa watorinpan Tominkaru ati, marii kizi uwaotakidan tikazi aokazi iki, umainaabata kizi wuru'u pidannaouz?”

55 Mazan Jesus tanawatinan ĩ'idi'iti sariapa ukashadakowauan ĩdyaun.

56 Udauna'an Jesus na'iki utominapa-kidaniinao kora'uka'akan naa ba'oran wiizai iti.

Da'ana'azoinao Jesus dau'o
(Matthew 8:19-22)

57 Aizii Jesus makopaanan pu'a'a naa patominapa-kidaniinao tuma, bauda'apa pidan kian Jesus ati, "Ōda'anan nii pugaru na'iti'oram pumako-kizi iti," ukian.

58 Sariapa Jesus kian u'ati, "Waruzonao kaina'a i'huun kida, kotu'uznao kaina'a i'himaka kida kapam, mazan Daonaiaora Aokazi Iki'o, aonaa na'iam uwashatin kizi nii, na'iki aonaa usookapaka-kizi nii."

59 Jesus kian ba'oran pidan ati, "Pumako ōtuma."

Mazan pidan kian, "Naobanai, ōdidanaka kizi zii ōdaru mawakan kiwiin."‡

60 Mazan Jesus kian u'ati, "Marii mawakainao didan pairiban mawakan, § mazan pugaru pumako pa'an, pukakuwaapa'an kizi'i naa Tominkaru naobanai-tinan dau'u," ukian u'ati.

61 Ba'oran kian Jesus ati, "Naobanai, ōgaru ōmakon nii putuma, mazan ōmakon ua'ii, ōkowaadinankan nii zii kiwiin ōiribannao di'ii," ukian.

62 Uruu idi Jesus kian u'ati, "Pidan sakada'o pakawiziipan, udauna'an awunuupa'o powaa iti, madiwautapa-ka'o karikaonan uruu wunao bii ia'a naobanaitapainaoz Tominkaru."

10

Jesus dyuudan 72 pidannao

1 Aizii uruu dauna'an Jesus zaamatan powa'a zii koshan pidannao, tominapa-tinainao bii iki. 72 pidannao uzaamatan. Wuru'u uzaamataninaouz pidannao, padyuudan ni'o, kiwiitainao nii pa'ua'ati. Dya'utam kida'o nii uaipan imakon ipai amazada na'iki wiizai kida kawana'ati, wuru'u Jesus mako'ozoo-kizi kidaz.

2 Aizii Jesus kian i'ati, "Kaina'a kai diri'i paoribai aka karaoda-karu nii. Mazan kaina'a masakauda'u kaudinainao. Ukau'an utoriinapa, kapaoriba'o ati, udyuuda kizi kaudinainao nii, kasaba'ua'o ni'i naa upaoriba aka.

3 Ukau'an umako'o naa. Aizii ōdyuudan unao na'apa kaznizo dainao dyuuda-kaow kawan baudokorunao bii iti.

4 Mazan aonaa pa'i una'aka'ana'a upuraatan, na'iki usaakon, na'iki ba'oran udazkidi. Na'iki mana'a pa'i utomunu'ikinpa'ana'a oo uzaamaaka'uupa'ana'a pidannao uikodapaniinao kida dunapota.

5 "Aizii ukaawan an kabaun iti, ukian nii. 'Tosh, kaiman unao? Marii Tominkaru taan kaimana'o mashaapa-karu unao ati.'

6 Aizii kadapu'o nyukunuu kaimanan an, marii Tominkaru di'iki'o kaiman-karu mashaapan utuma. Mazan aizii pidan nyukunuu makaimankan an, ukiwa-kida'aka powaa iti wuru'u uparadanuz.

7 Ukau'an usookadinan nii, pidan konaukii-kida'o unao dapu ii. Na'ia'o nii unikan uwanyukunuu na'iki utuzan nii kanom karikaonan taa-kariwai u'ati. Usha'apanum kau'an pidan kaudina'o, taa-ka'o nii u'ati aimaakan uwinipinii. Ukau'an na'ia'o nii usookadinan atii uipaian ukakuwaatinnan na'ii'aka.

8 "Aizii ukaawan an na'ia'oram wiizai di'iti, na'iki kawiziinao konaukii-kidan an unao, na'iki Imorota-kidan an unao padapu iti, unika sha'apa'oram wanyukunui maokoda-kariwai u'ati na'ii.

9 Na'iki ukakuda ipai karinainao na'ii uruu wiizai di'ii. Na'iki ukii na'ia'inao pidannao ati. 'Aizii taa'azo'o naa Tominkaru naobanai-tinan kamoon kaawan unao ida'ati.'

‡ 9:59 *Naobanai, ōdidanaka kizi zii ōdaru mawakan kiwiin* oo "Naobanai, kaina'a ōdaru tuukian. Umawakan na'iki udida-kaow dauna'ana'o nii zii, ōmakon pudawu'ati." § 9:60 *Mari mawakainao didan pairiban mawakan* oo "Marii pidannao wuru'u mamishida-kainaoz ōgaru didan pairiban mawakan"

10 “Mazan aizii ukaawan an na'ia'oram wiizai di'ii, aonaa uaiapa-kaon na'iki aonaa ukuwaa abata'azoo-kaon na'ii. Ukiwa powaa iti dunapo iti, na'iki'i naa ukii i'ati.

11 'Imi'i, wuru'u uwiizi iki'oraz, zaamatina'oraz wadazkida ida'ati, ipai'o nii wawao-kidanuz unao di'iti. Aizii uzaudina'a naa pa'i, maonapa'ora'a naa Tominkaru naobanai-tinan kaawan unao ida'ati,' ukii i'ati.”

12 Jesus kian, “Ōkowaada'azon mishi'o aimaakan u'ati. Diina'iti'i Tominkaru kootowapa-kidan dono'o naa pidannao, awutapa'o nii zii upataka'utan pidannao Sodom* iainao kidaz wunao aia'a, aona'oraz iabata'azon unao kuwaa.”

Mamshida-kainao pidannao daua'o
(Matthew 11:20-24)

13 “Kasha'ora'o nii manawun pubaiaapan Chorazin! Kasha'ora'o nii manawun pubaiaapan Bethsaida. Aizii wuru'u umanawun kida'oraz sha'apata-kariwaiz u'ida'a, usha'apata-kaon an mani Tyre na'iki Sidon† ii, sariapa mani na'ainao pidannao morokodan kamicha kasha'ora-karu daara kida, na'iki sariapa mani i'pariti'ian pazowau. Itukapa-kida-kinnaa nii mishi patanawatinan pa'oian ai.

14 Mazan, awutapa'o nii zii Tominkaru pataka'utan Tyre na'iki Sidon sannao unao ai, ukootowapa-kidan dono'o naa pidannao diina'iti'i.

15 Na'iki unao Capernaum sannao, u'itiiman umanawunu'o nii unao aokazi ii? Aonaa. Mazan kii'an ukaboota-kaon nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti.”

16 Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Na'ia'oram pidannao mishida'o unao kuwaa, imishidan kapam ōgaru wuru'u. Aizii na'ia'oram pidannao mamshida-kam'o unao kuwaa, aonaa imishidan mani ōgaru wuru'u. Na'iki kanomanao mamshida-ka'o ōgaru, aonaa imishidan mani kapam wuru'u dyuuda'oraz ōgaru.”

Jesus dyuudaniinao kaawan naa powaa ati

17 Aizii tawuru'u 72 pidannao Jesus dyuudaniinaouz kaawan naa powaa ati, konaukii ikakuwaapan. Ikian Jesus ati, “Wanaobanaa, oia'o doronainao izo'ati waparadan. Sariapa mishi ikoditan pidannao di'iki, wadyuudan idi ikoditan pu'uun ida'an.”

18 Jesus kian i'ati, “Ōtukapanii Satan waotan doko iki, na'apa toroanaru pizo-pizowankan kawan doko ii.

19 Ubata na'apam ōkian unao ati aizii. Ōtaani'i naa ōma'ozakan unao ati, uka'iita-kinnaa nii udakazatinan kowazaznao paawa an na'iki kankoorunnao paawa an kapam. Na'iki ōtaan idi uma'ozaka-kinnaa nii, aona'o nii Satan ka'iitan pasha'apatan unao. Na'iki aona'o nii kanom sha'apatan unao kaziwa'o ida'an.

20 Mazan mana'a ukonaukii-kida'ana'a wuru'u oia'o doronainao izo'atinuz uparadan. Mishi'oraiman ukonaukii pa'an Tominkaru saadan idi'i naa u'uun pakaaritan ida'a aokazi ii.”

Jesus konaukii-kidan Tominkaru
(Matthew 11:25-27; 13:16-17)

21 Uruu dono Kaimana'o Doronaa taan tuukii konaukii-karu Jesus nyukunuun iti. Uruu idi tuukii ukonaukian, na'iki ukian, “Ōdaru, Naobanai-tinpa'o ipai aokazi ii, na'iki ipai imi'i baara an, ōkonaukii-kidan pugaru

* 10:12 Sodom: kotua'o donoi mainaabata-kariwai pidannao oian idi na'ii. (Genesis 19:24-28)

† 10:13 Tyre na'iki Sidon: donoi kida, aonaa Jewnao mashaapa-kizi mani.

tuukii, usha'apanum kau'an puaida-kidan idi wuru'u pudizapauzonii kidaz aimakaan aitapainao pidannao ai, na'iki wunao aia'a tominpauzonao kidaz pidannao. Mazan aizii puaida-kidanuz maaitapa-kainao pidannao ati, aona'oraz itominpauzon. Mishi o'daru, na'apa puaitan kawana'ati'o mishi wuru'u aimakaan sha'apanuz naa aizii."

22 Udauna'an ukian patominapa-kidaniinao ati, "O'Daru taa'akani'i naa o'ati kaiman-daun aimakaan, utaa o'ma'ozaka-kinaa nii, ma'ozaka kizi okazowautapan pidannao na'iki utaa o'aitapa-kinaa nii. Aonaa kanom aitapan o'garu, Tominkaru Danin, soo o'Daru bauda'apa aitapa o'garu kaimanaiman. Na'iki aonaa kanom aitapan o'Daru, soo o'garu uDani, o'aitapa pa'an uruu kaimanaiman. Na'iki wunaou'u o'zaamataniiinaouz, i'nao aitapa o'Daru kaimanaiman."

23 Udauna'an Jesus tanawatinan patominapa-kidaniinao di'iti, na'iki ukian soo i'nao ati karikaonan, "Kaiman zii unao ati, utukapan idi uawun idi ipai aimakaan kida sha'apan."

24 O'kowaadan nii unao ati, kotua'a naa iriba pidannao Tominkaru prophetinnao, na'iki kingnao, i'nao tuukia'o iaipan patukapan wuru'u unao tukapanii kidaz kai, mazan aonaa itukapanuzu, pamawakan idi'i naa. Na'iki tuukia'o kapam i'abata'azon wuru'u unao abatanii kidaz kai aimakaan, mazan aonaa i'abatanuz."

Kuwei Samaria san kamunanun daua'o

25 Baukapaiman pidan tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u wa'atin Jesus ida'ati, uaipan patiwaa-kidapanuz. Ukian u'ati, "Tiichaa, na'apa dii o'sha'apatinan, o'zaamata-kinaa nii wuru'u karikaonanu'oraz kakupa-karu dina'iti'i?"

26 Sariapa Jesus kian u'ati, "Na'apa dii mooko tawuru'u kotua'oraz Tominkaru kakinaori saadauzo-kariwaiz kian Moses ati? Na'apa'oram puaitapan wuru'u kakinaorii kianuz?"

27 Aizii pidan kian Jesus ati, "Kakinaorii kian, pumarainapa tuukii Naobanai wuru'u puTominkarunuz manawun ipai punyukunuu iki, ipai pudoronaa ii, ipai pudi'itinpan ida'an, na'iki ipai puma'ozakan ida'an. Na'iki pumarainapa pui'riban, na'apa pumarainpan kawan punanaa."

28 Jesus kian u'ati, "Sakitapa'o kaiwuru'u pudako'atinuz parada-karu. Ukau'an aizii pusha'apatina'a naa ipai ukawana'ati, na'iki pukakupa kizi karikaonan."

29 Mazan wuru'u pidanaz tuukii uaipan patukapa-kao kaimana'o pidan nii. Uruu idi upishaan Jesus. Ukian, "Kanom wuru'u o'iriban o'marainpan ni'oraz?"

30 Sariapa Jesus kian u'ati, "Bauda'apa kamo Jew wa'atipaanan Jerusalem iki, umakon Jericho iti. Aizii umakopaanan pu'u, koidimikinao ikodan uruu, sariapa i'zaamatanuzu, na'ia'a naa i'naraka'akan naa ukamichan. Uruu dauna'an i'zowiautapa'akan naaz tuukii, na'iki mawakanaka. Na'iki'o i'wa'aka'akan naaz."

31 "Upu'u faadaa wa'atipaanan na'an dunapota. Aizii utukapankan naa pidan zowiautapa-kariwaiz, sariapa ukora'uka'akan u'ai dunapo daawa ii aka."

32 Kaina'iki koshan ba'oran Jew wa'atipaanan uruu dunapota, uruu Levite, kaudinauzoz Tominkaru Dapu ii. Aizii umaonapan na'ati, uruu naa utukapan pidan wuru'u zowiautapa-kariwaiz. Uruu idi umako-makowan udazaba iti, uawunuutaa-kidanuz, udauna'an ukora'uka'akan naa u'ai dunapo daawa ii aka."

³³ “Kaina'iki mazan koshan ba'oran pidan wa'atin, uruu Samaria san[‡] pa'an, uruu dunapota koshan uwa'atin. Aizii na'apa'a naa kapam utukapankan pidan wuru'u zowiautapa-kariwaiz. Mazan tuukii pa'an utukapan pakamunan-kidan wuru'u pidanaz.

³⁴ Uruu idi sariapa umakon u'idi'iti, udauna'an uchikaan naa wine idi ipai wuru'u izai ba'izi-daun kidaz. Uipaian dauna'an pachikaanuz, uru'u naa uzichian wuru'u ba'izi-daun kidaz kiwinii idi. Udauna'an uruu ubazobatan naa wuru'u ba'izi-daun kidaz. Uipaian dauna'an pasaabaanuzu, uru'u naa uzaida-kidanuzu pakawaron chaakashi[§] barau iti. Una'akan naaz atii ikaawan wiizai di'iti. Na'ia'a naa kaiman usaabaanuz, atii ukawinipinaata sookapa-kizai kabaun nazoo u'ati, na'iki ipai utorian uwanyukunuu nii.

³⁵ “Ba'oran kamoo Samaria san dobatan naa, uruu idi sariapa uso'otan dya'utam wizi'i kidainao papuraatan, na'iki utaan naazu sookapa-kizai kabaun taapiki ati. Ukian u'ati. ‘Ōaiapa putaapan uruu kaiman, da'ana'o nii koshan ōkiwanu'u, aizii na'apauda'um puraata pukabootan udau'ati, ōkawadauntan nii ipai daunuuda'u pu'ati ōkaawan an powaa ati,' ukian.”

³⁶ Uruu idi Jesus kian naa koshan tiichaapauzo Moses kakinaori ati, “Na'ia'oram dii pidan tukapa-kida'o mishi pamarainpan wuru'u koidimik-inao zowiautapaniaz pidan?”

³⁷ Ukian Jesus ati, “Wuru'u kamunan-kida'oraz uruu.”

Uruu idi Jesus kian u'ati, “Ukau'an pusha'apatina'a naa pa'i kapam na'apa.”

Jesus morowautapan Martha na'iki Mary dapu iti

³⁸ Aizii Jesus na'iki utominapa-kidaniinao makon atii ikaawan wiizai di'iti. Uruu wiizai di'ii kaina'a zunaaba Martha kia'o o'uu. Tuukii okonaukii-kidan Jesus kaawan padapu ati.

³⁹ Na'iki kaina'a o'inaozo Mary kia'o o'uu. Aizii Mary, ona'ian naa osakanatapan Jesus dazaba ii oabatapan ukakuwaa.

⁴⁰ Mazan Martha tuukii pa'an odopiidinan pasha'apata'azoonii sodi kida aimakaan dau'ati. Uruu idi owa'atin Jesus ida'ati, na'iki okian u'ati, “Naobanai, aonaa pukasha'ora-kidan putukapan wuru'u ō'inaozo wa'akanuz ōgaru ōba'oran, sha'apata'o nii ipai aimakaan wuru'u sha'apata'azoo-kariwai kidaz? Pudyuuda oroo, okaminka'uta kizi'i naa ōgaru.”

⁴¹ Sariapa Jesus kian o'ati, “Martha, kandii nii pudopiidinan pusha'apata'azoonii kida dau'an?”

⁴² Kaina'a soo bauda'apa aimakaan tuukia'o uaiapa-ka'o. Aizii wuru'u Mary sha'apaapaniaz aimakaan, kaimana'o manawun wuru'u, aona'o nii na'apainim ukazata-ka'o o'ai.”

11

Jesus tominapa-kidan patominapa-kidaniinao toriinapa-karu dau'u (Matthew 6:9-13; 7:7-11)

¹ Bauda'apa kamoo Jesus toriinpan. Aizii uipaian dauna'an patoriinpan, bauda'apa pidan utominapa-kidaniinao bii iki kian u'ati, “Wanaobanaa, putominapa-kida waunao toriinapa-karu dau'u, na'apa John tominapa-kidauzon kawan patominapa-kidaniinao.”

² Jesus kian i'ati, “Na'apainim utoriinpan an, kaikapa pa'i ukia'a. ‘Wadaru,

[‡] 10:33 *Samaria san*: Inao kaduz pidannao, aonaa inaudapaakan Jewnao tuma. [§] 10:34 *chaakashi*: English ida'an, donkey.

marii ipai pidannao taapan pugaru umanawunu'o nii manawun. Na'iki marii kizi punaobanai-tinan.

³ Marii kizi putaan wa'ati aizii wawanyukunuu nii.

⁴ Pumarina'ata ipai wuru'u oia'o washa'apaapanii kidaz.

Na'apa wamarina'atan kawan

wuru'u oii kida'oraz pidannao sha'apaapan wa'ati.

Aonaa putaapada'ana'a wanyukunuu tiwaa-kidapa-ka'o oia'o di'iti.' ”

⁵ Udauna'an Jesus kian koshan patominapa-kidaniinao ati, “Dii mani bauda'apa unao makon tomun-zikon pupaonaruru dapu iti, na'iki pukian u'ati. 'Tosh opaonaruru. Oaipan zii idikinauda'u bread pu'ai.

⁶ Kaina'a opaonaruru dobatapa'o kaawa'akan opaapu ii. Na'iki aonaa kanom o'taan nii u'ati.'

⁷ Aizii pupaonaruru kian an mani pu'ati padapu nazo iki. 'Mana'a putowauada'uta'ana'a o'garu. Ipai'i naa paniinom dadaradina'akan. Na'iki o'garu na'iki o'dainao wasookapan naa wuru'u. Aona'a naa turuu okadishitan na'iki o'taan aimakaan pu'ati.'

⁸ Aizii na'apa dii mani pusha'apatinan? Okowaadan nii unao ati. Aonaan pu'u pupaonaruru kadishita'azon, utaa'anan bread pu'ati, mazan upu'a'o nii ukadishitan na'iki utaan ipai aimakaan puaiapanii, usha'apanum kau'an aonaan idi pusookadan pupishautan wuru'u paaiapaniaz aimakaan u'ai.

⁹ Ukau'an okian u'ati, upishaa aimakaan dau'an, taa-karu nii u'atiz. Udorota aimakaan, uikodan nii wuru'u udorotapaniaz. Udaudauapa paniinom, da'ata-karu nii paniinom u'ati.

¹⁰ Pidan wuru'u pishaa'oraz aimakaan, taa-karu nii u'atiz. Na'iki na'ia'oram pidan dorota'o aimakaan, uikodan niiz. Na'iki kanom dau-daupa'o paniinom, da'ata-karu nii paniinom u'ati.

¹¹ “Unao daruinao, utaa mani udani ati kowazaz, upishaan an kopau u'ati?

¹² Oo utaa mani u'ati kankoorun upishaan an kuruku dani u'ati?

¹³ Oia'o unao padamata, mazan upu'u zii uaitapa utaan kaiman kida'o aimakaan uadainao ati. Aitaniiman uDaru aokazi ia'oraz, utaan nii Kaimana'o Doronaa, wunao ati'i pishainaoz uruu udau'an.”

*Pidannao kian kaina'a oia'o doronainao zowaunaa Jesus ida'a
(Matthew 12:22-30; Mark 3:20-27)*

¹⁴ Ba'oran dono Jesus waatan oia'o doronai maparadanu'o pidan di'iki. Aizii oia'o doronai waata-ka'o dauna'an, sariapa ukaparadanu'ukan. Tuukii pidannao kasaba'ukinpainao na'ii di'itinpan aimakaan sha'apata-ka'o idi na'apa.

¹⁵ Mazan pabi'i kida ikian, “Beelzebul,* oia'o doronainao naobanaa ida'ana'o karikaonan wuru'u ukodita-kidanuz oia'o doronainao. Utaan ida'ana'o pama'ozakan u'ati wuru'u ukaudinanz,” ikian.

¹⁶ Kaina'a ba'orainao tiwaa-kidapa'azoinao karikaonan Jesus. Uruu idi ipishaan Jesus sha'apatan pa'ati umanawun kida'o aimakaan, uruu ida'an kizi utukapa-kidan mishi'o wuru'u ukaudinanz Tominkaru ida'an.

¹⁷ Mazan Jesus aitapa na'apa'oram Idi'itinpan. Uruu idi ukian i'ati, “Aizii pidannao mashaapainao udaru'o wiizai di'ii, mizaataakapan an pa'atiaaka, na'apam ni'i naa mooko uaitapan ima'ozakadan pawizi? Aizii pidannao mashaapainao bauda'apa'o kabaun ida'a, mizaataakapan an pa'atiaaka, na'apam ni'i naa mooko ima'ozakadinan?

¹⁸ Aizii Satan poitorunao wuru'u oia'o doronainaoz mizaataakapan an pa'atiaaka, na'apam ni'i naa mooko uaitapan Satan kaudin-kizi

* **11:15 Beelzebul:** ba'oran kaarita ida'a udakota-ka'o Beelzebul kii. Uruu Satan.

ma'ozakadinan? Aizii unao kian òdau'an, òkodita-kidan oia'o doronainao, Beelzebul taan ida'ana'o òma'ozaka-kinnaa nii.

¹⁹ Kanom ida'ana'o mooko pa'an upidanannao, wuru'u da'anainaouz unao kodita-kidauzon oia'o doronainao? Beelzebul ida'ana'o sha'a? Aitapakarawai ñnao na'apa kapam ìkaudinana ògaru kaudinan kawan. Ukau'an kaimanaiman ìtukapa-kidan na'apam unao pozawatan. Upozawatan wuru'u uparadanuz òdau'an kaikapa'a.

²⁰ Aonaa Beelzebul ma'ozakan ida'ana'o mani wuru'u òkaudinanz, òkaudinana Tominkaru ma'ozakan ida'ana'o, uruu taan ida'ana'o pama'ozakan ò'ati wuru'u òkodita-kidanuz oia'o doronainao pidannao di'iki. Ukau'an wuru'u òsha'apataniaz Tominkaru ma'ozakan ida'an tukapa-kida unao ati kaina'a'aa naa Tominkaru naobanai-tinan unao bii'i.

²¹ “Aizii na'apainim pidan ma'ozaka'o, kazannaatapan an padapu pabairi tuma oo pamarian tuma, usha'apata-kaao ai. Aona'o nii usha'apauz koidapakaao udapu nazo ii.

²² Mazan aizii pidan, powa'a'o zii manawun uma'ozakan u'ai, kaawa'akan an u'ida'ati, ipai'o nii ukazata'akan u'ai, ubairi na'iki umarian na'iki ipai ba'oran aimaakan kida wuru'u uma'ozakatinapa-kinnaa kidaz. Udauna'an ma'ozaka'oraz manawun pidan buutan ni'i naa ba'orainao ati ipai wuru'u pakoidanuu kidaz, ba'oran pidan sha'apauz.

²³ “Na'ia'oram pidan aona'o uaipan ògaru paminauda'u nii, uto'orakizaitapan ògaru wuru'u. Na'iki pidan wuru'u aona'oraz ukaminka'utan òkasaba'uupan pidannao, uruu waataabi'ia'o pidannao ò'ai wuru'u uruuz.

*Oia'o doronai padantan padapu ati
(Matthew 12:43-45)*

²⁴ “Na'apainim oia'o doronai koditan pidan di'iki, umakon nii amazada arada'o di'ii'aka, uodorotapan naa pamashaapa-kizi nii. Aizii aonaan dono uikodan pamashaapa-kizi nii, uru'u naa ukian paaipan ati. ‘Òkiwan nii powaa iti òmashaapauzo-kizi iti.’

²⁵ Uruu idi ukiwan naa powaa iti, na'iki uikoda padapu nazoo kaiman usaabaa-kaao, aonaa ukaniriban.

²⁶ Udauna'an umakon, una'ananaa naa 7 ba'oran oia'o doronainao, powa'a'o zii manawun ìdikaudan kida u'ai. Uruu idi ìmorotan, na'iki na'ia'a naa ìmashaapan. Uruu dauna'an powa'a'o ni'i naa manawun pidan dikauda'akan kiwiitapa'o ai.”

*Jesus kadakotinan
konaukii-karu dau'u*

²⁷ Aizii Jesus kadakotinan idi na'apa, sariapa zun kadakon u'ati iriba'o pidannao bii iki. Okian, “Konaukia'o manawun pudaro, wuru'u shakata-kida'oraz pugaru, na'iki biida-kida'oraz pugaru.”

²⁸ Mazan Jesus dako'atin oparadan kaikapa'a: “Wunao pa'an wuru'u konaukia'oraz, abatainaouz na'iki izo'atiinaouz Tominkaru Paradan.”

*Pidannao tukapa'azo'o aimaakan sha'apata-kaao
(Matthew 12:38-42)*

²⁹ Aizii pidannao kasaba'ukinan pu'a'a naa iriba Jesus ida'ati, uru'u naa ukian koshan ì'ati, “Pidannao wuru'u mashaapainao kidaz kai, oia'o manawun ìdyaun. Atii ìaiapa zii aimaakan tukapa-kida-kaao pa'ati kiwiin, pamishida-kinnaa nii. Mazan aona'o nii bauda'apa aimaakan tukapa-kida-kaao ì'ati. Soo wuru'u aimaakan, Jonah sha'apatauzoniaz kotua'a naa.

³⁰ Mishi kotua'a naa Tominkaru kainaatinan Prophet Jonah ida'an Nineveh sannao ati, ukowaada-kidan u'ida'an na'apam pasha'apata'azon

īdyau. Ukau'an na'apa'o kapam wuru'u Tominkaru kainaatinanz Daon-
aiora Aokazi Iki'o ida'an. Na'apa'o kapam wuru'u ukowaadapanuz kuwai
kainao pidannao ati.

³¹ Aizii wuru kamoo dono'o, Tominkaru kootowapa-kidanz ipai pidan-
nao, uruu dono Queen, Sheba sanaaba ba'azootin-kidanz nii Tominkaru
kanaapu ati wuru'u pidannao mashaapainaoz kai. Usha'apanum kau'an
owa'afin pawizi iki munapo, munapo, amazada tokon ikinapa, oabata'azon
idi na'iki otominpa'azon idi kaiman kida'o aimaakan dau'u King Solomon
di'iki. Mazan kaina'a pidan kaida'a'a, powa'a'o zii umanawunun Solomon
ai.

³² Aizii diina'ti'i Tominkaru kootowapa-kidanz dono'o naa ipai pidannao.
Uruu dono Nineveh sannao ba'azootin-kidanz nii unao Tominkaru kanaapu
ati. Usha'apanum kau'an kotua'a naa īabatan dono Jonah kuwaa, sariapa
pa'an ītanawatinan pa'oi'an ai. Mazan kaina'a pidan kaida'a'a, powa'a'o zii
umanawunun Jonah ai.

Na'apam nii wananaa kanadapan
(Matthew 5:15; 6:22-23)

³³ “Aonaa na'iam zii pidan suuauzon lamp, udauna'an utaratanuzu boon
idi. Mishi'oraiman, lamp suu-ka'o dauna'an, umuuda-ka'o nii doko'o lamp
wiizi ida'a. Aizii pidannao morotan an, kaimana'o nii ītukapan ukanadapan
kabaun nazoo.

³⁴ Aizii wuru'u puawun kidaz, na'apa'o lamp kawan, ukanadapan
punanaa ati. Aizii puawun kanadapan an kaiman, ipai'o nii punanaa
mashaapan kanada'o-karu'u. Mazan aizii puawun ishaan ana'a naa,
punanaa mashaapan nii maruta'o ka'azo'o.

³⁵ Ukau'an puaitapa kizi pa'i, panaadon aonaa kanada'o nii pu'ida'a, soo
maruta'o karikaonan.

³⁶ Aizii punanaa kanadapan an ipai daunuuda'u, aonaa masakauda'u
maruta'o nii na'ii, kaimanaimana'o nii manawun ukanadapan punanaa
ipai daunuuda'u. Na'apa'o nii ukanadapan lamp kawan, tawuru'u
kaimana'oraz manawun ukanadapan pu'ida'ati.”

Jesus kashadakowauan
Jewnao zowaunaanao
(Matthew 23:1-36; Mark 12:38-40)

³⁷ Aizii Jesus ipaian dauna'an pakadakotinan, Pharisee na'akan uruu
padapu iti, uaroapanaka kizi patuma. Uruu idi Jesus makon utuma udapu
iti. Na'ia'a naa īsakabatan na'iki īaroopa'azon naa.

³⁸ Mazan tuukii Pharisee di'itinpan Jesus dau'u. Usha'apanum kau'an
aonaa Jesus chikaan paka'u paaroopan ua'ii, īnao chikauzon kawan paka'u.

³⁹ Mazan sariapa Jesus kian Pharisee ati, “Aizii unao Phariseena'o, kaiman
uchikauzon ukoopon na'iki uparaapin barau. Mazan unyukunuu ka'azo
ii, tuukii utaapan misha'oraru-karu, na'iki tuukii uaipan usha'apatan oii
kida'o aimaakan.

⁴⁰ Mishi unao maaitapin-kainao manawun, uaitapa Tominkaru tomanii
ipai wuru'u koopo na'iki paraapi barau kidaz. Kanom tomanii mooko
uaitapan wuru'u unazoo kidaz kapam, aonaa Tominkaru mani?

⁴¹ Ukau'an utaa mishi'oraiman ukoopon wazoo na'iki uparaapin wazoo
kida, mapuraataniinao ati. Usha'apatan an aimaakan kida na'apa, mishi'o
pa'an wuru'u uchikainanz kaiman-daun oia'o ai.

42 “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan Phariseenao! Mishi minziiwa ubuutan Tominkaru ati 1/10[†] wanyukunui kaduunuribanaa zi'inaba sodi kida. Mazan upu'u zii umarina'atan usha'apatan kaimana'o, na'iki saktitapa'o aimaakan ba'oran pidannao ati. Na'iki aonaa kapam umarainpan Tominkaru. Ipai'o nii padamata usha'apatan kapam wuru'u kaikapa kida'oraz aimaakanu'u. Mazan, aonaa òkian mani u'ati kaiwuru'u, uma-rina'ata'a naa ubuutan 1/10.

43 “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan Phariseenao! Usha'apanum kau'an synagogue ii, unaudapa usakanatauzon umanawun kida'o tabai paawa'a, ba'orainao ai. Na'iki pidannao iribainapa kizi ii aka, tuukii uaipan utaapa-ka'o umanawun kida'o pidannao nii.

44 Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, usha'apanum kau'an unyukunuu ikodanii tawuru'u baaranai aona'oraz ukainaabanan. Uruu idi pidannao chi'ika'anpan baaranai paawa an, usha'apanum kau'an aonaa ìaitapan ubaaranain.”

45 Uruu idi bauda'apa pidan, tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u bii iki'o kian Jesus ati, “Tiichaa, puparadan idi kaikapa'a, pudakoopan kapam waunao dikauda'o ida'an wuru'u, puparadanuz na'apa.”

46 Jesus kian u'ati, “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan kapam, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u! Usha'apanum kau'an, utoman kakinaorii dobata'a naa manawun, atii aona'a naa pidannao ka'ititanuz. Kaina'a naa padamata, mazan aonaa na'apainim zoobaba ukaminka'utan ìdyaun.

47 Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, usha'apanum kau'an kaiman kida utoman Tominkaru prophetinnao baaranaa kotua'a naa. Ìnao tawuru'u udokozu-daunnao zowiauzoniinao kidaz kotua'a naa.

48 Utoman ida'an ìbaaranaa, ukainaabainan na'apa unyukunuu kapam udokozu-daunnao kawan, tuukii unaubaapan wuru'u ìzowiinuz Tominkaru prophetinnao kotua'a naa.

49 Tominkaru, paaitapaaban ida'an manawun, uaitapa ipai daunuuda'u ìsha'apatan nii aimaakan kaikapa'a. Uruu idi'o tawuru'u ukianuz. ‘Òdyuudan nii ì'idi'iti prophetnao, na'iki apostlenao. Pabi'i kida zowii-karu nii na'iki pataka'uta-karu nii wuru'u òdyuudaniinao kidaz, kii ukiauzon kotua'a naa.

50 Ukau'an wuru'u kinaouz pidannao mashaapan, ìnao'u ni'i naa kabaiaapan wunao zanna'a Tominkaru prophetinnaouz, zowii-kariwainao kidaz kotua'a naa, amazada sakadinan di'iki.

51 Abel zowiauzo-ka'o di'iki, atii Zechariah di'iti. Uruu Zechariah zowii-kariwaiz Tominkaru Dapu na'iki altar, uzai kawaodapa-kizinao sakoda'a. Ipai ìnao kida zanna'o nii wuru'u kinaouz pidannao baiaapan. Mishi'o kaiwuru'u òkianuz.

52 “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. Usha'apanum kau'an unao taapanii padamata key, wuru'u aitapa-kinai di'iti'oraz. Unao na'apa aona'o nii kapam umorotan. Tuukii manawun uawautapan pidannao, wuru'u morota'azoinaouz padamata na'iti.”

53-54 Aizii Jesus koditan dauna'an Pharisee dapu iki, uru'u naa tiichaa-pauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki Phariseenao, dakoopan uruu tuukii, na'iki tuukii kapam ìkashadan wuru'u ukuwaa kidaz. Uruu idi ìpishaan naa Jesus pabi'inaaka kida'o aimaakan dau'an. Wuru'u ìpishautanuz uruu na'apa, ìkimudinan karikaonan ìabata'azon na'apam nii udako'atin ipai

[†] 11:42 ubuutan Tominkaru ati 1/10: Udakota-ka'o “tithe” English ida'an. Pubuutan bauda'apa pupaoriba aka 10 ni'o pupaoriba aka di'iki Tominkaru ati. Numbers 18:25-32; Deuteronomy 14:22-29.

wuru'u paparadan kidaz. Īaipan pazaamatan uruu na'iki pakaakapaan uruu, udako'atin an ĩparadan pana'iti.

12

Pidannao kakinao-kao Phariseenao kaduz ai (Matthew 10:26-27)

¹ Aizii pidannao kaawan ĩkasaba'uinan Jesus ida'ati iriba, iriba, atii ĩkida'uaakapan. Pidannao kasaba'uinpan pu'u, Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Uzaudin pa'i, aonaa kizi utamakapan wuru'u Phariseenao kaduz kidaz, kadimana'oraz uiribainan na'iki utuubarudinan, na'apa yeast tuubaruda'akan kawan poroom-bi'i. Īaipan karikaonan patukapa-kao kaimanainao pidannao kawan, mazan aonaa mishi'o mani wuru'u.

² Mazan ipai dizapa-kariwai kidaz, ipai'o nii uaida-kida-kao. Na'iki ipai wuru'u taapa-kariwaiz mashaa, ipai'o nii uaitapa-kida-kao.

³ Ukau'an na'apam pukiauzon maruta'o-karu'u, ipai'o nii uabata-kida-kao kanada'o-karu'u. Na'iki kanom mashauda'u'o pukowaadan kabaun nazo ii, diiwa'o nii ukowaada-kao pidannao baokopainapa-kizi ii.

Marui kizi kichana'iki-karu Tominkaru ai (Matthew 10:28-31)

⁴ "Aizii ōkian unao ati ōpaonarunao. Mana'a utaria'ana'a wunao aia'a, zowia'oraz pidan. Īzowian dauna'an pidan, uruu ukaduz ĩsha'apatanii.

⁵ Mazan ōkian u'ati, utarii pa'an Tominkaru ai, uruu mishi'o pa'an uma'ozakan. Uzowian dauna'an pidan, ukabootan niizu Tuubaru'o Tikazi wu'iti. Ukau'an ōkian unao ati, uruu ai pa'an utarii.

⁶ Aonaa mooko baka'iauda'u parikowarunao selliauzo-kao dono, ĩwinipinaa soo dya'utam puraata sodi kida karikaonan? Mazan upu'u zii aonaa bauda'apa Tominkaru manyukunuutan ĩdyaun.

⁷ Na'iki atii uaitapa zii na'apauda'um uzowauda kida uzowau ida'a. Ukau'an mana'a utaria'ana'a. Aitaniiman unao, powa'a'o zii manawun umarainapa-kao, iriba'o parikowarunao ai."

Pidan mabaa'azo'o ukakuwaapan Jesus dau'u

(Matthew 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ "Ōkowaadan nii u'ati aimaakan mishi'o. Na'ia'oram pidan kowaada'o ōpidanan paugaru ipai pidannao kanaapu'u, na'apa'o nii kapam Daonaiora Aokazi Iki'o, kowaadan upidan an uruu, ipai Tominkaru angelinnao abatapan pu'u.

⁹ Mazan na'ia'oram pidan kowaada'o pidannao kanaapu'u pamarina'atan ōgaru, na'apa'o nii kapam ōmarina'atan uruu Tominkaru angelinnao kanaapu'u.

¹⁰ "Na'ia'oram pidan dakoopa'o Daonaiora Aokazi Iki'o, upu'a'o nii mazan uDaru mainaabatan wuru'u dikauda kida'oraz uparadan udau'an. Mazan aizii pidan wuru'u dakoopa'oraz Kaimana'o Doronaa, aonaa na'apainim nii umainaabata-kao wuru'u uparadanuz.

¹¹ "Aizii, uzaamata-kao dono, na'iki una'aka-kao dono synagogue iti kida, na'ii kizi upishaa-kao. Oo una'aka-kao dono naobanainao kanaapu iti. Aizii ĩpishaan dono'o naa unao na'ii, mana'a utaria'ana'a, oo udopiidina'ana'a udawatan dau'u na'apam nii udako'atin ĩparadan.

12 Usha'apanum kau'an Kaimana'o Doronaa kaminka'utan nii pugaru. Uruu ida'ana'o nii puaitapan na'apam nii pudako'atin pidannao paradan uruu dono."

*Pidan di'itinpa'o
pakapuraatanun dau'u*

13 Aizii pidannao bii iki, bouda'apa pidan kian Jesus ati, "Tiichaa, pudyu-uda ò'inawuzu buutan kapam òidiwau nii, wuru di'iki'i aimaakan kida wadaru wa'akaniaz pamawakan idi."

14 Mazan Jesus kian pidan ati, "Kanom zaamatanii mooko ògaru buuta'o nii aimaakan patumaaka pugaru na'iki pu'inawuzu ati?"

15 Uruu idi powa'a zii koshan Jesus kian ipai pidannao ati, "Asaki'i, uzaudinapa pa'i. Aonaa kizi uaiapaabi'ian na'iki una'azootapan pabi'inaaka sodi kida aimaakan. Usha'apanum kau'an kasha'apauzi-karu ida'an aonaa pidan ikodan konaukii-karu na'iki kaimana'o mashaapa-karu," ukian i'ati.

16 Udauna'an Jesus kowaadan naa i'ati di'itinapa-kinai kuwai. Kaikapa'o wuru'u kuwai ukowaadaniaz i'ati: "Kaina'a pidan kapuraatanu'o, na'iki kaina'a utaapanii udaru'o amazada, uzakapun wiizi kida. Uruu dono ipai upaoriba kida kaakan madowaaka kida pa'idiwaru.

17 Uruu idi udi'itinpan, na'iki ukian panyukunuu ii. 'Na'apa dii pa'i òsha'apatinan, aonaa na'iam nii òkasaba'uan òpaoriba aka kida.'

18 Udauna'an ukian panyukunuu ii. 'Òaitapa na'apam nii òsha'apatinan. Òso'oo'obian nii ipai wuru'u òsha'apauz dapunaa kidaz, òtoma kizi powa'a zii udaru kida'o manawun uwadaun nii. Uruu kaimana'o ni'i naa na'ii òkasaba'uan ipai òpaoriba aka, na'iki ipai ba'oran kaduz kida aimaakan.

19 Uruu dauna'an òkian nii ònyukunuu ii. Aizii kaina'a'a naa diri'i, diri'i wanyukunui, na'iki aimaakan kida kasaba'uu-ka'o. Turua'o nii òmashaapan u'ida'an kotua'iki, iriba'o nii wunu òdobatan u'ida'an. Aizii aona'o ni'i naa kanom dau'ati òdopian. Òna'an ni'i naa kabaunu'u, soo òaroapatinan naa, na'iki òtuzapatinan naa na'iki òkonaukiitinan ni'i naa karikaonan.'

20 "Mazan uruu dono Tominkaru kian u'ati. 'Mishi pugaru maaitapinka'o pidan. Aizii wuru wamarutan ida'a'a òso'otan nii punizowan na'iki pumawakan nii. Aizii ipai pupaoriba aka na'iki ipai aimaakan wuru'u pukasaba'uunii kidaz, kanoma'o ni'i naa zaamataz?"

21 Udauna'an Jesus kian naa koshan pidannao ati, "Na'apa kapam wuru'u pidannao, di'itinpainaouz soo pakapuraatanun dau'u. Kaina'a diri'i'i naa òkasaba'uan papuraatan na'iki pasha'apauz kida diina'iti'o tannaa ni'i. Mazan Tominkaru tukapan Ìdyaun mapuraatan ziwunao nii, usha'apanum kau'an aonaa òsha'apatinan Tominkaru aipan kawana'ati."

*Mana'a udopiidinauzo'o na'a, Tominkaru taan nii aimaakan u'ati
(Matthew 6:25-34)*

22 Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Aonaa ukazi-wadapa'ana'a uzowau udi'itinpan ida'an kanoma'o nii unika na'iki utuza ukakupa-kinaa nii, oo kamicha ukaiwadan nii dau'an.

23 Mishi'oraiman kakupa-karu, powa'a'o umanawunun wanyukunui ai, na'iki nanai, powa'a'o umanawunun kamicha ai.

24 Aushaa udi'itapa watonao. Aonaa Ìpaowinan, aonaa òkasaba'uan papaoriba aka, aonaa Ìdapu nii oo aonaa Ìtoman kabaun kida pakasaba'uu kizi nii papaoriba aka. Mazan Tominkaru taapanii, na'iki upaapanii pa'an ipai Ìdyaun. Aitaniiman nao, powa'a'o zii umanawunun kotu'uznao ai.

25 "Turuu mani pidan ikodan pakakupa-kinaa nii kotua'iki zaa, padi'itinpan ida'an tuukii wuru dau'a'a aimaakan kidaz?"

²⁶ Aizii pumaturuukan an puikodan masakauda'u pukakupa-kinaa nii, pudi'itinpan ida'an kaziwa. Kandii nii mooko pukaziwadapa'azon zii puzowau ba'oran aimaakan kida dau'ati?

²⁷ "Aushaa udi'itapa amazada ii aka'o soosoi, konaunam kida utukapaka. Padamata aonaa ikaudinan, aonaa itoman pakamichan nii. Mazan okowaadan nii unao ati, upu'u zii King Solomon, umanawun kida'o usha'apauz, umanawunu'o umashaapan. Mazan upu'u zii aonaa ukamichan konaunaman wuru kawanu'u konaunam kida'oraz soosoi.

²⁸ Tominkaru taapanii na'iki ukakamichantapanii konaunam pinidi kida baara ii aka'o. Aizi'o putukapa'akan baara ii aka'o pinidi, kaiman na'iki ziwu. Mazan waikana'an ipai'o nii ukawaoda-ka, tikazi sharawaa-ka, kaiman na'iki u'idi. Aona'o nii mooko Tominkaru saabaan na'iki ukakamichantan unao powa'a zii? Mishi unao masakauda'u sodi'o karikaonan umishidan.

²⁹ Ukau'an aonaa ukaziwada'ana'a uzowau, udi'itinpan idi tuukii, uaitapa'azon idi kanoma'o nii unika, oo kanoma'o nii utuza.

³⁰ Soo wunaou'u maaitapa-ka'oraz mishi'o Tominkaru, inao pa'an kaziwadapauzonao pazowau na'apa. Udaru Tominkaru, ipai uaitapan wuru'u uaipanz na'apa kida'o aimaakan.

³¹ Mishi'oraiman udi'itinapa tuukii Tominkaru naobanai-tinan dau'u, na'iki umashaapa kaiman uparadan kawana'ati. Uruu idi utaan nii u'ati wuru'u na'apa kida'oraz aimaakan.

*Na'apam kasha'apauzi-karu
aokazi ii*

(Matthew 6:19-21)

³² "Odainao, aonaa utaria'ana'a una'apauda'u sodin idi karikaonan. Konaukia'o nii pa'an udaru Tominkaru taan kaiman kida'o aimaakan unao ati, wuru'u zaamatainaouz uruu panaobanaa nii.

³³ Usellia'a naa usha'apauz kida, utaa kizi puraata pataka'utinainao ati. Ukapuraatan kizi na'iki ukasha'apauz kizi aokazi ii pa'an. Na'ii aona'o nii pa'an uipaiuzon, na'iki aona'o pa'an koidimikinao koidapan wuru'u usha'apauz kidaz. Na'iki aona'o nii pa'an mazinao nikan wuru'u usha'apauz.

³⁴ Aizii na'iam an pidan taapan pasha'apauz, karikaonanu'o nii utaaapan panyukunuu wuru di'iti'i, utaapa-kiziz pasha'apauz.

Zaudina'o poitorui

³⁵ "Zaudinpa'a naa pa'i pumashaapa, pukaiwadapa'a naa pukamichan, na'iki tudinpa'a naa putaapa puzadao. Na'iki maodapa'a naa putaapa pulampan. Panaadon masha'apakiika'o nii aimaakan sha'apa'akan.

³⁶ Na'apa puzaudapatin, poitoruinao zaudapauzon kawan panaobanaa kaawan, mazidainao aroapa-kizi iki. Aizii inaobanaa kaawan, udau-dauan paniinom, kadiman ida'ata'akan paniinom u'ati.

³⁷ Kaimana'o nii manawun wunao nyukunuu'u poitoruinaouz, inaobanaa ikodan idi idyaun pokodapa, na'iki zaudinapa. Okowaadan nii unao ati na'apam nii inaobanaa sha'apatinan. Uso'otan dauna'an pachaakitan, udyuudan nii isakanatan. Udauna'an umaokodan ni'i naa poitoruinao wanyukunuu nii miisa* baara'a. Na'iki udyuudan ni'i naa iaroopan.

³⁸ Kaimana'o nii manawun poitoruinao nyukunuu, panaobanaa ikodan idi idyaun zaudinapa, na'iki pokodapa, ukaawan pu'u tomun-zikon oo tomun-zikon dauna'an.

* 12:37 miisa: English ida'an, table.

39 “Aizii pidan kadapu'o aitapan an mani na'apainim koidimiki mo-rotina'azon padapu, aona'o nii uwa'akan padapu. Mazan aua'ian nii uzau-dapan oo uawunuutapan, na'iki aona'o nii ukashaapan koidimiki shaazooan papaniinomiz na'iki aona'o nii ukashaapan umorotan padapu nazo iti.

40 Aizii unao, na'apa'a naa pa'i kapam umashaapa zaudinapa. Usha'apanum kau'an aona'o nii uaitapan na'apainim nii Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan. Ukaawan nii umazaudinapakan pu'u.”

*Poitoruinao daua'o
(Matthew 24:45-51)*

41 Sariapa Peter kian Jesus ati, “Wanaobanaa, kaiwuru'u pukakuwaati-nanuz di'itinapa-kinai kuwai ida'an, soo waunao ati'o kaiwuru'u? Oo ipai'o baokopa waunao na'iki pidannao ati'o kapam?”

42 Jesus kian u'ati, “Na'ia'oram poitorui zowaunaa kaina'a mishi'o ukau-dinauzon kaiman, izo'atiaaba'o, na'iki aitapaaba'o kapam. Uruu'o nii naobanai zaamata kazowautapa'o nii ipai aimaakan, na'iki pidannao wuru'u mashaapainao kidaz udapu ii. Taapa'o nii kaiman ba'oran poitoru-inao na'iki taa'o nii iwanyukunuu nii kaiman na'iki patumaaka, wanyukunui maokodauzo-ka kawana'ati, na'apa panaobanaa aitan kawana'ati u'ati.

43 Kaimana'o nii manawun poitorui nyukunuu, unaobanaa kaawan an na'iki uikodan uruu kaiman ukaudin, ipai usha'apatan wuru'u panaobanaa dyuudanii kidaz usha'apatan.

44 Ōkowaadan u'ati mishi'o, unaobanaa dyuudan nii uawunuutapan ipai aimaakan wuru'u pa'idiwau kidaz.

45 “Mazan aizii wuru'u poitoruiz, zaamata-kariwaiz poitoruinao naobanaa nii, kian an panyukunuu ii, ‘Ei, kotua'a naa ōnaobanaa makon, atii di'i aonaa zii ukaawan.’ Uruu dauna'an upataka'utan naa na'iki uba'izitapan naa wuru'u ba'oran poitoruinaouz, daonaioranao na'iki zunnao. Aizii uruu, unashaapan uaroapatinan naa, utuzapatinan naa, na'iki upo'idipan naa karikaonan.

46 Mazan bauda'apa kamoo unaobanaa kaawan nii. Ukaawa'akan nii masha'apakiaka, poitoruinao naobanaa mazaudinapakan pu'u, aona'o nii uaitapan panaobanaa kaawan. Uruu dono upataka'utan nii wuru'u poitoru-inao naobanaaz tuukia'o ida'an manawun. Na'apa'o nii upataka'uta-kaoo pidannao dikintapainao kawan, aona'oraz imishida'azon.

47 “Aizii poitorui, wuru'u uaitapa'oraz padamata ipai kanom panaobanaa aiapanii, oo dyuudanii kida usha'apatan pa'ati. Mazan upu'u aonaa usha'apatinan sakita, padyuuda-kaoo kawana'ati. Uruu dikin ii uba'izii-kaoo nii tuukii.

48 Mazan aizii poitorui, aona'o uaitapan kanom panaobanaa aiapanii sha'apata-kaoo pa'ati, mazan upu'u kowas utiwaan pasha'apatan aimaakan, mazan usha'apatanzu pana'iti karikaonan. Aizii usha'apatan idi aimaakan pana'iti, uba'izii-kaoo nii udikin ii masakauda'u. Aizii na'apam udiri'in aimaakan taa-kaoo pidan sha'apatan nii, na'apa'o nii kapam uaiapa-kaoo usha'apatan aimaakan, utaa-kaoo kawana'ati u'ati. Aizii pidan wuru'u taa-kariwaiz u'ati powa'a zii aimaakan usha'apatan nii, powa'a'o nii zii kapam uaiapa-kaoo usha'apatan aimaakan, utaa-kaoo kawana'ati u'ati.”

*Jesus kaawan ubuutaaka-kida'anan pidannao
(Matthew 10:34-36)*

49 Jesus kian, “Ōwa'atin da'ati'i, ōdyuuda-kaoo idi ōpu'ukada'anan tikazi imi'i baara an. Kadimana'ora'a naa padamata ōaipan ōmaoda-kidanuz.

50 Na'iki kaina'a zii kapam kasha'ora'o baiapa-kida'azoo-kaoo ō'ati. Na'iki ōapichauta-kida-kaoo nii ubaoko iti, pidan apichauta-kida-kaoo kawan wunu

baoko iti uchikaawunuu-ka'o dono. Kasha'ora utaaпан ònyukunuu, kadi-mana'ora'a naa padamata òaipan usha'apata'aka-ka'o, uipai aka kizi'i naa.

⁵¹ Kanom uzauda-kidan òsha'apata'anan wuru'u òkaawanuz da'ati'i? Òna'akan kaimana'o mashaapa-karu, pidannao mashaapa kizi kaiman baokopa wuru amazada baara ana'a? Òkowaadan nii unao ati kanom dau'ati'o wuru'u òwa'atinuz. Òwa'atin da'ati'i imi'i baara ati, aonaa òbaokopata'anan mani pidannao, mishi'oraiman òbuutaaka-kida'anan pa'an pidannao pairibannao kida ai.

⁵² Uruu idi pidannao buutaakapan ni'i naa pairibannao kida ai. Panaadon kaina'a baka'iauda'u pidannao mashaapainao baokopa paudainao tuma bauta'apa'o kabaun ida'a. Panaadon idikinauda'u'o nii pidannao ìnao bii iki zaamatan ògaru panaobanaa nii, uruu dikin ii wuru'u dya'utamainaoz to'oran ni'i naa ì'ati. Panaadon dya'utama'o nii ìzaamatan ògaru panaobanaa nii, uruu dikin ii wuru'u idikinauda'uinaouz to'oran nii ì'ati.

⁵³ Na'iki daruinao to'ora-kizaitapan nii paudainao daonaioranao, ògaru dikin ii, panaadon ìdainao kida'o nii to'ora-kizaitapa padarunao ògaru dikin ii. Na'iki daroinao to'ora-kizaitapan nii paudainao zunnao ògaru dikin ii. Panaadon ìdainao zunnao'u'o nii to'ora-kizaitapa padaronao. Na'iki zunnao to'ora-kizaitapan nii padinizonao ògaru dikin ii, panaadon ìdinizonaou'o nii to'ora-kizaitapa paimauzonao, ògaru dikin ii."

Jesus kakinaowan pidannao, abatapainao ukuwaa
(Matthew 16:2-3)

⁵⁴ Udauna'an Jesus kian ipai pidannao abatapainao ati, "Aizii na'apainim utukapan isha'iz marutadinan wakadapu iki, sariapa ukian. 'Akaa wa'ati wunu.' Atii kaawa mishi wunu.

⁵⁵ Aizii na'apainim utukapan an awaru wa'atin udaba ikinapa. Uruu idi ukian nii, 'Akaa wiicha'o nii amazada aizii.' Atii wiicha mishi amazada na'apain.

⁵⁶ Unao taapinpainao kaimana'o kaikini'! Uaitapa ukowaadan aimakaan sha'apa'azon. Aizii utukapan ida'an isha'iz marutan uaitapa wunu wa'atin. Na'iki awaru ida'an, uaitapa amazada wiichan nii. Mazan kanom ni'o mooko aonaa uaitapan ukowaadan, kanom ni'o wuru'u òsha'apaapanuz aimakaan kida kai, da'ana'a imi'i baara an?"

Pidan saabaa-kidan
pakasharutaakapan
(Matthew 5:25-26)

⁵⁷ Jesus kian koshan, "Kandii nii mooko aonaa uaitapan uaipan ati, na'apam aimakaan sha'apata-ka'o kaiman na'iki sakitapa?"

⁵⁸ Aizii pukasharutaakapan an pidan tuma. Uruu dikin ii una'akan pugaru kootowapa-kizai iti. Mazan ukaawa-kidan ua'ii pugaru na'iti, putiwaa pusaabaa-kidan punyukunuu utuma. Aonaan an pusha'apatinan na'apa, mishi'o nii uawautan pugaru kootowapa-kidauzo pidan kanaapu iti. Udauna'an kootowapa-kidauzo pidan taan ni'i naa pugaru police ka'u iti, uru'o ni'i naa kaboota pugaru taraa-kizai iti.

⁵⁹ Òkian pu'ati, puna'ian nii, atii pukawinipinaatan ipai daunuuda'u aiapa-kariwai pukodita-kinnaa nii."

¹ Uruu dono pidannao kaawan Jesus ida'ati, na'iki ikowaadan u'ati, na'apam Pilate zowii-kidauzon Galilee Baara ikiinao pidannao Tominkaru Dapu ii, ikawaodapan pu'u pa'uza Tominkaru ati.

² Sariapa Jesus kian i'ati, "Kaiwuru'u ukakuwaapanuz ð'ati kaikapa'a, utiwaan ukowaadan ð'ati imawakan kaikapa'a, pa'oian idi'o manawun tuukii, ba'oran Galilee Baara sannao ai?"

³ Aonaa pa'oian idi'o mani tuukii ba'orainao ai, wuru'u imawakanuz kaikapa'a. Aizii unao, umatanawatinkan an u'oian ai, umawakan nii kapam.

⁴ Aizii mani mooko taonawu'u, 18 pidannao mawakainauz, dokoa'o kabaun dikian idi İdyaun Siloam ii, Jerusalem ia'oraz. I'oian idi'o manawun tuukii puaitapan ipai ba'oran Jerusalem sannao ai?"

⁵ Ögaru, ökian aonaa pa'oian idi'o mani tuukii ba'orainao ai wuru'u kabaun zowianuz İdyaun. Aizii unao, umatanawatinkan an u'oian ai, umawakan nii kapam," Jesus kian i'ati.

Paoribai makaaka'azoo-ka'o daua'o

⁶ Jesus kowaadan di'itinapa-kinai kuwai. Kaikapa'o wuru'u kuwaiz: "Kaina'a pidan paowa'o dizoo-karu uuda pazakapun ii. Fig kia'o udakotakao. Atii ba'oran dono zii kapaoriba'o makon na'iti, utukapa'anan naa pa-paoriba kaakan, mazan aonaa bauda'apa uikodan papaoriba aka. Ba'oran dono umakon koshan. Atii na'apa umako'anpan aonaa bauda'apa uikodan papaoriba aka.

⁷ Uruu idi ukian papaoriba taapiki ati. 'Aizii idikinauda'u'u naa wunu öawunuuta'anpan öpaoriba kaakan, mazan aonaa bauda'apa zii öikodauzon u'aka. Ukau'an, aizii pubarota'a naa pa'i ukadunaa. Aonaa kanom ni'i naa utaapa-kao, madiwautapaka'a naa manawun uzaamatapan zakapu baara.'

⁸ Mazan paoribai taapiki kian. 'Marina'a zii shoman una'an bauda'apa'a naa wunu. Ösaabaan niiz kaiman, na'iki ökichadan nii uoroda an ökaboota kizi nii tapi'iza diki, uziwu-kinaa nii, panaadon uruu dauna'an kaaka'o niiz.

⁹ Aizii ukaakan an ba'oran wunu kaimana'o ni' una'an. Mazan aizii, umakaakakan an uruu turua'a naa pa'an ubarota'aka-kao,' ukian."

Jesus saabaanii zun daua'o

¹⁰ Bauda'apa kamoo Jesus kakuwaapatinan Jewnao ati, synagogue ii, Sookapa-karu Kamoon dono.

¹¹ Uruu dono na'ia'o zun, oia'o doronai zaamatapanii. 18 wunu odawu'u koraudinpan, aonaa na'apam kowas osakitapadinan.

¹² Aizii Jesus tukapan oroo, sariapa ukian o'ati, "Ödadakoo, aizii öso'otan purinaa pu'ai."

¹³ Udauna'an upishata'akan naa oroo, sariapa kowas odawu'u sakitapadinakan. Tuukii okonaukii-kidan Tominkaru.

¹⁴ Uruu idi tuukii kazowautapa'o synagogue to'oran, patukapan idi Jesus kakudan wuru'u zunaz Sookapa-karu Kamoon dono. Udauna'an wuru'u kazowautapa'o choochiapa-karu kian ipai pidannao ati, "Kaina'a 6 kamoo taa-kao, pidan kaudin-kinaa nii. Ukau'an uwa'ati uruu dono uaipan an ukakuda-kao urinaa ai. Mazan Sookapa-karu Kamoon dono aonaa turuu uwa'atin," ukian.

¹⁵ Sariapa Jesus dako'atin uparadan, na'iki ukian i'ati, "Unao taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i! Aonaa mooko ubuzuutauzon na'iki uawautauzon ubooin, oo ukawaron wunu di'iti, ituza'azon an wunu Sookapa-karu Kamoon dono?"

16 Aizii mani mooko aoro'o Abraham takaan-daunuzo, Satan watudapaniaz 18 wunu? Aonaa mooko kapam turuu obuzuuta-ka'o Sookapa-karu Kamoon dono?"

17 Tuukii pidannao dakoopainao Jesus ba'azoinpan, paabatan idi uparadan na'apa. Aizii ba'orainao tuukii pa'an ikonaukii-kidan patukapan ipai wuru'u Jesus sha'apatanuz kaiman kida'o manawun aimaakan.

*Jesus kowaadan dya'utam kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'u
(Matthew 13:31-33; Mark 4:30-32)*

18 Jesus kian pidannao ati, "Kanom kawan dii Tominkaru naobanai-tinan, na'apa dii pa'i okowaadanuz?"

19 Uruu idi ukian, "Kaikapa'o kawanu'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinanuz. Aizii pidan paowan duusodi'o mustard uuda pazakapun ii. Udauna'an usoda'akan naa udaru na'apa zakapu ii aka'o paoribai kida doko'an kawan, atii kotu'uznao wa'atin itoma'anan naa pashimaka nii uwaoda kadu'an kida."

20 Udauna'an ukian koshan i'ati, "Kanom kawan dii okainaabatan Tominkaru naobanai-tinan. Na'apa dii pa'i okowaadanuz?"

21 Uruu idi ukian, "Kaikapa'o kawanu'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinanuz. Na'apa zun tomazon kawanu'o bread. Ozaamatan masakauda'u poroom basii zo'ati, udauna'an omuudan masakauda'u yeast upooda-kinaa nii, masakauda'u dauna'an upooda'akan naa udaru."

*Mazowa'o paniinom dau'o
(Matthew 7:13-14, 21-23)*

22 Aizii Jesus makopanaan dono Jerusalem iti, utominapa-kidaan pidannao wuru'u udaru kida'o na'iki duusodi kida'o wiizainao kawana'ati.

23 Bauda'apa pidan na'ii pishaan Jesus, "Naobanai, na'apauda'um sodi'o nii karikaonan pidannao kazannaatinan papataka'uta-ka'o ai pa'oian dikin ii?" ukian.

Sariapa Jesus kian ipai abatapainao ati.

24 "Ma'ozaka'a naa pa'i utiwain, umorota kizi wuru ida'ana'a mazowa'oraz paniinom. Usha'apanum kau'an iriba'o nii pidannao tiwaan pamorotan na'an, mazan aona'o nii ituruan Imorotan.

25 Usha'apanum kau'an ukaawan nii na'iti, kadapu'o tarata'akan pu'a'a naa papaninomiz. Uruu idi una'ian ni'i naa ukadishitapan paniba ii, udau-daupan naa paniinom, na'iki ukian nii, 'Naobanai, puda'ata paniinom wa'ati.' Mazan naobanai kian nii u'ati. 'Aonaa oaitapan unao, aonaa oaitapan na'iki'oram uwa'atin.'

26 Uruu idi unao kian nii u'ati. 'Waaropazonii na'iki watuzazonii sha'atii putuma. Na'ii aka sha'atii pukakuwaapatinauzon wawiizi ii aka.'

27 Mazan ukian nii koshan unao ati. 'Okii sha'atii u'ati, aonaa oaitapan unao, aonaa oaitapan na'iki'oram uwa'atin. Ukau'an umako o'ai di'iki'i, ipai unao sha'apaapazonao oia'o.'

28 Tuukia'o nii udopian, uzaadan nii tuukii na'iki ukuzowan nii u-dako, utukapan an Abraham, Isaac, Jacob, na'iki ipai kotua'o Tominkaru prophetinno, mashaapan kaiman Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii, uwa'aka-ka'o pu'a'a naa paniba ii.

29 Uruu dono iriba'o nii ba'oran kaduz pidannao wa'atin waoko iki, wakadapu iki, na'iki wadabaazi iki kanaapu kida. Na'iki isakanatan nii konaukia'o aroapa-karu ida'ati, wuru'u Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ia'oraz.

³⁰ Uruu dono, pidannao aona'o ãtaapa-ka'o umanawunu'o nii kai, mazan di-na'iti'i umanawunu'o nii ãtaapa-ka'o. Na'iki pidannao umanawunu'o ãtaapa-ka'o kai, diina'iti'i aona'o nii ãtaapa-ka'o umanawunu'o nii pa'an," Jesus kian ã'ati.

Jesus kasha'ora-kidan

Jerusalem sannao

(Matthew 23:37-39)

³¹ Na'apain Jesus kakuwaapatinan dono, pabi'i kida Phariseenao wa'atin Jesus ida'ati, na'iki ãkian u'ati, "Pumako pa'i di'iki'i wawiizi iki. Pumako ba'oran wiizai iti, usha'apanum kau'an naobanai Herod dakotan pazowii-kidan pugaru."

³² Mazan Jesus kian ã'ati, "Umako Herod di'iti, taipina'oraz aitapa'o nii. Ukowaada u'ati ðkian, ðso'oopan nii oia'o doronainao pidannao di'iki, na'iki ðkakudan nii pidannao kida parinaa ai. ðkaudinani nii aizii, waikana'an, na'iki idikinauda'utan kamoo ida'a, uruu ðka'iita'akan naa ðkaudin-kizi. Kii pa'i ukowaada u'ati ðparadan.

³³ Upu'a'o nii mazan ðdobatapaanan aizii, waikana'an, na'iki ba'oran kamoo. Aonaa turuu Tominkaru prophetin zowii-ka'o na'iam karikaonan, mazan uzowii-ka'o nii soo Jerusalem i'."

³⁴ Aizii di'i kaikapa Jesus paradan wiizai Jerusalem ati'i. Ukian, "Jerusalem, Jerusalem, pugaru di'ikiinao pidannao zowiiipauzonii Tominkaru prophetinnoo. Na'iki ãnao zowiauzonii paboori idi pidannao dyuuda-kariwainaoz kakuwaapa'anan ã'ati. Tuukia'o padamata ðaipauzon ððokobatan ipai baokopa pidannao, wuru'u mashaapainaoz pu'ida'a, na'apa kuruku kasaba'ukan kawan paudainao pakutuba waranu'u. Mazan aonaa ãkashaapina'azon ð'ati.

³⁵ Uruu idi Tominkaru muudan naa ãdyaun na'iki aona'o ni'i naa powa'a unyukunuupan wuru'u kabaun ãtoriinapa kiziz. Na'iki ðkowaadan nii aimakaan mishi'o, aona'o nii powa'a ãtukapan ðgaru, atii diina'iti'i, ãkian dono'o nii zii ðdau'an, 'Marii Tominkaru kaimanan, wuru' ati'i Naobanaiz, kaawa'oraz uaipan kawana'ati.' "

14

Jesus kakudan pidan Sookapa-karu Kamoon dono

¹ Bauda'apa kamoo Jesus makon uaroopa'anan Pharisee dapu iti, uruu kazowautapa'o pamin-Phariseennoo. Aizii wuru'u uaroopa'ananuz Sookapaku-karu Kamoon dono'o. Uruu idi na'ia'a naa pidannao di'itapan Jesus kaimanaiman, ãtukapa'azon usha'apatan aimakaan.

² Upu'a'a naa pidan poodapa'o utaba'u, na'iki uanoba wa'atin Jesus ida'ati.

³ Sariapa Jesus kian wunao ati'i, tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki Phariseenao ati. Ukian ã'ati, "Na'apa dii kakinaorii taa-kariwaiz wa'ati dyuudan sha'apatin-karu? Ukashaapa wakakudan karina'o pidan Sookapaku-karu Kamoon dono, oo aonaa?"

⁴ Mazan aonaa bauda'apa pidan dako'atin Jesus paradan. Udauna'an upishata'akan naa wuru'u pidanaz, sariapa ukakuda'akan. Udauna'an uduudan naa umakon.

⁵ Uruu dauna'an ukian naa koshan pidannao ati, "Aizii mani di'i unao dani, oo utapi'izan waotan an munapo'o mowa'un shaawata, aonaa mani uso'otanuzu Sookapa-karu Kamoon dono?"

⁶ Mazan aonaa ãaitapan na'apam padako'atin Jesus paradan.

Pidan morowautapa'o na'iki kadapu'o daua'o

7 Jesus tukapan pabi'i kida pidannao tuukii ñaipan pasakanatan umanawun kida'o tabai ida'a. Uruu idi uparadan ñ'ati di'itinapa-kinaí kawai ida'an, kaikapa'o wuru'u ukianuz ñ'ati:

8 “Na'apainim udapada-kaó donó aroapa'o nii mazidainao di'iti, mana'a usakanata'ana'a umanawun kida'o tabai ida'a. Panaadon kaina'a kadapu'o dapadan umanawun kidainao pidannao powa'a'o zii u'ai.

9 Udauna'an kadapu'o, wuru'u dapada'oraz unao wa'atin nii u'ida'ati na'iki ukian nii u'ati, 'Marii pa'an arawu sakanatan da'a'a,' ukian nii. Uruu idi usakanatan ni'i naa na'iam karikaonan. Uruu ida'an uba'azootin-kida-kaó.

10 Ukau'an na'apainim udapada-kaó donó, mana'a usakanata'ana'a umanawun kida'o tabai ida'a, mishi'oraiman usakanata pana'itinapu. Aizii kadapu'o wuru'u dapada'oraz unao, utukapan idi usakanatapan na'ii, ukian nii u'ati. 'Da'ati pa'an puwa'ati'i ðpaonarú, pusakanata kizi umanawunu'o tabai ida'a.' Uruu idi ipai'o nii pidannao tukapan putaapa-kaó umanawunu'o nii.

11 Na'ia'oram pidan tuukia'o uaipan pakazowautapan pidannao, bauda'apa kamoo Tominkaru waranuitapa-kidan nii uruu ba'orainao ati. Na'iki na'ia'oram pidan waranuitapa-kidina'o, mazan bauda'apa kamoo Tominkaru zaamatan nii uruu kazowautapa'o nii ba'orainao.”

12 Udauna'an Jesus kian aroapa-kida'o ati paugaru, “Na'apainim putoman an aroapa-karu, aonaa pudapada'ana'a pupaonarunao, na'iki pu'inawuzunao, oo puiribannao, na'iki kapuraatan kidainao pidannao wuru'u pudapu dazaba an kidainaoz. Usha'apanum kau'an ñnao na'apa'o nii kapam ñaroapa-kidan pugaru, uruu na'apa'o ida'an ñkawinipinaan wuru'u paaroopauzonuz pu'ida'a.

13 Mazan na'apainim putoman an aroapa-karu, pudapada mapuraatani-inao, u'achoonnao,* na'iki machi'ika-kainao, na'iki ushaawunnao.

14 Una'apan donó, konaukia'o nii pugaru. Usha'apanum kau'an aona'o nii kowas ñka'iitan pakawadauntan wuru'u paaroapa-kida-kaóz. Mazan Tominkaru kawinipinaan nii pa'an pugaru diina'iti'i, ukadishita-kidan donó mawakainao pidannao, wuru'u izo'atiinao kidaz uparadan.”

*Jesus kakuwaapan tuubarú'o aroapa-karu dau'u
(Matthew 22:1-10)*

15 Aizii bauda'apa pidan Jesus min-aroapatinan, uabatan idi wuru'u Jesus paradanuz kaikapa'a, sariapa ukian Jesus ati, “Konaukia'o nii zii manawun pidannao, ñaroapa-kida-kaó donó Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii.”

16 Mazan Jesus kian u'ati, “Baukapaiman pidan toman udaru'o aroapaku, udapada iriba pidannao.

17 Aizii aroapa-karu kamoon donó'o naa, udyuudan naa papoitoru dapandakan dapada-kariwainao pidannao, marii kizi'i naa ipai ñwa'atin, ñaroapanaka kizi'i naa.

18 Mazan ipai dapada-kariwainao pidannao, kaina'a ñparadan kida.

“Kiwiini'o kian poitorui ati, 'Akarachii, aonaa ðturuudinan. Kaina'a pa'i ðtorian zakapu, ukau'an ðmakó'ozon na'iti wuru'u ðawunuutanka'azoonuz. Ukau'an aona'o nii ðmakon aroapa-karu di'iti. Pukowaada kizi na'apa punaobanaa ati.’

19 “Ba'oran kian u'ati, 'Akarachii, aonaa ðturuudinan. Kaina'a pa'i ðtorian 10 boinao, kaudinainao nii zakapu ii. Ukau'an ðmakon wuru'u ðtiwaa'anan naa

* **14:13** *u'achoonnao*: pidan shakata'o aonaa unanaa patumaakan, panaadon aonaa uanoba kaimanan, oo utain, oo na'ia'oram karikaonan usha'apauzin.

ĭkaudinaaban. Ukau'an aona'o nii ōmakon aroapa-karu di'iti. Pukowaada kizi na'apa punaobanaa ati.'

²⁰ "Ba'oran kian, 'Akarachii, aonaa ōturuudin. Diiki'i zii pa'i ōmazida'akanu'u. Uruu idi aonaa ōturuudin ōmakon aroapa-karu di'iti. Pukowaada kizi na'apa punaobanaa ati.'

²¹ "Udauna'an poitorui kiwa'akan naa, na'iki ukowaada ipai panaobanaa ati wuru'u parada-karu kidaz. Uruu idi tuukii unaobanaa to'oran. Udauna'an ukian papoitoru ati. 'Kadiman, aizii ōaiapa pumakon ipai kazoo kida'o dunapo kawana'ati na'iki mazoo kida'o dunapo kawana'ati wuru'u donoi an kida'oraz. Punanaka kizi da'ati wuru'u mapuraataniinao kida pidannao, machi'ika-kainao, ushaawunnao, na'iki tokooza'uupainao kida.'

²² "Uruu idi poitorui makon padyuuda-kaō kawana'ati. Udauna'an ukaawan naa, na'iki ukian panaobanaa ati. 'Kaina'a'a naa ōkaawa-kidan pidannao puparadan kawana'ati, mazan kaina'a zii tabai mawazoo kida'o.'

²³ "Uruu idi naobanai kian papoitoru ati. 'Aizii pumako na'iki pukora'uu donoi tokon ii aka, na'iki donoi dawun ii aka puna'aka kizi pidannao da'ati'i wuru'u mashaapainao kidaz na'ii'aka. Marii ĭkawazootan ōdapu paida.'

²⁴ "Pidannao kaawan dauna'an, naobanai kian. 'Aizii ōkian nii unao ati, aona'o nii bauda'apa pidan, wuru'u dapada-kariwainaoz padamata mawa'ati'izoo-kainaoz, tiwaan ōwanyukunuu idionaa, aonaa masakauda'u,' ukian i'ati."

Di'itinapa-karu kiwiin kaudin-karu ua'ii Jesus ati

(Matthew 5:13; 10:37-38; Mark 9:50)

²⁵ Bauda'apa kamoo, iriba pidannao makon kasaba'u-kasaba'uan Jesus dawu'ati. Pamakopa-kizi an, Jesus mashaadinaanan, na'iki ukian i'ati.

²⁶ "Na'ia'oram pidan tominpa'o na'iki aipina'o ōpoitoru nii, mazan tuukia'o manawun umarainpan pairibannaō, padaro, paudaiaro, paudainao, pa'inawuzunao na'iki padadakoonao pamarainpan ai ōgaru, na'iki tuukia'o umarainpan pamashaapan kaiman oo tuukia'o ukarodinpan, aonaa turuu uda'anan ōgaru, na'iki ukaudin an ōtuma.

²⁷ Na'ia'oram pidan aona'o una'aka'azon pacrossannaa,[†] aonaa turuu uda'anan na'iki ukaudin an ōtuma. Aizii na'ia'oram pidan aona'o uaipan pazowii-kaō ōgaru dikin ii, aonaa turuu uda'anan ōgaru, na'iki ukaudin an ōtuma.

²⁸ "Na'ia'oram bauda'apa pidan unao bii'i kaida'a'a, toma'o udaru'o kabaun, pamadi'itapakan pu'u na'apauda'um nii puraata pakaiwaan patoma-kinaa nii na'iki paipai-kinaa nii wuru'u padapuz?

²⁹ Mazan pamadi'itinapanan pu'u, upu'u zii utoman kabaun wiizi nii, na'iki usakifa'akan naa kabaun toronnaa kida nii. Mazan aona'a naa uka'iitan paipai'an wuru'u kabaun patoma'azooniaz. Aizii ipai pidannao dobaapainao kida na'an, pakawan zii itukapan uatoron kida sakitinpan. Uruu idi ĭbanikiitan niizu, na'iki ishaazootinan nii wuru dau'a'a pidan toma'azo'oraz padamata kabaun.

³⁰ Na'iki ĭkian nii udau'an. 'Akaa, kotua'a naa arawu sakitan padapu toronna'a, atii di'i aonaa zii usha'apatauanuz, aonaa na'apainim nii uipai-anuz' ĭkian nii udau'an.

³¹ "Aizii mani, king dakotan an pamizaataakapan, na'iki kaina'a 10,000 usoldyaannao. Umizaataakapa'azon ba'oran king tuma. Aizii wuru'u ba'oran king ida'a 20,000 soldyaanao, powa'a'o zii manawun ĭriban usoldyaannao ai. Aona'o nii mani mooko usakanatan na'iki udi'itinpan kiwiin

[†] 14:27 *una'aka'azon pacrossannaa*: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-kaō nii pada'anpan dikin ii Jesus.

pamizaataakapan ua'ii, utukapa kizi paturuan na'iki paka'iitan pamiza-ataakapan ba'oran king tuma, dobata'o zii usoldyaannao pa'ai?

³² Aizii uaitapan an pamaturuukan utuma, sariaapa'o nii udyuuda-kidan paparadan ba'oran king di'iti umunapon pu'u zii, ukowaada-kidan u'ati aona'a naa umizaataakapa'azon, mazan ikaimanaaka kizi'i naa powaa iti."

³³ Udauna'an Jesus kian koshan i'ati, "Na'apa kapam pidan kaudina'azon an o'ati. Marii udi'itinpan kiwiin. Aizii uwa'aka'azon an mishi wuru'u pamarainapanii kidaz, pairibannao na'iki ipai aimakaan kida. Na'apa'o pidan turuu pa'an ukaudinan o'ati.

³⁴ "Kaimana'o wuru'u duwuz, mazan duwu manaun ana'a naa, aonaa na'apam ukuzubaa-kaao powaa iti.

³⁵ Uruu idi aonaa powa'a ukaimanan, atii paoribai di'iti, aonaa ukaimanan. Uruu idi ukaboota'aka-kaao ni'i naa. Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!"

15

Waziwadina'o kaznizo daua'o (*Matthew 18:12-14*)

¹ Bauda'apa kamoo, iriba pidannao zaamaapauzonao tax puraatan naa na'iki ba'oran oiainao pidannao kaawan i'abata'anan Jesus kuwaa.

² Uruu idi Phariseenao, na'iki kaina'a ba'orainao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, inao kadakoinpan pa'atiaaka kida Jesus dau'u. Kaikapa'o wuru'u ikianuz: "Arawu naubaa zii pidannao kaawan pa'ida'ati'i, wuru'u aitapa-kariwainao kidaz isha'apaapan dikauda kida'o aimakaan, atii uaroapa zii ituma," i'kian.

³ Sariapa Jesus paradan di'itinapa-kinai kuwai ida'an i'ati. Kaikapa'o wuru'u ukianuz.

⁴ "Dii mani unao aroapatin-kidan an 100 u'uza kaznizonao baara ii aka, aizii mani bauda'apa kaznizo waziwadinan pairibannao ai. Na'apa dii mani pusha'apatinan? Aonaa mani puwa'aka'akan na'ii ipai daunuuda'u wuru'u iribainao kaznizonao, pudawata'anan idi wuru'u bauda'apa'oraz kaznizo waziwadinan? Mishi pudawatinan nii udau'u di'ii'aka'a atii puikodanuz.

⁵ Aizii puikodan idi wuru'u waziwadina'oraz kaznizo, tuukii pukonaukii-kidanuz na'iki sariapa pudokobatanuz.

⁶ Udauna'an pudokobatan naaz atii pudapu iti. Aizii pukaawan sariapa pudapada-kidan pupaonarunao, na'iki pudapu dazaba an kidainao pidannao, na'iki pukian i'ati. "Tuukii manawun okonaukian aizii, usha'apanum kau'an okodan idi o'uza waziwadina'o pairibannao ai. Ukau'an o'aipan aizii wakonaukian baokopa."

⁷ "Aizii okowaada'azon aimakaan unao ati. Tuukia'o nii manawun konaukii-karu aokazi ii, bauda'apa'o pidan tanawatinan an pa'oi'an ai. Wu-nao konaukii-kida-kaao aia'a, iribainao pidannao, aona'oraz naa i'itiiman kanom ai patanawatinan powa'a."

Zuna waziwada'o papuraatan

⁸ Jesus kian koshan, "Aizii mani zun tiwa'o padiri'idan papuraatan sodi kida. Kaina'a'a naa okasaba'ukan 10 wizi'i kida'o puraata.* Bauda'apa kamoo odobaa-kidan na'iki owaziwadan bauda'apa papuraatan. Na'apam nii puaitapan osha'apatinan? Sariapa'o nii osuan palampam odorotan wuru'u puraataz, udauna'an oparauan nii ipai padapu nazoo, odorotan papuraatan kaimanaiman ipai kabaun nazo an, atii oikodanuz.

* **15:8** 10 wizi'i kida'o puraata: Greek paradan ida'an drachmas. Bauda'apa drachma, bauda'apa'o kamoo kaudin-karu winipinaa.

⁹ Aizii oikodan dauna'anazu, sariapa odapadan baokopa papaonarunao, na'iki pidannao wuru'u padapu dazaba an kida'oraz imashaapan. Uruu idi okian i'ati. 'Tuukii manawun òkonaukian aizii, òkiodan idi òwaziwada nii òpuraatan. Òaiapa baokopa ukonaukian òtuma aizii.'

¹⁰ Udauna'an Jesus kian i'ati, "Aizii òkowaadan nii u'ati aimaakan. Na'apa'o nii kapam Tominkaru angelinnao konaukian tuukii aokazi ii, bauta'apa'o pidan tanawatinan an pa'oi'an ai."

Pidan konaukii-kidan paudani kaawan powaa ati

¹¹ Udauna'an powa'a zii koshan Jesus kian i'ati, "Kaina'a pidan dya'utama'o udainao daonaioranao.

¹² Aizii dawu'ichan kian padaru ati. 'Paapaa, kai'i naa òaipan putaan ò'ati aimaakan kida, na'iki pusha'apauz kida, wuru'u òzaamatan ni'oraz kida pumawakan dauna'an.' Uruu idi idaru buutan naa ikawana'ati ipai wuru'u pazaamatapanii kidaz amazada, na'iki uzainao, na'iki ipai ba'oran aimaakan kida, ubuutan naaz ikawana'ati.

¹³ Aonaa zii na'apauda'um kamoo dobatan, uru'u naa udani wuru'u udawu'ichanuz sellia'akan naa ipai amazada, na'iki ba'oran aimaakan kida, wuru'u buuta-kariwaiz pa'ati. Uruu dauna'an, umakon naa munapo, munapo ba'oran wiizai iti. Una'aka ipai daunuuda'u papuraatan wuru'u taa-kariwai kidaz usha'apauz winipinaa nii. Na'ii aka'a naa umashaapan, ukaiwaan naa na'iki ukabootan naa papuraatan madoronaa-daun.

¹⁴ Aizii uipaian dauna'an kaiman-daun papuraatan, uru'u naa zamazi kaawan tuukii, uruu wiizai di'i'aka. Aizii uruu udo pian naa, aona'a naa uikodan pawanyukunuu nii.

¹⁵ Uruu idi umakon pidan na'ii san di'iti, na'iki upishaan naa pakaudin-kizi nii u'ati. Uruu idi pidan zaamatan naa uruu taapa'o nii pa'uza kooshinao.

¹⁶ Na'ia'a naa ukaudinan, na'iki una'azootapan naa kooshinao wanyukunuu idionaa kida. Kia'azoo uaipan panikan abaapa wuru'u kooshinao wanyukunuu idionaa kidaz. Mazan aonaa kanom taan uwanyukunuu nii.

¹⁷ "Bauda'apa kamoo udi'itinpan, uruu idi ukian paaipan ati, 'Na'apauda'um kaina'a òdaru poitorunao? Inao karikaonan pa'an iwanyukunuu taa-ka'o, na'iki iaroopan nii abaapa, atii kaina'a'o nii zii iwanyukunuu wa'akun kida. Aizii kaina'a ògaru da'ana'a òpataka'utinan atii na'apa'o nii òmawakan òzamazin idi.

¹⁸ Òkiwan ni'i naa mooko powaa iti òdaru di'iti, na'iki òkian nii u'ati, "Paapaa, òsha'apata zii mishi oia'o aimaakan Tominkaru ati, na'iki pugaru ati.

¹⁹ Aonaa turuu powa'a aizii pudakotan ògaru pudani nii, mazan aizii putaapa'a naa ògaru, na'apa putaapauzon kawan pupoitorunao." Òkian nii òdaru ati, ukian.

²⁰ Uruu idi ukadishitan, mazan umako'okan naa. Na'iki'i naa umakon atii umaonapatan. Munapo zii udaru tukapan uwa'atin dunapota. Tuukii ukamunan-kidanuzu. Uruu idi sariapa umakon u'idi'iti, kadimana'o ida'an. Ukaawan paudani di'iti, sariapa udokobatanuzu na'iki ukissitanuzu pakao-zoo ati.

²¹ Aizii udani kian u'ati. 'Paapaa, òsha'apata zii mishi oia'o aimaakan Tominkaru ati, na'iki pugaru ati. Aonaa turuu powa'a aizii pudakotan ògaru pudani nii.'

²² Mazan sariapa udaru dapadan papoitorunao na'iki ukian i'ati. 'Kadi-man, una'aka umanawunu'o kamicha ukaiwadan nii, na'iki una'aka ka'usabai u'ati, na'iki una'aka kapam dazkidii ukaiwadan nii.

²³ Udauna'an umako pa'i uzowiinaka kizi kakiwini'o tapi'iza, waaroapa kizi aizii, na'iki wakonaukii kizi baokopa.

²⁴ Usha'apanum kau'an, di'oraz ödani mainaabatina'ora'a naa, mazan di'i uaidinan aizii kakupa, na'iki uruu pozawata'o wa'ai, mazan masha'apakiaka ukaawan na'iki uikodin waunao powaa ati.' Aizii poitoruinao sha'apatan dauna'an ipai aimaakan, uru'u naa Iaroopan.

²⁵ "Aizii ba'oran udani, wuru'u tunarunaouz, mako'o zakapu iti uruu na'apain. Udauna'an upadantan naa, aizii umaonapatan pu'a'a naa padapu ati, uabata shamoro aran, na'iki pidannao konaupan.

²⁶ Uruu idi udapadan bauda'apa poitorui na'iki upishaan uruu. 'Kanom kaiwuru'u kainao sha'apaapaniazu'u?' ukian u'ati.

²⁷ Poitorui kian u'ati. 'Kaina'a pu'inawuzu kaawan powaa ati. Uruu idi pudaru zowii-kidan tapi'iza ukakiwinidapaniaz aroapa-kinai nii. Usha'apanum kau'an ukonaukii-kidan idi ukaawan kaiman powaa ati, aonaa kanom sha'apan u'ati.'

²⁸ Mazan tuukii uto'oran, uruu idi aonaa umorotan kabaun nazo iti. Sari-apa udaru makon u'idi'iti, na'iki tuukii uaipan pamorota-kidanz kabaun nazo iti.

²⁹ Mazan sariapa udani dako'atiautapa'akan uparadan. Ukian padaru ati. 'Kotua'iki'i naa ökaudinan pu'ati, na'apa poitorui kawan, na'iki aonaa na'apainim zii ödikintapauzon puparadan, oo ömasha'apatakan pudyuudanii ösha'apatan. Mazan upu'u zii aonaa zoobaba puzowiauzon boogi[†] ö'ati, ökonaunamadin-kinaa nii öpaonarunao tuma.

³⁰ Mazan aizii dii pudani kaawan, mainaabata'o kaiman-daun aimaakan wuru'u putaanii kidaz u'ati. Ukabootan puraata soo madoronaa-ziiwanao zunnao[‡] dau'ati. Mazan aizii di'i ukaawan idi, puzowii-kidan kakiwini'o tapi'iza.'

³¹ " 'Ödani,' udaru kian u'ati. 'Mishi pugaru karikaonan puna'an ötuma, ukau'an ipai daunuuda'u wuru'u aimaakan ötaapanii kidaz, pu'idiwau pa'idiwaru wuru'u.

³² Mazan aonaa turuu wamakonaukii-kidakan wuru'u pu'inawuzu kaawanuz. Usha'apanum kau'an mainaabatina'o uruu, mazan di'i uaidinan aizii kakupa, na'iki uruu pozawata'o, mazan masha'apakiaka ukaawan powaa ati wa'ida'ati.' "

16

Poitorui aitapa'o pasha'apatinan diina'iti'o tannaa nii

¹ Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Kaina'a bauda'apa pidan kapuraatanu'o, na'iki kaina'a upoitoru awunuutapa'o ipai utaapanii kida aimaakan, na'iki uruu ati'o nii aimaakan kida kawinipinaata-kaao. Bauda'apa kamoo, naobanai abatan papoitoru kaiwaapan, puraata mainaaba-daun.

² Uruu idi udapada-kidanuzu na'iki ukian u'ati. 'Mishii, na'apa'oram kuwai kaiwuru'u öabataniaz pudau'an. Na'apa dii pusha'apaapan öpuraatan? Aizii öaiapa ötukapan kaiman-daun pusaadanii kida aimaakan pukaaritan ida'a. Na'iki ipai öaipan pusaadan na'apauda'um kaina'a aimaakan kida, na'iki öpuraatan. Öaiapa ötukapan ipai aimaakan patumaaka. Usha'apanum kau'an uruu dauna'an, aonaa powa'a öaipan pukaudinan ö'ati oo aona'o ni'i naa powa'a pukazowautapan aimaakan wuru'u ötaapanii kidaz.'

[†] 15:29 boogi: English ida'an, goat. [‡] 15:30 madoronaa-ziiwanao zunnao: İnao zaamaapauzonao puraata pakiaapa-kidinan dikin ii.

3 “Uruu idi poitorui di'itinan, na'iki ukian paaipan ati. ‘Akarachii, aizii ōnaobanaa muuda-kida'azon ōgaru ōkaudin-kizi ai. Na'apa dii pa'i ōsha'apatinan? Asaki'i. Aonaa pa'i ōturuan ōkaudinanan dadara'o kaudin-kizai dau'u, aonaa ōka'aitan ōkichadan imi'i. Na'iki ōgaru naobanai-tinpauzo, aonaa ōka'aitan ōpishautan aimaakan pidannao ai, kakiba'azonna'o ni'i naa ōna'apainpan an.

4 Uruu idi udi'itinan tuukii. Udauna'an ukian, ‘Aizii ōaitapa na'apam nii ōsha'apatinan. Ōkapaonarutinan nii kai, aizii pa'i ōnaobanaa kabootan dono'o naa ōgaru ōkaudin-kizi ai, kaina'a'o nii ōpaonarunao, kamunanu'o nii ō'ati, na'iki morota-kida'o nii ōgaru padapu iti,’ ukian.

5 “Udauna'an udapadan naa bouda'apa kida pidannao wuru'u mawinipinaatapanao kidaz unaobanaa, na'iki upishaan naa ōdaun. Kiwiini'o pidan ati ukian. ‘Na'apauda'um dii pumawinipinaatapan ōnaobanaa?’

6 “100 moto kiwinii ōmawinipinaatapan u'ai,’ ukian u'ati. Uruu idi uso'otan uadowanchin kaaritannaa. Na'iki ukian u'ati. ‘Dii kaarita ida'a usaadinpan wuru'u pumawinipinaatapaniaz. Mazan aizii ōapowaadan nii puadowanchin pu'ati, ukau'an pukawinipinaatan nii soo 50 karikaonan. Ukau'an na'apa'a naa aizii pusaada kai da'a'a, naobanai tukapan nii.’

7 “Udauna'an upishaan naa ba'oran. ‘Pugaru mani, na'apauda'um pumawinipinaatapan ōnaobanaa?’ Ukian, ‘Ōgaru, 100 saako poroom, ōmawinipinaatapan u'ai.’ Uruu idi uso'otan koshan uadowanchin kaaritannaa na'iki ukian. ‘Dii kaarita ida'a usaadinpan wuru'u pumawinipinaatapaniaz, mazan aizii ōapowaadan nii puadowanchin pu'ati, ukau'an pukawinipinaatan nii soo 80 saako karikaonan. Ukau'an na'apa'a naa aizii pusaada kai da'a'a kaarita ida'a, naobanai tukapan nii.’

8 “Uruu idi naobanai kian dikauda'o papoitoru dau'an. ‘Uaitapa mishi na'apam padi'itinan na'iki uaitapa na'apam pakaiwainan diina'iti'o tannaa nii.’” Jesus kian koshan, “Pidannao di'itinpauzonao soo pakapuraatanun dau'u, ōaitapa pa'an na'apam pakaiwainan, ōaitapa na'apam pasha'apatan aimaakan pairibannao ati pakaimandin-kinaa nii. ōaitapa pa'an na'apam pasha'apatan aimaakan, wunao aia'a pidannao mashaapainaoz Tominkaru ati.”

9 Powa'a zii koshan Jesus kian ō'ati, “Marii kizi'i naa unao aitapan aizii na'apam ukaiwaan wuru'u uikodanii kidaz aimaakan. Uaitapa kizi na'apam ukaimandinan, na'iki ukapaonarutin utaapanii kida aimaakan ida'an. Na'iki diina'iti'i aonaan dono'o naa aimaakan kida na'iki puraata kaiwaa-ka'o, mazan kaina'a'o nii pa'an kamunanu'o nii pu'ati na'iki morota-kida'o nii pugaru karikaonanu'o mashaapa-kizai iti.

10 “Na'ia'oram pidan kaimana'o utaapan masakauda'u'o aimaakan taapa-kida-ka'o pa'ati, na'apa'o nii kapam kaimana'o nii utaapan diri'i'o aimaakan taapa-kida-ka'o an pa'ati. Mazan aizii pidan aona'oraz utaapan kaiman aimaakan wuru'u masakauda'u'oraz taapa-kida-ka'o pa'ati, na'apa'o nii kapam aona'o nii utaapan kaiman udaru'o aimaakan, wuru'u taapa-kida-ka'o an pa'ati.

11 Aizii unao, umaaitapakan an ukaiwaan oo utaapan kaiman sha'apauzii kai, ukau'an aona'o nii uturuan utaapan wuru'u kaimana'o, oo umanawun kida'o aimaakan taapa-kida-kariwai ni'oraz u'ati, diina'iti'i aokazi ii.

12 Aizii umataapakan idi kaiman ba'oran pidan sha'apauz kai, aonaa turuu kaimana'o oo umanawunu'o aimaakan taa-ka'o u'ati diina'iti'i, wuru'u ō'idiwau ni'oraz padamata aokazi ii.

13 “Aonaa turuu poitorui kaudinan dya'utama'o naobanainao ati. Panaadon uto'ora-kizaitapan nii bouda'apa, na'iki umarainpan nii ba'oran.

Kaimana'o nii uizo'atin bauda'apa, na'iki ukashadapan nii ba'oran. Ukau'an na'apa kapam kai, aonaa turuu pidan naobanaitapan Tominkaru na'iki puraata."

Ba'oran kida Jesus kakinaori

(Matthew 11:12-13; 5:31-32; Mark 10:11-12)

14 Aizii Phariseenao abatan idi wuru'u Jesus kakuwaapatinanuz kaikapa'a, tuukii ibanikiitan wuru'u ukuwaa kidaz. Usha'apanum kau'an, ina'o tuukii imarainpan kapuraatan-karu.

15 Uruu idi Jesus kian ū'ati, "Unao manawun, kaimanainao pidannao kawanu'o uaipan utukapa-ka'o. Mazan Tominkaru aitanpanii kaiman-daun unyukunuu. Aizii ipai aimakaan kida wuru'u umanawunu'oraz pidannao tukapan kai, mazan Tominkaru tukapan uruu kida aimakaan, madiwautapa-ka'o karikaonan.

16 "Aizii kakinaorii, wuru'u Moses saadauzonii kidaz kotua'a naa, na'iki wuru'u kotua'o Tominkaru prophetinnao saadauzonii kidaz, kaimana'o mashaapa-karu daua'o Tominkaru tuma. Uruu kida kuwai ma'ozaka ukowaadapauzo-ka'o, atii John Chikaawunuupauzo kaudinan di'iti. Uruu dauna'an Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan daua'o kowaadapaka'o'a naa ipai pidannao ati. Uruu idi tuukii padamata pidannao tiwaan pamorotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti.

17 Masha'apanna'o nii pa'an aokazi na'iki imi'i baara mainaabatinan, mazan wuru'u kakinaorii paradannaa sodi kidaz, aona'o nii bauda'apa umainaabata-ka'o.

18 "Na'ia'oram pidan muudan dono paudaiaro, udauna'an umazidan ba'oran zun tuma, utoman oia'o wuru'u uba'orantapan idi. Na'iki na'ia'oram daonaiora zaamatan paudaiaro nii wuru'u muuda-kariwaiz zun, utoman kapam oia'o paba'orantapan ida'an."

Pidan kapuraatanu'o na'iki Lazarus daua'o

19 Udauna'an Jesus kian naa koshan, "Baukapaiman kaina'a pidan kapuraatanu'o, na'iki umanawunu'o umashaapan. Ukamichan umanawun kida na'iki kawinipinaa kida'o pa'idiwaru. Na'iki uwanyukunuu nii toma-ka'o umanawun kida'o kapam.

20 "Aizii udapu korarannaa paniinomizinaa ii, kaina'a pataka'utina'o pidan sakanatapauzo na'ii. Aizii wuru'u pidanaz ipai'o umada kabishon, Lazarus kia'o u'uu. Ipai kamoo da'i una'akauzo-ka'o na'ati.

21 Una'azootina'anan kowas kapuraatanu'o wanyukunuu unuba kida dau'an. Atii una'ian nii usakanatapan, arimarakanao pizoodapan naa ubisho kida umada ida'an.

22 "Bauda'apa kamoo Lazarus mawakan naa kowas. Mazan sariapa angelnao na'akan uruu aokazi iti. Uruu idi na'ia'a naa kaiman usakanatapan Abraham dazaba'a. Kadiman aka uruu dauna'an, kapuraatanu'o pidan mawakan naa kapam, na'iki udida-ka'o.

23 Uruu idi sariapa pa'an una'aka-ka'o oiainao pidannao mashaapa-kizi iti. Na'ia'a naa kapuraatanu'o pidan baiatan tuukii kaziwa'o.

"Aizii uawunuupan aokazi iti. Sariapa utukapan Abraham munapo, na'iki utukapa Lazarus sakanatapan udazaba'a.

24 Uruu idi ukadakon. 'Ōdaru Abraham, pukamunan-kida ōgaru, pudyuuda Lazarus damotan paka'u shuwu wunu di'iti, na'iki marii uwa'atin ō'ida'ati, uwadidii kizi ōninoba. Usha'apanum kau'an tuukii manawun ōbaiatan wi-icha'o, ōmashaapan idi tikazi wu'u."

25 "Mazan Abraham kian u'ati. 'Ōdani, pukakupan dono puaitapa na'apam pumashaapan kaiman konaukii, na'iki ipai aimakaan pu'ida'a. Mazan

Lazarus uruu dono upataka'utinan, aonaa kanom nii u'ida'a. Mazan aizii kaimana'a naa na'iki konaukii pa'an umashaapan da'a'a, pupataka'utinan pu'u, na'iki pubaiatan pu'u kaziwa'o na'ii.

²⁶ Na'iki aonaa na'apam wakaminka'utan pugaru, diina'a kazowa'o, na'iki munapo'o manawun ka'unaru awautapa'o pugaru wa'ai. Aonaa na'apam pidan makon di'iki'i, pugaru di'iti. Na'iki aonaa na'apam kapam pidan wa'atin da'ati'i pugaru di'iki, 'ukian u'ati.

²⁷ "Uruu idi kapuraatanu'o kian, 'Ōdaru Abraham, pudyuuda mooko pa'i Lazarus ōdaru dapu iti, ōiribanna di'iti.

²⁸ Kaina'ii kai baka'iauda'u ō'inawuzunao. Marii kizi ukakinaowankan ĩdyaun ĩtanawatin kizi pa'oian ai, aonaa kizi ĩwa'atin pamawakan dauna'an da'ati'i, pataka'utin-kizai ida'ati.'

²⁹ "Mazan Abraham kian u'ati. 'Kaina'a Moses saadanii na'iki kotua'o Tominkaru prophetinnao saadanii kakinaorii kida kaarita ida'a. Marii ĩabatan na'iki ĩizo'atin wuru'u parada-karu kidaz.'

³⁰ "Mazan kapuraatanu'o pidan kian. 'Ōdaru Abraham, upu'u aona'o nii ĩabata'azon wuru'u parada-karu kidaz. Mazan aizii pidan mawaka'o na'iki tukapa'o wuru'u pataka'utin-kizaiz kadishita-kida-kao an, kakuwaapa'ana'o nii ĩ'idi'iti, sariaapa'o nii pa'an ĩmishidan ukuwaa, na'iki ĩtanawatinan nii pa'oian ai.'

³¹ "Mazan Abraham kian u'ati. 'Aizii ĩmaabata'azookan an kakinaorii wuru'u Moses, na'iki kotua'o Tominkaru prophetinnao saadanii kidaz, ukau'an na'apa'o nii kapam, aona'o nii ĩabata'azon pidan kadishita'o pamawaka-kizi iki kuwaa. "

17

Pidan sha'apatan daua'o oia'o aimaakan

(Matthew 18:6-7, 21-22; Mark 9:42)

¹⁻² Jesus kian patominapa-kidaniinao ati. "Kaina'a'o nii oia'o aimaakan kida sha'apata-kida-kao pidannao ati. Mazan kasha'ora'o nii manawun pidan baiaapan, usha'apata-kidan dakin ii oia'o aimaakan ba'oran pidan ati. Kaiman zii mani padamata udaru'o boodapa-kinai kuba sukuruufa-kao an ukanau kadu iki, udauna'an ukaboota-kao paran baoko iti, usha'apata-kidan ai oia'o aimaakan ba'orainao ati.

³ Ukau'an uaitapa kizi pa'i na'apam usha'apatinan.

"Aizii na'apainim pu'inawuzu sha'apatan oia'o, pukakinao uruu ma'ozaka'o ida'an. Aizii ukian an pu'ati, 'Aka, mishi'o mishi wuru'u ōsha'apatanuz oia'o aimaakan.' Uruu dauna'an pumarina'ata'a naa wuru'u usha'apataniaz oia'o.

⁴ Aizii usha'apatan an 7 oia'o aimaakan pu'ati, bauda'apa'o kamoo ida'a. Mazan karikaonan pasha'apatan kawana'ati oia'o pu'ati, uwa'atin na'iki ukian pu'ati. 'Kasha'ora ō'ati ōsha'apatan oia'o aimaakan pu'ati.' Pumishida uparadan, na'iki aonaa puto'ora-kizaitapa'ana'a uruu, na'iki pumarina'ata wuru'u usha'apataniaz oia'o."

Mishida-karu daua'o powa'a zii

⁵ Aizii 12 Jesus tominapa-kidaniinaouz kian u'ati, "Putaa shoman wamishida-kinaa nii powa'a zii."

⁶ Jesus kian ĩ'ati, "Umishidan an masakauda'u, na'apa mani mustard uuda sodi kawan, turuu ukian udaru'o atamun kadunaa ati, 'Puso'otin di'iki, na'iki pusakitin paran baoko ii.' Turuu umishidan uparadan.

Poitorui daua'o

⁷“Aizii mani kaina'a pupoitoru kaudina'o pu'ati zakapu ii, na'iki awunuu-tapauzo pu'uza kaznizonao, na'iki warakinpauzo pu'ati, na'iki maokodauzo kapam puwanyukunuu nii. Aizii mani uruu kaawan zakapu iki, pudyuuda mani sariapa unikan pawanyukunuu?”

⁸Aonaa, mishii? Mishi'oraiman pudyuudan nii zii uwarakinan pu'ati, udauna'an pudyuudan nii zii umaokodan puwanyukunuu nii. Uruu dauna'an puaroopan nii na'iki putuzan nii puriwun. Uruu dauna'ana'o nii zii pudyuudan uaroopan.

⁹Aonaa turuu poitorui zaudapan panaobanaa naubaa paugaru, pasha'apatan dikin ii ipai aimakaan panaobanaa paradan kawana'ati.

¹⁰Ukau'an na'apa pa'i unao kapam, usha'apatan dauna'an ipai aimakaan udyuuda-ka'o kawana'ati. Turuu ukian, 'Waunao poitoruinao karikaonan. Washa'apata ipai aimakaan kida wadyuuda-ka'o kawana'ati, usha'apanum kau'an wakaudin-kizi ni'o karikaonan utaa-ka'o wuru'u.' ”

Jesus kakudan 10 pidannao

¹¹Aizii Jesus makopaanan dono Jerusalem iti, udobatapaanan Samaria Baara na'iki Galilee Baara sakodata, wuru'u uwiizai-tinpan kida di'ii'aka.

¹²Umaonapatapaanan pu'u wiizai di'iti, sariapa 10 daonaioranao, kabish-opauzonao kichana'iki-kia'o bishoi idi ikodapan uruu. Mazan munapo ikadishitapan u'ai.

¹³Uruu idi ikadakon u'ati kaikapa'a: “Jesus, Naobanai, pukamunan-kida waunao.”

¹⁴Jesus awunuupan, sariapa utukapan i'dyaun. Uruu idi ukian i'ati, “Umako faadaa di'iti, marii kizi uawunuutan umada, utukapa kizi mishi umada saabainan kaiman.” Udauna'an imako'okan naa, aizii imakopaanan pu'u masha'apakiaka itukapan pamada saabaina'akan naa.

¹⁵Uruu idi bauda'apa daonaiora padantan Jesus di'iti. “Kaiman manawun pugaru Tominkaru,” ukian diiwa'o ida'an.

¹⁶Ukaawan Jesus di'iti, sariapa ukodoru'ukan maonapa ukidiba ida'a, ukanaapu iti, udauna'an udawukan, uawun imi'i baara iti. “Kaiman manawun o'ati, pukakudan o'garu,” ukian Jesus ati. Aizii wuru'u pidanaz, aonaa Jew mani uruu, mazan Samaria san pa'an.

¹⁷Sariapa Jesus kian, “10 sha'atii pidannao okakudan. Na'iam naa wuru'u ba'orainao?”

¹⁸Soo bauda'apa karikaonan pidan wa'atin powaa ati ukonaukii-kida'anan Tominkaru, na'iki uruu ba'oran kaduz pidan padamata.”

¹⁹Udauna'an ukian pidan ati, “Pukadishita, pumako kizi'i naa, pumishidan idi'o o'garu wuru'u pukakudanuz,” ukian.

Tominkaru naobanai-tinan daua'o

(Matthew 24:23-28, 37-41)

²⁰Phariseenao pishaan Jesus, “Na'apainim nii wuru'u Tominkaru naobanai-tinanuz?”

Jesus kian i'ati, “Tominkaru naobanai-tinan dono, aona'o nii utukapa-ka'o.

²¹Aona'o nii pidan kian, putukapa di'i naa ukaawanu'u, oo kindi'ia'a naa ukaawanu'u. Usha'apanum kau'an unao bii a'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz.”

²²Udauna'an ukian patominapa-kidaniinao ati, “Kaina'a'o nii bauda'apa kamoo, tuukia'o nii utukapa'azon Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan. Mazan aona'o nii zii ukaawan na'apain.

²³ Uruu dono kaina'a'o nii pidannao kian unao ati, 'Putukapa. Kindi'ia'a naa uru'u,' oo 'di'i naa uru'u.' Mazan aonaa pa'i pudima'ana'a, oo aonaa pa'i pumako'ona'a idawu'ati, idapada kizi iti pugaru.

²⁴ Usha'apanum kau'an okaawan dono, ipai'o nii pidannao tukapan ogaru. Na'apa toroanaru pizo-pizowankan kawan di'itanapu kida'a, ipai utukapaka. Ukau'an na'apa'o nii kapam wuru'u okaawanuz.

²⁵ Mazan kai, opataka'uta-ka'o nii zii na'iki obaiaapan nii zii tuukii kaziwa'o. Na'iki tuukia'o nii pidannao, wuru'u mashaapainao kidaz kai, kashadan ogaru.

²⁶ Aizii diina'iti'i Noah dono'o kawanu'o nii amazada, Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan dono.

²⁷ Na'apa kotua'a naa, Noah dono kaiman pidannao abatinpan, itoman aroapa-karu, ituzapan, zunnao na'iki daonaioranao kida mazidapan. Atii na'apa Noah paidinan pakanawan zo'iti, pakawan pidannao mashaapan na'apa. Aizii na'apain umorotan dono kanawa zo'iti, wunu kaawan tuukii, tuukii. Uruu idi ipai, ipai pidannao mawakan panaraan idi.

²⁸ "Na'iki Lot dono'o kawanu'o nii kapam amazada, wuru'u okaawanuz diina'iti'i. Lot kakupan dono, kaiman pidannao abatinpan, itoman aroapa-karu, ituzapan, ba'orainao torian diri'i kida aimakaan, ba'orainao selliipan. Ba'orainao kaudinan ipaopan pazakapun kida. Ba'orainao kida toman kabaun.

²⁹ Atii na'apa Lot kodita-kida-ka'o Sodom iki, pakawan pidannao mashaapan na'apa. Aizii Lot koditan dono manawun, Tominkaru wao-kidan tikazitinapa kida'o kuba shorauz aokazi iki, na'apa wunu kaawan kawan. Uruu idi kaiman-daun pidannao mawakan.

³⁰ Ukau'an Daonaiora Aokazi Iki'o, na'apa'o nii kapam amazada ukaawan dono diina'iti'i.

³¹ "Aizii na'apain, okaawan kameron dono, kanom sakanatapan an paniba ii, aonaa turuu umorotankan zii padapu nazo iti pasha'apauz dau'ati. Na'iki pidan pazakapun ia'o ukau'dinan, na'apain okaawan kameron dono, aonaa turuu opadantankan zii padapu ati.

³² Puaitapa na'apam Lot daiaro sha'apatauzo-ka'o opadantinan idi.

³³ "Aizii na'ia'oram pidan mamuuda'azoo-ka'o wuru'u pamashaapanuz panyukunuu aipan kawana'ati kai, upu'a'o nii uwaziwaan ipai wuru'u pamrainapanii kidaz. Mazan aizii na'ia'oram pidan marina'ata'o pamashaapanuz panyukunuu aipan kawana'ati kai, na'iki kashaapa'o nii pazowii-ka'o odikin ii. Mishi'o nii pa'an udoronaa kazannaata-ka'o, na'iki karikaonanu'o nii pa'an umashaapan Tominkaru tuma.

³⁴ "Okowaadan nii u'ati mishi'o aimakaan. Na'apain okaawan dono kaina'a'o nii dya'utam pidannao da'awupan pashimaka wu'u. Bauda'apa'o nii pidan na'aka-ka'o, ba'oran una'an nii uwa'aka-ka'o.

³⁵ Na'iki kaina'a'o nii na'apain dya'utam zunnao boodapan maziki. Uruu dono bauda'apa'o nii zun na'aka-ka'o, ba'oran ona'an nii owa'aka-ka'o.

³⁶ [Na'iki kaina'a'o nii dya'utam daonaioranao kaudinan pazakapun ii. Uruu dono bauda'apa'o nii na'aka-ka'o, ba'oran una'an nii uwa'aka-ka'o.]"*

³⁷ Sariapa Jesus tominapa-kidaniinao kian u'ati, "Naobanai. Na'iam nii wuru'u aimakaan sha'apanuz kaikapa'a?"

Jesus kian i'ati, "Uaitapan nii, aona'o nii umainaaban. Na'iam utukapan an watonao kasaba'uinpan, sariapa uaitapan kaina'a aimakaan mawakan. Ukau'an uaitapan nii kapam amazada kaawan an, aona'o nii umainaaban."

* 17:36 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

18

Zuna mawaka'o odaiaru pishaan pakaminka'uta-ka'o

¹ Uruu dauna'an Jesus kowaadan naa di'itinapa-kinai kuwai patominapa-kidaniinao ati. Aizii wuru'u ukowaadanuz kuwai, itominapa-kinaa ni'o toriinapa-karu dau'u. Aonaa kizi isookadan patoriinpan Tominkaru ati.

² Kaikapa'a wuru'u Jesus kuwaaz: "Bauda'apa wiizai di'ii, kaina'a pidan kootowapa-kidauzo pidannao. Wuru'u pidanaz aonaa ukichana'ikin Tominkaru ai, na'iki aonaa ukarodapan pidan.

³ Aizii uruu wiizai di'ii, kaina'a zun mawakaiba'a naa odaiaru. Maduku-taka owa'ati'anpan u'ida'ati, oaipan idi ukaminka'utan paugaru. Kaikapa'o wuru'u okianuz u'ati: 'Kaina'a pidan kashadapautan o'garu aimakaan dau'an. Turuu mani pukaminka'utan o'garu, pusakitapadan ida'an wuru'u aimakaanuz?'

⁴ Aonaa mazan unyukunuupan oo ukaminka'utan oroo sariapa. Uruu idi owa'ati'anpan atii ukashadinan o'ai. Uruu idi ukian paaipan ati, 'O'garu aonaa okichana'ikin Tominkaru ai, na'iki aonaa oniiinawiitan pidan.

⁵ Mazan upu'a'o nii okaminka'utan wuru'u zunaabaz, osha'apatan nii wuru'u oaipaniaz osha'apatan. Omasha'apatakan an o'atiz, aona'o nii osokapan owa'ati'anpan. Panaadon okarinaadan o'garu pawa'ati'anpan idi.'

⁶ Uruu idi Jesus kian koshan, "Aizii uabata na'apam dikauda'o padamata kootowapa-kidauzo pidannao kian.

⁷ Aizii Tominkaru mani, aonaa mani turuu ukaminka'utan papidanannao, ipishautan an uruu ipai kamoo na'iki ipai maruta'o, iaipan idi pakaminka'uta-ka'o? Uabatapa mani kotua'iki, aimakaan pishauta-ka'o an pa'ati?

⁸ O'garu kian, mishi kadimana'o nii ukaminka'utan oo usha'apatan aimakaan upishaa-ka'o kawana'ati. Mazan Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan dono koshan uikodan nii mani mishida'o manawun pidannao wuru imi'i baara'a'a?"

Pharisee na'iki zaamaapauzo tax puraatananaa daua'o

⁹ Udauna'an Jesus kowaadan naa di'itinapa-kinai kuwai, wunao ati'i dakotinpainaouz kaikin kaimanainao nii, na'iki dakotinpainaouz kaikin mishidainao nii Tominkaru, ipai ba'oran pidannao ai.

¹⁰ Kaikapa'o wuru'u ukuwaaz: "Baukapaiman, dya'utam pidannao makon Tominkaru Dapu iti, itoriinpa'anan Tominkaru ati. Bauda'apa pidan, uruu Pharisee. Ba'oran, uruu zaamaapauzo tax puraatananaa.

¹¹ Pharisee toriinan ukadishitapan di'itanpu'u. Kaikapa'a wuru'u utoriinapanuz mashauda'u panyukunuu ii: 'Kaiman manawun pugaru o'ati Tominkaru. Usha'apanum kau'an o'garu, aonaa ba'orainao kawanu'o mani, aonaa misha'oraru mani o'garu, aonaa na'apainim odikintapauzon kakinaorii oo osha'apatan dikauda kida'o aimakaan. Na'iki aonaa ba'orainao kawan mani o'ba'orantapauzon. Kaiman zii o'ati, aonaa arawu kawanu'o mani o'garu'u, zaamaapauzoz tax puraatananaa.

¹² O'garu, bauda'apa sondii ida'a, dya'utam kamo'o nii omanikakan owanyukunuu osanadinpan idi pu'ati. Na'iki karikaonan da'i obuutauzon 1/10 opuraatan na'iki o'paoriba aka pu'ati.'

¹³ "Mazan aizii wuru'u zaamaapauzoz tax puraatananaa, munapo ukadishitapan, utoriinpan di'itanpu'u. Aonaa baupapa uawunuupankan aokazi iti. Mazan utoriinpan, uzowian padokori'i na'iki ukian, 'Tominkaru, o'garu oia'o pidan, pukamunan-kida shoman o'garu.' "

14 Uruu idi Jesus kian ī'ati, "Ōkowaadan nii u'ati mishi'o aimaakan, soo zaamaapauzo tax puraatanāa pa'an, Tominkaru mainaabata u'oiān. Na'ia'oram pidan tuukia'o uaiapan pakazowautapan pidannao, bauda'apa kamoo Tominkaru waranuitapa-kidan nii uruu ba'orainao ati. Na'iki na'ia'oram pidan waranuitapa-kidina'o, mazan bauda'apa kamoo Tominkaru zaamatan nii uruu kazowautapa'o nii ba'orainao."

*Jesus na'iki koraiziannao sodi kida daua'o
(Matthew 19:13-15; Mark 10:13-16)*

15 Bauda'apa kamoo pidannao kaawan Jesus ida'ati īna'akan paudainao sodi kida. Īaipan upishatan na'iki utoriinapa-kidan paudainao. Aizii Jesus tominapa-kidaniinao tukapan wuru'u īna'akanuz paudainao u'ida'ati, sariapa īto'orauan īdyaun.

16 Mazan sariapa Jesus dapadan koraiziannao pa'ida'ati. Na'iki ukian patominapa-kidaniinao ati, "Marii koraiziannao wa'atin, aonaa umashaata'ana'a īwa'atin ō'ida'ati. Usha'apanum kau'an, koraiziannao kawanu'o pidan wuru'u zaamata'oraz Tominkaru panaobanaa nii.

17 Mishi, ōkian nii u'ati: Na'ia'oram pidan aona'o uzaamatan Tominkaru panaobanaa nii di'oraz koraidaonaa kawan, aona'o nii utukapan wuru'u kaiman kida'oraz aimaakan Tominkaru sha'apatani wunaō ati'i, zaamatainaouz uruu panaobanaa nii."

*Pidan kapuraatanu'o na'iki mako-karu daua'o aokazi iti
(Matthew 19:16-30; Mark 10:17-31)*

18 Kaina'a pidan, kazowautapa'o pamin-Jewnao pawii zi ii. Uruu kian Jesus ati, "Kaimana'o tiichaa, na'apa dii ōsha'apatinan, Tominkaru taa-kināa nii ō'ati wuru'u karikaonanuz'oraz kakupa-karu?"

19 "Kandii nii pudakotan ōgaru kaimana'o nii?" Jesus kian u'ati, "Mazan mishi aonaa kanom ba'oran kaimana'o nii, soo bauda'apa Tominkaru.

20 Puaitata na'apam kakinaorii kian, tawuru'u Tominkaru taazonii kidaz Moses āti? Ukian. 'Mana'a puba'orantapa'ana'a, mana'a puzowia'ana'a pidan, mana'a pukoidapa'ana'a, mana'a pumariidina'ana'a puiriban dau'u, na'iki pumarainapa pudaru na'iki pudaro.' "

21 Aizii pidan kian Jesus ati, "Ōkoraidaonaan di'iki ōizo'atin ipai daunuuda'u wuru'u kakinaorii kidaz."

22 Uruu idi Jesus kian u'ati, "Kaina'a bauda'apa'a naa aimaakan pusha'apatan nii. Pusellii ipai pusha'apauzi, putaa kizi wuru'u puraataz pataka'utinainao ati. Pusha'apatan an aimaakan na'apa, kaina'a'o nii unanawun kida'o aimaakan taapa-kaō pu'ati aokazi ii. Uruu dauna'an turua'a naa puwa'atin ōdawu'ati, putominapa kizi ō'idi'iki."

23 Aizii pidan abatan idi wuru'u Jesus na'apanuz, aonaa kaudapan paabatanuz, tuukii unyukunuu kasha'oran. Usha'apanum kau'an kapuraatanu'o wuru'u uruuz.

24 Jesus tukapan idi wuru'u unyukunuu kasha'oranuz, sariapa ukian, "Kasha'apannāa na'iki dadara manawun kapuraataniinao ati Tominkaru naobanaita-kaō.

25 Masha'apanna'o nii pa'an camel podotan akosa awun shaawata, kapuraatanu'o zaamata'azon ai Tominkaru panaobanaa nii."

26 Sariapa abatapainao pidannao kian Jesus ati, "Ukau'an aona'o nii bauda'apa pidan kazannaatinan?"

27 Jesus kian, "Na'ia'oram aimaakan kasha'apanna'o oo aona'o turuu pidan ka'iitan pasha'apatan, mazan Tominkaru masha'apannāa usha'apata'akan pa'an aimaakan, wuru'u aona'oraz turuu pidan ka'iitan pasha'apatan," ukian ī'ati.

28 Sariapa Peter kian Jesus ati, “Putukapa na'apam waunao, ipai daunuuda'u wawa'akan aimaakan, na'iki wadapu, wada'anpan idi pugaru, oo watominpa'azon idi pu'idi'iki.”

29 Uruu idi Jesus kian u'ati, “Ōkowaadan nii aimaakan mishi'o unao ati. Na'ia'oram pidan wa'aka'o padapu, paudaiaro, pa'inawuzunao, padaru, padaro, oo paudainao, pakaudina'azon idi manawun Tominkaru ati,

30 dobata'o nii zii manawun Tominkaru taan u'ati kaiman kida'o aimaakan kai, na'iki utaan nii u'ati karikaonanuo'o kakupa-kinai diina'iti'i.”

Idikinautan naa Jesus kakuwaapan pamawakan dau'u
(Matthew 20:17-19; Mark 10:32-34)

31 Jesus dapadan pa'ida'ati soo wunao karikaonanuo'u patominapa-kidaniinaouz. Ukian i'ati, “Uabata o'paradan aizii. Aizii wuru'u wamakonz Jerusalem iti. Na'ia'o ni'i naa ipai aimaakan sha'apata-ka'o na'apa tawuru kawana'ati'i kotua'o Tominkaru prophetinnoo saadauzonii kidaz Daon-aiora Aokazi Iki'o dau'ana'oraz.

32 Uzaamata-ka'o nii, udauna'an utaa-ka'o nii Gentilena'o* ati. Ibanikiitan nii na'iki idakoopan nii uruu, na'iki idakoopan nii kapam wuru'u ukuwaa kidaz. Na'iki isopiatapan nii uruu.

33 Na'iki iba'izian nii uruu, udauna'an izowian nii uruu. Mazan idikin-auda'u kamoo dauna'an, ukadishitan nii pabaaranaa iki.”

34 Mazan aonaa utominapa-kidaniinao aitapan na'apa'oram daua'o wuru'u ukadakinanuz. Usha'apanum kau'an dizapa-kariwai iaitapan ai wuru'u ukuwaaz, uzowii-ka'o daua'oraz.

Jesus saabaan isha'o pidan awun
(Matthew 20:29-34; Mark 10:46-52)

35 Jesus maonapatapaanan pu'u Jericho iti, kaina'a pidan ishaawun sakanatapan maonapa dunapo daawa'a, upishautan puraata pidannao ai.

36 Aizii uabatan idi iriba manawun pidannao dobaapan kida padazaba an, sariapa upishaan idyaun. “Kanom kaiwuru'u pidannao sha'apaapaniaz?” ukian.

37 “Jesus, Nazareth san dobatapan diida'ana'a,” ikian u'ati.

38 Sariapa ishaawun kadakon Jesus ati. “Jesus, David Takaan-daun,† pukamunan-kida o'garu,” ukian.

39 Sariapa pidannao kiwiitapainao kida makopaanan to'orauanuz, iaipan umashaadan. Mazan powa'a zii manawun ukadakon diiwa'o ida'an. Ukian, “David Takaan-daun, pukamunan-kida o'garu,” kia'o wuru'u ukadakoinanuz.

40 Sariapa Jesus kadishita'akan pamakopa-kizi an, na'iki uduyudan pidannao na'akan pa'ida'ati wuru'u ishaawunuz. Aizii ukaawa-kida-ka'o dauna'an Jesus dzabata ati, sariapa upishaan uruu.

41 “Kanom puaipan o'sha'apatan pu'ati?”

“Ōnaobanaa, otukapa'azon amazada,” ukian Jesus ati.

42 Uruu idi Jesus kian u'ati, “Marii mooko putukapan. Pumishidan idi'o o'garu, wuru'u putukapanuz naa,” ukian.

43 Sariapa mishi utukapa'akan kaiman. Na'iki'o uda'ananaa naa Jesus, na'iki tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru. Aizii ipai pidannao tukapainao wuru'u ishaawun awun saabaa-kaoz, tuukii kapam ikonaukii-kidan Tominkaru.

* **18:32** *Gentilena'o*: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'i. † **18:38** *David Takaan-daun*: Kotua'o Tominkaru kian uduyudan nii bauda'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanaa nii.

19

Zacchaeus tukapa'azon Jesus

¹ Aizii Jesus dobatapaanan pu'u Jericho an,

² kaina'a pidan na'ii kapuraatanu'o, Zacchaeus kia'o u'uu. Uruu kazowau-tapauzo zaamaapauzonao tax puraatananaa.

³ Uruu dono tuukii Zacchaeus aipan patukapan Jesus. Mazan uruu madi-wau'o pidan, aonaa kowas na'apam utukapan Jesus, usha'apanum kau'an iriba manawun pidannao kasaba'uinan Jesus daawata.

⁴ Uruu idi udiman Jesus na'iki pidannao ua'ati, na'iki uzaidan dokoa'o atamun kadu iti, Sycamore kia'o u'uu. Usha'apanum kau'an na'ana'o nii wuru'u Jesus dobatanuz, na'iki'i naa uawunuutapan.

⁵ Aizii Jesus kaawan uzaidapa kizi pa'inamun, sariapa uawunuupan na'iki ukian u'ati, "Zacchaeus, putoka kadiman, usha'apanum kau'an osookadinan nii pudapu ii aizii."

⁶ Uruu idi kadiman Zacchaeus toka'akan, na'iki una'akan naa Jesus padapu iti. Kaiman u'ati, na'iki tuukii unaubaan Jesus sookadinan padapu ii. Uruu idi tuukii manawun ukonaukian.

⁷ Mazan pidannao, tuukii idakoopan wuru'u Jesus sookadinanuz na'ii. Kaikapa'o wuru'u ikianuz udau'an: "Aushaa utukapa, usookadinan oia'o pidan dapu ii."

⁸ Aizii padapu ia'a naa, Zacchaeus kadishitan pidannao kanaapu'u, na'iki ukian Jesus ati, "Naobanai, puabata na'apam o'kian aizii: O'buutan nii pazikon an o'puraatan, na'iki pazikon an o'sha'apauz o'taan nii mapuraataniinao pidannao ati. Aizii na'ia'oram pidan ai o'zaamatauzonii do'bata'a naa manawun puraata o'dyuuda-ka'o ai, mazan aizii o'taan nii i'ati powaa iti wuru'u o'zaamatauzonii kidaz i'ai. Mazan o'taan nii i'ati do'bata o'zaamatauzon ai. O'zaamatan an 10, o'taan nii u'ati 40," ukian.

⁹ Sariapa Jesus kian u'ati, "Aizii Tominkaru kazannaatan pidannao pa'oian ai, wuru'u mashaapainao kidaz wuru kabaun ida'a'a. Ukau'an wuru'u pidan kadapu'oraz, Abraham takaan-daun, na'apa ipai waunao kawan.

¹⁰ Aizii Daonaiora Aokazi Iki'o na'apa'o dau'ati'o udyuuda-ka'o, dorota'o nii, na'iki kazannaata'o nii pozawatainao pidannao."

Na'apam paitorunao sha'apatan puraata taa-kariwai i'ati
(*Matthew 25:14-30*)

¹¹ Ipai pidannao abatapan wuru'u Jesus kakuwaapatinanuz. Na'iki uruu dono maonapa za'ora'a naa Jesus Jerusalem iti. Aizii pidannao zauda-kidan Jesus kaawan dono Jerusalem iti, uru'o ni'i naa i'zauda-kidan patukapan Tominkaru naobanai-tinan kamoan kaawan. Mazan Jesus aitapa i'di'itinpan. Uruu idi ukakuwaapan naa koshan i'ati, na'iki ukowaadan naa i'ati di'itinapa-kinai kuwai.

¹² Kaikapa'o wuru'u kuwai ukowaadaniaz i'ati: "Kaina'a umanawunu'o pidan, umako'ozon munapo, ba'oran wiizai iti, usha'apanum kau'an uzaa-mata'azoo-ka'o idi tuubaruu'o naobanai nii, kazowautapa'o nii pawiiizi san-nao. Aizii panaobanaita-ka'o dauna'an, uaipan papadantan powaa ati pawiiizi ati.

¹³ Pamakon ua'ii udapadan 10 papaitorunao pa'ida'ati. Na'iki utaa ikawana'ati bauda'apa kida ipuraatan nii, gold idi'o utoma-ka'o.* Udauna'an

* **19:13 puraata, gold idi'o utoma-ka'o:** Greek ida'an udakota-ka'o mina. Bauda'apa puraata, idikin-auda'u kauzu kaudin-karu winipinaa wuru'u.

ukian naa i'ati. 'Utiwaa pa'i usha'apatan aimakaan wuru ida'ana'a upu-
raatan kidaz, atii ōkaawan powaa ati,' ukian. Uruu dauna'an umakon naa.

14 "Mazan tuukii uwiizi sannao to'oran u'ati. Uruu idi İdyuuda-kidan pa-
paradan udawu'ati, tuubaru kidainao pidannao di'fiti wuru'u naobanaita'o
ni'oraz uruu na'ii. Kaikapa'a wuru'u İdyuudanuz paparadan: 'Aonaa waaipan
ukazowautapan waunao,' İkian.

15 Mazan upu'u uzaamata-ka'o kazowautapa'o nii pawizi sannao.

"Panaobanaita-ka'o dauna'an ukiwan naa pawizi iti. Aizii ukaawan
dauna'an, udapada-kidan naa papoitorunao, uabata'azon naa kanom
İsha'apata, na'iki na'apauda'um naa İikodan papuraatan kida ida'an.

16 Kiwiini'o upoitoru kaawan, ukian u'ati. 'Naobanai, ōikoda 10 goldtinapa
kida'o puraata, tawuru ida'ana'a bauda'apa'oraz putaan ō'ati.'

17 'Kaiman, puaitapa mishi pukaiwaan puraata. Kaimana'o manawun
poitorui pugaru. Puaitapan idi pusha'apatinan kaiman na'iki puikodan idi
dobata aimakaan masakauda'u'o aimakaan taa-ka'o ida'an, ukau'an aizii
ōzaamatan nii pugaru kazowautapa'o nii 10 wiizainao,' ukian u'ati.

18 "Udauna'an ba'oran poitorui wa'atin naobanai ida'ati. 'Naobanai,
ōgaru ōikoda baka'iauda'u goldtinapa kida'o puraata wuru ida'ana'a
bauda'apa'oraz putaan ō'ati,' ukian.

19 Uruu idi naobanai kian u'ati. 'Kaiman, ōzaamatan nii pugaru kazowau-
tapa'o nii baka'iauda'u wiizainao,' ukian.

20 "Udauna'an ba'oran poitorui wa'atin naobanai ida'ati. Na'iki ukian.
'Naobanai, dii ōkiwa-kidan pu'ati pakawan pupuraatan tawuru'u putaaniaz
ō'ati. Una'an ōsaabatapanuz, na'iki kaimana'o ōbazobatapanuzu ōlinson idi.

21 Ōtarian idi'o pu'ai wuru'u ōtaapanuz pupuraatan. Usha'apanum kau'an
pugaru aonaa pukarodapauzon pidan. Punaudapa puzaamatauzon pidan
ai aimakaan aonaa pumizidin kizi mani. Na'iki puikodauzon paoribai aka,
aonaa pupaowanii di'iki'o mani,' ukian naobanai ati.

22 "Uruu idi naobanai kian u'ati. 'Pugaru, aonaa pusha'apatinan
pudyuuda-ka'o kawana'ati. Ukau'an ōpataka'utan nii pugaru puparadan
kawana'ati. Puaitapan pu'u ōmakarodapakan pidan, na'iki ōzaamatan
aimakaan aonaa ōdiwau mani, na'iki ōikodan paoribai aka, aonaa ōpaonii
di'iki'o mani.

23 Mazan kandii nii mooko wuru'u, aonaa zoobaba pumuudan ōpuraatan
puraata taapa-kizinao ii? Aizii dii mani wuru'u ōkaawanuz, dobata za'a naa
mani padamata ōikodan ōpuraatan.'

24 "Udauna'an naobanai kian wunao ati'i kadishitapainao kidaz udaz-
aba'a. 'Uzaamata u'ai wuru'u puraataz, utaa kiziz arawu ati'i ikoda'oraz 10
goldtinapa kida'o puraata.'

25 "Mazan İkian u'ati. 'Naobanai, kaina'a'a naa 10 goldtinapa kida'o
puraata u'ida'a.'

26 "Uruu idi naobanai kian i'ati, 'Ōkowaadan nii aimakaan u'ati: na'ia'oram
pidan kaina'a'o aimakaan u'ida'a, taa-karu nii powa'a zii aimakaan u'ati.
Mazan aizii pidan wuru'u aona'oraz aimakaan nii u'ida'a, zaamata-karu nii
u'ai ipai wuru'u masakauda'u'oraz aimakaan u'ida'a'oraz.'

27 Udauna'an ukian. 'Aizii pidannao wuru'u aona'oraz İaipan ōgaru
panaobanaa nii, una'aka İdyaun da'ati'i, uzowii kizi İdyaun ōkanaapu'u. "

*Jesus maonapatan daua'o
Jerusalem iti
(Matthew 21:1-11; Mark 11:1-11; John 12:12-19)*

28 Aizii Jesus ipaian dauna'an pakadakotinan i'ati, uru'u naa imakon Jerusalem iti. Jesus kiwiitapa'o nii pidannao ua'ati.

29 Na'iki'i naa imakon, imakon atii imaanapatan naawazi di'iti, dakotapapariwaiz Olive Naawa kii. Upa'inamun, kaina'a dya'utam wiizainao, Bethphage kia'o udakotapa-ka'o, ba'oran Bethany kia'o udakotapa-ka'o. Sariapa Jesus dyuudan dya'utam patominapa-kidaniinao wiizai di'iti.

30 Ukian i'ati, "Umako wiizai di'iti. Aizii ukaawan dono na'iti, uikodan nii na'ii chaakashi† dani, ko'idinpan, aona'o zii uzaidauzo-ka'o. Ubuzuutanaka uruu, na'iki una'aka uruu da'ati'i.

31 Aizii pidan kian an u'ati, 'Kanom ni'o wuru'u ubuzuutanuz o'uza?' Ukii u'ati. 'Wanaobanaa wuru'u aipa'oraz zii uruu.' "

32 Uruu idi imakon naa, atii ikaawan na'iti. Ikoda ipai aimakaan na'apa ukowaada-ka'o kawana'ati i'ati.

33 Udauna'an ibuzuutan naa chaakashi dani. Sariapa uka'uzatiki kian i'ati, "Kandii ni'o wuru'u ubuzuutanuz o'uza?"

34 "Wanaobanaa wuru'u aipa'oraz zii uruu," ikian u'ati.

35 Udauna'an ina'akan naaz atii ikaawa-kidanuzu Jesus di'iti. Uruu dauna'an ikadaaradan naa pachaakitan kida ubarau iti, Jesus sakanata kizi nii, na'iki izaida-kidan naa Jesus ubarau iti.

36 Aizii umakopaanan pu'a'a naa ubarau an, uru'u naa pidannao kadaaradan naa pakamichan kida dunapota Jesus ua'ati.

37 Aizii imaanapatan naa Jerusalem iti, idaporotapaanan pu'a'a naa dunapota, wuru'u Olive Naawa iki'oraz. Uru'u naa iriba pidannao, wuru'u tominapatinauzonao kidaz Jesus di'iki, tuukii ikonaukian. Na'iki tuukii ikonaukii-kidan Tominkaru diiwa'o ida'an, patukapan idi ipai wuru'u pabi'inaaka kida'oraz na'iki umanawun kida'oraz aimakaan Jesus sha'apatauzon pachi'ikapa kizi kawana'ati.

38 Na'iki ikian, "Marii Tominkaru kaimanan manawun di'oraz King ati'i, kaawa'oraz uaipan kawana'ati. Uruu ida'ana'o nii wakaimanaakan Tominkaru tuma, marii Tominkaru aokazi ia'oraz konaukii-kida-ka'o tuukii manawun, umanawunun idi," ikian.

39 Kaina'a pabi'i kida Phariseenao pidannao bii'i, inao kian Jesus ati, "Tichaa, pudyuuda shoman putominapa-kidaniinao mashaadan kaiwuru'u pakadakoinapanuz."

40 Jesus kian i'ati, "Okowaadan nii u'ati mishi'o aimakaan, pidannao mashaata-ka'o an pakadakoinpan ai, kubanaou'o ni'i naa kadakoin."

Jesus zaadan Jerusalem dau'an

41 Aizii padaporotapaanan pu'u naawazi iki, Jesus awunuupan Jerusalem iti. Utukapa kaimanaiman wuru'u donoiz. Sariapa uzaadan, ukamunan-kidan idi na'iainao pidannao.

42 Na'iki ukian, "Kaiman zii mani padamata uaitapan an, kai wuru'u pidan kaimanaaka-kinaaz Tominkaru tuma. Mazan aonaa utukapanuz, na'iki dizapa-kariwai u'aiaz.

43 Mazan kaina'a'o nii bauda'apa kamoo, utarubanao kaawan imizaataakapa'anan utuma. Ipai'o nii ikoraran uwiizi na'iki aona'o nii na'itim ukazannaatinan.

44 Imainaabatan nii kaiman-daun uwiizi, aona'o nii kanom wa'aka-ka'o u'ida'a. Na'iki ipai unao mashaapainao na'a, umainaabata-ka'o nii kapam. Usha'apanum kau'an aonaa uaitapa'azon na'iki uzaamata'azon wuru'u Tominkaru dyuudaniaz u'ida'ati, ukazannaatin-kinaa ni'oraz padamata."

† 19:30 chaakashi: English ida'an, donkey.

*Jesus morotan naa Tominkaru Dapu nazo iti
(Matthew 21:12-17; Mark 11:15-19; John 2:13-22)*

⁴⁵ Aizii Jesus kaawan dono Jerusalem iti, umorotan naa Tominkaru Dapu nazo iti. Na'ii uikoda iriba pidannao selliipainao kida uzainao, taa-karu ni'o Tominkaru ati. Uruu idi uwaataabi'ian naa pidannao paselliapa-kizi kida di'iki.

⁴⁶ Ukian i'ati, "Kaikapa sha'atii Tominkaru paradan saadinpa'o kian: 'Ōdapu dakota-ka'o nii toriinapa-kizai dapunaa nii.' Mazan unao ukaiwaa-panuzu koidimikinao dizinapa-kizi nii," ukian i'ati.

⁴⁷ Ipai kamoo Jesus tominapa-kidan pidannao Tominkaru Dapu ii. Aizii faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki wuru'u kazowautapainao kidaz pidannao. Ipai Inao, tuukii İaipan pazowian Jesus.

⁴⁸ Mazan aonaa İaitapan na'apam pazowian uruu. Usha'apanum kau'an iriba manawan pidannao abatapan ukakuwaatanan, na'iki wuru'u pidannao kidaz karikaonan İna'ian Jesus tuma, usha'apanum kau'an aonaa İaipan padobaa-kidan ukuwaa, İaipan paabatan ukuwaa ipai daunuuda'u.

20

*Jesus pishaa-ka'o kanom aipan ati'o usha'apaapan aimakaan kida
(Matthew 21:23-27; Mark 11:27-33)*

¹ Bauda'apa kamoo Jesus tominapa-kidan dono pidannao na'iki ukowaadapan dono i'ati Kaimana'o Kuwai Tominkaru Dapu ii. Na'ia'o faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki kazowautapainao Jewnao na'ia'o kapam. Baokopa İnao wa'atin Jesus ida'ati.

² Na'iki İkian u'ati, "Pukowaada wa'ati kanom dyuudanii na'iki kanom aipan ati'o wuru'u pukowaadapanuz kuwai na'iki wuru'u pusha'apatanuz aimakaan kaikapa'a?"

³ Sariapa Jesus kian i'ati, "Ōpishaan nii unao bauda'apa aimakaan dau'an, ōaiapa udako'atin ōparadan.

⁴ Kanom dyuudanii John na'iki kanom aipan ati'o wuru'u uchikaawunuupanuz pidannao? Tominkaru aipan ati'o oo pidan aipan ati'o?"

⁵ Hāi, aonaa İaitapan padako'atin uparadan. Sariapa İpishaan pairibannao kida. "Na'apam nii wadako'atin kaiwuru'u uparadanuz?" İkiitaakapan. "Aizii wakian an Tominkaru aipan ati'o wuru'u uchikaawunuupanuz, ukian nii wa'ati upu'u zii mooko aonaa umishidan John?"

⁶ Mazan aizii wakian an u'ati, pidan aipan ati'o karikaonan wuru'u uchikaawunuupanuz. Tuukia'o nii pidannao wuru'u diinaouzu'u, to'oran wa'ati, na'iki İzowian nii waunao paboori idi. Usha'apanum kau'an ipai İnao, tuukii İmishidan Tominkaru prophetin wuru'u Johnaz."

⁷ Uruu idi İkian Jesus ati, "Aonaa waaitapan kanom dyuudanii uruu."

⁸ Jesus kian i'ati, "Ōgaru na'apa, aona'o nii kapam ōkowaadan unao ati kanom aipan ati'o wuru'u ōsha'apaapanuz aimakaan kaikapa'a."

*Awunuutapainao zakapu daua'o
(Matthew 21:33-46; Mark 12:1-12)*

⁹ Udauna'an Jesus kowaadan naa pidannao ati di'itinapa-kinai kuwai. Kaikapa'o wuru'u ukowaadaniaz: "Baukapaiman pidan paowan dizoo-karu kadunaa pa'idiwaru pazakapun ii, grape kia'oraz udakota-ka'o. Aizii wuru'u pidan upaopan naa pazakapun ii, atii uipaiian. Uruu dauna'an uzaamatan

naa pidannao awunuutapainao ni'i naa pazakapun pa'aonaan daida. Uruu dauna'an umakon naa. Kotua'iki'o wuru'u umako'onanuz ba'oran wiizai iti.

¹⁰ Aizii una'ian pu'u zii ba'oran wiizai ii, upaoriba aka kida dyuuan naa. Uruu idi udyuudan naa papoituru na'iti, unanaka kizi'i naa wuru'u upaoriba aka buuta-kariwaiz naa u'idiwau nii. Mazan poitorui kaawan na'iti, sariapa taapainao paoribai ba'iziautapan uruu, na'iki idyuudan ukiwan powaa iti kana'apan.

¹¹ Udauna'an naobanai dyuudan ba'oran papoituru i'idi'iti. Mazan na'apa koshan iba'iziinuuz, na'iki iantamikitanuz kakiba'azonna'o ida'an, na'iki idyuudan uruu kana'apan koshan.

¹² Udyuuda koshan ba'oran papoituru i'idi'iti. Mazan iba'izian uruu, aonaa masakauda'u mani, izai umada iba'izin-daun kida. Paba'izian dauna'an uruu, ikabootankan naazu zakapu dawun ii.

¹³ Udauna'an kapaoriba'o kian. 'Na'apam nii osha'apatinan aizii? Odyuudan nii aizii i'idi'iti odani, wuru'u omarainpaniaz manawun. Oaitapa aona'o nii pa'an ikashadapan uruu.' Uruu idi udyuudan paudani.

¹⁴ Aizii itupakan naa kapaoriba'o dani wa'atin sariapa ikian pa'atiaaka kida. 'Aizii wa'ati'i naa kapaoriba'o dani diina'iki'i. Aushaa, wazowii pa'i uruu wazaamata kizi wuru'u u'idiwau nii kida'oraz aimakaan.'

¹⁵ Uruu idi sariapa izaamatan uruu, na'iki ina'akan naaz zakapu dawun iti. Na'ia'a naa izowianuzu.

"Aizii mani," Jesus kian pidannao ati. "Na'apam ni'i naa uaitapan kapaoriba'o sha'apatan wuru'u taapainauz upaoriba?"

¹⁶ Uwa'atin nii i'ida'ati, na'iki uzowian nii idyaun kaiman-daun. Udauna'an uzaamatan nii ba'orainao taapa'o ni'i naa zakapu na'iki upaoriba kida."

Aizii pidannao abatan idi wuru'u una'apanuz sariapa ikian, "Kandii nii? Aonaa turuu aimakaan sha'apata-ka'o na'apa."

¹⁷ Uruu idi Jesus awunuupan i'ati, na'iki ukian, "Kaikapa sha'atii tawuru'u Tominkaru paradan saadinpa'o kianuz.

'Wuru'u kuba tomapauzonao kabaun kashadaniaz,

mediwautapa-ka'oraz itupakan,

uruu'u naa mishi'oraiman amanawunu'o kuba

ipai ba'oran kubanao ai.'

Kanom dau'ana'o uzauda-kidan wuru'u Tominkaru paradanuz na'apa?"

¹⁸ Pidan kaboina'o di'oraz kuba paawa ati, baiainpa'o nii tuukii. Na'iki uruu kuba waotan dono na'ia'oram pidan paawa ati, ipai'o nii u'ido'okan."

*Tax kawinipinaapa-ka'o daua'o
(Matthew 22:15-22; Mark 12:13-17)*

¹⁹ Tuukii tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki faadaanao zowaunaanao, to'oran Jesus ati. Tuukia'o padamata iaipan pazaamata-kidan uruu na'ii pakakuwaatin kizi ii. Usha'apanum kau'an iaitapa padaua'o wuru'u ukadakotinanuz di'itinapa-kinai kuwai ida'an. Mazan tuukii itarian pidannao ai.

²⁰ Mazan upu'u idorotan pazaamata-kida-kinaa nii Jesus. Iaipan pazaamatan uruu, udauna'an iaipan papataka'uta-kidanuz tuubaruo naobanai ati, wuru'u Rome iki'oraz uwa'atin. Uruu idi ikawinipinaan naa pidannao makoinao nii Jesus kakuwaatin kizi iti, na'apa abata'azoinao kawan ukuwaa. Uruu idi masakauda'u'o nii iabatan uparadan dikauda sha'apa'oram aimakaan dau'an, uru'o ni'i naa ikowaadankanuz.

²¹ Aizii wuru'u pidannao dyuuda-kariwainauz, kian naa Jesus ati, "Ti-ichaa, waaitapa mishi'o kaiwuru'u puparadan kidaz na'iki pukuwaa kidaz, na'iki sakitapa'o wuru'u putominapa-kidanuz pidannao. Aonaa pudi'itapan

sha'apa'oram pidan, kaimanan, oo umanawunun. Mazan mishi pa'an putominapa-kidan pidannao na'apa Tominkaru aipan kawana'ati.

²² Na'apa dii pukian waunao Jewnao taan dau'an tax puraatan-naa tubaru'o naobanai Rome ia'o ati? Wadikintapan Tominkaru di'iki'o kaki-naorii wuru'u, oo aonaa?"

²³ Mazan Jesus aitapa itiwa'azon karikaonan pazaamatan uruu na'apa kida'o ida'an. Uruu idi ukian i'ati.

²⁴ "Aushaa unana'iki mooko wizi'i'o puraata." I'taan dauna'an puraata ukian naa koshan i'ati, "Kanom awun baara, na'iki kanom uu ufukapan saadinpan puraata baara'a?"

"Rome ia'o naobanai," ikian.

²⁵ Uruu idi Jesus kian i'ati, "Ukau'an utaa Rome ia'o naobanai ati wuru'u u'idiwau kidaz. Na'iki utaa Tominkaru ati wuru'u Tominkaru idiwau kidaz," ukian.

²⁶ Aizii wuru'u Jesus dako'atinuz parada-karu, iriba'o pidannao kanaapua'o. Mazan wuru'u pidannao kaakapa'azoinaowuz Jesus, aonaa bouda'apa ikodan pazaamata-kinnaa nii uruu. Mazan masha'abatapan, na'iki tuukii idi'itinan wuru dau'a'a udako'atinuz paparadan na'apa.

Mishi'o nii mani kakupa-karu mawaka-karu dauna'an?
(*Matthew 22:23-33; Mark 12:18-27*)

²⁷ Kaina'a pabi'i kida Sadduceenao,* aona'oraz imishidan kadishita-kida-kaoo nii pidannao pamawaka-kizi iki diina'iti'i. Inao wa'atin Jesus ida'ati, na'iki ipishaanuzu kaikapa'a.

²⁸ "Tiichaa, kaikapa sha'atii tawuru'u kakinaorii Moses saadauzonii kianuz wa'ati. 'Na'apainim daonaiora mawakan dono, uwa'akan paudaiaro aonaa zii pu'u okaudanin, marii u'inawuzu mazidan otuma. Aizii kiwini'o idani daonaiora, taa-karu nii mawaka'o dani nii,' kii tawuru'u parada-karu kiauzonuz.

²⁹ Kaina'a 7 inawuzuinao. Kiwiin ituuniz mazidan, mazan aonaa zii pu'u udaiaro kaudanin umawakan naa.

³⁰ Uruu idi u'inawuzu udawu'iti'o zaamatan na'iki umazidan pa'inawuzu daiaro-daun tuma, mazan na'apa koshan umawakan.

³¹ Udauna'an ba'oran u'inawuzu mazidan otuma, mazan na'apa koshan umawakan aonaa zii okaudanin pu'u, ba'oran mazidan otuma na'apa koshan umawakan, udauna'an ba'oran, atii ipai u'inawuzunao mazidan otuma, mazan ipai daunuuda'u imawakan, na'iki aonaa bouda'apa inao wa'aka'o nii paudani otuma.

³² Atii ba'oran dono, omawakan naa kapam wuru'u idaiaro daunuz.

³³ Aizii pidannao kadishita-kida-kaoo dono pamawaka-kizi iki. Na'ia'oram nii daiaraitapa oroo? Usha'apanum kau'an ipai 7 daonaioranao mazidan otuma," ikian.

³⁴ Jesus dako'atin idyaun, ukian, "Daonaioranao na'iki zunnao wuru'u mashaapainao kidaz imi'i baara an, mazida'o nii pa'an idyaun.

³⁵ Mazan aizii wuru'u daonaioranao na'iki zunnao Tominkaru widauni-inaouz, na'iki ukadishita-kidan ni'oraz pamawaka-kizi iki, aona'o nii pa'an ikaudaiarun oo imazidan.

³⁶ Usha'apanum kau'an na'apa'o ni'i naa idyaun angelnao kawan. Aona'o ni'i naa powa'a imawakauzon. Ipai idyaun Tominkaru dainaou'u naa pa'idiwaru. Usha'apanum kau'an ukadishita-kidan idi idyaun pamawaka-kizi iki.

* 20:27 Sadducee: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

³⁷ Moses kuwaa tukapa-kida kaimanaiman mishi'o wuru'u mawakainao kadishita-kida-kaoz pamawaka-kizi iki. Na'apa watukapan usaadinpan Moses dau'an, ukowaadanuz udaru'o tikaz pu'ukapan kaiwada-karu kadunaa ida'a, mazan aonaa bauda'apa uanaba ka'awan. Uruu ida'a watukapan na'apam Moses dakotan Tominkaru, Abraham, Isaac na'iki Jacob Tominkarun nii.

³⁸ Wur'u Tominkaruz kakupainao Tominkarun, aonaa mawakainao Tominkarun mani, uruu idi Tominkaru tukapan pidannao kakupainao pa'idiwaru," ukian i'ati.

³⁹ Uruu idi pabi'i kida tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kian Jesus ati. "Kaimana'o na'iki sakitapa'o kaiwuru'u pudako'atinuz iparadan Tiichaa," ikian u'ati.

⁴⁰ Uruu dauna'an aona'a naa powa'a Sadduceenao pishaan uruu, usha'apanum kau'an itaria'akan naa udako'atin ai paparadan koshan.

Kanom kaduz wuru'u

Christ kii-kizaiz

(Matthew 22:41-46; Mark 12:35-37)

⁴¹ Jesus kian wunao ati'i tiichaapauzonaouz Moses kakinaori dau'u, "Na'apa dii mooko wuru'u Christ,[†] dakota-kaoz David Takaan-daun nii?"

⁴²⁻⁴³ David kian pu'u pasaadani kaarita Psalms ida'a, 'Naobanai Tominkaru kian o'Naobanaa ati, pusakanata odiwa'ora antanapu, atii o'waranuitapa-kidan putarubanao pu'ati.'"[‡]

⁴⁴ Udauna'an Jesus kian koshan i'ati, "David dakotan pu'u uruu panaobanaa nii, na'apa di'i naa mooko wuru'u udaniitanuz uruu?"

Jesus aipan zaudinapa-karu tiichaapauzonao ai Moses kakinaori

(Matthew 23:1-36; Mark 12:38-40)

⁴⁵ Ipai pidannao abatan pu'u, Jesus kian patominapa-kidaniinao ati.

⁴⁶ "Uzaudinapa pa'i wunao aia'a tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. Inaudapa pachi'ika'anpan dawuu za'aba'i kida'o kamicha daara an. Na'iki tuukia'oraz iaipan pataapa-kaoumanawun kida'o pidannao nii, pidannao iribainapa kizi ii aka. Aonaa uda'ana'ana'a wuru'u ikaduz kidaz. Na'iki naudapainao pasakanatan umanawun kida'o tabai ida'a, synagogue kida ii. Na'iki inaudapa kapam pasakanatan, umanawunuinoo taba ida'a aroapakizai ii.

⁴⁷ Na'iki inaudapa payaakaratan zunnao, mawakainao idaiarunao, pazaamatan ida'an isha'apauz kida. Na'iki inaudapa paabata-kidan patoriinpan tomunu'iki. Inao Tominkaru pataka'utan nii tuukii manawun."

21

Zuna taan daua'o puraata sodi

(Mark 12:41-44)

¹ Aizii Tominkaru Dapu nazo ii, Jesus awunuutapan, kapuraatan kidainao pidannao taan puraata taa-karu nii Tominkaru ati.

² Na'iki utukapa kapam zun mapuraatanu'o, na'iki mawakaiba'a naa odaiaru, taan na'iki opaidan dya'utam wizi'i sodi kidainao puraata.

³ Sariapa Jesus kian pidannao ati, "Okowaadan nii unao ati, di'oraz zuna'a, dobata otaan puraata ba'orainao ai.

[†] 20:41 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa Christ daua'o kaarita tokon ii. [‡] 20:42-43 Psalm 110:1

⁴ Usha'apanum kau'an ba'orainao taaniaz papuraatan, kaina'a diri'i'o zii ukawa'akun. Mazan aizii oroo kowas, pamapuraatanun pu'u, otaan kaiman-daun papuraatan pamashaapa-kinaa sodi'i naa."

Jesus kowaadan na'apam nii Tominkaru Dapu kaboobi'ii-ka
(*Matthew 24:1-2; Mark 13:1-2*)

⁵ Pabi'i kida Jesus tominapa-kidaniinao, kadakotin-kidan konaunam patukapan Tominkaru Dapu toma-ka. Utoma-ka umanawun kida'o na'iki konaunam kida'o kuba idi. Na'iki kaina'a kapam konaunam kida'o aimakaan pidannao taanii kida Tominkaru ati, udapu konaunamada-kinao nii. Jesus kian i'ati.

⁶ "Ipai wuru'u konaunam kida'oraz aimakaan utukapan da'a'a. Mazan kaina'a'o nii bauda'apa kamoo, kaiman-daunu'o nii ukaboobi'ii-ka, ipai wuru'u kuba kidaz kadishitapa kida'oraz kabaun."

Kichana'iki-kia'o amazada wa'atin daua'o
(*Matthew 24:3-14; Mark 13:3-13*)

⁷ Sariapa Jesus tominapa-kidaniinao kian, "Tiichaa, na'apainim nii wuru'u aimakaan sha'apanuz kaikapa'a? Kanom ida'ana'o nii waaitapan wuru'u amazada sha'apanuz naa na'apa?" i'kian.

⁸ Jesus kian i'ati, "Uzaudinapa pa'i aonaa kizi umariida-ka. Kaina'a iriba pidannao dakotinpan o'garu nii. Iwa'atin nii unao ida'ati na'iki i'kian nii, 'O'garu Christ, tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon kazannaata'o nii papidanannao.' Ba'orainao kian nii unao ati. 'Aizii amazada ikodan naa patokon.' Mazan aonaa pa'i umako'ona'a idawu'ati.

⁹ Na'iki aonaa pa'i utariidina'ana'a uabatan dono wiizainao mizaataakapan ba'oran wiizai kida tuma, na'iki uabatan dono pidannao kashadaakapan, i'to'orataakapan atii izowiaakapan pa'atiaaka kida. Usha'apanum kau'an ipai'o nii zii na'apa kida'o sha'apan kiwiin. Mazan aonaa kadimana'o nii mani wuru'u amazada ikodanuzu patokon uruu dauna'an."

¹⁰ Udauna'an ukian i'ati, "Kaina'a'o nii zii pidannao mizaataakapan ba'oran wiizai ii kida'o pidannao tuma.

¹¹ Na'iki kaina'a'o nii zii kichana'iki-kia'o imi'i baara nakainan, na'iki imi'i baara tada'okan nii. Na'iki kaina'a'o nii zii zamazi kaawan, na'iki kaina'a'o nii zii pabi'inaaka kida'o, kichana'iki-kia'o na'iki zaamainba'o rinai kaawan. Na'iki kaina'a'o nii zii utukapan aimakaan kichana'iki-kia'o aidinan aokazi iki.

¹² "Mazan ipai wuru'u aimakaan kida sha'apan ua'ii kaikapa'a, uzaamata-kae nii na'iki uantamikita-kae nii unaobanaitapan dikin ii o'garu. Panaadon pabi'i kida unao na'aka-kae nii synagogue iti kida, utiwaa-kidapa-kae nii, na'iki ukaboota-kae nii taraa-kizai iti. Na'iki pabi'i kida unao kadishita-kidakae nii oo utiwaa-kidapa-kae nii tuubaru kidainao naobanainao kanaapu'u. Ipai'o nii ubaiaapan dikauda kida'o aimakaan na'apa o'garu dikin ii.

¹³ "Uruu dono turua'o nii ukowaadan Kaimana'o Kuwai odau'ana'o.

¹⁴ Ukau'an uaitapa kizi'i naa pa'i, diina'iti'i upishaa-kae an, aonaa kizi udopiidan uaitapa'azon idi na'apam nii udako'atin pidannao paradan.

¹⁵ Usha'apanum kau'an o'taan nii uaitapa-kinaa nii uparadan, uaitapa kizi na'apam nii udako'atin iparadan ipishaan dono unao. Uruu ida'ana'o nii i'kaakinpan, aona'o nii i'aitapan na'apam nii powa'a pakian u'ati.

¹⁶ "Uruu dono udarunao na'iki udaronao, na'iki u'inawuzunao na'iki ba'oran uiribannao, na'iki uponarunao zaamata-kidan nii unao, atii pabi'i kida unao izowii-kidan nii.

¹⁷ Na'iki ipai'o nii pidannao to'ora-kizaitapan unao o'garu dikin ii.

¹⁸ Mazan aona'o nii bauda'apa uwaziwaan uzowaud.

¹⁹ Ukau'an ma'ozaka utaapa unyukunuu. Aonaa utaria'ana'a usha'apata-
kao ai. Uruu ida'an mishi'o nii pa'an ukakupan diina'iti'i.

Jesus kowaadan na'apam nii Jerusalem kaboobi'ii-kao
(*Matthew 24:15-21; Mark 13:14-19*)

²⁰ “Aizii na'apainim pa'i utukapan ana'a naa soldyaanao koraratan
Jerusalem. Uruu ida'an sariaapa'o nii uaitapan Jerusalem kaboobi'ii-kao
kamoon kaawan naa wuru'u.

²¹ Marii kizi pa'i pidannao kawii-tinpainao Judea Baara ii aka kidoopan
midukuo iti. Aizii pidannao wuru'u mashaapainauz donoi ii, marii pa'i
ikidoopan. Aizii wunaou'u mashaapainauz donoi dawun itinapu kida,
aonaa pa'i i'wa'ati'ina'a donoi ati.

²² Usha'apanum kau'an Jerusalem sannao pataka'uta-kao kamoon naa
wuru'u kaawa'oraz. Uruu idi Tominkaru paradan tawuru'u saada-kariwaiz
kotua'a naa mishiinan naa wuru'u.

²³ Uruu dono kasha'ora'o nii manawun aimakaan sha'apan zunnao ati
wuru'u kaudaniinaouz patoba ii. Na'iki wunao ati'i biidapainauz zii
idainao. Na'iki uruu kamoo dono kasha'ora'o nii aimakaan baiaapa-kao
di'ora'a amazada baara'a'a. Uruu dono'o ni'i naa Tominkaru pataka'utan
wuru'u pidannaouz.

²⁴ Pabi'i kida pidannao zowii-kao nii mizaataaka-kinai marii idi.
Ba'orainao zaamata-kao nii, na'iki ina'aka-kao nii poitoruinoo nii ba'oran
wiizai kida kawana'ati, na'iki ikaudinan nii dadara, mawinipinaa-daun. Uruu
dono Gentilenaou'o ni'i naa kazowautapa na'iki waranuitapa Jerusalem
sannao. Ikazowautapan nii idyaun atii Tominkaru aipan kawana'ati na'apam
ukotua'ikin ikazowautapan na'ii.

Na'apam nii amazada Tominkaru dani wa'atin dono
(*Matthew 24:29-35; Mark 13:24-31*)

²⁵ “Kaina'a'o nii zii pana'a'o na'iki kichana'iki-kia'o aimakaan tukapa-kao,
aona'o utukapauzo-kao usha'apauzon kamoo ati, kauzu ati na'iki wizinao
ati. Ipai pidannao mashaapainauz imi'i baara an, tuukia'o nii itarian iabatan
dono kichana'iki-kia'o wunu paran tururuinan, na'iki itukapan nii udaru
kida'o wunu paran tominan.

²⁶ Tuukia'o nii itarian, pidannao dorauta'o nii patarian idi, usha'apanum
kau'an iaitapa kaina'a'o nii zii kichana'iki-kii kida'o manawun aimakaan
sha'apan da'ana'a imi'i baara an. Na'iki ipai'o nii amazada nakainan doko
ii, uruu idi ipai'o nii aimakaan wuru'u doko ii kida'oraz zikadinan.

²⁷ Uruu dauna'an Daonaiora Aokazi Iki'o aidina'akan ni'i naa, uwa'atin
aokazi iki isha'iz bii an, umanawunu'o pama'ozakan na'iki umanawunu'o
pakonaunaman tuma.

²⁸ Aizii utukapan ana'a naa na'apa kida'o aimakaan sha'apan,
aonaa utaria'ana'a, mishi'oraiman ukadishitapa ma'ozaka, na'iki doko
iti uawunuutapa. Usha'apanum kau'an ukazannaata-kao kamoon
maonapan naa wuru'u.”

²⁹ Udauna'an Jesus kowaadan naa i'ati di'itinapa-kinai kuwai. Kaikapa'o
wuru'u ukianuz i'ati: “Aushaa udi'itapa fig kadunaa kida na'iki ba'oran
atamun kadunaa kida.

³⁰ Na'apainim utukapan an ukaanaban oo uanaba kida pa'inaadinan,
sariapa uaitapan uruu ida'an wawunu donon maonapan naa wuru'u.

³¹ Ukau'an na'apa'o nii kapam uaitapan wuru'u Tominkaru Naobanai-
tanan kamoon maonapananz, utukapan ana'a naa wuru'u aimakaan kida
sha'apanuz kaikapa'a.

³² Ōkowaadan nii u'ati aimaakan mishi'o, ipai'o nii aimaakan kida sha'apan na'apa, kai'o pidannao mawakan ua'ii ipai.

³³ Mishi mainaabatina'o nii ipai daunuuda'u aokazi na'iki imi'i baara, mazan wuru'u ōparadan kidaz aona'o nii na'apainim umainaabatanan.

Zaudinapa-karu

³⁴ “Uruu idi zaudinpa'a naa umashaapa. Aonaa umashaapa'ana'a utomanpau dau'u karikaonan aroapa-karu na'iki tuzapa-karu. Na'iki aonaa udi'itinpa'ana'a soo usha'apaapa'azon dau'ati karikaonan aimaakan u'ati. Panaadon upadaida'anata-kao, na'apa basakara zaamatan kawan kotu'uz.

³⁵ Usha'apanum kau'an wuru'u aimaakan sha'apa'o ni'oraz sha'apan nii ipai amazada kawana'ati.

³⁶ Uruu idi uzaudinpa'a naa umashaapa. Na'iki karikaonan pa'i utoringinapa Tominkaru ati, ma'ozaka kizi utaapan unyukunuu, utukapan dono'o naa aimaakan kida wuru'u sha'apa'o ni'oraz ubii an, na'iki ma'ozaka kizi kapam unyukunuu ukadishita-kida-kao dono diina'iti'i, Daonaiora Aokazi Iki'o kanaapu'u.”

³⁷⁻³⁸ Uruu kia'o wuru'u Jesus tominapa-kidauzonuz pidannao ipai kamoo, Tominkaru Dapu ii. Na'iki ipai chaapi'iki pidannao makouzon da'i Tominkaru Dapu iti, uruu iabata'anan naa Jesus kakuwaapatinan. Aizii Jesus, ipai wachuupun da'i umakouzon Olive Naawa iti, na'iki una'ian nii bauda'apa maruta'o.

22

Jesus zowia'azoo-kao daua'o

(Matthew 26:1-5; Mark 14:1-2; John 11:45-53)

¹ Aizii maonapa'a naa Bread Mawiki'ina'o Nikauzo-kao Kamoon kaawan. Uruu Passover Kamoon kia'oraz udakota-kao.

² Faadaanao zowaunaanao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, tuukii itarian pasha'apatan Jesus pidannao awun za'a. Uruu idi ikadakotin-kidan na'apam nii pazaamata-kidan Jesus, iaipan pazowii-kidanuzu pidannao daida'an.

Judas kaakapaan Jesus

(Matthew 26:14-16; Mark 14:10-11)

³ Sariapa Satan morotinan Judas, Iscariot kia'oraz udakotapa-kao. Uruu tawuru'u 12 Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'oraz.

⁴ Sariapa Judas makon faadaanao zowaunaanao di'iti, na'iki kazannaatapauzonao Tominkaru Dapu zowaunaanao di'iti. Na'ia'a naa Judas kadakotinan ituma, na'iki ukowaadan naa i'ati na'apam nii pazaamata-kidan Jesus.

⁵ Tuukii ikonaukian, uruu idi ikian Judas ati, “Wakawinipinaan nii pugaru.”

⁶ Kaiman Judas ati puraata taa'azoo-kao pa'ati. Uruu dauna'an uabatapan naa na'itim nii Jesus makon. Uruu na'ia'o ni'i naa uaipan pazaamata-kidan Jesus, iribainao pidannao daida'an.

Passover wanyukunuunaa

minziiwa-kida-kao

(Matthew 26:17-25; Mark 14:12-21; John 13:21-30)

⁷ Aizii kaawa'a naa Bread Mawiki'ina'o Nikauzo-kao Kamoon, na'apain kapam kaznizonao zowiauzo-kao Passover wanyukunuunaa nii.

⁸ Uruu idi Jesus dyuudan Peter na'iki John. Ukian i'ati, “Unao pa'i minziiwa-kida Passover wanyukunuunaa wanikan nii.”

⁹ “Na'iam nii puaipan waminziiwa-kidanuzu?” ikian Jesus ati.

¹⁰ Jesus kian ĩ'ati, "Umako dono'i itı. Aizii ukaawan an na'iti, daonaiora kapowanka'o wunu moto zo'an ikodapan nii unao. Uda'an uruu padawu'ati, na'iki umorota udawu'ati kabaun nazo itı.

¹¹ Na'iki ukii kadapu'o ati na'ii. "Tiichaa pishaa-kidan na'iam dii kabaun nazoo wuru'u aroapa-kizaiz unika kizi ni'oraz Passover wanyukunuunaa baokopa patominapa-kidaniinao tuma?"

¹² Sariaapa'o nii kadapu'o tukapa-kidan u'ati udaru'o kabaun nazoo doko ia'o kĕpam, na'iki ipai'ora'a naa uminziiwa-kida-ka'o aroapa-kizai nii. Ukau'an na'ii usaabaa ipai wanyukunui," Jesus kian ĩ'ati.

¹³ Udauna'an ĩmako'okan naa dono'i itı. ĩkaawan na'iti na'apa mishi ipai aimaakan sha'apan Jesus paradan kawana'ati. Uruu idi na'ia'a naa ĩminziiwa-kidan Passover wanyukunuunaa.

Ubaukapan naa Jesus aroopan Passover Kamoon dono

(Matthew 26:26-30; Mark 14:22-26; 1 Corinthians 11:23-25)

¹⁴ Aizii kamoo tipitan dauna'an, Jesus na'iki 12 utominapa-kidaniinao sakanatan naa baokopa miisa* ida'a.

¹⁵ Na'ia'a naa Jesus kian ĩ'ati, "Tuukia'o ōnika'azon unao tuma wuru'u di'oraz Passover wanyukunuunaa ōzowii-ka'o ua'ii.

¹⁶ Usha'apanum kau'an aona'o nii powa'a ōnikauzon unao tumazu, atii diina'iti zii'i, Tominkaru tukapa-kidan dono'o naa panaobanai-tinan ipai pidannao ati, na'iki uipaian ana'a naa pasha'apatan ipai wuru'u pasha'apata'azoonii kidaz."

¹⁷ Udauna'an uzaamatan koopo kawazo'o wine idi, na'iki utoriinapa-kidanuz Tominkaru ati. Udauna'an utaan, na'iki udobata-kidan naa wine wuru'u koopo zo'a'oraz ipai wunao kawana'ati'i 12 utominapa-kidaniinaouz. Na'iki ukian ĩ'ati, "Marii ipai unao tuzan di'oraz wine.

¹⁸ Aizii ōgaru, aona'o ni'i naa powa'a ōtuzan wuru'u di'oraz wine, tomakariwaiz Passover riwunnaa nii, atii diina'iti'o nii zii koshan ōtuzan wine, Tominkaru tukapa-kidan dono'o naa panaobanai-tinan ipai pidannao ati."

¹⁹ Udauna'an uzaamatan naa bread, na'iki utoriinapa-kidanuz Tominkaru ati. Udauna'an udushowan naa bread na'iki utaan naazu patominapa-kidaniinao kawana'ati kida. Na'iki ukian ĩ'ati, "Aizii di'i ōnanaa wuru'u, ōtaaniaz unao dikin ii. Marii kizi pa'i karikaonan unikan bread kaikapa'a, unyukunuitapa-kinaa nii ōgaru."

²⁰ Paaroopan dauna'an uzaamatan koshan wuru'u koopoz, paida'o wine idi, na'iki udobata-kidan naa ikawana'atiz. Ukian ĩ'ati, "Di'oraz wine koopo ida'a'oraz kainaabata'o mishi'o nii Tominkaru sha'apatan pa'ina'o pasha'apata'azooniaz unao ati† ōizain ida'an, umishiinan nii ōizain shootan ida'an unao ati."

²¹ Jesus kian, "Mazan wuru'u pidan zaamata-kida'o ni'oraz ōgaru ōmin-aroopan, kaina'a uruu kaida'a'a.

²² Mazan mishi, Daonaiora Aokazi Iki'o mawakan nii kaikapa'a, na'apa Tominkaru aipan kawana'ati. Mazan kasha'ora'o nii manawun pidan ba-iaapan uzaamata-kidan dikin ii uruu."

²³ Sariaapa Jesus tominapa-kidaniinao paradan pa'atiaaka kida. ĩaitapa'azon na'ia'oram pidan pabi'i wuru'u zaamata-kida'o ni'oraz uruu.

Jesus kadakotinan naobanai-tinapa-karu dau'u

* **22:14** miisa: English ida'an, table. † **22:20** Tominkaru sha'apatan pa'ina'o pasha'apata'azooniaz unao ati: uruu dakota-ka'o Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u.

24 Uruu dauna'an, Jesus tominapa-kidaniinao kashadaakapan naa pa'atiaaka kida. Usha'apanum kau'an ipai idyaun ñaipinan tuubaru'o pidan nii pamin-kaudinannao ai.

25 Uruu idi Jesus kian i'ati, "Aizii kingnao wuru'u kazowautapainaoz ipai pidannao, ipai amazada kawana'ati, ma'ozaka ikazowautapan wuru'u pidannaoz. Na'iki wuru'u naobanai-tinpainao kidaz pidannao, tuukii ñaipan pidannao dakotan paugaru kamarainpanu'o naobanai nii.

26 Mazan unao, aonaa una'apa'ana'a ñnao kawan. Mishi'oraiman, na'ia'oram pidan unao bii'i, tuubaru'o utaapinpan, marii utaapinan pidan waranuitapa-kidina'o kawan. Na'ia'oram pidan naobanai-tinpa'o, marii utaapinan poitorui kawan.

27 Kanom kaina'a tuubaru'o nii pidan? Wuru'u sakanatapa'oraz, zaudapa'oraz aimakaan sha'apata-ka'o pa'ati? Oo wuru'u kaudina'oraz u'ati? Mishi tuubaru'o pidan wuru'u sakanatapauoz. Mazan ôgaru kian aonaa una'apan. Usha'apanum kau'an ôgaru na'apa poitorui kawan ômashaapan, ôkaudinan unao bii'i.

28 Atii di'i aonaa uwa'akan ôgaru ôbaiatan pu'u kasha'ora kida'o aimakaan.

29 Mazan ôzaamatan unao kazowautapa'o nii pidannao diina'iti'i. Na'apa ôdaru zaamatan kawan ôgaru kazowautapa'o nii ipai papidannao.

30 Uaroopan nii na'iki utuzan nii ôtuma ônaobanai-tinapa-kizi ii. Na'iki usakanatan nii umanawunu'o tabai kida ida'a. Na'iki na'ia'o ni'i naa unao kazowautapan ipai daunuuda'u Israel takaan-daunnao,[‡] wuru'u 12 udainao di'iki'oraz naa ñiribainan."

*Jesus kowaadan Peter ati, utaapa-kidan nii paaitapan paugaru
(Matthew 26:31-35; Mark 14:27-31; John 13:36-38)*

31 Jesus kian koshan, "Simon, puabata ôparadan. Satan pishaani'i naa Tominkaru unao dau'an, ukau'an utiwaa-kidapan nii unao, na'apa pidan manaruan kawan zaishi padyukuo ai.

32 Mazan ôtoriiapani'i naa pugaru ati Simon, punyukunuu ma'ozaka kizi, aonaa kizi pumuudan pumishidapan ôgaru. Na'iki puma'ozakada'a naa pa'i ba'oran mishidainao nyukunuu, pupadantan dono ô'ida'ati."

33 Sariapa Peter kian u'ati, "Naobanai, ôgaru, turuu ôtaraa-kidinan na'iki ômawakan putuma."

34 Jesus kian u'ati, "Peter, aizii wuru wamarutan ida'a, kuruku ka'aranpan ua'ii, pumariidinan nii idikinau ôdau'an. 'Aonaa ôaitapan uruu,' pukian nii ôdau'an pidannao ati."

*Jesus kakinaowan
patominapa-kidaniinao*

35 Jesus kian 12 patominapa-kidaniinao ati, "Tawuru dono'o, ôdyuudauzonuz umakon mapuraatan-daun, masaakon-daun, na'iki aonaa una'akan ba'oran udazkidi kida. Kanom ba'oran tuukia'o uaipan uruu dono?"

"Aonaa kanom," ñkian.

36 Uruu idi Jesus kian i'ati, "Mazan aizii kanom kaina'a'o upuraatan, na'iki usaakon, marii una'akanuzu. Aizii kanom aona'o mizaataaka-kinai marii nii u'ida'a, marii usellian pachaakitan patorii-kinaa nii pamarian nii.

37 Usha'apanum kau'an, saada-kariwaiz Tominkaru paradan wuru'u ôdaua'oraz mishiinan ni'i naa wuru'u," ukian i'ati. " 'Uzowii-ka'o nii na'apa pidannao sha'apaapainao kawan oia'o.' Aizi'o ni'i naa pa'an wuru'u saada-kariwaiz Tominkaru paradan, ôdaua'oraz mishii-ka'o," Jesus kian.

[‡] 22:30 Israel takaan-daunnao: ñnao dau'ati'o Jewnao kii-karu kapam.

38 Sariapa Jesus poitorunao kian, “Wanaobanaa, putukapa di'i kaina'a dya'utam mizaataaka-kinai marii wa'ida'a.”

“Turua'o nii wuru'u,” Jesus kian i'ati.

Jesus toriinpa'anan

Olive Naawa iti

(*Matthew 26:36-46; Mark 14:32-42*)

39 Jesus makon naa Olive Naawa iti patominapa-kidaniinao tuma. Ukaduz umako'anpauzon na'iti.

40 Aizii ikaawan na'iti, Jesus kian i'ati, “Utoriinapa pa'li aonaa kizi ukaakinpan unyukunuu tiwaa-kidapa-kao an.”

41 Udauna'an umako'okan naa i'ai, na'apa mani umunapon pidan ka'iitan kawana'ati kabootan kuba. Na'ia'a naa Jesus kodoru'ukan na'iki utoriinpan naa.

42 Ukian kaikapa'a: “Ōdaru, punyukunuu na'apan an, puzikada shoman ō'ai wuru'u kaziwa'oraz aimakaan baiaapa-kida'azoo-kao ō'ati. Mazan aonaa ōaipan kawana'ati mani, soo puaipan kawana'ati pa'an.”

43 Sariapa angel aokazi iki'o kaawan Jesus ida'ati, uma'ozakada'anan unyukunuu.

44 Tuukii Jesus dopian panyukunuu ii, na'iki kaziwa utaapan unyukunuu. Uruu idi tuukii utoriinpan padaru ati. Atii umashikan sabian na'apa izai kawan.

45 Uipaian dauna'an patoriinpan, uru'u naa umakon patominapa-kidaniinao di'iti. Uikoda i'dyaun ipai i'da'awun, panyukunuu kasha'oran idi.

46 Ukian i'ati, “Kandii nii uda'awupan? Upokoda, na'iki utoriinapa mishi'oraiman, aonaa kizi ukaakinpan utiwaa-kidapa-kao an,” ukian i'ati.

Jesus zaamata-kao daua'o

(*Matthew 26:47-56; Mark 14:43-50; John 18:3-11*)

47 Jesus kadakotinan pu'u zii patominapa-kidaniinao ati, uru'u naa pidan-nao wa'atin kasaba'u, kasaba'uan Judas dawu'ati. Uruu 12, Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o. Aizii ikaawan, sariapa Judas kissitan Jesus.

48 Mazan Jesus kian u'ati, “Judas, pukissitan ida'an pukaakapaan Daon-aora Aokazi Iki'o?”

49 Aizii Jesus tominapa-kidaniinao tukapan idi wuru'u aimakaan sha'apanuz na'apa, sariapa ikian, “Wanaobanaa, turua'a naa wakaiwaan wamarian aizii?”

50 Upu'a'a naa mazan bauda'apa pidan Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o, so'ota'akan naa marii za'aba'i, na'iki usa'ukan Umanawunu'o Faadaa poitoru tain.

51 Mazan Jesus kian i'ati, “Turua'a naa!” Udauna'an upishata'akan naa pidan tain na'iki kaiman usaaba'akan powaa itiz.

52 Udauna'an Jesus kian naa faadaanao zowaunaanao ati, na'iki kaza-naatapauzonao Tominkaru Dapu zowaunaanao ati, na'iki kazowautapauzonao Jewnao ati, “Kaikapa uwa'atin ō'ida'ati'i, una'akan marii na'iki chipirari za'aba'i kida, zaamata'ana'o kawan zowii-miki pidan?”

53 Ipai kamoo sha'atii ōtominapa-kidan pidannao Tominkaru Dapu ii, upu'u aonaa uzaamatan ōgaru na'ii. Mazan mishi aizii wuru wamarutan ida'a ōkashaapa-kao na'iki ōtaa-kao unao ka'u iti. Usha'apanum kau'an aizii naa Satan ma'ozakatinpan kamoon kaawan.”

Peter mariidinan daua'o

(*Matthew 26:57-58, 69-75; Mark 14:53-54, 66-72; John 18:12-18, 25-27*)

⁵⁴ Udauna'an İzaamata'akan naa Jesus, na'iki İna'akan naaz umanawunu'o faadaa dapu iti. Peter na'iti kapam umakon İdawu'ati, mazan munapo uwa'akinpaanan İ'ai.

⁵⁵ Uruu idi na'ia'a naa tikazi pu'ukada-ka'o panibazoo ii. Na'iki na'ia'a naa pidannao sakanatapan awauta tikazi dazaba an. Peter na'ii kapam usakanatapan İbii ii.

⁵⁶ Udauna'an poitoruiaba tukapankan naa uruu, tikazi maodapan pu'u. Uruu idi sariapa oawunuupan uawun baara iti, na'iki okian, "Di'oraz daonaiora'a, uminauda'uitapauzonii kapam Jesus."

⁵⁷ Mazan sariapa Peter mariidinan, na'iki ukian o'ati, "Aonaa ōaitapauzon uruu."

⁵⁸ Masakauda'u uruu dauna'an, daonaiora tukapankan naa kapam Peter. "Pugaru uminauda'u kaduz kapam," ukian.

Mazan Peter kian u'ati, "Aonaa ōgaru mani."

⁵⁹ Atii tomunu'iki zaa uruu dauna'an, ba'oran daonaiora paradan ma'ozaka Peter dau'an. "Mishi'o wuru'u Jesus minauda'u kaduz arawu'u, na'iki uruu Galilee Baara san kapam, aonaa umainaabanan," ukian pidannao ati.

⁶⁰ Mazan Peter kian koshan u'ati, "Aonaa ōaitapan kanom daua'o kai-wuru'u pukadakotinanz." Aonaa zii Peter ipaian pakadakotinan, uru'u naa kuruku ka'aranpan.

⁶¹ Upu'a'a naa Jesus tanawatinan, na'iki sariapa uawunuupan Peter di'iti. Uruu idi sariapa Peter nyukunuua'akan uparadan, tawuru'u ukianuz, "Aizii wuru marutan ida'a pumariidinan nii idikinau ōdau'an kuruku ka'aranpan ua'ii. 'Aonaa ōaitapan uruu,' pukian nii ōdau'an."

⁶² Uruu idi sariapa Peter koditan pidannao bii iki, na'iki umakon paniba itinapu. Na'ia'a naa uzaadan tuukii, tuukii.

Jesus banikiita-ka'o

na'iki uba'izii-ka'o

(Matthew 26:67-68; Mark 14:65)

⁶³ Aizii pidannao wuru'u watchmantapainao kidaz Jesus, İbanikiitan naa uruu. Udauna'an İtiniatapan na'iki İta'iautapan naa uruu.

⁶⁴ Udauna'an İshibatan na'iki İdo'otan naa uawun baara kamicha idi, na'iki İkian u'ati, "Aushaa, pukowaada wa'ati na'ia'oram pidan wuru'u tinika'oraz pugaru?"

⁶⁵ Na'iki dikauda kida manawun İmanamiki u'ati.

Jesus na'aka-ka'o Jewnao kootowapa-kizi iti

(Matthew 26:59-66; Mark 14:55-64; John 18:19-24)

⁶⁶ Atii wakanadan. Aizii uruu chaapi'iki, chaapi'ikiiman uru'u naa kazowautapainao Jewnao, na'iki faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, ipai İnao baokopatinan. Udauna'an İdapadakidan naa Jesus pakootowapa-kizi iti.

⁶⁷ Na'ia'a naa İkian u'ati, "Aizii pukowaada'a naa wa'ati mishi'o wuru'u pugaru Christ?"[§]

Mazan Jesus kian İ'ati, "Ōkowaadan an u'ati, aona'o nii umishidan ōparadan.

⁶⁸ Na'iki ōpishaan an unao, aona'o nii udako'atin ōparadan.

⁶⁹ Mazan kadimana'o ni'i naa pa'an Daonaiora Aokazi İki'o sakanatan Tominkaru ma'ozaka'o diwa'ora antanapu."

[§] 22:67 *Christ*: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

⁷⁰Uruu idi ipai ĩnao kian u'ati, "Ukau'an mishi'o wuru'u pugaru Tominkaru Dani?"

"Una'apan sha'atii kaiwuru'u upishaanuz õgaru na'apa," ukian ĩ'ati.

⁷¹Udako'atin idi ĩparadan na'apa, sariapa ĩkian, "Kandii nii waaipan zii dikauda'o aimakaan kowaada-kaou'au'u, waabatan pu'u kaimanaiman udako iki na'apam ukian padau'an."

23

Pilate pishaan daua'o Jesus

(Matthew 27:1-2, 11-14; Mark 15:1-5; John 18:28-38)

¹Uruu idi ipai pidannao, wuru'u abatapainao kidaz na'ii kadishia'akan. Udauna'an ĩna'akan naa Jesus Pilate di'iti. Atii ĩkaawa-kidan na'itizu.

²Na'ia'a naa ĩkaakapaan Jesus Pilate ati. "Aushaa puabata wakuwaa di'oraz pidan dau'ana'a, waabatan ukakinaopan pidannao pana'iti karikaonan. Na'iki aonaa uaipan ĩkawinipinaatan tax Rome ia'o naobanai ati. Na'iki tuukii udakotinpan Christ nii. Na'iki udakotinpan king nii Jewnao ati," ĩkian Pilate ati.

³Udauna'an Pilate pishaan naa Jesus, "Mishi pugaru wuru'u king ni'oraz Jewnao ati?"

"Una'apan sha'atii kaiwuru'u puna'apanuz," Jesus kian u'ati.

⁴Udauna'an Pilate kian naa faadaanao zowaunaanao ati, na'iki ipai kasaba'ukinpainao pidannao ati, "Aonaa kanom õikodan dikauda'o nii aimakaan usha'apatan. Uruu idi aonaa kanom dikin ii usha'apata-kaou'au."

⁵Mazan ma'ozaka pidannao dako'atin uparadan, na'iki ĩkian u'ati, "Aizii ipai'i naa ukakinaowan pidannao, wuru'u kawii-tinpainao kidaz wawii Judea Baara an. Uruu idi tuukia'a naa pidannao kashadaakapan, na'iki aona'a naa powa'a ĩmishidan oo ĩsha'apatina'azon wuru kawana'ati'o Rome iki'o naobanai kakinaori kidaz. Galilee Baara iki'o wuru'u usakadanuz pakakinaopan pidannao, atii di'i, aizii kaawa'a naa uruu da'ati'i," ĩkian Pilate ati.

Herod pishaan daua'o Jesus

⁶Pilate abatan idi ĩna'apan, sariapa ukian ĩ'ati, "Kanom san uruu, Galilee Baara san?"

⁷Aizii uaitapan idi Jesus wa'atin Herod kazowautapanii wiizai di'iki, sariapa uduyudan una'aka-kaou'au Herod di'iti. Usha'apanum kau'an uruu dono, na'ia'o Herod Jerusalem ii. Uruu dauna'an ĩna'akan naa Jesus Herod di'iti.

⁸Tuukii Herod konaukii-kidan patukapan Jesus, usha'apanum kau'an kotua'iki'ora'a naa uabatautan Jesus dau'an. Na'iki tuukia'o utukapa'azon aimakaan wuru'u pabi'inaaka kida'oraz Jesus sha'apaapauzon.

⁹Uruu idi, iriba sodi kida upishaan Jesus, mazan aonaa bauda'apa udako'atin uparadan.

¹⁰Mazan upu'a'a naa faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u maonapadinan Herod dazaba ati, na'iki ĩkowaada iriba dikauda kida'o aimakaan u'ati, Jesus dau'an.

¹¹Udauna'an Herod na'iki baokopa pasoldyaannao tuma, ĩmakinaotan na'iki ĩbanikiitan naa Jesus kakiba'azonnaa kida'o ida'an. Udauna'an ĩkaiwada-kidan naa u'ati naobanainao kamichan kaduz. Uruu dauna'an Herod dyuudan naa koshan uruu powaa iti Pilate di'iti.

¹²Uruu kamoo dono Herod na'iki Pilate kaimanaakan. Uruu ua'ii aonaa ĩkaimanaakauzon.

Pidannao aipan Jesus zowii-kao

(Matthew 27:15-26; Mark 15:6-15; John 18:39–19:16)

13 Udauna'an Pilate dapadan naa faadaanao zowaunaanao, na'iki naobanai-tinpainao kida pidannao, na'iki ba'oran pidannao kida.

14 Aizii ĩbaokopatinan dauna'an, uru'u naa ukian ĩ'ati, "Unao zaamatanii, na'iki ukaawa-kidanii wuru'u di'oraz daonaiora'a. Na'iki ipai unao ukowaadan o'ati, ukakinaopan pidannao pana'iti. Na'iki ipai'i naa amazada kawana'ati pidannao to'oran naobanai Rome iki'o ati. Aizii di'i utukapa na'apam o'kootowapa-kidanuz, unao abatapan pu'u. Mazan aonaa o'ikodan dikauda'o nii aimaakan usha'apatan, unao kowaadan kawan o'ati.

15 Aizii Herod na'apa kapam, aonaa kanom uikodan dikauda'o nii usha'apatan. Uruu idi'o wuru'u uduyudanuz uruu powaa ati da'ati'i. Aonaa kanom dikauda'o nii wuru daonaiora sha'apatanu'u. Ukau'an aonaa kanom dikin ii uzowii-kao.

16 Uruu idi o'ba'izii-kidan nii karikaonan uruu, udauna'an marina'a naa umuuda-kao."

17 [Passover Kamoon dono, karikaonan da'i Pilate kodita-kidauzon ĩ'ati bauda'apa pidan, taraa-kizai iki.]*

18 Mazan pidannao kadakoinan u'ati aonaa masakauda'u mani. "Marii uzowii-kao, pukodita-kida pa'an Barabbas wa'ati," ĩkiainan u'ati.

19 Aizii Barabbas, wuru'u utaratapa-kaoaz, uzauda-kao idi'o utoman to'orataaka-karu pidannao ati, ĩto'ora-kinaa nii Rome iki'o naobanainao ati, wuru'u Jerusalem iainao kidaz. Uruu dono bauda'apa pidan zowii-kao. Uruu idi Barabbas zauda-kao udikin ii.

20 Tuukii padamata Pilate tiwaan pakodita-kidan Jesus, uruu idi na'apa koshan ukian ĩ'ati kiwiini'o kawan.

21 Mazan ma'ozaka ĩkadakoinan u'ati. "Marii utauka-kao cross di'iti! Marii utauka-kao cross di'iti!" ĩkiainan u'ati.

22 Upu'u Pilate tiwaan paparadan ĩ'ati. Uruu idikinautan naa uparadan na'apa ĩ'ati. "Kanom mooko dikauda'o nii usha'apata? Aonaa kanom o'ikodan dikauda'o nii usha'apatan. Ukau'an aonaa kanom dikin ii uzowii-kao. Uruu idi o'ba'izii-kidan nii karikaonan uruu na'iki udauna'an marina'a naa umuuda-kao," ukian pidannao ati.

23 Mazan powa'a zii ĩkadakoinan u'ati diiwa'o ida'an. "Marii utauka-kao cross di'iti," ĩkiainan u'ati. ĩkadakoinan u'ati, atii ĩdikintan uruu.

24 Uruu idi na'apa'a naa Pilate dyuudan Jesus sha'apata-kao, pidannao aipan kawana'ati.

25 Na'iki ukodita-kidan naa ĩ'ati pidan wuru'u zauda-kariwaiz umizaataakapa-kidan pidannao, na'iki uzowian pidan. Udauna'an utaa'akan naa Jesus pidannao ka'u iti, marii kizi'i naa ĩsha'apatan uruu Jewnao aipan kawana'ati.

Jesus tauka-kao cross di'iti

(Matthew 27:32-44; Mark 15:21-32; John 19:17-27)

26 Udauna'an soldyaanao na'aka'akan naa Jesus. Aizii ĩmakopa-kizi an ĩkodan pidan kaawa'aka'o zii Jerusalem ati. Simon kia'o u'uu, Cyrene san wuru'u pidanz. Sariapa soldyaanao zaamatan Simon na'iki idyuudan naa uwaodatan Jesus dawu'ati wuru'u cross ni'oraz atamun tu'uz.

27 Na'iki iriba, iriba pidannao makon tazatappan Jesus dawu'ati. Aizii zunnao na'ii kapam ĩbi'i ii, tuukii ĩmuraan Jesus.

* 23:17 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

²⁸ Mazan Jesus kian ū'ati, "Zunnao, Jerusalem sanaabanao, aonaa uzaada'ana'a ōdau'an. Mishi'oraiman uzaada pa'an unao dau'an, na'iki udainao dau'an.

²⁹ Usha'apanum kau'an kaina'a'o nii kamoo kaawan, uruu dono pidannao kian nii. 'Konaukia'o nii pa'an zunnao aona'oraz na'apainim ikaudaniizon, aona'oraz ibiida-kidauzon koraidaonaa.'

³⁰ Uruu dono tuukia'o nii pidannao aipan midukuonao diktan paugaru, na'iki tuukia'o nii ūaipan naawazi dizan paugaru.

³¹ Aizii di'i wuru'u utukapaniaz dikauda'o aimaakan sha'apata-ka'o ō'ati kaikapa'a, aonaa kanom dikin ia'o mani, aitaniimana'o nii manawun dikauda'o aimaakan baiapa-kida-ka'o Jerusalem sanna'o ati, ūsha'apaapan dikin ii oii kida'o aimaakan."

³² Kaina'a kapam soldyaanao na'akan dya'utam daonaioranao zowii-karu nii, ūnao zaamata-ka'o ūsha'apatan idi dikauda kida'o aimaakan.

³³ Udauna'an ūkaawan naa wuru di'iti'i amazada dakotapa-kariwaiz Pidan-Zowau-Niwa'uz-naawa kii. Na'ia'a naa ūtaukan Jesus cross di'iti. Na'iki dya'utam daonaioranao tauka-ka'o udazaba'a. Bauda'apa udiwa'ora antanapu, ba'oran uwashabaron antanapu.

³⁴ Pataukinapa kizi iki Jesus kian padaru ati, "Ōdaru, pumainaabata wuru'u dikauda'o aimaakan ūsha'apataniaz ō'ati kaikapa'a, usha'apanum kau'an aonaa ūaitapan kanom ni'o wuru'u pasha'apaapanuz aimaakan kaikapa'a." Udauna'an soldyaanao makinaotinan naa, patukapa-kinaa nii na'ia'oram nii pidan zaamata Jesus kamichan pa'idiwau nii.

³⁵ Uruu dono iriba pidannao awunuutapan Jesus tauka-ka'o. Aizii Jewnao naobanaanao, tuukii pa'an ūbanikiitan uruu. Kaikapa'a wuru'u ūkianuz. "Uruu kazannaapa'o ba'oran pidannao. Aizii watukapa kizi'i naa mooko, umishiin an uruu Christ, Tominkaru zaamataniaz, na'iki udyuudaniaz kazannaata'o nii papidanannao, marii aizii ukazannaatinan paaipan ati," ūkian udau'an.

³⁶ Aizii soldyaanao na'apa kapam ūbanikiitan uruu. Udauna'an ūtaan naa uriwun nii mawinipina'o wine idi.

³⁷ Na'iki ūkian u'ati, "Umishiin an mishi pugaru wuru'u king ni'oraz Jewnao ati, pukazannaatinan nii puaipan ati."

³⁸ Aizii atamun ida'a, uzowau paawa'a ūtaukan pasaadanii. Kaikapa'a wuru'u ūsaadaniaz: "Dii wuru'u King, Jewnao ati."

³⁹ Aizii bauda'apa wuru'u tauka-kariwainauz Jesus dazaba'a, uparadan dikauda'o ida'an Jesus ati. "Umishiin an pugaru Christ,† pukazannaatina'a naa aizii puaipan ati, na'iki pukazannaata waunao kapam," ukian.

⁴⁰ Mazan sariapa uiriban to'orauanuzu. Na'iki ukian u'ati, "Aonaa mooko pukichana'ikin puparadan Tominkaru dau'an kaikapa'a? Aonaa mooko pud'iitapan na'apam pupataka'uta-ka'o na'iki pumawakan nii na'apa uruu kawan.

⁴¹ Mazan aonaa kanom dikin ia'o mani upataka'uta-ka'o, aonaa kanom oia'o nii usha'apatan. Mazan waunao, wapataka'uta-ka'oaz kaikapa'a, waha'apatan idi'o oia'o."

⁴² Udauna'an ukian Jesus ati, "Jesus, punyukunuupa pa'i ōgaru punaobanaita-ka'o ana'a naa."

⁴³ Jesus kian u'ati, "Ōkowaadan nii pu'ati mishi'o: aizii na'ia'o nii kapam pugaru ōtuma konaukii-kizai aokazi ii."

Jesus mawakan daua'o

(Matthew 27:45-56; Mark 15:33-41; John 19:28-30)

† 23:39 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

⁴⁴ Aizii sakitapa kamoo, ipai amazada maruta'akan uruu wiizai di'ii, atii daawadata kamoo. Uruu dauna'an zii koshan amazada kanadan.

⁴⁵ Aizii Tominkaru Dapu nazo ii masha'apakiaka kamicha mada wuru'u awautapa'oraz unazoo kida,[‡] kuzuuta'akan pazikon an, doko iki atii uwaranu iti.

⁴⁶ Upu'a'a naa Jesus kadako'okan naa diiwa'o ida'an. "Ödaru, puka'u iti ötaan ödorona," ukian. Mazan umawaka'akan naa.

⁴⁷ Na'ia'o soldyaanao zowaunaa awunuutapan, uruu idi ipai uabatan, na'iki utukapan na'apam aimaakan sha'apan. Uruu idi tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru na'iki ukian, "Mishi'o mishi kaimana'o pidan arawu'u," ukian.

⁴⁸ Na'iki ipai pidannao wuru'u awunuutapainao kidaz na'ii, ipai kapam itukapan wuru'u aimaakan kida sha'apanuz. Tuukii idi'itimpan na'iki ikasha'oran aimaakan sha'apata-ka'o idi na'apa. Udauna'an ikiwan naa.

⁴⁹ Aizii pidannao wuru'u aitapainao kidaz Jesus, na'iki wuru'u tominpauzonao kidaz u'idi'iki, na'ii kapam iawunuutapan. Na'iki zunnao wuru'u wa'atiinaouz utuma Galilee Baara iki, na'ii kapam baokopa ituma, munapo ikadishitapan na'iki iawunuutapan.

Na'apam Jesus dida-ka'o

(Matthew 27:57-61; Mark 15:42-47; John 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Uruu dono na'ia'o pidan, Joseph kia'o u'uu. Arimathea iki'o, Judea Baara ia'oraz wiizai. Kaimana'o pidan uruu, na'iki sha'apata'o ipai aimaakan Tominkaru aipan kawana'ati. Na'iki tuukia'o uzaudapan Tominkaru naobanai-tinan kamoon kaawan. Padamata Jewnao, kazowautapaniinao pidannao tuma'o uzaamatinpan, mazan upu'u aonaa unyukunuu na'apan iparadan kawana'ati, na'iki aonaa unyukunuu na'apan wuru dau'ana'a isha'apatanuz Jesus kaikapa'a.

⁵² Sariapa umakon upishaa'anan Pilate Jesus nanaa dau'an. Na'apa Pilate nyukunuu.

⁵³ Uruu idi umakon naa Jesus tauka-kizinao iti, na'iki na'a'a naa utokakidan unanaa. Na'iki upapidan naazu baraka'o kamicha mada idi. Kaina'a ukichadanii kuba, mawakainao uun nii, na'iki aona'o zii kapam ukaiwauzokao. Na'iti'i naa una'akan Jesus nanaa na'iki na'ia'a naa umuudanuz.

⁵⁴ Friday wachuupunin wuru'u udida-kaoz, Jewnao sookapauzon kamoon maonapatan pu'a'a naa. §

⁵⁵ Aizii zunnao wa'atiinaouz Jesus tuma Galilee Baara iki, na'iti imakon baaranai iti. Uruu idi itukapa na'iam naa unanaa muuda-ka'o.

⁵⁶ Uruu dauna'an ikiwan naa pamashaadinapa kizi iti, itoma'anan naa kaduunuribai pakaduunuu-kinaa nii Jesus nanaa. Ba'oran kamoo uruu Sookapa-karu Kamoon wuru'u, uruu idi aonaa kanom isha'apatan uruu kamoo dono, Moses kakinaori kian kawana'ati.

24

Jesus kadishitan daua'o pamawaka-kizi iki

(Matthew 28:1-10; Mark 16:1-8; John 20:1-10)

¹ Aizii chaapi'ikiiman Sunday dono, zunnao makon baaranai iti. İna'akan kaduunuribai, itomanii pakaduunuu-kinaa nii Jesus nanaa.

[‡] 23:45 kamicha mada wuru'u awautapa'oraz unazoo kida: Putukapa kaarita token ii Tominkaru Dapu' dau'an, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo ida'a. § 23:54 Jewnao aitauzon pakamoon sakadinan, kamoo tipitan di'iki, na'iki uipain nii ba'oran kamoo tipitan di'iti.

² Aizii ikaawan baaranai paniinomizinaa di'iti, aona'a naa utaratinpan, zikada'aka-kaoa'a naa udaru'o kuba, baaranai taratapa-kinaoaz.

³ Uruu idi sariapa zunnao morota'akan baaranai paniinomizinaa shaawata. Mazan aona'aka'a naa Naobanai Jesus nanaa nii.

⁴ Tuukii idi'itinpan, uruu idi ikadishitapan naa na'ii, aonaa iaitapan na'apam pasha'apatinan. Upu'a'a naa itukapan dya'utam daonaioranao, wizi'i kida'o ikamichan kadishitapan na'a padazaba'a.

⁵ Tuukii itarian, upu'u mazan imapotinan i'ati patarian bii'i. Na'iki daonaioranao kian i'ati, "Kandii nii udorotan kakupa'o pidan mawakainao pidanao bii an?"

⁶ Aona'a naa uruu nii da'a'a, kadishita'aka'a naazu. Kaikapa sha'atii tawuru'u ukiauzonuz unao ati, tawuru'u Galilee Baara ia'oraz zii.

⁷ 'Daonaiora Aokazi Iki'o zaamata-ka'o nii, udauna'an utaa-ka'o nii oiainao pidanao ka'u iti, udauna'an utauka-ka'o nii cross di'iti, atii umawakan. Mazan idikinauda'u kamoo dauna'an ukadishitan nii pamawaka-kizi iki, 'kii sha'atii tawuru'u ukiauzonuz,' ikian i'ati.

⁸ Sariapa mishi zunnao nyukunuua'akan Jesus paradan.

⁹ Udauna'an ikiwa'akan naa atii ikaawan 11 Jesus tominapa-kidaniinao di'iti. Ipai daunuuda'u ikowaadan i'ati na'iki ba'orainao ati na'apa patukapan kawana'ati aimaakan sha'apan.

¹⁰ Kaikapauda'u'o wuru'u zunnaouz, Mary Magdala sanaaba, Joanna, Mary, James daroz, na'iki kaina'a ba'oran zunnao ituma. Ipai baokopa inao wuru'u kakuwaapainaoz Jesus tominapa-kidaniinao ati.

¹¹ Mazan aonaa imishidan zunnao paradan, usha'apanum kau'an iabatanuz mariidin-karu kawan karikaonan.

¹² Mazan Peter sariapa pa'an udima'akan baaranai iti. Ukaawan na'iti sariapa uawunuupan baaranai paniinomizinaa shaawata, mazan utukapa soo kamicha mada karikaonan, wuru'u Jesus nanaa shibata-kinaoaz. Udauna'an ukiwan naa, tuukii udi'itinpan patukapan idi aimaakan na'apa.

Jesus chi'ikapan patominapa-kidaniinao daawata (Mark 16:12-13)

¹³ Uruu kamoo dono dya'utam daonaioranao tominpauzonao Jesus di'iki makopaanan wiizai Emmaus iti. Munapo za'o wuru'u wiizaz Jerusalem iki.

¹⁴ Aizii wuru'u daonaioranaouz ikadakotinaan pamakopa-kizi an, ipai wuru dau'a'a aimaakan sha'apata-kariwaiz na'iki kowaada-kariwai kidaz Jesus dau'an.

¹⁵ Aizii ikadakotinaan pu'u, masha'apakiaka Jesus kaawa'akan na'iki uchi'ikapaanan naa idaawata.

¹⁶ Itukapa padamata Jesus, mazan aonaa iaitapan uruun. Usha'apanum kau'an dizapa-kariwai iaitapan ai uruu.

¹⁷ Sariapa upishaan idyaun. Ukian, "Kanom dau'o kaiwuru'u ukadakotinaanuz umakopan pu'u?"

Sariapa imashaada'akan, na'iki utukapa iawun baara kasha'ora pa'idiwaru.

¹⁸ Bauda'apa dako'atin uparadan, Cleopas kia'o u'uu, ukian u'ati, "Soo bauda'apa pugaru Jerusalem ida'a maaitapa-ka'o wuru dau'ana'a aimaakan sha'apata-kariwai kidaz diiki'i'i?"

¹⁹ "Na'apa'oram wuru'u aimaakan kida sha'apata-kariwaiz?" ukian i'ati.

"Tawuru'u kasha'ora kida'oraz aimaakan sha'apata-ka'o Jesus ati, Nazareth sanaz. Tominkaru prophetin uruu. Mishi Tominkaru tukapakan uruu kaimana'o, na'iki umanawunu'o pidan, ipai wuru ida'ana'a usha'apatani kidaz aimaakan na'iki ukakuwaatinan ida'an ma'ozaka. Ipai

pidannao na'apa kapam itukapan uruu, kaimana'o, na'iki umanawunu'u mishi pidan.

²⁰ Wafaadaannao zowaunaanao, na'iki kazowautapainao Jewnao wuru'u zaamata-kida'oraz uruu. Udauna'an itaan naa uruu Rome iki'o naobanai ka'u iti, izowii-kidan naaz cross paawa'a.

²¹ Wa'itiiman shaa uru'o nii wuru'u kazannaata'oraz Israelitenaopatrubanao ai. Aizii di'i uikoda'aka'a naa idikinauda'u kamoo umawakan dauna'an.

²² Na'iki powa'a zii kaina'a aimakaan di'itinapa-kidan waunao tuukii. Aizii chaapi'iki, waunao bii ikiinao zunnao makonkan ubaaranaa ii.

²³ Aona'a naa ikodan unanaa na'ii. Mazan ikaawan powaa ati ikowaadan wa'ati, patukapan dya'utam angelnao. Na'iki angelnao kowaadan i'ati kadishita'aka'a naa Jesus powaa iti.

²⁴ Zunnao kaawan dauna'an, sariapa waunao bii iki'o daonaorianao makon kapam baaranai iti. Na'iki ipai itukapan aimakaan na'apa zunnao kowaadan kawan. Mazan aonaa ikodan Jesus na'ii."

²⁵ Udauna'an Jesus dako'atin iparadan na'iki ukian i'ati, "Maam, na'apa dii manawun umaaitapakan aimakaan, na'iki kasha'apannaa umishidan tawuru'u kotua'o Tominkaru prophetinnao saadauzonii kidaz?"

²⁶ Aonaa mooko uaitapan wuru'u Christ, Tominkaru dyuudaniaz kannaata'o nii papidanannao, baiaapan nii ipai wuru'u na'apa kida'oraz aimakaan? Uruu dauna'an umakon nii aokazi iti, na'iki karikaonanu'o ni'i naa ukonaukiitin-kida-ka'o na'ii," ukian i'ati.

²⁷ Udauna'an ukowaadan na'iki unyukunuu-kidan i'ati ipai na'apa'oram manawun tawuru'u Moses na'iki prophetnao saadani kidaz padau'an, Tominkaru Paradan ida'a'oraz.

²⁸ Ukadakotinaan i'ati, atii na'apa imaonapatan wuru di'iti'i pamakopakiziz wiizai. Mazan itukapan Jesus sariapa pa'an udobatan.

²⁹ Uruu idi tuukii imashaatan uruu. "Puna'a'a naa zii shoman puda'awu aka watuma, wachuupun naa pa'i wuru'u, na'iki taa'azo'o naa wamarutan," ikian u'ati. Uruu idi umakon ituma.

³⁰ Aizii kabaunu'ia'a naa, uruu iaroopa'azon naa. Uruu idi Jesus sakanatan ituma. Na'iki sariapa uzaamatan bread, udauna'an utoriinapa-kidan naaz. Uruu dauna'an udushowan naa bread ikawana'ati.

³¹ Uruu ida'a zii iawun da'ata-ka'o iaitapa-kinaa nii Jesus. Iawunuupan u'idi'iti sariapa iaitapa'akan uruu. Mazan upu'a'a naa umainaabatina'akan iawun za'a.

³² Sariapa ikian pa'atiaaka kida, "Ei, uruu idi'o tawuru'u kaimanaiman uparadan pishatan wanyukunuu, ukadakotinaananz wa'ati dunapota. Na'iki unyukunuu-kidanuzu wa'ati ipai daunuuda'u na'apam saadauzo-kariwaiz Tominkaru paradan kian."

³³ Udauna'an iminziwa'akan naa, na'iki ipadanta'akan naa koshan Jerusalem iti. Aizii ikaawan na'iti ikoda wuru'u 11 Jesus tominapa-kidaniinao, kasaba'ukinpan baokopa, ba'orainao kida tuma.

³⁴ Na'iki iabatan ikadakotinan. "Mishi'o wuru'u wanaobanaa kadishitan, na'iki ukakudanuz naa powaa iti. Simon Peter tukapa'aka'a naa kapam uruu," ikian.

³⁵ Udauna'an inao kowaadan naa kapam ipai daunuuda'u na'apam Jesus chi'ikapaanan patuma dunapota. Ikowaadan i'ati aonaa iaitapanuz, atii udushowan ida'an zii bread i'ati, iaitapan uruu.

*Jesus aidinan
patominapa-kidaniinao ati
(Matthew 28:16-20; Mark 16:14-18; John 20:19-23; Acts 1:6-8)*

36 Aizii wuru'u dya'utamainaoz daonaoranao kakuwaapatinan pu'u zii pairibannao ati, upu'a'a naa Jesus kaawa'akan i'ida'ati masha'apakiaka. Na'iki ukian i'ati, "Marii kaiman-karu mashaapan unao tuma."

37 Mazan tuukii itarian, i'itiiman shaa udoronaa nii karikaonan wuru'u patukapaniaz.

38 Mazan Jesus kian i'ati, "Kandii nii utarian? Na'iki kandii nii aonaa umishidan utukapan o'garu?"

39 Aushaa utukapa mooko o'ka'u di'i, utukapa o'kidiba, mishi o'garu wuru'u. Uwa'ati da'ati'i upishata kizi o'garu, upishata o'mada, utukapa kizi mishi o'garu wuru'u. Aizii doronai aonaa udunaa nii oo uniwa'uz nii, wuru kawanu'u upishatanuz o'garu," ukian i'ati.

40 Uruu idi utukapa-kidan naa i'ati paka'u na'iki pakidiba.

41 Tuukii ikonaukian na'iki tuukii i'di'itinpan, aonaa imishidan wuru'u patukapanuz Jesus. Uruu idi ukian i'ati, "Kaina'a aimakaan da'a'a nika-karu nii?"

42 Sariapa itaan u'ati kopau waraka-kariwai'i naa.

43 Uruu idi uzaamatanuz na'iki uaroon naa i'awun za'a.

44 Udauna'an Jesus kian naa i'ati, "Aizii di'i wuru'u utukapaniaz ipai aimakaan kida sha'apan kaikapa'a. Uru'u naa tawuru'u o'kowaadauzoniaz unao ati, wachi'ikapauzon dono'oraz baokopa. Kaikapa sha'atii tawuru'u o'kiauzonuz unao ati. I'pai wuru'u Moses saadanii kidaz o'dau'an, na'iki wuru'u Tominkaru prophetinnao saadanii kidaz, na'iki wuru'u saada-kariwai kidaz o'dau'an Psalms ida'a, ipai'o nii zii uruu kida mishii-ka'o, 'kii sha'atii tawuru'u o'kiauzonuz u'ati," Jesus kian i'ati.

45 Na'iki utaan naa i'aitapa-kinaa nii na'apa'oram manawun wuru'u saada-kariwaiz Tominkaru paradan ida'a.

46 Udauna'an ukian naa i'ati, "Kaikapa sha'atii tawuru'u Tominkaru paradan saada-kariwai kida kianuz. 'Zowii-karu nii wuru'u Tominkaru dyuudaniaz kazannaata'o nii papidanannao, mazan idikinauda'u kamoo umawakan dauna'an ukakudan nii powaa iti, na'iki ukadishita-kida-ka'o nii pabaaranaa iki.

47 Marii pa'i kuwai kowaadapa-ka'o u'uu ida'an ipai pidannao ati, ipai imi'i baara an, marii ukowaada-ka'o Jerusalem sannao ati kiwiin. Kaikapa'o wuru'u kuwaiz: pidan tanawatinan an pa'oian ai, Tominkaru mainaabatan nii i'oi'an.'

48 Ukau'an o'dyuudan ukakuwaapan ipai wuru dau'a'a utukapanii kidaz sha'apan o'ati.

49 Na'iki o'dyuudan nii unao ida'ati tawuru'u o'daru kowaadauzoniaz pataa'azon unao ati. Mazan una'a'a naa zii pa'i uzauada da'a'a Jerusalem ida'a, atii o'dyuudan aokazi iki wuru'u o'daru dyuuda'azooniaz unyukunuu ma'ozaka-kinaa nii."

*Jesus na'aka-ka'o aokazi iti
(Mark 16:19-20; Acts 1:9-11)*

50 Udauna'an Jesus na'akan naa i'dyaun Jerusalem iki atii Bethany iti. Na'ia'a naa usawadan paka'u i'idi'iti, na'iki utoriinpan Tominkaru ati, marii kizi utaan kaimana'o mashaapa-karu inyukunuu iti.

51 Utoriinapa-kidan pu'u i'dyaun, uru'u naa usawatina'akan, na'iki una'aka'aka-kaoa'a naa aokazi iti.

52 Sariapa ikodoru'ukan u'ati, i'awun doko iti. Uruu idi tuukii ikonaukian, udauna'an ikiwa'akan naa konaukii Jerusalem iti.

53 Aizii Jerusalem ia'a naa, ipai kamoo imako'anpan Tominkaru Dapu iti, itoriinpan na'iki ikonaukii-kidan Tominkaru.

John Saadanii Kaimana'o Kuwai

Di'oraz kaarita daua'o

Di'ora'a kaarita John saadanii. Uruu Jesus tominapa-kidanii, na'iki apostle kapam uruu. Karikaonan una'auzon Jesus dazaba'a umanawun kida'o aimakaan sha'apan dono. Panaadon aka aonaa Jesus taapadan ba'orainao patominapa-kidaniinao wa'atin patuma, mazan John utaapada pa'an umakon patuma.

John kakuwaapan dono pidannao dau'u ukainaabatan i'dyaun i'uu ida'an kida. Mazan ukakuwaapan dono padau'u, aonaa uaipan patukapakaonawunu'o nii. Uruu idi aonaa usaadan pa'uu ukakuwaapan dono padau'u, mazan udakotinan ba'oran tominapa-kida-kariwaiz, kii da'i. (Putukapa John 18:15 ida'a.) Panaadon udakotinan Jesus marainpaniaz patominapa-kidanii, kii. (Putukapa John 13:21 ida'a.) Usaadan dono John kia'o pidan uu, ba'oran John daua'o wuru'u ukakuwaapanuz, Chikaawunuupauzo dau'ati'o wuru'u.

John saadan di'ora'a kaarita uaipan pidannao aitapan na'iki imishidan Jesus uruu Christ (Jewnao ati'oraz ukaunamunaatauzo-kaonawunu'o), uruu Tominkaru Dani. Pidannao mishidan dono uruu, na'iki i'zaamatanan idi upidanannao nii, ikodan nii karikaonan'u kakupa-karu. (Putukapa John 20:31 ida'a.)

John kowaada Jesus karikaonan'u ukakupan. Amazada tominan ua'ii zii kakupa'ora'a naa uruu. (Putukapa John 1:1 ida'a.) Na'iki pabi'inaaka'o ida'an, Tominkaru kainaabatan wa'ati kanom wuru'u Jesus. (Putukapa John 14:9-11 ida'a.) Ukowaada kaimanaiman na'apam pidan mishidan, uikoda kizi karikaonan'u kakupa-karu. Na'iki ukowaada pidan mishida-kinaa ni'o wuru'u Jesus sha'apatanuz iriba umanawun kida'o aimakaan. (Putukapa John 3:2 ida'a, na'iki John 10:38 ida'a.) Kaina'a Jesus daua'o ba'oran kaarita kida: Matthew, Mark na'iki Luke. Tuukii ikakuwaapan usha'apatanii kida dau'u. Na'iki ikowaada na'apam utominapa-kidan pidannao mashaapakarua dau'u Tominkaru ati. Mazan John, aonaa ukakuwaapan ipai Jesus sha'apatanii dau'u. Ukowaada aona'oraz ba'oran kaarita kida kowaadan.

John kowaada iriba umanawun kida'o Jesus paradan na'iki usha'apatanii kida, kainaabata'o uruu mishi'o Tominkaru dani, uruu kakupa-kinai, uruu dunapo, uruu mishi'o, uruu kanada'o, uruu wunu, uruu bread, uruu paoribai kadunaa, na'iki kaznizonao ka'uzatikii.

Kaarita buutinpan kida

Parada-karu tominan pidan nii 1:1-18

John Chikaawunuupauzo kakuwaapan Jesus dau'u 1:19-34

Jesus kakinaopan, na'iki usha'apatanii kida daua'o 1:35-12:50

Jesus sha'apatanii kida pazowii-kaonawunu'o ua'ii 13:1-17:26

Jesus zaamata-kaonawunu'o atii uzowii-kaonawunu'o 18:1-19:42

Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki, na'iki uaidinan pidannao ati 20:1-31

Jesus aidinan patominapa-kidaniinao ati Galilee Baara ii 21:1-25

Parada-karu Pidantinan

¹ Amazada toma-kaonawunu'o ua'ii na'a'ora'a naa Parada-karu, uruu Tominkaru tuma'o, na'iki uruu Tominkaru.

² Uruu na'a'ora'a naa Tominkaru tuma amazada toma-kaonawunu'o ua'ii.

³ Uruu ida'ana'o Tominkaru toman ipai aimakaan. Aonaa aimakaan tominan sha'ap'oram ida'an karikaonan, soo Uruu ida'an.

4 Uruu ida'a kakupa-kinai, na'iki wuru'u kakupa-kinaiz uruu kanadapa'oraz pidannao ati.

5 Kanada'o kanadapan maruta'o-karu'u, aonaa turuu maruta'o makadanuzu.

6 Kaina'a'o da'i pidan, John kia'o u'uu, Tominkaru dyuudani.

7 Ukaawan ukakuwaapa'anan pidannao ati kanada'o dau'u, ukuwaa ida'an kizi ipai labatan na'iki imishidan kanada'o dau'u.

8 Aonaa John mani wuru'u kanada'oraz, mazan ukaawan, ukakuwaapa'anan kanada'o dau'u.

9 Wuru'u kanada'oraz, kaina'iki uwa'atipan imi'i baara ati, uruu pa'an kanadapa'oraz ipai pidannao.

10 Kaawanka'o Parada-karu imi'i baara ati. Uruu ida'ana'o Tominkaru toman imi'i baara na'iki pidannao, mazan upu'u aonaa itatapan kanom wuru uruz.

11 Ukaawan pawizi ida'ati'o padamata, mazan uiribannao, aonaa inaubaan uruu.

12 Mazan na'ia'oram pidan nauba'o na'iki mishida'o uruu, utapada itominan Tominkaru dainao nii.

13 Aonaa itominan Tominkaru dainao nii koraidaonaa shakatan kawan, oo pidan aipan kawana'ati mani, soo Tominkaru aipan kawana'ati pa'an.

14 Aizii wuru'u Parada-karuz, utominan pidan nii na'iki umashaa-pankan wabii an. Watukapa na'apam uruu mishi'o umanawunun. Usha'apanum kau'an bauda'apauzon Tominkaru dani wuru'u uruz. Uruu ida'ana'o Tominkaru kainaabatan kaimanaiman pakamunanban na'iki uruu ida'ana'o mishi'o kuwai kainaabata-ka'o wa'ati.

15 John kakuwaan uda'u'an pidannao ati, ukian diiwa'o ida'an i'ati: "Di'i naa tawuru'u okaumamunataaniaz: Kaini'iki'o nii uwa'atin odawu'ati, mazan uruu powa'a'o zii umanawunun o'ai, usha'apanum kau'an uruu na'a'ora'a naa oshakatan ua'ii, okii-kiziz."

16 Ukamunanun idi manawun, powa'an kida usha'apatan kaiman kida'o aimaakan wa'ati.

17 Tominkaru taa-kidan Moses ida'an pakakinaori; mazan utaan mishi'o kuwai na'iki utukapa-kidan pakamunanun Jesus Christ ida'an pa'an.

18 Aonaa pidan tukapauzon Tominkaru. Soo Udani bauda'apauzoz, karikaonanu'oraz una'an Tominkaru tuma, uruu kaimanaiman ukainabatan Tominkaru.

John Chikaawunuupauzo kowaadan kanom ni'o pakaawan

(Matthew 3:1-12; Mark 1:1-8; Luke 3:1-18)

19-20 Jewnao zowaunaano Jerusalem iainaoz dyuudan faadaanao na'iki iminka'u Levitena^{*} pishaa'anan John kanom kaduz manawun wuru'u uruz. Ukowaada i'ati kaimanaiman, ipai kizi pidannao aitapan, "Ogaru, aonaa Christ[†] mani," ukian i'ati.

21 Aizii ikian u'ati, "Ukau'an kanom mooko pugaru? Elijah sha'a pugaru?"

"Aonaa!" John kian i'ati.

"Pugaru sha'a Prophet, tawuru'u kaawa'o ni'oraz?"[‡] ikian u'ati.

"Aonaa," ukian koshan i'ati.

22 Uruu idi ikian u'ati, "Ukau'an kanom kaduz mooko manawun wuru'u pugaru? Waaipan wakuwaa nii, wunao ati'o ni'i dyuudainaoz waunao. Pukowaada'aka'a naa kanom kaduz wuru'u pugaru!"

* 1:19-20 Levitena^o: Israel dani, Levi taakaan-daunnao, kaminka'uupauzonao Tominkaru Dapu ii.

† 1:19-20 Christ: Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ‡ 1:21 Deuteronomy 18:18-19

²³ John kian i'ati, "Ōgaru dau'ana'o tawuru'u prophet Isaiah saaduzonuz kaikapa'a:

'Kaina'a'o pidan kadakoinpan diiwa mapidantaka'o amazada ii aka:

Usaaba'a naa dunapo Naobanai mako kizi nii.' "§

²⁴ Phariseenao* kapam wuru'u dyuuda-kariwai ipishaa'anan John.

²⁵ Uru'u naa ikian John ati, "Pukian pu'u aonaa Christ mani pugaru, aonaa Elijah mani, na'iki aonaa Tominkaru Prophetin mani, tawuru'u wazaudapaniaz, mazan kandii nii mooko puchikaawunuupan?"

²⁶ Aizii John kian i'ati, "Ōgaru, ōchikaawunuupan wunu idi. Mazan kaina'a ubii'i ba'oran pidan, aona'o uaitapan kanom kaduz uruu.

²⁷ Uruu'o ni'i naa tukapa-ka'o amanawunu'o nii ōna'an pu'u zii. Ōgaru aonaa ōturan ōbuzuutan udazkidi zunaa."†

²⁸ John kakuwaapatinanuz kaikapa'a, Bethany ia'o, waoko ia'oraz Jordan Wa'o ai, uchikaawunuupauzo-kiziz.

So'ota'o pidannao oian

²⁹ Ba'oran kamoo John tukapan Jesus wa'atin pa'ida'ati, na'iki ukian pidannao ati: "Di'i naa wuru'u Tominkaru taaniaz Kaznizo-dani kawanu'o ni'oraz, so'ota'oraz pidannao oian!

³⁰ Uruu dau'ati'o tawuru'u ōkianuz, 'Utukapa-ka'o ni'i naa amanawunu'o nii ōna'an pu'u zii, mazan uruu powa'a'o amanawunun ō'ai, usha'apanum kau'an uruu kiwiitapa'o ō'ai.'

³¹ Ōgaru, aonaa ōaitapan kanom kaduz uruu, mazan ōchikaawunuupan wunu idi, Israelitena'o aitapa-kinaa ni'o kanom kaduz uruu."

³² John kowaadan kaimanaiman patukapanii dau'u: "Ōtukapanii Kaimana'o Doronaa wa'atin aokazi iki orid kawan, na'iki upakotan uruu ida'a.

³³ Kiwiin zii, aonaa ōaitapan kanom kaduz uruu. Mazan dyuuda'oraz ōchikaawunuupan wunu idi kian ō'ati, 'Putukapan an Kaimana'o Doronaa wa'atin doko iki na'iki umashaadinan dono pidan ida'a, uru'u naa wuru'u chikaawunuupa'o ni'oraz Kaimana'o Doronaa idi.'

³⁴ Ōtukapan idi usha'apan na'apa, ukau'an, ōkian u'ati, Tominkaru Dani wuru'u di'orazu'u."

Jesus ikodan kiwiini'o patominapa-kidaniinao

³⁵ Ba'oran kamoo na'ia'o koshan John na'iki na'ia'o utuma, dya'utam utominapa-kidaniinao.

³⁶ Utukapan Jesus dobatapan na'iki, ukian udau'an, "Di'i naa wuru'u Tominkaru taaniaz Kaznizo-dani kawanu'o ni'oraz!"

³⁷ Aizii dya'utamainaoz John tominapa-kidaniinao, iabatani uparadan na'apa, uru'u naa ida'anpa'akan Jesus.

³⁸ Jesus awunuukan powaa iti, utukapa i'wa'atin padawu'ati. Uru'u naa upishaan idyaun, "Kanom udawatapan?"

Ikian u'ati, "Tiichaa. Na'ia'o dii pumashaadinpan?"

³⁹ "Uwa'ati, utukapa kizi," ukian i'ati. Uru'u naa imakon utuma na'iki itukapa na'iam umashaadinpan, (4 o'clock wachuupunin wuru'u) uruu na'ia'a naa ichuupudin an utuma.

⁴⁰ Aizii wuru'u da'anpa'akainaoz Jesus, paabatan dauna'an John paradan, bauta'apa'o uu Andrew, uruu Simon Peter inawuzu.

§ 1:23 Isaiah 40:5

Masha'apannaada-kinao di'ii.

* 1:24 Pharisee: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu

† 1:27 Poitorui kaudin-kizi wuru'u ubuzuutanuz panaobanaa

dazkidi zunaa.

41 Kiwiin zii chaapi'iki, Andrew tukapan pa'inawuzu Simon na'iki ukakuwaapan u'ati, "Waikoda'a naa Messiah!" ukian. (Messiah, kii-karu Christ kia'o kapam wuru'u.)[‡]

42 Uru'u naa una'akan Simon, Jesus di'iti.

Jesus awunuupan u'idi'iti, ukian u'ati, "Pugaru Simon, John dani. Aizii pu'uu Cephas kia'o nii." (Peter kia'o kapam wuru'u, na'iki kuba kia'o wuru'u.)

Jesus dapadan

Philip na'iki Nathanael

43 Ba'oran chaapi'iki Jesus di'itinpan umako'ozon Galilee Baara iti. Uikodapan Philip na'iki ukian u'ati, "Puwa'ati ôtuma, putominapa kizi."

44 (Philip, uruu Bethsaida san, na'ia'o Andrew na'iki Peter mashaapan kapam.)

45 Uruu dauna'an Philip ikodan Nathanael na'iki ukian u'ati, "Waikoda'a naa tawuru'u Moses na'iki prophetnao saaduzoniaz Kakinaorii Kaaritan-naa ida'a udau'an. Uruu Jesus, Joseph dani, Nazareth sanaz."

46 "Nazareth san!" Nathanael kian, "Na'apa di'i naa aimaakan kaimana'o sha'apan uruu wiizai di'iki pa'an?"

"Puwa'ati putukapa kizi," Philip kian u'ati.

47 Aizii Jesus tukapan Nathanael wa'atin pa'ida'ati, sariapa ukian udau'an, "Arawu'u mishi'o Israelite, aonaa na'itim umariidinan."

48 Nathanael pishaan uruu, "Na'apa dii puaitapan ôdau'an?"

Jesus kian u'ati, "Philip dapadan ua'ii pugaru, ôtupakanii pugaru paoribai fig waranu ii."

49 "Tiichaa," Nathanael kian u'ati, "Pugaru Tominkaru Dani! Pugaru King Israelitenao ati."

50 Jesus kian u'ati, "Ôkowaadan idi'o pu'ati, 'Ôtukapan pugaru paoribai fig waranu ii,' uruu idi'o pumishida'akan? Putukapan nii zii umanawun kida'o aimaakan sha'apan wuru aia'a!"

51 Na'iki ukian i'ati, "Mishi'o kaiwuru'u ôkianuz: Utukapan nii aokazi da'atinan, na'iki Tominkaru angelinnao mako'anpan doko iti, na'iki i'wa'ati'anpan apowa ati Daonaiora Aokazi Iki'o ida'an!"

2

Jesus pana'adan wunu wine nii

1 Dya'utam kamoo dauna'an kaina'a mazidainao aroopa'azon Cana ii, Galilee Baara ia'oraz donoi. Jesus daro na'ia'o oroo.

2 Jesus na'iki utominapa-kidaniinao, na'iti'o idapada-ka'o kapam.

3 Aizii riwunii wine ipain idi'i naa, sariapa Jesus daro kian u'ati, "Ipa'i naa i'riwun."

4 "Kanom nii punyukunuupa'azon ôgaru?" Jesus kian o'ati. "Aonaa zii amazada kaawan ôsha'apata-kinnaa nii aimaakan."

5 Sariapa udaro kian na'ia'o poitoruinoo ati, "Usha'apata pa'i na'apam dono ukian u'ati!"

6 Na'ii kaina'a 6 dowada kida, kuba idi'o itoma-ka'o. Uruu kaduz dowada kida Jewnao kaiwauzonii wunu kinnaa nii pachikain-kinnaa nii, ichoochin kakinaorinaa kawana'ati. Uwazoo kida tuubarun 20 oo 30 gallon kida.

7 Jesus kian naa poitoruinoo ati, "Upaidada wuru'u dowada kidaz wunu idi." Uru'u naa ikapowan wunu na'iki ikawazootan naa dowada kida atii i'paidan.

[‡] 1:41 Hebrew paradan ida'an udakota-ka'o Messiah kii, na'iki Greek paradan ida'an udakota-ka'o Christ kii.

⁸ Udauna'an Jesus kian ñ'ati, "Aizii ukapota'a naa dowada wazoo, utaa kizi kazowautapa'o aroapa-karu atiz." Uru'u naa ñna'akan u'idi'iti wuru'u wunuz,

⁹ pana'adina'aka'oraz naa wine nii, na'iki uru'u naa utiwaanuz. Mazan aonaa uaitapan na'iki'oram ukaawa-kida-ka. (Soo poitoruinao kapotainaoz wunu, ñaitapa pa'an.) Sariapa udapadan wuru'u mazida'oraz

¹⁰ na'iki ukian u'ati, "Kiwiini'o padamata kaimana'oraz wine maokodauzo-ka. Aizii morowautapainao tuzan dono'o naa kaimanaiman, udauna'an zii turuu sha'apa'oram karikaonan wine maokoda-ka. Mazan pugaru pakawan zii putaapan wuru'u kaimana'oraz wine, atii kai!"

¹¹ Cana ia'o wuru'u kiwiini'oraz Jesus sha'apatan umanawunu'o aimakaan. Na'ii uaida-kidan na'apam pagaru umanawunun. Uruu idi kaimanaimana'a naa utominapa-kidaniinao mishidapan uruu.

¹² Uruu dauna'an umakon naa donoi Capernaum iti padaro na'iki pa'inawuzunao tuma, na'iki patominapa-kidaniinao tuma kapam. Mazan aonaa ñna'ian kotua'iki.

Jesus kodita-kidan Tominkaru Dapu iki puraataapainao
(*Matthew 21:12-13; Mark 11:15-17; Luke 19:45-46*)

¹³ Aizii maonapa'a naa Passover Kamoon sakadinan, uru'u naa Jesus makon Jerusalem iti.

¹⁴ Uikoda Tominkaru Dapu ii, selliipainao tapi'iza, kaznizo, na'iki wakokoonao. Uikoda kapam na'ii pidannao shakataaka-kidauzo puraata.

¹⁵ Uzaamata'akan do'ooribai paba'izin nii, uru'u naa uwaatan Tominkaru Dapu iki ipai ñ'uzanao, kaznizonao na'iki tapi'izanao. Aizii shakataaka-kidauzonao puraatan miisan* kida, udorau-kida'akan, ñpuraatan zokota'akan kida'a naa ubaara'a kida'o.

¹⁶ Jesus kian selliipainao ati wakokoonao, "Ukodita-kida wuru kida'a di'iki'! Aonaa turuu utaaapan òdaru dapu puraataapa-kizai nii."

¹⁷ Sariapa utominapa-kidaniinao nyukunuuan Tominkaru Paradan saada-kariwaiz kian, "Tuukii manawun òkaziwadapan ònyukunuu, òmarainpan idi pudapu."†

¹⁸ Jewnao zowaunaanao kian u'ati, "Turuu mooko pusha'apatan waawun za'a umanawunu'o aimakaan, wamishida-kinaa nii Tominkaru aipan ati'o wuru'u pusha'apatanuz aimakaan kaikapa'a?"

¹⁹ Jesus kian ñ'ati, "Umainaabata wuru'u Tominkaru Dapuz, na'iki idikinauda'u kamoo ida'a òkadishita-kidan nii powaa itiz."

²⁰ Aizii ñkian u'ati, "Di'ora'a Tominkaru Dapu 46 wunu utomapa-ka. Aizii turuu mooko puzauda-kidan pukadishita-kida'akanuzu idikinauda'u kamoo ida'a?"

²¹ Mazan Tominkaru Dapu Jesus kianuz, pananaa dau'ati'o wuru'u.

²² Tominkaru kadishita-kidan dauna'an Jesus mawaka-karu di'iki, utominapa-kidaniinao nyukunuitapan wuru'u uparadanuz. Ìmishida wuru'u saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan, na'iki ñmishida Jesus paradan kapam.

²³ Una'ian pu'u Jerusalem ii Passover Kamoon dono, iriba pidannao mishidan uruu ñtukapan idi usha'apaapan umanawun kida'o aimakaan.

²⁴ Mazan Jesus aitapan idi ipai pidan kaduz, aonaa ukainaabatan kaimanaiman ñ'ati.

²⁵ Aonaa kanom nii uaipan pidan kakuwaapan pa'ati pamin-pidanan dau'u, usha'apanum kau'an uaitapanii ipai pidan nyukunuu.

* 2:15 miisa: English ida'an, table. † 2:17 Psalm 69:9

3

Jesus ikodaakan Nicodemus tuma

¹ Kaina'a pidan, Nicodemus kia'o da'i u'uu, kazowautapa'o Jewnao, na'iki Phariseenao tonaazinaa di'iti'o uzaamatinpan.

² Ukaawan aiwaka'an Jesus ida'ati na'iki ukian u'ati, "Tiichaa, waaitapa Tominkaru di'iki'o pukaawan putominapa-kida'an an waunao. Usha'apanum kau'an aonaa kanom ka'itan pasha'apatan umanawun kida'o aimakaan wuru'u pusha'apaapaniaz, soo Tominkaru kaina'an dono utuma."

³ Jesus kian u'ati, "Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Aonaa turuu pidan tukapan Tominkaru Naobanai-tinapa-kizi, soo ushakatan an koshan."

⁴ Nicodemus kian u'ati, "Na'apa dii mooko pidan tunarunao shakatan koshan? Aonaa turuu umorotan padaro toba nazo iti ushakata kizi itamaul!"

⁵ Jesus kian u'ati, "Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Aonaa turuu pidan morotan Tominkaru Naobanai-tinapa-kizi iti, soo ushakatan an wunu ida'an na'iki Doronai ida'an.

⁶ Padaronao di'iki'o pidan shakatan pananaa zo'o, mazan Doronai ida'ana'o pidan shakatan padoronaa ia'o.

⁷ Aonaa pumaaitapaka'ana'a kaiwuru'u, 'Unao shakata pa'i powa'a koshan,' ōkianuz pu'ati.

⁸ Awaru makon pamako'ozoo-kizi iti. Puabata mishi uwa'idan, mazan aonaa puaitapan na'iki'oram uwa'atin oo na'iti'oram umakon. Na'apa'o kapam wuru'u pidan Kaimana'o Doronaa di'iki'oraz ushakatan."

⁹ Nicodemus pishaan Jesus, ukian, "Na'apa dii mooko turuu na'apa kida'o aimakaan sha'apan?"

¹⁰ Jesus kian u'ati, "Pugaru aitapa-kariwai putiichaa-tinpan Israelitena'o ati, mazan na'apa dii pumaaitapakan na'apa kida'o aimakaan?"

¹¹ Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Waparadan waaitapanii daua'o, na'iki wakowaadan watukapanii daua'o, mazan upu'u aonaa pumishida'azon wakuwaa.

¹² Ōkowaadan pu'ati imi'i baara'a'o aimakaan kida sha'apan dau'u, mazan aonaa pumishidan. Na'apam nii mooko pumishidan ōgaru, ōkowaadan an pu'ati aokazi ii kida'o aimakaan dau'u?

¹³ Aonaa kanom makouzon aokazi iti, soo Daonaiora Aokazi Iki'o, uruu wa'ati'oraz aokazi iki.

¹⁴ "Kotua'a naa mapidantaka'o amazada di'ii, Moses sawatauzon tooro muna'a kowazaz toma-kariwai chipirari idi.* Na'apa'o nii manawun Daonaiora Aokazi Iki'o sawata-ka'o.

¹⁵ Ukau'an, na'ia'oram pidan mishidan dono uruu, mishi'o nii uikodan karikaonanu'o kakupa-karu.

¹⁶ "Tominkaru marainpan idi manawun pidannao, utaa paudani bauda'apauzon. Ukau'an na'ia'oram pidan mishidan dono uruu, aona'o nii umawakauzon, mazan uikodan nii karikaonanu'o kakupa-karu.

¹⁷ Tominkaru dyuudan pauDani imi'i baara ati, aonaa pataka'uta'o ni'o mani pidannao pa'orian dikin ii, mazan ikazannaatin-kinaa ni'o pa'an.

¹⁸ "Aona'o nii Tominkaru pataka'utan mishidainauz uDani. Soo upataka'utan nii wunao pa'ana'a, aona'oraz imishidan ubauda'apauzon udani.

¹⁹ Kaikapa'o wuru'u, Tominkaru dakota-kinaaz pidannao oia'o nii: Kaawa'ora'a naa kanada'o imi'i baara ati, mazan pidannao tuukii imarainpan

* 3:14 Numbers 21:4-9

maruta'o wuru aia'a Kanada'oraz, Tominkaru di'iki'oraz ukaawan. Īsha'apaapan idi soo oia'o pa'idiwaru.

²⁰ Pidan sha'apaapa'o oia'o aimaakan kida, aonaa unadapan Kanada'o na'iki aona'o nii uwa'atin Kanada'o ida'ati. Usha'apanum kau'an na'apa'o pidan aonaa uaipan pa'orian kida kainaabata-ka.

²¹ Mazan pidan mishi'o umashaapan Tominkaru ati, utaapada pa'an Kanada'o Kanadapan paugaru, Kanada'o kainaabata kizi wuru'u usha'apaapanuz aimaakan kida uizo'atin idi'o pa'an Tominkaru."

John Chikaawunuupauzo kakuwaapan Jesus dau'u

²² Uruu dauna'an, Jesus makon Judea Baara iti patominapa-kidaniinao tuma. Tomunu'iki una'ian ĩtuma, na'iki na'ii uchikaawunu-u-kida'akan pidannao.

²³ John chikaawunuupa'o kapam pidannao Aenon ii maonapa Salim iti, wuru baoko tuubarun idi kida na'ii. Pidannao kaawa-kaawan kida ĩchikaawunuina'anan na'ati.

²⁴ (Uruu sha'apan John taraa-ka u'ia'o zii.)

²⁵ John tominapa-kidani bii ikiinao kashadaakapan ba'oran Jew tuma chikain-karu dau'an choochi kakinaopan kawana'ati'oraz.

²⁶ Aizii ĩkaawan naa John di'iti, ĩkian u'ati, "Tiichaa, puaitapa tawuru'u pidan putuma'oraz Jordan baza ii, tawuru'u pukowaadapaniaz pidannao ati? Mazan aizii kaina'a'a naa uchikaawunuupa-kidan pidannao, na'iki iriba, iriba pidannao makon u'idi'iti!"

²⁷ John kian ĩ'ati, "Aonaa kanom ka'itian pasha'apatan aimaakan paipan ati, soo Tominkaru dyuudan an uruu.

²⁸ Unao abata sha'atii tawuru'u ōkianuz, 'Ōgaru aonaa Christ† mani, ōgaru dyuuda-kariwai karikaonan uruu u'ati.'

²⁹ Mazida-kizai ii, mazida'akaiba pa'an mako'oraz pamin-mazidan tuma. Mazan upu'u zii mazida'aka'o paonaru konaukian uabatan idi mazida'o imodapan, ukonaukian idi paudaiaro dau'an. Na'apa'o manawun wuru'u ōkonaukianuz, na'iki aizii ōturuuda ōkonaukian.

³⁰ Uruu mishi'o ni'i naa umanawun-dinan, mazan ōgaru, Ōawutapaanan naa wuru'u."

Kanom nii Tominkaru dyuudan paudani

³¹ Kaawa'oraz doko iki uruu umanawunu'o ipai pidan ai. Aizii wuru'u imi'i baara'a'oraz, uruu imi'i baara san, na'iki ukakuwaapan imi'i baara'a'o dau'u. Wuru'u kaawa'oraz aokazi iki,

³² ukakuwaapan patukapanii na'iki paabatapanii dau'u aokazi ii, mazan aonaa pidan mishidan zoobaba ukuwaa.

³³ Kanom mishidan an ukuwaa, na'apa'o ida'an ukainaabatan Tominkaru kuwaa mishiin.

³⁴ Wuru'u Tominkaru dyuudaniaz, ukowaada Tominkaru paradan, usha'apanum kau'an kaimanaimana'o Tominkaru taan u'ati Kaimana'o Doronaa.

³⁵ WaDaru Tominkaru marainapanii pauDani, na'iki utaa ipai daunuuda'u aimaakan uka'u iti.

³⁶ Pidan mishida'o uDani, kaina'a'o karikaonanuo' kakupa-karu u'ida'a. Aizii pidan aona'oraz umishidan uDani, aonaa na'apainim nii uikodan

† 3:28 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

karikaonanu'o kakupa-karu, mazan karikaonanu'o nii ubaiatan Tominkaru to'oran.

4

Jesus paradinan

Samaria sanaaba tuma

¹ Phariseenao abata'a naa kuwai Jesus zaamatin-kidan daua'o pidannao pa'ida'ati, na'iki uchikaawunuuan iriba pidannao, powa'a zii ĩriban John di'iti'o zaamatinan ai.

² (Jesus mishi aonaa uchikaawunuupan padamata, soo utominapa-kidaniinao.)

³ Aizii Jesus abatan idi na'apam pidannao kakuwaapan padau'u, uru'u naa ukiwan Judea Baara iki, Galilee Baara iti.

⁴ Umakopan pu'u na'iti, Samaria Baara ana'o nii udobatan.

⁵ Aizii udobatapan pu'u Samaria Baara an, ukaawan donoi iti, Sychar kia'o u'uu. Maonapa'o na'ii Jacob taazonii zakapu paudani Joseph ati.

⁶ Na'ia'o Jacob kichada-kidauzon pakapoo-kizi nii.

Sakitapa kamoo, Jesus mizainan naa kowas pachi'ikapa-kinaa. Usakanatan maonapa kapoo-kizai ii.

⁷⁻⁸ Utominapa-kidaniinao mako aka donoi iti ĩtoria'ana'akan wanyukunui. Upu'a'a naa Samaria sanaaba wa'atin okapowa'anan na'ati kapoo-kizai ida'ati.

“Ōtuza'azoo wunu,” Jesus kian o'ati.

⁹ “Pugaru Jew, aizii ōgaru Samaria sanaaba, mazan kandii nii pupishaan wunu ō'ai?” okian u'ati. (Ona'apan u'ati, usha'apanum kau'an aona'o turuu Jewnao kaiwaan aimaakan Samaria Baara sannao kaiwaanii).*

¹⁰ Jesus kian o'ati, “Puaitapan an mani kanom Tominkaru taa'azoonii, na'iki kanom wuru'u pishaa'oraz pugaru wunu dau'ati, pupishaa mani uruu padamata na'iki utaa mani pu'ati wunu kakupa-kinai, aona'o umaarauzon pa'an.”

¹¹ Okian u'ati, “Aonaa kanom ida'an mazan pukapotan wunu, usha'apanum kau'an kapoo-kizai ida'a munapo wunu. Na'ikim nii pu'itiiman puikodan wunu aona'o umaarauzon?”

¹² Wadokozu-daun Jacob kichadanii wuru'u wakapoo-kizi ni'oraz. Uruu, udainao na'iki ĩ'uzanao, na'iki'o ĩtuzan wunu kapam. Powa'a'o zii mooko pugaru umanawunun Jacob ai?”

¹³ Jesus kian, “Pidan tuza'o wunu di'ora'a kapoo-kizai di'iki'i, maaradako'o nii uruu koshan;

¹⁴ mazan pidan tuza'o pa'an ōtaan ni'oraz wunu, aonaa na'apainim nii umaaradakouzon. Ōtaan ni'oraz wunu, una'an ni'i naa u'ida'a, ikoda'o nii wunu ma'ozaka'oraz ununudapan, taa'o ni'oraz karikaonanu'o kakupa-karu.”

¹⁵ Aizii okian u'ati, “Aushaa putaa mooko uruu wunu ō'ati, aonaa kizi ōmaarakouzon, na'iki aonaa kizi ōkapowa'anan powa'a da'ati'i.”

¹⁶ Jesus kian o'ati, “Pudapadanaka pudaiaru na'iki puwa'ati utuma da'ati'i.”

¹⁷ “Aona'o mazan ōkaudaiarun,” okian u'ati.

Jesus kian o'ati, “Mishi'o kaiwuru'u, 'aona'o ōkaudaiarun,' pukianuz.

* 4:9 Samaria Baara sannao: ĩnao kaduz pidannao, aonaa ĩnadapaakan Jewnao tuma.

18 Pugaru, baka'iau'ora'a naa pumazidan. Aizii kai'oraz pumin-mashaapan, aonaa mishi pudaiaru mani uruu, ukau'an mishi'o kaiwuru'u puparadanuz."

19 Okian u'ati, "Aizii ðaitapa! Pugaru Tominkaru prophetin!

20 Waunao Samaria Baara sannao dokoza-daunnao, di'ora'a midukuo ida'a'o ðaida-kidauzon pataapan Tominkaru umanawunu'o nii. Mazan unao Jewnao kian, Jerusalem ii pa'an Tominkaru aipan pidannao aida-kidan ðtaapan uruu umanawunu'o nii."

21 Aizii Jesus kian o'ati, "Pumishida ðparadan, kaina'iki kamoo wa'atin, uruu dono aona'o nii pidannao nyukunuitapan di'ora'a midukuo oo Jerusalem, ðaida-kida'azon an pataapan Tominkaru umanawunu'o nii.

22 Unao Samaria Baara sannao, aonaa uaitapan kaimanaiman kanom wuru'u utaapaniaz umanawunu'o nii; waunao Jewnao, waaitapa pa'an kanom wuru'u wataapaniaz umanawunu'o nii. Usha'apanum kau'an Jewnao ati'o wuru'u pidan kazannaatin-kinaa kainaabata-kaoz.

23 Mazan kaina'iki pa'ina'o kamoo wa'atin, aizii uruu kamo'o naa wuru'u kaaawa'oraz! Uruu dono, pidannao mishi'oraz manawun ðtaapan Tominkaru umanawunu'o nii, ðtaainan nii u'ati padoronaa ii, na'iki mishi'o ida'ana'o nii. Na'apainao wuru'u Tominkaru aipaniaz papidanannao nii.

24 Tominkaru uruu Doronai. Pidan taapa'oraz uruu umanawunu'o nii, marii utukapa-kidanuz Tominkaru ati, pataainan ida'an padoronaa ii na'iki mishi'o ida'an."

25 Aizii Samaria sanaaba kian Jesus ati, "Õaitapanii kaina'iki Messiah wa'atin. (Christ[†] kia'o kapam wuru'u.) Ukaawan dono, ukainaabatan nii ipai aimaakan wa'ati."

26 Udauna'an Jesus kian, "Õgaru uruu. Uruu paradina'oraz pu'ati."

27 Upu'a'a naa Jesus tominapa-kidaniinao kaaawa'akan donoi iki; tuukii ði'itinkan ðtukapan idi ukadakotinan zunaaba tuma. Mazan aonaa na'ia'oram kian o'ati, "Kanom puaipan u'ai?" oo "Kandii ni'o pukadakotinan otuma?" aonaa ukian u'ati.

28 Uru'u naa owa'aka'akan pawunun kinnaa, okiwa'akan naa donoi iti. Na'ia'a naa okakuwaapan pidannao ati.

29 "Aushaa uwa'ati, utukapanaka pidan kaidi'ia'a, ukowaada'aka ð'ati ipai ðsha'apatauzonii kida. Uru'u naa sha'a Christ?" okian.

30 Uru'u naa pidannao makon donoi iki, ðtukapa'anan Jesus.

31 Upu'u Jesus tominapa-kidaniinao dapadautan uruu, "Tiichaa, puaroopa'a naa zii!" ðkian.

32 Mazan Jesus kian ð'ati, "Õgaru kaina'a wanyukunui ðnikan ni'o, aona'oraz unao aitakan udau'u."

33 Uruu idi utominapa-kidaniinao pishautaakan, "Pidan na'akani'i naa sha'a uwanyukunuu nii?" ðkian.

34 Jesus kian ð'ati, "Õwanyukunuu pa'an wuru'u ðsha'apatanuz dyuuda'o ðgaru aiapanii ðsha'apatan, atii ðipaianzu.

35 Karikaonan da'i puabatan pidan kian: 'Kaina'iki 4 kauzu, udauna'an paoribai aka karaoda-kae.' Mazan ðkian u'ati, uawunuupa kaimanaiman zakapu kawana'ati kida. Dyuuu'a naa paoribai aka, turua'a naa ukaroda-kae!

36 Aizii wuru'u karaodapainauz kawinipinaata-kaoa'a naa ðyaun. ðkaraodapaniinao baokopata-kae karikaonanuo kakupa-karu di'iti.

[†] 4:25 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

Paowa'oraz paoribai uuda, na'iki karaoda'oraz paoribai aka baokopa'o nii ikonaukian.

³⁷ “Mishi'o wuru'u kiauzo-karuz kaikapa'a: ‘Bauda'apa'o pidan paowan, ba'oran pidan karaodan.’

³⁸ Ōdyuudan ukaraodapa'anan paoribai aka zakapu kawana'ati, aonaa ukaudinauzon na'ii padamata; ba'orainao kowas baiapanii unao ua'ii dadara'o kaudin-kizai, aizii unaou'u naa naubaapa ikaudin-kizi.”

³⁹ Iriba Samaria Baara sannao, mashaapainauz donoi ii mishidan Jesus, zunaaba kian idi, “Ukowaada ō'ati ipai aimaakan ōsha'apatauzonii.”

⁴⁰ Aizii Samaria Baara sannao kaawainauz u'ida'ati, ĩpishaan uruu tuukii, “Waaipan puna'a'akan watuma,” ikian u'ati. Uruu idi dya'utam kamoo Jesus na'ia'akan ĩtuma.

⁴¹ Iriba baokoinao mishidan ĩabatan idi Jesus kuwaa,

⁴² na'iki ikian zunaaba ati, “Aizii wamishida, aonaa pukowaadan idi mani wa'ati, mazan waabatan idi sariapa uruu di'iki. Aizii waaitapa uruu mishi wuru'u kazannaata'o ni'oraz ipai pidannao.”

Jesus kakudan naobanai dani munapo'o pa'ai

⁴³ Una'ia'akan dauna'an dya'utam kamoo, uru'u naa Jesus dobatan Galilee Baara iti.

⁴⁴ Jesus kian: “Tominkaru prophetin, aonaa utaapauzo-kaomanawunu'o nii pawiiizi ii.”

⁴⁵ Galilee Baara iki'o pidannao, makonka'o Passover Kamoon dau'ati Jerusalem ii, ipai ĩtukapan Jesus sha'apatanii kida baokopainapa-karu dono na'ii. Ukau'an, Jesus kaawan dono Galilee Baara iti, konaukii pidannao dapaapan uruu.

⁴⁶ Jesus kaawan naa koshan donoi Cana ati, Galilee Baara ia'oraz, (na'ia'o tawuru'u upana'adan wunu wine nii, kiwiini'o dono.)

Aizii uruu dono Capernaum ii, kaina'a'o wiizai zowaunaa karina'o udani daonaiora.

⁴⁷ Uabatan idi kaina'a Jesus kaawan Judea Baara iki Galilee ati, uru'u naa umakon Jesus di'iti. Tuukia'o ida'an upishaan Jesus, “Pumako ōtuma Capernaum iti pukakuda kizi ōdani; maonapa'ora'a naa umawakan kowas kaiwuru'u!”

⁴⁸ Jesus kian u'ati, “Aonaan an unao tukapan umanawun kida'o aimaakan sha'apata-kaos, aona'o nii umishidan.”

⁴⁹ Aizii pidan karina'oraz udani kian Jesus ati, “Puwa'ati kadiman ōtuma Naobanai, mawaka'o ni'i naa ōdani.”

⁵⁰ Jesus kian u'ati, “Pukiwa'a naa powaa iti, kakuda'a naa pudani!” Umishida Jesus paradan, uruu idi ukiwa'akan naa powaa iti.

⁵¹ Dunapo ii zii upoitorunao ikodapan uruu. ĩkian u'ati, “Kakuda'aka'a naa pudani.”

⁵² Uru'u naa upishaan ĩdyaun, “Na'iam dii kamoo ukakudan?” “Munumun, masakauda'u kamoo daawadatan, uruu umada wadidin,” ĩkian u'ati.

⁵³ Udaru aitapa na'a'o kamoo wuru'u, “Kakuda'a naa pudani!” Jesus kianuz u'ati. Ukau'an tuukii umishidan Jesus, na'iki baokopa'adapu ainao pidannao mishidan kapam.

⁵⁴ Uruu itamautannaa Jesus sha'apatan umanawunu'o aimaakan, pakaawan dono Galilee Baara ati koshan, Judea Baara iki.

¹ Udauna'an Jesus makon Jerusalem iti Jewnao baokopainpauzon kamoo dau'ati.

² Jerusalem awauribanaa ida'a, kaina'a paniinom, Kaznizo Paniinomizinaa kia'o udakota-ka. Maonapa udazaba'a kaina'a wunu baoko, Bethzatha kia'o udakota-ka Jewnao paradan ida'an. Maonapa wunu baoko danoma an, kaina'a baka'iauda'u kabaun dikin-dinapa-kizai kida.

³ Aizii dikin-dinapa-kizai kida nazo ii, kaina'a iriba karinainao washat-inpan kida, ishaawunnao na'iki pabi'inaaka machi'ika-kainao kaduz kida. [Ipai İdyauun İzaudapan wunu koboinan.

⁴ Panaadon kida'o da'i angel kaawauzon, na'iki ukoboan nii wuru'u wunuz. Karinaa-ziiwa kiwiini'o udamotinan ubaoko iti, ukoboo-ka dauna'an aka, uruu kakuda'o nii sha'apa'oram karikaonan parinaa ai.]*

⁵ Kaina'a karinaapa'o pidan na'ii kapati'ora'a naa, ubaiatinan 38 wunu.

⁶ Jesus tukapan uruu, uaitapa kotua'ora'a naa ukarinaapan. Jesus kian u'ati, "Puaiapa pukakudan?"

⁷ Karinaapa'o kian u'ati, "Aonaa pidan kaminka'uta'o nii ōgaru, ōkaawa kizi wunu baoko iti ukoboo-ka dono. Ōtiwaina'akan dono'o naa ōmakon na'iti, ba'oran pidan kaawa'aka'a naa kiwiin ō'ai."

⁸ Sariapa Jesus kian u'ati, "Aushaa, pukadishita! Pumako'o naa, puna'aka'a naa puwashatinapa-kizi."

⁹ Sariapa uma'ozaka'akan. Ukadishita'akan, uzaamata'akan pawashatinapa-kizi, na'iki uchi'ika'akan naa.

Aizii uruu dono, Sookapa-karu Kamoon wuru'u.

¹⁰ Uruu idi Jewnao zowaunaanao kian pidan kakuda-kariwai ati, "Aizii Sookapa-karu Kamoon. Pudikintapan wakakinaorinaa wuru'u puna'akanuz puwashatinapa-kizi."

¹¹ Mazan ukian i'ati, "Pidan kakuda'oraz ōgaru, ukian ō'ati, 'Pumako, puna'aka'a naa puwashatinapa-kizi.'"

¹² Na'iki İpishaan uruu, "Kanom mooko wuru'u dyuuda'oraz pumakon na'iki puna'akan puwashatinapa-kizi?"

¹³ Mazan aonaa uaitapan kanom wuru'u kakuda'oraz paugaru, usha'apanum kau'an iriba'o pidanna o uruu dono na'ii, na'iki kadiman kapam Jesus mako'okan İbii an.

¹⁴ Uruu dauna'an, Jesus ikodan naa uruu Tominkaru Dapu ii. Ukian u'ati, "Puabata, aizii ma'ozaka'a naa pugaru; ukau'an marina'a naa oia'o, panaadon kasha'ora'o aimakaan sha'apan powa'a zii pu'ati."

¹⁵ Uru'u naa umako'okan, ukakuwaapa'ana'akan naa Jewnao zowau-naanao ati. Ukian i'ati, "Jesus karikaonan tawuru'u kakuda'oraz ōgaru."

¹⁶ Jesus sha'apatan idi na'apa'o aimakaan Sookapa-karu Kamoon dono, uruu dikin ii Jewnao dadaradan naa amazada u'ati.

¹⁷ Uruu idi Jesus kian i'ati, "Ōdaru, ipai kamoo ukaminka'uupan pidanna o. Ōgaru na'apa'o kapam uruu kawan."

Jesus mishi'o Tominkaru Dani

¹⁸ Jesus kian dikin ii na'apa, powa'a zii Jewnao zowaunaanao dawatan na'apam pazowii-kida-kinnaa nii uruu. Aonaa soo uwazootapan idi mani İsookapauzon kamoon kakinaorinaa, mazan udakotan idi kapam Tominkaru paDaruru nii, uruu ida'an upatumaakadinan Tominkaru tuma.

* 5:4 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

19 Uruu idi Jesus kian i'ati, "Mishi'o kaiwuru'u òkianuz, aonaa Tominkaru Dani sha'apatan aimaakan paaipan ati, soo usha'apata patukapanii paDaru sha'apatan. Kanom uDaru sha'apatanii, na'apa kapam uDani sha'apatan.

20 ÒDaru marainapanii pauDani na'iki utukapa-kida u'ati ipai pasha'apaapanii. Na'iki utukapa-kidan nii u'ati aimaakan powa'a'o zii umanawunun kida, unao di'itinapa-kinaa nii.

21 Na'apa òDaru kadishita-kidan kawan mawakainao na'iki utaan kakupakaru i'ati, na'apa'o manawun uDani taan kakupa-karu na'ia'oram ati utaa'azon.

22 ÒDaru, aonaa ukabootan pidan oia'o di'titi oo kaimana'o di'titi. PauDani ati pa'an utaan ipai wuru'u na'apa'oraz sha'apatin-karu,

23 ipai kizi pidannao taapan uDani umanawunu'o nii, na'apa itaapan kawan uDaru. Mazan pidannao aona'oraz itaapan Tominkaru Dani umanawunu'o nii, na'apa kapam aonaa itaapan mani uDaru umanawunu'o nii wuru'u, dyuuda'oraz uruu.

24 "Mishi'o kaiwuru'u òkianuz u'ati: Pidan abata'o na'iki izo'ati'o òkuwaa, na'iki mishida'o dyuuda'oraz ògaru, kaina'a'ora'a naa karikaonanu'o kakupa-karu u'ida'a wuru'u. Aona'o nii upataka'uta-ka'o pa'oi'an dikiin ii. Aonaa powa'a mawakapa-karu di'itanpu'ora'a naa mani uruu, mazan kaina'a'ora'a naa uruu ida'a karikaonanu'o kakupa-karu.

25 Mishi'o kaiwuru'u òkianuz u'ati: Kaina'iki kamoo wa'atin, aizii uru'u naa wuru'u kaawa'oraz. Uruu dono'o ni'i naa mawakainao abatan Tominkaru Dani paradan. Pidan abata'o na'iki izo'ati'o Ukuwaa uruu kakupa'o nii.

26 WaDaru di'iki'o kakupa-karu ikoda-ka'o. Na'apa'o manawun waDaru toman pauDani, uruu di'iki kapam kakupa-karu ikoda-ka'o.

27 "WaDaru kiini'i naa pauDani ati, 'Turua'a naa aizii pubuutan pidannao,' usha'apanum kau'an uruu pa'an wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'o.

28 Aonaa umaaitapaka'ana'a òkuwaa! Mishi'o, kaina'a'o nii kamoo kaawan, na'iki uruu dono ipai'o nii pabaaranaa iki kida mawakainao abatan Uparadan.

29 Pidannao sha'apata'o kaimana'o, ikadishitan nii na'iki karikaonanu'o nii ikakupan; mazan pidannao sha'apata'o oia'o, ikadishitan nii na'iki pataka'uta-ka'o nii i'dyaun.

Kakuwaapainao Jesus dau'u

30 "Aonaa turuu òsha'apatan aimaakan òaipan ati karikaonan. Òbuutan pidannao soo Tominkaru aipan kawana'ati manawun. Ukau'an sakitapa'o pa'an wuru'u òbuutanuz pidannao i'sha'apainpan kawana'ati. Usha'apanum kau'an, aonaa òtiwaan òsha'apatan aimaakan òaipan ati karikaonan, soo dyuuda'oraz ògaru aipan kawana'ati òsha'apatinan.

31 "Òkakuwaapan an mani òdau'u, ò'ida'a karikaonan, aonaa turuu òparadan mishida-ka'o.

32 Mazan kaina'a ba'oran kakuwaapa'o òdau'u, òaitapa mishi'o wuru'u uparadanuz òdau'an.

33 "Unao, udyuudan pidannao John Chikaawunuupauzo di'titi. Uruu dono ukowaada mishi'o òdau'an.

34 Aonaa òaipan manawun mani pidan kakuwaapan òdau'an kaiwuru'u; mazan òkowaadan unao ati kaikapa kida'ora'a, turuu kizi ukazannaatinan.

35 John uruu lamp kawanu'o, ma'ozaka'oraz ukanadapan; aizii unao masakauda'u karikaonan ukonaukii-kidan ukanadapanuzu.

36 "Powa'a zii John kuwaa ai umanawunun wuru'u kakuwaapa'oraz òdau'u: wuru'u òsha'apatanii kidaz òdaru aipan kawana'ati, na'iki wuru'u

Uaipaniaz zii õsha'apatan, ñnao wuru'u kakuwaapa'oraz õdau'u. Na'iki õsha'apatanii kida ukainaabata õdaru wuru'u dyuuda'oraz õgaru.

³⁷ Na'iki õdaru kapam kakuwaapa'o õdau'u. Unao, aonaa uabatauzon uparadan oo utukapauzon uruu.

³⁸ Aonaa uzaamatan Ukuwaa, usha'apanum kau'an aonaa unao mishidan õgaru wuru'u Udyuudaniaz.

³⁹ Utominpan padamata kaimanaiman saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan dau'u, uzauda-kidan uruu ida'a'o nii unao ikodan karikaonanu'o kakupa-karu, mazan uruu kida kakuwaapa'oraz õdau'u!

⁴⁰ Mazan upu'u aonaa uzaamatina'azon õ'ida'ati, turuu kizi uzaamatan karikaonanu'o kakupa-karu.

⁴¹ “Õsha'apatan aimakaan aonaa õaipan idi'o mani pidannao dakotan õgaru umanawunu'o nii.

⁴² Mazan õaitapa unao, aonaa na'ia'oram marainpan Tominkaru kaimanaiman.

⁴³ Õgaru, õkaawan õdaru uu ida'ana'o, mazan unao, aonaa unaubaan õgaru. Mazan ba'orainao kaawan an paaipan ati karikaonan, ñnaou'o nii pa'an unaubaapa.

⁴⁴ Upaonarunao naubaan an unao, tuukii ukonaukian, mazan aonaa zoobaba usha'apatan aimakaan Tominkaru bauda'apauzon naubaa-kinnaa nii unao. Ukau'an, na'apam nii mooko umishidan uruu?

⁴⁵ “Aonaa õgaru'o nii mani wuru'u kia'o ni'oraz õdaru ati, ‘oia'o ñnao,’ unao dau'an. Kaina'a Moses saaduzonii, uru'o nii pa'an wuru'u ‘oia'o ñnao,’ kia'o ni'oraz, unyukunuu Moses saadanii dau'atin pu'u padamata.

⁴⁶ Umishidan an mani mishi manawun Moses saadanii, umishida mani padamata õgaru. Usha'apanum kau'an, õgaru dau'o wuru'u usaadaniaz.

⁴⁷ Mazan umamishidakan pu'u Moses saaduzonii kakinaorii, na'apam nii dii umishidan õparadan?”

6

Jesus paan 5000 pidannao

(Matthew 14:13-21; Mark 6:30-44; Luke 9:10-17)

¹ Aizii udauna'an Jesus taraukan Galilee Karishiiz baza iti, (Tiberias Karishiiz, kia'o udakota-ka'o kapam.)

² Iriba pidannao da'anpan uruu itukapan idi usha'apatan umanawun kida'o aimakaan, ukakudanuz karinainao.

³ Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma naawazi paawa iti, na'ii usakanatan ituma.

⁴ Aizii udono, maonapata'o Jewnao Passover Kamoon.

⁵ Jesus awunuudanaan, utukapa iriba pidannao wa'atin pa'ida'ati. Sari-apa ukian Philip ati, “Na'ikim nii watorian wanyukunui wapaa-kinnaa nii ipai wunaou'a?”

⁶ Jesus pishaanuz Philip, utiwaa-kidapan karikaonan uruu, mazan Jesus, uaitapani'i naa na'apam nii pasha'apainpan.

⁷ Philip kian u'ati, “8 kauzu pidan kaudinan winipinaa, aonaa turuu utorian wunao aroapa-kinnaa ni'i, utaa-ka'o pu'u mani masakauda'u sodi kida.”

⁸ Andrew, Simon Peter inawuzuz, uruu kapam Jesus tominapa-kidanii. Ukian Jesus ati,

9 “Kaina'a koraidaonaa diida'a'a, kaina'a u'ida'a baka'iauda'u barley-ba'i* na'iki dya'utam kopaunao sodi kida. Mazan na'apam nii mooko masakauda'u sodi'o wanyukunui turuan iriba'o manawun pidannao ati?”

10 Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Marii pidannao sakanatan.” Uru'u naa idyuudan pidannao sakanatan naa. Pinidi baawu wuru'u na'ia'oraz amazada. Aizii daonaioranao uikoda mani 5000 idyaun.

11 Uru'u naa Jesus zaamatan bread na'iki utoriinapa-kidan naaz Tominkaru ati, “Kaimana'o pugaru Tominkaru, putaan idi wanyukunui.” Uruu dauna'an udyuudan naa utaabi'ii-kaao sakanatapainao ati, aizii kopau na'apa kapam una'apatan. Ipai pidan aroopan abaapa kida.

12 Aizii ituruudan dauna'an paaroopan, Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Aizii uzawada wanyukunui wa'akun, aonaa uwakuda'ana'az.”

13 Uruu idi baka'iauda'u'oraz barley-ba'i wa'akun di'iki, ĩpaidada 12 dazowan kida.

14 Aizii pidannao tukapan idi Jesus sha'apatan umanawunu'o aimaakan, sariapa ĩkian, “Di'i naa wuru'u Prophet, saada-kariwai Tominkaru paradan kaunamunaataniaz uwa'atin nii.”†

15 Jesus aitapan idi pidannao zaamata'azon naa paugaru King nii aonaan pu'u unyukunuu na'apan, uruu idi umako'okan ĩ'ai paba'orantin koshan midukuo iti.

Jesus chi'ikan wunu paawa an
(*Matthew 14:22-33; Mark 6:45-52*)

16 Uruu wachuupunin, Jesus tominapa-kidaniinao makon naa Galilee Karishiiz iti.

17 ĩzaamatan kanawa na'iki uru'u naa ĩtaraukan Capernaum iti. Maruta'aka'a naa amazada, aonaa zii Jesus kaawan ĩ'ida'ati.

18 Aizii uruu wamarutan ida'a, ma'ozaka'o awaru kaawan na'iki kichana'iki-kii utoman wunu paran.

19 Jesus tominapa-kidaniinao pooratan pakanawan na'apa'o bii an, 3 oo 4 mile umunapon. Uru'u naa ĩtukapan Jesus wa'atin, wunu paawa an uchi'ikapan. Uwa'atin, atii umaonapatan ĩkanawan ida'ati. Tuukii ĩtarian u'ai.

20 Mazan upu'a'a naa uparadan ĩ'ati, “Mana'a utaria'ana'a! Őgaru wuru'ul!”

21 Uparadan dauna'an, ĩaipan naa upaidinan patuma kanawa zo'iti, mazan masha'apakiaka ĩkaawa'akan naa pamako-kizi iti.

Pidannao dawatinan Jesus dau'u

22 Ba'oran chaapi'iki, pidannao karishii danoma ia'oraz ĩwa'akinan, ĩaitapanii na'a'o soo bauda'apa kanawa karikaonan. Na'iki ĩaitapa kapam aonaa Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma uruu kanawa zo'an, soo ĩnao karikaonan mako.

23 Mazan kaina'a ba'oran kanawa kida kaawan Tiberias iki, maonapa Naobanai paa-kizi ii pidannao, utoriinapa-kidan dauna'an wanyukunui.

24 Aizii pidannao tukapan idi aonaa Jesus nii, na'iki aonaa utominapa-kidaniinao nii kapam, uru'u naa ĩpaidinan kanawa kida zo'iti, na'iki ĩmakon naa Capernaum iti, ĩdawatina'an naa Jesus dau'u.

Jesus, uruu wanyukunui aokazi iki'o

25 ĩikoda Jesus karishii baza ia'a naa. Uru'u naa ĩkian u'ati, “Tiichaa, na'apainim di'i naa pukaawan da'ati'i?”

* 6:9 barley-ba'i: barley aka, poroom kawanu'o. † 6:14 Deuteronomy 18:18-19

26 Jesus kian i'ati, "Mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Udawatinan òdau'u soo uaroonan idi'o abaapa karikaonan, aonaa utukapan idi'o mani òsha'apatan umanawun kida'o aimaakan.

27 Aonaa ukaudina'ana'a pataka'uinauzo wanyukunui dau'ati. Ukauudin pa'an wanyukunui dau'ati karikaonanu'oraz kakupa-karu u'ida'an. Uruu wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'o taan ni'oraz unao ati, usha'apanum kau'an Tominkaru tukapa-kida mishi panyukunuu kaimanan u'ati."

28 Aizii ikian u'ati, "Kanom mooko manawun Tominkaru aiapanii washa'apatan?"

29 Jesus kian i'ati, "Tominkaru aipan soo umishidan ògaru, padyuudaniaz."

30 Na'iki ikian u'ati, "Kandii mooko umanawunu'o aimaakan puaida-kidan nii wa'ati, wamishida-kinaa nii wuru'u puparadanuz?"

31 Wadokozu-daunnao, ìnikauzonii wanyukunui, 'manna' kia'oraz udakotakao, mapidantaka'o amazada ii. Na'apa usaadinpan Tominkaru Paradan ida'a, 'Utaanii i'ati ìnikan nii aokazi iki'o wanyukunui.' "‡

32 Jesus kian i'ati, "Mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Aonaa Moses mani wuru'u taa'oraz aokazi iki'o wanyukunui u'ati. Òdaru pa'an wuru'u taa'oraz aokazi iki'o wanyukunui, mishi'oraz kakupa-kinai.

33 Wanyukunui, Tominkaru dyuudaniaz aokazi iki, uruu pa'an taa'oraz kakupa-kinai manawun, pidannao ati."

34 Sariapa pidannao kian u'ati, "Naobanai! Putaa mooko wa'ati uruu wanyukunui, na'iki ipai kamoo pa'i putaa wa'atiz!"

35 Jesus kian i'ati, "Ògaru wuru'u wanyukunui kakupa-kinaiz. Na'ia'oram pidan zaamatina'o ò'ida'ati na'iki mishida'o ògaru, aona'o nii uzamaziizon na'iki aona'o nii umaaradakouzon.

36 "Mazan òkii sha'atii u'ati, utukapa'a naa padamata ògaru, mazan upu'u aonaa umishidan ògaru.

37 Ipai pidan òdaru taaniaz ò'ati, zaamatina'o nii ò'ida'ati. Na'iki pidan wuru'u zaamatina'oraz ò'ida'ati aonaa na'apainim nii òkashanauan.

38 Usha'apanum kau'an òwa'atin da'ati'i aokazi iki, òsha'apata'anan dyuuda'oraz ògaru aipan kawana'ati òsha'apatan. Aonaa òwa'atin òsha'apata'anan aimaakan ònyukunuu aipan kawana'ati.

39 Na'iki dyuuda'oraz ògaru, aonaa bauda'apa uaipan òwaziwaan pidan pataaniinaouz ò'ati. Mazan uaipan pa'an òkadishita-kidan Ìdyaun na'iki òtaan ìkakupa-kinaa nii, Tominkaru Ainaa dono.

40 ÒDaru aipan ipai pidan tukapa'oraz na'iki mishida'oraz uDani, zaamatan karikaonanu'o kakupa-karu; na'iki òkadishita-kidan nii Ìdyaun karikaonanu'o kakupa-karu di'iti Tominkaru Ainaa dono."

41 Uru'u naa Jewnao kadakotin-kidan uruu na'iki Ìto'oran naa u'ati, ukian idi, "Ògaru wuru'u wanyukunui aokazi iki'oraz kaawan."

42 Ukau'an ikian pa'atiaaka, "Aonaa mooko Jesus mani uruu, Joseph daniz? Waaitapanii na'apain udaronao! Na'apa di'i naa mooko kaiwuru'u ukianuz, 'Ògaru aokazi iki'o òwa'atin?" "

43 Jesus kian i'ati, "Aona'a naa ukadakoimpa'ana'a na'apa.

44 Òdaru wuru'u dyuuda'oraz ògaru; na'iki aonaa turuu pidan zaamatinan ò'ida'ati, soo òdaru minziiwatan dono uruu uzaamatina-kinaa nii ò'ida'ati. Na'iki òkadishita-kidan nii uruu Tominkaru Ainaa dono.

45 Na'apa kotua'o prophet saadauzionii kian, 'Ipa'i'o nii Tominkaru tominapa-kidan pidannao.'[§] Ukau'an kanom dyauta'o unyukunuu òdaru paradán dau'ati, na'iki tominpa'o uruu di'iki, zaamatina'o nii ò'ida'ati.

46 "Mazan aonaa na'ia'oram pidan tukapauzon òdaru, soo wuru'u wa'ati'oraz Tominkaru di'iki, uruu pa'an tukapa'oraz òdaru.

47 Mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Na'ia'oram pidan mishida'o, zaamata'ora'a naa karikaonanu'o kakupa-karu wuru'u.

48 Ògaru wuru'u wanyukunui kakupa-kinaiz.

49 Udokozu-daunnao nikauzon pu'u 'manna' mapidantaka'o amazada di'ii, upu'u Ìmawakan.

50 Mazan di'i naa pa'an wuru'u wanyukunui, kaawa'oraz aokazi iki, pidan nika'oraz uruu, karikaonanu'o nii ukakupan.

51 Ògaru pa'an wuru'u wanyukunui, kaawa'oraz aokazi iki, taa'oraz kakupa-kinai. Pidan nikan an wuru'u wanyukunui, uruu karikaonanu'o nii ukakupan. Wanyukunui òtaan ni'oraz u'ati, uruu òdunaa. Uruu òtaaniaz pidannao kakupa-kinaa nii."

52 Uru'u naa Jewnao shokorodinan u'ati na'iki Ìkian pa'atiaaka, "Na'apam nii mooko arawu itiman pataan wa'ati padunaa, wanyukunui nii?"

53 Jesus kian i'ati, "Mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Umanikakan an Daonaiora Aokazi Iki'o dunaa na'iki umatuzakan an uizain, aona'o kakupa-karu nii u'ida'a.

54 Mazan kanom aroopa'o òdunaa dau'u na'iki tuza'o òizain, uruu karikaonanu'o nii pa'an ukakupan na'iki òkadishita-kidan nii uruu Tominkaru Ainaa dono.

55 Òdunaa, uruu mishi'o wanyukunui na'iki òizain mishi'o riwunii.

56 Na'ia'oram pidan aroopa'o òdunaa dau'u na'iki tuza'o òizain, uruu zaamatanpa'o ò'ida'ati, na'iki ògaru zaamatanpa'o uruu ida'ati kapam.

57 Òdaru Tominkaru taapa'oraz kakupa-karu, uruu wuru'u dyuuda'oraz ògaru. Uruu di'iki'o òikodan kakupa-karu. Ukau'an pidan aroopa'oraz òdau'u, uikodan nii kakupa-karu ògaru di'iki.

58 Ukau'an di'ora'a wuru'u wanyukunui kaawa'oraz pa'an aokazi iki, aonaa udokozu-daunnao nikauzonii manna kawanu'o mani. Ìnikauzon pu'u padamata manna, mazan upu'u zii Ìmawakan. Mazan pidan aroopa'o di'ora'a wanyukunui dau'u, karikaonanu'o nii pa'an ukakupan."

59 Jesus kakuwaatinanz kaikapa'a, utominapatin-kidan dono'o pidannao *synagogue** ii.

Jesus kuwaa taa'oraz karikaonanu'o kakupa-karu

60 Aizii Ìabatan idi na'apa'o kuwai, iriba da'anapatinainaoz uruu, kian, "Dadara'o manawun ukuwaa. Kanom turuu uábatapan kaiwuru'u ukuwaa?"

61 Mazan Jesus, uaitapa na'apam patominapa-kidaniinao kadakotin-kidan pakuwaa. Sariapa ukian i'ati, "Ukaziwaa-kida zii òparadan?"

62 Na'apam dii mani ukian utukapan an Daonaiora Aokazi Iki'o sawatinan powaa iti pawa'ati-kizi iti?

63 Pudi'itapan an soo nanai daua'o karikaonan, uruu mazanu'o karikaonan wuru'u. Kaimana'o Doronaa pa'an wuru'u kaawa-kida'oraz kakupa-karu. Wuru'u òparadan kidaz, unao ati'oraz, aonaa nanai daua'o mani, mazan doronai daua'o, na'iki ukakupa-kinaa ni'o.

§ 6:45 Isaiah 54:13 * 6:59 *synagogue*: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

64 Mazan upu'u zii kaina'a pabi'i kida unao aonaa umishidan." (Jesus aitapanii sariapa patominapa-kidan di'iki'o idyaun, na'ia'oram aona'o nii imishidan. Na'iki uaitapa na'ia'oram nii kaakapaa paugaru tarubainao ati.)

65 Na'iki Jesus kian koshan, "Kaikapa'o ati'o tawuru'u òkianuz u'ati, aonaa turuu pidan zaamatanan ò'ida'ati, soo òdaru Tominkaru na'akan dono ò'ida'ati idyaun."

66 Na'iki'ora'a naa iriba utominapa-kidaniinao muudinan naa u'ai, aonaa powa'a imakon utuma.

67 Uruu idi Jesus kian wunao ati'i 12 patominapa-kidaniinaouz, "Unao mani, umuudinan ni'i naa kapam ò'ai?"

68 Simon Peter kian u'ati, "Naobanai, kanom di'iti'o nii mooko wamakon? Pugaru ida'a pa'an parada-karu kida taa'oraz karikaonanuo kakupa-karu.

69 Na'iki, aizii wamishida na'iki waaitapa pugaru umanawunu'o, Tominkaru di'iki'o puwa'atin!"

70 Jesus kian i'ati, "Ògaru zaamata'oraz 12 unao. Mazan bauda'apa unao, Satan!"

71 Una'apanuz Judas Iscariot daua'o wuru'u (Simon Iscariot daniz); uruu 12 tuma'o uaitinpan, uru'o nii zaamata-kida Jesus.

7

Pa'inawuzunao dyuudan Jesus makon Judea Baara iti

1 Uruu dauna'an, Jesus morowautapan na'ii'aka wiizai kawana'ati, Galilee Baara ii kida'oraz. Aonaa uaipan pachi'ikinan Judea Baara ii aka, usha'apanum kau'an Jewnao zowaunaanao zaudapanii uruu na'ii, iaipan pazowiinuzu.

2 Na'iki uruu dono maonapata'o Jewnao baokopainpauzon kamoon, ikawiizibatinauzon.*

3 Uruu idi Jesus inawuzunao kian u'ati, "Pugaru mani? Kanom nii aona'a naa pumakon Judea Baara iti, abatauzonao pukuwaa tukapa kizi wuru'u pusha'apaapanii kidaz?"

4 Aonaa na'ia'oram pidan dizapa'o pasha'apaapan aimaakan, uaipan an pidannao aitapan kaimanaiman kanom kaduz paugaru. Pusha'apaapan an aimaakan, marina'a naa ipai pidannao aitapan!"

5 (Aizii wuru'u u'inawuzunaouz, aonaa imishidan uruu.)

6 Jesus kian i'ati, "Aonaa zii mazan amazada kaawan ò'ati òmako-kinaa nii na'iti. Mazan unao, turuu umakon na'apainim karikaonan, uaipan kawana'ati.

7 Aonaa kanom dikin ii pidannao to'ora-kizaitapan unao. Mazan ògaru i'ito'ora-kizaitapanii, òkakuwaapan idi i'ioian dau'u.

8 Umako'o naa baokopainapa-kizai iti. Mazan ògaru, aona'o nii zii òmakon, usha'apanum kau'an aonaa zii amazada kaawan ò'ati."

9 Jesus paradan dauna'an na'apa, una'ian zii Galilee Baara ii.

Jesus Jerusalem ii

10 Mazan u'inawuzunao makon dauna'an baokopainapa-kizai iti, uru'u naa Jesus makon kapam. Umakon na'iti dizinapa, aonaa kizi pidannao aitapan na'iam uruu.

11 Na'ii, baokopainapa-kizai ii, Jewnao zowaunaanao dawatinan udau'u pidannao bii an, "Aonaa utukapan tawuru'u pidanaz?" ikian pidannao ati.

* 7:2 ikawiizibatinauzon: Putukapa kaarita token ii, Jewnao baokopainpauzon kamoon waranu'u, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

¹² Aizii uruu dono, iriba pidannao paradinan mashaуда'u kida Jesus dau'u. Ba'orainao kian, "Kaimana'o pidan uruu." Mazan ba'orainao kian, "Aonaa kaimana'o pidan mani uruu, soo umariidapan karikaonan pidannao."

¹³ Mazan aonaa na'ia'oram pidan diwadan paparadan, İtarian idi Jewnao zowaunaanao ai.

¹⁴ Aizii 4 kamo'o naa baokopainapa-karu, uruu zii Jesus makon Tominkaru Dapu iti. Na'ia'a naa utominapa-kidan pidannao.

¹⁵ Aizii Jewnao zowaunaanao abatan idi utominapa-kidan pidannao kaimanaiman manawun, tuukii İdi'itinpan uaitapan dau'an. Sariapa İkian udau'ati, "Na'apam dii mooko arawu aitapan kaikapa'a naa manawunu'u? Aonaa na'apainim padamata tiichaanao tominapa-kidauzon uruu!"

¹⁶ Jesus kian İ'ati, "Wuru'u ōkuwaa kidaz aonaa ōtomanii mani. Tominkaru, dyuuda'oraz ōgaru, uruu di'iki'o wuru'u ōkuwaa kidaz.

¹⁷ Pidan minziiwata'o panyukunuu Tominkaru kaudin-kizi dau'ati, uru'o nii pa'an aitapa ōkuwaa, Tominkaru di'iki'o, oo ōtomanii karikaonan.

¹⁸ Pidan kakuwaapan an paaipan ati karikaonan, utiwaan pamanawuntinan wuru'u. Mazan pidan kakuwaapa'o pamanawunutapa'azon idi dyuuda'o paugaru; uruu kaimana'o pidan, na'iki mishi'o uparadan.

¹⁹ Mishi, Moses taanii unao ati ukakinaorinaa. Mazan aonaa na'ia'oram unao mishi'o utaaapan wuru'u kakinaoriiz. Mazan kandii nii uzowia'azon ōgaru?"

²⁰ Aizii pidannao kian u'ati, "Kaina'a oia'o doronai pu'ida'a! Kanom mooko pu'itiiman zowia'azoo pugaru?"

²¹ Jesus kian İ'ati, "Kaina'a bauda'apa ōsha'apatanii umanawunu'o aimakaan Sookapa-karu Kamoon dono, na'iki tuukii unao di'itinpan udau'u.

²² Mazan upu'u zii, utaaapan udani daonaioranao choota-ka[†] sookapauzo-karu kamoo dono, İkainaabatan-kinaa Jewnao nii, Moses taan idi na'apa'o kakinaorii. (Mazan aonaa Moses di'iki'o mani wuru'u na'apa'o sakadinanz, uruu dokozu-daanoo pa'an wuru'u sakada'oraz na'apa'o.)

²³ Aizii utaaapan pu'u udani choota-ka[†] Sookapa-karu Kamoon dono, uruu aonaa kizi unao dikintapan Moses taaniaz kakinaorii. Kandii nii mooko uto'oran ō'ati ōsaabaan idi pa'an kaimanaiman pidan nanaa Sookapa-karu Kamoon dono?

²⁴ Aona'a udi'itapa'ana'a ōsha'apataniaz aimakaan oia'o nii. Mazan udi'itapa wuru'u ōsha'apataniaz aimakaan kaimana'o nii pa'an."

Christ mani wuru'u Jesus?

²⁵ Kaina'a Jerusalem sannao bii ikiinao pidannao, İkian Jesus dau'ati pa'atiaka, "Aonaa mooko arawu'u mani tawuru'u İtiwautaniaz pazowii-kidan?

²⁶ Aizii di'i naa uparadinan iriba'o pidan ati. Na'iki aonaa kanom wa'atin İtowauda'ua'anan uruu! Jewnao zowaunaanao aitapani'i naa sha'a uruu Christ[‡] kii-kizaiz?

²⁷ Mazan Christ kaawan dono, aona'o nii pidan aitapan na'iki'oram uwa'atin. Mazan arawu'u, waaitapa na'iki'oram uwa'atin."

²⁸ Aizii Jesus tominapatin-kidan pu'u pidannao Tominkaru Dapu ii, ukian diiwa'o ida'an, "Uaitapanii mooko ōgaru na'iki na'iki'oram ōwa'atin? Aonaa ō'ida'a'o mani ōwa'atin! Dyuuda'oraz ōgaru, uruu mishi'o, na'iki uruu di'iki'o ōwa'atin. Unao aonaa uaitapauzon uruu.

[†] 7:22 *choota-ka*: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

[‡] 7:26 *Christ*: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

²⁹ Mazan ḡgaru ḡaitapanii uruu, usha'apanum kau'an uruu di'iki'o ḡwa'atin, na'iki uruu pa'an wuru'u dyuuda'oraz ḡgaru."

³⁰ Uru'u naa ḡaipan pazaamata'akan Jesus sariapa na'ii, mazan aonaa kanom zaamatan uruu, usha'apanum kau'an aonaa zii amazada kaawan uzaamata-kinao nii.

³¹ Mazan iriba na'iainao pidannao mishidan uruu, na'iki ḡkian, "Ba'oran kaawan an, dakotina'o Christ nii, turuu mani mooko usha'apatan powa'a zii umanawun kida'o aimaakan arawu'u sha'apatanii kida aia'a?"

Jewnao zowaunaanao aipan pazaamata-kidan Jesus

³² Aizii Phariseenao abatankan naa na'apam pidannao kian pa'atiaaka, mashauda'u padamata Jesus dau'an. Uru'u naa ḡbaokopatinan faadaanao zowaunaanao tuma, udauna'an ḡdyuudan naa watchmantapainao Tominkaru Dapu ḡzaamatanaka kizi Jesus.

³³ Jesus kian, "ḡNa'an nii zii utuma baukapa'a naa, udauna'an ḡkiwan ni'i naa dyuuda'oraz ḡgaru di'iti.

³⁴ Udawatinan nii ḡdau'u mazan aona'o nii uikodan ḡgaru. Aonaa turuu unao makon ḡmako'ozoo-kizi iti."

³⁵ Uru'u naa Jewnao zowaunaanao kian pa'atiaaka, "Na'iti'oram mani umako'ozon, aonaa kizi turuu waikodan uruu? Umako'ozon sha'a Jewnao di'iti, mashaapainaoz Greeknao wiizi ii aka, utominapa-kida'anan Greeknao?"^S

³⁶ Na'apa'oram dau'ati'o dii wuru'u, 'Udawatinan nii ḡdau'u, mazan aona'o nii uikodan ḡgaru,' na'iki 'Aonaa turuu umakon ḡmako'ozoo-kizi iti,' ukianuz?" ḡkian.

Wunu kakupa-kinai

³⁷ Dawu'itiini'o kamoo baokopainapa-karuz, uruu umanawunu'o manawun kamoo. Uruu kamoo ida'a Jesus kadishitan na'iki uparadan diiwa'o ida'an, "Kanom maaradako'o marii uwa'atin ḡida'ati, ḡtaa kizi u'ati utuzan nii.

³⁸ Saada-kariwaiz Tominkaru Paradan kian kawana'ati, 'Kanom mishida'o ḡgaru, uruu di'iki'o nii wunu taa'oraz kakupa-kinaa shootapan.'"

³⁹ Jesus kadakotinanuz, Kaimana'o Doronaa daua'o wuru'u. Uruu wuru'u taa-karu ni'oraz mishidainao ati. Uruu dono aonaa zii Kaimana'o Doronaa taa-ka'o mishidainao ati, usha'apanum kau'an aonaa zii Jesus sawata-ka'o umanawunu'o ida'an.

Pana'a kida parada-karu

Jesus dau'an

⁴⁰ Jesus paradan dauna'an, iriba abatainao uz uparadan, ḡkian udau'an, "Di'ora'a pidan uru'u naa Prophet, uru'u naa wazaudapaniaz!"

⁴¹ Ba'orainao kian, "Uru'u naa Christ!" Mazan ba'orainao kian, "Aonaa uruu mani wuru'u! Galilee Baara iki'o nii mooko Christ wa'atin?"

⁴² Aonaa mooko saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan kian, David Takaan-daunu'o nii Christ, na'iki ushakatan nii Bethlehem ii, David mashaapauzo-kizi ii?"

⁴³ Uruu pana'a kida pidannao paradan Jesus dau'an.

⁴⁴ Aizii ba'orainao, ḡaipan naa padamata pazaamata'akan Jesus, marii kizi utaraa-ka'o, mazan aonaa kanom zaamatan zii uruu.

Jewnao zowaunaanao aonaa ḡmishidan Jesus

45 Uruu dauna'an watchmantapainao Tominkaru Dapu (tawuru'u dyuuda-kariwainaoz Īzaamata'anan Jesus) Īkaawan naa powaa ati faadaanao zowaunaanao na'iki Phariseenao ida'ati. Uru'u naa ĩkian, "Kandii nii aonaa una'akan uruu wa'ida'ati?"

46 Aizii watchmantapainao kian ĩ'ati, "Aonaa na'ia'oram pidan paradauzon na'apa uruu kawan!"

47 Uru'u naa Phariseenao kian ĩ'ati, "Upozawata-kidan naa mooko kapam unao kaiwuru'u?"

48 Ubatauzo mooko faadaanao zowaunaanao bii iki'o, oo bauda'apa Pharisee mishida'o uruu?

49 Mazan wuru'u da'anpainaouz uruu, aonaa ĩaitapan Moses taazonii kakinaorii dau'u. Ukau'an Tominkaru pataka'utan nii ĩdyaun!"

50 Na'a'o ĩtuma Nicodemus, uruu Pharisee kapam; uruu makonka'oraz Jesus di'ii kiwiini'o dono zii. Ukian patumainao ati,

51 "Wakakinaorinaa kian kawana'ati, aonaa turuu wakabootan pidan oia'o di'iti, wamaabatakan ua'ii zii na'apam ukian na'iki wamaaitapakan ua'ii zii kanom manawun wuru'u usha'apaapanuz."

52 Aizii ĩkian u'ati, "Pugaru kapam Galilee Baara san, mishii? Putom-inpan an Tominkaru Paradan saada-kariwai dau'u, putukapan nii, aonaa na'apainim nii prophet wa'atin Galilee Baara iki."

53 [Uruu dauna'an ipai pidannao kiwa'akan kida'a naa padapu iti.

8

Zuna kootowapa-kida-kae oba'orantapan idi

1 Aizii Jesus, umakon naa Olive Naawa iti.

2 Ba'oran kamoo, wakanada'akan zii ukaawa'akan naa powaa ati Tominkaru Dapu ati. Pidannao kaawa-kaawan kida'a naa u'ida'ati. Jesus sakanatan na'iki uruu naa utominapa-kidan koshan pidannao.

3 Upu'u tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u na'iki Phariseenao kaawa-kida'akan zun, zaamata-kariwai oba'orantapan idi. Oroo'o naa ĩkadishita-kidan pidannao kanaapu ii.

4 Udauna'an ĩkian Jesus ati, "Tiichaa. Di'ora'a zun ikoda-kariwai oda'awupan ba'oran daiaru tuma.

5 Moses taanii kakinaorii kian, zun na'apa'o, marii ozowii-kae, oboo-kae ida'an kuba idi. Aizii pugaru mani, na'apam dii pukian na'apa'o dau'ati?"

6 ĩna'apanuz u'ati, ĩabata'azon karikaonan na'iam uparadan pana'itin kakinaorii ai, ĩdakoapa-kinaa nii uruu naobanainao kanaapu ii. Mazan Jesus dawuka'akan pasakanatapa-kizi'i, usaadapa'akan paka'u shuwu idi kaatu ida'a.

7 ĩpishautan pu'u zii uruu, Jesus saabaina'akan koshan pasakanatapa-kizi'i. Uru'u naa ukian ĩ'ati, "Na'ia'oram pidan unao bii o' aonaa na'apaini'oram usha'apatan oia'o. Marii uruu kiwiini'o nii boowan oroo."

8 Udauna'an udawuka'akan koshan. Na'apa koshan usaadapan paka'u shuwu idi.

9 ĩabatan idi na'apam Jesus kian pa'ati, bauda'apa kida ĩmakon Jesus ai, atii ipai ĩmakon. Tunarunaonao kiwiin ĩmako'okan, udauna'an pa'inainao, ĩwa'aka'akan naa Jesus. Aizii wuru'u zunaabaz, pakawan zii okadishitapan na'ii.

10 Jesus saabainan pasakanatapa-kizi'i koshan. Uru'u naa ukian o'ati, "Na'iam naa ĩdyaun? Aonaa kanom wa'akinan, kaboota'o nii pugaru oia'o di'iti?"

11 "Aonaa," okian u'ati.

Na'iki Jesus kian o'ati, "Ōgaru, aona'o nii kapam ōkabootan oia'o di'iti pugaru. Pumako'o naa, mazan aona'a naa pusha'apata'ana'a oia'o koshan."J*

Jesus Kanada'o Kawanu'o imi'i baara sanna'o ati

12 Bauda'apa kamoo, Jesus kakinaopan koshan pidannao, ukian i'ati, "Ōgaru wuru'u kanadapa'oraz imi'i baara sanna'o ati. Pidan zaamatanin an ō'ida'ati, Kanada'o-karua'o nii umashaapan, na'iki aonaa na'apainim nii ubaiaapan maruta'o. Wuru'u Kanada'oraz, uruu kakupa-kinai manawun."

13 Phariseenao kian u'ati, "Pugaru, pu'ida'a'ora'a naa karikaonan pukakuwaapan, aonaa turuu puparadan mishida-ka'o."

14 Jesus kian i'ati, "Mishi ō'ida'a'o ōkakuwaapan, mazan upu'u turuu ōkuwaa mishida-ka'o! Usha'apanum kau'an ōaitapa na'iki'oram ōwa'atin na'iki na'iti'oram ōmakopan. Unao, aonaa uaitapan na'iki'oram ōwa'atin oo na'iti'oram ōmakopan."

15 Unao, udakotan pidan oia'o nii, soo uzauda-kidan karikaonan. Ōgaru, aonaa na'apa mani ōdakotan pidan oia'o nii.

16 Mazan 'oia'o uruu,' oo, 'kaimana'o uruu,' ōkian an pidan dau'ati, uruu mishi'o pa'an wuru'u ōna'apanuz, usha'apanum kau'an, aonaa ōba'orantina'o mani wuru'u ōna'apanuz. Ōdaru dyuuda'oraz ōgaru, tuma'o wuru'u ōgaruz.

17 Ukakinaorinaa kian, 'Dya'utama'o pidannao kakuwaapan an na'apa kida manawun bauda'apa'o aimaakan dau'u, uruu aitapa-ka'o mishi'o wuru'u ikuwaaz.'

18 Ōkakuwaapan ōdau'u, na'apa manawun ōdaru, dyuuda'oraz ōgaru kakuwaapan kawan ōdau'u."

19 I'kian u'ati, "Na'iam dii mooko puDaru?"

Jesus kian i'ati, "Unao, aonaa uaitapan kanom ōgaru, ukau'an aonaa uaitapan ōDaru! Uaitapan an mani ōgaru, uaitapa mani ōDaru kapam."

20 Jesus paradan na'apa utominapa-kidan dono'o pidannao Tominkaru Dapu ii, maonapa puraata tauzo-kizinao ii, (Tominkaru Dapu tannaa ni'oraz). Mazan aonaa na'ia'oram pidan zaamatan uruu, usha'apanum kau'an aonaa zii amazada kaawan uzaamata-kinao nii.

Jesus kakinaopan mamishida-kainao paugaru

21 Aizii Jesus kian i'ati koshan, "Ōmakon ni'i naa di'iki'i. Udawatan nii ōgaru, mazan umawakan nii u'oian bii'i. Ōmako'ozoo-kizi iti, aonaa unao ka'iitan umakon."

22 Ukau'an, Jewnao zowaunaanao kian pa'atiaaka. "Pazowiina'azon dau'ati'o ōaitapan wuru'u ukianuz, 'Ōmako'ozoo-kizi iti, aonaa unao ka'iitan umakon,' ukianuz?"

23 Jesus kian, "Unao, da'a sanna'o karikaonanuu; ōgaru, doko iki'o pa'an ōwa'atin. Unao imi'i baara sanna'o! Ōgaru, aonaa imi'i baara san mani."

24 Uruu idi'o tawuru'u ōkianuz u'ati, umawakan nii u'oian bii'i. Mishi'o nii umawakan u'oian bii'i, umamishidakan idi ōgaru'u naa wuru'u."

25 "Kanom mooko pugaru?" I'kian u'ati.

Jesus kian, "Ōgaru wuru'u, ōkowaadaniaz u'ati kiwiin zii."

26 'Oia'o,' turua'o ōkian unao dau'ati, mazan aona'o nii ōna'apan, usha'apanum kau'an, ōparadan soo dyuuda'oraz ōgaru dyuudan kawana'ati, na'iki ōaitapa uruu sakitapa'o uparadan. Kanom ōabatani uruu di'iki, uruu ōkowaada pidannao ati da'a'a imi'i baara'a."

* 8:11 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

²⁷ Aonaa ĩaitapan uparadinan paDaru aokazi ia'o daua'o wuru'u.

²⁸ Uruu idi Jesus kian ĩ'ati, "Usawatan dono'o naa Daonaiora Aokazi ĩki'o, uaitapan ni'i naa mishi'ōgaru'u naa wuru'u. Uruu dono uaitapan nii, ōsha'apatan aimakaan aonaa ōaipan ati'o mani, mazan ōparadan na'apa manawun ōdaru tominapa-kidan kawana'ati ōgaru.

²⁹ Aizii dyuuda'oraz ōgaru, karikaonan'u una'auzon ōtuma, aona'o nii uwa'akauzon ōgaru ōba'orantin, usha'apanum kau'an ukonaukii-kidanii ipai aimakaan ōsha'apatanii."

³⁰ Iriba pidannao mishidan Jesus, ĩabatan idi na'apam ukian.

Abraham dainao

³¹ Ukau'an Jesus kian Jewnao ati mishidainaouz uruu, "Karikaonanun an uizo'atipan ōkakinaori, uruu mishi'o ōpidanannao unao.

³² Uaitapan nii mishi'o kuwai Tominkaru di'iki'o. Na'iki mishi'o kuwai muudin-kidan nii unao upoitoretapa-ka'o ai."

³³ ĩkian Jesus ati, "Abraham takaa-daunnao mazan waunao, na'iki aonaa na'apaini'oram ba'oran naobanai poitoruitapazon waunao. Na'apa'oram ati'o dii kaiwuru'u, 'mishi'o kuwai muudin-kidan nii unao upoitoretapa-ka'o ai,' pukianuz?"

³⁴ Jesus kian ĩ'ati, "Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz u'ati: Pidan sha'apata'o oia'o, uruu oia'o poitoru wuru'u.

³⁵ Aonaa karikaonan'u'o nii mani naobanai taapan papoitoru padapu'u. Mazan udani, karikaonan'u'o nii pa'an utaapa-ka'o naobanai dani nii.

³⁶ Ukau'an Tominkaru Dani muudin-kidan an unao upoitoretapa-ka'o ai, mishi'o nii manawun aonaa poitorui'i naa mani unao.

³⁷ ōaitapa Abraham takaa-daunnao unao. Mazan upu'u zii uzowia'azon ōgaru, usha'apanum kau'an, aonaa utaapan kaimanaiman ōkuwaa unukunuu ii.

³⁸ ōgaru, ōkakuwaapan ōDaru tukapa-kidanii daua'o ō'ati. Unao, usha'apatan aimakaan udaru kian kawana'ati."

³⁹ Aizii ĩkian u'ati, "Abraham mazan wadaru nii."

Jesus kian ĩ'ati, "Umishiin an mani Abraham dainao unao, na'apa mani umashaapan uruu mashaapazon kawan.

⁴⁰ ōabatan kawana'ati mishi'o kuwai Tominkaru di'iki, uruu ōkowaada unao ati. Mazan upu'u zii uzowia'azon ōgaru. Abraham, aonaa na'apa'o mani ukadz!

⁴¹ Unao sha'apaapanii kidaz, udaru kaudin-kizi pa'an wuru'u."

Na'iki ĩkian u'ati, "Tominkaru, uruu mazan bauda'apa wadaru. Aonaa ba'oran wadaru nii."

Satan dainao

⁴² Jesus kian ĩ'ati, "Umishiin an mani udaru Tominkaru, umarainapa mani ōgaru, usha'apanum kau'an uruu di'iki'o ōwa'atin. Uruu dyuudanii ōgaru, aonaa ōaipana'ati'o mani wuru'u ōwa'atinuz.

⁴³ Kandii nii aonaa uaitapan zoobaba kaiwuru'u ōparadanuz? Usha'apanum kau'an aonaa uzaamata'azon ōkuwaa.

⁴⁴ Unao Satan dainao, uruu idi'o usha'apata'azon aimakaan udaru aipan kawana'ati. Uruu, sakadin-kizai iki'o uzowian pidan, na'iki aonaa na'apainim ukonaukii-kidan mishi'o kuwai, usha'apanum kau'an aonaa na'apainim uparadan mishiin. Uruu mariidinauzo na'iki ipai mariidinauzonao tomin-kizi!

45 “Ōgaru, mishi'o pa'an ōkuwaa, mazan uruu idi'o aonaa unao mishidan ōparadan.

46 Na'ia'oram dii pidan kaida'a'a, turua'o ukainaabatan ō'oian? Ōkowaadan pu'u mishi'o, mazan kandii nii aonaa umishidan ōparadan?

47 Tominkaru pidanan, uruu abata Tominkaru paradan. Unao, aonaa uzaamatan Tominkaru paradan kida, usha'apanum kau'an aonaa upidanannao mani unao.”

Jesus paradan padau'an

48 Aizii Jewnao kian Jesus ati, “Waaitapa sha'atii, wakianuz pudau'ati, Samaria san pugaru, na'iki oia'o doronai zaamatapanii.”

49 Jesus kian i'ati, “Aonaa oia'o doronai zaamatapan ōgaru, aonaa masakauda'u. Ōgaru, umanawunu'o nii ōtaapan ōDarū, mazan unao, aonaa utaapan ōgaru umanawunu'o nii.

50 Ōgaru, aonaa ōaipinan umanawunu'o nii. Mazan kaina'a bauta'apa pa'an, aipa'o ōtaapa-ka'o umanawunu'o nii, na'iki uru'o nii aitapa na'apam pasha'apatan ōgaru.

51 Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Pidan izo'atipan an ōkakinaori, aonaa na'apainim nii umawakauzon.”

52 Uru'u naa Jewnao kian u'ati, “Aizii waaitapa, kaina'a mishi oia'o doronai pu'ida'a! Abraham mawaka uruu, prophetnao mawaka i'nao kapam. Mazan upu'u zii pukian, 'Pidan izo'atipan an ōkakinaori, aonaa na'apainim nii umawakauzon.’

53 Oo puwazootapanii sha'a wadaru Abraham umanawunun? Uruu mawaka'a naa, prophetnao na'apa kapam. Kanom kaduz mooko pu'itiiman pugaru?”

54 Aizii Jesus kian i'ati, “Ōdakotinan an ō'ida'a umanawunu'o nii, madiwautapa-ka'o wuru'u. ŌDarū pa'an wuru'u umanawunutapa'oraz ōgaru. Uruu unao dakotaniaz uTominkarun nii.

55 Unao, aonaa uaitapauzon uruu, mazan ōgaru, ōaitapa pa'an uruu. Aizii ‘Aonaa ōaitapauzon uruu,’ ōkian an, mariidinauzo ōgaru, na'apa unao kawan. Mazan ōgaru, ōaitapanii pa'an uruu, ukau'an ōizo'ati uparadan.

56 Udaru Abraham, tuukii ukonaukian uaitapan idi patukapan nii zii ōkaawan. Na'iki utukapa mishi ōkaawan, uruu idi tuukii ukonaukian.”

57 Jewnao kian u'ati, “Aonaa zii putunarunaoun, † mazan na'apa dii mooko putukapan Abraham?”

58 Jesus kian i'ati, “Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Ōgaru na'a'ora'a naa Abraham tominan ua'ii.”

59 Uru'u naa i'zaamata'akan kuba kida paboori nii, i'zowia'aka'azon naa uruu. Mazan Jesus dizina'akan i'ai, umako'okan pidannao bii an aka, na'iki umako'okan naa Tominkaru Dapu iki.

9

Jesus saabaan ishaawunu'o awun

1 Pamakopan pu'u, Jesus tukapan pidan pashakatan iki'o u'ishaawunun.

2 Sariapa utominapa-kidaniinao pishaanuzu, “Tiichaa, kanom oian idi'o arawu shakatan ishaawun nii, pa'oian idi'o oo udaronao oian idi'o?”

† 8:57 Aonaa zii putunarunaoun oo “Aonaa zii puikodan 50 puwunun?”

³ Jesus kian i'ati, "Ushakatan ishaawun nii, aonaa pa'orian, oo udaronao oian idi'o mani, mazan u'ishaawunun ida'ana'o nii Tominkaru ma'ozakan kainaabata-kae.

⁴ Wakanadan pu'u zii, marii washa'apaapa dyuuda'oraz o'garu aiapanii washa'apatan; kaina'iki maruta'o wa'atin, uruu dono aonaa na'itim ni'i naa kaudin-karu.

⁵ O'na'an kawana'ati da'a'a imi'i baara'a, o'garu wuru'u Kanada'oraz imi'i baara ida'a."

⁶ Jesus kian dauna'an na'apa, usopitan pazaadako imi'i baara ati. Udauna'an uraua'akanuz imi'i tuma, na'iki uruu idi uzichian naa ishaawun awun.

⁷ Ukian u'ati, "Aizii puchikaanaka daari puawun ai Siloam Baoko ii." (Siloam, kii-karu dyuuda-kariwai kia'o Jewnao paradan ida'an.) Uru'u naa umakon uchikaankan naa paawun. Ukiwan powaa ati kaimana'a naa utukapa'akan.

⁸ Aizii umin-dazabazinao, na'iki ba'oran pidannao naudina'oraz naa itukapauzon upishautan aimakaan pidannao ai, ikian pa'atiaaka, "Aonaa mooko arawu mani tawuru'u sakanatapauzoz na'iki pishautauzoz pidannao aimakaan kida dau'ati?"

⁹ Ba'orainao kian, "Uruu wuru'u," mazan ba'orainao kian, "Aonaa uruu mani, soo uaidinpan karikaonan na'apa uruu kawan."

Mazan uruu kian i'ati, "O'garu da'i tawuru'u pishautauzoz pidannao aimakaan dau'ati."

¹⁰ Ikian u'ati, "Mazan na'apa di'i naa puawun saabaina'akan, putukapakinaa nii?"

¹¹ Ukian i'ati, "Pidan Jesus kia'o u'uu, utoma'akan daari na'iki udauna'an uzichian o'awun u'idi, udauna'an uduyudan o'chikaankan o'awun Siloam Baoko ii. O'chikaan dauna'an daari o'awun ai, kaimana'a naa otukapa'akan."

¹² I'pishaan uruu, "Na'iam dii uruu?" ikian.

"Aonaa o'aitapan," ukian i'ati.

Phariseenao aitapa'azon kanom tukapa-kidani ishaawun

¹³ Udauna'an i'ua'atiitan naa uruu Phariseenao di'iti.

¹⁴ Jesus tomanuz daari na'iki usaabaanuz pidan awun, Sookapa-karu Kamoon dono'o.

¹⁵ Uru'u naa Phariseenao pishaan koshan uruu, na'apa'oram naa uikodan patukapa-kinaa nii. Ukian i'ati, "Uzichia'akan daari o'awun ida'an, udauna'an o'chikaan o'awun baara, na'iki'o kaimana'a naa otukapa'akan."

¹⁶ Baokoinao Phariseenao kian, "Pidan sha'apata'oraz aimakaan kaikapa'a, aonaa Tominkaru di'iki'o mani uwa'atin wuru'u, usha'apanum kau'an, kaudin uruu Sookapa-karu Kamoon dono." Baokoinao kian, "Mazan na'apa dii mooko oia'o pidan turuan pasha'apatan umanawunu'o aimakaan kida kaikapa'a?" Uruu pana'a sodi kida i'di'itinpan.

¹⁷ Uru'u naa Phariseenao pishaan uruu koshan, "Pukian usaabaanii puawun, ukau'an na'apam dii pukian udau'an?"

Ukian i'ati, "Tominkaru prophetin uruu."

¹⁸ Jewnao zowaunaanao, aonaa imishida'azon ishaawunu'o da'i uruu, uruu idi idapada-kidan naa udaronao.

¹⁹ Uru'u naa i'pishaan idyaun, "Udani mishi arawu'u? Ishaawunu'o da'i mishi uruu pashakatan di'iki? Mazan na'apa di'i naa wuru'u utukapanuz aizii?"

²⁰ Aizii udaronao kian i'ati, "Waudani mishi uruu, na'iki ishaawunu'o ushakatan.

21 Mazan wuru'u utukapanuz naa, aonaa waaitapan na'apa'oram, na'iki aonaa waaitapan kanom aipan ati'o. Upishaa'a naa uruu, aonaa duusodi'o zii mani uruu, turua'o nii ukowaadan paaipan ati."

22 Aizii udaronao kianuz na'apa, itarian idi'o Jewnao zowaunaanao ai. Usha'apanum kau'an, Jewnao baokopatani panyukunuu, kanom kian an, "Jesus, uruu Christ,"* aona'o ni'i naa powa'a utaapada-ka'o ubaokopatinan synagogue ii, choochiipauzonao tuma.

23 Uruu idi'o udaronao kian, "Aonaa duusodi'o zii mani uruu, upishaa'a naa uruu."

24 Powa'a koshan, itamautannaa aizii idapada-kidan wuru'u ishaawunuz da'i. Ikian u'ati, "Pukowaada Tominkaru awun za'a mishi'o wuru'u puparadanuz! Usha'apanum kau'an waaitapa Jesus kakuda'oraz pugaru, oia'o pidan uruu."

25 Ukian i'ati, "Aonaa oaitapan, oia'o mani uruu oo aonaa. Mazan bauda'apa aimaakan oaitapanii pa'an: kiwiin ishaawunu'o da'i o'garu, mazan aizii kaimana'a naa otukapan."

26 "Na'apa dii mooko usha'apatan pugaru putukapa-kinnaa nii?" ikian u'ati.

27 "Okowaada'a naa sha'atii u'ati, mazan aonaa umishidan okuwaa," ukian i'ati. "Kandii ni'i naa uabata'azon powa'a zii koshan da'i? Oo uaipan sha'a unao kapam utominapa-kidaniinao nii?"

28 Uruu'u naa idakoopa'akan uruu, ikian u'ati, "Pugaru pa'an wuru'u pumin-na'apaimanan tominapa-kidani, mazan waunao Moses tominapa-kidaniinao pa'an.

29 Waaitapa Tominkaru paradani Moses ati pa'an, mazan arawu'u Jesus kii-kizaiz, aonaa waaitapan na'iki'oram uwa'atin!"

30 Ukian i'ati, "Mazan na'apam dii mooko? Aonaa mishi uaitapan na'iki'oram uwa'atin, mazan usaabaa o'awun!"

31 Waaitapa aonaa Tominkaru nyukunuupan pidan oia'o paradan an pa'ati. Mazan pidan marainpa'o uruu na'iki sha'apatina'o uaipan kawana'ati, uruu mishi'o nii pa'an Tominkaru nyukunuupan uparadan.

32 Na'iki aonaa na'apainim zii uabatauzo-ka'o, pidan pashakatan di'iki'o uawun ishaan, ikodan patukapa-kinnaa nii ba'oran pidan di'iki.

33 Soo mishi uruu pidan wa'atin an Tominkaru di'iki, turuu pa'an usha'apatan na'apa'o aimaakan."

34 Ikian u'ati, "Pugaru oia'o manawun pushakatan, mazan upu'u zii kaikin putominapa-kida'azon waunao?" Na'iki'ora'a naa aona'a naa ikashaapan ubaokopatinan powa'a pidannao tuma synagogue ii.

Pidannao ishaawunnao kawanu'o

35 Aizii Jesus abatan dono'o naa, aonaa ikashaapan umorotan synagogue iti powa'a, uru'u naa umakon u'idi'iti. Ukian u'ati, "Pumishida wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'oraz?"

36 Ukian u'ati, "Pukowaadan dono na'ia'oram uruu, omishidan nii uruu!"

37 Na'iki Jesus kian u'ati, "Putukapani'i naa uruu, na'iki kai'oraz uruu wuru'u paradina'oraz putuma."

38 Sariapa pidan kian u'ati, "Omishida, o'Naobanaa!" Ukodoru'ukan u'ati na'iki utaan ipai padi'itinpan u'ati.

39 Jesus kian, "Okawaan da'ati'i otukapa-kida'anan na'apam pidannao oian. Ukau'an ishaawun kawanuinaouz, itukapan nii. Na'iki dakotinpainaouz aitaainao nii, ishaawunnao kawanu'o nii."

* 9:22 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinno di'ii.

⁴⁰ Kaina'a Phariseenao udazaba'a, ĩabata wuru'u uparadanuz na'apa, uru'u naa ĩpishaan uruu, "Waunao mani, ishaawunnao mooko kapam?"

⁴¹ Jesus kian ĩ'ati, "U'ishaawunun dono mani, aonaa mani na'apam kii-karu u'oi'an dikin ii padamata. Mazan ukian idi aonaa u'ishaawunun, ukau'an u'oi'an na'a'uzon nii karikaonan u'ida'a wuru'u."

10

Kaznizo daua'o kuwai

¹ Jesus kian, "Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Soo koidimikinao na'iki antamik-inao wuru'u zaida'oraz kaznizo korarannaa paawa an aka. Aonaa ĩmorotan paniinom ida'an korara nazo iti.

² Mazan pidan morota'oraz paniinom ida'an, uruu pa'an kaznizonao ka'uzatiki.

³ Uruu ati'o pa'an korara paniinomizinaa taapiki da'atan paniinom. Kaznizonao aitapani'i naa uparadan. Udapadan ĩdyaun udakotan ida'an ĩ'uu bauda'apa kida, na'iki ukiwiitan naa ĩ'ua'ati ukodita-kidan dono ĩdyaun.

⁴ "Aizii ukodita-kidan dono'o naa ĩdyaun, uru'u naa umakon ĩ'ua'ati. Kaznizonao da'anan naa uruu ĩaitapan idi'i naa uparadan.

⁵ Mazan tawarai aona'o nii ĩda'anan, ĩkidoopa'akan nii pa'an u'ai, usha'apanum kau'an aonaa ĩaitapan uparadan."

⁶ Jesus kowaadan wuru'u kuwaiz, mazan aonaa Phariseenao aitapan na'apa'oram manawun wuru'u ukuwaaz.

Kamarainpanu'o

kaznizo ka'uzatiki

⁷ Ukau'an Jesus kian ĩ'ati koshan, "Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Ōgaru wuru'u paniinom, kaznizonao dobaapa-kiziz.

⁸ ĩpai baokoinao kaawainaoz kiwiitapa ō'ai, ĩnao koidimikinao na'iki antamikinao. Mazan aonaa kaznizonao nyukunuu-atin ĩdyaun.

⁹ Ōgaru wuru'u paniinomizi. Kanom morotan an ōgaru ida'an, uruu kazannaatapa-karu nii. Ōgaru ida'ana'o nii umorotan na'iki ukoditan, na'iki uikodan nii paaroapa-kizi nii.

¹⁰ Koidimiki kaawan soo ukoidapa'anan, uzowiibi'ia'anan na'iki umainaabata'anan kaznizonao. Ōgaru, ōkaawan pa'an turuu kizi ĩkakup, na'iki kaimanaiman kizi manawun ĩkakup.

¹¹ "Ōgaru wuru'u kamarainpanu'oraz kaznizonao ka'uzatiki. Aizii wuru'u kamarainpanu'oraz kaznizonao ka'uzatiki, turuu pa'an umawakan pakaznizonao dikin ii ukazannaata kizi ĩdyaun.

¹² Pidan kawinipinaapa-kariwaiz utaaan ba'oran pidan uzanao, aonaa kaznizonao ka'uzatiki kawanu'o mani wuru'u, usha'apanum kau'an aonaa u'uzanao mani wuru'u utaaaniaz. Utukapan an baudokoru wa'atin, uki-doopa'akan nii, uwa'aka'akan naa wuru'u kaznizonaouz. Uru'u naa mishi baudokoru zaamata'akan naa kaznizo, aizii ba'orainao dimaadanaa'akan naa.

¹³ Kawinipinaapa-kariwaiz kidoopa'akan, ukaudinan idi'o soo puraata dikin ii karikaonan, aona'o umarainpan kaznizonao.

¹⁴⁻¹⁵ "Ōgaru kamarainpanu'o kaznizonao ka'uzatiki. Ōdaru aitapanii ōgaru na'iki ōaitapanii ōdaru, na'apa'o manawun wuru'u ōaitapanuz ōkaznizonao na'iki ĩaitapanuz ōgaru kapam; na'iki turuu ōmawakan ĩ'ati ōkazannaata kizi ĩdyaun.

16 Kaina'a ba'oran òkaznizonnao, aonaa di'ora'ta tonaazinaa di'iki'o mani. Ìnao, òna'akan nii na'iki ìmishidan nii òparadan kapam, na'iki uruu dono soo baula'apa'o nii kaznizonao tonaazinaa, na'iki baula'apa'o nii ìka'uzatiki.

17 “Òdaru marainpan ògaru, usha'apanum kau'an òkashaapinan idi mawakakaru ati, turuu kizi òkakupan powa'a iti koshan

18 Aonaa kanom turua'o uzowian ògaru paaipan kawana'ati. Soo ò'ida'a'o karikaonan wuru'u òkashaapinanuz! Òka'iita òtaainan na'iki turuu òkakudan powaa iti òdaru aipan kawana'ati.”

19 Ìabatan idi na'apa'o Jesus kuwaaz, sariapa koshan Jewnao di'itinpan pana'a kida pairiban ai.

20 Iriba ìkian udau'an, “Kaina'a'o oia'o doronai u'ida'a, uruu idi'o umadoronaa-ziiwan! Kandii nii uabata'azon ukuwaa.”

21 Mazan ba'orainao kian, “Turuu mooko pidan kaina'a'o oia'o doronai u'ida'a kakuwaapan kaikapa'a? Aonaa turuu na'apa'o tukapa-kidan ishaawunu'o pidan.”

Jewnao mamishidakan

22 Amazada wadidiizon dono,* Jesus na'ia'o Jerusalem ii, Tominkaru Dapu Saabauzo-kaò Kamoon† konaukii-kida-kaò dau'ati.

23 Jesus chi'ika'anpan waoko itinapu, Solomon's Porch‡ kia'oraz udakotapa-kaò di'ii'aka, Tominkaru Dapu ia'oraz.

24 Pidannao wa'atin ìkasaba'ukinan naa udazaba ati. Na'iki ìkian u'ati, “Na'apam nii dii ukotua'ikin wazaudapan pukowaadan wa'ati kanom wuru'u pugaruz? Pugarun dono Christ,§ pukowaada'aka'a naa wa'ati kai.”

25 Jesus kian ì'ati, “Òkowaadani'i naa sha'atii u'atizu, mazan aonaa umishidan. Òsha'apataniaz umanawun kida'o aimakaan, òdaru dyuudan kawana'ati'o wuru'u, kainaabata'o nii kanom ògaru.

26 Mazan unao aonaa umishidan, usha'apanum kau'an aonaa òkaznizonnao mani unao.

27 Mazan òkaznizonnao, ìaitapa pa'an òparadan na'iki òaitapa ìdyaun kapam, na'iki uruu idi ìda'anan ògaru.

28 Aizii da'anpainaouz ògaru, òtaa ì'ati karikaonanuo' kakupa-karu aonaa kizi ìmawakauzon. Aonaa turuu ìkazata-kaò òka'u iki.

29 ÒDaru taanii ìdyaun ò'ati, na'iki uruu umanawunu'o ipai ba'orainao ai. Aonaa turuu ìkazata-kaò òdaru ka'u iki.

30 ÒDaru na'iki ògaruz baula'apa'o.”

31 Uru'u naa koshan Jewnao zaamata'akan kuba paboori kida nii, ìzowia'aka'azon naa uruu.

32 Jesus kian ì'ati, “Òsha'apata iriba kaiman kida'o aimakaan unao awun za'a, òdaru dyuudan kawana'ati. Na'ia'oram dikin ia'o wuru'u uzowia'azonuz ògaru kuba idi?”

33 Ìkian u'ati, “Aonaa pusha'apatan idi'o mani kaiman kida'o aimakaan waboowa'azon pugaru, mazan puwazootapa'azon idi'o Tominkaru. Pugaru pidan karikaonan, mazan upu'u zii pudakotinpan Tominkaru nii!”

34 Jesus kian ì'ati, “Aonaa mooko Tominkaru kian unao kakinaorinaa saada-kariwai ida'a, ‘Unao tominkarunao' kii?’* ”

* **10:22** amazada wadidiizon dono: English ida'an udakota-kaò 'winter' † **10:22** Tominkaru Dapu Saabauzo-kaò Kamoon: Putukapa kaarita token ii Jewnao baokopainpauzon kamoon daua'o waranu ii. ‡ **10:23** Solomon's Porch: dikin-dinapa-kizai kamoo ai. § **10:24** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. * **10:34** Psalm 82:6

³⁵ Tominkaru dakotan wuru'u pakuwaa kaawa-kizinaouz pidannao, 'tominkarunao' kii, na'iki waaitapa, saada-kariwaiz kida Tominkaru paradan karikaonanu'o nii umishiin.

³⁶ Mazan kandii nii ukian, 'puwazootapa'azon Tominkaru pudakotinpan ida'an Tominkaru dani nii'? Ōgaru, Tominkaru saabaani'i naa na'iki udyuudanii imi'i baara ati. Ukau'an turuu pa'an ōdakota-kaō Tominkaru Dani nii.

³⁷ Ōmasha'apatakan an mani ōdaru dyuudanii ōsha'apatan, aonaa kanom nii umishidan ōgaru;

³⁸ mazan ōsha'apatan dono ōdaru kaudin-kizi, umamishidikan pu'u padamata ōgaru, turua'o padamata umishidan wuru ida'ana'a ōsha'apatanii kidaz. Uruu ida'ana'o nii uaitapan kaimanaiman ōgaru na'iki ōdaru bauda'apa'o, na'iki na'apa kida'o waunao."

³⁹ Īaipan naa koshan pazaamata'akan uruu, mazan sariapa Jesus ki-doopa'akan ĩ'ai.

⁴⁰ Udauna'an Jesus makon powaa iti Jordan baza iti, John Chikaawunuupauzo-kizi iti. Una'ia'akan pu'u,

⁴¹ iriba pidannao kaawan u'ida'ati, na'iki ĩkian pa'atiaaka, "Aonaa mishi John sha'apatan umanawun kida'o aimaakan, mazan ipai ukuwaa mishiin di'ora'a pidan dau'a'a!"

⁴² Na'iki iriba na'iainao pidannao mishidan uruu.

11

Lazarus mawakan

¹ Kaina'a'o da'i pidan Lazarus kia'o u'uu, ukarinauzon. Bethany ia'o umashaapan. Dya'utam udadakoonao Mary na'iki Martha kia'o ĩ'uu, na'ia'o ĩmashaapan kapam.

² (Mary ramauda'oraz da'i Naobanai Jesus kidiba kaduunu'o ramau idi, na'iki o'inoonuzu padizo idi. Oroo azu Lazarus wuru'u karina'oraz.)

³ Uruu idi udadakoonao dyuudan paparadan Jesus di'iti. ĩkian, "Naobanai, pumarainpaniaz pupaonarū, tuukii ukarinaan kai."

⁴ Mazan Jesus abatan dono wuru'u kuwaiz, ukian, "Lazarus karinaanuz, aonaa umawaka-kināa ni'o mani wuru'u; mazan Tominkaru ma'ozakan umanawunu'o, kainaabata-kināo ni'o, na'iki na'apa'o ida'ana'o nii pidannao aitapan Tominkaru Dani umanawunun."

⁵ Aizii Jesus, umarainapanii Martha, Mary, na'iki Lazarus.

⁶ Mazan uabatan pu'a'a naa kuwai Lazarus karinaan dau'u, una'ian zii dya'utam kamoo.

⁷ Uruu dauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Aizii, wamako powaa iti Judea Baara iti."

⁸ "Tiichaa," ĩkian u'ati, "Diiki'i sha'atii Jewnao zowia'azon pugaru na'ii kuba idi, mazan upu'u zii pumako'ozon powaa iti?"

⁹ Jesus kian ĩ'ati, "Kaina'a 12 hours wakandan bauda'apa'o kamoo ida'a. Mishii na'apa? Pidan chi'ikapan an wakandan pu'u aona'o nii ukaboinan, usha'apanum kau'an kaina'a zii kanadapa'o imi'i baara.

¹⁰ Mazan pidan chi'ikapan an wamarutan pu'u, ukaboinan nii, usha'apanum kau'an aonaa Kanada'o nii u'ida'a."

¹¹ Ukakuwaapan dauna'an, ukian ĩ'ati, "Da'awu'uka'a naa wapaonarū Lazarus, mazan ōmakon nii na'iti ōpokowaua'anan uruu."

¹² Utominapa-kidaniinao kian u'ati, "Naobanai, kaimana'o wuru'u uda'awunuz, ukakudan nii wuru'u."

13 Jesus paradanuz Lazarus mawakan daua'o, mazan i'itiiman mishi'o nii manawun Lazarus da'awun.

14 Uru'u naa Jesus kowaadan i'ati kaimanaiman, "Mawaka'a naa Lazarus.

15 Mazan kaiman zii, aonaa o'garu nii na'ii, usha'apanum kau'an na'apa'o ida'ana'o nii unao mishidan kanom wuru'u o'garuz. Aizii wamako'o naa u'idi'iti."

16 Thomas (Shamaan kia'oraz udakotapa-ka'o) kian pamin-tominpannao ati, "Aushaa, wamako wanaobanaa tuma, marii wazowii-ka'o utuma."

Jesus uruu kakupa-kinai

17 Aizii, Jesus kaawan dono'o naa Bethany iti, ukowaada-ka'o u'ati 4 kamoo dobatan naa Lazarus nanaa na'ian baaranai ii.

18 Bethany maonapa'o Jerusalem iti, aonaa ukodan dya'utam mile.

19 Aizii Lazarus mawakan daua'an, iriba pidannao kaawan Judea Baara iki'o, imorowauta'anan Martha na'iki Mary ida'ati, ikonaukiida'anan inyukunuu kowas, i'azu mawakan idi.

20 Martha abatan dono'o naa pidannao kian, "Wa'ati'i naa Jesus!" Uru'u naa oikodapa'ana'akan uruu, mazan Mary ona'ian kabaun ii.

21 Martha kian Jesus ati, "Naobanai, puna'an dono mani da'a'a, aonaa mani o'azu mawakan padamata!

22 Mazan oaitapa, pupishaan an Tominkaru kai kanom dau'ati karikaonan, ukawana'ati'o nii usha'apan."

23 Jesus kian o'ati, "Pu'azu kadishitan nii powaa iti."

24 Martha kian u'ati, "Oaitapa, ukadishitan nii koshan, kadishita-karu kamoo dono."

25 Jesus kian o'ati, "O'garu wuru'u kadishita-kinaiz, na'iki o'garu wuru'u kakupa-kinaiz. Pidan mishida'oraz o'garu, kakuda'o nii umawakan pu'u padamata.

26 Aizii kanom mishi'o ukakupan, na'iki mishida'o o'garu, aonaa na'apainim nii umawakauzon. Pumishida?"

27 "Oo, Naobanai!" okian u'ati. "Omishida kaimanaiman, pugaru wuru'u Christ, Tominkaru Dani, kaawa'o ni'oraz imi'i baara ati."

Jesus kasha'ora-kidan mawaka-karu

28 Martha paradan daua'an Jesus ati, okiwa'akan naa powaa iti. Uru'u naa oparadan pa'inaozo Mary ati karikaonan. "Kaina'a'ora'a naa mishi watiichaan, utukapa'azon pugaru," okian o'ati.

29 Mary abatan idi kaikapa'ora'a, uru'u naa omako'okan, oikodapa'anan uruu.

30 (Aizii Jesus, aonaa zii ukaawan wiizai ati, pakawan zii na'ii Martha ikodapanaka-kizi ii uruu.)

31 Aizii kabaun nazo iainaouz pidannao, konaukiida'anainaouz onyukunuu, itukapan idi Mary kodita'akan dopiauda'u kabaun nazo iki, i'itiiman omuraapa'anan nii baaranai iti kowas, uruu idi imakon odawu'ati.

32 Aizii Mary ikodapan dono'o naa Jesus, sariapa okodoru'ukan u'ati ukanaapu'u na'iki okian u'ati, "Naobanai, puna'an dono mani da'a'a, aonaa zii mani o'azu mawakan padamata!"

33 Jesus tukapan idi Mary na'iki pidannao otumainaouz zaadinan, sariapa uto'oran panyukunuu ii mazan tuukii ukasha'oran kapam.

34 Ukian i'ati, "Na'iam dii ubaaranaa?"

Ikian u'ati, "Puwa'ati da'ati'i, Naobanai, putukapa kizi."

35 Jesus zaada'akan naa.

36 Pidannao kian pa'atiaaka, "Aushaa utukapa, tuukia'o umarainpan Lazarus!"

37 Mazan baokoinao kian, "Utukapa-kidanii sha'atii ishaawun, mishii? Ukau'an, ukaawan dono mani Lazarus karinaapan pu'u zii, ukakuda mani uruu padamata."

Jesus kakudan Lazarus

38 Powa'a zii koshan Jesus nyukunuu kasha'oran tuukia'o ida'an, uru'u naa umakon na'iki ukaawan naa baaranai ida'ati. Kuba uun ida'a'o wuru'u ubaaranaaz, na'iki taratapa-kariwai udaru'o kuba idi.

39 Uru'u naa Jesus dyuudan pidannao zikadan wuru'u kuba, baaranai taratapa-kinooz. Martha kian u'ati, "Naobanai, dyupusha'ora'a naa wuru'u, puaitapanii 4 kamo'o naa udida-ka'o dauna'an."

40 Na'iki Jesus kian o'ati, "Aonaa mooko òkian, pumishidan an, putukapan nii na'apam Tominkaru umanawunun kainaabatan?"

41 Uru'u naa pidannao kidu'ukan naa wuru'u kubaz. Udauna'an Jesus awunuupan doko iti na'iki ukian, "Òdaru, kaiman mishi manawun pugaru ò'ati, puabata da'i òparadauzon an pu'ati.

42 Òaitapa karikaonan da'i puabatauzon òparadan. Mazan òparadan pu'ati kaikapa'a, di'oraz pidannao na'an idi'o, marii kizi ìmishidan pudyuudanii ògaru."

43 Utoriinpan dauna'an, ukian diiwa'o ida'an, "Lazarus, pukodita da'ati'i!"

44 Mawaka'oraz pidan kodita'akan naa. Uka'u na'iki ukidiba watudinapa kida kamicha idi, na'iki uawun baara kamicha idi ubazobatinpan. Jesus kian pidannao ati, "Ubuzuuta kamicha u'ai, marii kizi'i naa umakon."

Jesus zowia'azoo-ka'o daua'o

(Matthew 26:1-5; Mark 14:1-2; Luke 22:1-2)

45 Iriba morowautankainaoz Mary ida'ati, tukapainaoz Jesus sha'apatan aimaakan, mishidan uruu.

46 Mazan baokoinao kiwan na'iki ìkakuwaapan naa Phariseenao ati, Jesus sha'apatanii dau'u.

47 Uruu idi'i naa Phariseenao na'iki faadaanao zowaunaanao miitini-ipan baokoinao Jewnao zowaunaanao tuma. "Na'apa dii washa'apatan uruu?" ìkian. "Aushaa udi'itapa, wuru'u pidanaz, iriba'a naa usha'apatan umanawun kida'o aimaakan!"

48 Wataapadan dono usha'apaapan na'apa kida'o aimaakan, ipai'o ni'i naa pidannao zaamatanin u'idi'iti, na'iki udauna'an Romannao wa'atin nii ìkaboobi'an nii Tominkaru Dapu na'iki ìzowia'anan wawiizi sannao!"

49 Bauda'apa ìbi ia'o, Caiaphas kia'o u'u. Uruu Umanawunu'o Faadaa uruu wunu ida'a. Ukian, "Unao pidannao, maaitapin-kainao karikaonan!"

50 Aona'a mooko uaitapan, powa'a'o nii ukaimanan bauda'apa'o pidan mawakan an pidannao dikin ii, wawiizi sannao mainaabata-ka'o ai manawun?"

51 Caiaphas na'apanuz aonaa paaipan kawana'ati'o mani. Uruu wuru'u Umanawunu'o Faadaa uruu wunu ida'a. Ukau'an uparada'akanuz na'apa ukowaada'akan naa Jesus wuru'u mawaka'o ni'oraz Jewnao donoziinaa ati.

52 Mazan aonaa soo ìnao ati'o nii mani karikaonan. Umawakan nii Tominkaru pidanannao baokopatin-kinaa nii, mashaapainaoz ba'oran wiizai ii aka kida kapam.

53 Ìbaokopatinankan di'iki'ora'a naa, Jewnao zowaunaanao sakadan pakadotinan pazowia'azon dau'u Jesus.

⁵⁴ Uruu idi aona'a naa Jesus chi'ika'anpan kainaabatanapa Jewnao bii an powa'a. Na'iki'ora'a naa umakon Ephraim iti, amazada mapidantaka'o di'itanpu'oraz, na'ia'a naa uruu patominapa-kidaniinao tuma.

⁵⁵ Maonapa'a naa Passover Kamoo kaawan, na'iki iriba pidannao munapo kida'o imashaapan makon Jerusalem iti, ichikaina'anan naa Jewnao kakinaorinaa kawana'ati, turuu kizi ibaokopainpan pidannao tuma Passover Kamoon dono.

⁵⁶ Izaudapan Jesus na'iki ikian pa'atiaaka udau'an pabaokopatinpan pu'u Tominkaru Dapu ii, "Wa'ati'o nii puzauda-kidan uruu da'ati'i baokopainapakizai ati?"

⁵⁷ Aizii faadaanao zowaunaanao na'iki Phariseenao kii akani'i naa pidannao ati, "Kanom aitapan dono na'iam Jesus, marii pa'i ukowaadan sariapa wa'ati, wazaamata kizi na'iki wakootowapa-kida kizi uruu."

12

Mary ramaudan Jesus kidiba (Matthew 26:6-13; Mark 14:3-9)

¹ Aizii 6 kamoo Passover Kamoon ua'ii Jesus makon Bethany iti, Lazarus mashaapa-kiziz, tawuru'u ukakudaniaz pidan.

² Jesus paonarunao konaukii-kidan na'iki Iaroapa-kidan wuru'u ukaawanuz. Martha maokoda'o nii wanyukunui udono, Lazarus na'iki Jesus sakanatapan pu'u miisa* di'ii baokoinao tuma.

³ Mary zaamatanan pootozu zo'a'o kawinipina'o ramau, paoribai nard kiwin idi'o pa'idiwaru otoma-ka'o, uru'u naa oshootanuz Jesus kidiba iti, udauna'an o'inoan ukidiba padizo idi. Ipai ukaduunua'akan kabaun nazoo.

⁴ Sariapa Judas Iscariot, Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o, kaakapa'o ni'oraz Jesus, uruu kian,

⁵ "Kandii nii ramau wakuda-ka'o? Turua'o usellii-ka'o padamata 300 wizi'i kida'o puraata† dikin ii. Udauna'an uwinipinaa taa-ka'o pataka'utinainao ati."

⁶ Ukianuz kaikapa'a pakoidimikin idi'o, aonaa umarainpan idi'o mani pataka'utinainao. Uruu wuru'u taapa'oraz puraata, i'ati'oraz taauzo-ka'o kida, na'iki'o da'i ukaiwa'akauzon patorii-kinaa nii aimakaan pa'idiwau nii.

⁷ Jesus kian, "Mana'a putowauda'ua'ana'a oroo! Kaiman zii otaapan ramau, ominziwata-kinaa nii onanaa odida-ka'o ua'ii.

⁸ Pataka'utinainaoz karikaonanu'o nii ina'an unao tuma, mazan oġaru aonaa karikaonanu'o nii mani onana'utuma."

⁹ Iriba Jewnao abatan kaina'a Jesus Bethany ii; uruu idi imakon na'iti. Imakonuz na'iti Jesus na'ian idi'o, na'iki itukapa'azon idi'o kapam Lazarus, wuru'u Jesus kakudaniaz pamawaka-kizi iki.

¹⁰ Uruu idi'i naa faadaanao zowaunaanao di'itinpan na'iki itoman pa-yukunuu izowii kizi Lazarus kapam.

¹¹ Usha'apanum kau'an iriba'a naa Jewnao muudinanao i'ai na'iki imishidan naa Jesus, ukakudan idi Lazarus.

Pidannao dapaapan Jesus Jerusalem ii (Matthew 21:1-11; Mark 11:1-11; Luke 19:28-40)

* **12:2** miisa: English ida'an, table. † **12:5** 300 wizi'i kida'o puraata: bauda'apa'o wunu pidan kaudinan winipinaa kawana'ati'o wuru'u.

12 Aizii ba'oran kamoo dono'o naa, wuru'u iriba'oraz pidannao, kaawainaoz Passover Kamoon dau'ati, ĩabata kaina'iki Jesus wa'atin Jerusalem ati.

13 Uruu idi ĩdukuan pokoridi anaba kaduz kida na'iki ĩna'akan kida'a naazu, ĩkodapa'anan naa Jesus. ĩkian paimori bii an, "Kaiman manawun wakazannaatiki! Marii Tominkaru kaimanan Naobana'i ati, kaawa'oraz uaipan kawana'ati, King ni'oraz Israelitena'o ati."

14 Jesus zaidan chaakashi[‡] pa'ina'o zii, na'iki uruu barau ana'a naa umakon. Usha'apan na'apa Tominkaru Paradan saadauzo-kariwaiz kawana'ati:

15 "Mana'a utaria'ana'a, Jerusalem sanna'o!

Diina'iki unaobanaa King wa'atini'i,
uzaidapa pa'ina'o chaakashi."

16 Uruu dono aonaa utominapa-kidaniina'o aitakan na'apa'oram wuru'u kaikapa'oraz aimaakan sha'apan kida'a. Mazan Jesus kadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki, uruu zii ĩnyukunuuan wuru'u saadauzo-kariwai udau'an, na'iki ĩnyukunuuan wuru'u pasha'apatanuz kaikapa'o aimaakan u'ati'i.

17 Jesus tumainaouz pidannao ukadishita-kidan dono'oraz Lazarus pabaaranaa iki, ĩnao kakuwaapan naa baokoinao ati aimaakan sha'apa'o dau'u.

18 ĩabatan idi Jesus sha'apatan umanawunu'o aimaakan, uruu idi iriba pidannao ikodapa'anan uruu.

19 Uruu idi Phariseenao kian naa pa'atiaaka, "Aonaa na'itim washa'apatinan! Aushaa utukapa, ipai'i naa pidannao da'anpan uruu!"

Jesus kowaadan pazowii-kao nii

20 Aizii na'ia'o Greeknao wunao bii ia'a makoinaoz Jerusalem iti konaukii-kida'anan Tominkaru baokopainapa-karu dono.

21 ĩwa'atin Philip ida'ati (Philip Bethsaida san uruu, Galilee Baara ia'oraz). ĩkian u'ati, "Kaina'a'o watukapa'azon Jesus, waparada'azon utuma."

22 Philip kowaadanuz Andrew ati, uru'u naa ĩmako'okan na'iki ĩkowaadan naa Jesus ati Greeknao parada'azon utuma.

23 Jesus kian ĩ'ati, "Aizii kaawa'a naa amazada, Daonaiora Aokazi Iki'o tukapa-kinao ni'i naa umanawunu'o nii.

24 Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Aonaa na'apainim nii bouda'apa'o maziki dako waota'oraz imi'i baara ati iribainan, soo umawakan an. Mazan umawakan idi, uru'o nii zii ukaakan madowaaka.

25 Pidan marainpa'oraz pakakupan, uwaziwaan niiz; mazan pidan aona'oraz umarainpan pakakupan di'ora'a amazada ida'a'a, uruu ati taa-kao nii karikaonanu'o kakupa-karu.

26 Na'ia'oram pidan aipan an ōgaru panaobanaa nii, marii uda'anan ōgaru; na'iam dono ōgaru, ōpoitorunao ōtuma'o nii ĩnao kapam. Wuru'u pidan naobanaitapa'oraz ōgaru, ōdaru aida-kidan nii na'apam pamarainpan uruu."

Jesus sawata-kao nii

27 Jesus kian, "Aizii kii'an! Na'apa dii ōkian? Turuu mani ōkian, 'Ōdaru, aonaa putaapada'ana'a dadara'o manawun kamoo kaawan ō'ati?' Mazan aonaa turuu ōna'apan. Na'apa'o ni'o wuru'u ōkaawanuz imi'i baara ati, baiaapa'o ni'o kasha'ora'o.

28 Ōdaru, putukapa-kida pumanawunun pidannao ati!"

[‡] 12:14 chaakashi: English ida'an, donkey.

Udauna'an Parada-karu aokazi iki'o kian, “Ōtukapa-kidani'i naa ōmanawunun, na'iki ōtukapa-kidan nii ōmanawunun powa'a koshan.”

²⁹ Pidannao, na'a'oraz ikadishitapan abata wuru'u parada-karuz. “Toroanaru!” ikian udau'ati. Baokoinao kian, “Angel paradan u'ati!”

³⁰ Mazan Jesus kian i'ati, “Aonaa ōmishida-kinaa ni'o mani wuru'u parada-karu abata-kaooz, mazan unao mishida-kinaa ni'o pa'an.

³¹ Aizii kaawa'a naa kamoo Tominkaru tiwaa-kinaa ni'i naa imi'i baara sannao. Aizi'o ni'i naa di'ora'a amazada baara'a'o naobanai kaboota-kaoo.

³² Ōsawata-kaoo dono'o naa, na'apa'o ida'ana'o nii ōdapadan ipai pidannao ō'ida'ati.”

³³ Jesus kianuz kaikapa'a, ukowaadan na'apam nii pamawakan wuru'u.

³⁴ Pidannao kian u'ati, “Wakakinaorinaa saada-kariwai kowaadan wa'ati, Christ karikaonanuo ni ukakupan. Mazan na'apa'o dii kaiwuru'u, sawata-karu nii Daonaiora Aokazi Iki'o pukianuz? Kanom mooko wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'oraz?”

³⁵ Jesus kian i'ati, “Kanada'o nii zii amazada masakauda'u'u naa. Umako'o naa zii sariapa, amazada kanadan pu'u, aonaa kizi ubaiaapan maruta'o. Usha'apanum kau'an, pidan chi'ikapa'o amazada marutan pu'u, aonaa uaitapan na'iti'oram naa pamakon.

³⁶ Ukaiwaa wuru'u kanada'oraz, ukaina'an pu'u zii, unao kizi kanada'o sannao nii.”

Iriba Jewnao

mamishida'azookan Jesus

Aizii Jesus paradan dauna'an i'ati kaikapa'a umako'okan naa i'ai, aonaa kizi iaitapan na'iam uruu.

³⁷ Jesus sha'apatan pu'u padamata iriba umanawun kida'o aimakaan iawun za'a, mazan upu'u zii aonaa imishidan uruu.

³⁸ Ipai usha'apan kaikapa'a, Prophet Isaiah kuwaa mishiinan naa wuru'u: “Naobanai, kanom mishida paabatanii wakuwaa?

Kanom ati dii Naobanai aida-kidan pama'ozakan?”§

³⁹ Mazan aonaa imishida'azon, usha'apanum kau'an, kaikapa'o koshan da'i Isaiah kiauizon idau'ana'a:

⁴⁰ “Tominkaru ishada'akan iawun kida,

aonaa kizi itukapan.

Na'iki udadaradan inyukunuu kida,

aonaa kizi iaitapan.

Aonaa zoobaba iwa'atin Tominkaru ida'ati,

usaabaa kizi idyaun.”*

⁴¹ Isaiah kian kaikapa'a, usha'apanum kau'an aida-kida-kariwai u'ati na'apam nii Jesus umanawunun diina'iti'o, na'iki uru'u naa ukakuwaaupan udau'u.

⁴² Mazan upu'u iriba kaina'a Jewnao zowaunaanao mishida'o Jesus. Mazan itarian idi Phariseenao ai, aonaa kanom nii ikowaadan baokoinao ati pamishidan dau'u, aonaa kizi ikashanau-kaoo pabaokopainpan ai synagogue† ii.

⁴³ Tuukii manawun inaudapan pidannao naubaan paugaru, Tominkaru naubaan ai paugaru.

Jesus kaawan ukazannaata'anan pidannao

§ 12:38 Isaiah 53:1 * 12:40 Isaiah 6:10 † 12:42 synagogue: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

⁴⁴ Diiwa'o ida'an Jesus kian, "Ipa'i pidan mishida'oraz õgaru, aonaa õgaru karikaonan mani wuru'u umishidaniaz, dyuuda'oraz õgaru kapam wuru'u umishidaniaz.

⁴⁵ Na'iki ipai pidan tukapa'oraz õgaru, uruu tukapa'o kapam dyuuda'oraz õgaru.

⁴⁶ Õgaru, õkaawan kanadapa'o nii imi'i baara sannaõ ida'ati. Pidan mishidan an õgaru, aona'o nii una'ian maruta'o di'ii.

⁴⁷ Na'ia'oram pidan abatan an õkuwaa, mazan aonaa uizo'atin, aonaa õgaru'o nii mani kaboota'oraz uruu oia'o di'iti. Õkaawan da'ati'i aonaa õkaboota'anan mani pidannaõ oia'o di'iti mazan õkazannaata'anan pa'an ïdyaun.

⁴⁸ Pidan kashada'o õgaru na'iki dikintapa'o õparadan, kaina'a'ora'a naa kaboota-kida'o nii uruu oia'o di'iti. Õparadanu'o nii wuru'u kaboota'oraz uruu pataka'utin-karu di'iti, amazada tokon dono'o naa!

⁴⁹ Usha'apanum kau'an, aonaa õaipan ati'o mani wuru'u õparadanuz, soo õdaru dyuuda'oraz õgaru, dyuudan kawana'ati'o.

⁵⁰ Na'iki õaitapa, wuru'u ukakinaori kidaz uruu karikaonanu'o kakupakina. Õkakuwaapan u'ati, kaikapa'a õdaru dyuudan kawana'ati'o."

13

Jesus chikaan patominapa-kidaniinao kidiba

¹ Aizii baokopainpauzo-karu Passover Kamoon ua'ii zii. Jesus aitapa kamoo kaawa'akan naa aizii wuru'u, umako-kinaa ni'i naa padaru di'iti, di'ora'a amazada di'iki'i. Karikaonan umarainpan papidanannaõ, umarainapa ïdyaun tuukii, atii na'apa umawakan.

² Wachuupun dono Jesus aroopan patominapa-kidaniinao tuma. Satan di'itinapa-kidani'i naa Judas, Simon Iscariot daniz, marii kizi ukaakapan Jesus.

³ Jesus aitapanii kaimanaiman Tominkaru taanii pa'ati panyukunuu ma'ozaka-kinaa nii, paka'iita-kinaa nii pasha'apatan ipai daunuuda'u aimaakan. Uaitapa pawa'atin Tominkaru di'iki'o na'iki ukiwan nii powaa iti Tominkaru di'iti koshan.

⁴ Uruu idi Jesus kadishita'akan paaroapa-kizi miisa di'iki, udauna'an unarakadan pachaakitan.* Udauna'an uzaamatan towel na'iki upapidanuz pakonoon an.

⁵ Uruu dauna'an ukapotan wunu basii zo'ati, na'iki uchikaan naa patominapa-kidaniinao kidiba. Udauna'an uinoan ïkidiba kida towel idi, upapidapaniaz pakonoon an.

⁶ Mazan ukaawan Simon Peter ida'ati, sariapa Peter kian u'ati, "õNaobanaa, puchikaan nii õkidiba?"

⁷ Jesus kian u'ati, "Pugaru, aonaa puaitapan kai kanom wuru'u õsha'apaapaniaz, mazan puaitapan nii zii diina'iti'i."

⁸ Peter kian u'ati, "Õgaru, aonaa na'apainim nii puchikaan õkidiba!"

Mazan Jesus kian u'ati, "Aonaan an õchikaan pukidiba, aona'o nii puzaa-matinpan powa'a õ'ida'ati."

⁹ Simon Peter kian u'ati, "Naobanai, ukau'an aonaa puchika'ana'a õkidiba karikaonan! Mazan puchikaa mooko õka'u, na'iki õzowau kapam!"

¹⁰ Jesus kian, "Pidan kaokopa'ora'a naa, aona'ora'a naa ukaniriban wuru'u. Ukau'an aonaa kanom nii uchikainan powa'a zii, soo uchikaan

* **13:4 pachaakitan:** kamicha kaudauzo-kariwai, ba'oran paawa ati.

nii pakidiba'a naa karikaonan. Ipai unao, aona'ora'a naa ukaniriban. Soo kaina'a bauda'apa unao bii'i kaniriba'o."

11 (Jesus aitapani'i naa kanoma'o nii kaakapaa paugaru. Uruu idi'o ukianuz, "Ipai unao, soo kaina'a bauda'apa unao bii'i kaniriba'o.")

12 Uipaian dauna'an pachikaan ikidiba kida, Jesus morokodan naa pakamichan, na'iki usakanatan powaa iti miisa di'iti. Uru'u naa upishaan idyaun, "Uaitapa kanom wuru'u osha'apata'akaniaz u'ati?" ukian.

13 "Unao dakotan o'garu, 'Tiichaa' oo 'Naobanai' kii. Na'apa'o mishi manawun wuru'u o'garuz.

14 O'garu uNaobanaa na'iki uTiichaan. Mazan upu'u o'chikaan ukidiba kida. Ukau'an, na'apa'a naa pa'i uchikaa uiriban kidiba kida kapam.

15 Osha'apatan aimaakan, unao tamakapan ni'o. Na'apa'a naa usha'apata osha'apatan kawan unao ati.

16 Mishi'o kaiwuru'u okianuz: Aonaa na'ia'oram poitorui umanawunun panaobanaa ai. Aonaa na'ia'oram pidan dyuuda-kariwaiz ukakuwaapa'anan, umanawunun dyuuda'o ai paugaru.

17 Aizii uaitapan an kaikapa kida'ora'a, konaukia'o nii manawun unao, usha'apatinan an ukawana'ati.

18 "Mazan okadakotinanuz aonaa ipai unao daua'o mani. Oaitapanii sha'apa'oram kaduz kida pidannao ozaamatanii. Mazan kaina'a saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'a: 'Omin-arooan tominan otaruba nii.' Uruu mishiin-kinaa ni'o wuru'u usha'apanuz na'apa.

19 Okowaadan u'ati kanoma'o nii sha'apa, usha'apan ua'ii zii. Aizii usha'apa'akan dono'o naa, umishidan nii 'O'garu wuru'u.'

20 Mishi'o kaiwuru'u okianuz: Na'ia'oram pidan konaukia'o udapaapan odyuudanii, o'garu kapam wuru'u udapaapaniaz; na'iki na'ia'oram pidan konaukia'o udapaapan o'garu, dyuuda'oraz o'garu kapam wuru'u udapaapaniaz."

Jesus kowaadan kanoma'o nii sha'apan pa'ati
(Matthew 26:20-25; Mark 14:17-21; Luke 22:21-23)

21 Jesus kian dauna'an na'apa, tuukii udopian panyukunuu ii, uruu idi aona'a naa udizapa'akan paparadan, ukian i'ati, "Mishi'o kaiwuru'u okianuz: Bauda'apa pidan unao bii iki'o zaamata-kidan nii o'garu otarubanao ati."

22 Utominapa-kidaniinao awunuuakaan pa'atiaaka, aonaa iaitapan kanom dau'ati'o wuru'u una'apanuz.

23 Bauda'apa Jesus tominapa-kidanii, tawuru'u umarainpaniaz, Jesus dazaba a'o usakanatapan udono.

24 Ukau'an Simon Peter sawaan paka'u u'ati. "Pupishaa uruu kanom wuru'u sha'apata'o ni'oraz dikauda'o aimaakan kaikapa'a," ukian.

25 Uru'u naa umaonapadan pazowau Jesus ida'ati, na'iki ukian, "Naobanai, kanom daua'o manawun wuru'u puparadanuz?"

26 Jesus kian, "Odamotan nii bread ka'uz uu di'iti, udauna'an kanom ati otaanuzu, uruu wuru'u zaamata-kida'o ni'oraz o'garu." Uru'u naa Jesus zaamatan bread na'iki udamatanuzu ka'uz uu di'iti, utaanuzu Judas ati, Simon Iscariot daniz.

27 Sariapa Judas zaamatan dono wuru'u bread, Satan morotina'akan naa uruu. Uru'u naa Jesus kian Judas ati, "Kadiman zoobaba pusha'apata wuru'u pusha'apata'azooniaz!"

28 Aizii aroopainauz utuma, aonaa iaitapan kanom ni'o Jesus na'apanuz u'ati.

²⁹ Judas taapan idi ĩpuraatan, ba'orainao zauda-kidan Jesus dyuudanii utorian aimaakan ikaiwaan nii Baokopainapa-kizai ii. Ba'orainao itiiman, Jesus dyuudanii utaan aimaakan pataka'utinainao ati.

³⁰ Judas zaamatan dauna'an bread, ukodita'akan naa ĩ'ai paniba iti. Uruu dono amazada maruta'aka'ora'a naa.

³¹ Judas mako'okan dauna'an, Jesus kian, “Aizii Daonaiora Aokazi Iki'o umanawunun aida-kaoa'a naa wuru'u, na'iki uruu ida'ana'o nii Tominkaru umanawunun aidinan.

³² Aizii Tominkaru umanawunun aidinan an Uruu ida'an, ukau'an Tominkaru aidan nii pidannao ati na'apam Daonaiora Aokazi Iki'o umanawunun. Na'iki kai'o ni'i naa uaidanuz.

³³ “Ōdainao, aona'o ni'i naa ōna'an tomunu'iki unao tuma. Ōkiauzon kawan Jewnao ati, na'apa ōkian u'ati aizii: udawatan nii ōgaru, mazan aonaa turuu umakon ōmakopa-kizi iti.

³⁴ Ukau'an ōtaan unao ati pa'ina'o kakinaorii: umarainpaaka. Na'apa ōmarainpauzon kawan unao, na'apa pa'i manawun umarainpaaka.

³⁵ Umarainpaakan an, ipai'o nii pidannao aitapan unao mishi'o ōpidanannao.”

*Jesus kowaadan Peter ati, utaapa-kidan nii paaitapan paugaru
(Matthew 26:31-35; Mark 14:27-31; Luke 22:31-34)*

³⁶ Simon Peter pishaan uruu, “Naobanai, na'iti'oram pumako'ozon?”

Jesus kian u'ati, “Na'iti'oram ōmakon, aonaa turuu puda'anpan ōgaru aizii, mazan puda'anpan nii zii diina'iti'i.”

³⁷ Peter kian u'ati, “Naobanai, kandii nii mazan aonaa turuu ōda'anpan pugaru kai? Ōgaru turuu ōmawakan pugaru dikin ii!”

³⁸ Jesus kian u'ati, “Puka'iita mooko pu'itiiman pumawakan ōgaru dikin ii? Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz pu'ati: Kuruku ka'aranpan ua'ii, idikinau'o nii pukian pidannao ati aonaa puaitapan ōgaru.”

14

*Jesus uruu dunapo
Tominkaru di'iti'o*

¹ Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Aonaa pa'i unyukunuu ukasha'ora'ana'a! Umishidapa Tominkaru; umishida ōgaru kapam.

² Kaina'a iriba kabaun nazoo kida ōdaru dapu ii. Ukau'an ōmakon naa wuru'u ōsaaba'anan naa uwiizi nii. Aonaan an mani una'apan, aonaa mani ōkowaadan u'ati na'apa.

³ Aizii ōsaabaan dauna'an uwiizi nii, ōwa'atin nii koshan unao dau'ati, turuu kizi una'ian ōtuma kapam ōna'ii-kizi ii.

⁴ Unao, uaitapanii dunapo ōmako-kizi iti'oraz.”

⁵ Aizii Thomas kian u'ati, “Wanaobanaa, aonaa waaitapan na'iti'oram pumako'ozon. Na'apam nii mooko waaitapan dunapo na'iti'o?”

⁶ Jesus kian, “Ōgaru wuru'u dunapoz, ōgaru wuru'u mishi'oraz, na'iki ōgaru wuru'u kakupa-kinaiz. Soo ōgaru ida'an turuu kaawa-karu ōdaru di'iti.

⁷ Aizii unao, uaitapan an ōgaru, uaitapan nii ōdaru kapam. Aizii wuru di'iki'i uaitapa'a naa na'iki utukapa'a naa uruu.”

⁸ Philip kian u'ati, “Wanaobanaa, putukapa-kida wa'ati puDaru, uruu turua'o nii wa'ati.”

⁹ Jesus kian, “Kotua'iki ōmashaapan unao tuma, mazan upu'u zii mooko aonaa puaitapan ōgaru, mishii Philip? Ipai pidan tukapa'oraz ōgaru, uruu

tukapa'o kapam òdaru wuru'u. Mazan na'apa di'i naa kaiwuru'u, 'Putukapa-kida wa'ati puDaru,' pukianuz?

¹⁰ Aonaa mooko pumishidan, ògaru na'iki òDaru, bauda'apa'o waunao? Kuwai kida òkowaadaniaz unao ati, aonaa ò'ida'a'o mani òtoman. ÒDaru, mashaapa'oraz ò'ida'a, uruu pa'an wuru'u sha'apaapa'oraz pakaudin-kizi kida ògaru ida'an.

¹¹ Umishida ògaru na'iki òDaru, bauda'apa'o waunao òkianuz. Oo, umishida pa'i òDaru sha'apataniaz umanawun kida'o aimaakan ògaru ida'an.

¹² Mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Ipai pidan mishida'o ògaru, usha'apatan nii òsha'apaapanii kaduz kida kapam. Na'iki usha'apatan nii powa'a'o zii umanawunun kida, usha'apanum kau'an òmakon naa òDaru di'ifi wuru'u.

¹³ Upishaan an ògaru kanom dau'ati karikaonan, òpidanannaoun idi unao, òsha'apatan nii u'ati. Na'apa'o ida'ana'o nii uDani aida-kidan pidannao ati paDaru umanawunun.

¹⁴ Upishaan an ògaru kanom dau'ati karikaonan, òpidanannaoun idi unao; òsha'apatan nii u'ati.

Jesus taan nii Kaimana'o Doronaa

¹⁵ "Umarainpan an ògaru, uizo'atipan nii òkakinaori kida.

¹⁶ Òpishaan nii òDaru na'iki utaan nii unao ati ba'oran Minka'ui kakinaota'o nii unao, na'iki karikaonanu'o nii una'auzon unao tuma.

¹⁷ Uruu Kaimana'o Doronaa tominapa-kida'o nii unao mishi'o Tominkaru dau'a'o. Mazan mamishida-kainao pidannao, aonaa turuu Ìzaamatan uruu paminka'u nii, usha'apanum kau'an aonaa Ìtukapan na'iki aonaa Ìaitapan uruu. Mazan unao, uaitapa pa'an uruu, usha'apanum kau'an, kaina'a'o uruu unao tuma, na'iki karikaonanu'o nii una'auzon unao ida'a.

¹⁸ "Aona'o nii òwa'akan unao, maudaniiwai wa'aka-kaowan; òkaawan nii powaa ati u'ida'ati.

¹⁹ Kadimana'o ni'i naa pidannao matukapakan ògaru. Mazan unao utukapan nii pa'an, usha'apanum kau'an òkakupan nii powaa iti koshan, ukau'an unao ukakupan nii kapam òkakupan idi.

²⁰ Aizii uruu dono, uaitapan nii ògaru na'iki òdaru bauda'apa'o waunao. Aizii unao na'iki ògaru, na'apa'o manawun bauda'apa'o pidan kawan.

²¹ "Na'ia'oram pidan abata'o na'iki izo'atipa'o òkakinaori kida, uruu wuru'u marainpa'oraz ògaru. Òdaru marainpan nii pidan marainpa'oraz ògaru; aizii ògaru, òmarainpan nii uruu kapam na'iki òaitapa-kidinan nii u'ati."

²² Judas kian u'ati (aonaa Judas Iscariot mani), "Naobanai, na'apam nii puaidan pumanawunun waunao ati karikaonan, ba'orainao ati aona'o nii mooko puaida-kidan?"

²³ Jesus kian u'ati, "Pidan marainpa'o ògaru, uizo'atipan nii òparadan, na'iki òDaru marainpan nii uruu. Wawa'atin nii uruu ida'ati na'iki wamashaapan nii utuma.

²⁴ Mazan na'ia'oram pidan aona'o umarainpan ògaru, aonaa uizo'atin òparadan kida. Wuru'u kuwai kidaz, unao abataniaz, aonaa òtomanii mani karikaonan, òDaru pa'an wuru'u dyuuda'oraz òkakuwaapan na'apa.

²⁵ "Òkowaadan u'ati kaikapa kida'ora'a òna'an pu'u zii utuma.

²⁶ Wuru'u Minka'ui, Kaimana'o Doronaa, òDaru dyuudan nii'oraz u'ida'ati ògaru aipan ati; uru'o nii pa'an tominapa-kida unao ipai òkuwaa kida dau'u, na'iki unyukunuu-kidan nii unao ati ipai daunuuda'u wuru'u òkuwaa kidaz.

²⁷ “Ōwa'akan unao tuma kaimana'o nyukunui; soo ōgaru turuu ōtaan na'apa'o. Aonaa da'i sannao taan kawanu'o mani ōtaan nyukunui kaimanan. Aonaa pa'i unyukunuu kasha'ora'ana'a oo utariidina'ana'a.

²⁸ Ōkowaadani sha'atii u'ati, ‘Ōmakon ni'i naa ōdaru di'iti, mazan ōkaawan nii koshan powaa ati.’ Umishiin an mani umarainpan ōgaru, ukonaukii mani ōmakon idi'i naa ōDaru di'iti, usha'apanum kau'an umanawunu'o ōgaru ai wuru'u uruu.

²⁹ Ōkowaadan naa u'ati kai kanoma'o nii sha'apa, usha'apan ua'ii zii; aizii usha'apan dono'o naa uaitapan nii ōkuwaa mishiin.

³⁰ Aona'o ni'i naa ōparadinan tomunu'iki utuma, usha'apanum kau'an wa'ati'i naa wuru'u di'ora'a amazada baara'a'oraz naobana'i. Mazan aonaa uka'iitan pamashaatan ōgaru.

³¹ Mazan ōsha'apata pa'an ipai aimaakan ōdaru dyuudan kawana'ati ōgaru, pidannao aitapa-kinaa nii mishi'o ōmarainpan uruu.

“Aizii, wamako'o naa.”

15

Paoribai kadunaa manawun

¹ “Ōgaru wuru'u mishi'oraz paoribai kadunaa, na'iki ōDaru saabaapauzo paoribai baawu.

² Ipai'o nii udukutan paoribai waoda kida aona'oraz ikaakan. Mazan kaaka'oraz kida usaabaan nii pa'an, aonaa kizi kazamaka'o nii ukadu'u, na'iki madowaaka kizi koshan ukaakan.

³ Unao, saabaa'aka-kariwai'i naa ōkuwaa ida'an.

⁴ Pakawan pa'i uzaamatinapa ō'ida'ati, ōzaamatinpan nii u'idi'iti kapam. Aonaa paoribai waoda kaakan paaipan ati karikaonan, soo uzaamatinpan an pakadunaa ida'ati. Unao na'apa'o kapam, aonaa uka'iitan usha'apatan kaimana'o aimaakan uaipan ati karikaonan. Soo uzaamatinpan an ō'ida'ati.

⁵ “Ōgaru wuru'u paoribai kadunaa. Aizii unao, uwaoda kida kawanu'o. Pidannao, karikaonanu'oraz i'na'an ō'ida'a, ōgaru na'apa ōna'an nii i'ida'a, i'nao sha'apatan ni'i naa dobata kaiman kida'o aimaakan. Unao, aonaa uka'iitan usha'apatan aimaakan u'ida'a karikaonan, soo ōkaminka'utan an unao.

⁶ Mazan pidan aona'oraz una'an ō'ida'a, uawu'uta-ka'o ni'i naa, na'iki umaririn ni'i naa amazada ii, na'apa paoribai waoda awu'uta-kariwai maririn kawan. Udauna'an ukasaba'uka-ka'o na'iki ukaboota-kaoa'a naa tikazi wu'iti.

⁷ Mazan unao, una'an an pakawan ō'ida'a, na'iki umishidapan an ōparadan kida, turuu utoriinpan kanom dau'ati karikaonan, na'iki utaa-ka'o nii u'ati.

⁸ Kaikapa'o ida'ana'o wuru'u ōDaru umanawunun aida-kida-kaoz: Unao sha'apaapan ida'an dobata kaiman kida'o aimaakan, na'iki na'apa'o ida'an utukapa-kidinan ōpidannao unao.

⁹ Na'apa ōDaru marainpan kawan ōgaru, na'apa ōmarainpan kapam unao. Uzaamatinapa pakawan ō'ida'ati, ōmarainapa kizi unao.

¹⁰ Uizo'atipan an ōkakinaori kida, pakawanu'o nii ōmarainpan unao, na'apa ōizo'atipan kawan ōDaru kakinaori kida, na'iki pakawan umarainpan ōgaru.

¹¹ “Ōkowaadan u'ati ipai kaikapa kida'ora'a, unao konaukii kizi na'apa manawun ōgaru konaukian kawan, na'iki aonaa kizi kanom towauda'uan ukonaukian.

¹² “Aizii kaikapa ōkakinaori'i, umarainpaaka, na'apa manawun ōmarainpan kawan unao.

¹³ Aonaa na'ia'oram pidan kamarainpanu'o powa'a zii wuru aia'a, pidan kashaapa'oraz pazowii-ka'o papaonarunao kazannaatin-kinaa nii.

¹⁴ Ōpaonarunao unao, uizo'atipan an ōkakinaori kida.

¹⁵ Aona'a naa ōdakotan unao ōpoitorunao nii, usha'apanum kau'an poitorui, aonaa uaitapan na'apa'oram panaobanaa sha'apaipan. Mazan ōdakotan unao ōpaonarunao nii, usha'apanum kau'an ipai ōkowaadan u'ati ōabatani kida ōDaru di'iki.

¹⁶ Aonaa uaipan ati'o mani uzaamatinan ō'ida'ati; ōgaru aipan ati'o pa'an unao zaamatinan. Ukau'an ōgaru aipan ati'o unao makon usha'apata'anan dobata kaiman kida'o aimaakan. Na'iki karikaonan kizi usha'apaapan na'apa'o aimaakan. Uzaamatinpan idi ō'ida'ati, ōDaru taan nii unao ati kanom karikaonan upishaan an u'ati.

¹⁷ Ukau'an kaikapa ōkakinaori unao ati'i: 'Umarainpaaka.'

Jesus di'itiinao zaamatinpan to'ora-kizaitapa-ka'o

¹⁸ "Pidannao to'ora-kizaitapan an unao, unyukunuitapa na'apa'o i'to'ora-kizaitapauzon ōgaru.

¹⁹ Umashaapan an mani na'apa imi'i baara sanna mashaapan kawan, ĩmarainapa mani unao pairibannao nii. Mazan ōaipana'ati'o uzaamatinan ō'ida'ati. Ukau'an, aonaa imi'i baara sannaou'u naa mani unao; uruu idi'o pidannao to'ora-kizaitapan unao.

²⁰ Udi'itapa ōkianuz u'ati kaikapa'a: 'Aonaa na'ia'oram poitorui umanawunun panaobanaa ai.' Kaina'a antamikitainao ōgaru, na'apa'o nii ĩantamikitan unao kapam; mazan kaina'a ba'orainao izo'ati'o ōparadan, ukau'an na'apa'o nii ĩizo'atin uparadan kapam.

²¹ "Pidannao sha'apatan nii unao na'apa, usha'apanum kau'an uzaamatinpan idi'o ō'ida'ati. Mazan ĩnao, aonaa ĩaitapauzon wuru'u dyuuda'oraz ōgaru.

²² Aonaan an mani ōkaawan da'ati'i na'iki aonaan an mani ōkakuwaapan ĩ'ati, aonaa mani ĩ'oi'an kainaabatan padamata. Mazan aizii, 'aonaa waaitapan oia'o wuru'u na'apa'oraz,' aonaa turuu ĩkian.

²³ Pidana to'ora-kizaitapa'o ōgaru, i'to'ora-kizaitapan ōDaru kapam wuru'u.

²⁴ Aonaan an mani ōsha'apatan ĩawun za'a ĩmatukapauzokanii pidan sha'apatan kida, aonaa mani padamata ĩ'oi'an kainaabatan. Mazan aizii, ĩtukapani'i naa ōsha'apatan na'apa'o, mazan upu'u zii i'to'ora-kizaitapan baokopa waunao, ōgaru na'iki ōDaru.

²⁵ Mazan na'apa'o ida'an, ĩkakinaorinaa mishiinan: 'Īto'ora-kizaitapan ōgaru madiwautapaka karikaonan,' kia'oraz usaadinpan.

²⁶ "Kaawa'o nii Minka'ui, uruu Kaimana'o Doronaa, uruu kainaabata'o mishi'o kuwai Tominkaru daua'o. Ōdyudan nii uwa'atin ōDaru di'iki unao ida'ati, na'iki uru'o nii kakuwaapa ōdau'an.

²⁷ Aizii unao, ukakuwaapan nii ōdau'u kapam, usha'apanum kau'an unao na'a'o ōtuma ōsakadinan di'iki ōtominapatin-kidan pidannao.

16

¹ "Ōkowaadani'i naa u'ati kaikapa kida'ora'a, uruu aonaa kizi umuudina'akan umishidapan ai.

² Uiribannao kashanauan nii unao synagogue kida iki, uchoochiipan ai ĩtuma. Na'iki kaina'a'o ni'i naa kamoo kaawan, uruu dono pidannao zowian an unao, ĩ'itiiman kaimana'o nii aimaakan wuru'u pasha'apataniaz Tominkaru ati.

³ Pidannao sha'apatan nii unao na'apa, usha'apanum kau'an aonaa ĩaitapauzon ōDaru, oo ōgaru.

⁴ Mazan ōkowaadani'i naa u'ati kaikapa kida'ora'a. Ukau'an uruu kamoo kaawan dono'o naa, unyukunuitapan nii ōkuwaa na'apa kida'o daua'oraz. Ōsakadinan di'iki ōtominapa-kidan unao, aonaa ōkowaadauzon u'ati na'apa kida'o, usha'apanum kau'an ōna'an idi zii utama.

Kaimana'o Doronaa kaudin-kizi

⁵ “Mazan aizii ōkiwan ni'i naa powaa iti dyuuda'oraz ōgaru di'iti. Mazan aonaa na'ia'oram zoobaba unao pishaan ōgaru na'iti'oram wuru'u ōmako'ozoonuz.

⁶ Ōkowaadan idi zii u'ati kaikapa'ora'a, uruu idi unyukunuu kasha'oran naa.

⁷ Mazan mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Aona'o nii Minka'ui kaawan u'ida'ati, soo ōmakon an. Ukau'an kaimana'o nii manawun unao ati wuru'u ōmakonuz. Mazan ōmakon an, ōdyuudan ni'i naa uruu unao ida'ati.

⁸ Aizii ukaawan dono, ukainaabatan nii pidannao ati na'apa'oram manawun oia'o; na'iki, na'apa'oram manawun ĩdi'itapan kaimana'o; na'iki na'apa'oram manawun ĩdi'itapan Tominkaru kowaadan oia'o pataka'utakao.

⁹ Pana'iti karikaonan ĩdi'itapan oia'o, usha'apanum kau'an aonaa ĩmishida'azon ōgaru.

¹⁰ Pana'iti karikaonan ĩdi'itapan kaimana'o, usha'apanum kau'an ōmakon nii powaa iti ōDaru di'iti, na'iki aona'o nii powa'a utukapan ōgaru.

¹¹ Na'iki pana'iti karikaonan ĩdi'itapan pataka'utin-karu, usha'apanum kau'an Tominkaru pataka'utani'i naa naobanai di'ora'a amazada baara'a'oraz.

¹² “Kaina'a dobata zii ōkowaada'azoonii u'ati padamata, mazan dobata'o ni'i naa manawun wuru'u ōkuwaaz, aona'o nii uka'iitanuz.

¹³ Mazan Kaimana'o Doronaa kaawan nii, uruu mishi'o ukuwaa Tominkaru daua'o. Uruu aipan ati'o ni'i naa uaitapan mishi'o kuwai Tominkaru di'iki'o. Aona'o nii ukakuwaapan pa'ida'a karikaonan, mazan ukakuwaapan nii paabatanii dau'u, na'iki ukowaadan nii unao ati kanom kida'o nii sha'apa diina'iti'i.

¹⁴ Uru'o nii kainaabata ōmanawunun, ukowaadan ida'an kanom dii ōgaru, na'iki na'apa'oram wuru'u ōkuwaaz.

¹⁵ Ōkowaadauzon ipai aimaakan ōDaru dau'u, aizii na'apa'o nii kapam Kaimana'o Doronaa kowaadan u'ati ipai ōgaru dau'an, na'iki na'apam ōkiauzon.”

Kasha'ora-karu konaukii-karu ua'ii

¹⁶ Jesus kian, “Masakauda'u dauna'an aona'o ni'i naa utukapan ōgaru powa'a, mazan masakauda'u uruu dauna'an utukapan nii ōgaru koshan.”

¹⁷ Aizii kaina'a utominapa-kidaniinao bii iki'o, ĩkian pairiban ati kida, “Na'apa'oram dau'ati'o ukianuz, ‘Masakauda'u dauna'an aona'o ni'i naa utukapan ōgaru powa'a, mazan masakauda'u uruu dauna'an utukapan nii ōgaru koshan;’ na'iki na'apa'oram dau'ati'o dii, ‘usha'apanum kau'an ōmakon naa powaa iti wuru'u ōDaru di'iti, ukianuz?”

¹⁸ Aonaa ĩmashaadan ĩpishautakaan, “Na'apa'oram dau'ati'o dii wuru'u, ‘Masakauda'u dauna'an, ukianuz? Aonaa waaitapan kanom daua'o ukadakotinan, ĩkian.”

19 Jesus aitapa ĩpishaa'azon paugaru, uruu idi ukian ĩ'ati, “Ōkian kaikapa'a: ‘Masakauda'u dauna'an aona'o ni'i naa utukapan ōgaru, mazan masakauda'u uruu dauna'an utukapan nii ōgaru koshan.’ Mishii, uruu dau'ati'o upishautaakan?

20 Mishii'o kaiwuru'u ōkianuz u'ati: Uzaadan nii na'iki diiwa'o nii umuraa-pan, ba'orainao konaukian pu'u. Kiwiin zii ukasha'oran nii, mazan uruu dauna'an ukonaukian nii.

21 Zuna kaudanipa'azon dono, kasha'ora kowas onyukunuu okaziwapan kamoo kaawan idi'i naa, mazan okaudanipan dauna'an, aona'a naa onyuku-nuitapan pakaziwapauzon. Soo okonaukian naa pa'an, usha'apanum kau'an koraidaonaa sodi shakatan idi.

22 Na'apa'o kawanu'o wuru'u unao baiaapaniaz: kai unyukunuu kasha'ora-kida, mazan ōtukapan nii koshan da'i unao, na'iki uruu dono ukonaukian nii, na'iki aona'o nii kanom mashaatan ukonaukiitanan.

23 “Aizii uruu dono, aona'o ni'i naa kanom nii upishaan zii ōgaru aimaakan dau'ati. Mishii'o kaiwuru'u ōkianuz u'ati: Upishaan an ōDaru kanom karikao-nan dau'ati, utaan nii u'ati ōpidanannaoun idi unao.

24 Aonaa zoobaba upishaan uruu kanom karikaonan dau'ati, ōpidanannaoun idi unao. Upishaa, Tominkaru taan nii u'ati upishaanii. Uruu kaimanaiman kizi ukonaukiitanan.

25 “Ōkakuwaapauzon u'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an di'ora'a aimaakan kida dau'a'a. Mazan kaina'a'o ni'i naa kamoo kaawan, aizii uruu dono aona'o ni'i naa ōkakuwaapan powa'a di'itinapa-kinai kuwai ida'an, mazan ōparadan nii sariapa kizi pidannao uaitapan ōkuwaa ōdaru dau'a'o.

26 Uruu dono, turua'o ni'i naa upishaan uruu aimaakan dau'ati, ō'u'u ida'an, ōpidanannaoun idi unao; aonaa kanom nii ōpishaan zii ōDaru unao ati,

27 usha'apanum kau'an, ōDaru marainapanii unao. Umarainpan unao, usha'apanum kau'an unao marainpan idi'o ōgaru, na'iki unao mīshidan idi uruu di'iki'o ōwa'atin.

28 Mishii, ōwa'atin ōDaru di'iki'o, imi'i baara ati. Aizii ōmakon ni'i naa imi'i baara iki, ōkiwan naa ōDaru di'iti.”

29 Uru'u naa utominapa-kidaniinao kian u'ati, “Aizii, uruu zii puparadan kainaabatanan, aonaa pukaiwaan di'itinapa-kinai kuwai.

30 Aizii watukapa, puaitapa mishi ipai aimaakan; turuu pudako'atin pupishaa-kao ua'ii zii aimaakan dau'ati. Ukau'an aizii wamishida puwa'atin Tominkaru di'iki.”

31 Jesus kian ĩ'ati, “Uruu zii umishidan?

32 Kaina'iki kamoo wa'atin, aizii uruu kamo'o naa wuru'u kaawa'oraz, uruu dono pana'itinapu kida'o nii umakoodanainan, ukidoopan nii ō'ai udapu iti kida, uwa'akan nii ōgaru ōba'orantin. Mazan aonaa ōba'orantina'o manawun mani ōgaru, usha'apanum kau'an ōDaru karikaonanuo una'auzon ōtuma.

33 Ōkowaadan unao ati aimaakan kaikapa kida'ora'a, unyukunuu konauki-kinaa nii, uzaamatnpan idi ō'ida'ati. Di'ora'a amazada baara'a'a, ubaiaa-pan nii kasha'ora'o. Mazan uma'ozakadapa unyukunuu! Ōgaru, ōwazootani'i naa di'ora'a amazada baara'a'o kasha'ora kida'o aimaakan!”

17

Jesus toriinpan papidanannao ati

1 Jesus kakuwaapan dauna'an patominapa-kidaniinao ati, uawunuupan doko iti na'iki uru'u naa utoriinpan.

“ŌDarū, aizii kaawa'a naa kamoo. Putukapa-kida pidannao ati puDani umanawunun, utukapa-kida kizi i'ati pumanawunun kapam.

² Pugaru aipan ati'o ukazowautapan ipai pidannao, utaa kizi karikao-nanu'o kakupa-karu ipai wunao ati'i, puzaamat-in-kidaniinaouz u'ida'ati.

³ Kaikapa'o wuru'u karikaonanu'oraz kakupa-karu ikoda-kao: pidannao aitapan ida'an soo bauda'apa pugaru mishi'o Tominkaru, na'iki iaitapan ida'an ōgaru, Jesus Christ, pudyuudaniaz imi'i baara ati.

⁴ Ōtukapa-kida'a naa imi'i baara'a'o pidannao ati pugaru umanawunun, ōsha'apatan ida'an ipai pudyuudanii ōsha'apatan.

⁵ Ōdarū, marii ōtukapa-kao umanawunu'o nii aizii, na'apa ōtukapauzo-kao kawan pugaru tuma amazada tominan ua'ii zii.

⁶ “Ōaitapa-kidani'i naa pukaduz wunao ati'i, putaaniinaouz ō'ati di'ora'a amazada baara ainao bii iki. Pupidanannao i'dyaun na'iki putaaniinao ō'ati i'dyaun, na'iki iizo'atipa pukakinaori.

⁷ Aizii iaitapa'a naa, ipai aimaakan putaanii ō'ati, pugaru di'iki'o wuru'u.

⁸ Ōkowaada'a naa pukuwaa i'ati, na'iki izaamata kaimanaiman panyukunuu itiz. Iaitapa ōwa'atin pugaru di'iki'o na'iki imishida pudyuudanii ōgaru.

⁹ “Aonaa ōtoriiinpan ipai pidannao ati, mazan ōtoriiinpan wunao ati'i putaaniiinaouz ō'ati, usha'apanum kau'an pupidanannao pa'an i'dyaun.

¹⁰ Ipai ōpidanannao, pupidanannao kapam i'dyaun. Ukau'an ipai pupidanannao ōpidanannao kapam i'dyaun. Inao ida'ana'o nii ōmanawunun aitapaka-o.

¹¹ Aizii, aona'o ni'i naa ōna'an imi'i baara'a, kadimana'o ni'i naa ōmakon pu'idi'iti. Mazan ōpidanannao, ina'an nii zii imi'i baara'a. ŌDarū, kaimana'o manawun, pukazannaatapa pa'i wunaou'u putaapa-kidaniinaouz ō'ati. Inyukunuu patumaaka kizi pa'atiaaka, pugaru na'iki ōgaru nyukunuu patumaakan kawan.

¹² Ōna'an dono zii ituma imi'i baara'a, ōkazannaatapa i'dyaun, pakawan kizi imashaapan pupidanannao nii. Ōkazannaatapa i'dyaun, aonaa na'ia'oram waziwadinan, soo bauda'apa pidan waziwadina'o ni'oraz aita-kao, na'apa'o ida'an kizi saada-kariwaiz kida puparadan mishiinan.

¹³ “Aizii kadimana'o ni'i naa ōmakon pu'idi'iti. Ōtoriiinpan i'ati kaikapa'a ōna'an pu'u zii ituma imi'i baara'a, inyukunuu konaukii kizi kaimanaiman na'apa ōnyukunuu konaukian kawan manawun.

¹⁴ Ōkowaada'a naa pukuwaa i'ati, na'iki uruu idi ba'oran pidannao kashanau-kidan i'dyaun. Ikashanau-kida-kao, usha'apanum kau'an ōgaru kawanu'o i'dyaun, aonaa i'di'itinpan ba'orainao di'itinpan kawan.

¹⁵ Ōtoriiinpan, aonaa ōaipan mani puso'otan i'dyaun di'oraz amazada baara iki'i, mazan ōpishaan pa'an pukazannaatapan i'dyaun Satan ai.

¹⁶ Ōgaru, aonaa ōdi'itinpan imi'i baara sannao di'itinpan kawan. Inao na'apa kapam i'di'itinpan ōgaru kawan, aonaa imi'i baara sannao kawan mani.

¹⁷ Pusaabaa i'dyaun pu'idiwaunao nii, puaitapa-kidan ida'an i'ati mishi'o manawun puparadan. Puparadan, uruu mishi'o manawun.

¹⁸ Pudyuudan kawan ōgaru imi'i baara ati, na'apa ōdyuudan inao kapam amazada kawan'ati.

¹⁹ Kaimanaiman ōtaainan pu'ati inao dikin ii, turuu kizi inao kapam taainan kaimanaiman pu'ati.

20 “Aonaa ĩnao ati mani karikaonan õtorinpan, mazan õtorinpan ba'orainao ati kapam, mishidainao ni'oraz õgaru, paabatan ida'an õdaua'o kuwai õpidanannao ida'an.

21 Õtorinpan ĩ'ati, marii kizi ĩbauda'apatapan panyukunuu, na'apa pugaru na'iki õgaru bauda'apatapan kawan wanyukunuu. ÕDaru, na'apa pugaru bauda'apatinpan õgaru ida'ati, na'iki õgaru bauda'apatinpan pugaru ida'ati, na'apa kizi ĩnao bauda'apatinpan waunao ida'ati, pidannao mishida kizi pugaru wuru'u dyuuda'oraz õgaru.

22 Õtaanii umanawun-karu ĩ'ati na'apa putaan kawan õ'atiz, marii kizi ĩbauda'apatapan panyukunuu, na'apa pugaru na'iki õgaru bauda'apatapan kawan wanyukunuu.

23 Kaina'a ĩnyukunuu ii õgaru; na'iki kaina'a õnyukunuu ii pugaru. Marii kizi kaimanaiman ĩbauda'apatapan panyukunuu, ba'oran pidannao aitapakinana nii, pugaru wuru'u dyuuda'oraz õgaru. Na'iki pumarainapanii mishidainaoz õgaru na'apa pumarainpan kawan õgaru.

24 “ÕDaru, na'iam õgaru, na'ii õaipan õtuma wuru'u putaniinaouz õ'ati, ĩtukapa kizi õmanawunun, wuru'u putazoniaz õ'ati pumarainpan idi õgaru amazada tominan ua'ii.

25 Kaimana'o manawun õdaru, aonaa pidannao aitapauzon pugaru. Mazan õgaru, õaitapanii pugaru, na'iki õtominapa-kidaniinao ĩaitapa pudyuudanii õgaru.

26 Õkainaabatani'i naa ĩ'ati kanom kaduz pugaru, na'iki karikaonanuo nii õkainaabaapan ĩ'ati kanom kaduz pugaru. ĩmarainpaaka kizi na'apa pumarainpan kawan õgaru, turuu kizi õzaaminpan ĩnao di'iti kapam.”

18

Soldyaanao zaamata'anan Jesus

(*Matthew 26:47-56; Mark 14:43-50; Luke 22:47-53*)

1 Jesus torinpan dauna'an paDaru ati, umakon naa patominapa-kidaniinao tuma Kidron Wa'o baza ĩtinapu. Kaina'a'o da'i paoribai baawu na'ii, na'iti'i naa Jesus morotan patominapa-kidaniinao tuma.

2 Judas, kaakapa'o ni'oraz uruu tarubainao ati, uaitapanii kapam uruu amazada, usha'apanum kau'an, na'iti'o Jesus makouzon patominapa-kidaniinao tuma.

3 Ukau'an na'iti'i naa Judas makon, una'akan bauda'apa utonazinaa soldyaanao. Na'iki watchmantapainao Tominkaru Dapu bii ikiinao kapam, ĩnao faadaanao zowaunaanao na'iki Phariseenao dyuudaniinao. ĩna'akapanii mizaataaka-kinai kida. Aizii ba'orainao ĩna'akapanii palampan kida.

4 Jesus aitapani'i naa na'apam nii ĩsha'apaapan paugaru. Uruu idi uwa'ati'ikan ĩ'ida'ati, na'iki ukian ĩ'ati, “Kanom uaipan?”

5 “Jesus, Nazareth san,” ĩkian u'ati.

“Õgaru uruu,” Jesus kian ĩ'ati.

(Judas, kaakapa'oraz uruu, na'ia'a naa ĩtuma.)

6 “Õgaru uruu,” Jesus kian idi ĩ'ati, sariapa ĩdandanaa'akan, na'iki ĩdorautan imi'i baara iti.

7 Powa'a koshan Jesus pishaan ĩdyaun, “Kanom uaipan?”

“Jesus, Nazareth san,” ĩkian u'ati koshan.

8 Jesus kian ĩ'ati, “Õkii sha'atii u'ati, ‘Õgaru uruu.’ Umishiin an õgaru udawatapan, ukau'an marina'a wunaou'u õtumainaoz.”

⁹ (Ukian ĩ'ati na'apa, uparadan mishiin-kinaa ni'o utoriinpan dono'oraz. "Ōdaru, aonaa bauda'apa ōwaziwaan wuru'u putaaniinaouz ō'ati," ukianuz.)

¹⁰ Aizii Simon Peter, una'akapanii marii. Uso'ota'akan pakinnaa aiazu, na'iki sa'ukan Umanawunu'o Faadaa poitoru tain diwa'ora antanpu'o, waota'aka. Malchus kia'o u'uu wuru'u poitoruiz.

¹¹ Jesus kian Peter ati, "Pushakada pumarian powaa iti pakinnaa zo'iti! Pu'itūiman aona'o nii ōbaiaapa'azon kasha'ora'o, ōdaru taaniaz ōbaiaapan nii?"

Jesus na'aka-kao Annas di'iti

¹² Aizii, soldyaanaouz na'iki ĩzowaunaa, na'iki watchmantapainao Tominkaru Dapu, ĩzaamata'akan naa Jesus na'iki ĩdo'ota'akan naa uka'u kida.

¹³ ĩna'akan uruu Annas di'iti kiwiin zii. Annas, uruu Caiaphas imadokozu. Aizii Caiaphas, uruu Umanawunu'o Faadaa uruu dono,

¹⁴ na'iki uruu kia'oraz kiwiin zii Jewnao zowaunaanao ati kaikapa'a: "Kaimana'o nii manawun bauda'apa'o pidan mawakan an ipai pidannao dikin ii."

Peter kian

aonaa uaitapauzon Jesus

(Matthew 26:69-70; Mark 14:66-68; Luke 22:55-57)

¹⁵ Simon Peter, na'iki ba'oran Jesus tominapa-kidanii, ĩda'anpan Jesus. Aizii ba'oraniz, uruu kaimanaimana'o Umanawunu'o Faadaa aitanpan. Ukau'an morota kootowapa-kizai iti uruu Jesus tuma, Umanawunu'o Faadaa dapu iti.

¹⁶ Mazan Peter, una'ian paniinom ii, aonaa umorotan. Aizii, ba'oraniz Jesus tominapa-kidanii, kaimanaimana'oraz Umanawunu'o Faadaa aitanpan, umako'okan powaa iti na'iki uparada'akan zunaaba ati, awunuutapaibaz paniinom, na'iki uru'u naa umorota-kidan Peter.

¹⁷ Aizii zunaaba, awunuutapaibaz paniinom, okian Peter ati, "Pugaru ōaitapan diidi'ia'ora'a pidan tominapa-kidanii kapam?"

"Aonaa," Peter kian o'ati.

¹⁸ Aizii poitoruinao na'iki watchmantapainao, ĩpu'ukada ni'i naa tikazi na'ii, amazada wadidin idi, uruu na'ia'a naa ikadishitapan ĩtanaapan kida. Peter na'ii kapam ukadishitapan utanaapan ĩtuma.

Umanawunu'o Faadaa

pishautan Jesus

(Matthew 26:59-66; Mark 14:55-64; Luke 22:66-71)

¹⁹ Uru'u naa Umanawunu'o Faadaa pishaan Jesus, "Kanomnao putominapa-kida nii? Kanom daua'o putominapa-kidan ĩdyaun?"

²⁰ Jesus kian u'ati, "Karikaonan ōkakuwaapan, turuu kizi ipai pidannao abatan ōkuwaa. Karikaonan ōtominapa-kidan pidannao synagogue ii, na'iki Tominkaru Dapu ii. Aonaa na'apainim ōdizapan ōkuwaa pidannao ai.

²¹ Kanom nii pupishaan ōgaru? Pupishaa pidannao abatainao na'apam ōkian. ĩnao, ĩaitapa na'apa'oram ōkiauzon."

²² Jesus paradan idi na'apa, bauda'apa watchman udazaba a'o kadishitapan, uta'ika'akan naa Jesus paawun baara ati. Ukian Jesus ati, "Kanom dyuudan pudako'atin Umanawunu'o Faadaa paradan na'apa."

²³ Jesus kian u'ati, "Puaitapan an ōparadan pozawatan, pukowaada ipai da'ainao pidannao ati'i. Mazan puaitapan an ōparadan sakitapan, kanom ni'i naa puta'ika'akan ōgaru?"

²⁴ Udauna'an Annas dyuudan una'aka-kao Caiaphas di'iti, Umanawunu'o Faadaa, pakawan uka'u kida do'otinpan.

Peter powa'atan pakian pidannao ati, aonaa uaitapauzon Jesus (Matthew 26:71-75; Mark 14:69-72; Luke 22:58-62)

²⁵ Aizii Peter, pakawan zii ukadishitapan na'ii utanaapan, uru'u naa upishaa-kaos koshan, “Aonaa pugaru mani kapam utominapa-kidaniinao tuma'oraz, mishii?”

“Aonaa,” Peter kian.

²⁶ Na'a'o pidan, uruu kapam Umanawunu'o Faadaa poitoru, na'iki uruu iriban tawuru'u Peter sa'ukaniaz utain; ukian Peter ati, “Aonaa mooko pugaru mani tawuru'u otukapaniaz utuma paoribai baawu ii, mishii?”

²⁷ “Aonaa,” Peter kian koshan. Una'apan dauna'an, uru'u naa kuruku ka'aranpa'akan.

Jesus na'aka-kaos

Pilate kanaapu iti

(Matthew 27:1-2, 11-31; Mark 15:1-20; Luke 23:1-5; 13:25)

²⁸ Wakankanaanin Jesus na'aka-kaos'a naa Caiaphas di'iki, Roman-nao dapunaa iti'i naa. Aizii Jewnao, aonaa imorotan Romannao dapunaa iti, usha'apanum kau'an aonaa i'kaniribaina'azon pakakinaorinaa kian kawana'ati, turuu kizi i'aroopan Passover Kamoon dono.*

²⁹ Uruu idi, Pilate[†] koditan i'ida'ati na'iki upishaan idyaun, “Kanom mooko oia'o nii di'ora'a pidan sha'apatan, ukootowapa-kida-kinnaa niizu?”

³⁰ Aizii i'ikian u'ati, “Uruu dikintapauzo kakinaorii, una'apan idi'o wana'akan uruu pu'ida'ati.”

³¹ Pilate kian i'ati, “Usha'apata'a naa uruu uaipan kawana'ati, ukakinaorinaa kawana'ati.”

Jewnao kian u'ati, “Waunao, aonaa Rome iki'o kakinaorii taapadan wazowian pidan.”

³² Usha'apan na'apa, Jesus paradan mishiin-kinnaa ni'o, tawuru'u ukowaadanuz na'apam nii pamawakan.

³³ Pilate morotan powaa iti Romannao dapunaa iti. Uru'u naa udapadadkan Jesus na'iki upishaanuzu, “Pugaru mishi Jewnao naobanaa king?” ukian.

³⁴ Jesus kian u'ati, “Puaipan ati'o kaiwuru'u pupishaanuz o'garu na'apa? Oo ba'oran pidannao kakuwaapan idi'o pu'ati o'dau'an?”

³⁵ Pilate kian u'ati, “O'garu, aonaa Jew mani. Pumin-Jewnao na'iki faadaanao zowaunaanao pa'an wuru'u na'aka'oraz pugaru o'ida'ati. Kanom mooko wuru'u pusha'apataniaz, puto'orada-kinnaa nii idyaun?”

³⁶ Jesus, kian, “O'naobanai-tinapanuz, aonaa imi'i baara'a'o kingnao naobanai-tinpan kaduz mani. Da'ainao naobanai-tinpan kawanun an mani wuru'u o'naobanai-tinapanuz, mizaataaka mani o'pidanannao, aonaa kizi Jewnao zowaunaanao zaamatan o'garu. Mazan aonaa da'a'o nii mani wuru'u o'naobanai-tinapanuz!”

³⁷ Pilate kian u'ati, “Ukau'an, king wuru'u pugaruz?”

Jesus kian, “Pugaru, pudakotan o'garu king nii. Na'apa'o ni'o o'shakatan, na'iki o'kaawan imi'i baara ati, o'kakuwaapa'anan mishi'o dau'u. Na'ia'oram pidan mishi'o ida'antanpu'o, uru'o nii zaamata o'paradan.”

³⁸ Pilate kian u'ati, “Kanom mooko mishi'o nii?” Udauna'an Pilate koditan koshan Jewnao ida'ati, na'iki ukian i'ati, “Aonaa kanom dikauda'o nii arawu sha'apatanu'u, o'kaboota-kinnaa nii uruu oia'o di'iti.”

* 18:28 Numbers 9:9-11 † 18:29 Pilate: uruu Judea Baara ia'o naobanai udono (uruu Rome iki'oraz)

39 Mazan ipai wunu Passover Kamoon dono òkodita-kidauzo nii unao aipan kawana'ati bauda'apa taraapa-kariwai pidan. Ukau'an, turuu òmuudan unao aipan ati, Jewnao naobanaa king kii-kizaiz?" ukian i'ati.

40 Uru'u naa ikadako'okan diiwa'o ida'an, na'iki ikian u'ati, "Aonaa arawu mani'! Mazan waaiapan Barabbas pa'an!" Aizii Barabbas uruu antamiki.

19

Pilate kashaapa Jesus zowii-ka

1 Uru'u naa Pilate dyuudan soldyaanao ba'izian tuukii Jesus.

2 Soldyaanao tinokan kaiwada-karu, uruu idi'i naa ikakowamtan uruu.

Udauna'an ikakamichantan uruu, wuza'o kamicha idi,*

3 na'iki uru'u naa iwa'ati'anpan u'ida'ati, ita'ii'anpan uruu paawun baara ati, na'iki ikian u'ati, "Pugaru King, umanawunu'o Jewnao naobanaa!"

4 Pilate koditan koshan, Jewnao kasaba'ukinapa-kizi iti na'iki ukian i'ati, "Aushaa uabata! Aizii òkodita-kidan ni'i naa uruu unao ida'ati, mazan òaipan uaitapan kaimanaiman, aonaa kanom òikodan oia'o nii usha'apatan."

5 Uru'u naa Jesus kodita-kida-ka, umorokodapa wuru'u kowamaiz kaiwada-karu idi'oraz utoma-ka, na'iki wuza'oraz kamicha. Uru'u naa Pilate kian i'ati, "Aizii, di'i naa wuru'u pidanaz!"

6 Aizii, faadaanao zowaunaanao, na'iki watchmantapainao tukapa'akan naa uruu, sariapa ikadakon diiwa'o ida'an, "Marii utauka-ka cross di'iti! Marii utauka-ka cross di'iti!"

Na'iki Pilate kian i'ati, "Una'aka'a naa uruu, utauka kizi'i naazu cross di'iti. Ògaru, aonaa kanom òikodan oia'o nii usha'apatan."

7 Jewnao kian u'ati, "Waunao, kaina'a wakakinaorinaa, pidan na'apa'o marii uzowii-ka, udakotinpan idi Tominkaru Dani nii."

8 Aizii Pilate abatan idi na'apam Jewnao kian, tuukii utarian.

9 Udauna'an umorota-kidan koshan Jesus Romannao dapunaa iti. Na'ia'a naa upishaan uruu, "Na'ikim san mooko pugaru?" ukian u'ati. Mazan aonaa Jesus dako'atin uparadan.

10 Aizii Pilate kian u'ati, "Kanom nii aonaa pudako'atin òparadan? Ògaru, turuu òkazannaatan pugaru puzowii-ka ai, na'iki turuu òtauca-kidan pugaru cross di'iti."

11 Jesus kian u'ati, "Aonaa turuu pusha'apata-kidan ògaru, soo Tominkaru taapadan an. Ukau'an, wuru'u pidan na'aka-kida'oraz ògaru pu'ida'ati, powa'a'o zii manawun usha'apatan oia'o pu'ai."

12 Pilate abatan idi na'apam ukian, utiwaan padamata na'apam pakazannaatan uruu. Mazan Jewnao kadakon u'ati, "Pukazannaatan an uruu, aonaa Caesar paonaruru mani wuru'u pugaruz! Pidan dakotinpa'o king nii, Caesar taruba wuru'u uruuz!"

13 Pilate abatan idi na'apam Jewnao kian, uru'u naa ukodita-kidan koshan Jesus i'ida'ati, na'iki uruu dauna'an usakanatan pakootoopauzo-kizi tabai ida'a,† panibazoo di'ii, Kuba Baara‡ kia'oraz udakota-ka. (Gabbatha, kia'o udakota-ka Hebrew ida'an.)

* 19:2 wuza'o kamicha: naobana'i kamichan kaduz wuru'u na'apa'oraz uwuzan. † 19:13 tabai: naobanainao sakanatauzo-kizi ikootoopan dono. (Pilate sakanatan na'a, udi'itapan panaadon powa'a zii na'apam nii pasha'apatan Jesus.) ‡ 19:13 Kuba Baara: panibazoo, kuba idi'o utoma-ka.

14 Aizii uruu dono maonapa'a naa sakitapa kamoo, na'iki uruu dono minziiwatin-karu kamoo[§] wuru'u Passover dau'ati.

Uru'u naa Pilate kian Jewnao ati, "Di'i naa unaobanaa king!"

15 Uru'u naa ikadako'okan, "Marii uzowii-ka! Marii uzowii-ka! Marii utauka-ka cross di'iti!" ikian.

Na'iki Pilate kian i'ati, "Uaiapa mooko otauka-kidan unaobanaa king cross di'iti?"

Aizii faadaanao zowaunaanao kian u'ati, "Soo Caesar, uruu bauda'apa wanaobanaa king!"

16 Uru'u naa Pilate taan Jesus i'ati, marii kizi'i naa soldyaanao taukan uruu cross di'iti.

Jesus tauka-ka cross di'iti

(Matthew 27:32-44; Mark 15:21-32; Luke 23:26-43)

Uru'u naa soldyaanao na'aka'akan naa Jesus,

17 Ukodita-kida-ka donoi iki uwaodatapa'a naa pacrossanaa, na'iki una'aka-ka Pidan-Zowau-Niwa'uz-naawa kia'o amazada dakota-ka di'iti. (Golgotha, kia'o udakota-ka Hebrew ida'an.)

18 Na'ia'a naa itaukan Jesus cross di'iti. Na'iki dya'utam pidannao tauka-ka udazaba'a, ba'oran cross kida di'iti. Bauda'apa tauka-ka udiwa'ora antanapu, ba'oran tauka-ka uwashabaron antanapu.

19 Pilate saada-kidani Jesus daua'o paranka daara'a, na'iki utauka-kidanuzo cross paawa'a, doko atanapa Jesus zowau ai. "Jesus, Nazareth San, uruu King, Jewnao ati," kia'o wuru'u saada-kariwaiz.

20 Iriba pidannao aitaan wuru'u saada-kariwaiz, umaonapan idi donoi ati. Wur'u usaada-kaoz idikinauda'u'o parada-karu ida'ana'o, Hebrew ida'an, Latin ida'an, na'iki Greek ida'an.

21 Jewnao faadaanao zowaunaanao kian Pilate ati, "Aonaa pusaada'ana'a, 'uruu King, Jewnao ati' kii; mazan pusaada kaikapa'a: 'Di'ora'a pidan kian, Ogaru King, Jewnao ati' kii pa'an."

22 Mazan Pilate kian i'ati, "Kanom o'saadani, aonaa turuu upana'adan."

23 Aizii soldyaanao taukan dauna'an Jesus cross di'iti, Izaamata'akan naa ukamichan na'iki Ibuutanuzu pamina'utamkida, soldyaanao zaamata kizi pakawana'ati kida. Izaamata kapam ushooton za'aba'i; aizii uruu toma-ka aonaa na'iam ukanotinpan.

24 Aizii ikian pa'atiaaka, "Di'ora'a shooto, aonaa washushuuda'ana'a. Wamakinaotin aka, watukapa kizi kanoma'o nii zaamata pa'anazu." Isha'apatanuz aimaakan na'apa, saada-kariwaiz Tominkaru Paradan mishuun-kinna ni'o wuru'u:

"Ibuutan okamichan kida pakawana'ati

na'iki imakinaotina'akan o'shooton dikin ii."*

Na'apa soldyaanao sha'apatan aimaakan.

25 Na'ia'o Jesus crossanaa dazaba ii, udaro kadishitapan pa'inaozo tuma. Na'ia'o kapam ituma Clopas daiaro Mary, na'iki Mary Magdala sanaabaz.

26 Jesus tukapan padaro, na'iki umarainpaniaz patominapa-kidani kadishitapan odazaba'a. Ukian padaro ati, "Pudani ni'i naa uruu!"

27 Udauna'an ukian patominapa-kidani ati, "Pudaro ni'i naa oroo!" Na'iki'ora'a naa utaan oroo.

§ 19:14 minziiwatin-karu kamoo: Uruu dono'o Jewnao minziiwatauzon panikan ni'o Passover Kamoon dono. Wachuupunin, kamoo tipita'akan dauna'an, Inikauzonuzu. * 19:24 Psalm 22:18

Jesus mawakan

(*Matthew 27:45-56; Mark 15:33-41; Luke 23:44-49*)

²⁸ Jesus aitapan idi ipai'i naa pasha'apatan wuru'u Tominkaru aipaniaz pasha'apatan; saada-kariwaiz Tominkaru Paradan mishiin-kinaa nii, ukian, "Ōmaradako."

²⁹ Aizii uruu dono na'a'o boon zo'o pasaata-kariwai kibia'o riwunii. Uruu baoko iti idamotan sponge, na'iki isawadanuz Jesus dako iti, hyssop kadunaa saba ida'an.

³⁰ Usoosokanuzu na'iki ukian, "Aizii ipai'i naa ōsha'apatinan!" Aizii una'apa'akan dauna'an, uru'u naa usawiki-kida'akan pazowau, na'iki umanizowanta'akan naa.

Jesus aradu'u dakata-ka'o

³¹ Aizii Jewnao zowaunaanao, aonaa ĩaipan tauka-kariwainao na'ian cross paawa ii atii kamoo tipitan di'iti, usha'apanum kau'an uruu di'iki Sookaparakaru Kamoo sakadinan. Na'iki umanawunu'o Sookapa-karu Kamoo, Passover Kamoon wuru'u udono'oraz. Uruu idi ĩpishaan Pilate marii kizi uduyudan cross paawa ĩainao taba'u kida ramita-ka'o ĩmawaka kizi kadiman, uruu dauna'an turuu kizi ĩnanaa kida toka-kida-ka'o.

³² Uru'u naa soldyaanao makon, na'iki ĩramita'akan naa Jesus dazaba ainao ĩtauca-ka'o taba'u kida.

³³ Mazan ĩkaawan Jesus ida'ati ĩtukapan uruu mawaka'a naa, uruu idi aonaa ĩramitan utaba'u.

³⁴ Mazan bauda'apa soldyaa dakata'akan uruu paaradu'u ati dimana'o pachipararin idi, sariapa izai na'iki wunu shoota'akan udakata-kizinao iki.

³⁵ (Pidan tukapa'oraz kaikapa'o sha'apan, uruu wuru'u kakuwaapa'oraz. Ukau'an turuu ukuwaa mishida-ka'o. Ukowaadan wuru'u mishi'oraz kuwai turuu kizi unao mishidan kapam.)

³⁶ Di'ora'a aimaakan kida sha'apan, saada-kariwaiz Tominkaru Paradan mishiin-kinaa ni'o wuru'u: "Aona'o nii bauda'apa uniwa'uz ramita-ka'o," kia'oraz usaadinpan.

³⁷ Na'iki kaina'a koshan saada-kariwai Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'ora'a: "Pidannao awunuupan nii padakatanii di'iti," kii.

Jesus dida-ka'o dau'a'o

(*Matthew 27:57-61; Mark 15:42-47; Luke 23:50-56*)

³⁸ Aizii na'apa kida'o sha'apan dauna'an, Joseph, Arimathea san pishaan naa Pilate Jesus nanaa dau'ati, turuu kizi una'akanuzu na'iki udida-kizi'i naazu. (Wuru'u Joseph, uruu mishida'o Jesus, mazan aonaa ukowaadan ba'oran pidan ati, utarian idi Jewnao zowaunaanao ai.) "Turuu puna'akanuzu," Pilate kian dauna'an u'ati; uru'u naa umakon na'iki una'akan naa Jesus nanaa.

³⁹ Aizii, Nicodemus, tawuru'u makonkauzoz aiwaka'an Jesus di'ii, uruu kapam mako Joseph tuma. Una'aka 30 kilogram kasarai,† myrrh na'iki aloes idi'o ukawiki'ita-ka'o.

⁴⁰ ĩnaou'u naa na'aka Jesus nanaa na'iki ĩpapidan naaz baraka'o kamicha mada‡ kasarai-tinpa'o idi. Na'apa'o Jewnao saabauzon mawaka'o, una'aka-ka'o ua'ii baaranai iti.

⁴¹ Aizii, Jesus zwii-kizinao ii kaina'a'o da'i paoriba baawu. Na'iki kaina'a'o na'a pa'ina'o kichada-kariwai baaranai, aona'o zii ukaiwauzo-ka'o.

⁴² Jewnao minziwauzon idi Passover Kamoon dau'ati uruu dono, na'iki baaranai kaina'an idi na'ii, na'ia'a naa ĩpaida'akan Jesus nanaa.

† 19:39 kasarai: pidan mawaka'o kasarannaa. ‡ 19:40 kamicha mada: linen kia'o udakota-ka'o, kawinipina'o. Uruu idi'o Jewnao watudauzon pidan mawaka'o.

20

*Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki
(Matthew 28:1-8; Mark 16:1-8; Luke 24:1-12)*

¹ Ishawaka zii amazada Sunday chaapi'iki, Mary Magdala sanaabaz kaawa'akan naa Jesus baaranaa ati. Otukapa zikada'aka-kaoa'a naa kuba baaranai tarata'aka-kinaoaz.

² Uru'u naa odima'akan, okowaada'anan Simon Peter na'iki Jesus marainpaniaz patominapa-kidanii ati. Okian i'ati, "Na'aka-kaoa'a naa wanaobanaa nanaa pabaaranaa iki, aizii aonaa waaitapan na'iam naa isha'apatanuzu!"

³ Uru'u naa Peter na'iki ba'oran Jesus tominapa-kidaniaz makon, itukapa'anan Jesus baaranaa.

⁴ Baokopa dya'utam idyaun dimapa imakon na'iti. Mazan wuru'u ba'oraniz, ukadimandina'akan naa na'iki ukiwiita'akan Peter ai, ukau'an kiwiin ukaawan Peter ai baaranai iti.

⁵ Udawukan, uawunuutaa-kidan ka'unaru nazo iti, utukapa mawaka'o watuu-kinao kamicha mada unazo ii; mazan aonaa umorotan na'iti.

⁶ Mazan Simon Peter kaawa'akan udawu'ati, sariapa umorotanaakan unazo iti. Utukapa wuru'u nanai watuu-kinaoaz kida kamicha mada na'ii,

⁷ na'iki utukapa kapam wuru'u kamichaz Jesus zowau watuu-kinaoaz. Pakawan uwatudinpan na'iki pana'itinapu wuru aia'a ba'oran kamicha mada kidaz.

⁸ Udauna'an, tominapa-kida-kariwai, kiwiini'oraz ukaawan baaranai ati, umorotan naa kapam ka'unaru nazo iti. Ukau'an utukapa na'iki umishida.

⁹ (Uruu dono aonaa zii itaitapan na'apa'oram saada-kariwaiz Tominkaru Paradan ida'a'oraz, kadishita'o nii uruu pamawaka-kizi iki, kia'oraz.)

*Jesus aidinan Mary
Magdala sanaaba ati*

(Matthew 28:9-10; Mark 16:9-11)

¹⁰ Uruu dauna'an ikiwan naa powaa iti pamashaapa-kizi iti, wuru'u tominapa-kida-kariwainaouz.

¹¹ Mazan Mary, ona'ian zii okadishitapan, ozaadinan Jesus baaranaa ii. Pazaadan pu'u, odawukan na'iki omorota-kidan pazowau ka'unaru iti, oawunuutaa-kidan unazoo.

¹² Otukapa dya'utam angelnao na'ii, baraka kida'o ikamichan. Isakanatapan Jesus nanaa-daunuz ida'a. Bauda'apa'o sakanatapan uzowau antanapu, na'iki ba'oran sakanatapan ukidiba antanapu.

¹³ Ikian Mary ati, "Kandii nii puzaadinan?"

Okian i'ati, "Ina'akan idi oNaobanaa di'iki'i, aizii aonaa oaitapan na'iam naa isha'apatanuzu!"

¹⁴ Oparada'akan dauna'an, okiwa-kiwaa'akan padikin iti, otukapa pidan padazaba'a. Jesus padamata wuru'u kadishitapa'oraz, mazan aonaa oaitapanuzu.

¹⁵ Jesus kian o'ati, "Kandii nii puzaadinan? Kanom pudawatapan?"

Ozauda-kidan saabaapauzo paoribai baawu wuru'u uruuz. Okian u'ati, "Pugarun an wuru'u zikada'oraz uruu di'iki'i, pukowaada o'ati na'iam pusha'apatanuzu, onanaka kizi uruu powaa ati."

¹⁶ Upu'a'a naa Jesus dakotan o'uu, "Mary!" ukian o'ati.

Uru'u naa otanawatina'akan u'ida'ati, na'iki okian u'ati, "Rabboni!" (Hebrew ida'an, "Tiichaa," kia'o wuru'u.)

¹⁷ Jesus kian o'ati, "Mana'a puzaamatina'ana'a o'ida'ati, usha'apanum kau'an aonaa zii okiwan odaru di'iti. Mazan pumako o'inawuzunao di'iti,

pukowaada'an õparadan i'ati. Pukii i'ati, 'Õkiwan naa õDaru na'iki õTominkarun di'iti wuru'u. Uruu iDaru na'iki iTominkarun kapam.' "

18 Uru'u naa Mary Magdala sanaaba makon Jesus tominapa-kidaniinao di'iti na'iki okowaadan naa i'ati patukapan Naobanai, na'iki okowaadan naa i'ati na'apam ukian.

Jesus aidinan

patominapa-kidaniinao ati

(*Matthew 28:16-20; Mark 16:14-18; Luke 24:36-49*)

19 Uruu Sunday wachuupunin, Jesus tominapa-kidaniinao baokopatinan kabaun nazo ii. Itarian idi Jewnao zowaunaanao ai ipai idadaradapan paniinom kida. Masha'apakiaka Jesus aidinan ibii ii, na'iki ukian i'ati, "Kaiman utaapa unyukunuu."

20 Uparadan dauna'an na'apa, utukapa-kidan i'ati potopotori daunizi paka'u kida ida'a'o, na'iki paaradu'u dakata-kizinao. Itupakan idi wuru'u Naobanaiz, tuukii, tuukii utominapa-kidaniinao konaukian.

21 Udauna'an Jesus kian i'ati koshan, "Kaiman utaapa unyukunuu. Õdaru dyuudan kawan õgaru imi'i baara ati, ukau'an na'apa õdyuudan kapam unao amazada kawana'ati."

22 Uipaian dauna'an paparadan, upootan panizowan i'ida'ati na'iki ukian i'ati, "Õtaan Kaimana'o Doronaa u'ati.

23 Ukau'an turuu ukian pidan ati, 'Marina'ata-kaoa'a naa u'oian,' Tominkaru marina'ata'akani'i naa kapam wuru'u pidan oianuz. Aonaan an umarina'atan pidan oian, aona'o nii Tominkaru marina'atan kapamazuu."

Jesus aidinan Thomas ati

24 Thomas (Shamaan kia'o ba'oran u'uu), uruu kapam 12, Jesus tominapa-kidaniin bii iki'o, aona'o uruu nii ituma Jesus aidinan dono i'ati.

25 Ìkian u'ati, "Watukapanii Naobanai!"

Thomas kian i'ati, "Aona'o nii õmishidan utukapan Naobanai, soo õtukapan an zii potopotori daunizi uka'u kida ida'a, na'iki õshakadan an zii õka'u shuwu na'iti, na'iki õshakadan an zii õka'u uaradu'u dakata-kizinao shaawa iti."

26 Bauda'apa soondii dauna'an, baokopa'o koshan Jesus tominapa-kidaniinao kabaun nazo ii. Uruu dono, na'a'a Thomas ituma. Paniinom kida dadaradinpan pu'u padamata, Jesus na'ia'a naa uaidinan ibii ii. Ukian i'ati, "Kaiman utaapa unyukunuu."

27 Udauna'an ukian Thomas ati, "Putukapa potopotori daunizi õka'u kida ida'a, putaa puka'u shuwu na'ati; pushakada puka'u õaradu'u dakata-kizinao shaawa iti. Aona'a naa pumamishidaka'ana'a, mazan pumishidapa'a naa pa'an!"

28 Thomas kian u'ati, "Pugaru õNaobanaa na'iki õTominkarun!"

29 Jesus kian u'ati, "Thomas, pumishida aizii, putukapan idi õgaru? Konaukia'o manawun pidan mishida'oraz pamatukapakan pu'u."

Kanom ni'o di'ora'a Kaarita

Saada-ka'o

30 Jesus sha'apatanii iriba umanawun kida'o aimakaan patominapa-kidaniinao awun za'a, aonaa usaadinpan di'ora'a kaarita ida'a.

31 Mazan di'ora'a saada-ka'o, turuu kizi unao mishidan Jesus, uruu wuru'u Christ, Tominkaru Dani; na'iki uruu ma'ozakan ida'ana'o nii unao kakupan, umishidan ida'an uruu.

21

Jesus aidinan Galilee Baara ii patominapa-kidaniinao ati

1 Aizii uruu dauna'an, Jesus aidinan koshan patominapa-kidaniinao ati Tiberius Karishiiz* danoma ii. Kaikapa aizii uaidinan i'ati'i.

2 Aizii 7 utominapa-kidaniinao baokopa'o udono: Simon Peter, Thomas (Shamaan kia'oraz ba'oran u'uu), Nathanael (Galilee Baara ia'o Cana sanaz), Zebedee dainao, na'iki dya'utam ba'orainao Jesus tominapa-kidaniinao.

3 Simon Peter kian i'ati, "Omako'ozon wuru'u, osairoopa'anan."

I'kian u'ati, "Wamakom nii putuma." Uru'u naa imakon utuma kanawa zo'an; mazan uruu aiwaka'an aonaa kanom isairotan.

4 Chaapi'iki, kamoo koditan ua'ii, na'ia'a naa Jesus kadishitapan unaawa ii, wunu danoma'a. Mazan utominapa-kidaniinao aonaa iaitapan Jesus wuru'u kadishitapa'oraz.

5 Jesus kian i'ati, "Opaarunao, usairota kopau?"

I'kian u'ati, "Aonaa kanom wasairotan."

6 Mazan Jesus kian i'ati, "Ukaboota usairon ukanawan diwa'ora antanapu, usairotan nii kopau." Uru'u naa ikabootan pasairon, isairota iriba, iriba kopau. Na'iki aona'a naa ika'iitan pasawatan pasairon kanawa zo'ati.

7 Aizii Jesus tominapa-kidaniaz, tawuru'u umarainpaniaz, ukian Peter ati, "Naobanai uruu!" Simon Peter abatan idi Naobanai uruu kii-karu, sariapa umorokada'akan pakamichan (unarakada'akanii pakamichan pasairoopan idi), na'iki uzaka'uta'akan naa wunu baoko iti, umako'ozon idi kadiman Jesus di'iti.

8 Ba'orainao utumainao kanawa ida'an zii iwa'atin, ikozootapaanan pasairon paida'oraz kopau idi. Aonaa munapo'ora'a naa mani idyaun wuru'u wunu danoma ai, 100 meters mani umunapon.

9 Imaaratinan dono'o naa, itukapa wizi'i'o tikazi tiriizi na'ii na'iki kaina'a upaawa'a kopau kazimata-kariwai, na'iki kaina'a bread udazaba'a.

10 Jesus kian i'ati, "Una'aka da'ati'i na'apauda'um karikaonan kopau, aizii'oraz uzaamata'akan."

11 Simon Peter kiwa'akan powaa iti, na'iki upaidinan kanawa zo'iti. Uru'u naa ukaminka'utan pairibannao kozootan sairo unaawa ati. Paida wuru'u sairoz kopau tu'uz kida idi, 153 ipai'ika'o sairota-kariwai kopau: mazan sairo aonaa udadoobi'iinan, kopau iriban pu'u padamata.

12 Jesus kian i'ati, "Waarooapa'a naa." Aonaa na'ia'oram utominapa-kidaniinao papishaanuzu kanom uruu. Usha'apanum kau'an iaitapa kaimanaiman Naobanai Jesus wuru'u.

13 Jesus zaamatan bread na'iki uru'u naa utaabi'ian ikawana'atiz; kopau na'apa kapam utaan ikawana'ati.

14 Ukau'an, idikinautan naa aizii wuru'u Jesus aidinanuz patominapa-kidaniinao ati, pakadishitan dauna'an mawaka-karu di'iki.

Jesus pishaan Peter

15 Aizii iaroopan dauna'an, Jesus kian Simon Peter ati, "Simon, John dani, mishi'o pumarainpan o'garu powa'a zii wunao ai'?"

Peter kian u'ati, "Oo, Naobanai; puaitapanii omarainpan pugaru."

Jesus kian u'ati, "Puawunuutapa o'pidanannao, na'apa kaznizo dainao awunuutapa-ka'o kawan."

16 Powa'a koshan Jesus kian u'ati, "Simon, John dani, mishi'o pumarainpan o'garu?"

* 21:1 Tiberius Karishiiz: Galilee Karishiiz kia'o kapam udakota-ka'o.

Peter kian u'ati, "Oo, Naobanai; puaitapanii ðmarainpan pugaru."

Jesus kian u'ati, "Putaaapa ðpidanannao, na'apa kaznizonao taapa-kaowawan."

¹⁷ Aizii idikinautan naa Jesus pishaan Peter, "Simon, John dani, mishi'o pumarainpan ðgaru?"

Sariapa Peter nyukunuu kasha'oran, Jesus pishaan idi paugaru idikinau'u naa manawun, "Mishi'o pumarainpan ðgaru?" kii.

Ukau'an Peter kian u'ati, "Naobanai, pugaru puaitapanii ipai aimaakan; puaitapanii ðmarainpan pugaru!"

Jesus kian u'ati, "Puawunuutapa ðpidanannao, na'apa kaznizonao awunuutapa-kaowawan."

¹⁸ Mishi'o kaiwuru'u ðkianuz: Pupa'inan dono zii puaiapan ati puminzi-iwauzon, na'iki pumakon pumako'ozoo-kizi iti; mazan putunarunaoun dono'o naa, pusawadan nii puka'u na'iki ba'oran pidannaou'o nii minziwa-kida pugaru na'iki puna'aka-kaowawan, aonaa pumako'ozoo-kizi iti mani."

¹⁹ (Jesus paradanz na'apa, ukainaabatan na'apam nii Peter mawakan. Na'iki na'apa'o ida'ana'o nii uaida-kidan Tominkaru umanawunun.) Udauna'an Jesus kian u'ati, "Puda'an ðgaru!"

²⁰ Peter awunuuanakan powa'a iti, utukapa Jesus tominapa-kidaniai umarainpaniaz wa'atin idawu'ati. (Uruu tawuru'u sakanatapa'oraz Jesus dazaba'a aroapa-karu dono, Passover Kamoon dono'oraz, pishaa'oraz Jesus kaikapa'a: "Naobanai, kanoma'o nii mooko manawun wuru'u kaakapa'o ni'oraz pugaru putarubanao ati?")

²¹ Peter tukapan idi uwa'atin, uru'u naa upishaan Jesus, "Naobanai, arawu mani'i, na'apam nii usha'apata-kaowawan?"

²² Jesus kian u'ati, "Na'apa dii pu'ati ðaipan an ukakupan zii atii ðkaawan powaa ati? Pugaru, puda'an ðgaru!"

²³ Na'iki'i naa parada-karu iribainan mishidainao kawana'ati, na'iki iabatan ukowaada-kaowawan aona'o nii umawakauzon, wuru'u utominapa-kidaniai. Mazan, "aona'o nii umawakauzon," aonaa Jesus kian udau'ati. Mazan, "Na'apa dii pu'ati ðaipan an ukakupan zii atii ðkaawan powaa ati?" kia'o ukian.

²⁴ Wururu'u Jesus tominapa-kidaniai, uru'u naa kakuwaapa'oraz di'ora'a aimaakan kida dau'a'a, na'iki uruu kapam saada'oraz di'ora'a kaarita. Na'iki waaitapa mishi'o wuru'u ukuwaa kidaz.

²⁵ Kaina'a iriba ba'oran kida aimaakan Jesus sha'apataniai, aonaa usaada-kaowawan. Usaada-kaowawan an mani ipai daunuuda'u, aonaa mani udau'a'o saada-kariwai kida kaarita wiizi nii di'ora'a amazada ida'a'a.

Apostlenao Sha'apaapanii Kida Daua'o

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita Luke saadanii. Utotokadan powa'a zii pakuwaa tawuru'u usaadaniaz Theophilus ati ba'oran kaarita ida'a, Luke kia'oraz udakota-kaao.

Luke saadan pakaaritan Theophilus ati'o, uaipan idi uaitapan kaimanaiman na'apa'oram wuru'u mishidainao iribainanuz naa Jesus na'aka-kaao dauna'an aokazi iti. Kaina'a bauda'apa umanawunu'o parada-karu Acts 1:8 ida'a. Jesus kian, "Mazan Kaimana'o Doronaa morotinan dono unao, ma'ozaka'o nii utaapan unyukunu, ukau'an ma'ozaka'o nii ukakuwaapan ōdau'u Jerusalem ii aka, na'iki ipai Judea Baara ii aka, na'iki Samaria Baara ii aka, atii ipai amazada kawana'ati."

Luke kowaada kapam na'apam Kaimana'o Doronaa morotinan na'iki utaan pama'ozakan mishidainao ati, na'iki ūzawaanaano ati Jerusalem ii, Pentecost Kamoon dono. Uruu idi ma'ozaka mishi Peter na'iki ba'oran mishidainao kakuwaapan pamin-Jewnao ati Jerusalem ii aka, na'iki ipai Judea Baara ii aka. Ūkakuwaapa kapam Samaria Baara sannao ati, wuru'u maonapa'oraz ūwiizi Jewnao wiizi dazaba an. Kadiman mishidainao iribainan Kaimana'o Doronaa kaminka'utan idi ūdyaun.

Kaina'a iriba Luke saadan kapam papaonaru Paul daua'o: Paul kowaadapan daua'o kuwai Jesus daua'o ipai amazada kawana'ati, ba'oran kaduz pidannao mashaapa-kizi ii aka. Wururu'u ba'oran kaduz pidannaouz, ūnao Jewnao dakotaniaz Gentilenaon nii. Mazan iriba ūnao, ūmishidan kuwai Jesus daua'o.

Panaadon Luke chi'ikapan na'iki ukaudin baokopa Paul tuma. Aizii na'apainim Luke ikodaakan an Paul tuma, masha'apakiaka watukapan usaadinpan wauna kii. Waikodan niizu Acts 16:10, 20:5 na'iki 27:2 ida'a.

Kaarita buutinpan kida

Minziwatinkaru kakuwaapa-karu ua'ii 1:1-26

Kaimana'o Kuwai kowaadapa-kaao Jerusalem ii aka 2:1-8:3

Kaimana'o Kuwai kowaadapa-kaao Judea na'iki Samaria Baara ii aka 8:4-12:25

Kiwiitapa'o Paul kakuwaatin-kizi 13:1-14:28

Choochi zowaanaano miitiniipan Jerusalem ii 15:1-35

Itamautan Paul kakuwaatin-kizi 15:36-18:22

Idikinautan Paul kakuwaatin-kizi 18:23-21:16

Paul zaamata-kaao na'iki utaraapa-kaao 21:17-26:32

Paul dyuuda-kaao Rome iti 27:1-28:31

¹ Ūpaonaru Theophilus: Kiwiini'o ōkaaritan ida'a,* ōkowaadani'i naa sha'ati pu'ati ipai Jesus kaudin-kizi kida dau'u, na'iki ōkowaada ukuwaa, utominapatinkida-kinaaz pidannao.

² Ipai ōkowaadanuz usakadin-kizi iki atii Tominkaru na'akauzon di'iti uruu aokazi iti.

Mazan Jesus na'aka-kaao ua'ii aokazi iti, ukakinaowan apostlenao Kaimana'o Doronaa ida'an, ūnao uzaamataniinaouz kakuwaapatinainao nii.

³ Aizii 40 kamoo pazowii-kaao dauna'an, Jesus aidinan mapuda apostlenao ati, ukau'an ūtukapa uruu, na'iki usha'apata pabi'inaaka aimaakan, utukapa-kida-kinaa nii ū'ati mishi'o pakakupan, na'iki ipai ukowaadan ū'ati na'apam Tominkaru naobanai-tinan.

* 1:1 Di'oraz kaarita Luke saadanii koshan.

⁴ Bauda'apa kamoo apostlenao baokopatinpan dono, Jesus kakinaowan İdyau, kaikapa'a: "Mana'a zii pa'i umako'ona'a Jerusalem iki, uzaudapa kizi Kaimana'o Doronaa, tawuru'u õDaru kowaadauzoniaz pataa'azon unao ati, na'apa sha'atii tawuru'u õkiauzonuz u'ati.

⁵ John Chikaawunuupauzon soo wunu idi karikaonan, mazan aona'o nii zii kamoo dobatan iriba, Tominkaru chikaawunuuan nii unao Kaimana'o Doronaa idi pa'an," ukian apostlenao ati.

Tominkaru na'akan Jesus

aokazi iti

⁶ Aizii apostlenao baokopatinan dono Jesus tuma Olive Naawa ii, sariapa İkian u'ati, "Naobanai, aizi'o ni'i naa puzaamatan powaa iti pidan king nii Israelitena'o bii iki, kazowautapa'o ni'i naa waunao Israelitena'o?"

⁷ Mazan Jesus kian İ'ati, "Soo õDaru'o nii karikaonan aitapa na'apainim nii pasha'apatan ipai aimakaan paaipan kawana'ati. Unao aonaa turuu uaitapan.

⁸ Mazan Kaimana'o Doronaa morotinan dono unao, ma'ozaka'o nii utaa-pan unyukunuu. Ukau'an ma'ozaka'o nii ukakuwaapan õdau'u Jerusalem ii aka, na'iki ipai Judea Baara ii aka, na'iki Samaria Baara ii aka, atii ipai amazada kawana'ati."

⁹ Jesus ipaian dauna'an paparadinan İ'ati na'apa, uru'u naa Tominkaru na'aka'akan naazu aokazi iti. Apostlenao awunuutapan udawu'ati, atii isha'iz dikinida'akan naazu.

¹⁰ İawunuutapan pu'u zii udawu'ati, masha'apakiaka dya'utam daonaio-ranao, baraka'o İkamichan kida, aidina'akan na'iki İkadishitan İdazaba'a.

¹¹ Sariapa İparadan apostlenao ati kaikapa'a: "Galilee Baara sannao. Kandii nii uawunuutapan aokazi iti? Wuru'u Jesus, Tominkaru na'akaniaz aokazi iti, na'apa'o nii uwa'atin koshan, utukapan kawan umakon aokazi iti," İkian.

Judas wadaun zaamata-ka'o

¹² Udauna'an apostlenao padantan naa Olive Naawa iki, Jerusalem iti'i naa. Munapo za'o wuru'u naawazi İmakonaka kiziz.

¹³ Aizii İkaawan naa donoi iti, sariapa İmakan pasookadinpauzo-kizi iti, kabaun dokoa'o uparanka baara-tinpan. Kaikapauda'u İdyauunu'u: Peter, John, James, Andrew, Philip, Thomas, Bartholomew, Matthew, James (Alphaeus daniz), na'iki Simon (uruu Patriot),† na'iki Judas (James daniz).

¹⁴ Na'ia'a naa apostlenao baokopainpan, na'iki mapuda da'i İtoriiinpan Tominkaru ati. Mary, Jesus daroz, na'ia'o kapam İtuma, na'iki ba'oran zunnao, na'iki Jesus inawuzunao.

¹⁵ Bauda'apa kamoo uruu dono, mishidainao baokopatinan, 120 wuru'u baokopatinpainaouz. Na'iki Peter kadishitan İnao kanaapu iti, na'iki ukian İ'ati,

¹⁶ "Õiribannao, õkia'azon ipai unao ati, marii aizii saada-kariwaiz Tominkaru paradan mishii-ka'o, tawuru'u Kaimana'o Doronaa kowaada-kidauzoniaz kotua'a naa David ida'an. Judas dau'ana'o wuru'u una'apanuz, uruu na'aka'oraz pidannao, zaamata'o nii Jesus.

¹⁷ Judas wabii iki'i uruu, Jesus zaamatauzonii, kaudina'o nii baokopa watuma."

¹⁸ (Taa-kariwai puraata Judas ati, uzaamata-kidan winipinaa Jesus patarubanao ati. Uruu puraata ida'an zakapu torii-ka'o. Na'iki uruu zakapu baara ia'o Judas waotauzon mawaka aka, na'iki tada'oka aka utoba, na'iki ipai uokori kodia'akan.

† **1:13 Patriot:** mizaataakapauzoz pawiiizi dau'an. Ba'oran udakotapa-kinao Zealot kii.

¹⁹ Ipai pidannao mashaapainao Jerusalem ii aka, abatan wuru'u aimakaan sha'apanuz u'ati na'apa. Uruu idi idakotan paparadan ida'an wuru'u zakapu uu, Akeldama kii, "Izaita'o Zakapu," kia'o wuru'u.)

²⁰ "Kaikapa sha'atii tawuru'u David saadanzoniaz udau'u Psalms ida'a.

'Marii udapu wa'akinan mawazoo-daun;

Aonaa kizi pidan mashaapan udapu ii.[‡]

Ba'oran koshan David saadanii Psalms ida'a, ukian,

'Marii kizi ba'oran pidan zaamatan wuru'u ukaudin-kiziz.'§

²¹ "Ukau'an marii wazaamatan bouda'apa pidan wabii iki, chi'ikapauzo da'i baokopa watuma wakaudin dono Naobanai Jesus tuma,

²² John chikaawunuuan di'iki'o uruu, atii una'aka-kao di'iti wa'ai aokazi iti. Ukau'an na'ia'oram pidan zaamata-kao, uru'o ni'i naa kakuwaapatin waunao tuma Jesus kadishita-kida-kao dau'u pamawaka-kizi iki."

²³ Uruu idi dya'utam pidannao zaamata-kao, Joseph Barsabbas (Justus kia'oraz kapam udakotapauzo-kao), na'iki Matthias.

²⁴⁻²⁵ Aizii itukapa'azon na'ia'oram nii zaamata-kao. Uruu idi itoriinpan Tominkaru ati kaikapa'a: "Naobanai, ipai puaitapan pidannao nyukunuu, putukapa-kida wa'ati na'ia'oram nii bouda'apa pidan zaamata-kao kaudina'o nii pu'ati Judas wadaun nii, mako'oraz naa pamashaapa-kizi iti'i naa," ikian.

²⁶ Uruu dauna'an imakinaotan makinaonii, itukapa'azon kanom di'iti uwaotan. Matthias di'iti uwaotan. Uru'u naa izaamata apostle nii, kaudina'o nii Jesus ati, ba'oran 11 apostlenao tuma.

2

Kaimana'o Doronaa kaawan dau'o

¹ Aizii Pentecost kamoon kaawan dono'o naa, ipai mishidainao kasaba'ukinan baokopa, bouda'apa'o kabaun nazo ii.

² Masha'apakiaka labata aimakaan wa'atin diiwa aokazi iki, ma'ozaka'o awaru wa'atin kawanu'o. Ipai pidannao, sakanatapainao kabaun nazo ii abatanuz.

³ Upu'a'a naa itukapa'akan iriba tikazi pu'ukapan kawan sodi kida'o aimakaan, na'iki itukapan naa ibutinan ipai pidannao kawana'ati kida.

⁴ Uru'u dono Kaimana'o Doronaa morotinan na'iki uma'ozakadan naa ipai idyaun. Sariapa iparadan pabi'inaaka'o parada-karu kida ida'an, Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati.

⁵ Uruu dono iriba'o Jewnao, Tominkaru-tapainao, kasaba'uinpan Jerusalem ii. Inao wa'atin munapo kida'o wiizai di'iki.

⁶ Ipai inao, masha'apakiaka labatan diiwa'o aimakaan wuru di'ia'a mishidainao kasaba'ukinapa-kizi ii. Uruu idi iriba idiman na'iti, itukapa'ananuzu. Uru'u naa mazan labatan mishidainao paradan paparadan kaduz kida ida'an.

⁷ Tuukii idi'itinpan idau'u. Sariapa ikian pa'atiaaka kida, "Ei, ipai sha'atii wunaou'u pidannaouz Galilee Baara sannao pa'idiwaru,

⁸⁻⁹ mazan na'apa di'i naa mooko waabatan iparadan kaiman, waparadan kaduz ida'an kida? Ipai waunao di'i pana'a kida'o waparadan, na'iki ba'oran wiizai iki kida'o pa'idiwaru wawa'atin. Kaina'a wa'atiinao Parthia Baara iki, ba'orainao Media Baara iki, na'iki Elam Baara iki, ba'orainao Mesopotamia Baara iki, Judea Baara iki, Cappadocia Baara iki, ba'orainao kida Pontus Baara na'iki Asia Baara iki.

‡ 1:20 Psalm 69:25 § 1:20 Psalm 109:8

10 Kaina'a ba'orainao kida wa'atiinao Phrygia Baara iki na'iki Pamphylia Baara iki, ba'orainao kida Egypt Baara iki, pabi'i kida pidannao wa'atin Libya Baara iki, maonapa'oraz donoi Cyrene itinapu. Kaina'a kapam Rome ikiinao,

11 Jewnao kaawan na'iki ba'oran kaduz pidannao, zaamataninaouznaa Jewnao kaduz di'iti. Na'iki kaina'a kapam Crete Baara na'iki Arabia Baara ikiinao. Ipai waunao wawa'atin ba'oran amazada iki kida'o, mazan upu'u zii waabatan kaimanaiman ikowaadan Tominkaru sha'apatanii, umanawun kida'o aimaakan, waparadan kida ida'an."

12 Tuukii, tuukii ïdi'itinpan, aonaa ïsookadan papishaan pairibannao kida. "Kandii ni'o wuru'u aimaakan sha'apanuz na'apa?" ïkian.

13 Mazan ba'orainao, ïbankiitan mishidainao, kaikapa'a: "Ashu, ïpo'idin karikaonan wuru'u," ïkian.

Peter kuwaa

14 Udauna'an Peter kadishitan naa baokopa wunao tuma'a, 11 apostlenaouz. Na'iki ukian naa ï'ati, ma'ozaka'o ida'an, "Öiribannao Jewnao, tawarainao, na'iki Jerusalem sanna. Uabata öparadan. Ökowaada'azon u'ati wuru dau'ana'a aimaakan uabataniaz aizii.

15 Unao kian, 'Wunao po'idin wuru'u.' Aonaa wapo'idin, aizii zii wakanada'akan, na'iki waoko ii zii kamoo.

16 Öaipan uaitapan wuru dau'ana'a utukapaniaz sha'apan aizii, tawuru'u naa wuru'u mishiina'oraz, prophet Joel saadauzoniaz kotua'a naa. Kaikapa sha'atii tawuru'u ukiauzonuz.

17 Tominkaru kian pidannao ati:

'Kaikapa'o nii ösha'apatan aimaakan diina'iti'i,

amazada tokon ua'ii,

ötaan nii öDoronaa ipai pidannao ati.

Na'iki udainao daonaioranao na'iki zunnao,

kowaadapan nii öparadan;

na'iki tominnarunao ati,

ötukapa-kidan nii mishi'o aimaakan zanda'awunii ia'o kawanu'o nii.

Aizii tunarunaonao ati,

ötukapa-kidan nii mishi'o aimaakan ïzanda'awun ii.

18 Uruu dono ötaan nii ödoronaa öpoitorunao nyukunuu iti,

daonaioranao na'iki zunnaouz.

Na'iki ikowaadan nii öparadan kida.

19 Uruu dono öaidan nii umanawun kida'o aimaakan di'tinapa-kinai ni'o, doko ii na'iki imi'i baara'a.

Uruu dono pidannao tukapan nii izai, tikazi, na'iki podidi'o tikazi shan.

20 Uruu dono maruta'o nii kamoo, na'iki kauzu wuza'o nii izai kawan.

Wuru'u aimaakan kida sha'apan nii kaikapa'a, umanawunu'o kamoo,

ögaru Naobanai Kamoon kaawan ua'ia'o nii.

21 Na'ia'oram pidan pishaa'o Naobanai kazannaatan paugaru,

kazannaata-karu niiz.' Kia'o wuru'u Joel saadauzoniaz.*

22 "Öiribannao Israelitena, uabata öparadan. Kaimanaiman Tominkaru kainaabatan unao ati mishi'o udyuudanii wuru'u Jesus Nazareth sanaz, usha'apata-kidan ida'an u'ati umanawun kida'o aimaakan. Unao, uaitapa mishi'o kaiwuru'u öparadanuz, usha'apanum kau'an utukapani'i naa usha'apatan na'apa kida'o aimaakan, da'ana'a uwiizi an.

* 2:21 Joel 2:28-32

²³ Paaipan kawana'ati'o wuru'u Tominkaru zaamata-kidanzu Jesus unao ati. Uaitapanii kotua'a naa, unao zaamatan niizu na'iki uzowii-kidanzu niizu, udyuudan ida'an oia'o pidannao taukanuzu cross di'iti.

²⁴ Mazan Tominkaru kadishita-kida uruu mawaka-kizai iki. Ukakuda uruu powaa iti, aonaa mawaka-karu ka'iitan pataratapan uruu mawakainao bii ii.

²⁵ Kaikapa sha'atii tawuru'u David saadauzoniaz Christ paradanz.

‘Ōaitapa karikaonan kaina'a Naobanai Tominkaru ōtuma,
maonapa umashaapan ōdazaba'a.
Uruu idi aona'o nii kanom ai ōtarian.

²⁶ Ukau'an tuukii manawun ōkonaukian,
na'iki karikaonanu'o nii ōkonaukii-kidanzu Naobanai.

Ōaitapa na'iki ōmishida
pukadishita-kidanzu nii ōnanaa powaa iti.

²⁷ Aona'o nii pukashaapan ōna'ian karikaonan mawaka-kizai ii.
Na'iki aona'o nii putaapadanz kaimana'o manawun pupoitoru nanaa
dyupushan baaranai ii.

²⁸ Pukowaadauzonii ō'ati,
pukadishita-kidanzu nii ōgaru powaa iti ōmawakan dauna'an.

Ōkonaukian nii manawun putaapan idi ōgaru pudazaba'a,
kia'o David saadauzon.†

²⁹ “Ō'inawuzunao, ōkowaada'azon u'ati kaimanaiman, wadokoza-daun King David dau'an. Uruu kotua'a naa umawakan, kaina'a watukapan ubaaranaa kaida'a'a, atii kai.

³⁰ Mazan prophet uruu. Uruu idi uaitapa na'iki umishida wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pasha'apata'azon u'ati. Ukiauzonuz, uzaamatan nii bauda'apa David takaa-daun king nii, na'apa'o nii uruu kawan.

³¹ Tominkaru aipan ati, David aitapa na'apam nii aimaakan sha'apan diina'iti'i. Uruu idi'ō ukowaadanuz Tominkaru kakudanz nii Christ powaa iti pamawaka-kizi iki. Aona'o nii ukashaapan una'ian mawakainao bii ii, na'iki aona'o nii ukashaapan udyupushan baaranai ii.

³² Ukau'an uru'u naa wuru'u Jesus, Tominkaru kadishita-kidanzu pamawaka-kizi iki. Mishi'o wuru'u ukakudanz powaa iti, ipai waunao apostlenao tukapanuz.

³³ Tuukii Tominkaru naubaan Jesus, uruu idi usakanata-kidanzu padiwa'ora antanapu Naobanai nii. Na'iki Tominkaru taa'a naa Kaimana'o Doronaa Jesus ati, ukowaadauzoniaz pataa'azon u'ati. Uruu Kaimana'o Dorona'a naa wuru'u Jesus taaniaz waunao mishidainao ati aizii, wuru'u unao tukapanii kidanz, na'iki unao abataniaz kapam.

³⁴ Aonaa David sawatauzo-kaao aokazi iti. Mazan upu'u zii ukian.
‘Naobanai Tominkaru kian ōNaobanaa ati.

Pusakanata ōdiwa'ora antanapu,
³⁵ atii ōwaranuita-kidanzu putarubanao pu'ati.‡

³⁶ “Ukau'an, marii ipai unao na'iki ipai ba'oran Israelitenao aitapan kaimanaiman, tawuru'u Jesus, unao tauka-kidanzu cross di'iti, uru'u naa Christ, Tominkaru zaamataniaz Naobanai nii, kazannaata'o nii papidananao.”

³⁷ Pidannao abatan dauna'an ipai wuru'u Peter paradanzu pa'ati kaikapa'a, tuukii inyukunuu kasha'oran. Sariapa ipishaan Peter, na'iki ba'oran apostlenao kapam. “Wairibanna, na'apam nii dii washa'apatinan aizii?” ikian.

† 2:28 Psalm 16:8-11 ‡ 2:35 Psalm 110:1

38 Peter kian i'ati, "Ōiribannao, ipai unao, utanawatin u'oian ai na'iki uchikaawunuu-kidina'a naa umishidan idi'i naa Jesus Christ, Tominkaru mainaabata kizi ipai u'oian. Na'iki Tominkaru taa kizi'i naa u'ati Kaimana'o Doronaa.

39 Uruu wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pataa'azon unao ati, na'iki utakaannao ati, na'iki Gentilenao ati. Mazan soo padapadaniinao pidannao ati'o nii wuru'u Naobanai waTominkarun taanuz Kaimana'o Doronaa."

40 Peter kakinawaan idyaun kaimanaiman, na'iki powa'a zii koshan uparadan i'ati, kaikapa'a: "Umuuda'a naa oia'o kai, aonaa kizi upataka'uta-kaao diina'iti'i oiainao pidannao pataka'uta-kaao dono'o naa."

41 Uruu idi iriba, iriba pidannao mishidan ukuwaa, na'iki i'chikaawunuinan naa kapam. Uruu dono 3,000 pidannao mishidan Jesus, na'iki i'baokopatinan naa wunao bii iti'i mishidapainauznaa.

42 Uruu dauna'an karikaonan da'i i'baokopainpauzon. Minziiwa i'tominpan apostlenao di'iki, na'iki ipai i'bauda'apatan panyukunuu Tominkaru dau'ati. I'nikan bread baokopa, i'nyukunuitapa-kinaa nii Jesus mawakan, na'iki i'toriinpan baokopa kapam Tominkaru ati.

Mishidainao mashaapan kaiman

43 Uruu dono, Tominkaru aipan ati apostlenao sha'apatan umanawun kida'o aimakaan, aona'oraz turuu usha'apatauzo-kaao. Tuukii pidannao di'itinpan wuru dau'a'a i'sha'apatanii kidaz.

44 Na'iki mapuda i'baokopainpan ba'oran mishidainao kida tuma. Na'iki karikaonan da'i i'ka'idiwaakapan pa'atiaaka kida.

45 Na'ia'oram pidan sellian dono pasha'apauz, utaan nii wuru'u pasha'apauz winpinaaz ipai mishidainao kawana'ati, i'torii-kinaa nii paaiapanii manawun aimakaan.

46 Ipai kamoo mishidainao baokopatinauzon Tominkaru Dapu ii. Panaadon i'baokopatinan nii mishidainao dapu ii kapam, konaukii i'aroonan baokopa, na'iki i'nikan nii kapam bread panyukunuitapa-kinaa nii Jesus mawakan.

47 Karikaonan i'konaukiitin-kidan Tominkaru. Uruu idi tuukii pidannao naudapan wuru'u mishidainauz. Ipai kamoo Jesus kazannaatan pidannao i'oian ai. Uruu idi powa'a zii manawun mishidainao iribainan.

3

Machi'ikaka'o daonaiora

1 Bauda'apa kamoo wachuupun ua'ii, Peter na'iki John makon koshan Tominkaru Dapu iti, i'toriinpa'anan Tominkaru ati, Jewnao toriinpaauzon kawana'ati.

2 Aizii kaina'a daonaiora kaawa-kida-kariwai Tominkaru Dapu paniinomizinaa di'ii, dakota-kariwaiz Konaunama'o Paniinom kii. Wuru'u daonaioraz aona'o uchi'ikauzon pashakatan iki'o. Ipai kamoo pairibannao na'akauzonuzu Tominkaru Dapu paniinomizinaa di'iti, upishaa kizi pu-raata pidannao ai, i'morota'anan pu'u Tominkaru Dapu iti.

3 Aizii wuru'u daonaioraz, utukapa Peter na'iki John morota'anan Tominkaru Dapu iti. Sariapa ukian i'ati, "Utaa shoman opuraatan sodi nii."

4 Sariapa i'awunuupa'akan u'idi'iti, na'iki Peter kian, "Puabata."

5 Sariapa daonaiora awunuupa'akan i'idi'iti, aonaa upanadankan paawun i'ai, uzauda-kidan i'taa'azon puraata pa'ati.

6 Mazan Peter kian u'ati, “Aonaa ðpuraatan nii, mazan ðtaan nii aimakaan kaina'a'o ð'ida'a. Õkian pu'ati, puchi'ika Jesus Christ, Nazareth san uu ida'an.”

7 Uzaamatanuzu paka'u kadu iki ukadishita-kidanuz. Masha'apakiaka daonaiora kidiba na'iki utaba'u kida ma'ozaka'akan,

8 uru'u naa ukadishitan, na'iki uchi'ika'akan naa kapam. Sariapa umorotan Peter na'iki John tuma Tominkaru Dapu iti. Na'ii uchi'ikaadanaan na'iki uzaka'uudanaan, ukonaukii-kidan Tominkaru.

9 Aizii pidannao tukapan idi na'iki İabatan idi wuru'u ukonaukii-kidanuz Tominkaru kaimanan pa'ati,

10 sariapa İaitapa'akan uru'u naa tawuru'u sakanatapauzoz Tominkaru Dapu paniinomizinaa ii, pishautauzoz puraata pidannao ai. Tuukii pidannao di'itinpan patukapan idi aimakaan sha'apan u'ati.

11 Aizii wuru'u daonaioraz, na'a uzaamatanpan Peter na'iki John kadu iki, Solomon's Porch* di'ii. Iriba pidannao diman İ'ida'ati, İtukapa'anan İdyaun. Tuukii İdi'itinpan udau'u.

Peter kakuwaapan Tominkaru Dapu ii

12 Peter tukapan idi iriba pidannao, sariapa uparadan İ'ati, kaikapa'a: “Õiribannao, İsrailitena, kanom ni'o uawunuutapan na'iki udi'itinpan wadau'u? U'itiiman wakaimanan ida'ana'o manawun oo wama'ozakan ida'ana'o karikaonan wuru'u wachi'ika-kidanuz di'ora'a daonaiora? Aonaa turuu washapa'apan aimakaan kaikapa'a wa'ida'a!

13 Mishi wadokozu-daunnao Abraham, Isaac, na'iki Jacob, na'iki ipai wairiban-daunnao Tominkarun. Uruu tuukii pa'an ukonaukii-kidan na'iki unaubaan papoitoru Jesus. Mazan unao, tuukii uaipan uzowii-ka, na'iki tuukii ukashadan, na'iki udakoopan uruu Pilate kanaapu'u, umuuda'azon pu'u padamatazu.

14 Mazan aonaa unao nyukunuu na'apan, aonaa uaipan wuru'u kaimana'oraz pidan aona'oraz usha'apatan oia'o muuda-ka. Soo uaipan pa'an Pilate muuda-kidan zowii-miki pidan.

15 Uruu idi uzowii-kidan wuru'u taa'oraz kakupa-kinai. Mazan Tominkaru kakuda na'iki ukadishita-kida uruu pamawaka-kizi iki. İpai waunao watukapa uruu, ukadishitan dauna'an.

16 Uruu Jesus uu ida'ana'o wuru'u wachi'ika-kidanuz machi'ikaka'o, wamishidan idi Jesus tuukii manawun, na'iki machi'ikaka'o mishidan idi kapam uruu tuukii. İpai unao utukapa aizii di'i ukadishitapanu'u.

17 “Uabata õiribannao! Õaitapa unao na'iki uzowaunaanao sha'apatan Jesus kaikapa'a, usha'apanum kau'an umaaitapakan idi Tominkaru dyuudanii wuru'u uruuz.

18 Tominkaru kowaada-kidani'i naa sha'atii kotua'a naa prophetnao ida'an, wuru'u padyuudan nii Christ, mazan pidannao pataka'utan niizu na'iki İzowian niizu. Aizii watukapa na'apa'a naa mishi Tominkaru mishii-kidan paparadan.

19-20 “Ukau'an umuuda'a naa na'iki utanawatina'a naa usha'apaapan ai oia'o, umashaapa kizi'i naa pa'an Tominkaru aipan kawana'ati, umainabata kizi ipai u'oi'an u'ai. Na'iki Tominkaru tiwaa-kida kizi unao ati kaimana'o na'iki konaunama'o mashaapa-karu unyukunuu ii. Na'iki udyuudan nii koshan Christ da'ati'i unao na'iki waunao ida'ati. Usha'apanum

* 3:11 Solomon's Porch: dikin-dinapa-kizai kamoo ai.

kau'an uruu Jesus, Tominkaru zaamataniaz kazannaata'o nii na'iki kazowautapa'o nii ipai daunuuda'u waunao.

²¹ “Jesus na'ian nii zii aokazi ii, atii Tominkaru pa'inaadan ipai wuru'u patomanii kidaz aimaakan. Na'apa sha'atii ukowaada-kidauzon kotua'a naa kaimanainao prophetnao ida'an.

²² Kaikapa sha'atii tawuru'u Moses kiauonuz Christ dau'an, 'Naobanai waTominkarun zaamatan nii pidan unao bii iki prophet nii, ukowaadapan nii Tominkaru paradan na'apa oġaru kawan. Uabata kizi pa'i ipai aimaakan ukowaadani u'ati, uizo'ati kizi na'iki usha'apatin kizi uparadan kawana'ati.

²³ Na'ia'oram pidan aona'o uabata'azon na'iki aona'o uizo'atin uparadan, Tominkaru mainaabatan niizu papidanannao bii iki.”[†]

²⁴ “Na'apa sha'atii Prophet Samuel kowaadauzon, na'iki ipai ba'oran udawu'ati kidainao prophetnao, ikowaadapauzonii kapam ipai wuru kida dau'ana'a, watukapanii kidaz naa usha'apaapa-ka'o da'ana'a.

²⁵ Uru'u naa tawuru'u prophetnao ida'ana'oraz Tominkaru kowaadakidan pasha'apata'azon na'iki pataa'azon wadarunnao ati.[‡] Ipai waunao Jewnao ati'o kapam wuru'u utaa-kaoz, usha'apanum kau'an İdani-daunnao wuru'u waunaouz. Ukiauon Abraham ati, 'Okamunan-kidan nii ipai pidan-nao imi'i baara anainao, bauda'apa'o putakaan-daun ida'an.”[§]

²⁶ “Aizii Tominkaru dyuudan dono'o naa papoituru, udyuudan uruu kiwiin waunao Jewnao ida'ati kaminka'uta'o nii waunao, utanawatin-kidan ida'an waunao, washa'apaapan ai oii kida'o aimaakan,” Peter kian İ'ati.

4

Peter na'iki John kootowapa-kida-ka'o

¹ Peter na'iki John kadakotinan pu'u zii pidannao ati, upu'a'a naa faadaanao, na'iki kazowautapa'o watchmantapainao Tominkaru Dapu, na'iki Sadduceenao* kaawa'akan İbii ati. Na'iki İabata ikowaadapan

² mishi'o wuru'u Jesus kadishitanuz pamawaka-kizi iki. Ukau'an mishi'o nii kapam pidannao, mawakainao kidaz kadishitan pamawaka-kizi iki. Uruu dikin İ İto'oran tuukii apostlenao ati.

³ Sariapa İzaamata-kidan İdyaun. Mazan wachuupun idi'i naa İna'aka'akan naa İdyaun taraa-kizai iti, na'ia'a naa İtaraa-kidan İdyaun.

⁴ Mazan iriba, iriba pidannao mishidan, wuru'u abatainaouz apostlenao kuwa. Uruu idi powa'a zii mishidainao iribadinan, 5000, soo daonaioranao karikaonan aita-ka'o.

⁵ Aizii ba'oran kamoo ipai kootowapa-kidauzonao pidannao baokopatinan Jerusalem ii: faadaanao zowaunaanaouz, kazowautapainaoz Jewnao, na'iki tiichaapauzonaouz Moses kakinaori dau'u.

⁶ Annas, Umanawunu'oraz Faadaa, na'ia'o kapam uruu baokopa Caiphas, John, na'iki Alexander tuma. Na'iki na'ia'o kapam ba'oran faadaanao İtuma, Annas iribannao kida.

⁷ Ipai İnao baokopatinan, udauna'an İdyuudan naa apostlenao kadishitan pakanaapu'u. İpishaan naa İdyaun kaikapa'a: “Kanom aipan ati'o, oo kanom

[†] 3:23 Deuteronomy 18:15, 18-19 [‡] 3:25 Tominkaru kowaada-kidan pasha'apata'azon na'iki pataa'azon wadarunnao ati: uruu dakota-ka'o covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a. [§] 3:25 Genesis 22:18; 26:4 * 4:1 Sadducee: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

taanii uma'ozaka-kinaa nii, wuru'u uchi'ika-kidanuz di'oraz daonaiora'a?"
 ikian.

⁸ Sariapa Kaimana'o Doronaa ma'ozakadan Peter nyukunuu, na'iki ukian
 i'ati, "Öiribannao, wanaobanaanao, na'iki kazowautapainao waunao Is-
 raelitenao.

⁹ Ukadishita-kidan waunao aizii ukanaapu'u, soo wakamunanun idi
 na'iki wakaminka'utan idi machi'ikaka'o pidan. Na'iki unao, uaitapa'azon
 na'apa'oram wuru'u wachi'ika-kidanuz uruu.

¹⁰ Aizii ðaiapa ipai unao, na'iki ipai Israelitenao aitapan. Jesus Christ,
 tawuru'u Nazareth sanaz, uruu ma'ozakan ida'ana'o wuru'u wachi'ika-
 kidanuz di'oraz daonaiora'a. Uruu idi utukapan kaimana'a naa aizii
 ukadishitapan di'i. Uruu Jesus Christ, unao zowii-kidaniaz, utauka-
 kidaniaz cross di'iti. Mazan Tominkaru kakuda na'iki ukadishita-kida uruu
 pamawaka-kizi iki.

¹¹ Uruu Jesus dau'ana'o tawuru'u kotua'oraz usaadauzo-ka, Tominkaru
 Paradan kianuz kaikapa'a:

'Wuru'u kuba unao tomapauzonao kabaun kashadaniaz.
 Kaimana'o, na'iki umanawunu'o kabaun toma-kinoo wuru'u,
 ipai ba'oran kubanao ai.†

¹² "Aonaa ba'oran pidan nii, kazannaata'o nii waunao, di'oraz imi'i
 baara an, soo bauda'apa Jesus. Uruu Tominkaru dyuudanii, pidannao
 kazannaatin-kinaa nii, aonaa ba'oran uruu kawanu'o nii."

¹³ Tuukii kootowapa-kidauzonao pidannao di'ititapan Peter na'iki John
 dau'u, usha'apanum kau'an itukapa ma'ozaka ikakuwaapan, aonaa itarian.
 Na'iki itaitapa aonaa aitapainao pidannao manawun mani inao. Udauna'an
 itaitapankan naa, Jesus minauda'uitapauzonii inao.

¹⁴ Mazan itukapan idi kaina'a wuru'u daonaiora chi'ika-kida-kariwaiz
 kadishitapan na'a Peter na'iki John tuma, aonaa itaitapan na'apam naa pakian
 i'ati.

¹⁵ Uruu idi idyuudan zii ikodita-kida-ka miitiniapa-kizai nazo iki. Udauna'an
 kootowapa-kidauzonao pidannao kadakotinan naa pa'atiaaka.

¹⁶ Ikian, "Na'apam nii dii washa'apatan idyaun? Ipai pidannao
 mashaapainao Jerusalem an aitapan wuru'u isha'apatanuz umanawunu'o
 aimakaan, na'iki aonaa na'itim wamariidin udau'an.

¹⁷ Mazan turuu pa'an wamashaatan ikakuwaapatinan, ikuwaa iribainan
 ai ba'oran pidannao di'iti. Wakakinoo shoman idyaun, aonaa kizi'i naa
 ikakuwaapatinan powa'a Jesus dau'u pidannao ati."

¹⁸ Uruu idi idapadan idyaun powa'a ati. Na'iki ikian i'ati, "Wakakinaowan
 nii unao, aonaa waabata'azon powa'a ukakuwaapatinan pidannao ati Jesus
 dau'u. Aonaa masakauda'u."

¹⁹ Sariapa Peter na'iki John kian i'ati, "Öiribannao, kanom paradan uaita-
 pan Tominkaru aiapa izo'ati-ka? Unao paradan, oo uruu paradan?"

²⁰ Aonaa turuu wasookadan wakowaadapan wuru'u watukapanii, na'iki
 waabatanii kida aimakaan dau'oraz."

²¹ Powa'a zii koshan kootowapa-kidauzonao pidannao kakinaowan idyaun
 ma'ozaka'o ida'an. Udauna'an imuuda'akan naa idyaun. Aonaa itaitapan
 na'apam pasha'apatan idyaun. Usha'apanum kau'an ipai pidannao, tuukii
 ikonaukii-kidan Tominkaru, itukapan idi wuru'u umanawunu'o aimakaan
 sha'apata-kaoz machi'ikaka'o ati.

²² Wuru'u pidan chi'ika-kida-kariwaiz, uwazootani'i naa 40 uwunun.

Mishidainao toriipan Tominkaru ati, utaa kizi ima'ozaka-kinaa nii

† 4:11 Psalm 118:22

²³ Kootowapa-kidauzonao pidannao muudan dauna'an Peter na'iki John, sariapa i'kiwan pamin-mishidannao di'iti. Na'iki ipai ikowaadan i'ati na'apam faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao kian pa'ati. Na'iki ikowaadan ikakinaowan paugaru ma'ozaka'o ida'an.

²⁴ Mishidainao abatan idi na'apa'o parada-karu, sariapa itoriinpan Tominkaru ati, kaikapa'a: "Oo Naobanai umanawunu'o, toma'o aokazi, imi'i baara, paran na'iki ipai wuru'u mashaapainaoz aokazi ii, imi'i baara'a, na'iki paran baoko ii.

²⁵ Kotua'a naa mishi pukaiwaan wadarun, King David, kowaada'o nii puparadan Kaimana'o Doronaa ida'an. Kaikapa sha'atii tawuru'u King David kiauzonuz,

'Kanom dikin ia'o wuru'u Gentilenao[‡] to'oranuz?

Na'iki kandii nii pidannao dakotautan pasha'apatan o'garu madiwautapaka?

²⁶ Kingnao minziiwan, imizaatakap'a'azon,

na'iki ba'oran naobanai-tinpainao kida baokopatinan ituma, itaipan pamashaatan Naobanai Tominkaru na'iki Christ,

wuru'u puzaamataniaz kazannaata'o nii papidanannao.[§]

²⁷ "Aizii, na'apa'a naa mishi, ukawana'ati watukapan aimakaan kida sha'apaapa-ka'o. Pontius Pilate na'iki King Herod baokopatinan Gentilenao na'iki Israelitenao tuma, Jerusalem ida'a, ito'oran dono'oraz Jesus ati. Uruu kaimana'o pupoitoru Christ, uruu puzaamataniaz kazannaata'o nii pupidanannao.

²⁸ Mishi pugaru, puwazoota pidan ma'ozakan, mazan soo puaipan kawana'ati'o, na'iki pukashaapan idi'o karikaonan wuru'u pidannao sha'apatanuz Jesus kaikapa'a. Na'iki kotua'ora'a naa pudi'itapan wuru'u pasha'apata-kida'azoonuz uruu kaikapa'a.

²⁹ Oo, waNaobanaa, puabata na'apam pidannao dakotan pasha'apatan waunao. Mazan waunao pupoitorunao na'iki pupidanannao, pukaminka'uta waunao, ma'ozaka kizi wakowaadapan puparadan pidannao ati.

³⁰ Pukashaapa wakakudan karinainao, kaimana'o pupoitoru, Jesus ida'an. Na'iki marii kapam wash'a'apatan Jesus ida'an, umanawun kida'o aimakaan, aona'oraz turuu pidan sha'apatan," i'kian.

³¹ Iipai'an dauna'an patoriinpan Tominkaru ati, sariapa amazada nakainan itaokopatinapa kizi ii, na'iki ipai Kaimana'o Doronaa ma'ozakadan inyukunuu. Uruu idi ma'ozaka'a naa ikowaadapan Tominkaru paradan.

Mishidainao ka'idiwaakapan

³² Ipai wuru'u mishidainaoz, imashaapan patumaaka itaipan panyukunuu, na'iki na'apa kida idi'itinpan. Aizii pasha'apauz kida, aonaa itaipan soo pa'ati'o nii mani karikaonan. Mazan ika'idiwatan nii ipai pamin-mishidannao kida u'idi.

³³ Kaimana'o Doronaa ma'ozakadapan idi apostlenao, ma'ozaka ikakuwaapan Naobanai Jesus kadishitan dau'u pamawaka-kizi iki. Na'iki kaimana'aiman Tominkaru kaminka'utan pai wuru'u mishidainaoz.

³⁴⁻³⁵ Aonaa kanom aimakaan awuta'o nii i'ai. Usha'apanum kau'an pabi'i kida mishidainao, kaina'a izakapun wiizi kida, na'iki idapu kida. Aizii isellian an ba'oran pazakapun oo padapu, ina'akan nii wuru'u uwinipinaa kidaz apostlenao di'iti. Apostlenao'u ni'i naa buuta wuru'u puraataz mishidainao kawana'ati, wuru'u pataka'utinainaoz. Uruu idi aonaa itaiaapan pazamazin.

[‡] 4:25 *Gentilenao*: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. [§] 4:26 Psalm 2:1-2

³⁶ Aizii mishidainao bii'i kaina'a daonaiora Cyprus san, Joseph kia'o u'uu, mazan apostlenao dakotan naazu Barnabas kii, (ma'ozakadapa'o pidannao nyukunuu, kia'o wuru'u u'uuaz).

³⁷ Bauda'apa kamoo, Barnabas sellian pazakapun ba'oran pidan ati. Uzakapun kawinipinaata-ka'o dauna'an, una'akan naa wuru'u puraataz apostlenao di'iti. Na'apa kizi'i naa koshan ibuutan puraata, mishidainao kawana'ati.

5

Ananias na'iki udaiaro Sapphira

¹ Kaina'a daonaiora Ananias kia'o u'uu. Udaiaro uu Sapphira kia'o. Īaipan kapam pataan puraata mishidainao ati'o nii. Uruu idi ibuutan pa'amazadati, na'iki iselliinuz.

² Mazan Ananias na'iki udaiaro bauda'apatan panyukunuu aonaa kizi ĩtaan ipai daunuuda'u wuru'u puraataz. Udauna'an Ananias makon naa apostlenao di'iti, utaan naa wuru'u puraataz ipai'o kawan mishi.

³ Sariapa Peter kian u'ati, "Ananias, kandii nii pukashaapan Satan kai-waan pugaru? Satan aipan ati pubuutan puraata pu'idiwau nii, wuru di'iki'i puraata taa-kariwaiz pu'ati puamazadati winipinaa nii. Kandii nii putiwaan pumariidan Kaimana'o Doronaa?"

⁴ Pusellian ua'ii wuru'u amazadaz, pu'idiwau wuru'u, na'iki pusellian dauna'anazu, pu'idiwau padamata wuru'u puraataz. Mazan kandii ni'i naa mooko wuru'u pusha'apatanuz aimakaan kaikapa'a naa manawunu'u? Aonaa waunaa mani wuru'u pumariidaniaz, mazan putiwaan pumariidautan Tominkaru pa'an."

⁵ Ananias abatan idi Peter paradan na'apa, sariapa udorauta'akan, na'iki umawaka'akan naa. Aizii pidannao, tukapainao na'iki abatainao kida kuwai Ananias mawakan dau'u, tuukii, tuukii ĩtarian.

⁶ Sariapa daonaioranao wa'atin, na'iki ĩbazoobatan naa unanaa kamicha mada idi. Udauna'an ĩna'akan naazu na'iki ĩdida'ana'akan naa uruu.

⁷ Tomunu'iki zaa uruu dauna'an, Ananias daiaro kaawa'akan naa apostlenao ida'ati, aonaa oaitapan wuru'u pudaaiaru mawakanuz.

⁸ Sariapa Peter kian o'ati, "Pukowaada o'ati, patumaaka'o wuru'u di'oraz puraata'a? Kaikapauda'u'o wuru'u uamazadati kawinipinaata-kaoz?" "Oo, na'apa'o wuru'u," okian u'ati.

⁹ Uruu idi Peter kian o'ati, "Kandii nii pugaru na'iki pudaiaru tiwaa-kidapan Tominkaru Doronaa? U'itiiman aona'o nii Tominkaru aitapan? Puabata! Kaikin iki'i naa daonaioranao didankainao pudaiaru wa'atini'i. Aizii pugaru'o ni'i naa kapam ĩdida'an."

¹⁰ Sariapa odorauta'akan na'iki omawaka'akan naa kapam. Aizii daonaioranao kaawan padidanaka-kizi iki Ananias, ĩtukapan udaiaro mawaka'aka'a naa kapam. Uruu idi ĩna'akan naa onanaa na'iki ĩdidan naazo pudaaiaru dazaba'a.

¹¹ Uruu idi tuukii mishidainao, Jerusalem iainaouz tarian. Na'iki tuukii kapam ba'orainao pidannao kida tarian, ĩabatan idi wuru'u ĩmawakanuz na'apa.

Umanawun kida'o aimakaan sha'apata-ka'o

¹² Tominkaru ma'ozakan ida'an, apostlenao sha'apata umanawun kida'o aimakaan pidannao awun za'a, aona'oraz turuu pidan sha'apatan. Mapuda da'i mishidainao baokopainpauzon Solomon's Porch* di'ii, Tominkaru Dapu ia'oraz.

* 5:12 *Solomon's Porch*: diikin-dinapa-kizai kamoo ai.

13 Mazan mamishida-kainao pidannao, tuukii İtarian pakaawan mishidainao ida'ati, mazan upu'u İnaudapan wuru'u İsha'apaapanii kidaz aimaakan, na'iki ipai İparadan kaiman İdau'an.

14 Mazan una'apan pu'u iriba daonaioranao na'iki zunnao mishidan naa Naobanai Jesus. Uruu idi baokopa'a naa İbaokopatinan kiwiini'o mishidainao tuma.

15 Apostlenao sha'apaapan idi umanawun kida'o aimaakan, sariapa pi-dannao na'akan karinainao pairibannao, na'iki İmuudan İdyaun dunapo daawa an, pada'awupa-kizi baara'a kida. Aizii Peter dobatan an na'an İdazaba an, İaipan udikin dobatan İpaawa an, İkakuda kizi.

16 Iriba pidannao kasaba'ukinan apostlenao ida'ati, wa'atiinaouz donoi sodi kida di'iki, wuru'u Jerusalem dazaba an kida'oraz wiizainao. İna'akan karinainao, na'iki oia'o doronai zaamatapaniinao kida, na'iki ipai İrinaa kida so'ota-kaao İ'ai.

Apostlenao kodita-kida-kaoo taraa-kizai iki

17 Aizii Umanawunu'o Faadaa na'iki uminka'unao, wuru'u Sadduceenaouz,† tuukii İkashauzin apostlenao ati.

18 Uruu idi İzaamatan İdyaun, na'iki İtaraa-kidan naa İdyaun.

19 Mazan uruu aiwaka'an, angel, Tominkaru di'iki'o da'atan taraa-kizai paniinomizinaa kida İ'ati, na'iki ukodita-kida'akan naa İdyaun. Ukian İ'ati,

20 "Umako Tominkaru Dapu iti, ukowaada kizi pidannao ati wuru dau'a'a pa'ina'oraz naa mashaapa-karu."

21 Apostlenao izo'ati Angel paradan. Ishawaka zii amazada, İnao mako'oka'a naa Tominkaru Dapu iti. Na'ia'a naa koshan İtominapatin-kidan pidannao.

Aizii Umanawunu'o Faadaa baokopatinan naa paminka'unao tuma, na'iki İdapadan naa ipai kootowapa-kidauzonao pidannao miitiniapa-kizai iti. Udauna'an İdyaundan naa pidannao taraa-kizai iti, İnanaka kizi'i naa apostle-nao pa'ida'ati.

22 Mazan dyuuda-kariwainao kaawan taraa-kizai iti, aonaa İkodon apostlenao na'ii, uruu idi İkiwa'akan naa powaa iti. İkaawan, sariapa İkian kootowapa-kidauzonao pidannao ati,

23 "Wakaawan taraa-kizai iti waikoda ipai paniinom kida dadaradinapa pa'idiwaru, na'iki watchmantapainao taraa-kizai, ipai İkadishitapan paniinom kawana'ati kida. Mazan wamorotan taraa-kizai nazo iti, aonaa waikodan pidannao na'ii."

24 Faadaanao zowaunaanao, na'iki kazowautapa'o watchmantapainao Tominkaru Dapu abatan idi wuru'u İkowaaz, tuukii İdi'itimpan.

25 Upu'a'a naa pidan kaawa'akan, kakuwaapa'ana'o İ'ida'ati. Ukian İ'ati, "Uabata ōkuwaa! Tawuru'u daonaioranao utaraa-kidaniinaouz, kaini'ia'a naa İdyaun Tominkaru Dapu ii, İtominapatin-kidan naa pidannao."

26 Sariapa watchmantapainnao zowaunaa makon paminka'unao tuma, İna'an an wuru'u apostlenaouz, İkootowapa-kida'azon İdyaun. Mazan kaiman İzaamatan İdyaun, usha'apanum kau'an tuukii İtarian wunao aia'a abatapainao kidaz İkowaa. İzanda-kidan pazowii-kaoo paboo-kaoo ida'an kuba idi, apostlenao dikin ii.

27 Apostlenao kaawa-kida-kaoo dauna'an, İkadishita-kida-kaoo'a naa kootowapa-kidauzonao pidannao kanaapu ati. Na'iki Umanawunu'o Faadaa kian naa İ'ati kaikapa'a:

† 5:17 Sadducee: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

28 “Tuukii sha'atii wakakinaowan unao, wakii sha'atii 'aona'a naa waaipan powa'a utominapa-kidan pidannao Jesus dau'u.' Mazan upu'u zii utominapatin-kidan pidannao. Aizii ipai'i naa Jerusalem ii aka ukuwaa iribainan. Na'iki ipai ukowaadan pidannao ati, waunao wuru'u zowii-kida'oraz Jesus.”

29 Sariapa Peter na'iki ba'oran apostlenao kian, kaikapa'a: “Waizo'atin nii soo Tominkaru paradan, mazan pidan paradan, aona'o nii waizo'atin.

30 Tominkaru, wadokozu-daunnao mishidauzoniaz, uruu kadishita-kidaniai Jesus pamawaka-kizi iki, unao zowii-kidaniaz na'iki utauka-kidaniaz cross di'iti.

31 Mazan Tominkaru zaamatan na'iki umuudan uruu padiwa'ora antanapu, umanawunu'o Naobanai nii, kazannaata'o nii ipai pidannao. Na'iki uruu ida'an kizi waunao Israelitena tanawatinan wa'oian ai, na'iki uruu ida'an kizi wa'oian mainaabata-kaao wa'ai.

32 Mishi'o wuru'u kuwaiz, waunao waaitapa na'iki watukapa uruu kakupa. Uruu idi'o wakakuwaatinan udau'u. Na'iki Kaimana'o Doronaa, Tominkaru taaniaz ipai mishidainao kawana'ati, uruu kapam kainaabata'o pidannao ati mishi'o wuru'u kuwai Jesus dau'u kida'oraz.”

33 Kootowapa-kidauzonao pidannao abatan idi wuru'u İparadanuz kaikapa'a, tuukii İto'ora'akan. İaipan naa apostlenao zowiaka-kaao

34 Mazan kaina'a pidan Phariseenao[‡] bii iki'o, Gamaliel kia'o u'uu, na'iki uruu tiichaapauzo Moses kakinaorii dau'u. İpai pidannao naudapan uruu. Sariapa ukadishitan na'iki udyuudan apostlenao kodita-kida-kaao zii miitiniapa-kizai iki.

35 Udauna'an ukian naa ipai kootowapa-kidauzonao pidannao ati, “Öiribannao Israelitena, uabata õparadan. Udi'itinapa zii shoman kiwiin usha'apatan ua'ii di'oraz daonaioranaou'u.

36 Kotua'a naa na'apa sha'atii tawuru'u Theudas kaawauzonuz. Uruu dono udakotinpan umanawunu'o pidan nii, na'iki iriba sha'atii uzaamatan papidanannao nii. Uikoda 400 pidannao zaamatanin u'idi'iti. Mazan bauda'apa kamoo uzowii-kaao, uruu idi ipai upidanannao makoobi'iinan, atii na'apa karikaonan İmainaabatinan.

37 “Uruu dauna'an Judas, Galilee Baara san, uaipan pamizaataakapan Rome sannao tuma, İsaadapan dono ipai pidannao uu.[§] İriba sha'atii uzaamatan papidanannao nii. Mazan na'apa koshan uzowii-kaao. Aizii upidanannao, ipai İmakoobi'iinan kapam.

38 “Ukau'an ökia'azon u'ati, wunao dau'ana'a di'oraz pidannaou'u, aonaa umashaata'ana'a İdyaun pakaudin-kizi ai. Umuuda mishi'oraiman İdyaun, marii İmakon. Aizii İsha'apaapan an wuru'u aimakaan kidaz paaipan kawana'ati karikaonan, na'apa'o nii kapam İmainaabatinan.

39 Mazan aizii umishiin an mishi İsha'apaapan wuru'u aimakaan kidaz Tominkaru aipan kawana'ati, aona'o nii uka'iifan umashaatan İdyaun. Na'iki utarubai-tinpan ni'i naa Tominkaru ati,” ukian İ'ati.

40 Sariapa mishi uparadan na'apatan İnyukunuu. Udauna'an İdapadan naa apostlenao powa'a ati koshan, na'iki İba'izii-kidan naa İdyaun. İba'izii-kaao dauna'an kootowapa-kidauzonao pidannao kakinaowan naa İdyaun tuukii. “Aonaa waaipan ukakuwaatinan powa'a Jesus dau'u,” İkian apostlenao ati, mazan İmuuda'akan naa İdyaun.

[‡] 5:34 *Pharisee*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. [§] 5:37 Rome sannao saadan ipai pidannao uu tax puraatannaa zaamata'azoo-kaao idi.

⁴¹ Uruu idi apostlenao kodita'akan naa kootowapa-kidauzonao pidannao bii iki, tuukii ikonaukian. Usha'apanum kau'an ïaitapa Tominkaru wuru'u kashaapa'oraz ïantamikita-kaao Jesus dikin ii.

⁴² Ipai kamoo apostlenao tominapa-kidan pidannao, na'iki ikowaadapan Kaimana'o Kuwai Tominkaru Dapu ii, na'iki idapu kawana'ati kida. ïkowaadapan ï'ati, mishi'o wuru'u Jesus, uruu Christ.*

6

Pidannao zaamata-kaao kaudinainao nii

¹ Uruu dauna'an iriba'a naa Jewnao, Israel anainao, mishidan. Iriba kapam baokoinao Jewnao mishidan, wa'atiinao kidaz ba'oran amazada iki, ïparadaniitani'i naa Greek paradan. ïnao to'orainpan, na'iki ïkaakapautan pamin-Jewnao, wuru'u Israel an kida'oraz ïmashaapan. Usha'apanum kau'an ipai kamoo wanyukunui oo puraata buutaazo-kaao zunnao ati, wuru'u mawakainao kidaz naa ïdaiarunao. Mazan ïkian aonaa ïtaan patumaaka wanyukunui oo puraata wunao ati'i Jewabanao paradaniita'oraz naa Greek paradan.

² Uruu idi 12 apostlenaouz, baokopatin-kidan ipai mishidainao, na'iki ïkian ï'ati, "Aonaa turuu wasookadan wakowaadapan Tominkaru paradan, soo wabuutan dikin ii karikaonan puraata oo wanyukunui.

³ Uabata ïiribannao, uikoda mishi'oraiman 7 daonaioranao unao bii iki, Kaimana'o Doronaa ma'ozakadapaniinao ïnyukunuu, na'iki aitapaabainao. Marii kizi ïnao buuta'o nii puraata na'iki wanyukunui. Uru'o ni'i naa ïkaudin-kizi nii.

⁴ Aizii waunao pakawanu'o nii pa'an wakaudin, watoriinpan nii Tominkaru ati, na'iki watominapa-kidan nii pidannao uparadan dau'u."

⁵ Ipai pidannao nyukunuu na'apan apostlenao paradan kawana'ati. Uruu idi ïzaamatan Stephen, mishida'o manawun Tominkaru uruu, na'iki Kaimana'o Doronaa ma'ozakadapani unyukunuu. ïzaamata kapam Philip, Prochoros, Nicanor, Timon, Parmenas na'iki Nicolas ïantoch san, uruu Gentile, mishida'o Tominkaru na'apa Jewnao kawan, na'iki uruu mishida'ora'a naa kapam Jesus.

⁶ Udauna'an mishidainao na'akan naa wuru'u pidannao pazaamatani-naouz, apostlenao di'iti. Uruu idi apostlenao muudan paka'u ï'ida'a, na'iki ïtoriinpan Tominkaru ati, ukaminka'uta kizi ïdayaun.

⁷ Udauna'an powa'a zii Tominkaru Paradan abata-kaao na'iki uiribainan naa. Uruu idi Jerusalem ia'o mishidainao iribainan powa'a zii manawun, na'iki iriba kapam na'iainao faadaanao izo'atin Tominkaru paradan, pamishidan ida'an Jesus.

Stephen kootowapa-kida-kaao

⁸ Tuukii Tominkaru kaminka'utan Stephen, utaa uma'ozaka-kinnao nii. Uruu ida'an usha'apata pabi'inaaka umanawun kida'o aimaakan, iriba'o pidannao awun za'a.

⁹ Mazan kaina'a pabi'i kida Jewnao kashadaakapan Stephen tuma, ukuwaa kida dau'an. ïnao wuru'u zaamatinpainaoz wuru di'iti'i, dakota-kariwaiz, Poitorui-daunnao* Synagogegan kii. ïnao wa'atinaouz Cyrene

* **5:42** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniiaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinnao di'ii. * **6:9** Poitorui-daunnao: Pidannao toriauzo-kariwainao poitorui nii, udauna'an ïmuuda-kaoa'a naa powaa iti.

iki, ba'orainao Alexandria iki. Pabi'i kida ba'oran pidannao wa'atin wiizai kida di'iki Cilicia na'iki Asia Baara iki kida'o.

¹⁰ Mazan Stephen aitapa powa'a zii manawun ū'ai, usha'apanum kau'an Kaimana'o Doronaa kaina'an idi utuma. Uruu idi aona'a naa ūaitapan na'apam naa padako'atin uparadan.

¹¹ Uruu idi ūzaamatan daonaioranao mariidina'o nii Stephen dau'u. Kaikapa'a wuru'u ūdyuudanuz ūmariidinan: "Waabatani Stephen dakoopan Moses na'iki Tominkaru dikauda'o ida'an."

¹² Sariapa mishi pidannao to'ora'akan, na'iki kazowautapainao Jewnao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, tuukii ūto'oran Stephen ati. Udauna'an ūzaamata'akan naazu na'iki ūna'aka'akan naazu ipai Jewnao zowaunaanao kanaapu iti.

¹³ Na'iki na'ia'a naa koshan ūdyuudan pidannao mariidinan Stephen dau'u kootowapa-kidauzonao kanaapu'u. Kaikapa'a wuru'u pidannao mariidinanuz: "Di'oraz pidana'a, karikaonan da' ūdakoopan Tominkaru Dapu, na'iki wakakinaorinaa Moses taanii kidaz wa'ati.

¹⁴ Waabatani ukian, Jesus Nazareth san kaboo'bian nii Tominkaru Dapu, na'iki upana'adan nii ipai wauna kaduz, Moses taanii kidaz wa'ati wamashaapa-kinaa nii."

¹⁵ Sariapa pidannao, abatapainao, awunuupa'akan Stephen awun baara iti, na'iki ūtukapan uawun baara kanada, ikodanii angel awun baara.

7

Stephen kakuwaapan Jewnao zowaunaanao ati

¹ Sariapa Umanawunu'o Faadaa kian Stephen ati, "Mishi'o kaiwuru'u ūparadan pudau'u kida'oraz?"

² Stephen dako'atin ūparadan kaikapa'a: "Ū'inawuzunao, uabatan nii ūparadan ūdako iki aizii. Kotua'a naa, Tominkaru umanawunu'oraz manawun aidinauzon wadarun Abraham ati, umashaapan dono'oraz zii Mesopotamia ii.

³ Uruu dono sha'atii ukian Abraham ati, 'Pumako di'oraz puwiizi di'iki'i, na'iki puwa'aka puiribannao. Ūna'akan nii pugaru ba'oran amazada iti.*

⁴ "Uruu idi Abraham makon, na'iki uwa'akan pamashaapa-kizi tawuru'u Chaldiannao wiizaitapaniaz. Ūtuzutinan naa Haran iti, na'ii zii ukawiizitinan, na'ia'a naa udaru mawakauzon. Uruu dauna'an sha'atii Tominkaru dyuudan naa koshan utuzutinan wuru ida'ati'i di'oraz amazada'a unao mashaapa-kiziz naa.

⁵ Mazan uruu dono aona'o zii sha'atii Tominkaru taan amazada Abraham idiwau nii. Mazan ukowaadan Abraham ati, pataan nii u'ati na'iki ipai udainao ati, wuru'u di'oraz amazada'a. Uruu dono aona'o zii Abraham dani nii.

⁶ "Ba'oran dono Tominkaru kian u'ati, 'Pudainao kawiiizi-tinpan nii zii ba'oran kaduz pidannao wiizi ii aka. Na'ia'o ni'i naa ūpoitoruitapa-ka'o, na'iki tuukia'o nii ūpataka'uta-ka'o atii 400 wunu.

⁷ Mazan ūpataka'utan nii pidannao wuru'u poitoruitapainaoz ūdyaun. Uruu dauna'an ūkodita-kidan nii ipai pudani-daunnao Egypt iki, na'iki ūwa'atin nii da'ati'i di'oraz amazada ida'ati. Na'a'o ni'i naa pa'an ūmanawuntapan ūgaru, 'kia'o wuru'u Tominkaru kiauon u'ati.†

* 7:3 Genesis 12:1 † 7:7 Genesis 15:13-14

8 Na'iki kaikapa'o koshan Tominkaru kiauuzon Abraham ati'i:‡ 'Ōaipan nii pugaru na'iki ipai pudainao daonaioranao choota-kidinan,§ na'iki ipai Īdainao diina'iti'i, na'apa'o nii pa'idiwaru ĩna'apata-ka'o. Uruu ida'ana'o nii utukapa-kidan ōpidanannao unao, na'iki mishi uizo'atin ōparadan.* Na'apa'a naa mishi Abraham sha'apatan aimaakan. 8 kamoo udani Isaac shakatan dauna'an, uru'u naa uchoota-kidanuzu Tominkaru dyuudan kawana'ati. Aizii Isaac dani Jacob, na'apa kapam uchoota-kidanuzu. Aizii Jacob dainao 12 sha'atii daonaioranao, ipai ĩnao na'apa kapam ĩchoota-ka'o. ĩnao di'iki'o sha'atii wadarunnao tominan.

9 "Uruu Jacob dainao sha'atii tawuru'u selliauzoz padawu'ichan Joseph Egypt iti poitorui nii ĩkshauzin idi u'ati.† Mazan karikaonan da'i Tominkaru kaminka'utauzon uruu,

10 dikauda'o aimaakan sha'apan an u'ati. Aizii tawuru'u king, Egypt san dapada-kidauzon dono'oraz Joseph pa'ida'ati, Tominkaru tukapa-kida king‡ ati wuru'u Joseph, kaimana'o na'iki aitapaaba'o pidan. Sariapa king zaamatan Joseph udaru'o naobanai nii, kazowautapa'o nii ipai Egypt Baara sanna'o, na'iki awunuutapa'o nii ipai usha'apauz kida.

11 "Udauna'an sha'atii zamazi kaawan ipai Egypt ii aka, na'iki ipai Canaan§ ii aka. Tuukii sha'atii pidannao dopian. Na'iki wadarunnao, tuukii Īdopian kapam, aona'a naa ĩkodon pawanyukunuu nii.

12 Mazan Jacob abata kaina'a pa'an wanyukunui, zaishi kaduz kida selliapa-ka'o Egypt ii. Uruu idi Jacob dyuudan paudainao, Joseph tuunizinao toria'anan wanyukunui Egypt iti.

13 Ba'oran dono ĩmakon koshan, uruu u'itamautannaa ĩtoriina'anan na'iti. Uruu dono'o naa sha'atii Joseph kowaadan pa'inawuzunao ati kanom wuru'u paugaruz. Na'iki na'apaini'i naa king abatan Joseph iribannao dau'an.

14-15 Uruu dono'o tawuru'u Joseph dapada-kidauzonuz padaru na'iki ipai pairibannao. 75 uribannao baokopatinan, ipai ĩmakon Jacob tuma Egypt iti. Na'ia'a naa sha'atii Jacob mawakauzon, na'iki udainao ipai kapam ĩmawakan na'ii. ĩnao wuru'u wadarunnaouz.

16 Mazan ipai sha'atii Īdani-daunnao na'akan ĩnanaa kida, da'ati'i wawiizi Shechem ati. Wuru ida'ati'i baaranaiz, Abraham toriauzoniaz Shechem ii, Hamor dainao ai, puraata idi'oraz ukawinipinaatauzon.

17 "Aizii wuru'u kamoo maonapatan dono'o naa, Tominkaru mishia'azoonuz naa paparadan utauzoniaz Abraham ati, uruu dono iriba'ora'a naa utakaan-daunnao Egypt ii.

18 Na'iki na'apain ba'orani'i naa King-tinan Egypt ii, aona'a naa uaitapan Joseph dau'an.

19 Uruu idi udorotan naa pa'antamikita-kinaa nii wadarunnao. Uruu dono'o naa upataka'utan naa ĩdyauun tuukia'o ida'an, udyuudauzonuz ĩkabootan paudainao amazada iti shakatainaouz zii, ĩmawaka kizi.

20 "Uruu dono'o Moses shakatauzonuz, konaunam sodi'o koraidaonaa. Idikinauda'u kauzu sha'atii padaronao taapan na'iki ĩdizapan uruu padapu ii, udauna'an aonaa na'itim naa udiza-ka'o.

‡ 7:8 Tominkaru kiauuzon Abraham ati'i: uruu dakota-ka'o covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a. § 7:8 choota-kidinan: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a. * 7:8 Genesis 17:10-14 † 7:9 Genesis 37-50 ‡ 7:10 king: ipai pidannao zaamata-kariwai king nii Egypt ii, ĩdakota-ka'o Pharaoh kii. § 7:11 Canaan: uruu dakota-kariwai Israel kii.

21 Uruu idi ikodita-kidan naazu padapu iki, mazan king dani zunaaba ikoda sha'atii wuru'u koraidaonaz. Uruu idi ozaamatanuzu na'iki odyaupaitanuzu kaiman, na'apa paudani kawan manawun.

22 Kaimanaiman sha'atii tiichaanao tominapa-kidan Moses, ukau'an kaiman-daun uaitapan wuru'u Egypt Baara sannao aitananii kidaz. Na'iki uruu paraaba'o manawun, na'iki uaitapa pasha'apatan pabi'inaaka kida aimakaan.

23 "Bauda'apa kamoo, Moses makon uawunuuta'anan pairibannao Israelitenaouz. Uruu dono uikodani'i naa 40 uwunun.

24 Ukaawan ikaudin-kizi iti, utukapa Egypt san ba'iziautapan Israelite. Sariapa Moses kaunaan wuru'u pairiban ba'izii-kaoz, uruu idi uba'izia'akan naa Egypt san atii umawakan.

25 Moses itiiman shaa pairibannao aitanan nii Tominkaru wuru'u dyuuda'oraz paugaru kazannaata'o nii idyaun, mazan aonaa id'iitinpan na'apa.

26 "Ba'oran kamoo, Moses tukapan dya'utam Israelitena mizaataakapan. Sariapa umakon i'di'iti utiwaan pakaimanaaka-kidan idyaun. Ukian i'ati, 'Uabata oiribannao, aonaa umizaataakapa'ana'a, oo umashaapa'ana'a uiriban atiaaka kaikapa'a.'

27 "Mazan wuru'u ba'iziautapa'oraz pairiban, sariapa ukida'uka'akan Moses na'iki ukian u'ati, 'Aonaa puzaamata-kaoz kazowautapa'o nii waunao oo dyuuda'o nii na'apam washa'apatinan.

28 Puzowia'azon sha'a ogaru, puzowian kawan Egypt san munumun?*"

29 Moses abatan idi una'apan, sariapa utaria'akan. Uaitapa ba'oran pidan-nao aitapa'akani'i naa wuru'u uzowiinuz pidan. Sariapa Moses kidoopan Egypt iki, umakon atii Midian iti. Na'ia'a naa umashaapan, tawarai nii, atii umazidan naa na'ii sanaaba tuma. Dya'utam sha'atii idainao daonaioranao.

30 "40 wunu dauna'an sha'atii, angel aidinauzon Moses ati, tikazi maodapan kazamaka'o ko'ori'o di'iki, mapidantaka'o amazada baara ii, maonapa'oraz midukoa Sinai ii.

31 Tuukii sha'atii Moses di'itinpan, utukapan idi kazamaka'o maodapan udaru. Sariapa umaonapadinan na'iti, utukapa'azoonuzu kaimanaiman. Upu'u uabatan Naobanai Tominkaru paradan pa'ati.

32 "Ogaru pudarunnao Abraham, Isaac, na'iki Jacob Tominkarun,' ukian. Tuukii Moses naka-nakan patarian idi, na'iki aona'a naa uka'iitan paawunuupa'akan tikazi di'iti.†

33 "Udauna'an Naobanai kian naa Moses ati, 'Puso'ota pudazkida, umanawunu'o baara'a'o wuru'u pukadishitapanuz, okaina'an idi da'a'a.

34 Mishi otukapa na'apam Egypt Baara sannao pataka'utan opidanannao udawunu'iti manawun. Obata idopian tuukii o'ati, uruu idi'o o'aidinan pu'ati, okazannaata'azon idi idyaun. Aizii odyuudan nii pumakon Egypt iti, k'ia'o wuru'u Tominkaru kiauzon Moses ati."‡

35 Stephen kian koshan i'ati, "Uruu Moses tawuru'u kaminka'uta'azo'oraz pairibannao Israelitena. Mazan ikian sha'atii u'ati, 'Aonaa puzaamata-kaoz kazowautapa'o nii waunao oo dyuuda'o nii na'apam washa'apatinan.' Mazan paaipan ati Tominkaru dyuudan Moses kazowautapa'o nii, na'iki kazannaata'o nii idyaun ipataka'uta-kaoz ai. Tominkaru zaamatan uruu, angel aidinan ida'an u'ati tikazi maodapa'o di'ii.

36 Ukau'an uruu Moses tawuru'u kodita-kida'oraz wadarunnao Egypt iki. Tominkaru ida'an ma'ozaka sha'atii, Moses sha'apatan pabi'inaaka umanawun kida'o aimakaan pakodita-kida-kinaa nii idyaun Egypt iki, ati

* 7:28 Exodus 2:14 † 7:32 Exodus 3:6 ‡ 7:34 Exodus 3:5, 7-8, 10

utarauka-kidan paran i'ati, dakota-kariwaiz Red Sea kii. Na'iki'i naa sha'atii una'akapan idyaun mapidantaka'o amazada baara an. Usha'apata amanawun kida'o aimaakan na'ii'aka, atii 40 wunu.

³⁷ Uruu Moses tawuru'u kiauoz ipai Israelitenao ati kaikapa'a: 'Tominkaru zaamatan nii pidan unao bii iki prophet nii, na'apa o'garu kawan.'[§]

³⁸ Na'iki uruu Moses tuma'o sha'atii tawuru'u wairibannao Israelite kasaba'ukinauzonuz mapidantaka'o amazada baara ii. Uruu dono'o sha'atii angel Tominkaru di'iki'o paradauzonuz Moses ati midukuo Sinai paawa ii. Utaan dono'oraz Moses ati kakinaorii, kaimana'o mashaapa-kinai ni'o, udobata-kidan ni'o wadarunnao ati, na'iki waunao ati'o kapam.

³⁹ Mazan upu'u aona'a naa Iaipan Moses pazowaunaa nii, uruu idi aona'a naa i'izo'ati'izon uparadan. Mazan i'nyukunuu Egypt iti pa'idiwaru, tuukii i'kiwa'azon powaa iti.

⁴⁰ "Moses na'ian pu'u zii midukuo Sinai ii Tominkaru tuma, uru'u naa pidannao kian Aaron ati, 'Putoma'a naa watominkarunnao nii, kazowau-tapa'o ni'i naa waunao. Usha'apanum kau'an aonaa waaitapan na'iam naa Moses kodita-kida'oraz waunao Egypt iki,' i'kian.*

⁴¹ Uruu dono'ora'a naa tawuru'u itomauzonuz patominkarun nii, itomanuzu na'apa tapi'iza kawan. Udauna'an i'kawaodan naa kaznizo, pataan ni'i naa patominkarun ati. Udauna'an i'kasaba'ukinan naa udazaba an, uruu i'konaukiitin-kidan naa wuru'u patomaniaz patominkarun nii.

⁴² "Tuukii Tominkaru to'oran i'ati. Uruu idi umarina'ata'akan naa idyaun. Marii kizi'i naa i'toriinpan patominkarunnao ati kida'a naa karikaonan, wuru'u doko ii kida'oraz, kamo, kauzu, na'iki wizinao kidaz. Uruu kawana'ati'o tawuru'u Tominkaru prophetinno saadauzoniaz. Kaikapa sha'atii tawuru'u usaadauzonii kianuz: 'Unao Israelitenao,

karikaonan da'i utaan na'iki ukawaodauzon uzainao,
uchi'ikapauzon dono'oraz 40 wunu,
mapidantaka'o amazada ii aka.

Mazan aonaa o'garu ati'o mani da'i tawuru'u ukawaodauzonuz uzainao,

⁴³ soo utominkarun Molech ati'o karikaonan.

Uruu unao na'akapauzonii padapunaa tuma.

Na'iki una'akapauzonii kapam ba'oran utominkarun Rephan,
wizi kawanu'oraz utoman.

I'nao utomanii kidaz utominkarunnao nii,

i'nao ati'o karikaonan, tawuru'u utoriinpaizonuz.

Uruu idi o'kashaapan nii utarubanao zaamatan unao,

marii kizi i'na'akan unao munapo, munapo ba'oran amazada iti,

Babylon dawun itinapu.'"[†]

⁴⁴ Stephen kian koshan, "Kotua'a naa, wadokozu-daunnao chi'ikapauzon dono'oraz mapidantaka'o amazada di'ii'aka, i'na'akapauzonii patuma Tominkaru kakinaori pakarannaa, padapunaa tuma. Uruu i'nyukunuitapakinaa Tominkaru kaina'an patuma. Utoma-ka'o na'apa Tominkaru kowaadauzon kawana'ati'o, na'iki uaida-kidan kawana'ati'o Moses ati wuru'u ukakinaori pakarannaa dapunaa toma-kaoz.

⁴⁵ Kotua'iki uruu dauna'an, Joshua na'akan na'iki ukazowautapan dono'o naa wadokozu-daunnao, taa-kariwai'i naa sha'atii i'ati Tominkaru kakinaori pakarannaa padapunaa tuma, idarunnao dobata-kidani'i naa i'ati. Na'iki uruu dono'ora'a naa sha'atii tawuru'u Tominkaru waatauzonuz

pawiizi ai Gentilenao. Uruu amazada'a naa sha'atii wadarunnao zaamata pawiiizi nii. Na'iki na'iti'i naa ina'akauzon Tominkaru kakinaori pakaran-naa, padapunaa tuma. Na'ia'a naa sha'atii utaapa-kaao atii David king-tinan di'iti.

⁴⁶ Kaiman sha'atii Tominkaru nyukunuu David ati, na'iki uruu pishauzoz Tominkaru, uaipan patoman kabaun u'ati, Israelitenao Tominkarunuz.

⁴⁷ Mazan David dani, Solomon ati'i naa pa'an Tominkaru toma-kidauzon padapu nii.

⁴⁸ "Mazan waaitapa, aonaa Tominkaru umanawunu'oraz mashaapan kabaun pidan tomanii nazo'o. Kaikapa sha'atii tawuru'u prophet saadanii kian:

⁴⁹ 'Aokazi, uruu ñnaobanai-tinapa-kizi tabanaa.

Aizii imi'i baara, uruu ñsaabatapa-kizi karikaonan ñkidiba.

Sha'apa'oram nii mooko kabaun putoma ñ'ati'?

Naobanai kian.

'Turuu mooko puaitapan putoman kabaun ñsookapa-kizi nii?

⁵⁰ Aonaa mooko ñtomanii mani ñka'u idi

ipai wuru'u aimaakan kidaz?" "†

⁵¹ Udauna'an Stephen kian koshan kootowapa-kidauzonao pidannao ati, "Mishi unao dadara unyukunuu. Aonaa umishida'azon Tominkaru, na'iki aonaa uabata'azon uparadan. Na'iki tuukii udikintapan Kaimana'o Doronaa, na'apa manawun unao, udarunnao kawan.

⁵² Ñnao ipai ñantamikitan Tominkaru prophetinnao. Atii ñzowiau zo nii wunaou'u kowaadapauzonaouz Tominkaru dyuuda'azon dau'an Kaimana'o Papoituru. Udyuuda'a naa mishi wuru'u papoituru, uru'u naa tawuru'u unao zaamata-kidaniaz na'iki uzowii-kidaniaz.

⁵³ Unao ati'o padamata ipai kakinaorii taa-kaao, tawuru'u Tominkaru dyu-udauzoniaz angelnao kowaada-kidan udokozu-daunnao ati. Mazan upu'u aonaa uizo'ati'izon wuru'u kakinaorii kidaz," ukian.

Stephen zowii-kaao

⁵⁴ Ñabatan idi Stephen paradan na'apa, tuukii ñto'ora'akan u'ati na'iki ñkuzowan paudako.

⁵⁵ Mazan ma'ozaka Stephen nyukunuu Kaimana'o Doronaa aipan ati. Uawunuupan doko iti aokazi iti, utukapa kanada Tominkaru umanawunun kanadapan na'ii, na'iki utukapa Jesus kadishitapan Tominkaru diwa'ora antanapu.

⁵⁶ Uru'u naa ukian kootowapa-kidauzonao pidannao ati, "Utukapa! Aokazi da'atinan, na'iki ñtukapa Daonaiora Aokazi Iki'o^S kadishitapan Tominkaru diwa'ora antanapu."

⁵⁷ Sariapa kootowapa-kidauzonao pidannao kadakoina'akan, ñtaratan pakinao kida uparadan ai. Na'iki ñzaamata'akan naa uruu. ⁵⁸ Udauna'an ñkozoota'akan naa uruu wiizai dawun iti. Na'ia'a naa ñnaraka'akan naa pashooton kida. Kaina'a pidan, Saul kia'o u'uu. Uruu ati'i naa ñawunuutapakan pashooton kida. Na'ia'a naa ñboowautapan Stephen kuba idi, aonaa masakauda'u mani.

⁵⁹ Mazan upu'u Stephen toriinpan. Ukian, "Ñnaobanaa Jesus, puzaamata ñdoronaa."

⁶⁰ Udauna'an ukodoru'ukan na'iki uparadan diiwa'o ida'an. "Ñnaobanaa, mana'a pupataka'uta'ana'a ñdyaun pa'oian dikin ii," ukian. Uru'u naa mazan umawaka'akan naa.

† 7:50 Isaiah 66:1-2 § 7:56 Daonaiora Aokazi Iki'o: Na'apa'o Jesus kiauzon padau'an. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu masha'apannaada-kinao ida'a.

8

¹ Kaiman Saul ati Stephen zowii-kaos.

Saul pataka'utan mishidainao

Stephen zowii-kaos dauna'an, powa'a zii manawun mishidainao pataka'uta-kaos Jerusalem ii. Uruu idi mishidainao kidoopaabi'iinan Judea Baara iti kida, na'iki Samaria Baara iti kida. Mazan apostlenao aonaa ikidoopan pa'an. Ina'ian zii Jerusalem ii.

² Kaina'a pidannao na'ii mishidainao Tominkaru. Tuukii inyukunuu kasha'oran Stephen zowii-kaos idi. Udauna'an ididan naazu, na'iki imuraan uruu tuukii.

³ Mazan Saul, tuukii uaipan pamainaabatan mishidainao. Uruu idi umakon idapu kawana'ati kida. Uikodan dono mishidainao, daonaoranao na'iki zunnao, ukozootan nii idyaun padapu iki, na'iki utaraa-kidan ni'i naa idyaun.

Philip kakuwaapatinan daua'o Samaria ii aka

⁴ Aizii mishidainao wuru'u kidoopainaoz Jerusalem iki, ikowaadapan naa Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u pidannao ati pamakopa-kizi kawana'ati.

⁵ Aizii Philip, umakon donoi Samaria iti, na'ii'aka'a naa ukowaadapan Kaimana'o Kuwai pidannao ati Christ* dau'u.

⁶ Iriba da'i pidannao kasaba'ukinan, na'iki tuukii ibataba'azon Philip kuwaa kaimanaiman. Usha'apanum kau'an itukapan idi Philip sha'apatan iriba umanawun kida'o aimakaan, aona'oraz turuu pidan sha'apatauzon.

⁷ Iriba ukodita-kidan oia'o doronainao pidannao di'iki. Na'iki diiwa ikadakoinan wuru'u ikoditanuz pidannao di'iki. Na'iki iriba uchi'ika-kidan pidannao machi'ika-kainao na'iki tokoosa'uupainao.

⁸ Uruu dono tuukii pidannao konaukian na'ii.

⁹ Aizii Samaria ii kaina'a marunao, Simon kia'o u'uu. Kotua'iki'ora'a naa udi'itinapa-kidan pidannao pamarunaowiinpan ida'an. Na'iki uruu tuukia'o u'atadinpan na'iki udakotinpan aitapa'o pidan nii.

¹⁰ Ipa'i pidannao Samaria ii, waranuitapa-kariwainao, na'iki umanawun-tinpainao, tuukii imishidan Simon. Uruu idi ikian udau'an, "Tominkaru di'iki'o uikodan wuru'u umanawunu'oraz ma'ozaka-kinai."

¹¹ Tuukii imishidan marunao, usha'apanum kau'an kotua'iki'ora'a naa udi'itinapa-kidan pidannao pasha'apaapanii kida aimakaan dau'u pamarunaowiinpan ida'an.

¹² Aizii Philip, ukowaadapan idi'i naa i'ati Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'u, na'iki Jesus uruu mishi'o Christ. Uruu idi zunnao na'iki daonaoranao mishidan Philip kuwaa, na'iki ichikaawunuinan naa.

¹³ Aizii Simon, umishida Philip kuwaa, uruu idi uchikaawunuinan naa kapam. Uruu dauna'an karikaonan umakon na'iki uchi'ikapan Philip dawu'ati. Na'iki tuukii udi'itinpan, utukapan idi na'apam Philip sha'apatan umanawun kida'o aimakaan.

Kaimana'o Doronaa morotinan Samaria Baara sannao

¹⁴ Aizii apostlenao Jerusalem iainao abata'a naa wuru'u Samaria Baara sannao mishidanuz Tominkaru Paradan, uruu idi idyuudan Peter na'iki John i'idi'iti.

¹⁵ Ikaawan dauna'an, uru'u naa Peter na'iki John toriinapa-kidan mishidainao Tominkaru ati, Kaimana'o Doronaa morotin kizi idyaun.

* 8:5 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

16 Usha'apanum kau'an Philip chikaawunuuni'i naa İdyaun, İmishidan idi Naobanai Jesus, mazan aonaa zii Kaimana'o Doronaa nii İ'ida'a.

17 Uru'u naa Peter na'iki John muudan paka'u ipai wunao ida'ati'i mishidainauz, sariapa Kaimana'o Doronaa morotinan ipai İdyaun.

Simon toria'azon ma'ozaka-kinai

18 Aizii Simon, wuru'u marunao-tinpauzoz, udi'itapan wuru'u Kaimana'o Doronaa morotinanuz mishidainao, apostlenao muudan ida'an paka'u İ'ida'a. Sariapa utaa'azon puraata apostlenao ati.

19 Ukian İ'ati, "Utaa kapam o'ati wuru'u ma'ozaka-kinaiz, na'apa kizi kapam Kaimana'o Doronaa morotinan ipai o'pishatanii pidannao."

20 Mazan Peter kian u'ati, "Marii Tominkaru mainaabatan pupuraatan putuma. Pu'itiiman toriauzo-kariwai puraata ida'an wuru'u ma'ozaka-kinai, mawinipinaa-daunu'oraz Tominkaru taan?"

21 Aonaa turuu pukaudinan watuma Tominkaru paradan dau'u. Usha'apanum kau'an Tominkaru aitapa punyukunuu, uaitapa pud'iitinpan pana'iti karikaonan.

22 Ukau'an pumarina'ata'a naa wuru'u pud'iitinapanuz oia'o dau'u, putoriinapa na'iki pupishaa Tominkaru, panaadon uso'otan nii wuru'u oia'oraz na'iki dikauda'oraz aimakaan pud'iitapan.

23 Usha'apanum kau'an o'tukapa tuukii manawun pukishauzin waunao ati, na'iki tuukii manawun pusha'apata'azon oia'o, oia'o zaamatapan idi pugaru kaimanaiman," ukian.

24 Sariapa Simon kian İ'ati, "O'aiapa utoriinpan Naobanai ati o'dau'an, aonaa kizi dikauda'o aimakaan sha'apan o'ati, pukian kawan."

25 Aizii Peter na'iki John ipaian dauna'an pakowaadapan ipai paabatanii, na'iki patukapanii kida Naobanai Jesus sha'apaapauzon, na'iki İkowaadapan dauna'an uparadan kida, İkiwan naa Jerusalem iti. Mazan pakiwapa-kizi an İkowaadapaanan naa Kaimana'o Kuwai pidannao ati, iriba wiizainao kawana'ati, Samaria ii aka kida'oraz.

Philip na'iki Ethiopia san dau'a'o

26 Bauda'apa kamoo, angel, Tominkaru di'iki'o, kian Philip ati, "Pumako Jerusalem iki'o dunapo di'iti, Gaza iti'oraz mako'oraz mapidantaka'o amazada an."

27 Sariapa Philip minziwan na'iki umakon naa padyuuda-kizinao iti.

Kaina'a umanawunu'o Ethiopia san, ukiwapaanan patararan ida'an padapu iti. Uruu taapa'o Ethiopia ia'o naobanaiba puraatan.[†] Umakonkan Jerusalem ii, uchoochiipankan Jewnao tuma.

28 Pakiwapaanan pu'u, uaitaapaanan kaarita ida'a kotua'o kuwai prophet Isaiah saadan.

29 Aizii Philip kaawan naa dunapo iti, padyuuda-kizinao iti. Na'ii Kaimana'o Doronaa kian u'ati, "Pumaonapadin kindi'ia'oraz tarara di'iti'i, pumako kizi udaawata."

30 Uru'u naa Philip mako'okan naa kadimana'o ida'an. Ukaawan tarara di'iti, uabatan Ethiopia san aitaapan wuru'u prophet Isaiah saadaniaz. Sariapa Philip pishaanuzu. Ukian u'ati, "Puaaitapanii na'apa'oram dau'ati'o wuru'u puaitaapaananiazu?"

31 Sariapa ukian u'ati, "Aonaa o'aitapan. O'aitapa mani soo pidan kowaadan an kaimanaiman o'ati." Udauna'an udapadan naa Philip, upaidin kizi patuma patararan zo'ati. Uruu idi Philip zaidan na'iki usakanata'akan

[†] 8:27 Ethiopia ii, udaru'o naobanaiba oo Queen, odakota-kaoo Candace kii.

naa udazaba'a. ³² Aizii wuru'u saada-kariwaiz Tominkaru paradan uaitaapaananiaz kaikapa'ora'a:

“Una'aka-ka'o na'apa kaznizo na'aka-ka'o kawanu'o pazowia'azoo-kizinao iti.

Pidan sokozaan dono kaznizo dani, aona'o nii uzaadan, na'apa'o uruu kapam.

Pidannao sha'apatan pu'u uruu, aona'o nii na'apam ukian.

³³ Tuukii iba'azootin-kidanuzu.

Na'iki aonaa ukootowapa-kida-ka'o sakitapa'o ida'an.

Uruu dauna'an uzowii-ka'o.

Ukau'an aonaa uwa'akan paudani oo pawadaun da'a'a imi'i baara'a.”

³⁴ Udauna'an Ethiopia san kian Philip, “Turuu mani pukowaadan ō'ati kanom daua'o wuru'u prophet Isaiah saadaniaz? Padaua'o oo ba'oran daua'o?”

³⁵ Uru'u naa Philip kowaadan u'ati Tominkaru paradan saadinpa'oraz, na'iki ukowaadan naa u'ati Kaimana'o Kuwai, Jesus daua'oraz.

³⁶ Īmakopanaan pu'u dunapota tarara ida'an, ĩkaawan wunu di'iti. Sariapa Ethiopia san kian Philip ati, “Di'i naa wunu aizii'i. Turuu mani puchikaawunuuan naa ōgaru?”

³⁷ [Philip kian u'ati, “Turuu, mazan soo pumishidan an tuukii.” Sariapa ukian Philip ati, “Ōmishida Jesus Christ, uruu Tominkaru dani.”]‡

³⁸ Uru'u naa umashaadin-kidan patararan wunu danoma'a. Udauna'an ĩtoka'akan naa tarara di'iki ĩmako'okan naa wunu baoko iti. Na'ia'a naa Philip chikaawunuuan naazu.

³⁹ Īmaaratinan dauna'an wunu baoko iki, masha'apakiaka Tominkaru Doronaa na'aka'akan naa Philip ba'oran wiizai iti. Aona'a naa Ethiopia san tukapan Philip powa'a. Pamatukapakan pu'azu, upu'u udobatan konaukii.

⁴⁰ Masha'apakiaka Philip kaawa'akan naa Azotus[§] iti. Na'iki'i naa udobatan Caesarea iti. Umakopanaan pu'u na'iti, ukowaadapaanan Kaimana'o Kuwai ipai wiizai kawana'ati.

9

Jesus zaamatan Saul

(Acts 22:6-16; 26:12-18)

¹ Aizii Saul pakawan zii udakotautan pazowian wuru'u mishidapainauz Jesus. Uruu idi umakon Umanawunu'o Faadaa di'iti.

² Ukian u'ati, “Ōmako'ozon Damascus iti ōdorota'anan pidannao wuru'u da'anainaouz 'Jesus Kaduz'. Uruu idi ōaipan usaadan kaarita ōna'akan nii synagogue kawana'ati kida, Jewnao naobanaanao di'iti, ĩkaminka'uta kizi ōzaamatan ipai daonaioranao na'iki zunnao, wuru'u Jesus pidanannaouz, ōna'aka kizi idyaun da'ati'i Jerusalem ati, na'a kizi ĩtaraa-ka'o.”

³ Aizii Saul makon naa Damascus iti, una'aka'a naa wuru'u saada-kariwaiz kaarita. Mazan umakopanaan pu'u zii na'iti, na'iki umaonapatapaanan pu'a'a naa kapam, masha'apakiaka aimaakan kanada'akan aokazi iki. Ipai amazada kanada'akan Saul dazaba an kida.

⁴ Sariapa Saul waota'akan imi'i baara iti, na'iki uabata parada-karu kian pa'ati, “Saul, Saul, kandii nii pupataka'utan ōgaru?”

⁵ Sariapa Saul dako'atinuzu. Ukian, “Ōnaobanaa, kanom dii pugaru?”

Sariapa parada-karu kian u'ati, “Ōgaru Jesus, ōgaru wuru'u pupataka'utaniaz.

‡ 8:37 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u. Ashdod kii.

§ 8:40 Azotus: ba'oran u'uu

6 Aizii pukadishita, pumako'o naa wuru donoi di'iti'i, pumako-kiziz. Na'ia'o nii ōpoitoru kowaadan pu'ati kanom pusha'apatan nii."

7 Daonaorianao makopainouz Saul tuma, na'a ikadishitapan, aonaa ika'iita'akan paparadan, iabata wuru'u parada-karuz, mazan aonaa kanom itupakan.

8 Udauna'an Saul kadishita'akan naa imi'i baara iki. Uda'ata'akan padamata paawun, mazan aona'a naa utukapa'akan amazada. Udauna'an uminauda'unao ka'utan naazu, atii ikaawan Damascus iti.

9 Idikinauda'u kamoo u'ishaawununkan, na'iki aonaa uaroonan, na'iki aonaa kanom utuzan kapam.

10 Na'ii Damascus ii kaina'a mishidapa'o Jesus, u'uu Ananias. Uruu dono Naobanai Jesus aida-kidinan na'iki uparadan u'ati, kaikapa'a: "Ananias."

"Di'i ōgaru'u, ōNaobanaa," ukian.

11 Naobanai kian koshan u'ati, "Aizii puminziiwa, pumako kizi Judas dapu iti. Kaina'a udapu tawuru di'ia'a dunapo dakota-kariwaiz 'Sakitapa'o Dunapo,' kii. Pukaawan dono na'iti, pupishaa pa'i Saul dau'an, Tarsus sanaz. Kai'oraz, utoriinpan ō'ati.

12 Ōtukapa-kidani'i naa daonaiaora u'ati, u'uu Ananias. Utukapa ukaawan pa'ida'ati, na'iki upishatanuz utukapa kizi koshan."

13 Sariapa Ananias kian, "Ōnaobanaa, iriba'o pidannao kowaadatan aimakaan uruu daonaiaora dau'u, ikowaada na'apam upataka'utan tuukii pupidanannao Jerusalem ii.

14 Na'iki ikowaadan wuru'u ukaawanuz da'ati'i Damascus ati, uzaa-mata'anan ipai pidannao naobanaitapainouz pugaru. Na'iki kaina'a una'akapan kaarita faadaanao zowaunaanao saadanii u'ati uzaamata-kinaa nii wuru'u mishidainouz pugaru."

15 Sariapa Naobanai kian, "Pumako upu'u u'idi'iti, usha'apanum kau'an ōzamatani'i naa uruu ōpoitoru nii. Ōdyuudan nii ukakuwaapan ōdau'u Gentilena'o ati, na'iki izowaunaanao ati, na'iki Israelitena'o ati kapam.

16 Na'iki ōkowaadan nii u'ati tuukia'o nii pidannao pataka'utan uruu ōdau'an," ukian.

17 Uruu idi sariapa Ananias makon Saul mashaapa-kizi iti. Umorotan dauna'an kabaun nazo iti, sariapa umako'okan Saul di'iti, na'iki upishata'akan naazu, na'iki ukian u'ati, "Ō'inawuzu Saul. Wanaobanaa dyu-udani ōgaru pu'ida'ati. Uruu Jesus, aida-kidina'oraz pu'ati, puwa'atipaanan dono'oraz da'ati'i. Uruu wuru'u dyuuda'oraz ōgaru pu'ida'ati, kaiman kizi putupakan koshan da'i, na'iki Kaimana'o Doronaa ma'ozakada kizi pugaru."

18 Sariapa aimakaan kopau mada kawan kida'o waowa'akan Saul awun di'iki. Uruu dauna'an, kaimana'a naa utukapa'akan koshan. Udauna'an ukadishita'akan naa, na'iki uchikaawunuu-kaoa'a naa.

19 Saul nikan dauna'an pawanyukunuu, sariapa uma'ozaka'akan powaa iti.

Saul na'ian zii Damascus Ii

Saul na'ian zii mishidainao tuma Damascus ii.

20 Uruu dono umorotan synagogue kida di'iti. Na'ii ukakuwaapan Jesus dau'u. Ukowaadan mishi'o wuru'u Jesus, Tominkaru Dani uruu.

21 Ipai abatainaouz Saul paradan, tuukii i'idi'itinan ukuwaa dau'u. I'ikian pa'atiaaka kida, "Aonaa uruu mani mooko tawuru'u zowiipauoz Jerusalem iainao pidannao zaamatanpainao kidaz Jesus di'iti? Aizii ukowaada-ka'o wuru'u ukaawanuz da'ati'i, uzaamata'anan mishidainao, na'iki uaipan

pana'akan İdyaun dodotinapa kida Jerusalem iti, faadaanao zowaunaanao di'iti," İkian.

²² Mazan ma'ozaka manawun Saul kakuwaapan, aonaa Jewnao wuru'u Damascus sannaouz aitapan na'apam pakian u'ati. Usha'apanum kau'an kaimanaiman ukowaadan İ'ati mishi'o wuru'u Jesus uruu Christ.*

²³ Uruu dauna'an Jewnao zowaunaanao baokopatinan naa, uruu İaipan naa pazowia'akan Saul.

²⁴ Uruu idi İzaudapanuzu ipai donoi awautapa-kinao paniinomizinaa kawana'ati, aiwaka'an na'iki wakanadan pu'u. Mazan kowaada-kaao u'ati wuru'u İzaudapanuz uruu.

²⁵ Bauda'apa maruta'o, pidannao mishidainaouz Saul kuwaa, İpaidan uruu udaru'o dazowan zo'iti, u'dauna'an İkodita-kidanuzu, donoi awautapa-kinao kuduan shaawata. İtoka-kidanuzu atii imi'i baara iti, uruu na'apa ukidoopan patarubanao ai.

Saul kaawan Jerusalem İti

²⁶ Aizii Saul kaawan dono'o naa Jerusalem iti, uaipan naa padamata pabaokopatinan wunao bii iti'i mishidainaouz Jesus, mazan tuukii İtarian u'ai. Aonaa İmishidan wuru'u umishidanuz naa Jesus.

²⁷ Udauna'an Barnabas na'akan naazu apostlenao di'iti, na'iki ukowaadan naa İ'ati na'apam Naobanai Jesus aidinan na'iki uparadan kapam Saul ati dunapo ii. Na'iki ukowaadan kapam İ'ati na'apam Saul kakuwaapan ma'ozaka Jesus dau'u Damascus ii.

²⁸ Uruu dauna'an zii İkashaapan Saul baokopatinan patuma. Na'iki karikao-nanu'u naa ukakuwaapatinan ma'ozaka Jesus dau'u pidannao ati Jerusalem ii.

²⁹ Na'ia'a naa koshan ukashadaakapan Jewnao tuma, wuru'u paradani-ita'oraz naa Greeknao paradan. Sariapa İto'oran u'ati, na'iki İaipan naa pazowia'akanuzu.

³⁰ Mazan mishidainao aitapa'aka'a naa wuru'u İzowia'azonuz Saul, sariapa İna'akanuzu Caesarea iti, na'iki'i naa İdyuudan naazu pawii Tarsus iti, kanawa ida'an.

³¹ Uruu dauna'an kaimana'a naa na'iki konaukia'a naa mishidainao mashaapan, wuru'u Judea Baara ii aka kidainaouz, na'iki Galilee Baara ii aka kidainaouz, na'iki Samaria Baara ii aka kidainaouz. Aona'a naa kanom pataka'utan İdyaun. Kaimana'o Doronaa kaminka'utan idi İdyaun, powa'a zii İma'ozakadinan, na'iki powa'a zii mishidainao Jesus iribainan, na'iki aona'a naa powa'a İsha'apata'azon dikauda kida'o aimaakan panaobanaitan idi'i naa Jesus.

Peter makon daua'o Lydda iti, na'iki Joppa İti

³² Peter chi'ikapan na'iki umorowautapan ipai wiizai kawana'ati. Aizii ukaawan dono'o naa Lydda iti, na'ii umorowautapan mishidainao di'ii.

³³ Na'ii ukodan daonaiora machi'ikaka'o, u'uu Aeneas. Wurru'u pidanaz aona'o uzikadinan pada'awupa-kizi baara di'iki, 8 wunu.

³⁴ Peter kian u'ati, "Aeneas, Jesus Christ chi'ika-kidan nii pugaru. Pukadishita, pusaabaa wuru'u puda'awupa-kizi baaraz." Sariapa mishi Aeneas kadishita'akan.

³⁵ Iriba pidannao, wuru'u mashaapainao kidaz Lydda ii, na'iki ipai wuru'u Sharon Baara ii aka kida'oraz İmashaapan tukapan wuru'u machi'ikaka'o

* 9:22 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa Christ daua'o kaarita tokon ii.

pidan chi'ika-kida-kaoz. Uruu idi tuukii ĩmishidan, na'iki ĩzaamatan naa kapam Jesus panaobanaa nii.

³⁶ Uruu dono kaina'a zun mashaapa'o Joppa ii. Oroo mishidapa'o Jesus; o'uu Tabitha, Dorcas kia'o kaiwuru'u Greek paradan ida'an. Karikaonan da'i okaminka'utauzon na'iki okamunanuuzon ipai mapuraatanu'o pidannao ati.

³⁷ Na'apaini'i naa okarinaan tuukii, atii omawakan. Onanaa chikaanaa-kaos dauna'an, omuuda-kaos'a naa doko'o ii, paranka baara-tinpa'o, kabaun nazo ii.

³⁸ Maonapa'o wuru'u wiizai Lydda, Joppa iti. Uruu idi mishidainao Joppa sannaouz abatan kaina'a Peter Lydda ii. Sariapa ĩdyuudan dya'utam daonaioranao dapada'anan Peter. ĩkaawan u'idi'iti, ĩkian u'ati, "Kadiman, pumako watuma Joppa iti."

³⁹ Sariapa Peter minziiwa'akan, na'iki umako'okan naa ĩtuma. Ukaawan naa ĩ'idi'iti, sariapa ĩmorota-kidanuzu doko ia'o kabaun nazo iti, mawakaiba nanaa muuda-kizinao iti. Iriba zunnao, mawakainao kida'a naa ĩdaiarunao kasaba'uinan Peter dazaba an, ĩzaadan u'ati na'iki ĩtukapa-kidan u'ati ipai kamicha kida, wuru'u Dorcas kanoonii kidaz paziwun dono'oraz zii.

⁴⁰ Udauna'an Peter dyuudan ipai pidannao koditan mawakaiba muuda-kizinao nazo iki. ĩkoditan dauna'an, sariapa ukodoru'ukan na'iki utori-inpa'akan naa Tominkaru ati. Udauna'an ukian mawakaiba ati, "Tabitha, pukadishita!" Sariapa oda'ata'akan paawun, na'iki otukapa Peter. Uruu idi osakanata'akan naa.

⁴¹ Peter zaamatan oka'u, na'iki ukadishita-kidanuzu. Udauna'an umorotakidan naa powa'a ati ipai mishidainao, na'iki mawakainao kidaz naa ĩdaiarunao. ĩkaawan na'iti, ĩtukapa oroo kakupa'a naa.

⁴² Uruu dono ipai pidannao mashaapainao Joppa ii abatan kuwai Tabitha kakuda-kaos dau'u. Uruu idi iriba pidannao mishidan Naobanai Jesus.

⁴³ Uruu dauna'an iriba kamoo Peter na'ian zii Joppa ii, Simon dapu ii, wuzadapauzoz madai kida.

10

Peter na'iki Cornelius

¹ Kaina'a daonaiora mashaapauzo Caesarea ii, u'uu Cornelius. Uruu Rome soldyaannao zowaunaa, Italy ĩkiinaouz.

² Wur'u'u Cornelius aonaa Jew mani, mazan upu'u zii uruu, na'iki udapu aino, na'iki ipai uiribannao kida, Tominkaru-tapauzonao pa'idiwaru, na'iki ipai ĩshapatinauzon Tominkaru aipan kawana'ati. Karikaonan ukaminka'utauzon kapam pataka'utinainao kida Jewnao. Na'iki karikaonan utoriinpauzon Tominkaru ati.

³ Bauda'apa kamoo wachuupun ua'ii, Tominkaru tukapa-kidan pa'angelin Cornelius ati. Kaimanaiman Cornelius tukapanuz. Angel kian u'ati, "Cornelius!"

⁴ Sariapa uawunuupa'akan angel di'iti, patarian bii'i. Ukian u'ati, "Kanom puaipan o'ai, o'naobanaa?"

Angel kian u'ati, "Tuukii Tominkaru naudapan putoriinpauzon pa'ati, na'iki utukapa na'apam pukaminka'utauzon pataka'utinainao. Uruu ida'an putukapa-kidan mishi putaainan u'ati.

⁵ Aizii pudyuuda pa'i pidannao Joppa iti ĩdapadanaka kizi pidan, Simon Peter kia'oraz u'uu.

⁶ Kaina'a uruu tawarai nii Simon dapu ii, wuzadapauzoz madai kida. Maonapa'o udapu paran danoma ii."

7 Angel mako'okan dauna'an, uru'u naa Cornelius dapada'akan dya'utam papoitوروناo na'iki bauda'apa soldyaa karikaonanu'oraz ukaudinauzon utuma, na'iki uruu Tominkaru-tapauzo kapam.

8 Ukowaada i'ati ipai aimaakan patukapaniaz aidinan. Udauna'an udyu-uda'akan naa i'dyaun Joppa iti.

9 Atii ba'oran kamoō i'napatapaanan naa Joppa iti. Upu'u Peter zaidan kabaun paawa iti, utoriinpa'anan Tominkaru ati. Na'apain sakitapa kamo'ora'a naa wuru'u.

10 Uruu idi uabatan pazamazi'i naa. Mazan Simon poitorunao, i'warakinpan zii. Aizii Peter toriinpan pu'a'a naa, masha'apakiaka Tominkaru aida-kidan aimaakan u'ati.

11 Peter tukapan aokazi da'atinan na'iki aimaakan wa'atin imi'i baara ati aokazi iki, na'apa kazo'o kamicha madanaa zaamatapa-kaō kawanu'o padanoma tokon iki kida.

12 Wurū'u kamicha madanaa zo'o, Peter tukapan pabi'inaaka'o aimaakan, uzainao, na'iki wuniinao kaduz kida, na'iki ipai wuru'u kozootinainao kidaz i'chi'ikapan, na'iki pabi'inaaka kotu'uznao.

13 Sariapa parada-karu kian u'ati, "Peter! Aushaa puzowii punikan nii."

14 Peter kian, "Aonaa turuu, o'Naobanaa. Aonaa na'apainim zii o'nikauzon i'nao kaduz aimaakan, wuru'u aona'oraz waunao kakinaorinaa taapadan wanikan."*

15 Powa'a koshan aokazi iki'o parada-karu kian u'ati, "Mana'a pu-dakota'ana'a aimaakan kaniriba'o nii, wuru'u o'garu Tominkaru saabaaniaz naa na'iki o'tomaniaz naa kaimana'o nii."

16 Idikināu parada-karu na'apan u'ati. Udauna'an ukiwa-kida'aka-kaō'a naa aokazi iti.

17 Aizii Peter di'itinpan tuukii, uaitapa'azon kanom manawun wuru'u tukapa-kida-kariwaiz pa'ati. Udi'itinpan pu'u zii kabaun zowau ii, upu'a'a naa Cornelius dyuudaniinao pidannao pishautan naa na'iam Simon dapu, atii i'kaawan kabaun korarannaa paniinomizinaa ati.

18 "Tosh," i'kian. "Kaina'a tawarai da'a'a, Simon Peter kia'o u'uu?"

19 Peter pakawan zii utiwaan paaitapan kanom manawun wuru'u aimaakan aida-kida-kariwaiz pa'ati. Sariapa Kaimana'o Doronaa kian u'ati, "Puabata, kaina'a idikinauda'u daonaoranao kaida'a'a i'dawatapan pugaru.

20 Putoka, putukapa'an kizi i'dyaun, na'iki pumako pa'i i'tuma, mana'a putaria'ana'a. O'garu wuru'u dyuuda'oraz i'dyaun."

21 Uruu idi Peter toka'akan naa, sariapa utukapan daonaoranao na'iki ukian i'ati, "O'garu wuru'u unao dawatapaniaz. Na'apa'oram ukuwaa wuru'u uwa'atinuz?"

22 I'kian u'ati, "Wanaobanaa Cornelius, soldyaanao zowaunaaz, dyuudan waunao pu'ida'ati. Uruu kaimana'o pidan, izo'ati'o Tominkaru. Uruu aonaa Jew mani padamata, mazan ipai Jewnao naudapan uruu. Tominkaru dyuudan pa'angelin u'ida'ati na'iki udyuudan udapada-kidan pugaru padapu iti, uabata kizi pukuwaa," i'kian.

23 Udauna'an Peter morota-kidan naa i'dyaun. Bauda'apa maruta'o i'da'awu'ukan na'ii.

Ba'oran kamoō Peter minziwan, na'iki umako'okan naa Caesarea iti Cornelius poitorunao tuma. Na'iki pabi'i kida mishidainao Joppa sannaouz mako kapam i'tuma.

* 10:14 Leviticus 11:1-23

²⁴ Ba'oran kamoo ikaawan naa Caesarea iti. Aizii Cornelius, uzaudapani'i naa idyaun. Kaina'a'a naa uiribannao, na'iki upaonarunao, udapadaniinao padapu ati.

²⁵ Peter kaawan dono'o naa, sariapa Cornelius ikodapanuzu, udawukan na'iki ukodoru'ukan ukanaapu iti.

²⁶ Mazan Peter kadishita-kidanuzu. Ukian u'ati, "Ōgaru, soo pidan karikao-nan na'apa'o pugaru kawan."

²⁷ Upu'a'a naa Peter morotan udawu'ati kabaun nazo iti, pakadakoti-naanan pu'u utuma. Na'ia'a naa utukapa iriba pidannao baokopatinpan.

²⁸ Sariapa ukian i'ati, "Ipai unao, uaitapanii waunao Jewnao kaduz, aonaa wakakinaorinaa kashaapan wamorowautan oo wabaokopatinan unao Gentilena bii iti. Mazan kaimanaiman Tominkaru kainaabatan o'ati, aonaa kizi ōdakooapan oo ōdakotan sha'apa'oram pidan dikauda'o nii.

²⁹ Aizii di'i pudapada-kidan ōgaru, sariapa ōnyukunuu na'apa'akan, minzi-iwa ōwa'atin pugaru ida'ati. Aizii Cornelius, pukowaada'a naa kanom ni'o pudapada-kidan ōgaru da'ati'i."

³⁰ Cornelius kian u'ati, "Kotu'iki'i donoiman kaikapaimana'a, ōtoriiapan ōdapu nazo ii Tominkaru ati. Masha'apakiaka daonaiora kadishitan ōkanaapu'u, wizi'i'o ukamichan.

³¹ Ukian o'ati. 'Cornelius! Ipai Tominkaru abatan puparadan putoriinpauzon kawana'ati, na'iki utukapa na'apam pukamunanuuzon pataka'utinainao ati.

³² Pudyuuda pa'i puipoitorunao Joppa iti idapadanaka kizi pidan, Simon Peter kia'o u'uu. Kaina'a uruu tawarai nii Simon wuzadapauzoz madai dapu ii, maonapa'o udapu paran danoma ii,' ukian.

³³ Uruu idi kadiman ōdapada-kidan pugaru. Kaiman manawun wa'ati puwa'atin da'ati'i. Ukau'an ipai waunao di'i, wazaudapan naa pugaru Tominkaru awun za'a. Waabata'azon ipai na'apa'oram kuwai kida, wuru'u waNaobanaa dyuudaniaz pukowaadan wa'ati."

Peter kakuwaapan naa

³⁴ Peter kian i'ati, "Aizii ōaitapa'aka'a naa, aonaa Tominkaru mana'idiipan sha'apa'oram kaduz pidan, umarainapa ipai pidannao patumaaka.

³⁵ Uzaamata sha'apa'oram kaduz pidan, iizo'atin idi uruu, na'iki imashaapan idi kaiman uaipan kawana'ati.

³⁶ Unao, uaitapani'i naa kuwai tawuru'u Tominkaru dyuudauzoniaz waunao Israelitenao ati. Kaimana'o Kuwai, pidannao ikoda-kinna ni'o kaimanaaka-karu Tominkaru tuma, Jesus Christ ida'an, dyuuda-kariwaiz ipai pidannao naobanaa nii.

³⁷ "Unao, uaitapani'i naa ipai aimaakan Jesus sha'apatani waunao Jewnao wiizi Israel Baara an. Usakadinan Galilee Baara iki, John kakinaoapan dauna'an pidannao itanawatin kizi pa'oi'an ai na'iki ichikaawunuin kizi.

³⁸ Uabatani'i naa na'apam Tominkaru taan Jesus Nazareth san ati Kaimana'o Doronaa na'iki ma'ozaka-karu. Uruu ida'an ma'ozaka ukau-dinan, usha'apata kaiman kida'o aimaakan, ukakuda ipai karinainao pidannao. Aizii wuru'u Satan zaamatapaniinaouz, na'iki uantamikitaniinao kidaz, ipai ukakudan idyaun, Tominkaru kaina'an idi utuma.

³⁹ Waunao apostlenao, watukapanii ipai aimaakan wuru'u usha'apatani kidaz ipai Jewnao wiizi Jerusalem ii aka na'iki ba'oran iwiizi kida di'ii'aka. Jewnao tukapanii padamata usha'apatan na'apa kida'o aimaakan, mazan upu'u itaukanuzu cross di'iti, atii izowianuzu.

⁴⁰ Mazan Tominkaru kadishita-kida uruu pamawaka-kizi iki, idikin-
auda'utan kamoo ida'a. Na'iki utukapa-kida uruu pabi'i kida pidannao ati.

⁴¹ Aonaa ipai pidannao ati mani, soo wunao ati'i uzaamataniinaouznaa
kakuwaapatina'o nii pasha'apatani kida dau'u. Ukau'an waunao watukapani
uruu, waaroapanii na'iki watzanii baokopa utuma, ukadishitan
dauna'an pamawaka-kizi iki.

⁴² Uruu idi uduyudan wakakuwaapan ipai pidannao ati, na'iki
wakowaada kizi kapam, uruu Tominkaru zaamataniaz kootowapa-kida'o
nii ipai pidannao, mawakainao na'iki kakupainao.

⁴³ Ipai Tominkaru prophetinnao kowaadani'i naa udau'an pakaaritan
kida ida'a. Kaikapa'o ikianu'u: 'Ipai pidannao mishidainao uruu na'iki
izo'atiinao uparadan, Tominkaru mainaabatan nii i'oi'an imishidan idi Je-
sus.' "

Kaimana'o Doronaa na'iki Gentilenao

⁴⁴ Peter paradinan pu'u zii, Kaimana'o Doronaa morotina'akan naa ipai
pidannao, abatapainaoz ukuwaa.

⁴⁵ Mishidainao Jewnao wuru'u kaawainaoz Joppa iki Peter tuma, tuukii
idi'itinpan patukapan idi Tominkaru taan Kaimana'o Doronaa Gentilenao
ati kapam.

⁴⁶ Iaitapa Tominkaru di'iki'o wuru'u, usha'apanum kau'an iabatan idi
iparadan pana'a kida'o parada-karu ida'an. Na'iki iabatan idi ikonaukii-kidan
Tominkaru sha'apatani kaiman kida'o aimakaan. Sariapa Peter kian ba'oran
mishidainao ati,

⁴⁷ "Kanom kaina'a mashaata'o nii di'oraz pidannaou'u, ichikaawunuu-
kao ai wunu idi? Kaina'a'a naa Kaimana'o Doronaa taa-kao i'ati, na'apa utaa-
kao kawan waunao Jewnao ati," ukian i'ati.

⁴⁸ Udauna'an uduyudan naa ichikaawunuu-kao imishidan idi'i naa Jesus
Christ. Pachikaawunuu-kao dauna'an, ipishaan naa Peter marii kizi
una'a'akan ituma na'apauda'um kamoo zoobaba.

11

Peter kakuwaapan Jerusalem ii mishidainao ati

¹ Aizii apostlenao na'iki mishidainao Judea Baara ii akainaoz abata'aka'a
naa wuru'u Gentilenao mishidanuz naa kapam Tominkaru paradan.

² Aizii Peter kiwan dono'o naa Jerusalem iti Judea Baara ia'oraz, sariapa
Jewnao, wuru'u mishidainaoz, dakoopan uruu. I'kian u'ati.

³ "Pumorowautapankan Gentilenao bii ii, atii puaroapa zii kapam ituma."

⁴ Uruu idi Peter kowaadan naa i'ati kaimanaiman, ipai na'apa'oram
wuru'u aimakaan sha'apanuz pa'ati. Ukian i'ati.

⁵ "Otoriinpan pu'u Joppa ii, Tominkaru aidan aimakaan o'ati. Otukapa
aimakaan wa'atin aokazi iki imi'i baara ati, na'apa kazo'o kamicha
madanaa zaamatapa-kao padanoma tokon iki kida'o kawanu'o.
Umashaadan na'a odazaba'a.

⁶ Oawunuupan unazo iti otukapa pabi'inaaka aimakaan: uzainao, na'iki
wuniinao kaduz kida, na'iki ipai wuru'u kozootinainao kidaz ichi'ikapan,
na'iki pabi'inaaka kotu'uznao.

⁷ Upu'u obatan parada-karu kian o'ati. 'Peter! Aushaa puzowii punikan
nii.'

⁸ Mazan odako'atinuzu. 'Aonaa turuu, oNaobanaa! Aonaa na'apainim
zii onikauzon inao kaduz kaniriba'o aimakaan, wuru'u aona'oraz waunao
Jewnao kakinaorinaa taapadan wanikan.'

⁹ Powa'a koshan aokazi iki'o parada-karu kian ò'ati. 'Mana'a pu-dakota'ana'a aimaakan kaniriba'o nii, wuru'u Ōgaru Tominkaru saabaaniaz naa na'iki òtomaniaz naa kaimana'o nii!'

¹⁰ Idikinau wuru'u parada-karu na'apanuz ò'ati. Udauna'an ukiwa-kida'aka-kaoa'a naa powaa iti aokazi iti.

¹¹ "Upu'a'a naa idikinauda'u daonaioranao kaawan kabaun òmashaapa-kizi iti, ìnao dyuuda-kariwainao òdau'ati Caesarea iki.

¹² Sariapa Kaimana'o Doronaa kian ò'ati. 'Pumako pa'i ìtuma. Mana'a putaria'ana'a.' Uruu idi òmakon ìdawu'ati. 6 mishidainao makonkan òtuma. Di'i ìdyaanu'u, wuru'u makonkainauz òtuma. Ipai baokopa wamorotan Gentile, Cornelius dapu iti.

¹³ Uru'u naa ukowaadan wa'ati na'apam angel kaawankan pa'ida'ati. Angel kian u'ati. 'Pudyuuda pupoitorunao Joppa iti, ìdapadanaka kizi Simon Peter.

¹⁴ Usha'apanum kau'an ukowaadan nii Kaimana'o Kuwai, Tominkaru kazannaata-kinaa nii pugaru na'iki ipai puiribannao, pudapu ainao kidaz.'

¹⁵ Uruu dauna'an òkakuwaapan naa ì'ati, sariapa Kaimana'o Doronaa morotan ìnyukunuu iti, na'apa umorotinauzon kawan waunao kiwiitapa'o dono'oraz.

¹⁶ Sariapa ònyukunuu'akan wanaobanaa Jesus kiauzon wa'ati. 'John, uchikaawunuupan wunu idi karikaonan, mazan Tominkaru, uchikaawunuuan nii unao Kaimana'o Doronaa idi pa'an.'

¹⁷ Ukau'an waaitapa Tominkaru wuru'u taa'oraz Kaimana'o Doronaa Gentilenao nyukunuu iti, na'apa utaan kawan Kaimana'o Doronaa waunao Jewnao nyukunuu iti, wamishidan idi Naobanai Jesus Christ. Ukau'an aonaa turuu òmashaatan Tominkaru sha'apatan kaimana'o aimaakan ì'ati!"

¹⁸ Aizii Jewnao, wuru'u mishidainao kidaz abatapan dauna'an ipai wuru'u Peter kuwaa kidaz, sariapa ìsookadan padakomikitinan, mazan uruu dauna'an, tuukii ìkonaukii-kidan Tominkaru. Ìkian kaikapa'a: "Aizii waaitapa kaimanaiman, Tominkaru aipan kawana'ati'o wuru'u Gentilenao, tanawatinanz pa'oiian ai, uaipan idi ìmashaapan karikaonan patuma."

Antioch sannao daua'o

¹⁹ Aizii mishidainao, tawuru'u kidoopainauz papataka'uta-kaao ai, Stephen zowii-kaoo dono'oraz, ìmakon munapo'o wiizai kida di'iti, atii Phoenicia iti, ba'orainao Cyprus iti, na'iki ba'orainao Antioch iti. Na'ia'a naa ìkakuwaapan Jesus dau'u, mazan soo Jewnao ati karikaonan.

²⁰ Pabi'i kida kaina'a daonaioranao mishidainao, Cyprus Baara sannao na'iki Cyrene sannao, ìnao makon donoi Antioch iti. Na'ii ìkakuwaapan Jewnao ati na'iki Gentilenao ati kapam. Ìkowaadan naa Kaimana'o Kuwai Naobanai Jesus daua'o.

²¹ Tominkaru taan idi pama'ozakan ì'ati, ma'ozaka ìkakuwaapan, uruu idi iriba Gentilenao mishidan ìkuwaa Jesus dau'u kida'oraz.

²² Aizii mishidainao, Jerusalem iainauz abatan naa iriba Antioch sannao mishidan naa Jesus, sariapa ìdyuudan Barnabas makon Antioch iti.

²³ Ukaawan na'iti, tuukii ukonaukian, usha'apanum kau'an uaitapa na'apam Tominkaru taan kaimana'o mishida-karu ìnyukunuu iti. Uruu idi uma'ozakadan naa ìnyukunuu powa'a zii, karikaonan kizi ìizo'atin Naobanai Jesus, na'iki aonaa kizi ìtanawatinan u'ai.

²⁴ Barnabas uruu kaimana'o pidan, ma'ozaka'o Kaimana'o Doronaa kaudinan u'ida'a. Na'iki uruu mishida'o Tominkaru. Iriba, iriba pidannao mishidan Naobanai Jesus, ukakuwaapan idi ì'ati udau'an.

²⁵ Uruu dauna'an Barnabas makon naa Tarsus iti, udorota'anan Saul.

²⁶ Uikodan dauna'an Saul, una'akan naazu patuma powaa iti Antioch ati. Bauda'apa wauu Barnabas na'iki Saul na'ian mishidainao tuma. Karikao-nan ibaokopainpan mishidainao tuma na'ii, itominapa-kidan naa iriba, iriba pidannao Tominkaru paradan dau'u. Uruu dono Antioch ii, uru'o zii mishidainao Jesus dakotauzo-kaeo Christian kii.

²⁷ Uruu dono prophetnao, Jerusalem ikiinao, kaawan Antioch ati.

²⁸ Kaina'a bauda'apa Agabus kia'o u'uu. Uruu kadishitan pidannao kanaapu ati, Kaimana'o Doronaa aipan ati, ukowaadan kaina'iki zamazi wa'atin ipai amazada kawana'ati'o nii. (Claudius kazowautapan dono'o Rome ii aka'o amazada wuru'u zamazi kaawanuz.)

²⁹ Sariapa mishidainao di'itimpan, ibaуда'apatan panyukunuu iaipan pakaminka'utan ipai mishidainao. Uruu idi ipai mishidainao Antioch sanaouz taa'azon puraata sodi kida paka'iitan kawana'ati, pakaminka'utakinaa nii ba'oran mishidainao, wuru'u kawii-tinpainao kidaz Judea Baara ii aka.

³⁰ Iduyuda'a naa wuru'u pabaokopataniaz puraata Barnabas na'iki Saul ida'an, choochi zowaunaanao di'iti Jerusalem iainaouz.

12

Peter kodita-kida-kaeo

taraa-kizai iki

¹ Uruu dono naobanai Herod zaamata-kidan na'iki utaraa-kidan pabi'i kida mishidainao zowaunaanao Jerusalem ii. Uaipan papataka'utan Iduyaun tuukii.

² Sariapa uduyudan soldyaanao zowian apostle James marii za'aba'i idi, John inawuzu uruu.

³ Herod tukapan idi tuukii Jewnao konaukian James zowii-kaeo idi, uru'u naa uzaamata-kidan kapam Peter. Bread Mawiki'ina'o Nikauzo-kaeo Kamoon dono'o wuru'u uzaamata-kidanuz Peter.

⁴ Peter zaamata-kaeo dauna'an, utaraa-kaeo'a naa. Na'ii 4 soldyaanao tonaazinaa muuda-kaeo awunuutapa'o nii uruu. Kiwiin 4 soldyaanao awunuutapan nii uruu. Uruu dauna'an 4 ba'orainao awunuutapan nii koshan, udauna'an na'apa'o nii koshan, udauna'an na'apa koshan.

Aizii Herod, uaipan nii pakootowapa-kidan Peter ipai pidan kanaapu'u, Passover Kamoon ipain dauna'an.

⁵ Uruu idi Peter taapa-kaeo'a naa taraa-kizai ii. Mazan mishidainao torinpan tuukii, iaipan Tominkaru kaminka'utan Peter.

⁶ Bauda'apa'a naa kamoo, Peter kootowapa-kida-kaeo ua'ii, uda'awun dya'utam soldyaanao sakoda'a. Watudinpa'o Peter anoba chain idi, soldyaanao anoba di'iti. Na'iki kaina'a ba'oran soldyaanao watchmantapainao panyiinom kida, taraa-kizai nazo ii.

⁷ Mazan masha'apakiaka angel Tominkaru di'iki'o kaawa'akan Peter ida'ati, na'iki ipai taraa-kizai nazoo Peter da'awupa-kiziz kanada'akan. Sariapa angel pokowauanuzu, upishatan Peter ma'ozaka'o ida'an. "Pupokoda! Kadiman na'iki pukadishita," angel kian. Sariapa chain kida waota'akan Peter anoba di'iki.

⁸ Udauna'an angel kian u'ati, "Pukaiwada pukamichan, na'iki pukaiwada pudazkidi." Kadiman Peter kaiwadina'akan. "Pukaiwada puchaakitan za'aba'i, na'iki puwa'ati odawu'ati," angel kian u'ati.

⁹ Uruu idi Peter da'ana'akan naa angel. Mazan aonaa Peter aitapan mishi'o wuru'u angel sha'apatanuz aimakaan na'apa. U'itiiman shaa aimakaan tukapa-kida-kaeo nii pa'ati pazanda'awun ii.

¹⁰ Sariapa ïdobata'akan soldyaanao watchmantapainao dazaba an, udauna'an ïdobatan ba'oran soldyaanao watchmantapainaoz dazaba an. Atii ïkaawan paniba itinpu'o paniinom di'iti, chipirari idi'o pa'idiwaru utoma-ka. Mazan sariapa paniinom da'atina'akan ï'ati paaipan ati, uruu idi ïkodita'akan naa taraa-kizai iki. Na'iki'i naa ïmako'okan naa dunapota, udauna'an angel mainaabatina'akan naa u'ai.

¹¹ Uruu zii Peter aitapa'akan mishi'o pakoditan taraa-kizai iki. Uruu idi ukian, "Aizii ðaitapa kaimanaiman, Tominkaru dyuudankan pa'angelin kodita-kidankan ðgaru. Mishi ukazannaatanun, Herod antamikitan ai ðgaru, na'iki wuru aia'a tuukia'oraz Jewnao tukapa'azon ðsha'apata-ka."

¹² Uaitapa'akan idi'i naa wuru'u pakodita-kida-kaoz, sariapa umakon Mary dapu iti, John daroz, Mark kia'oraz kapam u'uu. Iriba'o mishidainao baokopatinpan na'ii uruu dono, ïtoriiinpan, ïaipan Tominkaru kaminka'utan Peter.

¹³ Sariapa Peter dau-dauan paniinom. Kaina'a ïpoitoruiaba Rhoda kia'o o'uu. Sariapa omakon na'iti, opishaan kanom wuru'u kaawa'oraz.

¹⁴ Oabatankan Peter paradan, tuukii okonaukia'akan. Mazan odima'akan naa powaa iti, "Kaina'a Peter paniba ii, ukadishitapan paniinom di'ii," okian.

¹⁵ "Pumariidinan," ïkian o'ati.

Mazan okian ï'ati, "Mishi'o kaiwuru'u ðparadanuz."

"Panaadon uangelin mani karikaonan," ïkian o'ati.

¹⁶ Mazan Peter kaina'a kowas udau-daupan paniinom. Udauna'an zii ïda'atinan u'ati. ïtukapa Peter mishi na'a ukadishitapan, tuukii ïdi'itinpan.

¹⁷ Sariapa usawadan paka'u uaipan idi ïparadan mashauda'u. Udauna'an ukowaadan naa ipai na'apa'oram Tominkaru ïNaobanaaz kodita-kidan uruu taraa-kizai iki. Udauna'an ukian ï'ati, "Ukowaada pa'i James ati, tawuru'u choochi zowaunaaz, na'iki ba'orainao mishidainao kida ati wuru'u ðkodita-kida-kaoz taraa-kizai iki." Udauna'an udobata'akan naa.

¹⁸ Ba'oran chaapi'iki'i naa, soldyaanao wuru'u awunuutapainaoz Peter, tuukii ïdopian, na'iki ïtarian, aonaa ïaitapan na'apam pasha'apatinan. "Na'iam naa Peter? Na'apa dii ukidoopan?" ïkian.

¹⁹ Aizii Herod abata'aka'a naa Peter kidoopan, sariapa udyuudan udawata-kaoz ipai amazada kawana'ati. Mazan aonaa ïkodanuzu. Uruu idi Herod pishaan naa koshan soldyaanao powa'a zii, uaitapa'azon na'apa'oram wuru'u ukidoopanuz. Tuukii Herod to'oran, uruu idi sariapa uzowii-kidan ïdyaun.

King Herod mawakan daua'o

Uruu dauna'an Herod makon naa Judea Baara iki, umorowautapa'anan Caesarea iti, una'ian kotua'iki zaa.

²⁰ Tuukia'o da'i King Herod to'orataakapauzon Tyre na'iki Sidon sannao tuma. Mazan uruu dono sariapa Tyre na'iki Sidon sannao baokopatan pidannao, na'aka'o nii paparadan king di'iti. ïaipan pasaabaa-kidan pamashaapan utuma, usha'apanum kau'an aonaa ba'oran wiizai nii ïtorii-kizi nii pawanyukunuu, soo bauda'apa King Herod wiizi iki.

Aizii pidannao, wuru'u dyuuda-kariwainaoz kaawan Blastus di'iti, up-oitoru, utuma'oraz manawun ukaudinan. ïparadan u'ati kaimanaiman, atii mishi ukowaadan Herod ati ïparadan. Uruu idi Herod kowaada'akan naa ï'ati na'apainim nii pamiitiniipan ïtuma.

²¹ Aizii pakainaataniaz kamoo dono'o naa, ukaiwadan umanawunu'o pakamichan na'iki usakanatan umanawunu'o pataba ida'a. Na'iki'i naa uparadan ipai pidannao ati.

²² Tuukii pidannao konaukii-kidan uparadan. Sariapa ikadakoinan kaikapa'a: "Aizii tominkaru paradan wa'ati, aonaa pidan paradan mani kaiwuru'u," kia'o wuru'u ikadakoinanuz.

²³ Mazan aonaa zoobaba udyuudan ikonaukii-kidan pa'an Tominkaru umanawunun. Uruu idi sariapa angel Tominkaru di'iki'o karinaada'akan naazu masha'apakiaka, tuukia'o ida'an. Upazaroita'akan naa atii umawakan u'idi.

²⁴ Mazan una'apan pu'u powa'a zii manawun Tominkaru Paradan kowaadapa-ka'o na'iki uabata-ka'o, uruu idi powa'a zii ba'oran pidannao mishidan na'iki powa'a zii mishidainao iribainan.

²⁵ Aizii Barnabas na'iki Saul itaa'a naa puraata wuru'u dyuuda-kariwaiz ina'akan mishidainao di'iti, Jerusalem iainaouz. Uruu dauna'an ikiwan naa powaa iti Antioch iti. Ina'aka patuma John, Mark kia'oraz u'uu kapam.

13

Barnabas na'iki Saul zaamata-ka'o kaudina'o nii

¹ Kaina'a mishidainao mashaapainao Antioch ii, Syria Baara ia'oraz. Inao mishidainao bii'i kaina'a prophetnao,* na'iki ba'orainao kida tominapaidauzo mishidainao. Kaikapauda'u'o wuru'u kaudinainaoz: kaina'a Barnabas, Simeon miikoro, Lucius Cyrene sanaz, Manaen, Herod dyaupaitaniaz, na'iki Saul.

² Bauda'apa kamoo ichoochiapatinan pu'u na'iki isanadinpan† pu'u Tominkaru ati, Kaimana'o Doronaa kian i'ati, "Uzaamata shoman Barnabas na'iki Saul kaudina'o nii o'ati. Kaina'a kaudin-kizai oaiapanii isha'apatan o'ati."

³ Uruu idi isanadinpan na'iki itoriinpan naa koshan. Udauna'an itoriinapaidan naa Saul na'iki Barnabas, na'iki imuudan paka'u i'ida'a. Udauna'an idyuudan naa idyaun.

Saul makon ukowaadapa'anan Kaimana'o Kuwai

⁴ Aizii Kaimana'o Doronaa dyuudan kawana'ati idyaun, imakon naa wiizai Seleucia iti paran danoma ia'oraz. Na'iki'i naa izaamatan udaru'o kanawa, mako'ozo'o Cyprus iti, uruu udaru'o katonaru, paran zikon ia'o.

⁵ John Mark makon kapam iminka'u nii. Ikaawan dono'o naa wiizai Salamis iti, na'ia'a naa ikowaadapan Tominkaru Paradan Jewnao ati, synagogue kawana'ati kida.

⁶ Uruu dauna'an idobatan pakidiba ida'ana'a naa. Imakon atii ikaawan ba'oran wiizai di'iti, Paphos kia'oraz u'uu, uruu katonaru danoma ia'oraz mazan. Na'ia'a naa ikodan pidan marunao-tinpa'o Bar-Jesus kia'o udakotapa-ka'o, uruu Jew, dakotinpauro prophet nii kaikini'i.

⁷ Aizii wuru'u marunaoz, uponaruitapanii naobanai wuru'u kazowautapa'oraz ipai amazada na'ii, Sergius Paulus kia'o u'uu. Aitapa'o na'iki kaimana'o udi'itinpauzon wuru'u naobanaiz. Sariapa udapada-kidan pa'ida'ati Barnabas na'iki Saul, uabata'azon idi Tominkaru Paradan.

⁸ Tuukii mazan marunao towauda'utan naobanai abatanan ikuwaa, aonaa uaipan umishidan ikuwaa, wuru'u Jesus dau'u kida'oraz. (Elymas kia'o kapam udakotapa-ka'o Greek ida'an wuru'u marunaoz.)

⁹ Kaimana'o Doronaa ma'ozakadan idi Saul, Paul kia'oraz naa u'uu, sariapa uawunuupa'akan ma'ozaka'o ida'an marunao ati. Ukian u'ati,

* **13:1 prophet:** Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † **13:2 sanadinpan:** Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

10 “Pugaru na'apa Satan kawan manawun, usha'apanum kau'an tuukii puawaut'a'azon ipai wuru'u kaiman kida'oraz kuwai na'iki kaiman kida'oraz mashaapa-kinai. Pugaru mariidinauzo, puaitapa na'apam pupana'adan na'iki putanawatan Tominkaru paradan dikauda'o nii.

11 Mazan Tominkaru sha'apatan nii na'iki upataka'utan nii pugaru aizii, ishaawun-karu ida'an, aona'o nii kanom putukapan, aonaa kanada'o atii diina'iti zii'i.” Sariapa mishi Elymas awun maruta'akan, uruu idi aona'a naa powa'a utukapa'akan aimakaan. Sariapa uchi'ikaadanaan naa udorotan pidan ka'uta'o nii paugaru.

12 Naobanai tukapan idi aimakaan sha'apata-ka'o na'apa, tuukii umishidan, na'iki tuukii udi'itipan wuru dau'a'a paabataniaz kaiman kida'o kuwai, Naobanai Jesus daua'oraz.

Paul kakuwaapan Antioch ii Pisidia Baara ia'oraz

13 Uruu dauna'an Paul na'iki uminauda'unao dobatan naa Paphos iki, wuru'u katonaru ia'oraz wiizai. Na'iki'i naa imakon kanawa ida'an atii ikaawan Parga iti, Pamphylia Baara ia'oraz. Na'ia'a naa John Mark wa'akan idyaun. Upadantan naa powaa iti Jerusalem iti.

14 Uruu dauna'an idobatan naa pakidiba ida'an atii ikaawan Antioch iti, Pisidia Baara ia'oraz. Na'ii Paulnao morotan naa synagogue nazo iti, Sookaparkaru Kamoon dono, na'iki isakanatan naa na'ii.

15 Upu'a'a naa synagogue zowaunaanao aitaapan wuru'u kakinaorii Moses saadanii kidaz, na'iki Tominkaru prophetinnao saadazonii kidaz kapam. Uruu dauna'an ipishaa-kidan naa Paul na'iki Barnabas. Ukian, “Wa'inawuzunao, ukuwaa kaina'an dono ma'ozakada'o nii wairibannaon nyukunuu, turuu ukakuwaapan.”

16 Sariapa Paul kadishita'akan na'iki usawadan paka'u i'ati, uaipan idi masha' pidannaon abatapan. Kaikapa'a wuru'u ukianuz i'ati: “Ipa' unao Israelitenaon na'iki unao kapam Gentilenaon taapainauz Tominkaru umanawunu'o nii, uabata o'paradan aizii.

17 Wuru'u Israelitenaon Tominkarunuz, uruu tawuru'u zaamata'oraz wadokoza-daunnaon kotua'a naa imashaapauzon dono zii Egypt ii. Uruu aipan ati'o kapam tawuru'u kadiman iiribainan na'iki ma'ozaka utaaipan inyukunuu, ikaudin-kida-ka'o pu'u ba'izi ida'an na'ii. Mishi'o wuru'u Israelitenaon Tominkarun ma'ozakanuz manawun. Usha'apanum kau'an pama'ozakan ida'an masha'apannaa uso'otan idyaun Egypt iki.

18 “Udauna'an una'akapan naa idyaun 40 wunu mapidantaka'o amazada baara ii aka. Aonaa ukashadinan i'ai idikintapan pu'u padamata uruu.

19 “Na'iki Tominkaru zowii-kida i'ati ipai daunuuda'u 7 pidannaon tonaazinaa, pana'a kida'o iparadan, Canaan Baara ii aka kida'oraz imashaapan. Ukau'an ipai utaan wuru'u amazadaz papidanannaon ati iwiizi ni'i naa.

20 Aizii wuru'u aimakaan kida sha'apaapa-kaoz kaikapa'a, 450 wunu ukotua'ikin.

“Uruu dauna'an, Tominkaru zaamatan naa pidannaon kazowautapa'o nii papidanannaon, idakota-ka'o Judges kii.

“Uruu dauna'an ikazowautapan atii Tominkaru zaamatan prophet Samuel kazowautapa'o nii idyaun.

21 Uruu dono tuukii ipishaan Samuel, marii kizi uikodan king nii pa'ati. Uruu idi Tominkaru taan naa i'ati Saul, Kish daniz, Benjamin di'ikiinaon kidaz iiribainan. Saul kazowautapan idyaun 40 wunu.

22 Na'apain ni'i naa Tominkaru muudan uruu.

“Uruu dauna'an Tominkaru zaamatan ba'oran king, u'uu David, Jesse dani uruu. Tominkaru kian David dau'an. 'Aizii oikoda pidan onaudapanii,

na'iki ðnyukunuu kawana'ati'o. Usha'apanum kau'an usha'apatan nii ipai aimakaan na'apa ðaipan kawana'ati.'

²³ “Kotua'iki uruu dauna'an Jesus shakatan, uruu King David Takaan-daunu'u naa. Uru'u naa tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuda'azon kazannaata'o nii papidanannao Israelitenaouz.

²⁴ Jesus sakadan ua'ii pakaudinan, John chi'ikapan na'iki ukakuwaap-atinan ipai Israelitena'o ati. Uduyudan İtanawatinan ipai oia'o ai, na'iki İchikaawunuin kizi.

²⁵ John ipaian ua'ii pakaudin-kizi, ukian pidannao ati. ‘Kanom uzauda-kidan ôgaru? Ôgaru u'İtiiman tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuda'azon? Aonaa uruu mani ôgaru, mazan kaini'iki'o ni'i naa pa'an uwa'atin. Uruu umanawunu'o manawun pidan. Ôgaru aonaa manawun ôturuan ôso'otan udazkidi u'ati.'

²⁶ “Uabata ôkuwaa ôiribannao, ipai unao Abraham dani-daunnao! Na'iki unao Gentilena'o, taapainao Tominkaru umanawunu'o nii, uabata ôkuwaa kapam! Di'oraz kuwai kazannaatin-karu daua'oraz, ipai waunao ati'o uduyuda-ka'o.

²⁷ Jerusalem sannao, na'iki İzowaunaanao aonaa İaitapan Jesus wuru'u kazannaatin-kinaiz. Na'iki aonaa İaitapan na'apa'oram daua'o tawuru'u Tominkaru prophetin saadani kida kianuz, tawuru'u İabatautaniaz padamata uaita-ka'o ipai Sookapa-karu Kamoon dono. Mazan upu'u zii İmishian naa tawuru'u prophetnao saadauzonii kidaz, pazowii-kidan ida'an Jesus.

²⁸ Aonaan pu'u İikodan dikauda'o nii aimakaan usha'apatan, pazowii-kidakinaa niizu. Mazan upu'u zii tuukii İdyuudan Pilate zowii-kidan Jesus, atii mishi uzowii-ka'o.

²⁹ İpaian dauna'an pasha'apaapan ipai aimakaan wuru'u Tominkaru paradan kowaadauzoniaz udau'an. Uru'u naa İtoka-kidan naa unanaa cross paawa iki, na'iki İmuudan naazu pabaaranaa iti.

³⁰ Mazan Tominkaru kakuda uruu powaa iti, na'iki ukadishita uruu pabaaranaa iki.

³¹ Jesus kadishitan dauna'an, mapuda utukapa-kidinan pidannao ati wuru'u wa'atiinaouz utuma Galilee Baara iki Jerusalem ati. İnaou'u naa kai kakuwaatina'o nii udau'u ipai Jewnao ati.

³² “Aizii di'i ôgaru, na'iki Barnabas kaawan, wakaawa-kidan Kaimana'o Kuwai unao ida'ati: Tawuru'u Tominkaru kowaada-kidauzoniaz pasha'apata'azon wadokozu-daunnao ati, aizii kai'i naa umishian wuru'u pasha'apata'azooniaz.

³³ Waunao İdani-daunnaou'u naa, uruu idi aizii watukapa'a naa mishi umishian paparadan, ukadishita-kidan ida'an Jesus pabaaranaa iki. Kaina'a sha'atii saada-kariwai Jesus daua'o Psalm 2 ida'a, kaikapa'a:

'Pugaru ôdani,
pudaruitan ôgaru aizii.'[‡]

³⁴ “Na'iki Tominkaru kian koshan ukadishita-kidan dauna'an uruu pabaaranaa iki, aonaa na'apainim nii umawakauzon powa'a. Kaina'a usaadinpan udau'u kaikapa'a:

'Mishi'o nii ôtaan pu'ati wuru'u kaimana'oraz manawun aimakaan,
ôkwaadauzoniaz ôtaa'azon King David ati.'

³⁵ “Na'apa sha'atii tawuru'u saadapa'o Psalms kianuz pasaadani ida'a: 'Aona'o nii pukashaapan wuru'u kaimana'oraz manawun pupoituru dyupushan pabaaranaa ii.'

[‡] 13:33 Psalm 2:7

36 “Mishi David kaimana'o ukazowautapan papidanannao na'apa Tominkaru aipan kawana'ati. Mazan bauda'apa kamoo umawakan. Na'iki unanaa muuda-ka'o padarunnao baaranaa ii. Atii udyupushan na'ii.

37 Mazan Jesus, wuru'u ukadishita-kidaniaz pabaaranaa iki, aonaa pa'an ukashaapan udyupushan pabaaranaa ii.

38 Ōiribannao, ðaipan ipai unao aitapan, Jesus ida'ana'o pidan oian mainaabata-ka'o.

39 Aonaa turuu pu'oian kida mainaabata-ka'o pumishidan ida'an Moses kakinaori kida. Mazan soo pumishidan ida'an Jesus pu'oian mainaabata-ka'o, na'iki Tominkaru dakotan pugaru kaimana'o pidan nii.

40 Uzaudinpa'a naa pa'i, umamishidikan an mishi'o nii aimakaan sha'apan u'ati na'apa Tominkaru prophetinnao saadazonii kawana'ati.

41 Tawuru'u ĩkianuz.

‘Uabata, unao dakoopainao Tominkaru, Tuukia'o nii udi'itinpan.

Kai ōsha'apatan nii umanawunu'o aimakaan.

Pidan tiwaan an pakowaadanuzu, upu'u aona'o nii umishidanuzu,

atii na'apa'o nii umawakan.’”§

42 Udauna'an Paul na'iki Barnabas ipaian naa pakakuwaapan. ĩkoditan pu'u synagogue iki, pidannao pishaan ĩdyaun, marii kizi ĩwa'atin koshan ba'oran Sookapa-karu Kamoon dono, usha'apanum kau'an ĩabata'azon powa'a zii wuru'u ĩkuwaa kidaz.

43 ĩkoditan dauna'an iriba Jewnao da'anan Paulnao, na'iki iriba kapam Gentilenaos wuru'u mishidainauoznaa Tominkaru Jewnao kawan, ĩnao da'anan kapam Paulnao. Na'ia'a naa Paulnao paradan pidannao ati na'iki ĩkakinaowan naa ĩdyaun. Marii kizi ma'ozaka ĩtaapan panyukunuu, panyukunuitapan ida'an Tominkaru kamunanun pa'ati.

44 Ba'oran Sookapa-karu Kamoon dono iriba, iriba kawiiizinao wa'atin synagogue ati, ĩabata'an Naobanai Tominkaru Paradan.

45 Kaina'a pabi'i kida Jewnao, ĩtukapan idi wuru'u iriba, iriba pidannao kaawan, sariapa ĩkishauzin Paulnao ati. Uruu idi tuukii ĩdakoopan Paulnao kuwaa na'iki tuukii kapam ĩdakoautapan Paulnao kakiba'azonna'o ida'an.

46 Mazan ma'ozaka Paul na'iki Barnabas paradan ĩ'ati kaikapa'a: “Unao ati'o mishi'oraiman wakowaada'azon kiwiin wuru'u Tominkaru Paradanuz, mazan tuukii ukashadanuzu. Ukau'an uaipan ati'o karikaonan wuru'u umaaiapakanuz karikaonanu'o kakupa-kinai. Ukau'an wamakon ni'i naa unao ai, na'iki watuzutinan ni'i naa aizii Gentilenaos di'iti.

47 Kaikapa sha'atii tawuru'u Naobanai Tominkaru paradan kiauzonuz padamata ipai waunao ati. Ukian,

‘Ōzaamatan pugaru kanadapa'o nii Gentilenaos ati, pugaru kizi tukapa-kida kazannaatin-kinai ipai pidannao ati,

ĩkazannaatin-kinaa nii pa'oian ai.’”

48 Gentilenaos abatan idi wuru'u parada-karuz na'apa, tuukii ĩkonaukian na'iki tuukii ĩnauban wuru'u Naobanai Tominkaru Paradanuz. Na'iki wunaou'u zaamata-kariwainauoz karikaonanu'o kakupa-karu di'iti, ĩnao pa'an tuukii ĩmishidan.

49 Uruu idi kuwai Naobanai daua'o iribainan uruu wiizai baara ii aka.

50 Mazan Jewnao, wuru'u mamishida-kainauoz kuwai, tuukii ĩto'oran. Uruu idi ĩkimudan naa na'ii sannao, daonaioranaos umanawun-tinpainao kidaz, na'iki zunnao, kapuraataniinaos kidaz na'iki toriinpaouzonaouz

Tominkaru ati. Īkimudan ĩdyaun tuukii, ĩto'ora kizi Paul na'iki Barnabas ati. Mishi'i naa mishi pidannao to'oradinan Paulnao ati, atii ikashanauan ĩdyaun pawiiizi iki.

⁵¹ Uruu idi Paul na'iki Barnabas wao-kidan kaiman-daun imi'i padazkidi di'iki. Uruu ida'an ĩtukapa-kidan aonaa mishi pidannao aipan na'iki aonaa ĩabata'azon ĩkuwaa. Udauna'an ĩmako'okan naa Iconium iti.

⁵² Mazan konaukii pa'an ĩwa'akan wuru'u mishidainaouz na'iki wuru'u zaamatainao kidaz Kaimana'o Kuwai panyukunuu iti. Usha'apanum kau'an kaina'a naa pa'an Kaimana'o Doronaa ĩnyukunuu ii.

14

Paul na'iki Barnabas kakuwaapatinan dono'o Iconium ii

¹ Paul na'iki Barnabas kaawan Iconium iti. Na'apa koshan aimaakan sha'apan Antioch ia'o kawan. ĩmorotan synagogue iti Sookapa-karu Kamoon dono. Ma'ozaka ĩkowaadapan Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u. Uruu dono iriba, iriba Jewnao na'iki Gentilenao mishidan wuru'u kaimana'oraz kuwai.

² Mazan kaina'a pabi'i kida Jewnao, aona'o pa'an ĩmishidan. Uruu idi ĩto'oradan tuukii Gentilenao Paul na'iki Barnabas ati.

³ Upu'u mazan Paulnao na'ian kotua'iki zaa pidannao tuma. Aonaa ĩtarian, mazan ma'ozaka ĩkakuwaapan, ipai ĩkowaadan ĩ'ati Naobanai kamunanun, na'iki ukamarainapanun dau'an. Naobanai Tominkaru aipan idi pidannao aitapan mishi'o wuru'u Paulnao kuwaa kidaz, sariapa uma'ozakadan ĩdyaun. Uruu idi ĩsha'apata umanawun kida'o aimaakan wuru'u aona'oraz pidan ka'ĩitan pasha'apatan.

⁴ Uruu dono, uruu wiizai di'ii aonaa pidannao mishidan patumaaka. Ba'orainao na'apa ĩnyukunuu Jewnao paradan kawana'ati, ba'orainao apostlenao paradan kawana'ati.

⁵ Udauna'an pabi'i kida Gentilenao na'iki Jewnao wuru'u to'orainao, miitiniipan naa ipai pazowaunaanao tuma. ĩaipan pa'antamikitan na'iki pazowian Paulnao, paboowan ida'an ĩdyaun kuba idi.

⁶ Mazan Paul na'iki Barnabas abatan idi na'apam pasha'apata'azoo-ka, sariapa ĩmakon atii Lystra na'iki Derbe iti, Lycaonia Baara ii aka'oraz wiizainao, na'iki ĩmakon kapam ba'oran wiizainao sodi kida di'iti, maonapainao udazaba an kida.

⁷ Na'ii aka'a naa ĩkowaadapan Kaimana'o Kuwai.

Na'apam Paulnao taapa-ka

Lystra ii

⁸ Lystra ii, kaina'a daonaiora aonaa na'apainim uchi'ikauzon pashakatan di'iki'o.

⁹ Aizii Paul kakuwaapatinan dono, na'ia'o wuru'u machi'ikaka'oraz daonaiora sakanatapan, uabatapan wuru'u kaimana'oraz kuwai. Paul tukapa, na'iki uaitapa tuukii umishidan wuru'u kuwaiz, na'iki uaitapa, umishidan idi turua'o nii uchi'ikan. Uruu idi Paul awunuupan sariapa uawun iti.

¹⁰ Na'apain ukian u'ati ma'ozaka'o ida'an, "Pukadishita!" Sariapa mishi ukadishita'akan na'iki uchi'ikaadanaa'akan naa.

¹¹ Pidannao tukapan idi Paul sha'apatan aimaakan na'apa, tuukii ĩdi'itinan na'iki ĩparadan diiwa pa'atiaaka kida, paparadan Lycaonian ida'an. Kaikapa'a wuru'u ĩkianuz: "Aaa, watominkarunnao wuru'u kaawa'oraz wa'ida'ati aokazi iki, na'apa pidan kawan ĩaidinpan."

¹² Uruu idi ĩdakotan Barnabas Zeus kii, patominkarun uu kawan. Aizii Paul Hermes kii ĩdakotan, ba'oran patominkarun uu kawan. Usha'apanum kau'an Paul uruu wuru'u kakuwaapatina'oraz manawun.

¹³ Kaina'a faadaa, uruu tominkarunniitapa'o Zeus. Kaina'a utominkarun dapu paniba itinapu wiizai ai. Uruu faadaa baokopa pidannao tuma, ĩna'akan naa kazotinao na'iki soosoi kida wiizai awautapa-kinao paniin-omizinaa di'iti. Uruu ikawaoda'azon naa kazotinao Paulnao ati, na'apa pasha'apatauzon kawan patominkarunnao ati.

¹⁴ Paul na'iki Barnabas abatan idi wuru'u ĩsha'apata'azoonuz aimakaan kaikapa'a, sariapa ikuzuuan pakamichan pakasha'oran idi. Udauna'an kadimana'o ida'an ĩmako'okan pidannao bii iti. Na'ia'a naa ĩkian pidannao ati ma'ozaka'o ida'an.

¹⁵ “Kandii nii usha'apata'azon aimakaan wa'ati kaikapa'a? Waunao pidannao kapam na'apa'o unao kawan. Wakaawan da'ati'i wana'akan Kaimana'o Kuwai, umarina'ata kizi na'iki umuuda kizi'i naa oia'o, na'iki wuru'u mazan-kida'oraz karikaonan aimakaan usha'apaapan. Utanawatin kizi'i naa pa'an mishi'o Tominkaru di'iti, uruu karikaonan'oraz ukakupan. Uruu toma'oraz aokazi na'iki imi'i baara, paran na'iki ipai aimakaanoo wuru'u mashaapainaoz wunu baoko'o, na'iki imi'i baara an kida'oraz.

¹⁶ Kotua'a naa Tominkaru kashaapa pidannao mashaapan na'apam karikaonan paaipan kawana'ati,

¹⁷ mazan karikaonan utukapa-kidan pakaina'an ĩ'ati pakamunan-kidan ida'an ĩdyaun.

“Atii di'i, uduyuda wunu unao paoriba kida kaaka-kinaa nii, na'iki utaa pabi'inaaka kida uwanyukunuu nii. Na'iki utaa konaukii-kinai unyukunuu iti,” ukian ĩ'ati.

¹⁸ Paul kowaadan pu'u kaikapa kida'o aimakanu'u, mazan upu'u kasha'apannaa pidannao sookadan wuru'u pakawaoda'azoonuz kazoti Paulnao ati.

¹⁹ Kaina'a Jewnao wa'atiinao Antioch iki, Pisidia Baara ia'oraz na'iki ba'orainao wa'atin Iconium iki. ĩnao kaawan naa Lystra ati, na'ia'a naa ikakinaowan pidannao ĩto'ora kizi Paulnao ati. Atii mishi pidannao na'apatan panyukunuu ĩparadan kawana'ati. Uruu idi ipai baokopa pidannao to'oradinan, na'iki ĩboowautapan naa Paul tuukii kuba kida idi. Udauna'an ĩkozoota'akan naazu na'iki ĩkabootankan naazu donoi dawun itina'pu ĩ'itiiman mawaka'ora'a naa uruu.

²⁰ Sariapa mishidainao makon ĩtukapa'ananuzu na'iki ĩkasaba'ukinan naa u'ida'ati, upu'a'a naa mazan ukadishitan koshan. Udauna'an ukiwan naa powaa iti donoi iti. Ba'oran kamoo Paulnao makon naa Derbe iti.

Paul na'iki Barnabas kiwan

Antioch iti

²¹ Derbe ii ikowaadapa'akan Kaimana'o Kuwai, na'iki iriba, iriba pidannao mishidan ĩkuwaa Jesus dau'u. Udauna'an ĩkiwan naa koshan Lystra iti, udauna'an Iconium iti, udauna'an Antioch iti wuru'u Pisidia Baara ia'oraz wiizai.

²² ĩpai uruu wiizai kida di'ii, ĩma'ozakadan mishidainao kida nyukunuu, ma'ozaka kizi ĩmishidapan. Kaikapa'o wuru'u ĩkianuz ĩ'ati: “ĩpai waunao wabaiaapan nii kasha'ora kida'o aimakaan, na'iki wapataka'uta-ka'o nii kaimana'o dikin ii karikaonan. Wabaiatan bii a'o nii kasha'ora'o wuru'u wamoro-tinanuz Tominkaru naobanai-tinapa-kizi.”

²³ ĩpai mishidainao wiizi kida kawana'ati, Paulnao zaamatan naa pabi'i kida mishidainao choochi zowaunaanao nii. ĩzaamatan dauna'an wuru'u kazowautapainao nii, ĩtorinpan naa Naobanai Tominkaru ati, marii kizi

utaapan ĭdyaun na'iki ukazannaatapa kizi ipai wuru'u mishidainauz. Uruu dono ĭsanadinpan Tominkaru ati patoriinpan pu'u.

²⁴ ĭpaian dauna'an pakakuwaapatinan wiizai kida kawana'ati wuru'u Pisidia Baara ii aka'oraz, ĭmakon naa ba'oran amazada iti dakota-kariwaiw Pamphylia kii.

²⁵ Uruu amazada baara di'ii kaina'a wiizai dakotapa-kariwai Perga kii. Na'ii aka'a naa koshan ĭkowaadapa'akan kuwai Jesus dau'u. Uruu dauna'an ĭdobatan naa koshan atii paran danoma itinpu'u wiizai di'iti, dakota-kariwaiw Attalia kii.

²⁶ Na'iki'i naa ĭzaamatan udaru'o kanawa, na'iki ĭkiwan naa koshan Antioch iti, wuru'u Syria Baara ia'oraz. Na'ia'o sha'atii tawuru'u pidannao toriinapanuz na'iki ĭpishaanuz Tominkaru, marii kizi ukamunanun na'iki ukaminka'utan Paulnao. Uruu kaudin-kizai'i naa wuru'u ĭpaianiaz.

²⁷ ĭkaawan dono'o naa Antioch iti, ĭbaokopatin-kidan naa ipai wuru'u mishidainauz, ĭkowaadan naa ĭ'ati ipai daunuuda'u na'apam Tominkaru kaiwaan ĭdyaun na'iki na'apam usha'apatan aimakaan kida ĭnao ida'an. ĭkowaada kapam na'apam Naobanai Tominkaru taa'a naa aizii Gentilenao mishida-kinaa nii Kaimana'o Kuwai, uruu idi iriba ĭmishidan.

²⁸ Kotua'iki Paulnao na'ian mishidainao tuma.

15

Miitiniapa-karu Jerusalem ii

¹ Uruu dauna'an Judea Baara iki'o daonaioranao wa'atin atii Antioch ati. Na'ia'a naa ĭtominapa-kidan mishidainao. ĭkian ĭ'ati, "Aonaa turuu ukazannaatinan u'oian ai, soo uchoota-kidinan*" an Moses kakinaori kawana'ati," ĭkian ĭ'ati.

² Uruu dikin ii tuukii Paul na'iki Barnabas kashadaakapan ĭtuma. Sariapa mishidainao di'itinpan, na'iki ĭbauda'apatan panyukunuu marii kizi Paul, Barnabas na'iki Antioch ikiinaouz pidannao makon baokopa Jerusalem iti, ĭpishaanaka kizi apostlenao na'iki choochi zowaunaanao na'ii. ĭabata kizi na'amapam ĭkian na'apa kida'o aimakaan dau'an.

³ Uruu idi na'apa'a naa mishi mishidainao dyuudan ĭdyaun Jerusalem iti. Aizii pamakopa-kizi an ĭkakuwaapa'akan mishidainao wiizi kawana'ati kida, Phoenicia Baara ii, na'iki Samaria Baara ii kapam, ĭkowaadapa'akan ĭ'ati na'apam Gentilenao zaamatan naa mishi'o Tominkaru panaobanaa nii kapam. Tuukii mishidainao konaukii-kidan wuru'u ĭkuwaa kidaz.

⁴ Na'iki'i naa koshan ĭmakon atii ĭkaawan Jerusalem iti. Tuukii mishidainao na'iki apostlenao, na'iki choochi zowaunaanao, konaukii-kidan ĭkaawan. Ipai ĭnao ati, ĭkowaadan naa na'apam Tominkaru kaiwaan ĭdyaun na'iki usha'apata-kidan aimakaan kida ĭnao ida'an.

⁵ Mazan kaina'a kapam Phariseenao mishidainau'u naa Jesus. ĭnao kadishitan na'iki ĭkian, "Marii mooko pa'i Gentilenao chootinan Moses kakinaori kawana'ati."

⁶ Uruu idi apostlenao baokopa choochi zowaunaanao tuma, ĭkadakotinan na'iki ĭdi'itapan tuukii wuru'u na'apa kida'oraz aimakaan dau'an.

⁷ Atii tomunu'iki ĭkashadaakapan. Udauna'an Peter kadishitan na'iki ukian ĭ'ati, "O'iribanna, unao uaitapa na'apam Tominkaru zaamatan o'garu kiwiin unao bii iki, kowaadapa'o nii Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u Gentilenao ati. Uaipan idi ĭabatan wuru'u kaimana'oraz kuwai, na'iki ĭmishida kizi'i naa.

* **15:1 choota-kidinan:** Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

8 Tominkaru, aitapa'oraz ipai pidannao nyukunuu, uruu wuru'u zaa-mata'oraz Gentilenao. Utukapa-kidan pazaamatan İdyaun, utaan ida'an Kaimana'o Doronaa İ'ati, na'apa pataan kawan waunao Jewnao ati.

9 Tominkaru ati, aonaa İnao pidannao pana'an waunao ai. İmishidan idi uruu, uchikaan İ'oiian.

10 Mazan kandii nii mooko ukashadan wuru'u Tominkaru sha'apatanii kidaz, wuru'u utomanuz aimaakan dadara'o manawun Gentilenao ati, wuru'u mishidainauznaa? Mishi waunao aonaa waka'iitan washa'apatan na'apa kida'o aimaakan, atii wadokozu-daunnao ati dadara kapamaz.

11 Aonaa wakazannaatinan na'apa kida'o ida'an. Wamishida wakazan-naatinan soo Jesus wanaobanaa kamunanun ida'an, na'apa kapam İnao mishidan kawan."

12 İpai wuru'u kasaba'ukinpainaouz pidannao na'ii, mashaa İabatapan Barnabas na'iki Paul kowaadautan na'apam Tominkaru kaiwaan İdyaun usha'apata-kidan idi umanawun kida'o aimaakan, aona'oraz turuu pidan ka'iitan pasha'apatan. İsha'apata pabi'inaaka kida aimaakan Gentilenao ati İwiizi ii aka.

13 İpaian dauna'an pakadakotinan, uru'u naa James kadishita'akan na'iki ukian, "Uabata o'paradan o'iribannaol

14 Aizii waabata Simon Peter kowaadan na'apam Tominkaru tukapa-kidan pakamunanun uruu zi'o Gentilenao ati, uzaamatan ida'an İbii İki papidanannao nii.

15 Na'apa kotu'u Tominkaru prophetinno saadauzonii kawana'ati man-awun, waabatan wuru'u aimaakan kida sha'apanuz naa kai. Kaikapa'a tawuru'u Tominkaru paradan saadauzo-kaoz:

16 'Uruu dauna'an o'wa'atin nii koshan,' Naobanai kian.

'Osaabaan nii powaa iti King David naobanai-tinapa-kizi,
kaboobi'İi-kariwaiz na'apa kabaun kawan.

Mazan o'saabaan niiz na'iki o'kadishita-kidan niizu ma'ozaka powaa iti.

17 Uruu dono ipai pabi'inaaka kida'o nii pidannao wa'atin o'ida'ati. Pabi'i kida Gentilenao, wuru'u o'zaamataninaouznaa o'pidanannao nii,
ipai'o nii İikodinan o'garu.'

18 Kii Tominkaru kiauzon,

kotua'ora'a naa ukowaada-kidan pasha'apata'azon
wuru'u na'apa kida'oraz aimaakan."[†]

19 Powaa zii James kian, "Ukau'an o'iribannaol o'di'itinpan kaikapa'a, aonaa o'İtiiman turuu washa'apata-kidan dadara'o manawun aimaakan wunao ati'i Gentilenao, tanawatinaouznnaa Tominkaru ida'ati.

20 Mishi'oraiman wasaada pa'an kaarita İ'idi'iti, aonaa kizi İnikan wanyukunui taa-kariwaiz ba'oran kaduz tominkaru ati. Na'iki aonaa kizi daonaiora na'iki zun kiaapaakan pamamazidakan pu'u. Na'iki aonaa kizi İnikan izai, oo aimaakan duna wuru'u dyukuruuta-kariwaiz uzowii-kaol

21 Usha'apanum kau'an kotua'ora'a naa wuru'u Moses kakinaori kida aitaapauzo-kaol ipai Jewnao ati synagogue ii, Sookapa-karu Kamoon kawana'ati. İpai'ora'a naa uruu kakinaorii kida kowaada-kaol ipai Jewnao wiizi kawana'ati."

Kaarita saada-kaol Gentilenao ati'o

[†] 15:18 Aonaa kabaun dau'ana'o mani wuru'u kadakotin-karuz da'a'a, mazan King David takaan-daun naobanai-tinan dau'ana'o pa'an. Uruu ma'ozaka'o nii ukazowautapan powaa iti.

22 Uruu dauna'an apostlenao, choochi zowaunaanao, na'iki ipai mishidainao wuru'u Jerusalem iainaouz baokopa İmiitiniipan, İaipan padyuudan daonaioranao mako'o nii Paulnao tuma Antioch iti, İna'aka kizi kuwai mishidainao di'iti. Uruu idi İzaamatan Judas, Barsabbas kia'oraz udakotapa-kaao na'iki Silas, İnao ipai mishidainao aitanpanii kaimana'o İkaduz kida.

23 İnaou'o nii na'aka kaarita, kaikapa'o usaada-kaoa'a:

“Tosh wairibannao. Di'oraz kaarita waunao apostlenao na'iki choochi zowaunaanao di'iki'o. Wasaadan kaarita unao wairibannao Gentilenao ati'o, mishidainaouznaa Jesus, mashaapainaouz Antioch ii, Syria Baara ii aka na'iki Cilicia Baara ii aka'oraz.

24 “Waabata kaina'a daonaioranao waunao bii iki'i makon unao bii iti na'iki waabatan tuukii İtowauda'utan unao pakuwaa ida'an. Aonaa wadyuudan İna'akan na'apa'o kuwai unao di'iti.

25 Uruu idi wabaokopatinan da'a'a, na'iki wakadakotinan na'apa kida'o aimakaan dau'an. Atii mishi ipai wabauda'apatan wanyukunuu, wadyuuda kizi pidannao, kakuwaapa'ana'o nii unao ati. Ukau'an İmakon nii Paul na'iki Barnabas tuma wamarainapaniinaouz tuukii.

26 İnao baita'oraz kichana'iki-kii kida'o wanaobanaa Jesus Christ kaudin-kizi dau'an.

27 Ukau'an uabatan nii kaimanaiman Judas na'iki Silas dako iki na'apam wanyukunuu unao dau'an, na'apa'o nii uabatan wakaaritan ida'a'o kawan.

28 “Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati, na'apa kapam wanyukunuu, aonaa turuu washa'apata-kidan dadara'o manawun aimakaan unao ati. Mazan di'i pa'an aimakaan kida wakowaadan aona'o nii turuu unao sha'apatan:

29 Mana'a unika'ana'a wanyukunui taa-kariwaiz ba'oran kaduz tominkaru ati. Na'iki aonaa unika'ana'a izai oo aimakaan dunaa dyukurruuta-kariwai uzowii-kaao. Na'iki aonaa turuu daonaiora na'iki zun kiaapaakan pamamazidakan pu'u. Uizo'atin an ipai wuru'u kakinaoriiz, kaimana'o wuru'u. Uruu ukaduz, atii ba'oran dono,”
kia'o wuru'u İsaadanuz kaarita.

30 Udauna'an Paulnao na'iki wuru'u dyuuda-kariwainaouz İtuma, makon naa atii İkaawan Antioch iti. İkaawan dauna'an İbaokopatin-kidan naa ipai mishidainao na'iki İtaan naa wuru'u saada-kariwaiz kaarita İ'ati.

31 Na'ia'a naa mishidainao İaitaan wuru'u kaaritaz. Tuukii mishidainao konaukian, na'iki İnyukunuu ma'ozakadinan powa'a zii paabatan idi wuru'u kaimana'oraz kakinaorii.

32 Aizii Judas na'iki Silas, prophetnaouz, İkakuwaapan naa İ'ati na'ii. Tomunu'iki İkadakotinan İ'ati, İma'ozakadan İnyukunuu, ma'ozaka kizi İtaapan pamishidan Tominkaru.

33 İna'ian zii İtuma atii kotua'iki zaa, ba'oran dono zii İkiwan. İkiwan dono'o naa konaukii mishidainao dyuudan İdyaun powaa iti, wunao di'iti'i İiribannao, dyuudainaouz İdyaun.

34 [Mazan Silas, una'ian zii pa'an.]‡

35 Aizii Paul na'iki Barnabas na'ii zii pa'an İwa'akinan. Uruu idi baokopa'a naa mishidainao kida tuma İkaudin na'ii, İkakinaopan na'iki İkowaadapan naa Tominkaru paradan pidannao ati. Atii kotua'iki zaa İna'ian mishidainao tuma.

Paul na'iki Barnabas buutaakapan

‡ 15:34 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

³⁶ Uruu dauna'an, Paul kian Barnabas ati, "Wamako koshan ipai wiizai kida kawana'ati, wakowaadapa-kiziz Tominkaru paradan. Watukapa kizi na'apam naa mishidainao kida mashaapan."

³⁷ Uruu idi Barnabas na'aka'azon John Mark.

³⁸ Mazan Paul aonaa unyukunu na'apan, usha'apanum kau'an aonaa John Mark ipaian pakaudin-kizi utokon iti, ikakuwaatinan dono'oraz amazada kawana'ati kida. Pamphylia ii sha'atii uwa'akan İdyaun, upadantanuz naa powaa iti Jerusalem iti.

³⁹ Uruu dikin ii tuukii ikashadaakapan, atii İbuutaakapan. Upu'u mazan Barnabas na'akan John Mark na'iki İmakon sariapa Cyprus iti.

⁴⁰ Mazan Paul, uzaamata pa'an Silas pamin-makon nii. Uruu dono mishidainao, wuru'u Antioch iainaoz torinpan naa Tominkaru ati, marii kizi ukamunan-kidan Paul na'iki Silas. Uruu dauna'an İmakon naa.

⁴¹ Na'iki'i naa İmorowautapan ipai mishidainao wiizi kida kawana'ati, wuru'u Syria Baara an kida'oraz atii Cilicia Baara ii aka. İpai İma'ozakadan mishidainao.

16

Timothy makon

Paul na'iki Silas tuma

¹ Na'iki'i naa koshan Paulnao dobatan atii Derbe iti, udauna'an Lystra iti. Lystra ii kaina'a mishida'o daonaiora mashaapan, Timothy kia'o u'uu. Udaru Jewaba na'iki mishida'o kapam oroo. Udaru, Greek pa'an uruu.

² İpai mishidainao Lystra iainao na'iki Iconium iainao kida, kaiman pa'idiwaru İparadan Timothy dau'an.

³ Paul na'aka'azon Timothy kakuwaapatina'o nii patuma. Mazan ipai Jewnao mashaapainao na'ii aitananii Timothy daru aonaa Jew mani. Uruu idi Paul choota-kidan* Timothy kakinaorii kawana'ati Moses taaniaz Jewnao ati.

⁴ Uruu dauna'an İmakon naa na'iki ikakuwaapatinan naa mishidainao ati donoi kida kawana'ati. Kaiman-daun ikowaadan kakinaorii kida dau'an, tawuru'u Jerusalem ia'oraz apostlenao, na'iki choochi zowaunaanao aipaniaz ipai mishidainao kida izo'atin.

⁵ Uruu idi tuukii mishidainao ma'ozakadan pamishidan na'iki kadiman kapam İiribainan.

Paul dapada-kaos Macedonia iti

⁶ Uruu dauna'an İmakon naa koshan. Mazan sariapa İdobatan Phrygia na'iki Galatia Baara an. Usha'apanum kau'an aonaa Kaimana'o Doronaa kashaapan ikakuwaapan Asia Baara ii aka.

⁷ Na'iki'o İdobatan atii İkaawan Mysia Baara sakadin-kizi iti. Na'iki'o İtiwaan pamakon Bithynia Baara iti. Mazan Kaimana'o Doronaa, Jesus di'iki'o, mashaatan koshan İdyaun, aonaa turuu ikakuwaapan na'ii'aka.

⁸ Uruu idi İdobatan naa sariapa Mysia Baara an, atii İkaawan wiizai Troas iti, paran danoma ia'oraz.

⁹ Uruu marutan ida'a Paul tukapan pazanda'awun ii Macedonia san kadishitapan baza itinapu na'iki tuukii upishaan Paul marii kizi utaraukan pawiiizi ati. Kaikapa'a wuru'u pidan kianuz: "Puwa'ati da'ati'i Macedonia ati, tuukii waapan pukaminka'utan waunao!"

* **16:3** choota-kidan: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

¹⁰ Paul kowaadan dauna'an pazanda'awun, uru'u naa waminziiwa'akan naa. Usha'apanum kau'an waaitapa Tominkaru aipan wana'akan Kaimana'o Kuwai Macedonia Baara sannao di'iti.[†]

Lydia, Philippi sanaaba zaamatan Jesus panaobanaa nii

¹¹ Wazaamatan dauna'an kanawa Troas iki, wamakon naa. Uruu dono wasookadin-kida-ka'o Samothrace ii. Ba'oran kamoo wadobatan naa koshan atii wakaawan Neapolis iti, Macedonia Baara sakadin-kizi ia'oraz.

¹² Udauna'an wadobatan Macedonia Baara an wakidiba ida'an, atii wakaawan umanawunu'o donoi, Philipi iti. Na'iki uruu wiizai di'ii, Rome ikiinao pidannao kazowautapa'o na'ii. Iriba kamoo wana'iipa'akan pidannao tuma.

¹³ Sookapa-karu Kamoon dono, wamakonkan donoi dawun ii, wa'ozi danoma itinapu. Waaipan watukapan na'iam Jewnao toriinpa'uzon. Waikoda zunnao kasaba'ukinpan toriinpa'anainao Tominkaru ati. Uruu idi na'ia'a naa wasakanatan, na'iki wakakuwaapan naa i'ati.

¹⁴ Kaina'a zunaaba abatapainao bii'i, Lydia kia'o o'uu, Thyatira iki'o owa'atin. Oroo selliipa'uzo kawinipina'o kamicha mada kida. Na'iki oroo toriinpa'uzo Tominkaru ati. Uruu dono kaimanaiman Tominkaru da'atan onyukunuu, ozaamata kizi ipai wuru'u Paul kuwaa kidaz panyukunuu iti.

¹⁵ Na'iki uruu dono oroo, na'iki ipai pidannao mashaapainao otuma odapu ii chikaawunuinan. Ochikaawunuinan dauna'an, ona'akan waunao padapu iti. Okian wa'ati, "Ōaipan usookadinankan ōdapu ii. Umishidan an wuru'u ōmishidanuz naa Naobanai Jesus, umakon nii ōdapu iti," okian. Atii mishi ona'apatan wanyukunuu. Uruu idi wamakon odapu iti.

Paulnao taraa-ka'o Philippi ii

¹⁶ Bauda'apa kamoo, wamakopan pu'u toriinapa-kizai iti, waikodapan pitoruiaba. Oroo oia'o doronai zaamatapanii. Uruu aipan ati oaitapa pakowaadapan kanoma'o nii sha'apan pidan ati diina'iti'i. Dobata puraata okodan panaobanaanao ati pakowaadapan ida'an na'apa kida'o aimaakan.

¹⁷ Karikaonan oda'anapatinan waunao na'iki okadakoinpan kaikapa'a: "Di'oraz daonaioranaou'u, Inao mishi'oraz na'iki umanawunu'o Tominkaru pitorunao, i'kawaadapan unao ati na'apam nii kazannaatin-karu oia'o ai."

¹⁸ Iriba kamoo wuru'u ona'apainapanuz wadawu'ati atii Paul kashadinan. Sariapa utanawatinan o'idi'iti na'iki ukian oia'o doronai ati, "Jesus Christ ma'ozakan ida'an ōkian, pukodita o'idi'iki." Sariapa mishi oia'o doronai kodita'akan o'ai.

¹⁹ Aizii onaobanaanao wuru'u kaiwaapainaoz oroo aitapa'akan naa wuru'u oia'o doronai so'ota'aka-kaoz naa o'ai na'iki iaitapa aona'o ni'i naa powa'a paikodan puraata o'ida'an. Uruu idi tuukii i'to'oran, sariapa i'zaamatan Paul na'iki Silas, na'iki i'kozootan naa i'dyaun kootowapa-kizai iti.

²⁰ Na'iki i'dyuudan naa i'kadishitan Rome iki'o naobanainao kanaapu iti. Na'ia'a naa i'kaakapaan i'dyaun kaikapa'a: "Di'oraz daonaioranaou'u Jewnao. Aonaa i'kaimanan, i'tomapan dikauda kida'o aimaakan ipai pidannao ati da'ana'a wawiizi an kida.

²¹ I'kawaadapan pana'a kida'o kakinaorii wakakinaorinaa ai. Waunao Rome di'iti'o wazaamatanpan na'iki waizo'ati ipai Rome iki kida'o kakinaorii, uruu idi aonaa turuu wada'anan wuru'u i'nao kaduz kidaz," i'kiainan.

[†] 16:10 Troas iki Luke baokopatinan Paulnao tuma. Uruu Luke saadanii wuru'u di'oraz kaarita'a. Uruu idi masha'apakiaka watukapan verse 10 ida'a "wa" oo "waunao" kaiwaa-ka'o.

²² Udauna'an ipai baokopa pidannao to'ora'akan naa Paulnao ati na'iki ĩzowiautapa'akan naa ĩdyaun. Sariapa naobanainao dyuudan soldyaanao zaamatan Paulnao, na'iki ĩdyuudan ĩkuzuuan ĩkamichan, na'iki marii kizi ĩba'izii-kaao tuukii.

²³ Uruu idi soldyaanao ba'izian ĩdyaun tuukii, tuukii. Uruu dauna'an ĩna'akan naa ĩdyaun taraa-kizai iti, na'iki ĩdyuudan naa taraa-kizai taapiki taratan ĩdyaun na'iki udadarada kizi paniinom kaimanaiman.

²⁴ Padyuuda-kaao kawana'ati, taraa-kizai taapiki kabootan naa ĩdyaun taraa-kizai nazo iti, uzikonu'ia'o di'ii umuudan ĩdyaun. Na'ia'a naa umuudan ĩtaba'u kida udaru'o na'iki kimisha'o atamun kida sakoda iti.

²⁵ Tomun-zikon dono Paul na'iki Silas toriņpan na'iki ĩkunuitinan Tominkaru ati. Ipai ba'oran taratapa-kariwainao pidannao abatapan ĩdyaun.

²⁶ Udauna'an masha'apakiaka imi'i baara nakaina'akan tuukii, ipai unakaa'akan taraa-kizai dapunaa. Uruu idi sariapa taraa-kizai paniinomizinaa kida da'atina'akan kaiman-daun. Na'iki ipai chain wuru'u taraa-kariwainao watudapa-kinao kidaz buzuutina'akan.

²⁷ Sariapa taraa-kizai taapiki pokoda'akan naa. Utukapa ipai paniinom kida da'atinapa pa'idiwaru, tuukii utaria'akan na'iki u'itiiman ipai'i naa taraapa-kariwainao kida kidoopa'akan. Uruu idi uzaamata'akan naa pamarian za'aba'i uzowiina'aka'azon naa.

²⁸ Mazan Paul kadako'okan u'ati diiwa'o ida'an. "Aonaa puzowiina'ana'a, kaina'a ipai daunuuda'u waunao!" ukian u'ati.

²⁹ Sariapa taraa-kizai taapiki dyuudan lamp na'aka-kaao pa'ida'ati. Udauna'an uwa'atin Paulnao ida'ati panaka-nakaan bii'i, na'iki ukodoru'ukan Paulnao kanaapu iti.

³⁰ Udauna'an ukodita-kida'akan naa ĩdyaun. Na'iki sariapa upishaan ĩdyaun kaikapa'a. "Na'apa dii osha'apatinan o'kazannaatin-kinaa nii o'oi'an ai?"

³¹ ĩdako'atin uparadan kaikapa'a: "Pumishida Naobanai Jesus dau'a kuwai, uruu ida'ana'o nii pugaru na'iki ipai pudapu iainao pidannao kazanaatinan."

³² Udauna'an Paul na'iki Silas kakuwaapan naa ĩkowaadan Kaimana'o Kuwai Naobanai Jesus dau'u taraa-kizai taapiki ati, na'iki ipai pidannao mashaapainao kida udapu ii, ipai ĩabatan wuru'u kaimana'oraz kuwai.

³³ Na'apain uruu wamarutan ida'a taraa-kizai taapiki chikaan naa ba'izidaun kida Paulnao mada ida'a kida'oraz. Uruu marutan ida'a ipai daunuuda'u ĩchikaawunuinan.

³⁴ Udauna'an taraa-kizai taapiki na'akan naa Paulnao padapu nazo iti na'iki utaan naa ĩwanyukunuu nii. Uruu dono tuukii taraa-kizai taapiki na'iki wuru'u udapu iainaoz pidannao konaukian pazaamatan idi Tominkaru panaobanaa nii.

³⁵ Chaapi'iki'i naa Rome iki'o naobanainao dyuudan naa paminka'unao na'akan paparadan taraa-kizai taapiki di'iti kaikapa'a: "Pubuzuuta'a naa na'iki pukodita-kida'a naa wuru'u daonaioranaouz na'iki marina'a naa ĩmakon," kia'o wuru'u ĩdyuudanuz paparadan.

³⁶ Parada-karu kowaada-kaao dauna'an u'ati ukian naa Paulnao ati, "Rome iki'o naobanaanao dyuudan paparadan o'ati di'oraz paminka'unao ida'an. ĩaipan naa o'kodita-kidan unao taraa-kizai iki, aonaa kizi upataka'uta-kaao powa'a. Ukau'an umako'o naa mashauda'u di'iki'i," ukian ĩ'ati.

³⁷ Mazan Paul kian dyuuda-kariwainao pidannao ati, "Aonaa kanom ĩikodan dikauda'o nii aimakaan washa'apatan. Waunao Rome di'iti'o kapam wazaamatanpan, ukau'an na'apa'o kapam waunao Rome sannao kawan.

Mazan kandii nii mooko ĩba'izii-kidan waunao madiwautapaka ipai pidanao awun za'a? Na'iki kandii nii ĩkaboota-kidan waunao taraa-kizai iti? Aizii kandii nii ĩaipan padyuudan waunao mashauda'u? Aonaa turuu ĩkodita-kidan waunao mashauda'u. Marii mishi'oraiman ĩwa'atin da'ati'i ĩkodita-kidanaka kizi waunao."

³⁸ Udauna'an dyuuda-kariwainao pidannao kiwan naa Rome iki'o naobanainao di'iti. Aizii ĩkaawan na'iti ĩkowaadan naa ĩ'ati ipai Paulnao paradan. Aizii ĩabatan idi wuru'u Paulnao kianuz, Rome di'iti'o kapam ĩzaamatinpan, tuukii ĩtarian.

³⁹ Uruu idi sariapa ĩwa'atin Paulnao ida'ati na'iki ĩkian ĩ'ati, "Tuukii wanyukunuu kasha'oran wa'antamikita-kidan idi unao kaikapa'a," ĩkian. Udauna'an ĩkodita-kidan naa Paulnao taraa-kizai nazo iki. Na'iki ĩkian ĩ'ati, "Aizii turua'a naa umakon di'oraz donoi di'iki'i."

⁴⁰ Mazan Paul na'iki Silas makon sariapa Lydia dapu iti. Na'ii zii ĩkakuwaapatina'akan, ĩma'ozakadan mishidainao kida nyukunuu powa'a zii. Uruu dauna'an ĩmakon naa uruu donoi iki.

17

Paul kakuwaapan Thessalonica ii

¹ Paul na'iki Silas dobatapaanan wiizai Amphipolis na'iki Apollonia ii aka, udauna'an ĩkaawan naa Thessalonica ati. Na'ii kaina'a synagogue Jewnao idiwau.

²⁻³ Paul kaduz umorotauzon synagogue iti. Uruu idi idikinawu naa umorotan synagogue iti, Sookapa-karu Kamoon dono kida. Uruu dono Paul da'atan na'iki uaitaan naa ipai wuru'u saadinpa'oraz Tominkaru paradan, Christ daua'oraz. Kaimanaiman ukowaadan ĩ'ati mishi'o wuru'u Christ pataka'uta-kaoz na'iki uzowii-kaoz, na'iki ukadishitanuzu pabaaranaa iki. "Ukau'an di'oraz Jesus ōkowaadapaniaz u'ati, uruu wuru'u Christ kii-kizaiz," ukian ĩ'ati.

⁴ Pabi'i kida Jewnao tuukii ĩmishidan na'iki ĩna'apata panyukunuu Paul kuwaa kida dau'ati. Na'iki iriba Greeksnao toriinpauzonao Tominkaru ati, mishidan kuwai Jesus dau'u, na'iki iriba kapam umanawun-tinpainao Greek-abanao mishidan.

⁵ Aizii Jewnao wuru'u mamishida-kainaouz Jesus, tuukii pa'an ĩkishauzin Paulnao ati. Uruu idi ĩbaokopatan naa zonzionao pidannao, wuru'u chi'ikinawuzonaouz dunapota karikaonan. Na'iki ĩto'oradan ĩdyaun tuukii Paulnao ati. Sariapa mishi ĩto'ora'akan mapidankiaka. Uruu idi ĩkadakoina'akan naa tuukii, aonaa masakauda'u mani atii ĩto'oradan iriba pidannao. Udauna'an ĩna'aka'akan naa ĩdyaun sariapa Jason dapu iti. ĩkaawan na'iti baupapa ĩshaazoda'akan Jason paniinomizi. Uruu ĩaipan naa pakodita-kida'akan Paulnao ipai pidannao kanaapu iti.

⁶ Mazan aonaa ĩikodan ĩdyaun na'ii, uruu idi ĩzaamata'akan naa kowas Jason na'iki ba'oran mishidainao na'ianao utuma. Udauna'an ĩkozoota'akan naa ĩdyaun atii wiizai zowaunaanao kanaapu iti. ĩkaawan na'iti pakadakoinan tuma. ĩkian, "Di'oraz pidannaou'u dikaudaapauzonao wiizai ipai amazada kawana'ati. Aizii kaawa'a naa ĩdyaun wawii'ati,

⁷ na'iki kaiman Jason taapan ĩdyaun padapu ii. Aizii ĩnao tuukii ĩdikintapan tubaru'o naobanai Caesar kakinaori. ĩkian kaina'a ba'oran king Jesus kia'o u'uu."

⁸ Sariapa naobanai-tinpainao kida na'iki na'ianao pidannao to'ora'akan tuukii, paabatan idi wuru'u na'apa'oraz parada-karu.

⁹Uruu idi naobanainao kian Jasonnao ati, “Wamuudan nii unao soo utaan an zii ipai puraata wadakotan kawana'ati.” Ītaan dauna'an puraata ĩdakotan kawana'ati, uruu zii ĩmuuda-ka.

Paul kakuwaapan Berea ii

¹⁰Aizii wamaruta'akan, uru'u naa mishidainao dyuudan Paul na'iki Silas makon Berea iti. Uruu idi ĩmakon, atii ĩkaawan na'iti. Na'apa'a naa koshan ĩmorotan na'ii synagogue iti, Jewnao idiwauz,

¹¹na'iki ĩkakuwaapan naa Jewnao ati. Mazan tuukii pa'an Jewnao wuru'u, Berea sannaouz aipan patominapa-kida-ka Thessalonica iainao ai. Uruu idi minziiwa ĩwa'atun ĩabata'azon idi kaimanaiman Paul kuwaa. Na'iki ipai kamoo ĩawunuutan saada-kariwaiz kida Tominkaru paradan, ĩtukapa'azon Paul na'iki Silas kuwaa mishiin na'iki ĩtukapa'azon una'apan ukawana'ati.

¹²Uruu dono iriba Jewnao mishidan kuwai Jesus dau'u, na'iki iriba Greeknao daonaoranao mishidan, na'iki iriba kapam umanawun kida'o Greek-abanao mishidan ĩkuwaa.

¹³Aizii Jewnao wuru'u Thessalonica sannaouz abatankan naa Paulnao kowaadapan koshan Tominkaru Paradan Berea ii, sariapa ĩmakon na'iti. Aizii ĩkaawan na'iti sariapa ĩto'oradan pabi'i kida na'ianao pidannao. Uruu idi baokopa ĩto'oradinan Paulnao ati.

¹⁴Sariapa mishidainao wuru'u Berea sannaouz dyuudan pidannao wa'anpa'anan Paul kadimana'o ida'an paran danoma itinapu. Mazan Silas na'iki Timothy aonaa pa'an ĩmakon.

¹⁵Uruu idi Paul makon naa paminauda'unao tuma, atii ĩkaawan Athens iti. Na'iki'i naa uminauda'unao padantan powaa iti. Aizii ĩkaawan powaa iti ĩkowaadan naa Silas na'iki Timothy ati Paul aipan ĩmakon kadiman pa'idi'iti.

Paul kakuwaapan Athens ii

¹⁶Uruu idi Paul na'ian naa uzaudapan Silas na'iki Timothy kaawan Athens iti. Mazan aonaa Paul nyukunuu kaimanan patukapan idi iriba manawun na'ii toma-kariwainao pa'idiwaru tominkarunao nii.

¹⁷Na'ia'a naa koshan Paul morotan synagogue iti. Uruu idi ukakuwaapan kaimanaiman Jewnao ati, na'iki Gentilenao ati wuru'u toriinpauzonaouz Tominkaru ati. Na'iki ipai kamoo umakon pidannao dobaapauzo-kizi an. Na'ii ukakuwaapan pidannao ati, dobatainao kida padazaba an.

¹⁸Kaina'a pidannao di'itapauzonao pana'a kida'o kuwai. Epicurean kia'o ĩdakota-ka, ba'orainao dakota-ka Stoic kii. ĩnao kashadaakapan tuukii Paul tuma ukuwaa kida dau'an. Sariapa ĩkian kaikapa'a: “Na'apa'o dii kaiwuru'u pidan maaitapin-ka'o kuwaa kidaz kaikini'?” Ba'orainao kian, “Utominapa-kidan pidannao ba'oran kaduz tominkarunao dau'a.” Usha'apanum kau'an ĩna'apan, Paul kakuwaapatinan idi Jesus dau'u, na'iki ukadishitan dau'u pamawaka-kizi iki.

¹⁹Sariapa ĩna'akan Paul pidannao di'iti, wuru'u tominpauzonao na'iki di'itapauzonaouz pana'a kida'o kuwai. Areopagus ia'o wuru'u ĩbaokopatinpauzonuz. Na'ia'a naa ĩkian Paul ati, “Waaitapa'azon kanom dau'a na'iki na'apa'oram manawun kuwai wuru'u pa'inaa kida'oraz, pukowaadapan.

²⁰Pabi'i kida pukuwaa, aonaa waabatauzon zii. Uruu idi waabata'azon powa'a na'iki waaitapa'azon na'apa'oram manawun wuru'u pukuwaa kidaz.”

²¹[Ipai wuru'u Athens sannaouz na'iki ba'orainao mashaapainao kida na'ii, ĩmashaapan soo pakadakotin-kidan dau'u karikaonan pa'inaa kida'o parada-karu oo kuwai uruu zi'o uabata-ka.)

22 Uruu idi na'ia'a naa Paul kadishitan pidannao kasaba'ukinpainao kanaapu iti. Na'iki ukian l'ati, "Unao Athens sannao, mishi unao karikaonan da'i utoriinpauzon utominkarunnao ati.

23 Usha'apanum kau'an ipai ōchi'ikaadanaan na'iki ōawunuutan uwi-izi. Kaina'a ōtukapan iriba utoman altar kida utominkarunnao ati. Mazan kaina'a kapam ōtukapan utomanii altar, kaikapa'a usaadinpan udaara'a: Tominkaru Ati'o Aona'oraz Uaitapauzo-ka. Mishi utoriinpauzonii Tominkaru ati wuru'u aona'oraz uaitapauzo-ka. Aizii uruu Tominkaru daua'o nii ōkakuwaapan unao ati! 24 Uruu Tominkaru toma'o ipai amazada na'iki utomanii ipai aimaakannao mashaapainao kida imi'i baara an. Uruu kazowautapanii ipai aimaakan aokazi ii na'iki imi'i baara an kida'o. Aonaa umashaapan wuru ida'a'a pidan tomaniaz toriinapa-kizai nii.

25 Aonaa kanom uaipan pidannao ai, na'iki aonaa uaipan pakaminka'uta-ka. Usha'apanum kau'an uruu pa'an taa'o kakupa-karu ipai pidannao ati, na'iki utaa ipai aimaakan ūaiapanii kida.

26 "Kotua'a naa Tominkaru toman bouda'apa daonaiora. Bouda'apa'o pidan di'iki pabi'inaaka kida pidannao toman ipai wuru'u mashaapainao kidaz naa imi'i baara an. Patoman ua'ii pidannao, ipai ubuutan amazada, uaitapanii na'apainim nii pataan na'iki uaitapa kanomanaou'o nii pamuuda uruu amazada kida ida'a.

27 Tominkaru toman pidannao na'iki usha'apatan aimaakan l'ati kaikapa'a. Uaipan idi tuukii ūdorotan paugaru, ūpishaadanaatan nii di'ii'aka'a atii panaadon na'apa'o ida'ana'o nii ūikodanuzu. Aonaa Tominkaru munapon pu'u mani ai.

28 Pidanao kiauuzon kawana'ati: 'Uruu aipan ati'o wakakupan, wazikadinan na'iki wanizoinpan.' Na'apa sha'atii unao iriban, aitaapauzo kiauuzonuz, 'Waunao na'apa udainao kapam.'

29 "Mishi Tominkaru dainao waunao, ukau'an waaitapa, aonaa wuru kawano'o mani uru'u, toma-kariwai kidaz gold idi, silver idi oo kuba kida idi.

30 Kotua'a naa aonaa Tominkaru sha'apatan pidannao, ūsha'apaapan pu'u na'apa kida'o aimaakan. Usha'apanum kau'an aonaa ūaitapan uruu. Mazan aizii Tominkaru dyuudan na'iki uaipan ipai, ipai pidannao tanawatinan wuru'u aia'a oii kida'oraz aimaakan pasha'apaapan.

31 Usha'apanum kau'an uaitapa na'ia'oram kamoo dono'o ni'i naa ukootowapa-kidan ipai, ipai pidannao, mashaapainao wuru amazada baara an kida'a. Kaina'a'a naa uzaamatanii pidan, kootowapa-kida'o nii ūdaun sakitapa, ūsha'apatan kawana'ati sha'apa'oram kida aimaakan. Umishiian pazaamatan wuru'u pidanao, ukadishita-kidan ida'an uruu pamawaka-kizi iki," ukian.

32 Aizii ūabatankan Paul paradan mawaka'o kadishita-kida-ka. dau'an, pabi'i kida pidannao tuukii ūshaazootin-kidan Paul kuwaa. Mazan ba'orainao kian u'ati, "Waabata'azon powa'a zii kaiwuru'u pukuwaa kidaz."

33 Uruu dauna'an, uipai naa pakakuwaapan na'iki umakon naa wuru di'iki'i miitiniapa-kizaiz.

34 Mazan kaina'a pabi'i kida pidannao da'anan Paul, tuukii ūmishidan pa'an.

Kaina'a pidan mishida'o Dionysius kia'o u'uu. Uruu zaamatanpauzo wunao di'iti'i, tominpauzonao na'iki di'itapauzonaouz pa'inaa kida'o kuwai. Na'iki kaina'a zunaaba Damaris kia'o o'uu. Oroo omishidan kapam, na'iki kaina'a kapam ba'orainao kida mishidainao.

18

Paul kakuwaapan Corinth ii

1 Udauna'an Paul dobatan naa Athens iki, na'iki umakon atii Corinth iti.

2 Aizii Corinth ii kaina'a pidan paudaiaro tuma, Aquila kia'o u'uu, Pontus ia'io ushakatauzon, udaiaro uu Priscilla. Diiki'i'io zii ikaawa'akanu'u Italy iki. Usha'apanum kau'an tuubaru'o naobanai Claudius dyuudan idi ipai Jewnao koditan Rome iki, donoi Italy ia'oraz.

3 Paul sookadinpan Aquilanao tuma. Usha'apanum kau'an ikaudin-kizi soo itomapan na'iki ikanoopan madai tent dapunaa kida nii, uruu kaduz dau'a'o kapam Paul kaudinauzon. Uruu idi na'ia'a naa ukaudinpan ituma.

4 Aizii ipai Sookapa-karu Kamoon dono, Paul morotauzon na'iki ukakuwaapan i'ati synagogue ii. Tuukii uaipan pana'apatan inyukunuu pakuwaa dau'ati. Uruu idi ukakuwaapan kaimanaiman Jewnao ati na'iki Greknao ati kapam.

5 Aizii Silas na'iki Timothy kaawan dauna'an Macedonia iki, Paul kaudinan soo pakakuwaapatinan dau'a'a naa karikaonan. Kaimanaiman ukakuwaapan Jewnao ati Jesus dau'an. Ukian, "Mishi'o uruu Christ, Tominkaru kowaadauzoniaz padyuudan nii kazannaata'o nii ipai pidanao."

6 Mazan aonaa imishida'azon, tuukii idakooapan Paul kuwaa dikauda kida'o ida'an. Uruu idi sariapa uso'otan pashooton, na'iki uziianuzu ikanaapu iti, na'iki ukian i'ati, "Tominkaru pataka'utan dono unao u'oian dikin ii, uaipan ati'o wuru'u. Aonaa o'garu aipan ati'o mani. Mazan aizii omuudan nii unao, na'iki omakon ni'i naa Gentilenao di'iti, inao ati'o ni'i naa pa'an aizii okakuwaapan."

7 Udauna'an umakon naa, usookadina'anan Gentile dapu iti, Titius Justus kia'o u'uu. Uruu toriinpauso Tominkaru ati. Na'iki maonapa'o udapu synagogue dazaba'a.

8 Mazan kaina'a Jew, Crispus kia'o u'uu. Uruu kazowautapa'o synagogue dapunaa. Uruu tuukii pa'an umishidan Paul kuwaa Jesus dau'a'o. Na'iki ipai pidannao, mashaapainao kida udapu ii, imishida kapam wuru'u kuwai kidaz. Na'iki iriba kapam Corinth sannao abatan Paul kuwaa na'iki tuukii imishidanuzu. Uruu idi Ichikaawunuinan.

9 Baukapaiman, aiwaka'an Tominkaru paradan Paul ati, uzanda'awun ii. Kaikapa'a wuru'u kii-karuz u'ati: "Mana'a putaria'ana'a, na'iki mana'a pusookada'ana'a wuru'u pukakuwaapatinanuz pidannao ati.

10 Aona'o nii omuudapan pugaru, na'iki aona'o nii kanom sha'apatan pugaru. Usha'apanum kau'an di'oraz donoi ida'a kaina'a iriba opidanannao."

11 Uruu idi Paul na'ian Corinth ii utominapa-kidan pidannao Tominkaru Paradan dau'u, bauda'apa wunu pazikon an powa'a.

12 Na'apaini'i naa Gallio zaamata-ka'o tuubaru'o naobanai nii pidannao ati, wuru'u mashaapainao kidaz ipai Achaia ii aka. Uruu dono Jewnao baokopatinan na'iki i'zaamatan Paul. Udauna'an ina'akan naa uruu tuubaru'o naobanai kanaapu iti, marii kizi ukootowapa-kida-ka'o na'ii.

13 I'kian Paul dau'an, "Di'oraz pidana'a, uaipan papana'adan pidannao nyukunuu, itoriinapa kizi Tominkaru ati, pana'a'o wakakinaorinaa ai."

14 Paul parada'aka'azon padamata, upu'a'a naa mazan naobanai Gallio parada'akan Jewnao ati. Ukian, "Di'oraz pidan sha'apatan an mani dikauda kida'o aimaakan, minziwa mani obatapan ukuwaa.

15 Mazan obatan kaiwuru'u, soo ukashadaakapan parada-karu dau'an, pidan uu dau'an, na'iki unao kakinaorinaa sodi kida dau'ana'o karikaonan.

Marii unao sakitapadan uaipan ati wuru'u aimaakan kidaz. Ōgaru aonaa turuu ōkootowapatin-kidan pidan kaikapa'o dikin ii karikaonanu'u!"

¹⁶ Uru'u naa mazan uwaata'akan naa pidannao kootowapa-kizai iki.

¹⁷ Sariapa na'iainao Greeknao zaamata'akan naa Sosthenes, kazowautapauzo synagogue. Na'iki iba'iziautapa'akan naa kowas uruu na'ii, maonapa kootowapa-kizai paniinomizinaa ida'a. Mazan aonaa Gallio nyukunuupan wuru'u iba'izimikipanuzu.

Paul kiwapaanan naa koshan

Antioch iti

¹⁸ Mazan upu'u Paul na'ian zii kotua'iki zaa Corinth ii, mishidainao tuma. Uruu dauna'an umakon naa udaru'o kanawa ida'an, mako'o Syria iti, Aquila na'iki Priscilla mako'o kapam kanawa ida'an. Cenchreae iki'o wuru'u ĩzaamatanuz kanawa. Mazan pamakon ua'ii Paul madii-kida'akan pazowaud, paipaiian idi'i naa wuru'u pakowaadauzoniaz pasha'apata'azon Tominkaru ati.*

¹⁹⁻²¹ Ephesus ii kanawa sannaŋ mashaadina'akan. Uruu idi na'ii Paul maaratina'akan zii kanawa di'iki. Aizii Priscilla na'iki Aquila na'ia'o ni'i naa pa'an ĩmaaratinan. Uruu idi na'ii Paul miitiniipa'akan Jewnao tuma, synagogue ii. Tuukii padamata ĩaipan Paul na'ia'akan zii tomunu'iki zaa patuma, mazan aonaa Paul nyukunu u'apan. Uruu idi ukian ĩ'ati, "Tominkaru aipan an ōwa'atin da'ati'i, ōwa'atin nii koshan unao ida'ati," ukian ĩ'ati. Na'ia'a naa pa'an Priscilla na'iki odaiaru wa'akinan. Aizii Paul udobatan naa koshan kanawa ida'an.

²² Na'iki'o umakon atii ukaawan Caesarea iti. Na'ia'a naa umaaratinan kanawa di'iki. Na'iki'i naa umakon pakidiba ida'an Jerusalem iti, utukapa'anan mishidainao.

Uruu dauna'an udobatan naa koshan atii ukaawan powaa iti Antioch iti.

²³ Masakauda'u una'ia'akan, udauna'an umakon naa koshan. Umakon ipai pakakuwaapatin-kizi kida amazada kawana'ati, Galatia Baara ii aka na'iki Phrygia Baara ii aka. Uma'ozakadan ipai mishidainao nyukunu na'ii'aka.

Apollos kakuwaapan Ephesus na'iki Corinth ii

²⁴ Uruu dono Jew, Apollos kia'o u'uu, Alexandria ia'o ushakatan, kaawan Ephesus ati. Uruu paraaba'o manawun pidan. Na'iki kaiman-daunu'o uaitapan saada-kariwaiz kida Tominkaru paradan.

²⁵ Na'iki kaimanaiman kapam utominapa-kida-kaŋ Naobanai Jesus kaduz kida dau'u. Uruu idi ma'ozaka ukakuwaapan na'iki kaiman utominapaidan pidannao Jesus dau'u, na'iki usha'apaapanii kida dau'an. Mazan chikaawunuupa-karu dau'u, uaitapa soo bauda'apa John chikaawunuupan dau'u karikaonan.

²⁶ Mazan ma'ozaka ukakuwaapan Jewnao ati synagogue ii. Priscilla na'iki Aquila abata wuru'u ukakuwaapanuz. Uipaiian dauna'an pakakuwaapan, sariapa ĩna'akan uruu padapu iti. Na'ia'a naa ĩkakuwaapan u'ati kaimanaiman uaitapa-kinaa nii powa'a zii na'apam Tominkaru aipan pamishida-kaŋ.

²⁷ Uruu dauna'an Apollos di'itinpan, ukakuwaapatina'ana'azon Achaia iti. Uruu idi Ephesus ikiinaŋ mishidainao kaminka'utan Apollos, pasaadan ida'an kaarita ba'oran mishidainao di'iti, Achaia iainauz, marii kizi ĩdapaapan uruu ukaawan an. Aizii ukaawan dauna'ana'ati, kaiman mishi ukaminka'utan mishidainao, wuru'u Tominkaru kamunanun ida'ana'oraz ĩzaamatan Jesus panaobanaa nii.

* **18:18** Na'apa'o pa'an Jewnao kaduz ĩmadii-kidan nii pazowaud ĩpaiian an pasha'apatan wuru'u pakowaadauzoniaz pasha'apata'azon Tominkaru ati.

²⁸ Na'iki ma'ozaka Apollos kashadaakapan Jewnao tuma na'ii. Iriba'o pidannao abatapan pu'u, utukapa-kidan i'ati Tominkaru paradan di'iki, mishi'o wuru'u Jesus, uruu Christ.†

19

Paul kakuwaapan Ephesus ii

¹ Aizii Apollos kakuwaapatinan pu'u Corinth ii, Achaia Baara ia'oraz, Paul una'ian zii pa'an baza antanapu Asia Baara an. Uwa'atin atii ukaawan Ephesus ati. Na'ii uikodan mishidainao Jesus,

² na'iki upishaan idyaun kaikapa'a: "Kaimana'o Doronaa morotanii unyukunuu iti umishidan dono?"

"Aonaa na'apainim zii waabatauzon Kaimana'o Doronaa dau'an," ikian u'ati.

³ "Na'apa'oram mooko uchikaawunuu-kaoz?" ukian i'ati.

"Na'apa John Chikaawunuupauzon kawan, utominapa-kidan kawana'ati pidannao," ikian.

⁴ "Mazan John chikaawunuuan pidannao tanawatinainao'u naa pa'oiian ai, uduyudan idi imishidan wuru'u kaina'iki'oraz uwa'atin padawu'ati. Uruu Jesus, dau'ana'o wuru'u una'apanuz," ukian i'ati.

⁵ Pidannao abatan idi uparadan na'apa, sariapa ichikaawunuu-kidinan Naobanai Jesus uu ida'an.

⁶ Uruu dauna'an Paul muudan naa paka'u i'ida'a, sariapa Kaimana'o Doronaa morotan inyukunuu kida di'iti.* Na'iki iparadan naa ba'oran kaduz parada-karu kida ida'an. Na'iki ikowaadan naa kuwai Tominkaru di'iki kida'o.

⁷ Uikoda mani 12 wuru'u pidannaouz.

⁸ Idikinauda'u kauzu Paul na'ian, ukakuwaapatinan pidannao ati synagogue[†] ii. Uaipan idi imishidan, ma'ozaka ukakuwaapan, na'iki kaimanaiman ukowaadan i'ati wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz dau'u.

⁹ Mazan kaina'a pabi'i kida pidannao dikintapa, aonaa imishida'azon Paul kuwaa. Na'iki iriba'o pidannao abatapan pu'u dikauda sodi kida iparadan, wuru dau'ana'a da'anainaouz "Jesus Kaduz." Uruu idi Paul na'akan mishidainao pa'idiwaru patuma, tominpauzo-kizai dapunaa iti, Tyrannus idiwauz.

¹⁰ Na'ia'a naa utominapatin-kidan pidannao ipai kamoo, atii dya'utam wunu. Uruu idi ipai, ipai pidannao, Jewnao na'iki Gentilenao, wuru'u mashaapainao kidaz Asia Baara ii aka abatan wuru'u Paul kowaadanii kidaz Tominkaru paradan, Naobanai Jesus dau'u kida'oraz.

Sceva dainao tiwaan paso'otan oia'o doronainao Jesus uu ida'an

¹¹ Tominkaru aipan ati Paul sha'apatan umanawun kida'o aimakaan aona'oraz pidan ka'iitan pasha'apatan.

¹² Atii Paul linson, na'iki kamicha pishatapa'o umada, na'aka-ka'o karinainao di'iti, na'iki ipishata-ka'o u'idi sariapa ikakudan. Na'iki sariaapa'o nii kapam oia'o doronainao koditan pidannao di'iki.

¹³ Kaina'a kapam pabi'i kida Jewnao, chi'ikapan na'iki iso'oopan oia'o doronai kida pidannao ai. Sariapa itamakapan itiwaan kapam paso'otan oia'o

† **18:28** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. * **19:6** Kaimana'o Doronaa morotan inyukunuu kida di'iti oo "Kaimana'o Doronaa kaawan i'ida'ati." † **19:8** synagogue: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

doronai Naobanai Jesus uu ida'an. Īkian oia'o doronai ati, "Wakian pukodita Jesus tawuru'u Paul kowaadapaniaz uu ida'an," Īkian.

¹⁴ Sceva dainao wuru'u na'apainpainaouz. Aizii wuru'u ĩdaru Jewnao faadaan zowaunaa uruu, 7 wuru'u udainaouz.

¹⁵ Mazan oia'o doronai kian ĩ'ati, "Ōaitapanii Jesus na'iki Paul. Mazan unao, aonaa ōaitapan," ukian.

¹⁶ Upu'a'a naa mazan pidan, wuru'u oia'o doronai zaamatapaniaz, zaka'utina'akan naa ĩdyaun na'iki uzo'ii bi'ia'akan naa ipai ĩdyaun tuukia'o ida'an, ipai ĩmada izain, na'iki ipai kapam ukuzuu'akan ĩkamichan kida ĩmada iki. Uruu idi ĩkidoopan naa udapu iki, na'iki pamada kaziwan bii'i, ĩdima'akan naa u'ai kadimana'o ida'an.

¹⁷ Ipai Jewnao na'iki ipai Gentilenao, mashaapainao kidaz Ephesus ii abatan ipai wuru'u aimakaan sha'apanuz kaikapa'a. Uruu idi tuukii pidannao tarian, na'iki tuukii ĩdi'itinnan. Na'iki kaiman pa'idiwaru pidannao paradan Naobanai Jesus dau'an. "Ei, ma'ozaka'o mishi manawun uruu," ĩkian.

¹⁸ Uruu dono iriba mishidainao kowaadan ipai oii kida'o pasha'apaapauzonii iriba'o pidannao abatan pu'u.

¹⁹ Ba'orainao kida kowaadan na'apam pamarunao-tinpaouzon. Mazan uruu dono ipai ĩna'akan naa pamarunao-tinpan kaaritannaa kida. Uruu idi pidannao kanaapu'u ipai ĩkwaodan wuru'u pakaaritan kidaz. Aizii ĩaitaan ipai wuru'u kaarita kida winipinaaz, dobata, dobata, ubaokopatinan uikoda fifty thousand wizi'i kida'o puraata.‡

²⁰ Aizii mishidainao tukapan idi ma'ozaka kuwai pishatan pidannao nyukunuu, powa'a zii ĩma'ozakadinan pakakuwaatinan dau'ati. Uruu idi powa'a zii mishidainao iribainan.

Pidannao to'oradinan Ephesus ii

²¹ Aizii ipai wuru'u aimakaan kida sha'apan dauna'an kaikapa'a, Paul di'itinnan, na'iki uaipan pamorowautapan wiizai kawana'ati kida wuru'u Macedonia na'iki Achaia Baara ii aka kida'oraz. Na'iki'o ni'i naa uaitan padobatan atii Jerusalem iti. Paul kian, "Ōkaawan dauna'an Jerusalem iti, ōmakon nii na'iki ōmorowautapa'an anii kapam Rome iti."

²² Uruu idi uduyudan pamin-kaudinannao, Timothy na'iki Erastus kiwitan Macedonia iti. Aizii Paul una'ia'akan zii pa'an Ephesus ii, Asia ia'oraz.

²³ Mazan uruu dono'o naa pidannao to'oradinan Ephesus ii tuukii manawun, usha'apanum kau'an iriba'a naa ĩtukapan pidannao da'an an "Jesus Kaduz."

²⁴ Kaina'a pidan Ephesus ii, Demetrius kia'o u'uu. Uruu tomapauzo iriba, iriba, tominkaruaba Artemis dapunaa dikin kida silver idi. Utomanuzu duusodi kida'a. Na'apa'o ida'an dobata, dobata uikodan puraata pa'ati, na'iki pidannao ati, wuru'u kaudinainao kidaz utuma.

²⁵ Uruu idi udapadan na'iki ubaokopatan ipai pidannao kaudinainao patuma na'iki ba'orainao kida na'apa'o kapam ĩkaudinainao kawan. Na'ia'a naa ukian ipai ĩnao ati, "Ōpaonarunao, aizii ōparada'azon u'ati. Ipai unao uaitapa kanom kaduz wakaudin-kizi nii. Na'iki uaitapa dobata, dobata waikodan puraata watomanii kida ida'an.

²⁶ Aizii utukapa, na'iki uabata ukinao idi na'apam Paul dikauda kian wuru dau'ana'a watomanii kidaz aimakaan. Ukian, 'Wuru'u toma-kariwai kidaz tominkaru nii ka'ui idi'oraz, mazanu'o karikaonan, aonaa mishi'o mani.' Uruu idi ipai'i naa una'apatan da'ainao pidannao nyukunuu, paparadan

‡ 19:19 wizi'i kida'o puraata: Greek paradan ida'an drachmas. Bauda'apa drachma, bauda'apa'o kamoo kaudin-karu winipinaa.

kawana'ati, atii ipai di'ii'aka'a Asia Baara kawana'ati kida, iriba'a naa ïmishidan uparadan.

²⁷ Aizii pidannao dakoopan ni'i naa watomapanii kidaz. Na'iki umanawunu'oraz watominkaruaba Artemis, odapu tukapa-ka'o ni'i naa madiwautapa-ka'o nii karikaonan. Na'iki aona'o ni'i naa powa'a pidannao dyautan oroo, atii na'apa'o ni'i naa karikaonan omanyukunuuta-ka'o. Ipai unao, uaitapa ipai pidannao toriinpauzon o'ati, da'a'a Ephesus an, na'iki ipai Asia Baara ii aka, na'iki ipai ba'oran amazada kawana'ati kida."

²⁸ Aizii pidannao abatankan idi una'aman, sariapa mishi ïto'ora'akan, na'iki ïkadakoina'akan naa diiwa, diiwa. "Ma'ozaka'o, na'iki umanawunu'o watominkaruaban Artemis, da'a'a Ephesus ida'a," kia'o wuru'u ïkadakoinanuz.

²⁹ Uruu idi iriba, iriba pidannao kadakoinan diiwa'o ida'an, ïto'oradinan naa mapidankiaka uruu wiizai di'ii'aka. Upu'a'a naa ïkoda'akan Gaius na'iki Aristarchus. Sariapa ïzaamatan ïdyaun. ïnao Paul minauda'unao Macedonia iki'o ïwa'atin. ïna'aka'akan naa kowas ïnao pidannao baokopainpauzo-kizi iti.

³⁰ Tuukii padamata Paul mako'ozon na'iti, pidannao kanaapu iti. Mazan aonaa mishidainao kashaapan umakon na'iti.

³¹ Kaina'ia'o kapam Paul paonarunao na'ii, tuubaruu kidainao pidannao. ïnao dyuudan paparadan u'idi'iti, aonaa kizi umakon pidannao baokopainapa-kizi iti.

³² Aizii na'ia'a naa pidannao to'oradinan tuukii, ba'orainao kadakoinan pana'iti sodi kida'a naa karikaonan, usha'apanum kau'an, kaina'a pabi'i kida pidannao aonaa ïaitapan kanom dau'ati'o manawun wuru'u paw'atinuz.

³³ Aizii Jewnao aipan idi pakazannaatinan, sariapa ïzaamatan pabii iki Alexander parada'o nii pidannao kanaapu iti, marii kizi ukowaadan ï'ati aonaa ipai'o mani wuru'u Jewnao sha'apaapanuz aimakaan kaikapa'a. Soo Paul pa'an wuru'u na'apainpa'oraz. Sariapa Alexander sawadan paka'u, uaipan pidannao mashaadinan na'iki ïabata kizi uparadan.

³⁴ Aizii pidannao tukapankan naa uruu Jew, ipai baokopa ïkadako'okan pumaaka kaikapa'a: "Ma'ozaka'o, na'iki umanawunu'o watominkaruaban Artemis da'a'a Ephesus ida'a," kia'o wuru'u ïkadakoinanuz atii tomunu'iki.

³⁵ Upu'u mazan donoi zowaunaa kaawan ï'ida'ati, sariapa umashaatan wuru'u ïkadakoinapanuz. Ukian ï'ati kaikapa'a: "Uabata õparadan Ephesus sannao. Ipai pidannao aitapan soo wawiizi Ephesus taapa'o wuru'u umanawunu'oraz tominkaruaba Artemis dapunaa. Na'iki ipai pidannao aitapan kaina'a kapam wataapan umanawunu'o kuba, oroo kawanu'oraz utoma-ka'o, tawuru'u waotawozoz aokazi iki.

³⁶ Aonaa turuu pidan kashadan na'iki udakoopan watominkaruaban Artemis. Ukau'an usookada'a naa wuru'u ukaiikapainpanuzu'u. Mana'a usha'apaapa'ana'a aimakaan madoronaa-daun.

³⁷ Unao kaawa-kidanii wuru'u pidannaouz da'ati'i, ïmasha'apatakan pu'u dikauda'o aimakaan, aonaa kanom ïkoidapan watominkaruaban dapu iki, na'iki aonaa ïdakoopan watominkaruaban dikauda'o ida'an.

³⁸ Aizii Demetrius na'iki ipai umin-kaudinannao, ïkaakapaa'azon an pidannao, marii pa'an ïkaakapaan, na'iki ïna'akan ïdyaun Rome iki'o naobana'i di'iti, na'ii kizi ïkootowapa-kida-ka'o, kootowapa-karu kamoon dono.

³⁹ Aizii unao mani, kaina'a zii uparada'azon aimakaan dau'an? Uparada'azon an, marii uabata-kidan wuru'u uparadan kidaz, wuru di'ia'a kabaun toma-kariwaiz kawiiiziinao miitiniapa-kizi nii.

⁴⁰ Aizii di'i wuru'u washa'apatanuz aimaakan kaikapa'a, kichana'iki-kia'o wuru'u, wato'oradinan mapidankiaka manawun. Aizii Rome iki'o naobanai abatan ana'a naa pa'i wuru'u wadikaudainapanuz, sariaapa'o nii upishaa-kidan waunao kanom dikin ia'o wuru'u wato'oradinanuz kaikapa'a. Aona'o nii waaitapan na'apam wakazannaatinan."

⁴¹ Donoi zowaunaa ipaian dauna'an paparadan kaikapa'a, usookada'akan naa miitiniapa-karu.

20

Paul morowautapankan dono'o Macedonia na'iki Achaia Baara ii

¹ Pidannao sookadan dauna'an pato'orainpan, Paul dapada-kidan na'iki ubaokopatan naa ipai mishidainao. Uruu ukowaadina'azon naa i'ati, na'iki uma'ozakadan inyukunuu, ma'ozaka kizi kapam itaapan pamishidan. Pazaamaaka'uan dauna'an mishidainao, umakon naa Macedonia iti.

² Aizii pamakopa-kizi donoi kawana'ati kida, Paul ma'ozakadan pidannao nyukunuu pakowaadapan ida'an kaiman kida'o kuwai i'ati. Atii ukaawan Achaia Baara iti.

³ Idikinauda'u kauzu una'ia'akan. Udauna'an uminziwan naa koshan uruu umako'ozon naa atii Syria iti. Upu'u mazan pidannao kowaadan Paul ati, kaina'a Jewnao zaudapan uruu iaipan pazowianuzu. Uruu idi ukiwan powa'a an koshan Macedonia an.

⁴ Na'iki kaikapauda'u pidannao makon utuma. Berea iki Sopater, Pyrrhus daniz; Thessalonica iki Aristarchus na'iki Secundus; Derbe iki Gaius; Asia Baara iki Tychicus na'iki Trophimus; na'iki Timothy mako kapam.

⁵ Inaou'u naa kiwiita Troas iti, na'ia'o ni'i naa i'audapan waunao.*

⁶ Mawiki'ina'o Bread Nikauzo-ka'o Kamoon dauna'an, wamakon naa kapam kanawa ida'an Philippi iki. Atii baka'iauda'u kamoo dauna'an waikodan zii wairibannao Troas ia'a naa. Bauda'apa sondii wana'ia'akan Troas ii.

Ubaupakan naa Paul morowautapan Troas ati

⁷ Saturday dono, kamoo tipitan dauna'an, ipai wabaokopatinan, waa-roopa'azon idi baokopa, na'iki wanika'azon idi bread wanyukunuitapakinnaa nii Jesus mawakan wa'ati. Paul aitapan idi uwa'aka'azon mishidainao ba'oran kamoo, ukakuwaapatinan i'ati atii tomun-zikon di'iti.

⁸ Kabaun nazoo doko'a'o di'ia'o wuru'u wabaokopatinanuz, na'iki na'ii iriba'o lamp kida maodapan.

⁹ Kaina'a pa'ina'o zii daonaiora Eutychus kia'o u'uu, usakanatapan windoo paawa'a. Aizii Paul kakuwaapatinan atii Eutychus da'awununun. Udauna'an uda'awu'ukan naa, atii masha'apakiaka uwaota'akan naa imi'i baara iti. Idikinauda'u'o utara'apaawatinpan paawa iki'o wuru'u uwaota'akanuz. Pidannao dokobatanuzu, mazan mawaka'aka'a naa uruu.

¹⁰ Mazan upu'u Paul kaawa'akan u'ida'ati, na'iki udokobata'akan naazu. "Mana'a ukasha'ora'ana'a, kakuda'aka'a naa uruu powaa iti," ukian i'ati.

¹¹ Uruu dauna'an i'aidan naa powaa iti kabaun nazo iti, uruu'u naa i'aroonpan naa na'iki inikan naa bread baokopa. Uruu dauna'an powa'a zii Paul kakuwaapatinan pidannao ati, atii wakankanaanin. Uruu kii uwa'akauzon idyaun.

¹² Aizii wuru'u waota'oraz daonaiora, ukiwan naa padapu iti pairibannao tuma, aonaa usha'apan. Aizii uiribannao kaiman inyukunuu i'kiwan.

* **20:5** Verse 5 ida'a watukapan Luke saada'oraz di'oraz kaarita'a baokopatinan koshan Paulnao tuma.

Paul kowaadinan mishidainao ati Ephesus iainouuz

¹³ Troas iki pakidiba ida'an Paul makon Assos iti. Mazan waunao, kanawa ida'an pa'an wamakon na'iti. Na'ia'o ni'i naa Paul aitan paikodan waunao.

¹⁴ Atii na'apa'a naa mishi. Ukaawan dauna'an na'iti, upaidinan naa watuma kanawa zo'iti, na'iki'i naa wamakon atii wakaawan Mitylene iti.

¹⁵ Ba'oran kamoo wadobatapa'akan wiizai dazaba an, Chios kia'o u'uu. Ba'oran kamoo ida'a wakaawan Samos iti. Ba'oran kamoo wadobatan koshan atii wakaawan Miletus iti.

¹⁶ Aona'a naa Paul aipan patomunu'ikinpan Asia Baara an. Mazan kadi-mana'a naa pa'an uaipan pakaawan Jerusalem iti, Pentecost ua'ii. Uruu idi aonaa umakon Ephesus iti.

¹⁷ Soo udyuuda-kidan pa'an paparadan na'iti, marii kizi choochi zowau-naanao wa'atin u'ida'ati Miletus ati.

¹⁸ Aizii ikaawan dauna'an u'ida'ati, ukian naa i'ati, "Ipai unao utuka-pauzonii na'apam okaudinan, na'iki utukapa na'apam omashaapauzon kiwiin da'ana'a Asia Baara an kida. O'sakadan di'iki'o okaudinan da'ana'a, atii di'i, uaitapa na'iki utukapa ipai okaduz.

¹⁹ Obaiatan bii'i tuukii kasha'ora'o, Jewnao dakotautan pu'u pasha'apatan ogaru, mazan upu'u mashaa, na'iki minziiwa osha'apatan okaudin-kizi, onyukunuu kasha'oran bii'i. Usha'apanum kau'an Tominkaru poitorun idi ogaru.

²⁰ Na'iki aonaa kanom odizapan na'iki otaapa-kidan unao ai, ipai okowaadan u'ati kaiman kida'o kakinaorii tawuru dono'o okakuwaapatinan dono'oraz u'ati, udapu ii kida, na'iki iriba'o pidan bii ii.

²¹ Aizii Jewnao ati na'iki Gentilenao ati na'apa pa'idiwaru o'paradan, okakinaowan idyaun tuukii, itanawatin kizi'i naa pa'oian ai Tominkaru ida'ati, na'iki i'izamata kizi'i naa wanaobanaa Jesus Christ panyukunuu naobanaa nii.

²² "Mazan aizii omakon ni'i naa Jerusalem iti, oizo'atin nii Kaimana'o Doronaa paradan. Aonaa oaitapan na'apam nii osha'apata-ka'o na'ii.

²³ Usha'apanum kau'an ipai donoi, okakuwaatin-kizi kawana'ati, Kaimana'o Doronaa kowaadan o'ati, kaina'a'o nii dikauda'o aimaakan sha'apan o'ati, na'iki otaraa-kida-ka'o nii na'ii.

²⁴ Mazan aonaa usha'apan owowii-ka'o. Kanom tuukia'o osha'apata'azon, oaipan pa'an oipaian okaudin-kizi wuru'u Naobanai Jesus dyuudaniaz osha'apatan. Udyuudan okowaadan Kaimana'o Kuwai ipai pidannao ati, Tominkaru kaimanan na'iki ukamunanun dau'u.

²⁵ "Aizii ipai'i naa okowaadan u'ati Tominkaru naobanai-tinan dau'u. Aizii wuru dauna'ana'a, aona'o ni'i naa powa'a utukapan ogaru.

²⁶⁻²⁷ Mazan aizii okia'azon unao ati, na'apainim unao oo ba'orainao mawakan, pakawan pa'oian bii'i zii, aonaa ogaru aipan ati'o mani wuru'u. Usha'apanum kau'an aonaa kanom odizapan unao ai.

²⁸ Ukau'an uzaudinpa'a naa pa'i kaiman kizi'i naa utaaan udoronaa, na'iki kaiman pa'i kapam ukazannaatapa mishidainao wuru'u Kaimana'o Doronaa taaniaz uawunutapan nii. Usha'apanum kau'an Tominkaru zaamatanii wuru'u inaouz pa'idiwau nii pauDani izain ida'an na'iki umawakan ida'an.

²⁹ Oaitapa di'i owa'akan dauna'an unao, kaini'iki'o nii pidannao kaawan ubii ati, imariidan nii na'iki ipozawaabi'ii-kidan nii unao atii itanawatin-kidan nii unao umishidan ai Jesus. Ikaawan nii ma'ozaka, na'apa'o nii to'oraba'o baudokoru pozawaabi'ii-kidan kawan kaznizonao atii uzowian idyaun.

³⁰ Na'iki kaina'a'o nii kapam pidannao unao bii iki'o, ĩmariidan nii na'iki ĩbuutan nii pabi'i kida mishidainao pa'ida'ati.

³¹ Ukau'an uzaudinpa'a naa pa'i, unyukunuitapa na'apam ōtominapaidan unao, ōbaiatan bii'i kasha'ora'o na'iki to'ora-karu bii'i. Mazan upu'u ōkakinootan ipai unao, wakanadan pu'u na'iki aiwaka'an kida atii idikin-auda'u wunu.

³² "Aizii ōwa'akan ni'i naa unao Tominkaru ka'u ida'a. Uru'o nii kaza-naatapa unao. Na'iki ōwa'akan Kaimana'o Kuwai utuma, Tominkaru kamunanun dau'a'o, uruu kida'o nii ma'ozakadapa unyukunuu. Na'iki uruu kida kuwai ida'ana'o nii uikodan kaimana'o manawun aimaakan, wuru'u Tominkaru aipaniáz pataan diina'iti'i ipai pidannao ati, ubuutaniinaouz pa'ati.

³³ "Ipai unao, utukapa na'iki uaitapa ōkaduz, aonaa na'apainim ōna'azootapan wuru'u konaunam kida'oraz pidannao kamichan, oo wuru'u ĩtaapanii kidaz gold oo silver.

³⁴ Aonaa ōna'azootapan usha'apauz, mazan utukapa na'apam ōkaudinán dadara ōka'u ida'an, ōikoda-kinaa nii aimaakan ōmashaapa-kinaa nii, na'iki ōmin-kaudinannao ati'o nii kapam.

³⁵ Ōmashaapan ida'an kaikapa'a, na'iki ōkaudinán ida'an dadara, ōtominapaidan unao. Na'apa kizi ukauudinán, na'iki ukaminka'uta kizi kapam pidannao, wuru'u aona'oraz manawun ĩka'iitan pakauudinán. Karikaonan kizi kapam unyukunuitapan tawuru'u Naobanaĭ Jesus kiauonuz: 'konaukia'o nii pidan minziĭwa'oraz utaan aimaakan ba'oran pidan ati, aimaakan taa-ka'o ai pa'ati.' "

³⁶ Paĭpaian dauna'an pakadakoinpan, Paul kodoru'ukan naa pakaki-naotaniinao tuma. Na'iki ĩtoriinpan naa Tominkaru ati.

³⁷ Uruu dauna'an Paul kowaadinán naa, ipai ĩdokobatan uruu, ĩzaadan naa mazan u'ati.

³⁸ ĩnyukunuu kasha'oran tuukii usha'apanum kau'an "Aona'o ni'i naa powa'a utukapan ōgaru," ukian idi ĩ'ati. Udauna'an ĩwa'anpankan naa uruu, atii kanawa di'ii.

21

Paul makon naa Jerusalem iti

¹ Wazaamaaka'uan dauna'an mishidainao zowaunaanao, wamako'okan naa udaru'o kanawa ida'an. Na'iki'o wamakón sariapa Cos iti. Ba'oran kamoo wadobatan naa koshan, Rhodes ii wakaawa'akan, na'iki'i naa wamakón atii wakaawan Patara iti.

² Na'ia'a naa wazaamatan ba'oran kanawa tu'uz mako'o Phoenicia iti, Syria ia'oraz. Wapaidinán dauna'an, wamakón naa koshan.

³ Maonapa wadobatan paran baoko a'o katonaru Cyprus danoma an, wa'ashabaron antanapu wataapanuzu. Wamakón atii wakaawan Tyre iti, Syria ia'oraz. Na'ii wamaaratina'akan zii kanawa di'iki. Usha'apanum kau'an na'ia'o nii zii kanawa wazoo kida maaraa-ka'o.

⁴ Uruu wiizai di'ii, waikoda mishidainao Jesus. Uruu idi bauda'apa sondii wana'ia'akan ĩtuma, kanawa sannao tomunu'ikinpan kawana'ati. Uruu dono Kaimana'o Doronaa kowaada-kidan mishidainao ati, na'apam nii Paul sha'apata-ka'o Jerusalem ii. Uruu idi tuukii ĩmashaatanuzu, aonaa kizi umakon na'iti.

⁵ Mazan na'apaini'o ni'i naa wadobatan kamoon aita-ka'o. Uruu idi wamakón naa koshan kanawa di'iti. Ipai mishidainao, paudaiaro na'iki paudainao tuma kida ĩda'anán waunao atii paran danoma iti. Na'ia'a naa paran danoma ii wakodoru'ukan baokopa na'iki watoriinpan naa Tominkaru ati.

⁶ Īzaamaaka^uan dauna'an waunao, wapaiddinan naa kanawa zo'iti. Aizii mishidainao, ĩkiwan naa kapam padapu iti kida.

⁷ Na'iki'i naa koshan wadobatan, atii Ptolemais ii kanawa mashaadinan. Uruu idi na'ii wamorowautapa'akan mishidainao kida di'ii.

⁸ Ba'oran kamoo wadobatan, atii wakaawan Caesarea iti, wasookadinan Philip dapu ii. Uruu Philip kowaadapauzoz Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u pidannao ati. Na'iki uruu tawuru'u zaamata-kariwaiz Jerusalem ii, 7 sha'atii ĩzaamata-ka^o buuta'o nii wanyukunui patumaaka kida.*

⁹ Kaina'a 4 Philip dainao zunnao, aona'o zii ĩkaudaiarun kida. ĩnao prophetiabanao.†

¹⁰ Aizii dobata zaa kamoo wana'a'akan dauna'an, uruu'u naa prophet, Agabus kia'o u'uu, kaawan Judea Baara iki.

¹¹ Ukaawan wa'ida'ati, sariapa uso'otan Paul zadawu ukonon iki, na'iki uwatudan pataba'u, na'iki paanoba uzadawu idi. Ukian, "Kaimana'o Doronaa kian, kaikapa'o nii Jewnao watudan wuru'u kazadawu'oraz Jerusalem ii, na'iki ĩtaan niizu Gentilenao ati."

¹² Aizii waabatan idi kaikapa'a parada-karu'u, tuukii waunao na'iki ba'orainao kida tiwaan pamashaatan Paul, aonaa padamata wataapadan umakon Jerusalem iti.

¹³ Mazan ukian, "Kandii nii uzaadan ōdau'ati kaikapa'a, ukasha'orada'azon ōnyukunuu? Ōwatuda-ka^o an oo ōzowii-ka^o an na'ii, Naobanai Jesus dikin ii, aonaa usha'apan, mazan upu'a'o nii ōmakon," ukian.

¹⁴ Atii aonaa waka'liitan wamashaatanuz. Uruu idi wakian u'ati, "Marii mooko pusha'apata-ka^o Tominkaru aipan kawana'ati."

¹⁵ Uruu dauna'an waminziwan naa, na'iki wamakon naa Jerusalem iti wakidiba ida'an.

¹⁶ Pabi'i kida mishidainao Caesarea iki mako kapam watuma. Uruu idi baokopa'a naa wamakon, atii wakaawan Jerusalem iti. ĩnaou'u naa na'aka waunao Mnason dapu iti, wasookapa'azoo-kizi iti. Uruu kotua'o uwa'atin Cyprus iki, na'iki kotua'ora'a naa pa'an uzaamatan Jesus panaobanaa nii.

¹⁷ Wakaawan dono Jerusalem iti tuukii mishidainao konaukii-kidan wau-nao.

Paul morowautapan James di'iti

¹⁸ Ba'oran kamoo Paul makon baokopa watuma, utukapa'anan James. Wakaawan na'iti, waikoda ipai choochi zowaunaanao na'ii.

¹⁹ Uruu idi tuukii Paul konaukii-kidan ĩdyaun. Udauna'an ukowaadan naa ĩ'ati ipai aimaakan Tominkaru sha'apatanii kida Gentilenao ati, pakaudinan dono ĩbii ii aka.

²⁰ Ipai wuru'u abatainaouz Paul kuwaa, tuukii ĩkonaukian. "Kaimana'o manawun mishi pugaru," ĩkian Tominkaru ati. Udauna'an ĩkian Paul ati. "Wa'inawuzu Paul, mishi putukapa na'apam iriba, iriba Jewnao ipai amazada kawana'ati mishidan naa naobanai Jesus. Mazan ĩnao, tuukii ĩmarainpan na'iki ĩizo'atin tawuru'u Moses kakinaori kidaz.

²¹ Aizii kaina'a ĩabatan dikauda kida'o parada-karu pudau'u. ĩabatan putominapa-kidan na'iki pukakinaotan Jewnao wuru'u mashaapainaoz Gentilenao wiizi ii aka kida, aona'a naa kaikin puaipan ĩsha'apatinan Moses kakinaori kida kawana'ati. Na'iki aona'a naa kaikin puaipan ĩchoota-kidan‡

* **21:8** Acts 6:1-6 † **21:9** *prophetiabanao*: kowaadapa'o Tominkaru paradan. ‡ **21:21** *choota-kidan*: Putukapa 'chootin-karu' dau'a'o, kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

paudani daonaioranao, Moses kakinaori kawana'ati, na'iki aona'a naa kaikin puaipan wuru sha'apata-kaoa'a waunao Jewnao kaduz kidaz.

²² Masakauda'u dauna'an, iabatan ni'i naa wuru'u pukaawanuz. Aizii mani, na'apam nii washa'apatinan?

²³ Wadi'itinpan kaikapa'a, waaipan pusha'apatinan waparadan kawana'ati. Kaina'a 4 daonaioranao kowaadauzo pamishia'azon paparadan Tominkaru ati.^S Kaina'a'a naa i'dyaun kaida'a'a, i'ipaia'a naa pasha'apatan wuru'u ikowaadauzoniaz pasha'apata'azon.

²⁴ Ukau'an turuu pumakon baokopa ituma, puchikaina'an kizi ituma Tominkaru ati, Jewnao kakinaori kawana'ati. Na'iki pukowaada kizi'i naa pugaru'o nii kawinipinaata uzainao itaan nii faadaanao ati. I'ipaian dauna'an pachikainan, isokozoo-kaoo ni'i naa itukapa-kida-kinaa ni'i naa pamishian paparadan Tominkaru ati. Uruu ida'ana'o nii Jewnao tukapan aonaa mishi'o mani wuru'u pumashaatanuz pidannao sha'apatan aimakaan wakakinaorinaa ai. Usha'apanum kau'an, pugaru na'apa kapam pusha'apatan wuru'u wakakinaorinaa aiapanii kidaz usha'apata-kaoo.

²⁵ "Mazan Gentilenao ati, wuru'u mishidainouznua, waunao choochi zowaunaanao saadani'i naa pa'an wakaaritan i'ati, na'iki wataa i'ati idik-inauda'u karikaonan kakinaorii waaipaniaz i'izo'atin. Kaikapa'a wuru'u wakianuz wakaaritan ida'a: 'Aonaa unika'ana'a wanyukunui taa-kariwaiz ba'oran kaduz tominkarunao ati. Na'iki aonaa unika'ana'a izai, na'iki aimakaan dunaa wuru'u dyukuruuta-kariwaiz uzowii-kaoo. Na'iki aonaa ukashaapa'ana'a daonaiora na'iki zun kiaapaakan pamamazidakan pu'u," kiao wuru'u ikianuz Paul ati.

²⁶ Ba'oran kamoo na'apa'a naa Paul sha'apatinan padyuuda-kaoo kawana'ati. Una'akan naa wuru'u daonaioranao, na'iki na'ia'a naa ichikainan utuma Moses kakinaori dyuudauzon kawana'ati. Uruu dauna'an Paul makon Tominkaru Dapu iti, ukowaadankan naa faadaanao ati 7 kamoo ida'a i'ipaian ni'i naa pachikainan Tominkaru ati. Uruu dono'o ni'i naa uzainao kawaoda-kaoo ikawana'ati kida.

Paul zaamata-kaoo Tominkaru Dapu ii

²⁷ Mazan 7 kamoo i'sha'apaapan wuru'u pasha'apaapanii kidaz, na'iki i'ipaian pu'a'a naa kapam. Upu'u Jewnao wa'atiinao Asia iki, tukapan Paul Tominkaru Dapu ii. Sariapa ikimudan na'iki ito'oradan pidannao kasaba'ukinpainao na'ii. Una'apan pu'u i'zaamata'akan naa Paul,

²⁸ na'iki ikadakoinan naa kaikapa'a: "Unao Israelitenaoo, ukaminka'uta wazaamatan di'oraz pidana'a. Uruu tawuru'u chi'ikapa'oraz ipai amazada kawana'ati, dakoopa'ita'oraz Israelitenaoo, na'iki dakoopa'o wakakinaorinaa Moses taauzionii kidaz wa'ati, na'iki udakooapan kapam wuru'u di'oraz Tominkaru Dapu'u. Aizii di'i, ukaniribaa-kidan Tominkaru Dapu, una'akan idi Gentilenao unazo ati."

²⁹ (Ito'oran na'apa usha'apanum kau'an itukapanii Trophimus, Ephesus san, Paul tuma dono'i ii. I'itiiman mani kaina'a Paul morota-kidan uruu patuma Tominkaru Dapu iti.)

³⁰ Uruu dono tuukii, tuukii pidannao to'oradinan uruu wiizai di'ii. I'diman naa di'iki kida'a kasaba'a, kasaba'uan Tominkaru Dapu iti. Imorotan sariapa i'zaamatan Paul, na'iki i'kozoota'akan naazu Tominkaru Dapu iki. Udauna'an itarata'akan naa paniinom.

³¹ Aizii wuru'u pidannaouz, ãaipan naa pazowia'akan uruu. Upu'u mazan parada-karu kaawan Rome iki'o soldyaanao zowaunaa ida'ati. Kaikapa'a wuru'u parada-karu dyuuda-kaoaz: "Ipai, ipai pidannao to'oradinan kai Jerusalem ii, tuukia'o kaiwuru'u ito'oradinanuz."

³² Soldyaanao zowaunaa abatankan idi na'apa'o kuwai, sariapa una'akan soldyaanao, panaobanaanao tuma kida. Kadimana'o ida'an ãmako'okan naa pidannao to'oradinainao di'iti. Aizii pidannao tukapankan soldyaanao zowaunaa, pasoldyaannao tuma, sariapa ãsookada'akan pazowiautapan Paul.

³³ Soldyaanao zowaunaa kaawan na'iti, sariapa uzaamatan Paul ã'ai. Udauna'an udyuudan naa uwatuda-ka'o dya'utamtinpa'o chain idi. Na'iki upishaan naa pidannao kaikapa'a: "Kanom kaduz wuru'u di'oraz pidana'a? Kanom mooko usha'apata?"

³⁴ Mazan pana'a sodi kida pidannao kadakoinan. Ba'orainao kian, "uruu kaikapa'ora'a," ba'orainao kian, "kaikapa'o uru'u." Atii aonaa soldyaanao zowaunaa aitapan kanom dikin ia'o wuru'u ito'oradinanuz u'ati. Uruu idi udyuudan naa Paul na'aka-ka'o soldyaanao mashaapa-kizi nazo iti.

³⁵ Mazan ãmorotan ua'ii kabaun nazo iti, pozai ida'a zii, uru'u naa soldyaanao sawata'akan naa Paul, usha'apanum kau'an tuukia'a naa manawun pidannao to'oradinan.

³⁶ ãIwa'atin baokopa udawu'ati kasaba'u, kasaba'uan, pakadakoinan tuma. "Uzowii uruu, uzowii uruu," kia'o wuru'u ãkadakoinanuz.

Paul kakuwaapan naa padau'u

³⁷ Soldyaanao kaawa-kida'an pu'a'a naa uruu padapu nazo iti. Sariapa Paul kian soldyaanao zowaunaa afi Greek ida'an, "Turuu õparadan pu'ati?" "Kaa! Puaitapanii sha'a Greek?" ukian Paul ati.

³⁸ "Õ'itiiman shaa pugaru Egypt san, tawuru'u toma'oraz mizaataakaruru diiki'i za'a Rome ikiinao tuma, na'iki taazata-kida'oraz 4000 zowii-mikinao pidannao mapidantaka'o amazada di'iti."

³⁹ "Aonaa. Õgaru Jew, Tarsus ia'o õshakatan, umanawunu'oraz manawun wiizai Cilicia Baara ii. Pukashaapa shoman õparadan pidannao ati," Paul kian.

⁴⁰ "Kaiman, turuu puparadan," ukian. Pozai paawa ia'a naa Paul kadishitan na'iki usawadan paka'u, pidannao mashaada-kizi. Sariapa mishi pidannao mashaada'akan. Udauna'an uparadan naa Jewnao ati ãparadan Hebrew ida'an.

22

¹ Kaikapa'a wuru'u ukianuz ã'ati: "Õiribannao Jewnao, uabata õparadan, õkowaada'azon u'ati, aonaa mishi'o mani wuru'u aimakaan uabataniaz õdau'u," ukian ã'ati.

² ãabatan idi Paul paradan Hebrew ida'an, powa'a zii ãmashaada'akan. Uru'u naa ukian ã'ati:

³ "Õgaru Jew, õshakatan Tarsus ii, Cilicia Baara ia'oraz. Mazan õdyaupain da'a'a, Jerusalem'i. Gamaliel tominapa-kidauzonii õgaru, na'iki kaimanaiman ukakinaotan õgaru, õizo'ati kizi ipai Tominkaru kakinaori wuru'u wadokozu-daunnao ati'oraz utaa-ka'o kida. Uruu idi tuukii õizo'atin wuru'u kakinaorid kidaz, na'iki tuukii õtaainan Tominkaru ati kapam, na'apa unao kawan.

⁴ Õgaru, õzowiapa-kidauzonii na'iki õantamikitauzonii pidannao, wuru'u da'anpainaouz Jesus Kaduz. Na'iki õwatuda-kidauzonii na'iki õkaboota-kidauzonii taraa-kizai iti zunnao na'iki daonaioranao.

5 Umanawunu'o Faadaa na'iki ipai kootowapa-kidauzonao pidannao aitapa kaiman-daun wuru'u osha'apatauzonuz aimaakan kida na'apa. Inao turuu ikowaadan unao ati mishi'o kaiwuru'u oparadanuz. Usha'apanum kau'an ogaru ida'ana'o idyuudazon pasaadanii kaarita kida Damascus iainao Jewnao ati'o. Ikowaadan pakaaritan ida'a owa'atin, ozaamata'anan pidannao mishidainaoz Jesus. Udauna'an ona'aka kizi idyaun watudinapa Jerusalem ati, marii kizi kazowautapainao Jewnao antamikitan idyaun.

Paul kowaadan na'apam pazaamatan Jesus panaobanaa nii
(Acts 9:1-19; 26:12-18)

6 "Uruu dono omakopaanan pu'u Damascus iti, sakitapa kamoo omaonapatan naa na'iti, mazan masha'apakiaka doko iki'o Kanada'o manawun kanadapa'akan ogaru.

7 Sariapa owaota'akan imi'i baara iti. Na'iki obata parada-karu kian o'ati, 'Saul! Saul! Kandii nii puantamikitan ogaru?'

8 "Naobanai, kanom pugaru?' okian.

"Ogaru Jesus, Nazareth iki'oraz, ogaru wuru'u puantamikitaniaz,' ukian o'ati.

9 Pidannao, wuru'u otumainaoz, itukapa kapam wuru'u Kanada'oraz. Mazan aona pa'an labatan wuru'u parada-karuz o'ati.

10 "Uruu idi opishaanuzu kaikapa'a: 'Onaobanaa, kanom puaipan osha'apata?'

"Naobanai kian, 'Pukadishita, na'iki pumako Damascus iti. Na'ia'o nii ipai ukowaada-ka'o pu'ati, na'apam nii Tominkaru aipan pusha'apatinan.'

11 Amazada kanadan idi manawun, sariapa u'ishada'akan oawun. Na'iki aona'a naa kanom otukapan. Uruu idi ominaada'unao ka'utan naa ogaru Damascus iti.

12 "Aizii na'ii kaina'a pidan Ananias kia'o u'uu. Uruu mishida'o Tominkaru, na'iki izo'ati'o ipai kakinaorii wuru'u taa-kariwai kidaz wa'ati. Na'iki ipai na'ia'ainao Jewnao naudapan uruu.

13 Uruu kaawan o'ida'ati. Ukian o'ati, 'O'inawuzu Saul, marii putukapan koshan!' Sariapa mishi oawun saabaina'akan na'iki kaiman otukapa'akan uruu.

14 "Udauna'an ukian o'ati, 'Tominkaru, wuru'u wadokozu-daunnao mishidaniaz, uzaamatan pugaru, utukapa-kida'azon idi pu'ati kanom uaipanii pusha'apatan pa'ati. Na'iki uaipan idi kapam putukapan wuru'u kaimana'oraz manawun papoitoru. Na'iki uaipan puabatan uparadan udako iki manawun.

15 Ukau'an pugaru'o ni'i naa kakuwaapatin udau'u, na'iki na'aka'o nii uparadan. Pukowaadan nii ipai pidannao ati, ipai wuru'u putukapaniaz na'iki puabatanii kidaz aimaakan.

16 Aizii kanom zii puzaudapan? Kadiman naa, puchikaawunuin kizi'i naa, na'iki puparada'a naa Naobanai ati kai, marii kizi uchikaan ipai pu'oian pu'ai,' ukian o'ati."

Paul zaamata-ka'o kakuwaapatina'o nii Gentilenao ati

17-18 Uruu dauna'an owa'atin naa Jerusalem ati. Na'ia'a naa omorotan Tominkaru Dapu iti otoriimpa'anan u'ati. Otoriinapatinan pu'u otukapan Naobanai. Ukian o'ati, "Puminziiwa kadiman, pumako kizi Jerusalem iki, kai, kai. Usha'apanum kau'an aona'o nii da'ainao pidannao mishida'azon pukuwaa odau'u."

19 Mazan okian, "Naobanai, ipai Inao, Iaitapanii ogaru kaimanaiman. Iaitapanii wuru'u omakouzonuz synagogue kawana'ati kida, ozaamata'anan ipai

pidannao mishidainao kidaz pugaru. Udauna'an otaraa-kidan na'iki oba'izii-kidan da'i idyaun.

²⁰ Aizii tawuru'u Stephen, kakuwaapatinauzoz pudau'u, uruu zowii-kaoo dono, na'ia'o kapam o'garu. Patumaaka'o onyukunuu zowii-mikinao tuma. O'garu taapanii ichaakitan kida izowian dono Stephen paboori kuba kida idi."

²¹ Mazan Naobanai kian, "Pumako di'iki'i, o'dyuudan nii pugaru munapo Gentilenao di'iti."

²² Mashaa pidannao abatan Paul kadakotinan. Mazan aizii ibatankan ukowaadan wuru'u padyuuda-kaooz Gentilenao di'iti, sariapa ikadakoina'akan diiwa'o ida'an. "Una'aka uruu di'iki'i! Marii uzowii-kaoo! Aonaa turuu utaapa-kaoo kakupa," ikiainan.

²³ Ito'oran na'iki ikadakoinan tuukii. Uruu idi ikaboowan pashooton kida doko iti, ba'orainao kida kaboowan imi'i doko iti kapam.

²⁴ Sariapa soldyaanao zowaunaa dyuudan Paul na'aka-kaoo soldyaanao mashaapa-kizi nazo iti. Na'iki udyuudan naa pasoldyaanao ba'iziinuzu, marii kizi ukowaadan i'ati, kanom dikin ia'o manawun wuru'u Jewnao to'oradinanz u'ati kaikapa'a.

²⁵ Uruu idi idodowan naa Paul na'iki iba'izia'azon naazu. Mazan upu'u Paul kian soldyaanao zowaunaa ati, wuru'u maonapa'oraz ukadishitan udazaba'a, "Puaitapanii Rome di'iti'o o'uu saadinpan? Na'apa dii Rome iki'o kakinaorii kiauzon, ukashaapa mani oba'izii-kaoo madiwautapaka, omakootowapa-kida-kanoo pu'u?"

²⁶ Aizii soldyaanao zowaunaa abatan idi wuru'u Paul na'apanuz, sariapa umakon pazowaunaa di'iti, na'iki ukian u'ati, "Na'apam nii pusha'apatinan aizii? Tawuru'u pidan pudyuudaniaz ba'izii-kaoo, Rome di'iti'o u'uu saadinpan."

²⁷ Uruu idi soldyaanao zowaunaa wa'atin Paul ida'ati, na'iki ukian u'ati, "Pukowaada o'ati, mishi'o Rome di'iti'o pu'uu saadinpan?" "Oo," ukian u'ati.

²⁸ Soldyaanao zowaunaa kian Paul ati, "O'garu o'saada-kidan o'uu Rome di'iti, okawinipinaatan idi dobata puraata wiizai zowaunaanao ati."

"Mazan o'garu, o'uu saadinan Rome di'iti o'shakatan di'iki'o," Paul kian u'ati.

²⁹ Sariapa soldyaanao, wuru'u ba'izia'azoinaouz Paul, munapodina'akan u'ai. Na'iki soldyaanao zowaunaa, tuukii utaria'akan, uabatan idi kanom kaduz wuru'u Paul, na'iki uwatuda-kidan idi kapamazu chain idi.

Paul kootowapa-kida-kaoo

³⁰ Tuukii soldyaanao zowaunaa aipan paaitapan kanom dau'ana'o wuru'u Jewnao to'orainapanuz Paul ati. Ba'oran kamoo udyuudan naa Paul, buzuuta-kaoo. Na'iki udyuudan naa kapam faadaanao zowaunaanao na'iki ipai kootowapa-kidauzono pidannao baokopatinan. Udauna'an una'akan naa Paul i'idi'iti, na'iki udyuudan naa ukadishitan ikanaapu iti.

23

¹ Uruu idi Paul awunuupa'akan sakitapa kootowapa-kidauzono pidannao di'iti. Na'iki ukian i'ati, "O'inawuzunao, karikaonan omashaapan kaiman Tominkaru ati, na'iki o'aitapa aonaa kanom oia'o nii aimaakan o'sha'apatan, ba'azootin-kida'o nii o'garu. Omashaapa kaiman atii kai."

² Sariapa Umanawunu'o Faada, Ananias kia'o u'uu, dyuudan Paul dazaba iainao pidannao ta'ikan uruu padako ida'ati.

³ Sariapa Paul kian u'ati, "Pugaru kaniriba'o kabaun daarazi kawanu'o, zichida-kariwaiz baraka'o idi. Mishi'oraiman pudako'o nii pa'an Tominkaru

ta'ika. Pusakanatapan di'i, putiwaa-kidapan ḡgaru, kakinaorii aipan kawana'ati. Mazan upu'u zii pudikintapan wuru'u kakinaoriiz pudyuudan ida'an wunao ta'ikan ḡdako'o."

⁴ Pidannao maonapainao Paul dazaba'a kian u'ati, "Kandii nii puparadan arawu ati kaikapa'a, Tominkaru zaamataniaz Umanawunu'o Faadaa nii?"

⁵ Paul kian, "Ḡ'inawuzunao, kasha'ora ḡ'ati ḡna'apan, aonaa pa'an ḡaitapan Umanawunu'o Faadaa uruu. Usha'apanum kau'an Tominkaru paradan kian, 'Mana'a udakoopa'ana'a pidan kazowautapa'o unao.'"

⁶⁻⁸ Sariapa Paul di'itapan wuru'u kootowapa-kidauzonaouz pidannao. Pabi'i kida utukapa kaina'a zaamatanpainao Sadduceenao di'iti, kaina'a kapam utukapan zaamatanpainao Phariseenao di'iti. (Sadduceenao, aonaa ḡmishidan pidan kadishitan nii pamawaka-kizi iki. Na'iki aonaa ḡmishidan angel kaina'an, na'iki aonaa kapam ḡmishidan doronai kaina'an. Mazan Phariseenao ipai pa'an ḡmishidan wuru'u na'apa kida'oraz.) Uruu idi Paul kian diiwa'o ida'an, "Ḡ'inawuzunao, ḡgaru Pharisee na'apa ḡdarunao kawan. Ḡkootowapa-kida-ka, na'iki ḡkadishita-kida-ka unao kanaapu'u, ḡmishidan idi kadishita'o nii mawakainao diina'iti'i." Aizii ḡabatankan wuru'u Paul na'apanuz, sariapa Phariseenao na'iki Sadduceenao kashadaakapan tuukii. Uruu idi ḡkadakowaakapan naa atii ḡbuutaakapan.

⁹ Na'iki powa'a zii pidannao diwadan pakadakowaakapan. Kaina'a tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, zaamatanpainaoz Phariseenao di'iti, ḡnao kadishitan na'iki ma'ozaka ḡparadan Paul dau'an. "Aonaa kanom waikodan dikauda'o nii arawu sha'apatanu'u. Panaadon mishi'o doronai oo angel paradan u'ati," ḡkian.

¹⁰ Mazan kichana'iki-kia'a naa manawun ḡkashadaakapan. Uruu idi soldyaanao zowaunaa dyuudan naa pasoldyaannao makon pidannao bii iti, ḡkazata kizi Paul ḡ'ai, marii kizi ḡna'akan uruu soldyaanao dapunaa nazoo iti.

¹¹ Uruu wamarutan ida'a Tominkaru paradan Paul ati uzanda'awun ii. "Mana'a putaria'ana'a. Ipai wuru'u pukowaadaniaz pidannao ati ḡdau'an da'ana'a Jerusalem an, ipai ḡaipan kapam pukowaadanuz Rome ii aka," ukian u'ati.

Pidannao dakotan pazowian Paul

¹² Ba'oran chaapi'iki, pabi'i kida Jewnao baokopatinan na'iki ḡkadakotinan. Uruu dono ḡbauda'apatan panyukunuu na'iki ḡtaan paparadan Tominkaru ati. ḡkian, "Aona'o nii wanikan wawanyukunuu na'iki aona'o nii watuzan wariwun, atii wazowian dauna'an zii Paul. Marii Tominkaru pataka'utan waunao wamazowiikan an Paul."

¹³ Uwazoota 40 daonaioranao baokopatinan, wuru'u na'apatainaoz panyukunuu.

¹⁴ ḡnao wa'atin faadaanao zowaunaanao ida'ati, na'iki Jewnao zowau-naanao ida'ati. ḡkian ḡ'ati, "Waunao, wakiinii Tominkaru ati aona'o nii wanikan wawanyukunuu, na'iki aona'o nii watuzan wariwun atii wazowian dauna'an zii Paul.

¹⁵ Uruu idi waaipan ipai unao dyuuda-kidan uparadan soldyaanao zowau-naa di'iti. Umariida kizi uruu, marii kizi udyuudan Paul unao ida'ati. Ukii kizi u'ati. 'Waabata'azon powa'a zii kanom ni'o manawun wuru'u Paul zaamatapa-kaoz.' Aizii waunao, wadizinpan ni'i naa, wazowian nii uruu ukaawan ua'ii da'ati'i unao ida'ati," ḡkian.

¹⁶ Mazan Paul chaonain abata ipai wuru'u ḡkadakotinanuz. Uruu idi sariapa umakon soldyaanao dapunaa iti, ukowaadankan Paul ati wuru'u ḡparadan kidaz ḡzowia'azonuz uruu.

17 Sariapa Paul dapadan bauda'apa soldyaanao zowaunaa, na'iki ukian u'ati, "Puna'aka wuru'u di'oraz daonaiora'a unao zowaunaa di'iti, kaina'a ukakuwaapa'azon u'ati."

18 Uruu idi soldyaanao zowaunaa na'akan naazu pazowaunaa di'iti, na'iki ukian u'ati, "Paul, taraapa-kariwaiz, dyuudan ðna'akan di'oraz daonaiora'a pu'ida'ati, usha'apanum kau'an kaina'a ukakuwaapa'azon pu'ati."

19 Sariapa soldyaanao zowaunaa na'aka'akan wuru'u daonaioraz pana'itinapu pidannao ai. Na'ia'a naa upishaan uruu kaikapa'a: "Na'apa'oram wuru'u pukakuwaapa'azonuz ð'ati?"

20 Ukian naobanai ati, "Kaina'a Jewnao baokopainpan, pazowaunaanao tuma, ipai ñna'apatan panyukunuu ñaipan pamaridan pugaru. Uruu idi kaini'iki'o nii ñdyuudan paparadan pu'ida'ati, ñaipan pudyuudan Paul waikana'an Jewnao kootowapa-kizi dapunaa iti. Ñkian nii pu'ati, 'Kootowapa-kidauzonao pidannao aitapa'azon powa'a zii kanom ni'o manawun wuru'u Paul zaamata-kaoz.'

21 Mazan mana'a pa'i pumishida'ana'a ñparadan, aonaa pudyuuda'ana'a Paul ñidi'iti. Usha'apanum kau'an kaina'a'o nii Jewnao dizinpan ñzowia'azonozu ukaawa-kida-kaoz ua'ii. Uwazootanii 40 daonaioranoo wuru'u dizina'azoinaouz. Ipai ñnao, ñtaan paparadan Tominkaru ati. Ñkian, 'Aona'o nii wanikan wawanyukunuu na'iki aona'o nii watuzan wariwun atii wazowian dauna'an zii Paul.' Taa'azo'o naa kaina'iki ñdyaun, soo pugaru'u naa ñzaudapan, ñabata'azon na'apam pukian."

22 Udauna'an soldyaanao zowaunaa kian daonaiora ati, "Mana'a pa'i pukowaada'ana'a pidan ati wuru'u pukakuwaapanuz ð'ati." Udauna'an udyuuda'akan naa ukian powaa iti.

Paul dyuuda-kaoz naobanai Felix di'iti

23 Uruu dauna'an soldyaanao zowaunaa, dapada-kidan dya'utam pa-soldyaannao naobanaanao, na'iki ukian ñ'ati, "Udyuuda 200 soldyaanao minziwan, ñmako kizi Caesarea iti aizii 9 o'clock, aiwaka'an. Na'iki marii 70 soldyaanao makon kapam kawaro baru an kida. Na'iki marii powa'a zii 200 soldyaanao makon kapam pachipararin za'aba'i kida tuma.

24 Na'iki uminziiwa-kida pa'i kapam Paul kawaronnao nii. Kaiman mazan pa'i ðaipan una'akan uruu, aonaa ðaipan usha'apata-kaoz, kaiman ðaipan ukaawa-kidan uruu naobanai Felix di'iti, wiizainao zowaunaaz," ukian ñ'ati.

25 Udauna'an utaan naa ñ'ati pasaadanii kaarita naobanai Felix di'iti'oraz. Kaikapa'a wuru'u usaadaniaz:

26 "Di'oraz kaarita ðgaru Claudius Lysias di'iki'o. Pugaru umanawunu'o naobanai Felix ati'o. Tuukii ðnaubaan pugaru ðkaaritan ida'an.

27 Jewnao zaamatan wuru'u di'oraz daonaiora'a, na'iki maonapa'ora'ana'a padamata ñzowianuzu. ðabatan idi u'uu saadinpan Rome di'iti, sariapa ðkazannaatan uruu ðsoldyaannao tuma.

28 "Õaitapa'azon kanom dikin ia'o wuru'u ñto'oradinanz u'ati, uruu idi ðna'akan uruu Jewnao kootowapa-kidauzonao pidannao di'iti.

29 Na'apaini'i naa ðabatan wuru'u ñto'oranuz u'ati soo pakakinaorinaa sodi kida ðau'ana'o karikaonan. Aonaa turuu pidan zowii-kaoz oo taraa-kaoz, soo na'apa'o dikin ii karikaonan.

30 Mazan ukowaada-kaoz idi ð'ati ñzowia'azon naa uruu, sariapa ðdyuudan uruu pu'idi'iti kadimana'o ida'an. Na'iki ðdyuuda Jewnao kowaadan pu'ati, kanom dikin ia'o oo kanom wuru'u usha'apataniaz, ñto'ora-kinaaz u'ati. Uruu kaduz. Atii ba'oran dono."

³¹ Na'apa'a naa mishi soldyaanao na'akan Paul padyuuda-kaos kawana'ati. Atii ikaawa-kidanuzu aiwaka'an wiizai Antipatris iti.

³² Ba'oran chaapi'iki, soldyaanao, wuru'u pakidiba ida'an kidainaouz, i'padantan naa powaa iti pawa'ati-kizi iki, atii padapunaa di'iti. Mazan kawaro barau an kidainaouz, inaou'u naa pa'an dobata Paul tuma,

³³ atii ikaawan Caesarea iti. Na'ia'a naa itaan kaarita naobanai Felix ati. Na'iki itaan naa kapam Paul u'ati.

³⁴ Uipaian dauna'an paaitaan wuru'u kaaritam, uru'u naa upishaan Paul, na'iki'oram amazada di'iki'o uwa'atin. Ukowaadan pawa'atin wiizai Cilicia Baara ia'o di'iki.

³⁵ Uruu idi ukian Paul ati, "Ozaudapan nii zii wuru'u zowia'azoinaouz pugaru kaawan. Obatan dauna'an na'apam ikian pudau'an, uruu oaitapan ni'i naa na'apam osha'apatan pugaru." Uruu idi uduyudan naa soldyaanao taratan Paul, umanawunu'o kabaun di'ii, naobanai Herod tomazoniaz, na'iki iawunuutapa-kizi uruu na'ii.

24

Jewnao kaakapaan Paul Felix ati

¹ Aizii baka'iauda'u kamoo dauna'an, Ananias, Umanawunu'o Faadaa makon naa Caesarea iti kazowautapainao Jewnao tuma na'iki lawyer* tuma, Tertullas kia'o u'uu. Inao makon naa naobanai Felix di'iti ikaakapaa'anan Paul u'ati.

² Ikaawan na'iti, udauna'an Paul na'aka-kaoa'a naa i'ida'ati. Na'ia'a naa Tertullas kaakapaan naa uruu kaikapa'a:

"Onaobanaa Felix, pugaru umanawunu'o naobanai. Konaukii pidannao mashaapan pukazowautapan idi wawiizi kaiman. Na'iki ipai pusakitapadan wa'ati wuru'u aimakaan kida kasharutapa'oraz waunao wawiizi ida'a.

³ Uruu idi kaiman pidannao nyukunuu pu'ati ipai wiizai kawana'ati pukazowautapanii kidaz.

⁴ Aonaa omashaatapa'azon pugaru tomunu'iki manawun, mazan oaipan puabatan waparadan masakauda'u.

⁵ Di'oraz daonaiora'a aonaa ukaimanan, kichana'iki-kia'o uruu. Ipai, ipai amazada kawana'ati ukimudautan na'iki uto'orataaka-kidan Jewnao. Na'iki uruu kazowautapa'o Nazareth san pidannao.

⁶ Na'iki uaipan kapam pakaniribaa-kidan Tominkaru Dapu pawazootapan ida'an kakinaorii. Uruu dikin ia'o wazaamatanuzu. [Wakootowapakida'azoo nii padamata uruu wakakinaorinaa kawana'ati,

⁷ mazan Lysias, soldyaanao zowaunaa kaawan, sariapa una'akan uruu wa'ai.

⁸ Na'iki ukian kanom kaakapaa'azon an Paul, marii uwa'atin pu'ida'ati.]† Aushaa, pupishaa mooko uruu, puabatan nii kanom dikin ia'o wuru'u wato'oranuz u'ati."

⁹ Ipai wuru'u abatapainao Jewnao, na'apa inyukunuu uparadan kawana'ati. "Mishi'o kaiwuru'u uparadanuz," ikian.

Paul kazannaatinan Felix kanaapu'u

* **24:1** lawyer: uruu kashadaakapauzo kootowapa-karu dono Rome iki'o kakinaorii kawana'ati.

† **24:8** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

10 Uruu idi naobanai Felix sawadan paka'u Paul di'iti. "Pugaru'u naa parada aizii," ukian. Sariapa Paul kian naobanai ati, "Ōaitapa kotua'o mishi pukazowautapan wairibannao Jewnao, ipai wuru ida'a'a amazada ūwiizaitapaniaz. Pugaru puaitapanii ipai ikaduz. Uruu idi tuukii ōkonaukian, usha'apanum kau'an aizii ōkakuwaapan nii pu'ati.

11 Aizii di'i 12 kamoo dobatan ōkaawan dauna'an Jerusalem iti, ōtorinpa'anan idi Tominkaru ati. Turuu pupishaan pidannao pumishida'azon an.

12 Aonaa Jewnao ikodauzon ōkashadakowaakapan pidan tuma Tominkaru Dapu ii, na'iki aonaa na'iam zii ikodan ōto'orataaka-kidan pidannao synagogue ii oo pawii zi an kida.

13 Ukau'an aonaa mishi'o mani kaiwuru'u iparadanuz. Aonaa kanom ikodan pamishii-kinaa nii kaiwuru'u ikaakapaanuz ōgaru pu'ati.

14 Mazan ōkowaadan nii pu'ati aimakaan ōsha'apatauzonii. Mishi karikaonan ōtorinpa'auzon wadarunnao Tominkarun ati, soo Jesus tominapa-kidan kawana'ati. Mazan ikian pana'iti'o karikaonan wuru'u na'apa'oraz. Mazan ipai ōmishidan wuru'u kakinaorii Tominkaru taaniaz Moses ati. Na'iki ipai ōmishidan wuru'u Tominkaru prophetinno saadauzonii kidaz.

15 Na'apa ōmishidan Tominkaru, wunao mishidan kawanu'u diinaouzu'u, na'iki ōmishida kapam bauda'apa kamoo ipai'o nii pidannao, kaimanainao na'iki oiainao kadishita-kida-ka'o nii pabaaranaa iki.

16 Uruu idi karikaonan ōtiwautinan, kaiman ōaipan ōtaapinan, aonaa ōaipan ōnyukunuu kasharutinpan pidannao tuma oo Tominkaru tuma.

17 "Dobata wunu ō'aonaankan Jerusalem iki. Ōkaawan powa'a ati ōwa'anan idi'o puraata ōiribannao Jewnao ida'ati. Na'iki ōkawaoda-kida'azon idi kapam uzai Tominkaru Dapu ii.

18 Ōipaian pu'a'ora'a naa ōsha'apaapan uruu kida aimakaan, na'iki ōipaian kapam ōchikainan Tominkaru ati, wuru'u ikodanuz ōgaru Tominkaru Dapu ii. Aonaa pidannao kasaba'uinpan ōtuma uruu dono, na'iki aonaa pidannao kasharutaakapan uruu dono.

19 Mazan na'ia'o pabi'i kida Jewnao Asia iki'o ūwa'atin. Ūnao pa'an turuu ūna'aka-ka'o da'ati'i pukanaapu ati, ikowaada kizi kanom dikauda'o aimakaan ōsha'apatan, turuu ikaakapaan ōgaru pu'ati.

20 Aushaa pupishaa mooko wunaou'u di'oraz Jewnaou'u. Kanom dii ikoda dikauda kida'o nii aimakaan ōsha'apaapan, tuubaru kida'o Jewnao kootowapa-kidan dono ōgaru Jerusalem ii?

21 Soo kaina'a bauda'apa aimakaan dikin ii ōto'oradan ūdyaun, ōdako'atin idi iparadan ma'ozaka kaikapa'a: 'Ukootowapa-kidan ōgaru soo ōmishidan idi bauda'apa kamoo mawakainao kadishita-kida-ka'o nii pamawaka-kizi iki,' ōkian idi ū'ati."

22 Felix, uaitapani'i naa "Jesus Kaduz" dau'u. Uruu idi ukian, "Turua'a naa shoman. Ōzaudapan nii zii Lysias, soldyaanao zowaunaa kaawan. Uruu dauna'an ōaitapan nii na'apam ōsha'apatan pugaru," ukian. Udauna'an usookada'akan naa wuru'u kootowapa-karuz,

23 na'iki Felix kian naa soldyaanao zowaunaa ati, "Aonaa ōaipan utaratapaka-o, marii uawunuutapa-ka'o karikaonan. Uiribannao kamunanu'uzon an u'ati, turuu ūna'akan aimakaan uaiapanii kida," ukian.

Paul paradan Felix na'iki u daiaro ati

24 Atii dobata kamoo, uruu dauna'an Felix kaawan naa powa'a ati pau daiaro Drusilla tuma. Jewaba wuru'u Felix daiaroz. Ūkaawan na'iti, sariapa

Felix dyuudan Paul na'aka-ka'o pa'ida'ati, uabata'azon ukakinaopan. Uruu idi ipai Paul kowaadan u'ati na'apa'oram wuru'u pidan mishidanuz Christ Jesus.

²⁵ Na'iki ukowaada kapam u'ati kaiman kida'o mashaapa-karu dau'u, na'iki ukowaada na'apam pidan ma'ozakadan panyukunuu oia'o sha'apata-ka'o ai. Na'iki ukowaada kapam u'ati diina'iti'i Tominkaru kootowapa-kidan nii ipai pidannao. Mazan sariapa Felix taria'akan paabatan idi na'apa kida'o kakinaorii. Uruu idi ukian, “Turua'a naa zii shoman. Ba'oran dono oturuudinan dono odapada-kidan nii koshan pugaru.”

²⁶ Felix itiiman shaa Paul taan nii puraata pa'ati, pakodita-kinnaa nii. Uruu idi mapuda udapada-kidan Paul, na'iki ukadakotinan nii da'i utuma.

²⁷ Mazan dya'utam wunu dauna'an Porcius Festus zaamata-ka'o tuubaruo naobanai nii Felix wadaun nii. Uruu idi Felix muudinan naa. Mazan Paul una'ian naa kowas uwa'akan uruu taraa-kizai ii, uaipan idi Jewnao kaimanan pa'ati.

25

Paul aipan padyuuda-ka'o naobanai Caesar di'iti

¹ Aizii Festus zaamata-ka'o dauna'an tuubaruo naobanai nii, ukaawan naa Caesarea ati. Idikinauda'u kamoo pakaawan dauna'an, umakon Jerusalem iti.

² Aizii Jerusalem ia'a naa, faadaanao zowaunaanao, na'iki Jewnao naobanaanao kaakapaan naa Paul, Festus ati.

³ Na'iki tuukii ipishaan Festus kaikapa'a: “Turuu shoman pudyuudan Paul na'aka-ka'o Caesarea iki, Jerusalem ati, marii kizi ukootowapa-kida-ka'o da'a'a.” Wuruu'ua iaipanuz Paul na'aka-ka'o, iaipan pazowii-kidan uruu dunapo ii ukaawan ua'ii Jerusalem ati.

⁴ Mazan Festus kian i'ati, “Aonaa! Marii Paul taapa-ka'o na'ii, Caesarea ii, usha'apanum kau'an kadimana'o nii okiwan powaa iti.

⁵ Marii uzowaunaanao makon otuma di'iki'i, umishiin an iaitan Paul sha'apatan dikauda kida'o aimaakan, marii ikowaadan na'ii kanom wuru'u dikauda kida'oraz usha'apatan.”

⁶ Festus na'ian 8 oo 10 kamoo Jerusalem ii. Uruu dauna'an zii ukiwan powaa iti Caesarea iti. Ba'oran kamoo pakaawan dauna'an, uruu'ua usakanatan kootowapa-kizai dapunaa nazo ii. Na'iki udyuudan naa Paul na'aka-ka'o pa'ida'ati.

⁷ Uruu una'aka-kaoa'a naa i'ida'ati. Sariapa Jewnao, wa'atiinao kidaz Jerusalem iki, kasaba'ukinan naa Paul dazaba an. Na'iki ikowaadan naa iriba dikauda kida'o aimaakan usha'apaapan. Aizii ipishaa-kaoa'a naa, mazan aona'a naa zoobaba imishian wuru'u paparadan udau'an kida'oraz.

⁸ Udauna'an Paul paradan kaikapa'a pakazannaatin-kinnaa nii: “Aonaa okashadan oo odakoopan kakinaorii wuru'u taa-kariwaiz waunao Jewnao ati. Na'iki aonaa osha'apatan Tominkaru Dapu, oo osha'apaapan dikauda kida'o aimaakan na'ii. Na'iki aonaa kanom dikauda'o nii osha'apatan udaru'o naobanai Caesar* tuma na'iki aonaa odikintapan ukakinaori kida,” ukian.

⁹ Mazan Festus aipan pakaimandan Jewnao nyukunuu pa'ati. Uruu idi ipishaan Paul kaikapa'a: “Na'apa punyukunuu, turuu mani pumakon Jerusalem iti, na'ii kizi pukootowapa-kida-ka'o okanaapu'u wuru dau'ana'a Jewnao kowaadani kidaz pusha'apatan?”

* 25:8 Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinnao di'ii.

¹⁰ Paul kian u'ati, “Mazan dii òkadishitapa-kida-kaò pugaru kanaapu'u, naobanai Caesar kabootaniaz kaudina'o nii da'a'a. Ukau'an turuu òkootowapa-kida-kaò di'oraz kootowapa-kizai ida'a. Puaitapa aonaa kanom dikauda'o nii aimaakan òsha'apatan Jewnao ati.

¹¹ Dii mani òsha'apatan an dikauda'o aimaakan, turuu mani òzowii-kaò udikin ii, aonaa mani òmarainan òzowii-kaò. Mazan aizii puabatan pu'u aonaa òsha'apatan dikauda'o aimaakan, aonaa turuu pudyuudan ògaru i'idi'iti. Mazan òzaamatinpan idi Rome di'iti, turuu pa'an pudyuudan ògaru Rome iti, na'ii kizi òkootowapa-kida-kaò naobanai Caesar kanaapu'u,” ukian.

¹² Sariapa Festus tanawatinan, na'iki ukadotinan pidannao tuma, wuru'u kaudinainao kidaz patuma. Udauna'an utanawatinan koshan Paul ida'ati, na'iki ukian u'ati, “Mishi tuukii puaipan pudyuuda-kaò naobanai Caesar di'iti, ukau'an na'iti'o ni'i naa pudyuuda-kaò,” ukian.

Festus paradan King Agrippa ati Paul dau'an

¹³ Udauna'an King Agrippa na'iki udadakoo Bernice kaawan Caesarea ati, ìmorowautapa'anan Festus ida'ati, na'iki ìkonaukii-kida'anan unaobanai-tinan.

¹⁴ Na'apain ìmorowautapan dono, Festus kowaadan naa King ati ipai daunuuda'u Paul taratapa-kaò dau'an. Ukian, “Kaina'a pidan taratapa-kaò kaida'a'a, una'an Felix wa'akan.

¹⁵ Aizii òmakonkan dono Jerusalem ii, Jewnao faadaanao zowaunaanao, na'iki kazowautapa'o Jewnao kaakapaan uruu ò'ati, ìkowaadan usha'apaapan dikauda kida'o aimaakan, na'iki ìdyuuda òzowii-kidan uruu.

¹⁶ Mazan òkian i'ati, 'Waunao Rome sannao, aonaa pa'an wakashaapan pidan sha'apata-kaò, oo uzowii-kaò sariapa. Waunao, wakaduz kaikapa'a, waaipan nii zii pa'an ukadishita-kida-kaò kiwiin wunao kanaapu iti'i kaaka-painaouz uruu. Waabata kizi na'apam ukian padau'an, ukazannaatin-kinaa nii.'

¹⁷ “Ìnao Jewnao kaawankan dono da'ati'i, aonaa òtomunu'ikinpan ìdyaun. Ba'oran kamoo ida'a òdapada-kida'akan naa Paul na'iki òkootowapa-kida'akan naaz.

¹⁸ Aizii wuru'u Jewnaouz, ìkaakapaan naazu, mazan aonaa zoobaba kanom òabatan ìkowaadan usha'apatan dikauda'o nii aimaakan. Ò'itiiman sha'a dikauda'o aimaakan nii wuru'u usha'apataniaz. Ukau'an aonaa kanom dikin ii uzowii-kaò.

¹⁹ Kanom dikin ii òabatan ìkashadaakapan utuma, soo paTominkarun kaki-naori kida dau'an karikaonan. Na'iki pidan mawaka'ora'a naa dau'an, Jesus kia'oraz u'uu, uruu dau'ana'o kapam wuru'u ìto'oranuz u'ati. Mazan Paul kian, 'Kakupa uruu!'

²⁰ Aonaa òaitapan na'apam òsha'apatan wuru'u kaikapa'oraz aimaakan kida'a. Uruu idi òpishaan Paul, 'Turuu mani pumakon Jerusalem iti, na'ii kizi pa'an òkootowapa-kidan pugaru, wuru dau'ana'a aimaakan kida kowaada-kariwaiz pudau'an?'

²¹ Mazan ukian, uaiapan soo naobanai Caesar kootowapa-kida'o nii paugaru. Uruu idi òdyuudan utarata-kaò powaa iti, atii kaina'a'o nii na'apainim òdyuudan uruu, naobanai Caesar di'iti.”

²² King Agrippa kian, “Ògaru, òabata'azoo kapam kaiwuru'u ukuwaa kidaz.” “Waikana'ana'o nii puabatan ukuwaa,” Festus kian.

²³ Ba'oran kamoo King Agrippa na'iki udadakoo Bernice wa'atin naa, umanawun kida'o pakamichan ìkaiwadan. Baokopa ìmorotan kabaun kasaba'uinapa-kizai nazo iti, soldyaanao zowaunaanao tuma, na'iki umanawun kida'o pidannao tuma. Udauna'an Festus dyuudan naa Paul nanaka-kaò.

²⁴ Ukaawa-kida-ka'o dauna'an, Festus kian naa, "King Agrippa, na'iki ipai unao pidannao. Dii wuru'u daonaiora da'ainao Jewnao, na'iki Jerusalem ii akainao Jewnao kaakapautaniaz, na'iki tuukia'oraz ïaipan uzowii-ka'o.

²⁵ Mazan aonaa zoobaba òabatan dikauda'o nii aimakaan usha'apatan uzowii-kida-kinao nii. Na'iki paaipan ati pa'an upishaan padyuuda-ka'o Rome iti, naobanai Caesar di'iti. Uruu idi òdyuudan nii uruu Rome iti.

²⁶ Mazan aonaa kanom òikodan, òsaadan nii naobanai Caesar di'iti udau'an. Aizii di'i òkadishita-kidan uruu ipai unao kanaapu iti, na'iki pugaru kanaapu ati'o manawun King Agrippa. Puabatan dauna'an uparadan, panaadon puabatan nii kanom dikin ia'o Jewnao to'oratinan u'ati.

²⁷ Usha'apanum kau'an aonaa turuu òdyuudan tarainpa'o pidan, òmasaadakan pu'u kanom dikin ia'o wuru'u utarainpanuz," ukian.

26

Paul kazannaatinan King Agrippa kanaapu'u

¹ Uruu idi King Agrippa kian Paul ati, "Puparada'azon an pudau'an, turuu puparadan." Sariapa Paul sawadan paka'u na'iki uparadan kaikapa'a:

² "Naobanai Agrippa! Kaiman manawun ò'ati pukashaapan òparadan. Aizii òkazannaatinan nii pukanaapu'u Jewnao to'orainpan ai ò'ati, òmasha'apatakan pu'u dikauda'o aimakaan.

³ Pugaru, puaitapanii kaiman-daun Jewnao kaduz kida, na'iki puaitapa ipai kanom dau'ana'o òkashadaakapauzon kapam. Uruu idi òaipan puabatapan òkuwaa kaimanaiman.

⁴ "Ipai Jewnao ïaitapanii ògaru, ïaitapa òkaduz kida òkoraidaonaan iki'o atii kai. ïaitapanii na'apam òmashaapauzon òwiizi ii, udauna'an Jerusalem ii.

⁵ Ìnyukunuu na'apan an, marii òkowaadan pu'ati kai na'apam òtukapauzon òmashaapan kiwiin, na'iki marii òkowaadan kanom òmishidanii. Ògaru Phariseenao di'iti'i da'i òzaamatinpauzon. Ìnao tuukia'oraz manawun ïizo'atin Jewnao kakinaori kida.

⁶ Aizii di'i òkadishitan da'a'a, òkootowapa-kida-ka'o soo òmishidan idi tuukii, wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz da'i pasha'apata'azon wadokozu-daunnao ati.

⁷ Uruu idi'o tawuru'u wairibanna, 12 Jacob dinauou, na'iki ìnao takandaunnao, karikaonan da'i òtorainpan na'iki òtaainan Tominkaru ati, ipai kamoo na'iki maruta'o. Ìzaudapan idi'i naa kaimana'o taa'azoo-kariwaiz pa'ati. King Agrippa, uruu kapam wuru'u òzaudapaniaz naa, na'iki uruu dikin ia'o wuru'u Jewnao to'orainapanuz ò'ati.

⁸ Ukau'an ipai unao da'ainaou'u, kandii nii mooko aonaa umishida'azon wuru'u Tominkaru kadishita-kidanuz pidan mawaka'o?

⁹ "Ògaru na'apa'o zii da'i kiwiin, tuukia'o òaipan òmashaatan wuru'u pidan-nao da'ananuz Jesus, Nazareth sanaz.

¹⁰ Òkowaadan nii na'apam òsha'apaapauzon da'i aimakaan kida Jerusalem ii. Faadaanao zowaunaanao dyuudan kawana'ati òkaboota-kidauzon mishidainao Jesus taraa-kizai iti. Aizii òzowii-ka'o an, kaiman ò'ati na'apa ònyukunuu òkawan.

¹¹ Òmakon nii da'i ipai synagogue kawana'ati, òdorotan wuru'u mishidainaouz Jesus, marii kizi òpataka'uta-ka'o. Na'iki tuukii òdyuudan òdakoopan wuru'u pamishidanuz Jesus. Òto'oran idi ò'ati tuukii, òmakouzon da'i ba'oran donoi kawana'ati kida òdorotan òdyau.

*Paul kowaadan na'apam pazaamatan Jesus panaobanaa nii
(Acts 9:1-19; 22:6-16)*

¹² “Bauda'apa kamoo òmakopaanan Damascus iti, òna'akapanii kaarita faadaanao zowaunaanao saadanii, ma'ozaka kizi na'iki mabaa'azoo kizi òsha'apatan pidannao uruu ida'an.

¹³ King Agrippa, dunapo ii sakitapa kamoo òtukapan aimaakan kanada'o, ukanadapan ògaru na'iki òminauda'unao. Ukanadapan aokazi iki kanada, kanada powa'a zii manawun kamoo ai.

¹⁴ Ipai wawaota'akan imi'i baara iti, na'iki òbata parada-karu kian ò'ati Hebrew* paradan ida'an, 'Saul! Saul! Kandii nii puantamikitan ògaru kaikapa'a? Puantamikitan idi ògaru na'apa, puikodan kaziwa'o manawun pu'ati.'

¹⁵ “ Ònaobanaa, kanom pugaru? ” òkian.

“Sariapa udako'atin òparadan, Ògaru Jesus! Ògaru wuru'u puantamikitaniaz,’ ukian ò'ati.

¹⁶ 'Pukadishita! Òaidinan pu'ati, usha'apanum kau'an òzaamatan idi pugaru aizii òpoitoru nii. Aizii pukowaada'a naa pa'i pidannao ati ipai, ipai wuru'u putukapaniaz òsha'apatan pu'ati. Na'iki kaina'a'o nii zii òaidan powa'a aimaakan kida pu'ati pukowaadan nii pidannao ati kapam.

¹⁷ Òdyudan nii pugaru Jewnao na'iki Gentilenao bii iti, na'iki òkazannaatan nii ìsha'apatan an pugaru.

¹⁸ Pugaru òaipan tukapa-kida'o nii ì'ati mishi'o kuwai òdau'an. Marii kizi ìkoditan maruta'o-karu iki, kanada'o-karu ati. Na'iki ìmuudin kizi'i naa panaobanaitapan ai Satan, ìzaamata kizi'i naa pa'an Tominkaru panaobanaa nii. Aizii ìmishidan an ògaru, mainaabata-karu nii ì'oian, na'iki Tominkaru buutan ni'i naa ìdyaun papidanannao nii,' kia'o wuru'u ukiauzonuz ò'ati.

Paul kakuwaapan pakaudinan dau'u

¹⁹ “Naobanai Agrippa, òizo'ati wuru'u aokazi iki'oraz parada-karu.

²⁰ Kiwiin òkakuwaapan Damascus ii aka, udauna'an Jerusalem ii aka, na'iki ipai Judea Baara ii aka òkakuwaapan. Uruu dauna'an òmakon Gentilenao bii ii aka kapam. Òkakuwaapan na'iki òkakinaopan ìdyaun, ìmuuda kizi'i naa pasha'apaapan oii kida'o aimaakan. Ìtanawatin kizi'i naa pa'an Tominkaru ida'ati, na'iki ìtukapa-kida kizi'i naa mishi patanawatinan pa'oian ai, pa-mashaapan ida'an kaimana'a naa.

²¹ Kaikapa'o dikin ia'o wuru'u Jewnao to'orainapanuz ò'ati. Tominkaru Dapu ia'o wuru'u ìzaamatanuz ògaru. Na'iki na'apain ìaipan pazowia'akan ògaru.

²² Mazan Tominkaru kazannaatapa ògaru ì'ai, atii di'i òkadishitapanu'u. Ukau'an ipai òkowaadan naa wuru'u òtukapanii kidaz aimaakan ipai pabi'inaaka pidannao ati, na'iki naobanainao ati. Mazan aonaa pa'inaa kida'o aimaakan mani wuru'u òkowaadapaniaz Tominkaru prophetinnao na'iki Moses saadauzonii kida ai. Mishi'oraiman uruu dau'ana'o pa'an tawuru'u ìsaadanii kidaz.

²³ Ìkian Christ pataka'uta-ka'o nii, atii uzowii-ka'o nii. Mazan uru'o nii kiwiin kadishita pamawaka-kizi iki, kowaada'o nii, na'iki tukapa-kida'o nii kanada'o Jewnao ati na'iki Gentilenao ati.”

²⁴ Paul paradan idi na'apa, sariapa Festus kadako'okan Paul ati kaikapa'a: “Paul! Madorona'a naa puzowau, putominapatin-kinaa.”

* 26:14 Hebrew: uruu Jewnao mashaapainao Israel ii paradan.

25 Paul kian, “Naobanai, aonaa òzowau madoronan, mishi'o na'iki saki-tapa'o kaiwuru'u òparadanuz.

26 King Agrippa! Aonaa òkiba'azon òparadan pu'ati, usha'apanum kau'an pugaru, puaitapanii ipai kanom daua'o kaiwuru'u òkadakotinanuz. Usha'apanum kau'an aonaa dizinpa'o mani Jesus sha'apata-ka'o, ipai uaitapa-ka'o.

27 King Agrippa! Pumishida wuru'u Tominkaru prophetinnao saadau-zonii kidaz udau'an? Òaitapa ipai pumishidanuzu, mishii?”

28 Naobanai Agrippa kian Paul ati, “Pu'itiiman pupana'adan nii ònyukunuu aizi'ika'o pukuwaa ida'an?”

29 Paul kian, “Aonaa usha'apan puabatan parada-karu aizi'ika'o, na'iki kotua'iki'ora'a naa puabatautan, mazan òtoriiipan nii Tominkaru ati, marii kizi pugaru na'iki ipai wuru'u abatapainauz kai, na'apa kizi umishidan ògaru kawan, mazan aona'o nii pa'an uwatudapa-ka'o ògaru kawan.”

30 Udauna'an King Agrippa, na'iki naobanai Festus, na'iki Bernice, na'iki ipai ba'orainao pidannao kadishita'akan na'iki ìkodia'akan naa.

31 Pakoditan dauna'an, ìkian pa'atiaaka kida, “Aonaa kanom dikauda'o nii usha'apatan, aonaa kanom dikin ii uzowii-ka'o oo utaratapa-ka'o.”

32 Sariapa King Agrippa kian Festus ati, “Aonaa mani upishauzon padyuuda-ka'o naobanai Caesar di'iti, umuuda-kaoa'a naa mani padamata aizii wuru'u,” ukian.

27

Paul dyuuda-ka'o Rome iti

1 Aizii Paul na'iki ba'oran taraapa-kariwainao pidannao dyuuda'azoo-ka'o dono'o naa Rome iti, Italy Baara'a ia'oraz, uru'u naa ìtaa-kaoa'a naa Julius ka'u iti. Uruu kaudina'o tuubaru kidainao soldyaanao tuma, Caesar soldyaannaouz.

2 Wapaidin-kida-kaoa'a naa* udaru'o kanawa zo'iti, wa'ati'o Adramytium iki, una'akapikinao kiwapaanan naa powaa iti Asia iti. Na'iki ìmashaadinpaanan nii kanawa mashaadin-kizi kida kawana'ati Asia ii aka kida'oraz. Na'a'o kapam Aristarchus watuma, Thessalonica san, Macedonia ia'oraz.

3 Ba'oran kamoo wakaawan Sidon iti. Kaiman mazan Julius kamunanun Paul ati, ukashaapa umorowautapan na'ii papaonarunao di'ii'aka, ìtaa kizi u'ati aimaakan uaiapanii kida.

4 Na'iki'i naa koshan wamakon, mazan ma'ozaka manawun awaru wakanaapu iki. Uruu idi wakora'ukan katonaru Cyprus di'iti, wadikindina'azon idi awaru ai ubarau ii aka.

5 Udauna'an kanawa kora'uka-kida-ka'o baza iti, Cilicia na'iki Pamphylia itinapu, na'ii'aka'a naa wamakon atii wakaawan Myra iti, Lycia ia'oraz. Na'ii wamaaratina-kida-ka'o kanawa di'iki.

6 Na'ia'a naa Julius, soldyaanao zowaunaaz pishaan pamakon ba'oran pidannao kanawan ida'an, Alexandria iki'o ìwa'atin, na'iki Italy iti'o ìmako'onan. Uruu idi wapaidin-kida-kaoa'a naa koshan uruu kanawa zo'iti.

7 Na'iki'i naa wamakon kona'ii, kona'ii, usha'apanum kau'an ma'ozaka manawun awaru wakanaapu iki. Atii iriba kamoo dauna'an, kasha'apanna'o ida'an wamaonapatan padamata donoi Cnidus iti, mazan aona'a naa kanawa zikadina'azon, ma'ozaka manawun awaru wakanaapu iki. Uruu idi wakora'ukan wadaba itinapu, paran baoko a'o katonaru di'iti,

* 27:2 Da'a'a watukapan Luke, saada'oraz di'oraz kaarita'a, baokopatinan koshan Paulnao tuma.

Crete kia'o udakotapa-kae. Waaipan wadikindinan awaru ai ubarau ii aka. Maonapa wadobata'akan Solmone an, katonaru dyuo a'oraz.

⁸ Mazan kasha'apannaa wamakon katonaru za'an atii wakaawan "Kaimana'o Mashaadin-kizai" di'ii, maonapa'oraz donoi Lasea iti, na'ii mazan uruu katonaru di'ia'oraz.

⁹ Aata, iriba'a naa kamoo wawaziwa'akan. Aizii dobata'aka'a naa amazada Jewnao Sanadinpaizon Kamoon, na'iki kichana'iki-kia'o ni'i naa chi'ikapa-karu paran baoko an awaru ma'ozakan idi'i naa. Uruu idi Paul kakinaowan kanawa na'akapikinao.

¹⁰ "Aonaa turuu wadobatan kai. Wamakon dono, dikauda'o nii aimakaan sha'apan wa'ati. Panaadon wawaziwaan nii kanawa na'iki uwazoo kida na'iki pidannao kapam."

¹¹ Mazan tuukii pa'an kanawa na'akapikinao zowaunaa, na'iki kakanawanu'o dobata'azon. Uruu idi tuukii ina'apatan soldyaanao zowaunaa nyukunuu paparadan kawana'ati. Aonaa umishida'azon Paul paradan.

¹² Na'ii wuru'u kanawa mashaadin-kiziz, aonaa sookapa-kizai kaimanan amazada wadidiizon dono.[†] Uruu idi iriba pidannao kanawa zo'ainao na'apatan panyukunuu. Tuukii iaipan padobatan, kanawa na'akapikinao zowaunaa paradan kawana'ati. Kaina'a ba'oran wiizibai na'ii, uruu katonaru token itinapu, maonapa'oraz donoi Phoenix iti. Na'ii pa'an iaipan patoman pawiziba nii, atii amazada wadidiizon ipain. Na'iki uruu di'ii aonaa awaru zowiauzon tuukii manawun amazada, ukashakarutinnan idi.

Ma'ozaka'o awaru daua'o

¹³ Upu'a'a naa awaru kaawan kona'ii wadaba iki, paran baoko ikinapu. Tuukii ikonaukian, na'iki ikian, "Turua'o nii wamakon." Uru'u naa mazan ikosotan kimisha'o aimakaan wuru'u mashaadinapa-kida'oraz kanawa. Udauna'an ikida'ukina'akan naa, maonapa zii kanawa makopaanan Crete danoma an.

¹⁴ Kadiman aka uruu dauna'an ma'ozaka'o manawun awaru kaawa'akan naa wadaba iki, katonaru di'ikinapa.

¹⁵ Sariapa awaru zowitan kanawa padaba iki. Aka, watiwaan naa padamata wasakitapadan kanawa zowau, mazan aona'a naa waka'iitan wana'akan kanawa wamako'ozoo-kizi an. Uruu idi wamuuda'akan naa kanawa, na'iki'i naa awaru kida'uka'akan naazu atii wadaba iti paran zikon iti.

¹⁶ Uruu idi kanawa makon atii maonapa ba'oran katonaru sodi, paran zikon ia'o dazaba an, Cauda kia'oraz udakota-kae. Na'ii wadikinda'aka-kae masakauda'u awaru ai. Udauna'an kanawa na'akapikinao saabatan naa kanawa sodi, paminauda'u udaru'o paawa iti, atii kasha'apannaa iipaian pawatudanuz.

¹⁷ Uruu dauna'an kanawa na'akapikinao watuan naa kaimanaiman pakanawan tu'uz ushazodan ai. Tuukii itarian, izauda-kidan paikodan maanaaba'o, Libya danoma an. Uruu idi iaipowa'adan na'iki itoka-kidan naa kamicha mada kida'ukapa'oraz udaru'o kanawa, mazan upu'u zii awaru kidu'ukan wuru'u kanawaz.

¹⁸ Aonaa awaru mashaadan, pakawan ma'ozaka uto'oradinan. Ba'oran kamoo ikaboowan naa kanawa wazoo kida wunu baoko iti.

[†] 27:12 amazada wadidiizon dono: English ida'an udakota-kae 'winter.' Kasha'apannaa chi'ikapa-karu kanawa ida'an paran baoko ii aka. Usha'apanum kau'an ma'ozaka manawun awaru amazada wadidiizon dono. Turuu wuru'u ma'ozaka'oraz awaru zowian udaru'o kanawa, na'iki unaraadanuz pidannao tuma.

19 Ba'oran kamoo ida'a uruu ikaboowa'akan naa kanawa sha'apauzinaa kida wunu baoko iti.

20 Iriba kamoo aonaa watukapan kamoo oo wizinao. Pakawan awaru ma'ozaka, na'iki kichana'iki kii manawun, aona'a naa waaitapan na'apam naa washa'apatinan powa'a. Wa'itiiman shaa wamawakan naa wuru'u.

21 Dobata'a naa kamoo, aonaa pidannao nikan pawanyukunuu. Uruu idi, Paul kadishitan ikanaapu iti na'iki ukian i'ati, "Uabata o'paradan. Uizo'atiizon an mani o'paradan, kaina'ii zii mani padamata waunao kai Crete ii, aonaa mani dikauda'o aimaakan sha'apan wa'ati kaikapa'a, na'iki aonaa mani padamata wawaziwaan aimaakan kida.

22 Mazan aizii o'kia'azon ipai unao ati! Uma'ozakada unyukunuu, aona'o nii bauda'apa pidan mawakan. Soo kanawa'o nii karikaonan wawaziwada.

23 Usha'apanum kau'an aiwaka'an angel kaawankan o'ida'ati Tominkaru o'taapiki na'iki o'naobanaa di'iki'o. Uduyudan pa'angelin paradan o'ati kaikapa'a:

24 'Paul, aonaa putaria'ana'a, aona'o nii pusha'apan. Mishi'o nii pukadishita-kida-ka'o naobana'i Caesar kanaapu iti Rome ii. Tominkaru kaimanan idi manawun, ukazannaatan nii ipai wuru'u putumainaoz pidannao.' "

25 Uruu idi Paul kian i'ati, "Ukau'an uma'ozakada unyukunuu. Omishida Tominkaru kazannaatan nii waunao, paparadan kawana'ati o'ati.

26 Mazan waua'ii, awaru kidu'ukan nii wakanawan maana'o-karu iti, katonaru danoma iti," ukian i'ati.

Kanawa zo'ainao tarian panaraan ai

27 Uruu dauna'an awaru kida'ukapan naa kanawa ipai kamoo na'iki ipai maruta'o Mediterranean baoko ii aka. Aizii tomun-zikon, dya'utam sonditan ida'a'a naa, kanawa na'akapikinao kian, "Maonapa'o kawanu'ora'a naa aizii wakaawan paran danoma iti."

28 Sariapa i'waota-kidan aimaakan kimisha'o paran baoko iti itukapa'azon idi na'apam wunu kaanan. Uruu idi itukapan wunu kaanan 120 feet. Masakauda'u dauna'an i'waota-kidan naa koshaniz. Uruu idi itukapan powa'a'a naa umaanan, 90 feet.

29 Uruu idi tuukii itarian, i'zauda-kidan naa pakanawan zowiitanan kuba kida di'iti. Sariapa imashaadin-kidan pakanawan, i'waota-kidan wunu baoko iti 4 kimisha kida'o manawun chipirari, sukuruu-tinapa kida'oraz kanawa dikapo itinapu. Kadimana'ora'a naa padamata i'ipan wakanada'akan.

30 Aizii pidannao kaudinainao kanawa zo'ii, itiwaan naa pakidoopan kanawa udaru'o di'iki. Sariapa i'waota-kidan duusodi'o kanawa wunu baoko iti. Itukapa-ka'o ikodanii mishi tawuru'u i'waota-kidanuzu kimisha'o chipirari kanawa zowau iki.

31 Mazan Paul aitapa, uruu idi ukian soldyaanao ati na'iki izowaunaa ati, "Wuru'u pidannao, kaudinainaoz kanawa zo'o, ikidoopan an wuru kanawa di'iki'i, kaiman-daunu'o nii pidan mawakan."

32 Sariapa soldyaanao dukutan wuru zuna'a, kanawa sodi pidannao toka-kidaniaz, uruu idi uamara'akan naa.

33 Aizii wakanada'an di'iti'i naa Paul kian ipai pidannao ati, "Akarachii! Dya'utam sondii aonaa kanom unikan, udi'itinpan na'iki utarian idi.

34 Mazan aizii o'aiapa ipai unao nikan wanyukunuu uma'ozaka-kinaa nii, na'iki ukapupa-kinaa nii, usha'apanum kau'an ipai waunao, aona'o nii kanom sha'apan wa'ati. Na'iki aona'o nii bauda'apa wawaziwadan wazowaud," ukian.

³⁵ Papparadan dauna'an ĩ'ati, Paul zaamatan naa bread na'iki utoriinapa-kidan naaz Tominkaru ati. "Kaiman manawun wakian pu'ati di'oraz bread dau'ati," ukian ipai pidannao kanaapu'u. Udauna'an udushtan naa pawanyukunuu nii na'iki uaroopan naa.

³⁶ Uruu idi ipai pidannao ma'ozakadan panyukunuu, na'iki ĩnikan naa pawanyukunuu kapam.

³⁷ Iriba'o pidannao wuru'u kanawa zo'ainaouz, kaikapauda'u'o wabaokopatinanu'u 276.

³⁸ Pidannao nikan dauna'an pawanyukunuu, uru'u naa ĩkaboowa'akan naa ipai poroom kida paran baoko iti, ĩaipan idi kanawa shaakadinan.

Kanawa shaazooobi'ĩinan daua'o

³⁹ Udauna'an amazada kanadan naa, sariapa pidannao tukapan maonapa paran danoma. Mazan aonaa ĩaitapan na'ia'oram wuru'u amazadaz. Na'iki ĩtukapa kapam kashakarutinpa'o amazada, na'iki kaatu baara-tinpa'o paran danoma. "Aushaa, watiwaa wana'akan kanawa na'iti, panaadon turua'o nii usakanatan maana'o-karu ii," ĩkian.

⁴⁰ Uruu idi ĩdukuta'akan naa wuru'u kimisha kida'o sukuruutapa-kariwaiz kanawa kadu'iki kida, una'ian naa ĩwa'aka'akan kidaz wunu baoko ii. Upu'a'a naa ĩwaota-kidan powaa iti udaru'o poora wunu baoko iti, kanawa kadikapotapa-kinaoaz. Udauna'an ĩkazadan naa powaa iti udaru'o kamicha mada doko'o kanawa zowau ida'a, kaiman kizi ĩaipan awaru pootan wuru'u kanawaz udanoma iti.

⁴¹ Aonaa zii ĩkaawan udanoma iti, mazan kanawa kaawa'akan naa maana'o-karu ati, uruu una'ian naa uwaziwainan kaatu baara ii. Aizii wunu paran ma'ozakan idi manawun, sariapa uzowitan kanawa dikapo ma'ozaka'o ida'an. Uruu idi ipai ushazoo-bi'ia'akan kanawa.

⁴² Sariapa soldyaanao zowii-bi'ia'aka'azon naa ipai daunuuda'u wuru'u taraapa-kariwainaoz pidannao. ĩzauda-kidan ĩnyootan unaawa iti na'iki ĩkidoopan pa'ai.

⁴³ Mazan tuukii pa'an ĩzowaunaa aipan pakazannaatan Paul, uzowii-ka'o ai. Uruu idi umashaatan ĩdyaun. Na'iki udyuudan naa pa'an nyoobainao kida pidannao zaka'utan kiwiin, marii kizi ĩnyootan unaawa iti.

⁴⁴ Udauna'an marii ba'orainao wuru'u aona'oraz ĩnyooban, ikodan atamun oo paranka idin kida, uruu ida'an kizi'i naa ĩnyootan paran danoma iti. Uruu na'apa'o wanyootauzon unaawa iti, aonaa kanom sha'apan wa'ati.

28

Paran baoko ia'o katonaru, Malta kia'o u'uu

¹ Wamaaratinan dauna'an unaawa ati, ukowaada-ka'o wa'ati, katonaru Malta Baara'a'o wuru'u wamaaratinanuz.

² Tuukii kawiiizinao konaukii-kidan patukapan waunao. Upu'a'a naa wunu kaawan, na'iki wadidi amazada. Sariapa ĩpu'ukadan tikazi wa'ati.

³ Paul zowaidan naa zowaakaru na'iki udokobatan naazu, na'iki usharawaan naa tikazi. Tikazi wiichan idi, sariapa kowazaz mawakakinai, koditan zowaakaru bii iki, na'iki sariapa uarotan Paul paka'u ida'a, aonaa umuudinan una'an ukazadinpan uka'u kadu iki.

⁴ Aizii kawiiizinao tukapan idi wuru'u kowazaz arotanuz Paul ka'u, sariapa ĩdi'itinpan udau'u, na'iki ĩkian pa'atiaaka kida, "Ei, zowia'o pidan arawu'u! Aonaa umawakan oo unaraan paran baoko'o, mazan watominkarun, wuru'u sha'apata'oraz pa'an pidan pa'oian dikin ii, mishi'o nii uzowii-kidan uruu kowazaz arotan ida'anazu."

⁵ Sariapa Paul ra'oka'akan kowazaz tikazi wu'iti, mazan aonaa usha'apan paarota-ka'o pu'u.

⁶ Īzaudapan naa Paul poodan, na'iki ĭtukapa'azon naa udorautan masha'apakiaka oo umawaka'akan naa, mazan tomunu'u naa uarotaka'o dauna'an, aonaa kanom sha'apan u'ati. Uruu idi ĭpana'adan naa padi'itinpan, na'iki ĭkian, "Ei, tominkaru pa'i uruu!"

⁷ Maonapa wamaaratın kızı amazada iki, kaina'a udaru kida'o zakapu baara, Publius paoriba baawu kida, uruu kazowautapa'o wiizai uruu katonaru baara ii. Wamorowautapankan dono udapu ii, tuukii ukonaukii-kidan waunao, idikinauda'u kamoo utaapan waunao padapu ii.

⁸ Uruu dono tuukia'o Publius daru karinaan, umada wiichan na'iki utyoodapan izai. Uruu idi Paul morotan uda'awupa-kizi iti, na'iki umuudan paka'u u'ida'a, na'iki utoriinpan, upishaan Tominkaru marii kizi karina'o kakudan, sariapa mishi ukakuda'akan.

⁹ Ipai pidannao kawiiizi-tinpainauz katonaru di'ii abatan wuru'u usha'apanuz aimakaan na'apa, uruu idi na'apainim ĭribannao karinaan dono, ĭna'akan nii ĭdyaun Paul ida'ati, na'iki ipai ukakudan ĭdyaun.

¹⁰ Idikinauda'u kauzu wana'ian ĭtuma, kaiman ĭtaapan waunao, ĭtaa wa'ati aimakaan mawinipinaa-daun kida. Aizii wadobata'azon dono'o naa, iriba pidannao na'akan aimakaan kida wa'ati wakaiwaan nii, na'iki wanikan nii wamakopa-kizi an.

Malta iki'o wamakon Rome iti

¹¹ Idikinauda'u kauzu dauna'an, wamakon naa ba'oran kanawa ida'an, "Shamaannao Tominkarunao"* kia'o u'uu. Wuru'u wiizai wamaratin-kiziz, di'ia'a naa kanawa na'akapikinao mashaadinan amazada wadidiizon dono. Alexandria iki'o wuru'u kanawa na'akapikinao wa'atipaunoz.

¹² Uruu idi baokopa'a naa wamakon ĭtuma atii wakaawan Syracuse iti, idikinauda'u kamoo wana'ia'akan.

¹³ Na'iki'i naa koshan wamakopaanan atii wakaawan kanawa sookadinauzo-kizi iti, Rhegium ia'oraz. Ba'oran kamoo wadobatan koshan, uruu dono awaru kaawan wabarau ikinapu. Uruu idi dya'utam kamoo ida'a wakaawa'akan naa donoi Puteoli iti, ĭtaly Baara ia'oraz naa.

¹⁴ Uruu wiizai di'ii waikoda mishidainao Jesus. ĭpishaan waunao ĭaipan wana'a'akan zii patuma bouda'apa soondii sakodaz. Uruu idi wana'ia'akan zii ĭtuma. Uruu wiizai di'iki wakidiba ida'ana'a naa wamakopaanan Rome iti.

¹⁵ Aizii mishidainao Rome iainaouz abata'aka'a naa wuru'u wawa'atipanuz, sariapa ĭwa'atin ĭikodapa'anan waunao. Waikoda pabi'i kida mishidainao zaudapan waunao market ii, Appius ia'oraz. Na'iki'i naa wadobatan baokopa ĭtuma, atii wakaawan wiizai di'iti dakotapa-kariwaiz Idikinauda'u Sookapa-kizai kii. Na'ii ba'oran mishidainao zaudapan waunao. Paul tukapan idi ĭdyaun, tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru. Uruu idi powa'a zii uma'ozakadan panyukunuu Tominkaru ati. Atii baokopa'a naa wakaawan ĭtuma donoi Rome iti.

Paul kakuwaapan Rome ii

¹⁶ Aizii wakaawan dono'o naa Rome iti, aonaa Paul taratapa-ka'o na'ii. Kashaapa-ka'o umashaapan pa'ida'a, mazan kaina'a soldyaa muuda-ka'o awunuutapa'o nii uruu.

* **28:11** *Shamaannao Tominkarunao*: wuru'u kanawa uu, na'iki na'akapikinao tominkarunnaouz, Castor na'iki Pollus kia'o ĭ'uu kida. ĭnao kawanu'o utoma-ka'o wuru'u ĭmuudaniaz pakanawan zowau ida'a.

¹⁷ Idikinauda'u kamoo Paul kaawan dauna'an, udapada-kidan naa kawautapainao Jewnao Rome ainao kidaz. Aizii İbaokopatinan dauna'an u'ida'ati, ukadakotinan naa İtuma. Ukian, "Ö'inawuzunao, Jewnao, ökia'azon unao ati, aonaa ösha'apatan dikauda'o aimaakan wairibannao Jewnao ati, na'iki aonaa öpana'adan oo ödakoopan waunao Jewnao kaduz kida, wuru'u wadokozu-daunnao dyuudazonii kidaz washa'apatan. Mazan upu'u Jewnao zaamatan ögaru Jerusalem ii, atii İtaraa-kidan ögaru Rome iki'o naobanainao ati.

¹⁸ Aizii ökootowapa-kida-kaoo dono'o naa, aonaa kanom Rome ikiinao ikodan dikauda'o nii ösha'apatan, özowii-kida-kinoo nii. Uruu idi İaipan padamata ömuuda-kaoo.

¹⁹ Mazan aonaa Jewnao aipan ömuuda-kaoo. Uruu idi öpishaan ödyuuda-kaoo da'ati'i Rome ati. Mazan aonaa ökadakotina'anani manii dikauda öiribannao Jewnao dau'an, soo öparada'azon idi ödau'an naobanai Caesar kanaapu'u, da'a'a ökootowapa-kida-kaoo dono.

²⁰ Uruu idi'o ödapada-kidan unao, ökakuwaapa'azon na'iki ökowaada'azon idi u'ati kanom dikin ia'o wuru'u özaamata-kaooz. Utukapa di'i, öanoba sukuruutapa-kaoo chain idi, aonaa kanom dikin ia'o manii, soo ömishidan idi'o Christ, tawuru'u tuukii'oraz naa Israeliteno zaudapan."

²¹ Sariapa İkian Paul ati, "Aonaa zoobaba kaarita dyuuda-kaoo wa'ati, Judea Baara iki pudau'an. Na'iki aonaa kapam wairibannao kaawainao kida na'iki kakuwaapan pudau'an. Uruu idi aonaa kanom dikauda'o nii waabatan pudau'an.

²² Waunao, waabata'azoo kapam na'apa'oram wuru'u pumishidanii kidaz. Usha'apanum kau'an ipai amazada kawana'ati waabatan dikauda kida pa'idiwaru pidannao kadakotinan wuru dau'ana'a pumishidaniaz."

²³ Uruu idi İkainabatan naa kanom dono'o nii İabata'azon wuru'u ukuwaa kidaz.

Paainaa kamoo dono'o naa, iriba pidannao kaawan Paul mashaapakizi ati. Uruu idi ukakuwaapan İ'ati chaapi'iki, atii wachuupun di'iti. Kaimanaiman ukowaadan İ'ati na'apa'oram manawun wuru'u Tominkaru naobanaita-kaooz naa. Na'iki kaimanaiman ukowaadan İ'ati, ipai aimaakan tawuru'u Jesus sha'apatanii kidaz, na'iki kasha'ora kida'oraz ubaiaapauzon na'apa manawun tawuru kawana'ati'i, Moses na'iki Tominkaru prophetinno saadazonii kidaz Christ dau'u.

²⁴ Pabi'i kida pidannao tuukii İmishidan wuru'u ukuwaa kidaz, ba'orainao aonaa İmishidauan.

²⁵ Uruu dikin ii tuukii İkashadaakapan pa'atiaaka kida. Mazan İkoditan ua'ii paniba iti, Paul kian İ'ati, "Mishi'o mishi tawuru'u Kaimana'o Doronaa kiauzonuz wadokozu-daunnao ati, prophet Isaiah ida'ana'oraz ukowaadakidazon.

²⁶ Kaikapa sha'atii tawuru'u ukianuz:
'Pumako di'oraz pidannao di'iti, na'iki pukii İ'ati:
Uabatautan nii kuwai powa'an kida,

mazan aonaa na'apainim nii uaitapan wuru'u parada-karuz.
Utukapautan nii aimaakan kida sha'apaapa-kaoo,
mazan aonaa na'apainim nii uaitapanuzu.

²⁷ Usha'apanum kau'an, tuukii manawun unyukunuu dadaran.
Na'iki tuukii u'inidan ukinoo umaabata'azookan idi parada-karu.
Na'iki uawun utarata umatukapa'azookan idi.
Aata utukapa manii, na'iki uaitapa manii padamata
wuru'u utukapa'azooniaz.

Na'iki sariapa manii padamata utanawatinan powa'a ati ö'ida'ati.

Uruu idi ðkakuda mani na'iki ðsaabaa mani padamata unao,
kia'o wuru'u Tominkaru kiauzonuz.'[†]

²⁸ Uru'u naa Paul katokonta'akan naa paparadan kaikapa'a: "Ukau'an, ðaipan unao Jewnao aitapan, Tominkaru dyuuda-kidan parada-karu wuru'u kazannaatin-karu dau'u kida'oraz, Gentilenao ati'o. Usha'apanum kau'an ĩnao, ĩabata na'iki ĩmishida pa'an wuru'u kuwai kidaz!"

²⁹ [Sariapa Jewnao kodita'akan ĩabatan idi Paul paradan na'apa, tuukii na'iki ma'ozaka ĩkashadaakapan naa pa'atiaaka kida.][‡]

³⁰ Dya'utam wunu Paul mashaapan kabaun pakawinipinaapanii di'ii. Ipai umorota-kidan, na'iki unaubaan pidannao morowautapainao kida pa'ida'ati.

³¹ Kaimanaiman ukowaadan ĩ'ati na'apa'oram manawun wuru'u Tominkaru naobanaita-kaoz, na'iki ipai ukowaadapan pidannao ati Naobanai Jesus Christ dau'an. Mabaa'azoo ukakuwaapan na'iki ma'ozaka kapam. Na'iki aonaa kanom mashaatan ukakuwaapatinan.

[†] 28:27 Isaiah 6:9-10 [‡] 28:29 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

Paul Kaaritan Rome Iainao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Paul saadan di'ora'a kaarita mishidainao Jesus Christ ati'o, Rome iainaouz ïmashaapan. Aonaa na'apainim zii Paul makouzon Rome iti, mazan kaina'a uaitapanii mishidainao mashaapan na'ii. Na'iki udakotan pamorowautan ïnao di'iti. (Romans 15:22; 16:21)

Di'ora'a pakaaritan ida'a, kaimanaiman Paul kainaabatan Kaimana'o Kuwai dau'an. Na'iki ukowaadan na'apa'oram wuru'u Tominkaru dakotanuz pidan kaimana'o nii. Paul kowaadan, aonaa bouda'apa pidan kaimana'o nii. Soo Jesus Christ, uruu bouda'apa kaimana'o manawun. Wamishidan dono Jesus, waso'ota-kae oia'o kazowautapan ai waunao, na'iki pa'ina'o mashaapa-karu taa-kae wa'ati. Uruu idi kaimana'o ni'i naa wamashaapan Tominkaru tuma.

Paul nyukunuu-kidan pakaaritan ida'an, ipai pidan oia'o pa'idiwaru, aonaa kanom ikodinan Tominkaru umanawunun. (Romans 3:23) Soo Tominkaru taa'o kazannaatin-kinai, Jesus Christ mawakan ida'an cross paawa'a. Kaina'a bouda'apa aimaakan ida'an, turuu Jewnao (Abraham kaimana-daunnaouz), na'iki Gentilenao (pana'ainaouz pidannao Jewnao ai) ikodan kazannaatin-karu. Ipai ïnao, ïikodan nii pakazannaatin-kinaa nii soo pamishidan ida'an Jesus Christ.

Kaarita buutinnan kida

Paul sakadan pakakuwaapan Kaimana'o Kuwai dau'u 1:1-17

Ipai pidan oia'o, aipa'o pakazannaata-kae 1:18-3:20

Na'apam Tominkaru kazannaatan pidan 3:21-4:25

Kakupa-karu ikoda-kae Jesus Christ ida'an 5:1-8:39

Jewnao na'iki Gentilenao aiapa-kae ïmishidan Jesus Christ 9:1-11:36

Na'apam pidan kaduz zaamatanpa'oraz Jesus Christ ida'ati 12:1-15:13

Paul katokontan pakakuwaapan 15:14-16:27

¹ Di'ora'a kaarita, õgaru Paul di'iki'o, Christ Jesus poitoruz. Tominkaru zaamatan õgaru Christ Jesus apostlen nii, na'iki ubuutan õgaru kowaadapa'o nii pidannao ati uruu di'iki'o Kaimana'o Kuwai.

² Kotua'ora'a naa Tominkaru kowaada-kidan Kaimana'o Kuwai dau'u. Na'apa prophetnao saadan Tominkaru Paradan ida'a.

³ UDani daua'o wuru'u Kaimana'oraz Kuwai. Wuru'u udaniz, uruu wanaobanaa Jesus Christ. Ukaawankan dono pidan nii, King David takaandau uruu.

⁴ Mazan uruu mishi'o Tominkaru, na'iki aonaa usha'apatan oia'o. Umanawunu'o pama'ozakan ida'an Tominkaru kainaabatan pauDani manawun uruu, pakadishita-kidan ida'an uruu mawaka-karu di'iki.

⁵ Tominkaru aipan idi ipai pidannao taapan umanawun nii Jesus Christ, uaidan pakamunanun õ'ati Christ ida'an. Uzaamatan õgaru kakuwaapa'o nii manawun ipai Gentilenao* ati, ïizo'ati kizi Christ pamishidan ida'an Tominkaru di'iki'o Kaimana'o Kuwai.

⁶ Aizii unao Tominkaru zaamataninao kapam, Jesus Christ pidannanau'u naa unao.

* 1:5 *Gentilenao*: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

7 Ukau'an ōsaadan di'ora'a ōkaaritan ipai unao mishidainao ati, Rome iainaouz, Tominkaru marainapanii unao na'iki uzaamatanii unao papidanannao nii manawun. Ōtoriiipan waDaru Tominkaru ati, na'iki waNaobanaa Jesus Christ ati, marii kizi ukamunanun u'ati na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii.

Paul morowauta'azon Rome iainao mishidainao di'iti

8 Aizii kiwiin, kaiman manawun pugaru, ōkian Tominkaru ati, Jesus Christ ida'an, ipai unao dau'an. Usha'apanum kau'an ipai'i naa wiizai kawana'ati pidannao kaunamunaatan umishidan Christ.

9-10 Tominkaru ati'o ōkaudin kaimanaiman ōnyukunuu iki, ōkowaadapan pidannao ati Kaimana'o Kuwai, uDani daua'o. Tominkaru aitapanii mishi'o kaiwuru'u ōkianuz kaikapa'a: Karikaonan ōtoriiipan Tominkaru ati ōpishaan ukaminka'utan unao, na'iki utaa pada kizi'i naa aizii ōmorowautan unao di'iti.

11 Tuukii manawun ōtukapa'azon unao, ōkakuwaapa kizi u'ati kaiman kida'o dau'u, Tominkaru sha'apataniaz ipai waunao ati. Ōkaminka'uta'azon unao powa'a kizi utaan kaimanaiman unyukunuu Christ ati.

12 Kaikapa'o dau'ati'o kaiwuru'u ōkianuz: ōkaminka'utan nii unao, na'iki unao kaminka'utan nii kapam ōgaru, wama'ozakadaaka kizi, wakowaadan ida'an wamishidan daua'o Christ.

13 Ōmin-mishidannao, ōaipan uaitapan, karikaonan da'i ōdakotautan ōmorowautan unao di'iti, mazan kaina'a da'i aimakaan kida towauda'uan ōgaru. Ōmorowauta'azon u'idi'iti turuu kizi ōtominapa-kidan unao, ma'ozaka kizi umishidapan Christ, na'apa ōtominapa-kidan kawan ba'oran Gentilenao, ba'oran donoi ii kida kapam, ma'ozaka kizi ōmishidapan Christ.

14 Ōsha'apatan ni'o Tominkaru aitan wuru'u ōkowaadapanuz Kaimana'o Kuwai ipai pidannao ati, donoi sannao ati na'iki wunao ati'i pana'ii kida'oraz ōmashaapan donoi ai. Aitapaabainao ati na'iki maaitapa-kainao ati.

15 Ukau'an tuukii ōkowaada'azon Kaimana'o Kuwai unao ati kapam, Rome iainao.

16 Ōgaru aonaa ōkiba'azoo-kidan Kaimana'oraz Kuwai, usha'apanum kau'an uruu ida'ana'o Tominkaru aidan pama'ozakan, ukazannaatan ipai pidan mishida'oraz Kaimana'o Kuwai. Kiwiitapa, Jewnao bii iki'o pidannao, na'iki aizii ukazannaatan naa kapam Gentilenao.

17 Aizii wuru'u Kaimana'o Kuwai, ukainaabata na'apa'oram ida'an Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidannao nii, soo mishida-karu ida'an karikaonan. Na'apa kotua'o usaadauz-kae Tominkaru Paradan ida'a: "Wuru'u pidan Tominkaru dakotaniaz kaimana'o pidan nii pamishidan ida'an, uruu karikaonanu'o nii ukakupan."[†]

Tominkaru pataka'utan pidannao oia'o dikin ii

18 Tominkaru aokazi ia'o kainaabatanii pato'oran pidannao ati, sha'apaapainaoz oia'o, aona'oraz kawanu'o Tominkaru nii i'ati. Ōsha'apaapan ida'an oia'o, itowauda'uu ba'orainao pidannao aitapan Tominkaru daua'o.

19 Tominkaru pataka'utan sha'apatainao oia'o, usha'apanum kau'an ōaitapanii Tominkaru dau'an, kaimanaimana'o ukainaabatan i'ati padaua'o.

20 Tominkaru toman di'iki'o amazada, turua'o pidannao aitapan kaimanaiman uruu, itukapan ida'an utomanii kida, ōmatukapauzokan pu'u padamata uruu. Uruu ma'ozaka'o manawun, na'iki uruu umanawunu'o Tominkaru ipai patomaniinao ai. Ukau'an aonaa turuu pidan kian: Aonaa ōaitapan Tominkaru, kii.

[†] 1:17 Habakkuk 2:4

21 Īaitapan pu'u padamata Tominkaru, mazan upu'u aonaa ĩtaapan uruu umanawunu'o nii, na'iki aonaa ĩkonaukii-kidan umanawunun. Maaitapinaka karikaonan ĩdi'itinpan. Aona'a naa ĩka'iitan padi'itinpan sakitapa Tominkaru dau'u, ukau'an panyukunuu na'akan naa ĩdyaun oia'o dau'ati.

22 ĩtaapinan aitapaabainao nii, mazan maaitapin-kainao karikaonan ĩdyaun.

23 Aona'a naa ĩtaapan umanawun nii Tominkaru, wuru'u karikaonanu'oraz ukakupan, mazan ĩtominkaruniitan naa ka'ui idi'o aimakaan kida toma-kae. ĩtoman patominkarun nii pidan kawan, kotu'uz kawan, wuniinao kaduz kida kawan, na'iki kowazaznao kawan.

24 Uruu idi'o Tominkaru marina'atan ĩdyaun, ĩsha'apata kizi oia'o aimakaan kida panyukunuu aipan kawana'ati, na'iki madoronaa-daun kizi'i naa ĩkiaapaakan.

25 ĩmuudan naa pamishidan wuru'u mishi'oraz kuwai Tominkaru dau'o, aizii ĩmishidan naa mariidin-karu. ĩtaapan umanawun nii toma-kariwai kida aimakaan, na'iki ĩtukapa-kida pamarainpan ĩdyaun. Mazan aona'a naa ĩtaapan Tominkaru umanawun nii, toma'oraz ĩdyaun. Uruu pa'an turua'o ukonaukii-kida-kae ipai dono. Amen.

26 Na'apa'o dikin ia'o Tominkaru marina'atan ĩdyaun, marii kizi'i naa ĩkiaapaakan madoronaa-daun, padi'itinpan kawana'ati kakiba'azonna'o aimakaan dau'u. Ukau'an, zunnao upu'u ĩna'apan, aona'a naa ĩaipan paudaiaru Tominkaru aitan kawana'ati, mazan ĩkiaapan pamin-zunan kida'a naa.

27 Aizii daonaioranao na'apa kapam ĩdyaun, aonaa ĩaipan paudaiaro Tominkaru aitan kawana'ati, mazan tuukii ĩaipan pakiaapan pamin-daonaioran. Ukau'an, daonaioranao sha'apaapan idi kakiba'azonna'o aimakaan pamin-daonaioran tuma kida, Tominkaru kawinipinaatan ĩdyaun pataka'utin-karu idi.

28 Na'iki powa'a zii, ĩtaapan idi madiwautapa-ka'o kawan Tominkaru aitapa-kidaniaz padaua'o ĩ'ati. Uruu idi'o umarina'atan ĩdyaun, ĩsha'apata kizi'i naa kakiba'azonnao kida'o aimakaan padi'itinpan kawana'ati. Uruu idi'o ĩsha'apatan naa oia'o aimakaan kida, aona'oraz ukaimanan pidan sha'apatan.

29 ĩkaduz ĩsha'apaapan oia'o aimakaan pa'idiwaru: ĩantamikitinan; ĩaipan pasha'apauz nii powa'a zii; ĩnaudapa pakaziwan ba'orainao pidannao; ĩkishauzin, ĩzowian pidan. Aizii na'apam nii ĩparadaakan, soo ĩzunaapaakan; ĩmariidinan; ĩkadakotinan pairiban dau'u; ĩdakoopan ba'oran pidan mashauda'u.

30 ĩmariidinan pairiban dau'u ĩaipan idi uunamunaa abata-kae dikauda. ĩto'ora-kizaitapan Tominkaru; ĩdakomikitinan; ĩatadinpan, na'iki umanawun nii ĩkakuwaapan padau'an. ĩdi'itinpan pa'ina'o aimakaan dau'u pasha'apatakinaa nii oia'o. ĩdikintapan padaronao.

31 ĩdi'itinpan maaitapinaka karikaonan, aonaa ĩmishian paparadan. Aonaa ĩkaminka'utan pairiban, ĩaitapan pu'u ubaiaapan kasha'ora'o.

32 Tominkaru aitapa-kidani'i naa ĩ'ati sakitapa'o pakakinaori: pidannao na'apa'oraz ĩmashaapan, marii ĩmawakan, kia'oraz. ĩaitapan pu'u na'apa'o kakinaorii, mazan upu'u zii ĩsha'apaapan oia'o aimakaan kida. Na'iki ĩkonaukii-kida kapam baokoinao sha'apatan na'apa kida'o oia'o.

2

*Tominkaru di'itapa aimakaan
sakitapa*

1 Aizii pugaru, dakota'oraz ba'oran pidan oia'o nii, na'iki pukian an udau'an: sakitapa'o wuru'u Tominkaru pataka'utanuz uruu. Pudau'ati'o kapam wuru'u puna'apanuz. Usha'apanum kau'an, na'apa'o kapam pugaru uruu kawan, pusha'apaapanii oia'o.

2 Na'iki waaitapa Tominkaru pataka'utan nii sakitapa'o ida'an ipai sha'apaapainao na'apa'o aimakaan.

3 Aizii pugaru, pudakotan ba'oran pidan oia'o nii, mazan upu'u pusha'apaapan uruu kaduz oia'o aimakaan kida. Pu'itiiman aona'o nii Tominkaru pataka'utan pugaru, upataka'utan dono sha'apaapainao oia'o?

4 Aonaa mooko pudi'itapan na'apam Tominkaru kamunanun manawun pu'ati? Pusha'apaapan pu'u oia'o, aonaa upataka'utan pugaru sariapa, na'iki utaan dobata amazada pu'ati, upataka'utan ua'ii pugaru? Aonaa mooko puaitapan Tominkaru kamunanunuz manawun pu'ati uaipan idi'o putanawatinan pu'oian ai?

5 Mazan dikintapa pugaru, aonaa pumuuda'azon pusha'apaapan oia'o. Ukau'an, puaiapan ati'o wuru'u puto'oradanuz Tominkaru powa'a zii pu'ati, upataka'uta-kinaa nii pugaru wuru kamoo dono'o upataka'utanuz naa sha'apaapainao oia'o. Uruu dono, ipai'o nii pidannao aitapan sakitapa'o ida'ana'o Tominkaru dakotan pidan, oia'o pidan nii, oo kaimana'o pidan nii.

6 Tominkaru kawinipinaatan nii ipai waunao, washa'apatan kawana'ati aimakaan.

7 Kaina'a pidannao, aonaa ikashadinan pasha'apaapan kaimana'o aimakaan. Na'apa'o ida'an ikainaabatan mishi'o iaipan Tominkaru naubaan na'iki utapan idyaun umanawunnao nii, na'iki utaa kizi'i'ati karikaonanu'o kakupa-karu. Inao ati'o nii Tominkaru taan karikaonanu'o kakupa-karu.

8 Mazan pidannao sha'apaapainaoz aimakaan panyukunuu aipan kawana'ati, dikintapainaoz mishi'o kakinaorii, na'iki sha'apaapainaoz pa'atiaaka oia'o aimakaan. Inao ati'o nii tuukii Tominkaru to'oran, na'iki tuukia'o nii upataka'utan idyaun.

9 Ipai pidannao sha'apaapa'oraz oia'o aimakaan kida, ibaiaapan nii kasha'ora'o na'iki kaziwa'o. Aitaniimana'o nii Jewnao baiaapan kasha'ora'o, na'iki Gentilenao, na'apa'o nii ibaiaapan kapam.

10 Mazan pidannao sha'apaapa'oraz kaimana'o aimakaan, inaou'o nii Tominkaru naubaa. Utukapan nii idyaun umanawunnao nii, na'iki utaan nii inyukunuu kaiman-kinaa nii. Aitaniimana'o utaan Jewnao nyukunuu kaiman-kinaa nii, na'iki Gentilenao, na'apa'o nii utaan i'ati kapam.

11 Usha'apanum kau'an, Tominkaru ati aonaa na'ia'oram pidan powa'a'o umanawunun pairiban ai.

12 Aizii Gentilenao, aonaan pu'u iaitakan kakinaorii Tominkaru dyuudaniaz Moses ida'an. Mazan isha'apatan an oia'o, upu'a'o nii Tominkaru pataka'utan idyaun. Aizii Jewnao, iaitakanii pa'an wuru'u kakinaoriiz, ukau'an, isha'apatan an oia'o, Tominkaru pataka'utan nii idyaun idikintapan idi paaitapanii kakinaorii.

13 Usha'apanum kau'an, aonaa Tominkaru dakotan pidan kaimana'o pidan nii, iaitakan idi kakinaorii, mazan izo'atin idi pa'an kakinaorii.

14 Aizii Gentilenao, aona'oraz iaitakan Tominkaru kakinaori. Mazan isha'apatan an sakitapa aimakaan panyukunuu kowaadan kawana'ati,

na'apa'o kainaabata ïaitapan panyukunuu ii kaimana'o aimaakan, na'iki oia'o aimaakan.

¹⁵ Pidannao na'apa'oraz ïkaduz, kaina'a'o kawanu'o Tominkaru kaki-naori saadinpan ïnyukunuu ii. ïnyukunuu kowaada kapam mishi'o wuru'u na'apa'oraz. Usha'apanum kau'an, panaadon ïnyukunuu kowaada ïati ïsha'apatan kaimana'o aimaakan, na'iki panaadon, oia'o aimaakan.

¹⁶ Ukau'an, ipai'o nii kaikapa kida'o aimaakan sha'apan wuru kamoo dono'o, Tominkaru dyuudanuzu naa Jesus Christ tiwaa-kidapan na'iki up-ataka'utan pidannao, ïdizapanii kida padi'itinnan kawana'ati. Kaikapa'o wuru'u Kaimana'o Kuwai òkowaadapaniaz.

Jewnao na'iki Tominkaru kakinaori

¹⁷ Aizii pugaru, pudakotinnan Jew nii, tuukii punyukunuu kakinaorii dau'ati. Pu'atadinpan, na'iki pukian: waunao Tominkaru pidannao manawun.

¹⁸ Puaitapa kanom Tominkaru aiapanii pusha'apatan. Na'iki tominapa-kida-kariwai pugaru kakinaorii dau'u, pusha'apata kizi sakitapa aimaakan.

¹⁹ Puzauda-kidan turuu pukainaabatan na'apam Tominkaru aipan mashaapa-karu, wunao ati'i ïshaawun kawanuinaouz. Na'iki puzauda-kidan kanada'o kawanu'o pugaru wunao ati'i maruta'o ida'a'o kawanu'oraz ïmashaapan.

²⁰ Na'iki puzauda-kidan turuu pukakinaotan pidannao, maaaitapin-kainao kawanu'oraz. Na'iki puzauda-kidan turuu putominapa-kidan koraiziannao kawanuinaouz pidannao. Usha'apanum kau'an, kakinaorii di'iki'o puaitapan ipai wuru'u aitapa'azoo-kariwaiz Tominkaru dau'u, na'iki mishi'o dau'u.

²¹ Mishi putominapa-kida pidannao Tominkaru kakinaori dau'u. Kandii nii mooko aonaa putominpan puizo'atin wuru'u kakinaoriiz? Pukian pidannao ati: Aonaa ukoidapa'ana'a. Aizii pugaru, aonaa mooko pukoidapan?

²² Pukian pidannao ati: Aonaa uba'orantapa'ana'a umin-mazidan kaina'an pu'u. Aizii pugaru, aonaa mooko puba'orantapan? Pukachama'idin ba'oran kaduz pidannao tomanii ai patominkarun nii. Aonaa mooko pukoidapan kawinipinaa kida'o aimaakan ïtorinpaуз-kizi dapunaa iki?

²³ Pu'atadinpan, Tominkaru taan idi unao ati pakakinaori Moses ida'an. Aonaa mooko pidannao paradan dikauda Tominkaru dau'an, pudikintapan idi ukakinaori?

²⁴ Na'apa usaadinpan Jewnao dau'an Tominkaru Paradan ida'a: "Unao sha'apatan idi'o oia'o aimaakan, Gentilenao dakoopan Tominkaru."

²⁵ Kaimana'o wuru'u chootin-karuz, * puizo'atin an Tominkaru kakinaori. Mazan pudikintapan an kakinaorii, na'apa'o pugaru Gentilenao kawan, aona'oraz ïchoota-ka.

²⁶ Ukau'an na'apa kapam Gentilenao, aona'oraz ïchoota-ka padamata, ïizo'atin an kakinaorii. Tominkaru tukapan nii ïdyaun papidanannao nii na'apa choota-kariwainao kawan.

²⁷ Pidan aona'oraz padamata uchoota-ka, mazan upu'u uizo'atin Moses saadanii kakinaorii. ïdakotan nii Jewnao oiainao nii, ïdikintapan idi wuru'u kakinaoriiz, usaada-ka pu'u ïnao ati, na'iki ïchoota-ka pu'u padamata.

²⁸ Usha'apanum kau'an aonaa mishi'o mani Jew uruu, udaru na'iki udaro Jewnaoun idi, oo uchootinpan idi Jewnao kakinaorinaa kawana'ati.

* **2:25** *chootin-karu*: Putukapa 'chootin-karu' daua'o kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

²⁹ Mazan pidan mishi'oraz manawun Jew, uruu wuru'u sakitapa'oraz pa'an udi'itinpan. Ukau'an, mishi'oraz manawun chootin-karu, usha'apata-ka'o pidan nyukunuu ii, aonaa unanaa ida'a mani. Saada-kariwaiz kaki-naorii, aonaa upana'adan pidan nyukunuu. Kaimana'o Doronaa wuru'u pana'ada'oraz pidan nyukunuu, na'iki Tominkaru wuru'u nauba'o ni'oraz uruu, aonaa pidan mani.

3

Tominkaru kaduz umishiauzon paparadan

¹ Ukau'an, na'apa'oram ida'an mooko waunao Jewnao wazootapan Gentilena'o? Oo na'apam dii mooko ukaimanan wuru'u pidan chootinanuz?*

² Kaina'a iriba. Umanawunu'o sha'apa'o: Tominkaru tauzonuz pakaki-naori waunao Jewnao ati, wataapan ni'o.

³ Aonaan idi Jewnao sha'apatan wuru'u "washa'apatan nii," ikii kiziz Tominkaru ati, ukau'an na'apam ni'i naa aizii? Turua'o nii sha'a Tominkaru marina'atan wuru'u ukowaadaniaz pasha'apatan nii, aonaan idi Jewnao sha'apatan wuru'u "washa'apatan nii" ikii-kiziz?

⁴ Aonaa turuu una'apan! Tominkaru, ukaduz umishiauzon paparadan, ipai pidan mariidinauzon pu'u padamata. Kaikapa usaadinpan Tominkaru paradan ida'a: "Pugaru Tominkaru, kainaabata-ka'o nii sakitapa'o puparadan. Aizii pidan dakotan dono pumariidinan kootowapa-kizai ii, mazan upu'u aona'o nii na'iam pumariidinan ikoda-ka'o."†

⁵ Mazan washapa'ataniaz oia'o kainaabatan an Tominkaru ukaduz usha'apatauzon sakitapa aimakaan, na'apam nii wakian aizii udau'an? Turuu mooko wakian kaikapa'a: "Aonaa usakitapan wuru'u Tominkaru pataka'utanuz waunao, washapa'apatan dikin ii oia'o." (Kaina'a pidannao na'apa'o idi'itinpan.)

⁶ Aonaa turuu una'apan! Aonaan dono mani Tominkaru sha'apatan sakitapa aimakaan, ukau'an aonaa mani turuu ukootowapa-kidan ipai pidannao.

⁷ Mazan kaina'a'o nii panaadon pidan kian kaikapa'a: "Tominkaru pataka'utan waunao, aonaan idi washapa'apatan udyuudanii washapa'apatan. Na'apa'o ida'an, kaimanaiman uitapa-ka'o Tominkaru, ukaduz umishiauzon paparadan. Uruu idi utaapa-ka'o umanawunu'o nii. Mazan kandii nii mooko upu'u zii upataka'utan waunao wa'oian dikin ii?"

⁸ Putamakapan an na'apa'o di'itinapa-karu, kaikapa'o nii panaadon pukianu'u: "Kaimana'o wuru'u washapa'apatanuz oia'o, pidannao konaukii-kida kizi Tominkaru, usha'apatan idi sakitapa aimakaan," kii. Tominkaru pataka'utan nii idyaun, pidan na'apa'oraz udi'itinpan. Mazan upu'u kaina'a pidannao mariidinan odau'u. Ikian, na'apa'o kaikin otominapa-kidan pidannao.

Ipai pidan sha'apata'o oia'o

⁹ Ukau'an, kaimana'o mooko waunao powa'a zii Gentilena'o ai? Aonaa! Okainaabata sha'atii u'ati, ipai pidan, Jewnao oo Gentilena'o, oia'o paitoruitapanii pa'idiwaru.

¹⁰ Kaikapa usaadinpan Tominkaru Paradan ida'a'a: "Aonaa na'ia'oram pidan kaimana'o Tominkaru awun za'a, aonaa bauda'apa."

* **3:1** *chootinanuz*: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † **3:4** Psalm 51:4

- 11 Aonaa na'ia'oram pidan kaimanaimana'o uaitapan Tominkaru kaduz;
aonaa ĩaipan paaitapan Tominkaru dau'u.
- 12 Ipai'i naa pidannao padantan Tominkaru ai;
ipai ĩdyaun madiwautapa-ka'o karikaonan.
Aonaa kanom sakitapa'o usha'apatan aimakaan,
aonaa bauda'apa."‡
- 13 "Īparadan kachama'idiikii, na'apa baaranai dyupushan kawan.
Īmariidapan pairiban."§
- "Īkaziwaa pidan paparadan idi,
na'apa kowazaz arotanii kawan."*
- 14 "Īparadan kashauda'u na'iki pamanamiki tuma."†
- 15 "Kadiman ĩmakon ĩzowia'anan pairiban.
- 16 Na'itim karikaonan ĩmakon, ĩpataka'uan
na'iki ĩkasha'oradan pidannao nyukunuu.
- 17 Aonaa ĩaitapan na'apam mashaapa-karu kaiman ba'orainao tuma."‡
- 18 "Aonaa ĩtarian Tominkaru umanawunu'o ai."§
19 Aizii waaitapa, na'apam Tominkaru kakinaori kian, mashaapainao ati'o
kakinaorii waranu'u. Aonaa kizi na'itim pidan paradan pakazannaatin-
kinaa nii. Na'iki ipai kizi pidannao kadishitan Tominkaru kanaapu'u
pataka'uta-karu nii pa'idiwaru, pa'oian dikin ii.
- 20 Usha'apanum kau'an, aonaa na'ia'oram pidan Tominkaru dakotan
kaimana'o pidan nii, usha'apatan ida'an aimakaan kakinaorii kawana'ati.
Mazan kii'an wuru'u kakinaoriiz, soo ukainaabatan wa'ati, ipai waunao
oiainao pa'idiwaru.

*Na'apam wadakota-ka
kaimana'o pidan nii*

- 21 Mazan aizii Tominkaru kainaabata'a naa na'apa'oram ida'ana'o
udakotan waunao kaimana'o pidan nii. Aonaa kakinaorii izo'ati-ka
o'ida'an mani. Kotua'ora'a naa Moses na'iki Tominkaru prophetinno
saadauzon na'apa'o dau'u.
- 22 Tominkaru dakotanuz pidan, kaimana'o pidan nii, umishidan
ida'an Jesus Christ. Ipai sha'apa'oram pidan mishida'o, aonaa kanom
pana'a'o nii.
- 23 Usha'apanum kau'an ipai pidan oia'o pa'idiwaru, aonaa kanom
ikodin Tominkaru umanawunun.
- 24 Mazan Tominkaru dakotan pidan, kaimana'o pidan nii, soo ukamu-
nanun idi manawun. Christ Jesus mawakan ida'an, uso'otan waunao
wapataka'uta-ka o'ida'an wa'oian dikin ii.
- 25 Tominkaru taan Jesus Christ mawaka'o nii na'iki shoota'o nii
paizain pidannao oian mainaabata-kinao nii, ĩmishidan idi umawakan
i'oian dikin ii.
- 26 Mazan aizii, Tominkaru kainaabatan, ukaduz usha'apatauzon
aimakaan sakitapa, udakotan ida'an ipai mishidainao Jesus, kaimana'o
pidannao nii.
- 27 Una'apan kau'an, kandii mooko zoobaba wa'atadinapa-kinao
nii? Aonaa kanom! Waizo'atin ida'an sha'a Tominkaru kakinaori?
Aonaa! Soo wamishidan ida'an pa'an.

‡ 3:12 Psalm 14:1; Psalm 53:1-3 § 3:13 Psalm 5:9 * 3:13 Psalm 140:3 † 3:14 Psalm 10:7 ‡ 3:17
Isaiah 59:7 § 3:18 Psalm 36:1

²⁸ Ukau'an, Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidan nii, wamishidan ida'an Jesus, aonaa washa'apatan ida'an mani aimaakan kakinaorii kawana'ati.

²⁹ Jewnao pa'idiwaru Tominkarun mooko wuru'u Tominkaruz? Aonaa mooko Gentilenao Tominkarun mani kapam uruu? Gentilenao Tominkarun kapam wuru'u uruuz.

³⁰ Wamishida kaina'a bauda'apa Tominkaru, uru'o nii dakota Jewnao kaimana'o pidannao nii, imishidan ida'an Christ. Na'iki uru'o nii dakota Gentilenao kaimana'o pidannao nii, imishidan ida'an kapam Christ.

³¹ Ukau'an turuu mooko wamarina'atan wuru'u kakinaoriiz mishidakaru ida'an? Aonaa turuu! Mishi'oraiman, wataapa wuru'u kakinaoriiz umanawunu'o nii.

4

Tominkaru dakotan Abraham kaimana'o pidan nii

¹ Ukau'an, na'apam wakian Abraham dau'an, waunao Jewnao dokoza-daunuz? Na'apa'oram ida'an Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii?

² Umishiin an mani Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii, usha'apatan idi kaimana'o aimaakan, turuu mani u'atadinpan. Mazan aonaa turuu u'atadinpan Tominkaru ati, usha'apatan ida'an aimaakan.

³ Tominkaru Paradan saada-kariwai kian, "Abraham mishida Tominkaru, uruu idi Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii."

⁴ Pidan kaudina'o kanaobanaatinapa, puraata taa-kaao dono u'ati, ukauandin winipinaa wuru'u, aonaa na'apani'o mani.

⁵ Mazan Tominkaru dakotan pidan kaimana'o pidan nii, aonaa pidan sha'apatan idi'o mani aimaakan, soo umishidan idi'o Tominkaru, turua'oraz udakotan oia'o pidan, kaimana'o pidan nii.

⁶ Na'apa King David kian pidan konaukian dau'an, Tominkaru dakotan idi uruu kaimana'o pidan nii, aonaa usha'apatan idi mani aimaakan. Ukian:

⁷ "Konaukia'o pidan wuru'u Tominkaru mainaabataniaz u'oian kida, aona'oraz powa'a Tominkaru nyukunuitapan u'oian!

⁸ Konaukia'o pidan wuru'u,

Tominkaru tukapaniaz aona'o kawan u'oian."^{*}

⁹ Aizii wuru'u konaukii-karu David kii-kiziz, choota-kariwainao[†] ati'o mooko karikaonan utaa-kaao, oo aona'oraz ichoota-kaao ati'o kapam? Wakian sha'atii, Abraham mishidan idi Tominkaru, udakotan uruu, kaimana'o pidan nii.

¹⁰ Ukau'an, na'apaini'oram mooko Tominkaru dakotan Abraham, kaimana'o pidan nii? Uchootinan dauna'ana'o, oo uchootinan ua'ia'o zii? Uchootinan ua'ia'o zii!

¹¹ Abraham chootinan kainaabata wa'ati Tominkaru dakotan uruu, kaimana'o pidan nii, umishidan idi, pachootinan ua'ii zii. Ukau'an ipai mishidainao Tominkaru, aona'oraz padamata ichoota-kaao, Tominkaru dakotan idyaun kaimana'o pidannao nii, imishidan idi. Ukau'an ipai mishidainao, idaru wuru'u Abraham, imishidan idi uruu kawan, aonaan pu'u padamata ichootinan.

¹² Na'iki uruu kapam choota-kariwainao daru, na'apa'oraz kapam imishidan Tominkaru, Abraham mishidan kawan pachootinan ua'ii zii.

^{*} **4:8** Psalm 32:1-2 [†] **4:9** choota-kariwainao: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

¹³ Kotua'a naa, Tominkaru kowaadan dono pataan nii ipai imi'i baara Abraham ati na'iki utakaan-daunnao ati, I'idiwau nii, aonaa Abraham izo'atin idi'o mani kakinaorii, mazan Abraham mishidan idi'o pa'an Tominkaru. Umishidan idi, Tominkaru dakotan uruu, kaimana'o pidan nii.

¹⁴ Tominkaru kowaadaniaz pataan nii zaamata-ka'o an mani pidan izo'atin idi kakinaorii, madiwautapaka mani pidan mishidan Tominkaru. Ukau'an madiwautapaka mani kapam Tominkaru kowaadanuz pataan nii aimaakan Abraham ati.

¹⁵ Usha'apanum kau'an wuru'u Tominkaru kakinaoriiz, uto'orada Tominkaru pidannao ati Imaizo'atikan idiz. Mazan aonaan dono mani kakinaorii nii, aonaa kanom mani pidan dikintapa.

¹⁶ Ukau'an, wazaamatan nii Tominkaru kowaadaniaz pataan nii, soo wamishidan idi Tominkaru. Una'apan kau'an, ipai Abraham dainao, mishi'o nii Izaamatan Tominkaru kowaadaniaz pataan nii I'ati, usha'apanum kau'an mawinipinaa-daunu'o Tominkaru taa'azon I'ati wuru'u. Utaa'azoo-ka'o, aonaa soo taapainao kakinaorii ati'o mani karikaonan, mazan ba'oran kaduz pidannao ati'o kapam, mishidainauz Tominkaru na'apa Abraham mishidan kawan. Usha'apanum kau'an, Abraham uruu ipai mishidainao daru.

¹⁷ Na'apa usaadinpan Tominkaru Paradan ida'a Abraham dau'an: "Iriba'o nii ba'oran kaduz pidannao dakotan pugaru padaru nii,"[‡] kia'o usaadinpan. Ukau'an, Tominkaru kowaadaniaz pasha'apatan nii, turuu umishida-ka'o, usha'apanum kau'an Tominkaru wuru'u na'apa'oraz. Uruu Abraham mishidaniaz. Uruu turua'o ukakudan mawaka'o pidan, na'iki turua'o uparadan ida'an aimaakan kida tominan aona'oraz zii utukapauzo-ka'o.

¹⁸ Abraham mishida na'apam Tominkaru kian patakaannao ni'o dau'an. Aonaa ukashadanan pazaudapan Tominkaru sha'apatan ukowaadaniaz pasha'apatan nii, uaitapan pu'u aona'a naa turuu patoman paudani nii. Uruu idi'o ba'oran kaduz pidannao dakotan uruu padaru nii, na'apa Tominkaru kian kawana'ati Abraham ati, "Iriba'o nii putakaannao, na'apa wizinao kawan, aona'o nii kanom ka'iitan paaitaan I'dyaun," kia'o ukian.

¹⁹ Pakawan umishidan Tominkaru sha'apatan nii wuru'u ukowaadaniaz pasha'apatan nii u'ati, uaitapan pu'u aonaa paka'iitan naa patoman paudani nii. Usha'apanum kau'an uruu dono maonapa'ora'a naa 100 uwunun. Na'iki udaiaero Sarah, maskonnaou'u naa kapam, aona'ora'a naa turuu okaudanin.

²⁰ Mazan upu'u aonaa Abraham pana'adan panyukunuu pamishidapan ai Tominkaru kowaadanuz pataan nii iriba utakaanoo nii. Mazan mishi'oraiman, powa'a zii uma'ozakadan pamishidapan, ukau'an ukonaukii-kida Tominkaru umanawunun usha'apata'azoonii dau'an pa'ati.

²¹ Abraham aitapa kaimanaiman, turuu Tominkaru sha'apatan wuru'u ukowaadaniaz pasha'apatan nii.

²² Ukau'an Abraham mishidan idi'o, Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii.

²³ "Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii," kia'oraz usaadinpan, aonaa Abraham dau'ana'o mani karikaonan.

²⁴ Mazan usaada-ka'o na'apa, waaitapa-kinaa ni'o Tominkaru dakotan nii waunao, kaimana'o pidan nii kapam, wamishidan idi Tominkaru, kakuda'oraz waNaobanaa Jesus mawaka-karu di'iki.

²⁵ Tominkaru taapadan pidannao zowian Jesus Christ wa'oian dikin ii. Na'iki ukakudan powa'a iti uruu, turuu kizi udakotan waunao, kaimana'o pidannao nii.

[‡] 4:17 Genesis 17:5

5

Tominkaru dakotan waunao, kaimana'o pidannao nii

¹ Ukau'an, Tominkaru dakotan idi waunao kaimana'o pidannao nii wamishidan idi, aizii kaimanaaka'a naa waunao Tominkaru tuma, wanaobanaa Jesus Christ ida'an.

² Wamishidan idi Christ, una'akan waunao Tominkaru kamunanun ida'ati, na'apa'o ida'a'o wamashaapan kai. Na'iki tuukii wakonaukian, waaitapan idi mishi'o nii Tominkaru taan wa'ati diina'iti'i paugaru kaduz umanawun-karu.

³ Mazan turuu kapam wakonaukian wabaiatinan dono, usha'apanum kau'an wabaiatinan fominapa-kida waunao aonaa kizi wakashadinan.

⁴ Aizii aonaan idi wakashadinan, kaiman Tominkaru ati. Ukaimanan idi wa'ati, aizii wazaudapan naa utaan ukowaadauzoniaz pataan nii wa'ati.

⁵ Wuru'u wazaudapaniaz, aona'o nii ukasharutan wanyukunuu. Usha'apanum kau'an mishi'o Tominkaru marainpan waunao. Na'apa ukowaada-kidan wa'ati Kaimana'o Doronaa ida'an, uruu utaaniaz naa wa'ati.

⁶ Tominkaru aitanii kamoo kawana'ati, Christ mawakan oiainao pidannao dikin ii, aonaan pu'u waka'iitan wamuudan oia'o.

⁷ Aonaa kanom ka'iitan pazowii-kidinan pidan kaimana'o umashaa-pan dikin ii. Kaina'a mani ba'oran pidan turua'o uzowii-kidinan pidan kaimana'o manawun dikin ii.

⁸ Mazan Tominkaru, ukainaabata pamarainpan manawun waunao, wa'oi'an pu'u, uduyuda zii Christ mawakan waunao dikin ii.

⁹ Tominkaru dakotan idi waunao, kaimana'o pidannao nii, Christ mawakan ida'an, ukau'an waaitapa mishi'o nii Christ kazannaatan wau-nao wabaiaapan ai Tominkaru to'oran diina'iti'i, upataka'utan dono'o naa oiainao.

¹⁰ Tominkaru tarubanao zii da'i waunao, mazan upaonaruitan waunao pauDani mawakan ida'an. Upaonaruitan idi waunao, waaitapa mishi'o nii ukazannaatan waunao, Christ kakupan ida'an.

¹¹ Aonaa uruu mani karikaonan, mazan wakonaukian kapam Tominkaru sha'apatan idi aimakaan wanaobanaa Jesus Christ ida'an. Uruu toma'oraz waunao Tominkaru paonarunao nii.

Adam ida'an mawaka-karu, mazan Christ ida'an kakupa-karu

¹² Bauda'apa'o pidan, Adam, dikintapan idi Tominkaru, ipai pidannao oian. Na'iki usha'apatan idi oia'o, ipai pidan mawakauzo pa'idiwaru. Usha'apanum kau'an, Adam sha'apatan dono oia'o, ikoda'o nii ipai utakaan-daunnao wuru'u sha'apata'oraz oia'o.

¹³ Pidannao sha'apaapanii oia'o, Tominkaru taan ua'ii pakakinaori kida Moses ida'an, mazan aonaa udakotan Idyaun dikintapainao nii kakinaorii, usha'apanum kau'an aonaa zii utaan pakakinaori uruu dono.

¹⁴ Mazan upu'u, Adam dikintapan di'iki'o Tominkaru, atii Tominkaru taan ida'ati pakakinaori Moses ida'an, ipai pidan mawakauzo pa'idiwaru, aonaan pu'u padamata idikintapan sariaapa'o Tominkaru di'iki'o kakinaorii, Adam kawan.

Aizii Adam, Christ kawanu'o wuru'u, kaawa'o ni'oraz udawu'ati zii.

¹⁵ Mazan Christ sha'apataniaz kaimana'o aimakaan wa'ati, pana'a'o Adam sha'apatanii oia'o aimakaan ai. Ipai pidan mawakauzon, bauda'apa'o pidan, Adam, dikintapan idi Tominkaru. Mazan wuru'u Tominkaru kamunanunuz, powa'a'o zii umanawunun, iriba udakotan pidannao, kaimana'o pidannao nii, bauda'apa'o pidan, Jesus Christ, kamunanun ida'an.

16 Tominkaru sha'apatan kaimana'o aimaakan, pana'a'o wuru aia'a dikauda'oraz aimaakan sha'apan, bauda'apa'o pidan oian ida'ana'oraz. Bauda'apa'o pidan, Adam, sha'apatan idi oia'o, Tominkaru dakotan ipai pidan, oia'o pidannao nii. Mazan Christ sha'apatan idi kaimana'o aimaakan, Tominkaru dakotan pidannao, kaimana'o pidannao nii, ĩsha'apatan pu'u iriba oia'o aimaakan kida.

17 Mishi, bauda'apa'o pidan Adam, dikintapan ida'an, ipai pidan mawakauzo pa'idiwaru. Mazan bauda'apa'o pidan, Jesus Christ, sha'apataniĭ ida'an, Tominkaru kamunanun manawun pidannao ati, udakotan ĩdyaun, kaimana'o pidannao nii. Na'iki ma'ozaka'o nii ĩmashaapan oia'o ai.

18 Bauda'apa'o pidan, Adam, sha'apataniĭ ida'an kiwiini'o oia'o, Tominkaru dakotan ipai pidannao, oia'o pidannao nii pa'idiwaru. Ukau'an na'apa kapam, bauda'apa'o pidan, Jesus Christ, sha'apataniĭ kaimana'o aimaakan ida'an, Tominkaru dakotan ipai pidannao mishidainaouz Christ, kaimana'o pidannao nii, na'iki utaan ĩ'ati karikaonanu'o kakupa-karu.

19 Tominkaru dakotan kawan ipai pidannao, oia'o pidannao nii, bauda'apa'o pidan dikintapan idi, ukau'an na'apa kapam udakotan iriba pidannao, kaimana'o pidannao nii, bauda'apa'o pidan izo'atin idi paugaru.

20 Tominkaru taanuznaa kakinaorii, pidannao aitapa-kinna ni'o oia'o wuru'u ĩsha'apaapaniaz. Pidannao sha'apaapan pu'u powa'a zii oia'o, mazan Tominkaru, utukapa-kida powa'a zii pakamunanun tuukii manawun.

21 Kiwiin zii oia'o kazowautapanii ipai pidannao, uruu idi'o ĩmawakauzon. Mazan aizii Tominkaru kamunan-kidan idi tuukii waunao, uruu idi udakotan waunao, kaimana'o pidannao nii, na'iki utaan wa'ati karikaonanu'o kakupa-karu, waNaobanaa Jesus Christ ida'an.

6

Karikaonanu'o kakupa-karu zaamatinaapa-karu idi Christ ida'ati

1 Ukau'an, marii mooko pakawan washa'apaapan oia'o, Tominkaru aida kizi powa'an kida wa'ati pakamunanun?

2 Aonaa turuu! Waunao mawaka'o pidan kawanu'ora'a naa oia'o ati. Ukau'an aonaa turuu washa'apaapan pakawan zii oia'o.

3 Uaitapanii waunao, chikaawunuu-kariwainaouz, Tominkaru zaamatinkidaniĭ Christ Jesus ida'ati. Ukau'an, mawaka'o kawanu'o waunao uruu tuma.

4 Wachikaawunuu-ka'o dono, wamawakan na'iki wadida-ka'o kawanu'o Christ tuma. Ukau'an waDaru Tominkaru kadishita-kidan kawan Christ mawaka-karu di'iki, umanawunu'o pama'ozakan ida'an, na'apa'o nii kapam ukadishita-kidan waunao, pa'ina'o mashaapa-karu di'iti.

5 Tominkaru bauda'apatan idi waunao Jesus Christ ida'ati wamawakan ida'an uruu kawan, ukadishita-kidan nii kapam waunao ukadishita-kidan kawan Jesus Christ.

6 Na'iki waaitapanii, kiwiini'oraz wakaduz mawakan naa Christ tuma cross di'ii, turuu kizi oia'o ma'ozaka'oraz ukaudinana wa'ida'a mainaabata-ka'o. Uruu aonaa kizi powa'a oia'o poitoruitapan waunao.

7 Usha'apanum kau'an pidan mawaka'o, aonaa powa'a oia'o poitoruitapan uruu.

8 Wamawakan idi Christ tuma, wamishida karikaonanu'o nii kapam wakakupan utuma.

⁹ Waaitapanii Jesus Christ kadishita-kida-kaos mawaka-karu di'iki, na'iki aonaa na'apainim nii umawakauzon koshan. Aonaa na'apainim nii powa'a mawaka-karu zaamatan uruu.

¹⁰ Umawakan baukapa uwazoota-kinaa nii oia'o aimakaan. Aizii kai kakupa uruu, na'iki umashaapan soo Tominkaru ati'i naa.

¹¹ Ukau'an na'apa kapam udi'itinapa udau'u. Unao mawaka'o kawanu'ora'a naa oia'o ati, mazan kakupa'ora'a naa pa'an Tominkaru ati, uzaamatanpan idi Christ Jesus ida'ati.

¹² Ukau'an, aonaa utapada'ana'a oia'o kazowautapan unanaa, wuru'u mawakauzoz. Aonaa usha'apata-kida'ana'a u'ati usha'apata'azonii oia'o aimakaan.

¹³ Na'iki aonaa ukashaapa'ana'a usha'apauzin kida oia'o ati, aimakaan dikauda'o sha'apata-kinoo nii. Mishi'oraime, utaina'a naa Tominkaru ati sha'apata'o nii kaimana'o aimakaan. Usha'apanum kau'an Tominkaru kakudani'i naa unao mawaka-karu di'iki, pa'ina'o kakupa-karu ida'ati.

¹⁴ Aona'a naa unaobanaaitapa'ana'a oia'o. Usha'apanum kau'an aonaa umashaapan naa kakinaorii waranu'u, mazan Tominkaru kamunanun ida'a'ora'a naa umashaapan.

Poitoruinao, sha'apata'o ni'o kaimana'o aimakaan

¹⁵ Ukau'an, marii mooko washa'apaapan oia'o, aonaan idi wamashaapan naa kakinaorii waranu'u, na'iki wamashaapan idi'i naa pa'an Tominkaru kamunanun ida'a? Aonaa turuu!

¹⁶ Uaitapanii kaimanaiman, pidan taainan dono poitorui nii, upoitoruitapa-kidinan wuru ati'i uizo'atiniaz panaobanaa. Na'apa'o kawanu'o unao, unaobanaitanpan dono oia'o, ubuuta-kaos karikaonanu'o mawaka-karu di'iti; oo, uizo'atipan dono Tominkaru, udakotan unao, kaimana'o pidannao nii.

¹⁷ Mishi, kiwiin zii upoitoruitapa-kidinan oia'o ati, mazan aizii, kaimanaiman unyukunuu iki uizo'atin utominapa-kida-kinoo. Uruu idi okonaukii-kidan Tominkaru udau'an.

¹⁸ Tominkaru muudin-kidani'i naa unao oia'o ai, aizii Tominkaru poitoru'u naa unao, kaiman kida'ora'a naa pa'an aimakaan usha'apaapan.

¹⁹ Okaiwaan parada-karu ipai kamo'o ukaiwauzo-kaos, okainaabata-kinaa nii Tominkaru daua'o kuwai, udadaran idi u'ati. Kiwiitapa, ukaiwaapan unanaa madoronaa-daun na'iki usha'apatan iriba oia'o aimakaan. Aizii na'apa'a naa utaa unanaa ipai daunuda'u sha'apata'o nii kaimana'o na'iki sakitapa'o aimakaan, Tominkaru aipan kawana'ati.

²⁰ Oia'o poitoruitapan dono zii unao, aonaa usha'apata'azon kaimana'o aimakaan.

²¹ Kanom mooko kaimana'o nii uikoda usha'apaapauzonii kida ida'an, ukiba'azoo-kidaniaz naa kai? Na'apa kida'o aimakaan sha'apaapa-kaos ida'an pidan ikoda karikaonanu'o mawaka-karu.

²² Mazan unao, Tominkaru muudin-kidani'i naa oia'o poitoruitapan ai, aizii Tominkaru poitoru'u naa unao. Uruu idi'o ukaminka'utan unao, umashaapa-kinaa nii kaiman na'iki sakitapa, na'iki utaan u'ati karikaonanu'o kakupa-karu.

²³ Usha'apanum kau'an oia'o sha'apata-kaos winipinaa karikaonanu'o mawaka-karu. Mazan Tominkaru taanii mawinipinaa-daun karikaonanu'o kakupa-karu, wazaamatanpan ida'an Christ Jesus wanaobanaa ida'ati.

¹ Aizii unao, òmin-mishidannao, uaitapanii kakinaorii daua'o. Kakinaorii kazowautapan pidan soo ukakupun dono zii.

² Kaikapa'o kawanu'u kawiwuru'u: kakinaorii kian, zun mazida'o, aonaa turuu omazidan ba'oran daonaiora tuma odaiaru kakupun dono zii. Mazan odaiaru mawakan an, aonaa powa'a kakinaorii marainan omazidan.

³ Ukau'an, omashaapan an ba'oran daonaiora tuma, paudaiaru kaku-pan pu'u zii, "ba'orantapa'o," kia'o nii kii-karu odau'an. Mazan odaiaru mawakan an, aonaa powa'a kakinaorii marainan omazidan. Turuu omazidan ba'oran daonaiora tuma, aona'o nii "ba'orantapa'o" kii-karu odau'an.

⁴ Ukau'an òiribannao, na'apa'o kawanu'u kakinaorii taapauzun unao. Mazan uzaamatinpan kau'an Christ ida'ati, mawaka'o kawanu'u unao utuma kakinaorii ai. Aizii, Christ kakuda-kariwaiz mawaka-karu di'iki, tuma'ora'a naa waunao, sha'apata'o nii kaiman kida'o aimakaan Tominkaru ati.

⁵ Wamashaapan dono zii wanyukunuu aipan kawana'ati, kakinaorii ma'ozakada wanyukunuu ia'o oia'o sha'apata'azoo-kao, na'iki washa'apatan naa oia'o, buuta'o ni'oraz waunao karikaonanu'u mawaka-karu di'iti.

⁶ Mazan aizii, wamawakan idi'i naa Moses kakinaori ai, aonaa powa'a ukazowautapan waunao. Ukau'an aonaa powa'a washa'apaapan aimakaan Tominkaru ati, Moses kakinaorii izo'ati-kao ida'an. Mazan pa'ina'o mashaapa-karu ida'ana'ora'a naa, Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an waunao.

Oia'o kaiwaan kakinaorii

⁷ Ukau'an oia'o mooko wuru'u Tominkaru kakinaoriz? Aonaa na'apa'o mani kaiwuru'u! Mazan mishi'oraiman, kakinaorii wuru'u kainaabata'oraz ò'ati oia'o. Aonaa mani òaitapan oia'o wuru'u ba'oran pidan idiwau na'azootapa-kaoz, aonaan an kakinaorii kian: "Aonaa puna'azootapa'ana'a," kii.

⁸ Mazan oia'o kaiwaan wuru'u kakinaoriiz, uma'ozakada-kinaa nii ònyukunuu ia'oraz oia'o sha'apata'azoo-kao. Aonaan dono mani kakinaorii nii, aonaa mani oia'o ma'ozakadinan.

⁹ Kiwiin, òmaaitapakan dono zii Tominkaru kakinaori, kaimana'o kawan ò'itiiman òmashaapan. Mazan òaitapan di'iki kakinaorii, uru'u naa òaitapan oia'o ògaru, karikaonanu'u mawaka-karu ida'atanpu'o.

¹⁰ Aizii wuru'u kakinaoriiz, kainaabata'o ni'oraz padamata, na'apam òikodan karikaonanu'u kakupa-karu, uru'u naa mishi'oraiman buuta ògaru karikaonanu'u mawaka-karu di'iti.

¹¹ Oia'o kaiwaan wuru'u kakinaoriiz pamarida-kinaa nii ògaru, na'iki buuta'o nii ògaru karikaonanu'u mawaka-karu di'iti.

¹² Mazan wuru'u kakinaoriiz, kaimana'o na'iki Tominkaru di'iki'o, saki-tapa'o na'iki kaminka'uta'o nii pidan mashaapan kaiman

¹³ Mazan kaimana'o aimakaan buuta mooko ògaru karikaonanu'u mawaka-karu di'iti? Aonaa na'apa'o mani kaiwuru'u! Oia'o wuru'u kaiwa'oraz kaimana'o aimakaan pabuuta-kinaa nii ògaru karikaonan mawaka-karu di'iti. Aizii, watukapa na'apam ukichana'iki-kian manawun wuru'u oia'oraz. Ukaiwaan kaimana'oraz Tominkaru kakinaori pasha'apata-kida-kinaa nii dikauda'o aimakaan.

Nyukunui ia'o mizaataaka-karu

¹⁴ Waaitapa, Tominkaru di'iki'o wuru'u kakinaorii. Mazan ògaru, pidan karikaonan, kapati'o oia'o ati. Oia'o toriini kawanu'u ògaru papoituru nii.

¹⁵ Aonaa ðaitapan kandii nii ðsha'apaapan oia'o aimaakan. Òaipaniaz ðsha'apatan kaimana'o aimaakan, aonaa ðsha'apatan. Mazan aona'oraz ðaipan ðsha'apatan, uruu na'apain ðsha'apaapa.

¹⁶ Òsha'apaapan kau'an wuru'u aona'oraz ðsha'apata'azon, na'apa'o kainaabata Tominkaru kakinaori kaimanan ð'ati.

¹⁷ Ukau'an, aonaa ðgaru manawun mani wuru'u sha'apaapa'oraz oia'o aimaakan. Mazan ðnyukunuu ida'a'oraz oia'o, uruu wuru'u sha'apaapa'oraz oia'o aimaakan.

¹⁸ Aizii ðaitapa, aonaa kaimana'o nii ð'ida'a, ðgaru pidan karikaonan, kapati'o ðnyukunuu oia'o ati. Òaipan pu'u ðsha'apatan kaimana'o aimaakan, mazan aonaa ðka'iitan ðsha'apatan.

¹⁹ Aonaa ðsha'apatan wuru'u kaimana'oraz aimaakan ðaipaniaz ðsha'apatan. Mazan ðsha'apata oia'o aimaakan, wuru'u aona'oraz ðaipan ðsha'apatan.

²⁰ Aizii, ðsha'apatan kau'an wuru'u aona'oraz ðaipan ðsha'apatan, ukau'an aonaa ðgaru manawun mani wuru'u sha'apaapa'oraz oia'o aimaakan. Mazan ðnyukunuu ida'a'oraz oia'o, uruu wuru'u sha'apata'oraz oia'o aimaakan.

²¹ Òkowaadan nii karikaonanu'o usha'apauzon: ðaipan pu'u ðsha'apatan kaimana'o aimaakan, ðsha'apata soo oia'o aimaakan.

²² Ògaru, ðnyukunuu ii, tuukii ðkonaukii-kidan Tominkaru kakinaori.

²³ Mazan kaina'a pana'a'o aimaakan ðnyukunuu ii, sha'apaapa-kida'o ð'ati oia'o aimaakan. Tuukii umizaapan wuru'u ðsha'apata'azonuz kaimana'o aimaakan. Utaapan ðgaru taraa-kariwai kawan usha'apaapa-kidan oia'o ð'ati, uruu idi aonaa ðka'iitan ðizo'atin Tominkaru kakinaorii.

²⁴ Kasha'ora'o ðbaiaapan, tuukii ðdopian! Kanoma'o nii kazannaata ðgaru wuru aia'a ðsha'apata'azonuz oia'o aimaakan, butin-kida'oraz ðgaru karikaonanu'o mawaka-karu di'iti?

²⁵ "Kaiman," ðkian Tominkaru ati, turua'oraz ukazannaatan ðgaru Jesus Christ wanaobanaa ida'an!

Ukau'an, kaiman ð'ati Tominkaru kakinaori, tuukii ðaipan ðizo'atinuz, mazan upu'u ðnyukunuu ida'a'o oia'o, sha'apata-kidan ð'ati oia'o aimaakan, aona'oraz padamata ðaipan ðsha'apatan.

8

Kaimana'o Doronaa ma'ozakan ida'ana'o mashaapa-karu

¹ Ukau'an aizii, aonaa kanom nii Tominkaru papataka'utan zaamatinao Christ Jesus ida'ati.

² Kaimana'o Doronaa taani'i naa wa'ati pa'ina'o kakupa-karu wazaamat-inpan idi Christ Jesus ida'ati. Ukau'an aizii, aonaa powa'a wanyukunuu ida'a'o oia'o poitoruitapan waunao, na'aka'o ni'oraz waunao karikaonanu'o mawaka-karu di'iti.

³ Moses saadanii kakinaorii, aonaa uka'iitan pakazannaatan waunao oia'o ai, wanyukunuu kapatin idi oia'o ati, mazan Tominkaru uka'iita. Ukazannaata waunao, wanyukunuu ida'a'o oia'o kazowautapan ai, uduyudan ida'an paudani Christ Jesus imi'i baara ati, pataka'uta-karu nii wa'oian dikin ii. Pidan nii ukaawan, waunao kawan unanaa, mazan aona'o u'oian.

⁴ Tominkaru sha'apatan na'apa aimaakan, turuu kizi mashaapainao Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati, sha'apatan ipai kakinaorii aiapanii sha'apata-ka'o, aonaa oia'o nyukunui aipan kawana'ati mani.

⁵ Pidan mashaapa'oraz oia'o panyukunuu aipan kawana'ati, udi'itinpan soo panyukunuu sha'apata'azoonii dau'u pa'idiwaru. Mazan pidan mashaapa'oraz Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati, udi'itinpan soo Kaimana'o Doronaa aiapanii sha'apata-ka'o dau'u.

⁶ Pidan di'itinp'a'oraz oia'o panyukunuu sha'apata'azoonii dau'u pa'idiwaru, uikodan nii karikaonanu'o mawaka-karu. Mazan pidan di'itinp'a'oraz Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati, uikodan nii karikaonanu'o kakupa-karu na'iki nyukunui kaimanan.

⁷ Ukau'an, pidan di'itinpan dono oia'o panyukunuu sha'apata'azoonii kawana'ati, Tominkaru taruba wuru'u uruuz. Usha'apanum kau'an aonaa uizo'atin Tominkaru kakinaori, na'iki aonaa uka'iitan paizo'atinuz.

⁸ Pidan mashaapa'oraz oia'o panyukunuu aipan kawana'ati, aonaa turuu Tominkaru konaukii-kidan usha'apatani.

⁹ Mazan unao, aonaa usha'apaapan oia'o unyukunuu aipan kawana'ati. Usha'apaapan aimaakan Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati'o, mashaapa'oraz unao ida'a. Pidan aona'oraz Kaimana'o Doronaa mashaapan u'ida'a, aonaa Christ pidanan mani uruu.

¹⁰ Mazan Christ mashaapan an unao ida'a, unanaa mawakan nii mishi padamata diina'iti'i u'oian idi, mazan upu'a'o nii udoronaa kakupan, Tominkaru dakotan idi'i naa unao kaimana'o pidannao nii.

¹¹ Tominkaru kakudan kawan Christ Jesus mawaka-karu di'iki paDoronaa ida'an, mashaapa'oraz unao ida'a. Na'apa'o nii kapam utaan mawakauzoz unanaa kakupa-kinaa nii, paDoronaa ida'an, mashaapa'oraz unao ida'a.

¹² Ukau'an, ōmin-mishidannao, kaina'a pa'i washa'apatan ni'o, mazan aonaa wamashaapan mani oia'o wanyukunuu sha'apata'azoonii kawana'ati.

¹³ Umashaapan an pakawan zii oia'o unyukunuu aipan kawana'ati, Tominkaru buutan nii unao karikaonanu'o mawaka-karu di'iti. Mazan umashaadan an usha'apaapan oia'o, Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an unao, uikodan nii karikaonanu'o kakupa-karu.

¹⁴ Ipai pidannao Kaimana'o Doronaa kazowautapaniinaouz, ĩnao Tominkaru dainao.

¹⁵ Wuru'u Kaimana'o Doronaa taa-kariwaiz unao ati, aonaa utoman unao poitoruinoo nii, taria'o nii koshan Tominkaru ai. Mazan utoman unao Tominkaru dainoo nii pa'an, na'iki turuu ukian Tominkaru ati aizii: "Pugaru waDarū," kii.

¹⁶ Tominkaru Doronaa zaamatanin wadoronaa ida'ati, kainaabata'o nii mishi'o Tominkaru dainoo waunoo.

¹⁷ Tominkaru dainoun idi waunoo, wazaamatan nii kaiman kida'o aimaakan utaapaniaz naa papidanannao ati. Na'iki wazaamatan nii kapam Christ tuma Tominkaru taapaniaz uruu ati. Wabaiapan kau'an kasha'ora'o Christ kawan, na'apa'o nii Christ umanawunun kaduz taa-ka'o wa'ati.

Tominkaru umanawuntan nii paudainoo diina'iti'i

¹⁸ Aizii kai'oraz wabaiatinan, ōaitapa aonaa uikodinan wuru'u Tominkaru umanawunta'azoonuz waunoo diina'iti'i.

¹⁹ Ipai aimaakan Tominkaru tomaniinao, tuukia'a naa ĩzaudapan Tominkaru kainaabatan na'ia'oram manawun wuru'u paudainaouz.

²⁰ Ipai utomaniinao aimaakan mawakauzo na'iki zaamauzo, aonaa paaipan ati'o mani ĩtominan na'apa, mazan Tominkaru aipan kawana'ati'o. Mazan upu'u kaina'a ĩzaudapan

²¹ Tominkaru so'ota'azoonuz ĩdyaun diina'iti'i mawakauzo-karu na'iki zaamauzo-karu ai. Na'iki uzaamata'azoonuz ĩdyaun umanawunu'o mashaapa-karu di'iti paudainoo tuma.

²² Waaitapa ipai Tominkaru tomaniinao dopitan, atii kai, na'apa zun dopian kawan okaudanipa'azon dono.

²³ Mazan aonaa Tominkaru tomaniinao aimakaan mani karikaonan wuru'u dopita'oraz. Waunao kapam, kaina'a'oraz naa Kaimana'o Doronaa, kiwiini'oraz naa utaa-ka'o wa'ati. Mishi kai wadopian wazaudapatinan pu'a'a naa Tominkaru kowaadan diina'iti'i ipai patomaniinao ati, udainao wuru'u waunauz. Na'iki utaan naa wananaa nii mamawakauzoka idi.

²⁴ Uru'u naa wuru'u wazaudapaniaz Tominkaru sha'apatan wa'ati, ukazannaatan di'iki waunao. Pidan zaamata'oraz naa aimakaan kowaada-kariwaiz taa-karu nii u'ati, aonaa kanom ni'i naa uzaudapatinan. Aonaa na'ia'oram pidan pakawanu'o zii uzaudapan pazaamatanani'i naa aimakaan, kowaada-kariwaiz taa-karu nii u'ati.

²⁵ Mazan wazaudapan an aimakaan taa-ka'o wa'ati aona'oraz zii wazaamatan, aonaa kandii nii wakashadinan wazaudapan.

²⁶ Na'apa'o kapam, Kaimana'o Doronaa kaminka'uta waunao wadopian dono. Wamaaitapakan pu'u kanom dau'an watoriinpan, uruu pa'an pishaa Tominkaru kaminka'utan waunao. Upishaan Tominkaru tuukia'o ida'an, aonaa pidan ka'iitan pakowaadan kaimanaiman parada-karu ida'an.

²⁷ Aizii Tominkaru, aitapa'oraz na'apam wadi'itinpan, uaitapa kaimanaiman kanom Kaimana'o Doronaa aiapanii sha'apata-ka'o wa'ati. Usha'apanum kau'an, Tominkaru aipan kawana'ati'o manawun wuru'u utoriinapanuz Tominkaru pidanannao ati.

²⁸ Waaitapa ipai aimakaan, kaimana'o oo kasha'ora'o sha'apan an, Tominkaru kaiwaan niiz kaimana'o nii wunao ati'i marainpainauz uruu. Inao wuru'u uzaamataniiinaouz papidanannao nii, usha'apanum kau'an kaina'a'o udi'itapan pasha'apatan ni'o i'ati.

²⁹ Tominkaru aitapaniinaouz amazada tominan ua'ii, pazaamatan nii papidanannao nii, inao wuru'u udi'itapan patoman nii pauDani kawan, uruu kizi ituuniz nii.

³⁰ Pidannao, kotua'oraz naa udi'itapan patoman paudani kawan, inao wuru'u udapadaniinaouz. Aizii udapadaniinaouz, inao udakota kaimana'o pidannao nii. Aizii udakotaniinaouz kaimana'o pidannao nii, inao'u'o nii utoma umanawunnao nii, paudani kawan.

Aonaa turuu kanom mashaatan Tominkaru marainpan ai waunao

³¹ Una'apan kau'an, na'apam wakian aizii? Tominkaru kaminka'utan kau'an waunao, kanom ka'iita padikintan waunao?

³² Aonaa Tominkaru marainan paudani pataka'uta-ka'o, mazan utaapada pidannao zowian uruu ipai waunao dikin ii. Utaan idi pauDani, waaitapa konaukia'o nii utaan wa'ati ipai aimakaan.

³³ Kanom turuu udakoopan Tominkaru pidanannao? Tominkaru pa'an wuru'u dakota'oraz idyaun kaimana'o pidannao nii.

³⁴ Kanom turuu ukian wadau'an: "oia'o inao, marii ipataka'uta-ka'o"? Aonaa kanom. Usha'apanum kau'an, Christ Jesus pa'an wuru'u mawaka'oraz waunao oian dikin ii, oo powa'a zii manawun, Tominkaru kakudaniaz umawakan dauna'an. Kai umashaapan umanawun nii Tominkaru diwa'ora antanapu, utoriinpan Tominkaru ati waunao dau'an.

³⁵ Ukau'an kandii turuu ubuutan waunao Christ kamarainapanun ai? Aonaa kanom. Wapataka'uta-ka'o pu'u, oo wabaiaapan pu'u dadara'o mashaapa-karu, oo wa'antamikita-ka'o pu'u wamishidan dikin ii, oo wabaiaapan pu'u zamazi-karu, oo aonaan pu'u ba'oran wakamichan nii. Wamashaapan pu'u kichana'iki-kia'o bii'i, oo pidannao zowian pu'u waunao, upu'u umarainpan waunao.

³⁶ Na'apa usaadinpan kotua'o Tominkaru paradan ida'a:
 "Pupidanannaoun idi waunao,
 ipai kamoo pidannao aipan pazowian waunao.

Wadi'itapa-kaao, kaznizonao kawan, zowii-kariwainao ni'oraz."*

³⁷ Mazan na'apa kida'o aimaakan sha'apan pu'u wa'ati, ipai'o nii wawazootan kidaz Jesus Christ, marainpa'oraz waunao kaminka'utan ida'an waunao.

³⁸ Ōgaru, ðaitapa kaimanaiman, aonaa kanom ka'iitan pabuutan waunao Tominkaru kamarainapanun ai: kakupa-karu oo mawaka-karu, angelnao oo oia'o doronainao, aimaakan sha'apa'o kai oo sha'apa'o nii diina'iti'i,

³⁹ ma'ozaka-tinpainao doko ii oo imi'i baara an. Aonaa na'ia'oram tomakariwai ka'iita'o pabuutan waunao Tominkaru kamarainapanun ai, uaidaniaz Christ Jesus wanaobanaa sha'apatanii ida'an.

9

Paaipan ati'o

Tominkaru zaamatan pidan

¹ Ōgaru, Christ ida'ati'o ðzaamatinpan, ðkowaadan mishi'o aonaa ðmariidinan mani. Ōnyukunuu, Kaimana'o Doronaa kazowautapaniaz kainaabata kapam aonaa ðmariidinan mani kaiwuru'u.

² Tuukia'o ðnyukunuu kasha'oratinan, na'iki karikaonan ðdopitan ðnyukunuu ii,

³ Ōmin-Jewnao dau'an, aona'oraz ĩmishidan Christ. Ōpishaa mani Tominkaru so'otan ōgaru Christ di'iki, na'iki ðkaboota-kaao pataka'utin-kizai iti ĩwadaun nii, na'apa'o turuan an mani ukaminka'utan ĩmishidan Christ.

⁴ ĩnao Israelitenao,* Tominkaru zaamatanii paudainao nii pidannao bii iki. ĩnao ati'o utukapa-kidan pamanawunun. ĩnao ati'o utaan paparadan mishi'o ni'o usha'apan.† ĩnao ati'o utaan pakakinaori kida. ĩnao ati'o ukainaabatan na'apam mishi'o choochiapa-karu pa'ati. ĩnao ati'o ukowaadan pasha'apatan nii kaiman kida'o aimaakan.

⁵ Kotua'o ĩdokoza-daunnao, umanawun kidainao.‡ ĩnao donozinaa di'iki'o Christ shakatauzonuz. Uruu Tominkaru, kazowautapa'oraz ipai aimaakan, marii karikaonan ukonaukii-kida-kaao. Amen.

⁶ Aonaa uzauda-kida'ana'a, aona'o ni'i naa Tominkaru mishian wuru'u ukowaadaniaz pasha'apatan nii papidanannao ati. Usha'apanum kau'an, aonaa ipai'o mani Israelitenao Tominkaru pidanannaoun.

⁷ Na'iki, aonaa ipai'o mani Abraham takaan-daunnao Tominkaru pidanannaoun. Tominkaru kian Abraham ati: "Soo Isaac takaan-daunnao ðdakotan ni'oraz pudainao nii."§

⁸ Ukau'an, aonaa ipai'o mani Abraham takaan-daunnao, Tominkaru dakotan paudainao nii. Soo ukowaadaniinaoz pataan nii Abraham dani nii, uruu dainao pa'an mishi'o Abraham dainao.

⁹ Kaikapa'o Tominkaru kian Abraham ati ukowaadan dono pasha'apata'azoonii: "Ōkaawan nii powaa ati ðaitanii amazada kawana'ati. Uruu dono kaudanipa'o ni'i naa pudaiaro Sarah, daonaiora'o nii odani nii."*

* **8:36** Psalm 44:22 * **9:4** *Israelitenao*: ĩnao dau'ati'o Jewnao kii-karu kapam. † **9:4** *utaan paparadan mishi'o ni'o usha'apan*: uruu dakota-kaao covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ‡ **9:5** Kotua'o ĩdokoza-daunnao uu, Abraham, Isaac, na'iki Jacob. Uruu Jacob, Israel kia'oraz kapam u'uu. § **9:7** Genesis 21:12 * **9:9** Genesis 18:10, 14

¹⁰ Aizii wuru'u İdaniz, uruu wadokozu-daun Isaac. Umazidan Rebecca tuma, na'iki okaudanin shamaannao[†] idi.

¹¹⁻¹² Mazan İshakatan ua'ii zii, na'iki İsha'apatan ua'ii zii oia'o, oo, kaimana'o aimaakan, Tominkaru kian Rebecca ati: "Kiwiini'o ushakatan, uru'o nii kaudin padawu'ichan ati."[‡] Ukau'an Tominkaru zaamatan pidan padi'itapan kawana'ati pasha'apata'azoonii. Aonaa uzaamatan pidan usha'apatan idi aimaakan.

¹³ Na'apa ba'oran Tominkaru paradan kotua'o saada-ka'o kian: "Özaamatanii Jacob, mazan Esau, aonaa önyukunuu-atin."[§]

¹⁴ Ukau'an, turuu mooko wakian: "Aonaa Tominkaru sha'apatan sakitapa aimaakan," kii? Aonaa turuu.

¹⁵ Tominkaru kian kotua'a naa Moses ati: "Ökamunan-kidan nii pidan, ökamunan-kida'azoonii,

na'iki ökasha'ora-kidan nii pidan, ökasha'ora-kida'azoonii."^{*}

¹⁶ Ukau'an Tominkaru zaamatan pidan, aonaa pidan aipan ati'o mani, oo usha'apatan idi'o mani aimaakan, mazan Tominkaru kamunanun idi'o pa'an.

¹⁷ Kotua'o saada-kariwai Tominkaru paradan kowaadan Tominkaru kian Egyti ia'o naobanai ati: "Ögaru aipan ati'o punaobanai-tinan, ökaiwaa kizi pugaru, ötukapa-kida-kinnaa nii öma'ozakan, na'iki ökainaabata-kinnaa nii pidannao ati ipai amazada kawana'ati, ögaru pa'an mishi'o manawun Tominkaru."[†]

¹⁸ Ukau'an Tominkaru kamunan-kida pidan, pakamunan-kida'azoonii. Na'iki udikintapada ba'oran pidan, udikintapada'azoonii.

Tominkaru sha'apata pasha'apata'azoonii

¹⁹ Kaina'a'o nii panaadon pidan kian: "Mazan kandii nii mooko Tominkaru dakotan pidan sha'apatan oia'o? Kanom mooko ka'iita aonaa pasha'apatan Tominkaru aiapanii usha'apatan?"

²⁰ Mazan ögaru kian, aonaa turuu pidan dako'atin Tominkaru na'apa. Turuu mooko kubai idi'o aimaakan toma-ka'o kian toma'o ati paugaru: "Kandii nii putoman ögaru kaikapa'a?" kii.

²¹ Pidantom papauzo aimaakan kubai idi, turuu ukaiwaan kubai paaipan kawana'ati. Pakaiwaapanii kubai di'iki, panaadon dya'utam utoman aimaakan. Bauda'apa utoman dowada sodi, kabaun konaunam-kinnaa nii, ba'oran utoman kaiwaa-karu nii ipai kamoo.

²² Na'apa'o Tominkaru, turuu usha'apatan aimaakan paaipan kawana'ati, utukapa-kida-kinnaa nii pato'oran, na'iki pama'ozakan manawun. Mazan upu'u aonaa upataka'utan sariapa aka pato'ora-kizinao, pataka'uta-karu ni'oraz İaitinpan.

²³ Na'iki uaitapa-kida'azon idi kapam umanawunu'o paugaru pakamunan-kidaniinao ati, uminziwa-kidaniinaouznaa ka'idiwainao'nii diina'iti'i pamanawunun idi.

²⁴ Waunao wuru'u Tominkaru dapadaniinaouz, aonaa soo Jewnao bii iki'o kapam.

²⁵ Kaikapa'o Tominkaru kian, prophet Hosea saadanii ida'a: "Pidannao aona'oraz öpidanannao mani kiwiin zii, ödakotan nii İdyaun öpidanannao nii.

Pidanannao aona'oraz ömarainpan kiwiin zii, ödakotan nii İdyaun ömarainapaniinao nii."[‡]

[†] 9:10 *shamaannao*: İ'uu Esau na'iki Jacob. [‡] 9:11-12 Genesis 25:23 [§] 9:13 Malachi 1:2-3 ^{*} 9:15 Exodus 33:19 [†] 9:17 Exodus 9:13-19 [‡] 9:25 Hosea 2:23

²⁶ Na'iki ukian koshan:

“Wuru di'ia'a amazada Tominkaru parada-kiziz pidannao ati,
‘Aonaa õpidanannao mani unao,’ ukianuz,
na'ia'o nii İdakota-kaos,

‘Tominkaru ma'ozaka'o manawun dainao nii.’”§

²⁷ Mazan prophet Isaiah kian Israelitenao dau'an:

“Israel takaan-daunnao iriban pu'u padamata iriba, iriba,
aonaa kanom ka'iitan paaitaan İdyaun,

mazan İwa'akun sodi'o nii karikaonan Tominkaru kazannaatan.

²⁸ Usha'apanum kau'an kadimana'aka'o nii
na'iki baukapa'aka'o nii

wanaobanaa pataka'utan pidannao pakian kawana'ati.”*

²⁹ Na'apa Isaiah kian kiwiin zii:

“Aonaan dono mani ma'ozaka'o manawun Naobanai
kawa'akuntan masakauda'u watakaan-daunnao,
kaimanaiman mani wamainaabata-kaos
Sodom na'iki Gomorrah sannao† kawan.”‡

Aonaa Israelitenao mishidan Kaimana'o Kuwai

³⁰ Ukau'an na'apam dii wakian aizii? Aonaan pu'u Gentilenao dawatan
Tominkaru dakofa-kinaa nii paugaru kaimana'o pidannao nii, upu'u
Tominkaru dakotan İdyaun kaimana'o pidannao nii, İmishidan idi Jesus.

³¹ Mazan Israelitenao, aonaa Tominkaru dakotan İdyaun kaimana'o pidan-
nao nii, İtiwaan pu'u paizo'atin ipai kakinaorii, Tominkaru dakota-kinaa nii
İdyaun kaimana'o pidannao nii.

³² Mazan kandii nii? İtiwaan idi pasha'apainpan kakinaorii kawana'ati,
Tominkaru dakota-kinaa nii İdyaun kaimana'o pidannao nii, aonaa mishida-
karu ida'an mani. Uruu idi'o İkaboinan paponapo'a'o kuba di'iki.

³³ Kaikapa'o prophet Isaiah saadan Tominkaru paradan, Christ daua'o:

“Aushaa uabata: õmuudan nii kuba Zion§ ii,
kasharutapa'o nii pidannao nyukunuu,
na'iki uruu di'iki'o nii İtukuringpan na'iki İkaboinan.

Mazan pidan mishida'oraz uruu,

aonaa na'apainim nii uba'azootin-kida-kaos umishidan dikan ii uruu.”*

10

¹ Õmin-mishidannao, tuukii õaipan Tominkaru kazannaatan õmin-
Israelitenaoun. Na'apa'o õtorinpan Tominkaru ati İdau'an!

² Õgaru, õaitapanii İdyaun na'iki turuu õkakuwaapan İdau'u. Tuukia'o
İtiwainan pasha'apatan aimaakan kaimana'o nii Tominkaru ati. Mazan
İsha'apaapaniaz, pana'iti'ora'a naa İmaaitapakan idi na'apam Tominkaru
kazannaatan pidan.

³ Aonaa İnyukunuu-atin na'apa'oram ida'ana'o Tominkaru dakotan pidan,
kaimana'o pidan nii. İtiwaan pasha'apatan aimaakan Kakinaorii kawana'ati,
İkashadan idi wuru'u Tominkaru dakota-kinaaz pidan, kaimana'o pidan nii.

⁴ Mazan Christ wuru'u sha'apata'oraz pa'an ipai kakinaorii aiapanii
sha'apata-kaos. Ukau'an ipai mishidainaouz Christ, Tominkaru dakotan
İdyaun kaimana'o pidannao nii.

§ 9:26 Hosea 1:10 * 9:28 Isaiah 10:22-23 † 9:29 Sodom na'iki Gomorrah: Putukapa kaarita
tokon ii Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ‡ 9:29 Isaiah 1:9 § 9:33 Zion, oo Jerusalem.

* 9:33 Isaiah 28:16

*Turuu Tominkaru kazannaatan
ipai pidan*

⁵ Kaikapa Moses saadanu'u, Tominkaru dakotan dau'an pidan, kaimana'o pidan nii, kakinaorii izo'ati-ka'o ida'an: "Pidan sha'apatan an ipai, ipai aimaakan kakinaorii kawana'ati, karikaonanu'o nii ukakupan."*

⁶ Mazan kaikapa kii-karu Tominkaru dakotan dau'an pidan, kaimana'o pidan nii, umishidan ida'ana'oraz Christ: "Aonaa pukia'ana'a punyukunuu ii, kanoma'o nii mako aokazi iti?" (nanka'o nii Christ imi'i baara ati).

⁷ "Na'iki aonaa pukia'ana'a, kanoma'o nii mako mawakainao pidannao wiizi iti?" (nanka'o nii Christ powaa ati).†

⁸ Mazan saada-kariwai Tominkaru Paradan kian koshan: "Tominkaru di'iki'oraz kuwai, aonaa kasha'apanna'o mani uaitapa-ka'o, turua'o pukakuwaapan na'iki pud'itipan udau'u."‡ Uruu wuru'u kuwai wakowaadapaniaz, Tominkaru dakotanuz pidan, kaimana'o pidan nii, pamishidan ida'an Christ.

⁹ Pukian an pidannao ati: "Jesus, uruu umanawunu'o ðNaobanaa," na'iki pumishidan an punyukunuu iki Tominkaru kakudan uruu umawakan dauna'an, Tominkaru kazannaatan nii pugaru.

¹⁰ Wamishidan idi'o wanyukunuu ii, Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidannao nii. Na'iki wakowaadan idi'o Jesus, uruu umanawunu'o waNaobanaa, Tominkaru kazannaatan waunao.

¹¹ Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: "Na'ia'oram pidan mishida'o uruu, aonaa na'apainim nii uba'azootinan pamishidan dikin ii uruu."§

¹² Ipai pidan dau'ati'o kaiwuru'u, usha'apanum kau'an aonaa Jewnao pana'an Gentilenao ai. Tominkaru, uruu ipai pidannao Naobanaa, na'iki utaa kaiman kida'o aimaakan ipai pidan ati pishaa'oraz ukaminka'utan paugaru.

¹³ Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: "Ipai pidan pishaa'oraz Naobanai Tominkaru kaminka'utan paugaru, ukazannaatan nii."*

¹⁴ Mazan na'apam nii mooko ipishaan wuru'u pamamishidakaniaz kaminka'utan paugaru? Na'iki na'apam nii mooko imishidan uruu, imaabatakan pu'u udaua'o? Na'iki na'apam nii mooko ibatan udaua'o, aonaan pu'u kuwai kowaada-ka'o i'ati?

¹⁵ Na'iki na'apam nii mooko kuwai kowaada-ka'o, aonaan pu'u kakuwaa-pauzonao dyuuda-ka'o? Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: "Kaiman manawun wa'ati pidannao wa'atin ikowaadapan kaimana'o kuwai."†

¹⁶ Mazan aonaa ipai pidannao nyukunuu-atin Kaimana'o Kuwai. Isaiah kian Israelitenao dau'an: "Naobanai Tominkaru, aonaa iriba mani pidannao mishidan wakowaadapaniaz kuwai."‡

¹⁷ Ukau'an pidan mishidan, uabatan idi'o Kaimana'o Kuwai. Na'iki uabatan Kaimana'o Kuwai, kakuwaatin-karu idi'o Christ dau'u.

¹⁸ Mazan mishi'o mooko aonaa Israelitenao abatan wuru'u Christ daua'oraz kuwai? Iabatanii padamata! Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: "Ipai na'ia'akam pidannao abata'a naa kuwai.

Na'iki kuwai kowaada-ka'o ipai amazada kawana'ati."§

¹⁹ Mazan mishi'o mooko aonaa Israelitenao aitapan Tominkaru di'iki'oraz kuwai? Iaitapanii padamata! Kiwiin, Moses saadan Tominkaru paradan idau'an kaikapa'a:

* 10:5 Leviticus 18:5 † 10:7 Deuteronomy 30:13 ‡ 10:8 Deuteronomy 30:14 § 10:11 Isaiah 28:16 * 10:13 Joel 2:32 † 10:15 Isaiah 52:7 ‡ 10:16 Isaiah 53:1 § 10:18 Psalm 19:4

“Ōkishauzidan nii unao,
ōsha'apatan ida'an kaimana'o aimaakan
ba'oran kaduz pidannao ati.

Ōto'oradan nii unao
ōsha'apatan ida'an kaimana'o aimaakan pidannao ati,
maaitapin-kainaouz.”*

²⁰ Isaiiah, aonaa utarian usaadan Tominkaru Paradan kaikapa'a:
“Pidannao aona'oraz idawatan ōgaru,
upu'a'o nii ikodan ōgaru.

Pidannao aona'oraz ĩaitapa'azon ōdau'an,
upu'a'o nii ōaitapa-kidinan ĩ'ati.”†

²¹ Mazan Isaiiah saadanii ida'a, Tominkaru kian Israelitenaο dau'an:
“Ipai kamoo ōdapadautan ōpidanannao
ĩpadanata kizi ō'ida'ati,
mazan dikintapa ĩdyaun,
aonaa ĩabata'azon ōgaru.”‡

11

Aonaa Tominkaru marina'atan

Israelitenaο

¹ Ukau'an, Tominkaru marina'atan naa mooko papidanannao Israelitenaο wuru'u? Aonaa! Usha'apanum kau'an, ōgaru Israelite kapam, Abraham takaan-daun, Benjamin donozinaa di'iki'o.

² Aonaa Tominkaru marina'atan papidanannao kotua'oraz uzaamatan. Na'apa sha'atii Tominkaru paradan saada-kariwai kian Elijah dau'an, ukaakapan dono Israelitenaο:

³ “Naobanai Tominkaru, ĩzowia'a naa prophetnaο pudyuudaniinaο ĩ'idi'iti. Na'iki ikaboobi'ia'a naa altar kida, pidannao kawaodapa-kiziz uzai kida pu'ati. Ōba'orantina'a naa ōwa'akinan. Aizii ĩtiwaan naa pazowian ōgaru kapam!”*

⁴ Mazan Tominkaru kian u'ati: “Kaina'a ōtaapani'i naa ōpidanannao 7,000 daonaioranaο. Aonaa na'ia'oram ĩdyaun taapa'o Baal umanawun nii, ba'oran pidannao taapaniaz patominkarun nii.”†

⁵ Na'apa kapam kai, kaina'a masakauda'u Israelitenaο Tominkaru zaamatanii papidanannao ni'o, soo pakamunanun idi manawun.

⁶ Ukau'an aonaa ĩsha'apatan idi'o mani kaimana'o aimaakan Tominkaru zaamatan ĩdyaun papidanannao nii. Mazan uzaamatan an mani ĩdyaun ĩsha'apatan idi kaimana'o aimaakan, aonaa mani umishiin wuru'u uzaamatanuz ĩdyaun pakamunanun idi karikaonan.

⁷ Ukau'an, aonaa ipai mani Israelitenaο ikodan wuru'u tuukia'oraz ĩaipan paikodan. Mazan masakauda'u'oraz ĩbii iki Tominkaru zaamatan, ĩnaο pa'an ikodazu. Mazan baokoinaο, Tominkaru dadarada ĩnyukunuu.

⁸ Na'apa usaadinpan Tominkaru Paradan ida'a:

“Tominkaru aipan ati'o ĩmaaitapinkan.
Atii kai pakawan utaratapan ĩawun,
aonaa kizi ĩaitapan kanom patukapanii,
na'iki u'ĩnidapan ĩkinaο kida,
aonaa kizi ĩaitapan kanom paabatanii.”‡

* **10:19** Deuteronomy 32:21 † **10:20** Isaiiah 65:1 ‡ **10:21** Isaiiah 65:2 * **11:3** 1 Kings 19:10, 14

† **11:4** 1 Kings 10:18 ‡ **11:8** Deuteronomy 29:4; Isaiiah 29:10

⁹ Na'apa kapam king David kian Tominkaru ati Israelitenaou dau'an:

“Marii İzaamata-kaou masha'apakiaka İkonaukiitinan pu'u,
Marii İpataka'uta-kaou pasha'apaapanii winipinaa nii!

¹⁰ Marii İ'ishaawunun, aonaa kizi İtukapan.

Marii karikaonan İbaiatan kasha'ora'o.”^Ş

¹¹ Aizii, Israelitenaou kasharutinan na'iki İwaotanuz İmamishidakan idi'i naa Christ, aonaa na'itim mooko İsaabaa-kaou? Aonaa turuu una'apan! Mishi'oraiman, İmamishidakan idi, Tominkaru kazannaatan naa Gentilenao, Israelitenaou kishauzi-kinaa nii İ'ati.

¹² Israelitenaou mamishidakan idi, umanawun kida'o aimaakan sha'apan ipai pidannao ati. Na'iki İwaziwaan idi Tominkaru kamunanun, Gentilenao zaamatan naa umanawun kida'o aimaakan. Aitaniimana'o nii ukau'an umanawun kida'o aimaakan sha'apan ipai pidannao ati, Israelitenaou mishi-dan dono'o naa Christ.

Tominkaru kazannaatan Gentilenao

¹³ Aizii o'paradan u'ati Gentilenao, mishidainaouz Christ. Tominkaru dyuudan o'garu kakuwaapa'o nii u'ati, na'iki o'atadapa wuru'u o'kaudin-kizi ni'oraz,

¹⁴ o'aipan idi o'iribannaou Israelitenaou kishauzin unao ati, turuu kizi Tominkaru kazannaatan İnao bii iki pidannao.

¹⁵ Tominkaru marina'atan idi Israelitenaou, ukaimanaaka-kidan naa ba'oran kaduz pidannao patuma. Aitaniimana'o nii kaimana'o aimaakan sha'apan ipai pidannao ati, Tominkaru zaamatan dono'o naa Israelitenaou powaa iti. Na'apa'o nii ukaimanan pidan mawaka'o kakudan kawan powaa iti.

¹⁶ Pidan taan dono Tominkaru ati kiwiini'o patomanii bread bouda'apa'o poroom-bi'i di'iki, ipai wuru'u poroom-bi'inaaz Tominkaru idiwau'uka'a naa wuru'u. Na'iki pidan taan dono Tominkaru ati papaoriba kadunaa, ipai uwaoda kida udiwau'uka'a naa wuru'u. Na'apa'o kawanu'o wuru'u Israelitenaouz. Tominkaru zaamatan idi kotua'a naa İdokoza-daunnao papi-danannao nii, ipai İtakaan-daunnao Tominkaru zaamatanı'i naa papidanannao nii wuru'u.

¹⁷ Paowa-kariwai atamun kawanu'o wuru'u Israelitenaouz. Pidan dukutan kawan paoribai waoda kida, udauna'an usakadan İwadaun nii ba'oran atamun waoda idi, amazada ii aka'oraz usodan. Unao Gentilenao atamun waoda kawanu'o, amazada ii aka'oraz ukadunaa sodan. Aizii uzaamatan naa kaimana'o aimaakan Israelitenaou zaamatan kawan. Na'apa atamun waoda amazada ii aka'oraz ukadunaa sodan zaamatan kawan paoribai aiba paziwu-kinaa nii, uishitaba'u di'iki'oraz uwa'atin.

¹⁸ Mazan aonaa pa'i utaapinpa'ana'a umanawun nii Israelitenaou ai, dukuta-kariwai paoribai waoda kida kawanu'oraz. Udi'itapa, unao atamun waoda kawanu'o karikaonan. Aonaa atamun waoda ida'ana'o mani atamun ishitaba'u kakupan. Mazan uishitaba'u ida'ana'o pa'an uwaoda kakupan.

¹⁹ Mazan kaina'a'o nii panaadon ukian: “Mazan paoribai waoda kida dukuta-kaou, turuu kizi waunao sakada-kaou İwadaun nii.”

²⁰ Na'apa'o mishi kaiwuru'u: mazan İdukuta-kaou İmamishidakan idi'o Christ. Aizii unao Gentilenao, usakada-kaou İwadaun nii umishidan idi'o. Ukau'an aonaa u'atadinpa'a naa, mazan uzaudina'a naa udukuta-kaou ai.

²¹ Aonaa Tominkaru karodapa'akan papataka'utan Israelitenaou, paoribai waoda kida kawanu'oraz padamata. Aizii unao mani, u'itiiman ukarodapa'akan nii papataka'utan unao?

²² Ukau'an udi'itapa kaimanaiman na'apam Tominkaru kamunanban, na'iki uto'oraban. Uto'oraban wunao ati'i mamishida-kainaouz. Mazan

unao ati, ukamunanun, karikaonanun an mazan umishidapan. Aonaan dono'o naa umishidapan, na'apa'o nii kapam udukuta-ka'o.

²³ Aizii Israelitenao kapam, ĩsakadan ana'a naa pamishidan, ĩsakada-ka'o nii powaa ati paoribai ida'ati. Usha'apanum kau'an, Tominkaru turua'o usakadan ĩdyaun powaa ati.

²⁴ Unao Gentilenao, atamun waoda kawanu'o, dukuta-kariwaiz amazada ii aka'o usodan di'iki, udauna'an usakada-ka'o paoribai waoda nii, aona'oraz turuu uzauda-kida-ka'o una'apata-ka'o. Aizii Israelitenao, paoribai waoda manawun kawanu'o ĩdyaun, ukau'an powa'a'o nii umasha'apannan Tominkaru sakadan ĩdyaun powa'a ati pakadunaa ida'ati.

Tominkaru kamunanun ipai pidan ati

²⁵ Aizii, ōmin-mishidannao, ōaipan uaitapan kaimanaiman mashaa'oraz utaapauzo-ka'o zii kiwiin, aonaa kizi u'atadinpan. Tominkaru aipan ati'o Israelitenao bii iki'o pidannao dikintapadinan. Mazan ĩdikintapan katokontinan nii, Gentilenao mishidan dono'o naa Tominkaru aitan kawana'ati.

²⁶ Uruu dauna'an, ipai'o ni'i naa Israelitenao kazannaata-ka'o, na'apa'usaadinpan Tominkaru paradan ida'a:

“Zion* iki'o nii Tominkaru pidanannao kazannaatiki wa'atin, uru'o nii so'ota ipai Jacob takaan-daunnao ĩsha'apaapan ai oia'o.

²⁷ Ōmshian nii wuru'u ōparadanuz, ōsha'apata'azooniaz ĩ'ati,† ōso'otan dono'o naa ĩ'oi'an.”‡

²⁸ Israelitenao kashadan idi Kaimana'o Kuwai, ukau'an Tominkaru taruba ĩdyaun, Kaimana'o Kuwai kaawa-kinaa nii unao Gentilenao ida'ati. Mazan Tominkaru zaamatan idi ĩdyaun kotua'a naa papidanannao nii, pakawan umarainpan ĩdyaun. Usha'apanum kau'an, na'apa'o ukowaadan ĩdokoza-daunnao ati, pasha'apatan nii.

²⁹ Usha'apanum kau'an, Tominkaru zaamatan an papidanannao nii, na'iki ukian dono ukaminka'utan nii ĩdyaun, aonaa na'apainim nii upana'adan panyukunuu.

³⁰ Kiwiin zii unao Gentilenao, tuukii udikintapan Tominkaru. Mazan aizii, Tominkaru kamunan-kidan unao, Israelitenao dikintapan idi'i naa uruu.

³¹ Aizii kai, ĩnaou'u naa dikintapa Tominkaru, na'apa'o nii kapam ukamunan-kidan ĩdyaun diina'iti'i, ukamunan-kidan kawan unao Gentilenao.

³² Ukau'an ipai Jewnao na'iki Gentilenao dikintapainauz, Tominkaru taratapanii kawanu'o ĩdyaun, aonaa kizi ĩkidoopan padikintapan ai uruu, na'apa'o ida'an kizi utukapa-kidan pakamunanun ĩ'ati.

Tominkaru konaukii-kida-ka'o

³³ Umanawunu'o mishi Tominkaru kamunanun! Uka'iita mishi padi'itapan pasha'apata'azoonii, na'iki uaitapa kaimanaiman na'apam pasha'apatan pasha'apata'azoonii! Kanom aitapa Tominkaru di'itinpan na'iki usha'apata'azoonii? Kandii aitapa na'apam nii Tominkaru sha'apatan wuru'u pasha'apata'azooniaz?

³⁴ Kotua'o saada-kariwai Tominkaru Paradan kian: “Aonaa kanom aitakan na'apa'oram waNaobanaa Tominkaru di'itapan aimaakan.

* **11:26** Zion, oo Jerusalem. † **11:27** ōsha'apata'azooniaz ĩ'ati: uruu dakota-ka'o Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u. ‡ **11:27** Isaiah 59:20-21; 27:9

Na'iki aonaa kanom kakinaotan uruu usha'apata kizi aimakaan. §

³⁵ Aonaa na'ia'oram pidan taa'o aimakaan Tominkaru ati, marii kizi ukawadauntanz.

³⁶ Ipai aimakaan utomanii na'iki utaapanii pa'idiwaru, na'iki uaipan kawana'ati'o ipai aimakaan sha'apan. Marii karikaonan Tominkaru taapao umanawunu'o nii. Amen.

12

Marii mishidainao taainan kaimanaiman Tominkaru ati

¹ Ukau'an ōmin-mishidannao, Tominkaru kamunan-kidan idi dobata unao, ōpishaan tuukii unao: utain kaimanaiman Tominkaru ati, zowii-kariwai aimakaan taa-kaao kawan, mazan unao kakupan pu'u pa'an, usha'apata kaiman aimakaan Tominkaru konaukii-kidan nii. Na'apa'o wuru'u utaapao-kaooz umanawun nii.

² Aonaa utamakapa'ana'a udazaba anainao pidannao kaduz, maaitapakaainaoz Tominkaru. Mazan ukashaapa'a naa Tominkaru pana'adan udi'itinpan, pa'inaa kizi'i naa ukaduz. Na'apa'o ida'ana'o nii uaitapan na'apam Tominkaru aipan mashaapa-karu, wuru'u kaimana'oraz na'iki ukonaukii-kidaniaz na'iki sakitapa'oraz.

³ Tominkaru kamunanun idi ō'ati, na'iki uzaamatan idi ōgaru, kowaadapa'o nii paparadan, ōkian ipai unao ati mishidainao: Mana'a utapinpa'ana'a umanawun nii powa'a zii uka'iitan ai usha'apatan aimakaan, mazan udi'itapa usha'apatan aimakaan patumaaka wuru kawana'ati'i Tominkaru aipan ati'oraz uka'iitan usha'apatan, umishidan ida'ana'oraz uruu.

⁴ Pidan nanaa bauda'apa, mazan iriba usha'apauzin, na'iki pana'a kida ikaminka'utan unanaa.

⁵ Ukau'an na'apa'o kapam waunao mishidainaoz. Mishi iriba waunao padamata, mazan Tominkaru baokopatan idi waunao Jesus Christ ida'ati, bauda'apa'o kawanu'o wananaa, na'iki ipai washa'apauzin kida, pana'a kida ikaminka'uaakan.

⁶ Pana'a kida Tominkaru taan wa'ati waka'iitanii washa'apatan. Ukau'an marii washa'apata wuru'u waka'iitaniaz washa'apatan. Puka'iitan an pukowaadan Tominkaru di'iki'o kuwai, marii pukowaadan wuru'u pumishidaniaz.

⁷ Puka'iitan an pukaminka'utan pidannao, pukaminka'uta idyaun. Puka'iitan an putominapa-kidan pidannao Tominkaru paradan dau'u, marii putominapa-kidan idyaun.

⁸ Puka'iitan an puma'ozakadan mishidainao nyukunuu, marii puma'ozakadan idyaun. Puka'iitan an puka'idiwatan pidan pusha'apauz idi, marii puka'idiwatan kaimanaiman na'iki konaukia'o ida'an. Puka'iitan an pukazowautapan puiribannao, marii pukazowautapan kaimanaiman. Puka'iitan an pukamunan-kidan pidan baiaapa'o kasha'ora'a, pusha'apata punyukunuu konaukian ida'an.

⁹ Mishiiman pa'i umarainpaaka. Umuuda oia'o aimakaan. Kaimanaiman uzaamatinapa kaimana'o ida'ati.

¹⁰ Umarainpaaka tuukii na'apa inawuzuinao manawun kawan. Unao kiwiin uaida-kida'a utapan uiribannao umanawun nii.

¹¹ Mana'a uzoono'o na'a, mazan minziiwa na'iki konaukii ukauadin waNaobanaa ati.

12 Konaukii umashaapa, uzaudapan idi'i naa Tominkaru sha'apata'azoonii u'ati. Mana'a ukashadina'ana'a aimaakan kasha'ora'o sha'apan dono u'ati. Karikaonan utoriinapa Tominkaru ati.

13 Kaina'an dono unao bii'i aipa'o pakaminka'uta-ka'o, utaa i'ati aimaakan kaina'a'o u'ida'a. Konaukii udapaapa udapu ati tawarainao.

14 Pidannao antamikitan dono unao, utoriinapa Tominkaru ati, usha'apata kizi kaimana'o aimaakan i'ati, aonaa upishaa'ana'a usha'apatan dikauda'o aimaakan i'ati.

15 Pidannao konaukian dono, ukonaukii ituma. Ba'orainao nyukunuu kasha'oran dono, ukasha'ora ituma.

16 Patumaaka utaapa unyukunuu umin-mishidannao tuma. Mana'a u'atadinpa'ana'a, mazan ukaudin sha'apa'oram karikaonan pidannao tuma. Mana'a utaapinpa'ana'a aitapa'o nii ba'orainao ai.

17 Usha'apata-ka'o dono oia'o ida'an, mana'a ukauna'ana'a. Udi'itapa pa'an usha'apatan kaimana'o aimaakan ipai pidannao ati.

18 Uturuan an, umashaapa kaiman ipai pidan tuma.

19 Aizii õmin-mishidannao, pidan sha'apatan dono dikauda'o aimaakan u'ati, mana'a ukauna'ana'a, marii Tominkaru pa'an kaunaata unao. Usha'apanum kau'an kaikapa'o usaadinpan kotua'o Tominkaru Paradan ida'a:

“Ōgaru'o nii kaunaata;

õgaru'o nii kawinipinaata powaa iti,”*

Naobanai kian.

20 Mazan kaikapa'o pa'an usaadinpan koshan Tominkaru Paradan ida'a:

“Pidan to'ora-kizaitapa'o pugaru zamazin dono,

putaa u'ati aimaakan unikan nii;

umaradakon dono, putaa u'ati utuzan nii.

Pusha'apatan an na'apa'o u'ati,

uba'azoinpan nii pa'ida'a pasha'apatanii aimaakan dau'an.”†

21 Mana'a putaapada'ana'a dikauda'o aimaakan sha'apata-kariwai pu'ati sha'apata-kidan pu'ati dikauda'o aimaakan. Mazan pusha'apata mishi'oraiman kaimana'o aimaakan, na'apa'o ida'ana'o nii pudikintan.

13

Mishidainao

na'iki wiizai zowaunaanao

1 Marii pa'i ipai pidannao izo'atin wiizai zowaunaanao, usha'apanum kau'an, Tominkaru aipan ati'o wuru'u ikazowautapanuz wiizai. Kai'oraz wiizai zowaunaanao, Tominkaru wuru'u zaamata'oraz idyaun kazowautapa'o nii wiizai.

2 Ukau'an, pidan dikintapan dono idyaun, udikintapan Tominkaru zaamatanii wiizai zowaunaanao ni'o wuru'u. Na'iki pidan dikintapa'oraz idyaun, paaipan ati'o nii upataka'uta-kidinan.

3 Pidannao sha'apata'o kaiman aimaakan, aonaa kanom nii utarian wiizai zowaunaanao ai. Mazan pidan sha'apata'o dikauda'o aimaakan, taria'o nii umashaapan. Ukau'an, aonaan dono puaipan pumashaapan tarii wiizai zowaunaanao ai, pusha'apata kaimana'o aimaakan, uruu kaimana'o nii i'ati.

4 Usha'apanum kau'an Tominkaru poitorunao wuru'u inaouz, sha'apata'o nii kaimana'o aimaakan unao ati. Mazan pidan sha'apatan an dikauda'o aimaakan, taria'o nii umashaapan. Usha'apanum kau'an, ipataka'utan nii

* 12:19 Deuteronomy 32:35 † 12:20 Proverbs 25:21-22

pidan usha'apatan dono dikauda'o aimaakan. Tominkaru ati'o wuru'u ikaudinanuz, ipataka'utan dono pidan sha'apata'oraz dikauda'o aimaakan.

⁵ Uruu idi, marii uizo'atin wiizai zowaunaanao, aonaa soo ipataka'utan ai mani unao, mazan uaitapan idi kaimana'o wuru'u na'apa'oraz.

⁶ Uruu idi'o marii kapam ukawinipinaan tax, wiizai zowaunaanao ati. Usha'apanum kau'an, Tominkaru ati'o ikaudinan wuru'u, ikazowautapanuz wiizai.

⁷ Ukau'an usha'apata wuru'u iaipaniaz usha'apatan. Iaipan dono ukawinipinaan tax, ukawinipinaata i'atiz. Kaina'an dono ba'oran tax iaipanii kawinipinaata-ka'o, marii ukawinipinaan kapamaz. Utaapa ipai idyaun umanawunu'o nii.

Wamarainpaaka

⁸ Mana'a umawinipinaatapa'ana'a pidan. Soo marainpaaka-karu pa'an umawinipinaatapa uiriban ai. Pidan sha'apatina'o na'apa, izo'ati'o ipai Kakinaorii wuru'u.

⁹ Kaikapa'oraz Tominkaru kakinaori kida'a: Mana'a puba'orantapa'ana'a. Mana'a puzowia'ana'a pidan. Mana'a pukoidapa'ana'a. Mana'a puna'azootapa'ana'a ba'oran pidan idiwau. Na'iki ipai ba'oran kakinaorii kida, ibaokopatin kaikapa'a: "Pumarainapa ipai pidan na'apa pumarainpan kawan punanaa."

¹⁰ Pidan marainpa'o pairiban, aona'o nii usha'apatan dikauda'o aimaakan pairiban ati. Ukau'an pidan marainpa'o pairiban, sha'apatina'o ipai kaki-naorii aipan kawana'ati.

¹¹ Aizii na'apa'a naa pa'i umashaapa, uaitapan idi umanawunu'o aimaakan sha'apa'azon dono'ora'a naa wuru'u wamashaapanuz kai. Ukau'an, uzaudinpa'a naa pa'i, usha'apanum kau'an, wakazannaata-ka'o kamoon, powa'a'ora'a naa umaonapatan wasakadinan dono'o wamishidan ai.

¹² Maonapa'a naa maruta'o dobatan, na'iki aizii wakanada'akan naa wuru'u. Mana'a naa washa'apaapa'ana'a aimaakan kida maruta'o dono'oraz usha'apaapauzo-ka'o. Washa'apata'a naa aizii kaiman kida'o aimaakan wakandan pu'u.

¹³ Kaimana'a naa washa'apainapa, kanada'o-karua'oraz pidannao mashaapan kawan. Aonaa wamako'ona'a mapidankiika'o baokopainapaku karu di'iti, oo wapo'idi'i na'a. Mana'a naa waba'orantapa'ana'a, oo wakaiwaa'ana'a wananaa madoronaa-daun na'iki kakiba'azonna'o ida'an. Mana'a naa wazunaapaaka'ana'a, oo wakishauziaaka'ana'a.

¹⁴ Na'iki mana'a naa wadi'tinpa'ana'a washa'apata'azon dau'u oia'o aimaakan, tuukia'oraz wananaa sha'apata'azon. Mazan mishi'oraiman, watamakapa'a naa pa'an Naobanai Jesus Christ kaduz.

14

Mana'a wadakota'ana'a wamin-mishidan oia'o pidan nii

¹ Konaukii udapaapa mishidainao aona'oraz zii imishidapan ma'ozakan. Mana'a ukashadaakapa'ana'a ituma, imishidapan idi pana'a unao ai.

² Panaadon kaina'a pidannao, aona'oraz zii imishidapan ma'ozakan, i'itiiman aonaa Tominkaru taapadan dunai nika-ka'o, uruu idi inikan soo paowa-kariwai karikaonan. Na'iki kaina'a ba'oran mishidainao, iaitapa turuu panikan kanom kaduz karikaonan wanyukunui.

³ Pidan nika'oraz kanom kaduz karikaonan wanyukunui, aonaa kizi pa'i udakoopan wuru'u aona'oraz unikan dunai. Na'iki pidan aona'oraz unikan dunai, aonaa kizi pa'i udakotan oia'o pidan nii, nika'oraz kanom kaduz

karikaonan wanyukunui. Usha'apanum kau'an, Tominkaru zaamatanii uruu papidanan nii.

⁴ Kandii nii pudakotan ba'oran pidan poitoru oia'o nii? Unaobana'o nii pa'an kowaada usha'apatan kaiman aimakaan, oo aonaa. Kaimana'o nii usha'apatan aimakaan, usha'apanum kau'an ma'ozaka'o wuru'u wanaobanaa Tominkaruz, turua'o ukaminka'utan usha'apatan kaiman pakaudin-kizi.

⁵ Na'apa kapam, kaina'a panaadon mishida'o, utaapan pabi'i kida kamoo umanawunu'o nii ba'oran kamoo kida ai. Mazan ba'oran pidan ati, ipai kamoo na'apa kida pa'idiwaru umanawunun. Marii ipai pidan aitapan kanom kaimana'o aimakaan pasha'apatan nii.

⁶ Pidan taapa'oraz pabi'i kida kamoo umanawun nii, utaapan idi'o Tominkaru umanawun nii wuru'u. Aizii pidan nika'oraz kanom kaduz karikaonan wanyukunui, unikanuz, utaapan idi'o kapam Tominkaru umanawun nii wuru'u. Usha'apanum kau'an utoriinapanii Tominkaru ati panikanii dau'an. Na'apa kapam, pidan aona'oraz unikan pabi'i kida wanyukunui, aonaa unikanuz, utaapan idi'o Tominkaru umanawun nii wuru'u, na'iki utoriinapanii kapam Tominkaru ati panikanii dau'an.

⁷ Aonaa na'ia'oram waunao mashaapan wa'ati'o karikaonan. Na'iki aonaa na'ia'oram waunao mawakan wa'ati'o karikaonan.

⁸ Wakakupan an, wanaobanaa Jesus Christ ati'o wuru'u wakakupanuz. Na'iki wamawakan an, waNaobanaa ati'o wuru'u wamawakanuz. Ukau'an, wakakupan an, oo wamawakan an, waNaobanaa idiwau waunao.

⁹ Uruu idi'o Jesus Christ mawakan na'iki ukakudan powaa iti, uruu kizi ipai pidannao, mawakainao na'iki kakupainao Naobanaa nii.

¹⁰ Aizii pugaru, nika'oraz paowa-kariwai karikaonan, kanom nii pudakotan pumin-mishidan oia'o pidan nii, unikan idi kanom kaduz karikaonan wanyukunui? Aizii pugaru kapam, nika'oraz kanom kaduz karikaonan wanyukunui, kanom nii pudakooan pumin-mishidan, umanikakan idi pabi'i kida wanyukunui? Ipai'o nii waunao kadishitan Tominkaru kanaapu ii diina'iti'i. Uruu'o nii pa'an: "kaiman," oo, "aonaa ukaimanan," kii, washa'apatanii kida dau'an.

¹¹ Tominkaru Paradan saadinpa'o kian:

“ ‘Mishi òkakupan idi,’ Naobanaa kian,
‘mishi'o nii ipai pidannao dawukan òkanaapu ati,

na'iki ipai'o nii pidannao kowaadan, ògaru wuru'u Tominkaruz.’ ”*

¹² Ukau'an ipai waunao, wakowaadan nii washa'apatanii dau'u Tominkaru ati.

Aonaa wawaota-kida'ana'a wamin-mishidan

¹³ Ukau'an aona'a naa wadakota'ana'a wamin-mishidan oia'o pidan nii. Mazan mishi'oraiman, watoma'a naa wanyukunuu aonaa kizi washa'apatan aimakaan pozawata-kida'o nii idyaun oia'o di'iti.

¹⁴ Òzaamatanpan idi waNaobanaa Jesus Christ ida'ati, òaitapa kaimanaiman aonaa na'ia'oram wanyukunui oia'o Tominkaru ati unika-ka'o an. Mazan pidan zauda-kidan an oia'o Tominkaru ati unika-ka'o wuru'u wanyukunui, aizii unikan anaz, oia'o wuru'u usha'apataniaz.

¹⁵ Pukasha'oradan an pumin-mishidan nyukunuu punikan idi wanyukunui, aona'oraz uzauda-kidan ukaimanan unika-ka'o, aonaa pumarainpan mani uruu wuru'u. Aonaa pu'oia'ana'a pumin-mishidan

* 14:11 Isaiah 45:23

nyukunuu punikan ida'an wanyukunui aona'oraz uzauda-kidan ukaimanan unika-ka'o, uruu dikin ia'o Christ Jesus mawakan.

¹⁶ Aonaa putaapada'ana'a kaimana'oraz pu'itiiman pusha'apatan aimakaan, kaunamanaata-ka'o dikauda'o nii.

¹⁷ Usha'apanum kau'an Tominkaru naobanaitapa-ka'o, aonaa aimakaan nika-ka'o, oo tuza-ka'o di'ii'aka'o mani. Mazan mashaapa-karu sakitapa, kaiman, na'iki konaukii, Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an waunao.

¹⁸ Pidan kaudinan an na'apa Christ ati, kaimana'o nii Tominkaru ati. Na'iki kaimana'o nii pidannao paradan udau'an.

¹⁹ Ukau'an, marii karikaonan watiwaa washa'apatan kaimana'o aimakaan, wamashaapa kizi kaiman wamin-mishidannao tuma, na'iki wama'ozakada kizi inyukunuu.

²⁰ Aonaa pupataka'ua'ana'a Tominkaru sha'apataniaz mishida'o nyukunuu ii, punikan ida'an wanyukunui. Ipai wanyukunui turua'o unika-ka'o. Mazan dikauda'o wuru'u pidan nikanuz wanyukunui pawaota-kida-kinaa nii pamin-mishidan oia'o di'iti.

²¹ Ukau'an sakitapa'o aimakaan sha'apata-ka'o: aonaa punika'ana'a wanyukunui, oo pufuza'ana'a ma'ozaka'o riwunui, oo pusha'apata'ana'a aimakaan pumin-mishidan waota-kinaa nii oia'o di'iti.

²² Ukau'an na'apa'oram pumishidanii, soo Tominkaru ati puparada udau'an. Pidan sha'apatan an paaitapanii kaimana'o aimakaan, na'iki nyukunuu kowaadan an u'ati aonaa oia'o mani wuru'u usha'apataniaz, konaukia'o pidan uruu.

²³ Mazan pidan zauda-kidan an aonaa ukaimanan unika-ka'o wuru'u wanyukunui, mazan upu'u zii unikanuz, oia'o Tominkaru ati wuru'u na'apa'oraz, unikan idi wanyukunui aona'oraz uzauda-kidan ukaimanan. Usha'apanum kau'an, oia'o wuru'u pidan sha'apatanz aimakaan aona'oraz uaitapan kaimanaiman, kaimana'o oo oia'o wuru'u pasha'apataniaz.

15

Marii washa'apatan aimakaan ba'orainao konaukii-kinaa nii

¹ Waunao, ma'ozaka'oraz wamishidapan, marii wama'ozakadan wunao nyukunuu'u aona'oraz zii imishidapan ma'ozakan. Aonaa wadi'itapa'ana'a washa'apatan aimakaan soo waunao konaukii-kinaa nii karikaonan.

² Mazan mishi'oraiman, marii washa'apatan aimakaan wairibannao konaukii-kinaa nii, wama'ozakada kizi imishidapan.

³ Usha'apanum kau'an, Jesus Christ sha'apatan aimakaan aonaa paugaru konaukii-kinaa ni'o mani. Mazan usaadinpan kawan Tominkaru Paradan ida'a: "Pidannao dakoopan dono pugaru, o'garu Tominkaru baiaapa iparadan kida."*

⁴ Ipai kotua'o saada-kariwai kida Tominkaru paradan, usaada-ka'o watominapa-kinaa ni'o. Na'iki kaminka'uta'o nii waunao, aonaa kizi wadopiidinan kasha'ora'o sha'apan dono wa'ati. Na'iki ma'ozakada'o nii wanyukunuu, aonaa kizi wakashadinan wazaudapan Tominkaru kowaadaniaz pataan nii wa'ati.

⁵ Otoriinpan Tominkaru ati, kaminka'uta'oraz waunao wadopiidinan ai, na'iki ma'ozakada'oraz wanyukunuu. Marii kizi ukaminka'utan udi'itimpan patumaaka umin-mishidannao tuma, utamakapan ida'an Christ Jesus mashaapan kaduz.

* 15:3 Psalm 69:9

⁶ Baokopa kizi unao, bauda'apa'o pidan kawan ukonaukii-kidan Tominkaru, waNaobanaa Jesus Christ Daruz.

⁷ Ukau'an, konaukii udapaapa umin-mishidannao, na'apa Jesus Christ dapaapan kawan konaukii unao, pidannao konaukii-kida kizi Tominkaru.

⁸ Ōkowaada sha'atii u'ati, Jesus Christ kaawan Jewnao minka'u ni'o, kainaabata'o nii Tominkaru mishian paparadan, idokozu-daunnao ati'oraz ukowaadan pasha'apatan nii.

⁹ Na'iki turuu kizi kapam Gentilenao konaukii-kidan Tominkaru, ukamunan-kidan idi idyaun. Na'apa usaadinpan kawan kotua'o Tominkaru Paradan ida'a:

“Uruu idi, ōkonaukii-kidan nii pugaru,

Gentilenao tuma;

ōkonaukii-kidan nii pugaru,

ōkunuian ida'an kunui.”†

¹⁰ Na'iki kaina'a koshan saadinpa'o kaikapa'a:

“Unao, Gentilenao,

ukonaukii baokopa Tominkaru pidannao tuma.”‡

¹¹ Na'iki kaina'a koshan saadinpa'o kaikapa'a:

“Ukonaukii-kida Naobanai, ipai unao Gentilenao,

ipai unao pidannao ukonaukii-kida uruu.”§

¹² Kaina'a Prophet Isaiah saadanii kapam kaikapa'a:

“Kaawa'o nii Jesse* takaan-daun diina'iti'i,
na'iki uru'o ni'i naa kazowautapa Gentilenao.

Uruu ida'ana'o nii Gentilenao zaudapan Tominkaru sha'apatan wuru'u ukowaadauzoniaz pasha'apatan nii.”†

¹³ Ōtoriiapan Tominkaru ati, toma'oraz wanyukunuu kazaudapanu'o nii, marii kizi utaan unao ati kaimanaiman konaukii-karu na'iki kaimanaakakaru, umishidan ida'an uruu. Uzaudapatinan ma'ozakadin kizi, Kaimana'o Doronaa ma'ozakan ida'an.

Kanom ni'o Paul saadan di'oraz kaarita'a

¹⁴ Ōmin-mishidannao, tuukii ōmishidan usha'apaapan kaiman aimakaan u'atiaaka. Kaimanaiman uaitapan Tominkaru aipaniiaz uaitapan, na'iki uaitapa utominapa-kidaakan udau'u.

¹⁵ Mazan di'ora'a ōkaaritan ida'a, ma'ozaka ōparadan pabi'i kida aimakaan dau'an, ōnyukunuu-kidan u'ati utominapa-kida-kinao. Ōsaadan na'apa, Tominkaru kamunanun idi ō'ati.

¹⁶ Uzaamatan ōgaru kaudina'o nii Christ Jesus ati, kowaadapa'o nii Tominkaru di'iki'o Kaimana'o Kuwai Gentilenao ati, faadaa kaudinan kawan. Ōtaa kizi idyaun kaduunu'o aimakaan kawan, ukonaukii-kidan ni'oraz, Kaimana'o Doronaa saabaan ida'an idyaun.

¹⁷ Ukau'an ōatadapa wuru'u kaudin-kizai Tominkaru ati'oraz ōsha'apaapan, ōzaamatimpan ida'ana'oraz Christ Jesus ida'ati.

¹⁸ Ōparadan nii soo Christ sha'apatanii dau'u ōgaru ida'an, Gentilenao izo'ati-kinaa ni'oraz Tominkaru, ōkowaadani na'iki ōsha'apatanii kida ida'ana'oraz.

¹⁹ Kaimana'o Doronaa ma'ozakan ida'an, iriba ōsha'apatan umanawun kida'o aimakaan. Ukau'an, Jerusalem iki'o atii Illyricum iti, ipai ōmorotinan

† 15:9 2 Samuel 22:50; Psalm 18:49 ‡ 15:10 Deuteronomy 32:43 § 15:11 Psalm 117:1 * 15:12 Jesse: uruu King David daru. † 15:12 Isaiah 11:10

donoi kida. Aizii ipai'i naa òkowaadan na'ii'aka Christ daua'o Kaimana'o Kuwai.

²⁰ Tuukia'o òkakuwaapa'azon donoi kawana'ati, aona'oraz zii kanom kowaaduzon na'ii Christ daua'o Kaimana'o Kuwai, uruu aonaa kizi òkaudin ba'oran pidan sakadanii kaudin-kizai ida'a.

²¹ Na'apa usaadinpan kawan Tominkaru Paradan ida'a: "Wunaou'u, aona'oraz kakuwaapauzo-karu i'ati udau'an, Ìaitapan nii uruu.

Na'iki wunaou'u, aona'oraz Ìabatauzon udaua'o kuwai, Ìaitapan nii uruu."[‡]

Paul morowauta'azon Rome iainao mishidainao di'iti

²² Kotua'iki'i naa òdakotautan òmorowautan unao di'iti, mazan aonaa òturuudinan.

²³ Mazan aizii, òipaia'a naa òkaudin-kizi ipai wiizai kawana'ati da'ana'a. Ukotua'ikin idi'i naa òdakotautan òmorowautan unao di'iti,

²⁴ na'ana'o nii òaipan òmorowautapa'akan òmakopan dono Spain iti. Òkonaukii-tina'akan dauna'an utuma, òdobatan ni'i naa, na'iki òaipan nii pa'i ukaminka'utan ògaru, òkaawa kizi Spain iti.

²⁵ Mazan kiwiin òmakon nii zii Jerusalem iti òwanaka'anan taa-kariwai aimakaan kida na'iainao mishidainao ati.

²⁶ Macedonia na'iki Achaa Baara ii aka'o mishidainao, tuukii Ìka'idiwata'azon Tominkaru pidanannao, dadara'oraz Ìbaiatan mashaaparkaru Jerusalem ii.

²⁷ Panyukunuu aipan ati'o wuru'u Ìkaminka'uta'azonuz Ìdyaun. Mazan mishi Ìsha'apatan ni'o wuru'u na'apa'oraz, Ìmawinipinaatapanii kawanu'o Jerusalem ia'o mishidainao. Usha'apanum kau'an, Ìnao Jewnao di'iki'o Gentilenao ka'idiwainan kaimana'o idi, Jewnao kowaadan ida'an i'ati Kaimana'o Kuwai Jesus daua'oraz. Ukau'an, na'apa'o kapam Gentilenao ka'idiwatanuz Jewnao kaimana'o idi, pataan ida'an pasha'apauz i'ati.

²⁸ Aizii òtaankan dauna'an i'ati dyuuda-kariwai i'ati, òmakon ni'i naa Spain iti. Na'ana'o ni'i naa òmorowautaana'akan Rome an unao ida'an.

²⁹ Na'iki òaitapa, òkaawan dono unao di'iti, òkaawa-kidan nii kaimana'o aimakaan Christ di'iki'o, ma'ozakada'o nii wamishidapan.

³⁰ Aizii òmin-mishidannao, wazaamatnpan idi waNaobanaa Jesus Christ ida'ati, na'iki wamarainpaakan idi Kaimana'o Doronaa ida'an, òpishaan tuukii utoriinpan òtuma Tominkaru ati, ògaru dau'an.

³¹ Upishaa Tominkaru, marii kizi ukazannaatan ògaru mamishida-kainao ai, Judea Baara ii akainauz. Na'iki upishaa uruu, Jerusalem iainao mishidainao konaukii-kida kizi aimakaan òna'akaniaz i'idi'iti.

³² Utoriinapa na'apa, konaukii kizi òkaawan unao di'iti, Tominkaru aipan an una'apan, wama'ozakadaaka kizi òna'ia'akan dono unao tuma.

³³ Òtoriinpan Tominkaru ati, una'a kizi ipai unao tuma, uruu taa'oraz wanyukunuu kaiman-kinaa. Amen.

16

Paulnao dyuudan paparadan mishidainao ati

¹ Òkia'azon unao ati wadadakoo Phoebe dau'an, kaimana'o pidan oroo, kaminka'uupa'o mishidainao Cencreae ii.

² Okaawan dono unao di'iti, konaukii udapaapa oroo, na'apa mishidainao aiapa-kao kawan Ìnabaan pamin-mishidan, usha'apanum kau'an mishida'o

[‡] 15:21 Isaiiah 52:15

Jesus wuru'u orooz. Oaipan an ukaminka'utan paugaru kanom dau'an karikaonan, ukaminka'uta pa'i oroo. Usha'apanum kau'an, iriba'o okaminka'utauzon pidannao, õgaru okaminka'utauzonii kapam.

³ Õparadan pa'i Priscilla na'iki odaiaru Aquila ati, õmin-kaudinannaouz Christ Jesus ati.

⁴ Ìnao kazannaatauzonii õgaru, ìaitapan pu'u kichana'iki-kia'o wuru'u pasha'apataniaz. Uruu idi kaiman õnyukunuu ì'ati, na'iki ipai mishidainao Gentilenao kaiman ì'ati kapam ìkazannaatan õgaru.

⁵ Õparadan pa'i kapam mishidainao ati, ìdapu ia'oraz ìbaokopainpauzon.

Õparadan pa'i Epenetus ati, õmarainpaniaz. Uruu kiwiini'o umishidan Jesus Christ Asia Baara ii.

⁶ Õparadan pa'i Mary ati, dadara'oraz okaudinana okaminka'uupan unao.

⁷ Õparadan pa'i Adronicus na'iki Junia ati, õmin-Jewwnnaouz, õgaru tuma'oraz ìtarauzo-ka. Ìnao kowaadapa'o Kaimana'o Kuwai, na'iki kaimanaimana'o mishidainao aitapan ìdyaun. Ìnao kiwiini'o ìmishidan Jesus Christ õgaru ai.

⁸ Õparadan pa'i Ampliatius ati, õmarainpaniaz uzaamatnpan idi waNaobanaa Jesus Christ ida'ati.

⁹ Õparadan pa'i Urbanus ati, wamin-kaudinanz Jesus Christ ati.

Õparadan pa'i kapam Stachys ati, õmarainpaniaz kapam.

¹⁰ Õparadan pa'i Apelles ati, tiwaa-kariwaiz na'iki tukapa-kida'oraz mishi'o pamarainpan Christ. Õparadan pa'i mishidainao ati mashaapainnaouz Aristobulus dapu ii.

¹¹ Õparadan pa'i Herodian ati, uruu Jew õgaru kawan.

Õparadan pa'i mishidainao ati, mashaapainnaouz Narcissus dapu ii.

¹² Õparadan pa'i Tryphena na'iki Tryphosa ati. Ìnao zunnao dadara'o ìkaudinana waNaobanaa Jesus ati. Õparadan pa'i Persis ati, õmarainpaniaz, na'iki dadara'oraz okaudinana waNaobanaa ati.

¹³ Õparadan pa'i Rufus ati, kaimana'oraz manawun ukaudinana waNaobanaa Jesus ati. Na'iki õparadan pa'i kapam udaro ati, taapa'oraz da'i õgaru paudani kawan.

¹⁴ Õparadan pa'i Asyncritus, Phlegon, Hermes, Patrobas na'iki Hermas ati, na'iki ipai ìtumainnaouz mishidainao ati.

¹⁵ Õparadan pa'i Philologus, Julia, Nereus na'iki udadakoo ati, na'iki Olympas ati. Na'iki ipai ba'orainnao ìtumainnaouz mishidainao ati.

¹⁶ Konaukii unaubaa umin-mishidannao ubaokopatinan dono.* Ipai da'ainao mishidainao Jesus Christ, ìdyaundan paparadan unao ati.

¹⁷ Õpishaan tuukii unao õmin-mishidannao: uzaudinpa'a naa wunao aia'a, buutaaka-kida'oraz pidannao, na'iki to'orataaka-kida'oraz ìdyaun pa'atiaaka, na'iki pozawaabi'ita-kida'oraz ìmishidapan Christ. Na'iki pana'iti'oraz ìkuwaa unao tominapa-kida-ka. Mana'a unyukunuupa'ana'a ìdyaun!

¹⁸ Pidannao na'apa'oraz ìsha'apatan aimakaan, aonaa waNaobanaa Jesus Christ ati'o mani ìkaudinana wuru'u, mazan soo panyukunuu aipan kawana'ati'o karikaonan. Konaunam ìtoman pakuwaa na'iki ìkonaukii-kida nii kawanu'o pidan, na'apa'o ida'an ìmariidan pidan. Aona'oraz uzaudinana na'apa'o mariidin-karu ai!

* **16:16** Paul dono'o mishidainao baokopatinan dono, ìtukapa-kidan panaubaaon oo pakonaukii-kidan pamin-mishidannao pakissitan ida'an ìdyaun pakaozoo ati, oo pataawu ati, oo panaadon paka'u ati.

¹⁹ Ipai'i naa pidannao abatan unao izo'atipan dau'u Kaimana'o Kuwai, ukau'an tuukii ōkonaukian unao dau'an. Mazan una'apan pu'u, ōaipan uaitapan kaimanaiman kanom kaimana'o usha'apata-ka'o, na'iki aonaa kizi uturukadinan oia'o aimaakan dau'ati.

²⁰ Tominkaru, taa'oraz wanyukunuu kaiman-kinaa wamin-mishidannao tuma, kadimana'o ni'i naa umainaabatan Satan, aonaa kizi powa'a udikintan unao. Ōtoriiipan Tominkaru ati, marii kizi pakawan waNaobanaa Jesus Christ kamunanun manawun unao ati.

²¹ Timothy, ōmin-kaudinan Jesus Christ ati, udyuudan paparadan unao ati. Lucius, Jason, na'iki Sosipater, İnao Jewnaouz ōgaru kawan, İdyuudan kapam paparadan unao ati.

²² Aizii ōgaru Tertius, kaminka'uta'oraz Paul saadan di'ora'a kaarita'a. Ōdyuudan kapam ōparadan unao ati, ōmin-mishidannaouz Jesus Christ.

²³ Gaius, uruu dapu ia'o ōgaru Paul mashaapan, na'iki uruu dapu ia'o mishidainao choochiipauzon, uruu dyuudan kapam paparadan unao ati. Erastus, awunuutapa'oraz wiizai puraatan da'a'a, udyuudan kapam paparadan unao ati. Wa'inawuzu Quartus, udyuudan kapam paparadan unao ati.

²⁴ [Ōtoriiipan Tominkaru ati, marii kizi pakawan waNaobanaa Jesus Christ kamunanun tuukii unao ati. Amen.][†]

Paul katokontan pakaaritan

²⁵ Marii wakonaukii-kidan Tominkaru! Uruu turua'o uma'ozakadan wamishidapan ōkowaadanii Kaimana'o Kuwai ida'an, Jesus Christ daua'oraz. Kotu'u, kotu'u, amazada tominan di'iki'o, dizinapa Tominkaru taapan wuru'u Kaimana'oraz Kuwai.

²⁶ Mazan aizii, Tominkaru prophetinnoo saadauzonii kida Tominkaru paradan ida'an uaida-kida kaawa'a naa, Tominkaru karikaonanu'o ukakupan dyuudan kawana'ati. Ipai kizi pidannao, ipai amazada kawana'ati İmishidan na'iki İizo'atin Christ.

²⁷ Uruu bauta'apa Tominkaru, na'iki uruu paba'orantin aitapa'o ipai aimaakan. Marii kizi ipai waunao, karikaonan wakonaukii-kidan uruu, Jesus Christ kaminka'utan ida'an waunao. Amen.

[†] 16:24 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

Kiwiini'o Paul Kaaritan Corinth Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita apostle Paul wuru'u saada'oraz. Usaadan di'ora'a kiwiitapa'o pakaaritan Corinth sannao ati, una'ian dono'o donoi Ephesus ii.

Di'oraz kaarita saada-kaao mishidainao ati'o, mashaapainao Corinth ii. Wurru'u Corinth kii-kizaiz, udaru'o donoi. Na'ii kaina'a pabi'inaaka pidannao mashaapan, na'iki pabi'inaaka'o ikaduz kida kapam. Pidannao mashaapainao na'ii pabi'inaaka isha'apatan aimakaan pamashaapa-kinnaa nii na'iki ikoda-kinnaa nii papuraatan.

Wuru'u pidannao, mashaapainao donoi Corinth ii iriba'o itominkarunnao. Na'iki pabi'inaaka oii kida'o aimakaan sha'apaapa-kaao na'ii kapam. Aonaa imashaapan Tominkaru aipan kawana'ati.

Aizii Paul saadanuz pakaaritan mishidainao ati, mashaapainao na'ii, uabatan idi na'apam mishidainao aonaa imashaapan kaiman. Uabata na'apam ibuutaakapan, na'apam ikaakapaakan na'iki ina'akan pamin-mishidannao kootoopauzonao di'iti. Kaina'a mishidainao taapan pidan kaminshu'uinpa'o pabi'i, aonaa ikakinaotan wuru'u pidanuz. Uruu idi Paul kakinaotan na'iki utominapa-kidan idyaun na'apam mishidainao aiapaka-kaao imashaapan. Na'iki ukian i'ati marii kizi ikonaukii-kidan Tominkaru ipai aimakaan isha'apatanii ida'an. Na'iki isha'apata kizi ipai aimakaan kamarainpan-karu ida'an, ima'ozakada-kinnaa nii pamin-mishidannao. Utukapa-kidan kapam i'ati aimakaan umanawunu'o. Ukian, "Aizii di'i kaina'a idikinauda'u aimakaan karikaonanu'o nii una'an: uruu wuru'u mishida-karu, na'iki wataapanuz wanyukunuu ma'ozaka Tominkaru sha'apatan ni'o dau'an wa'ati, na'iki kamarainpan-karu. Mazan wuru'u aimakaan umanawunu'oraz wunao idikinauda'uinao bii iki'oraz, uruu wuru'u kamarainpan-karuz pa'an." (1 Corinthians 13:13)

Paul kakinaotan idyaun kapam na'apam kizi ina'akinan ibaokopatinan dono choochi ii. Isha'apata kizi ipai aimakaan kaiman na'iki sakitapa. Marii kizi mishidainao taapan umanawunu'o nii wuru'u panikanuz bread na'iki ituzanuz wine panyukunuitapa-kinnaaz Naobanai Jesus mawakan. Na'iki powa'a zii Paul kowaadan i'ati Kaimana'o Doronaa taanii kida dau'u, pidan ka'iita-kinnaa pasha'apatan kaudin-kizai Tominkaru ati. Na'iki ukakuwaapan kadishita-karu dau'u diina'iti'i. Ukowaadan i'ati Christ mishi'o ukadishita-kida-kaao mawaka-karu di'iki, ukau'an mishidainao mawakainaozuaa kadishita-kida-kaao nii kapam diina'iti'i. Na'iki ukowaadan na'apam nii wananaa wakadishitan dono diina'iti'i.

Paul kowaada-kidan kapam mishidainao ati, Corinth sannaouz, pamorowauta'azon dau'an i'idi'iti.

Paul wuru'u kiwiitapa'oraz ukakuwaapan Kaimana'o Kuwai dau'u na'ii sannao ati. Iabatan ida'ana'o ukuwaa Christ Jesus daua'o, wuru'u imishidanuz.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita Daua'o 1:1-9

Mishidainao buutaakapan daua'o 1:10-4:21

Kaminshu'uinapa-karu na'iki mazida-karu daua'o 5:1-7:40

Toma-kariwai tominkarunao 8:1-11:1

Mishidainao baokopatinan dono 11:2-11:34

Tominkaru taan mishidainao kaudin-kinnaa nii 12:1-14:40

Mishidainao kadishita-kida-kaao daua'o 15:1-58

Puraata zaamata-kaao daua'o pataka'utinainao ati 16:1-4

Paul katokontan pakaaritan 16:5-24

¹ Di'oraz kaarita õgaru Paul di'iki'o, zaamata-kariwaiz Tominkaru aipan kawana'ati apostle nii Christ Jesus ati, na'iki wa'inawuzu Sosthenes di'iki'o kapam.

² Mishidainao Tominkaru ati'o Corinth iainaouz, Tominkaru buutani-naouz papidanannao nii, na'iki usaabaaniinaouz kaiman pa'ati, papidanannao nii Christ Jesus ida'an. Na'apa uzaamatan kawan ipai pidannao ipai amazada kawana'ati, dopia'oraz waNaobanaa Jesus Christ ati, uruu ñao Naobanaa kapam.

³ Õtoriinan Tominkaru waDaru na'iki Naobanai Jesus Christ ati, marii kizi ukamunanun unao ati na'iki utaan unyukunuu kaiman-kinaa nii.

Paul konaukii-kidan Tominkaru

⁴ Karikaonan õkowaadauzon õTominkarun ati na'apam õkonaukian unao dau'an, usha'apanum kau'an usha'apatan idi kaiman kida'o aimakaan unao ati Christ Jesus ida'an.

⁵ Ubauda'apatinpan ida'an Christ tuma, Tominkaru taa unao ati uka'iita-kinaa nii kida usha'apatan iriba aimakaan pa'ati: unao aitapa-kinaa nii kaimanaiman wuru'u kuwaiz udaua'o na'iki ukowaada kiziz baokoinao ati.

⁶ Uruu ida'ana'o wuru'u Tominkaru aida-kidan unao ati mishi'o wuru'u kuwaiz Christ daua'oraz, wakowaadaniaz unao ati.

⁷ Una'apan kau'an, Tominkaru Doronaa taa unao ka'iita-kinaa nii usha'apatan ipai kaudin-kizai, uzaudapan pu'u kapam waNaobanaa Jesus Christ aidinan, uwa'atin dono powa'a ati imi'i baara ati.

⁸ Tominkaru taapan nii kapam unao mishidanuzu ma'ozaka atii utokon iti, uruu idi unao, aona'o nii oia'o ikoda-kao u'ida'a wuru kamoo dono'o, waNaobanaa Jesus Christ kaawanuz powa'a ati.

⁹ Tominkaru, mishi'o nii usha'apatan aimakaan na'apa pakian kawana'ati, uruu wuru'u zaamata'oraz unao ubaokopatinapa-kizi uDani Jesus Christ tuma, waNaobanaaz.

Mishidainao Corinth ia'oraz buutaakapan daua'o

¹⁰ Õiribannao, waNaobanaa Jesus Christ dyuudan õparadan u'ati, na'iki tuukii õaipan uabatan õparadan. Patumaaka utaapa unyukunuu umin-mishidannao tuma, uruu aonaa kizi buutaaka-karu unao bii an. Kaimanaiman ubauda'apatin, na'apa kida udi'itinapa aimakaan dau'u, na'iki usha'apata'azoonii aimakaan kida dau'an.

¹¹ Õiribannao, pabi'i pidannao Chloe dapu ikiinaouz kowaadan õ'ati kaina'a pidannao kashadaakapan unao bii an.

¹² Kaikapa'o ati'o kaiwuru'u õkianuz: pabi'i kida unao, pana'a kida udi'itinpan umin-mishidannao ai. Bauda'apa'o kian, "Õgaru Paul pidanan," ba'oran kian, "Õgaru Apollos pidanan;" ba'oran kian, "Õgaru Peter pidanan;" na'iki ba'oran kian, "Õgaru Christ pidanan."

¹³ Ubuutaakapan ida'an kaikapa'a, ubuutan kawanu'o Christ wuru'u. Paul mooko mawaka'oraz cross ida'a unao ati? Paul uu ida'ana'o mooko wuru'u unao chikaawunuu-kaoz?

¹⁴ Kaiman manawun õ'ati, aonaan idi õchikaawunuuan pidannao unao bii iki, soo Crispus na'iki Gaius õchikaawunuunii.

¹⁵ Ukau'an aonaa turuu na'ia'oram pidan kian õgaru uu ida'ana'o uchikaawunuinan.

16 (Oo ðaitapa, ðchikaawunuunii mishi kapam Stephanas na'iki uiribannao, mashaapainaoz udapu'u; mazan aonaa ð'itiiman ðchikaawunuuan kaina'a ba'oran pidan.)

17 Christ aonaa udyuudan ôgaru chikaawunuupa'o nii, mazan kowaadapa'o nii pa'an Kaimana'oraz Kuwai, Christ mawakan daua'oraz. Na'iki ôkowaada kiziz masha'apanna'o parada-karu ida'an. Ôkaiwaan an mani parada-karu kida pidan aitapaaban kawana'ati'o, konaunam mani ôkuwaa î'ati, mazan aona'a naa mani kuwai Christ mawakan daua'oraz cross ida'a kaiwainan ma'ozaka'o ida'an.

Tominkaru aitapaaban na'iki pidan aitapaaban daua'o

18 Kuwai Christ mawakan daua'oraz Cross paawa'a, madiwautapa-ka'o wunao pidannao tukapanuz, waziwadinpainaouz Tominkaru ai. Mazan waunao ati kazannaatapa-kariwainaoz, uruu pa'an waaitapa-kinaa Tominkaru ma'ozakan.

19 Kotua'oraz Tominkaru Paradan Saada-kariwaiz kian, "Ôtukapa-kidan nii na'apam aitapaaba'o pidannao kakinaori kida madiwautapa-ka'o.

Na'iki ôtukapa-kidan nii aonaa mishi'o manawun mani îaitapan na'apam padi'itinpan aimakaan kida dau'an."*

20 Ukau'an, na'apam wakian pidannao aitapaabainao dau'an? Na'apam wakian kaaritapauzonao dau'an Jewnao kakinaori dau'u? Na'iki na'apam wakian wuru'u imi'i baara aino pidannao dau'an, aitapainaoz pana'apatan pidannao nyukunuu paparadan ida'an? Tominkaru aida-kida na'apam pidannao aitapaabanuz, madiwautapa-ka'o karikaonan.

21 Tominkaru aitapaaba'o manawun, uruu idi aonaa utaapadan pidannao aitapan paugaru, wuru ida'ana'a îaitapaabanuz. Mazan kii'an, paaipan ati pa'an ukazannaatan pidannao mishida'oraz Christ, wakowaadaniaz kuwai ida'an. Uruu kuwai pidannao aitapaabainao dakotaniaz madiwautapa-ka'o nii.

22 Jewnao, îaiapa Tominkaru sha'apatan na'iki uaida-kidan aimakaan umanawunu'o pa'ati, pamishida-kinaa nii wuru'u kuwaiz; na'iki Greeknao, îabata'azon kakuwaapa-karu aitapaaba-karu ida'an.

23 Aizii waunao, wakowaada Christ mawakanuz Cross ida'a; uruu kuwai aona'o manawun Jewnao naudapan paabatan, na'iki Gentilenao† abatan uruu kuwai madiwautapa-ka'o karikaonan.

24 Mazan pa'an wunao ati'i pidannao, Tominkaru zaamataninao papidanannao nii, Jewnao na'iki Gentilenao, ipai înao ati di'oraz kuwai Christ daua'oraz, aida-kida'o pa'an na'apam Tominkaru ma'ozakan manawun, na'iki uaitapaaban manawun.

25 Pidannao kian wuru'u kuwai Tominkaru di'iki'oraz madiwautapa-ka'o, mazan uruu kuwai aida-kida Tominkaru powa'a'o zii uaitapaaban înao aitapaaban ai. Na'iki ikian pu'u wuru'u Tominkaru sha'apataniaz kapati'o, mazan kii'an wuru'u Tominkaru sha'apatanii kidaz, powa'a'o zii uma'ozakan înao ma'ozakan ai.

26 Aizii unyukunuitapa kanom da'i unao, ômin-mishidannao, Tominkaru zaamatan dono'oraz unao: aonaa iriba mani unao aitapaaba'o, pidan aitapaaban kaduz kawana'ati; aonaa iriba mani unao umanawunu'o; aonaa iriba mani unao dokozunnao umanawunu'o naobanainao.

27 Mazan Tominkaru zaamata pa'an "maaitapin-kainao" pidannao kii-kiziz. Înao ida'an uaida-kidan aonaa pidan zaamata-ka'o paaitapaaban dikan

* 1:19 Isaiiah 29:4 † 1:23 Gentilenao: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

ii mani. Na'iki Tominkaru zaamatan pidannao aona'oraz imanawunun, aida-kida'o nii aonaa pidan zaamata-kao umanawunun dikin ii mani.

²⁸ Tominkaru zaamatan kashada-kariwai na'iki dakota-kariwainouz aona'o imanawunun, soo aida-kida'o nii pa'an wunaou'u dakota-kariwainouz umanawuniinao nii, aonaa mishi'o manawun mani inao umanawunun.

²⁹ Uruu idi aonaa turuu pidan atadinpan Tominkaru awun za'a.

³⁰ Mazan Tominkaru ida'ana'o karikaonan unao bauda'apatinapanuz Christ Jesus tuma; na'iki Tominkaru aitapaaban ida'an Christ kazannaatan waunao. Uruu Christ ida'ana'o Tominkaru dakotan waunao kaimana'o nii, usaabaan waunao kaiman Tominkaru pidannao nii, na'iki ukazannaatan waunao wa'oi'an ai.

³¹ Ukau'an marii washa'apatinan Tominkaru Paradan Saadinpa'oraz kian kawana'ati, "Kanom atadinpa'azon an, marii u'atadinpan Naobanai sha'apaapanii dau'an."

2

Paul aonaa ukaiwaan parada-karu umanawun kida'o

¹ Öiribannao, uru'oraz zii da'i ökaawan unao di'iti, ökowaada'ananuz Tominkaru paradan unao ati, aonaa ökaiwaan dadara kida'o parada-karu na'iki umanawunu'o aitapa-karu.

² Öna'iankan dono'oraz unao di'ii, ötoman önyukunuu aonaa kizi önyukunupuan aimaakan, soo Jesus Christ na'iki wuru'u umawakanuz cross ida'a.

³ Ukau'an ömakonkan dono'oraz unao di'ii, ökapatin bii a'o, na'iki ötarian bii a'o, na'iki tuukii önaka-nakaan.

⁴ Na'iki ökuwaa, aonaa ökowaadanuzu parada-karu kida ida'an pidan aitapaaban kaduz di'iki'oraz, sariaapa'oraz una'apatan pidan nyukunuu. Mazan Tominkaru Doronaa, pama'ozakan ida'an aida-kida mishi'o wuru'u ökuwaa.

⁵ Ukau'an unao mishidapanuz aonaa pidan aitapaaban kaduz ida'ana'o mani, mazan umishidanuzu Tominkaru ma'ozakan ida'ana'o pa'an.

Kaimana'o Doronaa aitapaaban dau'o

⁶ Ögaru, ökowaada aitapaaba-karu dau'u, wunao ati'i ma'ozaka'oraz naa itaapan panyukunuu pamishidapan ida'a. Mazan wuru'u aitapaaba-karuz ökowaadaniaz, aonaa pidannao oo inaobanaanao di'iki'o kaduz mani, katokontina'o ni'oraz inaobanai-tinpan.

⁷ Wuru'u aitapaaba-karu ökowaadaniaz, uruu wuru'u Tominkaru di'itapanuz pasha'apatan umanawunu'o aimaakan aona'oraz pidannao aitapan. Amazada toma-kao ua'ii, Tominkaru di'itapani'i naa na'apam kizi ukazannaatan waunao, turuu kizi utaan wa'ati umanawunu'o aimaakan.

⁸ Aonaa na'ia'oram naobanainao kazowautapa'oraz da'a'a imi'i baara'a aitapan di'oraz aitapaaba-karu dau'an. İaitapan an maniz, aonaa mani itaukan Jesus cross di'iti, waNaobanaa umanawunu'oraz.

⁹ Mazan Tominkaru Paradan Saadinpa'oraz kian, "Wuru'u umanawunu'o aimaakan Tominkaru sha'apata'azooniaz pidannao ati,

marainpainaouz uruu;
aimaakan aona'o pidan tukapauzon oo abatauzon,

aimaakan aona'o pidan zauda-kidan sha'apauzon nii."*

* 2:9 Isaiah 64:4

¹⁰ Mazan waunao ati'o wuru'u Tominkaru aitapa-kidanuz aimakaan kida paDoronaa ida'an.

Kaimana'o Doronaa aitapa ipai aimakaan, uaitapa dadara kida'o aimakaan aona'oraz na'apainim Tominkaru aitapa-kidauzon pidan ati.

¹¹ Pidan doronaa, uruu karikaonan aitapa'o ipai aimakaan pidan nyukunuu ii. Na'apa ukau'an, Tominkaru Doronaa karikaonan aitapa'o ipai na'apam Tominkaru di'itinpan.

¹² Waunao, aonaa wadi'itinpan na'apa pidannao di'itinpan kawan, mazan taa-ka'o wa'ati Doronai Tominkaru di'iki'oraz pa'an, tominapa-kida'o nii waunao waaitapa-kinaa nii kaiman kida'o aimakaan Tominkaru taanii wa'ati.

¹³ Ukau'an, aonaa wakakuwaapan parada-karu kida ida'an tominapa-kida-kariwai pidan aitapaaban kawana'ati'oraz. Mazan wakakuwaapan Kaimana'o Doronaa tominapa-kidan kawana'ati'o waunao, watominapa-kidan pidannao Kaimana'o Doronaa kuwaa dau'u na'apa uaipan kawana'ati.

¹⁴ Pidan aona'oraz Kaimana'o Doronaa nii u'ida'a, aonaa umishidan kuwai Tominkaru Doronaa di'iki'o, utaapanuzu madiwautapa-ka'o nii. Na'iki aonaa na'itim uaitapanuzu, usha'apanum kau'an Tominkaru Doronaa ida'ana'o pa'an wuru'u pidan aitapanuz Tominkaru dau'u kida'o aimakaan.

¹⁵ Mazan pidan, kaina'a'oraz Kaimana'o Doronaa u'ida'a, turuu uaitapan ipai aimakaan Kaimana'o Doronaa tominapa-kidani. Mazan pidan, aona'oraz Kaimana'o Doronaa nii u'ida'a, aonaa na'itim uaitapan pidan dau'u kaina'a'oraz Kaimana'o Doronaa u'ida'a.

¹⁶ Tominkaru Paradan saada-kariwai kian kawan,
 “Aonaa kanom aitapan na'apam Tominkaru di'itinpan,

Aonaa kanom turuu kakinaopan uruu.”[†]

Mazan waunao kaina'a'oraz Kaimana'o Doronaa wa'ida'a, na'apa wadi'itinpan Christ di'itinpan kawan.

3

Waunao apostlenao Tominkaru poitorunao

¹ Ōmin-mishidannao, ōmorowautapankauzon dono'oraz unao di'ii, aonaa turuu ōparadan u'ati, ōparadauzon kawan pidannao ati, mashaapa'oraz Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati. Mazan ōparadan u'ati, ōparadauzon kawan mamishida-kainao pidannao ati, mashaapa'oraz paaipan kawana'ati. Usha'apanum kau'an uruu dono, unao koraidaonaa kawanu'o zii, wuru ida'a'a umishidapanuz Christ.

² Ōtaanii dunui u'ati, aonaa ōtaan dunai u'ati, usha'apanum kau'an aona'o zii uka'iitan unikan dunai. Na'iki upu'u zii kai, aonaa uka'iitan unikanuzu.

³ Pakawan zii umashaapan pidannao kawan mashaapa'oraz paaipan kawana'ati. Usha'apanum kau'an kaina'a kishauziaaka-karu ubii an na'iki ukashadaakapan. Na'apa'o aida-kida umashaapan pidannao kawan mashaapainaoz paaipan kawana'ati, na'iki aona'oraz ūaitapan Tominkaru.

⁴ Aizii bauda'apa'o unao kian, “Ōgaru Paul pidanan,” ba'oran kian, “Ōgaru Apollos pidanan.”* Ukian idi na'apa, uaida-kidan umashaapan pidannao kawan aona'oraz ūaitapan Tominkaru.

[†] 2:16 Isaiah 40:13 * 3:4 Putukapa Acts 18:17–19:1 ida'a, Apollos dau'a'o kapam.

⁵ Kanom mooko ògaru, na'iki kanom mooko Apollos? Waunao Tominkaru poitorunao karikaonan, wakaminka'utan ida'ana'o unao umishidanuz Jesus Christ. Ipai waunao, washa'apata wuru'u kaudin-kizai Naobanai taa-niaz wa'ati.

⁶ Ógaru wuru'u paowa'oraz uudai, na'iki Apollos wuru'u zabia'oraz uudai, mazan Tominkaru pa'an wuru'u taa'oraz usoda-kinaa nii.

⁷ Ukau'an pidan paowa'oraz uudai na'iki pidan zabia'oraz, aonaa ĩmanawunun. Soo Tominkaru pa'an wuru'u umanawunu'oraz, uruu taa'oraz usoda-kinaa nii.

⁸ Pidan paowa'oraz, na'iki ba'oran pidan zabia'oraz, aonaa na'ia'oram ĩnao awutapan ba'oran ai, na'iki ipai ĩdyaun Tominkaru kawinipinaatan nii, wuru kawana'ati'i kaudin-kizai ĩsha'apataniaz kida.

⁹ Waunao kaudinainao Tominkaru ati, wakaudin baokopa; na'iki unao Tominkaru zakapun kawanu'o, na'iki unao Tominkaru Dapu kapam.

¹⁰ Tominkaru taan ida'an òka'ĩita-kinaa nii òsha'apatan ukau-din-kizi, ògaru wuru'u kiwiini'oraz òsakadan òkakuwaapan unao ati Jesus Christ dau'u, na'apa pidan kawan sakada'oraz patoman kabaun pasakitan ida'an utoronaa kida kiwiin, na'iki'i naa ba'orainao kaudinan naa wuru'u kabaun dau'u. Aizii ipai pidan kaudina'oraz na'a marii utoman kaimanaiman wuru'u kabaunuz.

¹¹ Usha'apanum kau'an, aonaa turuu pidan sakitan ba'oran tooro, pana'a'o wuru aia'a sakita-kariwaiz naa kiwiin. Wurru'u kabaun toronaa sakita-kariwaiz, uruu Jesus Christ.

¹² Aizii pabi'i kida pidannao, ĩkaiwaan nii gold, silver, oo kawinipina'o kuba kida patoma-kinaa nii wuru'u kabaunuz; baokoinao, ĩkaiwaan nii atamun, pinidi, oo zi'inaba.

¹³ Na'iki kaudin-kizai, ipai pidan sha'apataniaz kaimanaimana'o nii utukapa-kao Christ kootoapan kamoon dono'o naa. Tikazi'o nii wuru'u aida-kida'o ni'oraz sha'apa'oram aimaakan wakaiwaanii wakaudin-kizi ida'a. Ukau'an tikazi kawaodan donoz, uru'o nii pa'an aida-kida na'apam uma'ozakan na'iki ukaimanan.

¹⁴ Aizii kaudin-kizai pidan sha'apataniaz tuudan an tikazi, ukawinipinaata-kao nii wuru'u pidanaz.

¹⁵ Mazan ukau-din-kizi ka'awan an kaiman-daun, aona'o nii ukawinipinaata-kao wuru'u pidanaz; mazan upu'a'o nii ukazannaata-kao, na'apa pidan kawan kidoopa'oraz tikazi maodapa'o bii an.

¹⁶ Mishi unao, uaitapanii Tominkaru Dapu wuru'u unaouz, na'iki kaina'a Tominkaru Doronaa mashaapan u'ida'a.

¹⁷ Ukau'an na'ia'oram pidan pataka'utan an Tominkaru Dapu, Tominkaru pataka'utan nii uruu tuukia'o ida'an, usha'apanum kau'an Tominkaru Dapu kaimana'o, saabaa-kariwai Tominkaru ati, na'iki unao ukau'an wuru'u Tominkaru Dapuz.

¹⁸ Aonaa umariidautina'ana'a. Na'ia'oram pidan unao bii'i zauda-kidan an aitapaaba'o pidan wuru'u paugaruz, imi'i baara ana'o aitapaaba-karu kaduz kawana'ati, marii mishi'oraiman utaapinan maaitapin-ka'o nii, uruu mishi kizi pa'an uaitapaaban Tominkaru di'iki'oraz aitapaaba-karu kawana'ati.

¹⁹ Usha'apanum kau'an wuru'u aitapaaba-karu di'oraz amazada di'iki'oraz, madiwautapa-ka'o karikaonan Tominkaru awun za'a. Tominkaru paradan saadinpa'oraz kian kawan, "Pidannao taapinan aitapaaba'o nii manawun, mazan Tominkaru kaiwaan ĩaitapaabanuz pakaakinapa-kida-kinaa nii ĩdyaun."[†]

[†] 3:19 Job 5:13

²⁰ Na'iki kaina'a ba'oran Tominkaru paradan saadinpa'oraz kian, "Naobanai ati, pidan aitapaaba'oraz di'itinpan kida madiwautapa-ka'o karikaonan."[‡]

²¹ Ukau'an aonaa kizi na'ia'oram pidan atadinpan pidan dau'an pada'anpaniaz. Ipai di'oraz aimakaan Tominkaru taanii unao ati kaminka'uta'o nii unao:

²² Ōgaru, Apollos, na'iki Peter; di'oraz amazada; kakupa-karu na'iki mawaka-karu; kai na'iki diina'iti'o, ipai wuru kida'a unao idiwau pa'idiwaru,

²³ na'iki unao Christ idiwau, na'iki Christ Tominkaru idiwau.

4

Waunao apostlenao kaudina'o Christ ati

¹ Udi'itapa Apollos na'iki Ōgaru, waunao Christ poitorunao karikaonan. Tominkaru taanii wakaudin-kizi nii, wakowaada kizi pidannao ati na'apam Tominkaru di'itapanuz pasha'apatan aimakaan, wuru'u aona'oraz uaitapa-kidauzon pidannao ati kotua'a naa.

² Aizii pidan taa-kariwaiz ukaudin-kizi nii, marii usha'apatanuzu mishi-man, panaobanaa aipan kawana'ati.

³ Aizii Ōgaru ati, aonaa usha'apan pabi'i kida unao oo ba'orainao di'itapan an na'iki kadakotin-kidan wuru'u ōkaudinanz Tominkaru ati. Upu'u Ōgaru, aonaa na'apam ōkian ōkaudin-kizi dau'an.

⁴ Ōgaru, ōaitapan kawana'ati, kaiman ōsha'apatan wuru'u taa-kariwaiz ōkaudin-kizi nii, mazan aonaa ōkian mani kaiwuru'u ōsha'apata wuru'u ōkaudin-kizi kaiman manawun. Mazan Naobanai'o nii pa'an wuru'u kowaada'oraz kaiman ōsha'apatan ōkaudin-kizi oo aonaa.

⁵ Ukau'an, mana'a udi'itapa'ana'a na'iki ukadakotin-kida'ana'a na'apam pidan sha'apatan pakaudin-kizi, wuru'u kamoo aita-kariwaiz kaawan ua'ii. Mishi'oraiman uzaudapa Naobanai Jesus kaawan. Aizii ukaawan dono'o naa, ukanadapan nii aimakaan kida dizinpa'oraz maruta'o-karu ii. Na'iki uaitapa-kidan nii kaimanaiman kandii ni'o pidannao sha'apatan aimakaan kida. Na'iki uruu dono Tominkaru naubaan nii ipai pidan wuru kawana'ati'i ikaudinanuz pa'ati.

⁶ Ōmin-mishidannao, ōkaiwaa Apollos na'iki Ōgaru, ōtukapa-kida-kinaa nii na'iki ōtominapa-kida-kinaa nii unao, na'apa'oram ati'o manawun tawuru'u kii-karuz, "Usha'apata aimakaan soo kakinaorii kida kawana'ati." Uruu aona'o nii uatadapan bauda'apa'o pidan na'iki ukashadan ba'oran.

⁷ Kanom tomanii pugaru umanawunu'o nii baokoinao ai? Kanom kaina'a pu'ida'a aona'o Tominkaru taanii mani pu'ati? Ipai aimakaan kida pu'ida'a'oraz Tominkaru di'ikin an, kandii nii pu'atadinpan, utaa-ka'o pu'u pu'ati mawinipinaa-daun?

⁸ Unao, kaina'a'a naa mooko uzauda-kidan u'ida'a ipai aimakaan uaipanii? Unao, kaina'a'a naa mooko uzauda-kidan u'ida'a ipai aimakaan Kaimana'o Doronaa taaniaz uka'iita-kinaa nii usha'apatan kaudin-kizai Tominkaru ati? Unao, naobanainao'u naa mooko uzauda-kidan aonaan pu'u zii waunao naobanai-tinan? Kaiman manawun mani ō'ati umishiin an unao naobanainao'u naa, uruu turuu kizi waunao kapam naobanai-tinpan baokopa unao tuma.

⁹ Mazan ōtukapanuz, Tominkaru toman waunao apostlenao awutapa manawun ipai pidannao ai. Waunao na'apa'o pidannao kawan na'aka-kariwaiz

[‡] 3:20 Psalm 94:11

zowii-karu nii iriba'o pidannao kanaapu'u, ipai pidannao na'iki angelnao awunuutapan pu'u.

¹⁰ Waunao, watukapa-kae maaitapin-kainao nii, usha'apanum kau'an waunao Christ poitorunao. Mazan unao, utaapinan aitapaaba'o nii pa'an, uzaamatanpan idi Christ ida'ati. Waunao, aonaa wataapa-kae umanawunnao nii, mazan unao, utaapinan umanawunnao nii pa'an. Unao naubaapa-kae, mazan waunao aonaa wanaubaapa-kae.

¹¹ Pakawan kai waunao wamazani na'iki maradako; aonaa wakakamichanun; waunao, waba'izii-kae; aonaa wadapu nii wamashaapa-kizii nii.

¹² Waunao, dadara wakaudinam wamashaapa-kinaa nii. Aizii pidannao paradan dono wa'ati kaziwa-kida'o parada-karu ida'an, watorinpan nii, kaiman kizii pa'an aimaakan sha'apan i'ati. Pidannao pataka'utan dono waunao, wataapada i'ha'apatan waunao, aonaa watiwaan wakaunan.

¹³ Pidannao kadakotin-kidan dono waunao dikauda'o ida'an, waunao kaimana'o nii pa'an waparadan i'dau'an. Pakawan kai, pidannao taapan waunao na'apa aimaakan kawan aona'oraz naa uaiapa-kae.

¹⁴ Osaadan di'oraz unao ati, aonaa o'ba'azootin-kida'azon idi'o mani unao, mazan otominapa-kida-kinaa ni'o na'iki okakinaota-kinaa ni'o unao pa'an, usha'apanum kau'an unao, odainao kawanu'o o'marinapan.

¹⁵ Utiichaannao kaina'an pu'u mani iriba padamata, tominapa-kida'o unao mashaapa-karu dau'u Christ ati, mazan kaina'a bauda'apa pidan unao daru kawanu'o. Ogaru wuru'u unao daru, usha'apanum kau'an o'garu kiwii'itapa'oraz okowaadan u'ati Kaimana'o Kuwai, na'iki uruu idi'o umishidanz Christ Jesus.

¹⁶ Ukau'an opishaan unao umashaapa kizii pa'i na'iki udi'itinapa kizii na'apa o'garu kawan.

¹⁷ Uruu idi'o o'dyuudan Timothy unao di'iti, uruu odani kawanu'o o'taapan na'iki o'marainapanii. Uruu mishi'o usha'apatan kaudin-kizai Naobanai ati'o. Uru'o nii nyukunuu-kida unao ati na'apam o'da'anan Christ Jesus, na'apa otominapa-kidan na'iki okakinaoapan kawan mishidainao ipai choochi o'morowauta-kizii kawana'ati.

¹⁸ Pabi'i kida unao umanawun nii uabatinpan, uzauada-kidan aona'o nii o'wa'atin o'morowauta'anan u'ida'ati koshan.

¹⁹ Mazan Naobanai aipan an una'apan, o'wa'atin nii u'ida'ati kadiman. Uruu dono'o nii o'aitapan wuru'u atadinpainao pidannao umanawun-tinpan pakadakotinan ida'ana'o karikaonan, oo mishi'o wuru'u kaina'a ma'ozakakaru i'ida'a, Tominkaru di'iki'oraz.

²⁰ Usha'apanum kau'an Tominkaru kazowautapan dono pidannao, upana'ada ikaduz pama'ozakan ida'an. Pidannao kian an kaina'a i'ida'a Tominkaru ma'ozakan mazan ikaduz aonaa ukaimanan, aonaa Tominkaru kazowautapanii mani wuru'u inaouz.

²¹ Aizii o'wa'atin dono, sha'apa'oram kaduz ida'an uaiapan o'wa'atin u'ida'ati? Uaiapa o'wa'atin ba'izi tuma, oo uaiapa sha'a o'wa'atin kamarainpanu'o na'iki kaimana'o nyukunui ida'an?

5

Pidan kaminshu'uinpa'o daua'o

¹ Ukowaada-kae o'ati kaina'a kaminshu'uinapa-karu unao bii'i, wuru'u na'apa'oraz aimaakan sha'apaapa-kae oia'o manawun wuru'u. Upu'u zii pidannao aona'oraz iaitapan Tominkaru, aonaa ikashaapan uruu kaduz aimaakan sha'apaapa-kae pabii an. Ukowaada-kae o'ati kaina'a daonaiora unao bii a'o, udaiaroitapan padaroaba.

² Mazan upu'u unao, utaapinan umanawunu'o nii! Ukasha'ora'oraz mani mishi'oraiman, na'iki wuru'u daonaiora sha'apata'oraz aimaakan na'apa'o, aona'ora'a naa turuu unao taapadan ubaokopatinan unao tuma uchoochipan dono.

³ Ōgaru, ō'aonaan pu'u padamata unao ai, mazan kaina'a ōgaru unao tuma ōdi'itinpan ii. Na'iki ōaitapa'aka'a naa na'apam nii ōpataka'utan wuru'u pidanaz sha'apata'oraz oia'o manawun, na'ia'o kawanu'o manawun ōgaru unao tuma.

⁴ Aizii ubaokopatinan dono'o naa wanaobanaa Jesus uu ida'an, na'iki ōgaru, ōbaokopatinan kapam unao tuma ōdi'itinpan ii, waNaobanaa Jesus ma'ozakan ida'an,

⁵ marii pa'i utaan wuru'u pidanaz Satan ati, unanaa oia'oraz pataka'utajinaso kizi. Mazan udoronaa kazannaata-ka'o nii wuru dono'o Naobanai Jesus kaawanuz powaa ati.

⁶ Ukau'an unao atadinapanuz, aonaa kaimana'o mani wuru'u. Uaitapanii tawuru'u kii-karuz kaikapa'a: "Masakauda'u sodi'o yeast, upoodada ipai wuru'u poroom-bi'i."*

⁷ Ukau'an marii uzikadan wuru'u kaminshu'uinpa'oraz pidan unao bii iki. Na'apa Israelitena'o zikadauzon kawan ipai yeast padapu iki kida, itaapan ua'ii Passover Kamoon. Uruu unao pa'ina'o poroom-bi'i ukawanu'o nii, aona'oraz ukawiki'ita-ka'o yeast idi. Mishi'oraiman, waizo'ati'i naa Tominkaru so'otani'i naa u'oian, na'iki utomanii unao kaiman. Christ zowii-ka'o wa'ati wakazannaata-kinao ni'o wa'oian kida ai, na'apa kaznizo dani kawan Israelitena'o zowiauzoniaz Passover Kamoon dono.

⁸ Una'apan kau'uzan, wamarina'ata'a naa kiwiitapa'o wamashaapauzon kaduz, wuru'u oia'oraz na'iki dikauda'oraz. Mishi'oraiman, waizo'ati'i naa Tominkaru wanyukunuu iki, aonaa wadaketinpan ida'an mani karikaonan, na'apa kizi'i naa pa'an waunao bread kawan, aona'oraz ukawiki'ita-ka'o yeast idi, Israelitena'o nikauzonii kawan Passover Kamoon dono.

⁹ Ōsaadani sha'atii kiwiitapa'oraz ōkaaritan ida'a, ōkiinii unao ati aonaa kizi ubaokopatinpan na'iki uminauda'uitapan pidannao kaminshu'u-shoronao tuma.

¹⁰ Aizii ōsaadan dono'oraz na'apa, aonaa pidannao mamishida-kainao dau'ana'o mani tawuru'u ōna'apanuz, na'iki pidannao oiainpainaouz pakaminshu'uinpan ida'an, oo na'azootinauzonaouz, oo koidimikinaouz, oo tominkarunitapainaouz toma-kariwai tominkarunao. Mazan aonaa na'itim umashaapan pana'itinapa i'ai, umashaapan pu'u da'a'a imi'i baara'a.

¹¹ Mazan ōsaadani unao ati, aonaa kizi ubaokopatinpan na'iki uminauda'uitapan pidan dakotina'oraz pumin-mishidan nii, mazan upu'a'oraz zii ukaminshu'uinpan, oo na'azootinauzo, oo tominkaruniitapa'o toma-kariwai tominkarunao, oo parada'o dikauda kida'o aimaakan ba'orainao dau'an, oo po'idipauzo, oo koidimiki. Aonaa shaa pa'i uaroopa'ana'a na'apa'o pidan tuma.

¹²⁻¹³ Ōgaru aonaa ōkaudin-kizi mani wuru'u ōdi'itapa kizi na'apam ōsha'apatan na'iki ōkakinaotan pidannao mamishida-kainao. Tominkaru'o nii pataka'uta ina'o i'oian kida dikin ii. Mazan unao, ukau'din-kizi pa'an wuru'u ukakinaotanuz umin-mishidannao, sha'apaapainaouz oia'o. Na'apa Tominkaru paradan saadauzo-kariwaiz kian kawan, "Aonaa utaapada'ana'a wuru'u pidan sha'apata'oraz oia'o na'an unao bii'i."†

* 5:6 Galatians 5:9 † 5:12-13 Deuteronomy 17:7

6

Mishidainao sakitapadan pakasharutaakan

¹ Aizii na'ia'oram an unao kasharutaakan pumin-mishidan tuma, mana'a pumako'ona'a pukaakapa'anan pumin-mishidan kootoopauzono ati, aona'oraz ìmishidan Tominkaru. Mishi'oraiman, pupishaa pa'an mishidainao puchoochin ainaouz sakitapadan wuru'u ukasharutaakanuz.

² Mishi, unao uaitapanii diina'iti'i Tominkaru pidanannaou'o nii wuru'u kootowa'o ni'oraz pidannao mashaapa'oraz ipai na'ia'akan. Ukau'an, unao turuu kapam usakitapadan masha'apannaa kida'oraz kasharutaaka-karu kida unao bii ana'oraz.

³ Mishi, uaitapanii waunaou'o nii wuru'u kootowa'o ni'oraz angelnao diina'iti'i. Ukau'an, unao turuu kapam udi'itapan na'iki usakitapadan wuru'u kasharutaaka-karu kida kai'oraz mashaapa-karu ida'a.

⁴ Una'apan kau'an, na'apainim an pukasharutaakan pumin-mishidan tuma, mana'a pumako'ona'a kootoopauzono di'iti, aona'oraz ìmishidan Tominkaru. Ìnao aona'o turuu Ìsakitapadan ukasharutaakanuz.

⁵ Òkian u'ati kaikapa'a òba'azoo-kida'azon unao. Aonaa mooko zoobaba bauta'apa pidan nii unao bii'i aitapaaba'o, ka'iita'o padi'itapan na'iki pasakitapadan mishidainao kasharutaakanuz? Mishi kaina'a'o wuru'u.

⁶ Mazan unao, umakon mamishida-kainao di'iti, na'iki ukaakapan umin-mishidan Ì'ati, na'iki uaipan Ìsakitapadan ukasharutaakanuz.

⁷ Aizii wuru'u ukaakapaakanuz, na'iki una'akanuzu umin-mishidannao kootowapa-kizai iti, na'apa'o aida-kida unao aonaa umashaapan mishidainao kawan. Pumin-mishidan sha'apatan an aimaakan dikauda'o pu'ati, oo uzaamatan an pusha'apauzi, kaimana'o nii zii putuudan an punyukunuu pukaakapaan ai pa'an uruu kootoopauzo ati.

⁸ Mazan unao, aonaa ukashaapan una'apata-ka'o. Mishi'oraiman unaou'u naa sha'apata'oraz dikauda'o aimaakan, na'iki uzaamatan baokoinao sha'apauz Ì'ai, na'iki usha'apatan di'oraz aimaakan umin-mishidannao ati'o.

⁹ Mishi, uaitapanii wuru'u pidannao sha'apatainaouz dikauda kida'o aimaakan, aona'o nii Ìwiizi nii Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii. Aonaa umariidautina'ana'a. Pidannao kaminshu'uinpainao, pidannao tominkaruniitapainao aimaakan karikaonan, pidannao kiaapainaoz aonaa pamin-mazidan mani, daonaioranao kiaapaakauzonoz pa'atiaka,

¹⁰ pidannao koidimikinao, pidannao na'azootinauzono, pidannao po'idipauzono, pidannao parada'o dikauda kida'o aimaakan ba'orainao dau'an, pidannao kazatainao pairiban sha'apauz; wuru'u pidannao sha'apatainaouz na'apa kida'oraz aimaakan, Ìnao aona'o nii Ìwiizi nii Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii.

¹¹ Kiwiitapa, na'apa'o da'i pabi'i unao mashaapauzon. Mazan unao chikaa-kariwai'i naa u'oi'an ai, Tominkaru buutan'i naa pa'idiwau nii. Na'iki udakotani'i naa unao kaimana'o pidannao nii Naobanai Jesus Christ ma'ozakan ida'an, na'iki waTominkarun Doronaa ida'an.

Ukonaukii-kida Tominkaru umashaapan ida'an u'ati

¹² Aizii pabi'i unao mishidainao kian, “Ògaru, kashaapa-ka'o òsha'apatan kanom karikaonan òaiapanii.” Mishi'o wuru'u, mazan aonaa ipai mani aimaakan òsha'apatanii kaimana'o ò'ati wuru'u. Pabi'i unao kian, “Ògaru, kashaapa-ka'o òsha'apatan kanom karikaonan òaiapanii,” mazan ògaru aona'o nii òkashaapan na'ia'oram aimaakan kazowautapan ògaru.

¹³ Mazan ba'oran kian nii, “Wanyukunui toma-kaō watoba ati'o na'iki watoba toma-kaō wanyukunui ati'o.” Mishi'o wuru'u, mazan diina'iti'i wa'aokazi'ian dono'o naa, aona'o ni'i naa powa'a wanyukunui nii, usha'apanum kau'an aona'o ni'i naa wananaa aipan wanyukunui. Mazan aonaa kaimana'o mani wuru'u wakaiwaan wananaa kaminshu'uinapa-karu dau'ati. Mishi'oraiman marii washa'apatan aimakaan kida wananaa ida'an, Naobanai Jesus aipan kawana'ati. Na'iki Naobanai Jesus wuru'u kazowautapa'oraz wananaa.

¹⁴ Pama'ozakan ida'an Tominkaru kadishita-kidan Naobanai Jesus mawaka-karu di'iki, na'iki ukadishita-kidan nii kapam waunao mawaka-karu di'iki pama'ozakan ida'an.

¹⁵ Mishi, unao uaitapanii unanaa zaamatanpa'o Christ nanaa di'iti. Ukau'an aonaa turuu ōzaamatan Christ nanaa na'iki ōbauda'apatanuz kaminshu'u-shoroaba nanaa di'iti. Aonaa turuu, aonaa masakauda'u!

¹⁶ Aonaa mooko uaitapan pidan kiaapa'oraz kaminshu'u-shoroaba, ubauda'apatinan otuma wuru'u? Usaadinpan kawan Tominkaru kaaritan ida'a, ukian, “Daonaiora kiaapan dono zun, wuru'u daonaiora na'iki zun bauda'apa'o kawanu'o Inanaa.”

¹⁷ Mazan pidan zaamatina'oraz Naobanai Jesus di'iti, uruu ubauda'apatinan utuma wuru'u panyukunuu ii.

¹⁸ Mana'a ukaminshu'uinpa'ana'a. Ipai ba'oran aimakaan oii kida'o pidan sha'apatanii, aonaa usha'apatan unanaa. Mazan pidan kiaapa'oraz aonaa pamin-mazidan naa, usha'apatan aimakaan dikauda'o manawun pananaa ati wuru'u.

¹⁹ Mishi, unao uaitapanii unanaa Kaimana'o Doronaa mashaapa-kizi wuru'u. Uruu mashaapa'oraz unao ida'a na'iki uruu Tominkaru taaniaz unao ati. Ukau'an unao aonaa turuu usha'apainpan uaipan kawana'ati, mazan Tominkaru idiwau unao,

²⁰ usha'apanum kau'an Tominkaru toriini'i naa unao. Ukau'an, ipai aimakaan usha'apatanii unanaa kida ida'an aida-kida kizi na'apam ukonaukii-kidan Tominkaru.

7

Kakinaorii kaudaiaruinao na'iki kaudaiaroinao ati'o

¹ Aizii, ōkowaadan nii na'apam ōdi'itinpan tawuru kida dau'ana'a up-ishaanuz ōgaru, usaadaniaz ukaaritan ida'a. Mishi kaimana'o wuru'u daonaiora mashaapan an maudaiaro-daun.

² Mazan ukaina'an idi iriba manawun kaminshu'uinapa-karu, marii daonaiora mazidan na'iki ukiaapan soo paudaiaro. Zuna na'apa kapam. Marii omazidan na'iki okiaimpan soo paudaiaru tuma.

³ Na'iki daonaiora, aonaa kizi umaaiapakan paudaiaro oaipan an uruu, usha'apanum kau'an odaiaru uruu. Zuna na'apa kapam, aonaa kizi omaaiapakan paudaiaru uaipan an oroo, usha'apanum kau'an udaiaro oroo.

⁴ Na'iki aonaa paba'orani'o mani okazowautapan pananaa, mazan odaiaru wuru'u kazowautapa'o onanaa kapam. Na'apa kapam daonaiora, aonaa paba'orani'o mani ukazowautapan pananaa, mazan udaiaro wuru'u kazowautapa'o unanaa kapam.

⁵ Mana'a umaraina'ana'a unanaa udaiaru ai oo udaiaro ai. Soo mishi unyukunuu na'apa kidaakan an, uruu aonaa kizi ukiaapaakan na'apauda'um kamoo sodi karikaonan, uruu turuu kizi utaan amazada utoriinapa-tinkinaa nii. Mazan uadauna'an, turua'a naa koshan ukiaapaakan. Aonaa kizi Satan tiwaa-kidapan unao, usha'apanum kau'an unao mazidainao aonaa uka'iitan utuudan unyukunuu tomunu'iki manawun ukiaapaakan ai.

6 Mazan kaiwuru'u ðna'apanuz, aonaa ðtaan mani kakinaorii wuru'u aonaa kizi ukiaapaakan na'apauda'um kamoo karikaonan.

7 Tuukii zii mani ukaimanan ð'ati ipai unao mishidainao mashaapan an paba'oran, ôgaru kawan. Mazan Tominkaru taa pabi'i mishidainao ati ðka'iita-kinaa nii pamashaapan mazida'o pidan nii, na'iki ba'orainao mishidainao ati utaa ðka'iita-kinaa nii pamashaapan paba'oran, aonaa ðmazidan.

8 Aizii, ôparada'azon wunao ati'i, aona'oraz naa ðkaudaiarun oo ðkaudaiaron, na'iki zunnao ati mawakainauz naa ðdaiarunao. Kaimana'o wuru'u umashaapanuz uba'oran, ôgaru kawan.

9 Mazan aonaan an uka'iitan udadaradapan unyukunuu zun ai oo daonaiora ai, ukau'an kaiman pa'an umazidan koshan, una'azootapan ai zun oo daonaiora tuukii manawun.

10 Aizii, ôparadan unao ati mishidainao mazidainauz naa. (Wuru'u kakinaorii aonaa ôgaru di'iki'o mani, mazan Naobanai Jesus di'iki'o pa'an wuru'u kakinaorii.) Ôparadan unao daiaroinao ati, mana'a pumuuda'ana'a pudaiaru.

11 Mazan pumuudan an pudaiaru, ukau'an puba'orantina'a naa pumashaapa, oo puaipan an pumashaapan pidan mazida'o nii, pukiwa pudaiaru di'iti powa'a iti, pukaimanaaka utuma koshan. Na'iki ôparadan unao daiaruinao ati kapam, mana'a pumuuda'ana'a pudaiaro.

12 Aizii, ôparadan unao baokoinao mishidainao ati, mazidainauz pidan mamishida-ka'o tuma, (wuru'u kakinaorii ôgaru di'iki'o, aonaa Naobanai Jesus di'iki'o mani). Na'ia'oram unao daonaioranao mazida'o zun tuma aona'oraz omishidan Jesus, na'iki pakawan oaipan pamashaapan pumin-mazidan nii, aonaa pumuuda'ana'a oroo.

13 Na'iki pugaru zun mishidapa'o Jesus, mazida'o daonaiora tuma aona'oraz umishidan Jesus, na'iki pakawan uaipan pamashaapan pumin-mazidan nii, aonaa pumuuda'ana'a uruu.

14 Usha'apanum kau'an wuru'u daonaiora aona'oraz umishidan Jesus, kaiman Tominkaru saabaan uruu ubauda'apatinan ida'an paudaiaro di'iti, mishidapa'oraz Jesus. Na'iki zun aona'oraz omishidan Jesus, kaiman Tominkaru saabaan oroo obauda'apatinan ida'an paudaiaru di'iti, mishidapa'oraz Jesus. Aonaan an mani umishiin Tominkaru saabaan kaiman pudaiaro, oo pudaiaru aona'oraz zii umishidan, unao dainao aonaa mani Tominkaru saabaan kaiman pa'ati. Mazan umishiin idi, kaiman Tominkaru saabaan unao dainao kapam.

15 Mazan wuru'u pidan aona'oraz umishidapan oo omishidapan Jesus muuda'azon an pamin-mazidan mishidapa'oraz Jesus, marii umakon oo omakon. Na'apa'o sha'apan an, pidan mishidapa'oraz, aona'a naa powa'a uruu oo oroo mashaapan mazida'o pidan nii. Mazan Tominkaru zaamatan wunao mishidainauz Jesus, wamashaapa-kizi konaukii na'iki kaiman ipai pidannao tuma.

16 Panaadon unao daiaroinao mishidapainauz Jesus, unao ida'ana'o nii udaiarunao mishidan Jesus, na'apa unao kawan. Na'apa kapam unao daiaruinao, mishidapainauz Jesus, panaadon unao ida'ana'o nii udaiaronao mishidan Jesus na'apa unao kawan.

Umashaapa uwa'atin dono'o kawan Tominkaru ida'ati

17 Di'oraz kakinaorii ðtaanii ba'oran mishidainao ati ba'oran wiizai iainao kidaz. Marii ipai unao mashaapan pakawan wuru'u unao mashaapa-karu kaduz ida'a Naobanai Tominkaru muuda-kiziz pugaru, uzaamatan ua'ia'oraz pugaru mishidapa'o nii Jesus.

18 Kaikapa'o ati'o kaiwuru'u òkianuz: Aizii pidan choota-kariwaiz* Jewnao kakinaorinaa kawana'ati, Tominkaru zaamatan ua'ii uruu, aonaa kizi uti-waan papana'adan pachoota-kaooz. Na'apa kapam, Tominkaru zaamatan dono pidan aona'oraz uchoota-kaooz Jewnao kakinaorinaa kawana'ati, aonaa kizi'i naa uaipan pachoota-kaooz.

19 Usha'apanum kau'an aonaa umanawunu'o aimaakan mani wuru'u pidan choota-kaooz oo aonaa uchoota-kaooz. Mazan kanom pa'an umanawunu'o nii, washa'apatan pa'an aimaakan kida Tominkaru aipaniaz washa'apatan.

20 Ukau'an ipai unao, pakawan una'a, umashaapauzonuz kaduz ida'a, Tominkaru zaamatan ua'ia'oraz unao mishidapainao nii Jesus.

21 Aizii pugaru torii-kariwai poitorui† nii Tominkaru zaamatan ua'ii pugaru, mana'a putaapada'ana'a pupoitoruitapa-kaooz kasharutapan punyukunuu. Mazan na'apainim an pidan toria'oraz pugaru kian pu'ati, "aizii turua'a naa pumakon," pumako'o naa, uruu aonaa kizi pupoitoruitapa-kaooz.

22 Pugaru poitoruitapa-kariwaiz Tominkaru zaamatan ua'ii pugaru, na'apa'o pugaru pidan kawan muuda-kariwaiz naa upoitoruitapa-kaooz ai, usha'apanum kau'an Naobanai Jesus muudin-kidani'i naa pugaru oia'o poitoruitapan ai. Aizii pugaru na'apa kapam, aona'oraz pidan torian papoitoru nii Tominkaru zaamatan ua'ii pugaru, mazan aizii Christ poitoru'u naa pa'an pugaru.

23 Unao Tominkaru toriini'i naa. Ukau'an mana'a naa upoitoruitapakidina'ana'a pidannao ati.

24 Òmin-mishidannao, pakawan umashaapa na'apa Tominkaru zaamatan di'iki'o kawan unao, mishidapainao nii Jesus.

Pidannao aona'oraz zii ìkaudaiarun oo ìkaudaiaron

25 Aizii, òparadan nii wuru dau'ana'a upishaanuzu pidannao dau'an aona'oraz zii ìkaudaiarun oo ìkaudaiaron. Aonaa Naobanai Jesus taan kakinaorii uruu dau'an. Mazan Naobanai Jesus, dobata ukaminka'utan ògaru, ukau'an òmishida unao turuu umishidan òparadan. Uruu idi kaikapa'a òdi'itinpan kaimana'o aimaakan dau'an unao sha'apatan ni'o.

26 Amazada dadaradinan idi'i naa kai, ò'itiiman powa'a zii ukaimanan pa'an mishidainao, aona'oraz zii ìkaudaiaron oo ìkaudaiarun mashaapan paba'oran.

27 Mazan aizii pugaru kaina'a'ora'a naa pudaiaro, aonaa pudorota'ana'a na'apam kizi pumuudan oroo. Aizii aonaan an zii pudaiaro nii, aonaa pudorota'ana'a pudaiaro nii.

28 Mazan aizii putoman an punyukunuu na'iki pumazidan naa, aonaa oia'o mani wuru'u pusha'apataniaz. Na'iki zun aona'oraz zii okaudaiarun, otoman panyukunuu na'iki omazidan naa, aonaa oia'o mani wuru'u osha'apataniaz. Mazan wuru'u pidannao kaudaiaruinao oo kaudaiaroinao, ìbaiaapan nii dadara'o mashaapa-karu na'iki kasha'ora kida'a aimaakan kai'oraz mashaapa-karu ida'a, na'iki aonaa òaipan ubaiaapan na'apa kida'oraz aimaakan.

29 Òmin-mishidannao, òaipan uaitapan wuru dau'ana'a. Wuru'u wamashaapanuz kai di'oraz amazada ida'a, aona'o ni'i naa utomunu'ikin, uruu uikodan naa patokon. Uruu idi'o òkian daonaiaronao ati kaudaiaroinaouz: Aonaa utaapada'ana'a ukaudaiaronuz awaatan udi'itinpan usha'apata'azon ai kaudin-kizai Naobanai Jesus ati.

* **7:18 choota-kariwaiz:** Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii. † **7:21 torii-kariwai poitorui:** Putukapa kaarita token ii Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

30 Na'iki na'apa kapam unao mishidainao zaadinainauz, aonaa udi'itinpa'ana'a tuukia'a naa manawun ukasha'oran dau'u. Na'iki unao mishidainao konaukii-tinainauz, aonaa udi'itinpa'ana'a soo ukonaukiitinan dau'u karikaonan. Na'apa kapam unao mishidainao toriainauz aimakaan kida, aonaa udi'itinpa'ana'a tuukia'a naa manawun usha'apauz kida dau'u.

31 Na'iki unao mishidainao sha'apaapainauz aimakaan kida pamashaapa-kinaa nii wuru amazada ida'a'a, aonaa udi'itinpa'ana'a tuukia'a naa manawun usha'apaapaniaz kida dau'u. Usha'apanum kau'an wuru'u mashaapa-karu kaduz di'oraz amazada ida'a kai, na'iki ipai aimakaan kida pidan sha'apaapaniaz pamashaapa-kinaa nii da'a'a, kadimana'o ni'i naa uikodan patokon.

32 Aonaa òaipan udi'itinpan tuukia'a naa manawun na'apam kizi umashaapan. Daonaiora aona'oraz zii udaiaro nii, unyukunuu pasha'apatan dau'an kaudin-kizai Naobanai Jesus ati, uaipan pasha'apatinan Tominkaru aipan kawana'ati.

33 Mazan daonaiora mazida'oraz, unyukunuu pasha'apatan dau'an aimakaan kida imashaapa-kinaa nii di'oraz amazada ida'a, usha'apanum kau'an uaipan idi pataapan paudaiaro kaiman.

34 Uruu idi dya'utam udi'itinpan, uaipan pasha'apatinan Naobanai aipan kawana'ati, mazan ukonaukii-kida'azon paudaiaro kapam. Na'apa kapam, zun mawaka'oraz naa odaiaru oo zun aona'oraz zii odaiaru nii, onyukunuu tuukii osha'apatan dau'an kaudin-kizai Tominkaru ati. Oaipan ipai aimakaan pasha'apatanii pananaa ida'an na'iki padi'itinpan ida'an Tominkaru ati pa'idiwara. Mazan zun mazida'oraz, odi'itinpan pasha'apatan dau'an aimakaan kida imashaapa-kinaa nii, usha'apanum kau'an oaipan idi pasha'apatan aimakaan kida paudaiaru nyukunuu kawana'ati.

35 Òkianuz unao ati kaikapa'a, òkaminka'uta-kinaa ni'o unao, udi'itapa kizi kanom kaimana'o aimakaan usha'apatan nii. Aonaa òtiwaan mani òtaan kakinaoriii u'ati wuru'u. Mishi'oraiman òkaminka'uta'azon unao umashaapa-kizi kaiman, Naobanai pidanannao mashaapan aiapa-ka'o kawana'ati. Uruu turuu kizi usha'apatan kaudin-kizai soo Naobanai Jesus ati karikaonan, na'iki aonaa kizi udi'itinpan usha'apatan dau'u ba'oran aimakaan.

36 Mazan aizii dii mani pugaru kaina'a zun pudaiaro ni'o, maskonnao-tinpa'ora'a naa, na'iki tuukii puaipan oroo, pudi'itinpan soo pumazidan dau'u otuma. Ukau'an turuu pamazidan, na'iki aonaa oia'o mani wuru'u.

37 Mazan aizii putoman punyukunuu aona'o nii pukaudaiaron, na'iki aonaa pidan dyyuudan ida'ana'o mani wuru'u pusha'apatanuz aimakaan, na'iki puka'iita pudadaradan punyukunuu puaipan ai zun, kaimana'o aimakaan wuru'u pusha'apataniaz.

38 Ukau'an wuru'u pidan mazida'oraz paudaiaro ni'o tuma, kaimana'o aimakaan wuru'u usha'apataniaz, na'iki pidan aona'oraz ukauaiaron, aimakaan powa'a'o zii ukaimanan wuru'u usha'apataniaz.

Zunnao mishidainao, mawakainauz naa òdaiarunao

39 Aizii zun buda'apatinan paudaiaru di'iti ukakupan pu'u. Mazan odaiaru mawakan an, turuu omazidan na'ia'oram pidan tuma oaiapanii. Mazan marii omazidan pidan mishida'o tuma.

40 Mazan ògaru òdi'itinpan, powa'a'o nii zii pa'an ukaimanan omashaapan an paba'oran, aonaa òkudaiaron koshan. Mazan ò'itiiman kaiman pa'an unao abatan na'apam òkian, usha'apanum kau'an Tominkaru Doronaa kawautapanii ògaru, unao kawan.

8

Uzai dunaa taa-ka'o toma-kariwai tominkarunao ati

¹ Aizii òdako'atin nii upishaanuz, waunao mishidainao nikan daua'oraz dunai, wuru'u taa-kariwaiz toma-kariwai tominkarunao ati. Waaitapa ipai waunao ida'a kaina'a aitapa-karu. Aitapa-karu toman waunao atad-inapa, mazan wakamarainapanun ida'an wama'ozakadan nii wamin-mishidannao pa'an.

² Pidan zauda-kida'oraz paaitapa aimakaan dobata manawun, aona'o zii uaitapan aimakaan wuru'u.

³ Mazan mishi, Tominkaru aitapa pa'an pidan marainpa'oraz paugaru.

⁴ Ukau'an, kaikapa'a òkianu'u dunai nika-ka'o dau'an, taa-kariwaiz toma-kariwai tominkarunao ati: waaitapa aimakaan toma-kariwaiz tominkarunao nii, aonaa mishi'o Tominkaru mani wuru'u, mazan waaitapa kaina'a bauda'apa Tominkaru pa'an.

⁵ Mishi, ukaina'an pu'u aimakaan kida dakota-kariwaiz tominkarunao nii aokazi ii, oo imi'i baara'a, (na'iki kaina'a iriba pidan dakotanii tominkarunao nii na'iki naobanainao nii),

⁶ waunao ati kaina'a bauda'apa Tominkaru karikaonan, waDaru. Uruu toma'oraz ipai aimakaan kida, na'iki wamashaapan uruu ati'o. Na'iki kaina'a bauda'apa Naobanai karikaonan, Jesus Christ. Ipai aimakaan kida toma-ka'o uruu ida'ana'o pa'idiwara, na'iki wamashaapan uruu ida'ana'o.

⁷ Mazan aonaa ipai mani pidannao aitapan, aonaa kakupa'o mani wuru'u toma-kariwaiz tominkarunao. Pabi'i pidannao naudina'ora'a naa l'ati pamishidan wuru'u toma-kariwaiz tominkarunao na'iki itaapan ìdyaun kaku-painao nii. Ukau'an ìnikan dono dunai, pakawan ìdi'itinpan udau'u, taa-kariwai kawan toma-kariwai tominkaru ati. Uruu idi aonaa ìabatan kaiman panyukunuu ii, ìabatan ìsha'apata aimakaan oia'o.

⁸ Mazan wanikan dono wanyukunui, aona'o nii umaonapadan waunao Tominkaru ida'ati. Aizii aonaan dono wanikanuz, aonaa uawutapadan Tominkaru nyukunuu kaimanan wa'ati. Na'iki wanikan dono kapamaz, aonaa utoman waunao kaiman powa'a zii Tominkaru ati.

⁹ Mazan pabi'i kida unao, uaitapa aonaa sha'apa'o mani wuru'u dunai nika-ka'o taa-kariwaiz toma-kariwai tominkarunao ati. Mazan uaitapin pa'i, aonaa kizi uwaota-kidan umin-mishidan aona'oraz zii umishidan ma'ozaka, unikan ida'an wuru'u wanyukunui unao kawan.

¹⁰ Aizii dii mani pumin-mishidan aona'oraz zii umishidan ma'ozaka, utupakan uaroopan tominkarunao dapunaa ii, uruu idi una'apatan panyukunuu, unikan naa dunai taa-kariwaiz tominkarunao ati, ukian pu'u panyukunuu ii "oia'o wuru'u òsha'apataniaz."

¹¹ Ukau'an, pugaru aitapan ida'an aonaa kakupa'o mani wuru'u toma-kariwaiz tominkarunao, pupataka'uin-kidan pumin-mishidan aona'oraz zii umishidan ma'ozaka, uruu ati'oraz kapam Christ mawakan.

¹² Ukau'an pu'oi'an wuru'u, pusha'apata-kidan ida'an pumin-mishidan ati aimakaan uzauda-kidaniaz panyukunuu ii, aonaa kaimana'o mani. Na'iki na'apa'o ida'an, oia'o aimakaan wuru'u pusha'apataniaz Christ ati.

¹³ Ukau'an, òwaota-kidan an òmin-mishidan oia'o di'iti ònikan ida'an dunai, aona'o nii ònikauzon dunai powa'a.

9

Aimaakan kida turua'o apostle zaamatan na'iki sha'apatan

¹ Ōgaru turuu ōsha'apainpan ōaipan kawana'ati. Apostle wuru'u ōgaru, usha'apanum kau'an ōtukapanii Jesus wanaobanaa, na'iki ōkaudinan idi'o uruu ati wuru'u unao mishidanuz Naobanai Jesus.

² Baokoinao pidannao mataapakan pu'u ōgaru apostle nii, mazan unao uaitapa apostle pa'an wuru'u ōgaruz. Na'iki unao mishidapanuz Naobanai Jesus, uruu kainaabata'o kaimanaiman apostle wuru'u ōgaruz, Naobanai Jesus ati.

³ Aizii pidannao dakoopan dono ōgaru ōkaudinan dau'an apostle nii, kaikapa'a ōdako'atin idyaun:

⁴ Waunao turuu wana'an unao tuma udapu'u na'iki wanikan kapam wanyukunuu baokopa utuma.

⁵ Waunao turuu wana'akan kapam waudaiaronao mishidainauz, watumama wamakon dono ba'oran wiizai iti kida, na'apa ba'oran apostlenao kawan, na'iki Naobanai Jesus inawuzunao kawan, na'iki Peter kawan.

⁶ Oo Barnabas na'iki ōgaru'o nii sha'a karikaonan kaudin waikoda-kinaa nii wapuraatan, watorii-kinaa nii wanyukunuu?

⁷ Aonaa na'ia'oram soldyaa kaudina'o pawii zi ati kawinipinaan pawayukunuu papuraatan idi. Na'iki aonaa na'ia'oram pidan paowa'oraz grape baawu, madizookan papaoriba grape aka. Na'iki aonaa na'ia'oram pidan ka'uza'o kaznizonao oo tapi'iza idi matuzakan pa'uza dunuu.

⁸ Wuru'u kuwai kida ōkainaabata-kinaaz na'apa'oram ati'o ōkian pidannao aitanapanii kida, mazan aonaa pidan mani karikaonan wuru'u di'itinpa'oraz na'apa. Kakinaorii na'apa ukian kapam.

⁹ Wuru'u Kakinaorii Tominkaru taaniaz Moses ati kian, "Aonaa puwatu-dapa'ana'a tapi'iza dako poroom aka udakazaapa-kida-ka'o dono u'ati."* Aizii Tominkaru na'apanuz, aonaa tapi'iza dau'ana'o mani karikaonan.

¹⁰ Mazan una'apanuz waunao dau'ana'o na'iki usaada-ka'o waunao dikin ia'o. Usha'apanum kau'an pidan kawii zi pa'oraz na'iki pidan karaodapa'oraz paoribai aka, itaitapa panyukunuu ii ika'idiwainan nii kapam wuru'u paoribai aka idi.

¹¹ Wakowaadanuz Kaimana'o Kuwai unao ati, uruu wapaopan kawanu'o paoribai uuda wuru'u. Ukau'an turuu wapishaan unao taan wanyukunuu nii.

¹² Aizii baokoinao turuu ipishaan unao kaminka'utan idyaun, ikowaadapan idi Kaimana'o Kuwai, waunao aitanii man, turuu manawun wapishaan ukaminka'utan waunao.

Mishi waunao turua'o padamata wapishaan aimakaan kida unao ai, wakowaadapan idi kaimana'o kuwai. Mazan waunao, watuuda wabaiaapan ipai sha'apa'oram aimakaan kida, upu'u aonaa wapishaan aimakaan kida u'ai. Uruu aonaa kizi washa'apatan aimakaan awauta'o nii pidan umishidan ai Kaimana'o Kuwai, Christ dau'oraz.

¹³ Mishi unao, uaitapanii pidannao kaudinainauz Tominkaru Dapu ii, iikodan pawayukunuu nii pakaudinan ida'an na'ii. Na'iki faadaanao kaudinainauz altar, uzai kawaodapa-kizinao di'ii, iikodan panikan nii dunai idi wuru di'iki'i, uzai pidannao na'akaniaz pataan nii Tominkaru ati na'ii.

¹⁴ Ukau'an na'apa'o kapam Naobanai Jesus kian pidan kowaadapa'oraz Kaimana'o Kuwai, marii kizi pidannao abatainauz ukuwaa taan wanyukunuu nii.

¹⁵ Mazan ōgaru, turua'o padamata ōpishaan ōwanyukunuu nii ōkowaadapan idi kaimana'o kuwai, upu'u aonaa na'apainim ōpishaan utaan aimakaan

* 9:9 Deuteronomy 25:4

ō'ati. Aizii ōsaadanuz unao ati, aonaa ōaipan idi'o mani usakadan naa utaan aimakaan kida ō'ati. Kaiman zii pa'an ō'ati ōmawakan an, aonaa ōkazata-kidan ō'atadinapanuz, ōmazaamatakanuz ōkakuwaapan winipinaa.

16 Upu'u zii ōkowaadapan dono Kaimana'o Kuwai, aonaa turuu ōatadinpan uruu ida'an, usha'apanum kau'an ōgaru, Tominkaru dyuudanii kowaadapa'o nii Kaimana'o Kuwai. Na'iki aonaan an ōkowaadan wuru'u Kaimana'o Kuwai, upataka'utan nii ōgaru.

17 Ōkakuwaapan an mani kaimana'o kuwai dau'u ōaipan ati karikaoan, ōpishaa mani pidannao kawinipinaatan ōgaru. Mazan ōkowaadapanuz kaimana'o kuwai aonaa ōaipan ati'o mani, uruu idi'o pa'an ōsha'apatan kaudin-kizai Tominkaru taaniaz ōsha'apatan nii.

18 Ukau'an kanom ōwinipinaa nii? Soo wuru'u ōkowaadapanuz kaimana'o kuwai, na'iki aonaa ōdakotan uwinipinaa. Una'apan idi'o aonaa ōpishauzon aimakaan taa-kaō ō'ati, ōkowaadapan dono Kaimana'o Kuwai ōturuuan pu'u ōpishaan.

19 Aonaan pu'u pidan poitoru mani ōgaru, mazan upu'u ōtaapinan ipai pidan poitoru kawan. Uruu turuu kizi ōka'iitan kawana'ati ōna'apatan iriba pidannao nyukunuu ōmishida kizi Jesus Christ.

20 Ōkaudinano dono Jewnao bii an, na'apa ōmashaapan Jew kawan, turuu kizi ōna'apatan ōnyukunuu ōmishida kizi Jesus Christ. Na'iki ōgaru pidannao tuman dono, da'anainaouznaa Jewnao kakinaorinaa, ōgaru na'apa kapam ōnao kawan, ōizo'ati wuru'u kakinaorii ōizo'atipaniaz, turuu kizi ōna'apatan ōnyukunuu ōmishida kizi Jesus Christ, aonaan pu'a'a naa padamata ōtaapan uruu kakinaorii.

21 Aizii ōgaru Gentilenaō tuman dono, mataapa-kainaouz Jewnao kakinaorinaa, ōgaru na'apa kapam ōmashaapan Gentile kawan, turuu kizi ōna'apatan ōnyukunuu ōmishida kizi Jesus Christ. Mazan aonaa ōkian mani kaiwuru'u aonaa ōizo'atin Tominkaru kakinaori. Mishi'oraiman, ōgaru, ōizo'ati Christ kakinaori.

22 Ōgaru mishidainao tuman dono, aona'oraz ōmishidapan ma'ozaka, na'apa kapam ōtaapinan ōnao kawan, turuu kizi ōma'ozakadan ōmishidapan powa'a zii Jesus Christ. Ōkowaadapan dono kaimana'o kuwai ipai sha'apa'oram kaduz pidannao ati, na'apa ōtiwaan ōtaapinan ipai ōnao kawan. Uruu na'apa'o ida'an turuu kizi ōkaminka'utan pabi'i ōdyaun ōmishida kizi Christ.

23 Ōsha'apatan ipai na'apa kida'oraz aimakaan, pidannao abata kizi Kaimana'o Kuwai. Uruu baokopa kizi mishidainao tuma ōka'iidiwainan kaiman kida'o aimakaan idi, Tominkaru kowaadaniaz pataan nii mishidainao ati.

24 Unao, uaitapanii dimatin-karu dono ipai pidannao dimainao ni'oraz tiwaakan padimaban ida'an, mazan bauda'apa'o nii pidan ōnao bii iki'o winian nii, na'iki uzaamatan taa'azoo-kariwaiz aimakaan uwinian idi pa'an. Ukau'an na'apa kizi kapam unao pidan dimaba'o kawan, uzaamata kizi Tominkaru taa'azooniaz aimakaan.

25 Ipai pidannao dimainao ni'oraz ōsha'apatinan soo patominapa-kida-kaō kawana'ati. Aizii wuru'u ōsha'apatinanuz na'apa kida'oraz aimakaan, ōaipan idi aimakaan taa-kaō pa'ati, aona'o ni'oraz una'an karikaonan. Mazan waunao mishidainao, washa'apatinan watominao-kida-kaō kawana'ati waipan idi aimakaan taa-kaō wa'ati karikaonanu'o ni'oraz una'an pa'an.

26 Uruu idi'o ōdiman sariapa ōdima-kizi tokon iti. Na'iki ōgaru, na'apa pidan kawan makinaotina'oraz tiniaaka-karu ida'an, aona'oraz udobaakidan patinikan pamin-tiniaakan.

27 Ōgaru ōtominapa-kida ōnanaa sha'apata'o nii aimaakan sakitapa'o, na'apa pidan tominapa-kidan kawan pananaa pasha'apatan ida'an dadara kida'o aimaakan dimatin-karu ua'ii. Mishi, ōgaru ōkowaadapani'i naa kaimana'o kuwai baokoinao ati. Aizii aonaan an ōmashaapan wuru kawana'ati'i kaimana'o kuwai ōkowaadapaniaz, aona'o nii Tominkaru taan ō'ati utaa'azooniaz.

10

Wakakinao-kaoma-kariwai tominkarunao ai

1 Ōmin-mishidannao, ōaipan unyukunuuan aimaakan kida sha'apa'oraz da'i wadokozu-daunnao ati, da'anpainaouz Moses. Tominkaru na'akapan i'nao padyuudan ida'an isha'iz kazannaatapa'o nii i'dyaun. Ipai i'nao taraukan Red Sea pakidiba ida'an.*

2 Ipai i'nao chikaawunuinan Moses pidanannao nii, wuru ida'ana'a i'makonuz isha'iz waranu an na'iki i'taraukan ida'an paran.

3 Ipai i'nao, i'nika wanyukunui Tominkaru taaniaz i'ati aokazi iki.†

4 Na'iki ipai i'nao, i'tuza kapam wunu Tominkaru taaniaz i'ati kuba di'iki. I'tuzan wuru'u kuba di'iki Tominkaru aidaniaz i'ati, i'chi'ikapa-kizi mapidan-taka'o amazada di'ii'aka. Aizii wuru'u kubaz, uruu Christ wuru'u.‡

5 Tominkaru sha'apatan pu'u i'ati na'apa kida'o aimaakan, upu'u zii ipai zaa wadokozu-daunnao, aonaa i'sha'apatinan Tominkaru nyukunuw kawana'ati. Uruu idi i'mawakan ipai mapidantaka'o amazada baara ii aka.§

6 Aizii ipai di'oraz aimaakan kida sha'apanuz, watominapa-kinna ni'o wuru'u. Na'iki wakakinaorinaa ni'o, aonaa kizi wana'azootapan oia'o aimaakan kida na'apa i'nao kawan.*

7 Mana'a watominkaruniitapa'ana'a toma-kariwai tominkarunao, pabi'i kida'o wadokozu-daunnao kawan. Usaadinpan kawan i'dau'an Tominkaru kaaritan ida'a. Ukian, "Wuru'u pidannao aroopan naa na'iki i'tuzapan naa, na'iki udauna'an i'konaupan naa madoronaa-daun."†

8 Mana'a wakaminshu'uinp'a'ana'a na'iki aonaa wakiainpa'ana'a ba'oran min-mazidan tuma, pabi'i kida i'nao sha'apatauzonii kawan. Uruu idi Tominkaru to'oran i'ati na'iki 23,000 i'mawakan bauta'apa'o kamoo ida'a.‡

9 Mana'a watiwaa-kidapa'ana'a Naobanai Tominkaru,§ pabi'i kida'o wadokozu-daunnao tiwaa-kidapauzon kawan uruu. Uruu idi Naobanai Tominkaru to'oran i'ati na'iki uzowian i'dyaun, udyuudan ida'an kowazaznao aroa'o nii i'dyaun.*

10 Na'iki aonaa ukashada'ana'a na'apam Tominkaru taapan unao, pabi'i kida i'nao na'apauzon kawan. Uruu idi Tominkaru dyuudan pa'angelin zowian i'dyaun.†

11 Aizii ipai di'oraz aimaakan kida sha'apanuz i'ati, uruu tukapa-kida'o nii kanom turuu sha'apan wa'ati, washa'apatan an aimaakan oii kida'o i'nao sha'apatan kawan. Na'iki usaada-kaoma kakinaowa'o nii waunao, aonaa kizi washa'apatan na'apa kida'o aimaakan, usha'apanum kau'an waunao wamashaapan maonapa'ora'a naa amazada katokon-tina'azon ida'ati.

12 Ukau'an, na'ia'oram pidan itiiman ma'ozaka'o pamishidapan, marii uzaudinpan, usha'apanum kau'an aonaan an uzaudinpan, uwaotinan nii oia'o.

* 10:1 Exodus 13:21-22; Exodus 14:22-29 † 10:3 Exodus 16:35 ‡ 10:4 Exodus 17:6; Numbers 20:11

§ 10:5 Numbers 14:29-30 * 10:6 Numbers 11:4 † 10:7 Exodus 32:6 ‡ 10:8 Numbers 25:1-18

§ 10:9 Ba'oran kaarita di'ii kida usaada-kaoma Christ kii. * 10:9 Numbers 21:5-6 † 10:10 Numbers 16:41-49

13 Aizii na'apainim an putiwaa-kidapa-kaao aimakaan oia'o dau'ati, punyukunuitapa baokoinao pidannao na'apa'o kapam itiwaa-kidapa-kaao. Mazan Tominkaru mishi'o utaaan paparadan papidanannao ati. Aona'o nii utaaapan putiwaa-kidapa-kaao tuukia'a naa manawun, pumaka'iitakan ai. Aizii wuru dono'o putiwaa-kidapa-kaooz, Tominkaru toman nii pugaru ma'ozaka, uruu turua'o nii putuudan putiwaa-kidapa-kaooz na'iki aona'o nii putaaian oia'o ati.

14 Ukau'an ōmin-mishidannao, ōmarainapaniinao, mana'a utominkaruni-itapa'ana'a toma-kariwai tominkarunao.

15 Ōparadan unao ati, ōparadan kawan aitapinainao pidannao ati. Ukau'an udi'itapa kizi na'apa'oram kaiwuru'u ōparadanuz u'ati.

16 Watuzan dono wine wuru'u watoriinapa-kidaniaz Tominkaru ati, wanyukunuitapan dono'oraz Jesus mawakan wa'ati, baokopa waunao mishidainao, wabauda'apatinan Christ tuma uizain ida'an. Na'iki wanikan dono bread wadushowaniaz, baokopa waka'iidiwainan Christ nanaa idi.‡

17 Wanikan ida'an wuru'u bauda'apa'oraz bread di'iki, ipai waunao wairiban pu'u padamata, baokopa wabauda'apatinan wamin-mishidannao tuma na'iki Christ tuma.

18 Aushaa udi'itapa mooko tawuru'u Israelitenao. Ībauda'apatinan, ĩnikan ida'an dunai, uzai zowii-kariwai di'iki'o, taa-kariwaiz altar paawa'a Tominkaru ati.‡

19 Aonaa ōkian mani kaiwuru'u, wuru'u wanyukunui taa-kariwaiz toma-kariwai tominkaru ati powa'a'o zii pa'an umanawunun ba'oran wanyukunui ai. Na'iki aonaa ōkian mani kaiwuru'u, toma-kariwaiz tominkaru mishi'o ukakupan.

20 Mazan ōkian, wuru'u pidannao tominkarunitapainaoz toma-kariwai, ĩzowian pa'uzanao na'iki ĩtaanuzu oia'o doronainao ati'o karikaonan, aonaa Tominkaru ati'o mani. Na'iki aonaa ōaipan unao bauda'apatinan oia'o doronainao tuma.*

21 Aonaa turuu utuzan wine wuru'u koopo di'iki, unyukunuitapa-kinaaz Naobanai Jesus mawakan, uaida-kinaa nii ubauda'apatinan Naobanai Jesus tuma, na'iki utuzan kapam wine ba'oran koopo di'iki, uaida-kinaa nii ubauda'apatinan oia'o doronainao tuma. Na'iki aonaa turuu unikan bread, Naobanai Jesus mawakan nyukunuitapa-kinao ni'oraz, na'iki unikan kapam wuru'u wanyukunui oia'o doronainao ati'oraz utaa-kaao.

22 Washa'apatan an na'apa'o aimakaan wakishauzidan nii Tominkaru, uruu uto'oran nii wa'ati. Waunao aonaa wama'ozakan u'ai.†

23 Pabi'i unao kian, “Ōgaru kashaapa-kaao ōsha'apatan kanom karikaonan ōaiapanii.” Mishi'o wuru'u, mazan aonaa ipai mani aimakaan washa'apatanii kaimanan wa'ati. Pabi'i unao kian, “Ōgaru kashaapa-kaao ōsha'apatan kanom karikaonan ōaiapanii.” Mishi'o wuru'u, mazan aonaa ipai mani aimakaan washa'apatanii ma'ozakadan baokoinao mishidainao.‡

24 Ukau'an, aonaa kizi na'ia'oram pidan di'itapan na'iki sha'apatan aimakaan paaiapanii karikaonan. Mishi'oraiman, udi'itapa na'iki usha'apata aimakaan kaminka'uta'o nii ba'oran mishidainao.

25 Turuu punikan sha'apa'oram karikaonan dunai putoriinii dunai selliapa-kizinao iki. Aonaa pupishaa'ana'a na'iki'oram wuru'u dunai.

26 Usha'apanum kau'an, Tominkaru paradan saadinpa'oraz kian, “Imi'i baara na'iki ipai aimakaan kida na'a'oraz Tominkaru idiwau.”‡

‡ 10:16 Matthew 26:26-28; Mark 14:22-24; Luke 22:19-20 § 10:18 Leviticus 7:6 * 10:20 Deuteronomy 32:17 † 10:22 Deuteronomy 32:21 ‡ 10:23 1 Corinthians 6:12 § 10:26 Psalm 24:1

²⁷ Aizii dii mani pidan mamishida-ka'o na'akan pugaru, aroopa'ana'o nii, pumako pumako'ozon an. Na'iki punika kanom karikaonan umaokodanii pu'ati. Aonaa pupishaa'ana'a na'iki'oram uikodan wuru'u wanyukunui.

²⁸ Mazan na'ia'oram pidan kian an pu'ati, "Di'oraz wanyukunui taakariwai toma-kariwai tominkarunao ati." Ukau'an aonaa punika'ana'azu, na'iki na'apa'o ida'an, aona'o nii pusha'apatan aimaakan pana'iti'o wuru'u pidan nyukunuu ai.

²⁹ Pugaru panaadon pukian punyukunuu ii, aonaa sha'apa'o mani wuru'u unika-ka'o, mazan wuru'u ba'oran pidanaz, panaadon ukian panyukunuu ii, aonaa kaimana'o mani wuru'u na'apa'o nika-ka'o.

Ukau'an pidan mishida'o pishaan nii, "Na'apam aizii, na'iki kandii nii mooko aonaa otaapada-ka'o osha'apatinan o'nyukunuu kian kawana'ati, ba'oran pidan kian idi panyukunuu ii aonaa kaimana'o mani wuru'u?"

³⁰ "Kaiman pugaru," o'kian an Tominkaru ati o'wanyukunuu dikin ii, kandii nii mooko ba'oran pidan kian o'dau'an osha'apatan oia'o o'nikan idiz?

³¹ Ukau'an, puaroopan dono oo putuzan dono, oo kanom karikaonan pusha'apatan, pusha'apata kiziz pukonaukii-kida-kinaa nii Tominkaru umanawunun.

³² Aonaa pusha'apata'ana'a aimaakan waota-kida'o nii na'ia'oram pidan uizo'atipan ai Tominkaru. Panaadon wuru'u pidanaz, uruu Jew, oo uruu aonaa Jew mani, oo uruu mishidapa'o Tominkaru.

³³ O'garu na'apa o'tiwainan, o'tiwaa osha'apatan aimaakan pidannao nyukunuu kaiman-kinaa nii, aonaa o'kasharuta-kinaa nii mani inyukunuu. O'garu, aonaa o'di'itapan osha'apatan aimaakan o'ati karikaonan. Mazan o'di'itapan osha'apatan aimaakan o'kaminka'uta-kinaa nii iriba baokoinao pidannao, uruu ida'an kizi o'kaminka'utan inao imishida kizi Jesus na'iki ikazannaatin kizi.

11

¹ Uda'an o'kaduz na'apa o'da'an kawan Christ kaduz.

Zunnao shibatan daua'o pazowau

² Tuukii o'konaukii-kidan unao, usha'apanum kau'an karikaonan unyukunuitapan o'garu, na'iki usha'apatinan idi o'dobata-kidaniaz kakinaorii kida kawana'ati.

³ Mazan o'aipan uitapan Christ kazowautapa'o daonaiora. Na'iki daonaiora kazowautapa'o paudaiaro, na'iki Tominkaru kazowautapa'o Christ.

⁴ Ukau'an daonaiora shibatapa'o pazowau patoriinpan dono Tominkaru ati, oo pakowaadapan dono Tominkaru paradan baokopatin-karu dono choochi ii, kakiba'azonna'o wuru'u usha'apatiniaz Christ ati, wuru'u pazowaunaaz.

⁵ Na'iki zun, aona'oraz oshibatapan pazowau patoriinpan dono Tominkaru ati, oo pakowaadapan dono Tominkaru paradan baokopatin-karu dono choochi ii, kakiba'azonna'o wuru'u osha'apatiniaz paudaiaru ati, wuru'u pazowaunaaz. Oroo na'apa'o zun kawan ziida-kariwaiz ozowauda.

⁶ Aonaa an zun shibatan pazowau, marii ozowauda dukuta-ka'o. Mazan ukakiba'azonnan idi zun ati wuru'u pazowaud dukuta-ka'o, oo pazowaud ziida-ka'o, ukau'an marii oshibatapan pazowau.

⁷ Daonaiora aonaa kanom nii uaiapa-ka'o ushibatan pazowau, usha'apanum kau'an Tominkaru toman daonaiora paugaru kawan. Na'iki daonaiora ida'a Tominkaru umanawunun tukapa-ka'o. Mazan zun, oroo ida'a daonaiora umanawunun tukapa-ka'o.

⁸ Usha'apanum kau'an daonaiora, aonaa utoma-kao zun di'iki, mazan zun toma-kao daonaiora di'iki.

⁹ Na'iki daonaiora, aonaa utoma-kao zun ati, mazan zun toma-kao daonaiora ati'o.

¹⁰ Ukau'an, marii zun shibatan pazowau, otukapa-kida-kinana nii paudariu kazowautapan paugaru, usha'apanum kau'an kaina'a kapam angelnao awunuutapan.

¹¹ Mazan waunao mishidainao, wamashaapanuz bauda'apatinapa Naobanai Jesus ida'an, aonaa turuu zun sha'apainpan pa'ida'a karikaonan, na'iki daonaiora aonaa turuu usha'apainpan pa'ida'a karikaonan.

¹² Mishi zun toma-kao kawan daonaiora di'iki, na'apa kapam daonaiora shakatan zun di'iki. Mazan ipai idyaun Tominkaru di'iki'o pa'an.

¹³ Unao, udi'itapa di'oraz aimaakan: Kaimana'o mani wuru'u zun toriinanpanuz Tominkaru ati, aonaa oshibatapan pazowau baokopatin-karu dono choochi ii?

¹⁴ Kainaabatanapa'o na'apa'oram pidan kaduz toma-kao, ukau'an daonaiora kadizo-tinpan an, kakiba'azonna'o aimaakan wuru'u.

¹⁵ Mazan zun dizo dawua'oraz, uruu aimaakan konaunama'o wuru'u. Usha'apanum kau'an odizo dawua'oraz taa-kao, ozowau shibarinaa ni'o.

¹⁶ Mazan na'ia'oram pidan kashadaakapa'azo'o wuru dau'ana'a, aonaa na'apam okian powa'a, soo kaikapa'a: Aonaa waunao oo ba'oran mishidapainao Tominkaru taapan ba'oran kaduz kakinaorii wuru aia'a, ibaokopatinan dono pachoochin ii kida.

Naobanai Jesus mawakan nyukunuitapa-kinao

(Matthew 26:26-29; Mark 14:22-25; Luke 22:14-20)

¹⁷ Aizii di'i okakinaota'azonuzu unao, aonaa okonaukii-kidan unao. Usha'apanum kau'an ubaokopatinan dono uchoochiapa-kizi ii, soo ukaziwan na'iki ukasha'oradan karikaonan umin-mishidannao nyukunuu. Aonaa usha'apatan aimaakan kaimana'o.

¹⁸ Kiwiitapa okia'azon, ukowaada-kao o'ati kaina'a buutaaka-karu unao bii an uchoochiipan dono, na'iki omishida zaa kaiwuru'u kuwaiz.

¹⁹ Mazan mishi, wuru'u buutaaka-karuz unao bii an, uruu ida'an turuu pidannao aitapa-kao mishi'oraz pa'an isha'apatan aimaakan sakitapa Tominkaru aipan kawana'ati.

²⁰ Aizii uaroopa'anan dono baokopa, unyukunuitapa'anan Naobanai Jesus mawakan, aonaa mishi'o mani utaapanuzu umanawunu'o nii.

²¹ Usha'apanum kau'an, aroapa-karu dono, pabi'i kida unao kiwiita'akan naa na'iki uaroopa'akan naa wanyukunui dau'u,* aonaa uzauapan umin-mishidannao. Uruu idi ba'orainao zamazi idyaun, baokoinao po'idi idyaun.

²² Aonaa mooko udapu nii uaroapa-kizi nii na'iki utuza-kizi nii? Oo kaimana'o sha'a u'ati wuru'u utaapanuz madiwautapa-ka'o nii Tominkaru pidannao, na'iki uba'azootin-kidan umin-mishidannao wuru'u pataka'utinainao? Na'apam uaipan okian u'ati? Upu'u sha'a okonaukii-kida unao? Ogaru aonaa okonaukii-kidan unao, usha'apatan idi na'apa'o!

²³ Wurru'u kakinaorii odobata-kidaniaz unao ati, uruu kakinaorii Naobanai Jesus taaniaz o'ati. Tawuru aiwaka'ana'a Naobanai Jesus zaamata-kida-kao ua'ii patarubanao ati, uzaamatan bread,

* **11:21** Uruu dono mishidainao aroopauzon baokopa wanyukunui dau'u ina'akaniaz kida, inikan nii kapam poroom-ba'i na'iki ituzan nii wine inyukunuitapa-kinana nii Naobanai Jesus mawakan.

²⁴ na'iki utoriinpan Tominkaru ati udau'an. Udauna'an udushoonuzu, na'iki ukian, "Aizii di'i ōnanaa taa-kariwai unao dikin ii. Na'apa pa'i usha'apata unyukunuitapa-kinaa nii ōmawakauzon."

²⁵ Īarooapan dauna'an, na'apa kapam Jesus zaamata'akan koopo kaina'a'oraz wine na'a, na'iki ukian, "Di'oraz wine koopo ida'a'oraz, kainaabata'o mishi'o nii Tominkaru sha'apatan pa'ina'o pasha'apata'azooniaz pidannao ati[†] ōizain ida'an. Na'iki na'apainim dono utuzanuzu, unyukunuitapa ōmawakauzon."

²⁶ Aizii karikaonan unikan kawana'ati di'oraz bread, na'iki utuzan wine di'oraz koopo di'iki, ukowaadapan Naobanai Jesus mawakan dau'o wuru'u, atii ukaawan powaa ati.

²⁷ Ukau'an, na'ia'oram pidan nikan dono bread na'iki utuzan wine, aonaan pu'u udi'itapan panyukunuu ii aimakaan umanawunu'o wuru'u Naobanai Jesus mawakanuz, oia'o wuru'u usha'apataniaz, usha'apanum kau'an aonaa utaaapan umanawunu'o nii wuru'u Naobanai Jesus mawakanuz.

²⁸ Ukau'an, marii uawunuutinan kaimanaiman unyukunuu ii kiwiitapa zii, udauna'an turuu unikan wuru'u bread, na'iki utuzan wine wuru'u koopo ida'a'oraz.

²⁹ Aizii aonaan an udi'itapan unyukunuu ii kanom wuru'u Naobanai nanaa kainaabatapanii, ukau'an unikan dono wuru'u bread na'iki utuzan dono wine, Tominkaru pataka'utan nii unao.

³⁰ Uruu idi'o iriba unao karinaan na'iki ukapatin, na'iki pabi'i kida umin-mishidannao mawakan.

³¹ Mazan waawunuutinan an kaimanaiman wanyukunuu ii kiwiitapa zii, aonaa kandii nii Tominkaru pataka'utan waunao.

³² Mazan Naobanai Tominkaru pataka'utan dono waunao, ukakinaotan waunao wuru'u, aonaa kizi wakaboota-ka'o pataka'utin-kizai iti pidannao tuma mamishida-kainaouz Tominkaru.

³³ Uruu idi ōmin-mishidannao, ubaokopatinan dono, uaroopa'anan wuru'u wanyukunui dau'u, unyukunuitapa'anan Naobanai Jesus mawakan, uzau-dapaaka zii uaroopa kizi baokopa umin-mishidannao tuma.

³⁴ Aizii na'ia'oram unao zamazin an, unika'aka uwanyukunuu udapu ii zii. Uruu aonaa kizi Tominkaru pataka'utan unao ubaokopatinan dono.

Aizii upishaaniaz ba'oran aimakaan kida dau'an, ōsakitapadan niizu ōkaawan dono.

12

Kaimana'o Doronaa taanii waka'iita-kinaa wakaudinan

¹ Aizii ōmin-mishidannao, ōparada'azon tawuru dau'ana'a Kaimana'o Doronaa taanii kidaz, waka'iita-kinaa nii washa'apatan kaudin-kizai Tominkaru ati. Ōaipan uaitapan aimakaan mishi'o udau'an.

² Unao, uaitapanii na'apam da'i umashaapauzon aonaan pu'u zii umishidan Tominkaru. Unao pōzawatapa-kida-kariwai da'i, utominkarunuitapan ida'an toma-kariwai tominkarunao, aona'oraz ĩkakupān.

³ Ukau'an, ōaipan uaitapan aonaa na'ia'oram pidan Tominkaru Doronaa kazowautapanii ka'iitan padakooapan Jesus, na'iki aonaa na'ia'oram pidan ka'iitan pakian "Jesus uruu Naobanai," soo Kaimana'o Doronaa * kazowautapan ida'an uruu.

[†] 11:25 Tominkaru sha'apatan pa'ina'o pasha'apata'azooniaz pidannao ati: uruu dakota-ka'o Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u. * 12:3 Kaimana'o Doronaa: uruu Tominkaru Doronaa kapam.

⁴ Kaina'a pabi'inaaka Kaimana'o Doronaa taanii pidan ka'iita-kinaa pasha'apatan kaudin-kizai, mazan uruu Kaimana'o Doronaa wuru'u taa'oraz ipai idyaun.

⁵ Kaina'a pabi'inaaka kida na'apam pidannao kaudinan, mazan bauda'apa'o Naobanai Tominkaru ati'o wuru'u kaudin-karuz.

⁶ Na'iki ipai waunao pabi'inaaka kida washa'apatan kaudin-kizai, mazan uruu bauda'apa'oraz Tominkaru kaudina'oraz wa'ida'an na'iki ukaminka'utan waunao ipai aimakaan washa'apatanii ida'a.

⁷ Aizii Kaimana'o Doronaa taanuzu ma'ozaka-kinai wa'ati, waka'iita-kinaa ni'o washa'apatan kaudin-kizai, uruu turuu kizi wakaminka'utan wamin-mishidannao.

⁸ Bauda'apa pidan ati, Kaimana'o Doronaa taa uka'iita-kinaa nii pataan kaimana'o kakinaorii aitapaaba-karu ida'an. Ba'oran ati, utaa uaitapakinaa nii dadara'o kuwai Tominkaru di'iki'o.

⁹ Ba'oran ati, Kaimana'o Doronaa taa umanawunu'o mishida-karu. Na'iki ba'oran pidan ati, uruu Kaimana'o Doronaa koshan taa'o uka'iita-kinaa nii pakakudan karinainao pidannao.

¹⁰ Ba'oran ati, Kaimana'o Doronaa taa uka'iita-kinaa nii pasha'apatan umanawunu'o aimakaan kida. Na'iki ba'oran pidan ati, utaa uka'iita-kinaa nii pakowaadan kuwai Tominkaru di'iki'o. Na'iki ba'oran ati, utaa uaitapakinaa nii wuru'u kuwaiz Tominkaru Doronaa di'iki'o oo ba'oran doronai di'iki'o karikaonan. Upu'u ba'oran ati, Kaimana'o Doronaa taa uka'iita-kinaa nii paparadan pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitanan. Na'iki ba'oran ati, Kaimana'o Doronaa taa uka'iita-kinaa nii pakowaadan na'apa'oram wuru'u kii-karu pana'a'oraz parada-karu ida'an.

¹¹ Mazan uruu bauda'apa Kaimana'o Doronaa wuru'u sha'apata'oraz ipai di'oraz aimakaan kida; paaipan kawana'ati utaan pidannao ati ika'iita-kinaa nii pasha'apatan kaudin-kizai Tominkaru ati.

Bauda'apa'o nanai mazan iriba'o usha'apauzin kida

¹² Waunao bauda'apa'o wananaa, utoma-ka'o pu'u padamata pabi'inaaka'o wananaa sha'apauzin idi kida. Na'apa'o kapam Christ bauda'apa'o unanaa, na'iki waunao wuru'u unanaa sha'apauzin kidaz.

¹³ Pabi'i kida waunao Jewnao, na'iki baokoinao Gentilenao. Pabi'i kida waunao poitoruinao, na'iki ba'orainao aonaa poitoruinao mani. Mazan ipai waunao chikaawunuu-kariwai bauda'apa'o nanai di'iti, uruu bauda'apa'oraz Kaimana'o Doronaa ida'an, na'iki ipai waunao ati taa-ka'o wuru'u Kaimana'o Doronaa wanyukunuu iti.

¹⁴ Wur'u pidan nanai iriba'o usha'apauzin.

¹⁵ Aizii dii mani kidibai kian an, "Ōgaru aonaa ka'ui mani, aonaa ōzaamatinpan nanai ida'ati." Ukian pu'u padamata na'apa, mazan upu'u aonaa na'apam umazaamatinapakan nanai ida'ati.

¹⁶ Na'iki tainii kian an mani, "Ōgaru aonaa awunui mani, aonaa ōzaamatinpan nanai ida'ati." Ukian pu'u padamata na'apa, mazan upu'u aonaa na'apam umazaamatinapakan nanai ida'ati.

¹⁷ Aizii ipai mani pidan nanai, soo pidan awun karikaonan, aonaa na'apam uabatan aimakaan. Na'iki ipai mani pidan nanai, soo pidan tain karikaonan, aonaa na'apam udamaan aimakaan.

¹⁸ Mazan wananaa kaina'a iriba usha'apauzin kida, na'iki Tominkaru muudan ipai wuru'u wananaa sha'apauzin kidaz paaipapa-kizi ida'a pa'an.

¹⁹ Pidana nanai sha'apauzin bauda'apan an mani karikaonan, aonaa mani pidan nanai nii.

²⁰ Pidan nanaa kaina'a iriba usha'apauzin kida, mazan pidan nanaa bauda'apa.

²¹ Ukau'an, waawun, aonaa turuu ukian waka'u ati, "Aonaa ðaipan pugaru!" Na'iki wazowau, aonaa turuu ukian wakidiba ati, "Aonaa ðaipan pugaru!"

²² Mishi'oraiman, tuukii pa'an waaipan wananaa sha'apauzin kida kapati'oraz kawan itukapa-ka.

²³ Na'iki wananaa sha'apauzin kida wataapaniaz awutapa'o nii imanawunun, ina mishi'oraiman wataapanii kaimana'o ida'an manawun. Na'iki wuru'u wananaa sha'apauzin kidaz aona'oraz waaipan utukapa-ka, kaiman wakakamichantan,

²⁴ mazan ba'oran wananaa sha'apauzin kida, aonaa wataapan na'apa wataapan kawan wananaa sha'apauzin kida awutapa'oraz imanawunun. Tominkaru baokopatan ipai wananaa sha'apauzin kida, uruu wananaa sha'apauzin kida aona'oraz imanawunun, ina pa'an kaimana'o ida'ana'oraz manawun wataapan.

²⁵ Ukau'an, na'apa'o ida'an kizi aonaa buutaaka-karu nii wananaa ida'a, mazan ipai pana'a kida'oraz wananaa sha'apauzin kida patumaaka itaapaakan.

²⁶ Bauda'apa'o wananaa sha'apauzin kaziwan an, ipai ba'oran wananaa sha'apauzin kida kaziwan kapam. Na'iki bauda'apa'o wananaa sha'apauzin konaukii-kida-ka an, ipai ba'oran wananaa sha'apauzin kida konaukian utuma.

²⁷ Aizii ipai unao Christ nanaa wuru'u, na'iki unanaa sha'apauzin kida wuru'u ipai unao.

²⁸ Na'iki Tominkaru choochin ida'a, wuru'u upidanannaouz: kiwiitapa uzaamata pidannao apostlenao nii, udauna'an prophetnao nii, udauna'an tiichaanao nii. Udauna'an pidannao sha'apatainao nii umanawun kida'o aimaakan. Ba'orainao pidannao kakudapauzonao nii karinainao pidannao; ba'orainao pidannao kaminka'uupauzonao; ba'orainao kazowau-tapainao nii pamin-mishidannao; ba'orainao pidannao ka'iita'o nii paparadan pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz pidan aitapan.

²⁹ Ukau'an aonaa ipai'o mani pidan zaamata-ka apostlenao nii, oo prophetnao nii, oo tiichaanao nii. Aonaa ipai mani pidan ka'iitan pasha'apatan umanawun kida'o aimaakan.

³⁰ Aonaa ipai mani pidan ka'iitan pakakudan karinainao pidannao. Aonaa ipai mani pidan ka'iitan paparadan pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz pidan aitapan. Aonaa ipai mani pidan ka'iitan pakowaadan na'apa'oram wuru'u kii-karu pana'a'oraz parada-karu ida'an.

³¹ Ukau'an utaa unyukunuu di'oraz kaiman kida'o aimaakan dau'ati, uma'ozakada-kinaa nii umin-mishidannao.

Mazan aizii otukapa-kidan nii aimaakan unao ati powa'a'o zii pa'an umanawunun ipai ba'oran kida ai.

13

Kamarainpan-karu

¹ Oaitapan pu'u mani o'paradan ipai sha'apa'oram kaduz pidannao paradan ida'an, na'iki angelnao paradan ida'an, mazan aonaan an kamarainpan-karu nii o'ida'a, o'paradan ikoda'o nii tinin dara-daraapa-ka kawanu'o karikaonan.

² Na'iki o'ka'iitan pu'u mani okakuwaapan Tominkaru di'iki'o kuwai dau'u, na'iki o'aitapan pu'u mani ipai dadara kida'o kuwai Tominkaru di'iki'o, na'iki o'aitapan pu'u mani mishi'o kuwai kida Tominkaru di'iki'o aona'oraz pidan

aitapan, na'iki mishida-karu kaina'an pu'u mani ð'ida'a, ðka'iita-kinaa nii òzikadan midukuo kida, mazan aonaan an kamarainpan-karu nii ð'ida'a, madiwautapa-ka'o karikaonan wuru'u ògaruz.

³ Òtaan pu'u mani ipai ðsha'apauz pataka'utinainao ati, na'iki ðkashaapan pu'u mani ðkawaoda-ka'o ðkakupan pu'u, mazan aonaan an kamarainpan-karu nii ð'ida'a, madiwautapa-ka'o wuru'u ðsha'apatanuz na'apa kida'oraz aimakaan.

⁴ Pidan kamarainpanu'o, utuuda panyukunuu pato'oran ai pairibannao ati, na'iki uruu kamunanba'o; aonaa ukishauzin, aonaa u'atadinpan, aonaa utaapinpan umanawunu'o nii pasha'apatanii ida'an.

⁵ Pidan kamarainpanu'o, aonaa umaniinawiikatinan pairibannao ati. Aonaa udi'itapan pasha'apatan aimakaan soo pa'ati karikaonan. Aonaa uto'ora'akauzon kadiman. Aonaa unyukunuitapan aimakaan dikauda'o sha'apata-ka'o pa'ati.

⁶ Pidan kamarainpanu'o, aonaa ukonaukii-kidan aimakaan oia'o sha'apata-ka'o, mazan ukonaukii-kida pa'an aimakaan mishi'o na'iki saktitapa'o usha'apata-ka'o.

⁷ Pidan kamarainpanu'o, aonaa ukashadinan pabaiatinan pu'u. Na'iki karikaonan umishidapan pairiban sha'apatan kaimana'o aimakaan. Na'iki uaitapa pairiban sha'apatan nii aimakaan kaimana'o. Na'iki aonaa na'apainim ukashadinan aimakaan dikauda'o sha'apan pu'u pa'ati.

⁸ Kamarainpan-karu, aonaa na'apainim ukatokonon. Mazan wuru'u taa-kariwaiz pidan ka'iita-kinaa nii pakowaadapan Tominkaru di'iki'o kuwai, na'iki wuru'u taa-kariwaiz pidan ka'iita-kinaa nii paparadan parada-karu ida'an aona'oraz pidan aitapan, na'iki wuru'u taa-kariwaiz pidan aitapa-kinaa nii, ipai'o nii ikatokon-tinan.

⁹ Wuru'u aitapa-karu taa-kariwaiz wa'ati, na'iki waka'iitanuz wakawaadan Tominkaru kuwaa, masakauda'u'o karikaonan, aonaa ipai'o mani wuru'u.

¹⁰ Mazan diina'iti'i, aitapa-karu taa-ka'o dono'o naa wa'ati, waaitapa-kinaa nii ipai aimakaan, wuru'u masakauda'u sodi'oraz waaitapan, aona'o ni'i' naa powa'a uaiapa-ka'o.

¹¹ Òkoraidaonaan dono zii da'i, òparadan na'iki ðdi'itinpan koraidaonaa di'itinpan kawan. Mazan aizii wuru'u ðdyaupainiz naa, aona'a naa powa'a ðdi'itinpan na'iki òparadan koraidaonaa kawan.

¹² Kai waaitapanuz Tominkaru dau'u, na'apa'o watukapan kawan wadikin ishazaba wanamari ida'a wuru'u, mazan diina'iti'i watukapan nii Tominkaru pa'an. Aimakaan ðaitapanii kai masakauda'u sodi'o karikaonan. Mazan diina'iti'i ðaitapan nii ipai aimakaan kaimanaiman, Tominkaru aitapan kawan ògaru kaimanaiman.

¹³ Aizii di'i kaina'a idikinauda'u aimakaan karikaonanu'o nii Ìna'an: mishida-karu, na'iki waaitapanuz mishi'o nii Tominkaru sha'apatan kaimana'o aimakaan wa'ati, na'iki kamarainpan-karu. Mazan umanawunu'oraz manawun, uruu wuru'u kamarainpan-karuz.

14

Kadakotin-karu Kaimana'o Doronaa taanii kida dau'u

¹ Ukau'an utaa unyukunuu tuukii manawun kamarainpan-karu dau'ati. Na'iki tuukii kapam utaa unyukunuu wuru dau'ati'i Kaimana'o Doronaa taaniaz pidan ka'iita-kinaa pasha'apatan kaudin-kizai. Tuukii manawun utaa unyukunuu wuru dau'ati'i, uka'iita-kinaa nii ukowaadan Tominkaru di'iki'o kuwai.

² Usha'apanum kau'an pidan parada'oraz pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan, Tominkaru ati'o wuru'u uparadanuz, aonaa pidannao ati'o mani, usha'apanum kau'an aonaa na'ia'oram pidan aitapan na'apa'oram ukian. Kaimana'o Doronaa ma'ozakan ida'an ukowaadan aimakaan mishi kida'o, mazan aona'o nii kanom aitapan.

³ Mazan pidan kowaadapa'oraz Tominkaru di'iki'o kuwai pidannao aitapanii parada-karu ida'an, ukaminka'utan pa'an pamin-mishidannao, uma'ozakadan inyukunuu, na'iki ukonaukiitan İdyauñ İbaiatinan bii'i.

⁴ Ukau'an pidan parada'oraz pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan, soo pa'ida'a karikaonan uma'ozakadinan. Mazan pidan kowaadapa'oraz Tominkaru di'iki'o kuwai, pidannao aitapanii parada-karu ida'an, uma'ozakadan pa'an na'iki ukaminka'utan baokopa pamin-mishidannao.

⁵ Ōnaudapa mani ipai unao paradan pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan. Mazan tuukii pa'an ðaipan unao kowaadan Tominkaru di'iki'o kuwai pidannao aitapanii parada-karu ida'an. Usha'apanum kau'an pidan kowaadapa'oraz Tominkaru di'iki'o kuwai, powa'a umanawunun pidan parada'oraz ai pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan. Soo mishi pidan kaina'an an kowaada'o nii na'apa'oram wuru'u kii-karuz, uruu na'apa'o ida'an mishidapainao ma'ozakada-kao nii.

⁶ Ōmin-mishidannao, aizii dii mani ōkaawan u'ida'ati, ōparadan u'ati pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan, na'apam nii dii ōkaminka'utan na'iki ōma'ozakadan unao? Mazan aizii dii mani ōkaawan u'ida'ati ōna'akan kuwai Tominkaru aitapa-kidaniñ ð'ati, oo ōtominapa-kidan unao Tominkaru paradan dau'u, mishi na'apa'o ida'an ōkaminka'utan nii na'iki ōma'ozakadan nii pa'an unao.

⁷ Aushaa udi'itapa mooko kuwudii oo shamoro,* aona'o nii pidannao aitapan sha'apa'oram uaran wuru'u tau-kariwaiz, soo utau-kao an kaimanaiman.

⁸ Na'iki kuwudii poota-kao an, aonaan an uaran kainaabanan, aona'o nii na'apam soldyaanao minziiwan mizaataaka-karu dau'ati.

⁹ Ukau'an na'apa'o nii pukakuwaapan an pana'a'o parada-karu ida'an. Aona'o nii pidannao aitapan kanom dau'a'o wuru'u pukakuwaapanuz. Ukau'an pukakuwaapan amazada ati'o karikaonan.

¹⁰ Kaina'a iriba pana'a'a kida'o parada-karu da'a'a imi'i baara'a, na'iki ipai wuru'u parada-karu kidaz, kaina'a pidannao aitapa'o paparadanuz.

¹¹ Mazan ōmaaitapakan an pidan paradan, tawarai wuru'u ōgaruz u'ati, na'iki uruu tawarai kapam ð'ati.

¹² Unao, uaipan idi tuukii manawun wuru'u Kaimana'o Doronaa taanii kidaz pidan ka'iita-kinaaz pasha'apatan kaudin-kizai, ukau'an utaa unyukunuu powa'a zii wuru kida dau'ati'i, uma'ozakada-kinaa ni'oraz umin-mishidannao.

¹³ Ukau'an pidan parada'oraz pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan, marii upishaan Tominkaru paaitapa-kinaa nii pakowaadan na'apa'oram wuru'u pakianuz.

¹⁴ Ōtoriiñpan an pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz kanom aitapan, mishi ōdoronaa ida'ana'o karikaonan ōtoriiñapanuz, mazan aonaa ðaitapan na'apa'oram wuru'u ōkian.

* 14:7 *shamoro*: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

15 Ukau'an, na'apam dii õsha'apatinan? Õtoriinpan nii pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz kanom aitapan, na'iki õtoriinpan nii õaitapanii parada-karu ida'an kapam. Õkunuitan nii pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan, na'iki õkunuitan nii õaitapanii parada-karu ida'an kapam.

16 Pukonaukii-kidan an Tominkaru putoriinpan ida'an pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan, aonaa na'apam pidannao kian "na'apa mishizi," wuru'u dau'ati'i putoriinapanuz, İmaaitapakan idi na'apa'oram pukian.

17 Pukonaukii-kidan pu'u padamata Tominkaru kaimana'o putoriinpan ida'an, mazan aonaa putoriinapanuz ma'ozakadauan wuru'u pidannao abatapainaoz putoriinpan.

18 "Kaiman," õkian Tominkaru ati, õaitapan idi õparadan powa'a zii unao ai pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan.

19 Mazan mishidapainao baokopatinpan dono pachoochin ii, kaiman zii pa'an õ'ati õparadan an baka'iauda'u sodi parada-karu pidannao aitapanii ida'an, õtominapa-kida-kinnaa nii õmin-mishidannao, õparadan ai dobata'a naa manawun parada-karu ida'an aona'oraz pidan aitapan.

20 Õmin-mishidannao, aonaa udi'itinpa'ana'a koraiziannao di'itinpan kawan. Na'iki na'apa kizi pa'an unao pa'ishizoinao kawan, aona'oraz İaitapan oia'o. Mazan udi'itinpan kizi pidan dyaupai'o di'itinpan kawan.

21 Kaina'a usaadinpan Tominkaru kaaritan ida'a, ukian,

"Õparadan nii õpidanannao ati
 ba'oran kaduz parada-karu kida ida'an,
 na'iki õparadan nii İ'ati
 ba'oran kaduz pidannao paradan ida'an.
 Mazan una'apan pu'u,
 aona'o nii İmishidan õgaru."†
 Naobanai kian.

22 Ukau'an, utukapa aizii, wuru'u pidan paradanz pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz kanom aitapan, tukapa-kida'o nii Tominkaru ma'ozakan pidannao ati aona'oraz İmishidan Christ. Aonaa mishidainao Christ ati'o mani wuru'u parada-karuz pana'a'o parada-karu ida'an. Mazan Tominkaru di'iki'o kuwai kowaadapa-kaoz, mishidainao ati'o pa'an, aonaa pidannao mamishida-kainao ati'o mani.

23 Aizii dii mani, ipai unao mishidapainao baokopatinan uchoochiipan dono, na'iki wuru'u pidannao aitapainaoz paparadan pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz kanom aitapan, İparadan naa, na'iki kaina'a pabi'i mishidainao kaawan aona'oraz İaitapan pana'a'oraz parada-karu, oo pidannao mamishida-kainao kaawan unao choochiipan İda'ati. Aizii İabatan idi unao paradan na'apa'o parada-karu ida'an, "Madoronaa-ziiwa wunaou'u," İkian nii unao dau'an.

24 Mazan ipai unao ukowaadapan an Tominkaru di'iki'o kuwai, wuru'u pidannao mamishida-kainaoz na'iki wuru'u mishidainao, aona'oraz İaitapan pana'a'o parada-karu, aizii İabatan idi na'iki İaitapan idi unao kuwaa, İnyukunuu pishaata-kae nii pa'orian kida dau'an. Wuru'u kuwai İabataniaz tukapa-kidan nii na'apa'oram İkaduz.

25 Na'iki aimakaan kida İdizapaniaz panyukunuu ii, ipai'o nii uaitapa-kida-kae. Uruu idi İkodoru'ukan nii na'iki İtoriinpan nii Tominkaru ati, İkian nii, "Mishi'o, kaina'a Tominkaru da'a'a unao tuma!"

*Sha'apatin-karu sakitapa
 baokopatin-karu dono choochi ii*

† 14:21 Isaiah 28:11

²⁶ Kaikapa'o ati'o kaiwuru'u òkianuz òmin-mishidannao: Aizii ubaokopatinan dono uchoochin ii, marii ukaiwaan wuru'u Kaimana'o Doronaa taaniaz uka'iita-kinaa nii usha'apatan kaudin-kizai. Kaina'a'o nii pidannao kunuita'o nii, ba'orainao tominapa-kidan unao, ba'orainao kowaadapan kuwai Tominkaru aitapa-kidaniaz i'ati, ba'orainao paradan pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz kanom aitapan, na'iki ba'orainao, marii ikowaadan na'apa'oram wuru'u ikianuz. Marii ipai aimakaan sha'apata-koriwaiz, ma'ozakada'o nii ipai mishidapainao.

²⁷ Aizii pidannao parada'azo'o pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan, soo dya'utam oo idikinauda'u pidannao paradan taapada-ka'o, aonaa powa'a zii mani wuru aia'a. Iparadan dono, marii iparadan bauda'apa kida. Aizii ba'oran pidan, marii ukowaadan na'apa'oram wuru'u ikianuz.

²⁸ Mazan aonaan an pidan nii aitapa'o pakowaadan na'apa'oram wuru'u ikianuz, pidannao paradainaoz pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz kanom aitapan, aonaa kizi iparadan. Marii iparadan pa'ida'a na'iki Tominkaru ati.

²⁹ Marii dya'utam oo idikinauda'u pidannao kowaadapan Tominkaru aitapa-kidaniaz kuwai, na'iki ba'orainao, marii iabatapan na'iki idi'itapan wuru'u kuwai, mishi'o wuru'u kuwai Tominkaru di'iki'o oo aonaa.

³⁰ Mazan na'ia'oram an pidan abatapa'oraz na'ii, Tominkaru aitapa-kidan an aimakaan u'ati, marii wuru'u pidan kakuwaapatina'oraz mashaadan, turuu kizi pidan abatapa'oraz kowaadan Tominkaru aitapa-kidaniaz aimakaan u'ati.

³¹ Marii bauda'apa pidan paradan kiwiin, udauna'an ba'oran paradan udawu'ati. Na'apa ipai abatapainaoz tominpan nii na'iki ma'ozakada-ka'o nii.

³² Pidannao kowaadapa'o Tominkaru di'iki'o kuwai, turua'o i'zaudapan ba'oran ipaian paparadan, udauna'an uruu, turuu uparadan naa kapam.

³³ Usha'apanum kau'an Tominkaru, aonaa uaipan washa'apatan aimakaan na'apam karikaonan wabaokopatinan dono choochi ii, mazan uaipan ipai aimakaan sha'apata-ka'o kaiman pa'an.

Ukau'an, marii kizi zunnao mashaa idyaun ubaokopatinan dono uchoochin ii.

³⁴ Na'apa ipai Tominkaru pidannao sha'apainpan kawan i'baokopatinan dono pachoochin di'ii kida, aonaa zunnao taapada-ka'o iparadan. Jewnao kakinaorinaa kian kawana'ati, aonaa kizi ikazowautapan baokopatin-karu.

³⁵ Iaitapa'azon an aimakaan dau'an, marii ipishaan paudaiarunao padapu ii. Usha'apanum kau'an kakiba'azonna'o wuru'u zun paradan baokopatin-karu dono.

³⁶ Unao Corinth sannao itiiman Tominkaru Paradan wa'atin soo unao di'iki'o na'iki unao ati'o karikaonan?

³⁷ Na'iki na'ia'oram pidan dakotina'o kowaadapa'o nii Tominkaru di'iki'o kuwai, oo Kaimana'o Doronaa taanii u'ati uka'iita-kinaa nii pasha'apatan kaudin-kizai, marii uaitapan wuru'u òsaadani kidaz unao ati, Naobanai Jesus kakinaori wuru'u.

³⁸ Mazan aonaan an utaan panyukunuu ati wuru'u kakinaoriiz, marina'a uruu.

³⁹ Ukau'an òmin-mishidannao, utaa unyukunuu tuukii ukowaadapan dau'ati Tominkaru di'iki'o kuwai. Mazan aonaa umashaata'ana'a umin-mishidannao paradan pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz kanom aitapan.

⁴⁰ Marii ipai aimakaan sha'apata-ka'o kaimana'o ida'an na'iki sakitapa'o ida'an.

15

Kaimana'o kuwai Christ kadishitan dau'o

¹ Aizii ōmin-mishidannao, ōnyukunuu-kida'azon u'ati tawuru'u Kaimana'o Kuwai ōkowaadouzoniaz u'ati. Uruu sha'atii umishidaniaz na'iki pakawanu'oraz umishidapan umanawunu'o ida'an.

² Uruu Kaimana'o Kuwai kazannaata'o unao, upakawanun an umishidapan ōkowaadan kawan u'ati. Soo mani umamishidakan an, mazan'u'o karikaonan wuru'u umishidapanuz.

³ Ōdobata-kidan kuwai unao ati, uruu dobata-kida-kariwaiz ō'ati. Wuru'u kuwai umanawunu'o manawun: Christ mawakan dau'ana'oraz wa'oi'an dikin ii, na'apa usaadinpan kawana'ati saada-kariwai Tominkaru Paradan ida'a:

⁴ udida-ka'o, na'iki idikinauda'utan kamoo ida'a ukadishita-kida-ka'o kakupa-karu ida'ati, na'apa usaadinpan kawan saada-kariwai Tominkaru paradan ida'a.

⁵ Christ aidinan Peter ati, udauna'an 12 patominapa-kidaniinao ati.

⁶ Udauna'an, uaidinan uwazoota 500 baokopatinpa'o mishidainao ati. Iriba inao kakupa zii kai, baokoinao mawaka'a naa.

⁷ Na'iki udauna'an uaidinan James ati kapam, na'iki udauna'an ipai apostlenao ati.

⁸ Udauna'an, dawu'itin zii uaidinan ō'ati kapam, ōgaru na'apa'o koraidaonaa kawan shakata'oraz pakamoon ua'ii.*

⁹ Ōgaru, awutapa'o ōmanawunun ipai ba'oran apostlenao ai. Mishi, ōgaru, aonaa kanom dikin ii turuu ōdakota-ka'o apostle nii, usha'apanum kau'an ōgaru pataka'uta'oraz da'i Tominkaru pidanannao.

¹⁰ Mazan ōapostle-tinan, soo Tominkaru kamunanun idi'o ō'ati, na'iki ukamunanunuz ō'ati, aonaa madiwautapa-ka'o mani. Usha'apanum kau'an powa'a zii udadaran ōkaudinan ba'orainao apostlenao ai. Mishi aonaa ōgaru mani wuru'u sha'apata'oraz aimaakan, mazan Tominkaru pa'an wuru'u kaudina'oraz ōgaru ida'an pakamunanun ida'an.

¹¹ Ukau'an, aonaa usha'apan ō'ati, ōgaru kakuwaapan oo ba'oran apostlenao kakuwaapan, ipai waunao, wakakuwaapan uruu bauta'apa'oraz kuwai dau'u, na'iki uru'u naa wuru'u unao mishidapaniaz.

Kadishita-kida-ka'o nii mawakainao

¹² Aizii waunao wakakuwaapan pu'u Christ kadishita-kida-ka'o dau'u mawaka-karu di'iki, na'apa dii mooko pabi'i unao kian mawakainao, aona'o nii ikadishita-kida-ka'o?

¹³ Umishiin an mani aona'o nii mawakainao kadishita-kida-ka'o mawaka-karu di'iki, ukau'an Christ, aonaa ukadishita-kida-ka'o.

¹⁴ Na'iki aonaan an mani Christ kadishita-kida-ka'o mawaka-karu di'iki, ukau'an madiwautapa-ka'o wuru'u wakakuwaapatinanuz, na'iki unao mishidapanuz madiwautapa-ka'o kapam.

¹⁵ Na'iki waunao apostlenao, wamariidinan naa karikaonan Tominkaru dau'u, usha'apanum kau'an wakian idi Tominkaru kadishita-kida Christ mawaka-karu di'iki. Aizii umishiin an mani aona'o nii mawakainao kadishita-kida-ka'o mawaka-karu di'iki, ukau'an aona'o Tominkaru kadishita-kidan Christ.

¹⁶ Ukau'an umishiin an mani aona'o nii mawakainao kadishita-kida-ka'o, Christ aona'o ukadishita-kida-ka'o kapam.

* **15:8** koraidaonaa kawan shakata'oraz pakamoon ua'ii oo "koraidaonaa kawan mashakata-ka'oraz kaiman."

17 Na'iki aonaan an mani Christ kadishita-kida-ka'o, ukau'an unao mishi-dapanuz Christ madiwautapa-ka'o karikaonan, na'iki aonaa zii unao oian kida so'ota-ka'o.

18 Na'iki aonaan an mani Christ kadishita-kida-ka'o, ukau'an pidannao mishidainaouz Christ mawakainaoz naa, aonaa ikazannaata-ka'o.

19 Aizii umishiin an mani aona'o nii wakadishita-kida-ka'o, ukau'an wuru'u wabaiatinanuz Christ dikin ii, madiwautapa-ka'o karikaonan. Na'iki waunao, turuu mani wakasha'ora-kida-ka'o ipai pidannao ai, wamishidan idi mariidin-karu'u naa karikaonan.

20 Mazan Christ, mishi'o ukadishita-kida-ka'o mawaka-karu di'iki. Uruu kiwiini'o ukadishitan pidannao mawakainao bii iki. Ukau'an, uruu ida'ana'o waaitapan mishi'o nii mawakainao kadishita-kida-ka'o mawaka-karu di'iki.

21 Pidannao mawakan bauda'apa'o pidan sha'apatan idi'o oia'o aimakaan, na'apa kapam pidannao mawakainao kadishitan nii ba'oran pidan sha'apatan idi kaimana'o aimakaan.

22 Ipai pidan mawakauzun, usha'apanum kau'an Adam kaduz inao. Na'apa'o nii kapam ipai mishidainaouz Christ kadishita-kida-ka'o.

23 Mazan Christ, uruu kiwiini'o ukadishitan. Aizii uwa'atin dono koshan, pidannao mishidainaouz uruu, ikadishitan nii pamawaka-kizi iki.

24 Uruu dauna'an amazada katokon-tinan nii, Christ katokontan nii ipai oia'o doronainao naobanai-tinpainaoz. Na'iki utaan nii padaru Tominkaru ati, wuru'u pakazowautapanuz.

25 Usha'apanum kau'an Christ kazowautapan nii atii Tominkaru waranuita-kidan ipai utarubanao.

26 Mawaka-karu, uruu ukaduzun naa tarubai Christ mainaabatan ni'o.

27 Usha'apanum kau'an Tominkaru paradan kotua'o usaadauzo-ka'o kian, "Tominkaru kazowautapa-kida ipai aimakaan u'ati."[†] Mazan aitapa-ka'o wuru'u parada-karuz "ipai aimakaan" kia'oraz, aonaa Tominkarusuma'o ati'o mani wuru'u na'apa-karuz, mazan uruu pa'an kazowautapa-kida'oraz ipai aimakaan Christ ati.

28 Aizii ipai'i naa aimakaan kida muuda-ka'o dono Christ kazowautapan nii, udauna'an uruu, Tominkaru Daniz, ukazowautapa-kidinan ni'i naa Tominkaru ati. Uruu taa'oraz ipai aimakaan kida Christ kazowautapan nii. Ukau'an Tominkaru, uru'o ni'i naa kazowautapa ipai aimakaan.

29 Aizii umishiin an mani pidannao mawakainao, aona'o nii ikadishita-kida-ka'o kakupa-karu di'iti, kandii nii mooko pidannao chikaawunuinan mawakainao pidannao dikin ii? Kanom wuru'u itiwaaiaz pasha'apatan na'apa'o ida'an?

30 Aizii waunao mani? Aonaan an mani umishiin wakadishita-kida-ka'o nii wamawakan dauna'an, kandii ni'o mooko wuru'u wabaiatan aimakaan kichana'iki-kia'o kida ipai kamoo?

31 Ōmin-mishidannao, ipai kamoo ōbaiatan aimakaan kichana'iki-kia'o manawun! Mishi'o kaiwuru'u ōna'apanuz, na'apa wuru mishiin kawan ō'atadinapanuz unao dau'an, wabauda'apatinpan idi Christ Jesus waNaobanaa ida'ati.

32 Da'a'a, Ephesus ida'a, kaina'a pidannao ōtarubanao. Tuukii ikashadaakapan ōtuma na'iki idakota pazowian ōgaru. Na'apa ikichana'iki-kian ō'ati baudokoru kawan. Ukau'an kandii ni'o mooko ōbaiatan na'apa kida'o aimakaan umishiin an aona'o nii pidannao mawakainao kadishita-kida-ka'o? Umishiin an mawakainao aona'o nii ikadishita-kida-ka'o, ukau'an kii-karu kawana'ati: "Wakonaukiitina'a naa ipai kamoo. Waaroopa'a naa

[†] 15:27 Psalm 8:6

na'iki watuzapa'a naa, usha'apanum kau'an waikana'an wamawakan ni'i naa na'iki aona'o nii powa'a wakadishita-kida-ka'o."‡

³³ Aonaa umariida-kidina'ana'a pidannao ati kiainaouz aona'o nii mawakainao kadishita-kida-ka'o. Usha'apanum kau'an pukamina'utinpan dono pidannao idi, aona'oraz ikaduz kida kaimanan, ipataka'uan nii kaimana'oraz pukaduz.

³⁴ Usakitapada udi'itinpan, na'iki aona'a naa u'oipa'ana'a. Ōkian na'apa ōba'azoo-kida'azon unao, usha'apanum kau'an pabi'i unao, aonaa manawun uaitapan Tominkaru.

Nanai kadishita-kida-karu ni'oraz diina'iti'i

³⁵ Pidan pishaan nii, "Na'apam nii wuru'u pidannao mawakainao kadishita-kida-ka'o? Sha'apa'oram kaduzu'o nii inanaa kida?"

³⁶ Pugaru madiwautapa-ka'o pidan. Kandii nii pupishaan kaikapa'o aimakaan? Aushaa, putukapa mooko, pupaowan dono uudai, aonaa usoda'akan sariapa, soo udida-ka'o an kiwiin.

³⁷ Na'iki aimakaan pupaowanaz soo uudai karikaonan, panaadon poroom aka oo ba'oran kaduz paoribai uuda. Aonaa pupaowan paoribai udaru'ora'a naa.

³⁸ Mazan Tominkaru taan ukadunaa nii paaipan kawana'ati, na'iki ipai sha'apa'oram uudai ati utaa ikadunaa nii, ikaduz kida kawana'ati.

³⁹ Na'iki aimakaan kida kakupainao, pana'a'o inanaa kida. Pidannao pana'a inanaa, uzainao pana'a inanaa, kotu'uz pana'a inanaa, na'iki kopau pana'a inanaa.

⁴⁰ Na'iki aokazi ii aka, kaina'a aimakaan kida, na'iki imi'i baara an, kaina'a kapam aimakaan kida; wuru'u aokazi ii aka'oraz aimakaan kida, pana'a'o ikonaunaman wuru'u imi'i baara ana'oraz aimakaan kida konaunaman ai.

⁴¹ Kamoo pana'a ikonaunaman, kauzu pana'a ukonaunaman, na'iki wizinao pana'a ikonaunaman, na'iki wizinao, upu'u zii pana'a kida ikonaunaman ba'oran wizinao ai kapam.

⁴² Ukau'an, na'apa'o nii wuru'u pidannao mawakainao kadishita-kida-ka'o dono kakupa-karu di'iti. Pidan mawaka'o dida-ka'o dono, wuru'u unanaa toma-kariwaiz mawakauzo karikaonan, mazan ukadishita-kida-ka'o dono'o naa, aona'o ni'i naa powa'a umawakauzon.

⁴³ Pidan mawakan dono, unanaa dida-kariwaiz, aonaa ukonaunaman, na'iki kapati'o wuru'u unanaaz. Mazan ukadishita-kida-ka'o dono'o naa, konaunama'o nii na'iki ma'ozaka'o nii unanaa.

⁴⁴ Wuru'u pidan nanaa dida-kariwaiz, uruu nanai imi'i baara ana'o kaduz, mawakauzo karikaonan. Mazan ukadishita-kida-ka'o dono'o naa, karikaonanu'o ni'i naa ukakupan, kakupa-karu Kaimana'o Doronaa taaniaz. Mishi kaina'a nanai mawakauzo karikaonan, na'iki kaina'a nanai Kaimana'o Doronaa taaniaz kakupa-karu u'ati.

⁴⁵ Na'apa saadauzo-kariwai Tominkaru paradan kian, "Kiwiitapa'oraz Adam, utoma-ka'o kakupa'o pidan nii"; mazan dawu'itiini'oraz Adam, uruu Christ. Na'iki Christ, uruu Doronai taa'oraz karikaonanu'o kakupa-karu pa'an.

⁴⁶ Ukau'an wuru'u nanaiz Kaimana'o Doronaa taaniaz kakupa-karu u'ati, aonaa uruu mani wuru'u kiwiini'oraz. Mazan wuru pa'ana'a nanai imi'i baara ana'oraz kaduz, uruu kiwiini'oraz pa'an. Dawu'itin zii pa'an wuru'u nanai Kaimana'o Doronaa taaniaz kakupa-karu u'ati.

⁴⁷ Kiwiitapa'oraz Adam, imi'i idi'o utoma-ka'o, mazan dawu'itiini'oraz Adam, uruu aokazi iki'o uwa'atin pa'an.

‡ 15:32 Isaiah 22:13

⁴⁸ Ipai pidannao imi'i baara ainaouz, na'apa'o İnanaa wuru'u pidan kawan, toma-kariwaiz imi'i idi. Mazan pidannao makoinao ni'oraz aokazi iti, na'apa'o nii İnanaa wuru'u pidan kawan aokazi iki'oraz uwa'atin.

⁴⁹ Wananaa toma-kaos kawan wuru'u pidan nanaa kaduz kawan imi'i idi, diina'iti'i na'apa'o nii wananaa wuru'u pidan nanaa kaduz kaawan aokazi iki'oraz.

⁵⁰ Ömin-mishidannao, kaikapa'o ati'o kaiwuru'u ökianuz: Wuru'u wananaa, imi'i baara ana'oraz kaduz karikaonan, aonaa turuu umashaapan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii; na'iki wananaa mawakauzoz, aonaa turuu ukakupan karikaonanu'o nii.

⁵¹⁻⁵² Aushaa uabata, ökowaadan aimaakan aona'oraz uaitapauzo-kaos: aonaa ipai'o nii mani wamawakan, mazan dawu'itiini'o kuwudii\$ poota-kaos dono, ipai'o nii wapana'adina'akan kadiman aka, pidan samuru-uankan kawan paawun. Aizii wuru dono'o kuwudii poota-kaosz, pidannao mishidainao Christ mawakainaoz, İkadishitan nii, aona'o ni'i naa İmawakauzon powa'a. Na'iki ipai waunao kakupainao, wapana'adina'akan nii kapam.

⁵³ Wuru'u wananaa mawakauzoz pana'ada-kaos nii nanai kida di'iti, aona'o ni'oraz umawakauzon.

⁵⁴ Ukau'an wananaa mawakauzoz pana'ada-kaos dono'o naa nanai kida di'iti karikaonanu'o ni'oraz ukakupan pa'an, uruu Tominkaru paradan kotua'oraz usaadauzo-kaos mishiinan ni'i naa:

“Mawaka-karu mainaabata-kaos'a naaz kaiman-daun!”*

⁵⁵ “Mawaka-karu, na'ii dii puka'iitanuz puzowian pidan?

Mawaka-karu, na'ii dii puma'ozakan pukaziwaa-kinaa nii pidan?”†

⁵⁶ Mawaka-karu ikodan pama'ozakan pakaziwaa-kinaa nii pidannao, İ'orian ida'ana'o, na'iki oia'o ikodan pama'ozakan wadikintapan ida'an kakinaorii, Moses ati'oraz utaa-kaos.

⁵⁷ Mazan “kaiman manawun,” wakian Tominkaru ati, uruu taa'oraz wa'ati turuu-kinaa nii wadikintapan oia'o na'iki mawaka-karu, waNaobanaa Jesus Christ sha'apatanii ida'an.

⁵⁸ Ukau'an ömin-mishidannao, ömarainapaniinao, ma'ozaka ukadishitapa umishidapan ida'a, na'iki aonaa utaapada'ana'a aimaakan zikadan unao umishidapanii ai. Karikaonan usha'apaapa ukauzin-kizi Naobanai Jesus ati, usha'apanum kau'an uaitapa wuru'u ukauzinanuz Naobanai ati, aonaa madiwautapa-ka'o mani wuru'u.

16

Puraata zaamata-kaos mishidainao ati

¹ Aizii öparadan nii tawuru'u puraata zaamata'azoo-kaosz dau'an, Jerusalem ia'oraz Tominkaru pidannao ati, pataka'utinainaoz, İkaminka'uta-kinao nii. Usha'apata pa'i ödyuudan kawan Galatia ia'o mishidapainao sha'apatan.

² Ipai Sunday kawana'ati, ipai unao, ubuuta pa'i puraata sodi wuru'u di'iki'i puraata uikodaniaz, na'iki utaapa'a naazu. Aonaa uzaudapa'ana'a atii ökaawan zii, uruu zii utiwaan uzaamatan puraata ipai baukapa aka.

³ Aizii ökaawan dono, ösaadan nii kaarita wuru'u pidannao dau'an, unao zaamataninaouz na'aka'o nii puraata Jerusalem iti, unao di'iki'oraz, na'iki ödyuudan nii İdyaun.

\$ 15:51-52 kuwudii: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. * 15:54
Isaiah 25:8 † 15:55 Hosea 13:14

4 Aizii òdi'itinpan an kaimana'o nii zii òmakon an kapam, ukau'an òmako'okan ni'i naa baokopa ituma.

Paul morowauta'azon

5 Òwa'atin nii òmorowautaan an unao ida'an, òmakon dauna'an Macedonia ii aka.

6 Panaadon òna'a'akan nii unao tuma na'apauda'um sondii karikaonan, oo panaadon òna'ian nii unao tuma atii amazada wadidin ipain di'iti. Udauna'an turuu ukaminka'utan ògaru, òdobatapa'azon dono'o naa wuru'u amazada di'iti na'iti'oram nii òmakan na'iki'o dauna'an.

7 Aonaa òmorowauta'azon u'ida'ati òdobatapan tuma karikaonan. Tomunu'iki'o òaipan òna'a'akan unao tuma, Naobanai Tominkaru taapadan an una'apan.

8 Òna'an nii da'a'a Ephesus ida'a atii Pentecost* taapauzo-kaoo kamoan di'iti.

9 Usha'apanum kau'an, kaina'a iriba pidannao da'a'a abata'azo'o Kaimana'o Kuwai, na'iki kaimana'o nii manawun òna'an an zii òkakuwaapan i'ati, ukaina'an pu'u padamata iriba pidannao aona'o manawun ìnyukunuu-atin ògaru òkowaadapan idi Kaimana'o Kuwai, na'iki tuukii ito'oran ò'ati.

10 Aizii Timothy kaawan an unao ida'ati, kaiman pa'i udapaapa uruu. Uruu kaudina'o Naobanai Jesus ati na'apa ògaru kawan.

11 Aonaa kizi na'ia'oram pidan kashadan uruu, mazan ukaminka'uta pa'an uruu, udobata kizi kaiman, ukaawa kizi ò'ida'ati. Òzaudapan ukaawan wuru'u, ba'orainao mishidainao tuma.

12 Aizii, wamin-mishidan Apollos dau'an. Tuukii òpishaan umakon unao di'iti, wuru'u ba'oran mishidainao tuma. Mazan aonaa unyukunuu na'apazan pamorowautapan dau'u kai unao di'iti. Mazan na'apainim dono uikodan amazada pamorowauta-kinaa nii, uruu na'apaini'o nii umakon umorowautan.

Paul katokontan paparadan

13 Karikaonan uzaudinapa, na'iki ma'ozaka ukadishitapa umishidapan ida'a; ma'ozaka utapin unyukunuu ii, na'iki aonaa utaria'a naa.

14 Usha'apata ipai aimaakan unyukunuu kamarainpanun ida'an.

15 Uaitapanii sha'atii Stephanas na'iki uiribannao dau'an mashaapainaoz udapu'u. Ìnao kiwiniinao Ìmishidan wakuwaa Jesus dau'o wiizai baara Achaia ii, na'iki tuukii itaainan pakaminka'utan ida'an Tominkaru pidannao. Òmin-mishidannao, òpishaan unao,

16 uizo'ati kizi pidannao na'apainao ìkazowautapan, na'iki pidan na'apa'o ukaudinan na'iki ukazowautapan Ìnao kawan.

17 Tuukii òkonaukian Stephanas, Fortunatus, na'iki Achaicus kaawan dau'an ò'ida'ati; unao aonaan pu'u padamata ò'ai, mazan kaina'a Ìnao òtuma.

18 Na'iki ìkonaukiida ònyukunuu, na'apa ìkonaukiidan kawan unao nyukunuu. Utukapa-kida pa'i na'apam unaubaapan, na'iki unyukunuu-atin pidannao Ìnao kaduz.

19 Mishidapainao mashaapainaoz da'a'a Asia Baara an, Ìdyuudan paparadan kida unao ati; Aquila na'iki udiario Priscilla dyuudan kapam paparadan unao ati, na'iki mishidainao choochiipauzonoaz Ìdapu ii, Ìdyuudan kapam paparadan ìbauda'apatinpan idi unao tuma Naobanai Jesus ida'an.

* 16:8 Pentecost: umanawunu'o kamoo Jewnao ati.

²⁰ Ipai mishidainao mashaapainauz da'a'a dyuudan paparadan unao ati. Konaukii unaubaa umin-mishidannao ubaokopatinan dono.[†]

²¹ Aizii di'i õparadan sodi õgaru Paul saadanii õka'u ida'an, õnaubaa-kinaa nii unao.[‡]

²² Na'ia'oram pidan aonaa umarainpan Naobanai Jesus, marii up-ataka'uta-kaõ. Kai'i naa puwa'ati, waNaobanaa!

²³ Marii Naobanai Jesus kamunanun unao ati.

²⁴ Õmarainapa ipai unao wabauda'apatinpan idi Christ Jesus ida'an. Amen

[†] **16:20** Paul dono'o mishidainao baokopatinan dono, itukapa-kidan panaubaan oo pakonaukii-kidan pamin-mishidannao pakissitan ida'an İdyaun pakaozoo ati oo pataawu ati oo panaadon paka'u ati.

[‡] **16:21** Kaina'a'o da'i Paul minka'u saadapauzo kaarita u'ati. Uruu saadanii wuru'u kaaritz Paul ati. Mazan verse 21 ida'a, paaipan ati'o pa'an, Paul saadan paka'u ida'an Corinth sannao aitapa kizi mishi'o ukaaritan wuru'u.

Itamautan Paul Kaaritan Corinth Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Paul saadan koshan kaarita mishidainao ati, Corinth iainauz.

Usaadan kaarita i'ati usha'apanun kau'an kaina'a ba'oran pidannao kowaadapainao kaikin Tominkaru paradan, mazan dakotinpainao karikaonan Christ apostlen nii. Inao kakinaotan mishidainao apostle Paul ai. Inian udau'an, "Aonaa mishi'o mani wuru'u uparadan ma'ozakanuz, soo pamunapon idi'o karikaonan uma'ozakatinpan. Mazan ukaawan an da'ati'i, aonaa uka'itauan paparadan na'apa wakanaapu ati." (Putukapa 2 Corinthians 10:1)

Uruu idi apostle Paul saadan pakaaritan, ukakinaowan mishidainao ma'ozaka'o ida'an. Unyukunuu-kida i'ati pamakonkauzon dau'an i'idi'ii. Iaitapa na'iki itukapanii ukaduz umakonkauzon dono iwiizi ii. Aonaa kanom dikauda'o nii usha'apatan na'ii. Aonaa umizidin-kidan idyaun, aonaa udakotan pakaudin winipinaa i'ati, ukaudin dadara paikoda-kinaa nii aimakaan sodi kida pamashaapa-kinaa nii. Ukian aonaa puraata mani wuru'u uaipaniaz i'ai, mazan uaipan pa'an pakaminka'utan idyaun, iaitapa kizi na'apam Tominkaru aipan mishidainao mashaapan, na'iki itaapaakan pamin-mishidannao tuma.

Unyukunuu-kida i'ati puraata taa-ka'o dau'an mishidainao ati Jerusalem iainauz. Mishi kizi isaabaan naa puraata wuru'u ikowaadauzoniaz pataa'azon mawanyukunui-tainao ati.

Ukakinao kapam mishidainao, itanawatin kizi pasha'apaapan ai oii kida'o. Imatanawatinkan an mishi'o nii ukakinaowan idyaun ma'ozaka'o ida'an na'apa pakian kawan pakaaritan ida'a.

Utokon ii Paul kowaadinan naa mishidainao ati, na'iki ukakinaowan idyaun kaimana'o ida'an. Uaipan mishi imashaapan kaiman na'iki konaukii Tominkaru tuma na'iki pamin-mishidannaoun tuma. (Putukapa 2 Corinthians 13:11)

Kaarita buutinpan kida

Paul kaaritan daua'o 1:1-11

Paul kaudin-kizi daua'o 1:12-7:16

Puraata zaamata-ka'o daua'o pataka'utinainao ati 8:1-9:15

Ma'ozaka Paul kakinaowan pidannao 10:1-13:10

Paul katokontan pakaaritan 13:11-113

¹ Di'oraz kaarita ogaru Paul di'iki'o, Tominkaru zaamataniaz Christ Jesus apostlen nii, na'iki wa'inawuzu Timothy di'iki'o kapam. Wasaadan kaarita unao ati'o Tominkaru pidannao baokopatinpainauz Corinth ii, na'iki ba'oran upidanannao ati'o mashaapainao kidaz Achaia Baara ii aka.

² Marii Tominkaru waDaru na'iki Naobanai Jesus Christ kamunanun unao ati na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii.

*Marii "kaiman," wakian
Tominkaru ati*

³ Marii "kaiman," wakian Tominkaru ati, uruu wanaobanaa Jesus Christ Tominkaran na'iki udaru. Kamunanba'o darui wuru'u Tominkaruz, na'iki uruu karikaonanu'o uma'ozakadapan nyukunuu.

⁴ Uruu ma'ozakada'oraz wanyukunuu wabaiatan dono aimakaan kasha'ora kida'o. Ukau'an wama'ozakada'a naa pidannao nyukunuu

kapam ĩbaiatan an kasha'ora kida'o, na'apa Tominkaru ma'ozakadan kawan wanyukunuu.

⁵ Kai'oraz tuukii wabaiatan to'ora-karu Christ dikin ii; mazan Christ ida'ana'o wuru'u Tominkaru ma'ozakadanuz wanyukunuu tuukii manawun.

⁶ Aizii wabaiatanuz dobata kasha'ora kida'o to'ora-karu, unao ati'o wuru'u, usha'apanum kau'an waaipan idi uma'ozakadinan na'iki ukazannaatinan. Waunao, na'apa'o wanyukunuu ma'ozakadauzo-ka'o wabaiatan dono to'ora-karu. Na'apa'o kapam wuru'u wama'ozakadanuz unyukunuu ubaiatan idi kasha'ora kida'o aimakaan. Ukau'an waaitapa aona'o nii ukashadinan, mazan ma'ozaka'o nii utaapan wuru'u umishidapanuz Christ, na'apa waunao kawan.

⁷ Waaitapa upataka'uta-ka'o dono waunao kawan, mazan Tominkaru ma'ozakadan nii unyukunuu, na'apa uma'ozakadan kawan wanyukunuu.

⁸ Wa'inawuzunao na'iki wadadakoonao, waaipan unao aitapan na'apam wabaiatan kasha'ora'o, to'ora-karu wa'ati wakakuwaatinankan dono Asia Baara ii aka. Mishi tuukii wabaiapan dadara'o na'iki kasha'ora'o aimakaan kida, wa'itiiman shaa wamawakan ni'i naa.

⁹ Ipai waunao wakian wanyukunuu ii "aizii wamawakan naa wuru'u." Mazan aimakaan sha'apanuz wa'ati kaikapa'a, aonaa kizi wadopian wa'ida'a karikaonan, mazan wadopii kizi pa'an Tominkaru ati, kadishita-kida'oraz mawaka'o pidan.

¹⁰ Mishi Tominkaru kaminka'uta na'iki ukazannaata waunao wazowii-ka'o ai, uruu idi waaitapa karikaonanuo'o nii ukazannaatan waunao na'apa. Na'iki wamishida na'iki waaitapa Tominkaru kazannaatan nii koshan waunao,

¹¹ unao kaminka'utan idi waunao utoriinpan ida'an. Tominkaru dako'atin nii wuru'u iriba'oraz toriinapa-karu wadau'an, na'iki ukaminka'utan nii na'iki ukazannaatan nii waunao. Uruu dikin ii iriba'o nii pidannao naubaan na'iki ĩkonaukii-kidan Tominkaru.

Paul pana'adan panyukunuu pasha'apata'azoonii ai

¹² Aizii wa'atadinpa'azon: aonaa kanom washa'apatan ba'azootin-kida'o nii waunao, kaiman wamashaapan na'iki washa'apata aimakaan kaiman, ipai pidannao tuma wachi'ikapa-kizi kawana'ati. Unao tuma powa'a zii wamashaapan kaiman. Ipai washa'apatan aimakaan sakitapa Tominkaru aipan kawana'ati, aonaa kanom wadizinpan unao ai. Washa'apatinan kaikapa'a aonaa pidan aitapaaban kaduz ida'ana'o mani, mazan Tominkaru kaminka'utan ida'ana'o pa'an waunao.

¹³⁻¹⁴ Wasaadan dono wakaaritan unao di'iti, aonaa wakaiwaan kasha'apannaa kida'o parada-karu, mazan wasaadanzuz masha'apanna'o na'iki kainaabana'o ida'an. Uruu idi aizii masakauda'u uaitapan wadau'an, mazan waaitapa powa'a'o nii zii uaitapan wadau'an na'iki wakaduz dau'an kaimanaiman. Aizii diina'iti'i, Naobanai Jesus kaawan dono, tuukia'o nii unao atadapan waunao, na'apa'o nii wa'atadapan kapam unao.

¹⁵⁻¹⁶ Ōaitapa na'apa'o nii unao nyukunuu kapam, umishidan nii kaiwuru ōparadan kidaz. Uruu idi'o ōdakotanuz padamata ōmorowautapa'akan unao di'ii ōmakopaanan dono Macedonia iti. Aizii ōkiwan dono powaa ati ōaipan koshan ōmorowautapa'akan unao di'ii, itamau kizi ukonaukian uabatan idi kaimana'o ōkuwaa. Aizii ōdobatapan dono'o naa unao di'iki, ōaiapanii padamata ukaminka'utan ōgaru utaan ida'an ōaiapanii kida ōkiwa-kinna ni'i naa Judea Baara iti.

¹⁷ Mazan aona'a naa ōmorowautapa'akan unao di'ii ōkian kawana'ati. Aizii mani, na'apam ukian ōpana'adan dau'an ōnyukunuu, na'apa dii uabatanuz,

mariidin-karu kawan? Oo pidan kawan toma'aka'oraz padi'itinpan aizii sodi'ika'o karikaonan? “Oo,” pakian pu'u, mazan udauna'an “Aonaa” ukia'akan naa. Aonaa na'apa'o mani õgaru.

¹⁸ Tominkaru karikaonan uparadan mishiin. Na'apa'o kau'an wuru'u wakuwaa mishiniz, “Oo” õkian dono, mishi'o wuru'u “Oo” õkianuz.

¹⁹ Tominkaru Dani Jesus Christ karikaonan da'i uparadan mishiin, aonaa upana'adan panyukunuu. “Oo” ukian dono, mishi'o wuru'u “Oo” ukianuz. Uruu Jesus dau'a'o wuru'u Silas, Timothy na'iki õgaru kakuwaapatinanuz.

²⁰ Õkian kaikapa'a usha'apanum kau'an ipai tawuru'u Tominkaru kowaadanii kidaz pataa'azon na'iki pasha'apata'azon, mishi'i naa usha'apatanuz Christ ida'an na'apa pakiauzon kawan. Uruu idi'o wakian, “Amen.” Wakian kaikapa'a aimaakan sha'apan idi na'apa Tominkaru paradan kawana'ati, na'iki Christ ida'an tuukii wakonauki-kidan Tominkaru umanawunun.

²¹ Tominkaru ida'ana'o wuru'u ma'ozaka waunao na'iki unao mishidapan Christ, uruu wuru'u zaamata'oraz ipai waunao kaudina'o nii pa'ati.

²² Na'iki kaina'a utaan Kaimana'o Doronaa wa'ida'a. Uruu ukainaabata-kinaa pa'idiwau'u naa wuru'u waunaouz. Na'iki wuru'u utaanuz Kaimana'o Doronaa wanyukunuu iti, waaitapa-kinaa nii mishi'o nii utaan wa'ati ipai wuru'u ukowaadanii kidaz pataa'azon diina'iti'i.

²³ Aizii õkowaadan nii unao ati Tominkaru abatapan pu'u kanom ni'o aonaa õdobatan unao ida'an õparadan kawana'ati. Wuru'u õmamakokanuz õkarodapan idi'o unao, õkakinaowan ai unao kaziwa'o ida'an.

²⁴ Mazan aonaa wadyuudan mani umishidapan waparadan kawana'ati. Waaitapa unao tuukii umishidan Christ. Waaipan pa'an wakaudin baokopa unao tuma, ukonaukii-kinaa nii.

2

¹ Ukau'an õdi'itinpan, aona'o nii õmakon unao di'iti kai, aonaa kasha'oraku bii a'o mani wuru'u õmorowautapa'azonuz.

² Aizii õkasha'oradan an unyukunuu, kanomanao kaina'a konaukiida'o nii õgaru? Soo unao õkasha'oradaniinaouz.

³ Uruu idi'o tawuru'u ma'ozaka õparadan u'ati, õsaadanii õkaaritan ida'a, õaipan idi'o udi'itinpan usha'apaapanii kida dau'u. Aonaa kizi ukasha'oradan õnyukunuu koshan õmakon dono unao di'iti, usha'apanum kau'an unao wuru'u konaukiida'o ni'oraz õgaru. Mazan õaitapa usha'apatinan nii õparadan kawana'ati. Uruu idi baokopa'o nii wakonaukian.

⁴ Tawuru dono'o õsaadanuz kaarita unao ati, õzaadan bii a'o õsaadan, tuukii õdopian unao dau'an na'iki kaziwa õdi'itinpan udau'u. Õsaadanuz õkaaritan aonaa õkasha'orada'azon mani unyukunuu, mishi'oraiman õaipan pa'an uaitapan na'iki utukapan mishi'o õmarainpan unao tuukii.

Pidan sha'apatanii oia'o marina'ata-ka'o

⁵ Aizii pidan wuru'u toma'oraz kasha'ora-karu pasha'apatanii ida'an, ukasha'orada'aka mishi õnyukunuu, mazan unao udawunu'iti ukasha'oradan unyukunuu, panaadon powa'a zii ukasha'oran õ'ai. Mazan aonaa õ'itiiman ukaziwan waunao tuukia'o ida'an manawun.

⁶ Aizii turua'a naa upataka'utazu. Aata, upataka'uta'aka'a naazu mishidainao aitan kawana'ati.

⁷ Ukau'an aizii umarina'ata'a naa wuru'u usha'apataniaz, kaimana'a naa uparada u'ati. Panaadon unyukunuu kasha'oran ni'i naa tuukii manawun na'iki u'itiiman aona'o ni'i naa powa'a kaiman-karu pa'ati.

⁸ Uruu idi tuukii ðaipan utukapa-kidan ipai umin-mishidannao kanaapu'u mishi umarainpan uruu.

⁹ Tawuru'u ðsaadanuz ðkaaritan unao di'iti, ðtukapa'azon umishidan na'iki uizo'atin ipai wuru'u ðdyuudanii kidaz usha'apatan.

¹⁰ Aizii umarina'atan an wuru'u kasha'ora'oraz aimakaan pidan sha'apataniaz, ðgaru na'apa, ðmarina'atan nii kapamaz, aonaa udaru'o aimakaan mani wuru'u usha'apataniaz. Christ aitapa na'iki utukapa mishi ðmarina'ata'a naa wuru'u kasha'ora'oraz pidan sha'apatan. Na'iki unao ati'o ðsha'apatanuz aimakaan na'apa.

¹¹ Aonaa kizi Satan waota-kidan waunao, usha'apanum kau'an waaitapani'i naa tuukii Satan tiwautan pawaota-kidan waunao.

Paul dopian dau'ana'o

¹² Aizii ðmakonkan dono Troas ii, ðkowaadapa'akan dono'oraz Kaimana'o Kuwai Christ dau'u, Naobanai Tominkaru da'ata padamata kaudin-kizai ð'ati, ukashaapa ðkowaadapan Kaimana'o Kuwai.

¹³ Mazan aonaa ðnyukunuu kaimanan, tuukii ðdopian usha'apanum kau'an aonaa zii Titus kaawan unao di'iki. Uruu idi ðkowaadinan na'iainao ati, udauna'an ðdobatan naa Macedonia iti.

Ma'ozaka-karu Christ ida'an

¹⁴ Mazan "kaiman," ðkian Tominkaru ati, usha'apanum kau'an uzaamatanii waunao Christ ida'ati papoitorunao nii. Uruu idi'o Tominkaru kaiwaan waunao na'akapa'o nii na'iki kowaadapa'o nii Kaimana'o Kuwai, pidannao aitapa-kinaa nii Christ. Kaduunu'o kawanu'o nii pidannao ati wuru'u kaimana'oraz kuwai.

¹⁵ Ukau'an wuru'u wakaudinanz, wakowaadapanuz kaimana'o kuwai, kaduunu'o Tominkaru ati wuru'u. Uruu kuwai kida po'okinan ipai pidannao kawana'ati, wuru'u kazannaatinainaoz pa'oian ai na'iki makazannaatin-kainaoz pa'oian ai.

¹⁶ Mazan pidannao makazannaatin-kainaoz, ðdamaan wuru'u wakuwaa kidaz aimakaan mawaka'o dyupushan kawan, usha'apanum kau'an mawaka-kizai iti'ora'a naa ðmakopan. Mazan wunaou'u kazannaatinainaoz pa'oian ai, kaduunu'o kawan ðdamaan wuru'u wakuwaa kidaz, usha'apanum kau'an karikaonanu'o nii ðmashaapan Tominkaru tuma. Na'ia'oram pidan turua'o usha'apatan na'apa kida'o kaudin-kizai?

¹⁷ Waunao aonaa ba'oran pidannao kawan mani wakaiwaapan Tominkaru paradan wazaamaapa-kinaa nii puraata pidannao ai. Mazan Tominkaru zaamatanii waunao kowaadapa'o nii paparadan. Uruu idi uawun za'a ipai wakowaadan uparadan kaiman na'iki sakitapa, Christ poitorun idi waunao.

3

Pa'ina'o mashaapa-karu Tominkaru aipan kawana'ati

¹ Na'apa dii unao kian kaiwuru kida dau'ana'a, udakota sha'a wa'atadinpan karikaonan? Oo uaiapa zii sha'a kaarita saada-ka'o wadau'an, wana'akan nii unao di'iti ba'oran pidannao kawan, oo kaarita saada-ka'o unao di'iki wana'akan nii wamako kizi kawana'ati?

² Mazan unao pa'an wakaaritan wana'akapaniaz watuma, saadinpa'o wanyukunuu ii. Pidannao tukapan idi kaimana'a naa unao kaduz, uruu ida'an ðaitapa mishi'o wuru'u wakaudinanz Tominkaru ati.

³ Christ kaaritan kawanu'o pa'an wuru'u unaouz, umashaapan idi pana'a'a naa, pidannao tukapa na'iki itaitapa watominapa-kidan idi'o unao wuru'u upana'adinanuz. Aonaa saaribai na'iki ka'ui ida'ana'o mani usaadaka'o wuru'u Christ kaaritanuz, mazan Tominkaru karikaonanu'oraz ukakupun saadanii pa'an padoronaa ida'an. Aonaa kuba baara'a'o mani usaadaka'o, mazan usaadaka'o pidannao nyukunuu ia'o pa'an.

⁴ Aizii kaiwuru'u okianuz unao ati kaikapa'a oaitapan idi turuu Tominkaru sha'apatan aimakaan na'apa Christ ida'an.

⁵ Mishi waaitapa aonaa waturuan washa'apatan wa'ida'a wuru'u kaudin-kizaiz, kaimana'o kuwai kowaadapa-kaooz. Mazan Tominkaru taan ida'ana'o pa'an pama'ozakan wa'ati wuru'u wakowaadapanuz kaimana'o kuwai.

⁶ Tominkaru wuru'u zaamata'oraz waunao, kowaadapa'o nii paparadan, uruu wuru'u taa'oraz waka'iita-kinaa nii wakowaadan pidannao ati wuru'u pa'ina'oraz aimakaan Tominkaru sha'apataniaz naa T'ati.* Wuru'u pa'ina'oraz aimakaan Tominkaru sha'apatan, aonaa kotua'o Moses saadauzonii kakinaorii kawanu'o mani, mazan padoronaa ida'ana'o pa'an. Usha'apanum kau'an wuru'u kotua'oraz kakinaorii na'aka'o pidan mawaka-karu di'iti; mazan wuru'u Tominkaru sha'apataniaz padoronaa ida'an, pidan ikoda-kinaa pa'an karikaonanu'o kakupa-karu.

⁷ Wuru'u kotua'oraz kakinaorii, saada-kariwaiz kuba kataida'u'o ida'a, ukaawa-kidan pu'u mawaka-karu, mazan umanawun uwizi'ida'akan Moses awun baara utaa-kaooz dono u'ati. Aonaa Israelitenao ka'iitan paawunuupa'akan uawun baara iti, uwizi'in idi manawun. Padamata umainaabatanpaanan pu'a'ora'a naa itukapanuz.

⁸ Aitaniimana'o wuru'u Tominkaru Doronaa kaudin-kiziz, powa'a'o zii umanawunun u'ai.

⁹ Upu'u zii kotua'o kakinaorii wuru'u pataka'uta-kida'oraz pidan pa'oi'an dikin ii, umanawun uwizi'in, aitaniimana'o umanawunun wuru'u kaimanaaka-kida'oraz pidannao Tominkaru tuma.

¹⁰ Wuru'u kotua'oraz kakinaorii umanawunu'o na'iki wizi'i'oraz utukapauzo-kaoo kiwiin, aizii aona'a naa powa'a umanawunun, usha'apanum kau'an wuru'u pa'ina'oraz Tominkaru kowaadaniaz pasha'apata'azon papidanannao ati, powa'a'o zii umanawunun u'ai.

¹¹ Wizi'i na'iki umanawun mishi wuru'u kotua'oraz kakinaorii, mazan udauna'an uwizi'in mainaabatan naa. Aitaniimana'o umanawunun wuru'u pa'ina'oraz Tominkaru kowaadaniaz pasha'apata'azon papidanannao ati, karikaonanu'oraz nii pa'an una'an.

¹² Wamishidan idi tuukii wuru'u pa'ina'o aimakaan, Tominkaru kowaadaniaz pasha'apata'azon, ma'ozaka ukau'an wakakuwaapan udau'u.

¹³ Aonaa Moses kawanu'o mani waunao, uruu ushibatanii paawun baara umaaiapakan idi Israelitenao tukapan wizi'i'o mainaabatan paawun baara iki.

¹⁴ Mazan tuukii inyukunuu dadaran, atii kai inyukunuu shibatapa-kariwai kawanu'o, na'apa kotua'o kakinaorii aita'uzo-kaoo dono'o kawan. Uzikada-kaoo nii soo pidan zaamatanin ida'an Christ ida'ati.

¹⁵ Mishi'o wuru'u, atii kai na'apainim kotua'o Moses kakinaori aita-kaoo dono, pakawanu'o kawan zii inyukunuu taratapa-kaoo itaitapan aiazu.

¹⁶ Mazan pidan zaamatanin an Naobanai Jesus ida'ati, uruu dono'o nii zii shibatapa'oraz unyukunuu zikada-kaoo.

* ^{3:6} pa'ina'oraz aimakaan Tominkaru sha'apataniaz naa T'ati: uruu dakota-kaoo Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii, 'covenant' waranu'u.

¹⁷ Aizii wuru'u Kaimana'o Doronaa, Naobanai Doronaa wuru'u. Na'iki pidan kaina'a'oraz Naobanai Doronaa u'ida'a, aona'a naa powa'a kotua'o kakinaorii kazowautapan uruu.

¹⁸ Aizii waunao zikada-kariwai'i naa wa'ai wuru'u shibatapauzoz waawun baara. Kaiman kizi'i naa watukapa-kidan Naobanai Jesus umanawunun, Kaimana'o Doronaa kaudinan ida'an wa'ida'a. Aona'o nii usookadan pakaudinanan usaabaapan waunao na'apa Naobanai Jesus kawan, pidannao tukapa kizi powa'a'o zii Jesus umanawunun.

4

Umanawunu'o kaudin-kizai taa-ka'o wa'ati, wakakataimanan pu'u

¹ Tominkaru kamunan-kidan idi'o waunao wuru'u, uzaamatanuz waunao kaudina'o nii pa'ati, kowaadapa'o nii umanawunu'o kuwai. Uruu idi aonaa wakashadinan na'iki aonaa wadakotan wamuudan wuru'u kaudin-kizaiz.

² Mishi'oraiman o'garu na'iki o'min-kaudinannao na'apa kida wadi'itipan, aonaa waaipan wadzapan aimakaan u'ai oo washa'apatan mani aimakaan kakiba'azonnaa kida'o, na'iki aonaa waaipan wamariidapan pidannao wakuwaa ida'an. Tominkaru awun za'a mishi wakowaadapan uparadan sakitapa pidannao ati. Ipai pidannao abatainao kida wakuwaa, iaitapa na'iki itukapa mishi'o wuru'u wakowaadapaniaz kuwai.

³ Mazan aizii Kaimana'o Kuwai wuru'u wakowaadapaniaz, umainaa-banan an, mazan umainaa-banan soo wunao ati'i mamishida-kainauz, maabata'azoo-kainauz Kaimana'o Kuwai, uruu idi ipataka'uta-ka'o nii.

⁴ Satan, tominkaru-tinpa'oraz imi'i baara'a, uruu wuru'u awautapa'oraz Kaimana'o Kuwai mamishida-kainao aitakan aiazu. Uruu idi aonaa itukapan, na'iki aonaa iaitapan umanawunu'o ukanadapan i'ida'ati, wuru'u Kaimana'o Kuwai Christ dau'oraz. Na'iki aonaa iaitapan na'apa kida'o Christ umanawunun Tominkaru tuma.

⁵ Aonaa wadua'o mani karikaonan wuru'u wakakuwaatinanz, mazan Jesus Christ dau'o pa'an, uruu Tominkaru taaniaz ipai pidannao naobanaa nii. Ukau'an waunao poitoruinaou'u naa karikaonan wakaudinan idi Christ ati.

⁶ Aizii Tominkaru, dyuudauzoz Kanada'o tominan maruta'o-karu iki, uruu wuru'u kanadapa'oraz wanyukunuu iti, waaitapa-kinaa nii Tominkaru umanawunun kandapa'oraz Christ ida'a.

⁷ Ukau'an kaina'a wa'ida'a wuru'u umanawunu'oraz aitapa-kinai Tominkaru di'iki'oraz, wananaa kakataimanan pu'u, na'apa ka'uz kin kawan toma-kariwai kidaz kubai idi. Uruu ida'an pidannao aitakan nii aonaa wama'ozakan ida'ana'o mani washa'apatinan oo wakowaadapan wuru'u umanawunu'oraz kuwai, mazan Tominkaru pa'an wuru'u taa'oraz wanyukunuu iti umanawunu'o ma'ozaka-kinai.

⁸ Mishi tuukii wapataka'uta-ka'o ipai wamako kizi kawana'ati kida, mazan upu'u aonaa na'apa kida'o mashaatan waunao. Panaadon aonaa waaitapan na'apam naa washa'apatinan, mazan upu'u aonaa wadakotan Tominkaru manyukunuutan waunao.

⁹ Wa'antamikita-ka'o pu'u dikauda kida'o ida'an, mazan upu'u aonaa wawa'akauzo-ka'o waba'oran. Washa'apata-ka'o pu'u kaziwa'o ida'an, mazan upu'u aonaa wazowii-ka'o.

¹⁰ Ipai wakakuwaapatin-kizi kawana'ati waaitapa da'i washa'apata'azoo-ka'o dikauda'o ida'an. Na'apa kida'o ida'an watiwaa wuru'u Jesus baitauzonii kidaz atii na'apa uzowii-ka'o. Mazan aonaa watarian washa'apata'azoo-ka'o ai, pidannao aitapa kizi kaina'a Jesus mashaapan wa'ida'a, uruu ma'ozakadapa'oraz waunao.

11 Wakakuwaapatinan dikin ii Jesus dau'u, maonapa kida da'i wamawakan, mazan uruu ida'an kizi pidannao aitapan kaina'a Jesus mashaa-pan wa'ida'a.

12 Ukau'an kaina'a maonapa mawaka-karu wa'ida'a, tuukii wazowia'azoo-kaoo mazan aonaa watarian wamawakan ai, waaipan idi unao zaamatan wuru'u karikaonanu'oraz pa'an kakupa-karu.

13 Na'apa tawuru'u usaadinapanuz Tominkaru kaaritan ida'a, "õmishidan idi'o Tominkaru wuru'u õkakuwaapatinanuz" Waunao na'apa kapam wamishida Tominkaru, uruu idi'o wuru'u wakakuwaapatinanuz.

14 Waaitapa na'iki wamishida Tominkaru kadishita-kidanii wanaobanaa Jesus pamawaka-kizi iki. Ukau'an wamishida na'apa'o nii kapam ukadishita-kidan waunao wamawaka-kizi iki wazaamatinan idi'i naa Jesus di'iti. Na'iki ukadishita-kidan ni'i naa waunao baokopa unao tuma pakanaapu iti.

15 Ipai wuru'u aimakaan wabaiatanii kidaz kaikapa'a unao dikin ia'o, wakaminka'uta'azon idi'o unao. Uruu ida'an kizi powa'a'o zii iriba pidannao aitapan mishi Tominkaru kaimanan, ikonaukii-kida kizi uruu, na'iki imanawuntapa kizi uruu.

Mishi kizi mishidapa-karu

16 Uruu idi aonaa wakashadinan wakaudin an wananaa mizainan pu'u na'iki ukaakinpan pu'a'a naa. Mazan wadoronaa ii ipai kamo'o wama'ozakadapa-kaoo.

17 Aizii wadi'itapan an wuru'u wabaiatanii kidaz aimakaan kai, masakauda'u'o karikaonan wuru'u, aonaa karikaonanu'o nii mani, mazan wabaiatinnan winipinaa nii kaina'a aimakaan umanawunu'o Tominkaru taapanii wa'ati.

18 Usha'apanum kau'an waunao wataapan wanyukunuu aonaa tukapakariwai kida aimakaan dau'ati'o mani, mazan soo wuru dau'ati'o aona'oraz utukapa-kaoo. Wurru'u aimakaan wabaiatanii kidaz kai, aona'o nii una'an kotua'iki, mazan wuru'u aimakaan Tominkaru taa'azooniaz aona'oraz utukapa-kaoo, karikaonanu'o nii pa'an una'an.

5

Pa'ina'o nanai

1 Uruu idi wananaa wiizibai kawanu'oraz, mashaapa-kizaiz kai, mainaabata-kaoo dono, waaitapa Tominkaru taan nii wa'ati wamashaapa-kizi nii aokazi ii, karikaonanu'o pa'an mashaapa-kizai, aonaa pidan tomanii mani.

2 Mazan kai, wana'an idi zii wananaa zo'o, tuukii wadopitan, na'iki tuukia'a naa wazaudapan, wakananaata-kaoo wuru idi'i pa'ina'oraz nanai aokazi iki'oraz.

3 Usha'apanum kau'an wakananaata-kaoo dono'o naa pa'ina'o nanai idi, aonaa mananaa-daunu'o nii mani wadoronaa.

4 Mishi'o wuru'u, wana'an idi zii da'a'a wananaa zo'o, tuukii wadopitan. Mazan aonaa wamawaka'azon dau'ati'o mani kaiwuru'u wadopitanuz, mazan waaipan naa pa'an wananaa wuru'u baiatina'oraz pana'ada-kaoo pa'ina'o nanai di'iti aona'oraz umawakauzon.

5 Mishi na'apa'o wuru'u Tominkaru aipanuz papa'inaadan wananaa. Uruu idi'o uzaamatan na'iki usaabaan waunao. Na'iki Tominkaru taa paDoronaa wa'ati, uruu ida'an kizi waaitapan mishi'o nii wuru'u usha'apatanuz wa'ati aimakaan na'apa pakian kawana'ati.

⁶ Ukau'an ma'ozaka wataapan wanyukunuu, waaitapan idi mishi'o nii utaan pa'ina'o wananaa nii, mazan wamashaapan idi zii wananaa zo'o, aona'o nii zii wamashaapan wanaobanaa Jesus tuma.

⁷ Mazan tuukii wamishidapan uruu, wamatukapakan pu'u padamatazu.

⁸ Mazan ōkian kawan, waaitapa mishi'o nii utaan pa'ina'o wananaa nii, uruu idi kaimana'o nii zii wa'ati waso'otinan di'oraz wananaa aia'a, wamashaapa an kizi'i naa pa'an Jesus tuma aokazi iti.

⁹ Ukau'an powa'a zii ipai ba'oran kida ai, waaipan wamashaapan kaimana'a naa u'ati, karikaonan kizi ukonaukiitinan wadau'an, wakakupan pu'u zii kai wananaa ida'a, oo wa'aonaan pu'a'a naa wananaa ai, wa'aokazi'ian pu'a'a naa.

¹⁰ Usha'apanum kau'an ipai waunao mishidainao, wakadishita-kida-kao nii Christ kanaapu iti ukootowapa-kizi ii. Na'iki ipai'o nii wakawinipinaata-kao washa'apatanii kida kawana'ati da'a'a imi'i baara'a, kaimana'o oo dikauda'o.*

Kaimanaaka-karu Tominkaru tuma Christ ida'an

¹¹ Tuukii wakichana'ikin washa'apatani dikauda kida'o aimakaan Tominkaru awun za'a. Uruu idi'o wakakinaotan pidannao tuukii, imishida kizi Tominkaru paradan. Tominkaru, uaitapanii mishi'o wuru'u wakowaadapanuz paparadan unao ati. Na'iki na'apa kapam ōaipan uaitapan, mishi'o wuru'u wakaudinanuz Tominkaru ati.

¹² Mazan aonaa wa'atadinpan mani oo wamanawun-tinpan mani unao ati kaiwuru'u wana'apanuz. Mazan waaipan pa'an uaitapan na'iki umishidan wakuwaa, u'atadinapa kizi wadau'an, na'iki uaitapa kizi na'apam udako'atin pidannao paradan dakoopainaoz waunao. Tuukia'oraz itadinpan pasha'apaapanii aimakaan kida ida'an, mazan inyukunuu ii aonaa mishi'o mani imarainpan Tominkaru.

¹³ Pabi'i kida Inao, ikian wadau'an wazowau madorona'o. Una'apan an mishi, aonaa usha'apan, watukapa-kao madorona'o kawan, mazan waaipan idi'o pa'an Tominkaru konaukii-kida-kao. Mazan unao tukapan an aonaa wamadoronan, kaimana'o wuru'u, unao ati'o mishi wuru'u wakaudinanuz, wakaminka'uta'azon idi unao.

¹⁴ Mishi'o wuru'u Christ marainpan waunao udawun iti, uruu idi'o wuru'u wakaudinanuz kaikapa'a. Usha'apanum kau'an waaitapa mishi Christ mawakan ipai pidannao oian dikin ii. Uruu idi Tominkaru tukapan ipai waunao mawakainao'u naa oii-karu ai.

¹⁵ Jesus mawakan idi ipai pidannao ati, ukau'an pidannao mishidainaoz uruu, aona'a naa turuu imashaapan paaipan kawana'ati. Mazan isha'apatin kizi soo Christ aipan kawana'ati, uruu mawaka'oraz na'iki kadishita'oraz pamawaka-kizi iki idikin ii.

¹⁶ Ukau'an aizii aona'a naa powa'a wadi'itapan pidan, pidannao mamishida-kainaoz Christ di'itapan kawan pidan. Mishi na'apa kowas wataapauzon Christ kiwiin. Mazan aizii aonaa powa'a wataapan uruu na'apa.

¹⁷ Usha'apanum kau'an pidan zaamatina'o Christ ida'ati, pa'inaadakarawai'i naa ukaduz, na'iki wuru'u kiwiitapa kida'oraz ukaduz mainaabata-kaoa'a naa. Mazan pa'ina'ora'a naa pa'an kaduzui taa-kao u'ati.

¹⁸ Soo Tominkaru wuru'u pa'inaada'oraz pidannao na'apa. Uruu Tominkaru wuru'u kaimanaaka-kida'oraz waunao patuma Christ mawakan

* 5:10 Putukapa 1 Corinthians 3:13-15.

ida'an. Na'iki uruu zaamatanii waunao kaudina'o nii, kowaadapa'o nii pidannao ati, kaimanaaka-karu dau'an Tominkaru tuma.

¹⁹ Na'iki wakowaada kizi pidannao ati Tominkaru kaimanaaka-kida'azon ipai pidannao patuma, Christ mawakan ida'an. Aizii ñnyukunuu na'apan an, ipai'o nii umarina'atan ũ'oi'an, na'iki ukaimanaakan nii ïtuma. Uruu kuwai wuru'u Tominkaru dyuudaniaz wakowaadapan pidannao ati.

²⁰ Ukau'an waunao wuru'u kadishita'oraz Christ ati, parada'o nii pidannao kanaapu ati. Mishi Tominkaru kaiwaan waunao paparada-kinaa nii ma'ozaka unao ati. Uruu idi Christ aipan kawana'ati, wakia'azon u'ati ma'ozaka'o ida'an umishida wuru'u wakuwaa, ukaimanaaka kizi'i naa powaa iti Tominkaru tuma.

²¹ Tominkaru aipan ati, ipai wa'oi'an kaboota-kao Christ di'iti, uruu idi Tominkaru tukapan Christ oia'o kawan, umasha'apatakan pu'u oia'o. Upataka'uta-kao atii uzowii-kao, wa'oi'an dikin ii. Uruu idi Tominkaru tukapan waunao kaimanainao kawan Christ ida'an.

6

¹ Wakaudin an idi baokopa Tominkaru tuma, wakakinaowan unao ma'ozaka'o ida'an. Aonaa umanyukunuuta'ana'a Tominkaru kaimananuz u'ati.

² Kaikapa sha'atii Tominkaru paradan saadinpa'o kiauzonu'u, "Kaina'a'o nii zii kamoo kaawan. Uruu dono upishaan an ukaminka'uta-kao utoriinpan ida'an ð'ati, ðdako'atin nii unao

na'iki uruu dono ðkazannaatan nii unao."

Uabata, aizii kaawa'a naa wuru'u kamooz, kai'i naa Tominkaru kaminka'uta'azon unao, kai'i naa pa'an ukazannaapan.

³ Aonaa waaipan waawautapan pidannao ïmishidan ai kaimana'o kuwai, washa'apaapan ida'an dikauda kida'o aimaakan. Aonaa wadakoapaka-kida'azon kaimana'o kuwai wuru'u wakowaadapaniaz.

⁴ Mazan waaipan pa'an watukapa-kidan mishi'o Tominkaru poitorunao waunao, ipai waparadan na'iki washa'apatani kida ida'an: wabaiatan ida'an dadara kida'o aimaakan wakaudin-kizi ii aka, na'iki wabaiatan ida'an kasha'ora kida'o wakaudin-kizi dikin ii, mazan upu'u aonaa wamarina'atan wakaudin-kizi.

⁵ Panaadon waba'izii-kao, na'iki wakaboota-kao taraa-kizai iti; panaadon pidannao to'oradinan wa'ati kichana'iki-kia'o ida'an. Na'iki wakaudinan dadara wazamazin bii'i. Panaadon aonaa wada'awun wakaudinan wamizainan pu'u.

⁶ Watukapa-kida mishi'o Tominkaru poitorunao waunao: wataapinan ida'an kaiman ipai oia'o ai. Na'iki waaipapan ida'an mishi'o kuwai wuru'u Tominkaru di'iki'oraz; na'iki wamadopiidakan ida'an wanyukunuu; na'iki wakaimanan ida'an pidannao ati; na'iki watukapa-kidan ida'an wakamarainapanun tuukii. Na'iki Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an wau-nao;

⁷ na'iki wakowaadapan ida'an mishi'o kuwai; na'iki Tominkaru ma'ozakadan ida'an wanyukunuu. Washa'apata ipai aimaakan kaiman, na'apa Tominkaru aipan kawana'ati, uruu wakaiwaa waawautinapa-kinaa nii watarubanao ai, na'iki wamizaataaka-kinaa nii ïtuma.

⁸ Mazan upu'u wakaudinan wanaubaa-kao pu'u oo wazon-kida-kao pu'u; waunamunaa abata-kao pu'u dikauda oo kaiman; wakuwaa mishiin pu'u na'iki usakitapan pu'u, mazan upu'u wadakota-kao mariidinauzonao nii.

⁹ Aitapa-kariwai waunao na'iki wakuwaa kaimanaiman, mazan upu'u aonaa waunao na'iki wakuwaa kida umishida-kao. Wazowia'azoo-kao pu'u,

mazan upu'u zii wakakupan; waba'izii-ka'o pu'u tuukii mazan upu'u aonaa wazowii-ka'o.

¹⁰ Wakasha'oradauta-ka'o pu'u, mazan upu'u wakonaukiitinan. Mapuraatanu'o mishi waunao, mazan upu'u waunao ida'an iriba'o nii pidan-nao kasha'apauzin Tominkaru di'iki. Aonaa mishi washa'apauzinii da'a'a, mazan upu'u ipai aimakaan Tominkaru di'iki'o wa'idiwau wuru'u.

Umarainapa kizi waunao na'apa wamarainpan kawan unao

¹¹ Mishidainao òmarainapaniinao, Corinth sannao, mishi'o tawuru'u waparadan kida unao ati'oraz. Wakowaadan unao ati tuukii wamarainpan unao.

¹² Aonaa na'apainim zii wamaudapakan unao, mazan unao pa'an wuru'u manaudapa-ka'oraz waunao.

¹³ Aizii òparada'azon unao ati na'apa òdainao ati'o kawan, uda'ata'a naa nyukunuu wa'ati, umarainapa kizi'i naa kapam waunao.

Aonaa kizi mamishida-kainao kaduz tamakapa-ka'o

¹⁴ Mana'a ukaminauda'utina'ana'a wunao idi'i mamishida-kainaoz Jesus. Turuu mooko mishidainao Jesus mashaapainaoz naa kaiman patumaakadinan oia'o pidannao tuma, wuru'u naudapainaoz pasha'apaapan oii kida'o aimakaan? Oo turuu mooko Kanada'o baokopatinpan maruta'o tuma?

¹⁵ Na'apa mooko Christ nyukunuu Satan sha'apaapanii kida dau'ati? Turuu mooko mishidainao nyukunuu na'apataakan mamishida-kainao sha'apaapanii dau'ati?

¹⁶ Turuu mooko toma-kariwai tominkaru taapa-ka'o oo na'aka-ka'o Tominkaru umanawunu'oraz dapu iti? Aizii wuru'u waunaoz, Tominkaru karikaonanu'oraz ukakupan, udapu wuru'u wananaaz, umashaapan idi wanyukunuu ii. Kaikapa sha'atii Tominkaru paradan saadinpa'o kiauzon:

“Òmashaapan nii òpidanannao ida'a
na'iki aona'o nii òmuudinpan Ì'ai.

Ògaru'o nii ÌTominkarun nii

na'iki Ìnaou'o nii òpidanannao nii.”*

¹⁷ Uruu idi Naobanai Tominkaru kian Ì'ati,
“Umuudina'a naa na'iki ubuutina'a naa oiainao ai.

Mana'a upishata'ana'a oo usha'apaapa'ana'a oia'o
na'iki dikauda kida'o aimakaan,
umasha'apatakan an na'apa kida'o, òdapaapan nii unao.”†

¹⁸ “Ògaru'o nii unao daru nii,
na'iki ipai unao daonaioranao na'iki zunnao, òdainao'u'o nii unao,
Naobanai umanawunu'oraz kian.”‡

7

¹ Mishidainao òmarainapaniinao, uabata na'apam Tominkaru kowaadan pazaamata'azon waunao paudainao nii. Ukau'an aizii wamuuda'a naa ipai oia'o wuru'u pataka'ua'oraz wananaa oo wadoronaa. Mishi kizi'i naa pa'an wamashaapan kaiman, na'iki wakichana'iki washa'apaapan ai oia'o, Tominkaru awun za'a, wamashaapa kizi'i naa ma'oiaka-daun uaipan kawana'ati.

Paul konaukian

* 6:16 Leviticus 26:12; Ezekiel 37:27 † 6:17 Isaiah 52:11 ‡ 6:18 2 Samuel 7:14; 1 Chronicles 17:13

² Ukaimanda'a naa shoman unyukunuu wa'ati. Aonaa kanom washa'apatan dikauda'o nii unao ati. Aonaa wapataka'uan wuru'u umashaapanuz kaiman Christ ati, na'iki aonaa wakazaapan puraata oo aimakaan kida u'ai.

³ Aonaa ōba'azotin-kida'azon mani unao kaiwuru'u ōna'apanuz u'ati. Na'apa ōkiauzon kawan u'ati, tuukii wamarainpan unao, na'iki karikao-nanu'o nii wataapan unao wanyukunuu ii, wakakupan pu'u oo wamawakan pu'u.

⁴ Ōaitapa mishi'o wuru'u unao mishidanuz Christ, uruu idi ōkakuwaapan umanawunu'o ida'an umishidapan dau'u. Uruu ida'an tuukii uma'ozakadan ōnyukunuu. Aizii tuukii ōkonaukian wabaiatan pu'u kasha'ora kida'o na'iki to'ora-karu, mazan upu'u tuukii ōkonaukian.

⁵ Aizii wakaawan dono'o naa Macedonia ati, aonaa wasookapan kaiman. Ipai wamako-kizi kawana'ati wabaiatan to'ora-karu na'iki wakakuwaatan towauda'uta-ka'o. Wanyukunuu kasharuapa-ka'o pu'u, kaina'a zii kaziwa wadi'itinpan ipai unao dau'an.

⁶ Mazan Tominkaru konaukiidauzoz pidannao nyukunuu ikasha'oran dono, ukonaukiida waunao Titus kaawan idi wa'ida'afi.

⁷ Tuukii manawun wakonaukian Titus kaawan idi. Mazan powa'a zii wakonaukian waabatan idi Titus kowaadan kaiman utaapan na'iki udapaapan uruu. Na'iki ukowaada ō'ati tuukii unao tukapa'azon ōgaru. Na'iki tuukii unao kasha'oran ukasha'oradan dikin ii ōnyukunuu. Na'iki ukowaada kapam tuukii udi'itinpan ukaminka'uta'azon dau'an ōgaru. Uruu idi ōkonaukian udawun iti manawun.

⁸ Ōkasha'orada mani mishi unao ōsaadanii kida ōparadan ida'an, mazan aizii kaiman ō'ati ōsaadanuz. Ōgaru na'apa kasha'ora'aka'o kapam ōnyukunuu ōsaadan idi na'apa unao ati. Aizii ukowaada-ka'o idi ō'ati mishi unyukunuu kasha'ora'akan masakauda'u ōkaaritan aita-ka'o dono u'ati.

⁹ Uruu idi aizii tuukii ōkonaukian, mazan aonaa ōkasha'oradan idi'o mani, mazan ōkonaukian ukasha'ora-kidan idi usha'apatan wuru'u oia'oraz aimakaan, na'iki umarina'atan idi wuru'u usha'apaapanii kidaz. Na'apa'o kasha'ora-karu wuru'u Tominkaru aipaniaz, uaipan idi wa'ati-karu pa'ida'ati. Ukau'an aonaa wakaziwan unyukunuu wasaadanii wakaaritan ida'an, mazan wakaminka'uta pa'an unao.

¹⁰ Pidan mishi'o ukasha'oran pasha'apatanii oia'o dikin ii Tominkaru aipan kawana'ati, mishi'o nii umuudan na'iki utanawatinan pasha'apaapan ai oia'o. Uruu idi Tominkaru mainaabatan nii u'oian u'ai, na'iki ukazan-naatan niizu. Ukau'an aonaa turuu wakasha'ora-kidan wuru'u na'apa'oraz kasha'ora-karu. Mazan pidan kasha'ora'o padamata pa'oian dikin ii, mazan upu'u aonaa uwa'atin oo utukapa-kidan zoobaba panyukunuu kasha'oran Tominkaru ati pasha'apaapan dikin ii oia'o, aona'o nii Tominkaru kaza-naatanuz, mazan ukaboota-ka'o nii karikaonanu'o pataka'utin-kizai iti pa'oian dikin ii.

¹¹ Mazan wuru'u kasha'ora-karu Tominkaru aipan kawana'ati'oraz, pidan ikoda uruu ida'an panyukunuu ma'ozaka-kinaii. Uruu idi'o wuru'u sariapa unao di'itinpa'akan, na'iki tuukii uaiapa'akan usakitapadan wuru'u pidan oiainapanuz. Na'iki sariapa uto'ora'akan umamashaatakan idi wuru'u oia'o sha'apaapa-kaoz. Sariapa utarian, uaitapa'akan idi'i naa Tominkaru pataka'utan nii pidan mamuudakan an pasha'apaapan oia'o. Sariapa uaiapa'akan ōmorowautapan oo ōmakon u'idi'iti. Sariapa uaiapa'akan ōaitapan tuukii unyukunuitapan ōgaru. Uruu idi sariapa mishi upataka'utan pidannao wuru'u sha'apatinaouz oia'o, na'apa ōparadan kawana'ati. Wururu'u

usha'apatanii kidaz ida'an utukapa-kida mishi'o aonaa ubaokopatinan oia'o sha'apaapa-kaos dau'ati.

¹² Aizii tawuru'u ōsaadanuz kaarita unao ati, aonaa ōaipan mani up-ataka'utan wuru'u sha'apata'oraz dikauda'o aimaakan, oo ōsaabaa-kinaa ni'o mani pidan nyukunuu wuru'u kasha'orada-kariwaiz. Mazan ōsaadan ōkaaritan na'apa, ōaipan idi'o udi'itinpan na'iki utukapa-kida kizi Tominkaru ati mishi umarainpan na'iki uizo'atin waparadan.

¹³ Uruu idi tuukii wanyukunuu ma'ozakadinan.

Powa'a zii wakonaukian watukapan idi Titus kaawan konaukii unao di'iki. Kaiman unyukunuu ukaawan dauna'an unao di'iki, aonaa powa'a ukaziwadapan panyukunuu unao dau'an.

¹⁴ Umanawunu'o da'i ōkowaadapauzon unao dau'an Titus ati. Kaiman ō'ati aonaa uba'azootin-kidan ōgaru u'ati. Na'apa wakowaadapauzon kawan mishi'o kuwai unao ati. Na'apa'o da'i wakowaadauzon Titus ati mishi'o kuwai unao dauna'an. Aizii utukapanka'a naa unao kaduz, na'apa mishi wakowaadan kawan u'atiz.

¹⁵ Tuukii Titus marainpan unao, pakawan unyukunuitapan pataapa-kaos kaiman umanawunu'o Tominkaru poitoru nii, na'iki ipai uizo'atin uparadan na'iki kaiman utaapan uruu umakonkan dono unao di'ii. Uruu idi powa'a zii manawun umarainpan unao.

¹⁶ Ōgaru na'apa, tuukii ōkonaukian usha'apanum kau'an ōaitapa na'iki ōmishida kaimana'o nii unao sha'apatinan Tominkaru aipan kawana'ati.

8

Mishidainao taan puraata

¹ Wamin-mishidannao, wakowaada'azon unao ati na'apam mishidainao Macedonia iainao sha'apatinan, Tominkaru kamunanun idi tuukii i'ati.

² Mamishida-kainao to'orainpan pu'u i'ati, mazan upu'u konaukii ĩmashaapan. Na'iki ĩkodon pu'u masakauda'u puraata mazan upu'u tuukii ĩkataanu'uzon.

³ Ōaitapa na'iki ōtukapa dobata kida ĩtaan puraata masakauda'u'o papuraatan kida di'iki. Aonaa dyuuda-kariwai mani ĩtaan na'apa, soo panyukunuu aipan kawana'ati'o.

⁴ Kaziwa ĩpishaan waunao powa'an kida, usha'apanum kau'an tuukii ĩaipan pataan puraata pakaminka'uta-kinaa nii mishidainao wuru'u Jerusalem ĩainauz.

⁵ Na'iki aonaa wazauda-kidan ĩtaan dobata kida puraata masakauda'u'o papuraatan kida di'iki. Mishi'oraiman kiwiin pataan ua'ii puraata, ĩtaainan Naobanai Jesus ati. "Kanom puaiapanii washa'apatan, washa'apatan nii," ĩkian. Udauna'an ĩwa'atin wa'ida'ati, na'apa kapam ĩtaainan wa'ati. ĩkian, "Kanom uaiapanii washa'apatan, washa'apatan nii." Usha'apanum kau'an ĩaitapa Tominkaru wuru'u aipa'oraz ĩsha'apatinan na'apa.

⁶ Tuukii wapishaan Titus makon unao di'iti. Uruu kiwiini'o usakadan patominapa-kidan unao puraata taa-kaos dau'an. Ukau'an marii kizi'i naa ukaminka'utankan unao baokopatan puraata, tawuru'u unao kowaadaniaz kiwiini'o dono utaa'azon ukaminka'uta-kinaa nii ba'oran mishidainao.

⁷ Aizii unao, ipai'i naa uaitapan kaiman kida'o aimaakan sha'apata-kaos dau'u. Tominkaru aipan ati tuukii umishidapan, uaitapa ukakuwaan kaiman. Na'iki kaina'a aitapa-kinai Tominkaru di'iki'o unao ida'a. Na'iki tuukii unyukunuu dyautan usha'apata'azon dau'ati kaiman kida'o aimaakan. Na'iki tuukii umarainpan waunao. Ukau'an na'apa kizi minziwa na'iki konaukii utaan puraata dyuuda-karu nii mishidainao di'iti.

⁸ Aonaa òdyuudan mani utaan puraata kaiwuru'u òna'apanuz u'ati. Mazan òtukapa'azon mishi'o wuru'u ukamarainapanuz, ba'oran mishidainao kawan, konaukia'oraz itaan puraata pakaminka'uta-kinana nii mishidainao Jerusalem iainauz.

⁹ Unao, uaitapa na'apam wanaobanaa Jesus Christ tuukii ukamunaban na'iki ukamarainapanun, na'iki kaina'a umanawun aimaakan kida u'ida'a aokazi ii, mazan upu'u uwa'akanuz, umashaapa'anan imi'i baara ati, upataka'utinan uaipan idi pakaminka'utan waunao, wazaamata-kinana nii wuru'u umanawunu'oraz taa'azoo-ka'o wa'ati.

¹⁰ Ukau'an, òkia'azon unao ati puraata taa-ka'o dau'an: kiwiitapa'o wunu di'ii, unao sha'atii kiwiini'o usakadan utaan na'iki uzaamaapan puraata taa-karu ni'o ba'oran mishidainao ati, uruu dono tuukia'o sha'atii ukataanu'uzon.

¹¹ Ukau'an aizii, ubaokopata'a naa ipai wuru'u utaanii kidaz puraata, uipaida kizi'i naa wuru'u usakadaniaz usha'apaapan kiwiitapa'o wunu di'ii. Utukapa-kida kizi mishi konaukii na'iki minziiwa utaan upuraatan usakadinan iki'o atii utokon iti. Utaa kizi puraata upuraatan diri'in kawana'ati kida.

¹² Aizii utaan an aimaakan konaukii na'iki minziiwa, diri'i'o di'iki oo masakauda'u'o di'iki, na'apa'o wuru'u Tominkaru naubaaniaz. Aonaa Tominkaru zaamatan aimaakan pidan ai u'aonaan pu'u manawun u'ida'a.

¹³ Kaiwuru'u òkianuz na'apa, aonaa òdyuudan mani utaan dobata puraata, uruu idi ubaiatan naa mani uzamazin ba'orainao kawanyukunun pu'u. Mazan marii kizi patumaaka oo na'apa kida kizi pidan kawanyukunun.

¹⁴ Unao ida'a kai kaina'a dobata aimaakan oo puraata. Ukau'an turuu ukaminka'utan ba'oran mishidainao. Aizii na'apainim umawanyukunuitan dono, na'apa'o nii kapam ikaminka'utan unao. Ukau'an na'apa kida'o nii ukaminka'uaakan.

¹⁵ Na'apa sha'atii tawuru'u usaadinapanuz Tominkaru kaaritan ida'a kaikapa'a: "Pidannao kasaba'uka'o diri'i wanyukunui, aonaa itaapan diri'i manawun wanyukunui. Pidannao kasaba'uka'o masakauda'u wanyukunui, aonaa wanyukunui awutan ipai manawun i'ai."*

Titus na'iki uminauda'unao

¹⁶ "Kaiman manawun," òkian Tominkaru ati Titus dau'an, usha'apanum kau'an Tominkaru aipan ati tuukii umako'ozon na'iki ukaminka'uta'azon unao na'apa ògaru kawan.

¹⁷ Uruu idi wadyuudan nii uruu, mazan aonaa wadyuudan idi'o mani karikaonan wuru'u umako'ozoonuz, mazan tuukia'o udi'itinpan pamako'ozon dau'an koshan unao di'iti. Uruu idi tuukii ukonaukian padyuuda'azoo-ka'o idi.

¹⁸ Wadyuudan nii bauda'apa mishida'o daonaiora utuma, ipai mishidainao aitata uruu kaimana'o utominapa-kidan na'iki ukowaadan Kaimana'o Kuwai.

¹⁹ Na'iki uruu mishidainao zaamata mako'o nii watuma Jerusalem iti, wana'akan dono'o naa puraata wuru'u unao taanii kidaz. Kaiman waaipan wana'akapan wuru'u puraataz, wakawa-kida-kiziz pakawan na'iki patumaaka mishidainao di'iti, Jerusalem iainauz. Marii kizi ikonaukii-kidan Naobanai Tominkaru, na'iki itukapa kizi mishi tuukii wakaminka'uta'azon idyaun.

²⁰ Aonaa waba'azootina'azon wana'akan dono wuru'u dobata'oraz puraata unao di'iki.

* 8:15 Exodus 16:18

²¹ Wadi'itapa nii kaimanaiman na'apam nii wana'akan wuru'u puraataz. Kaiman waaipan wash'a'apatan aimaakan Tominkaru awun za'a na'iki pidannao awun za'a kapam.

²² Kaina'a zii ba'oran wakowaada'azon u'ati. Wadyuudan nii bauda'apa'a naa daonaiora mishida'o Titusnao tuma. Ipai waunao waaitapanii uruu kaimana'o, na'iki dyauta'o pasha'apatan dau'ati kaiman kida'o aimaakan Tominkaru ati. Tuukii unyukunuu ma'ozakadinan uabatan idi unao dyuuda'azon puraata ba'oran mishidainao di'iti.

²³ Aizii kanom pishaan an Titus dau'an, ukowaada i'ati uruu kaimana'o pidan na'iki omin-kaudin, kowaadapa'o kaimana'o kuwai otuma ipai amazada kawana'ati na'iki unao di'ii'aka. Aizii pa'i ipishaan dono unao wunao dau'ana'a ba'oran daonaioranaouz, ukowaada i'ati mishidainao zaamatanii idyaun mako'o nii Titus tuma. Usha'apanum kau'an ikaudin-kizi kawana'ati ipai pidannao konaukii-kidan Christ idau'an.

²⁴ Ukau'an, utukapa-kida ukamarainpanun wunao ati'i dyuudakariwainao. Marii kizi ba'oran mishidainao, ba'oran wiizai iki kidainao abatan mishi'o mishi wuru'u unao kamarainapanuz na'apa wakowaadan kawan i'ati.

9

Puraata zaamata-ka'o mishidainao ati'o Jerusalem ii

¹ Aizii puraata zaamaapa-ka'o dau'an Jerusalem ia'o mishidainao kaminka'uta-kinao ni'oraz, aonaa kanom ni'i naa o'saadan u'ati udau'an.

² Usha'apanum kau'an otaitapa unao tuukii da'i ukamunanu'uzon, utaa'azon ida'an puraata. Uruu ida'ana'o da'i tuukia'o otatadinpauzon unao dau'an, karikaonan okowaadapan mishidainao ati, wuru'u Macedonia ainaouz, unao taa'azon dau'an puraata. Okowaada i'ati unao Achai'a iainao mishidainao, usakada'a naa pa'an uzaamaapan puraata kiwiini'o wunu di'ia'a naa. Iabatan idi unao zaamaapan naa puraata udyuudan nii, sariapa ina'apatan panyukunuu kapam puraata taa-ka'o dau'an.

³ Mazan upu'a'o nii odyuudan Titusnao wamin-mishidannaouz unao di'iti. Panaadon aonaa zii uturuudinan uzaamaapan puraata, okowaadapan pu'a'a naa udau'an ba'orainao ati umanawunu'o ida'an, okowaadan kaina'a'a naa pa'an uzaamatanii puraata kida kiwiini'o wunu di'ii. Ukau'an mishi kizi'i naa uipaan usaabaan wuru'u puraata kidaz na'ii, na'apa okowaadan kawan ba'oran mishidainao ati.

⁴ Tuukia'o nii oba'azoipan, unao na'apa kapam powa'a'o nii zii uba'azoinpan, mishidainao Macedonia ikiinao kaawan an otuma unao di'iti, aonaa dono zii uipaan uzaamatan puraata ukowaadaniaz utaa'azon mishidainao Jerusalem iainao ati.

⁵ Uruu idi'o wuru'u odyuuda'azoonuz wamin-mishidannao kiwiitan wa'ua'ati, isaabaa an kizi'i naa ipai puraata wuru'u unao taanii kidaz naa. Uruu ida'an kizi ba'oran mishidainao tukapan mishi'o wuru'u minziwa utaan puraata, aonaa upishauta-ka'o idi'o mani karikaonan.

⁶ Unyukunuitapa kizi pa'i di'oraz parada-karu'u: Pidan paowa'o masakauda'u uudai, masakauda'u'o nii kapam upaoriba aka. Mazan pidan paowa'o diri'i uudai, diri'i'o nii kapam upaoriba aka.

⁷ Ukau'an ipai unao, uaitapa kizi na'iki udi'itinapa kizi uaipan ati kida na'apam nii utaan puraata, aonaa kizi utaanuz umarainan bii an oo udyuuda-ka'o idi mani karikaonan. Usha'apanum kau'an Tominkaru marainapa pidan wuru'u konaukia'oraz utaa'uzon aimaakan.

⁸ Na'iki Tominkaru turuu utaan dobata aimaakan u'ati. Uruu idi karikao-nanu'o nii aimaakan kaina'an u'ida'a, atii kaina'a'o nii zii uwa'akun kida utaan nii na'iki uka'idiwauta-kinaa nii ba'oran mishidainao, wuru'u aona'oraz aimaakan nii i'ida'a.

⁹ Na'apa usaadinpan pidan kataanu'o dau'an Tominkaru kaaritan ida'a: "Karikaonanu'o nii utaan aimaakan dobata pataka'utinainao ati, na'iki karikaonanu'o nii ukaimanan na'iki ukamunanun nyukunuitapa-ka'o."

¹⁰ Aizii Tominkaru taa'oraz paoribai uuda pidan paopauzo ati na'iki wanyukunui kida ipai pidannao ati. Na'apa'o nii kapam utaan aimaakan unao ati, na'iki powa'a'o nii zii utaan dobata aimaakan kida unao ati. Na'apa kizi kapam unao dobata kizi ukaminka'utan pidannao, na'iki powa'a'o nii Tominkaru tuubarudan wuru'u kaimana'oraz aimaakan usha'apaapan.

¹¹ Karikaonanu'o nii Tominkaru taan diri'i aimaakan oo wanyukunui unao ati, karikaonan kizi kapam ukamunanun utaan ida'an aimaakan, wunao ati'o aona'oraz kanom i'ida'a. Aizii wakaawa-kidan dono wuru'u utaanii kidaz puraata, iriba'o nii pidannao konaukii-kidan Tominkaru udau'an.

¹² Aizii wuru'u usha'apatanuz aimaakan kaikapa'a, wuru'u udyuudanuz puraata, dya'utam aimaakan sha'apan: ukaminka'utan Tominkaru pidannao, na'iki tuukia'o nii manawun Tominkaru konaukii-kida-ka'o.

¹³ Usha'apatan ida'an aimaakan kaikapa'a, utukapa-kida mishi'o ukamainpanun na'iki mishi'i uizo'atin Kaimana'o Kuwai Christ daua'oraz. Uruu dikiin ii tuukia'o nii mishidainao konaukii-kidan Tominkaru unao dau'an.

¹⁴ Uruu idi konaukia'o nii itoriinpan Tominkaru ati unao dau'an, ukaminka'utan idi dobata idyaun, Tominkaru kamunanun idi unao ati, utaan idi kamunanuaba-karu nyukunuu iti.

¹⁵ Na'iki marii kizi wakonaukii-kidan Tominkaru tuukii, usha'apatan idi umanawunu'o aimaakan wa'ati. Aonaa waaitapan na'apam naa wakian umanawunun dau'an.

10

Paul pa'an Tominkaru zaamatanii kakuwaapatina'o nii

¹ Ōgaru Paul, tuukii ōparada'azon unao ati kaimana'o ida'an, na'apa Christ paradauzon kawan. Aonaa ōto'oran bii a'o mani ōparada'azon unao ati. Mishi kaina'a pabi'i kida unao kian ōdau'an, "Aonaa mishi'o mani wuru'u uparadan ma'ozakanuz, soo pamunapon idi'o karikaonan uma'ozakatinpan. Mazan ukaawan an da'ati'i, aonaa uka'iitauan parapan na'apa wakanaapu ati," i'ikian.

² Aizii ōkia'azon unao ati ma'ozaka'o ida'an, upana'ada'a naa wuru'u udi'itinapanuz dikauda kida'o dau'u, aonaa kizi ōparadan unao ati ma'ozaka'o ida'an ōkaawan dono u'idi'iti. Mazan na'apa'o ōdi'itinpan ōparada'azon dau'an ma'ozaka'o ida'an wunao ati'i dakotainaoz wamashaapan na'iki washa'apatinan mamishida-kainao kawan.

³ Na'apa mishi waunao mashaapan da'a'a imi'i baara'a ipai ba'oran pidannao kawan, mazan aonaa wamizaataakapan kadakotin-kidainaoz waunao tuma, mamishida-kainao mizaataakapan kawan.

⁴ Wuru'u mizaataaka-kinai wakaiwaapanii kidaz aonaa pidannao imi'i baara sannao kaiwauzonii kawanu'o mani, mazan umanawunu'o mizaataaka-kinai Tominkaru di'iki'o. Uruu ida'an turuu wamainabata-kidan Tominkaru taruba ma'ozakatinapa-kizi. Na'iki uruu ida'an turuu wamashaatan pana'iti'o kadakotin-karu Tominkaru paradan ai,

⁵ na'iki turuu wamainaabatan u'ida'an wuru'u pidannao atadinapa-kinaa kidaz, ĩawautapa-kinaa kidaz pidannao ĩaitapa'azon Tominkaru dau'ana'o kuwai. Na'iki uruu ida'an turuu kapam watanawatan pidannao nyukunuu kashadamikinao, ĩizo'ati kizi Christ paradan.

⁶ Aizii unao tukapa-kidan dauna'an mishi'o uizo'atin na'iki uda'ana'azon Christ, uruu dauna'an wakakinaowan nii ma'ozaka'o ida'an wunaou'u aona'oraz ĩizo'ati'izon Christ kakinaori.

⁷ Unao tuukii umishida'akauzon sha'apa'oram pidan paradan, aonaa udi'itapan kiwiin wuru'u ĩparadan kidaz. Unao bii'i kaina'a pidannao, ĩkian ĩnao mishi'o pa'an Christ poitoru manawun. Marii ĩdi'itapan wuru'u pamishidapanuz, ĩtukapa kizi, na'iki ĩaitapa kizi waunao mishi'o kapam Christ poitoru, na'apa ĩnao kawan.

⁸ Dobata mishi' o'atadinpan Tominkaru taan dau'an umanawunu'o kaudin-kizai o'ati, mazan aonaa o'kiba'azoo-kidan o'atadinpan. Usha'apanum kau'an utaan o'atizu o'kaminka'uta-kinaa ni'o unao, umishidapa kizi powa'a zii, aonaa o'waota-kida-kinaa ni'o mani unao umishidapan ai Christ.

⁹ Mazan aonaa o'tarii-kida'azon mani unao kaiwuru'u o'saadanz o'paradan kaikapa'a.

¹⁰ Kaina'a pabi'i kida unao, ukian o'dau'an, "Tuukii uma'ozakatinpan pakaaritan ida'an, mazan ukaawa'akan dono wabii ati, aona'o nii uka'itauan paparadan wa'ati ma'ozaka'o ida'an."

¹¹ Mazan o'aiapa wuru'u pidan na'apa'oraz uparadan aitapan ipai wuru'u wasaadani kidaz waparadan wakaaritan ida'a, na'apainim wakaawan dono unao di'iti mishi'o nii washa'apatinan na'apa wakian kawan wakaaritan ida'a.

¹² Waunao aonaa wapatumaaka-dina'azon wakaudin-kizi ida'an wunao tuma'a dakotinpainaoz umanawunu'o Christ poitorunao nii ipai ba'orainao ai. Mazan wuru'u ĩdakotinapanuz umanawunu'o Christ poitoru nii, pa'ida'a'o karikaonan, uruu ĩdi'itabinpan umanawun nii. Mishi'oraiman maaitapin-ka'o pidannao wuru'u na'apa'oraz ĩdi'itapan.

¹³ Waunao, aonaa turuu wa'atadinpan na'apa. Aonaa wa'ida'a'o mani wuru'u wakaudinanz, mazan wamakon soo wadyuuda-kizinao di'iti kida'o pa'an. Usha'apanum kau'an wakaudinanz ipai unao wiizi ida'an Tominkaru aitanii kawana'ati'o.

¹⁴ Uruu ĩdi'itapan aona'o nii wamakon unao wiizi dawun iti, aonaa wa'atadinpa'azon. Aonaan an mani waikodinanz unao atii uwiizi iti kotua'a naa, turuu mani wadakota-ka'o atadinpainao nii. Mazan waunao sha'atii kiwiini'o wakaawa-kidauzon unao di'iti, Kaimana'o Kuwai Christ dau'oraz.

¹⁵ Na'iki aonaa wa'atadinpauzon ba'orainao sakadanii kaudin-kizai kida ida'an. Mazan waaitapa na'iki wamishida unao mishidan nii powa'a zii wuru'u Christ dau'oraz kuwai. Una'apan an udarudina'o nii wuru'u wakaudin-kizi.

¹⁶ Ukau'an turua'o ni'i naa wamakon uwiizi dawun itinapu kida'o wizai di'ii'aka wana'akan Kaimana'o Kuwai, marii kizi na'ii'akainao pidannao abatanuz. Mazan aonaa pidannao kakuwaapatin kizi di'ii'aka'o nii mani wuru'u wakakuwaapatinanuz. Usha'apanum kau'an aonaa wa'atadapa'azon wakaudinanz ba'oran pidan kaudin-kizi ii aka.

¹⁷ Na'apa usaadinpan kawan Tominkaru paradan ida'a: "Na'ia'oram pidan atadinpa'azo'o pakaudin-kizi dau'an, marii pa'an u'atadinpan Naobanii Tominkaru sha'apatanii kida dau'an."

¹⁸ Pidan pa'ida'a'o karikaonan udakotinpan umanawunu'o nii, madiwautapa-ka'o wuru'u, aonaa turuu ukuwaa mishida-ka'o. Mazan

pidan wuru'u Tominkaru tukapa-kidaniaz umanawunu'o nii, turuu pa'an ukuwaa mishida-ka.

11

*Dakotinpainao apostlenao nii,
mazan pana'a'o ikuwaa
Jesus dau'u*

¹ Ukashaapa shoman õparadan u'ati õdau'an kapam, na'apa ukashaapan kawan ba'oran pidannao paradan padau'an. Uabatan pu'u õparadan maaitapin-ka'o kawan karikaonan, mazan upu'u õaipan uabatan õkuwaa, aonaa uzon-kida'ana'a õgaru.

² Tuukii õmarainan unao, na'apa Tominkaru marainan kawan unao. Usha'apanum kau'an aonaa õaipan upataka'uinan, kaimana'o wuru'u õtaa'azoonuz unao Christ ati. Na'apa darui awunuutapan kawan puidani mawuusa, uaipan idi pataan oroo pakawan kaiman wuru ati'i ominmazidan ni'oraz.

³ Mazan tuukii õdopian unao dau'an, õzauda-kidan umariida-ka'o nii, na'apa Satan kowazaz-tinpauzoz, mariidan kawan Eve kotua'a naa. Õzauda-kidan upozawata-kida-ka'o nii na'apa, na'iki unyukunuu tanawata-ka'o kaimana'oraz umishidapan ai, na'iki uizo'atin ai Jesus daua'o kuwai.

⁴ Usha'apanum kau'an unao, aonaa ukashanaukii-kidan pidannao kuwaa, pana'a'oraz naa ikowaadapan Jesus dau'u, aonaa wakowaadapan kawanu'o mani. Na'iki sariapa uaipan uzaamata'akan doronai pana'a'o wakowaadapaniaz Kaimana'o Doronaa ai. Na'iki sariapa umishida'akan ikuwaa kida idakotaniaz kaimana'o kuwai nii, mazan pana'a'o karikaonan wuru'u ikuwaa kidaz, wuru aia'a wakowaadapanii kidaz Kaimana'o Kuwai, Jesus daua'oraz.

⁵ Mazan aonaa õ'itiiman umanawunu'o mani õ'ai wunaou'u dakotinpainaoz umanawunu'o apostlenao nii.

⁶ Õgaru, aonaa mishi õaitapan õparadan umanawunu'o na'iki konanama'o ida'an, mazan õaitapa kaimanaiman wuru'u kuwai õkowaadapaniaz. Unao na'apa uaitapani'i naa kapam wuru'u kuwaiz, usha'apanum kau'an wakowaadapani'i naa unao atiz powa'an kida.

⁷ Aonaa õpishautan õwinipinaa unao ai õkowaadapan dono Kaimana'o Kuwai. Uruu ida'an mishi aonaa õtaapinpan umanawunu'o nii, õaipan idi pa'an unao tukapa-ka'o umanawunuinao nii. Oia'o sha'a wuru'u õsha'apatinanuz na'apa?

⁸ Panaadon õdakota-ka'o nii õkazaapan puraata ba'oran wiizai iki'o mishidainao ai, õmakaudinkan pu'u i'ati. Mishi õzaamata idyuudanii puraata õ'ati, usha'apanum kau'an õkaudina'azon idi unao ati mawinipinaa-daun.

⁹ Na'iki õna'iankan dono unao di'ii, õpuraatan awutauzon, aonaa kanom ida'an õtorian õaiapanii kida. Mazan upu'u aonaa õpishautan puraata u'ai, mazan wamin-mishidannao Macedonia ikiinao pa'an kaawa-kidauzo puraata õ'ati. Aonaa õmizidin-kidan unao õpishautan ida'an mani puraata unao ai, na'iki aona'o nii õpishaan puraata unao ai.

¹⁰ Christ mishi'oraz uparadan, kaina'a udoronaa mashaapan õ'ida'a õnyukunuu ii. Ukau'an mishi'o kaiwuru'u õparadanuz. Aizii wuru'u õ'atadinapanuz õparadan ida'an kaikapa'a, aona'o nii õzaamatan puraata u'ai õkianuz, aonaa turuu pidannao mashaapainao Achaia ii aka mashaatan kaiwuru'u õparadanuz na'apa.

¹¹ Panaadon uzauda-kidan õna'apainpan õmamarainapakan idi'o unao. Aonaa, Tominkaru aitapa õmarainapa unao tuukii.

12 Mazan upu'u aonaa'o nii òzamatan puraata unao ai. Usha'apanum kau'an aonaa òaipan pidannao dakotinpainaoz apostlenao nii atadinpan pakian ida'an, "Na'apa wakaudinanao ìnao kaudinan kawan."

13 Mazan ìnao, aonaa Christ dyudaniinao mani ìkakuwaatinan. Soo ìmariidapan karikaonan pidannao. Ìmainaabainpan, ìtukapa-ka'o Christ apos-
tlenao kawan, mazan aonaa mishi'o mani.

14 Na'apa'o manawun ìnao Satan kawan. Na'apa sha'atii Satan mainaabainpauzon, upana'adinan na'apa kanada'o angel, Tominkaru di'iki'o kawan.

15 Ukau'an na'apa'o kapam wuru'u upoitorunao mainaabainapanuz, mishi'o kawanu'o ìdyuuda-ka'o kaminka'uta'o nii pidannao mashaapan Tominkaru aipan kawana'ati, mazan aonaa mishi'o mani wuru'u. Mazan diina'iti'i, ìpataka'uta-ka'o nii pana'apainpan dikin ii.

Paul pataka'uta-ka'o pakakuwaatinan dikin ii Christ dau'u

16 Òkia'azon koshan u'ati, aonaa òaipan utaapan ògaru maaitapin-ka'o kawan. Mazan utaapan dono ògaru na'apa, upu'u òaipan uabatan òparadan, na'apa uabatapauzon kawan maaitapin-ka'o pidannao paradan ìtadinpan dono. Aizii òtadinpa'azon kapam masakauda'u òdau'an.

17 Wururu'u ò'atadinpa'azonuz òsha'apaapanii kida dau'an, aonaa Naobanai Jesus paradauzon kawanu'o mani, soo pidan maaitapin-ka'o pa'an paradauzoz na'apa.

18 Mishi kaina'a iriba pidannao atadinpan, soo pasha'apatanii kida dau'an karikaonan. Ògaru na'apa, òtadinpan nii kapam òsha'apaapanii kida ida'an.

19 Aitapa'o mani mishi unao, uruu idi konaukii uabatapan maaitapin-kainao kuwaa kida.

20 Aonaa ukashanauan ìnao, ìtaapan pu'u unao na'apa poitorui kawan, ìzaamaan pu'u puraata unao ai pakaudinanao winipinaa nii unao bii an, ìdyuudatan pu'u usha'apatan soo paaiapanii kida karikaonan, ìtaapinpan pu'u umanawun kidainao nii unao ai. Turuu mani ìta'ikan unao uawun baara iti, aonaa na'apam ukian ì'ati.

21 Ògaru tuukii òkiba'azon, usha'apanum kau'an aonaa mishi òka'itaan òtaapan unao na'apa ìtaapan kawan unao.

Aizii òparadan nii òdau'an, maaitapin-ka'o paradauzon kawan. Aizii wuru'u apostle-tinpainaoz, ìdakotinpan umanawunu'o nii. Ògaru na'apa, òmanawun-tinpan nii kapam ìnao kawan.

22 Ìkian ìnao Hebrewnao, ògaru na'apa Hebrew kapam. Ìkian ìnao Israelite-nao, ògaru na'apa Israel san kapam. Ìkian ìnao Abraham dani-daunnao, ògaru na'apa Abraham dani-daun kapam.

23 Ìkian ìnao Christ poitorunao, ògaru na'apa mazan powa'a'o zii ìnao ai.

Mishi òparadan kaikapa'a madorona-ziiwa paradan kawan. Mazan mishi'o kaiwuru'u òkianuz, ògaru powa'a'o zii òkaudinanao dadara Christ ati; mapuda da'i òkabootauzo-ka'o taraa-kizai iti ìnao ai, uruu dikin ii. Ba'oran dono òba'izii-ka'o da'i tuukii kida'o ida'an ì'ai. Na'iki iriba òbaiaapan kichana'iki-kia'o òkaudin-kizi ii aka, maonapa kida òmawakauzon.

24 Iriba'a naa òbaiaapan ba'izi, baka'iau Jewnao ba'izian ògaru, 39 ba'izi òbaiaapan baukapa'o ìba'izian dono ògaru.

25 Idikinau Rome ikiinao ba'izii-kidan ògaru atamun idi. Baukapaiman pidannao zowian padamata ògaru, ìboowautapan ida'an ògaru kuba kida idi.

Idikinau ònaraan paran baoko ii, kanawa zowiitinan na'iki sariapa ushazodan. Baukapaiman kanawa shaazodan, uruu dono òna'ian paran baoko'o bauta'apa maruta'o na'iki bauta'apa kamoo.

²⁶ Ipai òkakuwaatin-kizi kawana'ati, òbaiatan kichana'iki-kia'o: òbaiaapa kichana'iki-kia'o wunu tuubarun; na'iki òdobata kichana'iki-kia'o pidannao koidimikinao bii an kida; na'iki òbaiaapa kichana'iki-kii òmin-Jewnnao to'oran na'iki Gentilenao na'apa kapam. Òdobatan kichana'iki-kia'o bii an donoii ii aka; na'iki òdobatan kichana'iki-kia'o mapidantaka'o amazada ii aka; na'iki kichana'iki-kia'o paran baoko an. Ba'oran dono òkaawan pidannao di'iti, mazanu'oraz ìdakotinpan mishidainao nii Christ, mazan kichana'iki-kii ìto'oran ò'ati.

²⁷ Panaadon dadara òkaudinan aonaa òda'awuuzon, òikoda-kinaa nii aimakaan ò'ati. Ba'oran dono òbaiaapa òzamazin, òbaiaapa òmaradakon, aonaa da'i kanom ònikan. Ba'oran dono òbaiaapa wadidi'o, aonaa òkamichan midii kida'o nii.

²⁸ Òbaiatan pu'u na'apa kida'o, kaina'a zii kaziwa òdi'itinpan ipai mishidainao Christ dau'an, wuru'u òtominapa-kidaniinaouz pawuuzi kawana'ati kida.

²⁹ Aizii na'apainim òikodan dono mishida'o pidan, aona'o zii unyukunuu ma'ozakan mishidapa-karu dau'ati, kasha'ora utaaapan ònyukunuu. Aizii òtukapan dono oia'o sha'apata-kida-ka'o mishida'o pidan ati, tuukia'o nii òto'oran wuru'uti sha'apata-kida'oraz oia'o.

³⁰ Aizii òatadinpa'azon an, òatadinpan nii aimakaan kida dau'an tukapa-kida'oraz òkakataimanan.

³¹ Tominkaru, wanaobanaa Jesus Daruz, uaitapa na'iki utukapa aonaa òmariidinan mani kaiwuru'u, uruu karikaonanu'o nii unaubaa-ka'o.

³² Baukapaiman òna'ian dono Damascus ii, kaina'a King Arestas muudanii pidan udaru'o naobanai kazowautapa'o nii amazada na'ii. Uruu aipan pazaamata-kidan ògaru. Uruu idi uduyudan pidannao zaudapan, ìawunuutapa kizi òkoditan wiizai korarannaa paniinomizinaa an.

³³ Mazan mishidainao kidoapa-kida ògaru ì'ai, Ìpaidan ògaru udaru'o dazowan zo'iti, na'iki ìtoka-kidan naa ògaru, dono ò'ati awautapa-kinao kuduan shaawata'o atii imi'i baara iti. Uruu na'apa kowas òkidoopan.*

12

Paul kowaadan patukapanii dau'a'o

¹ Aizii koshan òatadinpa'azon aimakaan kida sha'apan dau'an ò'ati. Òaitapan pu'u aona'o nii na'apa kida'o kaminka'utan unao, mazan upu'a'o nii òkowaadan umanawunu'o aimakaan dau'u, Tominkaru aida-kidauzionii na'iki utukapa-kidauzionii.

² Òaitapa da'i bauta'apa pidan mishidapa'o Christ, kaina'a'o da'i aimakaan sha'apan u'ati. Aizii 14 wunu dobatan naa, una'akankauzo-ka'o dauna'an aokazi iti Tominkaru di'ii. (Pananaa zo'a'o mani una'akanaka-ka'o, oo padoronaa ia'o mani, aonaa òaitapan, soo Tominkaru aitapa.)

³⁻⁴ Òkian nii koshan, mishi'o una'akankauzo-ka'o umanawunu'o Tominkaru wiizi di'ii, pananaa zo'a'o oo padoronaa ia'o mani, soo Tominkaru aitapa. Na'ii uabatan Tominkaru kowaadan umanawun kida'o aimakaan aona'o uka'iita-ka'o ukainaabata-ka'o parada-karu ida'an, na'iki aona'o turuu ukowaada-ka'o ba'oran pidannao ati.

⁵ Na'apa'o pidan dau'an, turuu pa'an òatadinpan. Mazan òdau'an aona'o nii òatadinpan, soo aimakaan kida dau'an tukapa-kida'oraz òkakataimanan.

* 11:33 Acts 9:20-25

⁶ Mazan òtadinpan an aimaakan kida sha'apan dau'an ò'ati, aonaa turuu òdakota-kaò maaitapin-ka'ò nii, usha'apanum kau'an mishi'ò aimaakan kida wuru'u òkowaadaniáz. Mazan aonaa'ò nii òtadinpan na'apa kida'ò dau'an, usha'apanum kau'an aonaa òaipan òtaapa-kaò oo òtukapa-kaò umanawunu'ò pidan nii. Mazan òaipan pa'an udi'itapan ògaru uaipan ati, utukapan ida'an òkaduz, na'iki uabatan ida'an òkuwaa kida.

⁷ Mazan aonaa òaiapa-kaò òtadinpan wuru dau'ana'a umanawun kida'oraz Tominkaru tukapa-kidan na'iki uabata-kidanii kidaz ò'ati, uruu idi kaziwa'ò kaboota-kaò ònanaa ida'a. Ikodanii Satan dyuudanii kawanu'ò papoituru antamikitan ògaru.

⁸ Idikinau òtorinpan Naobanai Jesus ati, òpishaanuzu tuukia'ò ida'an uso'ota kizi wuru'u kaziwa'oraz òbaiatan.

⁹ Mazan ukian ò'ati, "Aonaa. Turua'ò nii òkaminka'utan pugaru òkamunanun ida'an pu'ati, uruu pa'an wuru'u tuukia'ò ni'oraz puaipan. Usha'apanum kau'an pukakataimanan idi, tuukia'ò nii pa'an òkaminka'utan pugaru, òtaan nii òma'ozakan pu'ati." Ukau'an kaiman ò'ati wuru'u òkakataimananuz, powa'a'ò nii zii òtadinpan u'ida'an, Christ taa kizi powa'a zii pama'ozakan ò'ati.

¹⁰ Ukau'an aonaa usha'apan ò'ati wuru'u òkakataimananuz, na'iki òdakowaapa-kaòaz, na'iki òbaiatanuz dadara kida'ò aimaakan òkaudin-kizi ii aka, na'iki òbaiatanuz kichana'iki-kii kida'ò to'ora-karu, na'iki wuru'u òbaiatanuz kaziwa'ò na'iki kasha'ora'ò òkaudin dikiin ii Christ ati. Ògaru aonaa mishi òma'ozakan, mazan kakataimana'ò karikaonan, mazan una'apan idi Christ taan pama'ozakan powa'a zii ò'ati.

Tuukii Paul nyukunuitapan mishidaino Corinth iainouz

¹¹ Aizii òba'azootina'aka'a naa òkadakotinan ida'an òdau'an madoronaa-ziiwa kawan. Mazan unao aipan ati'ò wuru'u òkadakotinanuz madoronaa-ziiwa kawan. Aonaa utiwaan zoobaba ukaminka'utan ògaru, ukowaadan ida'an pidannao ati, ògaru mishi'ò apostle. Aonaa umanawunu'ò mani ò'ai pidannao wuru'u uatadapaniinaouz, dakotinpainouz umanawunu'ò apostlesao nii. Aonaa mani Christ kaminka'utan ògaru, turuu mani mishi òdakota-kaò madiwautapa-ka'ò nii.

¹² Uaitapan pu'u na'iki utukapan pu'u padamata òsha'apatan umanawun kida'ò aimaakan sha'apatauzo-kariwaiz soo Tominkaru ma'ozakan ida'an. Ipai wuru'u òsha'apatanii kidaz tukapa-kida mishi'ò Christ apostlen ògaru.

¹³ Pana'a mooko òtaapan unao ba'oran mishidainao ai, wuru'u ba'oran wiizai iainao kidaz? Panaadon uzauda-kidan pana'a utaapa-kaò òmazaamatakan idi puraata u'ai. Òkasha'orada sha'a unyukunuu na'apa'ò ida'an? Una'apan an, umarina'ata shoman wuru'u òsha'apatanuz aimaakan na'apa u'ati.

¹⁴ Aizii turua'a naa òmakon unao di'iti. Uruu idikinautan ni'i naa òmorowautapan uwiizi iti. Mazan aonaa òmizidin-kida'azon unao, usha'apanum kau'an aonaa upuraatan na'iki usha'apauz mani wuru'u òaipaniáz, soo òaipan pa'an ukonaukii-kidan ògaru na'ii. Aonaa koraiziannao mani ikoda'ò aimaakan padarunao ati, soo daruinoo pa'an ikoda'ò aimaakan paudainoo ati.

¹⁵ Ukau'an ògaru, na'apa konaukia'ò nii òtaan ipai unao ati aimaakan kaina'a'ò ò'ida'a. Na'iki konaukia'ò nii òtaainan òkaminka'utan ida'an unao, utain kizi Tominkaru ati kaimanaiman. Aizii wuru'u òmarainapanuz unao tuukii. Aizii unao mani, masakauda'u'ò nii karikaonan umarainpan ògaru?

16 Aizii unao, uaitapa mishi'o aonaa õzaamatan puraata u'ai õkaudinan winipinaa nii. Mazan pabi'i kida unao, ukian "Uzaamaapanii wapuraatan, mazan uaitapa na'apam pamariidan waunao."

17 Aonaa na'apainim zii õkoidapan aimakaan u'ai, oo õkazatan mani puraata uduyudaniaz mishidainao ida'an õdyuudaniinaouz u'idi'iti.

18 Õdyuuda sha'atii Titus unao di'iti ba'oran mishidainao tuma. Titus kaiwauzonii sha'a upuraatan uduyudaniaz u'ida'an? Aonaa, mishii? Mazan unao uaitapanii Titus na'iki õgaru, na'apa kida'o wanyukunuu, kaiman wadi'itinnan unao dau'an, na'iki tuukia'o washa'apata'azon kaiman aimakaan unao ati.

19 Panaadon uzaua-kidan wuru'u wasaadanz waparadan kaikapa'a wakazannaatin-kinaa ni'o karikaonan dakoopainao ai waunao. Mazan aonaa na'apa'o mani wuru'u. Tominkaru abata mishi'o wuru'u waparadan kidaz unao ati, na'iki Christ aipan kawana'ati'o wuru'u waparadanuz unao ati kaikapa'a. Ukau'an õkia'azon unao õmarainapaniinao ati, wuru'u washa'apaapanuz ipai aimakaan kaikapa'a, waaipan pa'an wakaminka'utan na'iki wama'ozakadan unyukunuu.

20 Mazan tuukii õdi'itinnan, õzauda-kidan õkaawan dono unao di'iti, aona'o nii õnyukunuu kaimanan, aonaan an õmashaapan kaiman õparadan kawana'ati. Unao na'apa, panaadon aona'o nii unyukunuu kaimanan, aona'o nii unadapan na'apam õkian usha'apainpan dau'an. Õzauda-kidan õikodan nii unao, ukashadaakapan nii u'atiaaka, ukishauziaakapan nii, kichana'iki-kia'o nii uto'oradinan, ba'orainao aipan nii aimakaan soo pa'ati karikaonan, udakowaakapan nii dikauda kida'o ida'an, ukadakotin-kidan nii uiribannao madiwautapaka, udakotinpan nii umanawunu'o nii, na'iki uto'orataakapan nii.

21 Tuukii õdopian õnyukunuu ii, õzauda-kidan õkaawan dono unao di'iti, tuukia'o nii õba'azootinan Tominkaru ati unao dikin ii. Na'iki tuukia'o nii õnyukunuu kasha'oran, õzaadan nii õikodan dono pakawan zii mishidainao sha'apaapan oia'o, wuru'u pasha'apaapauzonii kidaz kiwiin. Na'iki aonaan an zii Ìtanawatinan pasha'apaapan ai kakiba'azonnaa kida'o aimakaan, wuru'u daonaioranao da'awupanuz zunnao tuma pamamazidakan pu'u ìtuma, na'iki ìmashaapan an pakawan madoronaa-daun.

13

Baukapan naa Paul kakinaowan mishidainao

1 Aizii di'i õmakon, õmorowautapan koshan unao di'iti, uruu idikinautan ni'i naa. Ipai'o nii aimakaan sha'apata-ka'o na'apa Tominkaru paradan kawana'ati: Na'ia'oram pidan dakota-kariwai usha'apaapan dikauda'o aimakaan, marii kiwiin unamunaa abata-ka'o zii dya'utam oo idikinauda'u'o pidannao dako iki, wuru'u tukapainaoz usha'apatan dikauda'o aimakaan.

2 Õkakinaoni'i naa sha'atii unao, na'iki õkowaada sha'atii ipai unao ati na'iki wunao ati'i sha'apaapainaoz oia'o, itamautan ida'a'oraz õmorowautapanan unao di'ii. Aizii õmunapon pu'u õna'apa'azon koshan powa'a zii. Aizii di'oraz õmorowautapanan ida'a õpataka'utan nii unao bii'i na'ia'oram pidannao, aona'o ìmuudan pasha'apaapan oia'o.

3 Mishi, unao tuukii uaitapa'azon, mishi'o mani mooko wuru'u Christ kaudinanuz õ'ida'an. Mazan õpataka'utan dono unao u'oiippan dikin ii, uruu ida'ana'o nii utukapan aonaa kakataimana'o mani Christ, mazan ma'ozaka'o nii ukaudinan unao bii an.

⁴ Mishi kakataimana'o kawan utaapinpan utauka-ka'o dono cross di'iti, mazan kai kakupa uruu, Tominkaru kadishita-kidan idi uruu powaa iti pama'ozakan ida'an. Na'apa'o kau'an wuru'u oġaru, kakataimana'o Christ kawan. Mazan kakupa oġaru Christ tuma, Tominkaru taan idi pama'ozakan o'ati. Ukau'an ma'ozaka'o nii Tominkaru kakinaowan unao oġaru ida'an.

⁵ Ukau'an udi'itapa wuru'u umishidapanuz, uaitapa kizi mishi'o wuru'u umishidapanuz Christ. Uawunuutin kaimanaiman na'iki uaitapan nii mishi kaina'a Jesus Christ mashaapanuz u'ida'a. Soo mishi pidan mamishida-ka'o, aonaa Christ nii u'ida'a.

⁶ Aizii udi'itapan dono waunao kaimanaiman, utukapan nii na'iki uaitapan nii kapam mishi'o wamishidan Christ, na'iki mishi'o uapostlen waunao.

⁷ Mazan aizii watoriinpan nii Tominkaru ati ukaminka'uta kizi unao, aonaa kizi usha'apatan dikauda'o aimaakan. Aonaa watoriinpan waaipan idi mani pidannao tukapan oġakakadan an ma'ozaka'o ida'an oġiauzon kawan u'ati. Mazan watoriinpan nii Tominkaru ati, unao sha'apata kizi pa'an kaiman kida'o aimaakan. Waaaitapan pu'u kaina'a'o wunaou'u dakoopainouuz waunao, idakotan nii wamaturuukan aonaan an wapataka'utan unao.

⁸ Aizii umishidan an mishi'o kuwai Tominkaru di'iki'oraz, aona'o nii oġpataka'utan unao uruu dikin ii. Soo oġkaminka'utan nii pa'an unao uaitapa kizi wuru'u mishi'oraz kuwai Tominkaru di'iki'oraz.

⁹ Kaimana'o nii wa'ati uma'ozakadan an umishidapan powa'a zii, aona'o nii usha'apan pidannao dakotan an waunao maturuu-kainao nii. Na'apa kida'o dau'ana'o pa'an watoriinpan Tominkaru ati, tuukii waaipan unao saktipadan umashaapan Tominkaru ati.

¹⁰ Uruu idi o'saadon di'oraz kaarita unao ati oġkaawan ua'ii, aonaa kizi oġkakinaowan unao ma'ozaka'o ida'an oġkaawan dono u'idi'iti. Naobanai Jesus aipan ati'o mishi wuru'u wakaudinanz, uruu idi'o waaipan wama'ozakadan unao, umishida kizi uruu powa'a zii, aonaa waaipan mani wawaota-kidan unao umishidapan ai, uruu kaiwuru'u wana'apanuz.

Baukapan naa Paul kowaadinan mishidainao ati

¹¹ Aizii oġkowaadinan naa unao ati. Ukau'an oġmin-mishidannao, mishi'i naa pa'i umashaapa konaukii, na'iki utiwaa'a naa usaabaan umashaapan Tominkaru tuma na'iki umin-mishidannao tuma. Usha'apata aimaakan oġkakinaori kawana'ati, ubauda'apata'a naa unyukunuu kida aimaakan dau'an, umashaapa kaiman konaukii umin-mishidannao tuma. Una'apan an, Tominkaru taa'oraz marainpaaka-kinai na'iki kaimanaaka-kinai, kaminka'utan nii unao.

¹² Konaukii unaubaa umin-mishidannao ubaokopatinan dono.*

Ipai mishidainao da'ainaou'u dyuuda-kidan kapam paparadan unao di'iti.

¹³ Marii Naobanai Jesus Christ kamunanun tuukii ipai unao ati, na'iki marii karikaonan Tominkaru marainpan unao, na'iki marii Kaimana'o Doronaa mashaapa'oraz unao ida'a, taan umashaapa-kinaa nii konaukii umin-mishidannao tuma.

* **13:12** Paul dono'o mishidainao baokopatinan dono, itukapa-kidan panaubaan oo pakonaukii-kidan pamin-mishidannao pakissitan ida'an idyaun pakaozoo ati oo pataawu ati oo panaadon paka'u ati.

Paul Kaaritan Galatia Baara Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita, apostle Paul saadanii Galatia Baara sannao mishidainao ati. Aizii wuru'u Galatia, udaru'o wiizai baara, na'ii'aka'o wuru'u mishidainao mashaapanuz. Paul, uruu Jew, mazan ĩnao, Gentilenao.* Aizii ĩnao mishidainao'u naa Kaimana'o Kuwai, Jesus Christ daua'oraz.

Mazan kaina'a pabi'i kida Jewnao kaawan mishidainao ida'ati. ĩnaou'u naa aipan ipai mishidainao sha'apatinan Moses kakinaori kawana'ati, Tominkaru dakota-kinna nii ĩdyaun kaimana'o pidannao nii.

Mazan apostle Paul saadan di'oraz kaarita mishidainao ati, ukakinaotan ĩdyaun Jewnao ai, aipainaoz mishidainao chootinan† Moses kakinaori kawana'ati. Uaipan mishidainao aitakan kaimanaiman, aonaa Tominkaru dakotan pidan kaimana'o pidan nii uizo'atin ida'an Moses kakinaori kida. Mazan udakotan pidan kaimana'o pidan nii soo umishidan ida'an Jesus Christ, aonaa pidan izo'atin ida'an mani Moses kakinaori. (Galatians 2:16)

Ukau'an Paul saadan di'oraz kaarita mishidainao ati, aonaan idi uaipan ĩmishidan pidannao kuwaa pana'iti'oraz karikaonan. Ukian pakaaritan ida'a, "Aizii dii mani, waunao oo angel aokazi iki'o kowaadapan an unao ati kuwai pana'a'o wuru aia'a wakowaadaniaz unao ati, na'apa'o pidan, marii ukaboota-ka'o Tuubaru'o Tikazi wu'iti." (Galatians 1:8)

Aizii wuru'u pidannao aipainaoz mishidainao taapan Moses kakinaori, ĩkian Paul dau'an, uruu aonaa mishi'o apostle mani, na'iki kuwai kapam ukowaadapaniaz aonaa mishi'o mani. Mazan Paul kian padau'an, "Jesus Christ na'iki Tominkaru waDaru kadishita-kida'oraz Jesus pamawaka-kizi iki, uruu wuru'u zaamata'oraz oġaru pa'an." (Galatians 1:1)

Kaarita buutinpan kida

Paul mishi'o apostle 1:1-24

Paul ma'ozaka uparadan kaimana'o kuwai dikin ii 2:1-21

Kazannaatin-karu soo mishida-karu ida'an 3:1-4:31

Mashaapa-karu Kaimana'o Doronaa ida'an 5:1-6:10

Paul katokontan pakakinaopan 6:11-18

¹ Di'oraz kaarita, oġaru apostle Paul di'iki'o. Oġaru, aonaa pidannao zaamatanii mani apostle nii, na'iki aonaa ĩdyuudanii mani oapostle-tinan. Mazan Jesus Christ na'iki Tominkaru waDaru kadishita-kida'oraz Jesus pamawaka-kizi iki, ĩnao wuru'u zaamata'oraz oġaru pa'an.

² Ipai da'ainao mishidainao, ĩdyuudan kapam paparadan ipai unao mishidainao ati, mashaapainaoz Galatia Baara ii aka.

³ Otoriinpan marii kizi waDaru Tominkaru na'iki Naobanai Jesus Christ kamunanun na'iki utaa kizi unao nyukunuu kaiman-kinna nii.

⁴ Aizii wuru'u Jesus, utapaada pazowii-ka'o wa'oian dikin ii, na'apa waDaru Tominkaru aipan kawana'ati, na'iki ukazannaata-kinna nii waunao wuru aia'a kai'oraz oia'o mashaapa-karu.

⁵ Ukau'an marii karikaonan Tominkaru taapa-ka'o umanawunu'o nii. Amen.

* : *Gentilenao*: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a. † : *chootinan*: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'chootin-karu' daua'o.

Soo kaina'a bauda'apa

Kaimana'o Kuwai

⁶ Tuukii òdi'itinpan unao dau'an, utanawatinan idi kadiman aka Tominkaru ai. Uruu zaamata'oraz unao pa'ida'ati Christ kamarainapanun na'iki kamunanun ida'an, mazan aizii, uda'anan naa pana'a'o kuwai pabi'i kida pidannao dakotaniaz kaimana'o kuwai nii.

⁷ Aonaa ba'oran kaimana'o kuwai nii, soo pidannao mariidapan karikao-nan unao, na'iki itanawata'azon mishi'o kuwai Christ daua'o pana'iti'i naa karikaonan.

⁸ Aizii dii mani, waunao oo angel aokazi iki'o kowaadapan an unao ati kuwai pana'a'o wuru aia'a wakowaadaniaz unao ati, na'apa'o pidan, marii ukaboota-ka'o Tuubaru'o Tikazi wu'iti.

⁹ Wakiini'i naa sha'atii kiwiitapa, na'iki òkian nii koshan: na'ia'oram pidan kowaadan an unao ati kuwai pana'a'o wuru aia'a uabataniaz na'iki umishidaniaz, na'apa'o pidan, marii ukaboota-ka'o Tuubaru'o Tikazi wu'iti.

¹⁰ Kaiwuru'u òkianuz kaikapa'a, òkaimanada'azon idi'o pidan nyukunuu? Aonaa! Mazan òaipan pa'an Tominkaru nyukunuu kaimanan ò'ati. Òaipan an mani pidan nyukunuu kaimanan ò'ati, aonaa mishi'o mani Christ poitorun ògaru.

Paul apostle-tinan daua'o

¹¹ Òmin-mishidannao, òaipan uaitapan wuru'u Kaimana'o Kuwai òkowaadaniaz unao ati, aonaa pidannao di'iki'o mani oo pidan tomanii mani.

¹² Aonaa òikodanuzu pidan di'iki oo aonaa pidan tominapa-kidanii mani ògaru udau'u. Mazan wuru'u òkuwaaz Jesus Christ di'iki'o na'iki uaida-kidanii pa'an ò'ati.

¹³ Unao, uabatani na'apam da'i òmashaapauzon Jewnao kakinaorinaa kida kawana'ati. Uaitapa tuukia'o òpataka'utauzon mishidainao Jesus. Na'iki òdakota òmainaabatan Idyaun ipai daunuuda'u.

¹⁴ Na'iki uruu dono ipai òwazootapan òmin-daonaiorannao na'apa kida'o Ìtunarunawun òkawan, òda'anan ida'an na'iki òizo'atin ida'an wuru'u òdokoza-dannao mishidapanii kidaz.

¹⁵ Mazan Tominkaru kamunanun idi ò'ati, uzaamatan kowas ògaru kaudina'o nii pa'ati. Uzaamatan ògaru òshakatan ua'ii. Paaipan kawana'ati

¹⁶ utukapa-kidan pauDani ò'ati, uaipan idi òmakon òkowaadapa'anan Kaimana'o Kuwai udau'u Gentilenao di'iti. Aizii uruu aimaakan sha'apan dauna'ana'oraz ò'ati, aonaa òmakon pidan di'iti òaipan idi mani ukowaadan kanoma'o nii òsha'apata.

¹⁷ Na'iki aonaa òmakon Jerusalem iti, òabata'anan mani na'apam kiwiitapainauz Ìapostle-tinan kian ò'ati. Mazan ba'oran amazada iti pa'an òmakon, Arabia kia'o udakota-ka'o. Uruu dauna'an zii òkiwan Damascus iti.

¹⁸ Idikinauda'u wunu òtukapan dauna'an Jesus, uruu zii òmakon Jerusalem iti òmorowautapa'anan Peter di'iti. Òna'ian utuma dya'utam soondii sakodaz.

¹⁹ Aonaa òtukapan ba'oran apostle na'ii, soo James karikaonan, wanaobanaa Jesus inawuzuz.

²⁰ Tominkaru aitapa ipai wuru'u òsaadani kidaz mishi'o, aonaa òmariidinan mani.

²¹ Uruu dauna'an òmakon naa Syria Baara na'iki Cilicia Baara ii aka'o wiizai kida kawana'ati.

²² Mazan wuru'u mishidainao Judea Baara iainao kidaz, aonaa zii Ìtukapauzon ògaru.

²³ Soo ïabatan karikaonan pidannao kadakotinan òdau'u. Ìkian, “Tawuru'u pidan pataka'utauzoz da'i waunao, uru'u naa aizii kowaadapa pidannao ati kaimana'o kuwai Christ daua'oraz, utiwaniaz pamashaadan.”

²⁴ Uruu idi tuukii ìkonaukii-kidan Tominkaru ògaru dikin ii.

2

Ba'oran apostlenao kashaapa Paul kaudinan apostle nii

¹ Aizii 14 wunu dauna'an òmakon koshan Jerusalem iti, Barnabas mako'o òtuma, na'iki òna'aka Titus kapam.

² Wuru'u òmakonuz na'iti Tominkaru dyuudan idi'o ògaru. Òna'ian pu'u, òmiitiniipan soo choochi zowaunaanao tuma karikaonan. Òaipan ìaitapan wuru daua'a òkowaadapankaniaz Kaimana'o Kuwai Gentilenao ati, na'iki òabata'azon kaiman ì'ati oo aonaa. Usha'apanum kau'an aonaa òaipan òkaudin-kizi wuru'u òsha'apataniaz naa na'iki òsha'apaapaniaz kai makon madiwautapaka.

³ Mishi, ìna'apata panyukunuu. Uruu idi aonaa ìdyuudan òminauda'u Titus choota-ka^{*} Jewnao kakinaori kawana'ati, Gentile pu'u padamata uruu.

⁴ Wakadakotinan wuru dau'ana'a, usha'apanum kau'an pabi'i kida pidannao taapinpainao mishida'o kawan Jesus, morotan idi'o wabii ati. Ìtukapa'azon idi karikaonan pakawan mani wada'anan Jewnao kakinaorinaa, wazaamatanpan pu'a'a naa Christ Jesus di'iti. Usha'apanum kau'an ìnao, tuukii ìaipan wamashaapan pakawan Jewnao kakinaorinaa waranu'u.

⁵ Mazan aonaa wakashaapinan ì'ati, aonaa masakauda'u. Usha'apanum kau'an waaipan idi wakazannaatapan unao ati wuru'u mishi'oraz kuwai, Kaimana'o Kuwai ida'a'oraz.

⁶ Na'iki choochi zowaunaanaouz, aonaa na'iam ìikodan òkuwaa kasharutinpan, uruu idi aonaa ìpana'adanuzu na'iki aonaa ìtotokadanuzu. (Aizii wuru'u ìtaapa-ka^oaz umanawunuinao choochi zowaunaanao nii, aonaa usha'apan ò'ati, usha'apanum kau'an Tominkaru aonaa unaubaan bauda'apa'o pidan powa'a zii ba'oran ai.)

⁷ Mazan ìaitapa Tominkaru wuru'u taa'oraz òkaudin-kizi nii, kowaadapa'o nii Kaimana'o Kuwai Gentilenao ati, na'apa utaan kawan kapam Peter ati kaudin-kizai, ukowaadapanuz Kaimana'o Kuwai Jewnao ati.

⁸ Usha'apanum kau'an Tominkaru ma'ozakan ida'an òzaamata-ka^o apostle nii Gentilenao ati, na'apa Peter zaamata-ka^o kawan apostle nii Jewnao ati.

⁹ Aizii James, Peter, na'iki John, umanawunuinao choochi zowaunaanao, ìaitapa Tominkaru wuru'u taa'oraz kaudin-kizai ò'ati. Uruu idi kaiman ìnyukunuu Barnabas na'iki ògaru kaudinan dau'an na'apa ìnao kawan. Na'iki powa'a zii ìma'ozakadan waunao wakowaadapa-kizi kaimana'o kuwai Gentilenao ati. Aizii ìnao ìkakuwaapatinan nii Jewnao ati.

¹⁰ Kaina'a bauda'apa aimakaan ìaipan wash'a'apatan, pakawan kizi wakaminka'uupan pataka'utinainao, ìchoochin ida'a ainaouz. Uruu manawun aimakaan tuukia'oraz òsha'apata'azon.

Paul kakinaowan Peter

¹¹ Aizii Peter morowautapankan dono Antioch ii, na'ii òparadan u'ati ma'ozaka'o ida'an, òkakinaota-kinaa nii uruu sakitapa'o di'iti. Òparadan u'ati pidannao kanaapu'u, usha'apanum kau'an usha'apataniaz aimakaan tuukia'o upana'itin.

* **2:3** *uchoota-ka^o*: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a.

¹² Uruu zi'o Peter kaawan dono Antioch ati, karikaonan da'i uaroopauzon Gentilenao tuma, mishidapainaoz Jesus. Mazan Jewnao, James di'ikiinaoz kaawan dono'o naa, aona'a naa powa'a uaroopan ituma utaria'akan idi'i naa Inao ai, aipainaoz Gentilenao choota-ka.

¹³ Uruu idi baokoinao Jewnao mishidainaoz Jesus, itamakapa'akan naa Peter, aona'a naa kapam Iaroopan Gentilenao tuma. Na'iki Barnabas, upu'u zii una'apan kapam Inao kawan, itaitapan pu'u padamata aonaa sha'apa'o mani wuru'u aroapa-karuz Gentilenao tuma.

¹⁴ Otukapan idi'i naa aonaa Isha'apatinan Kaimana'o Kuwai kawana'ati, wuru'u mishi'oraz kuwai. Uru'u naa oparadan Peter ati ipai ba'orainao kanaapu'u. Okian u'ati, "Jew pugaru, mazan upu'u pumashaapan Gentile kawan, aonaa pusha'apatinan Jew kawan. Kandii ni'i naa mooko aizii puipapan Gentilenao mashaapan Jewnao kawan?"

¹⁵ Mishi, pugaru na'iki o'garu, Jewnao wadaru na'iki wadaro nii, aonaa Gentilenao mani, dakota-kariwainaoz 'oiainao' nii.

¹⁶ Mazan waaitapa Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidan nii wamishidan ida'an Jesus Christ, aonaa waizo'atin ida'an mani Moses kakinaori. Ukau'an waunao, wamishidapanii Christ Jesus, Tominkaru dakota-kizi waunao kaimana'o pidan nii wamishidan ida'an Christ, aonaa waizo'atin ida'an mani Moses kakinaori. Usha'apanum kau'an aonaa na'apainim nii Tominkaru dakotan pidan kaimana'o pidan nii uizo'atipan ida'an Moses kakinaori."

¹⁷ Aizii waunao, wadawatan pu'u Tominkaru dakota-kinaa nii wau-nao kaimana'o pidan nii wamishidan ida'an Christ, mazan upu'u Jewnao dakotan waunao oiainao nii kapam, Gentilenao kawan. Ukau'an Christ aipan ati'o mooko wuru'u wa'oipanuz? Aonaa!

¹⁸ Mazan okiwinan an powaa iti wuru'u kakinaorii omuudaniaz naa, uruu ida'an otukapa-kidan odikintapan kakinaorii.

¹⁹ O'garu mawaka'o kawanu'ora'a naa kakinaorii ai. Ukau'an aona'a naa powa'a omashaapan kakinaorii waranu'u, omashaapa-kizi'i naa pa'an Tominkaru ati.

²⁰ O'garu, omishidan idi Christ, mawaka'o kawanu'ora'a naa o'garu Christ tuma cross ida'a. Aonaa o'garu'u naa mani kakupa'oraz, mazan Christ pa'an wuru'u mashaapa'oraz o'ida'a, na'iki uru'u naa kazowautapa'oraz o'garu. Omashaapanuz naa, omishidapan ida'ana'ora'a naa Tominkaru Dani, marainpa'oraz o'garu na'iki mawaka'oraz o'ati.

²¹ O'garu aonaa okashadan Tominkaru kazannaatan waunao pakamunanon idi karikaonan. Usha'apanum kau'an umishiin an mani Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidan nii waizo'atipan ida'an Moses kakinaori, madiwautapa-ka'o karikaonan wuru'u Christ mawakanuz.

3

Tominkaru taan Kaimana'o Doronaa mishida-karu idi

¹ Maam Galatia Baara sanna, maaitapin-ka'o manawun mooko unao! Kanom wuru'u madoronaada'oraz unao? Kaimanaiman sha'atii okakuwaapan u'ati Jesus Christ tauka-ka na'iki umawakan dau'u cross ida'a.

² Opishaa kizi unao: uizo'atin idi'o mooko Moses kakinaori uzaamatanuz Kaimana'o Doronaa, oo umishidan idi'o uabataniaz kaimana'o kuwai?

³ Na'apa dii manawun umaaitapinkan! Usakadan pu'u umishidan Jesus, Kaimana'o Doronaa ida'an. Mazan aizii kandii ni'i naa utiwaan umashaapan Jesus ati usha'apaapanii kida ida'ana'a naa karikaonan?

4 Madiwautapa-ka'o mooko karikaonan ubaiaapanuz tuukii kasha'ora kida'o aimakaan? Ō'itiiman aonaa madiwautapa-ka'o mani!

5 Aizii Tominkaru taanuz Kaimana'o Doronaa unao ati, na'iki usha'apatanuzu umanawun kida'o aimakaan unao bii an, aonaa uizo'atin idi'o mani Moses kakinaori, mazan umishidan idi'o pa'an uabataniaz kaimana'o kuwai, Christ daua'oraz.

6 Udi'itapa na'apam kii-karu Abraham dau'an: "Uruu mishida'o Tominkaru, na'iki umishidan idi, Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii."*

7 Ukau'an uaitapa kizi, pidannao mishidainauz Christ, ĩnao pa'an wuru'u mishi'oraz Abraham dainao.

8 Saadauzo-kariwai Tominkaru Paradan kowaadani'i naa kotua'naa, Tominkaru dakotan nii Gentilenao kaimanainao nii ĩmishidan idi. Usha'apatan ua'ii zii na'apa kida'o, ukowadauzonii Kaimana'o Kuwai Abraham ati. Ukianuz "Pugaru ida'ana'o nii ōtaan kaiman kida'o aimakaan ipai pidannao ati."†

9 Ukau'an ipai mishidainauz, ĩzaamata kaiman kida'o aimakaan na'apa Abraham zaamatan kawan aimakaan pamishidan idi.

10 Mazan pidannao tiwa'oraz padamata paizo'atin Moses kakinaori pakazannaatin-kinaa nii, upu'a'o nii Tominkaru pataka'utan Idyaun. Usha'apanum kau'an kaikapa'o usaadinapanu'u Tominkaru paradan ida'a: "Ipai'o nii Tominkaru pataka'utan pidannao ĩmaizo'atikan idi ipai daunuuda'u saadinpa'o Tominkaru kakinaori kaaritannaa ida'a."‡

11 Ukau'an aonaa Tominkaru dakotan pidan kaimana'o pidan nii utiwaan ida'an paizo'atin Moses kakinaori. Usha'apanum kau'an kaikapa'o usaadinapanu'u Tominkaru Paradan ida'a: "Tominkaru dakotaniinaouz pidannao kaimanainao nii ĩmishidan ida'an pa'an, ĩnao karikaonanu'o nii ikakupan."§

12 Moses kakinaori, aonaa mishida-karu di'ii'aka'o mani, soo uda'an-kaao karikaonan. Tominkaru Paradan saada-kariwai kian: "Pidan izo'atipan an kakinaorii, marina'a naa usha'apatanuzu ipai daunuuda'u na'iki umashaa-pan ni'i naa u'ida'an."*

13 Kaikapa'o kapam Tominkaru Paradan saada-kariwai kianu'u: "Pidan kazada-kariwai atamun kadu iti, Tominkaru pataka'utan uruu wuru'u."† Na'apa'o Christ pataka'uta-kidinanuz atamun kadu iti waunao dikin ii. Uruu ida'an ukazannaatan waunao wuru aia'a Tominkaru dakotanuz papataka'utan waunao, maizo'ati-kainauz ipai kakinaorii.

14 Uruu Christ Jesus pataka'uta-kidinan ida'an kizi, Gentilenao zaamatan kaimana'o aimakaan, Tominkaru kowaadauzoniaz pataan nii Abraham ati. Na'iki wamishidan idi'o Jesus Christ, wazaamatan Kaimana'o Doronaa, Tominkaru kowaadauzoniaz pataan nii wa'ati.

Kakinaorii na'iki Tominkaru taa'azonii daua'o

15 Aizii ō'inawuzunao na'iki ōdadakoonao, ōkainaabata kizi mooko u'ati pidannao sha'apatauzonii aimakaan ida'an: Dya'utamainao pidannao na'apataakan dono panyukunuu aimakaan dau'an, ĩsaadan nii pa'uu kida kaarita ida'a kainaabata'o nii ĩnyukunuu na'apa kidaakan. Uruu dauna'an aonaa turuu umarina'ata-kaao oo utotokada-kaao. Na'apa'o wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pataa'azonii.

16 Tominkaru kowaadaniid kidaz pataa'azon, Abraham na'iki utakaan-daun ati'o. "Utakaan-daunnao ati'o," aonaa kia'o mani usaadinpan

* 3:6 Genesis 15:6 † 3:8 Genesis 12:3; 18:18; 22:18 ‡ 3:10 Deuteronomy 27:26 § 3:11 Habakkuk

2:4 * 3:12 Leviticus 18:5 † 3:13 Deuteronomy 21:23

Tominkaru paradan ida'a, iriba'o pidannao dau'ati'o kawan. Mazan, "utakaan-daun ati'o," kii usaadinpan, bauda'apa'o pidan dau'ana'o, uruu wuru'u Jesus Christ, Abraham takaan-daunuz.

¹⁷ Kaikapa'o dau'ati'o kaiwuru'u ökianuz: Kiwiini'o zii wuru'u Tominkaru kowaadauzonuz pataan nii aimakaan Abraham ati.‡ na'iki ukian mishi'o nii utaapan paparadanuz. Ukau'an, Tominkaru taaniaz kakinaorii Moses ida'an 430 wunu dauna'ana'oraz naa, aonaa na'itim upana'adan wuru'u Tominkaru kowaadauzonuz pataan nii aimakaan Abraham ati, na'iki aonaa turuu umainaabatan wuru'u Tominkaru paradanuz.

¹⁸ Tominkaru taa'azooniaz kaimana'o aimakaan zaamata-ka'o an mani kakinaorii izo'atipa-ka'o ida'an, ukau'an aona'a naa mani turuu wazaudapan Tominkaru taan aimakaan wa'ati pakiauzon kawana'ati. Mazan Tominkaru taanuz kaimana'o aimakaan Abraham ati, ukowaadan idi'o pa'an pataan nii u'atiz.

¹⁹ Kanom ni'o mooko wuru'u kakinaorii taa-ka'oaz? Utaa-ka'o pidannao sha'apaapauzon idi'o oia'o pa'idiwaru. Kakinaorii kaiwainpan nii atii Abraham takaan-daun kaawan, uruu tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pataan nii utakaan-daun nii. Aizii wuru'u kakinaorii, angelnao taanii Moses ati, na'iki uruu ida'ana'o udobata-kida-ka'o Israelitenao ati.

²⁰ Mazan aonaa Tominkaru zaamatan pidan dobata-kida'o nii paparadan Abraham ati, mazan sariapa pa'an uparadan u'ati, ukowaadan dono wuru'u pataa'azooniaz u'ati.

²¹ Aizii kakinaorii taa-ka'o idi, upana'adan ni'i naa mooko wuru'u Tominkaru kowaadani kidaz pataa'azon? Aonaa! Ukau'an umishiin an mani pidan ikodan karikaonanu'o kakupa-karu kakinaorii izo'ati-ka'o ida'an, kakinaorii ida'an mani Tominkaru dakotan pidan kaimana'o nii.

²² Mazan saada-kariwai Tominkaru paradan kowaadan wa'ati, ipai pidannao oia'o kazowautapanii pa'idiwaru. Ukau'an, wazaamatan nii wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pataa'azon, soo wamishidan ida'an Jesus Christ.

²³ Christ mishidapa-ka'o ua'ii zii, waunao taapa-ka'o kakinaorii waranu'u, taraa-kariwainao kawan, atii wuru ida'ati'i Christ mishida-ka'o kainaabata-ka'oaz naa.

²⁴⁻²⁵ Ukau'an kakinaorii taa-ka'o, kazowautapa'o nii waunao, atii Christ kaawan di'iti. Mazan aizii Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidannao nii wamishidan idi'ora'a naa Christ. Aonaa kanom ni'i naa aizii kakinaorii kazowautapan waunao powa'a.

Pidan mishida'oraz Jesus Christ, uruu Tominkaru dani

²⁶ Ipai unao Tominkaru dainao umishidan ida'an Christ Jesus.

²⁷ Ukau'an, ipai unao chikaawunuina'oraz na'iki zaamatina'oraz Christ Jesus ida'ati, umorokodan naa Christ kaduz wuru'u.

²⁸ Ukau'an aonaa usha'apan pugaru Jew oo aonaa Jew mani; poitorui oo aonaa poitorui mani; daonaiora oo zun, ipai unao na'apa kida'o pa'idiwaru, uzaamatimpan idi Christ Jesus ida'ati.

²⁹ Aizii uzaamatimpan kau'an Christ Jesus ida'ati, unao wuru'u mishi'oraz Abraham takaan-daunnao. Na'iki unao wuru'u zaamata'o ni'oraz kaimana'o aimakaan, Tominkaru kowaadauzoniaz pataan nii Abraham ati.

‡ 3:17 Tominkaru kowaadauzon pataan nii aimakaan Abraham ati: uruu dakota-ka'o covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

4

1 Kaikapa'o kaiwuru'u ōkianuz: Koraidaonaa zaamata'o ni'oraz padaru sha'apauz kida, na'apa utaapa-kaō poitoruināo taapa-kaō kawan, ukoraidaonān dono zii. Mishi uka'idiwaun pu'a'a naa padamata padaru sha'apauz kida idi.

2 Mazan umashaapan nii zii pakazowautapikināo waranu'u na'iki pasha'apauz taapikināo waranu'u zii, atii udaru aitanii kamoo kaawan di'iti.

3 Na'apa'o da'i waunao kiwiin koraidaonaa kawan, wapoitoruitapakinān waizo'atin ida'an kakinaorii kida doronaināo di'iki'oraz, kazowautapaināouz imi'i baara sannāo.

4 Mazan Tominkaru aitanii kamoo kaawan dono'o naa, udyuudan paudani, ushakatan zun di'iki. Umashaapan Jewnao kakinaorinaa waranu'u,

5 ukazannaata kizi waunao, mashaapaināouz kakinaorii waranu'u, turuu kizi Tominkaru zaamatan waunao paudaināo nii.

6 Tominkaru zaamatan idi unao paudaināo nii, udyuudan paudani Doronāa mashaapan unyukunuu ida'a. Uruu Doronai ida'ana'o wuru'u ukianuz Tominkaru ati, "ōdaru Tominkaru," kii.

7 Ukau'an, aonaa powa'a poitoruināo mani unao, mazan Tominkaru dainaou'u naa pa'an. Udaināoun idi unao, ukau'an utaan nii u'ati ipai wuru'u ukowaadauzoniaz pataa'azon.

Paul dopii-kidan Galatia Baara sannāo

8 Kiwiin umaaitapakan dono zii Tominkaru, upoitoruitapakinān tominkarunāo ati aonaa mishiināo mani.

9 Mazan aizii unao, uaitapa'a naa Tominkaru, oo turuu ōkian, Tominkaru pa'an aitapa'oraz unao. Kandii ni'i naa mooko ukiwa'azon powaa iti, upoitoruitapakinān'azon koshan mazanu'o tominkarunāo ati, aona'oraz kanom īsha'apatan?

10 Aizii unao, utamakapan naa Jewnao kaduz utaapan ida'an kamoo, kauzu, na'iki wunu ītaapanii kidaz.

11 Tuukii ōdopian unao dau'an, ukau'an madiwautapa-ka'o mooko karikāoun wuru'u ōkaudinuz unao bii an?

12 Ōmin-mishidannāo, tuukii ōaipan umashaapan ōgaru kawan, aonaa Jewnao kakinaorinaa waranu'u mani. Ōgaru na'apa'ora'a naa unao Gentilenāo kawan, aona'a naa ōmashaapan Jewnao kakinaorinaa waranu'u. Kaiman sha'atii da'i utapaupazon ōgaru, aonaa unyukunuu oian ō'ati.

13 Uaitapanii ōkarināuzon idi'o ōkowaadauzonuz Kaimana'o Kuwai unao ati kiwiin.

14 Ōkarinaan idi, dobata ōmizidin-kidan unao, mazan upu'u aonaa uzonkidan oo ukachama'idin ō'ai. Mazan udapaapan ōgaru kaiman, ikoda Tominkaru angelin oo ikoda Christ Jesus dapaapa-kaō kawan utaapan ōgaru.

15 Mazan aizii usha'apanum naa wuru'u, aona'a naa powa'a ukonaukia'azon ōtuma? Ōaitapa mishi, ōkarināuzon dono'oraz, turuu mani uso'otan uawun kida, na'iki utāanuzu ōawun nii.

16 Aizii mani, uto'oran naa sha'a ō'ati wuru'u, ōkowaadan idi mishi'o kuwai u'ati?

17 Pidannāo wuru'u aipaināouz umashaapan Jewnao kakinaorinaa waranu'u.* Tuukii īaipan uzaamatan pa'idi'iti, mazan aonaa ikaminka'uta'azon mani unao wuru'u, soo īaipan karikaonan pabuutan unao ō'ai, ināo ati kizi'i naa unyukunuu.

* 4:17 Putukapa Galatians 1:7

¹⁸ Mishi, kaimana'o wuru'u pidan nyukunuu dyautanuz pasha'apatan dau'ati aimaakan, kaimana'oraz mazan aimaakan. Marii karikaonanu'u naa usha'apatan aimaakan na'apa, aonaa soo ðna'an dono mani karikaonan utuma.

¹⁹ Òdainao ðmarainapaniinao, daroi dopian kawan kaziwa'o idi okaudani-pan dono, na'apa'o kawanu'o òbaiatan kaziwa'o unao dau'ati. Òdopitan nii uduu'an atii umashaapan an zii kaimanaiman Christ kaduz kawana'ati.

²⁰ Kaiman zii mani ògaru na'ii unao tuma kai. Uruu idi kaiman zii mani waabataakan waparadan, na'iki òaitapa mani na'apam òkian u'ati. Usha'apanum kau'an òmunapon idi, aonaa òaitapan na'apam òkian u'ati.

Hagar poitoruiaba, na'iki Sarah aonaa poitoruiaba mani

²¹ Òpisha'azon unao aipainauz pamashaapan kakinaorii waranu'u, aonaa zii mooko uaitapan na'apam kakinaorii kian?

²² Kaina'a saada-kariwai dya'utama'o Abraham dainao daonaioranao dau'an. Bauda'apa utoman paudani papoitoruaba tuma,† ba'oran utoman pauidaro tuma,‡ aonaa poitorui mani oroo.

²³ Udani poitoruiaba tuma'oraz, ushakatan na'apa koraidaonaa shakatauzon kawan. Mazan ba'oran udani, uðaiaro di'iki'o. Oroo aonaa poitoruiaba mani, ushakatan na'apa Tominkaru kiauzon kawana'ati pa'an, Abraham ati.

²⁴ Di'ora'a dya'utama'oraz zunnao kainaabatan dya'utama'oraz Tominkaru sha'apataniaz kida papidanannao ati.§ Hagar, poitoruiabaz, oroo kainaabata'o wuru'u kakinaorii Tominkaru taaniaz Moses ati midukuo Sinai ii. Ipai pidannao oroo di'iki'oraz, poitoruinao pa'idiwaru, Imashaapan idi kakinaorii waranu'u.

²⁵ Na'iki midukuo Sinai, Arabia ia'oraz, ukainaabata-ka'o Hagar di'iti. Na'iki kai'oraz donoi Jerusalem, oroo di'iti koshan ukainaabata-ka'o, na'ii sannao mashaapan idi poitoruinao kawan kakinaorii waranu'u.

²⁶ Mazan Sarah, oroo aonaa poitoruiaba mani pa'an, oroo di'iti aokazi ia'oraz Jerusalem kainaabata-ka'o, na'iki oroo wadaro kawanu'o.

²⁷ Kaikapa'a Tominkaru paradan kotua'oraz kiauzonu'u odau'an: “Pukonaukii maudaniichiaba,

Pukadako diiwa'o ida'an pukonaukian idi,
aonaa pu'u pukaudanipauzon.
Mazan aizii powa'a'o nii zii pudainao iriban,

aoro aia'a, mazidaibazo.”*

²⁸ Òmin-mishidannao, unao, na'apa Isaac kawan, Tominkaru dainau'u naa, na'apa Tominkaru kiauzon kawan.

²⁹ Mazan uruu dono wuru'u koraidaonaa shakata'oraz koraidaonaa shakatauzon kawan, wuru'u poitoruiaba daniz, uantamikitauzonii Isaac, shakata'oraz Tominkaru Doronaa ida'an. Na'apa kai aimaakan sha'apaapa-ka'o wa'ati kotua'o kawan.

³⁰ Mazan na'apa dii saada-kariwai Tominkaru paradan kian? “Puwaata wuru'u poitoruiabaz paudani tuma! Usha'apanum kau'an aona'o nii odani zaamatan padaru sha'apauz kida, wuru'u taa'azoo-kariwaiz, aoro dani ati'ii aona'oraz poitoruiaba mani.”†

³¹ Ukau'an òmin-mishidannao, waunao aonaa poitoruiaba dainao mani, mazan aoro dainao pa'an, aona'oraz poitoruiaba mani.

† 4:22 Genesis 16:15 ‡ 4:22 Genesis 21:2 § 4:24 Tominkaru sha'apataniaz kida papidanannao ati: uruu dakota-ka'o covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

* 4:27 Isaiah 54:1 † 4:30 Genesis 21:10

5

Christ so'otan kakinaorii kazowautapan ai waunao

¹ Mishi Christ so'otani'i naa Jewnao kakinaorinaa kida ai waunao, aona'a naa powa'a kakinaorii kazowautapan waunao. Ukau'an ma'ozaka'a naa utaapa unyukunuu, na'iki aona'a naa utaapada'ana'a kakinaorii kazowautapan unao powaa iti.

² Uabata ōgaru Paul paradan, aonaa Tominkaru dakotan pidan kaimana'o pidan nii pachoota-kidinan* ida'an Jewnao kakinaorinaa kawana'ati. Una'apan an, madiwautapa-ka'o wuru'u Christ mawakanuz u'ati.

³ Ōkakinaowan nii unao koshan, ukashaapan an uchoota-ka'o Jewnao kakinaorinaa kawana'ati, ukau'an marina'a naa uizo'atin ipai daunuuda'u wuru'u kakinaorii kidaz.

⁴ Aizii na'ia'oram pidan unao bii iki aipan an Tominkaru dakotan paugaru kaimana'o pidan nii paizo'atin ida'an wuru'u kakinaorii, ubuutinan naa mishi'oraiman Christ ai wuru'u, na'iki ubuutinan naa kapam Tominkaru kaimanan ai u'ati.

⁵ Mazan waunao, waaitapa Kaimana'o Doronaa ida'an mishi'o nii Tominkaru zaamatan waunao na'iki udakotan nii waunao kaimanainao pidannao nii, wamishidan ida'an Christ pa'an.

⁶ Aizii wuru'u wazaamatanuz naa Christ Jesus ida'ati, pidan choota-kariwai oo aonaa choota-kariwai mani, aonaa itukapa-ka'o pana'a kida, aonaa na'apa kida'o di'itapa-ka'o umanawunu'o nii. Soo kanom pa'an di'itapa-kariwai, pidan mishidan Christ. Na'iki mishidapa-karu ida'ana'o wuru'u marainpaaka-karuz.

⁷ Kaiman sha'atii umishidapan padamata. Kanom wuru'u mashaata'oraz unao uda'anan ai mishi'o kuwai?

⁸ Mazan waaitapa Tominkaru, zaamata'oraz unao pa'ida'ati, aonaa uruu mani wuru'u tanawatin-kida'oraz unao mishi'o kuwai ai.

⁹ Masakauda'u'o pana'iti'o kuwai kowaada-ka'o, ipai'o nii pidannao mishida'akanuzu. Na'apa masakauda'u'o yeast pooda-kidan kawan ipai poroom-bi'i.

¹⁰ Mazan ōaitapa na'iki ōmishida Naobanai aipan ati, aona'o nii utanawatinan, mazan uda'anan nii pa'an wuru'u ōkuwaa kidaz. Aizii pidan wuru'u tanawatin-kida'oraz unao mishi'o kuwai ai, upataka'uta-ka'o nii tuukia'o ida'an.

¹¹ Ōmin-mishidannao, ōkakinaotan na'iki ōdyuudautan an mani pidannao choota-kidinan Jewnao kakinaorinaa kawana'ati ikazannaatin-kinaa nii, aonaa mani ōpataka'uta-ka'o. Mazan wuru'u Jewnao pataka'utanuz ōgaru, ōkowaadapan idi'o pidannao kazannaata-ka'o soo Jesus mawakan ida'ana'o pa'an.

¹² Aizii wunaou'u tanawatin-kida'oraz unao, tuukia'oraz iaipan chootin-karu, kaiman zii manawun mani ō'ati imakuuta'aka-ka'o an kaiman-daun, aonaa soo ichootan mani karikaonan pamada.

¹³ Unao ōmin-mishidannao, Tominkaru zaamatanii unao, uso'otani'i naa unao kakinaorii kazowautapan ai. Mazan aonaa ukaiwa'ana'a wuru'u uso'ota-ka'oaz kakinaorii ai, usha'apaapa-kinaa nii dikauda kida'o aimakaan, unyukunuu aipan kawana'ati. Mishi'oraiman ukaminka'uaaka umin-mishidannao tuma umarainpaakan ida'an.

* **5:2** *pachoota-kidinan*: Putukapa 'chootin-karu' kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

¹⁴ Mishi waizo'ati ipai daunuuda'u kakinaorii taa-kariwaiz Jewnao ati, waizo'atin ida'an wuru'u di'oraz kakinaori'i: "Umarainapa ipai pidan na'apa umarainpan kawan unanaa," kii-karuz.

¹⁵ Mazan uto'orataakapan an na'iki udakowaakapan an, utukapa pa'i uwaatan umin-mishidannao na'apa'o ida'an.

Marii Tominkaru Doronaa kazowautapan unao

¹⁶ Uruu idi ōkian, aizii umashaapa'a naa Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati. Una'apan an aona'o ni'i naa usha'apata'azon oia'o, wuru'u nyukunuu sha'apata'azoonii kidaz.

¹⁷ Usha'apanum kau'an wuru'u wanyukunuu, tuukii uaipan washa'apatan oia'o aimakaan, aona'oraz Kaimana'o Doronaa aipan usha'apata-ka'o. Mazan Kaimana'o Doronaa, uaipan washa'apatan soo kaiman kida'o pa'idiwaru, wuru'u aona'oraz wanyukunuu aipan usha'apata-ka'o. Ukau'an kaina'a dya'utam aimakaan mizaataakapan wanyukunuu ii. Uruu idi dadara wa'ati washa'apatan kaimana'o aimakaan.

¹⁸ Mazan aizii pusha'apatinan na'iki pumashaapan idi'i naa Tominkaru Doronaa aipan kawana'ati, aona'a naa powa'a Jewnao kakinaorinaa kida kazowautapan unao.

¹⁹ Kanom pidan nyukunuu aipanii, aonaa umainaabanan. Unau-dapa pasha'apaapan di'oraz kaduz kida'a: pakiaapaakan madoronaa-daun; pasha'apaapan kakiba'azonnaa kida'o aimakaan pakiaapan ida'an paminshu'unao; pasha'apata'azon kakiba'azonnaa kida'o usha'apata-ka'o madoronaa-daun;

²⁰ patominkaruniitapan toma-kariwai kida; pamakon marunao di'iti; pato'ora-kizaitapan tuukii pairibannao; pazunaapaakan; na'iki pakishauzin; kichana'iki-kii da'i uto'ora'akauzon; tuukii uaipan pawazoomikipan na'iki padikintinan; pakashadaakapan na'iki pabuutaaka-kidan pidannao;

²¹ pana'azootapan pairiban sha'apauz; papo'idipan; pasha'apaapan kakiba'azonnaa kida'o aimakaan tuzapa-kizai ii aka; na'iki pasha'apaapan iriba ba'oran oii kida'o aimakaan. Ōkia'azon koshan powa'a zii, na'apa ōkian kawan u'ati kiwiin, wuru'u pidannao sha'apaapainaoz na'apa kida'o aimakaan, aona'o nii ūwiizi nii Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii.

²² Mazan Kaimana'o Doronaa kazowautapan idi waunao, utaan nii wanyukunuu kamarainpanu'o nii, konaukii-tina'o nii, kaiman-kinaa nii, tuuda-kinaa nii wabaiatani kida, kaminka'uaba-kinaa nii, kamunanuaba-kinaa nii, mishidinaaba'o nii,

²³ kakarodapanu'o nii, na'iki watuudapa-kinaa nii wanyukunuu washa'apata'azon ai oia'o. Umashaapan an kaikapa'a, wuru kida kawanu'u, aonaa kakinaorii nii mashaata'o nii unao.

²⁴ Pidannao wuru'u zaamatinainaoz Christ Jesus ida'ati, ĩmarina'atani'i naa oia'o, ĩnyukunuu naudapauzoniaz pasha'apaapan, tauka-kariwai kawanu'ora'a naa oia'o ĩkaduz kida Christ mawakan dono cross ida'a.

²⁵ Kaimana'o Doronaa taan idi'i naa pa'ina'o mashaapa-kinai wa'ati, ukau'an wamashaapa'a naa uaipan kawana'ati.

²⁶ Aonaa wamanawun-tinpa'ana'a, na'iki aonaa wato'orataakapa'ana'a, na'iki aonaa wakishauziaakapa'ana'a wa'atiaaka.

6

1 Ōiribannao, umin-mishidan waotinan dono oia'o, marii unao mashaapainouznaa Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati kaminka'utanuz, uparadan ida'an u'ati kaimana'o ida'an, usakitapada kizi pamashaapan powaa iti Tominkaru aipan kawana'ati. Unao, uzaudina'a naa mazan pa'i uwaotan ai oia'o di'iti kapam.

2 Ukaminka'uta umin-mishidannao ĩbaiatan an kasha'ora kida'o aimakaan. Na'apa'o ida'an uizo'atin Christ kakinaori wuru'u.

3 Na'ia'oram pidan taapinpa'o umanawunu'o nii pa'aonaimanan pu'u, umariidapan karikaonan panyukunuu wuru'u.

4 Marii ipai pidan di'itapan pasha'apatanii aimakaan, usha'apatanii kaimanan an, turuu ukonaukii-kidan pasha'apatanii. Mazan aonaa kizi uatadapan wuru'u pasha'apataniaz ba'oran pidan sha'apatanii ai.

5 Usha'apanum kau'an ipai waunao, waaipan ati'o nii washa'apatan wuru'u taa-kariwai kidaz washa'apatan nii.

6 Marii na'ia'oram pidan tominapa-kida-kariwai Tominkaru paradan dau'u kaminka'utan patiihaan, utaan ida'an kaiman kida'o aimakaan u'ati.

7 Mana'a umariidapa'ana'a unyukunuu, Tominkaru aonaa turuu umariida-kae. Kanom pidan sha'apatanii, na'apa'o nii kapam uwinipinaa.

8 Aizii pidan sha'apaapa'o oia'o, panyukunuu aipan kawana'ati, pataka'utin-karu'o nii uwinipinaa nii. Mazan pidan mashaapa'o Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati, uzaamatan nii karikaonanu'o kakupa-karu Kaimana'o Doronaa ida'an.

9 Mana'a wakashadina'ana'a washa'apaapan kaiman kida'o aimakaan, usha'apanum kau'an Tominkaru aitanii kamoo kaawan dono, wazaamatan nii kaimana'o aimakaan aonaan an wakashadinan.

10 Ukau'an, washa'apata kaiman kida'o aimakaan ipai pidannao ati, na'apainim dono watukapan kaimana'o aimakaan sha'apata-karu ni'o, aitanii man wamin-mishidannao ati.

Ubaukapan naa Paul kakinaowan mishidainao

11 Aizii utukapa na'apam ōsaadan udaru diida'a'a, ōka'u ida'an.

12 Wurru'u pidannao tuukia'oraz ĩaipan unao choota-kae* Jewnao kakinaori kawana'ati, ĩaipan karikaonan pidan nyukunuu-atin paugaru. ĩsha'apatanuzu na'apa'o ĩmaaiapakan idi'o pamin-jewnao pataka'utan paugaru, patominapatin-kidan dikin ii pidannao wuru dau'ana'a Christ mawakanuz cross paawa'a ipai pidannao oian dikin ii.

13 Mazan upu'u zii pidannao choota-kariwainou, aonaa ĩizo'atin ipai wuru'u Jewnao kakinaori kidaz. Wurru'u ĩaipanuz unao choota-kae soo pa'atadinapa-kinaa ni'o karikaonan, ĩaipan patukapa-kidan iriba papi-dannao.

14 Mazan ōgaru, ōtadinpan nii soo wanaobanaa Jesus Christ mawakan dau'u cross ida'a. Christ mawakan idi ō'ati, aona'ana'a powa'a ōdyautan wuru'u pidannao taapaniaz umanawunu'o nii, mawaka'o kawanu'u naa ōtaapanuzu. Na'iki ōgaru, mawaka'o kawanu'u naa ĩtaapan.

15 Aonaa umanawunu'o aimakaan mani wuru'u pidan choota-kae oo aonaa uchoota-kae. Mazan kanom pa'an umanawunu'o aiapa-kae, soo Tominkaru pa'inaadan pidan nyukunuu.

16 Marii Tominkaru taan nyukunui kaiman-kinaa na'iki ukamunan-kidan ipai pidan wuru'u izo'atiinaouz ōkuwaa. ĩnao wuru'u mishi'oraz Tominkaru pidannao.

* 6:12 *choota-kae*: Putukapa 'chootin-karu' dau'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

¹⁷ Aizii aona'a naa powa'a ðaipan pidan towauda'utan oo kimudautan ðgaru ðkuwaa dau'an, usha'apanum kau'an ipai ba'izi-daun ðmada ida'an kida'oraz aida-kidan mishi'o ðgaru Jesus poitoru.

¹⁸ ðiribannao, ðtoriinpan marii kizi wanaobanaa Jesus Christ ma'ozakadan unyukunuu pakamunanun ida'an. Amen.

Paul Kaaritan Ephesus Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita saada-ka'o mishidainao ati'o Ephesus iainao. Paul saadani wuru'u kaaritam, utaapa-ka'o dono'o taraa-kizai ii, Rome ia'oraz.

Ukowaadan i'ati Tominkaru sha'apata'azonii kida dau'an. Ukowaadan na'apam Tominkaru aipan pabaokopatan ipai patomaniinao, aokazi iainao na'iki imi'i baara ainao. Ubaokopata'azon i'dyaun Christ ida'an bauta'apa'o choochi nii, uru'o nii izowaunaa nii.

Na'iki Paul kowaadan mishidainao ati kaina'a umanawunu'o aimakaan Tominkaru taa'azon na'iki usha'apata'azon i'ati Christ ida'an; Christ ida'ana'o i'orian kida so'ota-ka'o i'ai, na'iki uruu ida'ana'o Tominkaru zaamatan naa i'dyaun, paudainao ni'i naa.

Di'ora'a kaarita ida'a kaimanaiman Christ kainaabata-ka'o pidannao ati. Itukapa-kinaa nii ukamarainpanun; itukapa-kinaa nii na'apam umarina'atan oia'o pidan ai; itukapa-kinaa nii umanawunu'o ukamunanun, na'iki ukaimanan.

Kaarita buutinpan kida

Paul kowaadan pasaadan dau'an kaarita 1:1-2

Christ na'iki mishidainao daua'o 1:3–3:21

Pa'ina'o mashaapa-karu Christ ida'a 4:1–6:20

Paul katokontan paparadan 6:21-24

¹ Di'oraz kaarita o'garu Paul di'iki'o Tominkaru aipan kawana'ati'oraz o'apostle-tinan Christ Jesus ati. O'saadan o'kaaritan ipai unao ati, Tominkaru pidannao, Ephesus iainao, mishidainao manawun Christ Jesus.

² Marii waDaru Tominkaru na'iki Naobanai Jesus Christ kamunanun u'ati na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii.

Kaimana'o aimakaan ikoda-ka'o Christ ida'an

³ Tuukii wakonaukii-kidan Tominkaru, wanaobanaa Jesus Christ Tominkarunuz na'iki uDaruz. Uruu wuru'u kamunanu'oraz wa'ati, utaan ida'an kaiman kida'o aimakaan aokazi iki kida'oraz wadoronaa ati, wamashaapa-kinaa nii, na'iki wash'a'apatin-kinaa nii kaiman. Wuru'u usha'apatanuz wa'ati aimakaan kida kaikapa'a, uzaamat-in-kidan idi'o waunao Christ ida'ati.

⁴ Patoman ua'ia'o zii amazada, Tominkaru zaamatan waunao Christ ida'ati; uzaamatan waunao uaipan idi waunao kaimanainao nii manawun paawun za'a, aonaa kizi oia'o ikoda-ka'o wa'ida'a. Umarainpan idi waunao,

⁵ kotua'ora'a naa udi'itapan wuru'u pazaamata'azonuz waunao paudainao nii Jesus Christ sha'apatanii ida'an. Tuukii ukaimanan u'ati wuru'u usha'apatanuz aimakaan na'apa, panyukunuu kawana'ati'o na'iki paaipan kawana'ati'o.

⁶ Ukau'an wakonaukii-kidan Tominkaru ukamunanun idi manawun wa'ati. Mishi tuukii manawun utukapa-kidan pakamunanun wa'ati, wuru ida'ana'a udani umarainapanii sha'apataniaz.

⁷ Utorian waunao paudani izain shootan ida'an umawakan dono. Na'iki uizain ida'an wa'orian mainaabata-ka'o. Na'apa'o ida'an Tominkaru tukapa-kidan wa'ati umanawunu'o pakamunanun,

⁸ na'iki dobata utukapa-kidan pakamunanun wa'ati, paaitapaaban ida'an na'iki paaitapan ida'an ipai aimakaan.

⁹ Aizii paaipan kawana'ati'ora'a naa Tominkaru aida-kidan wa'ati aimakaan wuru'u kotua'oraz utaapa-kidan mashaa panyukunuu ii, usha'apata'azooniaz wa'ati, wuru'u Christ ida'ana'oraz naa usha'apatan.

¹⁰ Kaikapa'o wuru'u uaipanuz pasha'apatan aimakaan: Pakainaatanii kamoo kaawan dono ubaokopata'azon ipai daunuuda'u aimakaanoo wuru'u aokazi iainao na'iki imi'i baara anainao kidaz bauda'apa'o naobanai waranu'u, uruu wuru'u Christ.

¹¹ Aizii ipai aimakaan kida sha'apata-kaoz na'apa Tominkaru aitan kawana'ati'o, na'iki uzaamatanii waunao papidanannao nii uzaamatinkidan ida'an waunao Christ ida'ati. Usha'apanum kau'an kotua'ora'a naa Tominkaru di'itapan wuru'u pazaamata'azoonuz waunao. Aizii umishia'a naa wuru'u pasha'apata'azoonii kidaz na'apa paaipan kawana'ati.

¹² Usha'apatan aimakaan kaikapa'a waunao Jewnao ati, mishidainaoz-naa Christ kiwiin, uaipan idi wakonaukii-kidan pamanawunun.

¹³ Na'iki unao pana'ainaouz pidannao Jewnao ai, Tominkaru zaamatanii'ii naa kapam unao Christ ida'ati, uabatan na'iki umishidan dono'oraz mishi'o kuwai, tawuru'u Kaimana'oraz Kuwai Tominkaru kazannaatan daua'oraz unao. Aizii ukainaabatan wuru'u pazaamatanuz unao, utaan ida'an Kaimana'o Doronaa unao ati, ukowaadauzoniaz padyuuda'azon papidanannao ida'ati.

¹⁴ Uruu Kaimana'o Doronaa, Tominkaru kainaabata-kinaa mishi'o nii utaan wuru'u ukowaadaniaz pataa'azon diina'iti'i. Wazaamatan nii wuru'u utaa'azooniaz aimakaan uso'otan dono'o naa waunao kaimanaiman papidanannao nii. Uruu ida'ana'o nii tuukii pidannao konaukii-kidan Tominkaru umanawunun.

Paul toriinpan Tominkaru ati mishidainao dau'an

¹⁵⁻¹⁶ Tominkaru kamunanun idi waunao ati, aonaa oosokadan otoriinpan u'ati unao dau'an, na'iki karikaonan da'i kapam okonaukii-kidan uruu unao dau'an, sariapa obatan di'iki'o unao unamunaa. Obata tuukii umishidan Naobanai Jesus, na'iki obata kapam ipai umarainpan Tominkaru pidannao. Uruu idi otoriinpan kawana'ati, otoriinpan Tominkaru ati unao dau'an.

¹⁷ Karikaonan da'i otoriinpan Tominkaru ati, wanaobanaa Jesus Christ Tominkarunuz, uruu waDaru umanawunu'o. Otoriinpan marii kizi utaan unao ati uaitapaaba-kinaa nii manawun, marii kizi ukainaabatan unao ati uaitapa kizi uruu kaimanaiman.

¹⁸ Na'iki otoriinpan, marii kizi Tominkaru da'atan unyukunuu kaimanaiman, uaitapa kizi na'apam ukaimanan na'iki umanawunu'o wuru'u aimakaan ukowaadaniaz pataa'azon papidanannao ati. Uruu ida'ati'o wuru'u udapadanuz unao na'iki uzaamatanuz unao papidanannao nii.

¹⁹ Na'iki otoriinpan uaitapa kizi wuru'u umanawunu'oraz ma'ozakakaru wazootapa'oraz ipai aimakaan kida ma'ozakan; uruu ma'ozakakaru ida'ana'o Tominkaru kaminka'utan na'iki uma'ozakadan waunao mishidainaoz. Na'iki uruu ma'ozakakaru ukaiwaanii

²⁰ pakakuda-kinaa nii na'iki pakadishita-kida-kinaa nii Christ pamawakakizi iki, na'iki usakanata-kidanuz padiwa'ora antanapu* aokazi ii.

²¹ Christ, uruu umanawunu'o naobanai na'ii, uwazootapa ipai daunuuda'u wuru'u umanawunuinoo na'iki ma'ozakainoo kidaz doronainoo, kai, diina'iti'i na'iki karikaonanu'o nii.

* **1:20** usakanata-kidanuz padiwa'ora antanapu: Jewnao taapan pidan sakanata'o Naobanai diwa'ora antanapu, umanawunu'o uruu ipai ba'orainoo ai.

²² Tominkaru aipan ati, Christ waranuitapan nii ipai aimaakannao. Na'iki Tominkaru zaamatan Christ kazowautapa'o nii wuru'u papidanannao mishidainauz.

²³ Christ uruu mishidainao zowauz, aizii İnao unanaa. Christ ida'ana'o wuru'u mishidainao ikodanz pakakupa-kinaa nii na'iki pama'ozaka-kinaa nii. Na'iki uruu wuru'u taa'oraz kakupa-kinai ipai aimaakannao ati, ipai amazada kawana'ati.

2

Tominkaru kazannaatan waunao pakamunanun ida'an

¹ Aizii kotua'a naa umamishidakan dono zii Christ, na'apa unao mawaka'o pidannao kawan wamaizo'atikan idi Tominkaru paradan, na'iki usha'apaapan idi oii kida'o aimaakan.

² Tuukii da'i usha'apatauzon dikauda kida'o aimaakan, uda'anan idi oiainao pidannao kaduz. Na'iki tuukii uizo'atiizon Satan paradan, kazowautapa'oraz oia'o doronainao doko ii aka, kaudina'oraz pidannao nyukunuu ii dikintapainauz Tominkaru.

³ İpai waunao na'apa'o kapam wamashaapauzon kiwiin; tuukii da'i waiipan washa'apatan oia'o aimaakan, na'iki ipai washa'apatan oia'o wanyukunuu aiapanii kidaz washa'apatan. Ukau'an na'apa'o nii padamata wapataka'uta-ka'o wa'oi'an dikin ii ba'oran oiainao kawan.

⁴⁻⁵ Mazan Tominkaru tuukii ukamunan-kidan waunao, utukapan pu'u waunao mawakainao pidannao kawan wa'oi'an idi na'iki wadikintapan idi manawun uruu. Mazan umarainpan idi waunao tuukii, utaa wa'ati kakupakaru Christ tuma. Soo Tominkaru kamunanun idi'o manawun wuru'u ukazannaatanuz waunao.

⁶ Na'iki Tominkaru dishidita-kidan waunao wamawaka-kizi iki Christ tuma, na'iki usakanata-kidan waunao baokopa Christ tuma aokazi ii. Tominkaru sha'apatan aimaakan wa'ati kaikapa'a uzaamatan idi waunao Christ ida'ati.

⁷ Na'iki Tominkaru sha'apatan aimaakan kaikapa'a, uaiipan diina'itiinoo pidannao tukapan wuru'u pakaimannuz manawun na'iki pakamunanun wa'ati, Christ Jesus ida'ana'oraz usha'apatan. Mishi ukaimanan ipai uwa-zootapan ba'oran aimaakan kida kaimanan.

⁸ Tominkaru kamunanun idi manawun, ukazannaatan unao umishidan idi Christ. Aonaa unao kaimanan idi'o mani wuru'u ukazannaatanuz unao, mazan kana'apani'o karikaonan utaan.

⁹ Na'iki aonaa unao sha'apatan dikin ia'o mani kaiman kida'o aimaakan, uruu idi aonaa turuu pidan kian "Ökaimanan idi'o manawun wuru'u ökazannaata-kaoz."

¹⁰ Tominkaru pa'an wuru'u toma'oraz waunao pa'ina'o pidannao nii, sha'apata'o nii kaiman kida'o aimaakan, wuru'u kotua'oraz naa utaa-pan washa'apatan nii. Wazaamata-ka'o idi Christ Jesus ida'ati, turuu washa'apatan kaikapa kida'o aimaakan.

Tominkaru kaimanaaka-kidan Jewnao na'iki Gentilenao

¹¹⁻¹² Unao Gentilenao pana'a'o pidannao udokuzunnao ida'an, Jewnao ai. Na'iki Jewnao dakotan unao machootin-kainao nii, usha'apanum kau'an İnao choota-kariwainao* pa'an. Mazan wuru'u İchoota-kaoz pidan sha'apatanii karikaonan paka'u ida'an. Mazan uruu dono aona'o zii uzaamatanın Christ ida'ati, na'iki tawarainao zii unao, na'iki aona'o zii

* **2:11-12** choota-kariwainao: Putukapa 'chootin-karu' daua'o kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo ida'a.

ukawiizin Tominkaru pidanannao kawan. Na'iki uruu dono aonaa unao ati'o mani wuru'u Tominkaru kowaadaniaz pasha'apata'azon papidanannao ati,[†] na'iki uruu dono aonaa kanom uzaudapan sha'apa'o nii u'ati, na'iki aonaa uTominkaru nii.

¹³ Mishi kiwiin munapo ubuutapa-ka'o Tominkaru ai. Mazan aizii unao bauda'apatina'oraz Christ Jesus ida'ati, maonapada-kariwai'i naa unao Tominkaru ida'ati Christ izain shootan ida'an umawakan dono'oraz.

¹⁴ Christ wuru'u wakaimanaaka-kinaaz, uruu kaimanaaka-kida'o Jewnao na'iki Gentilenao na'iki bauda'apatina'a naa idyaun. Kiwiitapa imashaapan kashanau-kidaaka, mazan aizii Jesus zikada'a naa wuru'u awautapa'oraz Jewnao na'iki Gentilenao ikaimanaakan ai.

¹⁵ Usha'apata aimakaan na'apa pamarina'ata-kidan ida'an ipai wuru'u Jewnao kakinaorinaa kidaz pamawakan ida'an. Usha'apatan aimakaan kaikapa'a ubauda'apata'azon idi na'iki ubaokopata'azon idi Jewnao na'iki Gentilenao pa'ida'ati. Uruu idi aizii utukapan idyaun bauda'apa'o pidan kaduz nii. Uruu idi aizii kaimanaaka'a naa idyaun.

¹⁶ Pamawakan ida'ana'o wuru'u Christ kaimanaaka-kidanuz dya'utama'o pidannao tonaazinaa, ubauda'apatan idyaun na'iki ukaimanaaka-kidan naa idyaun Tominkaru tuma. Ukau'an aonaa powa'a izoono-kidaakan.

¹⁷ Christ kaawanuz imi'i baara ati, ukowaadapa'anan Kaimana'o Kuwai kaimanaaka-karu dau'u, ipai pidan ati na'iki unao Gentilenao ati munapoinaouz Tominkaru ai, na'iki waunao Jewnao ati'o kapam, maonapainauz Tominkaru ida'a.

¹⁸ Uruu Christ ida'an turua'a naa aizii waunao Jewnao na'iki unao Gentilenao wa'atin waDaru Tominkaru kanaapu ati, Kaimana'o Doronaa ma'ozakan ida'an.

¹⁹ Ukau'an unao Gentilenao aonaa tawarainau'u naa mani oo ba'oran kaduz pidannaou'u naa mani, mazan unao bauda'apata-kariwai'i naa Jewnao tuma. Bauda'apa'o wiizai di'iti'ora'a naa aizii uzaamatinkan baokopa Jewnao tuma, Tominkaru pidannaouz. Uruu idi aizii baokopatinainau'u naa unao Tominkaru pidanannao bii iti.

²⁰ Ipai unao mishidainao, na'apa kabaun toma-ka'o kawanu'o unao. Aizii wuru'u apostlenao na'iki Tominkaru prophetinnaouz, kabaun orodanaa inao. Aizii Christ Jesus uruu kuba, ma'ozaka'o udiridapan kabaun toronnaa kida.

²¹ Uruu wuru'u dadara'oraz uzaamatapan na'iki ukadishitapakan kabaun, uruu di'iki'o kabaun tominan udaru kaimana'o na'iki umanawunu'o kabaun, soo Naobanai Tominkaru kaiwaapan ni'o.

²² Unao Gentilenao uzaamatinkan idi'i naa Christ ida'ati, baokopa'ora'a naa uzaamatinkan ba'oran mishidainao tuma. Ukau'an unao wuru'u umanawu'oraz kabaun Tominkaru mashaapa-kiziz paDoronaa ida'an.

3

Paul kakuwaapatinan Gentilenao ati

¹ Ukau'an oġaru Paul, otoriinpan Tominkaru ati unao Gentilenao* dau'an. Di'i oġaru'u taraa-kizai'i otaraapa-ka'o, okowaadapan dikin ii kaimana'o kuwai, Christ Jesus dyuudaniaz okowaadan unao ati.

[†] **2:11-12** *Tominkaru kowaadaniaz pasha'apata'azon papidanannao ati:* uruu dakota-ka'o covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. * **3:1** *Gentilenao:* pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

² Ōaitapa uabatani'i naa na'apam Tominkaru kaimanan manawun ō'ati, utaan ida'an ōkaudin-kizi nii, ōkaminka'uta kizi unao.

³ Mishi Tominkaru tukapa-kida ō'ati pasha'apata'azoo nii aimakaan wuru'u mashaa'oraz utaapauzon. Uruu ōkowaadazaaniaz masakauda'u u'ati ōkaaritan ida'a.

⁴ Aizii utukapan dauna'an wuru'u ōkaaritanuz, uaitapan nii mishi'o wuru'u Tominkaru tukapa-kidanuz ō'ati pasha'apata'azoonii aimakaan, Christ ida'ana'oraz.

⁵ Mazan kotu'u, kiwiitapainao pidannao ati, aonaa Tominkaru kowaadan na'iki aonaa utukapa-kidan wuru'u pasha'apata'azooniaz aimakaan. Mazan kai'i naa pa'an ukowaadan na'iki utukapa-kidan naazu wunao ati'i pazaamataniiinaouz apostlenao nii, na'iki prophetnao nii. Kaimana'o Doronaa ida'ana'o wuru'u utukapa-kidanuz pasha'apata'azon aimakaan wa'ati.

⁶ Kaikapa'o wuru'u mashaa'oraz utaapauzon: unao Gentilenao mishidan ida'an Kaimana'o Kuwai Jesus daua'o, na'apa'o nii uzaamatan kapam wuru'u kaimana'o aimakaan Tominkaru taa'azooniaz mishidainao Jewnao ati. Na'iki unao Gentilenao bauda'apatina'ora'a naa aizii Jewnao tuma; ukau'an ipai wuru'u Tominkaru kowaadaniaz pataa'azon papidanannao ati Christ Jesus ida'an, unao ipai'o nii kapam uzaamatanuz.

⁷ Tominkaru kamunanun idi ō'ati tuukii, utaa ōkaudin-kizi nii na'iki utaa pama'ozakan ō'ati ōkowaadapa-kinaa nii Kaimana'o Kuwai.

⁸ Padamata ōgaru awutapa'o umanawun-karu ō'ida'a, ipai ba'oran Tominkaru poitorunao ai, mazan upu'u utaan umanawunu'o kaudin-kizai ō'ati, ōkowaada kizi Gentilnao ati Kaimana'o Kuwai, umanawun kida'o aimakaan ikoda-kao dau'u Christ ida'an.

⁹ Na'iki Tominkaru zaamatan ōgaru kowaada'o nii na'iki kainaabata'o nii kaimanaiman pidannao ati na'apam nii umishii-kao wuru'u usha'apata'azooniaz aimakaan, mashaa'oraz utaapauzon panyukunuu ii. Patoman di'iki'o ipai aimakaan, mashaa Tominkaru taapan wuru'u pasha'apata'azooniaz, aonaa bauda'apa pidan ati utukapa-kidanuz oo ukowaadanuz.

¹⁰ Aizii Tominkaru kaiwaa papidanannao, mishidainao, tukapa-kida'o nii mishi'o manawun paaitapaaban, ma'ozaka-tinpainao doronainao ati na'iki izowaunaanao doko ii aka'oraz imashaapan ati.

¹¹ Kotua'ora'a naa patoman ua'ii amazada udi'itapan wuru'u pasha'apata'azoonuz aimakaan kaikapa'a, aizii ukawana'ati'i naa mishi usha'apatan na'apa aimakaan kida Christ Jesus, wanaobanaa ida'an.

¹² Wazaamatanan idi Christ ida'ati na'iki wamishidan idi uruu, mabaa'azoo wawa'atin Tominkaru kanaapu ati, waaitapa unaubaan nii waunao.

¹³ Ukau'an ōkia'azon unao ati, aonaa ōaipan ukasha'oradapan unyukunuu ōpataka'uta-kao idi taraa-kizai'i ōkowaadapan dikin ii Kaimana'o Kuwai unao ati. Mishi'oraiman ukonaukii-kida'a naa ōtaraapa-kao Kaimana'o Kuwai dikin ii.

Paul toriinpan mishidainao ati Ephesus iainaoz

¹⁴ Uruu idi karikaonan ōkodoru'ukan waDaru Tominkaru kanaapu ati ōtoriinpan dono.

¹⁵ Uruu wuru'u pabi'inaaka kida'oraz pidannao daru, ipai aokazi iainao na'iki imi'i baara anainao kidaz.

¹⁶ Tominkaru umanawunun idi ōtoriinpan marii kizi utaan umanawunu'o ma'ozaka-kinai unao ati paDoronaa ida'an, ma'ozaka kizi utaapan unyukunuu.

17 Na'iki marii kizi karikaonan Christ mashaapan unao nyukunuu ii, umishidan idi manawun uruu. Na'iki ōtorinpan marii kizi unao kamarainapanun tuukii, uruu ida'an kizi uma'ozakadinpan, aonaa kizi ukaakinpan.

18 Uruu ida'an kizi, ipai baokopa Tominkaru pidanannao tuma, uaitapa kizi kaimanaiman na'apa'oram wuru'u Christ marainapanuz waunao udawun iti manawun. Mishi kaina'a utaapan dobata umanawunu'o marainpaaka-kinai, aonaa utokon nii.

19 Aonaa mishi pidan aitapan na'apa'oram wuru'u Christ marainapanuz waunao udawun iti manawun, mazan ōtorinpan marii kizi ipai unao aitapan wuru'u Christ taapaniaz marainpaaka-kinai. Na'iki marii kizi'i naa unao dyaupain kaimanaiman Tominkaru kaduz di'iti'i naa.

20 Tominkaru, turuu usha'apatan umanawun kida'o aimakaan wanyukunuu ii pama'ozakan ida'an, powa'a'o zii umanawunun waaipanii ai oo watukapanii ai.

21 Tominkaru sha'apatan idi umanawun kida'o aimakaan mishidainao ida'an na'iki Christ Jesus ida'an, marii karikaonan utaapa-ka'o umanawunu'o nii. Amen.

4

Mishidainao bauda'apatinan Christ ida'ati

1 Tominkaru sha'apatan idi kaiman kida'o unao ati Christ ida'an, ukau'an ōgaru taraapa-kariwaiz ōkaudin dikiin ii Naobanai ati, ōkia'azon u'ati, ōaipan umashaapan kaiman zoobaba na'apa Tominkaru aipan kawan papidannao mashaapan. Na'apa'o nii wuru'u udapadanuz unao Christ ida'an.

2 Na'iki aonaa u'atadinpa'ana'a, utaapa uiribannao kaiman na'iki ukarodapa idyaun, na'iki aonaa ukashadina'ana'a i'ai imasha'apatinkan dono kaiman. Umarainapa idyaun una'apan pu'u.

3 Na'iki ma'ozaka'a naa utiwain karikaonan kizi utaapaakan kaiman, utaapa unyukunuu kaiman Kaimana'o Doronaa bauda'apatanan idi unao.

4 Ipai waunao mishidainaoz baokopa wazaamatanpan bauda'apa'o nanai di'iti, na'iki kaina'a bauda'apa Kaimana'o Doronaa mashaapa'o ipai wakawana'ati kida. Kaina'a bauda'apa wazaudapanii, tawuru'u Tominkaru kowaadaniaz pataa'azon diina'iti'i pazaamataniinao ati.

5 Kaina'a bauda'apa waNaobanaa, bauda'apa kaimana'o kuwai wamishidapanii, na'iki ipai waunao bauda'apa'o ida'ana'o wachikaawunuinan.

6 Kaina'a bauda'apa Tominkaru na'iki uruu bauda'apa ipai waunao Daru. Uruu kazowautapa'o ipai waunao, uruu kaudina'o ipai waunao ida'an, na'iki uruu mashaapa'o ipai wa'ida'a oo wanyukunuu ii.

7 Aizii Christ kamunanun idi, wakawana'ati kida ubuutan wakaka'iitakinaa nii washa'apatan kaudin-kizai.

8 Kaina'a sha'atii usaadinpan na'apa Tominkaru kaaritan ida'a, tawuru'u ukianuz:

“Uzaidan dono'oraz doko iti,

utaazata-kida patarubanao, i'nao kaakinpainaouz u'ati.

Na'iki utaa kaiman kida'o aimakaan papidanannao ati.”*

9 Na'apa'oram ati'o wuru'u “uzaidan doko iti” kii-karuz? Uwa'atin doko iki na'iki ukaawan apowa ati, imi'i baara ati.

10 Ukau'an wuru'u kaawanka'oraz imi'i baara ati, uru'u naa wuru'u kiwa'oraz powaa iti doko iti aokazi dawun iti manawun. Uruu idi turuu ukazowautapan ipai amazada aokazi ia'o na'iki imi'i baara ana'o.

* 4:8 Psalm 68:18

11 Uruu Christ taa'oraz pana'a kida'o kaudin-kizai papidanannao ati. Pabi'i kida papidanannao uzaamata apostlenao nii, ba'orainao uzaamata prophetnao nii, ba'orainao uzaamata kowaadapa'o nii kaimana'o kuwai, ba'orainao uzaamata taapa'o nii papidanannao na'iki tominapa-kida'o nii idyaun.

12 Uzaamatan idyaun, itominapa-kida kizi Tominkaru pidanannao itaitapa kizi pasha'apatan pakaudin-kizi Tominkaru ati. Uruu ida'an kizi Christ nanaa, wuru'u mishidainauz, ma'ozakadinan u'ati na'iki ima'ozakada kizi pamishidapan powa'a zii.

13 Atii na'apa'o nii wabauda'apatan wamishidapan na'iki kaimanaimana'o nii waaitapan Tominkaru Dani. Na'iki ma'ozaka'o mishidainau'o nii waunao. Wadyaupain nii kaimana'o mishidainao nii, atii na'apa'o nii waunao Christ kawan, uruu mishi'o ukaimanan manawun.

14 Ukau'an aonaa koraizinnao kawanu'o nii mani waunao. Aonaa turuu pidannao tanawatan wanyukunuu pana'iti kida'o pakuwaa ida'an, na'apa awaru kidu'ukan kawan kanawa wunu baoko an di'itinapa kida'a.

15 Mishi'oraiman, marii kizi'i naa pa'an wakowaadapan mishi'o kuwai wamarainpaakan ida'an, uruu ida'an kizi wadyaupain, na'iki wabauda'apatin kaimanaiman Christ ida'ati, uruu wuru'u wazowauz.

16 Aizii ipai waunao mishidainauz, unanaa wuru'u waunaouz. Uruu wuru'u zaamataaka-kida'oraz waunao bauda'apa'o nanai ida'ati, na'apa pidan nanaa kawan, ipai udyukoinpan kida kaiman itaamataakan na'iki itaamatnpan uzowau di'iti. Ukau'an na'apa'o wuru'u waunaouz, wamarainpaakan an na'iki washa'apatan an wuru'u taa-kariwai kidaz wa'ati washa'apatan nii, baokopa'o nii wadyaupain, Christ ma'ozakan ida'an.

Wapana'ada kizi'i naa wakaduz

17 Aizii okakinaowa'azon unao Naobanai aipan kawana'ati. Aonaa naa umashaapa'ana'a powa'a Gentilenao kawan, maaitapa-kainauz Tominkaru, wuru'u idi'itapanii kidaz aimakaan mazanu'o na'iki madiwautapa-ka'o karikaonan.

18 Aonaa itaitapanaan wuru'u mishi'o kuwai Tominkaru di'iki kida'oraz, aonaa itaamatan wuru'u pa'ina'o mashaapa-karu Tominkaru taaniaz, usha'apanum kau'an tuukii idadaradapan panyukunuu u'ai, na'iki aonaa itaitapa'azon na'apa kida'o aimakaan dau'an.

19 Uruu idi aona'a naa ikiba'azoo-kidan pasha'apaapan oii kida'o aimakaan. Imashaapan soo pasha'apaapan dau'u wuru'u pananaa na'iki panyukunuu aiapanii kidaz isha'apatan. Imashaapan pakaminshu'uinpan dau'u, isha'apata ipai kakiba'azonnaa kida'o aimakaan, aonaa isokoda'azon pana'apainpan, mazan kii'an powa'a zii itaipan pasha'apatan oia'o.

20 Unao, aonaa utominapa-kida-ka'o na'apa kida'o aimakaan dau'u umishidan dono na'iki uzaamatan dono'oraz Christ unaobanaa nii.

21 Mazan uabata pa'an Christ dau'an, na'iki uabata kapam mishi'o kuwai, Christ kaduz kida dau'oraz.

22 Utominapa-kida-ka'o dono, udyuuda-ka'o umarina'atan na'iki umuudan kiwiini'o umashaapauzon kaduz, wuru'u unaudapaniaz usha'apaapan dikauda kida'oraz aimakaan. Wuru'u na'apa'oraz pidan kaduz, soo pataka'uta-kida'o na'iki antamikita-kida'o karikaonan pidan.

23 Ukau'an marina'a naa Tominkaru pa'inaadan unyukunuu, udi'itinapa kizi'i naa pa'an kaimana'o dau'u pa'idiwaru.

24 Mishi Tominkaru pa'inaadan unao kaduz na'apa pakaduz kawan, ukau'an ukaiwa'a naa wuru'u pa'ina'oraz kaduzui taa-ka'o u'ati, mishi kizi'i naa usha'apatinan kaiman, na'apa Tominkaru aipan kawana'ati.

²⁵ Ukau'an, aona'a naa powa'a umariidina'ana'a. Marii ipai pidan paradan mishi'o ida'an ipai pidannao ati. Usha'apanum kau'an ipai baokopa waunao bauda'apa'o nanai di'iti'o wazaamatinpan.

²⁶ Aizii uto'oran dono, aonaa usha'apata'ana'a oia'o aimakaan, na'iki usookada uto'orainpan na'iki usaabaa-kida unyukunuu kamoo tipitan ua'ii,

²⁷ aonaa ukashaapa'ana'a Satan kaiwaan unao, usha'apatan ida'an oia'o aimakaan.

²⁸ Aizii koidimiki pidan, marina'a naa umuudan pakoidimikin. Marii pa'an ukaudinan naa dadara, uikoda kizi aimakaan pa'ati pamashaapakinaa nii, na'iki kaina'a kizi aimakaan utaan nii kapam pataka'utinainao pidannao ati.

²⁹ Mana'a ukodita-kida'ana'a dikauda'o na'iki kaziwa'o parada-karu udako iki. Mazan marii pa'an uparadan kaimana'o ida'an, na'apa'o wuru'u pidannao abata'azoo nii kidaz, uruu ida'ana'o nii ukaminka'utan na'iki uma'ozakadan pidannao nyukunuu.

³⁰ Na'iki aonaa ukasha'oradauta'ana'a Kaimana'o Doronaa Tominkaru di'iki'oraz. Tominkaru taanii wuru'u Kaimana'o Doronaa wa'ati, uruu ida'ana'o nii waaitapan mishi'o nii Tominkaru so'otan na'iki ukazannaatan waunao ipai oia'o ai diina'iti'i.

³¹ Aizii aona'a naa powa'a uto'oradinpauzo'o na'a, na'iki aona'a naa powa'a uto'oraba'ana'a, na'iki aona'a naa uto'ora'akauzo'o na'a. Na'iki aona'a naa powa'a uzunaapaaka'ana'a oo udakopaaka'ana'a dikauda sodi kida'o ida'an. Na'iki aona'a naa udi'itinpa'ana'a powa'a uantamikita'azon dau'u uiribannao.

³² Mazan usha'apata pa'an kaiman kida'o aimakaan uiribannao ati na'iki ukamunan-kida idyaun. Na'iki umarina'ata'a naa wuru'u dikauda kida'oraz uiribannao sha'apatauzonii kidaz u'ati, na'apa Tominkaru marina'atan kawan wa'oian Christ ida'an.

5

Mashaapa-karu kanada'o ida'a

¹ Aizii uda'ana'a naa Tominkaru kaduz, usha'apanum kau'an udainao unao, na'iki umarainapanii unao tuukii.

² Na'iki karikaonanuu naa umashaapa marainpaaka, na'apa Christ marainpan kawan waunao, utaaian atii umawakan waunao dikin ii. Kaiman manawun kaduunuu'o kawan udamainan Tominkaru ati umawakan dono. Na'apa uzai kawaoda-kao kawan Tominkaru ati, kaduun udamaanuz.

³ Aizii Tominkaru dainau'u naa unao, ukau'an aona'a naa turuu unamunaa abatauta-kao ukaminshu'uinpan. Na'iki aona'a naa turuu usha'apaapan kakiba'azonnaa kida'o aimakaan, na'iki aonaa turuu umisha'orarun. Usha'apanum kau'an aonaa turuu na'apa kida'o abata-kao Tominkaru pidannao dau'an.

⁴ Na'iki aona'a naa turuu ukadakotinan kakiba'azonnaa kida'o dau'u, na'iki maaitapin-kainao paradan kawan, oo banikii-tin-karu mani oia'o na'iki dikauda sodi kida'o di'ii'aka. Mishi'oraiman ukonaukii-kida pa'an Tominkaru ipai aimakaan kida dau'an, wuru'u usha'apatanii kidaz unao ati.

⁵ Uaitapa kizi mishi'o nii wuru'u, pidan kaminshu'uinpa'o, na'iki sha'apaapa'o kakiba'azonnaa kida'o aimakaan, na'iki misha'oraru, aona'o nii na'apainao pidannao zaamata-kao Christ na'iki Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti, na'iki aona'o nii Izaamatan wuru'u Tominkaru taa'azooniaz. Aizii pidan aipaabi'ia'o aimakaan soo pa'ati karikaonan, utominkaruniitapan aimakaan kida wuru'u.

6 Mana'a umariida-kidina'ana'a pidannao ati ikowaadapan an mazanu'oraz karikaonan kuwai kida. Usha'apanum kau'an Tominkaru pataka'utan nii ipai pidannao, wuru dikin ia'a isha'apaapanii kidaz, na'iki idikintapan idi Tominkaru.

7 Ukau'an mana'a ukaminauda'u-tinpa'ana'a na'apainao pidannao idi.

8 Mishi kiwiin umashaapan maruta'o-karu'u, mazan aizii uzaamatanan idi'i naa Naobanai di'iti, umorotan kanada'o-karu'iti; ukau'an umashaapa'a naa kaiman na'apa pidannao kanada'o-karu'a'o mashaapauzon kawan.

9 Aizii pidannao mishi'o imashaapan kanada'o ida'a, aitapa-ka'o idyaun, imashaapan ida'an kaiman na'iki isha'apatinan ida'an sakitapa, na'iki imashaapan ida'an mishi paparadan kawana'ati.

10 Ukau'an utominpa'a naa, uaitapa kizi'i naa na'apam mashaapa-karu Tominkaru aipan kawana'ati.

11 Aonaa usha'apaapa'ana'a oia'o aimakaan kida wuru'u pidannao sha'apaapauzonii kidaz maruta'o-karu'u. Mishi'oraiman ukowaada i'ati aonaa ukaimanan wuru'u na'apa kida'o aimakaan isha'apaapaniaz.

12 Tuukii ukakiba'azonnan kadakotin-karu wuru dau'a'a dikintapainao sha'apaapanii kidaz aimakaan maruta'o-karu'u.

13 Mazan kanada'o kanadapan dono idyaun ipai'o nii ikaduz tukapa-ka'o na'iki aitapa-ka'o.

14 Na'ia'oram kanada'o kanadapanii kainaabana'o ni'i naaz. Kaikapa sha'atii tawuru'u saada-kariwai Tominkaru kaaritan ida'a'o kianuz:

“Pugaru da'awupauzo, pupokoda'a naa, mawaka'o kawanu'ora'a naa pugaru, ukau'an pukadishita Christ taa kizi kanada'o punyukunuu iti.”

15 Ukau'an umashaapa'a naa kaiman na'iki aitapin. Aonaa umashaapa'ana'a maaitapin-kainao pidannao mashaapan kawan, mazan aitapinainao mashaapan kawan pa'an.

16 Na'apainim utukapan an kaina'a kaimana'o aimakaan sha'apata-karu nii, usha'apata'aka sariapa, usha'apanum kau'an kai pidannao mashaapan oia'o dau'u pa'idiwaru.

17 Ukau'an aonaa umaaitapinka'ana'a, mazan uaitapa kizi pa'an kanom wuru'u Naobanai aipaniiaz usha'apatan, ukawana'ati kizi'i naa usha'apatinan.

18 Aonaa upo'idi'i na'a, usha'apanum kau'an pidan po'idin an, aonaa uaitapan pasha'apaapan dikauda kida'o aimakaan. Mishi'oraiman marii pa'an Kaimana'o Doronaa ma'ozakadapan na'iki kazowautapan unao, umashaapa kizi pa'an uaipan kawana'ati.

19 Uma'ozakada umin-mishidannao nyukunuu kida ukunuiian ida'an Psalms ida'a kida'o kunui na'iki Tominkaru dau'u kida'o kunui; konaukii ukunuiapa unyukunuu iki Tominkaru ati.

20 Karikaonan ukonaukii-kida waDaru Tominkaru ipai aimakaan kida dau'an, wanaobanaa Jesus Christ ida'an.

Daiaroinao na'iki daiaruinao ati'o

21 Aizii minziiwa'a naa usha'apatin umin-mishidannao paradan kawana'ati, usha'apanum kau'an unaobanaa Christ umanawunu'o uruu.

22 Unao daiaroinao uizo'ati udaiaru paradan na'apa uizo'atin kawan Naobanai paradan.

23 Usha'apanum kau'an uzowaunaa wuru'u udaiaruz. Na'apa Christ kazowautapan kawan mishidainouuz, wuru'u unanaaz. Inao ukazannaatani-naouuz oia'o ai.

²⁴ Ukau'an na'apa mishidainao izo'atin kawan Christ paradan, na'apa'o nii kapam wuru'u daiaroinao kida izo'atinuz paudaiaru paradan.

²⁵ Daiaruinao, umarainapa udaiaro, na'apa Christ marainpan kawan tuukii mishidainao, atii ukashaapa zii pazowii-ka'o pakazannaata-kinaa nii İdyaun,

²⁶ uaipan idi pachikaan İdyaun kaiman İ'oi'an ai. Uchikaan İdyaun wunu idi na'iki paparadan ida'an.

²⁷ Usha'apanum kau'an uaipan idi patukapa-kidan mishidainao konau-nam manawun, İkadishitan dono ukanaapu ati diina'iti'i. Aonaa uaipan patukapan kaniriba'o oo dikauda'o nii İ'da'a. Mazan uaipan İdyaun kaimanainao nii na'iki aonaa kizi oia'o ikoda-ka'o İ'da'a.

²⁸ Na'apa kizi kapam daiaruinao marainpan paudaiaro, İmarainpan kawan pananaa. Na'ia'oram pidan marainpa'o paudaiaro marainpa'o pananaa wuru'u uruuz.

²⁹ Mishi aonaa na'iam zii pidan to'ora-kizaitapan pananaa. Mishi'oraiman kaiman pa'an utaapanuzu, kaiman upaanuzu. Na'apa Christ taapan kawan mishidainao kaiman.

³⁰ Usha'apanum kau'an Christ nanaa wuru'u waunaouz.

³¹ Kaikapa sha'atii tawuru'u usaadinapanuz Tominkaru kaaritan ida'a: "Uruu idi daonaiora muudinan nii padaru na'iki padaro ai, na'iki ubauda'apatinan paudaiaro tuma. Uruu idi İbauda'apatanaa pananaa, aonaa dya'utama'ora'a naa mani İdyaun."*

³² Kaina'a mishi'o na'iki umanawunu'o kakinaorii di'oraz parada-karu ida'a. Christ na'iki mishidainao dau'ana'o wuru'u ōkadakotinanuz da'a'a.

³³ Ukau'an na'apa kizi kapam unao, marii kizi ipai daonaioranao marainpan paudaiaro na'apa İmarainpan kawan pananaa. Na'iki marii kizi ipai daiaroinao taapan umanawunu'o nii paudaiarunao.

6

Koraiziannao, daruinao na'iki İdaranao ati'o

¹ Koraiziannao, uizo'ati udaru na'iki udaro paradan, usha'apanum kau'an unao mishidainao Jesus, na'iki sakitapa'o wuru'u sha'apatin-karuz na'apa.

² Kaikapa sha'atii tawuru'u usaadinapanuz Tominkaru kaaritan ida'a. "Umarainapa udaru na'iki udaro." Uruu kiwiitapa'o kakinaorii kaina'a'o aimaakan taa'azoo-ka'o utuma uizo'ati-ka'o an.

³ Kaikapa'o wuru'u aimaakan taa'azoo-kariwaiz. "Kaimana'o nii puikodan mashaapa-karu, karikaonanuo'oo nii pukonaukiitinan na'iki kotua'iki'o nii pumashaapan di'oraz imi'i baara'a puizo'atin an pudaru na'iki pudaro paradan."*

⁴ Aizii unao daruinao, aonaa uto'orada'ana'a udainao, mishi'oraiman kaiman utaapa İdyaun, ukakinaota İdyaun kaimana'o ida'an na'iki utominapa-kida İdyaun Tominkaru aipan kawana'ati.

Poitoruinao na'iki naobanainao ati'o

⁵ Aizii unao torii-kariwaiz poitoruinao,† uizo'ati unaobanaanao paradan mashaapainauz da'a'a imi'i baara'a. Aonaa udikintapa'ana'a İdyaun. Konaukii usha'apata İkaudin-kiz, uizo'ati İparadan na'apa uizo'atin kawan Christ.

⁶ Uizo'ati unaobanaanao paradan, aonaa İawunuutapan idi mani karikaonan usha'apatanaa ukaudin-kizi oo uaipan idi karikaonan İnaudapan unao.

* 5:31 Genesis 2:24 * 6:3 Exodus 20:12; Deuteronomy 5:16 † 6:5 torii-kariwai poitorui: Putukapa kaarita token ii Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

Mazan Christ poitorun idi unao, usha'apatin kaiman, unyukunuu kaimanan ida'an na'apa Tominkaru aipan kawana'ati.

⁷ Usha'apata ipai ukandin-kizi kaiman na'iki konaukii, aonaa pidan ati'o kawan mani, mazan Naobanai Jesus ati'o kawan pa'an.

⁸ Usha'apanum kau'an uaitapa Naobanai Tominkaru'o nii wuru'u kawinipinaata'oraz ipai pidannao, poitoruinao na'iki wuru'u aona'oraz ipoitoruinao mani. Ukawinipinaatan nii idyaun isha'apatan idi kaiman kida'o aimakaan.

⁹ Aizii unao kapoitoru-tinpainao, kaiman kapam utaapa upoitorunao, aonaa udakota'ana'a usha'apatan oo uba'izian idyaun. Usha'apanum kau'an ipai unao na'iki upoitorunao, bauda'apa'o uNaobanaa, uruu aokazi ia'oraz. Uruu, utukapa ipai pidannao na'apa kida pa'idiwaru, aonaa na'ia'oram utaapan pana'a kida'o nii.

Mishidainao mizaataakapan daara ni'o

¹⁰ Aizii da'a'a ubaukapan naa okia'azon unao ati, tuukii oaipan uma'ozakadinan Naobanai Tominkaru ma'ozakan umanawunu'oraz ida'an.

¹¹ Umorokoda'a naa ipai wuru'u Tominkaru taanii kidaz mizaataaka-karu daara² nii, ma'ozaka kizi ukadishitapan, na'iki aonaa kizi ukaakinpan Satan tiwaan an pawaota-kidan unao pabi'inaaka kida'o aimakaan ida'an.

¹² Aizii wuru'u wamizaataakanuz, aonaa pidannao tuma'o mani, mazan wamizaataakapan oia'o doronainao tuma'o. Inao ma'ozaka'oraz ikazowautapan pidannao mashaapainaoz kai maruta'o-karu'u, wuru amazada baara ana'a. Na'iki wamizaataakapan oiainao manawun doronainao tuma'o, wuru'u ma'ozaka-tinpainao kidaz doko ii aka.

¹³ Ukau'an umorokoda'a naa aizii ipai wuru'u Tominkaru taanii kidaz mizaataaka-karu daara nii na'iki ukaiwa'a naazu. Aizii na'apainim oia'o na'iki dikauda'o aimakaan sha'apan u'ati, aona'o nii ukaakinpan u'ati, mazan udikintan nii wuru'u oia'oraz. Aizii uipaian dauna'an umizaataakapan, pakawanu'o nii ma'ozaka ukadishitapan.

¹⁴ Ukau'an, ma'ozaka'a naa pa'i ukadishitapa. Umishidapa wuru'u mishi'oraz kuwai. Ukau'an, umorokoda wuru'u mishi'oraz kuwai uzadawu nii. Na'iki umashaapa kaiman Tominkaru aipan kawan, uruu kizi ukaiwaa udokori'i dikiniribanaa nii.

¹⁵ Na'iki uminziwanuz ukowaadapan Kaimana'oraz Kuwai, kaimanaaka-karu dau'oraz Tominkaru tuma, uruu kizi umorokoda udazkidi nii.

¹⁶ Kaina'a zii ba'oran: umishidapanuz Christ, uruu kizi ukaiwaa uawautinapa-kinaa nii, Satan ba'itan an pabairi tikazi-tinapa kida'o.

¹⁷ Na'iki wuru'u Tominkaru kazannaatanuz naa unao, uruu kizi umorokoda ukowam nii. Aizii wuru'u Tominkaru Paradanuz, uruu ukaiwaa umarian nii, Kaimana'o Doronaa taaniaz u'ati.

¹⁸ Na'iki karikaonan utoriinapa Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an unao. Utoriinpan an Tominkaru ati ukowaada ipai aimakaan dau'an; upishaa u'ati wuru'u tuukia'oraz manawun uaipan ukaminka'uta kizi unao. Ukau'an dyauta utaapa unyukunuu toriinapa-karu dau'ati, na'iki karikaonan utoriinapa ipai Tominkaru pidannao ati.

¹⁹ Karikaonan pa'i utoriinapa Tominkaru ati ukaminka'uta kizi ogaru okakuwaapan an, mabaa'azoo kizi okowaadan Kaimana'o Kuwai wuru'u mashaa'oraz utaapauzo-ka'o kotua'a naa.

² 6:11 *mizaataaka-karu daara*: Kotua'o soldyaanao morokodanii kida pamizaataaka'azon dono: zadawii, pidan dokori'i dikiniribanaa, dazkidii, awautinapa-kinai, kowamai, na'iki mizaataaka-kinai marii. English ida'an udakota-ka'o 'armour' kii.

²⁰ Jesus zaamatanii õgaru kowaadapa'o nii Kaimana'o Kuwai; uru'u naa wuru'u õkowaadapaniaz na'iki uruu dikin ia'o wuru'u õtaraapa-kaoz da'a'a. Ukau'an, utoriinapa Tominkaru ati õdau'an, aonaa kizi õtarian õkowaadapan wuru'u Kaimana'oraz Kuwai dyuuda-kariwaiz õkowaadapan.

Paul katokontan pakaaritan

²¹ Tychicus, uruu wa'inawuzuitapanii umishidan idi Christ, na'iki uruu wamarainapanii na'iki kaimana'o ukaudinauzon Naobanai ati. Uru'o nii kowaada unao ati ipai õdau'an, na'iki õsha'apatanii kida dau'an.

²² Ödyuudan nii uruu unao di'iti ukowaada kizi ipai daunuuda'u waunao dau'u, na'iki uma'ozakada kizi unao nyukunuu.

²³ Marii waDaru Tominkaru na'iki Naobanai Jesus Christ taan kaimana'o mashaapa-karu na'iki marainpaaka-karu ipai unao mishidainao ati, na'iki karikaonan kizi umishidapan Christ.

²⁴ Marii Tominkaru kaimanan ipai wunao ati'i karikaonanu'oraz ñmarainpan manawun Naobanai Jesus Christ.

Paul Kaaritan Philippi Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Apostle Paul saadan di'oraz kaarita pataraa-kaono dono'o Kaimana'o Kuwai dikin ii. (Philippians 1:17) Timothy umin-kaudinan na'ian pu'a'o utuma usaadan wuru'u kaaritam.

Baukapa'o Paul morowautapankauzon Silas tuma Philippi ii. Uruu dono'o wuru'u pidannao abatanuz na'iki imishidanuz Paul kowaadanii Kaimana'o Kuwai. (Acts 16:11-40) 10 wunu imorowautapankan dauna'an, usaadan wuru'u pakaaritanuz.

Aizii usaadan wuru'u kaaritam mishidainao ati'o Philippi iainauz. Ukowaadan i'ati tuukii ukonaukian ikaminka'utan idi paugaru idyuudan ida'an aimaakan pa'ati na'iki itoriinpan idi Tominkaru ati udau'an.

Paul kowaadan tuukii pakonaukian papataka'uta-kaono pu'u taraa-kizai ii. Mazan ukian, wuru'u na'apa kida'oraz kaiwainan kaimana'o nii, iriba kaiman kida'o aimaakan sha'apan una'ian pu'u. Na'iki ukowaadan tuukii pakonaukian panyukunuitapan idi mishidainao Philippi iainauz kamunanun pa'ati.

Pakaaritan ida'a, Paul kakinaowan mishidainao aonaa kizi ikashadinan oo ikaakinpan papataka'uta-kaono an pamishidan dikin ii Christ. Mazan marii kizi'i naa pa'an ikonaukiitanan karikaonan. Na'iki ma'ozaka kizi itaapan pamishidan na'iki karikaonan kizi ikaminka'uaakan na'iki imashaapan konaukii pamin-mishidannao tuma. Na'iki ukakinaowan idyaun izaudinapa kizi pidannao ai, taapinpa'azoinauz kaimana'o nii, tuukia'oraz iaipan sha'apatin-karu Jewnao kakinaorinaa kawana'ati.

Sha'uu Paul kakinaowan wuru'u mishidainauz uaipan imashaapan kaiman na'iki idi'itinapa kizi kaiman na'apa Christ kawan.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita daua'o 1:1-11

Paul daua'o utaraapa-kaono dono'oraz 1:12-30

Paul kakinaotan mishidainao kaimana'o mashaapa-karu dau'u 2:1-18

Paul sha'apatina'azon daua'o 2:19-30

Kaimana'o kakinaorii na'iki kaduzui tukapa-kida-kaono 3:1-4:1

Mishidainao nyukunuu ma'ozakada-kaono 4:2-20

Paul katokontan pakaaritan 4:21-23

¹ Di'oraz kaarita ogaru Paul na'iki Timothy di'iki'o, Christ Jesus poitorunaouz. Ogaru Paul, o'saadan di'oraz kaarita ipai unao Tominkaru pidannao ati'o, Philippi sannao, mishidainauz Christ Jesus, na'iki mishidainao zowaunaanao ati'o kapam, na'iki ipai wunao ati'i kaminka'uupainauz unao.

² Marii waDaru Tominkaru, na'iki Naobanai Jesus Christ kamunanun unao ati, na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinana nii.

Paul toriinpan Philippi sannao ati

³ Na'apainim onyukunuan dono unao, tuukii da'i okonaukii-kidan Tominkaru unao dau'an.

⁴ Na'iki karikaonan da'i otoriinpaunzon konaukia'o ida'an Tominkaru ati unao dau'an.

⁵ Usha'apanum kau'an unao kowaadapa'o kapam Kaimana'o Kuwai, Jesus Christ dau'oraz. Sariapa umishidan di'iki'o usakadan ukakuwaapatinan, atii kai pakawan.

⁶ Mishi Tominkaru sakadani'i naa pasaabaan unao. Aizii òkian nii unao ati, òaitapa na'iki òmishida pakawanu'o nii wuru'u Tominkaru kaudinanuz na'apa, atii Christ Jesus kaawan dono'o nii zii uipaian pasaabaan unao.

⁷ Òdi'itinpan unao dau'u kaikapa'a òmarainpan idi'o unao tuukii manawun. Mishi Tominkaru tukapa-kida pakaimanan ipai baokopa unao ati na'iki ògaru ati, utaapada ukaminka'utan ògaru òkaudin-kizi dau'u, òtaraapa-kao pu'u oo òkashadaakapan dono pidannao tuma Kaimana'o Kuwai dau'an òtukapa-kida'azon idi umishiin.

⁸ Tominkaru tukapa na'iki uaitapa mishi'o wuru'u òtukapa'azonuz unao, òmarainpan idi'o unao tuukii, na'apa Christ Jesus marainpan kawan unao.

⁹ Òtoriiapan Tominkaru ati unao dau'an, marii kizi powa'a zii ukamarainapanun, na'iki utaa kizi uaitapa-kinaa nii powa'a zii, na'iki uaitapaaba-kinaa nii manawun.

¹⁰ Uruu ida'an kizi uaitapan na'ia'oram kaimana'o na'iki sakitapa'o aimaakan usha'apatan nii na'iki umishidan nii. Uruu ida'an kizi karikaonan ukaimanan, aonaa kizi oia'o ikoda-kao u'ida'a atii na'apa Christ kaawan di'iti.

¹¹ Marii kizi karikaonan usha'apatan kaiman kida'o pa'idiwaru aimaakan, Jesus Christ taan ida'an pama'ozakan u'ati. Na'apa'o ida'an kizi Tominkaru naubaa-kao na'iki ukonaukii-kida-kao.

Kaimana'o Kuwai abata-kao Paul taraapa-kao pu'u

¹² Aizii òmin-mishidannao, òaipan uaitapan, wuru'u dikauda kida'o aimaakan sha'apaapa-kao pu'u ò'ati kaikapa'a, mazan ukaiwainan kaimana'o nii, na'apa kida'o ida'an mishi'oraiman powa'a zii manawun Kaimana'o Kuwai abata-kao.

¹³ Usha'apanum kau'an ipai'i naa da'ainao pidannao na'iki ipai sol-dyaanoo wunaou'u watchmantapainao kidaz udaru'o naobanai dapu, kaimanaiman ìaitapan wuru'u òtaraapa-kaoaz soo òkakuwaapatinan dikin ìa'o Christ dau'u.

¹⁴ Aizii òtaraapa-kao idi, powa'a zii mishidainao Christ ma'ozakadinan, uruu idi ma'ozaka ikowaadapan Tominkaru Paradan, aonaa ìtarian.

¹⁵ Kaina'a pabi'i kida mishidainao, ikowaadapan kuwai Christ dau'u padamata mazan soo pakishauzin idi'o karikaonan ò'ati, ìaipan karikaonan pada'an-kao. Mazan kaina'a ba'oran mishidainao, ikowaadapan wuru'u kuwai ìkaminka'uta'azon idi'o pa'an ògaru.

¹⁶ Na'iki wuru'u ìkakuwaapatinanuz pamarainpan idi'o ògaru, ìaitapa òtaraapa-kao da'a'a òkowaadapan idi'o pidannao ati wuru'u kaimana'o na'iki mishi'o kuwai Christ dau'oraz.

¹⁷ Mazan wuru'u ba'orainaoz ìkakuwaatinan Christ dau'an soo ìaipan karikaonan pawazoomikipan, aonaa panyukunuu kaimanan pu'a'o mani ò'ati, mazan soo ìatadinpa'azon karikaonan. Na'iki ìaipan karikaonan pakasha'oradan ònyukunuu wuru pu'a'a òtaratapa-kaoaz.

¹⁸ Mazan aonaa ìsha'apaapanii kida kasha'oraduan ònyukunuu. Mishi'oraiman kaiman ò'ati wuru'u ìkakuwaapatinanuz Christ dau'u. Na'apa'oram ida'an kakuwaatin-karu kishauzi-karu pu'u oo kaimana'o nyukunui di'iki'o, mazan na'apa'o ida'an ìabata-kidan naa pidannao ati Kaimana'o Kuwai Christ dau'oraz. Uruu idi tuukii òkonaukian.

Na'iki powa'a'o nii zii òkonaukiitan.

19 Usha'apanum kau'an utoriinpan idi òdau'an Tominkaru ati, na'iki Kaimana'o Doronaa, Jesus Christ di'iki'oraz kaminka'utan ida'an ògaru, òaitapa òkodita-kida-kao nii di'iki'i.

20 Ukau'an tuukii òaipan òtukapa-kidan mishi, aona'o nii òkasharutinan na'iki òba'azootinan òsha'apainpan ida'an. Mazan pakawan òtaapan ònyukunuu ma'ozaka, pakawan kizi òtukapa-kidan mishi Christ umanawunun òsha'apatanii kida aimaakan ida'an, kai òkakupan pu'u, oo òmawakan ida'an.

21 Usha'apanum kau'an ògaru ati, wuru'u kakupa-karuz mishi'o mashaapa-karu'u naa pa'an kaimanaiman Christ ati. Aizii òmawakan an, powa'a'o nii zii manawun ukaimanan ò'ati.

22 Aizii òtaapa-kao an kakupa, dobata'o nii òsha'apatan kaudin-kizai Christ ati zii. Uruu idi aonaa òaitapan na'ia'oram òaipan, kakupa-karu oo mawaka-karu.

23 Aonaa òaitapan na'ia'oram manawun òzaamata. Tuukii òwa'aka'azon wuru'u di'oraz amazada baara'a, òmashaapa'ana'azon idi'i naa Christ tuma, na'ii powa'a'o zii pa'an ukaimanan mashaapa-karu ai da'a'a imi'i baara'a.

24 Mazan òaitapa kaimana'o nii pa'an unao ati òtaapa-kao an zii kakupa.

25 Ukau'an una'apan an, òaitapa òtaapa-kao nii zii kakupa, uruu idi pakawanu'o nii òkaudinan. Òma'ozakada kizi powa'a zii wuru'u umishidanpanuz Tominkaru, na'iki konaukii kizi umashaapan umishidan idi Christ.

26 Ukau'an tuukia'o nii manawun ukonaukii-kidan Christ Jesus, òkodita-kida-kao an na'iki òkaawan an koshan unao di'iti.

Mishi'o mashaapa-karu Tominkaru aipan kawana'ati

27 Ukau'an kanom sha'apan an ò'ati, kaimana'a naa umashaapa, Kaimana'o Kuwai kawana'ati Christ di'iki'oraz. Aizii na'apainim òmakon an unao di'iti oo òmamakokan an, mazan upu'a'o nii òabatan, mishi ma'ozaka umishidapan na'iki bauda'apa utaaan unyukunuu. Na'iki òabatan nii baokopa ukazannaatan wuru'u Kaimana'oraz Kuwai Christ daua'oraz.

28 Na'iki aonaa utarian utarubanao sha'apaapan ai unao; uruu ida'an utukapa-kidan i'ati mishi'o nii Tominkaru pataka'utan idyaun, mazan unao ukazannaatan nii pa'an. Tominkaru'o nii wuru'u sha'apata'oraz aimaakan na'apa.

29 Mishi Tominkaru kaimanan unao ati ukashaapa umishidan Christ, na'iki ukashaapa kapam unao baiaapan kasha'ora'o umishidan dikin ii uruu.

30 Ubaiatan kasha'ora'o, na'apa utukapan kawan tawuru'u òbaiaapanuz kasha'ora kida'o na'ii, Philippi ii. Atii di'i pakawan zii òbaiatan kasha'ora'o.

2

Mishidainao di'tinapa kizi Christ Jesus di'tinpan kawan

1 Aizii uaitapan idi unyukunuu ma'ozakadinan uzaamatanpan idi Christ ida'ati; na'iki uaitapan idi unyukunuu saabainan Christ kamarainapanun ida'an; na'iki uaitapan idi ubauda'apatapan unyukunuu Kaimana'o Doronaa ida'an; na'iki uaitapan idi marainpaaka-karu na'iki kamunanuaaka-karu kaina'an u'ida'a;

2 ukau'an umashaapa'a naa na'apa ukawana'ati, òkonaukii-kinaa nii. Utaapa'a naa unyukunuu patumaaka, na'apa kida udi'tinapa; na'apa kida kapam umarainpaaka; na'iki ubauda'apata unyukunuu usha'apata'azoonii aimaakan dau'ati.

3 Aonaa usha'apata'ana'a aimaakan u'atadinpa'azon idi karikaonan, oo uaipan idi mani karikaonan utukapa-kao umanawunu'o kawan.

Aonaa umanawun-tinpa'ana'a, mishi'oraiman utaapa pa'an uiribannao umanawunu'o nii u'ai.

⁴ Aonaa udi'itinpa'ana'a soo uaiapanii na'iki usha'apaapanii kida aimakaan dau'u karikaonan, mazan udi'itinapa ukaminka'uta'azon dau'u uiribannao kapam.

⁵ Ukau'an na'apa'a naa udi'itinapa Christ Jesus di'itinpauzon kawan, usha'apata aimakaan unyukunuu kaimanan ida'an na'apa Christ Jesus kawan.

⁶ Christ patumaakan pu'u padamata Tominkaru tuma na'iki ikaduz na'apa kidaakan pu'u,

mazan upu'u aonaa utiwaan papatumaakadinpan Tominkaru tuma.

⁷ Mishi'oraiman minziiwa uwa'akan umanawun-karu aokazi ii.

Utaapinpan apowa'a na'apa poitorui taapinpauzon kawan. Ushakatan na'apa pidan kawan.

⁸ Uruu dono apowa'a utaapinpan, uizo'ati Tominkaru pazowii-kidinan ida'an cross paawa'a.

⁹ Uruu idi Tominkaru kadishita-kidan uruu, na'iki uzaamatan uruu umanawunu'o nii, na'iki udakotan u'uu umanawunu'o nii ipai ba'orainao kida uuai ai.

¹⁰ Soo uruu ati bouda'apa Tominkaru aipan, ipai pidannao kodoru'ukan, ipai aokazi iainauz, imi'i baara anainauz na'iki ipai mawakainauz-naa.

¹¹ Na'iki ipai'o nii pidannao kian, "Jesus Christ uruu umanawunu'o manawun Naobanai." Uruu ida'an ipai'o nii pidannao naubaan na'iki konaukii-kidan waDaru Tominkaru.

Mishidainao mashaapa kizi Tominkaru Paradan kawana'ati

¹² Ōmin-mishidannao, ōmarainapaniinao, karikaonan da'i uizo'atiizon Tominkaru paradan ōna'ian dono utuma. Powa'a zii pa'i uizo'ati Tominkaru paradan ō'aonaan pu'u utuma. Utaapa Tominkaru umanawunu'o nii na'iki ukichana'iki usha'apaapan oia'o uawun za'a, utiwautina'a naa ma'ozaka umashaapa kaiman, na'apa Tominkaru aipan kawan pakazannaataniinao mashaapan.

¹³ Usha'apanum kau'an Tominkaru wuru'u kaudina'oraz unao ida'a, uruu aipan ati minziiwa usha'apatan wuru'u uduyudanii kidaz sha'apata-kaop'a'ati, na'iki utaan ida'ana'o uma'ozaka-kinaa nii wuru'u usha'apatanuz kaiman kida'o aimakaan na'apa uaipan kawana'ati.

¹⁴ Aizii usha'apatan an aimakaan, kaiman usha'apatazu, aonaa ukadakoinpa'ana'a udau'u. Na'iki aonaa ukashadaakapa'ana'a ba'orainao tuma usha'apaapanii kida dikin ii.

¹⁵ Aonaa kizi ukadakotin-kida-kaop'a'ati uunamunaa abata-kaop'a'ati sodi kida, mazan kaiman kizi pa'an unao. Tominkaru dainauzon idi unao, umashaapa kaiman pa'an oia'o pidannao bii'i, wuru'u sha'apaapainauz dikauda'o na'iki kakiba'azonnaa kida'o manawun aimakaan. Mazan unao, ibii ana'o nii pa'an ukanadapan, na'apa wizinao kanadapan kawan maruta'o-karu'u.

¹⁶ Ukowaadauta kizi'i naa kaimana'o kuwai, karikaonanuo kakupakaru ikoda-kinao dau'oraz. Aizii usha'apatinan an na'iki umashaapan dono na'apa, tuukia'o nii ōtadinpan unao ida'an, Christ kaawan dono pakamoon dono'o naa. Usha'apanum kau'an uruu ida'ana'o nii ōaitapan aonaa madiwautapa-ka'o mani wuru'u ōkaudinanz dadara unao bii an.

¹⁷ Usha'apanum kau'an tuukii utainan umishidan ida'an Tominkaru. Panaadon ōtainan nii Tominkaru ati ōzowii-kaop'a'ati ida'an, na'iki ōzain shootan

ida'an, òipaida kizi'i naa Tominkaru ati wuru'u unao taainanuz u'ati. Mazan upu'u òkonaukian na'iki òkonaukiitinan nii ipai unao tuma.

¹⁸ Ukau'an na'apa kizi kapam ukonaukian baokopa òtuma.

Timothy na'iki Epaphroditus dyuuda-kaò daua'o

¹⁹ Kaina'a'o nii òaipan òdyuudan Timothy unao di'iti wanaobanaa Jesus Christ kashaapan an mazan. Tuukia'o nii òkonaukian ukaawa-kidan dono kuwa dau'an.

²⁰ Aonaa òikodan ba'oran pidan Timothy kawanu'o, tuukia'o manawun udi'itinpan unao dau'u.

²¹ Kaina'a mishi ba'orainao, mazan ìdi'itinpan soo pasha'apata'azoonii kida aimakaan dau'u, aonaa Jesus Christ aiapanii kida daua'o mani.

²² Mazan Timothy, ipai unao utukapanii na'iki uaitapani'i naa ukaduz. Utukapa na'apam ukaudin an òtuma, baokopa wakowaadapan Kaimana'o Kuwai, na'apa pidan kaudinan kawan padaru tuma.

²³ Ukau'an òaipan òdyuudan uruu unao di'iti, òaitapa'akan dono'o naa na'apam nii òsha'apata-kaò da'a'a.

²⁴ Mazan òaitapa na'iki òmishida wanaobanaa taapadan nii òmorowautan kadiman unao di'iti.

²⁵ Mazan kai òdyuudan nii powaa iti Epaphroditus unao di'iti, uruu sha'atii udyuudauzoniaz ò'ida'ati, na'aka'o nii aimakaan kida ukaminka'uta-kinaa ni'oraz ògaru. Uruu ò'inawuzu kawanu'o òtaapan, baokopa ukaudin an òtuma na'iki ma'ozaka ukazannaatapan kaimana'o kuwai òtuma.

²⁶ Òdyuudan nii uruu utukapa'azon idi unao tuukii, na'iki kasha'ora'o unyukunuu, usha'apanum kau'an uaitapa tuukia'o unao dopian oo ukasha'oran uabatan idi ukarina an.

²⁷ Mishi'o wuru'u ukarinaankanuz tuukii, maonapa umawakan, mazan tuukii Tominkaru kaimanan u'ati, ukakuda uruu. Mazan aonaa uruu ati mani paba'oran Tominkaru kaimanan, ògaru ati kapam. Aonaa Epaphroditus mawakan, usha'apanum kau'an aonaa Tominkaru aipan òkasha'oradan ònyukunuu powa'a zii, òbaiatan pu'u kasha'ora kida'o aimakaan.

²⁸ Uruu idi'o tuukii manawun òdyuuda'azon uruu unao di'iti, òaipan idi unao konaukian utukapan dono ukaawan koshan powaa iti. Na'iki ògaru tuukia'o nii kapam òkonaukian òaitapan idi aona'o ni'i naa powa'a unao nyukunuu kasha'oratinan udau'ati.

²⁹ Aizii ukaawan an unao di'iti konaukii udapaapa uruu, na'apa uda-paapauzon kawan umin-mishidannao. Na'iki na'apa kizi unaubaan uruu kawanuinao pidannao,

³⁰ usha'apanum kau'an minziiwa umakon kichana'iki-kia'o bii iti, na'iki maonapa umawakan pakaudin an dikin ii Christ ati. Ubaiatan wuru'u kaudin-kizaiz, uaipan idi pasha'apatan wuru'u unao sha'apata'azooniaz padamata ò'ati, mazan unao, aonaa uturuudin an, umunapon idi ò'ai.

3

Paul aipan Philippi sannao da'anan pakaduz

¹ Aizii òmin-mishidannao, ukonaukiitina'a naa karikaonan, uzaamatipan idi'i naa wanaobanaa Christ ida'ati. Aonaa òkashadin an òkakinaotan unao powa'a an kida. Wur'u òkakinaori kidaz kaminka'utan nii na'iki ukazan-naatapan nii unao upozawata-kida-kaò ai.

² Uzaudinapa pa'i oiainaouz pidannao ai, arimaraka kawanuinaouz. Ìnao tuukii ìaipan mishidainao daonaioranao choota-kidan pamada Jewnao kaduz kawan.

³ Waunao, mishi'o pa'an Tominkaru pidanannao manawun. Karikaonan pa'an watoriinpan Tominkaru ati Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an waunao. Na'iki wataapa pa'an Christ Jesus umanawunu'o nii. Aonaa wa'atadapan pidan sha'apaapanii kida aimakaan.

⁴ Ōgaru, turua'o padamata ōmashaapan atadinapa ōsha'apatanii kida aimakaan ida'an. Aizii ukaina'an an pidannao atadinpa'o pasha'apatanii kida aimakaan ida'an, ōgaru pa'an turuu ōatadinpan powa'a zii 'i'ai.

⁵ Usha'apanum kau'an ōgaru choota-kariwai bauda'apa soondii ōshakatan dauna'an Jewnao kakinaorinaa kawana'ati. Na'iki ōgaru Israelite manawun, Benjamin takaan-daun. Ōgaru Hebrew manawun na'apa ōdarunnao kawan. Na'iki ōgaru Pharisee,* uruu idi tuukii ōizo'atiizon Moses taanii kida kaki-naorii.

⁶ Na'iki tuukii ōaipan ōmashaapan kaimanaiman Tominkaru aipan kawana'ati, uruu idi'o da'i ōpataka'utauzon mishidainao Jesus. Aizii ōizo'atin idi tuukii wuru'u Jewnao kakinaori kidaz, ipai pidannao tukapan ōgaru kaimana'o manawun pidan kawan.

⁷ Mazan aizii ōatadapanii kidaz kotua'a naa, ipai ōtukapan kidaz madiwautapa-ka'o karikaonan, ōzaamatinan idi'i naa Christ di'iti.

⁸ Powa'a zii ōtukapan ipai wuru'u ōatadapanii kidaz ōkazannaatin-kinaa nii mazanu'o karikaonan, wuru aia'a umanawun kida'oraz ōikodan, ōaitapaakanuz ōnaobanaa Christ Jesus tuma. Uruu Christ dikin ii ōmarina'atan ipai daunuuda'u wuru'u mazanu'oraz karikaonan ōmishidapauzon kiwiin. Mazan aizii ōtukapanuz aimakaan kaboota-kariwai kawanu'u naa karikaonan, ōaipan idi ōzaamatinpan kaimanaiman Christ di'iti,

⁹ na'iki ōbauda'apatina'azon idi utuma. Aonaa ōsha'apatanao ida'ana'o mani Moses taanii kakinaorii kida wuru'u ōkaimananuz, mazan ōmishidan idi'o pa'an Christ. Ukau'an Tominkaru tukapan ōgaru kaimana'o nii soo ōmishidan idi'o pa'an Christ.

¹⁰ Powa'a zii mishi ōaitapa'azon Christ kaimanaiman, na'iki ōtiwaa'azon kapam wuru'u Tominkaru ma'ozakan utaaniaz Christ ati ukadishita-kidan dono'oraz uruu pamawaka-kizi iki. Na'iki ōaipan ōkaminauda'utan uruu ōpataka'uta-kidinan ida'an uruu kawan, na'iki na'apa ōaipan ōmawakan uruu kawan.

¹¹ Na'apa kapam ōaipan Tominkaru kadishita-kidan ōgaru ōmawaka-kizi iki diina'iti'i.

Pidan dimatinauzo diman atii utokon iti

¹² Mazan aonaa ōkian mani kaiwuru'u, turuudina'ora'a naa ōgaru oo kaimana'ora'a naa ōgaru ōsha'apatanao idi na'apa kida'o aimakaan. Mishi'oraiman uruu idi'o pa'an dadara ōtiwautinan, ōaipan ōzaamatan wuru'u Christ Jesus taa'azooniaz; na'apa'o ni'o wuru'u uzaamatanuz ōgaru pa'idiwau nii.

¹³ Ōmin-mishidannao, ōaitapa aonaa zii ōka'iitinan. Mazan kaina'a bauda'apa aimakaan tuukia'o ōaipan ōsha'apatanao. Aona'o nii ōnyukunuupan powa'a wuru'u ōmarina'ataniaz naa ōkaduz kida. Mazan ōtaapan nii ōnyukunu soo bauda'apa wuru dau'ati'i ō'ua'ia'oraz, tuukia'oraz ōaipan ōikodinan.

¹⁴ Na'apa pidan dimaba'o kawan, ōdiman nii atii ōkaawan utokon iti, ōzaamata kizi wuru'u taa'azoo-kariwaiz ō'ati. Na'apa'o dau'ati'i wuru'u Tominkaru dapadanuz ōgaru aokazi iti, Christ Jesus mawakan ida'an ō'ati.

* 3:5 Pharisee: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

15 Ipai waunao ma'ozaka'oraz naa wataapan wanyukunuu wamishidapan dau'ati; na'apa kizi kapam wataapan wanyukunuu wuru dau'ati'i òkadakotin-kizi kidaz. Mazan unyukunuu mana'apakan an, turuu Tominkaru taan kapam unao ati kaimana'o di'itinapa-karu uaitapa-kinaa nii.

16 Ukau'an pakawan wamashaapa wuru'u kawana'ati'i, wamishidapaniaz mishi'oraz kuwai.

17 Òmin-mishidannao, uda'ana'a naa kaimana'o òkaduz kida baokopa umin-mishidannao tuma. Na'iki udi'itapa kaimanaiman wunaou'u sha'apatinainaoz naa kaiman, watominapa-kidan kawana'ati idyaun.

18 Mazan kaina'a iriba pidannao, ìsha'apaapan ida'an oii kida'o aimaakan, ìtukapa-kida patarubai-tinpan Kaimana'o Kuwai ati, wuru'u Christ mawakan dau'oraz cross paawa'a. Òkowaadauzoni'i naa sha'atii u'ati kiwiin na'apa'o pidannao dau'an; na'iki powa'a'o nii zii koshan òkowaadan u'atizu ònyukunuu kasha'oran bii'i.

19 Diina'iti'i ìkaboota-kao nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti, usha'apanum kau'an ìtaapan idi pananaa patominkarun nii, ìsha'apatinan soo panyukunuu aipan kawana'ati karikaonan. Umanawunu'o nii ìtaapinpan wuru ida'ana'a kakiba'azonnaa kida'oraz ìsha'apaapan. Ìdi'itinpan soo wuru dau'ati'i pidannao naudapanii kidaz pasha'apaapan imi'i baara'a.

20 Mazan waunao, aona'a naa turuu wamashaapan na'apa, usha'apanum kau'an aokazi ia'o di'iti'o pa'an wazaamatanpan. Uruu idi tuukia'a naa wazadapan wakazannaatiki Naobanai Jesus Christ wa'atin aokazi iki.

21 Pama'ozakan ida'an uzaamatanpan na'iki ukazowautapan ipai daunuuda'u wuru'u toma-kariwai kidaz, aokazi ii na'iki imi'i baara an kida'oraz. Uruu ma'ozaka-karu ida'an upana'adan nii wananaa wuru'u kakataimana'oraz, pa'ina'o na'iki umanawunu'o nanai nii, na'apa pananaa umanawunun kawan.

4

1 Ukau'an òmin-mishidannao, Òmarainapaniinao, tuukii òtukapa'azon unao. Unao ida'ana'o òkonaukiitinan, na'iki òkaudinan winipinaa wuru'u unaouz. Pakawan pa'i na'apa umashaapa na'iki ma'ozaka umishidapa Naobanai Tominkaru.

Kaimana'o mashaapa-karu daua'o

2 Aizii da'a'a òkia'azon òdadakoona Euodia na'iki Syntyche ati, tuukii òaipan ukaimanaakan, usakitapada'a naa unyukunuu, usha'apanum kau'an ipai unao mishidainaou'u naa Naobanai Jesus.

3 Na'iki pugaru ò'inawuzu, òmin-kaudinan manawun, òaipan pukaimanaaka-kidan wuru'u zunnaouz powaa iti. Usha'apanum kau'an ìnao dadara'o ìkaudinauzon na'apa ògaru kawan wakowaadapan Kaimana'o Kuwai. Clement na'apa kapam na'iki ba'orainao na'apa ìkaudinauzon òtuma. Tominkaru saadani'i naa ipai ìnao uu kakupa-karu kaaritannaa* daara'a.

4 Aizii òkian u'ati, ukonaukiitina'a naa karikaonan, uzaamatanpan idi'i naa Naobanai Jesus ida'ati. Powa'a òkia'azon koshan, ukonaukiitina'a naa.

5 Marii kizi ipai pidannao tukapan unao kaimanainao na'iki kakarodapaniinao nii. Unyukunuitapa kizi maonapa'a naa Naobanai Jesus wa'atin powa'a ati.

6 Aonaa kizi udopiidinan kanom sodi kida dau'ati karikaonan. Mishi'oraiman ukowaada Tominkaru ati kaziwadapa'oraz unyukunuu,

* 4:3 *kakupa-karu kaaritannaa*: Tominkaru pidannao uu saada-kizinao, mashaapainao ni'oraz karikaonan Tominkaru tuma.

na'iki upishaa u'ati aimaakan uaiapanii. Na'iki karikaonan “kaiman,” ukii u'ati ukamunanun idi unao ati.

⁷ Aizii una'apan an, Tominkaru kaimanan umanawunu'oraz na'iki wa-zootapa'oraz pidan aitapan, uru'o nii kazannaatapa unyukunuu na'iki udi'itinpan, dopii-karu ai, uzaamatanin idi'i naa Christ Jesus ida'ati.

⁸ Aizii òmin-mishidannao, òkia'azon u'ati karikaonan udi'itinapa kaiman kida'o aimaakan dau'u, na'iki aimaakan kida tuukia'oraz unadapaka'o na'iki umarainapa-ka'o. Di'i wuru'u aimaakan kidaz: udi'itapa mishi'o aimaakan; na'iki aimaakan wuru'u naubaapa-kariwai kidaz; na'iki aimaakan wuru'u sakitapa'oraz; na'iki aimaakan wuru'u kaimana'oraz pa'idiwaru; na'iki aimaakan konaunama'o; na'iki aimaakan umanawun kida'oraz utukapa-ka'o. Marii kizi udi'itinpan na'apa kida'o dau'u karikaonan.

⁹ Aizii usha'apatina'a naa òtominapa-kidan kawana'ati unao, ipai wuru kawana'ati'i uabatanii kidaz ò'idi'iki uzaamatanii kidaz naa unyukunuu iti, na'iki ipai utukapan kawana'ati òsha'apatinan, na'apa'a naa usha'apatin. Una'apan an, Tominkaru taan nii pakaimanan unao nyukunuu iti, ukaimanaaka-kinaa nii.

Paul konaukii-kidan Philippi sannao

¹⁰ Naobanai Jesus ida'an, tuukii òkonaukian, unyukunuitapan idi ògaru koshan kotua'o dauna'an. Mazan mishi òaitapa karikaonanuo da'i unyukunuitapauzon ògaru, mazan aonaa uaitapan na'apam utukapa-kidan ò'atizu.

¹¹ Mazan aonaa aimaakan aonaan idi'o mani ò'ida'a kaiwuru'u òna'apanuz unao ati. Usha'apanum kau'an òaitapani'i naa na'apam òkaiwainan na'apa'oram aimaakan sha'apan an, aonaa òdopian.

¹² Òaitapanii na'iki òtiwaani'i naa mashaapa-karu masakauda'u'o aimaakan ida'an. Na'iki òtiwaani'i naa kapam mashaapa-karu diri'i'o aimaakan ida'an. Aonaa òdopian, òka'iita òmashaapan na'apa'oram aimaakan sha'apan bii'i, òkawanyukunun pu'u oo òmawanyukunun pu'u, aimaakan diri'in pu'u oo aimaakan masakauda'un pu'u.

¹³ Òka'iita na'iki òaitapa òsha'apatinan na'apa'oram aimaakan sha'apan an, Christ ma'ozakadapan ida'an ògaru.

¹⁴ Kaiman mazan ukamunanun ò'ati, tuukii òkonaukian udyuudan idi aimaakan ò'ati da'ati'i òpataka'uta-ka'o pu'u.

¹⁵ Mishi unao Philippi sannao uaitapa sha'atii, tawuru dono'o uru'oraz zii uabatan Kaimana'o Kuwai Jesus Christ dau'u. Òmakon dauna'an sha'atii unao wiizi iki, Macedonia Baara ia'oraz, aonaa mishidainao ba'oran wiizai di'iki'o dyuudan puraata ò'ati, soo unao karikaonan.

¹⁶ Aizii òna'ian dono zii Thessalonica ii, itamau sha'atii ukaminka'utan ògaru udyuudan ida'an puraata ò'ati.

¹⁷ Aonaa òaipan idi'o mani karikaonan udyuudapan aimaakan ò'ati kaiwuru'u òna'apanuz u'ati, mazan òaipan pa'an Tominkaru taan uwinipinaa nii, ukaminka'uupan idi dobata ògaru.

¹⁸ Mishi dobata ukaminka'utan ògaru, òaipan ai manawun, Epaphroditus kaawa-kidan dono'oraz aimaakan kida unao di'iki. Ipai wuru'u utaanii kidaz aimaakan, kaduunu'o kawanu'o Tominkaru ati wuru'u, na'apa uzai kawaoda-ka'o kawan u'ati, kaduun udamainan na'iki kaiman u'ati, na'iki tuukii ukonaukii-kidanuzu.

¹⁹ Na'iki Christ Jesus ida'an, Tominkaru òmishidaniaz taan nii unao ati ipai wuru'u uaiapanii kidaz aimaakan, umanawunu'oraz pasha'apauz di'iki.

²⁰ Marii karikaonan wataapan Tominkaru waDaru umanawunu'o nii. Amen.

Paul katokontan pakaaritan

²¹ Ōdyuudan ōparadan ipai Tominkaru pidanannao ati, mishidainaouz Christ Jesus. Aizii wa'inawuzunao, ōmin-mishidannaouz, na'apa kapam ūdyuudan paparadan.

²² Na'iki ipai mishidainao mashaapainao kidaz da'a'a, ūdyuudan kapam paparadan u'ati. Aitaniiman wunaou'u kaudinainaouz Naobanai Caesar dāpu ii, ūdyuudan kapam paparadan u'ati.

²³ Marii Naobanai Jesus Christ kamunanun manawun ipai unao ati.

Paul Kaaritan Colosse Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita dau'a'o

Di'oraz kaarita saada-ka'o Colosse sannao ati'o, mishidainauouznaa Jesus. Paul di'iki'o wuru'u kaaritz, utaraapa-ka'o dono'o Rome ii. Tychicus na'iki Onesimus ida'ana'o Paul dyuudan pakaaritan Colosse iti.

Wuru'u Colosse, udaru'o wiizai Asia ii, waoko ia'o Ephesus ai. Aona'o Paul makouzon zii Colosse iti, mazan ukowaadapankauzonii Kaimana'o Kuwai Christ dau'u Ephesus ii aka. Uruu dono'o udyuudauzon patominapa-kidaniinao makon ba'oran wiizai kida kawana'ati, ina'aka kizi Kaimana'o Kuwai na'iki ikowaada kiziz pidannao ati na'ii'aka. Uruu dono'ora'a naa ikakuwaapauzon Colosse ii aka, uruu idi iriba pidannao mishidan na'ii. Uruu idi'o, karikaonan da'i Paul nyukunuitapan idyaun, na'iki karikaonan utoriinpan Tominkaru ati idau'an.

Paul abata kaina'a pidannao tominapa-kidan mishidainao Colosse ii pana'iti'o kuwai dau'u. Tuukii Paul aipan na'ainauou mishidainao aitapan na'iki imishidan wuru'u mishi'oraz pa'an kuwai, Christ dau'a'oraz. Aonaa uaipan ba'oran pidannao pozawata-kidan oo tanawatin-kidan idyaun wuru ida'ati'i pana'iti'oraz karikaonan kuwai. Na'iki aonaa uaipan mishidainao da'anan ikuwaa kida. Usha'apanum kau'an ina'o pidannao, tuukii iaipan pidan izo'atin angel oo oia'o doronainao kakinaori, na'iki iaipan nii pidan izo'atin kakinaorii wuru'u pidannao tomanii kidaz naa karikaonan. Mazan Paul kowaadan pasaadaniida'a, Jesus Christ ida'ana'o pa'an wuru'u kazannaatin-karuz oia'o ai. Aizii wunaou'u pana'iti'oraz itominapa-kidan pidannao, ipana'aapan naa karikaonan pidannao nyukunuu Jesus Christ ai. Mazan kaimanaiman Tominkaru paradan kowaadan soo Jesus Christ ida'ana'o pa'idiwaru wuru'u Tominkaru tomanuz ipai amazada, aokazi na'iki imi'i baara. Jesus Christ ida'ana'o kapam wuru'u Tominkaru kaimanaakanuz pidannao tuma na'iki wuru'u uzaamatanuz idyaun papi-danannao nii.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadinan 1:1-8

Christ ida'ana'o Tominkaru toman ipai aimakaan 1:9—2:19

Pa'ina'o mashaapa-karu Christ ida'an 2:20—4:6

Kaarita katokonota-ka'o 4:7-18

¹ Di'oraz kaarita o'garu Paul di'iki'o, Tominkaru zaamataniaz Christ Jesus apostlen nii, na'iki Timothy, wa'inawuzuitapaniaz di'iki'o kapam.

² Unao ati'o wasaadan, Colosse sannao, buutinainauouznaa Tominkaru ati, ma'ozaka'oraz umishidapan Christ, na'iki wairibaniitapaniinaou Christ ida'an. Watoriinpan marii kizi waDaru Tominkaru kamunanun ipai unao ati, na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii.

Paul konaukii-kidan Tominkaru Colosse sannao dau'an

³ Na'apainim watoriinpan an Tominkaru ati, wanaobanaa Jesus Christ daruz, karikaonan da'i wakonaukii-kidanuz unao dau'an.

⁴ Usha'apanum kau'an waabatan idi umishidan Christ Jesus, na'iki waabata kapam na'apam umarainpan umin-mishidannao.

⁵ Aizii wuru'u umishidanuz Christ Jesus, na'iki wuru'u umarainpaakanuz, uaitapan idi mishi'o nii Tominkaru taan u'ati wuru'u pataa'azooniaz, kaina'a'oraz utapan aokazi ii. Aizii uaitapan wuru dau'ana'a taa'azoo-kariwaiz, Kaimana'o Kuwai di'iki'o, uabatan dono'oraz ukowaada-ka'o.

⁶ Uruu kuwai wuru'u kowaada-kariwaiz naa ipai amazada kawana'ati, na'iki ma'ozaka ukaiwainan. Uruu idi iriba, iriba pidannao mishidan, na'iki tuukii imishida'azon kaimanaimana'a naa. Na'apa tawuru kawanu'u, uru'oraz zii unao abatauzon mishi'o kuwai Tominkaru kamunanun dau'u, tuukii umishidanuzu.

⁷ Unao abatan wuru'u mishi'oraz kuwai Tominkaru kamunanun dau'oraz, Epaphras kakuwaapan idi'o u'ati. Uruu wamarainapanii, na'iki kaudina'o Tominkaru ati waunao kawan. Minziiwa ukaminka'uupan waunao, ukowaadapan ida'an kaimana'o kuwai, Christ dau'u unao di'ii'aka.

⁸ Uruu kowaada'oraz wa'ati na'apam Kaimana'o Doronaa taan marainpaaka-kinai unao ati.

⁹ Sariapa waabatan di'iki'o kuwai unao dau'u, aonaa wasookadan watorinpan Tominkaru ati. Karikaonan wapishaan Tominkaru utukapa-kida kizi unao ati kanom manawun wuru'u uaipaniaz usha'apatan pa'ati. Utaa kizi uaitapaaba-kinai nii, uruu ida'an kizi uaitapan wuru'u udau'u kida'oraz aimakaan.

¹⁰ Watorinpan Tominkaru ati unao dau'an, usha'apanum kau'an waipan idi umashaapan kaiman manawun Naobanai aipan kawana'ati. Umashaapan an na'apa, kaimana'o nii manawun Naobanai ati. Waipan usha'apafinan kaiman ukaminka'uta kizi'i naa pidannao, na'iki uaitapa kizi'i naa Tominkaru dau'u powa'a zii manawun.

¹¹ Na'iki wapishaan Tominkaru marii kizi utaan umanawunu'o pama'ozakan unao nyukunuu iti. Ukau'an pakawan pa'i umishidapa Christ, ma'ozaka kizi utaaapan unyukunuu udau'ati, aonaa kizi ukashadinan upataka'uta-kaono. Mishi'oraiman pakawan kizi ukonaukiitinan,

¹² na'iki karikaonan "kaiman," ukii waDaru Tominkaru ati. Usha'apanum kau'an uruu wuru'u saabaa'oraz unao, uaipan idi'i naa uzaamatan wuru'u umanawunu'oraz aimakaan usaabaaniaz naa papidanannao ati, kanada'o-karu ia'oraz.

¹³ Kiwiin wamashaapan maruta'o-karu'u, Satan kazowautapan idi wau-nao. Mazan aizii Tominkaru so'otani'i naa waunao u'ai, na'iki uzaamatan naa waunao paudani Jesus Christ pidanannao nii, uruu udani umarainpaniazu.

¹⁴ Uruu ida'ana'o uso'otan waunao Satan ai, na'iki uruu ida'an umainaa-batan wa'oi'an wa'ai.

Christ umanawunun dau'a'o

¹⁵ Aonaa na'apainim zii pidan tukapauzon Tominkaru, mazan paudani Christ ida'an pa'an utukapa-kidinan. Uruu udani kiwiitapa'o, na'iki uwa-zootapa ipai, ipai wuru'u toma-kariwainao kidaz aimakaan.

¹⁶ Usha'apanum idi uruu Christ ida'ana'o Tominkaru toman ipai aimakaan, aokazi ii kida'o, na'iki imi'i baara an kida'o, ipai wuru'u tukapa-kariwai kidaz na'iki ipai wuru'u matukapa-kariwaika kidaz, ipai ma'ozaka kidainaoz angelnao, na'iki doronainao, oiainao na'iki kaimanainao, ipai inaobanaanao na'iki izowaunaanao kapam. Ipai wuru'u aimakaan kida toma-kaooz Christ ida'ana'o, na'iki u'ati'o kapam itoma-kaono.

¹⁷ Ipai aimakaan, pidannao na'iki amazada kida toma-kaono ua'ii, Christ una'an naa karikaonan. Uruu ida'ana'o wuru'u pakawan toma-kariwainao mashaapan na'iki izikadinan Tominkaru toman kawana'ati idyaun.

¹⁸ Na'iki uruu wuru'u kazowautapa'oraz pananaa, mishidainaoz. Christ wuru'u mishidainao sakadin-kiziz, uruu di'iki'o ikodanuzu karikaonanuo kakupa-karu. Na'iki uruu kiwiitapa'o Tominkaru kadishita-kidan mawakakizai iki, aonaa na'apainim nii umawakan powa'a. Usha'apanum kau'an

uaipan idi soo uruu bauta'apa, umanawunu'o na'iki wazootapa'o nii ipai wuru'u patomaniinao kidaz.

19 Uruu idi kaiman Tominkaru ati na'iki paaipan kawana'ati'o wuru'u umashaapanuz kaiman-daun pauDani ida'a.

20 Na'iki Tominkaru muuda wuru'u pauDaniz kaimanaaka-kida'o nii patuma ipai patomaniinao. Uruu ida'ana'o wuru'u ipai toma-kariwainao, pidannao na'iki ipai aimaakannao imi'i baara an kidainaouz, na'iki aokazi ii kidainaouz kaimanaakan Tominkaru tuma. Aizii wuru'u Tominkaru kaimanaakanuz ipai patomaniinao tuma, ukashaapan ida'ana'o paudani Jesus Christ mawakan cross paawa'a, na'iki uizain shootan ida'ana'o.

21 Mishi kiwiin aonaa karikaonan unao aitapauzon Tominkaru. Tuukii utarubaitapanuz, usha'apaapan ida'an oii kida'o aimaakan, na'iki udi'itinpan idi oii kida'o dau'u pa'idiwaru.

22 Mazan aizii Tominkaru kaimanaaka-kidan naa pa'an unao patuma, pauDani Jesus Christ mawakan ida'an. Tominkaru sha'apatan aimaakan kaikapa'a uaipan idi patukapan unao pakanaapu'u kaimanainao nii manawun, na'iki so'otinainao oia'o ai utiwaakidapa-kaoo dono diina'iti'i, na'iki aonaa kizi oia'o ikoda-kaoo unao ida'a.

23 Mishi'o nii kaimana'o aimaakan sha'apan unao ati kaikapa'a, utaapan an ma'ozakaiman wuru'u umishidapanuz Christ, na'iki uma'ozakadan an umishidan kaimanaiman, na'iki karikaonan kizi'i naa uzaudapan wuru'u Tominkaru kowaadanii kidaz pataa'azon, Kaimana'o Kuwai ida'ana'oraz ukowaada-kidan. Unao ipai'i naa uabatan wuru'u Kaimana'oraz Kuwai. Uruu kapam kowaadapa-kariwaiz naa ipai pidannao ati ipai amazada kawana'ati. Ogaru Paul kaudina'o kapam wunao tuma'a kowaadapainaoz kaimana'o kuwai Jesus Christ dau'u.

Paul kaudinan mishidainao ati

24 Aizii konaukii onyukunuu usha'apanum kau'an opataka'uta-kaoo kaikapa'a okakuwaapatinan dikin ia'o unao Gentilenao ati. Minziiwa okashaapan opataka'uta-kaoo Christ aipan kawana'ati, okaminka'uta-kinaa nii mishidainao, wuru'u udakotapaniinaouz pananaa nii.

25 Ogaru, Christ pidanannao poitoru. Usha'apanum kau'an Tominkaru zaamatanii ogaru, kaudina'o nii, kowaada'o nii kaimanaiman paparadan unao Gentilenao ati.

26 Wuruu kuwai oo uparadan uduyudaniaz okowaadan, umanawunu'o aimaakan sha'apata'azoo-kaoo dau'a'o. Kotu'u, kotu'u masha Tominkaru taapan ipai pidannao ai wuru'u kuwaiz. Mazan aizii kaiman-daunu'u naa ukowaada-kaoo Tominkaru pidanannao ati, wuru'u mishidainaoz naa.

27 Konaukii Tominkaru kowaadan pataa'azon papidanannao ati wuru'u umanawun-karu Christ ida'a'oraz, uaipan papidanannao aitapan unao Gentilenao mishidainaoz naa ati'o kapam utaa'azon. Aizii wuru'u umanawun kida'oraz aimaakan ukowaadaniaz pataa'azon, Christ mashaapan dau'ati'o unao nyukunuu ii wuru'u unapanuz. Uruu ida'an uaitapan mishi'o nii ubaokopatinan Tominkaru tuma umanawunu'o-karu ii diina'iti'i.

28 Uruu Christ dau'a'o wuru'u wakakuwaapatinanuz ipai pidannao ati. Kaimana'o ida'an wakakinaowan oo watominapa-kidan pidannao, waaipan idi Tominkaru tukapan idyaun diina'iti'i turuudinainao'u naa pa'idiwaru Christ ati.

29 Uruu idi'o dadara okaudinan, atii kai. Christ taan idi pama'ozakan o'ati okaudin-kinaa nii, ma'ozaka okowaadapan naa wuru'u kaimana'oraz kuwai.

2

¹ Aizii ōaipan uaitapan na'apam ōtiwautinan dadara, ōkaminka'uta'azon idi unao, na'iki wunaou'u mishidainao Laodicea iainauz, na'iki ipai ba'oran mishidainao aona'oraz zii ūtukapuzon ōgaru.

² Ōtiwautinan dadara, ōma'ozakada'azon idi ipai unao nyukunuu, umarain-paaka kizi umin-mishidannao tuma, na'apa'o ida'an kizi bauda'apa utapaian unyukunuu. Ōaipan uaitapan kaimanaiman kuwai tawuru'u mashaa'oraz Tominkaru taapuzon kiwiin. Christ daua'o wuru'u kuwaiz.

³ Uruu Christ ida'a'o wuru'u umanawun kida'o aitapaaba-kinai na'iki aitapa-karu ikoda-kaoz.

⁴ Ōkowaadan u'ati kaikapa'a, aonaa kizi pidannao mariidan unao pana'iti'o pakuwaa ida'an, ūkakuwaapan an kaimanaiman padamata, mishi'o kawan.

⁵ Mazan karikaonanu'o nii kaina'a ōgaru utuma ōdoronaa ii, ōmunapon pu'u padamata unao ai. Na'iki pakawan ōkonaukiitinan ōabatan idi kaiman umashaapan bauda'apa utapaian unyukunuu, na'iki ōabatan idi ma'ozaka utapaian umishidapan Christ.

Christ mishidainao zowaunaaz

⁶ Aizii unao uzaamatani'i naa Christ Jesus unaobanaa nii, ukau'an kaimana'a naa umashaapa upidanannaoun idi'i naa unao.

⁷ Ma'ozaka utapa wuru'u umishidapanuz Christ, na'iki utominpa'a naa kaimanaiman udau'u uikoda kizi uma'ozaka-kinaa nii u'idi'iki, na'apa paoribai ikodan kawan pama'ozaka-kinaa nii pa'ishitaba'u kida di'iki. Pakawan kizi umishidan tuukii wuru'u utominapa-kida-kinaoaz Christ daua'oraz. Karikaonan kizi'i naa "kaiman manawun pugaru" ukian Tominkaru ati ukamanunun idi u'ati.

⁸ Uzaudinapa pa'i, aonaa kizi pidannao mariidan na'iki zaamatan unao, pakowaadapan ida'an wuru'u pamishidanii kidaz kuwai, pidan di'itinpan kawana'ati kida'oraz karikaonan, na'iki aimakaan kida daua'o, aonaa Christ daua'o mani wuru'u ūkuwaa kidaz.

⁹ Christ kaawankan dono imi'i baara ati, pidan nii ukaawan, mazan upu'u Tominkaru mashaapan kaiman-daun uruu ida'a.

¹⁰ Na'iki kaimanaimana'ora'a naa Christ mashaapan unao ida'a. Uruu idi aona'a naa kanom unao aipan powa'a. Uruu pa'an wuru'u Naobanaiz manawun, kazowautapa'o ipai umanawun-tinpainao na'iki ma'ozaka-tinpainao naobanainao.

¹¹ Christ mashaapan idi'i naa unao ida'a, na'apa'ora'a naa unao pidannao kawan, kainaabataninaouznaa Tominkaru ati pachoota-kidan* ida'an. Mazan waunao, aonaa ka'u'ida'ana'o mani pa'an wuru'u wakainaabatinnanuz, soo Christ pa'an chootanii na'iki uso'otanii wa'ai, wuru'u wakaduz oia'oraz mashaapan wa'ida'a.

¹² Pudida-kaoz kawanu'o Christ tuma wuru'u puchikaawunuu-kaoz. Na'iki pukadishita-kida-kaoz kawanu'o utuma, pumishidan idi manawun Tominkaru kadishita-kidan Christ pamawaka-kizi iki pama'ozakan ida'an.

¹³ Tominkaru tukapan pu'u unao mawaka'o pidan kawan u'oian idi, na'iki umaso'otakan pu'u zii u'ai wuru'u oia'oraz ukaduz, mazan upu'u Tominkaru kadishita-kidan unao mashaapa'o nii Christ tuma. Ukau'an Tominkaru mainaabatani'i naa ipai wa'oian.

¹⁴ Ipai umainaabatan saadinpa'o wa'oian, wuru'u pataka'uta-kida'o ni'oraz padamata waunao, ipai utauka-kaoz cross paawa'a Jesus mawakan dono.

* **2:11** *pachoota-kidan*: Putukapa 'chootin-karu' daua'o kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a.

¹⁵Uruu dono'o Tominkaru so'otan ma'ozakatinapa-karu oia'o doronainao ai, naobanai-tinpainao kidaz na'iki ma'ozaka-tinpainao kidaz. Utukapakida iriba pidannao ati na'apam pawinian İdyaun, Jesus mawakan ida'an cross paawa'a.

¹⁶Ukau'an mana'a ukashaapa'ana'a pidannao kazowautapan unao, unikanii oo utuzanii dau'an, oo ubaokopainpauzon dau'an ipai wunu, oo ubaokopainpauzon dau'an kauzu koraudan dono, oo Sookapa-karu Kamoon dau'an.

¹⁷Uruu kida ida'an ishazaba karikaonan Tominkaru tukapa-kidan Christ wa'ati. Mazan aizii kaimanaimana'a naa Tominkaru tukapa-kidan Christ wa'ati.

¹⁸Mana'a ukashaapina'a naa pidan dyuudan dono usanadinpan† na'iki İaipan an utoriipan angelnao ati na'apa İnao kawan. Aizii İkian an "Tominkaru tukapa-kidanii wa'ati na'apa kida'o dau'an," mazanu'o karikaonan wuru'u İna'apanuz. Aizii usha'apatan an wuru'u İsha'apaapanii kidaz, uwaziwaan nii wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pataa'azon u'ati. Pidannao na'apainao, pabi'inaaka sodi kida İdi'itapan aimakaan panyukunuu kawana'ati karikaonan, uruu ida'an tuukii İtadinpan.

¹⁹Pidannao na'apainao, aona'a naa İaipan Christ pazowaunaa nii. Mazan Christ, uruu mishidainao zowauz manawun, uruu taapa'oraz İdyaun baokopa na'iki bauda'apatinapa. Na'apa pidan zowau taapan kawan pananaa, bauda'apatinapa nanai, uaziuzon zaamataaka-kidan idizu. Ukau'an na'apa kapam Christ nanaa, wuru'u mishidainauz, uzaamatapan İdi İdyaun, İdyaupain kaiman Tominkaru aipan kawana'ati.

²⁰Aizii unao, mawakainau'u naa pa'an Christ tuma, na'iki so'otakariwai'i naa unao, uizo'atin ai wuru'u toma-kariwai kidaz karikaonan kakinaorii. Mazan upu'u zii mooko uizo'ati'izon wuru'u kakinaorii kidaz, na'apa wunao kawanu'u mamishida-kainauz?

²¹Kaikapa'o wuru'u İkikinaotanuz pidannao: "Aonaa puzaamata'ana'a na'apa kida'o aimakaan," "Aonaa punika'ana'a uruu kaduz wanyukunui," na'iki "Aonaa pupishata'ana'a na'apa kida'o aimakaan."

²²Aizii wuru'u kaikapa kida'oraz aimakaan sha'apata-kaoa'a, ipai'o nii umainaabatan ukaiwaa-kaoa dauna'an. Usha'apanum kau'an paaipan ati'o karikaonan pidannao toman, wuru'u kakinaorii kidaz.

²³Wuru'u na'apa kida'oraz kakinaorii, uabata-kaoa kaimana'o oo mishi'o kawanu'o. Kaina'a iriba İkakinaorinaa toma-kaoa pidan sha'apatan ni'o, patukapa-kida-kinnaa ni'o kaikin pataainan Tominkaru ati. Uruu kakinaorii dyuuda kapam, pidan pataka'utan pananaa, na'iki sanadinapa-karu dadara'o ida'an. Mazan madiwautapa-ka'o karikaonan wuru'u, aonaa na'apa'o ka'ititan pamashaatan pidannao nyukunuu İsha'apaapan ai oia'o.

3

Pa'ina'o mashaapa-karu Tominkaru aipan kawana'ati

¹Aizii unao, kadishita-kida-kariwainau'u naa Christ tuma pa'ina'o mashaapa-karu ida'ati. Ukau'an udyautada'a naa unyukunuu, utiwautina'a naa aokazi İi kida'o aimakaan dau'ati, Christ sakanatapa-kizi ia'oraz Tominkaru diwa'ora antanapu.

²Ukau'an udi'itinp'a naa aokazi İi kida'o aimakaan dau'ati. Aona'a naa udi'itinp'a'ana'a karikaonan sook imi'i baara an kida'o aimakaan dau'u.

† 2:18 sanadinpan: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita tokon İi, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'İi.

³ Usha'apanum kau'an unao mawakainau'u naa Christ tuma. Ukau'an pa'ina'ora'a naa unao, mazan aonaa pidan tukapanuzu, udikindapa-ka'o idi Christ ida'a Tominkaru kanaapu'u.

⁴ Aizii diina'iti'i Christ kaawan dono'o naa da'ati'i imi'i baara ati, na'apaini'o ni'i naa pa'an unao tukapa-ka'o utuma umamawunu'o na'iki konaunama'o-karu ii. Uruu wuru'u taa'oraz pa'ina'o mashaapa-karu.

⁵ Ukau'an marina'a naa ukaduz mawakan, wuru'u naudapa'oraz pasha'apaapan oia'o kiwiin; aona'a naa ukaminshu'u-tinpa'ana'a oo aona'a naa uda'awupa'ana'a zun oo daona'ora tuma umamazidakan pu'u ituma; aona'a naa powa'a usha'apaapa'ana'a kakiba'azonnaa kida'o aimakaan uminshu'unao tuma; aona'a naa una'azootapaaka'ana'a, na'iki aona'a naa udi'itinpa'ana'a usha'apaapa'azon dau'u oii kida'o aimakaan. Na'iki aonaa uaipaabi'ia'ana'a powa'a zii manawun puraata oo sha'apauzii, ukaina'an pu'a'a naa dobata u'ida'a. Una'apan an utominkaruniatapan kawanu'o wuruzu'u.

⁶ Na'apa'o dikin ii Tominkaru pataka'utan nii udawun iti pidannao wuru'u dikintapainauz uruu.

⁷ Unao, usha'apaapauzonii uruu kaduz oii kida'o aimakaan kiwiin, umamishidakan dono zii Christ.

⁸ Mazan aizii, aona'a naa turuu usha'apaapan powa'a di'oraz kaduz kida aimakaanu'u: uto'orauzon oo uto'ora'akauzon kanom sodi dikin ii karikaonan. Aonaa kizi usha'apatan oia'o aimakaan uiribannao ati, soo uto'oran idi karikaonan i'ati. Aonaa kizi ukadakotin-kidan oo udakooapan pidan. Aonaa kizi powa'a ukaiwaan mapidankiika'o parada-karu, aona'a naa turuu na'apa kida'o koditan unao dako iki.

⁹ Mana'a naa umariidapaaka'ana'a powa'a. Usha'apanum kau'an unao umuudani'i naa wuru'u kiwiini'o ukaduz, naudapauzoz pasha'apaapan oii kida'o aimakaan.

¹⁰ Mazan aizii pa'inaada-kariwai'i naa unao. Tominkaru watomiki, wuru'u saabaapa'oraz na'iki pa'inaada'oraz ukaduz, uaipan idi unao paugaru kawan, na'iki mishi kizi'i naa uaitapan uruu kaimanaiman.

¹¹ Uruu idi aonaa na'ia'oram pidan pana'a'o nii itukapa-ka'o, ipai pidan tukapa-ka'o na'apa pa'idiwaru: Jewnao, wuru'u choota-kariwainauz,* na'iki Gentilena'o, aona'oraz Ichoota-ka'o, na'iki munapo'o wiizai sannao, na'iki to'oraba'o pidannao, na'iki torii-kariwai poitoruinoo,† na'iki wunaou'u aona'oraz poitoruinoo mani, ipai Idayaun na'apa pa'idiwaru itukapa-ka'o. Kanom pa'an wuru'u umamawunu'oraz utukapa-ka'o, soo Christ. Uruu wuru'u mashaapa'oraz ipai unao ida'a.

¹² Aizii Tominkaru pidannau'u naa unao, uzaamatani'i naa unao, kaimana'o pidannao nii, pamarainpan ni'o. Ukau'an kaikapa'a naa pa'i umashaapa aizii'i: ukasha'ora-kida pataka'utinainao, na'iki kaiman uaa-paaka, aonaa u'atadinpa'ana'a, ukarodapa uiribannao na'iki utuudapa unyukunuu usha'apata'azon ai dikauda'o aimakaan;

¹³ Na'iki udadarada uto'oran ukasharuta-ka'o an; na'iki umarina'ata'a naa kasha'ora kida'o aimakaan sha'apatauzo-kariwaiz u'ati, na'apa waNaobanaa Jesus marina'atan kawan wash'a'apatanii kida oia'o.

¹⁴ Ipai'o nii unao sha'apatan wuru'u kaikapa kida'orazu'u. Mazan marainpaaka-karu, uruu pa'an wuru powa'a'o zii manawun uaiapa-ka'o utukapa-kidan. Usha'apanum kau'an marainpaaka-karu ida'ana'o wuru'u

* **3:11** Choota-kariwainauz: Putukapa 'chootin-karu' dau'o kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo ida'a. † **3:11** torii-kariwai poitorui: Putukapa kaarita token ii Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'i.

pidan bouda'apatanuz na'iki baokopatanuz panyukunuu pamashaapa-kinaa nii kaiman.

¹⁵ Marii kaimanaaka-karu Christ di'iki'oraz ma'ozakadapan unyukunuu, na'iki uruu ida'an kizi uaitapan utominapa-kidaakan, na'iki ukakinoo-taakan kaimanaiman. Na'iki uruu ida'an kizi mishi ukonaukii-kidan Tominkaru unyukunuu kaimanan ida'an, ukunuian ida'an wuru'u Psalms di'iki kida'oraz kunui, na'iki ba'oran kunui Tominkaru dau'u kida'oraz.

¹⁶ Marii Christ dau'o kuwai mashaapan kaimanaiman unyukunuu ida'a. Uruu ida'an kizi uaitapan utominapa-kidaakan, na'iki ukakinoo-taakan kaimanaiman. Na'iki uruu ida'an kizi mishi ukonaukii-kidan Tominkaru unyukunuu kaimanan ida'an, ukunuian ida'an wuru'u Psalms di'iki kida'oraz kunui, na'iki ba'oran kunui Tominkaru dau'u kida'oraz.

¹⁷ Na'iki kanom usha'apatani, uparadan ida'an oo usha'apatinan ida'an, marii ipai usha'apatanuzu Naobanai Jesus uu ida'an. Na'iki karikaonan ukonaukii-kida Tominkaru waDaru, "Kaiman pukamunanun wa'ati" ukii kizi u'ati, Naobanaa Jesus ida'an.

Paul kakinaori ipai mishidainao ati'o

¹⁸ Unao daiaroinao, mana'a uwazootapa'ana'a udaiarunao, uizo'ati ĩparadan, Naobanai Jesus pidanannao mashaapan aita-kaowawana'ati.

¹⁹ Unao daiaruinao, umarainapa udaiaronao, mana'a uto'orainpa'ana'a ĩ'ati.

²⁰ Unao koraiziannao, uizo'ati udaru na'iki udaro paradan, ĩdyuudan an usha'apatan aimaakan. Kaimana'o nii Naobanai ati usha'apatinan an na'apa.

²¹ Unao daruinao, mana'a uto'orada'ana'a oo ukasha'orada'ana'a udainao; utaapan an ĩdyaun na'apa, ĩkashadinan ni'i naa patiwautinan ai.

²² Unao poitoruinao, uizo'ati ipai unaobanaanao paradan, usha'apata kaiman wuru'u ĩdyuudani kidaz usha'apatan, mazan aonaa ĩawunuutapan idi mani karikaonan na'iki uaipan idi mani karikaonan ĩnaudapan unao. Mazan minziiwa usha'apata ukaudin-kizi, umarainpan na'iki uizo'atin ida'an Naobanai Jesus.

²³ Kanom usha'apatan an, utiwaa usha'apatanuzu kaiman, unyukunuu kaimanan ida'an; na'apa pidan aipan kawan pasha'apatan kaimana'o aimaakan Naobanai Jesus ati, aonaa pidan ati'o kawan mani karikaonan.

²⁴ Ukau'an usha'apata'a naa ukaudin-kizi kaiman, usha'apanum kau'an uaitapani'i naa Naobanai Jesus taan nii ukaudin winipinaa nii, wuru idi'i umanawunu'oraz aimaakan usaabaaniaz naa papidanannao idiwau nii. Ukau'an Naobanai Jesus pa'an wuru'u uNaobanaaz, uruu ati'o pa'an wuru'u ukaudinanz.

²⁵ Mazan aizii pidannao sha'apaapan an oii kida'o aimaakan, Tominkaru pataka'utan nii ĩdyaun udikin ii, ipai'o nii pidannao pataka'uta-kaowawana'ati. Aonaa Tominkaru tukapan pidannao pana'a kida upataka'utan an ĩdyaun oia'o dikin ii.

4

¹ Aizii unao, naobanainao kapoitoru-tinpainao, kaiman utaapa upoitorunao. Usha'apanum kau'an uaitapa kaina'a kapam uNaobanaa aokazi ii.

² Na'iki zaudinpa'a naa pa'i umashaapa. Karikaonan utoriinapa Tominkaru ati na'iki "kaiman pukamunanun wa'ati," ukii u'ati.

³ Na'iki utoriinapa pa'i kapam waunao ati, Tominkaru kashaapa kizi wakowaadan naa wuru'u kuwai Christ dau'oraz, aona'oraz uaitapauzokao kiwiin. Uruu dau'ana'o wuru'u otaraapa-kaoz.

⁴ Utoriinapa pa'i otati, okowaada kizi na'iki okainaabata kizi wuru'u kuwai kaimanaiman odyuuda-kaowawana'ati.

⁵ Uaitapin pa'i umashaapa, na'iki uaitapa kizi na'apam utaapinan wunao awun za'a'a, pidannao mamishida-kainaoz Jesus. Na'apainim uikodan pidannao mamishida-ka'o, utiwaa ukaminka'utan idyaun, na'iki ukakuwaapa itati ina'apata kizi kapam panyukunuu Jesus dau'ati.

⁶ Marii kizi karikaonan ibatan ukadakotinan kaiman na'iki konaukii. Na'iki uaitapa kizi pa'i na'apam udako'atin iparadan, ipishaan an unao.

Paul katokontan pakuwaa

⁷ Tychicus kowaadan nii unao ati kaiman-daun odau'an. Uruu wamarainapanii, na'iki wa'inawuzu Christ ida'an, uruu karikaonanuo da'i ukaudinazon kaiman watuma waNaobanaa ati.

⁸ Odyuudanii wuru'u uruuz unao di'iti, oaipan idi unao aitakan ipai wadau'an, na'iki wuru'u washa'apaapanii kida dau'u da'a'a. Na'iki oaipan idi uma'ozakadan unao nyukunuu.

⁹ Odyuudan kapam Onesimus utuma, aizii uruu karikaonanuo da'i ukauudinazon kaiman; wamarainapanii uruu, na'iki wa'inawuzu uruu Christ ida'an. Unao iriban sha'atii wuru'u uruuz, na'iki'o uwa'atiizon unao wiizi iki. Ikowaadan ni'i naa unao ati, ipai na'apam aimaakan kida sha'apan da'a'a watuma.

¹⁰ Omin-tarainpan Aristarchus dyuudan paparadan unao di'iti. Na'iki Mark, Barnabas iribanuz, udyuuda-kidan kapam paparadan unao di'iti, na'iki unaubaan kapam unao. (Wakowaadani'i naa sha'atii unao ati, na'iti'o nii zii Mark makon na'apainim karikaonan, unaubaa pa'iz ukaawan an na'iti.)

¹¹ Na'iki Joshua, Justus kia'oraz udakotapa-kaoo,* uruu kapam dyuudan paparadan unao di'iti. Soo inao idikinauda'u Jewnao kaudinainao omin-kaudinannao bii'i. Ipai baokopa wakaudinanan wakowaadapan kuwai, Tominkaru naobanaita-kaowawana'ati. Wuruu Jewnaouz, tuukii manawun ima'ozakadan onyukunuu.

¹² Aizii Epaphras, unao iriban, uwiizi iki'oraz uwa'atin, kaudina'o Christ Jesus ati uruu, udyuudan paparadan kapam unao di'iti. Uruu karikaonanuo da'i utoriinpauzon unao ati, upishaan Tominkaru marii kizi uma'ozakadan unao nyukunuu, na'iki udyaupai kizi Tominkaru ati, uaitapa kizi kanom manawun wuru'u Tominkaru aipaniaz usha'apatan pa'ati.

¹³ Ogaru otukapa, mishi uruu kaudinan dadara unao ati, na'iki Laodicea iainao ati, na'iki Hierapolis iainao ati kapam.

¹⁴ Aizii wapaonaru Daakataa Luke, wamarainapaniaz, na'iki Demas, inao dyuudan kapam paparadan unao di'iti.

¹⁵ Na'iki odyuudan kapam oparadan mishidainao ati, Laodicea iainaoz, na'iki Nympha ati, na'iki ipai mishidainao ati choochiipauzonaouz odapuu.

¹⁶ Uabatan dauna'an pa'i okaaritan aita-kaoo, udobata-kida'a naa pa'izu mishidainao di'iti wuru'u Laodicea iainaoz, marii kizi uaita-kaoo itati na'ii kapam. Aizii unao, utukapa pa'i oo uaita pa'i kapam okaaritan, wuru'u oasadaniaz mishidainao di'iti Laodicea iainaoz.

* **4:11** Joshua kia'o u'uu Hebrew paradan ida'an, mazan Greek paradan ida'an Jesus kia'o udakotapa-kaoo, na'iki Romannao paradan ida'an Justus kia'o udakotapa-kaoo.

¹⁷ Na'iki ukii pa'i Archippus ati na'ii, "Mishi'i naa pa'i pusha'apata na'iki puipei kizi'i naa kaudin-kizai wuru'u Naobanai taaniaz pusha'apatan nii."

¹⁸ Aizii di'i õparadan sodi õgaru Paul saadanii õka'u ida'an, õnaubaa-kinaa nii unao.† Unyukunuitapa pa'i õdiida'anu'u taraa-kizai'i utoriinpan an Tominkaru ati. Õgaru na'apa'o nii õtoriinpan, marii kizi Tominkaru kamunanun unao ati.

† **4:18** Kaina'a'o da'i Paul minka'u saadapauzo kaarita u'ati. Uruu saadanii wuru'u kaaritz Paul ati. Mazan verse 18 ida'a, paaipan ati'o pa'an, Paul saadan paka'u ida'an Colosse sannao aitapa kizi mishi'o ukaaritan wuru'u.

Kiwiini'o Paul Kaaritan Thessalonica Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Paul kakuwaatinankauzon dono Thessalonica ii, iriba pidannao mishidan Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u. Uruu idi iriba pidannao zaamatan Jesus panaobanaa nii. Gentilenao, wuru'u pana'ainaouz Jewnao ai, Inao manawun iriba Imishidan. Sariapa Jewnao mamishida-kainaouz kuwai Jesus dau'u to'oran atii iwaatan Paul pawiiizi iki. (Putukapa Acts 17:1-9 ida'a.) Mazan karikaonan da'i Paul di'itinpan na'iki tuukii unyukunuu kasha'oran pawa'akaniinaouz pidannao dau'an, pa'inainao kidaz zii manawun Imishidan. Uruu idi udyuudan paminauda'u Timothy, utukapanaka kizi na'apam mishidainao na'ii. Uruu idi'o Timothy makonkazon na'ii.

Aizii ukaawan Inao di'iki, ukaawa-kida kaimana'o kuwai Inao mishidainao dau'u. Uruu idi Paul saadan kaarita i'ati, itominapa-kinaa nii na'iki ima'ozakadin-kinaa nii. Na'iki pakaaritan ida'a ukowaada i'ati na'apam pakonaukii-kidan Tominkaru tuukii manawun, Imishidapan idi na'iki imarainpaakan idi pakawan. Na'iki unyukunuu-kida kapam i'ati pakaduz dau'u na'apam umashaapauzon ituma, umakonkazon dono na'ii. Na'iki ukowaada kapam i'ati na'apam nii mishidainao mashaapan.

Na'iki pakaaritan ida'a udako'atin mishidainao pishaanii kidaz Jesus wa'atin dau'an. Na'iki ukakinaowan idyaun pakaaritan ida'a, marii kizi pakawan Imashaapan kaiman, Tominkaru aipan kawana'ati. Izaudinapa kizi'i naa Jesus Christ wa'atin ua'ii.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadinan 1:1

Konaukii-karu 1:2–3:13

Mashaapa-karu kaiman Tominkaru aipan kawana'ati 4:1-12

Zaudinapa-karu Naobanai Christ kaawan ua'ii 4:13–5:11

Kakinaorii taa-kaao 5:12-22

Kaarita katokonota-kaao 5:23-28

¹ Di'oraz kaarita oġaru Paul, Silas na'iki Timothy di'iki'o, ipai mishidainao ati'o, Thessalonica iainaouz, zaamatanpainaouz waDaru Tominkaru di'iti na'iki Naobanai Jesus Christ di'iti. Watoreinpan marii kizi Tominkaru kamunanun unao ati, na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii.

Mishidainao Thessalonica sannao daua'o

²⁻³ Karikaonan da'i, "Kaiman pugaru" wakian Tominkaru ati unao dau'an, na'iki karikaonan kapam watoreinpan waDaru Tominkaru ati unao dau'an. Aizii watoreinpan an, karikaonan wanyukunuitapan ipai wuru'u usha'apatanii kidaz. Umishidan idi Tominkaru, minziiwa ukaudinan u'ati. Na'iki dadara mishi ukaudinan ukaminka'uaakan ukamarainapanun idi manawun. Na'iki ma'ozaka mishi utaaapan unyukunuu, ubaiatan pu'u kasha'ora'o na'iki dadara kida'o aimaakan, usha'apanum kau'an uaitapan idi na'iki umishidan idi kaini'iki'o nii waNaobanaa Jesus Christ wa'atin.

⁴ Wairibannao, waaitapa tuukii Tominkaru marainpan unao, na'iki mishi'o uzaamatan unao pa'idiwau nii.

⁵ Usha'apanum kau'an tawuru dono'o, uru'oraz zii wana'akazon Kaimana'o Kuwai unao di'iti, tuukii umishidanuzu. Usha'apanum kau'an Tominkaru ma'ozakadapan idi'o waparadan Kaimana'o Doronaa ida'an, na'iki waaitapa mishi'o wuru'u wakowaadapaniaz kuwai, aonaa

waparadan mani karikaonan. Watukapa-kida na'apam wamashaapauzon kaduz wana'iankan dono utuma, waaipan idi kapam umashaapan kaiman.

⁶ Aizii na'apa'a naa mishi uda'anan wakaduz utukapan kawana'ati wamashaapan, na'iki ipai kapam uda'anan waNaobanaa kaduz. Umishidan idi wakuwaa, ubaiatan udikauda kida'o na'iki dadara kida'o aimaakan, mazan upu'u konaukii uzaamatan wakuwaa Kaimana'o Doronaa taan idi konaukii-kinai unyukunuu iti.

⁷ Umashaapan ida'an kaiman, utukapa-kidan kaimana'o ukaduz ipai mishidainao ati, Macedonia na'iki Achaia Baara ii aka kidainauoz.

⁸ Mazan aonaa bauda'apa mani kaimana'o kuwai Tominkaru dau'u abata-kao unao di'iki Macedonia na'iki Achaia Baara ii aka. Mazan abata-kao kapam ipai amazada kawana'ati mishi umishidan Tominkaru manawun. Uruu idi aona'a naa wakuwaa nii unao dau'u powa'a, usha'apanum kau'an ipai'i naa manawun pidannao aitakan kaiman kida'o ukaduz.

⁹ Na'iki ipai kapam ikowaadan na'apam utaapan waunao kaiman, na'iki tuukii ukonaukii-kidan waunao wamakonkan dono na'ii. Na'iki ipai ikowaadan kapam na'apam utanawatinan wuru aia'a toma-kariwaiz karikaonan tominkarunao nii. Na'iki ikowaadan aizii uzaamata'a naa unaobanaa nii Tominkaru, wuru'u mishi'oraz manawun, karikaonanu'oraz pa'an ukakupan.

¹⁰ Na'iki ikowaada kapam na'apam uzaudapan naa uDani Jesus kaawan aokazi iki, uruu Tominkaru kadishita-kidauzoniaz pabaaranaa iki, na'iki uruu kazannaata'o ni'oraz waunao wapataka'uta-kao ai, diina'iti'i.

2

Paul morowautapankan daua'o Thessalonica ii

¹ Ukau'an wairibannao, ipai unao, uaitapa aonaa madiwautapa-ka'o mani karikaonan tawuru'u wamorowautapankauzonuz unao di'ii.

² Na'iki uaitapa na'apam waba'azootin-kida-kao, na'iki wapataka'uta-kao tuukii manawun Philippi ii, wakaawan ua'ii unao wiizi Thessalonica iti. Mazan Tominkaru kaminka'uta waunao, uruu idi ma'ozaka wakakuwaa-pan, wakowaadan Kaimana'o Kuwai Tominkaru di'iki'o unao ati. Pidannao, na'ii sannao maaiapakan pu'u, na'iki imaabata'azookan pu'u wakuwaa.

³ Mazan ipai waparadan kida sakitapa'o, aonaa pana'iti'o mani. Aonaa wamariidapan mani karikaonan unao. Na'iki aonaa waaipan idi'o mani karikaonan aimaakan u'ai.

⁴ Mazan wakowaada Kaimana'o Kuwai, na'apa Tominkaru aipan kawana'ati. Uzaamatanii waunao kowaadapa'o nii paparadan, na'iki uaitapa wakowaadan nii paparadan sakitapa. Wawa'atin, aonaa wakaimanda'azon idi'o mani karikaonan pidannao nyukunuu wa'ati. Mazan soo wakaimanda'azon pa'an Tominkaru nyukunuu wa'ati, uruu pa'an aitapa ipai wadi'itipan.

⁵ Mishi unao, uaitapa aonaa na'apainim wakaiman-dakoipauzon unao ati, waaipan idi mani ukaimanan wa'ati. Na'iki aonaa na'apainim wakaimand-ina'anan unao ati, waaipan idi mani karikaonan puraata unao ai. Kaina'a Tominkaru awunuutapa'o waunao.

⁶ Mishi wachi'ikapan na'iki wakowaadapan kaimana'o kuwai, ipai amazada kawana'ati. Mazan aonaa wanaubaa-kidina'azon idi'o mani karikaonan pidannao ati oo unao ati mani, aonaa.

⁷ Waaitapan pu'u padamata, Christ dyuudanii waunao kaudina'o nii pa'ati, mazan upu'u aonaa wa'atadinpan. Aonaa wapishautan unao ai aimaakan, oo wanyukunui mani, aonaa. Mazan kaiman pa'an wataapan

unao na'apa waudainao kawan manawun. Na'apa daroi taapan kawan paudainao.

⁸ Wamarainpan idi unao, minziiwa wakakuwaapan u'ati. Mazan aonaa bauda'apa mani karikaonan wana'akan Kaimana'o Kuwai Tominkaru di'iki'o unao ati, mazan waunao kapam, tuukii wataaina'azon na'iki wakaminka'uta'azon unao. Usha'apanum kau'an wamarainpan idi unao tuukii.

⁹ Utukapa sha'atii wakaduz wamakonkauzon dono na'ii, na'iki utukapa na'apam wakaudin an dadara. Wakowaadapan pu'u Kaimana'o Kuwai Tominkaru di'iki'o unao ati, upu'u wakaudin ipai kamoo na'iki ipai maruta'o, watorii-kinaa nii wawanyukunuu. Usha'apanum kau'an wamaapiakan idi wamizidin-kidan unao puraata dau'an.

¹⁰ Ipai unao, na'iki Tominkaru na'apa kapam, utukapa na'apam wamashaapan unao mishidainao bii an. Wamashaapan kaiman, sakitapa washa'apatinan, na'iki aonaa wakasharutaakan unao tuma.

¹¹ Uaitapa ipai na'apam wataapan unao na'apa pa'idiwaru kida, na'apa darui taapauzon kawan paudainao manawun.

¹² Tuukii wama'ozakadan unao nyukunuu waaipan idi umishidan powa'a zii. Na'iki tuukii wakamunankii-kidan na'iki wakaminka'utan unao, ubaiatan pu'u kasha'ora'o na'iki to'ora-karu, na'iki tuukii waaipan umashaapan kaiman powa'a zii Tominkaru aipan kawana'ati. Uruu Tominkaru dapadauta'oraz unao mashaapa'o nii patuma panaobanai-tinapa-kizi ii, konaunama'oraz manawun ukanadapan.

¹³ Karikaonan watoriinpan kawana'ati, "Kaiman," wakian Tominkaru ati unao dau'an. Usha'apanum kau'an, konaukii na'iki kaimanaiman uzaamatan unyukunuu iti wuru'u Tominkaru paradanz wakowaadaniaz unao ati. Umishida wuru'u uabataniaz wakuwaa, aonaa pidan di'iki'o kawan mani, mazan uabatanuz Tominkaru di'iki'o kawan pa'an, mazan mishi'o Tominkaru paradan wuru'u. Na'iki mishi'o wuru'u Tominkaru kaudinanuz ma'ozaka paparadan ida'an ipai unao nyukunuu ii, zaamatainaouz Jesus Christ panaobanaa nii.

¹⁴ Mishi unao mishidainaoouz Jesus Christ, aonaa uwiizi sannao naudapan unao, tuukii manawun ipataka'utan unao. Na'apa utaapa-kaou mishidainao Judea Baara iainao kawan. Tuukii pairibannao Jewnao pataka'utan idyaun i'zaamatan idi Christ Jesus panaobanaa nii.

¹⁵ Kotua'a naa Jewnao zowiipauzonii Tominkaru prophetinnoo. Uruu dauna'an Jewnao koshan zowia'o wanaobanaa Jesus. Na'iki kai Jewnao koshan pataka'uta'o waunao tuukii manawun. Tuukii manawun ito'oradan Tominkaru. Aizii ito'oradinan ipai pidannao ati.

¹⁶ Tuukii itiwaan pamashaatan waunao, wakowaadapan ai kaimana'o kuwai Gentilenao* ati. Aonaa iaipan wakowaadan i'ati, wuru dau'ana'a Tominkaru kazannaata'azonuz pidannao pa'oian ai. Uruu idi kaina'a itaapan tuubaru oia'o, pana'apainpan idi. Mazan aizii ibaiaapan ni'i naa Tominkaru to'oran.

Tuukii Paul tiwautan pamakon koshan mishidainao di'iti

¹⁷ Wairibannao, diiki'i wawa'akan unao, wawaata-kaou idi u'ai. Tuukii wanyukunuu kasha'oran, na'iki tuukii wadi'itinpan watukapa'azon idi koshan unao. Mishi munapo unao wa'ai, mazan wanyukunuu ii, karikaonan wataapan unao watuma.

* **2:16** *Gentilenao*: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

¹⁸ Tuukii padamata watiwautan wakiwan koshan unao di'iti. Ōgaruz manawun, Paul, powa'an kida'o padamata ōaipan ōmakon na'iti. Mazan tuukii manawun Satan awautapan waponaa.

¹⁹ Wamako'ozon na'iti, usha'apanum kau'an unao wuru'u wanyukunuu wiizi ni'oraz manawun. Diina'iti'i, wanaobanaa Jesus kaawan dono, waaitapa ipai unao na'ia'o nii kapam ukadishitan baokopa ba'orainao tuma. Unao ida'ana'o nii wuru'u watukapanuz konaukii-karu. Na'iki unao ida'ana'o nii wama'ozakadinan. Uruu idi mabaa'azo'o nii wakian wanaobanaa ati, "Waunao ida'ana'o wuru'u wunao da'anzu'u, wakowaadan idi i'ati Kaimana'o Kuwai," wakian nii.

²⁰ Mishi unao wuru'u wama'ozaka-kinaaz na'iki wakonaukii-kinaaz.

3

¹ Aizii wamaka'iitakan idi'i naa manawun wana'an da'a'a, maabataka-daun unao di'iki oo unao dau'an, tuukii wadopian. Wamako'ozon padamata unao di'iti, mazan aonaa turuu wamakon ipai daunuuda'u. Uruu idi dya'utam wawa'akinan da'a'a Athens ida'a.

² Mazan wadyuuda soo paba'oran karikaonan Timothy, wamin-kaudinan, kaminka'uupauzoz wakaudinan Tominkaru ati, na'iki kaminka'uupauzoz wakowaadapan Kaimana'o Kuwai Christ dau'u. Wadyuudan uruu, ma'ozakada'o nii unao nyukunuu, umishida-kinaa nii Christ powa'a zii manawun.

³ Usha'apanum kau'an aonaa waaipan aonaa bauda'apa unao kashadinan oo padantan powaa iti, upataka'uta-kao idi. Mazan aonaa umaaitapakanii mani wuru'u, ipai unao, uaitapa Tominkaru aipan kawana'ati'o wuru'u, ipai waunao mishidainao baiatan dikauda kida'o aimakaan Christ dikin ii.

⁴ Na'apa sha'atii tawuru'u wakuwaaz kiwiitapa, wamakonkan dono unao di'ii. Wakowaada sha'atii u'ati ipai waunao mishidainao, wabaiatan nii dikauda kida'o aimakaan Christ dikin ii. Aizii mishi utukapan ipai aimakaan sha'apan, na'apa manawun waparadan kawana'ati.

⁵ Uruu idi'o ōdyuudan Timothy unao di'iti. Ōmaka'iitakan idi'i naa manawun ōna'an da'a'a maabataka-daun unao dau'u, na'iki ōabata'azon idi na'apam unao nyukunuu, pakawan zii umishidan oo aona'a naa. Ōzaua-kidan Satan, wuru'u mariidapauzoz pidannao nyukunuu, tanawatin-kidan unao umishidapan ai Christ. Na'iki ōzaua-kidan utanawatin-kidan unao powaa iti. Umishiin an utanawatinan, ukau'an madiwautapa-ka'o karikaonan wuru'u wakaudinanuz.

⁶ Mazan Timothy kaawan dauna'an zii unao di'iki, wanyukunuu saabainan, ukowaadan idi wa'ati, pakawan umishidapan Jesus Christ, na'iki pakawan umarainpaakan. Na'iki ukowaadan wa'ati, karikaonan kapam unyukunuitapan waunao kaimana'o ida'an. Na'iki ukowaadan kapam wa'ati tuukii utukapa'azon waunao, na'apa watukapa'azon kawan unao.

⁷ Wairibannao, wabaiatan pu'a'o manawun dikauda kida'o aimakaan wuru'u waabatanuz unamunaa pakawan umishidapan, na'iki sariapa mishi wanyukunuu wama'ozakadinan.

⁸ Aizii sooka'a naa wanyukunuu, waabatan idi pakawan zii ma'ozaka umishidapan Christ.

⁹ Tuukii manawun wakonaukii-kidan Tominkaru, "kaiman" wakian u'ati unao dau'an. Na'iki Tominkaru aitapa na'apam ukonaukiidan wanyukunuu, waabatan idi kuwai unao dau'u.

¹⁰ Ipai kamoo na'iki ipai maruta'o wapishautan Tominkaru watoriiinpan ida'an u'ati, marii kizi uda'atan waponaa nii, wamako-kinaa nii unao

di'iti, waipaida'an kizi'i naa wakuwaa aona'oraz zii wakowaadan u'ati, unyukunuu ma'ozaka-kinnaa nii, na'iki umishida-kinnaa nii Christ powa'a zii manawun.

¹¹ Marii Tominkaru, waDaruz na'iki wanaobanaa Jesus da'atan waponaa, wamako-kinnaa nii unao di'iti.

¹² Marii wanaobanaa taan marainpaaka-karu unyukunuu iti, umarainapa kizi ipai uiribannao, na'iki ipai ba'oran pidannao powa'a zii kiwiini'o ai, na'apa wamarainpauzon kawan unao.

¹³ Aizii umarainpaakan an mishi powa'a zii, wanaobanaa ma'ozakadan nii unyukunuu ipai oia'o ai. Na'iki Tominkaru waDaru tukapan nii unyukunuu, kaiman kida pa'idiwaru. Uruu idi aona'o nii uba'azootinan, utukapan idi unao kaimanainao pidannao nii, ukadishitan dono ukanaapu iti diina'iti'i, wanaobanaa Jesus kaawan dono baokopa papidanannao tuma.

4

Na'apam nii mishidainao mashaapan Tominkaru ati

¹ Wairibannao, mishi watomina-kidan unao kaiman kida'o mashaapaku-karu dau'u, umashaapa-kinnaa nii kaiman manawun, Tominkaru nyukunuu kawana'ati. Na'apa'a naa mishi umashaapan watomina-kidan kawana'ati unao. Mazan aizii wanaobanaa Jesus aipan kawana'ati, waaipan umashaapan kaiman, powa'a zii umashaapauzon ai kiwiin.

² Mazan ipai unao uaitapa wanaobanaa Jesus aipan kawana'ati'o, na'iki ukakinaotan kawana'ati'o waunao wuru'u wakakinaotanuz kapam unao.

³ Tominkaru aipan ipai unao taapan unyukunuu kaiman pa'idiwaru pa'ati, uaipan upana'adan unyukunuu ipai oia'o ai. Na'iki aonaa uaipan umashaapan madoronaa-daun zunnao tuma, oo daonaioranao tuma.

⁴ Ipai unao daonaioranao, Tominkaru aipan umashaapan kadoronaa zoobaba udaiaro tuma. Umashaapa kizi kaiman uawun za'a, na'iki umashaapa kizi kapam kadoronaa zoobaba ipai pidannao awun za'a.

⁵ Aonaa uaipan ukiaapan udaiaronaa madoronaa-daun, ba'oran pidannao mashaapan kawan, maaitapa-kainaouz Tominkaru.

⁶ Ukau'an marii umashaapan kapam aitapin ipai uiribannao tuma. Aonaa Tominkaru aipan uantamikiipan oo ukimudautan uiribannao, paudaiaro oo paudaiaru dau'an. Usha'apanum kau'an na'ia'oram pidan antamikiipa'o pairiban na'apa, Tominkaru pataka'utan nii uruu tuukia'o ida'an manawun. Na'apa sha'atii tawuru'u wakakinaopauzonuz unao, ipai wakowaadan u'ati na'apa kida'o dau'an wamakonkauzon dono unao di'ii.

⁷ Aonaa Tominkaru zaamatan waunao mishidainao mashaapa'o nii mani madoronaa-daun, mazan uzaamatan waunao mashaapa'o nii kaiman manawun.

⁸ Aizii na'ia'oram pidan maizo'atika'o oo dikintapa'o wuru'u di'oraz kiki-naori'i, aonaa pidan kakinaori mani wuru'u udikintapaniaz, mazan udikintapan kakinaorii Tominkaru di'iki'o, taa'oraz wa'ati Kaimana'o Doronaa.

⁹ Aizii, mishidainao marainpaakan dau'an, ipai'i naa pa'an unao aitapan. Ukau'an aona'o nii pa'an wasaadan u'ati oo wakakinaowan unao powa'a zii koshan. Usha'apanum kau'an ipai'i naa Tominkaru tominapa-kidan na'iki ukakinaotan unao marainpaaka-karu dau'u.

¹⁰ Uruu idi utominapa-kida-ka'o kawana'ati mishi umashaapan, na'iki ukawana'ati kapam umarainpan ipai mishidainao, wuru'u kawizi-tinpainao kidaz Macedonia Baara ii aka. Mazan wairibannao, tuukii waaipan umarainpan uiribannao, powa'a zii manawun kiwiitapa'o ai.

¹¹ Waaipan umashaapan kaiman, na'iki mashaa, uiribannao bii an kida. Mana'a ukadakinapa-kida'ana'a oo udi'itapa'ana'a uiribannao kaudin-kizi, mazan udi'itinapa pa'an ukaudin-kizi kida dau'u. Mana'a uzoono'ona'a ukaudinan ai, ukaudin mishi'oraiman minziwa, uikoda kizi uaipan ati aimakaan umashaapa-kinnaa nii, aonaa kizi udopian ba'oran pidannao ati. Ukau'an usha'apatina'a naa, na'apa wakakinaotauzon kawana'ati unao.

¹² Aizii, mishi usha'apatinan an na'apa, tuukia'o nii mamishida-kainao di'itapan ukaduz, tuukia'o nii ikiba'azoo-kidan pasha'apaapan dikauda kida'o aimakaan uawun za'a. Na'iki uikodan nii ipai aimakaan u'ati, aonaa kanoma'o nii uaipan ba'oran pidannao ai.

Jesus wa'atin nii

¹³ Wairibannao wakowaada'azon ipai unao ati, waaipan uaitapan kaimanaiman mawakainao pidannao dau'an. Aonaa kizi unyukunuu kasha'oratinan idau'ati, ba'oran pidannao kawan, aona'oraz itaitapan kakupakaru nii karikaonan Tominkaru tuma diina'iti'i.

¹⁴ Wamishida Tominkaru kadishita-kidan Jesus pabaaranaa iki, ukau'an wamishida kapam, diina'iti'i na'apa'o nii Tominkaru kadishita-kidan ipai mawakainao wuru'u zaamatainao kidaz Jesus panaobanaa nii. Na'iki ipai'o nii uzaida-kidan idyaun pa'idi'iti, diina'iti'i Jesus tuma.

¹⁵ Aizii watominapa-kida'azon unao na'apa Naobanai Jesus kiauzon kawana'ati. Jesus kaawan dono, aona'o nii wakiwiitan mawakainao ua'ati.

¹⁶ Mazan diiwa'o nii wanaobanaa paradan abata-ka'o, na'iki diiwa'o nii angelnao zowaunaa paradan abata-ka'o kapam, na'iki diiwa'o nii Tominkaru kuwudu* aran abata-ka'o, na'iki wanaobanaa wa'atin ni'i naa aokazi iki. Na'iki mawakainao wuru'u zaamatainao kidaz Christ panaobanaa nii, kadishitan ni'i naa pabaaranaa iki kiwiin.

¹⁷ Udauna'an ipai waunao mishidainaouz, wuru'u kakupainao kidaz zii, sawata'aka-ka'o ni'i naa isha'iz bii iti baokopa kadishitainao tuma. Na'ia'o ni'i naa waikodapan wanaobanaa isha'iz bii ii. Uruu dauna'an wamashaapan ni'i naa utuma karikaonan.

¹⁸ Ukau'an ukowaada kapam ipai uiribannao ati wuru'u Jesus paradan kidaz, aonaa kizi ikasha'oratinan pairibannao dau'an, wuru'u mawakainao kidaz naa.

5

Jesus wa'atin nii kaina'iki masha'apakiaka

¹ Aona'o nii pa'an wasaadan u'ati oo wakainaabatan u'ati na'apainim nii manawun wuru'u amazada sha'apanuz kaikapa'a.

² Usha'apanum kau'an ipai unao, uaitapa bauda'apa kamoo wanaobanaa kaawan nii masha'apakiaka, pidannao mazaudinapakan pu'u. Na'apa'o nii koidimiki kaawankan kawan aiwaka'an pidan dapu iti masha'apakiaka, aonaa pidan zaudinpan pu'u mani.

³ Pidannao kadakotinan pu'u pairibannao tuma, "kaiman mishi wawiizi, aonaa kanom towauda'utan wamashaapan," ikaiainpan pu'a'o nii, kichana'iki-kia'o kamoo kaawa'akan. Idopian nii mazan aonaa na'itim nii isha'apatinan oo ikidoopan u'ai. Na'apa zun kaudanipa'azon kawan, okaziwaapa'akan masha'apakiaka, aonaa ozaudinpan pu'u mani, mazan aonaa na'itim okidoopan u'ai.

⁴ Mazan ipai unao wairibannao, koditainau'u naa pa'an maruta'o-karu iki. Ukau'an wanaobanaa kamoon kaawan dono, aona'o nii pa'an

* **4:16 kuwudii:** Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

upadaida'anata-ka'o, koidimiki padaida'antankan kawan pidan aiwaka'an, umazaudinkan pu'u.

⁵ Usha'apanum kau'an ipai unao mishidainao pa'an wanaobanaa Jesus, na'iki unao mashaapainao Kanada'o-karu'u, aonaa mashaapainao mani maruta'o-karu'u.

⁶ Ukau'an mana'a wada'awupa'ana'a, maruta'o sanna'o na'iki da'awupauzo pidannao kawan. Mazan marii pa'an waabatapan na'iki wazaudinpan naa, wanaobanaa kaawan ua'ii.

⁷ Aizii maruta'o sannaouz ipai Isha'apatan aimakaan soo maruta'o bii'i. Ida'awupan nii aiwaka'an, aizii ituzapan nii na'iki Ipo'idipan nii aiwaka'an.

⁸ Mazan waunao mashaapainaoz Kanada'o-karu'u, marii pa'an wamashaapan aitapin. Marii wakazannaatinpan wamishidan ida'an powa'a zii, na'iki wamarainpan ida'an Tominkaru na'iki wairibannao, na'iki wamishidan ida'an kaini'iki'o nii wanaobanaa wa'atin, ukazannaata'anan waunao oia'o ai.

⁹ Mishi Tominkaru zaamatan waunao, aonaa papataka'utan ni'o mani wa'oian dikiin ii. Mazan uaipan pa'an pakazannaatan waunao wa'oian ai, wamishidan ida'an Jesus mawakan wa'ati, na'iki wazaamatan ida'an Jesus Christ wanaobanaa nii.

¹⁰ Uruu mawaka'oraz ipai waunao mishidainao ati. Ukau'an umawakan idi wa'ati, ipai waunao kakupainao na'iki ipai mawakainao, wamashaapan nii baokopa utuma ukaawan dono.

¹¹ Ukau'an ipai unao ōiribannao, ōaiapa pakawan ukaminka'uupan na'iki utominapa-kidan uiribannao, uma'ozakada kizi Inyukunuu.

Na'apam nii mishidainao mashaapan na'iki itaapaakan

¹² Wairibannao, tuukii waaipan utaapan ukazowautapikinao kaiman manawun. Aonaa ukashadapauta'ana'a Idyaun. Usha'apanum idi dadara'o wuru'u ikaudinanuz unao bii an. Ikaudinan unao ati'o, uaitapa-kinaa nii kaimana'o mashaapa-karu, wanaobanaa aipan kawana'ati.

¹³ Ukau'an mana'a ukashadapauta'ana'a Idyaun. Mishi'oraiman umarinapa Idyaun powa'a zii, itominapa-kidan idi unao kaimana'o aimakaan kida dau'u. Umashaapa kapam kaiman baokopa uiribannao tuma, mana'a uto'orataakapa'ana'a.

¹⁴ Wairibannao, tuukii kapam waaipan ukakinaotan zoonzionao, uduyuda ikaudinan. Uma'ozakada na'iki utominapa-kida pidannao aona'oraz zii Inyukunuu ma'ozakan aimakaan sha'apan an I'ati. Na'iki ukaminka'uta mishidainao wuru'u aona'oraz zii Iaitapan oo ituruan pamashaapan Tominkaru aipan kawana'ati. Na'iki aonaa udopiidina'ana'a uiribannao sha'apatinan an kona'ii.

¹⁵ Aizii utukapan an uiribannao sha'apatan dikauda kida'o aimakaan pairiban ati, mana'a ukashaapa'ana'a Ikaunaatinan powaa iti dikauda'o ida'an pairiban ati. Utiwaa mishi'oraiman utukapa-kidan kaiman kida'o mashaapa-karu ipai mishidainao ati, na'iki ipai ba'oran pidannao ati, ukaminka'uaakaan ida'an.

¹⁶ Umashaapa'a naa konaukii ipai kamoo.

¹⁷ Na'iki aonaa usookada'ana'a utoriinpaazon. Utoriinapa ipai kamoo.

¹⁸ Karikaonan ukonaukii-kida Tominkaru, aimakaan dikauda'o sha'apan an u'ati, na'iki kaimana'o sha'apan an u'ati. Na'apa'o nii wuru'u Tominkaru aipanuz umashaapan, wuru'u unaobanaitapanuz Christ Jesus.

¹⁹ Mana'a umashaata'ana'a Kaimana'o Doronaa kaudinan unyukunuu ii.

²⁰ Mana'a ukashada'ana'a oo udakoopa'ana'a pidannao kuwaa, ikowaadapan an Tominkaru di'iki'o kuwai.

²¹ Uabatapa kaimanaiman, na'iki udi'itapa kaimanaiman wuru'u ikuwaa kidaz, utukapa kizi ikuwaa mishiin, umishida kizi na'iki uda'an kizi wuru'u kaimana'oraz parada-karu.

²² Mana'a unyukunuu na'apa'ana'a ipai na'apa'oram oii kida'o aimakaan dau'ati.

²³ Marii Tominkaru, taapa'oraz pidan nyukunuu kaiman, saabaan unyukunuu ipai oia'o ai. Marii kizi utaapan ipai daunuuda'u unanaa, unyukunuu na'iki udoronaa, aonaa kizi uba'azootin-kida-kaao, wanaobanaa Jesus Christ kaawan dono.

²⁴ Aizii wuru'u dapadauta'oraz unao, aonaa na'apainim ukasharutinan, ukau'an usha'apatan nii ipai aimakaan na'apa pakiauzon kawana'ati.

²⁵ Unyukunuitapa pa'i waunao utoriinpan kawana'ati Tominkaru ati.

²⁶ Konaukii unaubaa umin-mishidannao ubaokopatinan dono.*

²⁷ Aizii wanaobanaa aipan kawana'ati, wapishaan unao tuukii, marii kizi uabata-kidan ipai mishidainao ati wuru'u di'oraz kaarita wasaadaniaz.

²⁸ Marii wanaobanaa Jesus Christ kamunanun ipai unao ati.

* 5:26 Paul dono'o mishidainao baokopatinan dono, itukapa-kidan panaubaan oo pakonaukii-kidan pamin-mishidannao pakissitan ida'an idyaun pakaozoo ati oo pataawu ati oo panaadon paka'u ati.

Itamautan Paul Kaaritan Thessalonica Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita dau'o

Paul saadan koshan kaarita mishidainao ati wuru'u Thessalonica iainaouz. Usha'apanum kau'an uabatan idi ipozawaabi'iinan naa Jesus kaawan dau'an. Ba'orainao kowaadan kaawa'ora'a naa Jesus. Uruu idi Paul kowaadan i'ati pakaaritan ida'a, aonaa mishi'o mani wuru'u iparadanuz, aonaa zii Jesus kaawan. Uruu idi ukowaadan naa i'ati na'apam nii amazada sha'apan Jesus kaawan ua'ii.

Na'iki pakaaritan ida'a Paul nyukunuu-kidan mishidainao ati, marii kizi pakawan itaapan ma'ozaka wuru'u pamishidanuz, ibaiatan pu'u dikauda kida'o aimakaan na'iki ipataka'uta-ka'o pu'u. Na'iki unyukunuu-kidan kapam i'ati, marii kizi ikaudinan minziiwa, ikoda-kinaa nii puraata patorii-kinaa nii aimakaan oo wanyukunui pa'ati, na'iki pairibannao ati.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadin-kizi 1:1-2

Tominkaru konaukii-kida-ka'o mishidainao dau'an 1:3-12

Zaudinapa-karu Naobanai Christ kaawan ua'ii 2:1-17

Mishidainao ma'ozakada-ka'o imashaapa kizi kaiman 3:1-16

Kaarita katokonota-ka'o 3:17-18

1 Di'oraz kaarita, oġaru Paul, Silas na'iki Timothy saadani, ipai mishidainao ati, Thessalonica iainaouz. Wuru'u zaamatinpainao kidaz waDaru Tominkaru di'iti, na'iki Naobanai Jesus Christ di'iti.

2 Marii waDaru Tominkaru na'iki Naobanai Jesus Christ kamunanun unao ati, na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii.

Pidannao tiwaa-kida-ka'o nii Jesus kaawan dono

3 Wairibannao, karikaonanuo'o nii wakonaukii-kidan Tominkaru unao dau'an. Kaimana'o wuru'u na'apa-karuz u'ati, usha'apanum kau'an unao mishidan idi Christ powa'a zii manawun. Na'iki utukapa-kidan idi kapam ukamarainapanun, uiribannao ati powa'a zii.

4 Uruu idi konaukii, na'iki mabaa'azoo wakakuwaapan unao dau'an ba'oran mishidainao ati, wuru'u ba'oran wiizai ii aka kidainaouz. Wakowaadan i'ati, upataka'uta-ka'o pu'u, na'iki ubaiatan pu'u dikauda kida'o aimakaan, mazan upu'u aonaa ukashadinan. Mishi'oraiman ma'ozaka utaapan unyukunuu, na'iki pakawan umishidapan Christ.

5 Mazan wuru'u unao baiatani kida ida'an, Tominkaru tukapa-kidan patumaaka na'iki sakitapa pasha'apatan aimakaan. Uruu idi diina'iti'i konaukia'o nii Tominkaru morota-kidan unao pa'ida'ati umashaapa kizi utuma karikaonan unaobanai-tinapa-kizi ii. Una'apan idi'o wuru'u upataka'uta-kaooz kai.

6 Mazan Tominkaru, usha'apatan nii ipai aimakaan patumaaka na'iki sakitapa, upataka'utan nii kapam ipai wuru'u pataka'utainaouz unao,

7 na'iki usookadan nii unao ai na'iki waunao ai, ipai wuru'u kai'oraz wapataka'uta-ka'o. Ukau'an ipai'o nii Tominkaru sha'apatan aimakaan na'apa, uduyudan dono'o naa Jesus aokazi iki baokopa pa'angelinnao tuma, ma'ozaka kidainaouz manawun.

8 Na'iki uwa'atin nii kaina'iki maodapa'o tikazi bii an, upataka'uta'anan naa ipai pidannao wuru'u dikintapainao kidaz Tominkaru paradan, na'iki wuru'u mamishida-kainao kidaz Kaimana'o Kuwai, wanaobanaa Jesus dau'oraz.

⁹ Ukau'an wanaobanaa pataka'utan nii İdyauñ dikauda'o ida'an manawun, ukaawan dono. Aona'o nii ukashaapan İmaonapadinan padazaba ati, na'iki aonaa na'apainim nii İtukapan umashaapa-kizi, wuru'u konaunama'o na'iki amanawunu'oraz ukanadapan pama'ozakan ida'an manawun.

¹⁰ Uruu kamoo dono, ipai'o nii upidanannao kasaba'ukinan u'idi'iti, İtukapan niizu konaunam na'iki tuukia'o nii İkonaukii-kidanuz, usha'apatan idi İ'ati kaiman kida'o manawun aimakaan. Aizii unao ipai'o nii kapam na'ii upidanannao bii ii, usha'apanum kau'an umishidan idi wakuwaa uruu daua'o.

¹¹ Uruu idi karikaonan da'i watoriinpaizon Tominkaru ati unao dau'an. Marii kizi usaabaan unao kaiman, uzaamata kizi wuru'u kaimana'oraz mashaapa-karu, ukowaadaniáz pataa'azon papidanannao ati. Na'iki marii kizi utaan pama'ozakan unao ati, umashaapa kizi kaiman manawun, na'apa umashaapa'azon kawan kaiman. Na'iki watoriinpan marii kizi uma'ozakadan unao, aonaa kizi umuudan ukaudin-kizi, wuru'u usha'apaapanii kidaz, umishidan idi manawun Jesus, ukaudin kizi ati utokon iti.

¹² Uruu idi tuukia'o nii Jesus konaukii-kida-kaó, unao mashaapan idi u'ati kaiman manawun. Na'iki unao tuukia'o nii kapam ukonaukii-kida-kaó, usha'apanum kau'an unao Jesus pidanannao. WaTominkarun, na'iki Naobanai Jesus Christ, kamunanun ida'ana'o wuru'u kaiman kida'o aimakaan sha'apata'azoo-kaóaz unao ati diina'iti'i.

2

Dikintapa'o manawun pidan daua'o

¹ Aizii ökowaada'azon unao ati na'apam nii wanaobanaa Jesus Christ kaawan, na'iki na'apam nii ipai waunao mishidainao baokopata-kaó utuma. Öiribannao, tuukii manawun ökia'azon unao ati aizii,

² mana'a utaria'ana'a, oo udopia'ana'a maaitapinaka-daun manawun, uabatan idi wuru'u pidannao kianuz, "Kaawa'a naa Naobanai Kamoon." Na'iki ba'orainao kian idi u'ati, "Na'apa sha'atii Kaimana'o Doronaa kowaadan ö'ati." Aizii ba'orainao kian, "Na'apa sha'atii tawuru'u Paulnao kakuwaa-patinanz." Na'iki kaina'a ba'orainao kian, "Na'apa sha'atii tawuru'u Paulnao saadanii kaarita kianuz."

³ Aonaa waaipan umariida-kidinan. Aona'o nii wanaobanaa kamoon kaawan na'apa. Mazan ukaawan nii, mamishida-kainao iribainan ana'o ni'i naa manawun, na'iki idikintapan ana'o ni'i naa Tominkaru udawun iti manawun. Na'iki kaina'a'o nii zii kapam pidan oia'o manawun aidinan. Uruu dikintapa'oraz manawun Tominkaru, ipai pidannao ai. Mazan diina'iti'i Tominkaru pataka'utan niizu, ukabootan niizu Tuubaru'o Tikazi wu'iti.

⁴ Aizii uaidinan dono'o naa wuru'u dikintapa'oraz pidan, tuukia'o nii u'atadinpan, udakotinpan nii tuubaru'o nii manawun, ipai wunao aia'a toma-kariwainao kidaz tominkaru nii, na'iki ipai wunao aia'a pidannao dakotapanii kidaz patominkarun nii. Atii umorotan nii na'iki usakanatan nii Tominkaru, mishi'oraz manawun dapu iti. Na'iki ukian nii padau'an, "Ögaru Tominkaru."

⁵ Ökowaada'a naa sha'atii u'ati ipai na'apa kida'o dau'an ömakonkazon dono unao di'ii.

⁶ Ukau'an uaitapa kanom wuru'u awautapa'oraz oia'o pidan ukaawan ai kai. Ukaawan nii soo Tominkaru aitanii kamoo kawana'ati.

⁷ Kai kaina'a'a naa Satan, wuru'u tuukia'oraz manawun uaipan pidannao dikintapan Tominkaru, kaina'a ukaudin wabii an, aonaa uaitapa-kaó, soo

Tominkaru ida'an turuu waaitapanuz. Mazan wuru'u awautapa'oraz oia'o pidan, una'ian nii uawautapanuz, atii Tominkaru zikadanuz.

⁸ Uruu dono'o ni'i naa pa'an wuru'u oia'oraz pidan aidinan. Mazan na'apainim wanaobanaa Jesus kaawan, ukabootan nii sariapa wuru'u oia'oraz pidan paparadan ida'an, na'iki umainaabatan niizu pakanadan idi manawun.

⁹ Aizii wuru'u oia'oraz pidan, wa'ati'o ni'oraz kaina'iki, ukaawan nii ma'ozaka'o ida'an, usha'apanum kau'an Satan taan nii uma'ozaka-kinaa nii, usha'apanum kau'an aonaa ikonaukii-kidan na'iki aonaa imishida'azon Tominkaru paradan, wuru'u mishi'oraz manawun. Ukau'an aona'o nii ukazannaatan idyaun.

¹⁰ Na'iki ukaiwaan nii pabi'inaaka dikauda kida'o manawun aimakaan, pamariida-kinaa nii pidannao, wuru'u Tominkaru pataka'utan niinaouz. Usha'apanum kau'an aonaa ikonaukii-kidan na'iki aonaa imishida'azon Tominkaru paradan, wuru'u mishi'oraz manawun. Ukau'an aona'o nii ukazannaatan idyaun.

¹¹ Mazan aizii imamishidakan idi, Tominkaru sharakadan naa inyukunuu, marii kizi'i naa imishidan, wuru'u oia'o pidan mariidapa-kinaa kidaz idyaun.

¹² Ukau'an ipai pidannao aona'oraz imishidan wuru'u mishi'oraz kuwai, na'iki naudapainouz pasha'apaapan oii kida'o aimakaan, Tominkaru pataka'utan nii idyaun.

Unao zaamata-ka kazannaatina'o nii

¹³ Ōiribannao, karikaonanuo'oo nii wakonaukii-kidan Tominkaru unao dau'an, wanaobanaa marainapaniinaouz manawun. Mishi Tominkaru so'otan kiwiin unao,* ba'orainao bii iki kazannaatina'o nii. Ukazannaatan unao Kaimana'o Doronaa saabaan ida'an unao, Tominkaru pidannao nii, na'iki umishidan ida'an wuru'u mishi'oraz kuwai, Christ daua'oraz.

¹⁴ Mishi Tominkaru dapadan unao pa'ida'ati, wuru'ida'ana'a Kaimana'o Kuwai wakowaadapauzonii kidaz unao ati. Na'iki udapadan unao pa'ida'ati, marii kizi baokopa unao konaukii-kida-ka'o diina'iti'i, wanaobanaa Jesus Christ konaukii-kida-ka'o dono.

¹⁵ Ukau'an ōiribannao, ma'ozaka'a naa pa'i utaapa unyukunuu, mana'a usookada'ana'a umishidapan wuru'u wakowaadapauzonii kidaz unao ati. Watominapa-kida-kinaz unao wamakongan dono'oraz da'i uwiizi ii, na'iki wuru'u wasaadanii kidaz da'i unao ati wakaaritan ida'a.

¹⁶ Aizii watoriinpan unao dau'an wanaobanaa Jesus Christ ati, na'iki Tominkaru waDaru ati. Uruu marainpa'oraz ipai waunao na'iki unao. Na'iki uruu taa'oraz karikaonan wanyukunuu ma'ozaka-kinaa nii, pakamunan idi manawun waunao ati. Na'iki utaanii mishida-karu wa'ati, karikaonan kizi wazaudapan wuru'u kaimana'o aimakaan, ukowaadaniaz pataa'azon wa'ati.

¹⁷ Na'iki watoriinpan marii kizi wanaobanaa Jesus Christ, na'iki Tominkaru waDaru ma'ozakadan unyukunuu powa'a zii, ukaminka'uta kizi unao, karikaonan kizi usha'apatan kaiman kida'o aimakaan, na'iki karikaonan kizi ukakuwaapan kaiman kida'o aimakaan dau'u.

3

Paul na'iki uminauda'unao aipan toriinapa-karu pa'ati

* 2:13 Tominkaru so'otan kiwiin unao oo "Tominkaru zaamatan unao amazada sakadinan iki."

¹ Wairibannao, aizii wakatokontan ua'ii wakaaritan, wakia'azon unao ati baukapa'a naa. Karikaonan waaipan utoriinpan wa'ati. Marii kizi powa'a zii kaimana'o kuwai wuru'u wanaobanaa daua'oraz, iribainan kadimana'o ida'an. Marii kizi kapam pidannao zaamatan wuru'u kaimana'oraz kuwai konaukii panyukunuu iti, na'apa unao kawan.

² Na'iki waaipan utoriinpan Tominkaru ati ukazannaatapa kizi waunao, oiainao pidannao sha'apatan ai waunao. Usha'apanum kau'an, kaina'a ba'orainao aonaa imishida'azon wuru'u kaimana'oraz kuwai.

³ Mazan wanaobanaa kaimana'o manawun. Karikaonan'u nii utaan unyukunuu ma'ozaka-kinaa nii. Na'iki ukazannaatapan nii unao, Satan sha'apatan ai unao.

⁴ Wanaobanaa taan idi waaitapa-kinaa nii, waaitapa ipai'o nii usha'apatan aimakaan wakuwaa kawana'ati, na'iki wamishida, pakawanu'o nii usha'apatan ipai wuru'u usha'apatauzonii kidaz aimakaan, wakuwaa kawana'ati.

⁵ Watoriinpan unao ati, marii kizi wanaobanaa taan waaitapa-kinaa nii mishi Tominkaru marainpan unao tuukii manawun. Na'iki marii kizi uma'ozakadan unao nyukunuu, na'iki utuuda kizi ubaiatan kasha'ora kida'o aimakaan. Na'apa Christ pataka'utauzo-ka, ubaiatan kasha'ora kida'o aimakaan.

Kaudin-karu daua'o

⁶ Wairibannao, wanaobanaa Jesus Christ aipan kawana'ati, tuukii wakia'azon unao ati aizii. Aonaa ubaokopatina'ana'a mishidainao tuma, wuru'u zoonzionao kidaz, aona'oraz imashaapa'azon wakakinaotan kawana'ati idyaun.

⁷ Usha'apanum kau'an ipai unao, waaitapa ipai'o nii usha'apatinan, na'apa waunao sha'apatinauzon kawan. Wamakonkauzon dono unao di'ii, utukapa na'apam wakaudin-an dadara, aonaa wazonon.

⁸ Aonaa na'apainim wamizidin-kidan unao, na'iki aonaa wazaamatauzon unao ai aimakaan oo wanyukunui mawinipinaa-daun. Mazan karikaonan da'i wakaudin-an dadara, ipai kamoo na'iki ipai maruta'o, aonaan idi waaipan wamizidin-kidan unao.

⁹ Turua'o padamata wazaamatan aimakaan kida unao ai. Mazan aonaa wazaamatan aimakaan u'ai, usha'apanum kau'an waaipan idi'o utominpan waunao di'iki, ukaudin-kizi na'apa waunao kawan uikoda-kinaa nii aimakaan kida u'ati.

¹⁰ Kaikapa sha'atii tawuru'u wakiauzonuz unao ati, wamakonkauzon dono na'ii. "Na'ia'oram pidan aona'o ukaudina'azon, aonaa utaa'ana'a uwanyukunuu nii."

¹¹ Waparadan u'ati kaikapa'a, usha'apanum kau'an, kaina'a zii waabatan unao bii'i mishidainao, aonaa ikaudina'azon, paikoda-kinaa nii aimakaan. Imashaapa'azon kana'apan karikaonan, soo ichi'ikina'azon, ikashadautan na'iki ikadakinapa-kidan karikaonan pidannao kaudinan.

¹² Aizii Naobanaj Jesus Christ aipan kawana'ati, wakakinaowa'azon na'iki wadyuudan tuukii ipai zoonzionao pidannao, marii kizi'i naa zoobaba imashaapan aita-pin, marii ikaudinan minziwa na'iki mashauda'u, iikoda kizi'i naa aimakaan pa'ati, na'iki pairibannao ati.

¹³ Aizii unao wairibannao, mana'a ukashadina'ana'a usha'apaapan ai wuru'u kaiman kida'oraz aimakaan.

¹⁴ Panaadon kaina'a'o nii pidan unao bii'i, aonaa uabata'azon na'iki umishida'azon wuru'u wasaadaniaz unao ati wakaaritan ida'a. Aizii

na'ia'oram pidan dikintapa'o wuru'u parada-karu kidaz, marii ukowaada-kao ba'oran mishidainao ati, aonaa kizi ikaminauda'utinan u'idi. Marii kizi uba'azoinpan paaipan ati.

¹⁵ Mazan mana'a utaapa'ana'a uruu uto'ora kizi ni'i naa karikaonan. Mishi'oraiman ukakinaofa uruu kaimana'o ida'an, utukapa kizi wuru'u pa'oianuz. Usha'apanum kau'an unao min-mishidan wuru'u uruuz.

Paul katokontan pakaaritan

¹⁶ Aizii watoriinpan wanaobanaa ati, taa'oraz kaimana'o mashaapa-karu wa'ati, marii kizi utaan karikaonan unao ati kaimana'o mashaapa-karu. Na'iki marii wanaobanaa mashaapan karikaonan unao tuma.

¹⁷ Ipai okaaritan tokon ii, karikaonan o'saadauzon o'ka'u ida'an kaikapa'a: "Ogaru Paul, o'naubaan ipai unao." Ukau'an aonaa umainaabanan, na'iki aitapa-karu nii, o'garu di'iki'o wuru'u kaarita kidaz.

¹⁸ Aizii watoriinpan, marii kizi wanaobanaa Jesus Christ tukapa-kidan pakamunanun ipai unao ati.

Kiwiini'o Paul Kaaritan Timothy Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Timothy uruu pa'ina'o daonaiora, umashaapan Lystra ia'o. Uruu'o zii uabatan dono Kaimana'o Kuwai Jesus Christ dau'u, tuukii umishidanuzu. Uruu idi uzaamatan Jesus panaobanaa nii.

Aizii itamautan ida'a Paul makon Lystra iti, uru'u naa una'akan Timothy patuma, utominapa kizi u'idi'iki pakowaadapan dau'u Kaimana'o Kuwai Jesus Christ dau'u. Uruu idi Timothy chi'ikapan ipai wiizai kawana'ati ukaminka'uupan naa Paul kowaadapan Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u. Atii kotua'iki ukaudinan utuma.

Uruu dauna'an Paul wa'akan naa Timothy Ephesus ii, utominapa-kida kizi'i naa mishidainao na'ii. Uruu dono pa'ina'o zii Timothy. Upu'u mazan udaru'o kaudin-kizai taa-ka'o u'ati. Uruu idi na'ia'a naa ukaudinan Ephesus ii.

Ukaudinan dono'o naa na'ii, Paul saadan pakaaritan u'ati, uma'ozakadainaa nii unyukunuu, kaiman kizi na'iki ma'ozaka kizi usha'apatan pakaudin-kizi. Na'iki ukakinaowan kapam uruu, uaitapa kizi na'apam nii pana'akapan wuru'u pakaudin-kiziz. Tuukii uaipan Timothy kakinaowan pidannao na'ii, wunao aia'a tominapa-kidainaoz pidannao pana'iti karikaonan.

Na'iki ukowaada-kida kapam pakaaritan ida'a, sha'apa'oram pidannao uaipan zaamata-ka'o kazowautapainao nii mishidainao. Na'iki ukakinaowan kapam Timothy, uaipan umashaapan kaiman, kadoronaa. Na'iki ukowaadan u'ati na'apam nii utominapa-kidan mishidainao. Ukowaada kizi i'ati na'apam mishidainao aiapa-ka'o imashaapan. Imashaapa kizi kaiman, karikaonan kizi kapam ikaminka'utan pairibannao.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadin-kizi 1:1-2

Kazowautapainao na'iki kaudinainao choochi ii 1:3—3:16

Kakinaorii Timothy ati'o 4:1—6:21

¹ Di'oraz kaarita o'garu Paul, Christ Jesus apostlen di'iki'o. Tominkaru wakazannaatapiki aipan ati'o o'apostle-tinan na'iki Christ Jesus aipan ati'o, uruu wazaudapaniaz wa'atin.

² Aizii o'saadon wuru'u di'oraz kaarita'a pugaru Timothy ati'o, o'dani kawanu'oraz manawun o'taapan, pumishidan idi Christ. Marii Tominkaru waDaru na'iki Christ Jesus wanaobanaa kamunanun pu'ati, na'iki ukamunan-kida kizi pugaru, na'iki utaa kizi punyukunuu kaiman-kinaa nii.

Timothy kakinao-ka'o mariidamiki pidannao ai

³ O'saadon kaarita o'aipan idi puna'ian Ephesus ii, na'apa o'kiauzon kawana'ati pu'ati kiwiin, tawuru dono'o o'makopaanan dono'oraz Macedonia iti. Kaina'a pabi'i kida pidannao na'ii, tominapa-kidainao pidannao Tominkaru paradan dau'u, mazan aonaa sakitapa'o mani wuru'u itominapa-kidanuz idyaun. O'aiapa pudyuudan isookadan wuru'u pana'apainapanuz.

⁴ Na'iki pudyuuda'a naa imarina'atan wuru'u ikowaadapanuz kotuainaoonao kuwaa kida, wuru'u madiwautapa-ka'oraz naa karikaonan, na'iki marina'a naa isookadan padi'itapan na'iki pasaadapan padokozu-daunnao uu kida. Ipai wuru'u sha'apaapa-kariwai kidaz aimakaan na'apa, toma'o karikaonan

to'orataaka-karu na'iki kashadaaka-karu. Soo Christ mishida-ka'o ida'an pa'an pidan aitapan pasha'apatan aimakaan Tominkaru aipan kawana'ati.

⁵ Ōsaadan kaikapa'a, ōaipan idi ikamarainapanun manawun, kaimana'o nyukunui di'iki, na'iki kaimana'o di'itinapa-karu di'iki na'iki mishi'o mishida-karu di'iki.

⁶ Pabi'i kida pidannao aonaa īsha'apatinan wuru kawana'ati'i kakinaorii kidaz. Una'apan idi'i naa īpozawatan tuukii, īmashaapan soo padakoopaakan dau'u, na'iki pakashadaakapan dau'u.

⁷ Mishi tuukii īaipan patominapa-kidan pidannao, Moses kakinaori dau'u. Na'iki ma'ozaka ikakuwaapan pidannao ati aitapa'o kawan. Mazan upu'u aonaa īaitapan na'apa'oram dau'o wuru'u pakadakinanuz, oo patominapa-kidanuz pidannao.

⁸ Ipai waunao, waaitapa kaimana'o wuru'u Moses kakinaori kidaz, ukaiwaa-ka'o ana'oraz mazan sakitapa.

⁹ Mazan waaitapa wuru'u Moses kakinaori taa-ka'o, aonaa kaimanainao pidannao ati'o mani. Mazan utaa-ka'o oiainao ati'o, wuru'u dikintapainaoz kakinaorii kida, na'iki sha'apaapauzonao ati dikauda kida'o manawun aimakaan, na'iki mamishida-kainao na'iki dikintapainao Tominkaru. Na'iki wunao ati'i, aona'oraz īaitapan Tominkaru, aona'oraz īkarodapan paparadan Tominkaru dau'an. Na'iki wunao ati'i, zowiauzonao kidaz padarunao, padaronao na'iki ba'oran pidannao kida.

¹⁰ Na'iki wunao ati'i, mashaapainao kidaz kana'apan mamazidaaka-daun. Na'iki wunao ati'i, mashaapainaoz ba'oran daiaro tuma oo ba'oran daiaru tuma pamazidan pu'a'a naa. Na'iki wunao ati'i kiaapainaoz pamin-daonaioran, na'iki kiaapainaoz pamin-zunan. Na'iki wunao ati'i koida-pauzonao kidaz pidannao pasellian nii. Na'iki wunao ati'i mariidinauzonao na'iki tomappauzonao kidaz kariaonon parada-karu. "Mishi'o waparadan" īkian pamariidinan pu'u. Na'iki wunao ati'i dikintapainaoz kaimana'o parada-karu Tominkaru di'iki'oraz.

¹¹ Ipai wuru'u kakinaoriiz, Kaimana'o Kuwai kawana'ati'o wuru'u. Na'iki ōgaru dyuuda-kariwai kowaadapa'o nii ipai wuru'u konaunam kida'oraz manawun kuwai, kaimana'o na'iki umanawunu'o Tominkaru di'iki kida'oraz.

Tominkaru tukapa-kidan pakamunanun Paul ati

¹² Tuukii manawun ōkonaukii-kidan Christ Jesus wanaobanaaz, utaan idi ōnyukunuu ma'ozaka-kinaa nii, ōsha'apata-kinaa nii ipai wuru'u ōkaudin-kizi kidaz. Na'iki tuukii ōkonaukii-kidanuz, utukapan idi ōgaru kaimana'o pidan kawan, na'iki uzaamatan idi ōgaru kaudina'o nii pa'ati.

¹³ Uaitapan pu'u padamata ōdakoopan paugaru, na'iki ōantamikitan pu'u padamata uruu tuukii, na'iki uaitapan pu'u padamata ōsha'apatan iriba dikauda kida'o aimakaan, ōkaziwaa-kinaa nii uruu. Mazan Tominkaru kamunan-kida zii kowas ōgaru, usha'apanum kau'an na'apain aona'o zii ōmishidan Christ. Na'iki wuru'u ōpataka'utanuz mishidainao, aonaa ōaitapan u'oi'an. Ō'itiiman kaimana'o nii wuru'u ōsha'apaapaniaz.

¹⁴ Mazan wanaobanaa Christ Jesus, tuukii utukapa-kidan pakaimanan ō'ati. Atii, utaa zii ōnyukunuu iti mishida-karu, na'iki marainpaaka-kinai, wuru'u taa-kariwaiz ipai waunao ati, zaamatanpainaouz Christ Jesus di'iti.

¹⁵ Aizii di'oraz kuwai mishi'o wuru'u na'iki turuu umishida-ka'o: Christ Jesus kaawan imi'i baara ati, ukazannaata'anan oiainao. Na'iki ōgaru udawun iti manawun ō'oi'an ipai ba'oran oiainao ai.

¹⁶ Mazan Tominkaru kamunan-kida zii ōgaru, usha'apanum kau'an uaipan idi Christ Jesus kaiwaan ōgaru oia'oraz pidan, utukapa-kida-kinaa nii mishi

pakaimanan. Aonaa usha'apatan ògaru, ò'oi'an pu'u padamata udawun iti manawun, na'iki utominapa-kida-kinaa nii ba'orainao diina'iti'i. Ìaitapa kizi, na'iki ìmishida kizi, turuu kapam ukazannaatan Ìdyaun Ì'oi'an ai, Ìmashaapa kizi utuma karikaonan.

¹⁷ Aizii òkian King dau'an, karikaonanu'oraz unaobanai-tinpan, na'iki aona'oraz umawakauzon, na'iki aona'oraz utukapauzo-kao, soo uruu bauda'apa mishi'o Tominkaru. Marii wataapan uruu umanawunu'o nii, na'iki marii karikaonan kizi wakonaukiitin-kidan umanawunun. Amen.

¹⁸ Timothy òdani, wuru'u òdyuudanuz pusha'apatinan kaikapa'a, parada-karu kawana'ati'o, tawuru'u Tominkaru dyuudauzoniaz papidananna kowaadan. Ìkowaadan dono'oraz kanoma'o nii pukaudin-kizi nii. Uruu kawana'ati'ora'a naa aizii, wuru'u òdyuudanuz pugaru. Ukau'an pumishida na'iki pukaiwaa wuru'u parada-karu kidaz, punyukunuu ma'ozaka-kinaa nii, ma'ozaka kizi puna'akan Tominkaru paradan.

¹⁹ Pakawan putaapa wuru'u pumishidanuz, na'iki pakawan puda'an wuru'u kaiman kida'oraz pudi'itinpauzon. Kaina'a ba'orainao, aonaa ìtaapan pakawan wuru'u pamishidauzonuz, na'iki aonaa ìda'an an wuru'u kaiman kida'oraz padi'itapaniaz. Uruu idi ìwaotan, aona'a naa ìaitapan kanom pamishida, ìnyukunuu pana'iti'i naa karikaonan.

²⁰ Kaina'a pidannao na'apa'o idi'o ìwaotan kapam, Hymenaeus na'iki Alexander. Uruu idi òmuuda'aka'a naa ìdyaun Satan ati, marii kizi'i naa uantamikitan ìdyaun. Uruu shoman na'apa'o ida'an ìaitapinan, aonaa kizi powa'a ìdakooapan Tominkaru.

2

Na'apam mishidainao toriinpan

¹ Aizii kiwiitapa òkia'azon mishidainao ati, tuukii manawun òaipan utoriinapa-kidan ipai pidannao Tominkaru ati. Ukowaada na'iki upishaa ipai aimaakan Tominkaru ati, ukamunan kizi ì'ati. Na'iki "Kaiman manawun pugaru," ukii Tominkaru ati, ipai aimaakan dau'an na'iki pidannao dau'an.

² Na'iki utoriinapa kapam king-tinpainao dau'an, na'iki ipai ba'oran naobanai-tinpainao dau'an. Utoriinapa wamashaapa kizi kaiman, aonaa kizi wanyukunuu kasharutapa-kao, na'iki mashaa kizi kapam wataapan wanyukunuu. Wamishida kizi na'iki wamashaapa kizi soo Tominkaru ati, watukapa-kida kizi uruu ida'an mishi waikodan kaimana'o mashaapa-karu.

³ Kaimana'o wuru'u toriinapa-karuz kaikapa'a, tuukii Tominkaru, wakazannaatapiki naubaan na'apa'o toriinapa-karu.

⁴ Uruu aipa'o ipai pidannao kazannaatinan pa'oi'an ai. Na'iki ìaitapa kizi ipai wuru'u parada-karu kidaz, mishi'oraz manawun.

⁵ Mishi kaina'a bauda'apa Tominkaru, na'iki kaina'a bauda'apa pidan ida'an wakaimanaakan Tominkaru tuma, aonaa kanom ba'oran ida'an mani, soo bauda'apa daonaiaora Christ Jesus ida'an.

⁶ Uruu taaina'oraz ipai, ipai pidannao wadaun nii, ukazannaata'azon idi ìdyaun pa'oi'an ai. Tominkaru aitanii kamoo kawana'ati'o wuru'u Jesus taainanuz naa, utukapa-kida-kinaa nii mishi'o wuru'u Tominkaru aipanuz ipai pidannao kazannaatinan pa'oi'an ai.

⁷ Uruu idi'o wuru'u òzamaata-kaoaz, na'iki òdyuuda-kaoaz kowaadapa'o nii na'iki tominapa-kida'o nii Gentilenao,* wuru dau'a'a mishi'oraz kuwai.

* 2:7 *Gentilenao*: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Tominkaru kazannaata'azonuz ipai pidannao. Mishi'o kaiwuru'u ōkuwaaz, aonaa ōmariidapan mani karikaonan unao.

⁸ Ipai choochiapa-karu kawana'ati, tuukii ōaipan daonaioranao, wuru'u taa'oraz manawun mishi panyukunuu Tominkaru ati, ōaipan itoriinpan panyukunuu kaimana'o di'iki. Aonaa pato'orainpan bii'i mani, na'iki aonaa pakashadaakapan bii'i mani.

⁹ Na'iki ōaipan kapam zunnao aitapan na'apam pakaiwadinpan kaiman. Aonaa kizi ikonaunamadan padizo, oo itinokan padizo na'apam karikaonan pakonaunamadin-kinaa nii. Aonaa kizi itadinpan pakaiwadapan ida'an kashoro, zaanobai, na'iki ishitainii, toma-kariwai kidaz gold idi. Na'iki aonaa kizi ikaiwadan kamicha konaunamaa-kariwai sodi kida, na'iki kawinipinaa kida'oraz manawun.

¹⁰ Mazan itukapa-kida kizi pa'an kaiman kida'o pakaduz ba'orainao ati. Itukapa kizi ikaduz ida'an, na'apam zunnao mashaapan, wuru'u mishidainaouz Tominkaru.

¹¹ Na'iki marii zunnao abatapan mashaa kakuwaapatin-karu an Tominkaru paradan dau'u, aonaa turuu iwazootapan daonaioranao.

¹² Na'iki aonaa ōkashaapan zunnao kakuwaapan oo kazowautapan choochiapa-karu daonaioranao bii ii. Marii mashaa itabatapan.

¹³ Usha'apanun kau'an Adam kiwiini'o utoma-ka, udauna'an Eve.

¹⁴ Na'iki aonaa Adam mani wuru'u mariiida-kariwaiz, mazan Eve pa'an wuru'u dikintapa'oraz Tominkaru paradan, omishidan idi pamariida-ka, uru idi o'orian.

¹⁵ Mazan zunnao kazannaata-kaoo nii pakaudanipan dono, imishidan an pakawan Tominkaru, na'iki ikamarainapanun an, na'iki imashaapan an kaiman, na'iki aitapin Tominkaru aipan kawana'ati.

3

Kazowautapainao choochi dau'ana'o

¹ Aizii di'oraz parada-karu kida'a, mishi'o na'iki sakitapa'o: Aizii na'ia'oram daonaiora tuukia'o ukaudina'azon pakazowautapan dau'u choochi, kaimana'o kaudin-kizai wuru'u usha'apata'azoniaz.

² Aizii pidan kazowautapa'azo'o mishidainao, marii kau'an kaiman umashaapan, aonaa abatauta-kida'o nii mani dikauda sodi kida'o pakaduz. Na'iki marii umashaapan bauta'apa'o paudaiaro tuma, na'iki marii umashaapan aitapin na'iki kadoronaa. Udi'itapa-kida kizi kaimana'o pakaduz kida ipai pidannao ati. Na'iki marii kizi konaukii umorota-kidan tawarainao, ikaawan an udapu iti. Na'iki marii kizi ma'ozaka na'iki kaiman uaitapan patominapa-kidan pidannao.

³ Na'iki aonaa kizi kapam utuzapa-shorin, na'iki aonaa kizi uto'orauzon oo ukashadakon. Mazan utaapa kizi pa'an panyukunuu kaiman na'iki mashaa. Aonaa kizi unyukunuu soo puraata dau'ati.

⁴ Marii kizi kapam ma'ozaka na'iki kaiman ukazowautapan padapu ainao. Aonaa kizi udikintapa-kidinan paudainao ati, mazan ikichana'iki kizi u'ai, na'iki itizo'ati kizi ipai uparadan.

⁵ Aizii umaka'itikan an pakazowautapan kaiman padapu ainao, na'apam nii mooko uaitapan pakazowautapan mishidainao?

⁶ Na'iki aonaa kizi kapam pidan diiki'i'o zii umishidanu'u, zaamata-kaoo kazowautapa'o nii choochi. Panaadon pidan na'apa'o zaamata-kaoo an, udi'itinpan nii soo pa'atadinpan dau'u, ati na'apa'o ida'ana'o nii uwaotan na'iki ukaboota-kaoo Satan kawan.

⁷ Marii kizi mamishida-kainao abatan kaiman uunamunaa. Ukau'an aona'o nii uba'azootin-kida-ka'o, na'iki aona'o nii Satan zaamatanuz pamari-aariba kida ida'an.

Kaminka'uupauzonao choochi ii

⁸ Aizii pidannao kaminka'uupa'o mishidainao, marii imashaapan kaiman, aonaa kizi inamunaa abata-ka'o dikauda sodi kida. Marii kizi mishi isha'apatinan paparadan kawana'ati, aonaa ikadakoipnan mani karikaonan. Na'iki aonaa kizi ituzapa-shorin, na'iki aonaa kizi idi'itinpan soo paaipan dau'u puraata.

⁹ Na'iki aonaa kizi kanom kasharutapan inyukunuu, mazan ma'ozaka kizi itaapan pamishidan, dadara kizi izaamatanpan wuru di'iti'i mishi'oraz kuwai, Tominkaru taaniaz i'ati itominapa-kinaa nii.

¹⁰ Na'iki marii zii ipai ikaduz tiwaa-ka'o na'iki itukapa-ka'o kiwiin. Aizii ikaduz tukapa-ka'o an kaiman, uruu turua'a naa izaamata-ka'o kaminka'uupa'o nii.

¹¹ Aizii idaiaronao,* na'apa kapam, marii imashaapan kaiman, aonaa kizi inamunaa abata-ka'o dikauda sodi kida. Na'iki aonaa kizi kapam ikadakotinauzon. Imashaapa kizi kadoronaa na'iki aitapin. Na'iki mishi kizi kapam isha'apatinan paparadan kawana'ati.

¹² Aizii daonaioranao, wuru'u kaminka'uupainauz mishidainao, marii imashaapan bauda'apa'o paudaiaro tuma. Ma'ozaka kizi, na'iki kaiman kizi kapam ikazowautapan padapu, paudaiaro na'iki paudainao.

¹³ Aizii na'ia'oram pidan kaminka'uupa'o sha'apatan an ipai pakaudin-kizi kaiman, kaimana'o nii uabata-kidan paunamunaa. Na'iki ma'ozaka'o nii na'iki mabaa'azo'o nii ukakuwaapan pamishidan dau'u Christ Jesus.

Tominkaru sha'apatan kaimana'o manawun aimaakan

¹⁴⁻¹⁵ Ōaipan padamata kadiman ōwa'atin pu'ida'ati, mazan ōmakaawakan an kadiman, ōsaadan di'oraz kaarita puaitapa kizi na'apam nii wau-nao mishidainao aiapa-ka'o wataapaakan baokopa wamin-mishidannao tuma. Usha'apanum kau'an waunao wuru'u Tominkaru choochiniz. Uruu Tominkaru karikaonanu'oraz ukakupauzon. Na'iki wamishidan ida'an, dadara wazaamatapan na'iki wakazannaatapan wuru'u kaimana'o, na'iki mishi'oraz kuwai upana'ada-ka'o ai.

¹⁶ Aonaa turuu pidan kian aonaa mishi'o mani na'iki aonaa umanawunu'o mani Tominkaru sha'apataniaz aimaakan, aona'oraz zii uaitapa-kidauzon kiwiin. Wuru'u uaitapa-kidaniaz wa'ati kai, wamishida-kinaa nii na'iki waaitapa-kinaa nii uruu. Kaikapa'o wuru'u Tominkaru aitapa-kidanz wa'ati mishi'o aimaakan:

Uaidinan imi'i baara'a, pidan nii.

Kaimana'o Doronaa tukapa-kidan mishi, kaimana'o manawun uruu,
na'iki mishi usha'apatan ipai aimaakan sakitapa pa'idiwaru.

Na'iki angelnao, itukapa kapam uruu.

Kuwei makon udu'an ipai amazada kawana'ati.

Uruu idi ipai amazada kawana'ati,

pidannao mishidan na'iki izaamatan uruu panaobanaa nii.

Udauna'an Tominkaru na'akan naazu aokazi iti.

4

Mariidapa'o patominapa-kidan pidannao

* **3:11** *idaiaronao* oo "zunnao, kaminka'uupa'o mishidainao."

¹ Mishi kaimanaiman sha'atii Kaimana'o Doronaa kowaadauzon, dina'iti'i kaina'a'o nii pabi'i kida pidannao, mishidainao, marina'atan nii wuru'u pamishidanuz mishi'o kuwai. Na'iki imishidan ni'i naa oia'o doronainao mariidin-kinaa kida, na'iki ida'anan ni'i naa wuru'u oiainao tominapa-kidanii kidaz.

² Aizii wuru'u na'apa kida'oraz kuwai, uruu wunao na'akapani'i maridamikinao kidaz. Mainaabata-kariwaiz naa kaiman kida'o di'itinapa-karu izowau iki, na'apa chipirari wiichada-kariwai mainaabatanii kawanu'oraz naa.

³ Aizii wuru'u na'apainao pidannao, ikian aonaa turuu mazida-karu, na'iki ikian, kaina'a pabi'i kida aimakaan aonaa ukashaapa-ka'o unika-ka'o. Mazan ipai wanyukunui wuru'u aona'oraz ikashaapan unika-ka'o, Tominkaru tomanii pa'idiwaru wuru'u nika-karu nii. Mazan mishidainao, wuru'u aitapainaoznaa pa'an mishi'o parada-karu, turuu inikan sha'apa'oram wanyukunui, patoriinapa-kidan dauna'anazu.

⁴ Mishi ipai Tominkaru toman aimakaan kaiman pa'idiwaru. Ukau'an aonaa turuu sha'apa'oram wanyukunui mana'idiapa-ka'o. Mazan ipai wuru'u wanyukunui kidaz, unika-ka'o nii utoriinapa-kida-ka'o dauna'an.

⁵ Usha'apanum kau'an Tominkaru paradan, na'iki toriinapa-karu ida'ana'o wuru'u, kaiman Tominkaru tukapan sha'apa'oram wanyukunui nika-ka'o.

Christ Jesus poitoru manawun

⁶ Aizii pukowaadapan an ipai wuru kida dau'ana'a mishidainao ati, mishi'o nii pugaru kaimana'o poitorui Christ Jesus ati. Wuru'u kuwai kida pumishidaniaz na'iki puda'ananiaz ma'ozakadan nii punyukunuu powa'a zii.

⁷ Mazan aonaa pa'an ðaipan punyukunuu paan na'iki puda'anan wuru'u kotu'u kida'oraz kuwai madiwautapa-ka'oraz karikaonan, aonaa Tominkaru di'iki'o mani. Mishi'oraiman putominapa powa'a zii pusha'apatin kizi pa'an Tominkaru aipan kawana'ati.

⁸ Mishi pidan ikoda kaimana'o aimakaan pa'ati, uikoda pama'ozakainaa nii, padimatinan na'iki pama'ozakainan ida'an. Mazan pidan ma'ozakada'o panyukunuu Tominkaru dau'ati, uikodan nii aimakaan powa'a'o zii manawun ukaimanan ipai wuru aia'a ba'oran aimakaan kidaz. Uruu ida'ana'o nii pa'an uikodan kaimana'o mashaapa-karu kai, na'iki diina'iti'i Tominkaru tuma.

⁹ Mishi'o wuru'u di'oraz parada-karu kida'a. Marii kizi umishidanuzu kaimanaiman.

¹⁰ Mishi kasha'apannaa na'iki dadara wakaudin. Usha'apanum kau'an waaitapa na'iki wamishida tuukii, kaina'a'o nii na'apainim wamakon wamashaapa'anan pa'an Tominkaru tuma, wuru'u karikaonan'oraz ukukupazon. Uruu wuru'u ipai pidannao kazannaatin-kinaa ni'oraz, na'iki kazannaata'oraz ipai wuru'u mishidainao Christ.

¹¹ Aizii pukowaada'a naa, na'iki putominapa-kida'a naa pidannao ipai wuru dau'a'a parada-karu na'iki kakinaorii kidaz.

¹² Mana'a pukashadapa-kidina'ana'a pupa'inan idi zii. Mishi'oraiman, putukapa-kida kaimana'o pukaduz mishidainao ati, puparadan ida'an kaiman, na'iki putukapa-kida i'ati kaimana'o mashaapa-karu, na'iki putukapa-kida i'ati pukamarainapanun, na'iki putukapa-kida kapam wuru'u pumishidanuz, na'iki putukapa-kida i'ati na'apam putaapinan kaiman ipai oia'o ai.

¹³ Atii ðkaawan na'iti, karikaonan puaitaapa saada-kariwaiz kida Tominkaru paradan ipai pidannao ati na'ii, ikasaba'uinpan kawana'ati.

Na'iki pukowaada i'ati kaimanaiman na'apa'oram wuru'u parada-karu kida kianuz. Na'iki putominapa-kida kizi'i naa ipai wuru'u pidannaouz, i'sha'apatin kizi'i naa ipai parada-karu kawana'ati.

¹⁴ Mana'a pumarina'ata'ana'a kaimana'o aimaakan tawuru'u Tominkaru taazoniaz na'apa pukaudin-kinaa nii, prophetnao ida'ana'oraz ukowaada-kida-ka, tawuru dono'o choochi zowaunaanao toriinapa-kidauzon na'iki i'muudauzon dono'oraz paka'u pu'ida'ati.

¹⁵ Ukau'an putiwautina'a naa na'iki pusha'apatina'a naa na'ii ipai wuru kawana'ati'i, kakinaorii kidaz saada-kariwaiz pu'ati. Marii kizi ipai pidanao tukapan pukaudin-kizi tuubarudinan.

¹⁶ Puaitapin pa'i kaiman pumashaapa, pukuwaa na'iki putominapa-kidan kawana'ati pidanna. Pakawan pusha'apatin wuru kawana'ati'i pusha'apaapazonii kidaz. Usha'apanum kau'an, pusha'apatinan an ipai ukawana'ati, pukazannaatinan nii, na'iki pukazannaatan nii wunaou'u abatainao kidaz pukuwaa.

5

Kakinaorii mishidainao dau'ana'o

¹ Mana'a pukashadakowaua'ana'a tunarunao-tinpa'ora'a naa pidan, putukapan an usha'apatan dikauda'o aimaakan. Mishi'oraiman puparada na'iki pukakinao uruu kaiman, na'iki kona'ia'o ida'an, na'apa puparadauzon kawan pudaru ati. Aizii pa'inainao daonaioranao ati na'apa kapam puparada, kaimana'o ida'an, na'apa puparadauzon na'iki pukakinaowauzon kawan pu'inawuzunao.

² Aizii putukapan an zunnao, maskonnao-tinpainao kida'a naa sha'apatan dikauda'o aimaakan, puparada na'iki pukakinao idyaun kaiman kona'ia'o ida'an, na'apa puparadauzon kawan pudaro ati. Aizii pa'inainao zunnao sha'apaapan an dikauda'o aimaakan, na'apa'o nii kapam puparadan i'ati, kaimana'o, na'iki kona'ia'o ida'an. Na'apa puparadauzon, na'iki pukakinaowauzon kawan pudadakoona kaimana'o ida'an, aonaa madoronaa-daun mani.

³ Pukamunan-kida, na'iki kaiman putaapa zunnao wuru'u mawakainauznaa idaiarunao, mashaapainauz pa'ida'a na'iki paba'oran manawun.

⁴ Mazan aizii mawakaiba odaiaru kaudainaoun an zii, na'iki okatakaanaoun an zii, marii inao kataapan oroo. Marii kizi inao tukapa-kida kiwiin pidanna ati, na'apam mishidainao taapan pairibanna. Na'apa'o ida'an kizi itukapa-kidan na'iki ikawadauntan powaa ifi wuru'u idaronao na'iki i'ko'okoonnao sha'apatauzonii kidaz i'ati kotua'a naa. Usha'apanum kau'an tuukii Tominkaru konaukii-kidan patukapan na'apa kida'o aimaakan sha'apata-ka.

⁵ Aizii zun mawakaiba odaiaru, mashaapaibazo pa'ida'a na'iki paba'oran manawun, aonaa kanom ba'oran kaina'a kaminka'uta'o nii oroo. Uruu idi odopian na'iki otaapan panyukunuu soo bauda'apa Tominkaru ati karikaonan. Ipai kamoo na'iki ipai maruta'o otoriinpan kawana'ati, opishaan u'ati pakaminka'uta-ka.

⁶ Mazan aizii zun wuru'u mawakaibazo naa odaiaru mashaapan an madoronaa-daun, mawaka'o kawanu'ora'a naa otukapa-ka padorona ii, okakupan pu'u padamata.

⁷ Ukau'an pukowaada i'ati ipai wuru'u di'oraz kakinaorii kida'a. Aonaa kizi i'sha'apaapan oo itukapa-kidan dikauda kida'o pakaduz, aonaa kizi kapam ikadaktin-kida-ka.

8 Mazan aizii na'ia'oram pidan mishida'o, aona'o utaapa'azon pairibanao, aitaniiaman umataapa'azookan an padaro oo pako'okoon manawun, uruu tanawatina'ora'a naa pamishidan ai wuru'u na'apa'oraz pidan. Uruu idi udawun iti'ora'a naa manawun uruu wunao aia'a pidannao mamishidakainaouz.

9 Mazan aizii zunnao, aona'oraz zii ĩmaskonnaoun tuukii, wuru'u mawakainao kidaz naa ĩdaiarunao, aonaa pa'i pa'an pusaada'ana'a ĩ'uu. Soo wunao pa'an pusaada, ikodainauznaa 60 wunu. Baukapa'oraz omazidauzon,

10 Na'iki kaimana'oraz okaduz aitapa-kae. Na'iki kaimana'oraz kapam odyaupaitan ipai paudainao. Na'iki konaukii-kidauzoz na'iki karikao-nanu'oraz onaubauzon tawarainao kaawan padapu ati. Na'iki taapaibazo ipai mishidainao kaiman, na'iki chikauzoz ikidiba ĩkaawan an odapu ati. Na'iki kaminka'utauzoz pidannao, dopitainao na'iki kasha'oratinainao. Na'iki wuru'u sha'apatauzoz soo kaiman kida'o pa'idiwaru aimakaan.

11 Mazan aizii zunnao, aona'oraz zii ĩmaskonnaoun kida tuukii, wuru'u mawakainauznaa ĩdaiarunao, aonaa turuu pa'an ĩ'uu saada-kae zii. Panaadon kaina'a'o nii zii ĩdi'itinpan daonaora dau'u na'iki pamazidan dau'u. Na'apa'o ida'an ĩtanawatinan Christ ai.

12 Na'iki uruu ida'an ĩtukapa-kidan na'apam ĩmariidan karikaonan paparadan, pakiauzon kawana'ati u'ati kiwiin.

13 Na'iki aona'a naa kanom ĩsha'apata'azon, soo ĩchi'ikina'azon karikaonan, na'iki ĩkadakotinan ba'orainao dau'u. Na'iki ĩaitapa'azon ba'orainao sha'apaapanii dau'an, na'iki ĩkadakoinapa-kidan ipai aimakaan pidannao sha'apaapanii kida, wuru'u aona'oraz padamata turuu ĩkowaadapan.

14 Ukau'an ōkian, marii pa'an ĩmazidan wuru'u aona'oraz zii ĩmaskonnaoun tuukii, aizii ĩkadandin an uruu ĩtaapan ni'i naa paudainao, na'iki ĩtaapan ni'i naa padapu kaiman. Aizii ĩmashaapan an na'apa, aona'o nii to'oratinainao wa'ati ikodan dikauda'o pakadakotin-kida-kinaa nii waunao.

15 Usha'apanum kau'an kaina'a'a naa ba'oran zunnao mawakainauznaa ĩdaiarunao, tanawatinan na'iki ĩda'anan naa Satan.

16 Mazan aizii na'ia'oram zun mishida'o, na'iki kaina'a'o oiribanna mawakainau'u naa ĩdaiarunao, marii otaapan oo okaminka'utan ĩdyaun. Aonaa kizi ba'oran mishidainao mizidinan ĩdau'an. Marii kizi pa'an mishidainao taapan, na'iki kaminka'utan wuru'u mairibanu'oraz na'iki pa'ida'a'oraz manawun ĩmashaapan.

17 Aizii choochi zowaunaano, wuru'u kaudinainauz kaiman, pakazowautapan dau'u choochi. Marii kaiman zoobaba ĩtaapa-kae, marii ĩkawinipinaata-kae powa'a zii, aitaniiaman wuru'u kaudinainauz manawun dadara, pakowaadapan dau'u Tominkaru paradan, na'iki dadara kapam ĩkadandin ĩtominaapa-kidan pidannao Tominkaru paradan kawana'ati.

18 Usha'apanum kau'an saada-kariwai Tominkaru paradan kian, "Mana'a udo'otauzo'ona'a tapi'iza dako, poroom aka dakazaapa-kida-kae an u'ati." Na'iki "Kanom kaudina'o marii ukawinipinaata-kae."

19 Mana'a punyukunuupa'ana'a puabatan an pidan kowaadan choochi zowaunaa sha'apatan dikauda'o aimakaan. Soo mishi puabatan an zii na'apauda'um pidannao di'iki, dya'utam oo idikinauda'u pidannao, tukapainao manawun, kakuwaapan an zii udau'u.

20 Uruu dauna'an turua'a naa pa'an puparadan oo pukakinaowan uruu, ipai mishidainao abatapan pu'u. Marii kizi kapam ba'orainao kichana'ikin pasha'apaapan ai na'apa kida'o oia'o.

21 Tominkaru, na'iki Christ Jesus na'iki kaimana'o angelnao abatapan pu'u ōkia'azon pu'ati. Tuukii manawun ōaipan puizo'atin wuru'u di'oraz

kakinaorii kida'a. Aonaa kizi pukazannaatan pabi'i kida pidannao, wuru'u pumarainapaniinaouz, išha'apatan an oia'o. Mazan marii kizi pukaki-nowan ipai pidannao patumaaka na'iki sakitapa parada-karu kawana'ati.

²² Mana'a puzaamata'aka'ana'a kadiman manawun pidannao kazowau-tapa'o nii choochi. Na'iki aonaa pupatumaaka-dina'ana'a pidannao tuma išha'apaapan dono oia'o. Pumashaapa kaiman, aonaa pu'oiipa'ana'a.

²³ Mana'a pa'i putuza'ana'a wunu pa'idiwaru, putuza masakauda'u kida wine putoba kaziwān idi. Usha'apanum kau'an mapuda manawun pukari-naapatinauzon.

²⁴ Kaina'a pabi'i kida pidannao kaiman-daun ū'oiān tukapa-kaō, aonaa na'itim udiza-kaō. Na'iki ipai pidan aitapan pataka'uta-karu nii ūdyaun. Mazan kaina'a ba'orainao ū'oiān tukapa-kaō nii oo uaidinan nii diina'iti zii'i ūkootowapa-kida-kaō dono.

²⁵ Na'apa kapam pabi'i kida pidannao wuru'u sha'apatauzonao kidaz kaimana'o pa'idiwaru aimaakan. Kaiman-daun ūkaimanan tukapa-kaō, na'iki ba'orainao aonaa ūtukapa-kidan pakaimanan, mazan aonaa na'itim ūdizan wuru'u pakaimannuz.

6

¹ Mishidainao pidannao, torii-kariwainaoz poitoruinao* nii, marii kaiman ūmashaapan panaobanaano tuma. ūtaapa kizi ūdyaun umanawunu'o nii, aonaa kizi ūkashadaputan oo ūtaapan ūdyaun na'apam karikaonan, aonaa kizi waTominkarun uu dakoapa-kaō, na'iki aonaa kizi kapam kuwai wuru'u wakowaadapanii kidaz dakoapa-kaō.

² Aizii wuru'u torii-kariwaiz poitorui, unaobanaitapan an mishida'o Christ, marii kaiman utaaapan oo ukaudinān u'ati. Aonaa kizi udikintapan oo ukashadapan uruu, uaitapan idi mishida'o kapam wuru'u unaobanaaz, na'apa paugaru kawan. Mazan kaiman kizi ukaudinān u'ati powa'a zii. Usha'apanum kau'an ukaudinān na'iki usha'apatinan ida'an kaiman, tuukii ukaminka'utan mishida'oraz panaobanaa umarainpan idi wuru'u panaobanaaz.

Pidannao aipainao diri'i sha'apauzi

Ukau'an putominapa-kida na'iki pukowaadapa ipai wuru'u di'oraz kowaada-kariwai kidaz aimaakan pu'ati.

³ Aizii na'ia'oram pidan pana'iti'o utominapa-kidan pidannao, na'iki aona'o umishidan wuru'u mishi'o parada-karu wanaobanaa Jesus Christ di'iki'oraz. Na'iki aona'o umishidan sakitapa'o mashaapa-karu, wuru'u Tominkaru aitanii kawana'ati'oraz.

⁴ U'atadinpan udawunu'iti manawun wuru'u una'apanuz, aitapa'o nii manawun utaaipinpan mazan aonaa kanom uaitapan. Soo uaiapan pakashadaakapan, uaiapan pato'orataakapan oo padakoopaakan na'apa'oram parada-karu dikin ii karikaonan. Uruu idi utoman kishauziaaka-karu, na'iki kashadaaka-karu, na'iki mariidin-karu iribanii dau'u, na'iki dikauda'o di'itinapa-karu iribanii sha'apatanii kida dau'u.

⁵ Na'iki utoman kadakowaaka-karu pidannao tuma wuru'u aona'oraz kanom ūaitapan, na'iki aona'oraz ūmishidan. ū'itiiman pidan kasha'apauzi-kināa nii wuru'u mashaapa-karuz Tominkaru aipan kawana'ati.

⁶ Mishi, kasha'apauz mani pidan, mashaapa'o Tominkaru aipan kawana'ati, soo uabaapan an taa-kariwaiz pa'ati.

* **6:1 torii-kariwai poitorui:** Putukapa kaarita token ii Parada-karu Masha'apannaada-kināo di'ii.

⁷ Aonaa kanom wakaawa-kidan wuru amazada baara ati'i. Na'iki aonaa kanom wana'akan wuru amazada baara iki'i.

⁸ Ukau'an, wuru'u wawanyukunuu na'iki wakamichan waikodanii kidaz, turua'o wa'ati wuru'u.

⁹ Mazan aizii pidannao, wuru'u tuukia'oraz ñaipan pakapuraatanun, mariaa-kidina'o nii idyaun pabi'inaaka oia'o ati, na'iki Izaamata-kidinan wuru ati'i panyukunuu sha'apata'azoonii dikauda kida'oraz. Na'apa'o ida'ana'o nii ñwaotan dikauda'o di'iti na'iki pataka'utin-karu di'iti.

¹⁰ Aizii wuru'u puraata marainapa-kaoz udawunu'iti manawun, bu-uda'o ipai pabi'inaaka kida'o oia'o, na'iki oia'o orodanaa manawun wuru'u. Kaina'a pabi'i kida pidannao tuukia'o manawun ñdi'itinpan soo puraata dau'u karikaonan. Uruu idi pana'iti'i naa karikaonan ñnyukunuu, aona'a naa powa'a ñdi'itinpan mishida-karu dau'u. Uruu idi tuukii manawun ñkasha'oratinan, ipai pabi'inaaka kida'o aimaakan sha'apan idi'i naa ñ'ati.

Timothy ati'o kakinaorii

¹¹ Aizii pugaru, mashaapa'o manawun Tominkaru aipan kawana'ati, mana'a putaapada'ana'a oii kida'oraz sha'apan pu'ati. Putiwaitin pa'an kaiman kida'o dau'ati, wuru'u Tominkaru aipani kidaz usha'apata-ka. Na'iki mishi kizi pumashaapan kaiman, ma'ozaka kizi putaapan pumishidan. Na'iki putiwaitin tuukii putukapa-kida kizi mishi pusha'apatinan puparadan kawana'ati. Na'iki putukapa-kida pukamarainapanun tuukii. Na'iki putiwa'a kizi pudadaradan wuru'u kasha'apanna'o na'iki dadara kida'oraz aimaakan, sha'apa'o ni'oraz kida pu'ati. Na'iki kaiman kizi putaa-pan punyukunuu ipai pidannao ati.

¹² Ma'ozaka'a naa pa'i putaapa punyukunuu, putukapa-kida kizi mishi pugaru mishida'o manawun Christ. Puzaamata kizi oo puikoda kizi wuru'u karikaonan'oraz kakupa-kizai. Uruu ida'ati'o wuru'u Tominkaru zaamatanuz oo udapadanuz pugaru. Tawuru pukowaadauzon dono'oraz ipai pidannao abatapan pu'u na'apam pumishidan Christ tuukii, na'iki puzaamatan uruu punyukunuu naobanaa nii.

¹³ Aizii ñkia'azon pu'ati, Tominkaru taa'oraz kakupa-kinai ipai pidannao ati na'iki ipai aimaakannao ati, uruu abatapan pu'u ñkia'azon pu'ati. Na'iki Christ Jesus ma'ozaka'oraz ukakuwaapan padau'u, ukadishita-kida-ka. dono'oraz Pontius Pilate kanaapu ii. Uruu abatapan pu'u kapam ñkia'azon pu'ati aizii.

¹⁴ Ñaiapa ipai putaapan na'iki puizo'atin wuru'u parada-karu taa-kariwai kidaz pu'ati. Mishi kizi pusha'apatinan na'iki pumashaapan kaiman manawun ukawana'ati. Aonaa kizi dikauda'o abata-ka. padau'u atii wanaobanaa Jesus Christ kaawan.

¹⁵ Aizii ukaawan nii kaina'iki Paainaa kawana'ati, Tominkaru aitanii kamoon kawana'ati'o nii wuru'u ukaawanuz. Tominkaru wuru'u konauki-kida-kariwaiz, na'iki uruu bauta'apa umanawun na'iki kazowautapa'o ipai amazada na'iki ipai pidannao. Uruu tuubar'u'o King ipai ba'oran kingnao ai, na'iki tuubar'u'o Naobanai ipai ba'oran naobanainao ai.

¹⁶ Uruu bauta'apa aonaa umawakauzon, umashaapan kanada'o-karu ii manawun, aonaa turuu pidan kaawan na'iti. Aonaa kanom tukapauzon zii uruu, na'iki aonaa kanom ka'iitan patukapan uruu. Marii soo uruu bauta'apa umanawunu'o nii wataapan. Na'iki waaitapa kizi soo uruu bauta'apa ma'ozaka'o nii karikaonan. Amen.

¹⁷ Pukakinoo tuukii wuru'u kasha'apauzi-tinpainao kidaz manawun ñmashaapan kai. Aonaa kizi ñatadinpan pakasha'apauzi-tinpan ida'an. Aonaa kizi ñtaapan panyukunuu soo pakapuraatanun dau'ati. Mazan marii pa'an

Ītaapan panyukunuu tuukii Tominkaru dau'ati, taa'oraz pa'an ipai aimaakan kaiman kida'o wa'ati, wakonaukii-kinaa nii.

¹⁸ Pukakinoo ĩdyaun tuukii, marii kizi pa'an ĩsha'apatan kaiman kida'o aimaakan ba'orainao ati. Na'iki karikaonan kizi ĩsha'apaapan kaiman kida'o aimaakan na'iki minziiwa kizi ĩtaan aimaakan ba'orainao ati. Na'iki marii kizi minziiwa ĩka'idiwaapan ba'orainao ati.

¹⁹ Aizii ĩmashaapan an na'apa, ĩkasaba'ukan nii pa'ati umanawun na'iki kaiman kida'o aimaakan, pasaabaa-kinaa nii pamashaapa kizi ni'i naa diina'iti'i aokazi ii. Udauna'an ĩzaamatan nii kakupa-kinai, wuru'u mishi'oraz manawun kakupa-karu.

²⁰ Timothy, putaapa kaiman wuru'u kakinaorii, taa-kariwai kidaz pu'ati. Na'iki mana'a puturukadina'ana'a kadakoinapa-karu an madiwautapaka sodi kida'o aimaakan dau'u karikaonan. Wuru'u pabi'i kida pidannao dakotaniaz kaikin "aitapa-kinai nii manawun."

²¹ Usha'apanum kau'an kaina'a'a naa pabi'i kida pidannao, tuukii ĩmishidan na'iki ĩda'anan wuru'u dakota-kariwaiz kaikin "aitapa-kinai nii manawun." Aizii ĩmishidan idi na'iki ĩda'anan idi na'apa kida'o, tuukii ĩpozawatan wuru aia'a mishi'oraz padamata pamishidauzon.

Marii Tominkaru kamunanun ipai unao ati.

Itamautan Paul Kaaritan Timothy Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Paul saadan koshan kaarita Timothy ati. Usaadan wuru'u di'oraz kaarita'a, Rome iki'o, utaapa-kaao dono'o taraa-kizai ii. Na'apain uaitapa aona'o ni'i naa powa'a pakodita-kida-kaao taraa-kizai iki. Uaitapa na'ia'o ni'i naa pazowii-kaao. Uruu idi tuukii uaipan pakaminka'ufan na'iki pama'ozakadan Timothy nyukunuu. Usha'apanum kau'an, Paul mawakan dauna'an Timothy'o ni'i naa kaudin uwadaun nii, na'akapa'o ni'i naa Kaimana'o Kuwai ipai wiizai kawana'ati. Uruu idi'o wuru'u tuukii Paul aipan pakakinaowan Timothy powa'a zii.

Aizii pakaaritan ida'a, Paul kowaadan naa u'ati na'apam nii choochi kazowautapa-kaao. Na'iki ukian u'ati, mana'a pukashaapa'ana'a maridaminkao tominapa-kidan pidannao, pana'iti'oraz karikaonan ikuwaa kida. Na'iki ukian u'ati, mishi pa'i kaiman pumashaapa, puizo'ati ipai wuru'u mishi'oraz tominapa-kinai, wuru'u kakinaorii taa-kariwai kidaz waunao ati, mishidainaouz Jesus Christ.

Kaarita buutinnan kida

Kaarita sakadin-kizi 1:1-2

Timothy ma'ozakada-kaao 1:3–2:13

Timothy kowaadapan mishi'o kuwai 2:14–4:5

Paul saadan padaua'o 4:6-18

Kaarita katokonota-kaao 4:19-22

¹ Di'oraz kaarita oġaru Paul di'iki'o, Christ Jesus zaamataniaz apostle nii Tominkaru aipan kawana'ati. Uzaamatan oġaru kowaadapa'o nii, tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pataa'azon karikaonanu'o kakupakaru, wuru'u Christ Jesus ida'ana'oraz.

² Osaadan di'oraz kaarita'a, pugaru Timothy ati'o, omarainpaniaz, na'iki odaniitapaniaz. Marii Tominkaru waDaruz, na'iki Christ Jesus wanaobanaa kamunanun pu'ati, na'iki ukamunan-kida kizi pugaru, na'iki utaa kizi punyukunuu kaiman-kinaa nii.

Paul ma'ozakada'azon daua'o Timothy nyukunuu

³ “Kaiman manawun pugaru,” oġian Tominkaru ati pugaru dau'an. Uruu ati'o wuru'u oġaudinanuz, oġnyukunuu kaimana'o di'iki. Na'apa'o kapam kotua'a naa odozoku-daunnao nyukunuu ikaudinauzon u'ati. Karikaonan da'i oġnyukunuitapan pugaru otoriinnan kawana'ati Tominkaru ati, ipai kamoo na'iki ipai maruta'o.

⁴ Pakawan kapam oġnyukunuitapan tawuru'u puzaadauzonuz odawu'ati. Tuukii otukapa'azon pugaru, oġnyukunuu konaukii-kinaa nii.

⁵ Karikaonan oġnyukunuitapan na'apam putukapa-kidan mishi'o mishidakaru. Mishi puko'okoon Lois tuukii manawun omishidauzon, pudaro Eunice na'apa kapam tuukii omishidan. Na'iki oaitapa na'apa'o kapam wuru'u pumishidanuz inao mishidan kawan.

⁶ Uruu idi oġkia'azon pu'ati, aizii ma'ozakaimana'a naa pa'i pukaiwaa tawuru'u kaimana'o aimakaan Tominkaru taauzoniaz pukaudin-kinaa nii, oġmuudauzon dono'oraz oġka'u pu'ida'ati.

⁷ Mishi Tominkaru taan Kaimana'o Doronaa wa'ati, aonaa wakichana'iki-kinaa ni'o mani. Mazan ma'ozakada'o nii pa'an waunao, ma'ozaka

kizi washa'apatan wakaudin-kizi Tominkaru ati. Na'iki wamarainapakinaa ni'o ipai pidannao, na'iki watuuda-kinaa nii wanyukunuu washa'apata'azon ai oia'o.

⁸ Ukau'an mana'a putaria'ana'a pukakuwaapan wanaobanaa Christ dau'an. Na'iki mana'a kapam pukiba'azoo-kida'ana'a oo putaria'ana'a pukowaadan wuru'u oġaru, pumin-kaudinan taratapa-kaoz taraa-kizai ida'a, Christ dikin ii. Mazan marii kapam pupataka'uta-kaoz oġaru kawan, pukowaadapan dikin ii karikaonan Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u. Tominkaru taaan nii punyukunuu ma'ozaka-kinaa nii

⁹ Uruu Tominkaru wuru'u kazannaata'oraz waunao wapataka'uta-kaoz ai wa'oi'an dikin ii. Na'iki uruu wuru'u dapada'oraz waunao pa'ida'ati, papidanannao nii. Mazan aonaa washa'apatan dikin ia'o mani kaimana'o aimakaan wuru'u ukazannaatanuz na'iki udapadanuz waunao pa'ida'ati. Soo paaipan ati'o karikaonan, wuru'u ukaimananuz manawun waunao ati. Mishi kotu'u, amazada sakadinan ua'ii, udakotan wuru'u pakaimannuz wa'ati, padyuudan ida'an Christ Jesus.

¹⁰ Aizii di'i, watukapa'a naa umishiinan, Christ Jesus wakazannaatapi kaawan ida'an wuru amazada baara ati'i. Ukaawan umainaabata'anan naa wuru'u wakichana'iki-tinanuz mawaka-karu ai. Aizii wuru'u Kaimana'o Kuwai, Christ daua'oraz, uruu ida'an waaitapan karikaonanuu'o nii pa'an wamashaapan utuma. Wakananaata-kaoz nii pa'ina'o idi'i naa diina'iti'i, na'iki aona'o ni'i naa powa'a wamawakauzon.

¹¹ Aizii Tominkaru zaamatan oġaru, padyuudan ni'o, na'akapa'o nii wuru'u Kaimana'oraz Kuwai ipai amazada kawana'ati. Na'iki kowaadapa'o ni'i naa kaimana'o kuwai Christ Jesus dau'u. Na'iki otominapa-kida kizi pidannao uaipan kawana'ati.

¹² Uruu idi oġaudinan oġyuuda-kaoz kawana'ati, mazan uruu dikin ii opataka'uta-kaoz atii di'i otaratapa-kaoz. Mazan aonaa okiba'azoo-kidan wuru'u otaratapa-kaoz da'a'a. Usha'apanum kau'an oaitapa kaimanaiman kanom wuru'u omishidapaniaz, na'iki oaitapa, mishi'o nii kaiman utaapan ipai wuru'u taa-kariwai kidaz aimakaan o'ati.* Utaapan niiz kaiman, atii diina'iti'i pidannao tiwaa-kidapa-kaoz dono'o naa.

¹³ Aizii tawuru'u mishi'o kuwai, okowaadapauzoniaz pu'ati, putominapakinaa nii. Mana'a pumarina'ata'ana'a kidaz, ma'ozaka putaapa punyukunuu udau'ati, putominpa'a naa u'idi'iki. Na'iki pakawan putaapa wuru'u pumishidanuz, na'iki wuru'u pukamarainapanuz puzaamatanan idi'i naa Christ Jesus di'iti.

¹⁴ Kaiman pukazannaatapa wuru'u kaimana'o kuwai taa-kariwai kidaz pu'ati, upana'ada-kaoz ai. Ma'ozaka pukazannaatapaz, Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an pugaru. Uruu mashaapa'oraz wanyukunuu ii.

¹⁵ Puaitapa na'apam mishidainao pidannao, wuru'u Asia iainao kidaz wa'akan oġaru oġba'oran, atii Phygelus na'iki Hermogenes na'apa kapam iwa'akan oġaru.

¹⁶ Otoriinpan marii kizi wanaobanaa kamunanun ipai Onesiphorus iribannao ati, wuru'u udapu iainao kidaz. Usha'apanum kau'an, uruu da'i wa'atiizo, ukaminka'utan oġaru, aata mishi okonaukia'akan. Aonaa ukiba'azoo-kidan oġaru, otaratapa-kaoz pu'u.

¹⁷ Aizii ukaawan dono da'ati'i Rome ati, tuukii udorotinan odau'u, atii uikodan oġaru.

* **1:12** wuru'u taa-kariwai kidaz aimakaan o'ati oo "wuru'u otaani oo osha'apatanii kidaz aimakaan u'ati."

¹⁸ Marii wanaobanaa kamunanun tuukii uruu ati diina'iti'i, pidannao tiwaa-ka'o dono'o naa. Puaitapa na'apam tawuru'u ukaminka'utauzonuz kapam õgaru tuukii Ephesus ii.

2

Pidan kaimana'o usoldyaa-tinpan Christ Jesus ati

¹ Aizii pugaru õdani, ma'ozaka pukaudin na'iki ma'ozaka putaapa punyukunuu wuru ida'ana'a Christ Jesus taaniaz puma'ozaka-kinaa nii, pakaunanun idi'oraz manawun utaan pu'ati.

² Aizii tawuru'u puabatanii kidaz õkowaadan iriba pidannao abatapan pu'u, pukowaada'a naaz pidannao ati dyautainao kidaz ñnyukunuu Tominkaru paradan dau'ati. Marii kizi ñtominpan kaiman, na'iki ñnao kizi zaamata-ka'o, tominapa-kida'o ni'i naa kapam ba'orainao pidannao, ipai wuru dau'a'a paabatanii kidaz parada-karu.

³ Marii pubaiaapa pusha'apata-ka'o õgaru kawan, Christ Jesus dikin ii. Na'apa kizi pugaru kaimana'o soldyaa kawan. Kaimana'o soldyaa makon nii minziwa, ubaiaapa'anan kasha'ora'o mizaataaka-kizai iti.

⁴ Aizii soldyaa kaudin-kizi taa-ka'o an, usha'apatan nii kaiman wuru'u unaobanaa taaniaz ukauudin-kizi nii. Usha'apanum kau'an kaiman uaipan panaobanaa nyukunuu. Aonaa turuu uturukadinan ba'oran kaduz kaudin-kizai dau'ati, wuru'u pana'a'oraz soldyaa kaudin-kizi kida ai.

⁵ Aizii dimaba'o pidan, uaipan an pazaamatan wuru'u konaunama'o aimakaan taa'azoo-kariwaiz, mazan aonaan an udiman kakinaorii kawana'ati, aona'o nii turuu uzaamatan wuru'u taa'azoo-kariwaiz dimaba'o pidan ati.

⁶ Aizii pidan wuru'u kaudina'oraz dadara pazakapun ii. Na'iki upaoriba aka dyuan dono'o naa, uru'o nii kiwiin ka'idiwain wuru di'iki'i papaoriba aka kidaz.

⁷ Pudi'itapa kaimanaiman wuru'u aimakaan õkowaadanii kidaz pu'ati. Wanaobanaa kaminka'utan nii pudi'itinpan, na'iki utaan nii puaitapa-kinaa nii.

⁸ Karikaonan punyukunuitapa na'apam Jesus Christ, David takaandauunuz, kadishita-kida-ka'o pabaaranaa iki. Uruu wuru'u õkuwaa ni'oraz, õkowaadapan Kaimana'o Kuwai udau'u.

⁹ Aizii õkowaadapan idi wuru'u Kaimana'oraz Kuwai, õpataka'uta-ka'o tuukii udkin ii. Atii õtaapa-ka'o taraa-kizai ida'a watuudinapa, na'apa pidan sha'apata'o kawan dikauda'o manawun aimakaan. Mazan Tominkaru Paradan aonaa turuu uwatuda-ka'o.

¹⁰ Aizii wuru'u õbaiatinanuz kaikapa'a Tominkaru pidannao dikin ia'o uzaamataninao kidaz. Õkowaadapan ñ'ati kaimana'o kuwai, õaipan idi ñkazannaata-ka'o pamishidan ida'an Christ Jesus. Na'iki õaipan idi ñmashaapan karikaonan Tominkaru tuma umashaapa-kizi ii, wuru di'ia'a konaunama'o na'iki Kanada'oraz manawun.

¹¹ Aizii di'oraz parada-karu ida'a, mishi'o kiauwo-karu:

Aizii wamarina'atan an wa'oi'an kaiman-dau,

na'iki wataapinan an mawaka'o kawan Jesus tuma, wa'oi'an dikin ii, mishi'o nii pa'an wakakupan karikaonan utuma.

¹² Aizii wabaiatan an wuru'u pidannao pataka'utanuz waunao.

Mazan diina'iti'i wakazowautapan nii utuma, unaobana-ñtapa kizi ii. Aizii wakian an, "aonaa mishi'o mani uruu" oo "aonaa wamishidan uruu," na'apa'o nii kapam una'apan wadau'an, "aonaa õaitapan ñnao," ukian nii Tominkaru ati.

¹³ Aizii wamasha'apatinkan an waparadan kawana'ati.

Mazan uruu pakawanu'o nii pa'an usha'apatinan paparadan kawana'ati.

Usha'apanum kau'an aonaa na'apainim umamishiauzokan paparadan.

Mishi'o kaudin-karu kaiman Tominkaru ati

14 Karikaonan pa'i punyukunuu-kida ipai wuru'u parada-karu kidaz, wunao ati'i tominapa-kida'o ni'oraz pidannao. Ma'ozaka pukakinao idyaun Tominkaru abatapan pu'u. Aonaa kizi ikashadaakapan sha'apa'oram parada-karu sodi kida dikin ii karikaonan. Aonaa kanom kaimana'o ikoda-kaokashadaaka-karu an na'apa kida'o parada-karu dau'an. Soo upozawaabi'ii-kidan naa karikaonan ipai pidannao, wuru'u abatapainao kidaz kadakotin-karu na'apa.

15 Ma'ozaka putiwain, putukapa-kida kizi Tominkaru ati mishi kaiman na'iki sakitapa pusha'apatan pukaudin-kizi u'ati. Aonaa kizi puba'azootin-kida-kaokaukaudin-kizi dau'an. Mazan mishi kizi pa'an putominapa-kidan pidannao kaiman na'iki sakitapa, wuru dau'a'a, mishi'oraz kuwai, Tominkaru di'iki'oraz.

16 Mana'a pa'i puturukadina'ana'a kadakoinapa-karu an dikauda sodi kida'o parada-karu dau'u, wuru'u madiwaitapa-ka'oraz karikaonan. Usha'apanum kau'an pidannao wuru'u kadakoipainao kidaz na'apa'o dau'an, ina'apainpan nii wuru'u atii itanawatinan powa'a zii Tominkaru ai na'apa kida'o dikin ii karikaonan.

17 Aizii wuru'u itominapa-kidanuz pidannao na'apa, una'itin utuubarudinan wuru'u, atii iriba'o nii upataka'uan pidannao. Na'apa'o nii u'udarudinan bishoi kawan, wuru'u bishoi unikan nii pidan mada atii u'udarudinan.

Kaina'a dya'utam daonaiorano wunao bii a'a, na'apainaou'u naa. Hy-menaes na'iki Philetus kia'o i'uu.

18 Na'iki inao aona'a mishi'o naa powa'a imishidan wuru'u mishi'oraz tominapa-kinai, Tominkaru di'iki'oraz. Uruu idi imariidapan naa pidannao, ikowaadapan naa i'ati, kadishita-kida'aka-kaoa'a naa mishidainao pamawaka-kizi iki. Ikowaadapan idi na'apa kida'o, iriba ipozawaabi'ita-kidan pidannao nyukunuu. Uruu idi aona'a naa itaitapan na'ia'oram naa pamishida.

19 Mazan kaina'a mishi'o parada-karu Tominkaru di'iki'o. Aona'o nii na'apainim pidan pana'adan wuru'u uparadan kidaz. Kaikapa'a wuru'u uparadan kiauonuz: "Naobanai aitapanii na'ia'oram pidannao zaamataninao pa'ida'ati." Na'iki ba'oran uparadan kian, "Ipa pidannao wuru'u kowaadainaoz pazaamatan Christ panaobanaa nii, marina'a naa ipai itanawatinan, na'iki imuudan wuru'u oii kida'oraz aimaakan inaudapauzonii kidaz pasha'apaapauzon."

20 Kaina'a umanawun kida'o kabaunnao, unazo ii kaina'a toma-kariwai pabi'inaaka kida'o boonnoo, kooponao, na'iki parapinao. Pabi'i kida itoma-kaogold idi na'iki silver idi. Ba'orainao kida toma-kaokubai idi na'iki atamun idi. Aizii wuru'u toma-kariwainao kidaz, pabi'i kida ukaiwaa-kaoo, umanawunu'o aimaakan sha'apaapa-kaoo dono'o nii. Ba'orainao kaiwaa-kaoo nii na'apam karikaonan.

21 Aizii pidan, na'apa kapam. Na'ia'oram pidan saabaan an panyukunuu ipai oia'o ai, Tominkaru kaiwaan niiz umanawunu'o sha'apainapa-karu dono kida, usha'apanum kau'an utaainan idi panaobanaa ati. Na'iki Tominkaru kaiwaan nii uruu sha'apata'o nii kaimana'o na'iki umanawun kida'o pa'idiwaru aimaakan pa'ati.

22 Aizii ipai aimaakan wuru'u punaudapauzonii kidaz pusha'apaapan pupa'inan dono, marina'a naa. Mana'a naa putaaina'ana'a, na'apa kida'o aimaakan ati. Mishi'oraiman puma'ozakada'a naa punyukunuu, mishi

kizi pumashaapan kaiman, na'iki mishi kizi ma'ozaka putaapan pumishidan, na'iki mishi kizi pukamarainapanun, kaiman kizi kapam putaapan panyukunuu pidannao tuma, wunaou'u kaimana'oraz pa'an itaapan panyukunuu. Panyukunuu kaimana'o di'iki'oraz pa'an itoriinpauzon Naobanai Jesus ati.

²³ Mazan na'apainim kashadaaka-karu an, parada-karu oo kanom sodi kida dau'an, wuru'u mazanu'o oo madiwautapaka kida'oraz karikaonan, mana'a panyukunuupa'ana'a na'apa kida'o sha'apaapa-kao, munapo pumashaapa na'apa kida'o ai. Usha'apanum kau'an puaitapa kaimanaiman wuru'u na'apa kida'oraz aimakaan, toma'o karikaonan to'orataaka-karu oo zunaapaaka-karu.

²⁴ Aizii pidan, wuru'u Naobanai Jesus poitoruitapaniaz, aona'a naa turuu uzunaapaakan, mazan marii pa'an ukaimanan ipai pidannao ati. Na'iki marii kizi utominapa-kidan pidannao kaimanaiman, na'iki aonaa kizi ukashadinan.

²⁵ Na'iki uru'o nii kakinaota pidannao, wuru'u dikintapainao, na'iki kashadainao kidaz ukuwaa, ukakinaowan nii idyaun kaiman, kona'ia'o ida'an. Panaadon bauda'apa kamoo Tominkaru aipan ati, ipana'adinan nii zii wuru aia'a pamamishidakanuz, na'iki wuru aia'a padi'itinpanuz pana'iti kida. Uruu dono'o nii zii itaitapan na'iki imishidan wuru'u mishi'oraz kuwai, Tominkaru di'iki kida'oraz.

²⁶ Na'iki uruu dono'o nii zii itaitapan udikaudan wuru'u pasha'apaapauzonii kidaz aimakaan, Uruu idi ikazatinan ni'i naa Satan mariidapan ai paugaru. Uzaamatapauzonii idyaun kaimanaiman. Na'iki ipai itizo'atiizon wuru'u Satan aipauzonii kidaz usha'apata-kao pa'ati.

3

Amazada ikoda'anan di'iti'o patokon

¹ Aizii puaitapa kizi'i naa pa'i, diina'iti'i amazada ikoda'anan di'iti'i naa patokon, dadara'o ni'i naa na'iki kasha'apanna'o ni'i naa, kaimanainao pidannao ikodan mashaapa-karu, oiainao pidannao bii an.

² Tuukia'o ni'i naa pidannao marainpan pananaa, itaipan nii ipai aimakaan soo pa'ati karikaonan. Tuukia'o nii pidannao marainpan puraata, itaipan nii puraata soo pa'ati karikaonan. Tuukia'o nii pidannao atadinpa'azon, pasha'apatani aimakaan kida dau'an. Na'iki tuukia'o nii pidannao taapina'azon umanawunu'o nii ipai ba'orainao ai. Na'iki pidannao dakomikitiinan nii, dikauda kida'o ida'an. Na'iki tuukia'o ni'i naa pidannao dikintapan padaronao oo padarunao. Na'iki aona'o ni'i naa pidannao konaukii-kidan aimakaan taa-kao pa'ati. Na'iki aona'o nii idi'itinpa'azon Tominkaru dau'u, na'iki aona'o nii ikarodapan paparadan udau'an.

³ Aona'o ni'i naa pidannao marainpaaka'azon. Aona'o nii imanyukunuuta'azon pidan sha'apatan an dikauda'o pa'ati, na'iki aona'o nii iparadan kaimana'o ida'an u'ati. Tuukia'o nii ikadakotin-kida'azon oo itoma'azon dikauda kida'o parada-karu pairibannao oo ba'oran pidannao dau'u. Aona'o ni'i naa pidannao ka'iitan padadaradan panyukunuu pasha'apatan ai dikauda kida'o aimakaan. Aona'o ni'i naa pidannao kakarodapanun, isha'apataakan nii dikauda kida'o ida'an. Na'iki aona'o ni'i naa idyautan oo inyukunuu-atin kaimana'o aimakaan kida sha'apata-kao dau'an.

⁴ Na'iki tuukia'o nii ikaakapaamikipa'azon, ikaakapaan nii pairibannao. Na'iki aona'o nii idi'itinpan kiwiin pasha'apatan ua'ii aimakaan, mazan isha'apatinan nii maaitapinaka-daun. Tuukia'o nii itadapan ipai

pasha'apaapanii kida aimakaan, uruu kida ida'ana'o nii umanawun itaapinpan. Tuukia'o nii imarainpan pasha'apaapanii aimakaan kida pamaraippan ai manawun Tominkaru.

⁵ Pidannao dakotinan nii mishidainao nii Christ, isha'apatan nii kaikin aimakaan kida'a, iaipan idi karikaonan patukapa-ka'o mishidainao kawan. Mazan panyukunuu ii, aonaa iaipan Tominkaru kazowautapan pamashaa-pan, aonaa isha'apatina'azon uaipan kawana'ati. Mana'a pubaokopatin-pauzo'ona'a, oo panyukunuu-pauzo'ona'a na'apainao pidannao.

⁶ Kaina'a pabi'i kida na'apainao pidannao, ina'o imorotan nii oo imakon nii pidannao dapu kawana'ati kida, iaipan idi pana'apatan pidannao nyukunuu pakuwaa dau'ati. Uruu idi tuukii ina'apatan pabi'i kida zunnao nyukunuu, maaitapinaka-daunu'oraz imashaapan. Kasha'ora padamata inyukunuu pasha'apaapanii dau'an, mazan aonaa iaipapan na'apam padadaradan panyukunuu pasha'apaapan ai oia'o, wuru'u tuukia'oraz inaudapan pasha'apaapan.

⁷ Na'apainao zunnao tuukii iaibata'azon na'iki tuukii iaipan paaitapan sha'apa'oram kuwai oo aimakaan kowaada-ka'o patominapa-kinaa nii. Mazan aonaa na'apainim iikodan oo iaipapan wuru'u mishi'oraz kuwai, Tominkaru di'iki'oraz.

⁸ Kotua'a naa, tuukii Jannes na'iki Jambres tiwaan pawazootan Moses. Aizii kai na'apa manawun wunaou'u di'oraz pidannaou'u, tominapa-kidainaoz pidannao pana'iti. Tuukii iaipan padikintan na'iki pawazootan wuru'u mishi'oraz manawun kuwai, Tominkaru di'iki'oraz. Pidannao na'apainao, aona'ora'a naa iaipapan padi'itinpan kaimana'o aimakaan dau'u, soo itaapan panyukunuu oia'o dau'ati. Na'iki idi'itinpan oo inyukunuu pana'iti'i naa karikaonan. Uruu idi aonaa na'apainim nii imishidan wuru'u mishi'oraz kuwai.

⁹ Mazan aonaa karikaonanuo'o nii mani wuru'u ina'apainapanuz, kainaabaina'o nii zii wuru'u imariidapanuz pidannao. Ipai'o nii zii pidannao tukapan, na'iki iaipapan nii mazanu'o karikaonan wuru'u ikuwaa kidaz, soo imariidapan karikaonan pidannao. Na'apa kotua'a naa ipai pidannao tukapan, wuru'u Jannes na'iki Jambres sha'apatauzonii kidaz aimakaan, aonaa mishi'o mani, mazan mazanu'o karikaonan.

Ubaukapan naa Paul

kakinaowan Timothy

¹⁰ Mazan pugaru puaitapa pa'an ipai wuru'u otominapatin-kida-kinaaz pidannao. Na'iki puaitapa ipai omashaapauzon kaduz, na'iki puaitapa kanom tuukia'o osha'apata'azon, na'iki puaitapa na'apam omishidapan tuukii, na'iki puaitapa da'i ma'ozaka otaapan onyukunuu, obaiatan pu'u kotua'iki kasha'ora'o. Puaitapa kapam na'apam okamarainapanun tuukii. Na'iki ipai puaitapan na'apam obaiatan dadara kida'o aimakaan okaudin-kizi dau'ati, mazan aonaa okashadinan, upu'u osha'apatan okaudin-kizi.

¹¹ Na'iki puaitapa ipai na'apam da'i oantamikitauzo-ka'o tuukii manawun. Na'iki puaitapa kapam ipai na'apam obaiatan kasha'ora'o tuukii. Na'iki puaitapa kanom kida sha'apa'o o'ati, Antioch ii, na'iki Iconium ii, na'iki Lystra ii. Mishi na'ii tuukii oantamikita-ka'o kaziwa'o ida'an, mazan waNaobanaa kazannaata ogaru ipai obaiatanii kida ai.

¹² Mazan mishi, ipai pidannao mashaapainao Tominkaru aipan kawana'ati, wuru'u zaamatainao kidaz Christ Jesus panaobanaa nii, ipai ina'o iaiaapan nii papataka'uta-ka'o.

¹³ Aizii wuru'u oiainaoz pidannao, idikauda'adinan ni'i naa manawun udawunu'iti, na'iki powa'a'o nii zii imariidapan pidannao, mazan na'apa'o nii kapam ba'oran pidannao mariidan idyaun.

14 Mazan aizii pugaru, pakawan òaipan putaapan oo puda'anan wuru'u putominapa-kida-kinao kidaz, pumishidaniaz pa'an tuukii. Usha'apanum kau'an puaitapaniinao pa'an pidannao na'iki puaitapaniinao ikaduz wuru'u tominapa-kidainaouz pugaru.

15 Na'iki puaitapanii pukoraidaonaan di'iki ipai wuru'u saada-kariwai kidaz Tominkaru paradan. Tominkaru paradan ida'ana'o wuru'u puikodanuz aitapa-kinai. Uruu ida'ana'o wuru'u pidan tominapanuz pamishidan dau'u Christ Jesus, pakazannaatin-kinaa nii.

16 Ipai wuru'u saadinpa'o Tominkaru paradan kidaz, Tominkaru di'iki'o pa'idiwaru wuru'u. Uruu kaimana'o ukaiwaa-kaoo pidan tominapa-kinaa nii mishi'o kuwai dau'u, na'iki kakinaowa'o nii pidan, upozawatan an mishi'o kuwai ai. Na'iki tukapa-kida'o nii sakitapa'o mashaapa-karu, na'iki tominapa-kida'o nii pidan kaimana'o mashaapa-karu dau'u Tominkaru ati.

17 Uruu ida'an kizi pidan kaudina'o Tominkaru ati ikodan paaitapa-kinaa nii. Uruu ida'an kizi kaiman usha'apatan pakaudin-kizi, na'iki usha'apata kizi ipai kaiman kida'o pa'idiwaru aimakaan Tominkaru ati, uruu kida ida'an.

4

1 Aizii òparada'azon pu'ati ma'ozaka'o ida'an, Tominkaru abatapan pu'u, na'iki Christ Jesus abatapan pu'u, uruu tiwaa-kidapa'o ni'oraz na'iki pataka'uta'o ni'oraz ipai pidannao pa'oiian dikin ii, ipai wuru'u kaku-painaouz na'iki mawakainaouz. Uwa'atin idi kaina'iki unaobanai-tina'anan ipai pidannao ati.

2 Uruu idi tuukii manawun òkian pu'ati, pukowaada'a naa wuru'u kaimana'oraz kuwai, Tominkaru di'iki kida'oraz. Pukowaada'a naaz ipai sha'apa'oram pidannao ati, abata'azoinao ati oo maabata'azoo-kainao ati, upu'u pukowaadaz. Pukakinao idyaun isha'apaapan ai oii kida'o aimakaan. Na'iki puto'orau idyaun isookada kizi pasha'apaapan oii kida'o aimakaan. Na'iki puma'ozakada inyukunuu putominapa-kida idyaun kaimanaiman, kona'ia'o ida'an.

3 Kaina'a'o nii diina'iti'i, uruu aona'o ni'i naa manawun pidannao abata'azon wuru'u kaimana'oraz na'iki mishi'oraz kuwai, wuru'u wakowaadapaniaz. Mazan paaipan kawana'ati'o nii, izaamatan nii pidannao, tominapa-kidainao nii paugaru, wuru kida dau'a'a tuukia'oraz manawun iabata'azon.

4 Mazan aizii wuru'u mishi'oraz manawun kuwai, aona'o ni'i naa iabata'azon. Soo iturukadinan ni'i naa pa'an paabata'azon dau'ati kotuainao kida kuwai, wuru'u pidannao tomanii kidaz karikaonan.

5 Mazan pugaru, puaitapin pa'i pa'an na'apam putaapinan, puzaudin na'iki ma'ozaka putaapa punyukunuu pusha'apatan ai na'apa kida'o aimakaan. Mana'a pukashadina'ana'a wuru aia'a pubaiatanuz dadara'o mashaapa-karu, oo pubaiatan to'ora-karu pukowaadapan dikin ii Kaimana'o Kuwai. Marii karikaonan pukakuwaapatin. Pusha'apata ipai pukaudin-kizi kaiman na'iki sakitapa, Tominkaru aipan kawana'ati.

6 Mazan aizii ògaru, maonapata'a naa pa'an òzowii-kaoo kamoan kaawan. Uruu dono'o ni'i naa òtaainan Tominkaru ati. Ukau'an aizii òmakon ni'i naa wuru amazada baara iki'i.

7 Mazan aata, òka'iita'a naa ipai òkaudin-kizi wuru'u Tominkaru taaniaz òsha'apatan nii. Òsha'apata ipai òkaudin-kizi usakadin-kizi iki, atii utokon iti. Na'iki mishi, ma'ozaka òtaapan òmishidan wuru'u mishi'oraz kuwai, aonaa òpana'adanuz, mazan ipai òkowaadanuz sakitapa uduyudan kawana'ati.

⁸ Mazan kai, kaina'a'a naa umanawunu'o kowamai sarakada-karu nii ōzowau ati, uruu ōsha'apatinan idi'o mishi kaiman na'iki sakitapa Tominkaru awun za'a. Wanaobanaa Christ Jesus, sha'apata'oraz aimakaan sakitapa'o ida'an, uru'o nii taa ō'ati wuru'u kowamaiz diina'iti'i, wuru kamoo dono'o utiwaa-kidapanuz naa ipai pidannao. Mazan aonaa bauda'apa ōgaru ati'o nii mani wuru'u umanawunu'oraz kowamai taa-ka'o. Mazan utaa-ka'o nii kapam ipai pidannao ati, wuru'u zaudapatinaouz ukaawan, konaukia'oraz itaapan panyukunu patukapa'azon idi ukaawan.

Di'oraz Paul paradan pa'idiwaru

⁹ Putiwaa pa'i puwa'atin kadiman ō'ida'ati.

¹⁰ Aizii Demas kashadina'a naa pamashaapan ai Tominkaru ati, tuukii umarainpan aimakaan imi'i baara an kida'oraz. Uruu idi uwa'akan ōgaru, na'iki umakon Thessalonica iti. Aizii Crescens mako pa'an ukaudina'anan Galatia Baara iti, aizii Titus, Dalmatia Baara iti kapam ukaudina'anan.

¹¹ Soo paba'oran Luke kaina'a ōtuma. Puwa'atin an puna'aka pa'i Mark putuma. Usha'apanum kau'an turuu uruu kaminka'utan ōgaru ōkaudin-kizi dau'u.

¹² Aizii Tychicus, ōdyuuda uruu Ephesus iti.

¹³ Aizii puwa'atin an, puna'aka pa'i ōchaakitan, ōwa'akauzoniaz Troas ii. Carpus di'ii sha'atii ōwa'akanuz. Na'apain puna'aka pa'i kapam tawuru'u kaarita kidaz, tawuru manawunu'u saada-kariwai kidaz kaznizo mada baara'a.

¹⁴ Alexander, tawuru'u tomapauzoz aimakaan kida chipirari ida'an, aonaa ukaimanan. Utoma dikauda manawun aimakaan ō'ati, uaipan idi pasha'apata-kidan ōgaru dikauda'o ida'an. Mazan Tominkaru aitapan nii pa'an na'apam pasha'apatanuzu, una'apainpan winipinaa nii.

¹⁵ Puzaudinapa pa'i kapam u'ai. Usha'apanum kau'an tuukii manawun u'to'oran, pamanaudapakan idi wuru'u wakuwaa kidaz.

¹⁶ Kiwiin, naobanai-tinpainao pidannao zaamatan ōgaru ōkakuwaapatinan dikin ii, na'iki ipishaan ōgaru wuru dau'ana'a ōkowaadapanii kidaz kuwai. Mazan ōkazannaatin ōaipan ati, aonaa bauda'apa pidan wa'atin kaminka'uta'o nii ōgaru. Ipai imakon ō'ai, iwa'akan ōgaru ōba'oran. Mazan ōtorinpan Tominkaru ati, marii kizi umarina'atan wuru'u aimakaan i'isha'apataniaz ō'ati.

¹⁷ Mazan waNaobanaa, kaina'a uruu ōtuma, aonaa pa'an uwa'akan ōgaru, uruu taa'o ōma'ozaka-kinaa nii. Uruu idi ma'ozaka ōkakuwaapan Kaimana'oraz Kuwai Gentilenao ati. Uruu idi ipai daunuuda'u iabatan Kaimana'oraz Kuwai. Atii mishi aonaa ōzowii-ka'o, waNaobanaa kazannaatan idi ōgaru.

¹⁸ Mazan karikaonanu'o nii waNaobanaa kazannaatan ōgaru, aona'o nii ukashaapan ōantamikita-ka'o dikauda'o ida'an manawun. Una'akan nii pa'an ōgaru kaiman aokazi iti, ōmashaapa'an kizi'i naa pa'an utuma, unaobanaitinapa kizi iti. Marii karikaonan pidannao konaukii-kidan soo uruu bauda'apa, umanawunun idi manawun. Amen.

Ubaukapan naa

Paul dyuudan paparan

¹⁹ Ōdyuudan ōparadan Priscilla na'iki odaiaru Aquila ati, na'iki Onesiphorus ati, na'iki ipai pidannao ati wuru'u mashaapainao kidaz udapu ii.

²⁰ Erastus kaina'ii uwa'akinan Corinth ii. Aizii Trophimus kaina'ii ōwa'akan uruu Miletus ii, ukarinaan idi.

²¹ Putiwaa pa'i puwa'atin kadiman zoobaba, amazada wadidin ua'ii. Aizii di'i, Eubulus, Pudens, Linus, Claudia, na'iki ipai wuru'u mishidainaouz, idyuudan kapam paparadan pu'ati.

²² Marii waNaobanaa Christ Jesus mashaapan putuma na'iki marii karikaonan Tominkaru kamunanun ipai unao ati.

Paul Kaaritan Titus Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Titus uruu Paul minauda'uitapauzonii na'iki uminka'u kapam. Panaadon uchi'ikapan nii utuma ipai amazada kawana'ati ukowaadapa-kizi ii aka Kaimana'o Kuwai Jesus Christ dau'u.

Kaina'a paran baoko a'o udaru'o manawun katonaru, Crete kia'o udakotapa-ka'o. Kaina'a iriba pidannao kawii-tinpan na'ii. Uruu idi Paul na'iki Titus makon na'iti itukapa'anan mishidainao. Dobata sondii ina'ia'akan, uruu dauna'an Paul dobatan naa koshan. Mazan Titus na'ii zii uwa'akan, uaipan idi uzaamatan pidannao kazowautapa'o nii wuru'u na'ii'akainao kidaz choochinao. Na'iki ukaminka'uta kizi na'ia'ainao kazowautapan choochi.

Kotua'iki zaa uruu dauna'an, uru'u naa Paul saadan kaarita Titus ati. Uaipan pakaminka'utanuzu pakowaadan ida'an u'ati na'apam nii ukazowautapan wuru'u choochinao, uawunuutapanii kidaz. Na'iki ukowaadakidan u'ati na'apam nii pidannao kazowautapa'o choochi taapinan. Na'iki ukowaadan u'ati na'apam nii utominapa-kidan pabi'i kida pidannao choochi ii: wuru'u tunarunao-tinpainao kidaz, pa'inainao daonaioranao, poitoruinao, maskonnao-tinpainao, na'iki pa'inainao zunnao. Aizii utokon ii, ukowaada-kidan u'ati na'apam nii ipai mishidainao mashaapan.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadin-kizi 1:1-4

Choochi zowaunaanao zaamata-ka'o 1:5-16

Pabi'inaaka kida'o kaudin-kizai choochi ii 2:1-15

Mishidainao ma'ozakada-ka'o na'iki ikakinao-ka'o 3:1-11

Kaarita katokonota-ka'o 3:12-15

¹ Di'oraz kaarita oġaru Paul di'iki'o, Tominkaru poitoruz, na'iki Jesus Christ apostlen. Ozaamata-ka'o na'iki oġyuuda-ka'o kaminka'uta'o nii Tominkaru zaamataniinao papidanannao nii, oġkowaada kizi i'ati kaimanaiman wuru'u mishi'o na'iki sakitapa'oraz pa'an parada-karu, mishi kizi imishidan uruu kaimanaiman, imashaapa kizi na'iki isha'apatin kizi Tominkaru aipan kawana'ati.

² Uruu parada-karu kida kawana'ati wataapan wanyukunuu, waaipan idi wazaamatan wuru'u taa'azoo-kariwaiz wa'ati, wakakupa-kinaa nii karikaonan. Mishi Tominkaru aonaa mariidinauzo mani uruu. Kotua'a naa amazada sakadinan ua'ii, udi'itinpan pataan dau'u papidanannao ati wuru'u kakupa-kinaiz.

³ Ukau'an paaitanii kamoo kawana'ati'ora'a naa aizii uaida-kidan wuru'u pataa'azooniaz aimaakan, kaimana'o kuwai kowaadapa-ka'o ida'ana'a naa pidannao ati. Aizii wuru'u kaimana'oraz kuwai taa-ka'o oġaru ati, oġdobata-kidan nii pidannao ati. Ukau'an ipai parada-karu oo kaimana'o kuwai wuru'u oġkowaadapanii kidaz, Tominkaru wakazannaatapiki dyuudan kawana'ati'o wuru'u oġkowaadapanuz uparadan.

⁴ Aizii di'i osaadan kaarita pugaru Titus ati'o, oġdaniitapaniaz, pumishidan idi tuukii, wuru'u mishi'oraz kuwai, oġmishidaniaz kapam.

Marii Tominkaru waDaru, na'iki Christ Jesus wakazannaatapiki kamunanun pu'ati, na'iki utaa kizi punyukunuu kaiman-kinaa nii.

*Titus kaudin-kizi taa-ka'o
Crete ii*

5 Ōwa'akan pugaru Crete ii, pusha'apata kizi na'iki pupatumaakada kizi'i naa wuru'u aimakaan kida aona'oraz zii washa'apatan. Ōaiapa puzaamatan pidannao choochi zowaunaanao nii ipai wiizai kawana'ati, wuru'u kaina'a'oraz mishidainao kida na'ii. Na'iki aonaa pa'i pumanyukunuuta'ana'a tawuru'u ōparadan kidaz, pidan zaamata-kaoo dau'ana'oraz choochi zowaunaa nii.

6 Puzaamata kizi pidan kaimana'o umashaapan, aitapa-kariwai ukaduz kaimanan. Na'iki bauda'apa'o udaiaro. Na'iki aitapa-kariwai mishi udainao mishidainao pa'idiwaru, aonaa sha'apaapauzonao mani dikauda kida'o aimakaan, na'iki aonaa dikintapainao mani.

7 Aizii mishidainao zowaunaa zaamata-kaoo an, kaudina'o nii Tominkaru ati, marii kau'an kaiman umashaapan, aonaa abatauta-kida'o nii mani dikauda sodi kida'o pakaduz, na'iki aonaa ma'ozakatinpaa'o nii mani, na'iki aonaa to'ora'akauzoo mani kanom sodi kida dikin ii karikaonan. Na'iki aonaa tuzapa-shori mani. Aonaa to'orauzo na'iki mizaataaka-shori mani. Na'iki aonaa kizi udi'itinpan soo paaipan dau'u puraata.

8 Marii uruu konaukia'o usookapa-kidauzon tawarainao kaawan padapu iti. Na'iki naudapauzo pasha'apatan kaiman kida'o pa'idiwaru aimakaan. Na'iki ma'ozaka'o utaapan panyukunuu pasha'apatan ai aimakaan madoronaa-daun. Na'iki sha'apata'o ipai aimakaan sakitapa. Na'iki taapa'o panyukunuu ipai Tominkaru ati. Na'iki aonaa kashaapina'akauzoo mani dikauda kida'o aimakaan ati.

9 Mishi kizi ma'ozaka utaapan panyukunuu wuru dau'ati'i mishi'oraz parada-karu, wamishidaniaz na'iki wakowaadapaniaz. Aizii umashaa-pan an na'apa, uka'iitan nii pama'ozakadan ba'oran mishidainao kida nyukunuu, pakowaadapan ida'an wuru'u mishi'oraz kuwai. Na'iki uruu kida ida'ana'o nii kapam kaimanaiman ukainaabatan na'iki utukapa-kidan mishi wuru'oo pozawatanuu, pana'iti'oraz ūtominapa-kidan pidannao wuru aia'a, mishi'oraz kuwai wakowaadapanii kidaz.

10 Usha'apanum kau'an kaina'a iriba pidannao mishidainao padamata, mazan upu'u ikashadan wuru'u mishi'oraz na'iki sakitapa'oraz kuwai. Tuukii ipana'aapan ba'oran mishidainao kida nyukunuu, ikadakotinan idi soo madiwautapa-ka'o aimakaan kida dau'u karikaonan. Aitaniiman Jewnao, ūnao manawun aipa'oraz aimakaan sha'apata-kaoo pakakinaorinaa kawana'ati.

11 Ukau'an marina'a naa ūmashaata-kaoo ikadakoinpan ai na'apa kida'o dau'u. Usha'apanum kau'an iriba'a naa kabaun kawana'ati ūpozawaabi'ita-kidan pidannao nyukunuu kida, atii aona'a naa ūaitapan na'ia'oram naa kuwai pamishida. Mazan ūtominapa-kidanuz pidannao soo ūaipan karikaonan puraata ū'ai.

12 Kaina'a'o da'i pidan ūwiizi san, ūprophetin uruu. Kotua'a naa kaikapa'a ukiauzon pawiiizi sannao dau'ana'a: "Pidannao wuru'u mashaapainaoz da'a'a Crete ida'a, mariidinauzonao manawun ūdyaun. Na'iki ūmashaapan pa'atiaaka kida, aonaa kanom ūkarodapan, na'apa baudokoru kawan. Na'iki zoonzionao kapam ūdyaun. ūmashaapan soo paaroapatinan dau'u karikaonan."

13 Mishi'o wuru'u ikaduz kowaada-kaooz na'apa. Ukau'an pukakinoo wuru'u pidannao ma'ozaka'o ida'an, ūmuuda kizi'i naa wuru'u na'apa kida'oraz pakaduz. ūmishida kizi'i naa bauda'apa wuru'u mishi'o, na'iki sakitapa'oraz pa'an kuwai.

14 Aonaa kizi'i naa powa'a ūnyukunuupan wuru'u kotua'o kuwai, Jewnao tomanii kidaz karikaonan. Na'iki aonaa kizi'i naa powa'a ūmishidan kak-

inaorii, wuru'u pidannao tomanii kidaz karikaonan, maaiapa-kainaouz mishi'o kuwai.

¹⁵ Pidannao sha'apata'o ipai aimakaan kaiman na'iki sakitapa, kaiman pa'idiwaru Tominkaru tukapan wuru'u ūsha'apatanii kidaz. Mazan aizii pidannao wuru'u sha'apaapainaoz dikauda' kida'o aimakaan, na'iki mamishida-kainaouz Christ, ipai aimakaan ūsha'apatanii aonaa ukaimanan Tominkaru tukapan. Usha'apanum kau'an aona'a naa ūdi'tinpan sakitapa, na'iki aona'a naa ūaitapan udikauda'o wuru'u pasha'apaapanii kidaz aimakaan.

¹⁶ Tuukii ūdakotinpan aitapa'o nii Tominkaru, mazan ipai ūsha'apaapanii wuru'u oii kida'o aimakaan tukapa-kidan aonaa mishi'o mani wuru'u ūmishidanuz Tominkaru. Kashadamiki ūnao, na'iki tuukii ūdikintapan Tominkaru paradan, na'iki aonaa na'iti'i naa ūsha'apatan kaimana'o aimakaan.

2

Mishi'o na'iki sakitapa'o tominapa-kinai

¹ Aizii pugaru, putominapa-kida'a naa pa'i pidannao wuru dau'a'a kuwai mishi'oraz na'iki sakitapa'oraz pa'an.

² Puparada na'iki pukakinaota wuru'u tunarunao-tinpainao kidaz naa, kaiman kizi ūdi'tinpan aonaa madoronaa-daun mani. Na'iki aitapan kizi ūmashaapan. Na'iki ma'ozaka kizi ūtaapan panyukunuu pasha'apatan ai oii kida'o aimakaan. Na'iki ūtukapa-kida kizi tuukii pamishidan wuru'u mishida-kariwaiz kuwai. Na'iki mishi kizi ūtukapa-kidan tuukii pakamarainapanun. Na'iki ūtukapa-kida kizi mishi ma'ozaka ūtaapan panyukunuu, pabaiatan pu'u dadara'o na'iki kasha'apanna'o mashaapa-karu.

³ Na'apa'o nii kapam pukakinaotan zunnao, wuru'u maskonnao-tinpainao kidaz naa. Pudyuuda ūmashaapan kaiman, zunnao taapainainao ipai oia'o ai mashaapan kawan. Aonaa kizi ūmashaapan pakadakotin-kidan dau'u pairibannao, na'iki aonaa kizi kapam ūtzapa-shorin. Mazan marii pa'an ūtominapa-kidan ba'orainao kaimana'o mashaapa-karu dau'u.

⁴ ūtominapa-kida kizi'i naa wuru'u pa'inainaoz zunnao, daiarui marainapa-ka'o dau'u, na'iki daniinao marainapa-ka'o dau'u.

⁵ Na'iki ūtominapa-kida kizi ūdyaun ūdadaradan dau'u panyukunuu, aimakaan sha'apata-ka'o ai madoronaa-daun. Na'iki ūtukapa-kida kizi kapam na'apam pidan taapan pananaa ipai oia'o ai. ūtukapa-kida kizi na'apam daiaroi taapan padapu, na'iki na'apam daiarui marainapa-ka'o na'iki uparadan izo'ati-ka'o. Aizii mashaapa-karu an kaiman na'apa, aona'o nii kanom dakoopan Tominkaru Paradan.

⁶ Aizii pa'inainao daonaioranao, putominapa-kida kapam ūdyaun. Marii kizi ma'ozaka ūtaapan panyukunuu, pasha'apatan ai aimakaan madoronaa-daun.

⁷ Aizii pugaru na'apa kapam, pumashaapa na'iki pusha'apata ipai aimakaan kaiman, putukapa-kida kizi kaimana'o mashaapa-karu pukaduz ida'an. Na'iki mishi kizi putominapa-kidan pidannao kaimanaiman na'iki ma'ozaka'o ida'an.

⁸ Na'iki pukaiwaa sakitapa'o na'iki ma'ozaka'o kakinaorii, aona'oraz tuuru udakowapa-ka'o. Na'apa'o ida'ana'o nii puba'azootin-kidan wuru'u dakomikinaouz, na'iki aona'o ni'i naa ūaitapan kanom ida'an padakoopan waunao.

⁹ Aizii pidannao wuru'u torii-kariwaiz poitoruinao* nii, putominapa-kida İdyaun marii kizi İmashaapan kaiman, na'iki marii kizi karikaonan İizo'atin panaobanaano paradan. Kaiman kizi İnaobanaano nyukunuu İ'ati, İsha'apatan idi ipai aimaakan kaiman. Aonaa kizi kapam İdako'atiizon panaobanaano paradan.

¹⁰ Na'iki aonaa kizi İkoidapan aimaakan panaobanaano di'iki. Mazan marii pa'an İtukapa-kidan mishi pakaimanan. Aizii İsha'apatinan an kaiman na'apa, İtukapa-kidan nii mishi'o ukaimanan wuru'u kuwai kowaadapa-kariwaiz Tominkaru wakazannaatiki dau'u kida'oraz.

¹¹ Mishi Tominkaru tukapa-kidan pakamunanun ipai pidannao ati, ukazannaata'azon idi İdyaun pa'oian ai.

¹² Tominkaru kamunanun idi ukakinaowan waunao, wamuuda kizi'i naa ipai oia'o, wuru'u aona'oraz unauapan washa'apaapan. Na'iki wamuuda kizi'i naa washa'apaapan oia'o, wuru'u mamishidakainao sha'apaapauzonii kidaz. Na'iki ukakinaowan waunao marii kizi'i naa wadadaradan wanyukunuu wuru' aia'a dikauda kida'oraz washa'apaapauzon. Na'iki mishi kizi wamashaapan Tominkaru ati aitapin. Na'iki mishi kizi wamashaapan u'ati kaiman uaipan kawana'ati da'a'a imi'i baara'a'a,

¹³ wazaudapan pu'a'a naa umanawunu'o na'iki konaunama'o kamoo kaawan. Uruu na'apaini'o ni'i naa watukapan umanawunu'oraz waTominkarun na'iki wakazannaatapiki, Jesus Christ kaawan.

¹⁴ Uruu Jesus wuru'u taaina'oraz wa'oian dikiin ii, uaipan idi paso'otan waunao washa'apaapan ai ipai wuru'u dikauda kida'oraz aimaakan. Na'iki uaipan idi pasaabaan waunao kaimanainao pidannao nii, na'iki papidanannao nii. Na'iki sha'apata'azoinao nii kaiman kida'o pa'idiwaru aimaakan.

¹⁵ Ukau'an putominapa-kida ipai pidannao wuru' dau'ana'a wakowaadaniı kidaz parada-karu. Na'iki ma'ozaka pukowaada İ'ati wuru'u dyuuda-kariwaiz pukowaadapan. Puma'ozakada kizi putominapakidaniınao nyukunuu uruu parada-karu dau'ati. Na'iki ma'ozaka pukashadakowau ba'orainao wuru'u aona'oraz İmishida'azon sakitapa'o kakinaowapa-karu. Aonaa pukashadapa-kidina'ana'a pidannao ati.

3

Na'apam mishidainao aiapa-kaao

İmashaapan

¹ Karikaonan panyukunuu-kida putominapa-kidaniınao pidannao ati, marii İizo'atin kazowautapainao wiizai paradan, İdyuudan an İsha'apatinan, na'iki marii kapam İsha'apatan wuru'u tuubarı kidainao naobanainao dyuudaniı kidaz usha'apata-kaao. Na'iki marii kizi karikaonan İtaapan panyukunuu minziıwa pasha'apata'azon dau'ati kaiman kida'o aimaakan.

² Na'iki aonaa kizi İkadakotin-kidan pidannao oia'o ida'an. Aonaa kizi İzunaapaakan mazan İtaapa kizi pa'an panyukunuu kaimanan ipai pidannao tuma. Marii kizi kaiman İmashaapan baokopa pidannao tuma. Na'iki aonaa kizi İtatadinpan ba'oran pidannao ai.

³ Mishi kiwiın aonaa kanom waaitapan, ipai washa'apatauzon aimaakan maaitapinaka-daun karikaonan. Na'iki tuukii kapam wadikintapauzon, na'iki tuukii wamariıdapa-kidinauzon. Na'iki tuukii da'i wakashaapinuzon oia'o sha'apaapa-kaao dau'ati. Na'iki tuukii da'i wanaudapauzon washa'apaapan ipai pabi'inaaka kida'o aimaakan, aona'oraz ukaimanan kida. Wamashaapauzon kiwiın soo washa'apaapan dikauda kida'o.

* 2:9 *torii-kariwai poitorui*: Putukapa kaarita token ii Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Wato'oratinan nii da'i wairibannao ati, na'iki wakishauzitanan nii karikao-nan i'ati. Panaadon wazon-kida-ka. Waunao na'apa kapam da'i, wazon-kidan i'dyaun.

⁴ Mazan una'apan pu'u, Tominkaru wakazannaatapiki aida-kidan pakaimanan na'iki pakamunanun waunao ati.

⁵ Uruu ida'an ukazannaatan waunao wa'oi'an ai. Aonaa washa'apatan idi'o mani kaiman kida'o aimaakan wuru'u ukazannaatanuz waunao. Soo ukamunanun wa'ati paaipan ati karikaonan. Aizii ukazannaatan wau-nao, uchikaan na'iki uso'otan ida'an wa'oi'an wanyukunuu iki. Na'iki upa'inaadan waunao Kaimana'o Doronaa ida'an.

⁶ Dobata Tominkaru taan Kaimana'o Doronaa wanyukunuu iti, Jesus Christ wakazannaatapiki ida'an.

⁷ Ukau'an Tominkaru kamunanun ida'ana'o udakotan waunao kaimana'o pidannao nii, na'iki wazaamata-kinaa ni'i naa wuru'u karikaonan'oraz kakupa-kinai, karikaonan'oraz wazaudapauzon.

⁸ Mishi'o wuru'u parada-karu kida o'kowaadaniaz pu'ati.

Ōaipan nii pukowaadan kaimanaiman ipai wuru'u puabatani kidaz parada-karu wunao ati'i mishidainao kidaz Tominkaru. Marii kizi karikao-nan i'sha'apatan kaiman kida'o pa'idiwaru aimaakan ba'oran pidannao ati.

Aizii wuru'u saada-kariwai kidaz parada-karu Tominkaru kazannaatan dau'oraz waunao, kaimana'o wuru'u ukaminka'utan nii ipai pidannao.

⁹ Mazan mana'a pa'i puturukadinauzo'ona'a kashadaaka-karu an kanom sodi kida dikin ii karikaonan. Na'iki mana'a puturukadinauzo'ona'a saadapa-karu dau'ati kotua'o pidannao uu kida. Na'iki mana'a pun-yukunuupauzo'ona'a zunaapaaka-karu. Na'iki mana'a pa'i puturukadin-auzo'ona'a to'orataaka-karu an, kotua'o Jewnao kakinaori kida dau'an. Usha'apanum kau'an aonaa kanom kaimana'o ikoda-ka. Na'apa kida'o ida'an. Madiwaitapa-ka'o karikaonan aimaakan sha'apaapa-ka. Na'apa kida'oraz.

¹⁰ Marii itamau pukakinaowan pidan wuru'u pana'aapa'oraz ba'orainao nyukunuu imishidan ai mishi'o kakinaorii. Aizii umaabata'azookan an, marina'a naa uruu.

¹¹ Usha'apanum kau'an pidan na'apa'o, paaipan ati'o wuru'u umaabata'azookanuz mishi'o parada-karu, na'iki paaipan ati'o wuru'u usha'apaapa'azoonuz oii kida'o aimaakan. Na'iki paaipan ati'o upataka'uta-kidan.

Paul katokontan pakakinaopan

¹² Aizii o'dyuudan an Artemas oo Tychicus pugaru di'iti, putiwaa pa'i puwa'atin o'ida'ati, Nicopolis ati. Usha'apanum kau'an na'iti'o nii o'makon, na'iki na'ia'o nii o'aipan o'garu amazada wadidiizon dono.

¹³ Na'iki pukaminka'uta pa'i Apollos na'iki Zenas kaudina'oraz kakinaorii dau'u.* Putaa kizi pa'i i'ati ipai aimaakan iaiapanii kida, idobatan ana'a naa pamakopa-kizi iti.

¹⁴ Marii ipai mishidainao tominpan kataan-karu dau'u, na'iki pasha'apaapan dau'u kaiman kida'o aimaakan. Karikaonan kizi i'ikodan aimaakan pa'ati na'iki ba'oran pidannao ati. Aonaa kizi imashaapan kana'apan karikaonan.

¹⁵ Ipai pidannao wuru'u o'tumainaouz dyuudan paparadan pu'ati. Na'iki pukowaada pa'i waparadan wamin-mishidannao ati na'ii.

Marii karikaonan Tominkaru kamunanun ipai unao ati.

* **3:13** kaudina'oraz kakinaorii dau'u: uruu dakota-ka. lawyer English ida'an.

Paul Kaaritan Philemon Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Paul saadan di'oraz pakaaritan Philemon ati taraa-kizai iki'o, utaraapa-ka'o dono'o Rome ii. Uruu Philemon mishida'o Christ, Colosse sannao min-mishidan uruu.

Kaina'a da'i Philemon poitoru utoriauzonii,* Onesimus kia'o u'uu. Onesimus kidoopankauzonii da'i panaobanaa Philemon ai. Ukidoopankan dono, uikoda Paul utaapa-ka'o dono Rome ii. Na'apaini'o uabatan Paul kowaadapan Tominkaru paradan Jesus Christ dau'u kida'o. Uruu idi Onesimus mishida Tominkaru paradan, na'iki uzaamatan Jesus Christ panaobanaa nii.

Aizii Paul aitapan idi Philemon toriinii Onesimus papoitoru nii, sariapa udyuudan ukiwan powa'a iti panaobanaa di'iti. Uruu idi usaadan pakaaritan, una'akan nii Philemon di'iti, uaipan Philemon kaimanaakan powaa iti papoitoru tuma. Uaipan unaubaanuzu ukaawan dono powaa iti, na'iki kaiman kizi utaapanuzu, na'apa mishidainao Christ taapaakan kawan. Inao itaapan pamin-mishidannao na'apa pa'inawuzu kawan.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadin-kizi 1-3

Philemon ati'o 4-7

Marii kizi Onesimus naubaa-ka'o 8-22

Kaarita katokonota-ka'o 23-25

¹ Di'oraz kaarita oġaru Paul di'iki'o tarainpa'oraz Jesus Christ dikin ii. Osaadan kaarita pugaru Philemon ati'o. Na'iki Timothy wa'inawuzu, udyuuda-kidan paparadan na'iki unaubaan kapam pugaru. Mishi pugaru wapaonaru kaudina'o na'apa waunao kawan.

² Na'iki wadyuudan kapam waparadan Apphia ati, wadadakoo omishidan idi'i naa. Na'iki wadyuudan waparadan Archippus di'iti, uruu ma'ozaka'oraz ukazannaatapan kaimana'o kuwai. Na'iki wanaubaan kapam ipai mishidainao, choochiipauzonaouz pudapu ii.

³ Otoriiinpan marii kizi Tominkaru waDaru na'iki Naobanai Jesus Christ kamunanun unao ati na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii.

Philemon kamarainapanun na'iki umishidan daua'o

⁴ Karikaonan otoriinpan an, tuukii okonaukii-kidan Tominkaru pugaru dau'an,

⁵ usha'apanum kau'an ukowaada-ka'o idi o'ati tuukii pumishidan Naobanai Jesus, na'iki obata na'apam pumarainpan kapam ipai Tominkaru pidanannao.

⁶ Otoriiinpan Tominkaru ati marii kizi karikaonan pubaokopatinan mishidainao tuma na'iki pukaminka'uta kizi'i naa idyaun, puaitapan idi'i naa ipai wuru'u kaiman kida'oraz aimakaan taa-kariwaiz naa wa'ati, wazaamatanan idi'i naa Christ ida'ati.

⁷ O'inawuzu, tuukii manawun okonaukian na'iki tuukii puma'ozakadan onyukunuu, usha'apanum kau'an pumarainpan idi mishidainao na'iki puma'ozakadapan idi inyukunuu.

Paul aipan Philemon zaamatan papoitoru powaa iti

* : *poitoru utoriauzonii*: Putukapa kaarita token ii, 'torii-kariwai poitorui' dau'an, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

8 Aizii ōsaadan di'oraz kaarita ōpisha'azon idi pugaru, na'iki kaina'a ōaiapanii pusha'apatan aimakaan, usha'apanum kau'an puaitapani'i naa kaimana'o sha'apatin-karu. Turuu ma'ozaka ōdyuudan pusha'apatan aimakaan ōaipan kawana'ati, Christ poitorun idi ōgaru,

9 mazan wamarainpaakan idi, ōpishaan nii karikaonan pugaru. Ukau'an ōgaru Paul, tunarunao na'iki tarainpa'o Christ Jesus dikin ii,

10 ōpisha'azon pugaru, turuu mani pusha'apatan kaimana'o aimakaan pupoitoru Onesimus ati, ōdani kawanu'oraz ōtaapan da'a'a taraa-kizai'i? Usha'apanum kau'an uruu mishida'ora'a naa Christ ōkakuwaapan idi u'ati.

11 Ukidoopankan dono pu'ai, madiwautapa-ka'o uruu pu'ati. Mazan aizii, umanawunu'o minka'ui uruu, turuu wakaiwaanuz, kaminka'uta'o nii pugaru na'iki ōgaru.

12 Aizii ōdyuudan uruu powaa iti pu'idi'iti, ōmarainpan pu'a'a naa uruu tuukii.

13 Na'iki tuukii padamata ōaipan una'an ōtuma, kaminka'uupa'o nii ōgaru ōtaratapa-ka'o pu'u da'a'a Kaimana'o Kuwai dikin ii. Usha'apanum kau'an ōaitapa tuukia'o padamata puaipan kapam pukaminka'utan ōgaru.

14 Mazan aonaa turuu ōtaapan uruu ōmaabatakan pu'u zii pu'idi'iki. Soo ōabata'azon zii kiwiin na'apam pukian udau'an. Ōaipan pusha'apatan aimakaan puaipan ati na'iki punyukunuu kawana'ati, aonaa ōpishaan idi mani pugaru.

15 Panaadon kaimana'o wuru'u uwa'akankanuz pugaru, aizii di'i ukaawan powa'a iti pana'a'a naa, na'iki aona'o ni'i naa powa'a uwa'akauzon pugaru, mazan una'an ni'i naa pa'an putuma karikaonan.

16 Aizii di'i ukaawan powa'a iti aonaa poitorui'i naa mani karikaonan, mazan powa'a'o zii ukaimanan poitorui ai. Pu'inawuzu'u naa manawun uruu aizii umishidan idi'i naa Christ. Tuukia'o ōmarainpan uruu, mazan pugaru powa'a'o nii zii pumarainapanuzu pupoitorun idi manawun uruu, na'iki pu'inawuzun idi'i naa kapam uruu.

17 Ukau'an, umishiin an pukaudinan Christ ati na'apa ōgaru kawan, mishi'o nii punaubaan ukaawan powaa iti pu'idi'iti, na'apa punaubauzon kawan ōkaawan.

18 Aizii usha'apatauzon an dikauda'o aimakaan oo umawinipinaatapan an pugaru, ōgaru'o nii kawinipinaatazu.

19 Aizii di'i ōsaadan kaarita ōaipan ati ōka'u ida'an. Uruu idi ōkian pu'ati na'apauda'um umawinipinaatapan pu'ai, ōkawinipinaatan nii pugaru. Mazan kaina'a ōnyukunuu-kida'azon aimakaan pu'ati, puaitapanii ōgaru ida'ana'o sha'atii wuru'u puikodanz pa'ina'o mashaapa-karu, ukau'an kaina'a do-bata pumawinipinaatapan ōgaru.

20 Aizii ō'inawuzu ōkia'azon pu'ati, turuu shoman pusha'apatan wuru'u ōaipaniaz pusha'apatan, usha'apanum kau'an ipai waunao mishidainaou'u naa pa'idiwaru Christ. Pusha'apatinan an na'apa, tuukia'o nii puma'ozakadan ōnyukunuu, usha'apanum kau'an ipai waunao, Christ ati'ora'a naa wamaahaapan.

21 Ōaitapa puizo'atin nii ōparadan, uruu idi'o ōsaadan kaarita pu'ati. Na'iki ōaitapa powa'a'o nii zii pusha'apatan kaiman aimakaan ōdyuudan ai pugaru.

22 Kaina'a bauda'apa'a naa aimakaan ōpisha'azon pusha'apatan. Ōaipan nii pusaabaan ōsookapa-kizi nii pudapu ii. Ōzauda-kidan ōkodita-kida-ka'o ni'i naa taraa-kizai iki, unao toriinpan na'iki upishaan idi Tominkaru kodita-kidan ōgaru.

Mishidainao dyuudan paparadan Philemon di'iti

²³ Epaphras tarainpa'oraz òtuma Christ Jesus dikin ii dyuudan kapam paparadan pu'ati.

²⁴ Na'iki ipai wunaou'u kaminka'uupainaouz ògaru da'a'a, ìnao kapam dyuudan paparadan pu'ati. Kaikapauda'u wuru'u òminka'unaouz, Mark, Aristarchus, Demas, na'iki Luke.

²⁵ Òtoriinpan, marii kizi karikaonan Naobanai Jesus Christ kamunanun ipai unao ati.

Kaarita Saada-kariwai Hebrewnao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Aonaa uaitapa-kaao kanom saadanii wuru'u di'oraz kaarita Hebrewnao ati. Mazan wuru'u pidan saada'oraz aitapa'o na'apam Hebrewnao di'litinpan Kaimana'o Kuwai dau'u, Jesus Christ dau'oraz. Inao dakota-kariwainaoz Jewnao kii na'iki Israelitenaoo kii kapam.

Aizii Hebrewnao, itaitapanii ipai wuru dau'ana'a Kiwiitapa'oraz Covenant. Wurulu'u Kiwiitapa'oraz Covenant,* uruu Moses tominapa-kida-kinaaz Israelitenaoo. Mazan Moses, Tominkaru poitoru karikaonan uruu. Mazan Jesus, uruu Tominkaru dani pa'an. Utominapa-kida pidannaoo Pa'ina'o Covenant dau'u pa'an.

Joshua na'akan Israelitenaoo kaimana'o amazada di'iti, Tominkaru taaniaz i'ati, turuu kizi imashaapan kaiman Kiwiitapa'o Covenant kawana'ati. Mazan Jesus na'akan waunao, wamishidapan ida'an, turuu kizi wamashaapan konaukii Pa'ina'o Covenant kawana'ati.

Hebrewnao kaina'a ifaadaannaoo Levi takaan-daunnaoo, Tominkaru Paradan saadinpa'o kian kawana'ati'o. Umanawunu'o Faadaa zowii uzai kida pidannaoo oian so'ota-kinaoo nii. Uzai kida zowiauzo-kaoo ipai wuru. Mazan Jesus, uruu wafaadaan. Baukapa karikaonan uzowii-kaoo so'ota'o nii pidannaoo oian kida. Jesus mawakan Tominkaru taa kizi Pa'ina'o Covenant, powa'a'oraz pa'an ukaimanan. Na'iki kaarita Hebrewnao ati'oraz kaminka'uta waunao, waaitapa-kinaa nii kanom ni'o wuru'u Tominkaru taanuz Pa'ina'o Covenant.

Kaarita buutinpan kida

Kaimanaiman Christ aidan Tominkaru kaduz 1:1-3

Christ, powa'a'o zii umanawunun angelnao ai 1:4-2:18

Christ, powa'a'o zii umanawunun Moses na'iki Joshua ai 3:1-4:13

Christ, uruu Faadaa Umanawunu'o powa'a'o zii 4:14-7:28

Christ sha'apataniaz aimakaan powa'a'o zii umanawunun 8:1-9:22

Christ taainanuz powa'a'o zii umanawunun 9:23-10:39

Tominkaru pidannaoo umanawunu'o imishidapan 11:1-40

Wada'an Jesus kaduz 12:1-13:19

Toriinapa-karu 13:20-21

Ubaukapan naa saada'oraz taan paparadan 13:22-25

Tominkaru paradan pauDani ida'an

¹ Kotua'a naa da'i mapuda Tominkaru paradan iriba pabi'inaaka kida'o ida'an wadokozu-daunnaoo ati, paprophetinnaoo ida'an.

² Mazan aizii amazada ikoda'anan di'iti'i naa patokon, Tominkaru paradan wa'ati pauDani ida'an pa'an. Na'iki uruu ida'ana'o utoman aokazi, imi'i baara na'iki ipai aimakaan kida. Tominkaru zaamata paudani, zaamata'o nii ipai aimakaan pa'idiwau nii.

³ Wurulu'u udani, na'apa ukaduz Tominkaru kaduz kawan manawun. Wurulu'u umanawununuz, aida-kida'o na'apam Tominkaru umanawununuz. Uruu zaamatapa'o ipai aimakaan paparadan ma'ozakan ida'an. Na'iki

* : *Kiwiitapa'o Covenant*: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinaoo di'ii, 'covenant' waranu'u.

utominan dauna'an wa'orian so'otiki nii, usakanatan Tominkaru diwa'ora antanapu,† umanawunu'oraz manawun aokazi ii.

Tominkaru dani, powa'a'o zii umanawunun angelnao ai

⁴ Tominkaru Dani, powa'a'o zii umanawunun angelnao ai. Na'apa u'uu Tominkaru taaniaz, powa'a'o zii umanawunun angelnao uu ai.

⁵ Usha'apanum kau'an aonaa na'apainim Tominkaru kiauzon angel ati, “Pugaru ôdani.

Aizii Ôgaru'u naa puDaru nii.”‡

Na'iki aonaa na'apainim Tominkaru kiauzon kapam angel dau'an,

“Ôgaru'o nii uDaru nii,

na'iki uru'o nii Ôdani nii.”§

⁶ Mazan Tominkaru dyuudan dono'oraz umanawunu'o paudani imi'i baara ati, ukian,

“Marii ipai Tominkaru angelinnao

umanawuntapan uruu.”*

⁷ Kaikapa'ora'a kapam ukian angelnao dau'an:

“Tominkaru toman pa'angelinnao awaru nii kida;

na'iki înao upoitorunaouz utoman,

tikazi maodapa'o kawan kida.”†

⁸ Mazan pauDani ati ukian pa'an,

“Pugaru Tominkaru,

karikaonanu'o nii punaobanai-tinpan.

Pukazowautapan nii pupidanannaosakitapa'o ida'an.

⁹ Pumarainapanii aimaakan sakitapa'o,

mazan dikauda kida'o aimaakan,

tuukii pumanaudapakan.

Uruu idi ukau'an ôgaru,

puTominkarun,

ôzaamatani'i naa pugaru,

na'iki ôtaan'i naa pu'ati konaukii-kinai umanawunu'oraz pa'an,

powa'a zii ôtaan pu'atizu, ôtaan ai puminauda'unao ati.”‡

¹⁰ Tominkaru kian u'ati koshan,

“Naobanai, pugaru toma'oraz imi'i baara amazada sakadinan dono.

Na'iki puka'u idi putoman aokazi kapam.

¹¹ Îmainaabatanii, mazan pugaru, puna'an nii karikaonan pa'an.

Mazan putomanii kida, zaama'o nii îdyaun na'apa kamicha zaaman

kawan.

¹² Kamicha narakada-kaos kawan, na'apa'o nii punarakadan îdyaun,

Na'iki pumuudan nii îdyaun pana'itinapa.

Mazan pugaru aonaa na'apainim pupana'adinauzon.

Na'iki pukakupanuz aona'o nii na'apainim ukatokon-tinan.”§

¹³ Tominkaru aonaa na'apainim ukiauzon angel ati kaikapa'a:

“Pusakanata ôdazaba'a ôdiwa'ora antanapu

atii ômuudan putarubanaos puwaranu'u.”*

† 1:3 Jewnaos taapan pidan sakanata'o Naobanai diwa'ora antanapu, umanawunu'o uruu ipai ba'orainao ai ‡ 1:5 Psalm 2:7 § 1:5 2 Samuel 7:14; 1 Chronicles 17:13 * 1:6 Deuteronomy 32:43 † 1:7 Psalm 104:4 ‡ 1:9 Psalm 45:6-7 § 1:12 Psalm 102:25-27 * 1:13 Psalm 110:1

¹⁴ Mazan angelnao doronai karikaonan ïdyaun na'iki poitoruinao, dyuuda-kariwai Tominkaru di'iki, kaminka'uta'o nii pidannao kazannaatina'o ni'oraz.

2

Umanawunu'o kazannaatin-karu

¹ Ukau'an marii wakarodinan zoobaba, wada'an wuru'u mishi'oraz parada-karu kaimanaiman, uruu aonaa kizi wapozawatan u'ai.

² Usha'apanum kau'an kakinaorii, Tominkaru taauzoniaz angelnao ida'an aida-kida-ka'o umishiin manawun. Pidan dikintapa'oraz kakinaorii pataka'uta-ka'o pasha'apatanii kawana'ati.

³ Mazan wuru'u kazannaatin-karu powa'a'o zii pa'an umanawunun. Ukau'an tuukia'o nii wapataka'uta-ka'o wamashaapan an ikoda'azo'o tawuru'u aona'oraz kazannaatin-karu umanawunun. Wur'u kazannaatin-karu kakuwaanaata-ka'o kiwiin Naobanai Jesus ida'an. Na'iki abatainaouz uruu, ïaida-kida kapam wa'ati kaimanaiman, mishi'o wuru'u kazannaatin-karu daua'oraz.

⁴ Uruu dono Tominkaru aida-kida kapam umishiin, pasha'apata-kidan ida'an aimaakan kida matukapauzoka-kariwai, na'iki umanawun kida'o aimaakan, aida'o Tominkaru umanawunun. Na'iki uaida-kida umishiin pataan ida'an pidannao kawana'ati isha'apata-kinaa nii pabi'inaaka kida'o aimaakan Kaimana'o Doronaa ida'an, na'apa paaipan kawana'ati.

Christ tominan pidan nii

⁵ Aonaa Tominkaru zaamatan angelnao kazowautapa'o nii pa'ina'o amazada wuru'u wa'atipa'oraz, uruu diina'iki'oraz amazada daua'o wuru'u wakakuwaatinanuz.

⁶ Mazan usaadinpan Tominkaru kaaritan ida'a, kaikapa'a: "Oo, Tominkaru! Kanom ni'o mooko wuru'u punyukunuu pidannao dau'atinanuz manawun,

na'iki putaapanuzu wuru'u daonaioraz kaiman kapam?"

⁷ Putoman pidannao awutapa za'o nii ïmanawunun angelnao ai, aonaa kotua'iki'i nii mani,

na'iki putaanii konaunam-kinai na'iki umanawun-kinai ï'ati.

⁸ Putaa ipai aimaakan kida ïkazowautapan nii."*

Tominkaru taa ipai aimaakan kida pidannao ati ïkazowautapan ni'o, aonaa kanom kaina'a ïmakazowautapanii. Mazan kai aonaa zii watukapan ïkazowautapan ipai aimaakan kida.

⁹ Mazan watukapa Jesus, utoma-ka'o awutapa zaa umanawunun angelnao ai, mazan aonaa kotua'iki'o mani, umawaka kizi ipai pidannao oian dikin ii Tominkaru kamunanun idi. Aizii taa-kaoa'a naa konaunam-kinai na'iki umanawun-kinai u'ati, usha'apanum kau'an ubaiatina'akani'i naa mawaka-karu di'iti.

¹⁰ Tominkaru wuru'u toma'oraz ipai aimaakan kida. Na'iki ipai aimaakan kida ukonaukii-kinaa ni'o. Tominkaru aipan iriba'oraz paudainao ka'idiwainan pamanawunun idi. Tominkaru saabaan Jesus kaiman manawun ubaiatanin ida'an, uruu mishi kizi ukazannaatapan pidannao.

¹¹ Aizii Jesus na'iki wunaou'u usaabaaniaz naa, bauda'apa'o ïdaru. Uruu idi aonaa ukiba'azon padakotan ïdyaun pa'inawuzunao nii na'iki padadagoonao nii.

¹² Ukian sha'atii Tominkaru ati kaikapa'a:

"Ökakuwaapan nii pudau'u

* 2:8 Psalm 8:4-6

ō'inawuzunao na'iki ōdadakoonao ati;
 Ōkonaukii-kidan nii pugaru
 pupidanannaō baokopatinan dono."[†]

¹³ Ukian kapam,

“Ōnyukunuu Tominkaru ati'o nii.”[‡]

Na'iki ukian kapam kaikapa'a:

“Di'i ōgaru'u, koraiziannaō tuma,

Tominkaru taaniaz ō'ati.”[§]

¹⁴ Wuru'u koraiziannaō, pidannaō īdyaun. Ukau'an Jesus na'apa utominan, na'iki utiwaa wuru'u ībaiatanii kidaz kapam. Utominan pidan nii, na'iki pamawakan ida'an, umainaabatan ipai Satan ma'ozakanuz, kawawautapa'oraz mawaka-karu.

¹⁵ Na'iki kaikapa'o ida'an, Jesus so'otan pidannaō, poitoruināo kawan'oraz īmashaapan pashakatan di'iki, ītaritan idi mawaka-karu ai.

¹⁶ Kaimanaiman ukainaabata-kaō, aōnaa angelnaō mani wuru'u Jesus kaminka'utaniaz, mazan Abraham takaan-daunnaō pa'an.

¹⁷ Uruu idi'o Jesus tominan pidan nii na'apa manawun pa'inawuzunao kawan, turuu kizi uruu īfaadaan Umanawunu'o nii, kamunan-kida'o ni'oraz īdyaun na'iki mishi'o usha'apatan aimaakan kida Tominkaru ati. Uruu turuu kizi pidannaō oian kida so'ota-kaō.

¹⁸ Na'iki aizii turuu ukaminka'utan wunaou'u tiwaa-kidapakariwaināouz, usha'apanum kau'an tiwaa-kidapakariwai'i naa uruu, na'iki ubaiaapa'akani'i naa dikauda'o kapam.

3

Powa'a zii Jesus umanawunun

Moses ai

¹ Ukau'an, ōiribannaō, Tominkaru zaamataniinaouz papidanannaō nii. Udi'itapa Jesus, uruu apostle na'iki Umanawunu'o Faadaa ipai waunao ati mishidapaināouz Tominkaru.

² Jesus sha'apata ipai aimaakan Tominkaru dyuudanii usha'apatan, uzaamatan uruu sha'apata'o nii kaudin-kizai, na'apa Moses sha'apatauzon kawan da'i ipai aimaakan dyuuda-kariwai usha'apatan Tominkaru Dapu ainao ati, wuru'u upidanannaouz.

³ Pidan toma'oraz kabaun pamashaapa-kizi nii, powa'a zii manawun unaubaapa-kaō wuru'aia'a kabaun utomaniaz. Ukau'an na'apa kapam Jesus, powa'a'o zii manawun unaubaapa-kaō pa'an Moses ai.

⁴ Mishi ipai kabaun kaina'a'o utomiki, mazan Tominkaru, uruu pa'an wuru'u toma'oraz ipai aimaakan.

⁵ Moses sha'apata ipai aimaakan wuru'u dyuuda-kariwaiz usha'apatan Tominkaru Dapu ainao ati, wuru'u upidanannaouz, mazan uruu poitorui karikaonan. Na'iki usha'apaapauzoniaz kainaabatan na'apam nii aimaakan sha'apan diina'iti'i.

⁶ Mazan Christ, Tominkaru Danin idi, ukazowautapa Tominkaru Dapu ainao wuru'u upidanannaouz, na'iki usha'apata ipai aimaakan Tominkaru dyuudanii usha'apatan ī'ati. Waunao Tominkaru Dapu ainao, wazaamatan-ipan an pakawan wamishidapanii di'iti, na'iki wazaudapan an pakawan ukowaadauzoniaz usha'apatan nii wa'ati diina'iti'i.

*Marii wada'anan**Tominkaru karikaonan*

⁷ Ukau'an, Kaimana'o Doronaa kiauuzon kawan,
 “Aizii kamoo, uabatan dono na'apam Tominkaru kian,

⁸ mana'a udadarada'ana'a unyukunuu
 tawuru dono'o kawanu'u udikintapauzonuz Tominkaru,
 na'iki utiwaa-kidapauzonuz uruu mapidantaka'o amazada di'ii.

⁹ Na'ii udokozu-daunnao tiwaa-kidapan o'garu,
 itukapauzon pu'a'a naa padamata kanom kida o'sha'apaapauzonii 40
 wunu.

¹⁰ Uruu idi tuukii manawun o'to'oran i'ati,
 na'iki okian: Ikaduz imada'ana'azookan o'garu,
 na'iki aonaa manawun iaipan paizo'atin zoobaba okakinaori.

¹¹ Uruu idi o'to'oran bii'i otoman parada-karu
 aona'oraz turuu ukiwa-kida-kae.

Okian: Aona'o nii na'apainim imorotan
 amazada sookapa-kizai iti, o'saabaaniaz naa.*

¹² O'iribannao, ukarodin pa'i, aonaa kizi na'ia'oram unao nyukunuu
 dikaudan na'iki mamishidikan, na'iki unao tanawatinan pana'iti'i naa
 kakupa'oraz Tominkaru ai.

¹³ Uma'ozakadaaka mishi'oraiman ipai kamoo, wuru'u “Aizii Kamoo”
 kia'oraz udakota-kae kaina'an pu'u zii, uruu aonaa kizi na'ia'oram unao
 dikintapadinan, umariidapa-kidinan ida'an oia'o ati.

¹⁴ Waunao Christ tuma'o waka'iidiwainan, wazaamatanpan an
 kaimanainan wuru di'iki'i wasakadanuz wamishidapan atii utokon iti,
 aonaa wakaakinpan.

¹⁵ Wadi'itapa koshan tawuru'u usaadinapanuz:
 “Aizii kamoo, uabatan dono na'apam Tominkaru kian,
 Mana'a udadarada'ana'a unyukunuu
 tawuru kawanu'u udikintapauzonuz Tominkaru.”†

¹⁶ Kanomnao tawuru'u abata'oraz padamata Tominkaru paradan mizan
 dikintapa'oraz uruu? Inao Moses kodita-kidaniinaouz Egypt iki.

¹⁷ Na'iki kanomnao ati'o Tominkaru to'oranuz 40 wunu? Uto'oran wunao
 ati'ora'a, oia'oraz, mawaka'oraz naa mapidantaka'o amazada ii.

¹⁸ Na'iki kanomnao ati'o Tominkaru kian parada-karu aona'oraz turuu
 ukiwa-kida-kae ida'an, aona'o nii na'apainim imorotan amazada sookapa-
 kizai iti? Ukian na'apa wunao ati'ora'a, dikintapainaouz Paugaru.‡

¹⁹ Ukau'an waaitapa aonaa imorotan taapada-kae amazada sookapa-kizai
 iti, usha'apanum kau'an imamishidikan idi'o.

4*Kaina'a zii Tominkaru pidanannao ati sookapa-karu*

¹ Kaina'a zii Tominkaru taauzonii wa'ati mishi'oraz paparadan, uruu
 ida'an kizi turuu wamorotan amazada sookapa-kizai iti. Marii wakarodinan
 zoobaba, uruu aonaa kizi na'ia'oram unao kasharutinan, utukapa pa'i
 umamorotakan wuru di'iti'i sookapa-kizaiz.

² Waabatani'i naa kapam Kaimana'o Kuwai na'apa ia'batauzon kawan.
 Mizan madiwautapa-ka'o karikaonan i'ati wuru'u kowaada-kariwaiz.
 Mishi ia'bata padamatazu, mizan aonaa imishidanuzu.

* 3:11 Psalm 95:7-11 † 3:15 Psalm 95:7-8 ‡ 3:18 Numbers 14:1-35

³ Aizii waunao mishidainaouznaa morota pa'an, wuru di'iti'i sookapa-kizaiz. Tominkaru kian kawan:

“Ōtoman ōto'oran bii'i parada-karu aona'oraz turuu ukiwa-kida-kaō. Ōkian: Aona'o nii na'apainim ūmorotan amazada sookapa-kizai iti, ōsaabaaniaz naa!”*

Mishi Tominkaru kaudin-kizi ipain utoman dono'oraz amazada.

⁴ Kaina'a usaadinpan 7th kamoo dau'u, kaikapa'a: “Tominkaru sookapan 7th kamoo ida'a ipai pakaudin-kizi kida ai.”†

⁵ Na'iki wadi'itapa koshan usaadinapanuz, Tominkaru kian, “Aona'o nii na'apainim ūmorotan amazada sookapa-kizai iti.”‡

⁶ Kiwiiniinaouz ūabatan Kaimana'o Kuwai, aonaa ūmorotauan amazada sookapa-kizai iti, usha'apanum kau'an idikintapan idi'o. Kaina'a'o nii baokoinao taapada-kaō nii ūmorotan amazada sookapa-kizai iti.

⁷ Ukau'an Tominkaru saaba ba'oran kamoo, uruu dakota-kariwaiz “Aizii Kamoo.” Ukowaadanuz David ida'an iriba wunu dobatan dauna'an, uruu dau'ati'o tawuru'u kii-karuz kaikapa'a:

“Aizii kamoo, uabatan dono na'apam Tominkaru kian,

Mana'a udadarada'ana'a unyukunuu.”§

⁸ Joshua tauzon an mani sookapa-karu ū'ati, aonaa kanom nii mani Tominkaru kadakotinan ba'oran kamoo dau'u udauna'an.

⁹ Uruu idi, kaina'a zii Tominkaru pidanannao ati sookapa-karu, Tominkaru sookapauzon kawan 7th kamoo ida'a.

¹⁰ Kanom morota'o sookapa-kizai iti, Tominkaru saabaaniaz, usookapan nii pakaudin-kizi kida ai, na'apa Tominkaru sookapauzon kawan da'i pakaudin-kizi ai.

¹¹ Ukau'an marii watiwainan dadara wamorota kizi amazada sookapa-kizai iti. Dadara pa'i watiwain, uruu aonaa kizi kanom pozawatan patamakapan ida'an wunao kaduzu'u, dikintapainao.

¹² Tominkaru Paradanuz kakupa'o, na'iki uka'iita pasha'apatan aimakaan kida. Powa'a'o zii manawun udimanan marii dya'utama'oraz udabaazi dimanainpan ai. Atii uchoota waka'azoo iti, wadoronaa na'iki wanyukunuu sakadinapa-kizi iti. Uchoota atii waniwa'uuzi dyukoinpan, na'iki waunan-zoo zikon iti. Na'iki Tominkaru paradan aitapa-kida na'apam wadi'itinpan na'iki kanom waaipan wanyukunuu ii.

¹³ Aonaa kanom kaina'a dizinpa'o nii Tominkaru ai ipai utomaniaz bii an. Ipai aimakaan mashaapan kainaabanaa na'iki da'atinapa uawun za'a. Na'iki u'ati'o nii wuru'u wakowaadanuz ipai na'apam wamashaapauzonuz.

Jesus, uruu Umanawunu'o Faadaa

¹⁴ Kaina'a waFaadaan Umanawunu'o manawun mako'oraz naa aokazi iti, uruu Jesus, Tominkaru Daniz. Ukau'an marii pakawan wazaamatanpan wuru di'iti'i wamishidapanuz uruu.

¹⁵ Usha'apanum kau'an wuru'u waFaadaan Umanawunu'oraz, uaitapanii na'apa'oram wuru'u wamaturuukanuz. Umashaapankan dono imi'i baara'a, tiwaa-kariwai kapam uruu ipai sha'apa'oram ida'an kida, na'apa waunao kawan. Mazan aonaa na'apainim u'oi'an.

¹⁶ Ukau'an aonaa wataria'ana'a wamaonapadinan Tominkaru kamunan'oraz ida'ati. Na'ii wakamunan-kida-kaō nii na'iki waikodan nii kamunan-karu kaminka'uta'o nii waunao, waaipan dono waminka'u nii.

* 4:3 Psalm 95:11 † 4:4 Genesis 2:2 ‡ 4:5 Psalm 95:11 § 4:7 Psalm 95:7-8

5

¹ Umanawunu'o Faadaa zaamatauzo-kariwai da'i pairibannao bii iki, ukaudin-kizi ni'o taa-ka'o, umakon Tominkaru kanaapu iti pidannao ati, utaa kizi kaiman kida'o aimaakan Tominkaru ati, na'iki uzowii kizi uzainao pidannao oian dikin ii.

² Kaiman uruu wunao tuma'a maaitapin-kainaouz na'iki sha'apatainaouz dikauda kida'o aimaakan, usha'apanum kau'an uruu na'apa'o umaturukan kapam inao kawan.

³ Ukau'an pamaturuukan idi, uzowian nii uzainao pa'oian dikin ii kapam, uzowian dono uzai pidannao oian dikin ii.

⁴ Aonaa pidan Umanawunu'o Faadaa-tinpan paaipan ati karikaonan. Soo Tominkaru zaamatan ida'an pidan, wuru'u utominanuz pa'an Umanawunu'o Faadaa nii, na'apa Aaron zaamatauzo-ka'o kawan.

⁵ Ukau'an na'apa'o kapam Christ, aonaa paaipan ati'o mani wuru'u uzaa-matinanuz Umanawunu'o Faadaa nii. Mazan Tominkaru pa'an wuru'u zaamata'oraz uruu, ukian dono'oraz u'ati kaikapa'a:

“Pugaru odani,

Aizii ogaru'u naa pudaru nii.”*

⁶ Na'iki ukian koshan kaikapa'a:

“Pugaru karikaonanu'o nii pufaadaa-tinpan,

na'apa'o Melchizedek faadaa-tinpauzion kawan.”†

⁷ Jesus mashaapankan dono imi'i baara'a, utoriinapa Tominkaru ati na'iki upishaa ukaminka'utan paugaru. Utoriinpan diiwa'o ida'an na'iki uzaada Tominkaru ati, turua'oraz ukazannaatan uruu mawaka-karu ai. Na'iki wuru'u utoriinapanuz dako'ati-ka'o, usha'apanum kau'an utaaian idi'o kaiman-daun Tominkaru ati.

⁸ Jesus Tominkaru danin pu'u padamata, utominapa izo'atiaaba-karu dau'u pabaiatinan ida'an.

⁹ Ubaiaapan idi ipai aimaakan Tominkaru aipan kawana'ati, uruu'u naa karikaonanu'o kazannaatin-karu ikoda-kinao nii ipai wunao ati'i izo'atiinaouz uruu.

¹⁰ Tominkaru zaamatan uruu Umanawunu'o Faadaa nii, na'apa'o Melchizedek‡ faadaa-tinpauzion kawan.

Kakinaorii waota-karu aia'o mishidapa-karu ai

¹¹ Kaina'a dobata wakowaada'azonii wuru dau'ana'a, mazan kasha'apannaa ukowaada-ka'o kaimanaiman unao ati, usha'apanum kau'an kona'ii utominpan.

¹² Unao kotua'iki'ora'a naa umishidapan Jesus, mazan upu'u aonaa uka'iitan utominapa-kidan baokoinao, mazan kii'an, ba'oran pidan tominapa-kidan zii unao powaa iti zii koshan wuru dau'a'a kiwiini'oraz tominapa-karu kida Tominkaru kuwaa daua'oraz. Unao koraiziannao sodi kida kawanu'o zii, biidapa'o zii dunui karikaonan, maka'iitaka'o zii panikan wanyukunui.

¹³ Pidan mashaapa'oraz zii dunui ida'an karikaonan, pa'ishizo sodi'o zii kawanu'o wuru'u. Aona'o zii uaitapan aimaakan kaimana'o oo aimaakan aona'o ukaimanan.

¹⁴ Mazan pidan nika'o kimisha'o wanyukunui, dyaupai'ora'a naa pa'an wuru'u. Uaitapani'i naa pa'an na'ia'oram aimaakan kaimana'o na'iki aimaakan oia'o.

* 5:5 Psalm 2:7 † 5:6 Psalm 110:4 ‡ 5:10 Genesis 14:17-20

6

¹ Ukau'an marina'a naa shoman kiwiin kida'oraz zii da'i tominapa-karu Christ daua'oraz, mazan wamako'o naa mishi'oraiman wuru di'iti'i kaki-naorii, wadyaupai-kinaa ni'oraz pa'an. Aona wasakadina'ana'a powaa iki wuru di'iki'i, pidannao pa'ina'oraz zii imishidan tominapa-kinaaz. Tawuru'u tanawatin-karu madiwautapa-ka'o sha'apatin-karu kida ai daua'oraz, na'iki Tominkaru mishida-ka'o daua'oraz zii.

² Na'iki chikaawunuin-karu kida daua'oraz, na'iki pidannao muudan daua'oraz paka'u kida ba'oran pidan ida'ati, na'iki tominapa-karuz mawakainao kadishita-kida-ka'o daua'oraz diina'iti'i, na'iki karikaonanu'oraz pataka'utin-karu daua'oraz.

³ Na'iki Tominkaru taapadan an una'apan, wamakon nii wuru di'iti'i kakinaorii wadyaupai-kinaa ni'oraz pa'an.

⁴ Aizii aonaa turuu pidannao padanata-kida-ka'o powa'a ati koshan Tominkaru ida'ati, wunaou'u pidannaouz kaawa-kida-kariwaiz naa baukapaiman Tominkaru kanadan ida'ati.* Konaukia'oraz da'i itiwaaan kaimana'oraz aimaakan aokazi iki'o, na'iki ka'idiwaina'oraz Kaimana'o Dorona idi.

⁵ Na'iki Iaitapani'i naa na'apam Tominkaru paradan kaimanan, na'iki Iaitapani'i naa na'apam Tominkaru ma'ozakan, wuru'u ukaiwaan ni'oraz diina'iti'i.

⁶ Mazan Imarina'atan an pamishidapan Christ, aonaa turuu Ipadanata-kida-ka'o powaa ati Tominkaru ida'ati. Wuru'u aimaakan Isha'apataniaz, Tominkaru Dani tauka-ka'o kawanu'o wuru'u cross di'iti na'iki iba'azootin-kidan uruu iriba'o pidannao kanaapu iti.

⁷ Tominkaru wuru'u kamunan-kida'oraz zakapu kaimana'oraz wunu zabiipan, uruu idi ziwu paoribai sodan kida, paowainao atiz.

⁸ Mazan zakapu kaiwada-karu baawuta'o na'iki kazamaka'o baawuta'o pa'idiwaru, madiwautapa-ka'o karikaonan wuru'u, uruu idi Tominkaru pataka'utan niizu, na'iki ukawaoda-ka'o nii ipai.

⁹ Ōmin-mishidannao ōmarainapaniinao, waparadan pu'u padamata unao ati kaikapa'a, mazan waaitapa wanyukunuu ii, usha'apatan nii kaiman kida'o aimaakan, pidan sha'apatauzoniaz pakazannaatinan idi'oraz naa.

¹⁰ Tominkaru aona'o nii usha'apatan aimaakan pana'iti. Aona'o nii umanyukunuutan wuru'u unao sha'apataniaz, oo unao aida-kidaniaz ukamarainapanun Tominkaru ati, ukaminka'utan ida'ana'oraz umin-mishidannao, atii kai pakawan zii unao sha'apaapan na'apa kida'o i'ati.

¹¹ Na'iki tuukii manawun waaipan ipai unao pakawan usha'apaapan wuru'u dadara'oraz kaudin-kizai atii utokon iti. Uruu mishi'o nii uikodan wuru'u aimaakan kida uzaudapaniaz.

¹² Aonaa waaipan uzoanon, mazan waaiaapa unao tawunao kawan pa'ana'a, mishidainaoz na'iki makashadin-kainaoz, uruu idi Izaamata tawuru'u Tominkaru kowaadani putaan nii i'ati.

Tominkaru kian kawana'ati, mishi'o nii usha'apan

¹³ Tominkaru kaiwaa pa'uu, utukapa-kida-kinaa nii umishian nii wuru'u paparadanuz, ukowaadauzon dono'oraz pasha'apatan nii aimaakan Abraham ati. Ukaiwaan pa'uu aonaan idi ba'oran umanawunu'o nii u'ai.

¹⁴ Ukian kaikapa'a:

“Mishi'o nii ōkamunanun pu'ati,

* **6:4** wunaou'u pidannaouz kaawa-kida-kariwaiz naa baukapaiman Tominkaru kanadan ida'ati oo “baukapaiman Iaitapani'i naa padamata mishi'o kuwai Tominkaru di'iki'oraz”

iriba'o nii ðtaan putakaannao nii.”†

15 Abraham aonaa ukashadinan pazaudapan, atii uzaamatan Tominkaru kowaadaniaz pataan nii.

16 Pidannao kaduz ðdakotauzon pidan umanawunu'o pa'ai, ðtukapa-kida'azon idi ðmishian nii wuru'u paparadanuz. Na'iki pidannao abatan dono uruu kaduz parada-karu, aona'a naa powa'a ðmamishida'akakan.

17 Aizii Tominkaru aipan patukapa-kidan kaimanaiman aona'o nii upana'adan padi'tinpan pasha'apata'azoonii ai, uruu idi ukaiwaan pa'uu utukapa-kida-kinaa nii umishian nii wuru'u paparadanuz, wunao ati'i zaamatainao ni'oraz tawuru'u ukowaadauzoniaz pataan nii.

18 Di'ora'a dya'utama'oraz aimakaan kida, aonaa turuu ðpana'adinan: Tominkaru aonaa turuu umariidinan utaan dono mishi'o paparadan, na'iki aonaa turuu umariidinan ukaiwaan dono pa'uu.

Ukau'an waunao makoinaouznaa Tominkaru di'iti kazannaatin-karu dau'ati, tuukii wanyukunuu ma'ozakada-ka'o aonaa kizi wakashadinan wazaudapan kaiman kida'o aimakaan Tominkaru taa'azooniaz wa'ati dina'iti'i.

19 Na'iki wazaudapan idi'i naa Tominkaru taa'azooniaz wa'ati, aonaa kanom awautapan‡ waunao Tominkaru ai.

20 Jesus mako'o naa u'idi'iti wa'ua'ati, na'iki waunao dikin ia'o umakon, uru'o ni'i naa karikaonanuo Umanawunu'o Faadaa nii, na'apa Melchizedek§ faadaa-tinpaizon kawan.

7

Melchizedek faadaa-tinpan kaduz umanawunu'o

1 Aizii Melchizedek king da'i donoi Salem ii, na'iki uruu faadaa kapam, ukaudinan Tominkaru umanawunu'o manawun ati. Aizii Abraham papidanannao tuma, ðmizaataakapan patarubanao tuma, ðzowii ipai ðdayun panaobanaa kingnao tuma kapam. Aizii Abraham kiwapaanan dono'o naa na'iki, Melchizedek ikodapan uruu, na'apain udapadan kaiman kida'o aimakaan sha'apa kizi Abraham ati, Tominkaru di'iki'o.*

2 Aizii Abraham, una'aka ipai aimakaan kida pazaamataniaz pamizaataaka-kizi iki. Uru'u naa ubuutan 1/10 aimakaan kida pazaamataniaz di'iki, na'iki utaanuzu Melchizedek ati, u'idiwau nii.

Wuru'u Melchizedek uuaz, “Kaimana'o Naobanai” kia'o wuru'u. Na'iki uruu dakota-ka'o kopam, “Kaimanaaka-karu Naobanaanaa,” usha'apanum idi uwiizi uu Salem, “kaimanaaka-karu” kia'o wuru'u.

3 Aonaa Melchizedek daru na'iki daro aitapa-ka'o. Na'iki aonaa kapam udokozu-daunnao aitapa-ka'o. Aonaa uaitapa-ka'o na'apaini'oram ushakatan na'iki na'apainim naa umawakan. Melchizedek Tominkaru Dani kawanuo; ufaadaa-tinpan idi karikaonanuo.

4 Aizii utukapa, na'apam Melchizedek umanawunun. Abraham, wadokozu-daunnao tomin-kiziz, ubuuta ipai aimakaan pana'akaniaz na'iki utaa 1/10 Melchizedek idiwau nii.

5 Na'iki kii-karu kawana'ati Moses kakinaori ida'an, Levi takaan-daunnao wuru'u faadaa-tinainauz, ðnao zaamata'o nii pa'idiwau nii 1/10 wuru di'iki'i

† 6:14 Genesis 22:17 ‡ 6:19 Tominkaru Dapu Jerusalem ia'oraz, unazo ii kaina'a kazoo'o na'iki udaru'o kamicha mada. Uruu awautapa'o pidannao, ðmorotan ai Kabau Nazoo Kaimana'oraz Manawun di'iti. Soo Umanawunu'o Faadaa, uruu turuu umorotan na'iti baukapa karikaonan ipai wunu. Mazan Jesus, baukapa umawakan na'iki utaan paizain pidannao oian dikin ii. Uruu wuru'u da'ata'oraz aokazi iti'o dunapo. § 6:20 Genesis 14:17-20 * 7:1 Genesis 14:17-20

pairibannao buutanii kidaz, (Abraham takaa-daunnao wuru'u ĩribannaouz, mazan upu'u ĩzaamatan aimaakan ĩ'idi'iki).

⁶ Mazan Melchizedek aonaa Levi takaa-daun mani uruu, upu'u zii uzaamatan 1/10 Abraham ai. Na'iki upu'u udapadan kaiman kida'o aimaakan sha'apa kizi Abraham ati, uruu ati'oraz sha'atii Tominkaru kowaadauzon usha'apatan nii kaimana'o aimaakan.

⁷ Na'iki ipai pidan aitapan: wuru'u pidan umanawunu'oraz powa'a zii ba'oran ai, turuu udapada-kidan kaimana'o aimaakan sha'apa kizi wuru ati'i ba'oran aona'oraz umanawunun.

⁸ Wunaou'u faadaanaouz, wuru'u Levi takaa-daunnaouz zaamata 1/10, mazan ĩnao mawaka'o nii. Mazan Melchizedek zaamata'oraz 1/10 Abraham ai, karikaonanu'o ukakupan pa'an, saada-kariwaiz kian kawana'ati udau'an.

⁹ Na'iki Abraham taan dono'oraz Melchizedek ati 1/10, turuu wakian Levi takaa-daunnao wuru'u zaamatauzonaouz padamata 1/10; upu'u ĩtaan kapam Melchizedek ati Abraham ida'an,

¹⁰ usha'apanum kau'an Melchizedek ikodapan dono'oraz Abraham; Levi, padokozu-daun Abraham ida'a'ora'a naa uruu na'apain.

¹¹ Aizii wuru'u Levi takaa-daunnao faadaanao-tinpauzon kaduzuz turuan an mani usha'apatan ipai aimaakan Tominkaru aiapanii usha'apata-ka, aonaa kanom nii mani ba'oran kaduz faadaa aiapa-ka Melchizedek kawanu'o pa'an, aonaa Aaron[†] kawanu'o mani. (Levi takaa-daunnao faadaa-tinapanuz, kakinaorii taa-kariwaiz Moses ati, kawana'ati'o wuru'u ĩfaadaa-tinapanuz.)

¹² Na'apainim dono wuru'u faadaa-tinapa-karu kaduzuz pana'ada-ka, ukau'an pana'adina'o nii kapam wuru'u ĩkakinaorinaaz.

¹³ Na'iki usaadinpan kawana'ati wanaobanaa Jesus dau'an, uruu ba'oran pidan tonaazinaa di'iki'o uwa'atin; na'iki aonaa na'apainim pidan uruu tonaazinaa di'iki'o faadaa-tinpauzon.

¹⁴ Kaimanaiman uaitapa-ka wanaobanaa wa'atin Judah tonaazinaa di'iki'o, na'iki Moses aonaa na'apainim ukiauzon uruu tonaazinaa di'iki'o faadaa-tinapa-karu dau'an.[‡]

Ba'oran faadaa,

Melchizedek kawanu'o

¹⁵ Aizii turuu waaitapan powa'a zii kaimanaiman, ba'oran kaduz faadaa aidinan, Melchizedek kawanu'o.

¹⁶ Ufaadaa-tinan aonaa ushakatan ida'ana'o mani faadaa-tinpauzonao tonaazinaa di'iki; mazan ufaadaa-tinan wuru ida'ana'a kakupa-karu ma'ozakanuz aona'o ni'oraz ukatokon-tinauzon pa'an.

¹⁷ Na'apa usaadinpan kawana'ati udau'an, kaikapa'a:

“Pugaru karikaonanu'o nii pufaadaa-tinpan,

na'apa Melchizedek faadaa-tinpauzon kawan.”[§]

¹⁸ Ukau'an kiwiitapa'oraz kakinaorii (Moses ati'oraz utauzo-ka), aona'anaa ukaiwaa-ka powa'a, usha'apanum kau'an umaturuukan idi na'iki madiwautapa-ka'ora'a naazu.

[†] 7:11 Aaron: uruu kiwiini'o faadaa, na'iki uruu Levi takaa-daun. [‡] 7:14 Jesus wa'atin pu'u Judah tonaazinaa di'iki, kii-karu kawana'ati, ipai wuru'u ba'oran Israel tonaazinaa kida bauda'apa'o idokozu, Jacob, ba'oran u'uu, Israel. [§] 7:17 Psalm 110:4

¹⁹ Wuru'u kakinaoriiz, aonaa usaabaan pidan kaiman. Mazan aizii waaitapa kaina'a'a naa taa-ka'o wa'ati wamaonapadin-kinaa nii Tominkaru ida'ati.

²⁰ Na'iki powa'a zii, kaina'a Tominkaru paradan pa'uu ida'ana'oraz utoman.* Aonaa kaikapa'o parada-karu nii, ba'orainao zaamata-ka'o dono'oraz faadaanao nii.

²¹ Mazan Jesus faadaa-tinan wuru ida'ana'a Tominkaru taaniaz paparadan pa'uu ida'ana'oraz, ukian dono'oraz u'ati kaikapa'a:

“Ōgaru Naobanai toman parada-karu ō'uu ida'an;

na'iki aona'o nii ōpana'adan ōnyukunuu:

'Pugaru karikaonanu'o nii pufaadaa-tinpan!' ”†

²² Tominkaru toman idi parada-karu pa'uu ida'an, Jesus ida'ana'o umishian wuru'u Pa'ina'oraz Covenant‡ Tominkaru kowaadaniaz pasha'apatan nii pidannao ati, na'iki powa'a'o zii ukaimanan.

²³ Kaina'a koshan ba'oran na'apam Jesus faadaa-tinapanuz pana'adinpan: kiwiitapainaoz faadaanao iriba'o ĩdyaun, usha'apanum kau'an mawaka'o nii ĩdyaun, ukau'an aonaa karikaonanu'o nii mani ĩkaudinanao faadaanao nii.

²⁴ Mazan Jesus, karikaonanu'o ukakupan, uruu idi karikaonanu'o nii ufaadaa-tinpan.

²⁵ Ukau'an turuu ukazannaatan kai, wuru'u pidannao wa'atiinaouz Tominkaru ida'ati paugaru ida'an, na'iki karikaonanu'o nii ukazannaatan, usha'apanum kau'an karikaonan ukakupan na'iki uparadan nii ĩdikin ii Tominkaru ati.

²⁶ Ukau'an Jesus wuru'u Umanawunu'o Faadaa sha'apata'oraz ipai aimakaan wa'ati. Uruu Tominkaru zaamatanii, aona'o ukasharutinpan na'iki aonaa oia'o nii u'ida'a, usaabaa-ka'o pana'itinapu oia'nao ai na'iki usawata-ka'o aokazi iti umanawunu'o nii.

²⁷ Uruu idi aonaa kanom nii uaiapa-ka'o utaan uzai kawaoda-kariwai Tominkaru ati ipai kamoo, wunao Umanawun kidainao Faadaanao tauzon kawan uzai kida kawaoda-kariwai Tominkaru ati. Kiwiin itaan nii pa'oian dikin ii na'iki udauna'an ipai pidannao oian dikin ii. Uruu taaina'o baukapa pa'an pidannao oian dikin ii pamawakan ida'an na'iki aona'o nii na'apainim utainan powa'a koshan.

²⁸ Moses kakinaori ida'an pidannao maturuu-kainao zaamata-ka'o Faadaanao Umanawun kida'o nii, mazan kakinaorii taa-ka'o dauna'an, Tominkaru taan paparadan pa'uu ida'an, uzaamatan pauDani Umanawunu'o Faadaa nii, ka'iita'oraz pasha'apatan ipai aimakaan Tominkaru aipan kawana'ati.

8

Jesus wuru'u Umanawunu'oraz waFaadaan

¹ Aizii di'i wuru'u ōaipaniaz uaitapan, kaina'a Umanawunu'o waFaadaan, sakanata'oraz naa umanawun-tinapa-karu ida'a Tominkaru diwa'ora antanapu aokazi ii.

* **7:20** pa'uu ida'ana'oraz utoman: Tominkaru kaiwaan pa'uu uaipan idi pidan aitapan umishian nii paparadan ukian kawana'ati. † **7:21** Psalm 110:4 ‡ **7:22** Pa'ina'oraz Covenant: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u.

2 Ukaudin an Umanawunu'o Faadaa nii, wuru nazo'o ia'a mishi'oraz Tabernacle* Tominkaru tomaniaz aokazi ii, aonaa pidan tomanii mani.

3 Ipai Umanawunu'o Faadaa taa kaimana'o aimakaan kida na'iki kawaada'o nii uzai Tominkaru ati. Uruu idi waFaadaan Umanawunu'oraz, utaanii kapam aimakaan Tominkaru ati.

4 Umashaapan an zii mani imi'i baara'a, aonaa mani ufaadaa-tinan, usha'apanum kau'an, kaina'a'a naa faadaanao taa'o aimakaan kida Tominkaru ati Kakinaorii kawana'ati.

5 Wururu Tabernacle imi'i baara'a'oraz na'apa'o aokazi ia'oraz kawan, mazan udikin karikaonan. Uruu idi'o Moses kakinao-kao ukadishita-kida'azon dono'oraz naa Tabernacle, Tominkaru kian u'ati, "Mishi pa'i putoma ipai aimakaan, na'apa manawun wuru kawana'ati'i òaida-kidaniaz pu'ati midukuo ii."[†] 6 Mazan Jesus kaudin-kizi taa-kao, ufaadaa-tinapanuz, powa'a'o zii umanawunun pa'an wunao kaudin-kizi aia'a, kiwiitapainouz faadaanao. Na'apa ukau'an wuru'u Pa'ina'oraz Covenant‡ Jesus ida'ana'oraz umishiinan, powa'a'o zii pa'an umanawunun Kiwiitapa'oraz Covenant ai. Na'iki Tominkaru sha'apatan kaiman kida'o aimakaan uruu ida'an.

7 Aonaan an mani pidannao kasharutinpan Kiwiitapa'oraz Covenant ai, aonaa kanom nii mani ukawadaunuta-kao.

8 Mazan Tominkaru tukapan idi papidanannao kasharutinpan pa'ai, uruu idi ukian,

"Kaina'iki kamoo kida wa'atin," Naobanai kian,
"Uruu dono'o nii òtoman Pa'ina'o Covenant
Israelitenao na'iki Judah sannao tuma.

9 Wururu Pa'ina'oraz Covenant òtoman ni'oraz,
aonaa wuru kawanu'o nii mani'i òtaaniaz covenant ìdoko zunnao ati.
Òna'akan ìdyaun òkarodapan ida'ana'o,
òkodita-kidan dono'oraz ìdyaun Egypt iki.

Aonaan idi ìizo'atin wuru'u Covenant òtaaniaz Moses ida'an,
uruu idi'o aona'a naa ònyukunuupa'akan ìdyaun.

10 Aizii kaikapa'o nii wuru'u Pa'ina'o Covenant òtoman ni'oraz
Israelitenao tuma òina'iti'i," Naobanai kian,

"Òmuudan nii òkakinaori kida ìnyukunuu ii ìdi'itinapa-kinaa nii,
na'iki òsaadan niizu ìnyukunuu ida'a ìnyukunuitapa-kinaa niizu.

Ògaru'o nii ìTominkarun nii,
na'iki ìnaou'o nii òpidanannao nii.

11 Aona'o nii pidan tominapa-kidan pamin-dazabazi oo pa'inawuzu,
ukian ida'an, 'Putominapa Tominkaru dau'u.'

Usha'apanum kau'an ipai'o nii ìaitapan ògaru,
pidannao wuru'u aona'oraz ìmanawunun na'iki umanawuniinaouz pi-
dannao.

12 Òmainaabatan nii wuru'u aimakaan dikauda kida'oraz ìsha'apatauzon,
na'iki aona'o nii powa'a ònyukunuitapan ì'oi'an kida."[§]

13 Tominkaru dakotan idi patoman Pa'ina'o Covenant, uruu idi Kiwi-
ini'oraz Covenant, aona'o ni'i naa uaiapa-kao.

* **8:2 Tabernacle:** uruu toma-kariwaiz Tominkaru Dapu nii, Exodus di'ia'oraz ukowaada-kao kamicha madanaa idi'o. Mazan da'a'a verse 2 ida'a, kaina'a Tabernacle kapam, uruu Tominkaru Dapu manawun aokazi ia'oraz. Putukapa Hebrews 9:1-8 kapam. † **8:5** Exodus 25:40; 26:30 ‡ **8:6 Pa'ina'oraz Covenant** Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii, 'covenant' waranu'u. § **8:12** Jeremiah 31:31-34

9

Imi'i baara'a'o na'iki aokazi ia'o Tabernacle

¹ Aizii kiwiini'oraz Tominkaru toman covenant Israelitenao tuma, kaina'a'o choochiapa-karu kakinaorinaa kida na'iki kaina'a imi'i baara'a'o Tabernacle.*

² Wuru'u Tabernacle kamicha mada idi'o utoma-ka; na'iki dya'utama'o unazoo. Kiwiitapa'o unazoo ida'a kaina'a lamp, miisa† baara na'iki bread upaawa'a; wuru'u kiwiitapa'oraz unazoo, uruu dakota-ka Kabaun Nazoo Kaimana'o.

³ Tabernacle nazoo buutapa-ka kamicha mada kazadinpa'o idi, aizii uruu barau itinapu kaina'a ba'oran unazoo, uruu dakota-ka Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun.

⁴ Uruu nazoo ida'a kaina'a altar, gold idi'o utoma-ka, incense‡ kawaodapa-kizinao. Na'iki kaina'a Moses kakinaori pakaranna, ipai'o ukamadata-ka gold idi. Aizii pakara nazo'o, kaina'a kamoti gold idi'o utoma-ka, paida'o manna§ idi. Kaina'a kapam Aaron wadookori soda'oraz da'i, na'iki kaina'a dya'utam kuba kataida'u kida'o na'a'oraz Tominkaru Paradan saadinpan.

⁵ Aizii pakara paawa'a kaina'a Cherubnao* kainaabatapa'o Tominkaru kaina'an, ikutuba kida kadamaradinapa wuru paawa ana'a oii-karu so'ota-kizinaoaz. Mazan kai aonaa zii turuu wakadakotinan kaimanaiman di'oraz aimakaan kida dau'a'a.

⁶ Aizii aimakaan kida minziiwa-kida-ka dono'o naa ipai na'apa, faadaanao morotan nii ipai kamoo kiwiini'oraz unazoo di'iti, isha'apata kizi pakaudin-kizi.

⁷ Mazan Faadaa Umanawunu'oraz pa'an, soo uru'o nii morota wuru di'iti'i ba'oran unazooz, kamicha mada kazadinpa'oraz barau itinpu'oraz, na'iki umorotan na'iti baukapa karikaonan ipai wunu. Na'iki umorotan nii na'iti, soo una'akan an izai patuma utaan ni'oraz Tominkaru ati, pa'oian dikin ii na'iki wuru dikin ia'a oii-karu kida pidanna sha'apataniaz maaitapinaka-daun.

⁸ Kaimana'o Doronaa kaimanaiman ukainaabatan wa'ati wuru ida'ana'a, aonaa zii na'itim morota-karu wuru di'iti'i Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun, wuru kaina'an kawana'ati zii'i, kiwiitapa'oraz Tabernacle.

⁹ Di'oraz aimakaan, kainaabata wa'ati kai kida'o aimakaan dau'an. Utukapa-kida wa'ati kaiman kida'oraz aimakaan taa-ka, na'iki uzai kawaoda-kaoz Tominkaru ati, aonaa turuu usaabaan pidan choochiipa'o nyakunuu pa'oian ai.

¹⁰ Wuru'u kakinaorii kidaz wuru dau'an kida'o karikaonanu'u: aimakaan kida turua'oraz unika-ka na'iki utuza-ka dau'ana'o, na'iki chikain-karu kida dau'ana'o. Na'apa'oraz kakinaorii kida, nanai ati'o karikaonan, aonaa nyakunuu ia'o mani, ukaiwaapa-ka nii aita-ka atii wuru ida'ati'i Tominkaru tomanuz ipai aimakaan pa'inaa na'iki pana'a.

¹¹ Mazan uru'u naa Christ Umanawunu'o Faadaa taa'oraz wa'ati kaiman kida'oraz aimakaan, kaina'a'oraz naa kai. Na'iki umorota Tabernacle iti, powa'a'oraz zii pa'an umanawunun na'iki ukaimanan, aonaa pidan tomanii

* **9:1** *Tabernacle*: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † **9:2** *miisa*: English ida'an, table. ‡ **9:4** *incense*: kaduunu'o shanariba. § **9:4** *manna*: uruu Tominkaru dyuudazoniaz Israelitenao wanyukunuu nii aokazi iki ina'iaakapan dono'oraz mapidantaka'o amazada ii aka. * **9:5** *Cherubnao*: angelnao kawanu'o, na'auzo maonapa Tominkaru dazaba'a. Di'ora'a kida Cherubnao dikin toma-kariwai gold idi, kainaabata'o Tominkaru taba wuru'u.

mani, oo aonaa di'ora'a amazada ida'a'o aimaakan kida idi'o mani utoma-
kao.

¹² Aonaa umorotan na'iti pana'akan ida'an boogi[†] izain, na'iki tapi'iza dani
izain, mazan umorotan paizain ida'an pa'an Kabaun Nazoo Kaimana'oraz
Manawun di'iti, umorotan baukapa na'iki aona'o nii na'apainim koshan.
Uruu idi aonaa utokon nii ukazannaatan waunao oia'o ai.

¹³ Aizii wuru'u boogi izain na'iki tapi'iza kazoti izain, na'iki pariti'i kida
tapi'iza dani kawaoda-kariwai di'iki'oraz chibii-kao ida'an, turuu usaabaan
pidan nanaa karikaonan, wuru kawana'ati'i Īkakinaorinaaz,[‡] mazan aonaa
inyukunuu ii mani.

¹⁴ Pidan saabaa-kao kaiman kaikapa'o kaduz ida'ana'a, mazan Christ
izain powa'a zii manawun usha'apatan aimaakan umanawunu'o, utaainan
idi Tominkaru ati makasharutinaaka-daun, wuru ida'ana'a Doronai
karikaonanu'oraz ukakupan. Uizain saabaan nii wanyukunuu wuru aia'a
madiwautapa-ka'o sha'apatin-karu kida ai, turuu kizi washa'apatan wuru'u
aimaakan, Tominkaru kakupa'oraz aiapanii washa'apatan.

¹⁵ Ukau'an Christ ida'ana'o wuru'u Tominkaru tomanuz Pa'ina'o
Covenant, turuu kizi Tominkaru dapadaniinaouz papidanannao nii
zaamatan ukowaadauzoniaz pataan nii, karikaonanu'oraz kaiman kida'o
aimaakan. Turuu usha'apan na'apa, usha'apanum kau'an mawaka'a naa
Christ, muuda-kida'o nii pidannao wuru aia'a ĩpataka'uta-kaooz pa'oi'an
dikin ii, wuru'u ĩsha'apatauzonii kidaz ĩmashaapan dono'oraz zii Kiwiitapa'o
Covenant waranu'u.

¹⁶ Aizii pidan mawakan an mani, na'iki kaina'a uwa'akan pasaadani
mawaka-karu kaaritannaa, kowaada'o nii kanomnao ati'o nii wuru'u
usha'apuz kida taa-kao umawakan dono. Aonaa kanom zaamatan wuru'u
aimaakan kidaz pa'idiwau nii wuru'u kaarita kawana'ati, soo uaitapa-kao
dono mishi, mawaka'a naa wuru'u saada'oraz mawaka-karu kaaritannaa.

¹⁷ Usha'apanum kau'an wuru'u mawaka-karu kaaritannaa
madiwautapa-ka'o, pidan saada'oraz kakupan an zii; ukaiwainan nii soo
umawakan dauna'an.

¹⁸ Uruu idi'o kapam Kiwiitapa'oraz Covenant Tominkaru tomaniaz Is-
raelitenao tuma, kaiwainan soo zowii-kariwai uzai izain kaiwaa-kao ida'an.

¹⁹ Kiwiitapa'o aimaakan Moses sha'apatan, ukowaadan pidannao ati
ipai Tominkaru dyuudaniaz uizo'ati-kao, usaadinpan kawana'ati kakinaorii
kida ida'a. Udauna'an uzaamatan tapi'iza dainao izain, wunu tuma na'iki
wuza'o kaznizo idi, na'iki hyssop waoda ida'an uchibian kakinaorii kaari-
tannaa, na'iki ipai pidannao.

²⁰ Aizii uchibian pu'u, ukian, “Di'oraz izai, uruu kainaabata'o Tominkaru
toman covenant unao Israelitenao tuma, unao izo'atin ni'o.”[§]

²¹ Na'iki na'apa kapam uchibian wuru'u Tabernacle, na'iki ipai aimaakan
kida kaiwaapa-kariwaiz choochiapa-karu dono na'ii.

²² Mishi, kakinaorii kian kawana'ati, marii ipai aimaakan kida saabaa-kao
kaiman izai ida'an, na'iki Tominkaru so'otan oii-karu kida soo izai shoota-
kao ida'an.

Christ mawakanuz so'ota oii-karu kida

²³ Wurru'u toma-kariwaiz aimaakan kida, aokazi ia'oraz kaduz kawan,
saabaa-kao kaiman uzai zowiapa-kao ida'an. Mazan aokazi ii, uzai zowiapa-
kao aonaa uturuan. Uaiapa powa'a'o zii aimaakan umanawunu'o pa'an.

[†] 9:12 boogi: English ida'an, goat. [‡] 9:13 Numbers 19:1-8 [§] 9:20 Exodus 24:8

²⁴ Christ aonaa umorotan Kabaun Nazoo Kaimana'o di'iti, wuru'u pidan tomaniaz aokazi ia'o choochiapa-kizai dikiniz karikaonan, mazan umorotan aokazi iti manawun. Kai ukadishitapan Tominkaru kanaapu'u wadikin ii.

²⁵ Jewnao Faadaan Umanawunu'o, umorotan baukapa ipai wunu Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun di'iti, una'akan uzai izain patuma. Mazan Christ aonaa umorotan aokazi iti utaa'in kizi mani powa'a an kida.

²⁶ Una'apauzon an mani, powa'a an kida mani umawakan amazada tominan di'iki. Mazan ukaawankan baukapa karikaonan, amazada ikoda'anan di'iti'i naa patokon, utaa'in kizi pamainaabata-kinaa nii oia'o, pazowii-kao ida'an.

²⁷ Ipai pidan mawakan nii baukapa, na'iki uruu dauna'an ikootowapa-kida-kao nii Tominkaru kanaapu iti.

²⁸ Na'apa ukau'an, Christ taainan baukapa pamawakan ida'an uso'ota kizi iriba pidannao oian kida. Uwa'atin nii koshan, aonaa oii-karu dau'ana'ora'a naa mani, mazan ukazannaata'anan pidannao zaudapainouznaa uruu.

10

Jesus ida'ana'o kazannaatin-karu

¹ Wuru'u Jewnao kakinaorinaa, soo dikinii karikaonan wuru'u, kinaabata'o ishazaba wuru'u kaiman kida'oraz aimakaan wa'atipa'oraz zii. Ukau'an uzai kawaodapa-kaoaz Jewnao kakinaori kawana'ati'oraz, aonaa uturuan usaabaan pidannao kaiman, wuru'u taainainouz Tominkaru ati, uzai taa-kao pu'u padamata powa'a an kida ipai kamoo, na'iki ipai wunu.

² Aizii wuru'u pidannao taainainouz Tominkaru ati, umishiin dono mani isaabaa-kao kaiman manawun pa'oian ai, aonaa kanom nii mani inyukunuu kowaadan kaina'a zii i'oian, na'iki ipai mani uzai zowiapa-kaoaz mashaadan.

³ Mazan wuru'u uzai zowiapa-kaoaz nyukunuu-kida'o nii pidannao oian kida ipai wunu.

⁴ Usha'apanum kau'an aonaa tapi'iza kazoti izain na'iki boogi izain ka'iitan paso'otan oii-karu kida.

⁵ Uruu idi'o ukau'an, Christ kaawan dono'oraz imi'i baara ati, ukian Tominkaru ati,

“Aonaa puaiapan uzai zowiapa-kao
na'iki kaiman kida'o aimakaan taa-kao pu'ati,
mazan putaa onanaa zowii-karu nii pu'ati.

⁶ Uzainao kawaoda-kao,
oo uzai zowii-kao kida oii-karu kida so'ota-kinoo ni'oraz,
aonaa punyukunuu konaukian idau'an.”

⁷ Udauna'an Christ kian,
“Di'i ogaru'u, Tominkaru, sha'apata'o nii puaiapanii osha'apatan,

na'apa usaadinpan kawana'ati odau'an kakinaorii kaaritannaa ida'a.”*

⁸ Christ kian, “Aonaa puaiapan uzai zowiapa-kao kida na'iki kaiman kida'o aimakaan taa-kao, oo uzainao kawaoda-kao na'iki uzainao zowii-kao oii-karu kida so'ota-kinoo ni'oraz, aonaa punyukunuu konaukian idau'an.” Ukian kaikapa'a, uzainao zowiapa-kao taa-kao pu'u padamata kakinaorii kian kawana'ati. ⁹ Udauna'an ukian, “Di'i ogaru'u, Tominkaru, sha'apata'o nii puaiapanii osha'apatan.” Ukau'an Tominkaru katokonota wuru'u uzainao zowiapa-kaoaz, na'iki ukawadauntanuz Christ mawakan ida'an.

* 10:7 Psalm 40:6-8

10 Usha'apanum kau'an Jesus Christ sha'apatan idi Tominkaru aiapanii usha'apatan, ipai usaabaan waunao kaiman Tominkaru ati, wuru ida'ana'a Jesus taanuz pananaa baukapa, na'iki aona'o nii na'apainim koshan utaanuz.

11 Ipai faadaa kadishitan na'iki usha'apatan pakaudin-kizi ipai kamoo, na'iki utaan powa'a an kida bauta'apa'o kaduz aimakaan, wuru'u uzai zowiapa-kaoz. Aona'oraz na'apainim turuu uso'otan oii-karu kida.

12 Mazan Christ taa paizain baukapa uzowii-kaoz dono'oraz, na'iki aona'o nii utaan powa'a paizain oii-karu kida dikin ii, udauna'an usakanatan Tominkaru diwa'ora antanapu.

13 Na'ii kai uzaudapan atii Tominkaru muudan utarubanao uwaranu'u.

14 Pataainan ida'an baukapa, karikaonanu'o nii Christ kaimandan pidanao saabaa-kariwainaoz Tominkaru ati.

15 Na'iki Kaimana'o Doronaa aida-kida wa'ati mishi'o wuru'u, ukianuz kaikapa'a.

Kiwiin ukian,

16 "Aizii kaikapa'o nii wuru'u Pa'ina'oraz Covenant otoman ni'oraz ituma, diina'iki'oraz zii kamoo kida wa'atipan di'ii, Naobanai kian.

Omudan nii okakinaori kida inyukunuu ii idi'itinapa-kinaa nii, na'iki osaadana niizu inyukunuu ida'a inyukunuitapa-kinaa niizu."[†]

17 Udauna'an ukian,

"Aona'o nii powa'a onyukunuan i'oi'an kida na'iki dikauda kida'o aimakaan isha'apataniaz."[‡]

18 Ukau'an wuru'u oii-karu kida so'ota-kaoz dono'o naa, aona'a naa powa'a wuru aiapa-kaoa'a uzai zowiapa-kaoz, oii-karu dikin ia'oraz.

Maonapadin-karu Tominkaru ida'ati

19 Ukau'an oiribannao, aonaa watarian, turua'a naa wamakon aizii Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun di'iti, Jesus izain ida'an.

20 Usha'apanum kau'an uda'atan wa'ati dunapo pa'ina'o na'iki kakupakinaa, mako'oraz Tominkaru di'iti manawun. Tawuru'u kamicha mada awautapa'oraz pidan Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun ai, aona'a naa powa'a aizii ubuutapan waunao Tominkaru ai.

21 Ukau'an, ukaina'an idi umanawunu'o waFaadaan kazowautapa'oraz Tominkaru Dapu ainao, wuru'u upidanannaouz,

22 marii wamaonapadinan Tominkaru ida'ati mishi'o wanyukunuu na'iki ma'ozaka'o wamishidapan ida'an, wanyukunuu kida ida'an saabaa-kariwaiz naa wuru aia'a wanyukunuu baiainapanuz oia'o idi, na'iki wananaa kida ida'an chikaa-kariwaiz naa kaimana'o wunu idi.

23 Marii wazaamatanpan kaimanaiman wuru di'iti'i wazaudapaniaz naa Tominkaru sha'apatan wa'ati, waaitapan idi umishian nii ipai aimakaan ukowaadaniaz pasha'apatan nii.

24 Marii wadi'itinan na'apam kizi wama'ozakadan wairibannao, imarainpaaka kizi na'iki ikaminka'uaaka kizi.

25 Mana'a wamarina'ata'ana'a wuru'u wabaokopainpauzonuz baokopa wamin-mishidannao tuma, baokoinao marina'atan kawan wuru'u pabaokopainpauzonuz, mazan wama'ozakadaaka mishi'oraiman. Na'iki uaitapan idi'i naa Naobanai kaawan kamoon maonapatan, uma'ozakadaaka powa'a zii.

[†] 10:16 Jeremiah 31:33a [‡] 10:17 Jeremiah 31:34b

²⁶ Aizii wa'oipan an zii waaipan ati'i naa karikaonan, waaitapan dauna'ana'a naa mishi'o kuwai Christ dau'ana'o, aonaa ba'oran mawakarkaru nii kaina'a so'ota'o nii wa'oian kida.

²⁷ Mazan kanom wa'akin kaina'a wazaudapan nii, soo tarii-karu wuru aia'a: Tominkaru pataka'utanuz pidannao na'iki Tuubaruo Tikazi ai, wuru'u mainaabata'o ni'oraz Tominkaru tarubanao.

²⁸ Pidan dikintapa'o Moses Kakinaori, aonaa turuu ukazannaatinan pazowii-kaio ai, dya'utam oo idikinauda'u pidannao kian dono mishi'o udikintapan.

²⁹ Aitaniimana'o nii pidan pataka'uta-kaio tuukii, ukashadan idi Tominkaru Dani, na'iki utaapan idi madiwautapa-ka'o nii wuru'u izai, kainaabata'oraz Pa'ina'o Covenant, saabaa'oraz uruu kaiman, oia'o ai; na'iki udakoopan idi Kaimana'o Doronaa aida'oraz kamarainpan-karu.

³⁰ Waaitapa Tominkaru kiinii sha'atii, "Õpataka'utan nii wunaou'u sha'apatainaouz oia'o aimakaan. Õkaunaatinan nii i'ati."§

Na'iki ukian kapam, "Naobanai'o nii pataka'uta papidanannao wuru kawana'ati'i i'sha'apataniaz."*

³¹ Tominkaru kakupa'oraz pataka'utan dono pidan, kichana'iki-kia'o manawun wuru'u.

³² Mazan unyukunuitapa tawuru'u kiwiini'oraz kamoo kida, utominpan dauna'ana'oraz zii mishi'o kuwai dau'u. Ubaiaapa iriba kasha'ora kida'o aimakaan, mazan upu'u aonaa ukaakinpan wuru ati'i ubaiainapanuz.

³³ Panaadon kida da'i parada-karu udau'an dikauda'o ida'an, na'iki untamikita-kaio iriba'o pidannao kanaapu'u, na'iki panaadon kida da'i minziiwa ukaminka'utan ba'orainao antamikita-kariwainao unao kawan kapam.

³⁴ Unao na'apa kapam ubaiainpan wunao tuma'a kaboota-kariwainaoz taraa-kizai iti. Na'iki usha'apauz kida kazata-kaio dono'oraz ipai u'ai, upu'u ukonaukian, usha'apanum kau'an uaitapa kaina'a aimakaan u'idiwau powa'a'o zii umanawunun pa'an, na'iki karikaonanu'o ni'oraz una'an.

³⁵ Ukau'an aonaa pa'i umarina'ata'ana'a wuru'u ukadishitapanuz ma'ozaka, usha'apanum kau'an kaina'a uwinipinaa umanawunu'o.

³⁶ Aonaa pa'i ukashadina'ana'a, uruu turuu kizi usha'apatan Tominkaru aiapanii sha'apata-kaio, uzaamata kizi wuru'u ukowaadauzoniaz pataan nii.

³⁷ Tominkaru paradan saada-kariwaiz kian,

"Aona'o ni'i naa utomunu'ikin,
arawu'u wa'atipa'oraz kaawan nii;
aona'o nii utomunu'ikidapan pawa'atinuz.

³⁸ Õpidanan mashaapa'oraz sakitapa kakupan nii mishidapa-karu ida'an,
mazan utanawatinan an powaa iti ò'ai,
aona'o ni' õnyukunuu-atin."†

³⁹ Waunao aonaa pidannao padantinainao mani powaa iti, na'iki wazi-wadinainao mani, mazan waunao mishidapainao, na'iki kazannaata-kariwainao pa'an.

11

Mishidapa-karu

¹ Na'apa'oram ati'o wuru'u mishidapa-karuz? Uruu wuru'u waaitapanuz wanyukunuu ii mishi'o nii aimakaan kida sha'apan wuru'u wazaudapaniaz

§ 10:30 Deuteronomy 32:35 * 10:30 Deuteronomy 32:36 † 10:38 Habakkuk 2:3-4

naa. Na'iki waaitapan aimakaan mishiin aonaan pu'u padamata watukapanuzu.

² Pidannao mashaapainauz kotua'a naa, kaiman Tominkaru nyukunuu ituma imishidan idi.

³ Wamishidan ida'an, waaitapa ipai amazada toma-ka'o Tominkaru paradan kawana'ati, wuru'u tukapa-kariwaiz aimakaan kida tominan, aonaa tukapa-kariwai aimakaan di'iki'o mani.

⁴ Abel mishidan ida'an, utaan Tominkaru ati kaimana'o pakawaodanii Cain taanii ai. Tominkaru kian kaiman unyukunuu aimakaan kaimana'o dau'an Abel taaniaz. Ukau'an umishidan idi, udakota-ka'o kaimana'o pidan nii. Abel mawaka'a naa, mazan pamishidan ida'an pakawan zii ukakuwaan.

⁵ Enoch mishidan ida'an, una'aka-ka'o aokazi iti, aonaa utiwaan mawakarkaru, na'iki aonaa turuu pidan ikodan uruu, usha'apanum kau'an Tominkaru na'akan idi uruu.* Una'aka-ka'o ua'ii, Tominkaru Paradan kian, Tominkaru naudapa patukapan umashaapanuz.

⁶ Ukau'an aizii uaitapa, aonaan an pidan mishidan, aonaa na'apam Tominkaru nyukunuu konaukii-kida-ka'o. Sha'apa'oram pidan wa'atin an Tominkaru ida'ati, marii umishidan kaina'a Tominkaru, na'iki marii umishidan Tominkaru'o nii kawinipinaata wunaou'u mishi'oraz idorotan uruu.

⁷ Noah mishidan idi, uizo'ati Tominkaru paradan, Tominkaru kaki-naowan dono'oraz uruu aimakaan kida dau'an aona'oraz zii padamata utukapan; na'iki utoma udaru'o kanawa ukazannaata-kinaa nii pairibannao. Paizo'atin ida'an, Noah aida-kida pidannao oian, mashaapainauz wuru'u amazada baara'a. Na'iki umishidan kau'an, Tominkaru dakotan Noah kaimana'o pidan nii.

⁸ Abraham mishidan ida'an, uizo'ati Tominkaru paradan, udapada-ka'o dono'oraz umako kizi ba'oran wiizai baara iti, wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pataan nii u'ati. Uwa'aka pawizi aonaan pu'u uaitapan na'iti'oram wuru'u pamakonuz.

⁹ Abraham mishidan ida'an, umashaapan tawarai kawan wuru'u wiizai baara ii, Tominkaru kowaadauzoniaz utaan nii u'ati. Utoman pamashaapakizi nii, umashaapan wiizibai ida'a kida karikaonan. Isaac na'iki Jacob na'apa kapam imashaapauzon, zaamatainao ni'oraz kapam amazada baara pawizi nii, Tominkaru kowaadauzoniaz utaan nii i'ati.

¹⁰ Usha'apanum kau'an Abraham zaudapan wuru'u donoiz, karikaonanu'oraz nii una'an, donoi Tominkaru tomaniaz paaitaan kawana'ati.

¹¹ Abraham mishidan ida'an, utunarunaoun pu'a'a naa padamata, na'iki Sarah maskonnaoun pu'a'a naa manawun, upu'u okaudanin. Umishida Tominkaru mishiian nii wuru'u paparadanuz.†

¹² Abraham tunarunaou'u naa manawun, ikoda'o nii mawaka'azo'ora'a naa. Mazan iriba utakaan-daunnao tominan, na'apa wizinao iriban kawan aokazi ii aka'oraz, na'apa kaatu kawan paran danoma an kida'oraz, aona'oraz uka'iita-ka'o uaita-ka'o.

¹³ Ipai di'oraz pidannao mawakan pamishidapan bii'i. Aonaa i'zaamatan wuru'u aimakaan kida Tominkaru kowaadauzoniaz pataan nii i'ati, mazan itukapanuzu munapo pa'ua'ii na'iki ikonaukii udau'an. Na'iki ikowaadan paugaru morowautapainao na'iki tawarainao imi'i baara'a.

* **11:5** Genesis 5:24 † **11:11** Abraham mishidan ida'an, ... Umishida Tominkaru mishiian nii wuru'u paparadanuz oo "Sarah mishidan ida'an, omaskonnaoun pu'a'a naa manawun, upu'u zii okaudanin omishidan idi Tominkaru mishiian nii wuru'u paparadanuz."

14 Pidannao kaikapa'oraz Īparadan, Īaida-kidan kaimanaiman Īdorotapan pawii zi ni'i naa manawun.

15 Īdi'itinpan dono mani pawii zi dau'u Īwa'akaniaz, Īkiwa'a naa mani powaa iti.

16 Mazan Īnyukunuu tuukii pa'an kaimana'oraz wiizai dau'ati, wuru'u aokazi ia'oraz. Ukau'an Tominkaru, aonaa ukiba'azoo-kidan padakota-kaō ĪTominkarun nii, usha'apanum kau'an usaabaa donoī Īmashaapa-kizi nii.

17-18 Abraham mishidan ida'an, utaa Isaac zowii-karu nii, Tominkaru tiwaa-kidapan dono'oraz uruu. Abraham ati'o sha'atii tawuru'u Tominkaru kiau zonuz: "Isaac ida'ana'o nii wuru'u pukatakaan-daunnaounuz."[†] Mazan upu'u Abraham minziiwa utaan paudani bauda'apauzoz zowii-karu nii Tominkaru ati,

19 Abraham mishida Tominkaru ka'iita pakadishita-kidan Isaac umawaka-kizi iki. Na'iki ukawana'ati mishi usha'apan, turuu kii-karu, Abraham ikoda Isaac powaa ati umawaka-kizi iki.

20 Isaac mishidan ida'an, udapada-kidan kaiman kida'o aimakaan Tominkaru di'iki sha'apa'o nii paudainao Jacob na'iki Esau ati, na'iki Ītakaan-daunnao ati diina'iti'i.

21 Jacob mishidan ida'an, upishaan Tominkaru sha'apatan kaiman kida'o aimakaan Joseph dainao ati, pamawakan ua'ii. Udawukapan utoriinpan Tominkaru ati udiridinpan pawadookori paawa'a.

22 Joseph mishidan ida'an, umawakapan dono'oraz naa, uparadan Israelitenaō makon dau'an Egypt iki, na'iki ukian Ī'ati marii kizi Īna'akan uniuw'uz.[§]

23 Moses daronao mishidan ida'an, ushakatan dauna'ana'oraz, Īdizan uruu idikinauda'u kauzu, usha'apanum kau'an Ītukapan idi uruu koraidaonaa konaunam sodi'o; na'iki aonaa Ītarian king dyuuzaa ai.

24 Moses dyaupain dono'oraz naa, Naobanai Pharaoh dani zunaaba dyau-paitan pu'u padamata uruu; umishidan ida'an aonaa uaipan padakotapakaō Pharaoh takaan nii.

25 Mishi'oraiman uaiapa pa'an pabaiatan kasha'ora kida'o aimakaan Tominkaru pidanannao tuma, una'azootapan ai oii kida'o aimakaan, aona'o ni'oraz una'an tomunu'iki.

26 Udi'itapan baiatin-karu Christ ati powa'a pa'an umanawunun ka'idiwau-karu ai ipai wuru'u umanawun kida'oraz aimakaan idi Egypt ia'oraz. Usha'apanum kau'an udi'itinpan pawinipa dau'u diina'iti'oraz Tominkaru taan ni'oraz u'ati.

27 Moses mishidan ida'an, uwa'akan Egypt Baara, aonaa utarian king to'oran ai. Moses aonaa ukaakinpan, ikoda'azo'o utukapanii Tominkaru aona'oraz turuu utukapa-kaō.

28 Na'iki Moses mishidan ida'an, utaapa wuru'u Passover Kamoon na'iki udyuuda izai chibii-kaō, uruu aonaa kizi Mawaka-karu Angelin zowian Israelitenaō dainao daonaioranaō, wuru'u kiwiitapainaouz Īshakatan.*

29 Pidannao mishidan ida'an, Ītaraukan Red Sea, na'apa arada'o baara ana'o kawan, mazan Egypt Baara sannao tiwaan patarauka'akan na'apa, baukapa Īnaraada'aka-kaō. ³⁰ Israelitenaō mishidan ida'an, donoī Jericho awauribanaa kida dorautan, Israelitenaō kora'uupan dauna'an ubarau ii aka 7 kamoo, ikora'uankanuzuu baukapa ipai kamoo.

† 11:17-18 Genesis 21:12 § 11:22 Joseph mishida upidanannao kiwan nii Israel iti, Tominkaru paradan kawana'ati, na'iki ukian Īna'aka kizi unanaa Īdida kiziz Israel ii. (Genesis 50:25) * 11:28 Exoduz 12:21-30

³¹ Rahab, kaminshu'u-shoroaba, mishidan ida'an, aonaa ozowii-ka'o wunao tuma'a dikintapainao Tominkaru, usha'apanum kau'an konaukii odapaapan tawunaou'u Israelitena'o awunuuta'ana'oraz na'apam amazada aidinpan.

³² Turuu zii òna'itidan òkakuwaapan, mazan aonaa amazada turuuan manawun òkowaada-kinaa nii Gideon, Barak, Samson, Jephthath, David, Samuel, na'iki prophetnao dau'u.

³³ Di'oraz pidannao, ipai Ìmishidan Tominkaru, ukau'an ìka'iita pamiza-ataakapan na'iki pakaakinapa-kidan ba'oran wiizai ikiinao soldyaannao. Ìsha'apata aimaakan sakitapa'o na'iki Ìzaamata Tominkaru kowaadaniaz utaan nii Ì'ati. Ìtarata boudokorunao dako kida,

³⁴ Ìmakada tuubaruu kida'o tikazi, Ìkidoopa pazowia'azoo-ka'o ai marii idi. Ìnao kakataimana'o mazan Ìtoma-ka'o ma'ozaka; umanawun Ìmizaataakapan mizaataaka-kizai ii, na'iki kaakinapa Ìtarubanao Ì'ati.

³⁵ Zunnao mishidan ida'an, Ìtukapan paudainao kadishita-kida-ka'o powaa iti mawaka-karu di'iki. Baokoinao antamikita-ka'o kaziwa'o ida'an atii Ìmawakan, aonaan idi Ìmuudan pamishidan. Usha'apanum kau'an Ìaipan idi pakadishita-kida-ka'o kakupa-karu ida'ati kaimana'oraz pa'an.

³⁶ Aizii ba'orainao banikiita-ka'o na'iki ba'izii-ka'o, na'iki ba'orainao do'oo-ka'o na'iki Ìkaboota-ka'o taraa-kizai iti.

³⁷ Ìzowii-ka'o Ìboo-ka'o ida'an udaru kida'o kuba idi, Ìsaasata'aka-ka'o pazikon an, Ìzowii-ka'o marii idi. Ìkaiwadinpan kaznizo mada oo boogi mada kida ida'an karikaonan kowas; aonaa Ìsha'apauz nii, Ìpataka'uta-ka'o kaziwa'o ida'an, na'iki Ìantamikita-ka'o.

³⁸ Ìna'iaakapan mapidantaka'o amazada di'ii'aka, na'iki midukuo baawu ii aka; Ìmashaapan kuba'un kida ida'a na'iki ka'unaru shaawa ii kida. Wuru'u mishidainao, kaiman manawun Ìdyaun wuru'u imi'i baara sannao ai, aonaa turuu Ìmashaapan Ìtuma.

³⁹ Ipai wunao pidannao, kaiman Tominkaru nyukunuu Ìtuma Ìmishidan idi, upu'u aonaa bauda'apa Ìdyaun zaamatan ipai wuru'u Tominkaru kowaadaniaz utaan nii.

⁴⁰ Mazan waunao ati powa'a'o zii Tominkaru aipan pasha'apatan aimaakan kaiman wa'ati, uruu baokopa kizi waunao Ìnao tuma saabaakao kaiman manawun diina'iti'i, Tominkaru aipan kawana'ati.

12

Na'apam Tominkaru tominapa-kidan paudainao

¹ Aizii wuru'u iriba'oraz pidannao, wadi'itinapa-kinaa ni'o. Ìmashaapauzon kaduz aida-kida wa'ati na'apa'oram ati'o mishidapa-karu. Ukau'an marii wamarina'atan ipai aimaakan wuru'u awautapa'oraz waunao, na'iki oia'o zaamatanpa'oraz wa'ida'ati. Na'iki ma'ozaka wataapa wanyukunuu, aonaa wakashadina'ana'a, na'apa pidan dimatina'o kawan dimatin-karu ida'a.

² Marii waawunuutapan soo Jesus di'iti, uruu ida'ana'o wamishidanuzu, na'iki wamishidapanuz karikaonan uruu ida'ana'o. Jesus baiaapa mawakakaru cross ida'a, aonaa unyukunuupan na'apam ukakiba'azonnan. Usha'apatan di'oraz aimaakan uaitapan idi Tominkaru taan nii konaukii-karu utokon ii. Na'iki kai usakanatapan Tominkaru diwa'ora antanapu.

³ Udi'itapan na'apam Jesus tuudan ipai wuru'u oia'o pidannao sha'apataniaz dikauda kida'o aimaakan u'ati. Ukau'an mana'a ukashadina'ana'a na'iki ukaakinpa'ana'a.

⁴ Wuru ida'ana'a uti wainanuz dadara umasha'apata'azookan idi oia'o ubaiaapan kasha'ora'o, mazan upu'u aonaa na'apainim zii uzowii-kaou mishidapan dikin ii.

⁵ Umanyukunuuta'a naa mooko tawuru'u Tominkaru paradan kida ma'ozakada'oraz unyukunuu? Udakotan unao paudainao nii. Ukian, "Ōdani, aonaa putaapa'ana'a madiwautapa-ka'o nii karikaonan wuru'u, Naobanai kakinaotanuz pugaru dadara'o na'iki kaziwa'o ida'an, na'iki aonaa pukashadina'aka'ana'a Naobanai kakinaotan dono pugaru.

⁶ Usha'apanum kau'an Naobanai kakinaota wunaou'u pamarainpaninaouz. Na'iki ukakinaota ipai paudainao."^{*}

⁷ Ukau'an utuudapa wuru'u ubaiatinanuz, usha'apanum kau'an darui kakinaotan kawanu'o unao wuru'u. Tominkaru taapan unao paudainao nii. Ipai daniinao, idarunao kakinaota Idyaun.

⁸ Tominkaru kakinaota ipai paudainao, ukau'an aonaan an ukakinaotan unao, aonaa mishi'o mani udainao unao.

⁹ Ipai waunao kaina'a wadarunao, imi'i baara'a kakinaota'o waunao. Īkakinaotan dono waunao wazaamata wuru'u ĩkakinaori kidaz. Ukau'an powa'a'o nii zii ukaimanan manawun wazaamatan an waDaru aokazi ia'o kakinaori kidaz, uruu idi kaina'a'o nii kakupa-karu wa'ida'a.

¹⁰ Wadarunao, imi'i baara'a'oraz kakinaota waunao wapa'inan dono zii. Īkakinaotan waunao wuru kawana'ati'i ĩaitapanuz wakakinaota-kaou aiapa-kaou. Mazan Tominkaru kakinaotan waunao kaminka'uta'o nii waunao, mishi kizi wanaudapan wamashaapan Tominkaru aipan kawana'ati.

¹¹ Aonaa wakonaukii-kidan wakakinaota-kaou dono kaziwa'o ida'an. Kaziwa pidan kakinaota-kaou, mazan diina'iti'i, watominpan dauna'ana'a naa wakakinaota-kaou idi, kaiman wanyukunuu na'iki kaiman wamashaapan.

Na'apam pidannao aiapa-kaou

Īmashaapan

¹² Unao kapatira'ora'a naa, ukau'an uma'ozakada'a naa unyukunuu koshan.

¹³ Umashaapa sakitapa'o mashaapa-karu kaduz ida'a, uruu baokoinao mishidainaoz kapatinaouznaa ma'ozakadinan nii, uruu aona'o nii ĩkapatin powa'a'a naa manawun.

¹⁴ Utiwaa umashaapan kaiman ipai pidannao tuma, na'iki utain Tominkaru ati, umuudina'a naa kaimanaiman oia'o ai. Na'ia'oram pidan aona'o utainan, aona'o nii utukapauzon Naobanai Tominkaru.

¹⁵ Ukarodin pa'i aonaa kizi na'ia'oram unao padantin powaa iti Tominkaru kamunanban ai. Ukarodin pa'i aonaa kizi na'ia'oram unao to'orapa'o unyukunuu. Na'apa'o pidan turuu upataka'uan ipai unao.

¹⁶ Ukarodin pa'i aonaa kizi na'ia'oram unao da'awupan aonaa paminmazidan tuma mani. Na'iki ukarodin pa'i aonaa kizi na'ia'oram unao Esau kawanun, madi'itinapaka'a Tominkaru dau'u. Esau, uruu Isaac dani kiwita'apa'o, na'iki uru'u'oo nii zaamata padamata ipai aimakaan padaru ai. Mazan Esau taa wuru'u pa'ati'oraz aita-kaou, bauda'apa paraapi sodi'o wanyukunui dikin ii.

¹⁷ Unao, uaitapanii sha'atii Esau sha'apatan dauna'an wuru'u aimakaan, upu'u zii uaipan padaru dapadan kaiman kida'o aimakaan sha'apan pa'ati.† Kaziwa upishaan pazaadan bii'i, mazan aonaa udaru taa'azoonuzu u'ati.

* 12:6 Proverbs 3:11-12 † 12:17 Genesis 27:30-40

Usha'apanum kau'an Esau, aonaa uikodan kanom ida'an papana'ada-kinaa nii wuru'u pasha'apataniaz aimakaan.

¹⁸ Unao, aonaa uwa'atin midukuo Sinai ida'ati,[‡] turua'oraz upishata-kao na'iki ka'awapa'oraz tikazi idi. Uruu midukuo ida'a kaina'a maruta'o, kasha'ora-karu na'iki awaru kawaoru.

¹⁹ Kaina'a kuwudii[§] aran na'iki parada-karu. Israelitenaο abatan dono'oraz parada-karu, kaziwa ipishaan aonaa kizi iabatan powaa'az.

²⁰ Aonaa iabata'azon wuru'u kichana'iki-kia'oraz parada-karu. Wuru'u parada-karu kian, "Na'ia'oram pidan oo uzai pishatan di'oraz midukuo, boo-kao nii kuba idi atii umawakan."

²¹ Wuru'u aimakaan Itukapaniaz tuukia'o ukichana'iki-kian. Uruu idi Moses kian, "Onaka-nakaan otarian idi."

²² Mazan unao, uwa'atin Zion Naawa ati pa'an, na'iki kakupa'oraz Tominkaru wiizi ida'ati, wuru'u Jerusalem aokazi ia'oraz. Unao wa'atin wunao angelnaο ida'ati iriba'oraz manawun, konaukia'o ida'ana'oraz iabakopatinpan.

²³ Uwa'atin wunao baokopainpan ida'ati dakota-kariwainauz Tominkaru dainao nii, kiwiitapa'oraz ishakatan.* I'uu kida saada-kariwai'i naa aokazi ii. Unao wa'atin Tominkaru ida'ati, di'itapa'oraz ipai pidan kaimanan oo oian. Na'iki uwa'atin Tominkaru pidanannaο dironaanaο ida'ati, mawakainauz mazan saabaa-kariwaiz naa idyaun kaiman.

²⁴ Uwa'atin Jesus ida'ati, uruu ida'ana'o Tominkaru toman Pa'ina'o Covenant. Uwa'atin Jesus izain ida'ati, chibii-kariwaiz wa'oian chikaa-kinao nii, umanawunu'oraz pa'an Abel izain ai.[†]

²⁵ Ukau'an ukarodin na'iki aonaa utarata'ana'a ukinao Tominkaru paradan dono. Baokoinao itarata pakinao u'ai aonaan idi iabata'azon uparadan. Ukakinaowan dono'oraz idyaun imi'i baara'a, mazan aonaa idobatan papataka'uta-kao ai. Ukau'an powa'a'o nii zii manawun wabaiaapan pataka'utin-karu wamaabata'azookan an Tominkaru, kakinaowa'oraz wau-nao aokazi iki!

²⁶ Tawuru dono'o uparadauzonuz kiwiitapa, nakaina'aka imi'i baara, mazan aizii ukian kainaaba'o ida'an, "Baukapa'a naa koshan onakaan nii imi'i baara, mazan aonaa uruu mani karikaonan, onakaan nii aokazi kapam."

²⁷ Parada-karu kida, "Baukapa'a naa koshan," kia'oraz, kaimanaiman ukainabatan wa'ati ipai aimakaan toma-kariwaiz nakaa-kao nii na'iki imuuda-kao nii pana'itinapu pawizi ai, soo aimakaan kida aona'oraz na'itim inakaa-kao na'an nii pa'an.

²⁸ Ukau'an marii wakonaukian Tominkaru ati, usha'apanum kau'an kaina'a wawizi ni'o, aona'oraz turuu unakaa-kao. Marii wakonaukii-kidan Tominkaru na'iki wamanawuntapan uruu, wakichana'ikin ida'an u'ai,

²⁹ usha'apanum kau'an waTominkarun tikazi kawanu'o, kawaoda'oraz aimakaan kaiman-daun.

13

Na'apam wakonaukii-kidan Tominkaru wamashaapan ida'an

¹ Pakawan umarainpaaka umin-mishidannaο tuma.

² Aonaa umanyukunuuta'ana'a udapaapan tawarainao udapu ida'ati, usha'apanum kau'an pabi'i kida pidannaο dapaapa tawarainao padapu ati, aonaan pu'u iaitapan inao angelnaο.

[‡] 12:18 Exodus 19:16-25

[§] 12:19 *kuwudii*: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu

Masha'apannaada-kinao di'ii.

* 12:23 Ipai Tominkaru dainao kiwiitapa'oraz udani shakatan

kawanu'o. [†] 12:24 Genesis 4:10

³ Unyukunuupa pidannao taraa-kizai ia'oraz, utarainpa'o kawan ĩtuma. Unyukunuupa baiatinainao, ubaiatina'o kawan ĩtuma.

⁴ Marii ipai pidan taapan mazida-karu kaimana'o nii manawun. Na'iki daiaran na'iki daiaroi, aonaa kizi ĩpataka'uan pamazidanuz, idawatan ida'an ba'oran pamin-mashaapan nii. Tominkaru mishi'o nii upataka'utan wuru'u pidannao kiaapaakainouz madoronaa-daun, na'iki ba'orantapainouz.

⁵ Aonaa umarainpa'ana'a puraata. Uturuuda wuru'u aimakaan u'ida'a'oraz. Tominkaru kiinii, "Aona'o nii ōwa'akauzon pugaru,

aona'o nii ōmanyukunuutauzon pugaru."*

⁶ Ukau'an waaaitapan idi kaimanaimanazu, turuu wakian, "Aona'o nii ōtarian, usha'apanum kau'an kaina'a Naobanai ōminka'u nii.

Aonaa turuu pidannao sha'apatan ōgaru."†

⁷ Unyukunuitapa uzowaunaanao tominapa-kidauzoz unao Tominkaru Paradan kida dau'u. Udi'itapa kaiman kida'oraz aimakaan sha'apan ĩmashaapan idi Tominkaru ati atii ĩmawakan. Ukau'an ma'ozaka umishidapa ĩnao kawan.

⁸ Jesus Christ, aonaa upana'adinauzon, pakawan uruu munumunu'o kawan, na'iki aizii, na'iki karikaonanu'o nii.

⁹ Mana'a utapada'ana'a ipai pabi'inaaka kida'o kakinaorii na'akan unao pana'iti'i naa. Marii mishi'oraiman unyukunuu kida ma'ozakada-ka'o Tominkaru kamunanban ida'an, aonaa kakinaorii kida izo'ati-ka'o ida'an mani wanyukunui daua'oraz, aona'oraz ukaminka'utan pidannao izo'ati'oraz uruu kaduz kakinaorii.

¹⁰ Mazan ōaipan pa'an wadi'tinpan wuru dau'a'a taa-kariwaiz Tominkaru ati, wuru'u chikaa'oraz wa'oi'an. Na'iki wuru'u kaudinainouz Tabernacle di'ii, aonaa turuu ĩnikan wuru'u taa-kariwaiz oii-karu chikaa-kinao.‡

¹¹ Umanawunu'o Faadaa, una'akauzonii uzainao izain Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun di'iti, utaa kizi oii-karu kida dikin ii. Mazan wuru'u uzainao nanaa kida kawaoda-ka'o paniba ii, Jewnao kawiiizibitinapa-kizi ai.

¹² Ukau'an Jesus paniba ii umawakan donoi ai kapam, usaabaa-kinaa nii papidanannao kaiman manawun oia'o ai paizain ida'an.

¹³ Ukau'an wamako Jesus di'iti paniba iti Jewnao kawiiizibitinapa-kizi ai, wakashaapa washa'apata-ka'o, na'iki wabaiapa kapam uruu kaduz aimakaan kakiba'azonna'o uruu baiapaniaz kaduz.

¹⁴ Aonaa karikaonanu'o donoi nii da'a'a imi'i baara'a wa'ati, mazan wau-nao, tuukii wazaudapan donoi wuru'u wa'idiwau ni'oraz diina'iti'i pa'an.

¹⁵ Ukau'an aizii Jesus ida'an, marii wataainan Tominkaru ati wkonaukii-kidan ida'an uruu, wakowaadan ida'an wuru'u kaiman kida'o aimakaan usha'apataniaz.

¹⁶ Aonaa manyukunuuta'ana'a usha'apatan kaimana'o ba'orainao ati, na'iki uka'idiwaaka ĩtuma, usha'apanum kau'an na'apa kida'o pa'an aimakaan taa-ka'o, Tominkaru konaukii udau'an.

¹⁷ Uizo'ati uzowaunaanao na'iki unabaapa wuru'u ĩkaudinanz. ĩnao awunuutapa'o unao, usha'apanum kau'an ĩnaou'o nii kowaada na'apam ĩsha'apatan pakaudin-kizi Tominkaru ati. Uizo'ati ĩdyaun, konaukii kizi ĩsha'apatan pakaudin-kizi. Aonaan an uizo'atin, ĩsha'apatan nii pakaudin-kizi kasha'ora-karu ida'an, na'iki aona'o nii kanom unao ikoda'n na'apa'o di'iki.

* **13:5** Deuteronomy 31:6 † **13:6** Psalm 118:6 ‡ **13:10** Faadaanao, turuu ĩnikan dunai wuru di'iki'i taa-kariwaiz Tominkaru ati. Soo wuru'u uzainao taa-kariwaiz oii-karu chikaa-kinao nii, aonaa turuu ĩnikan udunaa. ĩkawaoda pa'an ipai wuru'u uzai nanaa paniba ii, munapo Jewnao kawiiizitinapa-kizi ai.

¹⁸ Aonaa usokoda'ana'a utoriinpan wa'ati. Waaitapa aonaa kanom dikauda'o nii washa'apaapan, mazan karikaonan washa'apata'azon kaiman kida'o aimakaan.

¹⁹ Tuukii manawun òpishaan utoriinpan ò'ati, marii kizi Tominkaru dyuudan ògaru powaa ati kadiman unao ida'ati.

Kaarita katokon-tinan

²⁰⁻²¹ Aizii marii Tominkaru konaukii-kida-kaao, uruu taa'o wanyukunuu kaiman-kinaa. Ukadishita-kida waNaobanaa Jesus mawaka-karu di'iki. Na'iki marii Jesus konaukii-kida-kaao, uruu umanawunu'o kaznizo taapiki. Uruu izain ida'ana'o Tominkaru toman Pa'ina'o Covenant, aona'o ni'oraz na'apainim ukatokonon. Aizii marii Tominkaru taan ipai kaimana'o aimakaan unao sha'apata-kinaa nii aimakaan paaipan kawana'ati. Na'iki marii usaabaan waunao paaipan kawana'ati, Jesus Christ ida'an, na'iki marii utaapa-kaao umanawunu'o nii karikaonan. Amen.

²² Òiribannao, tuukii manawun òpishaan unao, uabatapa kizi kaimanaiman di'oraz kuwai òsaadaniaz òma'ozakada-kinaa ni'oraz unao; wuru'u òkaaritanuz, aonaa udawuan manawun.

²³ Òkowaada'azon u'ati wa'inawuzu Timothy kodita-kida-kaoa'a naa taraa-kizai iki. Ukaawan an kadiman, baokopa'o nii wawa'atin watukapa'anan unao.

²⁴ Ukowaada pa'i waparadan kida ipai uzowaunaanao ati, na'iki ipai Tominkaru pidanannao ati. Wairibannao Italy ikiinao dyuudan kapam paparadan unao ati.

²⁵ Marii Tominkaru kamunanun ipai unao ati.

James Saadanii Kaarita

Di'oraz kaarita daua'o

James, uruu Jesus inawuzu. (Matthew 13:55; Galatians 1:19) Upa'inan dono zii aonaa umishidan Jesus Tominkaru di'iki'o, mazan umishidan dauna'an, uru'u naa choochi zowaunaa nii Jerusalem ii. (Acts 15:13; 21:18)

Jesus kadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki na'iki ukiwan dauna'an aokazi iti, utominapa-kidaniinao kowaadapan Kaimana'o Kuwai wuru'u Jesus daua'oraz. Kiwiin ikowaadanuz Jewnao ati, Israelitenaouz. Aizii Tominkaru pidanannao zowiipauzo-kao dono, imishidan dikin ii Jesus, iriba mishidainao kidoopan ba'oran wiizai kida di'iti. Uruu idi James saadan pakaaritan ipai mishidainao ati. Mazan kiwiini'o verse ida'a usaadan kaikapa'a: "ipai 12 Israelitenaou tonaazinaa kida ati, ipai wiizai kawana'ati."

James kakinaotan idyaun, mishi kizi itukapa-kidan pamishidan Jesus, pasha'apatan ida'an kaiman kida'o aimaakan.

James kakinaowan idyaun powa'a zii: marii kizi ikonaukian papataka'utakao pu'u, oo pamapuraatanun pu'u. Usha'apanum kau'an pataka'utinainao, umanawunu'o Tominkaru ati inao. Na'iki kapuraataniinao pidannao, marii pa'i ikarodinan. Usha'apanum kau'an inao tuukia'o nii ito'oradan Tominkaru, isha'apatan ida'an aimaakan dikauda kida'o papuraatan ida'an.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadin-kizi 1:1

Mishida-karu na'iki aitapaaba-karu 1:2-8

Pataka'utin-karu na'iki kapuraatan-karu 1:9-11

Baiatin-karu na'iki tiwaa-kidapa-karu 1:12-18

Abatapa-karu na'iki sha'apatin-karu 1:19-27

Aonaa pidan taapa-kao umanawunu'o nii ba'oran ai 2:1-13

Mishidapa-karu na'iki sha'apatin-karu 2:14-26

Na'apam wakaiwaan waninoba na'iki waparadan 3:1-12

Dya'utama'o aitapaaba-karu kaduz 3:13-18

Mishidainao kodita kizi oia'o pidannao bii iki 4:1-5:6

Mishidainao ma'ozakada-kao powa'a zii 5:7-20

¹ Ōgaru James, Tominkaru na'iki Naobanai Jesus Christ poitoru. Ōdyuudan ōparadan ipai 12 Israelitenaou tonaazinaa kida ati, makoodanainaoz ipai wiizai kawana'ati.

Mishida-karu na'iki aitapaaba-karu

² Ōiribannao, ukonaukii pa'i na'apainim dono ubaiaapan pabi'inaaka kida'o pataka'utin-kinai.

³ Usha'apanum kau'an uaitapa utiwaa-kaoz na'apa, umishidan ma'ozakan tiwaa-kao wuru'u. Aizii upakawanun an ukadishitapan utiwaa-kao dauna'an, aona'o nii ukashadinan ba'oran dono ubaiatinan pu'u padamata.

⁴ Ukau'an marii pa'i umakashadinkanuz na'iki umakaakinapanuz mashaapan ma'ozaka, uruu aona'o nii ukaakinpan, na'iki aona'o nii ukasharutinpan udi'itinpan ida'an.

⁵ Mazan na'ia'oram pidan unao bii'i, aona'o uaitapan padi'itinpan, marii upishaan Tominkaru, utaa kizi u'ati aitapaaba-karu; usha'apanum kau'an Tominkaru, konaukii utaan na'iki aonaa ukashanauan pidan pishaa'o pau-garu.

⁶ Mazan upishaan an Tominkaru, marii upishaanuzu pamishidan ida'an, aonaa pamamishidakan bii an mani. Usha'apanum kau'an, pidan pishaan an aimakaan pamamishidakan bii an, uruu na'apa'o wunu paran kawan, paran baoko ia'oraz, ma'ozaka'o awaru pootaniaz na'iki ukida'uupaniaz di'itinapa kida'a.

⁷⁻⁸ Na'apa'o pidan, dya'utamatapa'o panyukunuu na'iki aona'o uaitapan na'apam dii pasha'apatinan, aonaa turuu uzadapan Tominkaru taan pa'ati aimakaan upishaaniaz.

Pataka'utin-karu
na'iki Kapuraatan-karu

⁹ Ukaina'an an Tominkaru pidanan pataka'utina'o, marii ukonaukian, usha'apanum kau'an Tominkaru awun za'a umanawunu'o uruu.

¹⁰ Mazan pidan kapuraatanu'o, marii ukonaukian, usha'apanum kau'an Tominkaru awun za'a uruu pataka'utina'o. Kapuraatanu'o pidan, umainaa-batinan nii na'apa amazada san soosoi kawan.

¹¹ Kamoo koditan dauna'an, uwiichan wiicha, wiicha, na'iki sariapa ukadunaa wuzada'akan; usooso waotan, na'iki ukonaunamanuz mainaa-batina'akan naa. Ukau'an na'apa'o nii pidan kapuraatanu'oraz mainaabatinan kapam, upuraataapatinan pu'u.

¹² Konaukia'o pidan, wuru'u tuudapa'oraz pabaiatan kasha'ora kida'o aimakaan. Aizii utuudapan idi pabaiatinan, aonaa ukaakinpan, uzaamatan nii pawinipa nii, karikaonanu'o kakupa-karu idi, tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pataa'azon marainpainao ati paugaru.

¹³ Aizii pidan tiwaa-kidapa-ka'o dono pasha'apata'azon dau'ati oia'o, aonaa turuu ukian: "Tominkaru wuru'u tiwaa-kidapa'oraz o'garu o'sha'apata kizi oia'o." Usha'apanum kau'an Tominkaru, aonaa na'apainim utiwaa-kidapan pidan oia'o dau'ati; na'iki Tominkaru, aonaa na'apainim usha'apatan oia'o utiwaa-kidapa-ka'o dono.

¹⁴ Mazan pidan tiwaa-kidapa-ka'o dono pasha'apata'azon dau'ati oia'o, unyukunuu oia'o dau'atin idi'o karikaonan wuru'u, ukozoota-kidinan paipan ati'o, aonaa udikintan wuru'u oia'oraz.

¹⁵ Aizii unyukunuu na'apan idi oia'o dau'ati, uru'u naa usha'apata'akanuz, oia'o shakatan naa wuru'u, na'apa koraidaonaa shakatan kawan. Na'iki oia'o dyaupain dono'o naa kaimanaiman, uru'u naa mawaka-karu shakatan kapam.

¹⁶ Ōmin-mishidanna'o, ōmarainapaniinao, mana'a umariidapa-kidina'ana'a.

¹⁷ Ipai aimakaan kaiman kida'oraz, taa-kariwaiz mawinipinaa-daun, aokazi iki'o wuru'u, Tominkaru di'iki'o, toma'oraz kamoo, kauzu na'iki wizinao. Tominkaru aonaa upana'adinauzon, na'iki aonaa na'apainim utanawatinankauzon pana'iti wa'ai, na'iki aonaa uwa'akauzon waunao maruta'o-karu'u.

¹⁸ Paaipan kawana'ati'o wuru'u udaniitanuz waunao pakakinaori mishi'o ida'an, uruu idi tuukii ukonaukii-kidan waunao ipai ba'oran patomaniinao ai.

Abatapa-karu
na'iki Sha'apatin-karu

¹⁹ Ōmin-mishidanna'o ōmarainapaniinao, unyukunuitapa wuru'u ōkakinaori kidaz: Marii ipai pidan abata'azo'o nii kadakotin-karu, mazan aonaa uparada'ana'a maaitapinaka-daun, na'iki udadarada unyukunuu uto'oran ai.

²⁰ Usha'apanum kau'an pidan to'oran an aonaa turuu usha'apatan aimakaan kaiman kida'o Tominkaru apian kawana'ati.

²¹ Ukau'an umuuda'a naa ipai oia'o na'iki dikauda kida'o aimakaan usha'apatauzoniaz. Aonaa u'atadinpa'ana'a, mazan ukashaapa Tominkaru Paradan utaaniaz unyukunuu ii, uruu wuru'u ukazannaatin-kinaa ni'oraz.

²² Aonaa umariidapa'ana'a unyukunuu, uabatapan ida'an karikaonan Tominkaru Paradan. Mishi'oraiman, usha'apatina'a naa pa'an wuru kawana'ati'i uabataniaz.

²³ Na'ia'oram pidan abatapauzo Tominkaru paradan mazan aonaa usha'apatinan ukawana'ati, uruu, na'apa'o pidan kawan awunuuta'oraz paawun baara wanamari di'iti.

²⁴ Uawunuutan padikin kaimanaiman na'iki udauna'an umako'okan naa, sariapa amanyukunuuta'akan na'apa'oram paaidinpan.

²⁵ Mazan pidan di'itinpan an kaimanaiman kuwai kaimana'oraz dau'u, wuru'u muuda-kida'oraz pidannao oia'o ai, na'iki utaapan an panyukunuu karikaonan kaimana'o kuwai dau'ati, aonaa amanyukunuutan paabatani, mazan usha'apatinan pa'an ukawana'ati. Uruu idi kanom usha'apatani kida, kaimana'o nii usha'apan Tominkaru ida'an.

²⁶ Ukaina'an an pidan unao bii'i Tominkaru-tapa'o utaapinpan, mazan aonaa utuuda'akauzon dikauda kida'o paparadan, umariidapan panyukunuu karikaonan wuru'u, na'iki uTominkaru-tapanuz madiwautapa-ka'o karikaonan.

²⁷ Mazan pidan, mishi'o uchoochi san-tinpan Tominkaru waDaru aipan kawana'ati, uruu pa'an wuru'u karikaonan'oraz ukaminka'utauzon maudiwainao na'iki zunnao pataka'utinainaoz mawaka'oraz naa Idaiarunao, na'iki uruu aona'o nii uaipan papataka'uinan oia'o idi. Na'apa'o choochi-santinapa-karu kaimana'o, na'iki aona'o ukasharutinpan Tominkaru awun za'a.

2

Pataka'utinainao na'iki Kapuraataniinao

¹ Ōiribannao, mishidainaoz umanawunu'o wanaobanaa Jesus Christ, aonaa unauba'ana'a bauda'apa'o pidan ba'oran ai.

² Aizii pidan kapuraatanu'o kaawan an mani uchoochin ida'ati, kaiwadinpao kawinipina'o kamicha idi na'iki uka'u saba nii gold; aizii ukaawan pu'u, ba'oran pidan kaawan kapam, pataka'utina'o, ukamichan uzaama'ora'a naa kowas.

³ Aizii unao, unyukunuu wuru dau'ati'i pidan kaimana'oraz ukaiwadinpapan manawun na'iki usakanata-kidan uruu kaimana'o tabai ida'a. Mazan aizii pidan pataka'utina'o ati unao kian, "Turuu pukadishitapan na'ii," oo "Pusakanata da'a'a imi'i baara'a."

⁴ Usha'apatana na'apa'o aimakaan, ubuutaakapan karikaonan wuru'u. Aonaa utaapa'ana'a bauda'apa'o pidan kaimana'o nii ba'oran ai. Na'apa'o aonaa kaimana'o mani wuru'u, na'iki unao di'itinpan aonaa usakitapan.

⁵ Ōmin-mishidannao ōmarainapaniinao, aushaa uabata! Tominkaru zaamatanii wuru'u pidannao pataka'utinainaoz, umanawunu'o mishidapaku ida'ati. Inao inaobanaitapan nii Tominkaru na'iki izaamatan nii kaiman kida'o aimakaan, tawuru'u Tominkaru kiauza-kiziz utaan nii marainpainao ati paugaru.

⁶ Aizii unao, tuukii uzon-kidan pataka'utinainaoz. Mazan wuru'u pidannao kapuraataniinaoz, inao mishi'oraiman na'aka'oraz unao kootowapakizai iti, izaamata kizi usha'apauzi.

7 Īnao wuru'u parada'oraz oia'o ida'an kaimana'o uNaobanaa Jesus dau'an.

8 Kaiman zii manawun uizo'atin an waNaobanaa kakinaori, saada-kariwaiz Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'a: "Pumarainapa pidannao na'apa pumarainpan kawan punanaa."*

9 Mazan utaapan an bauda'apa pidan kaimana'o nii ba'oran ai, oia'o aimaakan wuru'u usha'apataniaz, ukau'an unao dikintapainao kakinaorii.

10 Pidan dikintapa'o bauda'apa'o kakinaorii, uruu dikintapa'o ipai ba'orainao kakinaorii kida wuru'u.

11 Tominkaru kian, "Mana'a puba'orantapa'ana'a." Uruu wuru'u kia'oraz kapam, "Aonaa puzowia'ana'a pidan." Aizii aonaan pu'u puba'orantapan† padamata, mazan puzowian pidan, pugaru dikintapa'o kakinaorii wuru'u.

12 Ukau'an uparada sakitapa, na'iki umashaapa aitapainao nii na'iki izo'atiinao nii Kakinaorii, wuru'u muuda-kida'oraz pidannao oia'o ai. Wur'u kakinaoriiz, uaida-kidan nii na'apam wamashaapan, kaiman oo aonaa ukaimanan.

13 Usha'apanum kau'an Tominkaru pataka'utan dono pidannao, aona'o nii ukamunan-kidan pataka'utainaouz pairiban, aona'oraz ĩaidan pakamarainapanun; mazan pidannao aida'oraz pakamarainapanun, aona'o nii ĩpataka'uta-kao pa'an.

Mishidapa-karu na'iki sha'apatin-karu

14 Ōiribannao, ukian umishida Tominkaru. Mazan aonaan an uaidan umishidan usha'apatin ida'an kaiman kida'o aimaakan, madiwautapa-ka'o wuru'u una'apanuz. Na'apa'o mishidapa-karu aonaa turuu ukazannaatan unao.

15 Aizii puiriban makamichanun an mani na'iki umawanyukunuun an.

16 Mazan aonaa putaan u'ati uaiapanii, soo pukian u'ati karikaonan: "Kaiman! Marii shaa pa'i Tominkaru sha'apatin kaiman kida'o aimaakan pu'ati! Kaiman kizi pukaiwadinpan, na'iki kaiman kizi puaroopan!" Madiwautapa-ka'o wuru'u puna'apan an na'apa.

17 Ukau'an na'apa'o wuru'u mishidapa-karuz: Mishida-karu kaiwaa-kao an paba'oran, aonaan dono kaimana'o sha'apata-kao utuma, madiwautapa-ka'o wuru'u.

18 Mazan panaadon ba'oran pidan kian nii, "Pabi'i pidannao mishida Tominkaru, na'iki ba'orainao sha'apata kaiman kida'o aimaakan pa'an." Mazan ōgaru, ōdako'atinuzu, "Na'apa dii mooko turuu puaida-kidan ō'ati pumishidan aonaan pu'u pusha'apatin kaiman kida'o aimaakan? Ōgaru, ōaidan nii pu'ati ōmishidanuzu ōsha'apatin ida'an kaiman kida'o aimaakan pa'an."

19 Pumishidan an kaina'a bauda'apa Tominkaru, kaimana'o wuru'u! Mazan upu'u zii oia'o doronainao ĩmishida kapam, na'iki tuukii ĩnaka-nakaan ĩtarian idi u'ai.

20 Pugaru madiwautapa-ka'o pidan! Puaiapa mooko ōaida-kidan pu'ati wuru'u mishidapa-karuz, madiwautapa-ka'o karikaonan kaimana'o sha'apatin-karu aonaan an u'ai?

21 Pudi'itapa wadokozu-daun Abraham. Tominkaru kian udau'an "Kaimana'o pidan uruu," soo usha'apatinan ida'ana'o Tominkaru paradan

* 2:8 Leviticus 19:18 † 2:11 *puba'orantapan*: zun kiaapa-kidinan ba'oran daonaiora ati pakauda-iarun pu'u oo daonaiora kiaapan ba'oran zun pakaudaiaaron pu'u.

kawana'ati: tawuru'u utaan dono'oraz paudani Isaac altar paawa'a, kawaoda-karu nii Tominkaru ati.

²² Aizii puaipata, pamishidan ida'ana'o uizo'atin Tominkaru. Na'iki pasha'apatinan ida'an uaidan na'apam manawun pamishidan Tominkaru.

²³ Na'iki saada-kariwaiz Tominkaru Paradan mishiinan, kaikapa'oraz ukianu'u: "Abraham mishida Tominkaru, uruu idi Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii."‡ Udakotan Abraham papaonaruru nii kapam.

²⁴ Aizii uaitapa, Tominkaru aonaa udakotan pidan kaimana'o nii, soo ukian idi karikaonan "Ōmishida Tominkaru." Mazan udakotan pidan kaimana'o nii, usha'apatan ida'an kaiman kida'o aimakaan kapam.

²⁵ Na'apa sha'atii Rahab, kaminshu'u-shoroaba, odakota-ka'o kaimana'o pidan nii osha'apatinan ida'an, tawuru'u odapaapan dono'oraz padapu ati Joshua dyuudaniinao, na'iki odyuudan idyaun ba'oran dunapota'a naa tarubainao ai.§

²⁶ Aizii pidan nizowan aonaan an unanaa ai, uruu pidan mawaka'o wuru'u; ukau'an na'apa kapam, kaimana'o sha'apatin-karu aonaan an mishidapa-karu ai, mawaka'o wuru'u.

3

Niinobai daua'o

¹ Ōiribannao! Aonaa uaipina'ana'a ipai tiichaanao nii, usha'apanum kau'an waunao tiichaanao, tuukia'o nii wapataka'uta-ka'o manawun, ipai ba'orainao ai, wakasharutinan dikin ii.

² Mishi ipai waunao kasharutina'o iriba aimakaan ida'an. Mazan pidan aona'o ukasharutinauzon paparadan ida'an, uruu kaimana'o pidan manawun na'iki uka'iita pakazowautapan ipai pananaa.

³ Wamuudan kawaro dako-tannaa udako iti, uizo'ati kizi waunao, uruu idi waka'iita wana'akanuzu na'itim karikaonan waaipan kawana'ati.

⁴ Oo udi'itapa paran san kanawa: u'udaruw pu'u, na'iki ma'ozaka'o awaru kida'ukapan pu'u padamatazu, turuu una'aka-ka'o poora sodi ida'an na'itim karikaonan uaiapa-ka'o kawana'ati.

⁵ Na'apa ninobai kapam: uduusodin pu'u padamata, turuu u'atadinpan tuubaru kida'o aimakaan dau'u. Aushaa! Udi'itapa na'apam tikazi tiriizi sodi, turuu udanomaitan kanoko baawu udaru'o.

⁶ Wuru'u ninobaiz, na'apa'o tikazi kawan, umanawun utaapan oia'o. Uruu idi ipai daunuuda'u upataka'uan wananaa oia'o idi. Utoma udaru'o tikazi wananaa ida'a, atii ukawaoda na'iki umainaabata kaiman-daun wadi'itinpan, na'iki wuru'u wakakupanuz. Tuubaru'o Tikazi di'iki'o wuru'u tikazi tominanuz.

⁷ Pidan ka'iita pamaawaadibaan pabi'inaaka to'ora kida'o aimakaan-nao, kotu'uznao, atoru na'iki kowazaz kaduz, na'iki aimakaanao mashaapainaoz paran baoko ii.

⁸ Mazan aonaa na'ia'oram pidan ka'iitan pamaawaadibaan paninoba. Niinobai oia'o na'iki dikintapa'o, utaapan pa'idiwaru mawaka-kinai.

⁹ Ninobai ida'an wakaiwaa kaiman kida'o parada-karu waNaobanaa Tominkaru waDaru ati. Na'iki waninoba ida'an wakaiwaa dikauda kida'o parada-karu wairibannao ati, itoma-ka'o pu'u Tominkaru aidinpan kawan.

¹⁰ Uruu bauda'apa'o dakoi di'iki parada-karu kaimana'o na'iki dikauda kida'o koditan! Ōiribannao, aonaa washa'apata'ana'a na'apa'o aimakaan!

¹¹ Aonaa turuu kaimana'o na'iki kuzuba'o wunu shootapan bauda'apa'o wunu nunudapa-kizi di'iki.

¹² Ōiribannao, aonaa turuu fig kadunaa kaakan olive nii, oo grape kadunaa kaakan fig nii, na'apa ukau'an kuzuba'o kapoo-kizai, aonaa turuu kaimana'o wunu ikoda-ka'o u'idi'iki.

Aitapaaba-karu Tominkaru di'iki'oraz

¹³ Ukaina'an dono pidan unao bii'i aitapaaba'o utaaipinpan, marii uaidan wuru'u paaitapaabanuz pamashaapan ida'an kaiman na'iki pasha'apatan ida'an kaiman kida'o aimaakan, aonaa pa'atadapan ida'an mani wuru'u paaitapaabanuz.

¹⁴ Mazan kishauzi-karu mashaapan dono punyukunuu ii tuukii manawun, na'iki puaipan aimaakan sha'apan soo pu'ati pa'idiwaru; aonaa pu'atadinpa'ana'a puaitapaaban dau'an, usha'apanum kau'an puna'apan an, pana'atanpu'o pumashaapan wuru'u mishi'oraz kakinaorii ai.

¹⁵ Kaikapa'oraz aitapaaba-karu, aonaa Tominkaru di'iki'o mani wuru'u, mazan imi'i baara iki'o karikaonan, pidan sha'apata'azon kaduz oia'o karikaonan na'iki oia'o doronainao aipan ati'o karikaonan.

¹⁶ Na'iki na'iam dono kaina'a kishauziaaka-karu, na'iki pidan nyukunuu ii tuukii uaipan aimaakan sha'apan soo pa'ati karikaonan, kaina'a'o nii to'orataaka-karu na'iki pabi'inaaka kida'o oia'o sha'apata-ka'o.

¹⁷ Mazan Tominkaru taan an aitapaaba-kinai pidan ati, aona'o nii ukasharutinpan, uruu idi aona'o nii umizaataakapan oo ukadakowaakapan, aona'o nii udikintinan, aona'o nii udikintapan, tuukia'o nii uabata'azon na'apam kii-karu kida pa'ati. Kamunanuuba'o nii na'iki pabi'inaaka kida'o nii usha'apatan kaiman kida'o aimaakan, uaitapan nii aimaakan sakitapa'o, aonaa manan'u'o mani ukadakotinanuzu, mazan mishi'o pa'an uparadan.

¹⁸ Umashaapan an wuru kawanu'u, paoribai uuda paowa-ka'o kawanu'o wuru'u. Uaidan dono pakamarainapanun pairibannao ati, ukaraodan nii kaimana'o akai udikin ii, uruu wuru'u kaimana'oraz mashaapa-karu Tominkaru awun za'a.

4

Oii kida'o aimaakan na'azootapa-ka'o

¹ Na'iki'oram dii wuru'u mizaataaka-karu kida na'iki to'orataaka-karu kida unao bii ana'oraz wa'atin? I'wa'atin wuru'u di'iki'o mizaataaka-karu unanaa ida'a'oraz, una'azootapan idi imi'i baara ana'o aimaakan kida karikaonan.

² Puaipan aimaakan kida padamata pu'idiwau nii, mazan aonaa uka'idiwaun u'idi, uruu idi uzowiimikipa'aka'azon naa. Umaka'iitakan idi uikodan aimaakan kida, una'azootapaniaz tuukii manawun, uruu idi uto'orataakapan na'iki umizaataakapan naa. Umaikodakan aimaakan wuru'u uaipaniaz, umapishaakan idi'o Tominkaru udau'an wuru'u.

³ Upishaan pu'u padamata Tominkaru aimaakan kida dau'ati, mazan upu'u aonaa utaan u'atiz, usha'apanum kau'an udi'itinpan idi'o oia'o dau'u; upishaan aimaakan soo ukaiwaa'azoonuzu ukonaukii-kinaa ni'o karikaonan.

⁴ Unao, mamashaapa-kainao Tominkaru aipan kawana'ati! Aonaa mooko uaitapan unyukunuu-atin dono oia'o sha'apaapa-kariwaiz imi'i baara an, pugaru Tominkaru taruba wuru'u? Uruu idi na'ia'oram pidan aipan an

pamashaapan imi'i baara ana'o mashaapa-karu kaduz kawana'ati karikao-nan, utominan Tominkaru taruba nii wuru'u.

⁵ Madiwautapa-ka'o mooko uaitapan wuru'u saada-kariwai Tominkaru Paradan, kia'oraz kaikapa'a? "Kaimana'o Doronaa, Tominkaru muudaniaz wanyukunuu ii tuukii manawun uaipan waunao pa'ida'antanapu."

⁶ Mazan Tominkaru taa powa'a zii ma'ozaka-karu manawun wa'ati, us-aadinpan kawan,

"Pana'iti Tominkaru taan panyukunuu
atadinpa'o pidan ai,
mazan ukamunan-kida pidan
aona'o u'atadinpan."*

⁷ Ukau'an uizo'ati Tominkaru. Mana'a ukashaapina'ana'a Satan ati, Satan kidoopan nii u'ai.

⁸ Umaonapadin Tominkaru ida'ati, Tominkaru maonapadinan nii u'ida'ati kapam. Unao oiainao, umuuda'a naa usha'apaapan oia'o! Unao pidannao pozawatapainao kaimana'o ai, usaaba'a naa unyukunuu kida!

⁹ Ukasha'ora mishi'oraiman, na'iki tuukii uzaada. Marii upana'adan ushazootinanuz kasha'oratin-karu di'iti; na'iki ukonaukianuz, kasha'oraku di'iti.

¹⁰ Aonaa utaapinpa'ana'a umanawunu'o nii Tominkaru awun za'a, uruu unaubaan nii unao.

Aonaa ukashada'ana'a umin-mishidan

¹¹ Ōiribannao, aonaa ukadakotina'ana'a uiriban dau'u oia'o ida'an. Kanom kadakotinan dono pairiban dau'u oia'o ida'an na'iki kashadan uruu, udakooapan na'iki ukashadan Tominkaru kakinaori wuru'u. Pukashadan dono ukakinaori, aonaa puizo'atin mani ukakinaori wuru'u, mazan punaobanai-tinpan kakinaorii ati wuru'u.

¹² Mazan Tominkaru pa'an wuru'u kakinaorii Naobanaaz na'iki uaitapa na'apam pasha'apatan pidan sakitapa'o ida'an. Uruu turuu pa'an ukazan-naatan pidan oo ukabootan pidan pataka'utin-kizai iti. Ukau'an, pugaru, aonaa turuu pukian pidan dau'an, "Uruu kaimana'o," oo "Uruu oia'o" kii.

Aonaa u'atadinpa'ana'a usha'apata'azoonii dau'u

¹³ Aushaa uabata na'apam ōkian aizii, unao kiauazonaouz kaikapa'a: "Aizii oo waikana'an wamakon nii uruu wiizai di'iti, wana'ian nii bauda'apa wunu, watoman nii sha'apauzii toriapa-kizinao nii na'ii, waikoda-kinaa nii dobata puraata."

¹⁴ Unao, aonaa uaitapan kanoma'o nii sha'apa waikana'an. Wuru'u ukakupanuz na'apa'o tawuru kawanu'u chaapi'iki'oraz amazada kishananuz; una'a'akan masakauda'u, udauna'an umainaabatina'akan naa.

¹⁵ Kaikapa mishi'oraiman ukia'a: "Tominkaru taapadan an una'apan, kawanu'o nii wakakupan, na'iki washa'apatinan."

¹⁶ Mazan aizii utaapinpan umanawunu'o nii, na'iki u'atadinpan ukadakotinan ida'an; ipai kaikapa kida'o atadinapa-karu aonaa kaimana'o mani wuru'u.

¹⁷ Ukau'an, kanom aitapa'o pasha'apatan kaimana'o, mazan aonaa usha'apatanuzu, u'oian wuru'u.

5

James kakinaowan pidannao kapuraataniinao

* 4:6 Proverbs 3:34

¹ Aushaa uabata na'apam ðkian aizii, unao pidannao kapuraataniinao! Tuukii uzaada diiwa'o ida'an. Usha'apanum kau'an kaina'iki kasha'ora kida'o manawun aimakaan wa'atin unao ati.

² Upuraatan kidaz madiwautapa-ka'o nii na'iki ukamichan kida basharao nikan nii.

³ Utaapan dobata'o puraata u'idiwau nii, amazada katokon-tina'azon pu'a'a naa. Upuraatan gold na'iki silver, ipai'i naa uwuzaritan. Wuru'u iwuzaritanuz aida-kidan nii na'apam unao pidannao dikaudan, na'iki wuzaru nikan nii unanaa na'apa tikazi kawan.

⁴ Aonaa ukawinipinaan karaodapauzonao kaudinan uzakapun ii. Uabata! Umanawunu'o Naobanai abata wuru'u upoitorunao dopian unao zakapun ii. Puraata utaapaniaz aida-kida Tominkaru ati, unao sha'apatan dikauda'o aimakaan umakawinipinaata'azookan ida'an İdyaun.

⁵ Umashaapanuz da'a'a imi'i baara'a soo ukaiwaapan upuraatan ukonaukiitin-kinaa nii pa'idiwaru, na'iki uaipan ati ukakiwindinan. Na'apa unao uzainao taapa-kariwai kawan ata'azo'oraz naa İzowii-ka.

⁶ Ukian pidan kaimana'o dau'an, "Dikauda'o uruu, wazowii-kida uruu." Mazan uruu, aonaa utiwaan pamashaatan unao.

Mashaapa-karu makashadinaka-daun na'iki toriinapa-karu

⁷ Uruu idi, ðiribannao, aonaa ukashadina'a naa uzaudapan Naobanai Jesus Christ kaawan. Udi'tapa na'apam pidan zakapuupauzo, aonaa ukashadinan pazaudapan papaoriba kaakan umanawunu'oraz u'ati. Na'iki aonaa ukashadinan pazaudapan wawunu donon.

⁸ Na'apa pa'i unao kapam, aonaa ukashadina'ana'a na'iki ma'ozaka ukadishitapa. Usha'apanum kau'an Naobanai Jesus Christ ata'azo'o naa ukaawan.

⁹ ðiribannao, aonaa uparada'ana'a dikauda uiribannao dau'u, aonaa kizi ukaboota-ka pataka'utin-kizai iti. Pataka'utin-kida'o ni'oraz pidannao ata'azo'o ni'i naa ukaawan.

¹⁰ ðiribannao, udi'tapa prophetnao paradauzoz da'i Naobanai uu ida'an, aonaa İkashadinan paba'iatinan pu'u.

¹¹ Wadakotan İdyaun konaukia'o nii, İtuudan idi paba'iatinan. Uabatanii sha'atii na'apam Job dau'an aonaa ukashadinan, na'iki waaitapa na'apam Tominkaru sha'apatanuz kaiman kida'o aimakaan u'ati utokono'ia'a naa. Usha'apanum kau'an, Tominkaru ukaduz ukamarainapanun na'iki uruu kamunanba'o.

¹² Mazan unyukunuitapa pa'i di'oraz manawun ðiribannao, uaipan an uparadan mishida-ka, utaan dono uparadan, aonaa udakota'ana'a aokazi oo imi'i baara oo sha'apa'oram aimakaan uu karikaonan, uma'ozakada-kinaa nii uparadanuz. Mazan ukian dono "Oo," mishi'o wuru'u "Oo" ukianuz. Aizii ukian dono "Aonaa," mishi'o wuru'u "Aonaa" ukianuz. Uruu aona'o nii ukaboota-ka pataka'utin-kizai iti, wuru dikin ia'a u'oiinuz uparadan ida'ana'oraz.

¹³ Ukaina'an dono pidan unao bii'i baiata'o kasha'ora kida'o aimakaan, marii utoriinpan. Ukaina'an dono ba'oran konaukia'o, marii ukunuitan Tominkaru ati.

¹⁴ Ukaina'an dono ba'oran karina'o, marii udapada-kidan choochi zowau-naanao, na'iki marii İtoriinpan u'ati na'iki İzichian uruu olive kiwin idi Naobanai uu ida'an.

¹⁵ Wuru'u toriinapa-karu mishida-karu ida'ana'oraz kakudan nii wuru'u karina'oraz pidan; Naobanai taan nii ukakuda-kinaa nii koshan, na'iki ukaina'an dono oia'o kida usha'apatanii, so'ota-kaoo nii u'ai.

¹⁶ Ukau'an, ukowaada u'oi'an kida u'atiaaka na'iki utoriinapa-kidaaka Tominkaru ati, ukakuda-kinaa nii unao. Pidan sha'apatina'o Tominkaru aipan kawana'ati, utoriinpan ida'an mishi'o nii umanawunu'o aimaakan sha'apan utoriinpan kawana'ati.

¹⁷ Elijah, uruu na'apa'o waunao kawan. Utoriinpan aonaa kizi wunu kaawan uruu amazada ii. Uruu idi mishi aonaa wunu kaawan idikinauda'u wunu na'iki 6 kauzu powa'a.

¹⁸ Uruu dauna'an utoriinpan koshan, uruu idi wunu kaawan naa, uzabian amazada na'iki paoribai sodan kida'a naa.

¹⁹ Ōiribanna'o, bauda'apa'o unao makon dono pana'iti mishi'o kuwai ai, na'iki ba'oran kiwa-kidan uruu powa'a ati mishi'o kuwai ida'ati,

²⁰ marii uaitapan wuru'u: kanom kaawa-kidan dono pidan powa'a ati upozawatapa-kizi iki, usha'apaapan ai oia'o, ukazannaata-kidan uruu karikaonanu'oraz mawaka-karu ai, na'iki uso'ota-kidan wuru'u iriba'oraz u'oi'an kida u'ai kapam.

Kiwiini'o Peter Kaaritan

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita kiwiitapa'o Peter kaaritan. Usaadanii mishidapainao Jesus ati'o, mashaapainaoz Asia Minor Baara ii aka kida'oraz. Peter, uruu 12 Jesus apostlennaoo bii iki'o.

Uruu dono mishidapainao, Asia Minor iainaouz pataka'uta-kaoo pamishidapan dikin ii Jesus, Tominkaru daniz. Uruu idi Peter saadan pakaaritan i'ati uma'ozakada-kinaa nii i'dyaun. Peter nyukunuu-kidan i'ati na'apa'o Jesus baiatanii tuukii, inao dikin ii. Ukau'an marii kizi i'daanan Jesus kaduz pama'ozakadapan ida'an panyukunuu. Na'iki pataan ida'an panyukunuu ati, pamishidapan Tominkaru. Peter na'apanuz i'ati kaikapa'a, Tominkaru zaamatan idi i'dyaun papidanannao nii. Na'iki Jesus baiainpan na'iki umawakan idi i'ati, marii imashaapan Tominkaru aipan kawana'ati'i naa.

Kaarita buutinan kida

Kaarita sakadin-kizi 1:1-2

Tominkaru kazannaatan daua'o pidannao 1:3-12

Kakinaowapa-karu kaimana'o mashaapa-karu dau'u 1:13–2:10

Baiainapa-karu Jesus Christ kawan 2:11–4:19

Mishidapainao Christ sha'apatan ni'o 5:1-11

Kaarita katokon-tinan 5:12-14

¹ Di'oraz kaarita o'garu Peter di'iki'o. O'garu Jesus Christ apostlen. O'saadan di'oraz kaarita Tominkaru zaamatanii papidanannao nii ati'o, makoinaouz imashaapa'anan tawarainao kawan di'itinapa kida'a ba'oran kaduz pidannao wiizi ii aka kida: Pontus ii aka, Galatia Baara ii aka, Capadocia ii aka, Asia Baara ii aka na'iki Bithynia ii aka.

² Wuru'u waDaruu Tominkaru zaamatanuz unao, udi'itapani'i naa kotua'a naa pazaamata'azon dau'u unao. Ukau'an Kaimana'o Doronaa saabaani'i naa unao kaimanaiman, uruu ida'an uizo'atin naa Jesus Christ na'iki uchikaa-kaoo'a naa u'oian ai uizain ida'an.

Marii Tominkaru kamunanun u'ati na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii tuukii manawun.

Zaudapa-karu mishi'o sha'apa'azo'o dau'u

³ Wakonaukii-kida Tominkaru, wanaobanaa Jesus Christ daruz. Ukamunanban idi manawun, utaan wa'ati pa'ina'o mashaapa-karu pakadishita-kidan ida'an Jesus Christ pamawaka-kizi iki, uruu idi'o wamashaapan za-udapatina'a naa.

⁴ Wazaudapan naa wazaamata'azooniaz wa'idiwau nii kaimana'o aimakaan Tominkaru taapaniaz wa'ati aokazi ii. Na'ii aona'o kanom ka'iitan pamainaabatan oo papataka'uanuz.

⁵ Unao, umishidapan idi Tominkaru, utaapan unao pama'ozakan ida'an atii uzaamatan kazannaatin-karu, ata'azo'oraz naa uaida-kaoo amazada tokono dono'o naa.

⁶ Ukau'an ukonaukia'a naa tuukii udau'ati, ukasha'oratinan pu'u padamata, na'iki ubaiatan iriba dikauda kida'o aimakaan.

⁷ Mazan na'apa kida'oraz sha'apan, umishidan tiwaa-kaoo wuru'u, na'apa'o ida'ana'o nii utukapa-kaoo mishi'o wuru'u umishidapanuz. Aizii gold kawaoda-kaoo tikazi di'iti, utukapa'azoo-kaoo idi mishi'o uruu gold, mazan upu'a'o nii umainaabata-kaoo. Mazan wuru'u umishidapanuz, powa'a'o zii umanawunun gold ai. Uruu idi'o utiwaa-kaoo utukapa'azoo-kaoo

uturuan. Uturuudinan dono, Tominkaru konaukii-kidan nii unao, na'iki utukapan nii unao umanawunu'o nii, na'iki unaubaan nii unao Jesus Christ tukapa-ka'o dono'o naa.

⁸ Aonaa utukapanii mani uruu, mazan upu'u umarainapanuzu. Kai, aonaa zii utukapanuzu mazan upu'u umishidanuzu. Uruu idi'o wuru'u umashaapanuz kai konaukii. Ukonaukian umanawunu'o konaukii-karu ida'an, aonaa pidan aitapan na'apam pakian udau'an.

⁹ Umishidan idi uruu, uturuudinan naa uzaamatan kazannaatin-karu, upataka'uta-ka'o ai u'oian dikin ii.

¹⁰ Wuru'u kazannaatin-karuz oia'o ai, uruu Tominkaru prophetinnao di'itapanii kaimanaiman kotua'a naa. Tuukii ĩaipan paaitapan udau'an, uruu ĩkowaadaniaz sha'apatina'o ni'oraz Tominkaru kamunan-kinaaz, wuru'u utaniaz unao ati.

¹¹ Christ doronaa da'i prophetnao ida'a'oraz, uruu ida'ana'o ĩaitapan pakowaadan aimaakan sha'apa'o nii dau'an usha'apan ua'ii zii. Uruu idi'o ĩkowaadapanuz Christ baiaapan ni'o dau'ati na'iki udauna'an umanawunuta-ka'o ni'o dau'ati. Na'apa kida'o dau'an prophetnao kaudinan dadara ĩtiwaan padi'itapan na'apainin nii na'iki na'apam nii usha'apainpan wuru'u Christ doronaa kowaadauta-kidaniaz ĩ'ati.

¹² Tominkaru kainaabatan ĩnao prophetnao ati wuru'u ĩkaudin-kiziz ĩkowaadautaniaz, aona'o nii ĩtukapan usha'apan, mazan unao ati'o nii pa'an wuru'u aimaakan kida sha'apanuz. Ukau'an uru'u naa kakuwaapainao kowaadaniaz naa u'ati, Kaimana'oraz Kuwai, Kaimana'o Doronaa dyuudakariwaiz aokazi iki ma'ozakan ida'an. Aimaakan kida kaikapa'oraz usha'apainpanu'u tuukia'o angelnao aipan paaitapan udau'ati.

Marii mashaapa-karu kaimana'a naa

¹³ Ukau'an, aizii udi'itinp'a'a naa sakitapa usha'apata'azoonii kida dau'ati. Na'iki zaudinapa umashaapa, na'iki utaapa unyukunuu kaimanaiman uzaudapanii kida dau'ati, wuru'u Tominkaru kamunan-kida'azoonuz unao, Jesus Christ kaawan dono'o naa.

¹⁴ Uizo'atiaba umashaapa Tominkaru ati, Tominkaru dainoun idi unao. Aona'a naa umashaapa'ana'a pakawan usha'apaapan dau'u oia'o, wuru'u unaudapanii kidaz usha'apaapauzon kiwiin, umaaitapakan dono'oraz zii mishi'o parada-karu Jesus dau'u kida'oraz.

¹⁵ Mazan aizii kaimana'a naa pa'i umashaapa, aonaa u'oia'ana'a usha'apatanii kida ida'an, usha'apanum kau'an Tominkaru zaamata'oraz unao, kaimana'o uruu aonaa oia'o mani.

¹⁶ Na'apa Tominkaru paradan saada-kariwai ida'a. Tominkaru kian, "Kaimanainao pidannao pa'i unao, aonaa oiainao nii mani, usha'apanum kau'an kaimana'o oġaru, aonaa oia'o mani."*

¹⁷ Utorinpan dono, "waDaru" ukiauzon Tominkaru ati. Ukau'an ukichana'iki pa'i usha'apatan oia'o Tominkaru awun za'a, umashaapan kawana'ati zii da'a'a imi'i baara'a. Usha'apanum idi aonaa na'ia'oram pidan Tominkaru taapan panaudapanii manawun, mazan ipai pidannao uaitapa na'apam nii papataka'utan ĩsha'apaapanii kida kawana'ati.

¹⁸ Uaitapani'i naa Tominkaru kawinipinaan pazaamatan unao, pakazannaata'azon idi unao, mazan'u'o umishidapauzonii kida ai, utamakapaniaz kotua'o udokozu-daunnao mishidapauzonii kidaz. Aizii wuru'u ukawinipinaan-kinaaz pakazannaatan unao, aonaa pataka'uina'aka'o nii mani gold oo silver kawan,

* 1:16 Leviticus 11:44-45; Leviticus 19:2; Leviticus 20:7

19 mazan Christ izain umanawunun ida'ana'a. Na'apa'o uruu Christ, pa'ina'o kaznizo zowii-ka'o kawan, aona'oraz na'iam udikaudan, taauzo-kariwaiz Tominkaru ati.

20 Kotu'u amazada sakadinan ua'ii zii, Tominkaru zaamatan Christ. Aizii kai amazada ikoda'anan di'iti'i naa, patokon uaidan naa uruu unao ati.

21 Uruu Christ ida'ana'a naa umishidan Tominkaru. Tominkaru kadishita-kida'oraz uruu pamawaka-kizi iki, na'iki ta'a'oraz umanawun-karu u'ati. Una'apan idi'o wuru'u unao mishidanuz tuukii Tominkaru, na'iki uzada-pan naa wuru dau'ana'a Tominkaru kowaadaniaz pataa'azon diina'iti'i.

22 Aizii kaimana'ora'a naa uchikainan u'oian ai, uizo'atin ida'an mishi'oraz parada-karu Christ dau'a'oraz. Uruu idi mishi'o umarainpaakan umin-mishidannao tuma. Umarainpaaka tuukii unyukunuu iki kida manawun.

23 Unao, pa'inaada-kariwai'i naa pa'an, aonaa mawakauzo udarunao di'iki'o kawanu'o mani, mazan aona'oraz umawakauzon di'iki'o pa'an. Tominkaru paradan karikaonanuz'oraz umashaapan ida'ana'o pa'an upa'inaada-pao.

24 Na'apa Tominkaru paradan saada-kariwaiz kida kian:
"Ipa'i pidannao pinidi kawanu'o

na'iki imanawun-tinpan na'apa soosoi kawan.
Wuru'u pinidiz mawaka'akauzo
na'iki soosoi waota'akauzo pakadunaa ai.

25 Mazan parada-karu Naobanai di'iki'oraz, karikaonanuz'oraz unaa'ana'."†
Uruu wuru'u Kaimana'oraz Kuwai kowaadapa-kariwaiz u'ati.

2

1 Ukau'an umuuda'a naa oii kida'o, wuru'u umariidinauzonuz, utaapinpauzonuz mishi'o kawan ukaimanan, ukishauzi-shorinuz, na'iki ukadakotinauzonuz uiriban dau'u.

2 Umashaapa na'apa pa'ina'o koraidaonaa shakata'akan kawan, zamazi'oraz na'iki aipa'oraz soo padaro dunuu karikaonan. Ukau'an na'apa'a naa uzamazi Tominkaru paradan dau'ati. Uruu koraidaonaa daro dunuu kawanu'o u'ati. Kaimana'o nii udyaupain u'ida'an, na'iki ma'ozaka'o nii umishidapan Tominkaru, na'iki ukazannaatinan nii.

3 Usha'apanum idi utiwaani'i naa na'apam Naobanai kaimanan na'iki na'apam ukamunanban.

Kakupa'o kuba kawanuinao

4 Uwa'ati Naobanai Christ ida'ati, kakupa'oraz kuba ida'ati. Pidannao kashadaniaz, mazan Tominkaru zaamata uruu umanawunu'o nii.

5 Uwa'ati kakupa'o kubanao kawanu'o nii kapam, ukaiwaa-kizinao kizi Tominkaru Dapunaa toma-kinoo nii Kaimana'o Doronaa ida'an. Na'iki ukaudin-kizi kaimana'o faadaanao nii Tominkaru ati, na'iki taaina'o nii Tominkaru ati uaipan kawana'ati, Jesus Christ ida'an.

6 Usha'apanum kau'an kaikapa'a saada-kariwai Tominkaru paradan kianu'u:

"Utukapa, ōmuudan kuba Zion* ii,
zaamata-kariwaiz umanawunu'o kuba kabaun kadishita-kida-kinoo.
Aizii kanom mishida'o uruu,
aona'a nii uba'azootin-kida-ka'o umishidan dikin ii uruu."†

7 Unao mishidainao ati umanawunu'o wuru'u kubaz. Mazan mamishida-kainao ati,

† 1:25 Isaiah 40:6 * 2:6 Zion, oo Jerusalem. † 2:6 Isaiah 28:16

“Wuru'u kuba tomapauzonao kabaun kashadaniaz,
 madiwautapa-ka'oraz Itukanan,
 uru'u naa mishi'oraiman umanawunu'o kuba
 ipai ba'oran kubanao ai.”‡

⁸ Ba'oran saada-kariwai kian kapam.

“Uruu kuba tukurutin-kida'o pidannao,
 na'iki uruu kuba kaboina-kida'o İdyaun.”§

İtukurutan pamamishidakan idi'o uruu daua'o parada-karu. Mishi'o mazan Tominkaru aitan kawana'ati wuru'u na'apa'oraz sha'apan İ'ati.

⁹ Mazan unao Tominkaru zaamataniiinao pa'an papidanannao nii, kaudinainao nii faadaanao nii, uruu Naobanai ati, na'iki unao Tominkaru buutanii kaimana'o pidannao nii. Tominkaru idiwau unao, kakuwaapa'o nii umanawunu'o usha'apatanii kida dau'ati. Unao Tominkaru so'otanii umashaapa-kizi maruta'o bii iki, konaunama'o pakanadan ida'ati.

¹⁰ Kiwiitapa aonaa Tominkaru pidannao mani unao, mazan aizii upidanannao unao. Kiwiitapa aonaa Tominkaru kamunan-kidan da'i unao, mazan aizii Tominkaru kamunan-kida'a naa unao.

¹¹ Ömarainapanii Öiribannao, Öparada'azon u'ati, umashaapan idi tawarainao nii di'ora'a amazada ida'a'a. Ukau'an aona'a naa usha'apaapa'ana'a dikauda kida'o aimaakan una'azootapanii kida, na'apa kida'o pataka'uan nii unao umashaapan ai kaiman.

¹² Karikaonanuu naa umashaapa kaiman mamishida-kainao Tominkaru bii'i. İdakotan pu'u usha'apaapan dikauda'o aimaakan, mazan İtukapa kizi pa'an usha'apatan kaiman kida'o aimaakan, uruu idi İmishidan nii Tominkaru. Aizii Tominkaru kaawan dono'o naa, İkonaukii-kidan nii umanawunun.

Naobanai-tinpainao paradan izo'ati-ka

¹³ Naobanai Christ aipan ati, uizo'ati pidannao paradan taa-kariwainaoz wanaobanaanao nii. Uizo'ati king, umanawunu'oraz unaobanai-tinpan.

¹⁴ Na'iki uizo'ati wuru'u king waranu ainaouz naobanainao gubernornao paradan, usha'apanum kau'an king dyuudanii İdyaun pataka'uta'o nii maizo'ati-kainao paparadan. Mazan izo'atiinao uparadan, kaimana'o nii İtaapa-ka.

¹⁵ Tominkaru aipan unao sha'apatan kaiman kida'o aimaakan, umashaata kizi maaitapin-ka'o pidannao, İparadan ai maaitapinaka-daun unao dau'an.

¹⁶ Unao, aona'ora'a naa upoitoruitapa-ka, mazan aonaa ukaiwa'ana'a wuru'u umashaapanuz na'apa udizapa-kinan nii usha'apaapan oia'o, mishi'oraiman umashaapa Tominkaru poitorunao ni'i naa.

¹⁷ Utaapa ipai pidannao umanawunu'o nii. Umarainapa umin-mishidannao. Ukichana'iki Tominkaru ai, na'iki utaapa umanawunu'o nii pidan naobanai-tinpa'o.

Mashaapa-karu kaiman naobanainao ati

¹⁸ Poitoruinao, utaapa unaobanaanao umanawunu'o nii na'iki uizo'ati İparadan, aonaa unaobanaanao kamunaniinao ati mani karikaonan, mazan to'orabainao unaobanaanao ati kapam.

¹⁹ Aizii unao, uaitapanii kanom Tominkaru aiapanii usha'apatan, ukau'an utuudan nii kaziwa'o ubaiaapan uantamikita-ka, dono umasha'apatakan pu'u oia'o, mazan uruu ida'ana'o nii Tominkaru nyukunuu kaimanan u'ati.

²⁰ Kanom u'itiiman kaimana'o aimaakan uikodan nii utuudan dono uzowiautapa-ka'o usha'apatan dikin ii dikauda'o aimaakan? Mazan Tominkaru nyukunuu kaimanan u'ati utuudan dono ubaiaapan dikauda'o aimaakan usha'apatan dikin ii kaimana'o aimaakan.

²¹ Kaikapa'o nii wuru'u Tominkaru dapadanuz unao, usha'apanum kau'an baiainpa'a naa Christ unao dikin ii. Uruu pakaduz wuru'u Christ wa'akaniaz u'ati, ukau'an uda'ana'a naa ukaduz usha'apainpan ida'an uruu kawan.

²² Uruu Christ, aonaa usha'apatauzon oia'o, aonaa na'apainim umariidin-auzon.

²³ Aizii udakowapa-ka'o dono, aonaa udakoopan powaa iti pidannao dakoopainaoz paugaru. Upataka'uta-ka'o dono, aonaa ukaunaan powaa iti pidannao ati antamikitainaoz paugaru. Mazan ipai utaan pasha'apata-ka'oaz Tominkaru ati. Uruu pa'an wuru'u aitapa'o ni'oraz na'apam nii pasha'apatan pidannao isha'apatanii kida kawana'ati.

²⁴ Uruu Christ baiapa'o wa'oi'an winipinaa, pamawakan ida'an cross paawa'a, wamuudin kizi'i naa oia'o ai, na'iki wamashaapa kizi'i naa kaiman Tominkaru aipan kawana'ati. Ubaiaainpan ida'an, ukakudan waunao.

²⁵ Kiwiin unao, kaznizonao kawanu'o umakon pana'iti'i naa uka'uzatik ai. Mazan aizii ukaawan powaa ati uka'uzatik ida'ati. Uruu taapa'oraz unao.

3

Daiaroinao na'iki daiaruinao

¹ Unao na'apa kapam zunnao kaudaiaruinao, umashaapa kaiman izo'atiaaba udaiaruinao ati. Udaiaruinao mamishida'azookan an Tominkaru paradan, imishidan nii, uaida-kidan ida'an kaimana'o ukaduz i'ati. Aonaa uparadinan pu'u mani padamata i'ati, mazan upu'a'o nii utanawatin-kidan idyaun Tominkaru ida'ati,

² umashaapan idi kaiman Tominkaru paradan aipan kawana'ati.

³ Aonaa uaida'ana'a ukonaunan umaodinpan ida'an mani karikaonan, oo ukaiwadapan ida'an mani karikaonan wizi'i kida'o aimaakan, na'iki ukaiwadan ida'an mani karikaonan konaunamada-kariwai ukamichan.

⁴ Mazan marii pa'an uaidan ukonaunan kaimana'o umashaapan ida'an unyukunuu iki'o, na'iki kadorona'o mashaapa-karu ida'an. Na'apa'o konaunama-karu aonaa na'apainim nii uawufan, na'iki na'apa'oraz konaunama-karu tuukia'o Tominkaru naudapan.

⁵ Na'apa'o konaunama-karu kotua'o kaimanainao zunnao aidanii. Imishidapan Tominkaru na'iki kaiman imashaapan izo'atiaaba paudaiaruinao ati.

⁶ Utukapa Sarah daua'o, oroo izo'ati'o paudaiaru Abraham, uruu idi odakotapan uruu panaobanaa nii. Unao zunnao, Sarah dainao wuru'u unaoz, umashaapan dono usha'apaapan dau'u kaimana'o aimaakan kida oroo kawan, aonaa kanom aia'a naa utarian.

⁷ Unao na'apa kapam daonaoranoo kaudaiaruinao. Utaapa udaiaronao kaimana'o ida'an na'iki ukarodapa idyaun, usha'apanum kau'an uaitapanii aonaa na'apa kida'o mani ima'ozakan unao kawan. Mazan na'apa kida'o nii unao tuma Izaamatan Tominkaru kamunan-kinaa kakupa-karuz. Umashaapan dono na'apa, kaimana'o nii utoriinpan baokopa, aona'o nii kanom kasharutapa'o nii unao.

Ipai mishidainao Jesus ati'o

⁸ Aizii baukapa'akan naa òkian, ipai unao na'apa kida utaapa unyukunuu u'atiaaka uiribannao tuma. Umarainpaaka umin-mishidannao, na'iki ukamunanuaka na'iki aonaa u'atadinpa'ana'a.

⁹ Aonaa ukanaatina'ana'a dikauda'o idi usha'apata-kaoo dono dikauda'o ida'an, oo aonaa uzunaapina'ana'a powaa iti uzunaapa-kaoo dono. Mishi'oraiman ukanaatin kaimana'o uparadan ida'an, upishaan ida'an Tominkaru kaimanan i'ati. Usha'apanum kau'an Tominkaru kian utaa'azon kaiman-karu wuru'u udapadanuz unao.

¹⁰ Saada-kariwai Tominkaru paradan kian, "Kanom mashaapa'azo'o konaukii na'iki tukapa'azo'o kaimana'o aimaakan sha'apan pa'ati, marii aonaa ukadakotinauzon dikauda'o ida'an, na'iki marii umashaatan pamaridinauzon.

¹¹ Marii umuudan naa oia'o pakaduz, usha'apatan naa kaimana'o, udorotan naa kaimana'o mashaapa-karu, na'iki utiwaan naa pamashaapan kaiman pairibannao tuma.

¹² Usha'apanum kau'an Tominkaru awunuutapanii kaimana'o pidannao, na'iki uabata itoriinpan dono pa'ati, mazan pidannao sha'apaapainao oia'o, aonaa manawun unadapan."

Mishidainao Christ pataka'uta-kaoo kaimana'o dikin ii

¹³ Kanoma'o nii sha'apata dikauda'o unao ati usha'apaapan an kaiman kida'o aimaakan?

¹⁴ Konaukia'o nii unao, upataka'uta-kaoo an usha'apaapan dikin ii kaimana'o aimaakan, ukau'an aonaa udopia'ana'a, na'iki aonaa utaria'ana'a pidannao sha'apata'azon ana dikauda'o ida'an unao.

¹⁵ Mazan utaapa Christ kaimana'o unaobanaa nii unyukunuu ii, na'iki karikaonanu'u naa uminziywa-kidapa uparadan nii, uaitapa kizi na'apam udako'atin pidannao, ipishaan dono unao umishidapan dau'an Tominkaru sha'apata'azooniaz u'ati.

¹⁶ Na'iki udako'atin dono idyaun, kaiman uparada i'ati. Na'iki kaiman utaapa unyukunuu, uaitapanii aonaa usha'apatan aimaakan dikauda'o. Uruu ida'ana'o nii, pidannao ba'azoinpan dakoopainaoz umashaapan mishidainao nii Christ.

¹⁷ Panaadon Tominkaru kashaapan nii baiatin-karu kaimana'o sha'apaapa-kaoo dikin ii. Mazan kaimana'o wuru'u baiatin-karu ai oia'o sha'apaapa-kaoo dikin ii.

¹⁸ Na'apa Christ, aonaa oia'o mani uruu, mazan upu'u utainan pamawakan ida'an baupapa, aonaa powa'an kida mani wa'oian dikin ii. Uruu kaimana'o pidan, umawakan dikauda'o pidannao dikin ii. Christ sha'apatan kaikapa'ora'a una'aka kizi waunao Tominkaru ida'ati. Unanaa zowii-kaoo, mazan ukakuda-kaoo powaa iti Tominkaru Doronaa ida'an.

¹⁹ Uruu Tominkaru Doronaa ida'ana'o Christ kakuwaapan doronainao ati itaraapa-kizinao ii.

²⁰ Inao maizo'ati-kainaoz Tominkaru paradan, Tominkaru zaudapan pu'u kotua'iki Itanawatinan pa'oian ai, na'iki iizo'atin paparadan, Noah tomapan pu'u pakanawan. Uruu dono 8 sodi pidannao paidinan kanawa zo'iti. Uruu ida'an ikazannaata-kaoo wunu tuubaruo ai, naraada'oraz ipai imi'i baara.

²¹ Uruu wuru'u kainaabata'oraz chikaawunuin-karu, wuru'u kazannaatin-karuz Jesus Christ kadishita-kida-kaoo ida'an pamawaka-kizi iki. Aizii chikaawunuin-karu, aonaa pidan nanaa chikaa-kaoo kaniriba'o

ai mani karikaonan, mazan wapishaan pa'an Tominkaru usaabaa kizi wanyukunuu oia'o ai.

²² Jesus Christ mako'oraz naa aokazi iti, kai na'ii uruu Tominkaru diwa'ora antanapu, umanawunu'o unaobanai-tinpan ipai angelnao ati, na'iki ipai doronainao umanawun kidainao inaobanai-tinpan ati.

4

Mashaapa-karu Tominkaru ati

¹ Christ baiaapan idi kaziwa'o, ukau'an na'apa'a naa unao uruu kawan kapam, na'iki uma'ozakadapa'a naa unyukunuu ubaiainpa'azon dau'ati. Usha'apanum kau'an, na'ia'oram unao baiaapa'o kaziwa'o pamishidan dikin ii Christ, aona'o ni'i naa usha'apaapa'azon oia'o.

² Ukau'an, aizii aona'a naa una'azootapa'ana'a oii kida'o usha'apaapauzonii, mazan una'an kawana'ati uizo'atipa'a naa Tominkaru.

³ Unao kotua'iki'o usha'apaapauzon oia'o, maaitapa-kainao Tominkaru naudapanii kidaz pasha'apaapan. Unaudapa ukiaapaakan kakiba'azonna'o ida'an, unaudapa upo'idipan, unaudapa umakon madoronaa-daunu'o tuzapa-kizai ii aka, na'iki utominkaruniitanuz toma-kariwainao karikaonan.

⁴ Uruu idi umin-sha'apaapauzon oii kida'o aimaakan, tuukii idi'itinpan unao dau'an, aonaa itaitapan kanom nii aona'a naa usha'apaapan dikauda kida'oraz aimaakan powa'a. Una'apan idi'i naa idakooapan unao.

⁵ Mazan idako'atin nii na'apa kida'a dau'an Tominkaru ati, uruu aitapa'o ni'oraz na'apam pakawinipinaatan ipai pidannao kakupainao na'iki mawakainao kapam.

⁶ Kaikapan idi'o Kaimana'o Kuwai kowaadauzo-kaoz mawakainao pidannao ati ikakupan pu'u zii. Inanaa pataka'uta-kaos mawaka-karu ida'an na'apa ipai pidannao pataka'uta-kaos kawan mawaka-karu idi, mazan upu'u karikaonanuo'o nii ikakupan na'apa Tominkaru kawan Kaimana'o Doronaa ida'an.

Marii Tominkaru taanii kaiwaa-kaos kaimana'o ida'an

⁷ Ipai aimaakan kida ata'azoo ikatokon-tinan. Ukau'an aitapina'a naa umashaapa, karikaonan kizi udi'itinpan kaiman, turuu kizi utoriinpan kaiman Tominkaru ati.

⁸ Na'iki powa'a'o zii umanawunun wuru'u marainpaaka-karu an, mishi'o ida'an. Usha'apanum kau'an kamarainpan-karu marina'ata-kida ipai oia'o.

⁹ Udapaapa umin-mishidannao udapu ati, na'iki ukataan i'ati, mazan aonaa unyukunuu oian bii an mani.

¹⁰ Ipai unao kawana'ati Tominkaru taanii uka'iita-kinaa ni'i usha'apatan aimaakan umin-mishidannao ati. Ukau'an ukaminka'utaaka'a naa u'ida'an, na'iki ukaudina'a naa kaiman Tominkaru taanii u'ati ida'an.

¹¹ Utaan an u'ati uka'iita-kinaa nii ukakuwaapan, ukowaada'a naa wuru'u Tominkaru di'iki'oraz kuwai. Aizii utaan an u'ati uka'iita-kinaa nii ukaminka'utan pidannao, ukaminka'uupa'a naa wuru ida'ana'a ma'ozakakaru Tominkaru taaniaz u'ati. Na'apa kizi ipai aimaakan kida sha'apata-kaos Tominkaru konaukii-kida-kinao nii Jesus Christ ida'an. Uruu Tominkaru karikaonanuo'o ni'oraz umanawunun na'iki uma'ozakan. Amen.

Baiainapa-karu Christ dikin ii

¹² Omarainapanii omin-mishidannao! Aonaa ukia'ana'a unyukunuu ii, "Kandii ni'o aimaakan sha'apan o'ati kaikapa'a," utiwaute-kaos an ubaiatan ida'an kaziwa'o.

¹³ Mazan tuukii ukonaukii, usha'apanum kau'an ukaminauda'utan Christ wuru'u, upataka'uta-ka'o ida'ana'oraz na'apa Christ pataka'uta-ka'o kawan. Uruu powa'a zii kizi ukonaukian utukapan dono'o naa Christ umanawunun aida-ka'o, ukaawan dono'o naa.

¹⁴ Konaukia'o nii unao, udakowapa-ka'o dono umishidan dikin ii Christ, usha'apanum kau'an umanawunu'o Doronai, Tominkaru di'iki'oraz kaina'an idi unao ida'a.

¹⁵ Na'ia'oram unao pataka'uta-ka'o dono, aonaa kizi pa'i uzowian dikin ii mani pidan, oo ukoidimikitinan dikin ii mani, oo usha'apatan dikin ii mani dikauda kida'o aimaakan, oo ukimudautan dikin ia'o mani ba'oran pidannao i'sha'apatin kizi kida dau'ati.

¹⁶ Aizii upataka'uta-ka'o an umishidan dikin ii Christ, aonaa kanom dikin ii ukiba'azoo-kidanuzu, mazan ukonaukii-kida Tominkaru uaitapa-ka'o idi umishidapan Christ.

¹⁷ Usha'apanum kau'an kaawa'a naa amazada pidannao tiwa'azoo-ka'o kamoon, na'iki Tominkaru pidannao wuru'u kiwiini'o ni'oraz itiwaa-ka'o. Aizii umishiin dono waunao mishidainao tiwaa-ka'o kiwiin, na'apam nii dii pidannao sha'apata-ka'o aona'oraz i'izo'atin Kaimana'o Kuwai Tominkaru di'iki'oraz?

¹⁸ Saada-kariwai Tominkaru paradan kian,
 "Aizii mani suduupa'o ida'an kaimanainao pidannao kazannaata-ka'o,
 aitanii mana'o nii dikaudainao na'iki oiainao pidannao,
 na'apam ni'i naa dii i'sha'apata-ka'o?"*

¹⁹ Ukau'an, upataka'uta-ka'o an Tominkaru aipan kawana'ati, pakawan usha'apaapa wuru'u kaimana'oraz na'iki sakitapa'oraz aimaakan. Na'iki pakawan utaapa unyukunuu Tominkaru ati, toma'oraz unao, uruu mishi'o nii usha'apatan aimaakan paparadan kawana'ati.

5

Kazowautapainao

Tominkaru Choochin

¹ Aizii o'parada'azon choochi zowaunaanao ati. O'garu choochi zowaunaa kapam, na'iki otukapauzonii Christ pataka'uta-ka'o, na'iki o'garu ka'idiwaina'o nii kapam ukonaunaman na'iki umanawunun idi, uaida-ka'o dono ukaawan dono'o naa.

² Kaiman utaapa Tominkaru pidannao utaapa-kidaniinaouz u'ati, na'apa kaznizo taapiki awunuutapan kawan pataapanii kaznizonao. Uawunuutapa idyaun minziiwa na'iki konaukia'o ida'an Tominkaru aipan kawana'ati usha'apatan. Aonaa uaipan idi mani uikodan aimaakan u'ati karikaonan, mazan utaan idi'o manawun unyukunuu uawunuutapa'azon dau'u idyaun.

³ Aonaa unaobanai-tinpa'ana'a wunao ati'i, taapa-kida-kariwainao u'ati, mazan uaida-kida kaimana'o sha'apatin-karu na'iki mashaapa-karu i'ati.

⁴ Aizii Christ, kaznizonao taapikinao zowaunaa kawanu'oraz kaawan dono'o naa, utaan nii unao ati aimaakan konaunama'o, aona'o ni'oraz ukonaunaman mainaabatinauzon, uruu wuru'u umanawunu'o uidiwau ni'oraz.

⁵ Aizii unao pa'inainao daonaioranao, uizo'ati tunarunao-tinpainao paradan. Na'iki ipai unao, na'apa kida utaapinapa, aonaa u'atadinpa'ana'a, ukaminka'uaaka pa'an u'atiaaka. Usha'apanum kau'an Tominkaru paradan saada-kariwaiz kian,

* 4:18 Proverbs 11:31

“Pana'iti Tominkaru taan panyukunuu
atadinpa'o pidan ai,
mazan ukamunan-kida pidan
aona'o u'atadinpan.”*

⁶ Ukau'an aonaa u'atadinpa'ana'a Tominkaru umanawunu'oraz taapan pu'u unao, kaiman kizi uzaamatan unao umanawunu'o nii diina'iti'i paaitanii kamoo kaawan dono.

⁷ Utaa Tominkaru ati ipai aimaakan kimudauta'o na'iki kasha'oradauta'o unyukunuu. Usha'apanum kau'an utaapanii wuru'u unaouz.

⁸ Zaudinapa umashaapa utaruba Satan ai. Kaina'a uruu, uchi'ika'anpan na'apa zamazi'o baudokoru ka'arantina'o kawan, dorotapa'oraz pawanyukunuu nii.

⁹ Aonaa ukashaapina'ana'a u'ati, mazan ma'ozaka umashaapa umishidapanii ida'a. Uaitapan idi umin-mishidannao mashaapainao ipai na'ia'akan di'oraz amazada ida'a, na'apa'o ibaiatinan unao kawan kapam.

¹⁰ Mazan aonaa kotua'iki'o nii mani ubaiatinan dauna'an, uru'o ni'i naa kamunanba'oraz Tominkaru, zaamata'oraz unao Christ ida'an ka'idiwaina'o nii karikaonanuo'o pakonaunaman na'iki pamanawunun idi. Usaabaan ni'i naa unao powaa iti, na'iki uma'ozakadan nii unao kaimanaiman, mishi kizi umishidapan, aonaa kizi ukashadinan.

¹¹ Marii karikaonan umanawun-karu uruu ati'o nii. Amen.

Peter kowaadinan naa

¹² Ōsaadan di'oraz madiwau'u ōkaaritan unao ati, Silas[†] kaminka'utan ida'ana'o ōgaru. Uruu kaimana'o ōmin-mishidan. Wuru'u ōsaadanuz ōkaaritan unao ati, ōaipan idi'o ōma'ozakadan unao na'iki ōtaan ōparadan mishi'o na'iki ōaitapanii aimaakan dau'ana'o. Wuru'u di'orazu'u mishi'o kamunan-karu Tominkaru di'iki'o. Ukau'an, ma'ozaka umashaapa, uruu kamunan-karu ida'a.

¹³ Umin-mishidannao Christ, mashaapainaoz da'a'a Babylon ida'a,[‡] Tominkaru zaamataniinaouz papidanannao nii unao kawan, idyuudan paparadan unao ati. Na'iki Mark, ōtaapaniaz ōdani kawan, udyuudan kapam paparadan unao ati.

¹⁴ Konaukii unaubaaka umin-mishidannao tuma ubaokopatinan dono.[§] Marii Tominkaru taan unyukunuu kaiman-kinaa nii unao mishidainaoz Christ.

* 5:5 Proverbs 3:34 † 5:12 Silas: Greek paradan ida'an, Silvanus kia'o wuru'u. ‡ 5:13

Babylon: Rome dakotapa-kinao. § 5:14 Peter dono'o mishidainao baokopatinan dono, Itukapa-kidan panaubaan oo pakonaukii-kidan pamin-mishidannao pakissitan ida'an Idyaun pakaozoo ati oo pataawu ati oo panaadon paka'u ati.

Itamautan Peter Kaaritan

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita, itamautan Peter kaaritan mishidapainao Jesus Christ ati'o.

Aizii usaadan dono wuru'u pakaaritanuz Inao di'iti, na'apain zaudina'o Imashaapan wunao mariidan ai Idyaunu'u, pana'iti'oraz itominapa-kidan pidannao kuwai dau'u. Uruu idi Peter kowaadan i'ati di'oraz pakaaritan ida'a, na'apain nii Isha'apatinan ikashadapa-kinaa nii wunaou'u pana'iti'oraz naa ikowaadapan kuwai. Ukian i'ati uaipan itominpan, powa'a zii itaitapa kizi mishi'o kuwai dau'u, na'iki marii Isha'apatinan mishi'o kuwai kawana'ati.

Di'oraz pakaaritan ida'a Peter kowaadan mishidapainao ati, Tominkaru mainaabatan nii mariidapa'o patominapa-kidan pidannao. Na'iki ukakinaotan mishidapainao marii kizi Imashaapan kaiman Tominkaru ati ma'oiaka-daun, atii Naobanai Kamoon kaawan.

Kaarita buutinpan kida

Usakadin-kinaa 1:1-2

Tominkaru dapadaniinao dyaupai'o nii udoronaa ida'an 1:3-21

Mariidapainao patominapa-kidan pidannao 2:1-22

Christ kaawan powaa ati 3:1-18

1 Di'oraz kaarita, ogaru Simon Peter di'iki'o, ogaru Jesus Christ poitoru na'iki uapostlen. Wuru'u okaaritanuz unao ati'i, mishidainaoz Jesus Christ na'apa waunao kawan. Jesus Christ, waTominkarunuz na'iki wazannaaz kaimanan ida'an.

2 Marii powa'a zii Tominkaru kamunanun u'ati, na'iki utaan unyukunuu kaiman-kinaa nii, uaitapan ida'an Tominkaru na'iki wanaobanaa Jesus.

Mashaapa-karu mishi'o mishidainao nii Jesus Christ

3 Pama'ozakan ida'an, Tominkaru taan naa wa'ati ipai aimakaan waiaipanii kida wamashaapa-kinaa nii kaiman u'ati, waaitapan idi'i naa uruu. Uruu wuru'u zaamata'oraz waunao pamanawunun na'iki pakaimanan ida'an.

4 Na'iki umanawunu'o pama'ozakan ida'an, Tominkaru taan wa'ati ipai umanawun kida'o aimakaan, tawuru'u ukowaadaniaz pataan nii. Tominkaru taanuz paparadan pasha'apatan ni'o aimakaan kida dau'u, uruu ida'an kizi aonaa una'azootapan usha'apatan dikauda kida'o aimakaan, sha'apaapa-kariwaiz di'oraz amazada ida'a'a. Mazan uruu ida'an kizi pa'an uzaamatan Tominkaru kaduz kida.

5 Ukau'an, aizii umishidan idi Christ, mishiimana'a naa utiwaa umashaapan kaiman. Umashaapan idi'i naa kaiman, mishiimana'a naa umashaapa aitapaaba'o pidannao nii.

6 Aizii umashaapan idi'i naa aitapaaba'o pidannao nii, mishiimana'a naa utuudapa unyukunuu usha'apata'azon ai oia'o. Utuudapan idi'i naa unyukunuu usha'apata'azon ai oia'o, mishiimana'a naa utuudapa wuru'u ubaiatanuz kasha'ora kida'o aimakaan. Utuudapan idi'i naa wuru'u ubaiatanuz kasha'ora kida'a aimakaan, mishiimana'a naa umashaapa Tominkaru aipan kawana'ati.

7 Aizii umashaapan idi'i naa Tominkaru aipan kawana'ati, mishiimana'a naa ukamunanuaaka umin-mishidannao tuma. Ukamunanuaakan idi'i naa umin-mishidannao tuma, mishiimana'a naa umarainapa ipai pidannao.

⁸ Aizii umashaapan an usha'apaapan dau'u powa'a zii kaikapa kida'oraz aimakaanu'u, aonaa mazanu'o nii mani wuru'u uaitapanuz wanaobanaa Jesus Christ, na'iki uruu ida'an ma'ozaka'o nii ukaudinan u'ati.

⁹ Mazan aizii na'ia'oram pidan aona'o umashaapan wuru kida kawana'ati'i, na'apa'o uruu pidan kawan aona'oraz utukapan kaiman oo ishaawun kawanu'o uruu. Na'iki pidan aona'oraz umashaapan wuru kida kawana'ati'i, amanyukunuutan naa Tominkaru so'otani'i naa pa'oi'an kida.

¹⁰ Ukau'an õmin-mishidannao, mishiimana'a naa utiwain dadara'o ida'an, uaida kizi'i naa mishi'o Tominkaru dapadan naa na'iki uzaamatan naa unao papidanannao nii. Aizii karikaonan dono usha'apaapan kaikapa kida'ora'a, aona'o nii uwaotan umishidapan ai Tominkaru.

¹¹ Kaikapa'o ida'ana'a kaimanaimana'o nii udapaapa-ka'o karikaonanu'oraz wanaobanaa na'iki wazannaa Jesus Christ naobanaitinapa-kizi iti.

¹² Uruu idi karikaonanu'o nii powa'an kida òkakuwaapan, õnyukunuu-kida-kinaa nii u'ati wuru'u mishi'oraz kuwai. Mishi uaitapan pu'a'a naaz kaimanaiman, na'iki uzaamatan pu'a'a naaz kaimanaiman na'iki ma'ozaka umishidapan wuru'u mishi'oraz parada-karu.

¹³ Mazan õdi'itapanuz, kaimana'o wuru'u õnyukunuu-kidanuz u'ati na'apa kida'o, òkakupan pu'u zii.

¹⁴ Usha'apanum kau'an õaitapa ata'azo'o naa õmawakan, na'apa wanaobanaa Jesus Christ kainaabatan õ'atiz.

¹⁵ Uruu idi'o wuru'u õtiwainanuz dadara òka'iitan kawana'ati òkowaadan u'ati kidaz, karikaonan kizi unyukunuitapan kidaz õmawakan dauna'an.

Peter kowaadan mishi'o kuwai Jesus Christ dau'u

¹⁶ Wakowaadaniaz u'ati, wanaobanaa Jesus Christ wa'atin umanawunu'o ida'ana'o nii dau'ana'oraz, aonaa toma-kariwai kuwai di'iki'o mani waabatan, mazan watukapanii waawun idi kaimanaiman na'apam mishi'o Christ umanawunun.

¹⁷ Usha'apanum idi na'ia'o waunao udaru Tominkaru naubaan dono'oraz uruu, na'iki utaan dono'oraz u'ati umanawun-karu. Waabata umanawunu'oraz Tominkaru paradan u'ati, ukian, "Di'i õdani'i, õmarainapanii manawun, sha'apatina'o õnyukunuu kawana'ati."

¹⁸ Na'ia'o waunao Jesus Christ tuma umanawunu'oraz midukuo paawa ii, Tominkaru paradan dono'oraz u'ati aokazi iki.*

¹⁹ Uruu ida'ana'o waaitapan kaimanaiman mishi'o wuru'u Tominkaru prophetinno kowaadauzioniaz sha'apa'o nii. Ukau'an utaa'a naa kaimanaiman unyukunuu ati parada-karu prophetnao kowaadaniaz sha'apa'o nii dau'an. Wurru'u ikuwaaz na'apa'o lamp kanadapan kawan maruta'o-karu'u. Ukanadapan nii atii Christ kaawan, na'iki umanawunun kanadapan naa unao nyukunuu ii.

²⁰ Powa'a zii õaipan uaitapan, aonaa pa'ida'a'o mani Prophetnao aitapan saada-kariwaiz Tominkaru Paradan, sha'apa'o nii dau'an.

²¹ Na'iki aonaa pidan aipan kawana'ati'o mani ukowaada-ka'o wuru'u parada-karu sha'apa'o ni'oraz. Mazan prophetnao kowaadanuz Tominkaru paradan, Kaimana'o Doronaa Tominkaru di'iki'o kainaabatan ida'ana'o t'ati na'apam nii ìkian.

* 1:18 Matthew 17:1-5; Mark 9:2-7; Luke 9:28-35

2

*Mariidapainao
patominapa-kidan pidannao*

¹ Kotua'a naa, kaina'a'o da'i Tominkaru pidanannao bii'i dakotin-painao prophetnao nii. Na'apa'o nii kapam kai, kaina'a'o nii mariidapainao patominapa-kidan pidannao kaawan unao bii ati. Itominapa-kidan nii unao mishi'o kawan wuru'u mishidapa-karu dau'u, mazan aonaa mishi'o mani wuru'u. Na'apa kida'oraz kuwai pataka'uin-kinai dikauda'o di'iti. Ukau'an wuru'u mariidapainao patominapa-kidan pidannao, aonaa imishidan Naobanai Christ kawinipinaata'oraz pazaamatan İdyaun. Uruu idi paipan ati'o nii İpataka'uta-kidinan, na'iki masha'apakiika'o nii İpataka'uta-kaoo.

² Iriba'o nii pidannao da'ananao wuru'u dikauda'oraz İtominapa-kidani kida, kakiba'azonna'oraz usha'apata-kaoo. İmashaapan idi'i naa na'apa, ba'orainao dakoopan ni'i naa mishi'oraz Tominkaru paradan.

³ Pana'azootapauzon idi puraata, İtoman nii pakuwaa sodi kida nii, paikoda-kinaa nii puraata unao di'iki. Mazan kaina'a'ora'a naa İpataka'uta-kinao ni'o minziwa-kidapa-kaoo kotua'a naa, na'iki İpataka'uta-kinao kamoon kaawa'ananao wuru'u.

⁴ Na'apa da'i kotua'a naa, aonaa Tominkaru dobata-kidan angelnao sha'apaapainao oia'o, mazan ukaboota İdyaun maruta'o ka'azo iti, İna'ii kizi İtaratapa-kaoo, atii oiainao pataka'uta-kaoo kamoon kaawan di'iti.

⁵ Aonaa Tominkaru dobata-kidan kiwiitapa'o dono'oraz amazada, unaraadan dono'oraz ipai oiainao pidannao. Mazan ukazannaata Noah kakinaopauzoo pidannao kaimana'o mashaapa-karu dau'u Tominkaru aipan kawana'ati, na'iki ukazannaata 7 ba'oran pidannao utuma.*

⁶ Na'apa da'i Tominkaru pataka'utauzon donoi kida, Sodom na'iki Gomorrah,† pakawaodan ida'an kidaz ipai daunuuda'u, atii upariti'i-tinan. Na'apa kida'o ida'an ukainaabatan na'apam nii pidannao sha'apata-kaoo mamashaapa-kainao kaiman Tominkaru ati.

⁷ Mazan Lot kaimana'o umashaapan Tominkaru ati, ukau'an Tominkaru kazannaata uruu pa'an Sodom iki. Uruu Lot kashadina'ora'a naa paabatautan ai, na'iki patukapautan ai kakiba'azonna'o pidannao sha'apaapanii kida.‡

⁸ Mishi, uruu Lot kaimana'o umashaapan Tominkaru aipan kawana'ati, uruu idi aona'a naa unyukunuu kaimanan umashaapan na'apainao bii ii. Ukaziwaa-kida'a naa patukapautan na'iki paabatautan ipai kamoo İsha'apaapan oii kida'o.

⁹ Ukau'an Tominkaru aitapa na'apam nii pakazannaatan wuru'u pidannao izo'atiinaouz paparadan İdopian an. Na'iki na'apa kapam, uaitapa na'apam pataapan pidannao wuru'u maizo'ati-kainaoouz paparadan, upataka'utan nii İdyaun, atii oiainao pataka'uta-kaoo kamoon kaawan.

¹⁰ Aitaniimana'o nii upataka'utan wunaou'u sha'apaapainaoouz oia'o manawun, marainpainaouz pasha'apaapan kakiba'azonnao kida'o aimakaan, na'iki aona'oraz İnaudapan mashaapa-karu Tominkaru aipan kawana'ati.

İnao kashadamikinao na'iki atadinpainao, uruu idi aonaa İtarian kanom pasha'apatan. Una'apan idi, aonaa İtarian na'apam paparadan dikauda aokazi İainao umanawunuinao dau'an.

* 2:5 Genesis 6:1–7:24 † 2:6 Sodom na'iki Gomorrah: Putukapa kaarita token ii Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ‡ 2:7 Genesis 19:1-16

11 Upu'u zii angelnao powa'a'o ĩma'ozakan padamata wunao aia'a mariidapainao patominapa-kidan pidannao, mazan upu'u aonaa ĩparadan dikauda aokazi iainao dau'an Tominkaru kanaapu ati.

12 Mazan wuru'u mariidapainaoz pidannao, ĩdakoapa zii aimakaan pamaaitapakanii. Na'apa'o ĩnao, wuniinao maaitapin-kainao kawan, ĩsha'apatinan panyukunuu aipan kawana'ati'o karikaonan, na'iki ĩtoma-kaoo soo kozita-kaoo ni'o na'iki zowii-kaoo ni'o. Ukau'an na'apa'o nii ĩzowii-kaoo na'iki ĩmainaabata-kaoo.

13 ĩbaianpan nii tuukii, na'apa'o idi'o nii ĩkawinipinaata-kaoo ĩbaianapa-kidan idi ba'oran pidannao.

ĩnao pidannao, ĩkonaunam-dinan patuzapatinan na'iki pasha'apaapan ida'an dikauda'o na'iki kakiba'azonnaa kida'o wakanadan pu'u ipai kamoo. ĩaroopauzon dono utuma, ubaokopainpauzo kizi ii, ĩkonaunam-dinan paabatan, mazan dikauda'o ĩaidinpan ubii ii, ĩpataka'uupan unao pasha'apaapan ida'an kakiba'azonnaa kida'a.

14 Aonaa kanom dau'an ĩdi'itinpan soo paba'orantapan dau'an, ukau'an aonaa na'apainim ĩsookodan pasha'apaapan oii kida'o. Uruu idi ĩna'apatan pidannao nyukunuu pasha'apaapanii kida dau'an, aona'oraz zii ĩtaan dadara panyukunuu mishi'oraz pamishidapanii parada-karu dau'ati. Tuukia'o ĩna'azootapan ipai aimakaan kida ĩaipan pa'ati'o nii pa'idiwara. ĩna'apan idi, pataka'uta-karu nii ĩdyaun.

15 ĩmakon pana'iti'i naa sakitapa'o makopa-karu ai, ĩda'an naa Balaam kaduz, uruu Boer daniz. Balaam, umarainapanii puraata pasha'apatan winipinaa udikauda'o.

16 Una'apan idi u'uza chaakashi,[§] aonaa kaparadanu'o mani, parada zii pidan kawan u'ati, usha'apaapan idi pana'iti'o aimakaan. Uruu dono zii prophet Balaam sookadan pamadoronaa-dinan, pasha'apata'azon ai dikauda'o.*

17 Wurulu'u ĩnao tiichaanaouz, ĩkaudinan mazanu'o karikaonan, aonaa kanom kaimana'o ikoda-kaoo ĩtominapa-kidanii di'iki. Na'apa ĩdyaun wunu nunudapauzo-kizi aradan kawan, na'iki maruta'o wunu wa'atin kawan, aona'oraz ukaawan awaru mainaabata'akan idiz. Ukau'an kaina'a ĩwiizi ni'o taapa-kaoo kichana'iki-kia'o maruta'o di'ii.

18 ĩparadan dono ĩatadapanii na'apa'oram pakian, mazan mazanu'o ĩkuwaa karikaonan. Tuukia'o ĩmizidan pidannao, ĩaipan ĩna'apatan panyukunuu patominapa-kidanii oia'o kakiba'azonnaa kida'o sha'apaapa-kaoo dau'an. Atii ĩna'apatan pidannao nyukunuu, wurulu'u pa'ainainaoz zii ĩmuudan pasha'apaapan oia'o pamaaitapakan dono'oraz zii Tominkaru.

19 ĩkowaadan pidannao ati aonaa usha'apan ĩsha'apainpan na'apam paaipan kawana'ati. Mazan upu'u zii ĩnao, ĩpoitoruitapa-kidinan oia'o ati, usha'apanum kau'an kanom aona'o pidan ka'iitan pawazootapan, uruu ati'o nii upoitoruitapa-kidinan.

20 ĩaitapakan dono wanaobanaa na'iki wazannaa Jesus Christ, na'apain sodi ĩso'otinankan oia'o sha'apaapa-kaoo ai, maaitapa-kainao Tominkaru sha'apaapauzonii kidaz. Mazan udauna'an powaa iti ĩzaamata-kidinan na'iki ĩna'aka-kidinan oia'o di'iti, uruu powa'a zii ĩdikauda'akan kiwiitapa'o ai.

21 Kaiman zii mani padamata ĩmaaitapakan an mashaapa-karu Tominkaru aipan kawana'ati. Mazan ĩaitapan pu'a'a naaz, upu'u aona'a naa ĩizo'ati'izon Tominkaru kakinaori ĩ'ati'oraz utaa-kaoo padamata.

§ 2:16 chaakashi: English ida'an, donkey. * 2:16 Numbers 22:4-35

²² Na'apainao pidannao dau'ana'o mishi'o kakinaowapa-kinai kida kianuz: "Arimaraka nikauzonii powaa iti pataitani,"† na'iki "Kooshi, pachikaa-ka'o dauna'an, ukiwauzonii padaarinapa-kizi iti."

3

Naobanai Jesus kaawan nii powaa ati

¹ Ōmarainapanii ōmin-mishidannao, di'orazu'u ō'itamautan ōsaadan ōkaaritan u'ati. Ipai dya'utama'o ōkaaritan ida'a ōtiwaan ōma'ozakadan unao kaiman kizi udi'itinpan, uruu idi ōnyukunui-kidan u'ati kidaz.

² Aonaa umanyukunuuta'ana'a parada-karu kotua'oraz Tominkaru prophettinnao kowaadapauzon, na'iki parada-karu wanaobanaa na'iki wazannaa Jesus taaniaz waunao apostlenao ida'an.

³ Powa'a zii manawun ōaipan uaitapan, diina'iti'i Jesus Christ wa'atin ua'ii powaa ati, kaina'a'o nii dakomikināo pidannao, idakooan nii mishi'oraz parada-karu, na'iki ūmashaapan nii oia'a naa panyukunuu aipan kawana'ati.

⁴ Ūkian nii, "Na'iam naa mooko Jesus kaawan, ukian pu'u ukaawan nii powaa ati? Aata, kotua'a naa wadokozu-daunnao mawakan, mazan ipai aimakaan pakawan karikaonan, amazada sakadinan iki'o kawan."

⁵ Mazan pa'ida'a'o wuru'u ūmanyukunuutanuz, Tominkaru paradan ida'ana'o wuru'u aokazi na'iki imi'i baara tominanuz. Na'iki wunu di'iki'o, na'iki wunu ida'ana'o, imi'i baara aidinan.

⁶ Wunu idi'o koshan upataka'uan ipai kiwiitapa'oraz amazada.

⁷ Aizii kai'oraz aokazi na'iki imi'i baara, Tominkaru paradan ida'ana'o koshan una'an, diina'iti'i ukawaodan nii tikazi idi kidaz, wuru kamoo dono'o upataka'utan dono'o ni'oraz pidannao mamashaapa-kainauz paparadan kawana'ati.

⁸ Ōmarainapanii ōmin-mishidannao, buda'apa kaina'a aimakaan aonaa umanyukunuuta'ana'a. Buda'apa'o kamoo na'apa'o kotua'iki'o amazada* kawanu'o Naobanai Tominkaru ati, na'iki kotua'iki'o amazada na'apa'o buda'apa'o kamoo kawanu'o u'ati.

⁹ Aonaa Naobanai Tominkaru kona'iachin mani wuru'u umamishiikanuz zii paparadan, ba'orainao pidannao di'itapan kawanuzu. Mishi'oraiman ukazaudapanun wuru'u unao dau'ati, umaaiapakan idi'i aonaa na'ia'oram pidan mainaabata-ka'o. Mazan uaipan ipai pidan tanawatinan pasha'apaapan ai oia'o.

¹⁰ Masha'apakiika'o nii Naobanai Kamoon kaawan, na'apa koidimiki kaawankan kawan. Na'apain kawa'idanu'o nii aokazi mainaabatinan. Ipai'o nii aokazi ia'o aimakaan kida mainaabatinan paka'awan idi. Na'iki ipai aimakaan imi'i baara an kidainao, ipai'o nii ūmainaabatinan tikazi idi.

¹¹ Aizii ipai'o nii aimakaan kida mainaabata-ka'o kaikapa'a, ukau'an na'apam nii uaipinan umashaapan? Umashaapa'a naa ukau'an kaiman, na'iki umashaapa Tominkaru aipan kawana'ati.

¹² Uzaudapan pu'a'a naa Naobanai Kamoon kaawan, utiwaa'a naa ukadimanata-kidan naa ukaawan.† Uruu dono aokazi ka'awan nii na'iki ipai na'ii kida'o aimakaan mainaabatinan nii panunudan idi tikazi wiichan idi.

¹³ Mazan waunao, pakawan wataapan uparadan tawuru'u ukowaadauzonuz patoman nii pa'ina'o aokazi na'iki pa'ina'o imi'i baara. Na'ii ipai

† 2:22 Proverbs 26:11 * 3:8 kotua'iki'o amazada: English ida'an, ukian "one thousand years."

† 3:12 utiwaa'a naa ukadimanata-kidan naa ukaawan oo "umashaapa, kadiman kizi'i naa uaipan ukaawan".

pidannao sha'apatinan nii Tominkaru aipan kawana'ati. Uru'u naa wuru'u wazaudapaniaz.

¹⁴ Ukau'an ōmarainapanii ōiribannao, uzaudapan idi'i naa kaikapa'oraz kida'a: utiwaina'a naa umashaapan kaimanaiman, uikoda-kaos kizi kaiman umashaapan, aonaa u'oipan Tominkaru awun za'a. Na'iki utaapa'a naa unyukunuu kaimanaaka Tominkaru tuma.

¹⁵ Utukapa na'apam wanaobanaa kazaudapanun paaipan idi ipai pidannao kazannaatinan. Wamarainapanii wa'inawuzu Paul saadanii u'ati na'apa kida'o dau'ana'o kapam, ukaiwaan Tominkaru taanii pa'ati aitaapaaba-karu.

¹⁶ Na'apa'o kapam usaadan pakaaritan kida ida'a ukadakotinan dono kaiwuru kida dau'ana'a. Paul saadaniaz pakaaritan kida ida'a, kaina'a dadara kida'o, kasha'apanna'o uaitapa-kaos. Uruu idi pidannao matominapa-kainao kaiman, na'iki aona'oraz itaan panyukunuu ati kaimanaiman pamishidapan mishi'oraz parada-karu. Inao, ipana'adan pana'iti wuru'u parada-karuz, na'apa ina'apatan ba'oran parada-karu saada-kariwaiz kida Tominkaru paradan ida'a kida'oraz. Ukau'an ipataka'uta-kidinan nii paaipan ati Tominkaru ati.

¹⁷ Aizii ōmarainapanii ōiribannao, uaitapani'i naa kaiwuru kida dau'ana'a. Ukau'an zaudinpa'a naa pa'i umashaapa, aonaa kizi upozawatan pidannao kashadamikinao pana'adanii parada-karu di'iti. Aizii umishidan dono idyaun, ukasharutinan nii umishidan ai mishi'oraz kiwiitapa kida'oraz umishidapauzon kida.

¹⁸ Mazan uaitapa kizi powa'a zii wanaobanaa na'iki wazannaa Jesus Christ kamunanun u'ati, na'iki uaitapa kizi'i naa uruu dau'u powa'a zii manawun. Marii kizi utaapa-kaos umanawunu'o nii kai na'iki karikaonan. Amen.

Kiwiini'o John Kaaritan

Di'oraz kaarita daua'o

Apostle John saadanii di'ora'a kaarita pamin-mishidannao ati'o. Uruu na'iki ba'oran apostlenao chi'ikapa'o Jesus tuma umashaapkanan dono imi'i baara'a. Ukau'an itukapanii uruu na'iki iabatanii uparadan. Di'ora'a pakaaritan ida'a, aonaa utominapa-kidan manawun mani mishidainao pa'ina'o aimaakan dau'u. Mazan uaipan pa'an i'zaudinpan pidannao ai mariidapainouz mishidainao. (1 John 2:26) Na'iki uaipan iaitapan mishi'o i'zamatan karikaonanu'o kakupa-karu. (1 John 5:13) Uruu idi'o uma'ozakadan inyukunuu karikaonan kizi imashaapan Tominkaru ati.

John nyukunuu-kida pidannao ati na'apa'oram Tominkaru: uruu kanada'o, aonaa na'itim oia'o diza-ka'o u'ai; uruu kamarainpanu'o, uduyuda paudani mawakan waunao dikin ii; uruu mishi'o, aonaa na'apainim umariidinan.

John kowaadan kaimanaiman na'apam pidan aitapan kaina'a pa'ida'a Tominkaru di'iki'oraz karikaonanu'o kakupa-karu.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadin-kizi 1:1-4

Kanda'o-karu'a'o na'iki maruta'o-karu'a'o 1:5-2:29

Tominkaru dainao na'iki Satan dainao 3:1-24

Mishi'o na'iki aona'o umishiin 4:1-6

Marainpaaka-karu 4:7-21

Oia'o wazoota-ka'o mishida-karu ida'an 5:1-21

John aitapanii manawun

kakupa-kina'i

¹ Di'oraz kaarita, Parada-karu kakupa-kina'i daua'o, uruu na'a'oraz naa amazada toma-ka'o u'ai. Waunao apostlenao abatanii uparadan na'iki watukapanii uruu pa'idi'iti; wapishatanii uruu waka'u idi.

² Watukapanii wuru'u Kakupa-kinaiz ukaawankan dono pidan nii. Uruu idi'o wakakuwaapan udau'u unao ati. Wakowaadan u'ati, uruu karikaonanu'o kakupa-kina'i, uruu karikaonanu'o una'auzon Tominkaru tuma, na'iki uruu aidina'oraz pidannao ati.

³ Wakowaadan u'ati watukapanii daua'o, na'iki waabatanii daua'o uruu dako iki, waaipan idi unyukunuu na'apa kidaakan kapam waunao tuma. Waunao, na'apa kidaaka'o wanyukunuu waDaru Tominkaru na'iki uDani Jesus Christ tuma.

⁴ Ōsaadan di'ora'a kaarita ōaipan idi'o wakonaukian baokopa unao tuma.

Mashaapa-karu daua'o

kanada'o-karu'u

⁵ Aizii kaikapa'o wuru'u kuwai waabataniaz Christ di'iki, na'iki uruu wuru'u wakowaadaniaz u'ati: Tominkaru, uruu kanada'o, aonaa maruta'o nii u'ida'a.

⁶ Ukau'an, wakian an, "Ōgaru, na'apa'o ōnyukunuu Tominkaru tuma," mazan wamashaapan an pakawan zii maruta'o-karu'u, wamariidinan karikaonan wuru'u. Aonaa wamashaapan mishi'o kuwai kawana'ati.

⁷ Mazan wamashaapan an kanada'o-karu'u, na'apa Tominkaru mashaapan kawan kanada'o-karu'u, uruu mishi'o pa'an wanyukunuu na'apa kidaakan wamin-mishidannao tuma. Na'iki uDani Jesus izain chikaa ipai daunuuda'u wa'oi'an.

⁸ Aizii wakian an, “Aonaa oia'o mani ōgaru,” wamariidapan karikaonan wanyukunuu wuru'u, na'iki aonaa wataapan mishi'o kuwai.

⁹ Mazan wakowaadan an wa'oi'an Tominkaru ati, umainaabatan nii wa'oi'an kida, na'iki uso'otan nii wa'ai ipai washa'apatanii kida oia'o. Usha'apatan nii aimakaan sakitapa na'apa pakian kawana'ati.

¹⁰ Ukau'an wakian an, “Aonaa ōsha'apatan oia'o,” wadakotan Tominkaru mariidinauzonii wuru'u, na'iki aonaa uparadan nii wanyukunuu ii.

2

¹ Ōsaadan di'ora'a kaarita unao ati, ōdainao kawanuinao ōmarainpan, aonaa kizi usha'apatan oia'o. Mazan usha'apatan an oia'o, kaina'a bauda'apa pidan parada'o nii Tominkaru ati waunao dikin ii, uruu Jesus Christ, karikaonanu'oraz usha'apatan sakitapa aimakaan Tominkaru awun za'a.

² Uruu kashaapa'oraz pazowii-ka'o, na'iki baiaapa'oraz waunao dikin ii mawaka-karu, wabaiapaan ni'oraz padamata aita-ka'o wa'oi'an idi. Una'apan kau'an, turuu Tominkaru mainaabatan aonaa waunao oian mani karikaonan, mazan ipai pidannao oian kida kapam.

³ Waizo'atipan an Tominkaru kakinaori kida na'apa'o ida'ana'o nii waaitapan, waunao wuru'u aitaapainauz Tominkaru.

⁴ Aizii pidan kian an, “Ōgaru, ōaitapanii Tominkaru,” mazan upu'u aonaa uizo'atin Tominkaru kakinaori kida, umariidinan wuru'u, na'iki aona'o utaapan mishi'o kuwai.

⁵ Mazan pidan izo'atipan an Tominkaru kakinaori, umarainpan kaimanaiman Tominkaru wuru'u. Aizii, kaikapa'o wuru'u waaitapanuz wazaamatanpan Tominkaru ida'ati:

⁶ wakian an, “Ōgaru, Tominkaru ida'ati'o ōzamatanpan.” Ukau'an na'apa pa'i kapam wamashaapa Jesus Christ mashaapan kaduz kawan.

Kanada'o sannao, aonaa turuu ūto'ora-kizaitapaakan

⁷ Ōsaadan u'ati ōmarainapanii ōmin-mishidannao, aonaa pa'ina'o kakinaorii daua'o mani, uruu kakinaorii unao taapaniaz, usakadinan di'iki'oraz umishidapan, uruu kakinaorii unao abataniaz naa.

⁸ Mazan kaina'a aimakaan pa'ina'o kapam uruu kakinaorii ida'a. Kaimanaiman Jesus mashaapan kaduz kainaabatanuz, na'iki unao mashaapan kaduz kainaabatan kapamaz. Usha'apanum kau'an taa'azo'o naa maruta'o mainaabatan, na'iki aizii ma'ozakadina'a naa kanada'o unao ati.

⁹ Aizii pidan kian an, “Ōgaru, kanada'o ida'a'o ōmashaapan,” mazan pakawan zii uto'ora-kizaitapan pairiban, pakawanu'o zii umashaapan maruta'o ida'a wuru'u.

¹⁰ Mazan pidan marainpan an pairibannao, kanada'o ida'a'o umashaapan wuru'u, na'iki aona'o nii ukasharutin-kidan pairiban oia'o di'ti.

¹¹ Mazan pidan to'ora-kizaitapa'o pamin-mishidan, maruta'o ida'a'o wuru'u uruuz. Na'apa'o pidan pozawatapa'o wuru'u, usha'apanum kau'an maruta'o ishaawunudu aka ni'i naa wuru'u uruuz.

¹² Ōsaadan u'ati, ōmarainapanii koraiziannao,
usha'apanum kau'an Tominkaru mainaabatani'i naa u'oi'an kida
Jesus Christ sha'apatanii ida'an.

¹³⁻¹⁴ Ōsaadan u'ati daruinao,†
usha'apanum kau'an zaamatanpa'ora'a naa unao Jesus Christ ida'ati,

* **2:12 koraiziannao:** pa'inainao zii ūtompan Jesus dau'u. † **2:13-14 daruinao:** kotua'ora'a naa imishidapan Jesus.

na'a'oraz naa amazada toma-kao ua'ii.

Ōsaadan u'ati kapam pa'inainao,[‡]
usha'apanum kau'an udikinita ni'i naa Satan.

Ōsaadan u'ati koraiziannao,
usha'apanum kau'an unao zaamatanpa'ora'a naa waDaru Tominkaru
ida'ati.

Ōsaadan u'ati daruinao,
usha'apanum kau'an zaamatanpa'ora'a naa unao Jesus Christ ida'ati,
na'a'oraz naa amazada toma-kao ua'ii.

Ōsaadan u'ati pa'inainao,
usha'apanum kau'an aonaa ukashadinan;
pakawan utapan Tominkaru Paradan unyukunuu ii, na'iki udikinita
ni'i naa Satan.

¹⁵ Mana'a umarainpa'ana'a oia'o sha'apaapa-kao, na'iki oia'o aimakaan
kida di'ora'a amazada ida'a'o. Usha'apanum kau'an, pidan marainpan an
oia'o aimakaan di'ora'a amazada ida'a'o, aonaa umarainpan mani waDaru
Tominkaru wuru'u.

¹⁶ Usha'apanum kau'an wuru'u oia'oraz mashaapa-karu: pidan aipan
pasha'apatan oia'o panyukunuu kawana'ati; pidan na'azootapan patuka-
panii kida; pidan atadinpan pairiban ati pasha'apauz ida'an. Na'apa
kida'oraz oia'o di'itinapa-karu aonaa waDaru Tominkaru di'iki'o mani
utominan wuru'u, mazan oia'o mashaapa-karu naudapa-kao aipan ati'o
karikaonan.

¹⁷ Di'ora'a amazada, na'iki ipai na'a'oraz oia'o kida tuukia'oraz pidan-
nao na'azootapan, katokon-tina'o nii wuru'u. Mazan pidan sha'apaapa'o
aimakaan Tominkaru aipan kawana'ati, karikaonanu'o nii pa'an ukakupan.

¹⁸ Ōmarainapanii koraiziannao, aizii maonapata'a naa amazada token.
Wakowaadanii sha'atii u'ati kaawa'o nii Christ taruba, aizii kai iriba'a naa
Christ tarubanao kaawan. Ukau'an, waaitapa maonapa'a naa amazada
token.

¹⁹ Aizii wuru'u Christ tarubanaouz, watuma'o kiwiin ībaokopainpauzon,
udauna'an īwa'akan waunao. Mazan wuru'u īnaouz, aonaa mishi'o mani
īmishidan waunao kawan. Īmishidan dono mani waunao kawan, aonaa
īwa'akan waunao, pakawan mani ībaokopainpan watuma. Īwa'akan idi wau-
nao, waaitapa aonaa mishi'o mani īmishidan waunao kawan.

²⁰ Mazan unao, kaina'a'ora'a naa pa'an Kaimana'o Doronaa u'ida'a,
ukau'an uaitapani'i naa wuru'u mishi'oraz kuwai.

²¹ Ōsaadan u'ati, aonaa umaaitapakan idi'o mani mishi'o kuwai, mazan
uaitapan idi'o pa'anazu. Na'iki uaitapa kapam aonaa na'iam mariidin-karu
Tominkaru di'iki'oraz mishi'o kuwai ida'a.

²² Pidan kia'oraz aonaa mishi'o mani Jesus, uruu Christ,[§] mariidinauzo
wuru'u. Aizii pidan na'apa'oraz ukian, uruu Christ taruba'a naa wuru'u,
aonaa umishidan waDaru Tominkaru na'iki uDani Jesus Christ.

²³ Pidan aona'oraz umishidan Tominkaru Dani, umamishidakan ka-
pam waDaru Tominkaru wuru'u. Mazan pidan mishida'oraz pa'an Jesus
Tominkaru Danin, zaamatanpa'o Tominkaru ida'ati wuru'u.

²⁴ Ukau'an kaimanaimana'a naa pa'i utaapa unyukunuu ii wuru'u kuwai
kidaz, uabataniaz usakadan di'iki umishidapan. Unyukunuu-atin an
pakawan wuru'u kakinaoriiz, pakawanu'o nū unao zaamatanpan Jesus,
Tominkaru Dani ida'ati, na'iki Tominkaru, udaru ida'ati.

[‡] **2:13-14** *pa'inainao*: ma'ozakainao īkaudinān Tominkaru ati. [§] **2:22** *Christ*: wuru'u Tominkaru dyu-
udaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao
di'ii.

²⁵ Wazaamatanpan idi Tominkaru ida'ati, kaina'a'ora'a naa karikaonanuo' kakupa-karu wa'ida'a, Christ kowaadaniaz pataan nii wa'ati.

²⁶ Ōsaadan na'apa kaarita unao ati, uzauzin kizi pidannao ai tiwaut'a'oraz pamariidan unao.

²⁷ Mazan unao, kaina'a'ora'a naa Kaimana'o Doronaa u'ida'a, ukau'an aonaa kandii nii uaipan zii ba'oran pidan tominapa-kidan unao mishi'o kuwai dau'u. Usha'apanum kau'an Kaimana'o Doronaa tominapa-kidani'i naa unao ipai kakinaorii dau'u, mishi'o wuru'u kuwai kidaz, aonaa mariidin-karu mani. Ukau'an pakawan pa'i uzaamatanapa Christ ida'ati, Kaimana'o Doronaa kakinaotan kawana'ati unao.

Na'apa'oram dau'ati'o Tominkaru dainao kii-karu

²⁸ Ukau'an, ōmarainapanii koraiziannao, pakawan pa'i uzaamatanapa Christ ida'ati, aonaa kizi waba'azootinan u'ati, ukaawan dono koshan, na'iki aonaa kizi watarian waikodapan uruu.

²⁹ Unao, uaitapa Christ sha'apatanii kaiman kida'o pa'idiwaru aimakaan Tominkaru awun za'a. Ukau'an uaitapa pa'i, pidan sha'apaapa'o kaimana'o aimakaan Tominkaru awun za'a, Tominkaru dani uruu.

3

¹ Utukapa na'apam waDaru Tominkaru marainpan manawun waunao, turuu wadakota-ka'o Tominkaru dainao nii: mishi'o udainao waunao. Mazan pidannao, imi'i baara'a kida'o aimakaan dau'oraz karikaonan idi'itinpan, aonaa iaitapan uruu, ukau'an aonaa iaitapan Tominkaru dainao waunao.

² Ōmarainapanii ōmin-mishidannao, mishi Tominkaru dainaou'u naa waunao, mazan aonaa zii ukainaabatanan na'apam nii waunao diina'iti'i Christ wa'atin dono. Mazan waaitapa, ukaawan dono uruu kawanu'o nii waunao, usha'apanum kau'an watukapan nii na'apa'oram manawun uruu.

³ Ukau'an pidan zaudapa'oraz naa patominan Christ kawan diina'iti'i, marii pa'i udadaradan naa panyukunuu oia'o ai, usha'apanum kau'an aonaa oia'o nii Christ ida'a.

⁴ Ipai pidan sha'apaapa'oraz oia'o, dikintapa'o Tominkaru kakinaori wuru'u. Usha'apanum kau'an oia'o wuru'u kakinaorii dikintapa-kaoz.

⁵ Uaitapanii Jesus kaawankan so'ota'o nii wa'oian kida. Aizii uruu, aona'o u'oian.

⁶ Ukau'an pidan zaamatanpa'o Christ ida'ati aona'o ni'i naa usha'apaapan oia'o. Mazan pidan pakawanu'oraz zii usha'apaapan oia'o, aona'o uaitapauzon na'iki aona'o uzaamatanpan Christ ida'ati wuru'u.

⁷ Ōmarainapanii koraiziannao, mana'a utaapada'ana'a pidan pozawata-kidan unao: pidan kaimana'o, usha'apata kaimana'o aimakaan, na'iki kaimana'o Tominkaru awun za'a wuru'u uruuz, na'apa Jesus Christ kawan.

⁸ Mazan pidan sha'apaapa'oraz oia'o, ukainaabatanan Satan dani wuru'u uruuz, usha'apanum kau'an Satan, ukaduz usha'apaapauzon oia'o, amazada sakadinan di'iki'o. Mazan Tominkaru Dani kaawankan mainaabata'o ni'o Satan kaudin-kizi kida.

⁹ Tominkaru dainao, aonaa i'isha'apaapan naa oia'o, usha'apanum kau'an Tominkaru kaduzu'u naa wuru'u i'nao ida'a'oraz. Aonaa turuu i'isha'apaapan naa oia'o, Tominkaru daniitan idi'i naa i'dyaun.

¹⁰ Ukau'an aizii, kaikapa waaitapan kanomnao Tominkaru dainao nii, na'iki kanomnao Satan dainao nii: pidan aona'oraz usha'apatani kaimana'o aimakaan, na'iki aona'oraz umarainpan pairiban, aonaa Tominkaru dani mani uruu.

Marainpaaka'o Tominkaru dainao

¹¹ Usakadinan di'iki'o umishidapan uabatautan di'ora'a kakinaorii: wamarainpaaka pa'i, kia'oraz.

¹² Aonaa pa'i Cain kawan man waunao, tawuru'u Satan poitoruz, zowia'oraz pa'inawuzu. Cain, ukaduz usha'apaapauzon oia'o, mazan u'inawuzu Abel, kaimana'o pidan uruu, uruu idi Cain zowian uruu.

¹³ Ukau'an ōmin-mishidannao, zaudinapa pa'i umashaapa. Kaina'a'o nii pidannao, imi'i baara'a'o sha'apaapa-ka'o daua'oraz idi'itimpan, to'ora-kizaitapan unao.

¹⁴ Waaitapa, aonaa mawaka-karu ida'antanpu'ora'a naa mani waunao, mazan kakupa-karu ida'atanpu'u pa'an. Usha'apanum kau'an marainpaaka'o waunao. Pidan aona'oraz umarainpan pamin-mishidan, pakawanu'o zii mawaka-karu ida'antanpu'u uruu.

¹⁵ Pidan to'ora-kizaitapa'o pamin-mishidan, zowia'o pairiban kawanu'o wuru'u uruuz. Na'iki waaitapa, pidan zowia'o pairiban, aonaa u'ida'a karikaonanu'o kakupa-karu.

¹⁶ Kaikapa'o wuru'u waaitapanuz marainpaaka-karu: Jesus Christ taa-pada pazowii-ka'o waunao dikin ii. Ukau'an marii pa'i wataapadan wazowii-ka'o wamin-mishidan dikin ii.

¹⁷ Aizii aimaakan kaina'an dono pidan ida'a umashaapa-kinaa nii kaimanaiman, na'iki kaina'a uaitapanii pairiban dopia'o paaipan idi aimaakan sodi pamashaapa-kinaa nii kapam, mazan upu'u aonaa zoobaba ukaminka'utan wuru'u dopia'oraz. Pidan na'apa'o aonaa turuu udakotan pamarainpan pairiban na'apa Tominkaru marainpan kawan pidannao.

¹⁸ Ōmarainapanii koraiziannao, aonaa wamarainpaaka'ana'a waparadan ida'an karikaonan, mazan wakaminka'utan ida'an wairibannao, na'iki mishi'o ida'an.

Tominkaru dainao mabaa'azoo ikaawan Tominkaru ida'ati

¹⁹ Wamarainpan ida'an wamin-mishidannao, waaitapan nii Tominkaru ida'atanpu'o waunao, ukau'an mabaa'azo'o nii wawa'atin Tominkaru ida'ati.

²⁰ Waabatan pu'u padamata wanyukunuu ii oia'o waunao, mazan Tominkaru powa'a'o zii umanawunun wanyukunuu ai, na'iki uaitapa ipai daunuuda'u aimaakan.

²¹ Ōmarainapanii ōmin-mishidannao, waabatan an wanyukunuu ii kaiman Tominkaru kanaapu'u, aonaa kandii nii wakiba'azon wawa'atin U'ida'ati.

²² Tominkaru taan nii wa'ati ipai aimaakan wapishaanii u'ai, usha'apanum kau'an waizo'atipan idi Ukakinaori kida na'iki wamashaapan idi Unyukunuu kawana'ati.

²³ Aizii kaikapa'o wuru'u Tominkaru kakinaoriz: Marii pa'i wamishidan Jesus Christ Tominkaru Danin, na'iki marii pa'i wamarainpaakan, na'apa Christ kakinaotauzon kawan waunao.

²⁴ Pidan izo'atipa'o Tominkaru kakinaori, zaamatinpa'o Tominkaru ida'ati wuru'u, na'iki Tominkaru zaamatinpa'o uruu ida'ati. Tominkaru taaniaz wa'ati Kaimana'o Doronaa, uruu kainaabata wa'ati kaina'a Tominkaru mashaapan wa'ida'a.

4

Na'apam Tominkaru Doronaa pana'an oia'o doronai ai

¹ Ōmarainapanii ōmin-mishidannao, mana'a umishida'ana'a ipai pidannao dakota'oraz Tominkaru Doronaa kaina'an pa'ida'a. Mazan utiwaa-kidapa pa'an kaimanaiman i'dyaun, uaitapa kizi mishi'o Tominkaru Doronaa wuru'u

ī'ida'a'oraz. Usha'apanum kau'an iriba'a naa dakotinpainao prophet nii makon ipai wiizai kawana'ati.

² Kaikapa'o ida'ana'o nii uaitapan Tominkaru Doronaa kaina'an pidan ida'a: pidan mishida'oraz Jesus Christ kaawankan pananaa zo'o, Tominkaru Doronaa wuru'u uruu ida'a'oraz.

³ Mazan pidan aona'oraz umishidan Jesus Christ kaawankan pananaa zo'o, aonaa Tominkaru Doronaa mani wuru'u uruu ida'a'oraz. Mazan Christ taruba di'iki'o doronai wuru'u uruu ida'a'oraz. Uabatauzonii kaini'iki'o nii uwa'atin, wuru'u oia'oraz doronai, aizii kai, kaina'a'a naa pidannao bii an uruu.

⁴ Mazan unao, ōmarainapanii koraiziannao, Tominkaru dainao pa'an unao. Kaakinapa u'ati madiwautapa-ka'oraz idakotinpan prophet nii, usha'apanum kau'an ma'ozaka'o manawun unao ida'a'oraz Kaimana'o Doronaa, wuru aia'a Satan di'iki'oraz doronai kazowautapa'oraz pidannao imi'i baara an.

⁵ Aizii madiwautapa-ka'oraz idakotinpan prophetnao nii, aonaa itaitapan Tominkaru, ukau'an ikakuwaapan na'apa maaitapa-kainao Tominkaru kawan. Ukau'an pidannao maaitapa-kainaouz Tominkaru, imishida ikuwaa.

⁶ Mazan waunao, Tominkaru dainao pa'an, ukau'an pidannao aita-painaoz Tominkaru, kaiman ī'ati wakuwaa. Mazan pidannao, aona'oraz Tominkaru dainao mani īdyaun, aonaa inaudapan wakuwaa. Na'apa'o ida'an waaitapan Kaimana'o Doronaa kainaabata'oraz mishi'o kuwai Tominkaru daua'o kaina'an pidan ida'a, oo oia'o doronai, mariidapa'oraz pidannao.

Marainpaaka-karu Tominkaru aipan ati

⁷ Ōmarainapanii ōmin-mishidannao, pakawan pa'i wamarainpaaka, usha'apanum kau'an Tominkaru wuru'u wamarainpaaka-kinaaz. Ukau'an, pidan marainpa'oraz pamin-mishidannao, Tominkaru dani uruu, na'iki uaitapanii Tominkaru.

⁸ Pidan aona'oraz umarainpan pamin-mishidannao, aona'o uaitapan Tominkaru, usha'apanum kau'an Tominkaru, uruu kamarainpanu'o.

⁹ Kaikapa Tominkaru aidan wa'ati na'apam pamarainpan pidannao: Uduudan paudani bouda'apauzon imi'i baara ati, turuu kizi waikodan uruu ida'an karikaonanu'o kakupa-karu.

¹⁰ Kaikapa'o wuru'u kamarainpan-karuz: Aonaa waunao marainpan kaduz mani Tominkaru, mazan Tominkaru marainpan kaduz pa'an wau-nao. Uruu idi uduudan pauDani mawakan waunao dikin ii, turuu kizi wa'ojan kida mainaabata-ka'o.

¹¹ Ōmarainapanii ōmin-mishidannao, Tominkaru marainpan kau'an waunao tuukii manawun, na'apa pa'i ukau'an wamarainpaaka kapam.

¹² Aonaa bouda'apa pidan tukapauzon pu'u padamata Tominkaru, mazan wamarainpaakan an, Tominkaru kaina'an wa'ida'a wuru'u. Na'iki wamarainpaakan ida'ana'o nii ukamarainapanun ikodinan ba'orainao pidannao, na'apa uaipan kawan manawun.

¹³ Waaitapa Tominkaru ida'ati'o wazaamatanpan, na'iki kaina'a'o uruu wa'ida'a, usha'apanum kau'an utaani'i naa wa'ati Kaimana'o Doronaa.

¹⁴ Tominkaru dyuudan pauDani Jesus Christ kazannaata'o nii ipai pidannao ūoian kida ai. Watukapanii uruu, na'iki aizii, wakakuwaapan udau'an ba'orainao ati.

¹⁵ Na'ia'oram pidan kowaadan an Tominkaru Dani wuru'u Jesus, Tominkaru kaina'an uruu ida'a wuru'u, na'iki Tominkaru ida'ati'o uzaamatanpan.

¹⁶ Waaitapa na'apam Tominkaru marainpan waunao, ukau'an u'ati'ora'a naa wanyukunuu.

Tominkaru kamarainpanu'o uruu. Ukau'an pidannao karikaonanu'oraz ikamarainapanun, Tominkaru ida'ati'o i'zaamatanpan, na'iki inao ida'ati'o Tominkaru zaamatanpan.

¹⁷ Uruu idi'o wuru'u wamarainpaakanuz uruu kawan manawun: ukau'an wamarainpaakan idi na'apa, aona'o nii watarian wuru kamoo dono'o Tominkaru kootowapa-kidanuz pidannao. Usha'apanum kau'an Christ kawanu'ora'a naa wamashaapan da'a'a imi'i baara'a.

¹⁸ Waaitapan idi Tominkaru marainpan waunao, aonaa kandii nii watarian u'ai. Tominkaru kamarainapanun ikodinan idi ba'orainao pidannao waunao marainpaakan ida'an, na'apa manawun uaipan kawan, ukau'an aonaa kandii nii watarian Tominkaru ai. Pidan tarian Tominkaru ai, uaitapan idi'o Tominkaru pataka'utan nii paugaru, wuru kamoo dono'o Tominkaru tiwaa-kidaapanuz naa pidannao. Pidan taria'oraz, uaitapan idi'o aonaa pakamarainapanun Tominkaru aipan kawana'ati.

¹⁹ Wamarainpaakan, usha'apanum kau'an kiwiini'ora'a naa Tominkaru marainpan waunao.

²⁰ Aizii pidan kian an, "Ōgaru, ōmarainapanii Tominkaru," mazan pakawan zii uto'ora-kizaitapan pamin-mishidan, uruu mariidinauzo wuru'u. Usha'apanum kau'an aonaa umarainpan pamin-mishidan patukapanii padamata, ukau'an aonaa na'itim umarainpan Tominkaru, aona'oraz utukapauzon.

²¹ Na'iki kaikapa'o Tominkaru kakinaori waunao ati'o: Pidan marainpa'o Tominkaru, marii pa'i umarainpan pamin-mishidannao kapam.

5

Turuu'o Tominkaru kakinaori kida izo'ati-ka'o

¹ Ipai pidan mishida'oraz Christ* wuru'u Jesus, uruu Tominkaru dani. Na'iki pidan marainpa'o waDaru Tominkaru, umarainapa kapam udainao.

² Kaikapa'o wuru'u waaitapanuz wamarainpan Tominkaru dainao: wamarainpan ida'an Tominkaru, na'iki washa'apaapan ida'an udyuudaniaz sha'apata-ka'o.

³ Umishiin an wamarainpan Tominkaru, washa'apaapan nii udyuudaniaz sha'apata-ka'o. Na'iki aonaa kasha'apanna'o mani wuru'u udyuudaniaz sha'apata-ka'o,

⁴ usha'apanum kau'an ipai Tominkaru dainao, turuu idikintan oia'o. Na'iki iwazootanuz pamishidapan idi Jesus Christ.

⁵ Aonaa kanom ka'iitan padikintan oia'o, soo pidan, mishida'oraz Tominkaru Dani wuru'u Jesus.

Tominkaru Dani daua'o

⁶ Jesus Christ, uruu kaawa'oraz aokazi iki, uruu chikaawunuu-kidina'oraz wunu idi, na'iki uruu shoota'oraz uizain umawakan dono. Aonaa soo wunu ida'an mani karikaonan ukainaabata-ka'o Christ wuru'u uruuz, mazan uizain shootan ida'an kapam. Na'iki Kaimana'o Doronaa kainaabata kapam mishi'o wuru'u na'apa'oraz aimakaan kida. Usha'apanum kau'an Kaimana'o Doronaa, ukaduz ukainaabatauzon mishi'o aimakaan Tominkaru di'iki'o.

⁷ Ukau'an kaina'a idikinauda'u aimakaan kainaabata'o wa'ati Jesus daua'o [aokazi ii: waDaru Tominkaru, Parada-karu, na'iki Kaimana'o

* 5:1 Christ: Tominkaru dyuudanii aokazi iki kazannaata'o nii waunao.

Doronaa; ipai idikinauda'u ĩdyaun, ĩkainaabata bauda'apa'o aimaakan Jesus dau'u.

⁸ Na'iki kaina'a idikinauda'u aimaakan kainaabata'o wa'ati Jesus dau'a' imi'i baara'a:† Kaimana'o Doronaa, na'iki uchikaawunuu-kidinan wunu idi, na'iki uizain shootan amawakan dono; ipai idikinauda'u ĩdyaun, ĩkainaabata bauda'apa'o aimaakan Jesus dau'u.

⁹ Pidan kakuwaapan an paaitapanii dau'u, wamishida'aka ukuwaa. Ukau'an Tominkaru kuwaa umanawunun idi pidan kuwaa ai, wamishida pa'i ukainaabataniaz aimaakan kida wa'ati. Aitaniiman ukuwaa umanawunun, usha'apanum kau'an uruu Tominkaru, na'iki pauDani daua'o wuru'u ukakuwaapanuz.

¹⁰ Ukau'an pidan mishidan an Jesus, Tominkaru Danin, uaitapa mishi'o wuru'u Tominkaru kuwaa kidaz. Mazan pidan, aona'oraz umishidan Tominkaru kuwaa, udakotan Tominkaru mariidinazonii wuru'u, usha'apanum kau'an, aonaa umishidan Tominkaru kuwaa pauDani daua'oraz.

¹¹ Kaikapa'o wuru'u ukuwaaz: Tominkaru taani'i naa wa'ati karikaonanu'o kakupa-karu, na'iki wazaamatanuzu Tominkaru Dani ida'an.

¹² Pidan zaamatanpa'o Tominkaru Dani ida'ati, kaina'a'ora'a naa karikaonanu'o kakupa-karu u'ida'a. Mazan pidan, aona'oraz uzaamatanpan Tominkaru Dani ida'ati, aonaa karikaonanu'o kakupa-karu nii u'ida'a.

Karikaonanu'o kakupa-karu

¹³ Ōsaadan di'ora'a kaarita unao ati, mishidainao Jesus Tominkaru Danin, uaitapa kizi kaina'a'ora'a naa karikaonanu'o kakupa-karu u'ida'a.

¹⁴ Ukau'an aonaa kandii nii wakiba'azon wawa'atin Tominkaru ida'ati, waaitapan idi unyukunuupan nii waunao na'apainim dono wapishaan aimaakan u'ati, unyukunuu aipan kawana'ati.

¹⁵ Waaitapan idi unyukunuupan nii waunao, wapishaan dono aimaakan u'ati, waaitapa utaan nii wa'ati wapishaaniaz.

¹⁶ Aizii bauda'apa unao, utukapan an mani umin-mishidan sha'apatan oia'o, mazan aonaa tawuru kaduz oia'o mani'i, buuta-kida'oraz pidan karikaonanu'o mawaka-karu di'iti, marii upishaan Tominkaru kazzannaatan wuru'u sha'apata'oraz oia'o, Tominkaru taan nii u'ati karikaonanu'o kakupa-karu. Kaiwuru'u ōna'apanuz, pidannao sha'apatainao oia'o dau'ati'o, mazan aonaa tawuru kaduz oia'o mani'i buuta-kida'oraz pidan karikaonanu'o mawaka-karu di'iti. Kaina'a mishi oia'o, uruu buuta-kida'o pidan karikaonanu'o mawaka-karu di'iti. Mazan aonaa ōkian mani, upishaa kizi Tominkaru kazzannaatan sha'apata'oraz uruu kaduz oia'o.

¹⁷ Ipai aimaakan sha'apata-kariwaiz pana'iti Tominkaru aipan ai, oia'o wuru'u. Mazan kaina'a oia'o kida, aonaa ubuuta-kidan pidan karikaonanu'o mawaka-karu di'iti.

¹⁸ Waaitapa, Tominkaru dainao, aona'a naa ĩsha'apaapan oia'o, usha'apanum kau'an Tominkaru Dani, Jesus Christ, kazzannaatapanii naa ĩdyaun, ukau'an aonaa Satan ka'iitan pakaziwan ĩdyaun.

¹⁹ Waaitapa, Tominkaru dainao waunao, mazan ipai pidannao aona'oraz ĩaitapan Tominkaru, Satan kazowautapanii ĩdyaun.

²⁰ Waaitapa mishi'o Tominkaru Dani kaawan imi'i baara ati, na'iki ukainaabata aimaakan kida wa'ati, turuu kizi waaitapan wuru'u mishi'oraz Tominkaru. Wazaamatanpan mishi'o Tominkaru ida'ati, usha'apanum kau'an uDani, Jesus Christ ida'ati'o wazaamatanpan. Soo uruu bauda'apa mishi'o Tominkaru, na'iki uruu bauda'apa karikaonanu'o kakupa-kinai.

† 5:8 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

²¹ Ukau'an òkian u'ati òmarainapanii koraiziannao, uzaudin, mana'a utaina'ana'a wuru ati'i tanawata'o ni'oraz pana'iti unyukunuu mishi'o Tominkaru ai.

Itamautan John Kaaritan

Di'oraz kaarita dau'o

Apostle John saadan di'ora'a kaarita zunaaba na'iki odainao ati'o. Mazan pabi'i kida pidannao di'itapanuz, usaada-ka'o pa'an mishidainao baokopa'o ĩchoochiipan ati'o.

Pakaaritan ida'a apostle John ma'ozakadan mishidainao, ĩzo'ati kizi Tominkaru paradan pamarainpaakan ida'an. John kakinaotan mishidainao, pidannao ai pana'iti'oraz ĩtominapa-kidan pidannao Jesus dau'u. Na'iki uaipan mishidainao marina'atan ĩdyaun, na'iki wuru'u pana'iti'oraz ĩtominapa-kida-kinaa.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadin-kizi 1-3

Izo'ati-karu na'iki kamarainpan-karu 4-6

Zaudin-karu mazanu'o tiichaanao tominapa-kida-kinaa ai 7-11

Kaarita katokon-tinan 12-13

¹ Ōgaru, choochi zowaunaa, ōsaadan di'ora'a kaarita pu'ati zunaaba, Tominkaru zaamataniaz papidan an nii, na'iki pudainao ati'o kapam. Mishi'o ōmarainpan unao. Aonaa ōba'orantina'o mani ōmarainpan unao, ipai pidannao aitaipainouz mishi'o kuwai, ĩmarainapanii kapam unao.

² Wamarainpan unao waaitapan idi mishi'o kuwai, na'iki karikaonanuu'o nii wataapan wuru'u mishi'oraz kuwai.

³ Ōtoriinpan, karikaonan kizi waDaru Tominkaru na'iki udani Jesus Christ kamunanun wa'ati, na'iki ukamunan-kida kizi waunao, na'iki utaa kizi wanyukunuu kaiman-kinaa nii, waizo'atipan ida'an mishi'o, na'iki wamarainpaakan ida'an.

Wamarainpaaka

⁴ Tuukii ōkonaukian ōabatan idi pabi'i kida pudainao, pakawan ĩzo'atipan mishi'o kuwai, na'apa waDaru Tominkaru aipan kawana'ati.

⁵ Aizii ōkia'azon pu'ati ōmarainapanii zunaaba; marii wamashaapa marainpaaka wamin-mishidannao tumā. Aonaa pa'ina'o kakinaorii mani wuru'u ōkowaadaniaz u'ati, uruu tawuru'u waabataniaz wasakadan di'iki'oraz wamishidapan.

⁶ Aizii wuru'u marainpaaka-karu ōkianuz, waizo'atin dau'ati'o Tominkaru kakinaori, na'iki wamashaapan dau'ati'o ukawana'ati. Ukakinaotan wau-nao, wamarainpaaka kizi pakawan waabatan kawan ukakinaori wasakadin di'iki'oraz wamishidapan.

⁷ Iriba'a naa pozawatapa-kida'o pidannao makon ipai amazada kawana'ati. ĩkian, aonaa mishi'o mani Jesus Christ kaawan pananaa zo'o imi'i baara ati. Pidan na'apa'o, mariidinauzo na'iki Christ taruba wuru'u.

⁸ Ukau'an uzaudin, aonaa kizi uwaziwaan ukauandin winipinaa, Tominkaru taa kizi ipai u'atiz.

⁹ Pidan pana'iti'oraz ukakinaopan Christ kakinaori ai, aona'o uzaamatipan Tominkaru ida'ati wuru'u. Mazan pidan karikaonanuu'oraz umishidapan Christ kakinaori, uruu pa'an Tominkaru na'iki uDani ida'ati'o uzaamatipan.

¹⁰ Aizii pidan kaawan an unao ida'ati, pana'iti'oraz ukakinaopan Christ di'iki'o ai, mana'a udapaapa'ana'a uruu udapu ati. Aonaa unauba'ana'a uruu.

¹¹ Pidan dapaapa'oraz na'apa'o pidan, ukaminka'utan naa ukaudinan oia'o dau'u wuru'u, padapaapan ida'an uruu.

¹² Kaina'a dobata zii aimaakan òkowaada'azonii u'ati, mazan aonaa òaipan òkakuwaapan kaarita ida'an karikaonan. Usha'apanum kau'an òaipan nii òmorowautan kadiman unao di'iti, òkakuwaapa kizi u'ati òna'ian pu'u. Uruu aonaa kizi kanom towauda'uan wakonaukian.

¹³ Pu'inaozo, Tominkaru zaamataniaz kapam papidanan nii, odainao dyuudan paparadan pu'idi'iti.

Idikinautan John Kaaritan

Di'oraz kaarita daua'o

Apostle John saadan di'ora'a kaarita choochi zowaunaa Gaius ati'o. Pakaaritan ida'a, John kowaadan kaiman panyukunuu Gaius kaudinan dau'an. Ukonaukii-kidanuzu ukaminka'utan idi ba'orainao mishidainao. John kakinawan Gaius, Diotrephes ai. Mazan Demetrius dau'an, kaiman pa'an uparadan.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadin-kinaa 1

Gaius konaukii-kida-ka'o 2-8

Diotrephes sha'apatanii daua'o 9-10

Demetrius sha'apatanii daua'o 11-12

Kaarita katokon-tinan 13-15

1 Ōgaru, choochi zowaunaa, ōsaadan di'ora'a kaarita pu'ati, ōpaonaru Gaius, mishi'oraz ōmarainpan.

2 Ōpaonaru, ōtoriinpan Tominkaru ati marii kizi punanaa mashaapan ziwu, na'iki ipai kizi aimaakan sha'apan kaiman pu'ati, na'apa pumashaapan kawan kaiman pudorona'i.

3 Tuukii ōkonaukian ōabatan idi wa'inawuzunao kakuwaapan wa'ati, pumashaapan dau'u Tominkaru kakinaori kawana'ati. Na'iki ōabata kapam karikaonan'u'o pumashaapan mishi'o kuwai kawana'ati.

4 Tuukii manawun ōkonaukian ōabatan dono ōdainao kawanuinao ōtaapan* mashaapan mishi'o kuwai kawana'ati.

5 Aizii ōkia'azon pu'ati ōpaonaru, kaimana'o kaudin-kizai wuru'u pusha'apaapaniaz Tominkaru ati, pukaminka'uapanuz morowautapa'o wa'inawuzunao, kowaadapainaoz kaimana'o kuwai. Pumaaitapauzokan pu'u padamata ba'orainao, mazan upu'u pukaminka'utan i'dyaun.

6 Ōkowaada'a naa da'ainao mishidainao ati'i, na'apam pukamarainapanun, pusha'apata kaiman kida'o aimaakan i'ati. Na'apa pa'i pukaminka'uta i'dyaun kaiman kizi i'dobatan pakaudin-kizi dau'ati. Kaimana'o Tominkaru ati wuru'u na'apa'oraz pusha'apaapan.

7 Ōkaudin idi'o Jesus Christ ati wuru'u Ōkakuwaapatinanuz na'iki Ōchi'ikapanuz, na'iki aonaa Ōpishaan, oo Ōzaamatan aimaakan mamishidainao ai.

8 Ukau'an waunaou'o nii wuru'u kaminka'uta'oraz i'dyaun, na'apa'o ida'ana'o nii wakaudin an'ituma, ba'orainao abata kizi mishi'o kuwai.

9 Ōdyuudani'i naa ōkaaritan na'iti mishidainao ati na'apa'o daua'o, mazan Diotrephes, aonaa uabata'azon waparadan. Usha'apanum kau'an karikaonan uaipan pakazowautapan mishidainao pa'ida'a karikaonan.

10 Ōkaawan dono unao di'iti, ōkowaadan nii kanom usha'apaapanii, na'apam umariidinan tuukii wadau'u. Aonaa soo uruu mani karikaonan usha'apaapan, mazan aonaa kapam udapaapa'azon wa'inawuzunao, wuru'u mako'annapainaoz na'iki kowaadapainaoz kaimana'o kuwai. Na'iki umashaata mishidainao dapaapa'azon i'dyaun. Aizii i'dapaapan an i'dyaun, aona'o ni'i naa utaapadan Ōbaokopatinan baokoinao mishidainao tuma.

* 1:4 Ōdainao kawanuinao ōtaapan: Ōkakinotaunoniinao

¹¹ Ōpaonaru, mana'a putamakapa'ana'a pidannao sha'apatainaouz oia'o aimaakan, mazan putamakapa pa'an sha'apatainaouz kaimana'o aimaakan. Pidan sha'apata'oraz kaimana'o aimaakan, uruu Tominkaru pidanan. Mazan pidan sha'apaapa'oraz oia'o, uruu aonaa uaitapauzon Tominkaru.

¹² Aizii ipai mishidainao, aitapainaouz Demetrius, ikian udau'an kaimana'o pidan uruu. Umashaapa mishi'o kuwai kawana'ati, ukau'an na'apa'o kainaabata kaimana'o pidan wuru'u uruuz. Aizii waunao, "kaimana'o uruu," kii wakian udau'an kapam, na'iki unao, uaitapa mishi'o wuru'u waparadanuz na'apan dono wakian pidan dau'ati.

¹³ Kaina'a dobata zii aimaakan ōkowaada'azonii padamata pu'ati, mazan aonaa ōaipan ōkakuwaapan kaarita ida'an karikaonan.

¹⁴ Ōaipan nii ōmorowautan kadiman zoobaba pu'idi'iti, ōparada kizi pa'an pu'ati.

¹⁵ Marii kizi pa'i Tominkaru taapan punyukunuu kaiman. Wamin-mishidannao da'ainaou'u, idyuudan paparadan pu'idi'iti. Wadyuudan waparadan ipai na'iainao mishidannao ati.

Jude Saadanii Kaarita

Di'oraz kaarita dau'a'o

Di'oraz kaarita Jude saadanii mishidainao Jesus Christ ati'o. Ukakinaowan idyaun mariidinauzonao tiichaanao kakinaori ai, oo pana'iti'o itominapa-kidanii kida ai. Ukowaadan mishidainao ati, wuru'u mariidinauzonao tiichaanao, aonaa bauda'apa mani itominapa-kidan pana'iti'o parada-karu Jesus Christ dau'an, mazan itominapa-kidan naa pidannao mashaapa'o ni'i naa oii. Inao aia'o kapam Peter kakinaowanuz mishidainao itamautan pasaadanii ida'a.

Jude kowaadan kapam da'a'a pakaaritan ida'a na'apam nii Tominkaru pataka'utan na'iki umainaabatan tikazi idi wuru'u mariidinauzonaoz tiichaanao, na'apa umainaabatan kawan oiainao kotua'a naa, saadauzo-kariwaiz Tominkaru paradan kowaadan kawan.

Kaarita buutinpap kida

Sakadin-kinai 1-2

Mariidinauzo tiichaanao dau'ana'o 3-16

Mishi kizi ma'ozaka mishidapa-karu 17-23

Tominkaru umanawunun konaukii-kida-ka'o 24-25

¹ Di'oraz kaarita õgaru Jude saadanii. Jesus Christ poitoru wuru'u õgaruz na'iki James inawuzu õgaru.

Õsaadan di'oraz kaarita ipai pidannao ati'o, waDaru Tominkaru dapadani-naouz, mashaapa'o nii pakamarainapanun ida'a, na'iki Jesus Christ taapaniinaouz kaiman.

² Marii powa'a zii kamunan-karu, kaiman-karu nyukunui ii, na'iki kamarainpan-karu na'an unao ida'a.

Mariidapa'o

patominapa-kidan pidannao

³ Õmarainapanii õmin-mishidannao, tuukia'o da'i õsaada'azon õkaaritan u'ati, tawuru dau'ana'a kazannaatin-karuz oia'o ai, baokopa'oraz wamishidapauzon. Mazan aizii õsaadan nii õma'ozakada-kinnaa nii unao, ma'ozaka kizi ukazannaatapan wuru'u umishidapanuz, mishi'o kuwai Tominkaru taaniaz naa papidanannao ati. Karikaonanu'o nii una'an, aonaa turuu upana'ada-ka'o.

⁴ Õkian kaikapa'a, usha'apanum kau'an kaina'a oiainao pidannao zaamatan ubii iti, aona'o İaitapa-ka'o. Inao pana'ada'o kaimana'o kuwai Tominkaru kamunanun daua'oraz. İpana'adan wuru'u parada-karuz kaimana'azoo İsha'apaapan oia'o, kakiba'azonnaa kida'o, na'iki ipai aimakaan dikauda kida'o usha'apaapa-ka'o. Na'iki aona'a naa İnyukunuu-atin Jesus Christ, bauda'apa'oraz na'iki umanawunu'oraz wanaobanaa. Mazan na'apainao pidannao pataka'uta-kinnao ni'o dau'ana'o, tawuru'u saadauzo-kariwaiz kotua'a naa, Tominkaru paradan ida'a.

⁵ Õkakuwaapa'azon u'ati uaitapan pu'a'a naa padamata kidaz, õaipan idi'o unyukunuitapan uruu wanaobanaa kazannaata'oraz papidanannao Israelitenao Egypt iki. Mazan udauna'an, umainaabata ipai mamishidainao pidannao İbii iki.

⁶ Na'iki unyukunuitapa, na'apam pabi'i kida angelnao, aonaa İna'ian wuru di'ia'a Tominkaru taaniaz kaimana'o İwiizi nii na'iki İkaudinkiz nii, mazan İmarina'atan kaimana'o pamashaapa-kizi. Inao kaina'a'a naa Tominkaru

taapan maruta'o ka'azo ii chaintinapa, atii oiainao pataka'uta-ka'o kamoon kaawan di'iti.

⁷ Unyukunuitapa kizi kapam, Sodom na'iki Gomorrah,* na'iki ĩdazaba an kida'o wiizai, na'li pidannao kiaapaakauzon madoronaa-daun, na'iki daon-aioranao kiaapaakan pa'atiaaka kida. Uruu dikin ii Tominkaru mainaabatan wuru'u donoi pakawaodan ida'an kidaz. Aimaakan sha'apanuz kaikapa, ukainaabatan kaina'a'o tikazi karikaonanuo'una'an, pidannao sha'apaapainao oii kida'o pataka'uta-kizinao ni'o.

⁸ Na'apa kida'o ida'an pidannao pataka'uan pananaa, zaamatinaouuz unao bii'iti, ĩmishida na'apam pazanda'awun ia'o patukapan karikaonan. Uruu idi'o tuukii ĩdikintapan Tominkaru paradan, na'iki ĩparadan dikauda aokazi iainao manawunuinao dau'an.

⁹ Upu'u zii angel Michael, umanawunu'oraz ba'orainao angelnao bii'i, aonaa na'apam ukian Satan ati, aonaa udakoopanuzu, ukadakowaakan dono utuma Moses nanaa dau'an. Mazan ukian Satan ati, "Ōnaobana'o nii pa'an kashadakowau pugaru."

¹⁰ Aizii wuru'u pidannaouuz, ĩdakoapa zii pamaaitapakanii aimaakan kida. ĩnao na'apa'o wuniinao maaitapinkan kawan, sha'apatina'oraz panyukunuu aipan kawana'ati karikaonan. Ukau'an ĩsha'apatan oii kida'o aimaakan panyukunuu aipan kawana'ati, na'iki ĩsha'apatanii kidaz, uru'o nii wuru'u pataka'uta-kida'o ni'oraz ĩdyaun.

¹¹ Kasha'ora'o nii manawun ĩbaiaimpan! ĩda'an an idi Cain kaduz, Cain zowiauzoz pa'inawuzu.† Na'apa ĩnao Balaam kawan, tuukii manawun ĩaipan puraata, uruu idi ĩsha'apatan pana'iti'o aimaakan.‡ Na'iki Korah kawanuo' ĩkashadamikin, na'apa'o nii uruu kawan ĩmainaabata-ka'o pakashadamikin idi.§

¹² Aizii ubaokopainpauzon dono uaroapa-kizi ii, kakiba'azonna'o nii ĩaroopan dono utuma, ĩtuzapan na'iki mabaa'azoo ĩsha'apatan oii kida'o ubii ii. ĩnao ĩaipan aimaakan soo pa'ati karikaonan. ĩnao na'apa'o wunu wa'atin kawanuo' maruta'oraz utomina'akan, mazan aonaa ukaawan uz-abia'azon amazada aradan, mazan sawata'aka'oraz udobatan isha'iz nii awaru mainaabata'akan idiz. ĩnao na'apa'o dizoo-karu kadunaa kida kawan makaaka-ka'oraz, ba'oran dizoo-karu kadunaa kida kaakapaan dono. Mawaka'o manawun rokoda-kariwai pa'ishitaba'u tuma kawanuo' ĩdyaun.

¹³ ĩnao na'apa paran ia'o wunu kaparanun kichana'iki-kian kawan, ĩbozoodapan kaniriba'o kakiba'azonnaa kida'o pasha'apaapanii. ĩnao na'apa zikainpa'o wizinao kawan, aona'oraz turuu pidan aitan pakainaabatan na'itim pamakon ĩ'ida'an. Uruu idi kaina'a'a naa ĩwiizi nii taapa-ka'o, uruu maruta'oraz manawun, na'iki karikaonanuo' nii ĩna'ian.

¹⁴ Kotua'a naa Enoch kowaadan aimaakan sha'apa'o nii dau'u ĩdau'an. Wuru'u Enoch, 7 udokozu-daunnao Adam di'iki'o. Uruu Enoch kiauzoz: "Utukapa! Naobanai wa'atin iriba'o pa'angelinnao tuma.

¹⁵ Uwa'atin uwidaua'anan naa ipai pidannao.

Upataka'uta'anan ipai pidannao dikintapainauz Tominkaru,

ĩmashaapan idi oii,

na'iki ĩdakoopan idi Tominkaru dikauda'o ida'an."

¹⁶ ĩnao pidannao, ĩnaudapa paparada-paradaapan panyukunuu oian idi, na'iki ĩparadan oii ba'orainao dau'an. ĩmashaapan naa panyukunuu aipan

* 1:7 Sodom na'iki Gomorrah: Putukapa kaarita tokon ii Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

† 1:11 Genesis 4:3-8 ‡ 1:11 Numbers 22:1-35 § 1:11 Numbers 16:1-35

kawana'ati'i naa, oipa'a naa. Īnao pidannao, umanawun nii ĩkakuwaapan padau'an. Īparadan konaunam, ĩkaiman-dakoinpan pidannao ati, ĩaipan idi pa'ati'i karikaonan kaiman-karu.

Jude kakinaowan pasaada-kizinao pakaaritan

¹⁷ Ōmarainapaniinao! Aonaa umanyukunuuta'ana'a wanaobanaa Jesus Christ apostlennao kowaadauzoni, diina'iti'o nii usha'apanu'u.

¹⁸ Īkian unao ati, “Diina'iti'i amazada katokon-tina'anan di'iti, kaina'a'o nii pidannao dakoopa'o nii Tominkaru na'iki upidanannao. Īnao pidannao, sha'apaapa'o oia'o panyukunuu na'akan kawana'ati paugaru.”

¹⁹ Na'apa'o pidannao toma'oraz buutaaka-karu unao bii'i. Īsha'apaapan aimakaan panyukunuu na'akan kawana'ati'o paugaru karikaonan, na'iki aonaa Tominkaru Doronaa nii ĩ'ida'a.

²⁰ Mazan unao ōmarainapaniinao, marii karikaonan umashaapan uma'ozakadaaka, powa'a zii uma'ozakada umishidapan kakinaorii kida, Tominkaru di'iki'oraz. Utoriinpauzo Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an unao.

²¹ Umashaapa'a naa Tominkaru kamarainapanun ida'a, uzaudapatinan pu'a'a naa wanaobanaa Jesus Christ kamunanu'unan, pataan ida'an u'ati karikaonanu'o kakupa-karu.

²² Ukamunan-kida na'iki uma'ozakada umin-mishidannao, aona'oraz naa ĩaitapanaatan na'ia'oram pamishida.

²³ Na'iki ukazannaata kapam ba'orainao, ukazatan ida'an ĩdyaun ĩna'aka-kao ai tikazi di'iti. Na'iki ba'orainao, ukamunan-kida ĩdyaun, mazan uzaudin ĩkaduz ai, aonaa kizi ukaiwadan ĩkamichan kaduz, kaniriba'oraz naa ĩ'oian idi.

Jude konaukii-kidan Tominkaru umanawunun

²⁴ Uruu Tominkaru ka'iita'oraz pataapan unao uwaotan ai oia'o di'iti, na'iki uruu kadishita-kida'o ni'oraz unao kaimana'o pidannao nii, na'iki konaukiainao nii, umanawunuu'o pakonaunaman kanaapu ati.

²⁵ Wakonaukii-kida uruu, soo uruu bauda'apa mishi'o Tominkaru, uruu wazannaa, waNaobanaa Jesus Christ ida'an. Soo bauda'apa uruu ida'a konaunama-karu, umanawun-karu, ma'ozaka-karu, na'iki udaru'o naobanai-tinapa-karu, kotua'a naa amazada sakadinan iki, kai, na'iki karikaonan. Amen.

Jesus Aida-kidanii John Ati

Di'oraz kaarita daua'o

Di'ora'a kaarita apostle John saadanii, uduyuda-ka'o dono'o munapo pidannao ai, paran zikon ia'o amazada Patmos iti, upataka'uta-ka'o utominapatin-kidauzon idi'o pidannao Kaimana'o Kuwai dau'u, Jesus Christ daua'oraz.

John saadan di'ora'a kaarita'a mishidainao Jesus ati'o, pataka'uta-kariwainaoz pamishidan dikin ii Jesus, ʻaitapa kizi Tominkaru wuru'u kazowautapa'oraz ipai aimaakan sha'apa'oraz kida i'ati.

Usaadan di'ora'a Jesus aida-kidanii u'ati, uzanda'awun ia'o kawanu'o utukapan, diina'iti'i daua'ora'a. John tukapanii kida kowaadan Jesus kazowautapa'o nii ipai pidannao na'iki aimaakannao, na'iki uru'o nii buuta na'iki pataka'uta pidan oia'o. Di'ora'a kaarita aida kapam mishidainao ati Jesus, na'iki na'apam di'ora'a imi'i baara katokon-tinan nii. Uaida kapam kaina'a'o nii pa'ina'o aokazi na'iki pa'ina'o imi'i baara. Na'ia'o nii mishidainao mashaapan Tominkaru na'iki Jesus tuma karikaonan, aonaa na'apainim nii utokon.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadin-kinaa 1:1-8

Umanawunu'o aimaakan aida-kida-ka'o John ati 1:9-20

Choochinao ati'o 1:1-3:22

Scroll na'iki 7 usakibadapa-kinao kida 4:1-8:1

7 kuwudiinao 8:2-11:19

Dragon na'iki dya'utam kichana'iki-kia'o pana'aokazinao 12:1-13:18

John tukapan pana'a kida'o aimaakan sha'apan 14:1-15:8

Tominkaru to'oran shoota-ka'o 16:1-21

Babylon na'iki Satan wiinii-ka'o 17:1-20:10

Pidannao buuapa-ka'o daua'o 20:11-15

Pa'ina'o aokazi, imi'i baara, na'iki Jerusalem 21:1-22:5

Jesus wa'atin nii 22:6-21

¹ Di'ora'a kaarita ida'a Jesus Christ aida-kidan aimaakan kida aona'oraz uaitapauzo-ka'o. Tominkaru aida-kidan Jesus ida'an papoiturunao ati kanom sha'apa'azon maonapa'a naa. Jesus dyuudan pa'angelin papoituru John di'iti. Uaipan John aitapan ipai aimaakan,

² na'iki John kowaada kizi ipai kanom patukapanii. Di'i wuru'u mishi'oraz kuwai Tominkaru Paradan di'iki'oraz Jesus Christ aida-kidaniaz.

³ Konaukia'o nii wuru'u pidan aitaapa'oraz di'ora'a kaarita'a na'iki konaukia'o nii wunaou'u abatainaouz na'iki taapainaouz ukuwaanaa, usha'apanum kau'an maonapata'a naa usha'apan kamoon.

John dyuudan paparadan 7 choochi kida ati

⁴ Parada-karu kida John di'iki'o, 7 choochi* kida ati'o Asia Baara ia'oraz.

Marii Tominkaru kamunanun unao ati, na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii. Uruu na'auzoz amazada toma-ka'o ua'ii, atii kai, na'iki karikaonanuo nii unaa'an. Na'iki 7 doronainao di'iki'o mashaapainaouz Tominkaru Taba kanaapu ii,

* 1:4 7 choochi: mishidainao Jesus ati'o na'apa-karuz.

⁵ na'iki Jesus Christ di'iki'o kapam. Uruu karikaonanu'o ukuwaa mishiin, na'iki uruu kadishita'oraz kiwiin pamawaka-kizi iki, na'iki uruu Naobanai ipai kingnao ati imi'i baara'a.

Jesus Christ marainpan idi waunao umawakan wa'ati, uso'otan wa'oiian paizain ida'an.

⁶ Utoman ipai waunao Faadaanao nii pa'idiwaru, na'iki taainainao nii Tominkaru uDaru ati. Marii kizi utaapa-kaao umanawunu'o nii na'iki ma'ozaka'o nii, karikaonan na'iki karikaonan. Amen!

⁷ Uabata, utukapan nii

uwa'atin

isha'iz tuma,

ipai'o nii pidannao tukapan,

atii wunaou'u dakatainaouz uruu

chipirari idi kapam.

Ipai'o nii pidannao zaadan

da'a'a imi'i baara'a

itukapan dono uruu.

Na'apa'o nii mishizi! Amen!

⁸ “Ōgaru Alpha na'iki Omega,”† Naobanai Tominkaru umanawunu'oraz kian padau'an, “Ōgaru na'auzoz amazada toma-kaao ua'ii, atii kai, na'iki karikaonanu'o nii ōna'an.”

Christ aidinan John ati

⁹ Ōgaru John unao inawuzu wamishidan idi Jesus kaimanaiman baokopa, watuudan nii ipai kasha'ora kida'oraz baiaapa-kaao baokopa wazaamat-inpan pu'u Tominkaru kazowautapa-kizi di'iti. Uruu idi'o ōmuuda-kaao paran ia'o wiizai Patmos ii, ōkowaadapauzon idi Tominkaru Paradan, na'iki ōkakuwaapan idi Jesus dau'u.

¹⁰ Naobanai kmoon dono'o, Tominkaru Doronaa kazowautan ōgaru, na'iki ōabata diiwa'o parada-karu na'apa kuwudii‡ pootapa-kariwai aran kawan kadakotinan ōbaru ikinapu.

¹¹ Parada-karu kian, “Ipai pusaada putukapanii kida, udauna'an pudyu-uda'a naazu 7 choochinao di'iti, di'ora'a donoi kida di'ia'oraz ati, Ephesus, Smyrna, Pergamum, Thyatira, Sardis, Philadelphia na'iki Laodicea ia'oraz.”

¹² Uruu dauna'an aka ōtanawatina'akan naa ōtukapa'azon kanom wuru'u kadakotina'oraz ō'ati, ōtukapa 7 lamp saabatinapa-kizi kida toma-kariwai gold idi.

¹³ Ibi'i ōtukapa pidan kawanu'o, kaiwadapa'o dawuu za'aba'i'o kamicha kaawa'o atii ukidiba di'iti, na'iki zadawii kawanu'o toma-kaao gold idi ukai-wadapaniaz padokori'i ida'an, didimai morokoda-kaao kawan.

¹⁴ Uzowaud baraka, baraka na'apa kinaridi baraka'oraz kawan, na'iki uawun pururu'ukappan na'apa tikazi kawan.

¹⁵ Ukidiba wizi'i, na'apa tawuru kawanu'u chipirari tikazi wizi'idaniaz. Na'iki uparadan abata-kaao na'apa tozowan shaokodappan kawan.

¹⁶ Uzaamatapan 7 wizinao padiwa'ora antanpu'o paka'u ida'a, na'iki marii dimana'o dya'utama'o udabaazi kida dimanainpan kodita'akan udako iki. Uawun baara kanadan, kanada na'apa kamoo kanadan kawan, sakitapa kamoo dono'oraz.

† **1:8** Alpha na'iki Omega: A-B-C kawanu'o atii Z di'iti. Mazan Greek ida'an, usakadinan Alpha di'iki, ukatokon-tinan Omega di'iti. Tominkaru toma'oraz ipai aimaakan kida utoma-kaao ua'ii, na'iki uruu katokonta'oraz ipai aimaakan kida. ‡ **1:10** Kuwudii: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

¹⁷ Ōtukapan idi'i naa uruu, ōwashatina'akan naa ōawun baara iki ukanaapu'u ukidiba dazaba'a ikoda tawuru'u mawaka'oraz naa. Upu'u mazan upishatan ōgaru padiwa'ora antanpu'o paka'u idi, ukian ō'ati, "Mana'a putaria'ana'a! Ōgaru kiwiitapa'oraz na'iki dawu'itiini'o,

¹⁸ na'iki karikaonanu'o nii ōkakupan. Ōgaru mawakauzoz da'i, mazan aizii ōkakupan nii karikaonan na'iki karikaonan. Kaina'a ōma'ozakan ōwazoota-kinaa nii mawaka-karu na'iki ōtaa-kinaa nii kakupa-karu mawakainao ati kapam.

¹⁹ Aizii pusaada'a naa ipai aimakaan putukapanii kida, sha'apa'o ni'oraz kai na'iki diina'iti'i.

²⁰ Ōkainaabatan nii pu'ati wuru'u aona'oraz uaitapauzo-ka'o, wuru kida daua'orazu'u: wuru'u 7 wizinao ōzaamatapaniaz ōdiwa'ora antanpu'o ōka'u ida'a, na'iki wuru'u 7 lampanao saabatnapa-kizi kidaz toma-kariwaiz gold idi. Aizii wuru'u 7 wizinaouz, Angelnao wuru'u, inao wuru'u awunuu-tapa'o nii 7 choochinaouz, na'iki wuru'u 7 lamp saabatnapa-kizi kidaz, inao wuru'u 7 choochi kidaz."

2

Kaarita choochi ati'o

Ephesus ia'oraz

¹ Udauna'an ukian ō'ati, "Pusaada pukaaritan Angel ati wuru'u awunuu-tapa'oraz choochi Ephesus ia'oraz:

"Dii wuru'u kuwaiz tawuru di'iki'ora'a, zaamatapa'oraz 7 wizinao, padiwa'ora antanpu'o paka'u ida'a, na'iki uruu chi'ika'ampa'oraz wunao bii ana'a 7 lampanao saabatnapa-kizi, toma-kariwaiz gold idi.

² "Ōaitapa ipai kanom unao sha'apaapanii. Ōaitapa dadara ukaudinan na'iki utuuda ipai kasha'ora kida'o sha'apa'o u'ati, na'iki aona'o nii uaipan oiainao pidannao kakinaopan unao, na'iki ōaitapa utiwaa-kidapanii mariidinauzonao apostle-tinpa'azoinao, utukapa'azon idi ikuwaa mishiin. Mazan aonaa umishidan ikakinaori.

³ Ōaitapa utuuda kasha'ora kida'oraz ubaiaapaniaz ōdikin ii na'iki aonaa ukashadinan.

⁴ Mazan kaina'a ōkowaada'azon u'ati aona'o ōnaudapan usha'apatan. Aona'a naa umarainpan ōgaru aizii, umarainpauzon kawan da'i ōgaru kiwiin.

⁵ Udi'itapa na'apam umarainpan ōgaru kiwiin. Aizii aona'a naa umarainpan ōgaru na'apa. Ukau'an utanawatina'a naa u'oian ai, usha'apata kizi'i naa usha'apatauzonii kida da'i kiwiin. Mazan umatanawatinkan an u'oian ai ōzikadan nii wuru'u ulampan saabatnapa-kizi pawiiizi iki.

⁶ "Mazan ōaitapa kaina'a bauda'apa aimakaan usha'apatanii kaimana'o, aonaa unaudapan Nicolaitannao* sha'apaapaniaz, ōgaru aonaa ōnaudapan kapamazuu.

⁷ "Puabatan an na'apam ōkian, ukau'an puabata'a naa na'apam Doronai kian choochinao ati! Kanom ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o, ōtaapadan nii unikan wuru aka'a paoribai taa'oraz kakupa-kinai, Tominkaru di'ia'oraz."

Kaarita choochi ati'o

Smyrna ia'oraz

⁸ Udauna'an ukian ō'ati, "Pusaada pukaaritan Angel ati wuru'u awunuu-tapa'oraz choochi Smyrna ii:

* **2:6 Nicolaitannao:** sha'apaapauzonao pana'antanpu'o aimakaan Tominkaru Paradan ai.

“Dii wuru'u kuwaiz tawuru'u kiwiitapa'oraz na'iki dawu'itiini'oraz di'iki'o, uruu mawaka'oraz na'iki kakuda'oraz powaa iti koshan.

⁹ “Ōaitapa pataka'utinainao unao, aonaa ukasha'apauzin, mazan unao kapuraatanu'o udoronaa ii! Ōaitapa oiaiman kida wunao kabootan paparanan u'ati'i taapinpa'azoinaouz Jewnao nii, aonaa Jewnao mani iḏyaun. Inao baokopa Satan di'iti'o iẓaamatinpan.

¹⁰ Mana'a pa'i utaria'a naa aimaakan kida ai maonapa'o ni'oraz naa ubaiaapan. Uabata! Satan tiwaa-kidapan nii unao, utaraa-kidan ida'an ubii iki pidannao, na'iki ubaiainpan nii 10 kadoo. Pakawan pa'i umishida ōgaru, atii uzowia'azoo-kaō di'iti ōḏikin ii, na'iki ōtaan nii kakupa-kinai uwinipa nii.

¹¹ “Puabatan an na'apam ōkian, ukau'an puabata'a naa na'apam Doronai kian choochinao ati! Kanom ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o, aona'o nii ubaiaapan wuru'u itamautanuz mawaka-karu.”

Kaarita choochi ati'o

Pergamum ia'oraz

¹² Udauna'an ukian ō'ati, “Pusaada pukaaritan Angel ati, wuru'u awunuu-tapa'oraz choochi Pergamum ii:

“Dii wuru'u kuwaiz tawuru di'iki'ora'a taapa'oraz marii dimana'o, dya'utama'oraz udabaazi kida dimanainpan.

¹³ Ōaitapanii wuru'u unao mashaapa-kiziz, na'ia'o Satan naobanaitinpan. Upu'u pakawan unao da'anpan ōgaru na'iki aonaa umarina'atan umishidan ōgaru, atii tawuru dono'o Antipas kakuwaapatinauzon dono ōḏau'u na'iki aonaa umarina'atan pamishidan ōgaru, atii uzowiauzo-kaō na'ii Satan naobanai-tinapa-kizi ii.

¹⁴ “Mazan kaina'a masakauda'u aimaakan aonaa ōnaudapan usha'apatan: kaina'a pabi'i kida pidannao unao bii'i da'anpainao Balaam kakinaori; uruu dyuuda'oraz Balak sha'apata-kidan oia'o kida Israelitenaō ati, inikan ida'an wanyukunui kida taa-kariwaiz ba'oran tominkarunao ati, na'iki udyuudan ida'an iḱiaapaakan madoronaa-daun kapam.

¹⁵ Na'apa kapam kaina'a pabi'i kida pidannao ubii'i da'anpainao Nicolaitannaō kakinaori.

¹⁶ Aizii, utanawatina'a naa u'oian ai, mazan umatanawatinkan an, kadimana'o ni'i naa ōwa'atin u'ida'ati, ōmizaataaka'anan wunao tuma'a matanawatin-kainaouz. Ōmizaataakan nii wuru ida'ana'a, marii dya'utama'oraz udabaazi dimanainpan, kodita'oraz ōḏako iki.

¹⁷ “Puabatan an na'apam ōkian, ukau'an puabata'a naa na'apam Doronai kian choochinao ati! Kanom ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o, ōtaan nii u'ati diza-kariwaiz manna.[†] Ōtaan nii kapam ipai iḱawana'ati baraka'o kuba, na'a'o nii upaawa'a pa'ina'o uuai saadinpan. Aona'o nii ba'oran pidan aitapanuz, soo wuru'u zaamata'o ni'oraz pa'an aitapazu.”

Kaarita choochi ati'o

Thyatira ia'oraz

¹⁸ Udauna'an ukian ō'ati, “Pusaada pukaaritan Angel ati, wuru'u awunuu-tapa'oraz choochi Thyatira ii:

“Dii wuru'u kuwaiz Tominkaru Dani di'iki'o, uruu tawuru'u pururu'ukappa'oraz uawun tikazi kawan, na'iki wizi'i'oraz ukidiba chipirari wizi'ii-kariwai kawan.

[†] 2:17 diza-kariwaiz manna: uruu kotua'oraz Tominkaru tauzon papaa-kinaa nii papidanannao, iḱoditan dono'oraz Egypt iki.

19 Ōaitapa ipai kanom usha'apaapanii. Ōaitapa pakawan utaapan umarainpaakan, umishidan ōgaru, ukamunan-kidaakan u'atiaka na'iki utuuda kasha'ora kida'o ubaiaapanii. Ōaitapa powa'a zii usha'apatan kaimana'o kiwiitapa'o ai.

20 “Mazan kaina'a ōkowaada'azon aimaakan u'ati aona'o ōnaudapan usha'apaapan: utaapada zii wuru'u zun Jezebel kakinaopan unao. Oroo, mariidapa'oraz pakowaadapan Tominkaru paradan ōpidanannao ati. Okakinaopan ōpoitorunao pana'iti'o karikaonan, odyuudan ida'an ūkiaapaakan madoronaa-daun, na'iki ūnikan wanyukunui taa-kariwaiz ba'oran tominkarunao ati.

21 Ōdyuudazoni'i naa otanawatinan pa'oiian ai, kotua'iki ōzaudapan, mazan aonaa omuuda'azon pakaduz.

22 “Ukau'an, ōkarinaadan nii oroo tuukii pabedin paawa'a, na'iki wuru'u ba'orantapainauz odau'u, ōbaiaapa-kidan nii ū'ati kaziwa'o tuukii, mazan ūmarina'atan an ipai wuru'u oii kida'oraz pasha'apaapan otuma, aona'o nii ūbaiaapanuzu.

23 Ōzowian nii kapam ipai da'anpainao okakinaori kida, pidannao aitapa kizi ipai choochi kida kawana'ati ōgaru wuru'u aitapa'oraz ipai pidannao nyukunuu na'iki ūdi'itinpan. Ōpataka'utan nii ipai pidannao wuru kida kawana'ati'i, oii kida'oraz ūsha'apatan.

24 “Mazan kaina'a ba'oran pidannao Thyatira ii, aonaa ūda'anpan wuru'u oia'oraz kakinaorii, uruu wuru'u aitapa-kida-kariwaiz pabi'i kida'o pidannao ati, ūdakotaniaz Satan kakinaori kida nii. Ōkian u'ati, aona'o nii ōtaan ba'oran kakinaorii u'ati,

25 mazan dadara'a naa pa'i uzaamatinapa umishidan di'iti atii ōkaawan.

26 “Kanom ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o, na'iki taapa'o ōdyuudanii usha'apatan atii amazada tokon di'iti, ōtaan nii u'ati ma'ozaka-karu ukazowautapa-kinnaa nii ipai amazada kawana'ati.

27 Na'iki ukazowautapan nii ūdyaun, ipai pama'ozakan ida'an, ukaraabi'ian ūdyaun na'apa aimaakan toma-kariwai kubai idi'o karaabi'ii-kaao kawan duuza'u, na'apa ōDaru taan kawan ōma'ozakan ōkazowautapa-kinnaa nii.

28 Na'iki ōtaan nii u'ati wizi chaapi'iki'oraz utukapauzo-kaoo.

29 “Puabatan an na'apam ōkian, ukau'an puabata'a naa na'apam Doronai kian choochinao ati!”

3

Kaarita choochi ati'o Sardis ia'oraz

1 Udauna'an ukian ō'ati, “Pusaada pukaaritan Angel ati wuru'u awunuu-tapa'oraz choochi Sardis ii:

“Dii wuru'u kuwaiz tawuru di'iki'ora'a kazowautapa'oraz 7 doronainao Tominkaru kanaapu iainaouz, na'iki zaamatapa'oraz 7 wizinao paka'u ida'a.

“Ōaitapa ipai kanom usha'apaapanii. Ōaitapa kakupa'o kawanu'o utukapa-kaoo padamata, umawakan pu'a'a naa.

2 Ukau'an upokoda'a naa, na'iki uma'ozakada'a naa wuru'u kaina'a sodi'oraz zii u'ida'a umawakan aia'a naa manawun. Usha'apanum kau'an ōaitapa usha'apatanii kidaz aona'o zii uturuan ōTominkarun ati.

3 Unyukunuitapa ukau'an na'apam da'i utominapa-kidauzo-kaoo uabatauzoniaz dau'u. Uizo'atizu, na'iki utanawatina'a naa u'oiian ai.

Umapokodakan an, ðwa'atin nii u'ida'ati koidimiki kawan, na'iki aona'o nii uaitapan na'apainim nii ðkaawan.

⁴ Mazan kaina'a masakauda'u pidannao ubii'i Sardis ii aona'o İkaniriban pakamichan. İchi'ikapan nii ðtuma, İkaiwadan nii baraka'o kamicha, usha'apanum kau'an kaiman İmashaapan uaiapa-kaowawana'ati.

⁵ Kanom ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o, kaiwada-kida-kaowawana'ati baraka'o kamicha, na'iki aona'o nii ðmainaabatan u'uu wuru di'iki'i kakupakaru kaaritannaaz;* ðkowaadan nii ðDarua na'iki Angelnao kanaapu'u, uruu ðda'anpiki.

⁶ "Puabatan an na'apam ðkian, ukau'an puabata'a naa na'apam Doronai kian choochinao ati!"

Kaarita choochi ati'o Philadelphia ia'oraz

⁷ Udauna'an ukian ð'ati, "Pusaada pukaaritan Angel ati wuru'u awunuu-tapa'oraz choochi Philadelphia ii:

"Dii wuru'u kuwaiz tawuru di'iki'ora'a kaimana'oraz na'iki mishi'oraz ukuwaa. Uruu wuru'u zaamatapa'oraz David keyan. Na'apainim uda'atan an paniinom, aonaa turuu pidan taratan; na'iki utaratan dono paniinom, aonaa turuu pidan da'atanuzu.

⁸ "Öaitapa ipai kanom usha'apaapanii. Utukapa! Kaina'a ðmuudan ukanaapu'u da'atinpa'o paniinom, aona'o turuu pidan taratan. Öaitapa kaina'a masakauda'u uma'ozakan na'iki upu'u zii mazan utaapan ðkakinaori na'iki aonaa umarina'atan ðgaru.

⁹ Na'iki utukapa, wunaou'u zaamatinpainaouz Satan di'iti, İnao maridininauzonao, taapinpa'azoinaouz kapam Jewnao nii, aonaa Jewnao mani İdyaun. Ödapadan nii İdyaun u'ida'ati İdawuka kizi u'ati ukanaapu İkinapu ukidiba dazaba'a, na'iki İaitapan nii ðmarainpan unao.

¹⁰ Utaapan idi ðkakinaori, utuudan ida'an ipai kasha'ora kida'o ubaiaapaniaz, ðkazannaatan nii unao kichana'iki-kii kida'o ai, kaawa'azo'oraz naa imi'i baara ati tiwaa-kidapa'azo'oraz naa ipai pidannao da'a'a imi'i baara'a.

¹¹ "Kadimana'o ni'i naa ðwa'atin. Dadara pa'i uzaamatapa kaina'a'oraz u'ida'a, aonaa utaapada'ana'a pidan koidapan u'ai wuru'u uwinipaz ðtaa'azooniaz.

¹² Kanom ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o ðtoman nii uruu na'apa ma'ozaka'o tooro kadishitapa'oraz Tominkaru Dupu ia'oraz kawan, aona'o nii na'apainim ukoditan unazo iki. Ösaadan nii umuna'a ðTominkarun uu, na'iki donoi ðTominkarun idiwauz uu, wuru'u pa'ina'oraz Jerusalem, wa'ati'o ni'oraz aokazi iki ðTominkarun di'iki. Ösaadan nii kapam umuna'a pa'ina'oraz ð'uu.

¹³ "Puabatan an na'apam ðkian, ukau'an puabata'a naa na'apam Doronai kian choochinao ati!"

Kaarita choochi ati'o

Laodicea ia'oraz

¹⁴ Udauna'an ukian ð'ati, "Pusaada pukaaritan Angel ati wuru'u awunuu-tapa'oraz choochi Laodicea ii:

"Dii wuru'u kuwaiz Amen† di'iki'oraz, uruu kaimana'o pidan, mishi'o ukuwaa Tominkaru daua'o, uruu ida'ana'o Tominkaru toman ipai aimakaan.

* **3:5** *kakupa-karu kaaritannaaz*: Tominkaru pidannao uu saada-kizinao, İmashaapan nii Tominkaru tuma karikaonan. † **3:14** *Amen*: Jesus dakotan paugaru 'Amen' nii.

15 “Ōaitapa ipai kanom usha'apaapanii. Ōaitapa aonaa uwadidin oo uwiichan. Ōaipan unao bauda'apa'o ida'a oo ba'oran di'ii mani padamata!

16 Mazan uwiichan idi masakauda'u sodi karikaonan, na'iki aonaa uwadidin oo uwiichan, ōporikadan nii unao ōdako nazo iki.

17 Usha'apanum kau'an ukian, ‘Ōgaru kasha'apauzi'o manawun, ipai kanom ōaiapanii kaina'a ō'ida'a, aona'a naa kanom ōaipan powa'a.’ Mazan aonaa uaitapan unao pataka'utinainao na'iki aonaa aimaakan nii u'ida'a, unao masha'apauzi'o, ishaawun na'iki makamichanu'o.

18 Ōkakinaotan unao ukau'an, utorii gold ō'ai kaimana'oraz naa usaabaa-kao tikazi idi, ukasha'apauz kizi. Utorii kapam baraka'o kamicha ukamichan nii, udiza kizi wuru'u kakiba'azonna'oraz umakamichanun. Utorii kapam kasarai uzichii-kinana nii uawun kida utukapa kizi kaiman.

19 “Ipai ōkakinaotan na'iki ōpataka'utan ōmarainapaniinao. Ōaipan idi ĭzo'atin ōparadan pa'an, ukau'an mishi'i naa pa'i umarina'ata u'oi'an.

20 Dii ōgaru'u, ōkadishitapan paniinom ida'a, ōdau-daupanuz; na'ia'oram pidan abatan an ōparadan na'iki da'ata'o paniinom, ōmorotan nii u'idi'iti na'iki ōaroopan nii utuma.

21 “Kanom ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o, ōtaapadan nii usakanatan ōtuma ōtaba ida'a, na'apa ōwazootan kawan oia'o na'iki ōsakanatan kawan ōDaru tuma utaba di'ii.

22 “Puabatan an na'apam ōkian, ukau'an puabata'a naa na'apam Doronai kian choochinao ati!”

4

Taain-karu Tominkaru ati aokazi ii aida-kida-kaō

1 Uruu dauna'an ōtukapa aokazi ii paniinom da'atinpa'o! Na'iki ōabatan tawuru'u kiwiini'oraz uparadauzon da'i ō'ati, diiwa'o kuwudii aran kawanu'oraz da'i uparadan. Ukian, “Puwa'ati da'ati'i, ōaida kizi pu'ati kanoma'o nii sha'apa diina'iti'i.”

2 Sariapa Tominkaru Doronaa kazowautan ōgaru. Ōtukapa aokazi ii umanawunu'oraz manawun tabai,* kaina'a pidan sakanatapan upaawa'a!†

3 Pidan sakanatapa'oraz upaawa'a aidinpan Kanada na'apa jasper na'iki carnelian kawan, na'iki kaina'a kiwari'†‡ awauta uawautapan wuru'u umanawunu'oraz manawun tabai, na'apa uaidinpan emerald kawan.§

4 Kaina'a ba'orainao, 24 manawun kida'o tabainao, awauta ĭawautapan wuru'u bauda'apa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai. Na'iki wuru ida'a'a umanawun kida'oraz tabainao, kaina'a 24 kazowautapainao* sakanatapan, ĭkaiwadapanii baraka'o kamicha kida, na'iki king kowam kida, gold idi'o utoma-kaō.

5 Na'iki umanawunu'oraz manawun tabai di'iki, toroanaru turuinan na'iki kan-kan-ki'a'o. Na'iki umanawunu'oraz manawun tabai kanaapu'u 7 lamp kida maodapan. ĭnao wuru'u 7 doronainao Tominkaru di'ikiinaouz.

6 Na'a kapam umanawunu'oraz manawun tabai kanaapu'u, paran kawanu'o, ikoda glass taidada, na'iki kanuunu'o crystal† kawan.

* 4:2 *umanawunu'oraz manawun tabai*: Tominkaru taba wuru'u, udakota-kaō 'throne' kii English ida'an. † 4:2 Wur'u pidan sakanatapa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai ida'a, uruu Tominkaru. Putukapa verse 11. ‡ 4:3 *kiwari'i*: oo kuwari'i; English ida'an udakota-kaō rainbow.

§ 4:3 *jasper, carnelian na'iki emerald*: kawinipinaa kida'o kuba, kanuunu'o, mazan wuza'o oo ko'ori'o kapam.

* 4:4 *kazowautapainao*: umanawuniinao, foomaannao kawanu'o. † 4:6 *crystal*: kawinipina'o kuba, kanuunu'o.

Na'iki awauta wuru'u umanawunu'oraz manawun tabai daba'a antanapu kida, kaina'a 4 kakupa'o aimakaanao kida, kaina'a iawun pananaa an kida, ikanaapu ikinapu na'iki i'barau ikinapu.

⁷ Bauda'apa aimakaan aidinpan na'apa lion‡ kawan; ba'oran aidinpan na'apa tapi'iza kazoti kawan; ba'oran aidinpan pidan awun baara kawan'u'o uawun baara; na'iki ba'oran aidinpan na'apa udaru'o kokoi zuutapa'o kawan.

⁸ Ipai wuru'u 4 kakupa'oraz aimakaan kida, kaina'a 6 ikutuba kida, ipai ikutuba ida'a kaina'a iawun kida upaawa iki na'iki uwaranu iki kida. Ipai kamoo na'iki maruta'o karikaonan ikunuitinauzon kaikapa'a: “Kaimana'o, kaimana'o, kaimana'o

Naobanai Tominkaru umanawunu'oraz, uruu na'auzoz amazada toma-ka'o ua'ii, atii kai, na'iki karikaonanu'o nii uma'an.”

⁹ Na'apainim 4 kakupa'oraz aimakaanoo kunuuan kunui kida, ikonaukii-kidan, na'iki ikowaadan pataapan uruu umanawunu'o nii. Na'iki kaiman ikian wuru' ati'i Sakanatapa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai ida'a, uruu wuru'u kakupa'oraz karikaonan na'iki karikaonan.

¹⁰ Uruu dono wuru'u 24 kazowautapainao, ipai iwashatinan wuru kanaapu'a'a sakanatapa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai ida'a, imanawuntapan uruu kakupa'oraz karikaonan na'iki karikaonan. Ipai itaan pakowam king kowam kaduz kida wuru kanaapu ati'i, umanawunu'oraz manawun tabai. Ikunuuu naa kaikapa'a:

¹¹ “WaNaobanaa Tominkaru!

Soo pugaru konaunama'o,
umanawunu'o,
na'iki ma'ozaka'o karikaonan,
usha'apanum kau'an putomanii
ipai aimakaan.

Puaipan ati'o itominan na'iki ikakupan.”

5

Kaznizo-dani zaamatan scroll† Tominkaru di'iki.*

¹ Uruu dauna'an otukapa wuru'u Sakanatapa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai ida'a, uzaamatapan scroll padiwa'ora antanpu'o paka'u idi. Ipai saada-kariwai kida kaina'a ubarau an na'iki unazo ikinapu, na'iki kaina'a 7 usakibadapa-kinoo kida umuna'an.

² Na'iki otukapa umanawunu'o Angel, na'iki obata ukian diiwa'o ida'an. “Kanom kaimana'o manawun, turua'o uso'otan wuru'u scroll sakibadapa-kinoo kidaz, na'iki uda'atanuzu?”

³ Mazan aonaa bauda'apa aokazi iki'o, oo imi'i baara iki'o, oo imi'i waranu iki'o turuan pada'atan scroll, oo tukapan unazo ia'o.

⁴ Uru'u naa ozaadan tuukii, usha'apanum kau'an aonaa kanom ikoda-ka'o kaimana'o nii turua'o uda'atan scroll, oo utukapan unazo ia'o saada-kariwai.

⁵ Upu'u bauda'apa kazowautapainao bii iki'o kian o'ati, “Mana'a puza-ada'ana'a. Putukapa! Wuruu dakota-kariwai umanawunu'o Lion nii, Judah takaan-daunuz, na'iki uruu kapam David takaan-daun, uruu wazoota'oraz oia'o, na'iki uruu uso'otan 7 sakibadapa-kariwai scroll di'iki, na'iki uda'atanuzu.”

‡ 4:7 lion: udaru'o baudokoru. * 5: Kaznizo-dani: Putukapa John 1:29 ida'a. † 5: scroll: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

6 Udauna'an òtukapa Kaznizo-dani kadishitapan maonapa umanawunu'oraz manawun tabai dazaba'a wunao sakodaitapaniaz 4 kakupa'o aimaakannao, na'iki kazowautapainao. Wuru'u Kaznizo-daniz zowiauzo-kariwai kawanu'o uaidinpan. Kaina'a 7 u'ozoo kida na'iki 7 uawun kida. Inao tawuru'u 7 doronainao Tominkaru di'ikiinaouz, dyuudauzo-kariwainaoz ipai amazada kawana'ati da'ati'i imi'i baara ati.

7 Kaznizo-dani makon uzaamatan scroll Sakanatapa'o umanawunu'oraz manawun tabai ida'a'o di'iki, udiwa'ora antanpu'o uka'u di'iki.

8 Uzaamatan dauna'ana'a naazu uru'u naa wuru'u 4 kakupa'oraz aimaakannao na'iki 24 kazowautapainao, ipai iwashatinan wuru kanaapu iti'i Kaznizo-daniz. Ipai izaamatapan shamoro[‡] kida na'iki boon kida gold idi'o utoma-ka'o paida'o shanaribai idi, uruu wuru'u Tominkaru pidanannao toriipan kidaz.

9 Udauna'an ikunuuan pa'ina'o kunui:
 “Pugaru kaimana'o,
 puturuuda mishi puzaamatan scroll,
 na'iki puso'otan usakibadapa-kinao kida.
 Usha'apanum kau'an pugaru
 zowiauzo-kariwai.
 Pumawakan ida'an,
 pukazannaatan pidannao Tominkaru ati
 ipai amazada kida di'iki,
 ipai wiizai kida di'iki,
 ipai bakadun kida iparadan,
 na'iki ipai pana'a kida'o pidannao.
 Aizii ipai itaainan Tominkaru ati.

10 Putoman İdyau Faadaanao nii pa'idiwaru,
 taainainao nii Tominkaru ati.
 Na'iki İnaou'u nii kazowautapa
 da'a'a imi'i baara'a.”

11 Uruu dauna'an koshan òawunuupan, òtukapa angelnao, iriba'o manawun İdyau aonaa İaita-ka'o kawana'ati, awauta İkadishitapan İzikonuitapan wuru'u umanawunu'oraz tabai, 4 kakupa'oraz aimaakannao na'iki wuru'u 24 kazowautapainao kidaz.

12 Na'iki òabata angelnao kunuipan naa diiwa'o ida'an. Kaikapa'a İkunuunu'u:
 “Wuru'u Kaznizo-dani zowiauzo-kariwaiz,
 kaimana'o uruu.
 Marii kizi mishi ukonaukii-kida-ka'o
 umanawunun idi,
 ukasha'apauzin idi,
 uaitapaaban idi, uma'ozakan idi,
 ukamarainapanun idi,
 ukanadan idi,
 na'iki turuu kizi kaiman
 kii-karu u'ati.”

13 Uruu dauna'an aka òabatan ipai aimaakan kida kunuipan, aokazi ia'o, imi'i baara'a'o, imi'i waranu ia'o na'iki paran baoko ia'o, na'iki ipai aimaakannao mashaapainao ipai amazada kawana'ati. Ipai İkunuipan kaikapa'a:

“Wuru' ati'i Sakanatapa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai ida'a,

‡ 5:8 shamoro: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

na'iki wuru ati'i Kaznizo-daniz.

Marii kizi turuu kaiman kii-karu i'ati, na'iki İmarainapa-kaos.

Marii kizi kakuwaapa-karu İmanawunun na'iki İma'ozakan dau'u, karikaonan na'iki karikaonan.”

14 Wuru'u 4 kakupa'oraz aimakannao kian “Amen!” Uru'u naa kazowau-tapainao washatina'akan naa paawun baara ukinapu imi'i baara iti, İtaainan naa Tominkaru ati na'iki Kaznizo-dani ati.

6

Kaznizo-dani so'otan sakibadapa-kariwai kida scroll di'iki

1 Öawunuutapan pu'u Kaznizo-dani so'otan kiwiitapa'o scroll* sakibadapa-kinao. Öabata bauda'apa, 4 kakupa'o aimakannao bii iki, parada-karu turuinan diiwa toroanaru kawan. Ükian, “Da'ati'i!”

2 Öawunuupa'akan, na'ii ötukapa baraka'o kawaro. Kaina'a zaidapa'o ubarau'u, kabairi'o, na'iki ötukapa kowamai taa-kaos u'ati, king kowam kaduz idi. Uruu umakon naa umizaataakapaanan, ipai uzowian mizaataakapainao patuma, ipai utarubanao kaakinpan u'ati, uruu ukau'an ma'ozaka'o nii manawun i'ai.

3 Uruu dauna'an Kaznizo-dani so'otan 2nd sakibadapa-kariwai scroll di'iki. Öabata koshan ba'oran kakupa'o aimakannao bii iki'o kian, “Da'ati'i!”

4 Ba'oran kawaro aidina'akan, wuza'o pa'an. Kaina'a zaidapa'o ubarau'u, taa-kaos ma'ozaka-kinai u'ati, umizaataaka-kida-kinai nii imi'i baara'a pidannao pa'atiaaka, na'apa'o ida'an kizi İmawakan. Uruu idi udaru'o marii taa-kaos u'ati, mizaataaka-kinai marii, dya'utama'o udabaazi kida dimanainpan.

5 Udauna'an Kaznizo-dani so'otan 3rd sakibadapa-kariwai scroll di'iki. Öabata koshan ba'oran kakupa'o aimakannao bii iki'o kian, “Da'ati'i!” Öawunuupan, na'ii ötukapa podidi'o kawaro. Kaina'a zaidapa'o ubarau'u, uzamatapa dya'utam kimisha'o aitaaribanaa paka'u ida'a.

6 Na'iki öabata parada-karu wunao bii iki'o kawanu'u 4 kakupa'o aimakannao. Kaikapa'a kii-karu'u: “Bauda'apa'o kamoo pidan kaudinan winipinaa ida'an turuu uTORIAN soo bauda'apa kilogram poroom, oo turuu uTORIAN soo idikinauda'u kilogram barley. Mazan aonaa pa'i pudokooda'ana'a olive oil na'iki wine winipinaa.”†

7 Udauna'an Kaznizo-dani so'otan 4th sakibadapa-kariwai scroll di'iki. Öabata koshan ba'oran kakupa'o aimakannao bii iki'o kian, “Da'ati'i!”

8 Öawunuupan, na'ii ötukapa kidai'o kawaro. Kaina'a zaidapa'o ubarau'u, u'uu Mawaka-karu, na'iki kaina'a Mawakainao Wiizi da'anpan uruu. İpai İnao ati ma'ozaka-karu taa-kaos İzowii-kinai nii 1/4 pidannao da'a'a imi'i baara'a. Wuru kida idi'o nii pidannao mawakanu'u: mizaataaka-karu idi, zamazi-karu idi, karinaa-karu bakadun kida rinai idi, na'iki kichana'iki-kii kida'o aimakannao zowian nii İdyaun.

9 Udauna'an Kaznizo-dani so'otan 5th sakibadapa-kariwai scroll di'iki, na'ii ötukapa altar dazaba'a, pidannao doronaa kida, zowiauzo-kariwainaoz İmishidan idi manawun Tominkaru Paradan na'iki İmamashaada'azookan idi pakakuwaapan udau'u.

10 Diiwa'o ida'an İkian, “Umanawunu'o Naobanai, kaimana'o na'iki mishi'o! Mana'a naa puzaudapa'ana'a powa'a! Kai'i naa pupataka'uta

* 6:1 scroll: kaarita katoridau'u upapidapa-kaos oo soolaa-kariwai madai kaiwauzo-kariwai saadapa-kizai nii. Panaadon da'i kaina'a usakibadapa-kinao kida, panaadon da'i bauda'apa oo iriba umuna an kida, maabaiba kawanu'o usakadan idi. † 6:6 Zamazi dono, kawinipinaa wanyukunui sellii-kaos.

wunaou'u imi'i baara ainaouz zowiauzonaouz waunao, pukaunaata'a naa waunao.”

¹¹ Uruu dauna'an ipai ikawana'ati baraka za'aba'i kida'o kamicha taa-kaao i'ati. Udauna'an idyuuda-kaao isookapa'anan masakauda'u, atii ba'oran mishidainao, kaudinainaoouz Jesus ati, zowii-kaao na'apa inao zowii-kaao kawan, iaita-kaao kawana'ati.

¹² Uruu dauna'an otukapa Kaznizo-dani so'otan 6th sakibadapa-kariwai scroll di'iki. Na'iki otukapa imi'i nakainan ma'ozaka'o ida'an, na'iki kamoo marutan podidi'o kamicha kawan, na'iki kauzu tukapa-kaao wuza na'apa izai kawan.

¹³ Wiizi kida waotan imi'i baara ati na'apa ma'ozaka'o awaru waota-kidan kawan pa'ishizo'o akai kida pakadunaa di'iki.

¹⁴ Aokazi papidinan na'apa scroll kawan, na'iki umainaabatan. Midukuo kida na'iki imi'i baara paran ii kida'o, ipai'o nii izikada-kaao pawiiizi iki kida.

¹⁵ Uruu idi ipai kingnao da'a'a imi'i baara'a, ipai kazowautapainao na'iki ipai soldyaanao zowaunaanao, na'iki kapuraataniinao na'iki ma'ozakainao na'iki ipai poitoruinao na'iki aonaa poitoruinao mani, ipai'o nii idizinan udaru'o kuba uun nazo ii kida na'iki kuba tuu'uz kida oroda an midukuo ii.

¹⁶ Diiwa'o ida'an ikian midukuo kida na'iki kuba kida ati, “Uwaota wa'ida'ati udiza kizi waunao Sakanatapa'o umanawunu'oraz manawun tabai ida'a'o ai, na'iki Kaznizo-dani pataka'utan ai waunao.

¹⁷ Uruu kichana'iki-kii kida'o pataka'utin-karu kamoo kaawan naa wuru'u: kanoma'o nii tuudazu?”

7

144,000 Israelitenao kainaabata-kaao Tominkaru ati

¹ Uruu dauna'an otukapa 4 angelnao kadishitapan 4 imi'i baara shakaru kida di'ii, izaamatan awaru kida, aonaa kizi awaru nii imi'i baara'a oo paran ii oo atamun baawu an.

² Udauna'an otukapa ba'oran angel wa'atin waoko iki, una'akapa kakupa'o Tominkaru kainaariba. Uparadan diiwa'o ida'an wunao ati'i 4 angelnao, utaan ma'ozaka-karu i'ati, ipataka'uu-kinaa nii imi'i baara na'iki paran.

³ Angel kian i'ati, “Aonaa zii ukaziwa'ana'a imi'i baara, paran oo atamun kida atii wakainaabatan dauna'an zii waTominkarun pidannao, itawu kida ida'a.”

⁴ Aizii wuru'u Tominkaru pidannao kainaabata-kariwainao pataawu kida ida'a kowaada-kaao o'ati iiriban 144,000. Inao wuru'u 12 Israel takaan-daunnao tonaazinaa bii iki'oraz izaamata-kaao.

⁵⁻⁸ 12,000 zaamata-kaao bauta'apa'o tonaazinaa kida di'iki, wunao kida di'iki'i: Judah, Reuben, Gad, Asher, Naphtali, Manasseh, Simeon, Levi, Issachar, Zebulun, Joseph, na'iki Benjamin di'iki.

Iriba'o pidannao baokopatinpan

⁹ Uruu dauna'an otukapa iriba'o manawun pidannao baokopatinpan aona'o turuu iaita-kaao! Kaawainao na'ati wa'atin ipai bakadun wiizai kida di'iki, na'iki ipai bakadun idokozu-daunnao tonaazinaa kida di'iki, na'iki ipai bakadun imada kida di'iki, na'iki ipai bakadun iparadan kida di'iki. Na'a ikadishitapan umanawunu'oraz manawun tabai na'iki Kaznizo-dani kanaapu'u. Ikaiwadapa dawuu za'aba'i kida'o kamicha baraka'o, na'iki izaamata pokoridi anaba kawan kida'o paka'u kida ida'a.

¹⁰ Diiwa'o ida'an ikian,

“Pugaru waTominkarun na'iki
Kaznizo-dani kazannaata'oraz waunao.

Pugaru sakanatapa'oraz umanawunu'o manawun tabai ida'a.”

¹¹ Ipai daunuuda'u angelnao kadishitan, awauta ĭzikonuitapan wuru'u umanawunu'oraz manawun tabai, ipai kazowautapainao, na'iki 4 kakupa'o aimaakannao. Uruu dauna'an ipai ĭwashatinan, ĭawun baara kida apowa iti wuru kanaapu ati'i umanawunu'oraz manawun tabai, na'iki ĭtaainan naa Tominkaru ati.

¹² ĭkian,

“Amen!

Marii kizi Tominkaru konaukii-kida-ka
umanawunun idi,
na'iki uaitapaaban idi,
na'iki ukaimanan idi;
marii kizi umarainapa-ka
unaobanain idi,
na'iki uma'ozakan idi
karikaonan na'iki karikaonan!
Amen!”

¹³ Udauna'an bauda'apa kazowautapainao bii iki'o pishaan oġaru. Ukian, “Kanom kaduznao wuru'u pidannaouz kaiwadapainaoz baraka'o kamicha za'aba'i kida? Na'iki'oram ĭwa'atin?”

¹⁴ “Ōnaobanaa, aonaa oaitapan, soo pugaru pa'an aitapa,” oġian u'ati.

Uruu dauna'an ukian o'ati, “Ipai wunaou'u dobatainao'u naa kichana'iki-kii kida'o aimaakan kida baiapa-kariwai. Ipai'ora'a naa ĭchikaan pakamichan za'aba'i kida baraka, Kaznizo-dani izain idi.

¹⁵ “Uruu idi ĭkadishitapan Tominkaru taba kanaapu'u kaudinainao nii u'ati uwiizi ii ipai kamoo na'iki maruta'o; na'iki wuru'u Sakanatapa'oraz umanawunu'o manawun tabai ida'a una'auzon ni'i naa ĭtuma utaapan ĭdyaun.

¹⁶ Aonaa na'apainim nii ĭzamaziizon oo ĭmaarakon, aonaa na'apainim nii ĭbaiaapan kamoo wiichan powa'a,

¹⁷ Usha'apanum kau'an, Kaznizo-dani mashaapa'oraz maonapa umanawunu'oraz manawun tabai dazaba'a, utaapan nii ĭdyaun na'apa kaznizo taapa-ka kawan, una'akan nii ĭdyaun nunudapa'o wunu di'iti, taa'oraz kakupa-kinai. Na'iki Tominkaru inoan nii kapam ĭawun uu kida ipai ĭawun iki.”

8

Kaznizo-dani so'otan 7th sakibadapa-kariwai scroll di'iki*

¹ Kaznizo-dani so'otan dono wuru'u 7th sakibadapa-kariwaiz scroll di'iki, sariapa amazada mashaadina'akan masha aokazi ii, ikoda mani pazikon an hour.

² Udauna'an oġtukapa 7 angelnao kadishitapan na'a Tominkaru kanaapu'u, na'iki taa-ka o ĭkawana'ati, bauda'apa kida kuwudii.

³ Ba'oran angel kaawan ukadishitan maonapa altar dazaba'a, uzaamatapanii shanaribai kinnaa gold idi'o utoma-ka. Diri'i kaduunu'o aimaakan

* 8: scroll: kaarita katoridau'u upapidapa-ka oo soolaa-kariwai madai kaiwauzo-kariwai saada-pa-kizai nii. Panaadon da'i kaina'a usakibadapa-kinao kida, panaadon da'i bauda'apa oo iriba umuna an kida, maabaiba kawanu'o usakadan idi.

kida taa-ka'o shanaribai nii u'ati, ukawaodan nii Tominkaru ati upidanannao toriinpan tuma, na'iki umuudan naazu altar, gold idi'oraz utoma-ka'o paawa ii, wuru'u umanawunu'oraz manawun tabai kanaapu ia'oraz.

⁴ Angel zaamatapaniaz shanaribai ka'awapa'o shan makon doko iti Tominkaru di'iti, Tominkaru pidanannao toriinpan kida tuma.

⁵ Uruu dauna'an angel paidadan shanaribai kinnaa wizi'i'o tikazi tiriizi idi altar paawa iki, udauna'an ukaboota'akan naazu imi'i baara iti, sariapa na'ii kan-kan-ka'o na'iki toroanaru turuinan, na'iki imi'i nakainan ma'ozaka'o ida'an.

7 kuwudiinao

⁶ Wuru'u 7 angelnao zaamatapainaoz pakawana'ati kuwudii kida minzi-
iwan naa ipoota'azon naa kidaz.

⁷ Kiwiitapa'o angel pootan pakuwuda, sariapa dadara kida'o wunu, kuba kawan, na'iki tikazi, izai tuma'o waotan imi'i baara ati. Uruu idi 1/3 imi'i baara ka'awan, na'iki ipai atamun na'iki pinidi na'a kida'o ka'awan.

⁸ Udauna'an ba'oran angel pootan pakuwuda, sariapa aimaakan udaru'o midukuo ka'awapa'o kawanu'u, kaboota-ka'o paran baoko iti. Uruu idi 1/3 paran baoko tanawatinan izai nii,

⁹ na'iki ipai mashaapainao na'a ubaoko'o mawakan, na'iki kanawa tuu'uz kida na'a'o, ipai imainaabata-ka'o.

¹⁰ Udauna'an 3rd angel pootan pakuwuda. Sariapa udaru'o na'iki kanada'o wizi waotan doko iki, wa'ozinao na'iki wunu nunudapan di'iti.

¹¹ Wizi uu "Kibia'o Manawun," uruu idi 1/3 ukibiidan wa'ozinao na'iki wunu nunudapa-kizi kida, na'iki iriba pidannao mawakan ituzan idi wuru'u wunu kibia'oraz manawun.

¹² Udauna'an 4th angel pootan pakuwuda. Sariapa 1/3 kamoo, kauzu, na'iki wiizinao zowita-ka'o, uruu idi 1/3 kida ikanadan makada-ka'o. Na'iki 1/3 bauda'apa kamoo ida'a, aonaa ukanadan; na'iki na'apa kapam 1/3 bauda'apa'o maruta'o ida'a, aonaa ukanadan.

¹³ Uruu dauna'an oawunuupan, otukapa udaru'o kokoi zuutapa'o doko ii. Ukian diiwa'o ida'an, "Kasha'ora'o nii! Kasha'ora'o nii! Kasha'ora'o nii manawun sha'apan ipai pidannao ati mashaapainaoz da'a'a imi'i baara'a, wuru poota-ka'o dono'o idikinauda'u'oraz kuwudiinao, idikinauda'u'o angelnao pootan ni'oraz!"

9

¹ Udauna'an 5th angel pootan pakuwuda, otukapa wizi waotauzoz doko iki imi'i baara ati, na'iki key taa-ka'o u'ati, ka'unaru aona'oraz utokon nii keyannaa.

² Wizi da'atan dono wuru'u ka'unaru aona'oraz utokon nii, kishana'o koditan bodo'okappan, na'apa tuubaru'o tikazi ka'awapa'o shan kawan. Uruu idi udikinidan kamoo, na'iki maruta utaapan amazada.

³ Aonaa masakauda'u mani manorunao koditan tikazi shan di'iki imi'i baara ati, na'iki ima'ozakan taa-ka'o na'apa kankoorun ma'ozakan kawan.

⁴ Aonaa itaapada-ka'o ikaziwan pinidi oo atamun kida oo sha'apa'oram paoriba, mazan turuu ikaziwan pidannao pa'an, aona'oraz Tominkaru kinaariba nii itawu kida ida'a.

⁵ Wuru'u manorunaouz aonaa itaapada-ka'o izowian pidannao sariapa, mazan ibaiatin-kidan nii idyaun baka'iauda'u kauzu. Wuru kaziwanu'u ichiianiaz na'apa kankoorun chini kawan.

⁶ Uruu dono pidannao aipan nii padamata pamawakan, mazan aona'o nii imawakan; iaipan pamawakan, mazan aonaa imawakan.

7 Wuru'u manorunaouz aidinpan na'apa kawaronao kawan minzii-wapa'oraz naa mizaataakapa-karu dau'ati; İzowau paawa'a kida kaina'a ikaiwadapan kowamai kawanu'o Gold idi'o utoma-ka'o, na'iki İawun baara kida aidinpan na'apa pidan awun baara kawan.

8 İzowaud kida dauwan na'apa zun zowaud kawan, İudako kida na'apa lion dako kida kawan.

9 Kaina'a İdokori'i dikiniribanaa kida chipirari idi'o kawanu'o, na'iki İkutuba aran kida tururukadappan na'apa tawuru kawanu'u iriba'oraz kawaronao kozootapainaoz chariot* kida mizaataakapa-kizai iti'o kawan.

10 Kaina'a İdyuo kida ida'a İchiimikitin-kinaa na'apa kankoorun kawan, na'iki uruu idi'o wuru'u İkaziwaanuz pidannao İbaiatin-kidan nii İdyau'n baka'iauda'u kauzu.

11 Kaina'a İnaobanaa king kazowautapa'o İdyau'n, Hebrew ida'an u'uu dakota-ka'o Abaddon, na'iki Greek ida'an u'uu dakota-ka'o Apollyon, ("Pataka'utauzo" kia'o wuru'u). Uruu angel awunuutapa'oraz ka'unaru aona'oraz utokon nii.

12 Wuru'u di'ora'a, kiwiitapa'o kasha'ora-karu baiaapa-kariwaiz kai-wainpa'aka'oraz naa shaabatapan naa wuru'u, kaina'iki dya'utama'a naa kasha'ora-karu kida kaiwainpa'o nii zii.

13 Uruu dauna'an 6th angel pootan pakuwuda. Őabata parada-karu wa'atin 4 altar shakuru kida di'iki, gold idi'oraz utoma-ka'o, Tominkaru kanaapu ia'oraz.

14 Parada-karu kian angel ati, "Pumuuda wuru'u 4 angelnao dodotapari-kariwainaoz udaru'o wa'ozı Euphrates dazaba ia'oraz!"

15 Uruu 4 angelnao taapa-ka'o minziwapa'a naa; wuru kamoo dau'ati'i aita-kariwaiz naa, uruu dono İzowian nii 1/3 pidannao.

16 Soldyaanao zaidapainaoz kawaronao, Őabata İdiri'in kowaada-ka'o 200,000,000 İdyau'n.

17 Kaikapa'o wuru'u Őtukapan kawaronao na'iki zaidapainaoz İbarau'u kida: wunaou'u zaidapainaoz, kaina'a ikaiwadapan padokori'i dikiniribanaa kida, İaidinpan wuza tikazi kawan, blue sapphire† kawan, na'iki yellow sulfur‡ kawan. Kawaronao zowau kida aidinpan na'apa lionnao zowau kawan kida, na'iki İdako kida di'iki kodita tikazi, kashana'o na'iki pizo-pizowa'o sulfur.

18 Na'iki 1/3 pidannao zowii-ka'o da'a'a imi'i baara'a, wuru idi'i idikin-auda'u'oraz pataka'utin-kinai kida: tikazi, kashana'o na'iki pizo-pizowa'o sulfur kodita'oraz kida kawaronao dako iki.

19 Wuru'u kawaronaoz İma'ozakan taa-ka'o uruu dono İdako na'iki İdyuo kida ida'a'o, uruu kida idi'o wuru'u İkaziwaanuz pidannao. İdyuo kida kazowau'o na'apa kowazaz zowau kawan.

20 Aizii ipai pidannao, aona'oraz İmawakan na'apain wuru idi'i kichana'iki-kii kida'oraz pataka'utin-kinai kida, pakawan aonaa İmarina'atan patomanii aimakaan kida. Aonaa İmashaadan patoriinpan oia'o doronainao ati, na'iki wunao ati'i İtomaniaz aimakaan kida gold İdi, wizi'i'o chipirari İdi, İsha'o chipirari İdi, kuba İdi na'iki atamun İdi, aona'oraz kanom İtukapan, İabatan oo aona'oraz İchi'ikan.

21 Na'iki aonaa İmarina'atan pazowiipan pairibannao, na'iki İsha'apaapan oia'o doronai İda'an aimakaan di'itinapa-kida'o pidannao, na'iki madoronaa-daun İkiaapaakan, na'iki İkoidimikin.

* 9:9 chariot: soldyaanao tararan † 9:17 sapphire: uruu konaunama'o kuba. ‡ 9:17 sulfur: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

10

*Angel na'iki duusodi'o scroll**

1 Uruu dauna'an otukapa ba'oran umanawunu'o angel wa'atin aokazi iki. Ukaiwadapanii kawanu'o isha'iz kamicha kaiwaadapa-kaao kawan. Na'a'o kapam kiwari'i uzowau paawa an, uawun baara Kanada'o na'apa kamoo kawan, na'iki utaba'u kida na'apa dokoa'o tikazi kida maodapan kawan ūaidinpan,

2 paka'u ida'a uzaamatapa duusodi'o scroll da'atinpa'o. Udauna'an umuudan padiwa'ora antanpu'o pakidiba paran paawa iti, na'iki umuudan pa'ashabaron antanpu'o pakidiba imi'i paawa iti.

3 Na'iki ukadakon diiwa'o ida'an na'apa lion kadakon kawan. Uruu dauna'an sariapa 7 toroanarunao dako'atinuzu, ōaitapa na'apa'oram wuru'u ūparadan kianuz.

4 Maonapa'ora'a naa ōsaadan padamata na'apam ikian kida, upu'u mazan ōabatan parada-karu kian aokazi iki ō'ati, "Pumashaapa zii! Mana'a pusaada'ana'a na'apam toroanarunao kian."

5 Uruu dauna'an umanawunu'oraz angel, kadishitapa'oraz paran paawa ii, na'iki imi'i paawa'a sawadan padiwa'ora antanpu'o paka'u aokazi iti.

6 Uaipan idi paparadan mishida-kaao, ukaiwaan Tominkaru uu, uruu karikaonanu'oraz ukakupan, toma'oraz aokazi na'iki ipai aimakannao unazoa'oraz, uruu toma'oraz imi'i baara na'iki ipai aimakannao unazoa'oraz, na'iki uruu toma'oraz paran na'iki ipai aimakannao ubaoko'ia'oraz. Angel kian, "Aona'o ni'i naa Tominkaru zaudapan powa'a!"

7 Mazan 7th angel pootan dono'o naa pakuwudu, umishian ni'i naa pasha'apata'azoonii, na'apa ukowaadauzon kawana'atizu kotua'a naa, uruu wuru'u kuwaiz, aona'oraz uaitapauzo-kaao, ukowaadauzioniaz papoitrunao, prophetnao ati."

8 Udauna'an ōabata parada-karu aokazi iki'o kian ō'ati koshan, "Pumako puzaamata'an wuru'u da'atinpa'oraz scroll, angel ka'u di'iki, kadishi-tapa'oraz paran paawa ii na'iki imi'i paawa'a."

9 Uruu idi ōmakon angel di'titi ōpishaan naa u'ai wuru'u duusodi'oraz scroll. Ukian ō'ati, "Puzaamatazu na'iki punika'a naazu. Pudako ii putiwaan niiz bishoo, mazan pudyokorautan dauna'an ukaawan nii putoba nazo iti katama'a naa."

10 Uruu idi ōzaamatan naa wuru'u duusodi'oraz scroll angel ka'u iki ōnikan naazu! Ōdako ida'a ōtiwaanuz bishoo, mazan ukaawan ōtoba nazoo iti, sariapa ukataman.

11 Udauna'an kii-karu ō'ati, "Pukowaada'ana'a naa koshan kanom Tominkaru aiapanii pasha'apatan ipai pidannao ati, bakadun kidaz ūwiizi, ūmada, ūparadan, na'iki ipai kingnao ati."

11

Dya'utama'o prophetnao Tominkaru dyuudanii

1 Uruu dauna'an aitaaribai atamun taa-kaao ō'ati na'iki kii-karu ō'ati, "Pumako puaita'an kizi na'apam Tominkaru Dupu na'iki altar udarun, na'iki puaita na'apauda'um kaina'a pidannao choochiipainao unazo ii.

2 Mazan aonaa puaita'ana'a na'apam Tominkaru Dupu panibazooti udarun, usha'apanum kau'an taa-kariwai'i naa wuru'u ba'oran pidannao

* 10: scroll: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

ati, aona'oraz Ìmishidan Tominkaru. Ìchi'ikaadanaan nii ipai donoi nazo an Tominkaru pidanannao mashaapa-kiziz, na'iki Ìpataka'utan niizu 42 kauzu.*

³ Na'iki òtaan nii ma'ozaka-karu dya'utama'o òprophetinnoo ati Ìkakuwaapakinanaa nii mishi'oraz òkuwaa dau'u, wuru dono'o 1,260 kamoo kidaz. Uruu dono Ìkaiwadan nii kamicha kasha'ora-karu daara Ìaida-kida-kinaa nii pakasha'oran pidannao oian dau'ati."

⁴ Wuru'u dya'utama'oraz Tominkaru prophetinnoo, Ìnao wuru'u dya'utama'oraz olive kadunaa kida ni'oraz,† na'iki dya'utama'oraz lamp saabatanapa-kizi kida ni'oraz kapam kadishitapa'oraz Naobanai kanaapu ii, uruu kazowautapa'oraz ipai amazada.

⁵ Na'ia'oram pidan tiwaan an pasha'apatan dikauda'o aimaakan Ìtuma, Ìkodita-kidan nii tikazi padako iki kida, uruu idi'o nii Ìzowian patarubanao. Ukau'an na'apa'o ida'ana'o nii pidan mawakan utiwaan an pasha'apatan dikauda'o aimaakan Ì'ati.

⁶ Kaina'a'o nii Ìma'ozakan taa-kao Ìmashaatapa-kinaa nii wunu ukaawan ai, wuru dono'o Ìkakuwaapatinanuz Tominkaru paradan dau'u. Kaina'a kapam Ìma'ozakan taa-kao Ìtanawata-kinaa nii wunu izai nii, na'iki turuu Ìsha'apatan bakadun pataka'utin-kinai kida imi'i baara'a na'apainim karikaonan paaipan kawana'ati.

⁷ Ìpaian dauna'an pakakuwaapan pidannao ati, wuru'u kichana'iki-kia'o pana'aokazi kodita'o ni'oraz imi'i waranu iki, mizaataakan nii Ìtuma, uzowian nii Ìdyaun mawaka.

⁸ Mawaka'o prophetnao na'ian nii mapudu'o dobaapa-kizai dunapo ii, umanawunu'oraz donoi nazo ii. Na'ia'o kapam Ìnaobanaa Jesus taukauzo-kao cross di'iti. Uruu wuru'u donoiz dakota-kariwaiz kapam Sodom oo Egypt nii, usha'apanum kau'an pidannao na'ii sannao mashaapan idi oii, na'apa Sodom oo Egypt Baara sannao kawan.

⁹ Pidannao ipai wiizai kida di'iki, bakadun Ìdokoza-daunnao kida di'iki, bakadun Ìparadan kida di'iki, na'iki ipai bakadun Ìmada di'iki, ipai'o nii Ìtukapan Prophetnao mawakinaouz washatinpan 3 1/2 kamoo, na'iki aonaa Ìaipan Ìdida-kao.

¹⁰ Tuukia'o nii pidannao konaukian Prophetnao mawakan idi, usha'apanum kau'an kiwiin Ìpataka'utin-kidauzon Ìdyaun tuukii manawun. Uruu idi Ìkonaukiitinan nii, Ìdyaundan nii aimaakan kida pa'atiaaka kida.

¹¹ Mazan 3 1/2 kamoo dauna'an, Tominkaru kakudan nii Ìdyaun powaa iti koshan, uruu idi Ìkadishitan, na'iki ipai tukapainao Ìdyaun tarian.

¹² Uruu dauna'an dya'utama'oraz Prophetnao abatan diiwa'o paradakaru aokazi iki'o kian Ì'ati, "Uwa'ati da'ati'ii!" kii. Ìmakon naa aokazi iti isha'iz ida'an, pidannao manaudapa-kainao Ìdyaun awunuutapan pu'u.

¹³ Sariapa imi'i nakainan ma'ozaka'o ida'an manawun, na'iki 1/10 kabaunnao tonnaa kaboobi'ii-kao. 7000 pidannao mawakan wuru idi'i imi'i nakainanuz, ba'orainao wa'akinainao aona'o Ìmawakan, tuukii Ìtarian, uruu idi Ìkian, "Tominkaru aokazi ia'o, pugaru ma'ozaka'o manawun."

¹⁴ Di'ora'a 2nd kasha'ora-karu kida, kaiwainpa'aka'oraz naa kida, shaabatapan naa wuru'u. Kaina'iki bauda'apa'a naa kasha'ora-karu, kadi mana'o ni'i naa ukaiwainpan di'ora'a kida dauna'an.

7th angel pootan pakuwuuda

¹⁵ Uruu dauna'an uru'u naa 7th angel pootan pakuwuuda, na'ii òabata diiwa'o ida'an parada-karu kida aokazi iki'o kian:

* **11:242 kauzu:** na'apa'o wuru kawanu'o verse 3 ida'a'oraz 1,260 kamoo kidaz, na'apa'o kapam wuru kawanu'o Revelation 12:14 ida'a'oraz 3 1/2 wunu kawan. † **11:4 Zechariah 4:3**

“Aizii di'ora'a dauna'an,
 soo wanaobanaa Tominkaru
 na'iki wuru'u uzaamataniaz Christ,
 kazowautapan ni'i naa ipai pidannao.
 Tominkaru kazowautapan nii karikaonan
 na'iki karikaonan!”

¹⁶ Sariapa 24 kazowautapainao sakanatapainaoz pataba kida ida'a Tominkaru kanaapu'u, ipai iwashatinan paawun baara ikinapa imi'i baara iti, itaainan naa u'ati.

¹⁷ Īkian:

“Wanaobanaa Tominkaru umanawunu'o,
 pugaru na'auzoz amazada
 toma-kao ua'ii,
 na'iki karikaonanu'o nii puna'an.

'Kaiman' wakian pu'ati,
 puaidan idi mishi'o puma'ozakan,
 na'iki pusakadani'i naa pukazowautapan!

¹⁸ Ipai mamishida-kainao to'oran tuukii pu'ati,
 kaawa'a naa aizii puto'oran kamoon,
 pubuupan mawakainao kamoon kaawan naa.

Kaawa'a naa kamoo pukawinipinaata-kinaa nii pupoitorunao,
 wuru'u prophetnaouz,
 na'iki ipai pupidanannao taapainaoz pugaru umanawunu'o nii,
 manawun-tinpainao na'iki pataka'utinainao.

Kaawa'a naa kamoo pumainaabatan
 ipai pidannao zowiainao
 ba'oran pidannao da'a'a imi'i baara'a.”

¹⁹ Uruu dauna'an aka Tominkaru Dapu aokazi ia'o da'atinan na'iki na'ii otupakan kaimana'oraz pakara Tominkaru paradan pakarannaaz. Udauna'an na'a kan-kan-kia'o, toroanaru turuinan, imi'i nakainan na'iki dadara tuu'uz kida'o wunu waotan.

12

*Zuna na'iki Dragon**

¹ Uruu dauna'an otukapa umanawunu'o di'itinapa-kinai aimakaan aidinan aokazi ii: Zuna kakamichantimpa'o kamoo idi, na'iki kauzu okidiba waranu'u, na'iki kaina'a okaiwadapan king kowam kaduz, upaawa'a kaina'a 12 wizinao.

² Kaudani'o wuru'u orooz, odani shakata'azon idi'i naa ozaadan na'iki okadakoinan ukaziwan idi.

³ Otupakan koshan ba'oran umanawunu'o di'itinapa-kinai aimakaan aokazi ii: na'ii otukapa udaru'o wuza'o Dragon, kaina'a'o 7 uzowau na'iki 10 u'ozoo kida, na'iki ipai uzowau kida kawana'ati kaina'a king kowam kaduz kida.

⁴ Padyuo idi uto'otan doko iki 1/3 wizinao, udauna'an ukabootan Īdyaun imi'i baara ati. Dragon kadishitan zun kanaapu'u, unika'azon odani, ushakatan dono.

⁵ Uru'u naa okaudanipa'akan naa daonaiora odani nii, uruu wuru'u kazowautapa'o ni'oraz ipai pidannao da'a'a imi'i baara'a, pama'ozakan ida'an. Mazan koraidaonaa na'aka-kao masha'apakiaka Tominkaru na'iki utaba di'iti.

* **12:** *Dragon:* uruu oia'o doronai zowaunaa, udakota-kao Satan.

⁶ Na'iki wuru'u zunaz, okidooapa'akan naa munapo pidan mashaapa-kizi ai, amazada iti, Tominkaru minziiwatanii di'iti, na'ii kaimana'o nii otaapa-kao 1,260 kamoo kawana'ati.†

⁷ Uruu dauna'an mizaataaka-karu aokazi ii. Michael, pa'angelinnao tuma mizaapan Dragon, na'iki Dragon pa'angelinnao tuma mizaapan powaa iti Michael.

⁸ Mazan winii-kao Dragon pa'angelinnao tuma, na'iki aonaa turuu imashaapan naa powa'a aokazi ii.

⁹ Uruu idi udaru'oraz Dragon na'iki uangelinnao kaboota-kaoa'a naa aokazi iki imi'i baara ati, uruu wuru'u dakota-kariwaiz kowazaz nii kotua'a naa, na'iki Devil oo Satan kii, uruu wuru'u sha'apata-kida'oraz oia'o pidanna'o ati umariidapan ida'an idyaun.

¹⁰ Sariapa obabatan aokazi ii parada-karu kian diiwa'o ida'an kaikapa'a: "Aizii waTominkarun kazannaatan papidannaonoo kamoon kaawan naa! Aizii uaidan pamanawunun pakazowautapan ida'an king kawan, na'iki Christ, uzaamataniaz naobanai nii aidan pamanawunun kapam utuma. Usha'apanun kau'an aona'o ni'i naa powa'a Satan kadishitan Tominkaru kanaapu ii, ukaboota-kao idi'i naa aokazi iki imi'i baara ati. Uruu wuru'u kowaadapauzoz da'i kiwiin Tominkaru ati kanom wa'inawuzunao na'iki wadadakoonao sha'apatanii oii kida'oraz aimakaan ipai kamoo na'iki maruta'o Tominkaru ati.

¹¹ Mazan wa'inawuzunao na'iki wadadakoonao winii Satan, Kaznizo-dani izain ida'an na'iki ikakuwaapan ida'an kaimana'o kuwai dau'u udaua'oraz, na'iki aonaa itarian pazowia'azoo-kao ai.

¹² Ukonaukii, unao mashaapainauz aokazi ii, mazan unao mashaapainao imi'i baara'a na'iki paran baoko ii, ubaiapan nii kasha'ora-karu tuukii, Satan kaawan idi'i naa unao ida'ati. To'ora uruu, uaitapan idi aona'a naa amazada turuuan usha'apata-kida-kinaa nii oia'o."

¹³ Dragon aitapan idi'i naa pakaboota-kao imi'i baara ati, uru'u naa udawatan zun shakata-kida'oraz da'i daonaiora.

¹⁴ Mazan dya'utam udaru'o kokoi kutuba kawan kida'o taa-kao o'ati, ozuuta-kinaa nii pawiiizi iti amazada iti munapo'o pidan mashaapa-kizi ai. Na'ii kaimana'o nii otaapa-kao Dragon ai 3 1/2 wunu kawana'ati.‡

¹⁵ Uruu dauna'an Dragon kodita-kidan wunu padako iki, kadimana'o ushootan wa'ozi kawan zun dawu'ati uaipan wunu na'akan oroo munapo.

¹⁶ Mazan imi'i kaminka'uta wuru'u zunaz, uda'atinan ida'an utoman ka'unaru, uruu idi ipai wunu morotan ushaawata.

¹⁷ Uruu idi Dragon to'oran zun ati na'iki umakon umizaataaka'anan ba'oran odainao tuma mishidainauz Tominkaru paradan na'iki taapainauz Jesus kuwaa.

¹⁸ Udauna'an Dragon kadishitan paran danoma ii.

13

Dya'utam pana'aokazinao

¹ Udauna'an otukapa bauda'apa kichana'iki-kia'o pana'aokazi koditan paran baoko iki. Kaina'a 10 u'ozoo na'iki 7 uzowau; ipai u'ozoo kida kawana'ati kaina'a king kowam kaduz kida, na'iki ipai uzowau kida kawana'ati kaina'a uuai saadinpan dakoopa'o Tominkaru.

† 12:6 Putukapa footnote Revelation 11:2 saada-kao 1,260 kamoo daua'oraz. ‡ 12:14 Putukapa footnote Revelation 11:2 saada-kao, 3 1/2 wunu daua'oraz.

² Wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi aidinpan na'apa baudokoru kitannaaru kawan, ukidiba kida udaru na'apa bear* kidiba kida kawan, na'iki udako na'apa lion dako kawan. Dragon taan naa wuru'u kichana'iki-kia'o pana'aokazi ati pataba na'iki pama'ozakan na'apa kizi ukazowautapan paugaru kawan kapam.

³ Bauda'apa kichana'iki-kia'o pana'aokazi zowau, tuukia'o uzowiauzo-kaao, mazan manaka'a naa powaa itiz. Uruu idi ipai pidannao imi'i baara ainaouz tuukii id'iitinpan, na'iki ida'anan naa wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi.

⁴ Ipai pidannao taapan umanawunu'o nii wuru'u Dragon, utaan idi pama'ozakan kichana'iki-kia'o pana'aokazi ati. Na'iki umanawun nii kapam itaapan kichana'iki-kia'o pana'aokazi. Īkian, "Aonaa kanom ma'ozaka'o nii uruu kawan. Kanom ka'iita pawiniinuz, pamizaataakan ida'an utuma?"

⁵ Uruu dauna'an wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi ma'ozakan taa-kaao u'atadinapa-kinaa nii na'iki na'apa'o kida ida'an udakoopan Tominkaru. Ukazowautapan taa-kaao 42 kauzu.

⁶ Udakoopan Tominkaru, u'uu, umashaapa-kizi na'iki ipai mashaapainao aokazi ii.

⁷ Taapada-kaao umizaapan Tominkaru pidannao na'iki uwinii idyaun pama'ozakan ida'an. Na'iki taapada-kaao ukazowautapan ipai pidannao, ipai bakadun kidaz idokozu-daunnao kida, ĩwiizi, ĩparadan na'iki ĩmada.

⁸ Ipai pidannao taapan umanawunu'o nii wuru'u kichana'iki-kia'o pana'aokazi. ĩnao wuru'u pidannao aona'oraz ĩ'uu kida saadinpan kakupa-karu kaaritannaa† ida'a amazada toma-kaao ua'ii. Wuru'u kaaritaz zowiauzo-kariwai Kaznizo-dani kaaritan wuru'u.

⁹ Puabatan an na'apam okian, ukau'an puabata'a naa kaiwuru'u parada-karuz.

¹⁰ Na'ia'oram pidan aiapa-kariwai utaraa-kaao, mishi'o nii utaraa-kaao; na'ia'oram pidan aiapa-kariwai uzowii-kaao marii idi, mishi'o nii uzowii-kaao marii idi. Ukau'an marii kizi Tominkaru pidannao tuudan papataka'uta-kaao na'iki marii kizi pakawan ĩmishidapan uruu.

¹¹ Uruu dauna'an otukapa ba'oran kichana'iki-kia'o pana'aokazi koditan imi'i ka'azo iki. Kaina'a dya'utam u'ozoo kaznizo dani kawan, na'iki uparadan na'apa Dragon paradauzon kawan.

¹² Na'iki na'apa koshan uma'ozakan kiwiitapa'o kichana'iki-kia'o pana'aokazi kawan na'iki na'apa usha'apatan aimaakan kida uaipan kawana'ati. Uruu idi uduyudan ipai imi'i baara anainao pidannao taapan umanawunu'o nii wuru'u kiwiitapa'oraz kichana'iki-kia'o pana'aokazi, kakuda'oraz naa pazowii-kaao dauna'an tuukii.

¹³ Na'iki uaidan umanawun kida'o aimaakan di'itinapa-kida'o pidannao atii uwaota-kida zii tikazi aokazi iki imi'i baara ati ipai ĩawunuutapan pu'u.

¹⁴ Na'iki ipai upozawata-kidan pidannao mashaapainaoz imi'i baara'a uaidan ida'an wuru'u umanawun kida'oraz aimaakan, kiwiitapa'oraz kichana'iki-kia'o pana'aokazi awunuutapan pu'u. Na'iki uduyudan itoman aimaakan na'apa'o kiwiitapa'oraz kichana'iki-kia'o pana'aokazi kawan uaidinpan, uruu tawuru'u zowiauzo-kariwaiz tuukii, na'iki kakuda'oraz naa powaa iti.

* **13:2** bear: udaru'o na'iki to'ora'o. Ukaiwaanii pabazi za'aba'i kida pazowii-kinaa nii aimaakan. Kaina'a udikin Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † **13:8** kakupa-karu kaaritannaa: Tominkaru pidannao uu saada-kizinao, ĩmashaapan nii Tominkaru tuma karikaonan.

¹⁵ Udauna'an uma'ozakan taa-ka'o unizoin-kidan wuru'u toma-kariwaiz aimakaan, na'iki turuu kizi uparadan kapam. Uruu idi uduyudan ipai pidannao aona'oraz İdawukan pa'ati zowii-ka'o.

¹⁶ Tuukii kichana'iki-kia'o pana'aokazi[‡] dyuudan ipai pidannao, pataka'utinainao na'iki manawun-tinpainao, kapuraatanu'o na'iki mapuraatanu'o, poitorui na'iki aonaa poitorui mani kainaabata-kidinan padiwa'ora antanpu'o paka'u kida ida'a oo pataawu kida ida'a.

¹⁷ Na'iki aonaa turuu pidan toriinan oo selliipan sha'apauzii, kinaaribai aonaan an u'ida'a, uruu wuru'u kiwiini'oraz kichana'iki-kia'o pana'aokazi uuaz, na'iki uruu wuru'u u'uu aitaapa-kinaoaz.

¹⁸ Da'a'a uaiapa aitapaaba-karu, kanom aitapaaba'o marii kizi uaitapan kichana'iki-kia'o pana'aokazi uu aitaaribanaa, usha'apanum kau'an uruu kainaabata'oraz pidan uu kapam, wuru'u 666 kia'oraz.

14

Kaznizo-dani na'iki pidannao ukazannaataniinao

¹ Uruu dauna'an ðawunuupan koshan ðtukapa Kaznizo-dani kadishitapan Zion naawa'a, na'iki kaina'a utuma 144,000 pidannao, İnao wuru'u kaina'a'oraz u'uu na'iki udaru uu saadinpan İtawu kida ida'a.

² Na'iki ðabatata parada-karu aokazi iki'o na'apa tozowan shaokodappan kawanu'o, na'iki toroanaru turuinan kawanu'o. Wuru'u ðabataniaz taupatinainao kawanu'o shamoro* kida ida'an.

³ Uruu 144,000 pidannao kunuuan naa pa'ina'o kunui umanawunu'oraz manawun tabai kanaapu'u, na'iki 4 kakupa'o aimakannao kanaapu'u, na'iki 24 kazowautapainao kanaapu'u. Aonaa turuu ba'oran pidannao kunuuan wuru'u kunuiz, soo wuru'u 144,000 pidannao pa'an, İnao wuru'u Tominkaru kazannaataniinaouz.

⁴ İnao wuru'u aona'oraz na'apainim İkiitauzon zun, uruu idi kaiman İtaapan pananaa. İnao wuru'u da'ana'oraz Kaznizo-dani umakon dono na'itim karikaonan. İnao wuru'u kiwiitapa'oraz İkazannaata-ka'o imi'i baara'a, İnao taa-kariwaiz Tominkaru na'iki Kaznizo-dani ati.

⁵ Aonaa na'apainim İmariidinauzon, na'iki aonaa İsha'apatauzon oia'o.

İdikinauda'u'o angelnao

⁶ Uruu dauna'an ðtukapan bauda'apa angel zuutapan doko ii, ukowaada'azon Kaimana'o Kuwai karikaonanu'oraz umishiin Tominkaru di'iki'o ipai pidannao ati, mashaapainaoz ipai amazada kawana'ati kida da'a'a imi'i baara'a, bakadun kidaz İwiizi, İdokokunnao, İparadan, na'iki İmada.

⁷ Ukian dıiwa'o ida'an, "Utaapa'a naa Tominkaru umanawunu'o nii na'iki ukonaukii-kida'a naa uruu." Kaawa'a naa kamoo aita-kariwaiz, ubuuapakinaa nii ipai pidannao da'a'a imi'i baara'a. Utaapa'a naa Tominkaru umanawunu'o nii, uruu wuru'u toma'oraz aokazi, imi'i baara, paran na'iki wunu nunudapa kida'oraz.

⁸ Udauna'an 2nd angel aidinan kiwiitapa'oraz angel dawu'ati. Ukian, "Mainaabata-kaoa'a naa! Mainaabata-kaoa'a naa Babylon umanawunu'oraz donoi. Babylon sha'apatani madorona-daun kida'oraz oia'o, ipai owaota-kidan ba'oran wizainao kida da'a'a imi'i baara'a, otaan kawanu'o wine İtuzan nii, uruu wuru'u ma'ozaka'oraz wine okiapa-kidinanuz madorona-daun. Ona'apan idi'o Tominkaru pataka'utan oroo."

[‡] 13:16 kichana'iki-kia'o pana'aokazi: uruu kowaada-kariwaiz verse 11 di'ii.

Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

* 14:2 shamoro:

⁹ Uruu dauna'an òtukapa 3rd angel aidinan kiwiitapainao dawu'ati. Ukian diiwa'o ida'an, "Ipai pidannao taapainao kichana'iki-kia'o pana'aokazi patominkarun nii, na'iki toma-kariwai uruu kawanu'oraz, na'iki ipai kaina'a'o ukainariba kida itawu kida ida'a oo ìdiwa'ora antanpu'o ìka'u kida ida'a,

¹⁰ ipai'o nii kapam ituzan wine wuru'u Tominkaru to'oranuz. Uruu ma'ozaka'oraz manawun wine Tominkaru shootan ni'oraz pato'oran koo-ponnaa nazo iti ituzan nii. Di'ora'a pidannao pataka'uta-kaou'o nii ìdyaun, ka'awapa'o sulfur† idi, angelnao na'iki Kaznizo-dani awunuutapan pu'u.

¹¹ Wuru'u tikaziz pataka'uta'o ni'oraz ìdyaun, ushan bodo'okapan nii karikaonan na'iki karikaonan, aonaa na'apainim nii ìbaiatinan shaabatan. Ìnao wuru'u taapainao kichana'iki-kia'o pana'aokazi patominkarun nii na'iki toma-kariwai uruu kawan, na'iki kaina'a'oraz ukainaribanaa u'uuaz ìida'a."

¹² Ukau'an marii kizi Tominkaru pidannao ma'ozakadinan ìtuuda kizi papataka'uta-kaou. Pakawan kizi ìizo'atin Tominkaru kakinaori kida na'iki ìda'anan Jesus pamishidan tuma.

¹³ Uruu dauna'an òabatan aokazi iki'o parada-karu kian, "Pusaada di'ora'a: Wunaou'u mishidainaoz Naobanai Jesus, konaukia'o nii ìdyaun imawakan an di'ora'a dauna'ana'a." Udauna'an Kaimana'o Doronaa kian, "Mishi'o wuru'u. Ìsookapan ni'i naa dadara kida'o pakaudin-kizi ai, ipai aimakaan kaiman kida'oraz Isha'apatan aitapa-kida-kaou nii."

Kasaba'uapa-karu paoribai aka imi'i baara'a

¹⁴ Udauna'an òawunuupan òtukapa baraka'o isha'iz. Kaina'a pidan kawanu'o sakanatapan isha'iz paawa'a. Kaina'a king kowam kaduz gold idi'o utoma-kaou uzowau paawa'a, na'iki kaina'a uzaamatapan dimana'o soopara paka'u ida'a. ¹⁵ Uruu dauna'an ba'oran angel koditan Tominkaru Dapu aokazi ia'o di'iki. Diiwa'o ida'an ukian wuru ati'i sakanatapa'oraz isha'iz paawa ia'o ati, "Aizii pusa'uka'a naa paoribai kadunaa kida pusooparan idi, ipai paoribai aka kida da'a'a imi'i baara'a'oraz dyuua'a naa kidaz, kaawa'a naa kamoo turuu kizi'i naa ìkasaba'uu-kaou!"

¹⁶ Udauna'an wuru'u sakanatapa'oraz isha'iz paawa'a kaudina'akan naa pasooparan ida'an. Ipai ubaokopatan paoribai aka da'a'a imi'i baara'a.

¹⁷ Uruu dauna'an òtukapa ba'oran angel koditan Tominkaru Dapu aokazi ia'oraz di'iki, kaina'a u'ida'a dimana'o soopara kapam.

¹⁸ Na'a'o ba'oran angel, ukoditan altar dazaba iki, uruu wuru'u taapa'oraz tikazi. Ukian diiwa'o ida'an angel zaamatapa'oraz dimana'o soopara ati, "Pukaiwa'a naa pusooparan, pudukuta'a naa grape kida pakadunaa kida di'iki da'a'a imi'i baara'a, usha'apanum kau'an ozoka'a naa grape kida."

¹⁹ Uru'u naa ukaudina'akan naa pasooparan ida'an imi'i baara'a, ipai udukutan grape kida pakadunaa kida di'iki. Udauna'an umuudan naa kidaz grape dakazaa-kizinao nazo iti,‡ uruu wuru'u Tominkaru to'oranuz.

²⁰ Grape kida dakazaa-kaou na'iki u'uu sararoo-kaou paniba ia'o wiizai ai. Grape uu sararoo-kaou dono'o naa, izai kodita na'iki, ushootan wa'ozi kawan, umakon munapo 200 miles mani, na'iki baka'iauda'u feet mani ukaanan.

15

Angelnao na'iki dawu'itiini'o pataka'utin-kinai kida

† 14:10 sulfur: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii. ‡ 14:19 Kuba ìda'a'o ka'unaru kichada-kaou udaru'o, udakota-kaou 'winepress' kii.

¹Uruu dauna'an otukapa ba'oran umanawunu'o di'itinapa-kinai aimaakan aokazi ii. 7 angelnao zaamatapan 7 pataka'utin-kinai kida, uruu ikaduzunnaa. Ikaiwainan dauna'an kida aona'o ni'i naa Tominkaru to'oran powa'a.

²Udauna'an otukapa paran, glass taidada tikazi tuma'o kawanu'o. Na'iki na'a udazaba'a otukapa kapam taonawu'u winiainauz da'i kichana'iki-kii kida'o pana'aokazi, imadawuka'azookan ida'an toma-kariwai uruu kawanu'o ati na'iki aona'o itaapadan pakainaabata-ka'o ukainariba idi uruu wuru'u u'uu aitaaribanaaz kapam. Na'iki Izaamatapanii shamoro* kida, Tominkaru taaniaz i'ati.

³Na'iki ikunuuun naa Moses kunu, Tominkaru pitoruz, na'iki Kaznizodani kunu kapam wuru'u. Kaikapa'a ikunuuuanzu'u:

“Naobanai Tominkaru pugaru umanawunu'o,
pusha'apata umanawun kida'o
aimaakan
di'itinapa-kinai kida.

Pugaru King nii ipai wiizai kida ati,
ipai wuru kida'a pusha'apatanii kidaz
ipai ukaimanan na'iki umishiin.

⁴Kanom aona'o nii utarian pu'ai, Naobanai.
Ipai pidannao kowaadan nii pugaru umanawunu'o.
Pugaru puba'oran kaimana'o.

Ipai pidannao ipai wiizai kida di'iki
wa'atin nii pu'ida'ati,
idawuka'anan pu'ati.

Usha'apanum kau'an ipai kanom pusha'apatanii kida,
ipai usakitapan na'iki umishiin.”

⁵Uruu dauna'an otukapa Tominkaru Dapu aokazi ia'o, Tabernacle† dan.†

⁶Wuru'u 7 angelnao zaamatapainauz 7 pataka'utin-kinai kida koditan Tominkaru Dapu nazo iki, ikaiwadapanii maniriba'o kamicha wizi'i kida'o, na'iki ikaiwadapanii zadawii kawanu'o gold idi'o utoma-ka'o, didimai kaiwada-ka'o kawanu'o padokori'i kida paawa an.

⁷Uruu dauna'an buda'apa, 4 kakupa'o aimaakannao bii iki'o, taan 7 angelnao ati, 7 boon kida gold idi'o itoma-ka'o paida kida'o Tominkaru to'oran idi, uruu mashaapa'oraz karikaonan na'iki karikaonan.

⁸Sariapa Tominkaru Dapu nazoo kashana'akan tuukii, Tominkaru umanawunun na'iki uma'ozakan na'an idi'i naa, aonaa turuu pidan morotan unazo iti, atii 7 pataka'utin-kinai kida ipain, wuru'u 7 angelnao zaamatapaniaz kida.

16

7 boonnao paida kida'o Tominkaru to'oran idi

¹Uruu dauna'an obatan diiwa'o parada-karu Tominkaru Dapu'u iki'o kian 7 angelnao ati, “Umako ushoota'ana'a naa wuru'u 7 boon zo'o kida'oraz Tominkaru to'oranuz, imi'i baara iti.”

²Kiwitapa'o angel makon ushootan naa paboonan wazoo imi'i baara iti. Sariapa kachama'idiikia'o kaziwa'o kabisho-karu kaawan wunao ida'ati'i, kaina'oraz kichana'iki-kia'o pana'aokazi, kainariba kida i'ida'a, na'iki dawukainauz toma-kariwai uruu kawanu'o ati.

* **15:2 shamoro:** Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † **15:5 Tabernacle:** Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

3 Udauna'an 2nd Angel shootan paboonan wazoo paran baoko iti. Sariapa wunu tanawatinan mawaka'o pidan izain kawan uaidinpan, na'iki ipai aimakaanao mashaapa'o paran baoko'o mawakan.

4 Udauna'an 3rd Angel shootan paboonan wazoo wa'ozinao na'iki wunu nunudapainao kida di'iti, ipai itanawatinan izai nii.

5 Ōabata Angel taapa'oraz wunu kian,
 “Pugaru kaimana'o Tominkaru,
 pugaru na'aunuz amazada toma-ka'o ua'ii,
 na'iki karikaonanu'o nii puna'an.

Sakitapa'o mishi wuru'u
 pupataka'utanuz pidannao kaikapa'a.

6 Īnao wuru'u zowia'oraz pupidanannao
 na'iki puprophetinnao,
 uruu idi'o ukau'an putuza-kidan izai ĩ'ati ĩwinipinaa nii.”

7 Uruu dauna'an ōabata parada-karu altar di'iki'o kian.

“Oo Naobanai Tominkaru,
 pugaru mishi umanawunu'o nii manawun,
 sakitapa na'iki kaiman pusha'apatan aimakaan
 pupataka'utanuz ĩdyaun.”

8 Udauna'an 4th angel shootan paboonan wazoo kamoo di'iti, kamoo wiichan, wiicha manawun uwiichauzon ai, ukawaodan ipai pidannao pawichan idi.

9 Ipai pidannao kawaoda-kariwainao uwiichan idi, oiaiman kida ĩparadan Tominkaru ati, utaapadan idi wuru kida sha'apanu'u pataka'utin-kinai kidaz. Upu'u mazan aonaa ĩtanawatinan pa'oian ai, na'iki aonaa ĩdakotan Tominkaru umanawunu'o nii.

10 Udauna'an 5th angel shootan paboonan wazoo kichana'iki-kia'o pana'aokazi taba paawa iti, ipai amazada marutan ukazowautapa-kizi ii, na'iki ipai upidanannao kuzowan paninoba kida, ĩbaiaapan idi kaziwa'o kabisho-karu.

11 Oiaiman kida ĩparadan Tominkaru aokazi ia'o dau'an, pamada kida kabishon na'iki ukaziwan idi tuukii manawun. Upu'u aonaa ĩkasha'oran na'iki aonaa ĩtanawatinan Tominkaru di'iti pa'oian kida ai.

12 Udauna'an 6th angel shootan paboonan wazoo udaru'o wa'ozi Euphrates iti, sariapa wa'ozi maaran arada, kingnao pasoldyaannao tuma, wa'ati-kizi nii waoko iki.

13 Udauna'an ōtukapa ĩdikinauda'u oia'o doronainao, kibaronao kawanu'o ĩaidinpan kida, bauda'apa koditan Dragon dako iki, ba'oran koditan kichana'iki-kia'o pana'aokazi dako iki, na'iki ba'oran koditan mariidinauzo prophet dako iki.

14 Wuru'u oia'o doronainaoz kaina'a'o ĩma'ozakan taa-ka'o ĩsha'apata-kinaa nii umanawun kida'o aimakaan. Īmakon nii ipai kingnao kawana'ati imi'i baara ainaouz ĩbaokopata'azon ĩdyaun mizaataaka'o nii Tominkaru umanawunu'o tuma, ukamoon kaawan dono. Na'apaini'o nii Tominkaru winian ĩdyaun tuukii.

15 Jesus kian, “Puabata! Ōwa'atin nii koidimiki kaawan kawan, konaukia'o nii pidan mashaapa'oraz pokodapa na'iki taapa'oraz pakamichan minzi-wapa'a naa, aonaa kizi uchi'ika'anpan makamichan-daun, udauna'an uba'azootinan pidannao ati.”

16 Udauna'an oia'o doronainao baokopatan ipai kingnao amazada ida'ati dakota-kariwaiz Hebrew ida'an Armageddon kii.

¹⁷ Udauna'an 7th angel shootan paboonan wazoo doko iti. Diiwa'o ida'an parada-karu koditan umanawunu'oraz manawun tabai di'iki, Tominkaru Dapu'u ia'o di'iki. Ukian, "Aizii ipai'i naazu."

¹⁸ Sariapa kan-kan-kia'o na'iki toroanaru turuinan, na'iki imi'i baara nakainan ma'ozaka'o ida'an manawun. Aonaa na'apainim imi'i baara nakainauzon ma'ozaka'a naa manawun di'ora'a kawanu'u, kiwiini'o pidannao toma-kao di'iki'o ai.

¹⁹ Imi'i nakainan idi manawunu'oraz donoi Babylon tada'okan idik-inauda'u, na'iki uruu idi kapam ipai ba'oran donoinao imi'i baara'a'oraz mainaabatanan. Aonaa Tominkaru manyukunuutan Babylon, uruu idi utuza-kidan naa ipai wine wuru'u pato'oranuz pakoopon zo'iki o'ati.

²⁰ Ipai imi'i baara paran ii kida'o mainaabatanan, na'iki ipai midukuo kida mainaabatanan kapam.

²¹ Dadara tu'uz kida'o wunu kuba kawan, waotan imi'i baara ati pidannao paawa ati kida, ikimishan kida 100 pounds. Tominkaru pataka'utan idi pidannao tuukii, wuru idi'i uwaota-kidanz dadara tuu'uz kida'oraz wunu ipaawa ati, tuukii idakooutapan uruu.

17

Donoi zun kawanu'o ikoda'o puraata pananaa ida'an

¹ Udauna'an bauda'apa angel, 7 angelnao bii iki'o kaawan o'ida'ati, Inao tawuru'u zaamatapauzonaouz 7 boon kida paida'oraz da'i pataka'utin-kinai kida idi, na'iki ukian o'ati, "Da'ati'i, oaida-kida kizi pu'ati na'apam nii Tominkaru pataka'utan wuru'u umanawun-tinpa'oraz zun ikoda'oraz puraata pananaa ida'an. Oroo wuru'u umanawunu'oraz donoi mashaapa'oraz maonapa iriba'o wa'ozinao dazaba'a.

² Ipai kingnao, imi'i baara ainao, iriba Isha'apatan oia'o ikaapan ida'an oro, na'iki ipai pidannao imi'i baara ainao po'idin otaanii wine idi, uruu wuru kawanu'orazu'u okiaapa-kidinan madoronaa-daun i'ati."

³ Tominkaru Doronaa kazowautan idi o'garu, angel na'aka'akan naa o'garu amazada mapidantaka'o di'iti. Na'ii otukapan zun sakanatapan wuza'o kichana'iki-kia'o pana'aokazi paawa'a, na'iki kaina'a saadinpa'o uuai kida ipai umada ida'an dakoopa'o Tominkaru. Wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi kaina'a 7 uzowau na'iki 10 u'ozoo.

⁴ Wuru'u zunaz okaiwaadapanii kamicha kida wuza za'o na'iki wuza'o, na'iki okonaunamadan pakamichan, na'iki pamada gold idi'o utoma-kao kida idi, kawinipina'o kuba kida pabi'inaaka'o itaan kida idi, na'iki pearls* kida idi. Paka'u ida'a ozaamatapan koopo gold idi'o utoma-kao, paida'o wine idi, uruu wuru'u kachama'idiikii kida'oraz osha'apatan kida okiaapa-kidiniz pabi'inaaka'o daonaioranao ati.

⁵ Kaina'a otawu ida'a uuai saadinpan aona'o uaitapa-kao. Kaikapa'ora'a: "Manawunu'o donoi Babylon, pugaru selliipauzonoa pananaa, na'iki sha'apaapainao oia'o tuukii manawun daro, da'a'a imi'i baara'a."

⁶ Na'iki otukapa opo'idin Tominkaru pidannao izain idi, na'iki wunao izain idi'i zowiauzo-kariwainaoz pamishidan idi Jesus.

Otukapan idi osha'apatan aimaakan kaikapa'a, tuukii o'di'itinpan.

⁷ Angel kian o'ati, "Kanom nii pudi'itinpan tuukii? Okowaadan nii pu'ati aona'oraz uaitapauzo-kao wuru dau'a'a zunaz na'iki wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi ozaidapaniaz, uruu wuru'u kaina'oraz 7 uzowau na'iki 10 u'ozoo.

* **17:4 pearls:** kawinipina'o kashoro kida.

⁸Wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi putukapaniaz kakupauz da'izu kiwiin, mazan aizii aona'a naa ukakupan, maonapa'o ni'i naa ukoditan ka'unaru aona'oraz utokon nii nazo iki upataka'uta-kidina'anan naa. Kaina'a pidannao mashaapainao da'a'a imi'i baara'a, aona'o i'uu kida saadinpan kakupa-karu kaaritananaa* ida'a amazada toma-kao ua'ii, tuukia'o nii idi'tinpan wuru dau'a'a kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi, ukakupauzon idi da'i kiwiin, aizii aona'a naa ukakupan, mazan uwa'atin nii powaa ati koshan.

⁹“Da'a'a uaiapanii aitapaaba-karu. Wuru'u 7 kichana'iki-kia'o pana'aokazi zowau, 7 naawaz wuru'u. Inao paawa'a kida'a wuru'u zun sakanatapanuz. Inao 7 kingnao kapam:

¹⁰baka'iauda'u idyaun mawaka'a naa, bauta'apa kaina'a ukazowautapan kai, ba'oran kaini'iki'o nii zii uwa'atin. Ukaawan dono aona'o nii ukazowautapan kotua'iki.

¹¹Wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi kakupa'oraz da'i kiwiin, aizii aona'a naa ukakupan, uruu kapam wuru'u 8th king ni'oraz. Uking-tinpan nii itamau, uruu 7 kingnao bii iki'o kapam. Uruu dauna'an upataka'uta-kao ni'i naa.

¹²“Wuru'u putukapaniaz 10 u'ozoo, inao wuru'u 10 kingnaouz, aona'oraz zii ikazowautapan, mazan ima'ozakan taa-kao dono'o naa, ikazowautapan nii masakauda'u karikaonan, kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi tuma.

¹³Ipai'o nii ibauda'apatan padi'tinpan, itaan nii baokopa pama'ozakan na'iki pakazowautapan kichana'iki-kia'o pana'aokazi ati.

¹⁴Baokopa'o nii kingnao na'iki kichana'iki-kia'o pana'aokazi mizaapan Kaznizo-dani, mazan Kaznizo-dani na'iki udapadaniinao, uwidauniinao, na'iki uda'angepikinao mishidainaouz uruu, winian nii idyaun, usha'apanum kau'an uruu ma'ozaka'o Naobanai nii ipai ba'oran naobanainao ai, na'iki umanawunu'o king nii ipai ba'oran kingnao ai.”

¹⁵Angel kian o'ati kapam, “Wuru'u iriba'o wa'ozinao, zun sellipauzoz pananaa sakanatapa kiziz, inao wuru'u pidannao, mashaapa'oraz ipai amazada kawana'ati da'a'a imi'i baara'a.

¹⁶Wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi na'iki 10 ozoi kida putukapaniaz, to'ora-kizaitapan nii wuru'u zun sellipauzoz pananaa. Ipai'o nii i'zaamatan osha'apauz kida na'iki i'wa'akan niizo makamichan-daun, na'iki inikan nii odunaa na'iki ikawaodan nii oroo tikazi idi.

¹⁷Tominkaru taan nii i'ati idi'tinapa-kinanao nii isha'apata kizi uaiapanii, uruu idi baokopa itaan pama'ozakan kichana'iki-kia'o pana'aokazi ati ukazowautapa-kinanao nii, atii Tominkaru paradan mishiinan.

¹⁸Wuru'u zunaz putukapaniaz, oroo wuru'u udaru'oraz donoi kazowautapa'oraz ipai kingnao imi'i baara'a.”

18

Umanawunu'oraz donoi Babylon mainaabata-kao

¹Kiwiini'o aimakaan kida sha'apan dauna'an, na'a otupakan ba'oran umanawunu'o angel wa'atin aokazi iki koshan, na'iki ukanadan, kanadapan ipai amazada.

²Ukian diiwa'o ida'an “Mainaabata-kaoa'a naa, mainaabata-kaoa'a naa wuru'u umanawunu'oraz donoi Babylon. Mazan aizii oia'o doronainao na'iki kotu'uznao, aona'oraz inikauzo-kao mashaapan ni'i naa na'ii.

† 17:8 kakupa-karu kaaritananaa: Tominkaru pidannao uu saada-kizinao, imashaapan nii Tominkaru tuma karikaonan.

³ Babylon dakota-kariwaiz zun nii, taan wine ipai pidannao tuzan nii, uruu wuru'u ma'ozaka'oraz wine, okiaapa-kidinanuz madoronaa-daun i'ati. Ipai kingnao imi'i baara ainao sha'apatan oia'o i'ba'orantapan ida'an odau'u. Na'iki ipai selliiipauzonao pasha'apauz kida da'a'a imi'i baara'a, ipai ikapuraatan-dinan powa'a zii otoriiipauzon idi da'i iriba kawinipinaa kida'o aimaakan i'ai."

⁴ Uruu dauna'an obabatan ba'oran parada-karu aokazi iki'o kian, "Ukodita'a naa o'ai, opidanannao, mana'a utompa'ana'a oia'o okawan, aonaa kizi Tominkaru pataka'utan unao oroo kawan.

⁵ O'oian kida kasaba'uka-kao doko'o atii kaawa aokazi iti, aonaa Tominkaru manyukunuutan wuru'u oii kida'oraz osha'apatan.

⁶ Utaapa'a naa oroo na'apa otaapauzon kawan unao. Utaa'a naa uwini-pinaa nii o'ati, powa'a zii manawun upataka'uta oroo, opataka'utauzon ai unao. Upaidada okoopon riwunii idi powa'a'oraz zii uma'ozakan otomanii ai.

⁷ Marii kizi ubaiaapa-kidan o'ati tuukii kaziwa'o na'iki kasha'ora-karu, wuru wadaun ni'i na'a o'atadapanuz pakasha'apauzin. Okian padau'an, 'Ogaru Queen, osakanatapan otaba ida'a, aonaa na'apainim nii okasha'orauzon, zun kasha'oran kawan mawaka'oraz naa odaiaru.'

⁸ Ukau'an bauda'apa kamo'o nii Tominkaru pataka'utan oroo, di'ora'a pataka'utin-karu kida idi'i: mawaka-karu, kasha'ora-karu na'iki zamazi-karu kidaz. Na'iki kawaoda-kao nii oroo tikazi idi, usha'apanum kau'an Tominkaru umanawunu'oraz papataka'utan nii oroo paaipan kawana'ati."

⁹ Ipai kingnao imi'i baara'o, kiaapainauz oroo na'iki kaiwainao osha'apauz, ipai'o nii i'zaadan na'iki ikasha'oran odau'ati, itukapan dono tikazi shan bodo'okapan kawaodapa'oraz oroo.

¹⁰ Ikadishitapan nii munapo donoi ai itarian idi, aonaa i'baiaapa'azon kaziwa'o wuru'u obaiaapaniaz. I'kian nii, "Kasha'ora'o manawun! Kasha'ora'o manawun sha'apan pu'ati, pugaru umanawunu'o donoi. Masha'apakia'o Tominkaru pataka'uta'akan pugaru."

¹¹ Pidannao imi'i baara ainao toriiipauzonao na'iki selliiipauzonaouz sha'apauzii, tuukia'o nii i'zaadan Babylon dau'ati, usha'apanum kau'an aona'a naa kanom toria'o nii i'sha'apauz kida powa'a.

¹² Aonaa kanom torian naa i'sha'apauz kida powa'a, wuru'u gold, silver, kawinipinaa kida'o kuba kida, pearls.* Na'iki aonaa kanom torian kawinipinaa kida'o kamicha mada, wuzuzo'o na'iki wuzo kida'o, na'iki silk idi'o kamicha mada toma-kao. Na'iki aonaa kanom torian aimaakan kida toma-kariwaiz kaduunu'o udamainan atamun idi, ipai aimaakan toma-kariwaiz ivory† idi, kawinipina'o atamun kida idi, chipirari kida idi, na'iki marble‡ idi.

¹³ Na'iki aonaa kanom torian cinnamon, spice, incense, myrrh na'iki frankincense, ipai wuru kida'a kawinipina'o kaduunuribai toma-kariwai oil nii na'iki paodaa nii. Na'iki aonaa kanom torian wine na'iki olive oil, poroom aka boodinpa'o na'iki aona'o zii uboodinpan. Na'iki aonaa kanom torian tapi'iza kida na'iki kaznizonao, kawaro kida na'iki itararannaa kida, na'iki isellii kapam pidannao poitoruinoo nii, mazan aizii aona'a naa kanom torian i'ai kidaz.

¹⁴ Pidannao selliiipauzonaouz pasha'apauz kian nii o'ati, "Ipai aimaakan kida puaiapaniaz tuukii pu'ati mainaabatina'a naa, na'iki ipai puwazi-

* **18:12 pearls:** kawinipina'o kashoro kida. † **18:12 ivory:** aimaakan toma-kariwaiz elephant dako za'aba'i kida di'iki. ‡ **18:12 marble:** kawinipina'o kuba.

waan kawinipina'o na'iki umanawun kida'o pusha'apauz. Na'iki aonaa na'apainim nii pukasha'apauzin na'apa'o aimaakan kida idi powa'a."

¹⁵ Wuru'u pidannao selliipauzonaouz da'i pasha'apauz, kapuraatan-dinan İsellipauzon idi da'i pasha'apauz kida donoi ii, ipai'o nii İkadishitapan munapo donoi ai aonaa İbaiaapa'azon wuru'u obaiaapaniaz. Tuukia'o nii İzaadan,

¹⁶ na'iki İkian, "Kasha'ora'o manawun! Kasha'ora'o manawun sha'apan pu'ati umanawunu'o donoi, konaunam kida'o kamicha kida pukaiwaadapauzon wuza za'o na'iki wuza'o, pukonaunamadan pakamichan, na'iki pumada gold idi'o utoma-ka'o kida idi, kawinipina'o kuba kida idi pabi'inaaka'oraz İtaan kida, na'iki pearls.

¹⁷ Na'iki masha'apakiaka puwaziwaan ipai wuru kida'a pukapuraatan-din-kinaa kidaz."

Ipai na'akapainao udaru kida'o kanawa, na'iki wa'atiinao İnazo'o kida, kaudinainao kanawa kida ida'a na'iki ipai baokoinao pidannao ikoda'o papuraatan soo paselliipan ida'an pasha'apauz kida kanawa ida'an ipai wiizai kida kawana'ati, ipai İkadishitapan munapo donoi ai.

¹⁸ Na'iki İzaadan nii İtukapan dono tikazi shan bodo'okapan kawao-dapa'oraz oroo. İkian nii, "Aonaa ba'oran donoi umanawunu'o nii wuru kawanu'o."

¹⁹ İmuudan imi'i unuba kida pazowau paawa iti kida İaida-kinaa nii na'apam pakasha'oran tuukii manawun. Tuukia'o nii İzaadan, na'iki İkian nii, "Kasha'ora'o manawun! Kasha'ora'o manawun sha'apan pu'ati'i umanawunu'o donoi. Ipai kakanawaniinao udaru'o kanawa kida idi chi'ikapauzonaouz ipai wiizai kawana'ati selliipauzo oo toriipauzonaouz sha'apauzii kida, ipai İkapuraatan-dinan otoriipauzon idi İsha'apauz kida okapuraatanun idi manawun. Na'iki masha'apakiaka owaziwaan ipai pasha'apauz kida."

²⁰ Ukonaukii ipai mashaapainao aokazi ii, Tominkaru pataka'utan idi'i naa Babylon. Ukonaukii Tominkaru pidanannao na'iki apostlenao na'iki prophetnao, Tominkaru pataka'utan idi'i naa oroo, aimaakan osha'apatanii kidaz unao ati'o wadaun ni'i naa.

²¹ Udauna'an umanawunu'o angel zaamatan udaru'o kuba na'iki uk-abootanuzu paran baoko iti. Ukian, "Kaikapa'o nii umanawunu'oraz donoi Babylon kaboota-ka'o ma'ozaka'o ida'an na'iki aonaa na'apainim nii otukapauzo-ka'o powa'a.

²² Aonaa na'apainim nii shamoro aran kida abata-ka'o, na'iki aonaa pidannao kunuutinauzonao abata-ka'o, na'iki aonaa tauapatinauzonaouz da'i flute na'iki trumpet kida ida'an abata-ka'o punazo ii powa'a. Aona'o nii kaudinauzonao nii punazo ii, na'iki aona'o nii poroom aka booda-kariwai nii punazo ii.

²³ Aonaa na'apainim nii lamp kanadapan tukapa-ka'o punazo ii, aonaa na'apainim nii mazidainao paradan abata-ka'o punazo ii powa'a. Pup-ıdanannao selliipauzonao sha'apauzii kida umanawunu'o nii İtaapınpan da'a'a imi'i baara'a, na'iki İsha'apata oia'o doronai ida'an umanawun kida'o aimaakan kida di'itinapa-kida'o pidannao, na'apa'o ida'an İmariidapan İdyaun."

²⁴ Babylon pataka'uta-ka'o Tominkaru prophetinnao na'iki upidanannao na'iki ipai zowiau-zo-kariwainao imi'i baara'a izain ikoda-ka'o idi'o na'ii.

1 Ipai wuru kida sha'apan dauna'ana'a, ðabata iriba'o pidannao paradan kawanu'o aokazi ii. Diiwa'o ida'an ïkian, "Wakonaukii-kida waTominkarun! Uruu kazannaatin-kinai, umanawunu'o na'iki ma'ozaka'o.

2 Sakitapa'o na'iki kaimana'o wuru'u usha'apataniaz, upataka'utanuz umanawun-tinpauzoz zun, selliipauzoz pananaa. Osha'apata-kidan ida'an oia'o ipai pidannao ati da'a'a imi'i baara'a, Tominkaru pataka'utan oroo, ozowiauzon idi'o upoitorunao."

3 Powa'a koshan iriba'oraz pidannao aokazi ia'o kian, "Wakonaukii-kida waTominkarun! Tikazi kawaodapa'oraz oroo, ushan bodo'okapan nii karikaonan na'iki karikaonan, aonaa na'apainim nii umashaadan."

4 Sariapa 24 kazowautapainao na'iki 4 kakupa'o aimaakannaouz kida,* ipai iwashatinan paawun baara ikinapu, ïtaainan naa Tominkaru ati, sakanatapa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai ida'a ati. ïkian "Amen! Wakonaukii-kida waTominkarun!"

Kaznizo-dani mazidan daua'o

5 Udauna'an parada-karu kian umanawunu'oraz manawun tabai di'iki, "Ukonaukii-kida waTominkarun, ipai unao upoitorunao, pataka'utina'o na'iki manawun-tinpa'o, taapainaoz Tominkaru umanawunu'o nii."

6 Udauna'an ðabatan iriba'o kawanu'o pidannao kadakoinpan, na'apa tozowan shaokodappan kawanu'o, na'iki toroanaru turuinan kawanu'o. ïkian, "Wakonaukii-kida Tominkaru, usha'apanum kau'an uruu wanaobanaa, umanawunu'o King.

7 Wakonaukii tuukii, wakonaukii-kida Tominkaru umanawunun, Kaznizo-dani mazidan kameron kaawan naa, na'iki udaiaro ni'o minziwapa'a naa oroo.

8 Taa-ka'o o'ati maniriba'o wizi'i'o kawinipina'o kamicha okaiwadan nii." (Wuru'u kawinipina'oraz kamicha, uruu wuru'u kaiman kida'oraz Tominkaru pidanannao sha'apatanii kida.)

9 Udauna'an angel kian ð'ati, "Pusaada di'ora'a: konaukia'o nii wunaou'u dapada-kariwainaoz mazida'o Kaznizo-dani aroapa-kizi ati." Powa'a zii angel kian, "Di'ora'a mishi'o kuwai Tominkaru di'iki'o."

10 Õwashatina'akan naa ukanaapu'u ukidiba dazaba'a ðawun baara ikinapu, ðtaapa'azon naa uruu umanawunu'o nii, mazan upu'u ukian ð'ati, "Mana'a pusha'apata'ana'a na'apa'o, ðgaru Tominkaru poitoru kapam, na'apa pugaru na'iki pumin-mishidannao kawan, ïnao wuru'u kowaada-pauzoz pamishidan Jesus, ukau'an soo Tominkaru pa'an turuu putaapan umanawunu'o nii." Wuru'u kuwai Jesus kainaabataniaz, mishi'o pa'an, uruu wuru'u ma'ozakada'oraz pidannao, ïkakuwaapan dono Tominkaru paradan dau'u.

Baraka'o kawaro na'iki zaidapa'oraz ubarau'u

11 Uruu dauna'an ðtukapa aokazi da'atinan, kaina'a baraka'o kawaro na'ii, na'iki kaina'a zaidapa'o ubarau'u udakota-ka'o "Kaimana'o pidan, mishi'o ukuwaa Tominkaru daua'o." Sakitapa'o wuru'u upataka'utanuz pidannao pa'oi'an dikin ii, na'iki umizaataakanuz patarubanao tuma.

12 Uawun kida kanadan na'apa tikazi pururu'ukappan kawan, na'iki ukaiwadapanii iriba king kowam kaduz kida pazowau paawa'a. Kaina'a u'uu saadinpan unanaa ida'a, mazan soo uruu pa'an aitapa na'apa'oram wuru'u saada-kariwaiz.

13 Dawuu za'aba'i'o kamicha ukaiwadapanii izaita'o, na'iki u'uu "Tominkaru paradan," kii.

* 19:4 Putukapa wuru'u aimaakannao kida dau'u Revelation 4:6-8 ida'a.

14 Iriba soldyaanao aokazi ikiinao makon udawu'ati, Izaidapanii baraka'o kawaro kida na'iki ikaiwadapanii baraka'o maniriba'o kamicha kida.

15 Dimana'o marii dya'utama'o udabaazi kida dimanainpan kodita'akan udako nazo iki, uruu ida'ana'o nii uwinian ipai wiizainao kida. Ukazowautapan nii idyaun pama'ozakan ida'an, na'iki udakazaan nii idyaun grape kawan, grape uu sararoo-kizinao ii, uruu wuru'u umanawunu'oraz Tominkaru to'oranuz.

16 Ukamichan za'aba'i ida'a, uokoba pa'inamun, kaina'a u'uu saadinpan. "Uruu umanawunu'o King ipai ba'oran kingnao ai, na'iki ma'ozaka'o Naobanai ipai ba'oran naobanainao ai."

17 Udauna'an otukapan bauda'apa angel kadishitapan kamoo paawa ii. Diiwa'o ida'an ukadakon kotu'uznao ati, zuutapainaoz doko ii aka, ukian, "Uwa'ati da'ati'i, ubaokopatin kizi aroapa-kizai ida'ati, Tominkaru taan ni'oraz ida'ati.

18 Uwa'ati da'ati'i, unika'an kizi wunao dunaa kida'a: kingnao, soldyaanao na'iki izowaunaanao na'iki wunao dunaa kida'a kawaronao na'iki Izaidapikinao, na'iki ipai bakadun kida pidannao dunaa, wuru'u poitoruinao na'iki ba'orainao aonaa poitoruinao mani, umanawun-tinpa'o na'iki pataka'utina'o."

19 Uruu dauna'an otukapa kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi na'iki ipai kingnao imi'i baara ainaouz na'iki ipai isoldyaanna baokopatinan, imizaataaka'azon wuru tuma'a zaidapa'oraz baraka'o kawaro na'iki usoldyaanna tuma.

20 Mazan zaamata-ka'o wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi, baokopa mariidinauzo prophet tuma, uruu wuru'u aida-kida'oraz umanawun kida'o aimakaan, kichana'iki-kia'o pana'aokazi aipan kawana'ati, uaidan idi na'apa kida'o aimakaan pidannao mishida uruu, inao wuru'u kaina'oraz kichana'iki-kia'o pana'aokazi kinaariba kida itawu kida ida'a na'iki inao dawuka'oraz toma-kariwai aimakaan uruu kawanu'o ati. Wurru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi na'iki mariidinauzo prophet, ipai dya'utam ikaboota-ka'o kakupa, Tuubaru'o Tikazi wu'iti, ka'awapa'oraz sulfur† tuma.

21 Wurru'u zaidapa'oraz baraka'o kawaro kaiwaan marii kodita'oraz padako iki, dya'utama'oraz udabaazi kida dimanainpan, pazowii-kinan nii ipai isoldyaanna, na'iki ipai kotu'uznao nikan mawakainao dunaa atii abaapa kida idyaun.

20

1,000 wunu

1 Uruu dauna'an otukapa angel wa'atin aokazi iki, uzaamatapanii key ka'unaru aona'oraz utokon nii keyanna, na'iki toromaro'o chain.

2 Uma'ozakan idi uzaamatan wuru'u dragonuz, uruu tawuru'u kotua'oraz kowazaz dakota-kariwaiz Devil oo Satan kii, udauna'an udo'ota'akan naa uruu chain idi, umashaapan nii na'apa 1,000 wunu kawana'ati.

3 Udauna'an angel kabootan uruu ka'unaru aona'oraz utokon nii nazo iti, dauna'an utarata'akan naaz na'iki udadarada'akan naaz, uruu aonaa kizi powa'a Satan sha'apata-kidan oia'o ipai pidannao ati umariidapan ida'an idyaun atii 1,000 wunu ipain. Uruu dauna'an umuuda-ka'o nii masakauda'u karikaonan.

4 Udauna'an otukapa tabai kida, na'iki pidannao sakanatapainaoz ipaawa'a kida kaina'a ima'ozakan taa-ka'o ikazowautapa-kinan nii. Na'iki

† 19:20 sulfur: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinan di'ii.

ōtukapa kapam wunao doronaa kida'a dukuta-kariwainauz īkanau kida, īkakuwaapatinauzon idi Jesus na'iki Tominkaru paradan dau'u. Īnao wuru'u aona'oraz īkodoru'ukan kichana'iki-kia'o pana'aokazi ati, na'iki toma-kariwai aimaakan uruu kawana'ati, na'iki aonaa itaapadan pakainaabata-kaō ukainariba idi pataawu oo paka'u kida ida'a. Ipai'o nii īkakudan powa'a iti koshan na'iki īkazowautapan nii 1,000 wunu Christ tuma.

⁵ Di'ora'a kiwiitapa'o kadishita-karu powa'a iti mawaka-karu di'iki wuru'u. (Baokoinao mawakainao aona'o īkadishitan uruu dono, diina'iti'o nii zii pa'an īkadishitanu'u 1,000 wunu ipain an.)

⁶ Konaukia'o nii manawun wunau'u kadishitainauz kiwiitapa'o kadishita-karu ida'a, aona'o nii ībaiaapan pataka'utin-karu wuru'u baiaapa-kariwai ni'oraz u'itamautan mawaka-karu di'ia'oraz. Mazan īkaudinān nii faadaanao ni'i naa Tominkaru na'iki Christ ati, na'iki īkazowautapan nii utuma 1,000 wunu kawana'ati.

Satan winii-kaō daua'o

⁷ Aizii 1,000 wunu kida ipain dauna'an, Satan kodita-kida-kaō nii pataratapa-kizinao iki.

⁸ Umakon nii ipai wiizai kida kawana'ati, usha'apata-kidan nii oia'o umariidapan ida'an ipai pidannao, mashaapainauz da'a'a imi'i baara'a, īnao wuru'u wiizai kida dakota-kariwainauz Gog na'iki Magog kii. Satan kasaba'ukan nii ipai īdyaun mizaataaka-kizai ati. Iriba'o nii manawun īdyaun, na'apa kaatu diri'in paran danoma ana'o kawan.

⁹ Īmakoodanan ipai amazada kawana'ati da'a'a imi'i baara'a, na'iki awauta īmashaapan īzikonuitapan wuru'u Tominkaru pidannao mashaapa-kiziz donoī, umarainpaniaz. Mazan tikazi waotan aokazi iki ipai ukawaodan īdyaun.

¹⁰ Udauna'an wuru'u Satan mariidapauzō īdyaun, ukaboota-kaō'a naa Tuubaru'o Tikazi wu'iti, ka'awapa'oraz pizo-pizowa'o sulfur tuma. Na'iti'o wuru'u īkabootauzonuz kichana'iki-kia'o pana'aokazi na'iki mariidinauzo prophet. Na'ia'o ni'i naa ībaiatan tikazi ipai kamoo na'iki maruta'o, karikaonan na'iki karikaonan.

Tominkaru buupan daua'o pidannao

¹¹ Udauna'an ōtukapa udaru'o umanawunu'oraz manawun tabai baraka'o na'iki kaina'a pidan sakanatapan upaawa'a. Sariapa imi'i na'iki aokazi īmainabatatin ukanaapu iki, aona'a naa itukapa-kaō powa'a.

¹² Na'iki ōtukapa mawakainao pidannao, umanawun-tinpainao na'iki pataka'utinainao, na'a īkadishitapan umanawunu'oraz manawun tabai kanaapu'u. Na'iki ōtukapa kaarita kida da'ata-kaō'a naa. Uruu dauna'an ba'oran kaarita da'ata-kaō, kakupa-karu kaaritannaa.* Mawakainao pidannao pataka'uta-kaō'a naa īsha'apatani kida kawana'ati, usaadinpan kawana'ati kaaritanao ida'a.

¹³ Wurū'u mawakainauz pidannao paran baoko ii, īmakon naa Tominkaru kanaapu iti. Mawaka-karu na'iki Mawakainao Wiizi, sharakadan naa mawakainao makon Tominkaru kanaapu iti, na'iki upataka'utan naa ipai īdyaun īsha'apatani kida kawana'ati.

¹⁴ Uruu dauna'an Mawaka-karu na'iki Mawakainao Wiizi kaboota-kaō'a naa Tuubaru'o Tikazi wu'iti. Di'ora'a, uruu u'itamautan mawaka-karu wuru'u.

* **20:12** *kakupa-karu kaaritannaa*: Tominkaru pidannao uu saada-kizinao, īmashaapan nii Tominkaru tuma karikaonan.

¹⁵ Ipai pidannao, aona'o i'uu kida saadinpan Kakupa-karu Kaaritannaa ida'a, ipai'o nii ikaboota-ka'o Tuubaru'o Tikazi wu'iti.

21

Pa'ina'o aokazi na'iki pa'ina'o imi'i baara

¹ Uruu dauna'an otukapa pa'ina'o aokazi na'iki pa'ina'o imi'i baara, ki-wiitapa'oraz aokazi na'iki imi'i baara mainaabatina'a naa, na'iki paran mainaabatina'a naa kapam.

² Na'iki otukapa kaimana'o donoi, pa'ina'oraz Jerusalem, wa'atin apowa ati aokazi iki Tominkaru di'iki, wuru'u donoi'z na'apa'o zun kawan kai-waadapa'oraz naa pamazidan daara paudaiaru ni'o kaawan ua'ii.

³ Obata diiwa'o parada-karu kian umanawunu'oraz manawun tabai di'iki, "Aizii di'ora'a dauna'an Tominkaru mashaapan ni'i naa papidanannao tuma, na'iki inaou'o nii upidanannao nii, na'iki una'an nii ituma, na'iki uru'o nii iTominkarun nii.

⁴ Ipai'o nii uinoan iawun uu kida, aona'o ni'i naa powa'a pidan mawakan, oo kasha'oran, oo zaadauzon oo baiaapan kaziwa'o. Usha'apanum kau'an kiwiitapa'oraz oia'o sha'apatauzo-kariwai kidaz mainaabata-ka'o idi'i naa."

⁵ Udauna'an wuru'u sakanatapa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai ida'a kian, "Aizii ipai'i naa opa'inaadan aimakaan kida!" Ukian koshan o'ati, "Pusaada di'ora'a parada-karu kida'a, mishi'oraz, na'iki marii kizi imishida-ka'o kida."

⁶ Udauna'an ukian koshan, "Aizii ipai naazu! Ogaru Alpha na'iki Omega,* wuru'u sakadin-kizaiz na'iki utokonnuz. Otaan nii maradakoinao ati wunu ituzan nii, wuru di'iki'i wunu nunudapa'oraz taa'oraz kakupa-kinai mawinipinaa-daun.

⁷ Na'ia'oram pidan ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o, uzaamatan nii di'ora'a aimakaan kidaz o'idi'iki, na'iki ogaru'o nii iTominkarun nii, na'iki inaou'u nii odainao nii.

⁸ Mazan pidannao tariainao pada'anan Jesus, pidannao muudinainaoz-naa pamishidan ai Jesus, pidannao sha'apaapainao oia'o tuukia'a naa manawun, pidannao zowiainao ba'oran pidannao, pidannao madoronaa-daunu'o ikiaapaakan,† pidannao marunao-tinpainao, na'iki mariidinauzonao. Ipai'o nii ipataka'uta-ka'o karishii kawanu'o tikazi ka'awapan sulfur‡ tuma'o nazo ii. Di'ora'a uruu u'itamautannaa mawaka-karu wuru'u."

Pa'ina'o Jerusalem

⁹ Bauda'apa angel kaawan o'ida'ati, tawunao bii iki'ora'a, 7 angelnao zaamatapauzonaoz ukaduzunuz naa pataka'utin-kinai kida. Ukian o'ati, "Puwa'ati da'ati'i, oaida kizi pu'ati zun Kaznizo-dani daiaro ni'oraz."

¹⁰ Tominkaru Doronaa kazowautan idi ogaru, angel na'aka'akan naa ogaru doko'a'o midukuo powaa iti. Na'ii uaidan o'ati kaimana'oraz donoi Jerusalem wa'atin aokazi iki Tominkaru di'iki,

¹¹ na'iki Kanada, Kanada donoi Tominkaru umanawunun idi. Donoi konauaman uwizi'in, na'apa kawinipina'o kuba wizi'in kawan, na'apa jasper kawan na'iki kanuunu'o crystal kawan.

* **21:6** *Alpha na'iki Omega:* A-B-C kawanu'o atii Z di'iti. Mazan Greek ida'an, usakadinan Alpha di'iki, ukatokon-tinan Omega di'ii. † **21:8** *Daonaioranao* kиаapan zun oo zun kиаapa-kidinan daonaiora ati mamazidaaka-daun; mazida'o daonaiora kиаapan zun oo zun kиаapa-kidinan mazida'o daonaiora ati, aonaa omin-mazidan mani. ‡ **21:8** *sulfur:* Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

12 Wurū'u donoiz kaina'a'a ukorarannaa dokoa'o na'iki kaina'a 12 upaniinomizinaa kida, ipai ikawana'ati kaina'a bauda'apa angel awunuutapa'o. Ipai paniinom kida kawana'ati, kaina'a bauda'apa Israel dani-daun uu saadinpan.

13 Kaina'a idikinauda'u paniinom kida bauda'apa'o donoiz korarannaa daba'a antanapu: idikinauda'u waoko ikinapa, idikinauda'u wakadapu ikinapa, na'iki idikinauda'u kida ba'orainao udabaazi kida ida'antanapu.

14 Wurū'u donoiz, ukorarannaa toma-ka'o 12 kubanao kida paawa'a'o, na'iki ipai kuba kida kawana'ati, kaina'a bauda'apa Kaznizo-dani apostlen uu saadinpan. Inao wurū'u 12 apostlenaouz.

15 Angel parada'oraz ō'ati zaamatapanii aitaaribai gold idi'o utoma-ka'o atamun kawanu'u, uaitaa-kinaa nii na'apam dii donoiz udarun, upaniinomizinaa na'iki ukorarannaa kapam.

16 Na'apa kida'o udawuan wurū'u 4 donoiz dabaazi kidaz. Angel aitaan naa wurū'u donoiz paaitaariba idi, 1500 miles udawuan, na'apa kapam ukazoan na'iki udoko'an udawuan kawan.

17 Angel aitaa kapam ukorarannaa, udoko'an 216 feet. Na'apa pidan aitaapa-kinaa kawanu'o wurū'u angel kaiwaaniaz paaitaapa-kinaa nii.

18 Donoiz korarannaa toma-ka'o jasper idi'o, na'iki ipai aimakaan kida donoiz nazoo ia'oraz gold idi'o pa'idiwaru utoma-ka'o kida, kanuunu'o glass kawan.

19 Wurū'u donoiz korarannaa wiizi paawa kidaz, kawinipina'o kuba kida idi'o utoma-ka'o wurū'u. Konaunama'o utoma-ka'o di'ora'a kuba kida idi'i: jasper, sapphire, agate, emerald,

20 onyx, carnelian, quartz, beryl, topaz, chalcedony, turquoise, amethyst.

21 Wurū'u 12 paniinom kidaz, 12 pearls kida wurū'u, bauda'apa paniinom toma-ka'o bauda'apa pearl idi. Kazowa'o dunapo mapudu'oraz ukaiwaapa-ka'o donoiz nazo ia'oraz, gold idi'o pa'idiwaru utoma-ka'o, turuu putukapan aimakaan unazo'o ia'o glass nazo'o ia'o kawan.

22 Aonaa ōtukapan Tominkaru Dapu nii donoiz nazo ii. Aona'o nii uaiapa-ka'o Naobanai Tominkaru umanawunu'oraz na'iki Kaznizo-dani mashaapan idi'i naa na'ii.

23 Aonaa kamoo oo kauzu aiapa-ka'o kanadapa'o nii donoiz, Tominkaru'o nii pa'an kanadapaz pamanawunun idi, na'iki Kaznizo-dani'o nii kanadapa unazo ii.

24 Ipai amazada kawana'ati pidannao mashaapan nii donoiz kanadan ida'an, na'iki ipai kingnao imi'i baara ainao na'akan nii umanawun kida'o pasha'apauz donoiz nazo ati.

25 Aonaa na'apainim nii upaniinomizinaa taratauzo-ka'o, usha'apanum kau'an aona'o nii amazada marutauzon na'ii.

26 Ipai konaunam na'iki umanawun kida'o pidannao sha'apauz kida na'aka-ka'o nii donoiz nazo ati, ipai amazada iki kida.

27 Mazan ipai aimakaan kida aona'oraz ukaimanan, aona'o nii umorota-kida-ka'o donoiz nazo iti. Oo pidannao oipainaouz, dawukainaouz toma-kariwai tominkarunao ati, mariidinauzonaouz, aona'o nii imorotauzon donoiz nazo iti. Soo wunaou'u nii pa'an morota-kida-kaoa'a, kaina'a'oraz i'uu kida saadinpan kakupa-karu kaaritannaa ida'a, Kaznizo-dani kaaritanuz.

¹ Udauna'an angel aidan ð'ati wa'ozì taa'oraz wunu kakupa-kinai, kanu-unu'o crystal kawan, kodita'oraz na'iki shootapa'oraz Tominkaru na'iki Kaznizo-dani taba di'iki,

² wa'ozì shootapan kazowa'o dunapo mapudu'oraz ukaiwaapa-kaò zikon an donoi nazo an. Wa'ozì danoma antanapu kida, kaina'a paoribai kida taa'oraz kakupa-kinai kaakapauzo da'i ipai kauzu kida kawana'ati. Na'iki ipai pidannao imi'i baara ainaouz kaiwaan paoribai anaba kida pakasarain-kinai nii.

³ Aimaakan kida aona'oraz ukaimanan Tominkaru ati, aona'o nii umorota-kida-kaò donoi nazo iti. Mazan Tominkaru na'iki Kaznizo-dani taba na'a'o ni'i naa pa'an donoi nazo ii, na'iki Tominkaru poitorunao, itaapan ni'i naa uruu umanawunu'o nii.

⁴ Itupakan nii Tominkaru awun baara, na'iki kaina'a'o nii u'uu saadinpan itawu kida ida'a.

⁵ Aona'o nii amazada marutauzon na'ii. Aona'o nii ïaipan lamp kida oo kamoo kanadapa'o nii, usha'apanum kau'an Naobanai Tominkaru'o nii kanadapa ïdyaun na'iki ikazowautapan nii King kawan karikaonan na'iki karikaonanuo'o nii.

Jesus wa'atin daua'o

⁶ Udauna'an angel kian ð'ati, "Ipai wuru'u parada-karu kidaz puabataniaz naa kida mishi'o wuru'u, na'iki marii kizi umishida-kaò. Na'iki Naobanai Tominkaru taa'oraz padoronaa paprophetinnao ati, dyuudan pa'angelin, uaida-kida kizi papoitorunao ati kanom sha'apan nii kadimana'a naa."

⁷ "Uabata!" Jesus kian, "Kadimana'o ni'i naa ðwa'atin. Konaukia'o nii wunaou'u izo'atiinaouz ipai parada-karu kida, saada-kariwai kidaz di'oraz kaarita ida'a'a, kai'o na'iki diina'iti'o daua'oraz kida'a."

⁸ Ögaru John, abata'oraz na'iki tukapa'oraz ipai wuru'u aimakaan kida sha'apa'oraz. Öpaian dauna'an öabatapan na'iki ötukapan kidaz, öwashatinan öawun baara ikinapa, angel aida'oraz ð'ati ipai aimakaan kida kanaapu'u, ukidiba dazaba'a, ötaapa'azon idi'i naa uruu umanawunu'o nii.

⁹ Upu'u mazan ukian ð'ati, "Mana'a pusha'apata'ana'a na'apa'o! Ögaru poitorui karikaonan na'apa pukawan, na'iki pu'inawuzunao prophetnao kawan, na'iki ipai pidannao kawan izo'atiinaouz saada-karawai di'ora'a kaarita ida'a'oraz. Tominkaru pa'an putaapa umanawunu'o nii."

¹⁰ Udauna'an ukian ð'ati, "Mana'a pa'i putaapa'a naa mashaa wuru'u saada-kariwai, di'ora'a kaarita ida'a'orazu'u, kadimana'o ni'i naa usha'apan kida.

¹¹ Ukau'an ipai pidannao sha'apaapa'o oia'o, marii kizi pakawan ïsha'apaapan oia'o, na'iki pidannao sha'apaapa'o dikauda kida'o kachama'idiikii kida'o aimakaan kida aona'oraz ukaimanan kida, marii kizi pakawan ïsha'apaapan kidaz. Na'iki pidannao sha'apata'o kaiman kida'o aimakaan, marii kizi pakawan ïsha'apatan kaiman kida'o aimakaan. Na'iki ipai pidannao kaimainainao, marii kizi pakawan ïmashaapan kaiman."

¹² "Uabata!" Jesus kian, "Kadimana'o ni'i naa ðwa'atin! Öna'akan nii öwinipa kida ökawinipinaata-kinai nii ipai pidannao ïsha'apatanii kida kawana'ati.

¹³ Ögaru Alpha na'iki Omega, wuru'u kiwiini'oraz na'iki dawu'itiini'oraz, sakadin-kizaiz na'iki utokonnuz."

¹⁴ Konaukia'o nii wunaou'u chikainaoz pakamichan za'aba'i kida kaiman. Turuu ukau'an ïmorotan paniinom kida ida'an Donoi nazo iti na'iki turuu ïnikan akai wuru di'iki'i paoribai taa'oraz kakupa-kinai.

¹⁵ Mazan wunaou'u, aona'o nii ĩmorota-kida-kaŋo Donoi nazo iti, madoronaa-daunu'oraz ĩtaapan pananaa, wunaou'u marunao-tinpainaouz. Na'iki pidannao kiaapaakainao mamazidaaka-daun, pidannao zowiainao ba'oran pidannao, pidannao dawukainao toma-kariwai aimaakannao ati, na'iki ipai pidannao mariidinauzonao sha'apaapauzonoaz oia'o.

¹⁶ “Ōgaru, Jesus, tawuru'u dyuuda'oraz da'i ō'angelin kakuwaapa'o nii ipai wuru kida dau'a'a unao ati, ipai choochi kida kawana'ati. Ōgaru David Takaan-daun na'iki ōgaru chaapi'iki'o wizi kanada'oraz.”

¹⁷ Doronai na'iki Daiaroi* kian, “Puwa'ati'i naa!” Ipai pidannao abatainao di'ora'a, marii kizi kapam ĩkian “Puwa'ati'i naa!” Na'ia'oram pidan maaradako'o, marii uwa'atin uzaamata kizi mawinipinaa-daun wunu wuru'u taa'oraz kakupa-kinai.

Ubaupakan naa kakinaowapa-kinai kida kowaada'azoo-kaŋo

¹⁸ Ōgaru John, kaimanaiman ōkakinaowan ipai pidannao abatainaouz kuwai kida kai'oraz na'iki diina'iti'o ni'oraz zii usha'apan kida daua'oraz, ōsaadaniaz di'ora'a kaarita ida'a: Na'ia'oram pidan pana'ada'o powa'a zii kidaz, powa'a'o nii zii Tominkaru pataka'utan uruu, wuru idi'i 7 pataka'utin-kinai kidaz, kowaada-kariwai da'a'a kaarita ida'a.

¹⁹ Na'iki na'ia'oram pidan so'ota'o bauda'apa saada-kariwai di'ora'a kaarita di'iki'i, aona'o nii Tominkaru taapadan unikan akai utaa'azoniaz, paoribai taa'oraz kakupa-kinai akaz, na'iki aona'o nii utaan pidan wiizi ni'oraz utaa'azon kaimana'o donoi nazo ia'oraz, uruu kida wuru'u kowaada-kariwaiz di'ora'a kaarita ida'a.

²⁰ Pidan kakuwaapa'oraz wuru kida dau'a'a kian, “Mishi, kadimana'o ni'i naa ōwa'atin!”

Amen! Puwa'ati'i naa, wanaobanaa Jesus!

²¹ Marii kizi Naobanai Jesus aidan pakamarainapanun ipai papidanannao ati. Marii kizi una'apan karikaonan.

* 22:17 Daiaroi: Kaznizo-dani daiaro ni'o wuru'u.